

Yli suywáñú sagi

Southern Nuni 1999 Edition

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Matie.....	4
Marake	34
Like	52
Zwan	84
Tutunan.....	106
Romə tian	135
1 Korəntə tian.....	150
2 Korəntə tian.....	164
Galasi tian.....	173
Efezə tian	179
Filipə tian	184
Kolosə tian.....	188
1 Tesalonikə tian	192
2 Tesalonikə tian.....	195
1 Timote	197
2 Timote	202
Titə	205
Filemon	208
Eberə-ba.....	210
Zwakə	221
1 Piyerə.....	225
2 Piyerə.....	229
1 Zwan.....	232
2 Zwan.....	236
3 Zwan.....	237
Zwidə	238
Apokalisə.....	240

Matia

Matia sagi tã yuu wa sugu

Lìu tã, u nã púpúní sagi ku tã

Matia yun lanpolunu. Zwezi kúrí wá, sã u ya u karbiu. Marãkã dã Likã yã bonã wá Levi ba suywánjú tã wa. Matia yu *Zwifã u jigã *Kãrisã liù. U yãã Zwifã-ba Yu saga zãni, u ga yãã ba yofwamınan tã dã.

Lìã tã nã, Matia nã púpúní

U púpúní suywánjú tã, u buru *Zwifã-ba nã jigã Kãrisã liã tã nã.

Sagi tã wa sugu

Ba mù *Zwifã-ba tã yãã Yu sagi nãdwan tã zãni. Matia buru dã, Zwezi yu liù tã, ba nã mẽ, sã ba twá u nã, ba ma lwaru cwãhã dã nãtu, ba nã mẽ, sã ba twá ka nã. Zwifã-ba yjuncwãhã tã yãã tian tã ba kãrà tãntã yãã yoo swã. Matia yã ja Zwezi u bonã *Kãrisã, nã à yãã *Davidã nãú, nã à yãã Zwifã-ba piú tã. Liã tã, ba nã sãe dã, Zwezi yu liù tã, Yu nã tun, Yu wá jon ba ba cuna wa, dã ba nã yu Zwifã-ba, nã à yãã dã ba nã tã Zwifã-ba. Zwezi bwin u nan tian wa. U yu *Yuu-Tiu tã, u nã wulã dã nãba ku ja vãli luu zaŋu. U jon bara dã kana ba cuna wa, u ga zwẽe ba yayıran. U kwen ba cuna tã, u lu ba mù dã Yu pwãrã wa. U tã wulã u jonã nãba nã cuna wa, zãn ku tã dã. Zwezi karbia tã dã wãrì yìàn tãntã mama ba janu ba ciu con. Ba dã dãn mẽ, sã ba buru Yu sonu tã luu mama nã, dã Yu-*Siŋu tã diàn ndã Zwezi nã.

Zwezi dwíí dãkuu

(Likã 3.23-38)

- 1 Nãh, Zwezi-*Kãrisã dwíí tã dãkuu nã yu nãtu:
Zwezi-Kãrisã yu piú *Davidã nãú, Davidã yu
*Abãrahãmã nãú.
- 2 Abãrahãmã luru *Yizakã,
Yizakã luru *Zwakãbã,
Zwakãbã luru Zwida dã u nubia.
- 3 Zwida dã u kan Tamarã luru Pere dã Zera.
Pere luru Esãron.
Esãron ma luru Arãmã.
- 4 Arãmã ma luru Amınadabã.
Amınadabã luru Nasun.
Nasun luru Salãma.
- 5 Salãma dã u kan Rahabã luru Bozã.
Bozã dã u kan Rutã ma luru Ɖbedã.
- 6 Ɖbedã luru Yizayi.
Yizayi luru Davidã.
- Piú Davidã dã Yiri kan tã ma luru Salumun.
- 7 Salumun luru Rubuamã.
Rubuamã luru Abia.
Abia luru Aza.
- 8 Aza luru Zwuzafatã.
Zwuzafatã ma luru Yoramã.
Yoramã luru Ɖziasã.
- 9 Ɖziasã ma luru Yotamã.

Yotamã ma luru Ahazã.

Ahazã luru Ezekiasã.

¹⁰ Ezekiasã luru Manasã.

Manasã ma luru Amun.

Amun luru Zwuziasã.

¹¹ Zwuziasã ma luru Yekunia, dã u nubia tã Yizãrayelã
liã tã ka pãe ka ja va *Babılõnã mãnjã tã wa.

¹² Ba Babılõnã vãli kwa nã, Yekunia luru Swialãtãlã.

Swialãtãlã ma luru Zurubabelã.

¹³ Zurubabelã luru Abiudã.

Abiudã ma luru Elakimã.

Elakimã ma luru Azorã.

¹⁴ Azorã luru Sadokã.

Sadokã luru Ahimã.

Ahimã luru Eludã.

¹⁵ Eludã ma luru Elazarã.

Elazarã luru Matanã.

Matanã ma luru Zwakãbã.

¹⁶ Zwakãbã luru Zwuzãfã Mari baru.

Mari tã nã luru Zwezi, ba nã bonã Kãrisã.

¹⁷ Yizãrayelã liã dwíí fugã bania nã wulã Abãrahãmã
dã Davidã pwãrã wa, tã fugã bania dã ga ya Davidã dã
Yizãrayelã liã tã ka pãe ka ja va Babılõnã pwãrã wa, tã
fugã bania duãn dã yu tã zigi ku mù Babılõnã vãli tãn-
tã ku ja va Kãrisã luru.

Mari pùé tē yoo

(Likē 2.1-7; Galasi tián 4.4)

¹⁸ Nèh nētu, ba nē lurt Zwezi-**Kərisə*. U nuu Mari yà yi Zwuzefə bwálú, u nē càrì, sē u swe. Ku twá Yu-**Sijū* tē diàn nē, Mari ma ja pùé, dē u dē Zwuzefə tē yèrì duən ndē kan dē bēe nē. ¹⁹ U bari Zwuzefə u nē yi cígá tíú, yà ba pià, sē u kē cavira Mari nē. Ku mù nē pin, u yà pià, sē u twá tia tia u ma yá wa.

²⁰ Zwuzefə yà nē jē ka pubuŋa tēntə, **Yuu-Tiu *malika twi*, ka swin u con u pandwɪa wa, ka wú: «**Davidə nàú Zwuzefə, Mari biú tē pùé tē, u nē jē, yi ka twi dē Yu-Sijū tē diàn. Ku mù nē pin, dàn ká pa fən ja mú, sē n ti wá ndē n kan nē. ²¹ U wá lura bibēe, n ga wá kē u yiri Zwezi, ku mù dēh nē yi u wá jon **Yizərayelə* lià ba cuna wa*».

²² Tē mù yìèn tēntə mama twi tē tun, sē Yuu-Tiu sugu tē, u nē twá u nii **sùsùnù* tē nē, u ma swin tē nii ma sú. U swin, u wú:

²³ «Nèh, kacun tē, u nē tē yèrì bēe, wá ja pùé, u wá lura biú, ba ga wá bon wá Emanuwelə».
(Ku mù dēh nē yi: «Yu wulə dē nēba».)

²⁴ Zwuzefə nē zàn dwian nē, u twá ku tē nē, Yuu-Tiu malika tē nē swin, u ga ja u kan tē u kē u con. ²⁵ Yá ba dāh nē wá duən yəni ndē kan dē bēe nē, ku ja va Mari biú tē, u nē dɪga u yiri Zwezi tē, luru.

Yənu tián twi, sē ba na Zwezi

(Likē 2.22-38)

2 Mánjá tē, ba nē lurt Zwezi Betələhemə nē, ku nē wulə Zwide nagwanaa wa, ku yi piú **Erodə* pàrì mánjá wa. Yənu tián nan yu yipian con, ba bà **Zwerizalemə* wa. ² Yənu tián tē bwe ba wú: «**Zwifə-ba piú tē, ba nē lurt tē wa yèn? Nē ni u kaculacɔ yu yipian con, mē nē twi, sē nē pa wá dun*».

³ Piú Erodə nē ni ŋwen tēntə, u dē Zwerizalemə tu lià mama pwií cùgù. ⁴ U ken Zwifə-ba Yu **jɔŋwana* yun tián dē Yu nii **yənu tián tē* mama duən nē, sē u bwe ba u lwarɪ bwálí tē, ba nē mē, sē ba lura **Kərisə*. ⁵ Ba ma swin u con, ba wú: «*Ku yi Betələhemə tu nē, ku nē wulə Zwide nagwanaa wa, ndē Yu nii **sùsùnù* tē nē púrúní nētu tē, u swin u wú:*

⁶ «*Ku mù Betələhemə tēntə, ku nē wulə Zwida luu wa ku cígá jē funə Zwida tian tēntə wa. Ku mù wa nē piú wá nan, sē u yirì **Yizərayelə* lià tē nē yi à mù Yu lià*».

⁷ Erodə dāh ma twá tia tia u bon yənu tián tē, sē u bwe ba zəni u lwarɪ kaculacɔ tē nənɔ mánjá. ⁸ Yá u dāh tun ba Betələhemə nē, u wú: «*Á vələ á bwe á lwarɪ bisíná tē yoo zəni. Á nē ni wá, sē á pií á bà á swin à con, sē à dē va à pa wá dun*».

⁹ Ba nē cugu piú tē nii ba zwèe, ba kèén ba zu cwəŋə. Yá kaculacɔ tē, ba nē ni yu yipian con tē, wulə ba yáá ku vəli. Mánjá tē, ku nē yí bisíná tē yipaa bwálí, ku cən ku zɪgɪ. ¹⁰ Ba nē ni kaculacɔ tē, ba pwií poli zənzən.

¹¹ Ba zua diè tē wa, ba ga na bisíná tē dē u nuu Mari. Ba tua tia bisíná tē yáá con, ba pa wá dun. Ba kùrì ba zɪla, ba li wiən tē, tē kwənə nē dáá, ba ma dē zilə

bisíná tē yuu wa. Ba pin wá síán dē turalɪ yirə duən, ba nē ma boŋə «ansansə» dē «mirə».

¹² Ku kwa nē, Yu dāh buri ba ba pandwɪa wa, dē ba kúù dàn ká twá Erodə con ba ma víí. Ba dāh ma ti cwəŋə don ba va ba luu.

Zwuzefə-ba dəri ba va Ezwipətə luu

¹³ Yənu tián tē viru kwa nē, **Yuu-Tiu *malika* nan ka swin Zwuzefə con u pandwɪa wa, ka wú: «*Zàn, n ti bisɪmaa tē dē u nuu, n ja dəri, n va **Ezzipətə* luu wa. Vəli, n ya lá, dē n ma dànì à kori, **Erodə* nē wá pià wá, sē u pa ba gu tē yiri*».

¹⁴ Zwuzefə zàn titun nē, u ti bisɪmaa tē dē u nuu u ja va Ezwipətə luu. ¹⁵ U yun lá ku ja va ku yí Erodə tian, sē ku tē Yuu-Tiu nē twá u nii **sùsùnù* tē nē, u ma swin tē nii sú. Yu nii **sùsùnù* tē swin Zwezi yoo, u wú: «*À bon à biú à li Ezwipətə luu wa*».

Erodə pin ba zàn bisɪmaa gurɪ nē

¹⁶ Mánjá tē wa, **Erodə* nē twi u bà u lwarɪ dē, yənu tián tē yi ba gɪgarɪ wá, u luŋa zàn zənzən. U dāh tun, sē ba gu Betələhemə dē ku luu nii bisɪmabarɪ tē mama, ba nē yí bina bələ dē ba tē, ba nē tē wá yí. Erodə fwa ku nētu, ndē u nē ni yənu tián tē nii nē.

¹⁷ Mē ku twá nētu, Yu nii **sùsùnù* Zweremi sugu tē nii ma sú. U swin, u wú:

¹⁸ «*Ba ni bubwiə Rama tu wa, kwirə dē zira. Ku yi bisíná tē nuu Raselə nē kwi u bisíná nē, yá u ga ba sēe, sē ba kòrì wá, ba kúù nē təlɛ luu wa yiri*».

Zwuzefə-ba pií ba nan Ezwipətə luu

(Likē 2.39-40)

¹⁹ Ku kwa nē, Erodə tɪga. Yá **Yuu-Tiu *malika* twi Zwuzefə con u pandwɪa wa **Ezzipətə* luu wa, ka swin u con, ka wú: ²⁰ «*Zàn, n ti bisɪmaa tē dē u nuu n ja va **Yizərayelə* luu. Lià tē, ba yà nē pià, sē ba li bisɪmaa tē mu tē, ba tɪga*».

²¹ Zwuzefə ma zàn, u ti bisɪmaa tē dē u nuu u ja va **Yizərayelə* luu. ²² Fən jun wá, sē u jəh Zwide nagwanaa wa, u nē ni dē, Arəkelayisə nē jèə u nyina **Erodə* padau tē yuu wa yiri. Yá Yu kwè Zwuzefə u pandwɪa wa, dē u vəli Galile nagwanaa. ²³ U vəli u jəh tu don nē, ba nē boŋə «**Nazaretə*». Mē ku twá nētu Yu nii **sùsùnà* tē sugu tē nii ma sú, ba swin Zwezi yoo, ba wú: «*Ba wá bon wá Nazaretə tíú*».

Zwan-Batisə kàrà tē yoo

(Marəkə 1.1-8; Likē 3.1-18; Zwan 1.19-28; Tutunan 19.4)

3 Mánjá don wa, bēe don yun lá, u yiri nē yi **Zwan-Batisə*. Ku bēe tēntə twi u nan Zwide kasɔ lanworu tē wa, u kàrì Yu yoo, u buri lià nē. ² U yà swin, u wú: «*Mánjá bwələ, sē Yu dé u pàrì tē lià mama yuu wa. Ku mù nē pin, á vəvərə á kwa, á ma sá á cuna!*» ³ Mē Zwan-Batisə yoo nē Yu nii **sùsùnù* **Ezayi* yà swin Yu sagɪ tē wa, u wú:

«*Ku yi bēe nē bubwi kasɔ lanworu wa, u wú: *Á kwíán **Yuu-Tiu* cwəŋə tē, sē á cēe u cwəmɪnɪ tē, sē tē ya mənə mənə*».*

⁴ Zwan yà zua nyuguma kuran gànù, u ga vwa tònù voru u tǎnjá † nà. U yà dé jərən də turan. ⁵ Ku nà zɔgɪ *Zwerizalemə, ku ja va Zwide nagwanaa, ku va ku kɪkarɪ Zwurəden munaa tɛ nii mama, lɪà yà twi u con. ⁶ Ba dǎn swɪn ba cuna tɛ, ba bɪrɪ Zwan, yà u ga zɪga lá u li ba Zwurəden munaa tɛ wa, ku twá dɛ Yɪ yɪrɪ.

⁷ Zwan-Batisə nà nɪ *Farɪzɪan-ba dɛ *Sadɪsɪan-ba dɛ, ba nà twi zənzən u con, sɛ u lə ba dɛ níá tɛ wa, u swɪn ba con, u wú: «Á mù dəkwaá dwíí-ba! Wàà nà bɪrɪ aba dɛ, á wàá á dərɪ á jén Yɪ lɪŋa tɛ yáá nà, tɛ nà blàn?

⁸ Ku nà yɪ nətɪ, sɛ á twá á tutunan nà, á ma bɪrɪ dɛ, á vəvəri á kwa á ma sá á cuna. ⁹ Á jə cígá, sɛ á swɪn dɛ, *Abərahama yɪ á nɪbɛɛ, yá ku cɪcɪ tɛ wà yí. Á mù nà swɪn ku á con dɛ, Yɪ wàá kapana tɛ tɛ u lwànɪ, u pɪn tɛ jɪ Abərahama níán. ¹⁰ Nə wàá ku nətɪ tɛ nà tɪ, nà ma maŋa ndə dərɪ nà manwarɪ ku wulə tɪán dəkurən nà. Tɪù tɛ mama, ku bia nà ba ywán, ba wá gonjɪ ku, ba kə mən nà. ¹¹ Á mù li aba níá wa, sɛ ku ma bɪrɪ dɛ, á wulə á vəvəri á kwa, sɛ á ma sá á cuna. Yá liù don, u diàn nà dáá, tɛ doni nà, wà pú à kwa u bà. Á juɪn mùrɪ, sɛ à tɪ u nɛɛ natura, à ja pú u kwa. U mù nà wá lə aba Yɪ-*Sɪŋu dɛ mən wa. ¹² U jə u wocəri flyau u jìàn wa, u kwɛn u cəri u wobɪa tɛ, u pwèe tɛ dɛ wopulə tɛ, u li duən wa. U pèe wobɪa tɛ, u kə u pulu wa, u ga surɪ wosanan tɛ mən wa, tɛ nà ba dèŋjɪ».

Zwan-Batisə ləgə Zwezi níá wa

(Marəkə 1.9-11; Likə 3.21-22; Zwan 1.32-34)

¹³ Zwezi dǎn ma nan Galile nagwanaa, u bà *Zwan-Batisə con Zwurəden munaa tɛ nii nà, sɛ Zwan lə wá níá wa, ku twá dɛ Yɪ yɪrɪ. ¹⁴ Yá Zwan yà ba plà, sɛ u sèe, u swɪn, u wú: «Á mù nà mɛ, sɛ n lə nà níá tɛ wa, mə ku nà n mù nà pɪí n bà à con?» ¹⁵ Zwezi ma le wá, u wú: «Yá, sɛ ku ya nətɪ sílún nà, ku nà mɛ, sɛ nà tun won tɛ mama, ku nà zɪən ku pa Yɪ nà yɪrɪ». Zwan dǎn ma sèe.

¹⁶ Yá mǎnjá tɛ, u nà ləgə Zwezi níá tɛ wa, u nan u zwèe, dɛ nən, lanworu nà ku súrɪ, Zwezi ga na Yɪ-*Sɪŋu tɛ, ku cwí u yuu wa ndə gunpwənə nà. ¹⁷ Yá kori dǎn ga nan Yɪ sǎn nà, ku wú: «U tɛ yɪ à biswənə tɛ, u nà poli à pùé».

Sɪtana dádɛn Zwezi

(Marəkə 1.12-13; Likə 4.1-13; Ebərə-ba 4.15)

4 Yɪ-*Sɪŋu tɛ dǎn ma ja Zwezi, ku ja va kasɔɔ lanworu wa, sɛ *Sɪtana dádɛn, sɛ u yigu wá, u pa u tun yokukwɪun. ² U vwə nii dɪan sapwɪlə, yɪcau dɛ titɪn, yá niən dǎn jɪn wá. ³ Sɪtana ma boli u nii, u swɪn u con, u wú: «Də n nà yɪ Yɪ-Biu cígá mama, sɛ n pa nii, sɛ kapana tɛ tɛ jɪ wodiu». ⁴ Zwezi ma le wá, u wú: «Ku púpúnɪ Yɪ sagɪ tɛ wa, u wú:

«Ku tà wodiu cɪcɪ nə wàá mu ku pɪn liù nə. Ku yɪ sugu tɛ dɛ mama, ku nə naŋa Yɪ nii, nə pɪn mu liù nə.»

⁵ Sɪtana dǎn ma ja wá, u va tuw †† tɛ, ku nà yɪ Yɪ nyiən tɛ wa, u tún *Zwifə-ba Yɪ *dìè tɛ yuu wa, ⁶ u ga swɪn u con, u wú: «Ku púpúnɪ Yɪ sagɪ tɛ wa, ku wú:

† Mə nətɪ nà, Yɪ nii sùsùnà tɛ yà zwɪ tanan ganan dɛ ba vwe tanan vwərən ba tǎnjá nà. †† Ku yɪ *Zwerizalemə yoo nà ku swɪn.

«Ku tɛ, ku nà yɪ n yoo, Yɪ wá pa nii u *malɪkɛ nà, sɛ tɛ tɪ mú tɛ jìàn wa, n naa dǎn ká mà kapan nà.»

Ku mù yɪrɪ nà, n nà yɪ Yɪ-Biu cígá mama, sɛ n fan n tu tɪa». ⁷ Zwezi ma le wá, u wú: «Ku kúù púpúnɪ Yɪ sagɪ tɛ wa, ku wú:

«N wà mɛ, sɛ n dádɛn, sɛ n yigu n *Yuu-Tiu tɛ, u nà yɪ Yɪ, n pa u tun yokukwɪun.»

⁸ Sɪtana ma kúù ja wá, u dɪ paan nədaru nədaru yuu wa, u ga pa u ywǎn u na luu pàrɪ dɛ tɛ zəni tɛ mama.

⁹ U ga swɪn u con, u wú: «Á wá pa mú wiən tɛ tɛ ma-ma, dɛ n nà tua à yáá con, n pa nà dun». ¹⁰ Zwezi ma le wá, u wú: «Kèeń lá nà, Sɪtana! Ku púpúnɪ Yɪ sagɪ tɛ wa, ku wú:

«Pa dun n Yuu-Tiu nà, u nà yɪ n Yɪ, sɛ n dǎn ká tun won don, dɛ ku nà tà ku tɛ cɪcɪ, u nə swə.»

¹¹ Sɪtana dǎn ma yá Zwezi, malɪkɛ ga fǎrú tɛ yí Zwezi yɪra, tɛ tuŋa tɛ pɪn wá.

Zwezi wulə u tutuŋɪ tɛ wa Galile nagwanaa tɛ wa

(Marəkə 1.14-15; Likə 4.14-15)

¹² Zwezi twi u nì mǎnjá don wa dɛ, ba ken Zwan bǎn diè wa. Ku mù nà pɪn, u zàn u va Galile nagwanaa wa. ¹³ U nan *Nazaretə, u va u jèé Kapərənayimə nà, ku nà bwələ Galile munaa tɛ nii Zabulon dɛ Nəfətali nagwanɛ tɛ wa. ¹⁴ U tun ku nətɪ tɛ, sɛ Yɪ nii *sùsùnù *Ezayi sugu tɛ nii ma sú, ndə u nə swɪn, u wú:

¹⁵⁻¹⁶ «Ba mù lià təntə, ba yà nà jèé yikunu wa Zabulon dɛ Nəfətali nagwanɛ tɛ wa, tɛ nà wulə munaa tɛ cwəŋə tɛ vən nà, dɛ Zwurəden munaa tɛ kwa con, dɛ ba tɛ, ba nə wulə Galile nagwanaa tɛ wa, ku nà yɪ lià tɛ, ba nə tà *Zwifə-ba, bwálɪ, dǎn nɪ poni nəfaru. Poni nan ba lià təntə nà, ba yà nà jèé ku yikunu luu nii † tɛ wa, ku nà yɪ tɪan bwálɪ».

¹⁷ Ku mù mǎnjá təntə wa nà, Zwezi zàn u wulə u kàrɪ, u wú: «Mǎnjá bwələ, sɛ Yɪ dé u pàrɪ tɛ lià mama yuu wa. Ku mù nà pɪn, á vəvərə á kwa, á ma sá á cuna!»

Zwezi bon fəlijana banɪa

(Marəkə 1.16-20; Likə 5.1-11)

¹⁸ Zwezi nə wulə Galile munaa tɛ nii nà, u vəli, u nɪ nubɪa bələ, ba nə yɪ fəlijana. Ku mù nà yɪ Simon tɛ, ba nə boŋə Piyerə, dɛ u nubiu Andəre. Ba dǎn yà wulə ba dɪlɪ ba fələ gəgəlù munaa tɛ wa, ba ma janɪ fələ.

¹⁹ Zwezi ma swɪn ba con, u wú: «Á blàn á twá à nà, à dǎn wá pa, á plà lià, sɛ ba twá à mù Zwezi nà».

²⁰ Lala dɛ ba dugu ba fələ gəgələn tɛ lá, ba ga twá u nà. ²¹ U kèeń lá, u va yáá mancɪn, dɛ u na lià bələ duən dɛ, ba nə yɪ nubɪa. Ku mù nà yɪ Zwakə dɛ Zwan, ba nə yɪ Zebede bia. Ba dɛ ba nyɪna Zebede yà wulə níá yuu bori wa, ba kwɛn ba fələ gəgələn. Zwezi ma bon ba.

²² Lala dɛ, ba dɛ kúù yá ba níá yuu bori tɛ dɛ ba nyɪna tɛ, ba ga twá u nà.

²³ Ku kwa nà, Zwezi jiru Galile nagwanaa tɛ mama wa, u ma kàrɪ *Zwifə-ba *jǎrə dii tɛ wa. U dǎn swɪn suywǎnjú tɛ, u bɪrɪ dɛ, Yɪ wá dé u pàrɪ tɛ lià mama

‡ Lià tɛ mama, ba yà nə wulə tɛ nagwanɛ tɛsntə wa, yà yɪ ndə ba wulə yikunu wa, ba yà nə yəri Yɪ yoo yɪrɪ. Zwezi nə vəli ba con, u súrɪ ba yíá, u pa ba lwarɪ Yɪ.

yuu wa. Yá u ga zwèe yayıran mama, u ga pın yazurə ba tə nə, ba nandaran nə wà ce. ²⁴ U yırı nan Siri luu nii tə mama wa. Ba dān ga ja lià tə mama, ba nə dé càn, ba twi u con. Ku mù nə yi lià tə, yayıran yiri mama nə jə, də lià tə, *zinə nə jə, də ba tə, ba nə twi kwaran, də gwanı. Zwezi dān ga zwèe ba mama yayıran tə.

²⁵ Lulu nan Galile nagwanaa wa, də Tian Fugə nagwanaa tə wa, də Zwide nagwanaa wa, də *Zwerizalemə wa, də Zwurəden munaa tə vān don nə, ku bà, ku twá u nə.

Zwezi kàrà paan yuu wa

5 Ku máńá tə wa, Zwezi nı lulu. U dān ma di u jəé paan yuu wa. U karbia tə fàrú ba yí u yıra. ² Yá u dān wulə u twá yìen tə tə nə, u ma kàrì ba.

Pupwən lià yoo

(Likə 6.20-26)

³ Zwezi swìn, u wú:

«Pupwən lià nə yi lià tə, ba nə yəə də, ba yi zura Yu yáá con, Yu pàrì tə nə yi ba mù nyiən yırı!

⁴ Pupwən lià nə yi lià tə, ba nə yi pucunı lià, Yu nə wá zùrì ba bıcanı yırı!

⁵ Pupwən lià nə yi lià tə, ba nə yi pubwanu tián, ba nə wá tunı luu yırı!

⁶ Pupwən lià nə yi lià tə, ka tun Yu fıra nə yi ndə wodiu nə, ku niən nə jə ba, ku ga yi ndə níá nə, ku nanyunı nə jə ba, ba mù lià təntə yıra nə wá zùrì yırı!

⁷ Pupwən lià nə yi lià tə, ba nə dəri ləzwənə yinəgə zənzən, Yu nə wá dəri ba də yinəgə zənzən yırı!

⁸ Pupwən lià nə yi lià tə, ba nə yi bıcapon lià, ba nə wá na Yu də ba yía yırı!

⁹ Pupwən lià nə yi lià tə, ba nə plà, sə nimaru ya lá, Yu nə wá ja ba u bon u bıa yırı!

¹⁰ Pupwən lià nə yi lià tə, ba nə twá Yu cígá tə nə, ku pa ba dé càn, Yu pàrì tə nə yi ba mù nyiən yırı!

¹¹ Á yana pupwən wa, máńá tə wa, ba nə twın aba, ba nə ken aba càn wa, ba nə swìn kunkun yolwan yiri mama, ba pın aba, à mù yırı. ¹² Á pian á sú də pupwən, á ŋwírán nə dáá, tə dānı aba Yu con yırı. Yu nii *sùsùnà tə, ba nə yın á yáá, mə nətu nə ba ken ba càn wa».

Zwezi karbia tə ya ndə nakwan nə

(Marəkə 9.50; Likə 14.34-35)

¹³ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á yi ndə nakwan nə luu wa, sə ku ma ya ywánı. Yá nakwan nyańa nə nan, bəeə nə ba kúù wá fwa, sə ka ma ja nii? Ka kúù ba funə jə, də ku nə tà, ba wá dul ka kàrá wa, sə lià nıjı ba kəérı».

Zwezi karbia tə yi ndə poni nə

(1 Piyərə 2.9-12)

¹⁴ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á yi ndə poni nə luu wa. Ba nə lwhə tu paan yuu wa, ku tu tə wàrì ku sègə.

¹⁵ Ba bá suru cànú, ba tì, ba sègə cənbo dēn. Ku yi ba yáá tì ku ba zıgı canzulu yuu, sə ku poni pìrù ba tə ma-ma, ba nə wulə diè tə wa. ¹⁶ Mə nətu nə á poni tə mə,

sə ku pəpəli ləzoni yáá con. Ku mə, sə ba na á zəni tə, á nə fwa, sə ba ma pa dun á nyına Yu tə nə, u nə wulə Yu *sàh nə».

Yu nii tə, u nə pın Moyizə nə, yuu wa kàrà

(Romə tián 8.3-4; Likə 24.44)

¹⁷ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á dānà ká bún də, à yi à twi, sə à pa Yu *nii tə, u nə pın *Moyizə nə tə, də Yu nii *sùsùnà tə kàrà tə jén. Ku tà à twi, sə à pa tə jén, ku yi à twi, sə à pa tə cígá. ¹⁸ Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Máná tə mama, lanworu də tua tə mə nə wá yà lá, Yu nii tə, u nə pın Moyizə nə, tə wa yobiə də tətə wàrì ka lı, halı ka nə swə ka yi nəmənbiə nətu mama, ku ja vələ tə nii ka sú. ¹⁹ Ku mù nə pın, liù tə mama, u nə pın Yu nii təntə wa yobiə də tətə jén, u ga kwè lià duən, sə ba fwa ndə u nə, u mù liù təntə wá jì talıkwa liù Yu *sàh nə. Yá liù tə, u nə twá tə nii nə, u ga swìn, sə ba sèe tə nii, ku tíu tə wá yà ləzwənfaru Yu sàh nə. ²⁰ Ku mù nə pın, á nə ba Yu cígá tə nə twá, á doni *Zwifə-ba Yu nii *yənu tián tə də *Farızian-ba, á bá zu Yu pàrì tə wa, abada».

Zwezi kàrì luńa yoo

(Likə 12.57-59; 1 Zwan 3.15)

²¹ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á nı də, ba swìn nıbara-ba tə con † nə, ba wú: «N wà mə, sə n gu liù. Liù tə, u nə gua liù, ku mə, sə ba bürı u bürà, sə ba cùgù wá.» ²² Yá à mù swìn ku á con: Liù mama luńa nə zàn u nubiu yuu wa, ku mə, sə ba bürı u bürà, sə ba cùgù wá. Də liù nə twın u don, u wú: «N yi lakukwuon», u mə, sə ba bürı u bürà *Zwifə-ba yun tián, ba nə bürı *bürà tə, yáá con. Də liù nə wú u don «yuu tələ», u mə, sə u va mən diè wa. ²³ Mə ku mù nə pın, n nə plà, sə n fwa n *jonji Zwifə-ba Yu *diè wa, n ga bún də, n nubiu zıga n nə, ²⁴ n mə, sə n yá n jonji tə Yu diè tə wa, n ga va n də n nubiu tə kə duən nə. Ku kwa nə, n dān wáá n twi, n fwa n jonji tə.

²⁵ Kə cígá, sə n mù də n jarı don kə duən yuu, máńá tə wa, á nə wulə cwəńə wa, á ma vəli lià tə nə bürı bürà yáá con, sə u dān ká kə mú ba jìàn wa. Ku dān ká yà talıkwa ku pa mú, də ba nə wá kə mú bāń diè nəcıra jìàn wa, sə ba kə mú bāń diè wa. ²⁶ Cígá mama, à mù nə swìn ku n con: N bá nan ka bāń diè təntə wa, də nə wà ku jıjı təntə talıkwa darıı mama ŋwın n zwèe».

Zwezi kàrì ka cwàrì yuu wa

(Marəkə 9.43-48)

²⁷ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á nı də, ba swìn, ba wú: «N wà mə, sə n cwàrì». ²⁸ Yá à mù swìn ku á con nə də: Bəe mama nə wá ywáń kan, u fıra ga zu wá, u mù bəe təntə dí yáá u cwàrì də ku kan tə u waa con. ²⁹ Ku nə yi, ku wá twá n jızən yii nə, n ma tun cuna, ku mə, sə n vuru ku n dugu yıńunı də mú. Ku kukwa ku pa mú, də n nə zua Yu *sàh tə wa də yii nədı, ku doni də, n nə zua mən diè də n yıra tə mama. ³⁰ Də ku nə kúù wá twá n

† Yu sagı tə wa, ku yoo təntə púpúnı Yu *nii tə wa, u nə pın *Moyizə nə.

jizæn næ, sæ n ma tun cuna, sæ n gwænæ ku n dugu yuŋuŋu dæ mú. Ku kukwa ku pa mú, dæ n næ zua Yu sàñ tæ wa dæ jukuku ku doni dæ, n næ zua mæn diè dæ n yura tæ mama».

Zwezi kàrì ka dugu kana yoo
(Matia 19.9; Marækæ 10.2-12; Likæ 16.18)

³¹ Zwezi kúù swìn, u wú: «Ku tæ swìn, ku sùrí lá: «Liù tæ, u næ dugu u kan, u mæ, sæ u pa wá u dugu tæ sagl.»
³² Yá à mù dàñ swìn ku á con: Bæ tæ, u næ dugu u kan, ku ga tà u cwàri, ku pɪn cwænæ, sæ kan tæ fwa kacwan, dæ u næ swe bæ don næ. Yá liù tæ, u næ tì kan, bæ don næ dugu, u dæ tætæ cwàri dæ ku kan tæ».

Zwezi kàrì ka dù dùrè yoo
(Matia 12.36; 23.16-22; Zwakæ 5.12)

³³ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á nì dæ, ba swìn nɪbara-ba tæ con † næ, ba wú: «N wà mæ, sæ n dù dæ won tæ, n næ yæð dæ, n bá fwa. Dæ n næ duæ, n wà mæ, sæ n kwíán n nii *Yuu-Tiu yáá con.»
³⁴ Yá à mù dàñ swìn á con dæ, á wà mæ, sæ á dù. Á dàna ká tì lanworu tæ á ma dù, ku næ yì Yu padau tæ yurì.
³⁵ Á dàna ká tì tua tæ á ma dù, ku næ yì Yu næ tunæ u næ lá yurì. Á dàna ká tì *Zwerizalemæ yurì á ma dù, ku mù næ næ yì più næfaru †† tæ tu yurì.
³⁶ Dàn ká dù n kæ n tiàn yuu wa, n næ wàri n yukuu nædu tætæ, n pa ka pìrì, næ à yæð ka beri tæ yurì.
³⁷ Á næ mæ, sæ á swíán ndæ awo, á swìn ndæ awo. Á næ kúù mæ, sæ á swíán ndæ ɔn ɔn, á swìn ndæ ɔn ɔn. Á næ sùrí yoo don lá, ku yì ku nan *Sitana».

Zwezi kàrì ka buli duæn næ yoo
(Likæ 6.27-36)

³⁸ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á nì dæ, ba swìn, ba wú: «Dæ liù næ lá n yii, sæ n dæ lá u yii. Dæ liù næ kén n yeli, sæ n dæ kén u yeli.»
³⁹ Yá à mù dàñ wú: Á dàna ká zɪgɪ wulwanylna tæ næ. Dæ liù næ mà n jizæn pɪpara næ, sæ n væveri n jigwiæ nyiæn tæ, dæ n pa u mà ku næ.
⁴⁰ Dæ liù næ pià, sæ u pa ba bùrì n bùrà, sæ u ma jon n gànù, yá ku tíú, sæ u jon n gasɔɔ dæ.
⁴¹ Dæ liù kálú mú, sæ n ja wá n va kilometæræ nædu ‡, sæ n ja wá n va kilometæræ bæla.
⁴² Pa liù tæ næ, u næ lòrì won n con. Dàn ká vl, sæ n jɪŋa liù tæ, u næ pià, sæ u jɪŋa won n con».

Ka sóní duŋa kàrà
(Likæ 6.27-28, 32-36; Romæ tiàn 12.17-21)

⁴³ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á nì dæ, ba swìn, ba wú: «N mæ, sæ n sóní n yura liù tæ, n ga zɪgɪ n duŋu næ.»
⁴⁴ Yá à mù dàñ swìn á con, à wú: Á swænæ á duŋa, á ga lòrì Yu á pa ba tæ næ, ba næ keni aba càn wa.
⁴⁵ Ku nætu næ wá pa, á wànì á ya á nylna Yu tæ, u næ wulæ Yu *sàñ næ, bia. Ku yì cígá, u mù Yu tæ næ pɪn yɪcau pén wulwanylna dæ pubwanu tiàn mama yuu wa. U pa dwà nì ba tæ yuu wa, ba næ yì cígá tiàn, dæ ba tæ, ba næ yì kunkun yìèn tiàn yuu wa.
⁴⁶ Dæ ku næ yì ba tæ, ba næ swæ aba

† Yu sagl tæ wa, ku yoo tæntæ púpúní Yu *nii tæ wa. †† Più næfaru tæntæ næ yì Yu. ‡ Ku yoo tæntæ yì, *Romæ-ba pamana tæ dæ ba yun tiàn næ jæ nii, sæ ba kálí *Zwifæ-ba liù, ba pa u burì ba cwænæ, næ à yæð sæ u zɪn ba zila.

cɪcɪ næ á swæ, ku ba ŋwírán jæ, á næ mæ, sæ á dàn Yu con. Lanpolina tætæ dæ fwa ku nætu.
⁴⁷ Dæ á næ jùnì ba tæ næ yì á nubia *Kærisæ yurì cɪcɪ, ku nætu ba liù mama gwárí. Ba tæ, ba næ yèrì Yu tætæ, dæ fwa ku nætu tæ.
⁴⁸ Á mæ, sæ á ya lià tæ, á yoo mama næ ziæn, ndæ á nylna Yu tæ næ wulæ Yu sàñ næ, yoo mama næ ziæn nætu».

Zwezi kàrì ka pa won zura næ yoo
(Likæ 12.1-2; Kolosæ tiàn 3.23-24)

6 Zwezi kúù swìn, u wú: «Á cɪa á tiàn næ, sæ á dàna ká tun á cígá yìèn tæ læzoni mama yáá con, sæ lià mama na aba. Dæ á næ fwa ku nætu, á bá na ŋwírán á nylna Yu tæ con, u næ wulæ Yu *sàñ næ.
² Dæ n næ pià, sæ n pa yɪlori won, dàn ká fwa zuzugu, sæ ku pa lià mama yíá ya n yuu wa, ndæ níð bæla tiàn tæ næ fwa nætu *Zwifæ-ba *jéré dii tæ wa, dæ conji yuu. Mæ ba fwa nætu, sæ læzoni ma pa ba dun. Cígá mama, à mù næ swìn ku á con: Ba lià tæntæ dí yáá ba na ba ŋwírán, ba zwæe.
³ Dæ n dàñ næ pià, sæ n pa yɪlori won, fwa ndæ n jigwiæ tæ wà mæ, sæ ka lwaru won tæ, n jizæn tæ næ fwa.
⁴ Pa, sæ yɪlori won tæntæ, n næ pɪn, ya yosægu n mù dæ n nylna Yu cɪcɪ pwæræ wa. Yá n nylna Yu tæ, u næ nɪ ku tæ, n næ sægè n fwa tæ, wá pa n ŋwírán».

Zwezi kàrì yjɪnɪ yoo
(Matia 18.21-35; Likæ 11.2-4)

⁵ Zwezi kúù swìn, u wú: «Mánjá tæ wa, á næ jùnì Yu, á dàna ká ya ndæ níð bæla tiàn tæ næ, ba næ swæ, sæ ba zàn ba zɪgɪ yu næ *Zwifæ-ba *jéré dii tæ wa, dæ conji yuu, ba jun Yu, sæ lià mama na ba. Cígá mama, à mù næ swìn ku á con: Ba dí yáá ba na ba ŋwírán, ba zwæe.
⁶ N mù dàñ næ pià, sæ n jun Yu, zu n dæyaa wa, n pɪn n mimii, n ga jun n nylna Yu tæ, u næ wulæ ku yisægæ bwálí tæntæ wa. Yá n nylna Yu tæ, u næ nɪ ku tæ, n næ sægè n fwa tæ, wá pa n ŋwírán.

⁷ Dæ á næ jùnì Yu, mánjá tæ wa, á dàna ká pa á níð sùrán tæ doni jun, ndæ ba tæ næ, ba næ yèrì Yu. Ba mù næ buŋa dæ, ba níð sùrán ka bwé dæ ka bwé næ wá pa, sæ Yu le ba.
⁸ Á dàna ká ya ndæ ba næ, á nylna Yu tæ næ dí yáá u yæð ku tæ, ku næ mæ dæ aba, dæ á tæ wà ku lòrì u con tæ yurì.
⁹ Á næŋæ, á næ mæ, sæ á jun Yu nætu:

Næ nylna Yu tæ, n næ wulæ Yu *sàñ næ! N yurì mæ dæ dun.
¹⁰ Bàá, n dé n pàrì tæ tua yuu wa. N fura tæ mæ, sæ ku tun tua yuu wa, ndæ Yu sàñ næ.
¹¹ Pa næba næ zèn nii wodiù, ku næ mæ næba.
¹² Kwen næ cuna, n li næ mù dæ n mù pwæræ wa, ndæ næ dæ næ kwen lwanɪ tæ, lià næ tun næ yura, næ li næ mù dæ ba pwæræ wa.
¹³ N dàñ jon næba ku tæ wa, ku næ lwara ††. Dàn ká pa yoo yí næba, ku næ wá yigɪ næba, ku kæ yokukwɪn wa. [N mù næ tu pàrì, dæ diàn, dæ dun, tæ næ ba zwæe abada. Amuna!]

¹⁴ Á nylna Yu tæ, u næ wulæ Yu sàñ næ, u wá kwen á cuna u li á mù dæ wá pwæræ wa, dæ á dæ næ kwen ba tæ, ba næ cùgù á næ, cuna á li á mù dæ ba pwæræ wa.
¹⁵ Yá á næ vlga, sæ á kwen ba cuna tæ, á li á mù dæ ba pwæræ wa, á nylna Yu dæ bá kwen á cuna tæ u li á mù dæ wá pwæræ wa».

†† Yu saga duæn wa bwálí ku tæ wa, ku yì: jon næba *Sitana jun wa.

Zwezi kàrì nivori yoo

¹⁶ Zwezi kúù swìn, u wú: «Mánjá tē wa, á nē vwē á nii, á dānà ká cùgù á yáá, ndē níé bēlē tián tē nē. Ba mù yáá lwāñ ba yéé, sē là mama yēni dē, ba vwē ba níé. Cígá mama, à mù nē swìn ku á con: Ba dí yáá ba na ba ŋwírán, ku zwēe. ¹⁷ Yá n mù, mánjá tē wa, n nē vwē n nii, sē n pùli n yáá, n ga zàṅá n yuu, ¹⁸ sē là dān ká yēni dē, n vwē n nii, dē ku nē tà n nyina Yū cūcū, u nē wulē ku yisēgē bwálí tēntē wa. Yá n nyina Yū tē, u nē nu ku tē, n nē sēgē n fwa tē, wá pa n ŋwírán.»

Jijē yoo

(Likē 12.33-34; 1 Timote 6.9-10)

¹⁹ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á dānà ká pa tūa ka tē yuu wa wīen tē, tē kwēnē nē dáá, ka pià nē ja á bian nē. Wīen tēntē mama wá zwēe, ndē kwīù nē dí tē, ndē lugu nē sūni ku pu nē. Nyūna dē wáá tē ba zwī ba ŋwīn diè tē wa. ²⁰ Á pià jijē tē, ku nē wulē Yū con, á tūn á tián nē, ku mù nē kwīù wārī ku dē, ku ga ba sūni ndē lugu nē ku pu. Nyūna dē wārī ku ba zwī ba ŋwīn Yū *sāñ tē wa. ²¹ N wīen tē, tē kwēnē nē dáá, tē wulē lá nē, n waa dē yáá ya lá.»

Ləzwəne yíá nē yí u cànú

(Likē 11.34-36)

²² Zwezi kúù swìn, u wú: «Ləzwəne yíá tē ya ndē n yira cànú nē. Dē n yíá tē nē zurē, n yira tē mama yáá pírlì dē poni. ²³ Yá dē n yíá tē nē ba zīen, n yira tē mama yáá ya yikunu wa. Dē n poni tēntē, ku nē wulē n yira wa, nē yí yikunu, tē yikunu tē yiri lwara.»

Á jàlḗ Yū yuu wa

(Likē 16.13; 12.22-31)

²⁴ Zwezi kúù swìn, u wú: «Liù tēlḗ, u nē wáá u tuṅa, u pūn yun tián bēlē nē. U nē fwa ku, u wá sóní u don, u ga dún u don tē. U wá sēe u don nii, u ga vī u don nii. Á wārī á twá duēn, á tuṅa á pūn Yū dē tūa yuu jūjē nē. ²⁵ Ku mù nē pūn, à wú: Á dānà ká pa, á mu tē twara ja aba, dē ku tē, á nē wá dē, nē à yēé á nē wá nyu, nē à yēé dē ku tē, á nē wá zu á yira nē. Á mu tē jē funē ku doni wodiu. Yá á yira tē dē jē funē tē doni gānù. ²⁶ Á ywāṅá zēnbii, tē nē pēri yū nē! Tē ba dwī, tē ga ba ce, tē ba pēe, tē keni təkēlē wa. Yá á nyina Yū tē, u nē wulē Yū *sāñ nē, pūn tē nii wodiu. Á ba zēnbii kukwa zēnzēn, naaa? ²⁷ Á wā twara tē, u nē jē nē wáá u mu tē, ku tēni mancūn tēntē?

²⁸ Bēēēe dāñ nē pūn, á pa gānù twara jē aba? Á ywāṅá á jēn kárí gapunē nē naṅa nētu, tē ba tuṅa, tē ma ba gānù dē swi. ²⁹ Á mù nē swìn ku á con dē, più *Salumun tēntē dē u jūjē tē mama, u wā gānù zwī, ku nē zīen ku doni tē gapunē tēntē nēdu dē. ³⁰ Yá Yū dāñ nē ywāṅá tē mù gēe tēntē yuu, tē nē yí tutu, dē á mù á nē ja funē zēnzēn á doni tē, u wá ywāñ á yuu nēntē? Tē mù gau, tē nē wulē kárí wa zēn, wá kù, ba kē mēn wa jwīan nē, Yū dāñ wá zu aba dē ganān nēntē. Á wā á waa ken à nē wuuu! ³¹ Á kúù dānà ká pa twara ja aba, dē ku

tē, á nē wá dē, dē ku tē, á nē wá nyu, dē ku tē, á nē wá zu á yira nē. ³² Tē wīen tēntē yí ba tē, ba nē yēri Yū nē pià tē, ba ba sií. Yá á mù nyina Yū tē, u nē wulē Yū sāñ nē, yēé ku tē nē mē aba. ³³ Á kēnē dián á dí yáá, á pià Yū pāri tē dē u cígá tē, yá ku kwa nē, Yū wá pa aba tēntē mama, tē nē mùri aba. ³⁴ Á dānà ká pa twara ja aba dē jwīan yoo, jwīan nē wá ja ku yoo, ku ja bà yíru. Diun mama dē ku yoo!»

Á dānà ká buri duēn bura

(Likē 6.37-42)

⁷ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á dānà ká buri duēn bura, sē Yū dē dān ká buri á bura. ² Ba wá buri á dē bura, ndē á nē buri lià tē duēn bura nētu. Won tē, á nē ja maṅa, á pūn lià tē nē, ku mù nē Yū wá ja man, u pa á dē nē. ³ Bēēēe nē pūn, n ywāṅá gabiu tē, ku nē wulē n nubiu yii wa, yá n ga ba baṅa tē na, ka nē wulē n mù yii tē wa? ⁴ N dāñ wá twá nēntē, n ma swìn n nubiu con, n wú: «Yá, sē à li gabiu tē n yii wa», n ga jē baṅa tē n tēntē yii tē wa? ⁵ Níé bēlē tíú! Dí yáá, n li baṅa tē n yii tē wa. Ku kwa nē, n yíá wá na lá zēni, sē n ma li n nubiu tē yii gabiu tē.

⁶ Á dānà ká pa wīen, tē nē ya Yū nyien, kukuri nē, sē tē ma pií tē dūi aba. Á dānà ká dūi á kana bian zanan twārēn yáá nē, tē nē wá nūṅa tē, tē kē tē nēe dēñ yíru.»

Á jūná á nyina Yū

(Likē 11.5-13; 18.1-7)

⁷ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á lwəre, yá ba wá pa aba! Á pià, yá á wá na! Á mà mimii nē, yá ba wá sūrí, ba pa, á zu! ⁸ Liù mama nē lòri, ba wá pa mú. Liù mama nē pià u wá na. Yá ba ga wá sūrí, ba pa liù tē nē, u nē mà mimii nē. ⁹ Á wáá nē wulē lá, u nē wá sēe, u tì kapan u pa u biú nē, dē u biú tē nē lòri wodiu u con? ¹⁰ Nē à yēé u wá pa wá dēn, dē u nē lòri wá fēli? ¹¹ Á mù ləzwənwulunyina-ba, á nē yēé ka pa wozēṅə á bīsíná nē, ku dāñ wá yā nēntē ku pa á nyina Yū tē nē, u nē wulē Yū *sāñ nē, dē á nē lòri wá won? U mù dāñ wá pa aba wīen tē, tē nē zīen tē doni.

¹² Ku tē, á nē pià, sē ba fwa á yira, á dē fwa ku á duēn yira. Mē nētu nē Yū *nii tē, u nē pūn *Moyizē nē, saga tē, dē Yū nii *sūsūnā saga tē, buri, sē ba fwa.»

Mimii pūpūan

(Likē 13.23-28)

¹³⁻¹⁴ Zwezi kúù swìn, u wú: «Mimifaru wulē, ku cwēṅə nē wala, ku twagu nē yí mwálí mwálí. Yá ku ja aba, ku vələ jūn bwálí nē, lià zēnzēn ga dáá ba nē twá ku. Mimii pūpūan dē ga wulē, ku cwēṅə tē twagu nē cā. Yá ku mù nē ja aba, ku vėli mu bwálí nē, ku nē ba zwēe Yū con. Yá lià ga ba dáá, ba nē twá ku. Á dāñ twá mimii pūpūan tē, á ma zu!»

Tiú bia nē buri, ku yiri nē yí nētu

(Likē 6.43-45; 2 Timote 3.5-9; 2 Piyerē 2.1-3)

¹⁵ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á cia á tián nē dē kunkun sūsūnā-ba! Ba wá bà á con ndē pee nē vėli pee con, yá ba ga yí ndē buyurēn nyankwan nē, tē nē wá ja pee tē.

¹⁶ Á wá twá ba tutunεε nā, á ma lwarl ba. Ba ba lwe, nā à yèá kacan kwe casuu yuu wa. ¹⁷ Tɪzəŋu yáá zɪn bizəŋə. Yá tɪkukwɪun də yáá zɪn bia kukwɪnan.

¹⁸ Tɪzəŋu wàri bia kukwɪnan ku zɪŋa, yá tɪkukwɪun də wàri bia tē nā zɪŋ, ku zɪŋa. ¹⁹ Tɪú tē mama, ku nā ba bia, tē nā zɪŋ zɪŋa yɪ, ba wá gwəŋə ku, ba dɪ mən nā. ²⁰ Mə nətu nā, á wá twá, á ma yəni lià tē, ba nā yɪ kunkun sùsùnà tē».

Á fwa ku tē, á nā swɪn!

(Likə 6.46; 13.25-27)

²¹ Zwezi kúú swɪn, u wú: «Ku tà ba tē mama, ba nā boŋə nā <*Yuu-Tiu, Yuu-Tiu> nā wá zu Yɪ pàri tē wa. Ku yɪ ba tē cɪcɪ, ba nā fwa à nyɪna Yɪ fɪra tē, u nā wulə Yɪ *sàh nā. ²² Yɪ bùrà tē dɪn nā wá yí, lià zənzən wá swɪn, ba wú: <Yuu-Tiu, Yuu-Tiu! Nā wà n yɪri tē, nā twá, nā ma swɪn Yɪ nii sùràn, naaa? Nā wà n yɪri tē, nā twá, nā ma lɪ *zinə lià yuu wa, naaa? Nā wà n yɪri tē, nā twá, nā ma fwa yomulan, naaa?> ²³ Ku kwa nā, à dàh wá swɪn də ba nəpon nəpon, à wú: <À mù wà aba yəni, abada. Á vələ kwa à səpuni nā, á mù yokukwɪnan-ba!> »

Pìù yuu diè də kaslu yuu diè yoo

(Likə 6.47-49)

²⁴ Zwezi kúú swɪn, u wú: «Ku mù nā pɪn, liù tē mama, u nā cuga à sùràn tē, u ga twá tē nii nā, u wá yà ndə wubɔŋa tíú nā, u nā lwə u diè pìù yuu wa. ²⁵ Dwà nəfaru nā twi, bun sú tē palɪ. Dwà vuu nəfaru tē fɪru diè tē, yá won mama wà ka fwa, ka dəkuu nā zɪga pìù tē yuu wa yɪri. ²⁶ Yá liù tē, u nā cuga à sùràn tē tē, à nā swɪn síún, u ga ba tē nii nā twá, u wá yà ndə ləyigə nā, u nā lwə u diè kaslu yuu wa. ²⁷ Dwà nəfaru nā twi, bun sú tē palɪ. Dwà vuu nəfaru ma fuli, ku zɪgɪ ka diè tē nā, ka làh ka tu, бццк! Ka cùgù míámíán».

²⁸ Mánjá tē wa, Zwezi nā swɪn tē yìèn təntə, u zwèe, ku gwárl lià tē zənzən də ku kàrà təntə yiri. ²⁹ Ka də Yɪ nii *yənu tìán tē kàri tē nā tē nədu yɪri. Zwezi kàrà tē yá bɪri də, Yɪ nā ken diàn u jɪn wa, sə u swɪn tē sùràn təntə.

Zwezi zwèe bæe don dayan

(Marəkə 1.40-45; Likə 5.12-16)

8 Zwezi nan paan yuu, u cú. Yá laluu dàh púé u kwa. ² Ku mánjá tē wa, də nəh dayaru don nā ku twi, u tu u yáá con, u ga wú: «*Yuu-Tiu, də n nā swə, n wáá n pɪn à dayan † tē zwèe, sə à də jì ləzwənzəŋu». ³ Zwezi ma te u jɪn u nā, u dwen u yɪra, u ga wú: «À swə, sə n dayan tē zwèe». Lala də u dayan tē zwèe. ⁴ Zwezi ga swɪn u con, u wú: «Ja n nii zəni! Dàn ká swɪn ku liù con. N dàh nā vəli, n bɪri n tìàn *Zwifə-ba Yɪ *jɔŋwanu tē. N dàh ga pa wiən tē, u nā wá ja fwa *jɔŋj tē, ndə Yɪ *nii tē, u nā pɪn *Moyizə nā, nā bɪri Yɪ sagɪ tē wa, sə dayaran pa, də ba dayan tē nā zwèe. Ku mù nā wá bɪri də, n dayan tē cígá zwèe».

† *Zwifə-ba con, dayan nā jə liù, u yɪ ba yáá lɪ wá ba dwíí wa. U dayan tē nā zwèe də ku tē jə *jɔŋj, u nā mēe, sə u fwa, sə u ma píí, u zu u dwíí tē wa.

Zwezi zwèe pamanu yuu tíú don tutunbiu yayɪgu

(Likə 7.1-10)

⁵ Mánjá tē wa, Zwezi nā zwɪ Kapəranayimə, *Romə-ba pamana bíí yuu tíú don twi, u lòri wá saru, ⁶ u wú: «*Yuu-Tiu, à tutunbiu tégé sàh nā, u nandεε tɪga, u ga dé càn zənzən». ⁷ Zwezi ma swɪn, u wú: «À wá va, à zwèe u yayɪgu tē». ⁸ Pamana yuu tíú tē ma swɪn, u wú: «Yuu-Tiu, à jɪn mùri, sə n zu à diè wa. N dàh pa nii cɪcɪ, yá à tutunbiu tē yayɪgu tē wá zwèe. ⁹ À də tətə yɪ lià duən nā tɪ nā, à də ga tɪ pamana duən. À nā swɪn pamanu tē don con, à wú: <Vəli!> U wá va. À nā bon wá don, à wú: <Bàá!> U wá bà. Yá à nā swɪn à tutunbiu con, à wú: <Fwa ku tē!> U wá fwa ku».

¹⁰ Mánjá tē, Zwezi nā nì tē sùràn təntə, tē poli u pùé zənzən, u ga swɪn ba tē con, ba nā twá u nā, u wú: «Cígá mama, à mù nā swɪn ku á con: Liù təlɪ *Yɪzərayelə luu nii tē wa, u nā ken u waa Yɪ nā, ndə bæe wá tē nā. ¹¹ À mù nā tē swɪn ku, á con nā: Lià zənzən, ba nā tē *Zwifə-ba, ndə Romə-ba pamana yuu tíú wá tē nā, wá nan yɪ yɪpɪan con də yɪ yizwɪa con, ba bà ba jəh Yɪ pàri tē wa də *Abərahəmə də *Yɪzakə də *Zwakəbə. ¹² Yá Yɪzərayelə lià tē, Yɪ *sàh tē yà nā kwɛn, ku tɪn ba nā, wá na də, ba dɪl ba kàrà wa yikunu tē wa. Ku bwálɪ təntə wa, ba wá bubwi, ba ga dɪŋa ba jɪfwɪ ba fɪfaga.»

¹³ Zwezi dàh ma swɪn pamana yuu tíú tē con nā, u wú: «Vəli n bwálɪ! Yoo tē n nā lòri, ku wá tun, n nā ken n waa à nā, tē yɪri». Yá mə ku mù mánjá təntə wa nā, pamana yuu tíú tē tutunbiu tē nɪ u tìàn.

Zwezi zwèe Piyerə tɪnkan yayɪgu

(Marəkə 1.29-34; Likə 4.38-41)

¹⁴ Ku kwa nā, Zwezi vələ Piyerə sàh. Mánjá tē wa, u nā zua Piyerə diè, u nɪ də, waran jə Piyerə tɪnkan, u ga tégé. ¹⁵ Zwezi dwen u jɪn nā, yá waran tē zwèe, u ga nyí u zàn lala, u wulə u tanɪ, sə u ma lɪ Zwezi vəri.

¹⁶ Mánjá tē, dədəni nā yí, ba ja lià zənzən, *zinə nā wulə ba yuu wa, ba bà Zwezi con. U nii sugu cɪcɪ nā ken tē zinə təntə mama cwəŋə nā, yá yayɪran tē tìán mama ga zwèe. ¹⁷ Mə ku twá nətu, Yɪ nii *sùsùnù *Ezayi nii tē ma sú, ndə u nā swɪn, u wú: «U mù nā jon nā càn, də nā yayɪran mama u zɪn.»

Ba tē ba nā pìà, sə ba twá Zwezi nā yoo

(Likə 9.57-62)

¹⁸ Zwezi nɪ də laluu twá u kwa. U dàh ma pa nii u kar-bia tē nā, sə ba ben munaa tē bəbəru tē don nā. ¹⁹ Ku mánjá təntə wa, Yɪ nii *yənu tíú don ma fàrú u yí u yɪra, u ga swɪn, u wú: «Karnyɪna, à mù wá twá n nā, bwálɪ mama, n nā vələ». ²⁰ Zwezi ma le wá, u wú: «Ciləcərən jə tē buran tē zwɪ, zənbii də ma jə tē pwalan, yá *Ləzwənə-Biu †† tē mù ba bwálɪ ja, u nā wá kə u yuu lá». ²¹ U karbiu don də ma swɪn, u wú: «*Yuu-Tiu, pa nā cwəŋə, sə à dé yáá à va à gùri à nyɪna, sə à ga fwa u luə». ²² Zwezi ma le wá, u wú: «Twá à nā! Yá,

†† Zwezi yɪ u tətə yoo nā u swɪn.

sə tɪga tə tɪán tə, ba nə ba mu tə, ku nə ba zwèe Yu con, jə gùri ba tɪga».

Zwezi pun, munaa vuu nəfaru zɪgɪ
(Marəkə 4.35-41; Likə 8.22-25)

²³ Ku kwa nə, Zwezi də u karbia tə dɪgà níá yuu bori wa, sə ba bən vən tə don nə. ²⁴ Naa nədu, vuu nəfaru nə ku zàn, ku jə níá tə, ku mà ku pwí níá yuu bori tə yuu nə. Yá Zwezi mù yà dwèe. ²⁵ U karbia tə dàh ma yí u yɪra, ba zìn wá, ba ga wú: «*Yuu-Tiu, jon nəba, nə plà, sə nə tɪ!» ²⁶ Zwezi ma le ba, u wú: «Bèèèe nə pun, fən jə aba nətu? Á ba á waa keni à nə wuuu, naaa?» U ma zàn, u baa vuu tə, də munaa tə nii nə. Tə dàh ma zɪgɪ. Yá bwálí tə mɛ siii. ²⁷ Ku gwárí lià tə mama ku bwálí tə wa, ba ga bwe ba tɪàn, ba wú: «Bèe wà tə tə ndə lià mɛ nə. Vuu də munaa mɛ zílí u nii!»

Zwezi li zinə bara bələ yuu wa
(Marəkə 5.1-20; Likə 8.26-39; 1 Zwan 3.8)

²⁸ Ku kwa nə, Zwezi galɪ munaa tə, u lɛ u zu Gadara nagwanaa wa. Ku máhjá tə wa, də nèn bara bələ *zinə nə jə, ba twi ba jérí Zwezi. Ba mù bara təntə yə yɪ ba wulə pìràn buran wa, ba nə kua, ba ma kəni tɪga. Yá liù də mama yə kwàri ku bwálí təntə wa u twá ba yɪrɪ, ba yə nə tɪŋa yolwan zənzən yɪrɪ. ²⁹ Ba dàh ma bubwi, ba wú: «Yu-Biu, bèèèe nə n plà də nəba? Ku yɪ n twi, sə n kə nəba càn wa, də ku máhjá tə wà yí, naaa?»

³⁰ Twərən zənzən yə wulə yáá nə, tə dé wodirən. ³¹ Zinə tə ma lòri Zwezi, tə wú: «Də n nə wá dɪŋa nəba, sə n yá, sə nə va nə zu twərən tə». ³² Zwezi ma le tə, u wú: «Á vələ!» Tə dàh ma nan tə yá ba bara bələ tə, tə va tə zu twərən tə wa. Lala twərən tə dəru, tə bəbəlɪ paan tə yuu, tə tu munaa tə níá tə wa, tə tɪ.

³³ Twərən nəcra tə dəri, ba va tɪu tə wa. Ba vəlɪ, ba man ku tə mama, ku nə yí ba, də ba mù bara bələ tən-tə. ³⁴ Tɪu tə tɪán mama dàh nan, ba va ba jérí Zwezi. Yá ba nə twi, ba na Zwezi, ba dàh lòri wá, sə u nan, u yá ba tɪu tə nə.

Zwezi zìn gwànú don
(Marəkə 2.1-12; Likə 5.17-26)

9 Zwezi kúù píi u zu níá yuu bori tə, u bən munaa tə, u va u yí u tətə tɪu Kaperənyimə. ² Ba jun gwànú don, ba bà u con tɪtau wa. Máhjá tə, Zwezi nə nɪ də, lià təntə ken ba waa u nə, u swìn gwànú tə con, u wú: «Á dabèe, pa n jun dàn! Á kwen n cuna tə, à li n mù də Yu pwərə wa». ³ Ku mù təntə yɪrɪ Yu nii *yənu tɪán tə dàh ma swìn ba waa con, ba wú: «Bèe wà tə swìn, u twɪn Yu nə!»

⁴ Zwezi nə lwarɪ ba pubuŋɪ tə, u dàh ma bwe ba, u wú: «Bèèèe nə pun, á ma jə pubuŋɪ tətə yiri á waa nə?» ⁵ Ku kwà nə yɪ mwálí, ku doni ku don, də à nə swìn, à wú: Á kwen n cuna, à li n mù də Yu pwərə wa, nə à yèè də à nə wú: Zàn yu nə, n va! ⁶ Á yɪ à plà, sə á yəni də, Yu ken diàn *Ləzwənə-Biu † jun wa, tɪa yuu wa yəbə, sə u kwen cuna, u li lià də Yu pwərə wa». U dàh ma

† Zwezi yɪ u tətə yoo nə u swìn.

swìn gwànú tə con, u wú: «Zàn yu nə, n tì n tɪtau tə, n va n sàh!» ⁷ Bèe tə nyí u zàn, u vələ u sàh. ⁸ Máhjá tə, laluu tə nə nɪ ku nətu, fən zwa lià tə. Ba dàh ga wulə ba pun dun Yu nə, u nə ken diàn nətu ləzwənə də nyan don jun wa.

Zwezi bon Matia, sə u twá u nə
(Marəkə 2.13-17; Likə 5.27-32; Matia 4.18-22)

⁹ Zwezi nə kèeñ u vələ yáá, u nɪ bɛɛ don, ba nə bonə Matia †, də u jèé u jonə lanpoo u tutunan diè wa. Zwezi ma swìn u con, u wú: «Zàn n bà, n twá à nə!» Matia ma zàn, u twá u nə.

¹⁰ Zwezi də u karbia tə vəlɪ Matia sàh. Ba nə wulə u diè wa, ba dé máhjá tə wa, lanpolna tə duən də cuna lià tə duən də twi ba yə wulə ba dé də ba. ¹¹ *Farɪzian-ba tə nɪ ba nətu, ba dàh bwe Zwezi karbia tə, ba wú: «Bèèèe nə pun, á karnyuna tə ma dé də lanpolna də cuna lià tə?»

¹² Zwezi nə nɪ ku, u le ba, u wú: «Lià tə, ba yɪra nə zurə nə ba dɪmuturu plà. Ku yɪ yayɪŋa nə plà dɪmuturu». ¹³ Zwezi ma kúù swìn, u súrí lá, u wú: «Á vələ, á plà Yu sagɪ tə wa yoo tə dèh, ku nə wú: «Á swə, sə á dəri duən yinəgə zənzən, à ba á *jonɪ won plà.» Cígá, ku tə à twi, sə à bon cígá tɪán, ku yɪ à twí, sə à bon cuna lià tə».

Zwezi bru kàrà nədun nivori yuu wa
(Marəkə 2.18-22; Likə 5.33-39)

¹⁴ Zwan ‡ karbia twi Zwezi con, ba bwe wá, ba wú: «Bèèèe nə pun, nə mù də *Farɪzian-ba tə yáá vwe nə níé, yá n mù karbia tə ga ba ba níé vwe?» ¹⁵ Zwezi ma le ba, u wú: «Bèe nə plà u vwa u kan fúru, u dabara yàá bà, sə ba twá ba dé fúru tə dɪŋə tə. Á buŋa də, ba wá vwe ba níé, ba dàn ká dé wodiu tə, yá fúru bɛɛ ga wulə də ba? Yá máhjá dàh wá bà, fúru bɛɛ tə bá ya lá. Ku mù máhjá təntə wa, ba dàh wá vwa ba níé.

¹⁶ Liù təlɪ, u nə wá tì gantwandun, u ma pú gang-wuru, gantwandun tə nə wá vuri gangwuru tə vən don yɪrɪ, yá ku buu tə dàh wá doni dé yáá tə tətə. ¹⁷ Ba ma ba swana, tə nə wulə tə zaŋa, lwé ba kəni purə † nəd-wara wa. Ku nətu tə nə fwa, purə tə wá pwin. Swana tə mama wá lwá tɪa, yá purə tə wá va bwáná. Ba mɛ, sə ba kə swana, tə nə wulə tə zaŋa, purə nədura wa, sə swana tə, də purə tə mɛ dàn ká cùgù».

Zwezi bwìn bùá don, u ga zwèe kan don yayɪgu
(Marəkə 5.21-43; Likə 8.40-56; Zwan 5.21, 28)

¹⁸ Də Zwezi tə nə zɪga lá, u swìn tə sùràn təntə *Zwan-Batisə karbia tə con, *Zwifə-ba *jéré diè don yuu tíú don twi, u tu Zwezi yáá con, u ga wú: «Á bùá tɪ-ga, ku nə díán mancun. Yá n ya bà, n tún n jìàn u yuu wa, sə u mu ga ya luu». ¹⁹ Zwezi də u karbia tə ma zàn ba pú u kwa.

²⁰ Ku máhjá tə wa, kan don yɪ lá, u tənɠá nə twi, ka ba zɪga, ku nə yí bɪna fugə bələ. U ma twá Zwezi kwa, u

†† Matia yɪrɪ don nə yɪ Levi. ‡ Ku mù Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, u nə li lià níá wa, ku twá də Yu yɪrɪ. †† *Yɪzərayələ luu wa, ba swana yə yɪ ba kəni purə wa.

fàrú u yí u yura, u ga dwen u gànù nii nè. ²¹ Kan tã yà swìn u waa con: «Á nè ken cígá, à dwen u gànù tã cícu nè, à yaylgu tã wá zwèe». ²² Zwezi nè pií u vèvèri, u na wá, u swìn, u wú: «Á nakua, dàn n jìlàn! N ken n waa à nè, ku mù nè pìn, n na yazurã». Dã naa nãdu, kan tã yaylgu tã zwèe.

²³ Zwezi ma kèèñ, u yí jéré diè tã yuu tíú tã sàñ. Ku máná tã wa, dã wuwurã dã laluu, ba nè bubwi, yà súé lá nè. Zwezi ma swìn, u wú: ²⁴ «Á naŋa lá nè, bùá tã wà ti, ku yi u dwèe». Lià tã dàñ yà ma wulã ba muŋa Zwezi. ²⁵ Máná tã wa, ba nè li laluu tã kàrá wa, Zwezi zua diè tã wa. U jun bùá tã juun nè, bùá tã ga nyí u zàn. ²⁶ Ku mù yoo tãntã kúù súé tia mama.

Zwezi sùrí lilirãn bälã yíá

(Marãkã 8.22-26; 10.46-53)

²⁷ Máná tã, Zwezi nè nan *Zwifã-ba *jéré diè yuu tíú tã kàrá wa, u virí, lilirãn bälã duãn dãri, ba bubwi u kwa, ba wú: «Pìú *Davidã nãù, dãri nè yinãgã!»

²⁸ Zwezi nè yí sàñ, máná tã wa, lilirãn tã fàrú ba yí u yura. U dàñ ma bwe ba, u wú: «Á pìn cígá dã, à wàà ku yoo tã à tuŋa naaa?» Ba ma le wá, ba wú: «Awo, *Yuu-Tiu». ²⁹ Zwezi dàñ ma dwen ba yíá nè, u ga swìn, u wú: «Ku nãtu tã wá twá á nè ken á waa à nè, ku ma tun».

³⁰ Lala dã ba yíá tã sùrí, tã na lá. Zwezi ma dù sú ba nii nè, u wú: «Á cuga zãni, á dàná ká pa liù mama ni ku».

³¹ Yá ba tã vèli, ba swìn Zwezi yoo, ba sú tia mama.

Zwezi pìn bæru nii pórí

³² Máná tã wa, Zwezi nè virí, ba jun bæru, ba bà u con. Bæru tã yà wàrl ku swìn, *zini yà nè bæbãni wá yurí.

³³ Zwezi ma li ku mù zini tãntã, bæru tã nii ga pórí, u wulã u swìn. Ku yoo tã yà gwárl lià tã, ba dàñ ga swìn, ba wú: «Nã tã wà ku tã don ni *Ylzarayelã luu nii wa!»

³⁴ *Farizian-ba dàñ ma swìn, ba wú: «Ku yi zinã yuu tíú tã nè pìn wá nii, u ma li zinã tã!»

Zwezi dãri lià tã yinãgã

(Matia 4.23-25; Marãkã 6.34; 3.7-12)

³⁵ Zwezi jiru tãfaran tã dã tian tã mama wa, u swìn Yü soywánú tã. U biri dã, Yü wá dé u pàrl lià mama yuu wa. U yáá zwí u kàrl *Zwifã-ba *jéré dii tã wa. Yá u ga zwèe yaylŋa yayuran yiri mama, u ga pìn yazurã ba tã nè, ba nandaran nè wà cé. ³⁶ U nè ni lià tã, ba yinãgã jun wá, lià tã jìlàn yà nè gwàrl, ba pwíí ga cùgù tã yurí. Ba yà yi ndã pee nè, tã nè ba payuru jã. ³⁷ U dàñ ma swìn u karbia tã con, u wú: «Kárá tã wiãn bũga zãnzã, yá tütùná ga ba dáá. ³⁸ Á dàñ wá lòrì kárá tã tíú, sã u tun tütùná, sã ba za u wiãn tã».

Zwezi kúrí u tuntuna fugã bälã tã

(Marãkã 3.13-19; Likã 6.12-16)

10 Dun don nè, Zwezi bon u karbia fugã bälã tã, sã ba bà, sã u ken diãn ba jun wa, sã ba wànì ba li *zinã. Yá ba ga zwèe yaylŋa yayuran, ba ga pìn yazurã ba tã nè, ba nandaran nè wà cé. ² U karbia fugã bälã tã, ba nè yi u *tuntuna, tã yura nè nãtãn:

Ba tãntãn liù nè yi Simon, ba nè bonã Piyerã, dã u nubiu Andãre.

Ku sùrí Zwakã dã u nubiu Zwan nè, ba nè yi Zebede bia.

³ Ku sùrí Filipã dã

Barãtelemi

dã Toma

dã Matia, u nè yi lanpolnu.

Ku sùrí Alãfe biú Zwakã dã Tade,

⁴ dã Simon tã, ba nè bonã «Kananitã †».

Ku sùrí Yisãkariyãtã Zwidasã, u nè jun Zwezi u pa u duŋa nè.

Zwezi tun ba tuntuna fugã bälã tã

(Marãkã 6.7-13; Likã 9.1-6; 10.1-12)

⁵ Zwezi tun ba *tuntuna fugã bälã tã, u ga pa ba nii, u wú: «Á dàná ká va lià tã, ba nè tà *Zwifã-ba con, nè à yèé Samari tiãn tian tã wa. ⁶ Á vèlã *Ylzarayelã lià tã cícu con, ba nè nyin ndã pee nè, tã nè jén. ⁷ Á vèlã, á swìn ba con dã, máná tã bwèlã, sã Yü dé u pàrl tã lià tã mama yuu wa. ⁸ Á pian yaylŋa yayuran zwèe, á bwian tũga, sã á zwèe dayaran dayan, sã ba jì læzwãnzãŋã, á ga li *zinã lià yuu wa. Á pian tutu, ba nè pìn aba tutu yurí. ⁹ Á dàná ká ti sãbiu, ba nè fwa dã síán, nè à yèé ba nè fwa dã cunã, nè à yèé sãbimuni á ganjũga wa. ¹⁰ Á dàná ká ti lã, nè à yèé gànù don, á sùrí ku tã nè, á nè zua. Á dàná ká ti natura duãn, nè à yèé daduu, tütùnú nè wá na u nii wodiu yurí.

¹¹ Á nè yí tãfaru, nè à yèé tu, sã á piã liù tã, u nè mẽ, á zurí ku tíú bwálí nè, ku ja vèlã á viru. ¹² Diè tã, á nè zua ka wa, sã á jun lià tã, ba nè wulã ka wa. ¹³ Dã ka mù diè tãntã lià tã nè wá sãe ba jon aba, sã Yü pa á jùnã tã pa ba bicaní siã. Yá ba nè vũga aba, sã ku tã Yü nè pìn tã, pií ku bà á con. ¹⁴ Ku nè ya diè wa, nè à yèé tũ wa, ba nè vũga, sã ba pa á zu, nè à yèé, sã ba cugu á sũrãn †, á virã ku bwálí tã nè, á ga zwarí á nẽ purãn †† á lwá ba yuu wa. ¹⁵ Cígá mama, à mù nè swìn ku á con: Ku mù tu tãntã bũrà tã bũrũ dun nè *Sodãmã dã Gomãrã lià bá na cãn, ndã ku tu tã tiãn nè».

Wuwalu tã nè biãn

(Marãkã 13.9-13; Likã 12.11-12; 21.12-17)

¹⁶ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á cuga zãni! Á tuŋa aba ndã pee nè buyurãn nyankwan tãtãŋi wa. Ku mù tãntã yurí, á cia á tiãn nè ndã duŋa nè, sã á ga yã sãnbwen ndã gunponi nè. ¹⁷ Ba wá ja aba, ba va lià tã nè bũrì bũrà yáá con. Yá ba ga wá mà aba dã fũfran *Zwifã-ba *jéré dii tã wa. Ku mù nè pìn, á cia á tiãn nè dã lià tã. ¹⁸ Ba wá ja aba, ba va pãegã tã dã yáá tiãn tã, più nãfaru tã nè li u tũn, con à mù Zwezi yurí. Ku nãtu tã wá tun, sã ku ma biri ba tãtã, dã dwíé tã duãn mama luu mama wa, ba nè tà Zwifã-ba, ku tã, Yü nè fwa. ¹⁹ Yá ba nè jun aba, ba va lià tã nè bũrì bũrà yáá con, á dàná ká pa ku tã, á nè wá swìn twara ja aba. Ku máná tã wa, Yü

† Kananitã yi lià tã, ba nè zũga *Romã-ba nè, ba nè jon ba luu nii tã yurí. Ba yurí don dã nè yi *Zelotã. Ywãñ Likã 6.15 dã Tutunan 1.13.

†† Ku nãtu tã biri dã, Yü wá ŋwín ku tã, ba nè tun tã juŋi ba yura.

nə wá kə ku tə, á nə mɛ, sə á swìn, á nii wa. ²⁰ Ku tà á mù nə wá swìn, ku wá yà á nyina Yü *Siŋu tə, ku nə wulə də aba, nə wá swìn ku pa aba.

²¹ Lià wá ja ba nubia ba pa, sə ba gu, yá bia nyina-ba də wá tun ku nyinyiga də ba bia. Bia wá zàn, ba zigi ba nyina-ba nə, ba gu ba. ²² Lià tə mama wá dún aba à mù yiri. Yá liù tə, u nə wá ja pínú, u zigi u diàn ku yoo tə, ku va ku zwèe, ku tíú wá na mu tə, ku nə ba zwèe Yü con. ²³ Ba nə fíftn aba tu wa, sə á dəri á nan á va ku don. Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Á bá wàní *Ylzerayelə tian tə mama, á va, də *Ləzwənə-Biu tə wà pí u bà.

²⁴ Karbiu tələ, u nə dwə u karnyina. Tutunbiu tələ, u nə dwə u yuu tíú. ²⁵ Yá karbiu nə ya ndə u karnyina nə, ku cici mɛ. Tutunbiu də nə ya ndə u yuu tíú nə, ku cici mɛ. Yá ba nə jun diè tíú, ba bon Beləzəbilə, ba wá pa yura tə nə dwə nətu u diè lià nə?»

Liù tə, á nə mɛ, sə á dəri u fən

(Likə 12.2-7)

²⁶ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á dānà ká dəri ləzoni! Ku tə mama nə sègè nə wá nan poni nə yiri. Yá ku tə nə yi diè yoo wá nan kàrà. ²⁷ Ku tə, à nə swìn á con yikunu wa, sə á swìn ku yucau wa. Ku tə, á nə ni á zian wa, sə á cəri ku dəyun wa. ²⁸ Á dānà ká dəri ba tə, ba nə wá yura tə cici ba gwí, ba ga wàri jərə tə won ba fwa. Yá á dəra liù † tə mù, u nə wá á yura tə, də á jərə tə u cùgà mən diè wa. ²⁹ Ba ba zənbii bələ yoli səbilugu nədu, naaa? Yá ku nədu tətə wàri tía ku twi, də á nyina Yü nə wá nii pín. ³⁰ Yá Yü gəlì á yukuran tə mama á yuu wa. ³¹ Á dānà ká pa fən ja aba. Á kukwa zənbii tə nə dáá».

Liù tə Zwezi nə yəè

(Likə 12.8-9)

³² Zwezi kúù swìn, u wú: «Liù tə mama, u nə wá swìn lià yáá con nə də, u yəè à mù Zwezi, à də wá buri à nyina Yü, u nə wulə Yü *sàh nə, də u yi à mù cígá nə tu wá. ³³ Yá liù tə, u nə buri lià yáá con də, u yèri nə, à də wá buri à nyina Yü yáá con, u nə wulə Yü sàh nə, də à də yèri wá».

Zwezi yi pwla liù

(Likə 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á dānà ká bún də, ku yi à twí, sə à kə bican sié tía yuu wa. Ku tà à twí ku mù yiri, ku yi laguri siù nə, à ja bà. ³⁵ Á twí, sə à kə pwla lià pwərə wa: Sə biú zigi u nyina nə, sə bùá zigi u nuu nə, sə bikini zigi u bari nuu nə. ³⁶ Liù duŋa wá yà u diè lià. ³⁷ Liù tə, u nə swə u nuu də u nyina, u doni nə, ku tíú tə wá mɛ, sə u ya à karbia tə wa liù. Liù tə, u nə swə u biú, nə à yəè u bùá u doni nə, ku tíú tə wá mɛ, sə u ya à karbia tə wa liù. ³⁸ Liù tə, u nə pià, sə u twá nə, ku tíú mɛ, sə u sée u dé càn də nə, ku ja vəli u tian dagarə tə yuu wa. Ku nə tà nətu, u wá mɛ, sə u ya à karbia tə wa liù. ³⁹ Liù tə, u nə pià, sə u jon u mu tə, u wá kwìn ku

† Ku yi Yü.

nə. Yá liù tə, u nə wá kwìn u mu tə nə à mù yiri, u wá na mu, ku nə ba zwèe Yü con».

Yü ŋwírán

(Marəkə 9.41)

⁴⁰ Zwezi kúù swìn, u wú: «Liù tə, u nə sée aba, ku tíú sée nə. Yá liù tə, u nə sée nə, ku tíú sée liù tə, u nə tun nə. ⁴¹ Liù tə, u nə jun Yü nii *sùsùnù tə zəni, u nə yi Yü nii sùsùnù yiri, Yü wá pa wá Yü nii sùsùnù ŋwírán. Yá liù tə, u nə jun cígá tíú tə zəni, u nə yi cígá tíú yiri, Yü wá pa wá cígá tíú ŋwírán. ⁴² Liù nə kwán nazunə wùrú zŋa tətə, u pa à karbiu tə don jimurinyuga tətə nə, u nə yi à karbiu tə yiri, cígá mama, à mù nə swìn ku á con: U bá kwìn u ŋwírán nə Yü con».

11 Mánjá tə wa, Zwezi buri kàrà təntə u karbia fugə bələ tə nə, u zwèe, u dān lɛ u va, sə u kàri Yü sùràn tə nə yi nətu, u buri lià tə nə, ku mù nagwanaa təntə tian tə wa.

Zwan-Batisə tun u karbia tə Zwezi con

(Likə 7.18-35; Zwan 5.35-36)

² Ku mánjá təntə wa, də Zwan †† wulə bān diè wa. U zigi u bān diè tə wa, u ni də, ba swìn Zwezi-*Kərisə tutuŋi tə yoo. U dān ma li u karbia tə duən, sə ba va ba bwe Zwezi, ba jən: ³ «N mù nə yi liù tə, Yü nə swìn də, u wá bà, nə à yəè nə mɛ, sə nə diàn u don?» ⁴ Zwezi ma le ba, u wú: «Á vələ á man á buri Zwan nə ku tə, á nə ni, á ga na də, à fwa: ⁵ Lilirən yíá súrí, gwàni vəli, dayaran dayan zwèe, ba ga ji ləzwənzəŋə, zibŋa zian súrí, tuga bwin ba naŋa. Yá zura də ga nəh Yü suy-wáŋú tə. ⁶ Pupwən lià nə ya lià tə, ba nə bá vi nə, ba dugu ku tə yiri, à nə fwa».

Mánjá tə wa, Zwan karbia tə nə vií, Zwezi zàn u wulə u swìn Zwan yoo, u buri laluu tə nə, u wú: ⁷ «Ləzwənyiri nətə nə, á vəli á balu kasɔɔ lanworu tə wa? Ku tà liù tə, u nə nyin ndə mancani nə, vuu nə vuvugə.

⁸ Ləzwənyiri nətə nə, á dān vəli á na? Ku tà liù tə, u nə zua ganmula. Ba tə, ba nə zwí ganmula, tà ba wulə pèegá dii wa naaa? ⁹ Ləzwənyiri nətə nə, á dān vəli á na? Ku tà Yü nii *sùsùnù, naaa? Awo! Á mù nə swìn ku á con də, ku liù təntə dwə Yü nii sùsùnù tətə. ¹⁰ Ku liù təntə yoo púpúní Yü sagi tə wa, ku wú: «Nəh, à mù Yü nə tun à tütùnù, sə u dé n yáá, sə u kwen n cwəŋə tə u pa mú». ¹¹ Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Luu ləzoni wa, ba nə luri, liù wá lá yin, u nə doni Zwan-Batisə. Yá liù tə, u nə yi ləzoni tə mama nəmanbiə Yü pàri tə wa, tə dwə wá. ¹² Ku nə zigi Zwan-Batisə mánjá tə wa, ku ja bà zən, lià pià, sə ba dé Yü pàri tə ba pa ba tiàn nə də diàn. Yá ku yi lià tə, ba nə yi diàn tiàn nə ni ku. ¹³ Yü pàri tə yoo dí yáá ku púpúní Yü *nii tə, u nə pun *Moyizə nə, sagi tə wa. Yü nii sùsùnà tə mama ga swìn ku yoo, ku ja bà ku yí Zwan mánjá tə. ¹⁴ Də á nə pià, sə á sée à nii, Zwan yi ku mù Eli tə, ba nə dí yáá ba swìn u yoo. ¹⁵ Liù mama dān mɛ, sə u kə diàn, u súrí u zian, u cugu zəni!»

†† Ku mù Zwan təntə nə yi *Zwan-Batisə, u nə li lià níá wa, ku twá də Yü yiri.

¹⁶ Zwezi ma kúò swìn, u wú: «Zèn læzoni tē yi à wá ti ba, à ma man dē bēēē? Ba nyln ndē bisíná nē, ba nē jèé yē kanporu wa, ba ga bonjē duən, ba wú: ¹⁷ «Nē wúrú wii nē kē á nē, sē á sa, á ga wà sēe! Nē nun pucuni nuŋi nē pa aba, á ga wà kwil!» ¹⁸ Mē zèn lià tē dē yi nētu. Zwan nē twi, u ma ba wodiū nēzəŋu dē, u ga ba swana nywìn, ba swìn, ba wú, dē *zinē nē jē wá. ¹⁹ Ku kwa nē, *Ləzwənə-Biu † tē nē twi, u mù ma dē wodiū nēzəŋu, u ga nywìn swana, ba kúò swìn, ba wú: «Nēh, bēē wà tē, u yoyuu nē yi ka dē, dē ka nyu swana, ka sú. U yi lanpolna tē dē cuna lià tē dabēe!» Yá wubuŋa tíú yi u yáá twá u yofwanja nē, u ma burí dē, u jē wubuŋa».

Tian tē, tē lià nē viga Zwezi

(Likə 10.13-15; 12.47-48)

²⁰ Zwezi dàh wulə u caga lià tē nii nē, u nē tun u yomilan tē zuni ba tian wa, ba ga wà ba kwa vəvəri, ba ma sá ba cuna tē yiri.

²¹ Zwezi kúò swìn, u wú: «Yomilan tē, tē nē fwa á pwərə wa, yiri yà nē fwa Tirə dē Sidon tian tē wa, tē tian tēntə lià yà wá zu pucuni ganan, ba ga piri ba yura dē tūnū. Ku mù nē pɪn, càn wá tu á mù Korazɪn tián yuu wa! Ku mù nē pɪn, càn wá tu á mù Betəsayida tián yuu wa! ²² Mē ku mù nē pɪn, à swìn ku á con: Bùrà tē bùrù dūn nē, Tirə dē Sidon tián càn ba yí á mù tian bələ tēntə lià. ²³ Sē á mù Kapərənayimə tián, á buŋa dē, á yuu wá dwen yi nē, naaa? Abada! Yomilan tē, tē nē fwa á pwərə wa yiri, yà nē fwa *Sodəmə wa, Yu yà bá cùgù ku tu tē. Ku mù nē pɪn, á wá mùrì, á cú á yí mən diè. ²⁴ Mē ku mù nē pɪn, à swìn ku á con: Bùrà tē bùrù dūn nē wá yí, á wá dē càn, á doni Sodəmə tián».

Bican siə yoo

(Likə 10.21-24; 1 Korəntə tián 1.26-29)

²⁵ Ku máŋá tē wa, Zwezi swìn Yu con, u wú: «Á nylna tē, n nē ti lanworu dē tua, à kəni n lēēē. N burí yìèn tətə lià tē nē, ba nē mun ba tián. Yá n ga sègè tē ba tē nē buŋa dē, ba yi wubuŋa dē yənu tián yáá nē. ²⁶ Á nylna, n mù cígá nē swə, sē ku nētu tē tun».

²⁷ Zwezi kúò swìn, u wú: «Á nylna Yu ken wiən tē mama à jun wa. Liù mama yèri Yu-Biu †† tē, dē ku nē tà à nylna Yu tē. Liù dē mama ma yèri à nylna Yu tē, dē ku nē tà Yu-Biu tē, dē liù tē, Yu-Biu tē nē swə, sē u sùrí u yíá u burí wá.

²⁸ Á biàn à con, á mù lià tē mama, á nē zɪn á yun zɪla á gwàri! Yá à wá pa aba siə. ²⁹ Á yá, sē à kē aba cwəŋə nē, ndē nian nē, tē tíú nē ken dau tē bian nē, u vanja, à nē yi pubwanu, dē ka mun tián nē à jē tē yiri. Á ga wá na siə á pa á tián nē. ³⁰ Á bian dau tē, ku nē wá kē aba cwəŋə nē, tē ba dun jē. Yá ku zɪŋu ga ba cā dē».

Zwezi nē ti siə dūn tē

(Marəkə 2.23-28; Likə 6.1-5)

12 Dian tēntə nii nē, Zwezi dē u karbia tē twá kári wa, ba kēēn *Zwifə-ba *siə dūn nē. U karbia tē

† Zwezi yi u tətə yoo nē u swìn. †† Zwezi yi u tətə yoo nē u swìn.

kén muna yun, ba dɪŋi, niən yà nē jē ba yiri. ² Ku máŋá tē wa, *Farizian-ba nē ni ku nētu, ba swìn Zwezi con, ba wú: «Nēh, n karbia tē nē fwa ku tē, ku nē wà mē, sē ba fwa siə dūn nē».

³ Zwezi ma le ba, u wú: «Á wà Yu sagi tē kàri, á na ku tē, più *Davidə tətə nē fwa dūn don nē, dē u kwa lià tē, dē niən nē jun ba, naaa? ⁴ U zua Yu *diè tē wa. Yá u mù dē u kwa lià tē dí dipen tē, ku nē wulə Yu diè tē wa, ku yà ga wà mē, sē ba dē ku. Yá nē Yu *nii tē, u nē pɪn *Moyizə nē, yà ga pa cwəŋə Yu *jonwana tē cɪcɪ nē, sē ba mù nē dē Yu diè dipen tēntə. ⁵ Nē à yèé, ku yi á wà Yu nii tē, u nē pɪn Moyizə nē, sagi tē kàri, á na dē, Yu jonwana tē ba siə dūn tē nii zilí, ku ga tà cuna ba tun Yu yáá con, dē tutunan tē, ba nē tuŋa Yu diè tē wa, ku dūn tēntə nē, naaa? ⁶ Yá à mù dàh nē swìn ku á con dē, won don wulə yəbə, ku nē dwə Yu diè tē. ⁷ Ku púpúní Yu sagi tē wa, ku wú: «Á ba á *jonji pià, à nē pià, sē á yà lià tē, á nē dəri yinəgə zənzən». Dē á yà nē ni sùràn tēntə dēh, á yà bá manwarí á bùrì lià tē duən, ba nē wà cùgù, bùrà á zwēe. ⁸ *Ləzwənə-Biu tē nē ti siə dūn tē».

Bēē don, u jun nē tiga yoo

(Marəkə 3.1-6; Likə 6.6-11)

⁹ Zwezi kúò nan lá, u va *Zwifə-ba *jérə diè don wa. ¹⁰ Bēē don yà wulə lá, u jun nē tiga. Lià duən ma bwe Zwezi, ba wú: «N jē cwəŋə, sē n zwēe yayigu *siə dūn nē, naaa?» Yá ku yà yi ba pià, sē ba twá nētu, ba ma swìn ba zigu Zwezi nē. ¹¹ Zwezi ma le ba, u wú: «Liù təlè á wa, u nē jē piə nēdu cɪcɪ, ka ga tu gwálú wa, ku nē lù, siə dūn nē, yá u ga yá ka, u bá li. ¹² Sē læzwənə ba piə kukwa zənzən, naaa? Ku mù nē pɪn, nē jē cwəŋə, sē nē fwa ku tē nē zìən, siə dūn nē». ¹³ Zwezi dàh ma swìn bēē tē con, u wú: «Làri n jun tē à con!» Bēē tē ma làri ku, ku ga jì nēzəŋu ndē ku don tē nē.

¹⁴ *Farizian-ba nē ni ku nētu, ba nan ba víí. Ba dàh vəlì ba kē duən nē, ba vuru ba jén, ba nē wá twá nētu, ba ma gu Zwezi.

Tùtùnù tē, Yu nē kúri yoo

¹⁵ Máŋá tē, Zwezi nē lwarí ku nētu, u kēēn ku bwálí tēntə wa. Yá laluu púé u kwa. U pɪn yazurə yayiŋa tē mama nē. ¹⁶ Yá u dàh ga dù sú ba nii nē, sē ba dàn ká swìn ku tē, u nē yi ba burí lià. ¹⁷ Mē ku twá nētu, Yu nii *sùsùnù *Ezayi nii sùràn tē ma sú:

¹⁸ «Nēh, à tùtùnù tē nē, à nē kúri, u mù nē yi liù tē, à nē swə, u nē poli à pùé. Á wá pa à *Siŋu tē wá. Yá u ga wá burí à cígá tē luu dwíé tē mama nē. ¹⁹ U dē liù bá tūtùnì duən, u ga bà zɪn u kori, u kē yi nē. Ba bá na wá dē u ziga conji yuu, u swìn sùràn. ²⁰ U bá cùgù liù tē, u nē ba diàn jē, u nē nyln ndē mlu nē, ku nē kén ku zìè. Yá u bá sēe u cùgù liù tē, u nē nyln ndē cànú nē, u mən nē ba dáá. Mē nētu nē, u wá tun wuuu, ku ja vələ, lià tē nē wá sēe Yu cígá tē. ²¹ Yá luu dwíé tē dē mama wá kē ba yala u yuu wa».

Zwezi le u duŋa tɛ

(Marəkə 3.22-30; Likə 11.14-23; 12.10)

²² Ku kwa nə, ba jun bæ don, ba bà Zwezi con. Bæ tɛntə yà yi *zinə nə ja, u ga yi liliu də bəru. Zwezi pɛn wá yazurə, yá u súrí u nii u wulə u swìn, u ga na wiən. ²³ Ku gwárí laluu tɛ. Yá là tɛ mama dàń ga swìn Zwezi yoo, ba wú: «U yi piú *Davidə nàú tɛ naaa?» ²⁴ Yá *Farızlan-ba tɛ nə ni ku nətu, ba swìn, ba wú: «U wáá *zinə u li là yuu wa, ku nə yi Beləzəbilə, u nə yi zinə tɛ mama piú, nə pɛn wá tɛ diàn tɛntə yırı». ²⁵ Zwezi nə yəə ba pubuŋi tɛntə, u dàń le ba, u wú: «Payuu là nə zıga duən nə, ku payuu tɛ wá cùgù. Tu, nə à yəə diè tiàn nə zıga duən nə, tɛ turı nə ga. ²⁶ Də *Sıtana nə duŋi Sıtana, u yi u zıga u tɛtə nə. Yá u ga yi u tɛtə payuu nə u cùgà. ²⁷ Á wú, də ku yi Beləzəbilə, zinə piú tɛ nə pɛn nə diàn tɛ. Ku mù nə pɛn, à wáá zinə à li là yuu wa. Sə á bia tɛ də yi wáá diàn nə, ba ma li zinə tɛ? Mə ku mù nə pɛn, á bia tɛ tɛtə nə wá bürı á bürà. ²⁸ Yá ku cígá nə yi ku twá Yu-*Siŋu tɛ diàn, à ma li zinə tɛ, ku nətu tɛ buri də, Yu dé u pàri là yuu wa á tɛtəŋi wa. ²⁹ Liù təlɛ, u nə wá zu ladıa diè, u ŋu u wiən, ku nə tɛ u dí yáá, u wwa ladıa tɛ u tún. Ku kwa nə, u dàń wá wàńı u pèe ku tíú tɛ diè wiən tɛ mama. ³⁰ Liù tɛ, u nə təlɛ à kwa, zıga à nə. Yá liù tɛ, u nə ba à nə saŋa, u kəni duən nə, ku tíú yi u làgà. ³¹ Mə ku mù nə pɛn, à swìn ku á con: Yu wá kwen ləzoni cuna yiri mama, də ba turan yiri mama, ba nə twın u mù Yu, u li u mù də ba pwərə wa. Yá liù tɛ, u nə twın Yu-Siŋu tɛ, u cuna ba kwen tɛ nan, abada. ³² Liù tɛ mɛ, u nə wá swìn sugu, ku nə zıga *Ləzwənə-Biu † tɛ nə, ku tíú wáá u cuna kwıun u ni. Yá liù tɛ, u nə swìn sugu u zıgi Yu-Siŋu tɛ nə, ku tíú wàri u cuna kwıun u ni, zən də jwıan, abada».

Tiú də ku bia

(Likə 6.43-45; Ebərə-ba 6.4-8; 10.26-29)

³³ Zwezi kúù swìn, u wú: «Tiú yi ba twá ku bia nə, ba ma lwarı ku tiyiri. Ku mù nə pɛn, tiú nə ziən, ku bia də ziən, tiú nə ba ziən, ku bia də ba ziən. ³⁴ Á nyın ndə dəkwaə dwíí nə! Á wuluŋu tɛ nə pɛn, á wàri yozəŋu á swìn á nii wa. Á tɛtə yəə də, nii sugu nə yáá buri ku tɛ, ku nə wulə waa nə. ³⁵ Ləzwənzəŋu yáá pɛn yozəŋə naŋa u waa con. Yá ləzwənkukwıun də yi yokukwınan nə, u yáá pɛn tɛ naŋa u waa con. ³⁶ Á mù nə swìn ku á con: Bürà tɛ bürü duən nə, Yu wá bürı ləzoni bürà ba sùràn tɛ mama yırı, ba nə swìn, tɛ nə yi tutu. ³⁷ Ku dàń yi ku wá twá n nii sùràn nə, ba ma yəni də, n yi cígá tíú Yu yáá con. Yá n nii sùràn nə wá pa, ba lwarı də, Yu wá bürı n bürà, sə u cùgù mú».

Yu diàn mımınu yoo

(Marəkə 8.11-12; Likə 11.29-32; Matie 16.1-4)

³⁸ *Zwifə-ba Yu nii *yənu tiàn tɛ duən də *Farızlan-ba tɛ duən twi, ba yí Zwezi, ba swìn, ba wú: «Karyına, fwa Yu diàn mımınu, sə nə yíá na ku!» ³⁹ Zwezi ma le

† Zwezi yi u tɛtə yoo nə u swìn.

ba, u wú: «Á mù zən là tɛ! Á yi lakukwınan, á ba Yu ciıci nə twá. Yá á mù nə pià, sə á na Yu diàn mımınu. Á bá na mımınu nədu də tɛtə, də ku nə tɛ yoo tɛ, ku nə yí Yu nii *süsünü Zwunasə. ⁴⁰ Ku Zwunasə tɛntə nə fwa diàn batwa, titun də yıcau, fəli piú wa. Mə nətu nə, *Ləzwənə-Biu tɛ də wá fwa ləbəri wa. ⁴¹ Bürà tɛ bürü duən nə, Ninivə tiàn wá zàn ba zıgi zən là ba tɛ nə. Ba wá bürı á bürà, sə ba cùgù aba, ba mù nə sèe, ba vəvərə ba kwa ba ma sá ba cuna, Zwunasə nə buri ba Yu sugu tɛ yırı. Yá liù ga wulə yəbə, u nə dwə Zwunasə. ⁴² Etiyopi pakan tɛ wá ja zıgi u dən, sə u ma nan yıŋıu, u bà u cugu piú *Salumun yənu sùràn tɛ. Bürà tɛ bürü duən nə, ku mù kan tɛntə wá zıgi á mù, zən là ba tɛ nə, u wá buri aba də, á təlɛ cígá wa. Yá liù ga wulə yəbə, u nə dwə Salumun».

Zini nə víi, ku ga piı ku bà yoo

(Likə 11.24-26)

⁴³ Zwezi kúù swìn, u wú: «Mánjá tɛ wa, *zini nə nan ku yá liù, ku yáá jijiri kasıı lanworu wa, ku ma pià bwálı, sə ku kə ku yuu lá, yá ku bá yizwıa bwálı na. ⁴⁴ Ku mù nə pɛn, ku yáá swìn, ku wú: «Á wá piı, à va à diè tɛ wa, à nə nan à yá.» Ku piı ku biàn, də diè tɛ zwarı, ku kwen zəni zəni ku tún lá. Yá liù ga təlɛ ku wa. ⁴⁵ Ku dàń wá va, ku ja zinə barpe duən, tɛ waa nə luŋa tɛ doni ku, ku súrí ku tiàn nə. Tɛ dàń wá zu tɛ jəə, yá u mù liù tɛntə dí yáá wá kukwanı u síún. Mə ku wá yá nətu, ku pa zən lakukwınan tɛ nə».

Zwezi nubıa tɛ də u nuu yoo

(Marəkə 3.31-35; Likə 8.19-21; Ebərə-ba 2.11-13)

⁴⁶ Ku kwa nə, Zwezi zua diè wa. Mánjá tɛ wa, u nə wulə u swìn də là tɛ, u nubıa də u nuu twi, ba zıga kàrá wa, sə ba na wá. ⁴⁷ Liù don ma swìn Zwezi con, u wú: «Cugu zəni, n nuu də n nubıa wulə kàrá wa, ba pià, sə ba swìn n con». ⁴⁸ Zwezi ma le ku tíú tɛ, u wú: «Wáá nə yi à nuu, bəré ga nə yi à nubıa?» ⁴⁹ Zwezi ma zın u jun, u làri u karbıa tɛ con, u ga swìn, u wú: «Á ywàŋá, à nuu də à nubıa nə, ba wulə yəbə. ⁵⁰ Ku yi liù tɛ mɛ, u nə fwa ku tɛ, à nyına Yu tɛ, u nə wulə Yu *sàń nə pià, ku tíú nə yi à nubıu, də à nakua, də à nuu».

Wodùrú zwansıara

(Marəkə 4.1-9; Likə 8.4-8; 1 Korəntə tiàn 3.9)

13 Ku duən tɛntə nə, Zwezi nan diè tɛ wa, u va u jəə munaə tɛ nii nə. ² Lià zənzən kúù piú u yuu nə. U dàń ma kúù zàn, u zu níá yuu bori wa, u jəə lá. Laluu tɛ kúù piú níá tɛ nii nə. ³ U dàń ma twá zwansıarı nə, u ma kàri ba yiən zənzən, u wú:

⁴ «Wodùrú don nə nan, sə u dù. U nə yí u mí wobıa tɛ kàrá tɛ wa, tɛ wobıa tɛ vən don tua cwəŋə yuu. Zənbii ma bà, tɛ dé tɛ. ⁵ Tɛ vən don də tua kapataran tua wa, turan nə ba dáá lá. Ku bwálı tɛ nə, wobıa tɛ nan lala, ku nə yi titalu yırı. ⁶ Mánjá tɛ, yu nə biga, ku dí tɛ wobii tɛ, tɛ ga ti tɛ kù, tɛ dəkurən nə wá tua zwı zəni yırı. ⁷ Wobıa tɛ vən don də kúù tua casuran tıa wa. Tɛ nə pən mánjá tɛ wa, casuran tɛ boru tɛ pí wobii tɛ yuu nə, tɛ dàń ga sını tɛ ti. ⁸ Yá wobıa tɛ vən don tua tıa

nəzəŋu wa, tə mù wobla təntə zàn tə zɪn bia. Tə duən zɪn bia bíí. Tə duən də zɪn bia sapwɪtwa. Tə duən də zɪn bia fitwa. ⁹ Liù mama dàŋ mɛ, sə u kə diàn, u sùrí u zɪn, u cugu zəni!»

Yoo tə nə pɪn, Zwezi swɪn də zwansɪsari
(Marəkə 4.10-12; Likə 8.9-10)

¹⁰ Zwezi karbia tə fàrí ba yí u yɪra, ba bwe wá, ba wú: «Bèèèè nə pɪn, n twá zwansɪsari nə, n ma swɪn lià tə con?» ¹¹ Zwezi ma le ba, u wú: «Á mù wàá Yɪ pàrí yìèn tə, tə nə sègè tə dèŋ, á nì á pɪn á tiàn nə. Yá ba duən tə ba ku pubuŋa təntə jə. ¹² Ku mù nə pɪn, liù tə, u nə jə pubuŋa mancɪn, Yɪ wá sùrí ku, u ga wá yà pubuŋa tíú. Yá liù tə, u nə ba pubuŋa jə, Yɪ wá jon mancɪn tə tətə, u nə jə. ¹³ Mə ku mù nə pɪn, à twá zwansɪsari à ma swɪn lià tə con, ba yíá nə cè lá, ba ga ba na, ba cu-ga, yá ba ga ba ku dèŋ nèŋ tə yɪrɪ. ¹⁴ Mə ku twá nətu, Yɪ nii *sùsùnù *Ezayi nii tə ma sù. U swɪn, u wú:

«Á zɪn wá nì zəni, á ga ba nì tə dèŋ. Á wá ywəŋá zəni, á ga ba won mama na. ¹⁵ Ba lià təntə yáá təlél də won mama. Ba zɪn swɪn. Ba yíá pú. Ba ba pià, sə ba yíá də na won mama. Ba ga ba pià, sə ba nì yoo. Ba mù nə ba pià, sə ba lwarɪ yoo ba pubuŋa wa. Ba mù nə kúù bá vəvəɾə ba kwa ba ma sá ba cuna, sə à mù Yɪ zwèe ba yayɪran tə.»

¹⁶ Zwezi kúù swɪn u karbia tə con, u wú: «Á mù dàŋ yɪ pupwən lià, á mù yíá nə na lá, á zɪn də ga nèŋ tə yɪrɪ. ¹⁷ Cígá mama, à mù nə swɪn ku á con: Yɪ nii *sùsùnà də cígá tiàn dáá, ba nə sóní, sə ba yà na ku tə, á nə na á ga nèŋ. Yá ba ga wà ku nɪ, ba ga wà tə nì dè.»

Zwezi gwɪn wodùrú tə zwansɪsara tə dèŋ
(Marəkə 4.13-20; Likə 8.11-15)

¹⁸ Zwezi kúù swɪn, u wú: «Á nəŋə, wodùrú tə zwansɪsara tə dèŋ: ¹⁹ Liù tə mama, u nə cuga Yɪ pàrí sùràn tə, u ga ba ku dèŋ nèŋ, yɪ ndə cwəŋə tə nə, wobla tə nə tua ka nii nə. *Sɪtana yáá bà, u li ku tə, ku nə tua ba waa nə.

²⁰ Wobla tə nə tua kapataran tua tə wa, nə yɪ ndə liù tə nə, u nə nì Yɪ sugu tə, u sèe lala də pupoli. ²¹ Yá Yɪ sugu tə wà u mù liù təntə pubuŋa tə wa zwɪ zənzən, u ga ba diàn jə ku wa. Yá càn nə yí wá, nə à yəð ba nə wuwali wá Yɪ sugu tə yɪrɪ, u yáá pií u yá Yɪ cwəŋə.

²² Wobla tə nə tua casuran tə wa, nə yɪ ndə liù tə nə, u nə nì Yɪ sugu tə, yá luu wiən twara də ka pià jɪjə nə sùs u pubuŋa tə. Tə wiən təntə mɛ dàŋ yá pú Yɪ sugu yuu nə. Ku mù liù təntə con, Yɪ sugu tə wà dèŋ jɪn ku pa wá.

²³ Yá wobla tə nə tua tɪa nəzəŋu tə wa, nə yɪ ndə liù tə nə, u yáá cugu sugu tə, u ga sèe ku zəni. U dàŋ yáá tuŋa yozəŋə, ndə wobla nə zɪŋa bia nətu. Ku don zɪn bia bíí. Ku don də zɪn bia sapwɪtwa. Ku don zɪn bia fitwa.»

Gakukwɪlɔn don zwansɪsara
(Matie 13.36-43, 49-50; 1 Korəntə tiàn 4.5)

²⁴ Zwezi kúù bɪrɪ zwansɪsara don, u wú: «Á nəŋə, ku tə nə nyɪn də Yɪ pàrí tə. Bɛɛ don dùè wodwii nəzəŋu u

kárá wa. ²⁵ Tɪtɪn don nə, lià nə dwèe máŋá wa, u mù bɛɛ təntə duŋu twi, u dù gakukwɪlɔn bia kárá tə wa, u ga lɛ. ²⁶ Máŋá tə, wiən tə nə yí pwíí janu, gakukwɪlɔn tə də nan, ku zɪga. ²⁷ Bɛɛ tə tütùná ma bà, ba swɪn u con, ba wú: «Yuu tíú, n yà dùè wozəŋə n kárá tə wa, sə gakukwɪlɔn ku tə də nan yèn nə?» ²⁸ U ma le ba, u wú: «Ku yɪ duŋu nə fwa ku». Tütùná tə ma pií ba bwe wá, ba wú: «N ba pià, sə nə va nə mùrí ku gau təntə, naaa?» ²⁹ Bɛɛ tə ma le ba, u wú: «ɔn ɔn! Á nə mùrí gakukwɪlɔn tə, á wá mùrí mɪna tə də, á kə lá. Ku mù yɪrɪ nə, á dàná ká fwa ku! ³⁰ Á yaga tə mama, á pa, tə bɪ. Yá tə zagu máŋá nə yí, à dàŋ wá swɪn wocəɾə tə con, à wú: Á díy yáá, á guan gamuu tə, á wwa púlél púlél, sə nə kə mən nə! Á dàŋ ga kén mɪna tə, á kə pulu wa!» »

Wobiu nəmanbiə don yuu wa zwansɪsara
(Marəkə 4.30-32; Likə 13.18-19)

³¹ Zwezi kúù bɪrɪ zwansɪsara don, u wú: «Yɪ pàrí tə yɪ ndə wobiu nəmaa nə, liù nə ti u dù u kárá wa. ³² Ku mù wobiu nəmaa tə nə yɪ wobla mama wa nəmaa. Yá ku dàŋ nə pén, ku yuu yáá doni tɪbii tə mama yun. Ku yáá fwa tíú, zənbii bà, tə fwa tə pwalan ku yuu wa.»

Sabwarɪ yuu wa zwansɪsara
(Likə 13.20-21)

³³ Zwezi kúù bɪrɪ zwansɪsara don, u wú: «Yɪ pàrí tə yɪ ndə sabwarɪ nə, kan nə ken mun zuŋɪ batwa wa. Tə mama dàŋ ga zàn tə fulu.»

Zwezi bɪrɪ ku tə nə pɪn, u twá zwansɪsari, u ma kàrì lià

³⁴ Tə yìèn tə mama yɪ Zwezi twá zwansɪsari nə, u ma bɪrɪ tə lià tə nə. U yáá ba yoo swɪn, də ku nə tà u twá zwansɪsari nə. ³⁵ U fwa ku nətu, sə Yɪ nii *sùsùnù tə sùràn tə nii ma sù. U nə swɪn, u wú:

«Á wá sùrí à nii, à ma twá zwansɪsari, nə à bɪrɪ ba yìèn tə, tə nə sègè, máŋá tə wa, Yɪ nə fwa luu.»

Zwezi gwɪn gakukwɪlɔn tə zwansɪsara tə dèŋ
(Matie 13.24-30, 49-50)

³⁶ Zwezi kèeŋ u yá laluu tə, u ga va sàŋ. U karbia tə ma pú u kwa, ba va ba yí wá, ba ga wú: «Gwɪn kárá tə gakukwɪlɔn tə zwansɪsara tə dèŋ, n bɪrɪ nəba». ³⁷ Zwezi ma le ba, u wú: «Liù tə, u nə dwi mɪna nəzəŋə tə, nə yɪ *Ləzwəŋə-Biu † tə. ³⁸ Kárá tə nə yɪ luu. Wodwii nəzəŋu tə nə yɪ Yɪ pàrí lià tə. Gakukwɪlɔn tə nə yɪ *Sɪtana lià tə. ³⁹ Duŋu tə, u nə dwi ku mù gau təntə nə, yɪ Sɪtana. Woceri tə nə yɪ luu zaŋu. Tütùná tə, ba nə za wiən tə, nə yɪ Yɪ *malɪkə tə. ⁴⁰ Nətu ba nə pùrɪ gakukwɪlɔn tə, ba kəni mən nə, mə ku wá yà nətu, luu zaŋu duɪn nə. ⁴¹ Ləzwəŋə-Biu wá tun u malɪkə. Tə wá li lià tə mama u pàrí tə wa, ba nə pɪn lià duən twá ba nə, ba ma duŋu Yɪ tə, ba jén, də ba tə, ba nə tuŋa yokukwɪnan tə. ⁴² Yá tə ga wá dlɪ ba mən bwálí wa. Ku bwálí təntə wa, ba wá bubwi, ba ga duŋa ba jɪfwɪ ba fɪfaga. ⁴³ Yá ba tə, ba nə yɪ cígá tiàn, ba wá pəpəli ndə yɪcau nə ba nyɪna Yɪ

† Zwezi yɪ u tətə yoo nə u swɪn.

pàrì tē wa. Liù mama dàh mē, sē u kē diàn, u sùrí u zlan, u cugu zēni!»

Wiən tē, tē kwənə nē dáá nē sègè zwansisara
(Ebərə-ba 11.24-26)

⁴⁴ Zwezi kúu swìn, u wú: «Yu pàrì tē nyin ndə wiən tē, tē kwənə nē dáá, tē nē sègè kárá don wa. Bεε ma na tē, u ti u kwen u sègè. U pùé nē poli zənzən tē, u vèli u yè ku tē mama, u nē jə, u dá, u ga pií u bà, u yè ku kárá təntə».

Kana bian zanan zwansisara
(Filipə tián 3.7-11)

⁴⁵ Zwezi kúu swìn, u wú: «Yu pàrì tē nyin ndə bayolu nē fwa nətə, də u nē pià kana bian zanan nəzəŋə. ⁴⁶ Máŋá tē, u nē ni ku nədə, ku nē zian zənzən, u vèli u yoli u wiən mama, u nē jə, u ga bà, u yè ku mù kana bian zəŋú təntə».

Fəlijanu gègèlù yuu wa zwansisara

⁴⁷ Zwezi kúu swìn, u wú: «Yu pàrì tē kúu nyin ndə fəlijana nē. Ba yàá dilu gègèlù muu wa, ku ga janu fəle yiri mama. ⁴⁸ Máŋá tē, ku nē súé, fəlijana tē yàá van, ku ba li bəbərə yuu, ba ga jəh tta, ba kúrí fəle tē. Ba kəni fəlizəŋə tē fɔyaran wa, ba ga duga tē tē, tē nē ba zian. ⁴⁹ Mə nətə nē, ku wá yà luu zanɔ máŋá wa. *Mallke wá bà, tē pwèe wulunyina də cígá tián duən nē, ⁵⁰ sē tē ma dilu ba mən bwálí tē wa. Ku bwálí təntə wa, ba wá bubwi, ba ga dɔŋa ba jɔfwɔ ba fɔfaga».

Síun də dí yáá jɔjə

⁵¹ Máŋá tē wa, Zwezi nē zwèe zwansisari tē, u bwe u karbia, u wú: «Á ni tē yìèn tē mama dàh?» Ba ma le wá, ba wú: «Awo». ⁵² U dàh ma swìn ba con, u wú: «*Zwifə-ba Yu nii *yənu tiú mama, u nē jigə Yu pàrì tē karbiu, nyin ndə diè tiú nē, u nē li wodura də wodwara u wiən tē, tē kwənə nē dáá, wa».

Nazarətə tián wà ba waa ken Zwezi nē
(Marəkə 6.1-6; Likə 4.16-30; Zwan 1.11)

⁵³ Máŋá tē wa, Zwezi nē swìn zwansisari təntə u zwèe, u le ku bwálí tē wa, u vií. ⁵⁴ U dàh vèli u nyina tuu. U nē vèli u yí lá, u zua *Zwifə-ba *jéré diè wa, u wulə u kàrì lantə. Yá ku dàh gwárlì lià tē mama, ba nē yin ku bwálí təntə wa. Ba ma swìn, ba wú: «Yèn nē nē u ni wubunɔ ku tē? Yá ku yu ku twá nətə, u ma fwa yomulan tē tē? ⁵⁵ Ku tà u mù nē yu kapənta tē biú tē, naaa? U nuu tē yurɔ nē tà Mari, naaa? Zwakə də Zwuzefə də Simon də Zwidə tà u nubia, naaa? ⁵⁶ Yá u nakwana tē mama mù tətə yà təlè nē tətəŋi wa, naaa? Yèn nē nē u ni tē diàn təntə?» ⁵⁷ Yá ku mù təntə dàh pin, ba yà ba wá sèe. Zwezi dàh ma swìn ba con, u wú: «Ba yàá zilí Yu nii *sùsùnù bwálí mama nē, yá u nyina tuu nē də u diè wa, ba ba wá zilí». ⁵⁸ Ku bwálí tē wa, Zwezi wà yomulan zənzən fwa, ba nē ba Yu nii sèe tē yurɔ.

Zwan-Batisə gurɔ tē yoo
(Marəkə 6.14-29; Likə 9.7-9)

14 Ku mù máŋá təntə wa, *Erodə, u nē yu Galile nagwanaa tē yáá tiú, ni də, ba swìn Zwezi yoo.

² U swìn u kwa lià con, u wú: «Ku yu *Zwan-Batisə nē pií u bwìn u nan. Mə ku mù nē pin, u wáá yomulan u fwa».

³ Ku yu cígá, Erodə yà pin, ba ja Zwan, ba vwa ba kə bəh diè wa. Erodə yà fwa nətə, u zunu Filipə kan Erodadə yurɔ. ⁴ Zwan yà swìn Erodə con, u wú: «Ku wá mē, sē n jon Erodadə n ma fwa n kan».

⁵ Erodə yà pià cwəŋə, sē u ma gu Zwan, yá laluu tē fən yà jə wá, ba yà nē bunɔ də, Zwan ya Yu nii *sùsùnù tē yurɔ.

⁶ Dilu don twi ku yí, ku nē yu Erodə luru cànà dilu. Erodadə bùá dàh ma sa candərə tē yáá con, Erodə pùé ga poli zənzən. ⁷ U dàh ma dù, u wú, u wá pa wá ku tē mama, u nē pià. ⁸ Bùá tē nuu nē ni ku, u swìn bùá tē con, sē u va u swìn Erodə con, u wú: «Á pià, sē n kə Zwan-Batisə yuu zunɔ wa, n pa nē yəbəl».

⁹ Ku cùgù piú Erodə pùé, yá ku nē twá u nikanɔ tē nē candərə tē yáá con, u pin nii, sē ba pa ku bùá tē nē.

¹⁰ U dàh ma tun liù, sē u gwəŋə Zwan yuu bəh diè wa.

¹¹ Ba tún u yuu tē zunɔ wa, ba ja bà, ba pa bùá tē nē, u ma jon ku, u pa u nuu nē. ¹² Zwan karbia ma bà, ba ti u tigi tē, ba gùrì. Yá ba ga va ba swìn Zwezi con, ku tē nē tun.

Zwezi pùli dipen u pa bara mùrù bonu nē
(Marəkə 6.30-44; Likə 9.10-17; Zwan 6.1-14)

¹³ Máŋá tē nē, Zwezi nē ni ku yoo təntə, u nan lá nē. U vèli u zu níá yuu bori, u va bwálí nē, ku nē vən ku nan kwa, u ciɔi. Yá laluu tē ni ku. Ba dàh ma nan tian tē wa də nεε, ba pú Zwezi kwa, ba vələ níá tē nii nē.

¹⁴ Máŋá tē wa, Zwezi nē nan níá yuu bori tē wa, u ni laluu tē. Ba lià tē yinəgə jun wá. U dàh ma wulə u zwèe ba yayɔŋa yayɔran.

¹⁵ Máŋá tē, tta nē yí, Zwezi karbia tē fàrú ba yí u yura, ba wú: «Máŋá wulə ka le, yá bwálí tē ga ba yigə. Pa laluu tē pií, ku va tian tē wa, ku yè wodiu». ¹⁶ Zwezi ma le ba, u wú: «Ba wà mē, sē ba vií. Á tətə pian ba wodiu, sē ba dá!» ¹⁷ Yá ba swìn u con, ba wú: «Nə mù yu dipen bonu də fəle bələ ciɔi, nē nē jə». ¹⁸ Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Á jana tē, á ja bà yəbəl».

¹⁹ Ku kwa nē, u dàh ma pa nii laluu tē nē, u wú, ku jənə gau tē yuu wa. U dàh ma ti dipen bonu tē də fəle bələ tē, u zìn u yáá u kə yu nē, u ga kə Yu léeé. U fu fu dipen tē, u ga ti u pa u karbia tē nē, ba tàrì laluu tē.

²⁰ Ba liù mama dí u sú. Yá Zwezi karbia tē ga pèe tē mumunə tē, ba sú fɔyaran fugə bələ. ²¹ Ba tē mama nē dí nii yí ndə bara mùrù bonu nē, kana də bisíná nii ba lá nē dá.

Zwezi vèli munaa níá yuu wa
(Marəkə 6.45-52; Zwan 6.16-21)

²² Ku kwa nē, lala Zwezi kálú u karbia tē, u pa ba zu níá yuu bori tē wa. U pià, sē ba dí yáá, ba va ba diàn

wá munaa të bəbərü të don nii nə, sə u ga kə laluu të cwəŋə nə. ²³ Yá máŋá të nə, u nə dugu là tə, u dīgà paan yuu bwálí nə, ku nə nan kwa con, sə u jun Yu. Tia yí, də u cici nə jəh lá.

²⁴ Níá yuu bori të yà manwarí, ku wulə munaa të tətəŋi wa. Níkulə të yà wulə të mà ku, vuu të yà nə fuli ku ziga ba nə yurí. ²⁵ Tɪbɪnakunun wa, Zwezi zàn u ziga níá të yuu wa, u ma vəli u karbia të con. ²⁶ Yá máŋá të, ba nə ni wá, u vəli níá të yuu wa, fən zua ba zənzən, ba ga swìn, ba wú: «Ku yi wojjiru!» Ba dāh ma wulə ba mà bayalan níə, fən nə zua ba yurí. ²⁷ Zwezi ma swìn ba con lala, u wú: «Á dāŋá á jìàn! Ku yi à mù! Á dānà ká pa fən ja aba!»

²⁸ Piyerə ma swìn, u wú: «*Yuu-Tiu, ku nə yi n mù cígá, pa, sə à də va níá të yuu wa, à bà n con». ²⁹ Zwezi ma swìn, u wú: «Bàá yəbə!» Piyerə nan níá yuu bori të wa, u va níá të yuu, u vələ Zwezi con. ³⁰ Yá máŋá të nə, u nə ni də vuu të dáá, fən zua wá. Yá máŋá të, u nə wulə u mùrì níá të wa, u mà nii, u wú: «Yuu-Tiu, jon nə!»

³¹ Lala, Zwezi te u jun, u ja wá, u ga swìn, u wú: «Nəh, n nə wà n waa ken à nə wuuu, nətu! Bèèèè nə pun, n ma bèèé?»

³² Ba mama bələ ma pèe duən, ba zu níá yuu bori të wa. Yá vuu të də zigu. ³³ Zwezi karbia të mama, ba nə yin níá yuu bori të wa, tua u yáá con, ba ga wú: «N cígá yi Yu-Biu!»

Zwezi zwèe yayıŋa yayıran Zwenezarətə nə (Marəkə 6.53-56)

³⁴ Ba nə galu munaa të, ba zwèe, ba zua Zwenezarətə nagwanaa wa. ³⁵ Ba nə yí tia ba zwèe də ku bwálí tən-tə, là tə lwarí Zwezi. Ba dāh ma man bwálí mama nə də, Zwezi twi. Ba ja yayıŋa zənzən, ba bà u con. ³⁶ Ba lōrì wá, sə u yá, sə ba dwen u gànù cici nii nə. Yá là tə mama, ba nə dwen ku nə, ba yàá na yazurə.

Nɪbara yofwamunan yuu wa kàrà (Marəkə 7.1-13; Likə 11.37-41)

15 Ku kwa nə, *Farızian-ba də *Zwifə-ba Yu nii *yənu tían nan *Zwerizalemə, ba bà, ba bwe Zwezi, ba wú: ² «N karbia të, ba ba ba jìàn sɪn, ba ma dé wodiu, ndə ku nə mɛ nətu. Bèèèè nə pun, ba ba nə nɪbara yofwamunan të nii zilí?» ³ Zwezi ma le ba, u wú: «Á mù dāh yi, bèèèè nə pun, á də ba Yu *nii tə, u nə pun *Moyizə nə, nii zilí, á yofwamunan të yurí? ⁴ Yu yà swìn, u wú: «Zilí n nuu də n nyɪna. Yá liù tə, u nə zɪrɪ u kə u nuu də u nyɪna nə, u mɛ, sə ba gu wá». ⁵ Yá á mù bɪrɪ də, liù nə swìn u nuu də u nyɪna con nə, u wú: «N tori tə, à yà nə wá ma san mú, yi à tún, sə ku ya *jonji, ku pa Yu nə». Ku mù tɪn təntə kùb tə kálú, sə u zilí u nuu də u nyɪna. ⁶ Mə nətu nə á gonji Yu sugu tə, á duga, sə á ga twá á yofwamunan të nə. ⁷ Níá bələ tían-ba! Yu nii *sùsùnbù *Ezayi yà jə cígá də, u nə dí yáá u swìn á yoo, fuən mama, u wú:

⁸ «Là-ba të yi ba zilí à mù Yu də ba nii cici. Yá ba waa ga ŋúná də nə. ⁹ Ba yujunɪ të yi tutu. Ku tə, ba nə kàrì

ba bɪrɪ, nə yi ləzoni kàrà də ba yofwamunan nə, tə yurɪ.»

Wiən të nə pun, ləzwənə bican yi nəzonu Yu yáá con (Marəkə 7.14-23)

¹⁰ Ku kwa nə, Zwezi bon laluu të, u ga swìn ba con, u wú: «Á cuga, á ga nì ku tə! ¹¹ Ku tà won tə, ku nə zwɪ ləzwənə nii, nə pun, u bican yi nəzonu Yu yáá con. Ku yi won tə, ku nə naŋa u nii wa nə pun, u bican yi nəzonu Yu yáá con.»

¹² Zwezi karbia të dāh ma fàrú ba yí u yura, ba ga swìn, ba wú: «N yəə də, n sugu të dí *Farızian-ba tə?» ¹³ Zwezi ma le, u wú: «Á nyɪna Yu tə, u nə wulə Yu *sàh nə, wá múrì tìù tə mama, u nə wà cwén. ¹⁴ Á yaga Farızian-ba! Ba yi ndə lilirən nə vaŋa lilirən nə. Yá də liliu nə van u don liliu, ba mama bələ wá tu gwàlú wa.»

¹⁵ Piyerə ma swìn u con, u wú: «Bɪrɪ zwansɪsara tə dāh nəba!»

¹⁶ Zwezi ma swìn, u wú: «Á də tə yi là tə, á nə wàrì yoo dāh á ni? ¹⁷ Á yèrì də, ku tə mama nə zwɪ liù nii, yáá va u pùə wa. Ku kwa nə, ku yi u yáá twa ku, u dugu kaduəyuu bwálí nə. ¹⁸ Yá ku tə nə naŋa nii wa, yi ku zigi waa ku ma naŋa. Mə ku mù dāh nə pun, ləzwənə bican yi nəzonu Yu yáá con. ¹⁹ Ku yi ləzwənə waa nə, pubuŋɪ kukwɪnan yáá nan, tə yugə wá, tə pun u gwɪ là, tə pun u cwàrì, tə pun u ŋwìn, tə pun u kunɪ kunkun, u keni là nii nə, tə pun u kukulɪ Yu yurɪ tə. ²⁰ Mə tə mù nə pun, ləzwənə bican yi nəzonu Yu yáá con. Ku tà ka dé, də n nə wà n jìàn sɪn nə, wáá ku pun, ləzwənə bican yanɪ nəzonu Yu yáá con.»

Kavee don ken u waa Zwezi nə (Marəkə 7.24-30)

²¹ Ku kwa nə, Zwezi lə lá nə, u va nagwanaa të wa, Tirə də Sidon tian të nə wulə ku wa. ²² Kan don, u nə yi Kanan luu nii tían bùá, nan bwálí təntə wa, u bà Zwezi con, u ga bubwi, u wú: «*Yuu-Tiu, piú *Davidə nəù, dərì à yinəgə! *Zini wuwalt à bùá, ku kəni càn u nə zənzən». ²³ Yá Zwezi wà yoo swìn. U karbia të ma fàrú ba yí u yura, ba lōrì wá, ba wú: «Swìn u con, sə u vii! U nə púə nə kwa, u fwa zuzugu tə yurɪ». ²⁴ Zwezi ma le, u wú: «Yu tun nə *Yizərayelə dwií tə cici con, ba nə yi ndə pee nə, tə nə jén». ²⁵ Yá kan tə twi, u tu u yáá con, u ga swìn, u wú: «Yuu-Tiu, san nə!» ²⁶ Zwezi ma le, u wú: «Ku wà mɛ, sə ba tì bisíná wodiu, ba dlɪ kukurbii yáá». ²⁷ Kan tə ma kùb swìn, u wú: «Awo, ku yi cígá Yuu-Tiu, yá kukurbii tə dāh nə dé mumunə tə, tə nə naŋa tə tían tə jun, tə twi tia». ²⁸ Zwezi dāh ma pií u le wá, u wú: «Kan, n cígá ken n waa à nə, míámíán. Ku tə, n nə pià tə wá ji». Ku máŋá təntə wa, də u bùá tə ni yazurə.

Zwezi zwèe yayıran zənzən (Marəkə 7.31-37)

²⁹ Zwezi kùb zàn, u vii tə bwálá təntə wa. U vəli Galile munaa të nii nə, u dɪ paan don yuu wa, u jəə lá.

³⁰ Laluu dāh ga twi u con, də ba wa gwánán, də lilirən, də ləzwənkɪkaran, də bərən, də yayıŋa duən zənzən.

Ba jun ba mama ba va Zwezi yáá con, yá u ga zwèe ba yayuran. ³¹ Ku gwárl laluu tã zãni, dã májá tã, ba nã nu bãrãn tã swìn, læzwãnkãkaran wiãn nã twe, gwãnãn nã væli, dã lilirãn nã na. Ba dãn wulã ba bwl *Ylãzãrayelã Yl tã nã.

Zwezi pùlù dipen u pa bara mùrù banã nã
(Marøkã 8.1-10; Matie 14.15-21)

³² Zwezi dãn bon u karbia tã, u swìn ba con, u wú: «Laluu tã yinãgã jã nã, ba nã wulã dã nã dian batwa nãtãn, ba ga ba won jã, ba dã tã yur. À ba piã, sã à pa ba vii dã niãn. Ba diãn wãã tã zwèe cwãnjã yuu, ba twl». ³³ Karbia tã ma bwe wá, ba wú: «Yãn nã, nã wá na wodi, nã pa laluu ku tã mama dã ku sú, bwálí ku tã wa, won mama nã tãlã?» ³⁴ Zwezi ma bwe ba, u wú: «Dipen bagalu nã, á jã?» Ba ma le wá, ba wú: «Dipen barpe dã fãlibii mancln nã wulã».

³⁵ Ku kwa nã, u dãn pun nii laluu tã nã, sã ba jãn tua. ³⁶ U dãn ma ti dipen barpe tã, dã fãlã tã, u kã Yl læeã, u fu fu tã, u pa u karbia tã nã, ba ma tãrã laluu tã. ³⁷ Ba liù mama dí u sú. Karbia tã ga pãe tã mumunã, tã nã ga, ba sú tií barpe. ³⁸ Ba tã mama, ba nã dí tã yí, ndã bara mùrù banã nã. Kana dã bisínã nii ba lá nã dã. ³⁹ Zwezi nã pa, laluu tã vii kwa nã, u zua níã yuu bori tã wa, u va Magadan nagwanaa wa.

Lìã piã, sã ba ja Zwezi dãn nã
(Marøkã 8.11-13; Likã 12.54-56; Matie 12.38-42)

16 *Farizian-ba dã *Sadisian-ba fãrú ba yí Zwezi yura, sã ba ma wãní ba ja u dãn nã. Ba lòri wá, sã u twá mĩmĩnu nã, u ma burí ba dã, u diãn tã yí tã nan Yl con. ² Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Dã yicau nã piã, ku zu, á yãã swìn, á wú: «Tia tã wá yã zãni, lanworu tã nã yí nãslan yur.» ³ Yá jju fuãn fuãn, á yãã swìn, á wú: «Dwã wá nã zãn, tia tã yãã nã beri yur.» Á wãã tia yãã nã yí nãtu á lwarí, yá á ga wãri síun májá ku tã Yl mĩmĩnan tã dãn á lwarí. ⁴ Á mù zãn liã tã, á yí lakukwĩnan, á ba Yl cici nã twá. Yá á mù nã piã, sã á na Yl diãn mĩmĩnu. Á bá na mĩmĩnu nãdu dã tãtã, dã ku nã tã yoo tã, ku nã yí Zwunã sã†. U dugu ba lá, u ga ja ku u læ u vii.

Farizian-ba dã Sadisian-ba sabwarí
(Marøkã 8.14-21)

⁵ Májá tã nã, karbia tã nã læ munaa tã bãbãru tã don nã, ba yã swèeã, sã ba ti dipen, ba kã ba yuu. ⁶ Yá Zwezi swìn ba con, u wú: «Á zurã á yura, á cia á tiãn nã zãni dã *Farizian-ba dã *Sadisian-ba sabwarí tã!» ⁷ Karbia tã ma swìn duãn con, ba wú: «U swìn nãtu, nã nã wã dipen ti tã yur.» ⁸ Zwezi yãni ku tã, ba nã swìn, u dãn ma bwe ba, u wú: «Bèeã nã pun, á swìn dã, ku yí á nã wã dipen jun, á ja bà tã nã pun, à swìn sabwarí yoo? Á na, á nã ba á waa keni à nã míámíãn nãtu! ⁹ Á tã ba nãn, naaa? Á lie á tiãn dipen bonu tã yoo, à nã pwèe à pa liã mùrù bonu tã nã. Sã á lií dipen fiyaran tã nii, á nã pãe, á ja vii! ¹⁰ Yá á tã lie á tiãn dipen barpe tã yoo, à

† Ku Zwunã sã tãntã nã fwa dian batwa fãli pùã wa, u nã wã Yl nii zilí tã yur.

nã pwèe à pa liã mùrù banã tã nã. Sã á lií dipen tií tã nii, á nã pãe, á ja vii! ¹¹ Bèeã nã pun, á wã ni dã, ku tã dipen tãtã yoo nã, à swìn á con? Á cia á tiãn nã dã Farizian-ba dã Sadisian-ba sabwarí tã».

¹² Karbia tã dãn lwarí dã, ku tã dipen sabwarí nã, Zwezi swìn, sã ba ci ba tiãn nã dã ku, ku yí Farizian-ba dã Sadisian-ba kãrã tã yoo, nã u swìn.

Piyerã burí dã, Zwezi yí Yl nã kúrl
(Marøkã 8.27-30; Likã 9.18-21; Zwan 6.66-69)

¹³ Zwezi væli nagwanaa don wa, ku nã bwelã tu don, ba nã bonã «Filipã Sezare». U bwe u karbia tã, u wú: «Bèeã nã liã tã swìn *Lãzwãnã-Biu † tã yuu wa?» ¹⁴ Ba ma le, ba wú: «Liã duãn wú, n yí *Zwan-Batisã, ba duãn wú, n yí Yl nii *sùsùnù Eli, ba duãn dã ga wú, n yí Yl nii sùsùnù Zweremi, nã à yãã Yl nii sùsùnã tã don». ¹⁵ Zwezi ma bwe ba, u wú: «Sã á mù con nã, wãã nã á wú, à yí?» ¹⁶ Simon Piyerã ma le, u wú: «N yí *Kãrisã, Yl tã, u nã wulã mu wa, tã biú».

¹⁷ Zwezi ma swìn u con, u wú: «Zwunã sã biú Simon, n yí pupwãn liù, ku nã tã læzwãnã nã burí mú ku yoo tã yur. Ku yí à nyina Yl tã, u nã wulã Yl *sãh nã. ¹⁸ Yá à mù nã swìn ku n con: N yur nã yí Piyerã, ku dãn nã yí più. Á wá kã à liã tã púlí tã ku mù più tãntã yuu wa, ndã liù nã tún diã dãkuu più yuu nãtu. Tian dã tã diãn mama, tã ba wãní tã cùgù ku púlí tãntã. ¹⁹ Á wá pa mú Yl pãri borbã tã. Ku tã, n nã wá vi tã yuu wa, ku wá yã nãtu Yl *sãh dã nã. Ku tã, n nã wá sãe tã yuu wa, ku wá yã nãtu Yl sãh dã nã».

²⁰ Ku kwa nã, Zwezi dùã sú u karbia tã nii nã, sã ba dãn kã swìn ku, ba pa liù mama yãni dã, u mù nã yí Kãrisã.

Zwezi swìn u tian tã, dã u ka bwin ka nan tã yoo
(Marøkã 8.31-9.1; Likã 9.22-27; 14.25-27)

²¹ Ku nã zigl ku májá tãntã wa, Zwezi swìn u karbia tã con, dã ku yí kálú, sã u va *Zwerizalẽmã. Mã ku mù tãfaru tã wa, u wá dã cãn zãnzãn *Zwifã-ba *nãkwina, dã ba Yl *jonwana yun tiãn, dã ba Yl nii *yãnu tiãn-ba yãã con. Ba wá gu wá, yá dian batwa nii nã, u wá pií u bwin u nan.

²² Piyerã dãn ma bon Zwezi, u ja nan kwa, u ga caga u nii nã, u wú: «*Yuu-Tiu, Yl dãn kã ja bà! Ku tã bá yí mú, abada». ²³ Yá Zwezi dãn pií u vævãri, u swìn Piyerã con, u wú: «Ja piã bwálí, *Sitana! N cigã à cwãnjã nã, n nã ba buja ndã Yl nã, n nã yí n buja ndã læzoni nã tã yur.»

²⁴ Zwezi ma kùù swìn u karbia tã con, u wú: «Liù tã mama nã piã, sã u bà u twá à nã, sã ku tiú kùù dãn kã ti u tiãn, u ma fwa u tãntian puswãnã. Ku tiú mẽ, sã u sãe, u twá u dã cãn, dã nã ku ja vælã u tian dagarũ tã yuu wa. ²⁵ Liù tã, u nã piã, sã u jon u mu tã, u wá kwĩn ku nã. Yá liù tã, u nã wá dugu u mu tã à mù yur, ku tiú wá na mu, ku nã ba zwèe Yl con. ²⁶ Ku funã wa yãn nã ku pa liù nã, dã u nã nu tã yuu jujã tã mama, yá u ga kwĩn mu tã nã, ku nã ba zwèe Yl con? Won wulã læzwãnã nã wá pa, sã ku ma yã u mu tã ku jon, naaa?

†† Zwezi yí u tãtã yoo nã u swìn.

27 *Ləzwənə-Biu † tə wá bà, u nylna Yü dun tə wa də u *malıke. Yá u wá řwın liü mama, ndə u nə tun nətu.
28 Cıgá mama, à mù nə swın ku á con: Ba tə duən, ba nə wulə yəbə bá ti də ba nə wà Ləzwənə-Biu tə ni, u twi də u pàri tə».

Zwezi lwañ u tiàn

(Marəkə 9.2-13; Likə 9.28-36; 2 Piyerə 1.16-18)

17 Dian bardu kwa nə, Zwezi jun Piyerə də Zwakə, u súrı Zwakə nubiu Zwan nə, u ja ba u va paan nə-daru yuu, u də ba cıclı. ² U lwañ u tiàn ba yíá yuu, u yáá wulə ka pəpəli, ndə yıcau nə. Yá u ganan də lwañ nəp-wənə, ndə poni nə. ³ Yá u karbia tə dāñ na *Moyizə də Yü nii *süsünü Eli, ba swın də Zwezi. ⁴ Piyerə dāñ ma swın Zwezi con, u wú: «*Yuu-Tiu, ku zıən də, nə nə wulə yəbə. Də n nə plà, à wá pú gansilə batwa yəbə. N mù nədu, Moyizə nədu, Eli də nədu».

⁵ U nə wulə u swın máñá tə wa, də bakwan ku nə cıclı twi, ku pú ba yuu nə. Yá kori ga nan ku wa, ku wú: «U tə yi à biswənə tə, u nə poli à püé. Á cuga u nii!» ⁶ Máñá tə nə, karbia tə nə ni kori təntə, fən jun ba zənzən, ba tu tıa ba yáá yuu. ⁷ Zwezi fàrú u yí, u dwen ba yıra, u ga swın, u wú: «Á zaña yu nə! Á dānà ká pa fən ja aba!» ⁸ Ba nə zın ba yéé, ba kə yu nə, ba kúü wà liü don ni, ba súrı Zwezi nə.

⁹ Ba nə nan paan tə yuu ba cwi, Zwezi pın ba nii, u wú: «Á dānà ká swın yoo ku tə, á burı liü mama nə, ku jə wələ, *Ləzwənə-Biu † tə tıan də u ka pií ka bwin».

¹⁰ Zwezi karbia tə dāñ ma bwe wá, ba wú: «Bééé nə pın, *Zwifə-ba Yü nii *yənu tiàn tə wú, də Eli nə wá dí yáá, u bà?» ¹¹ U ma le ba, u wú: «Eli mə, sə u cígá bà, u kwen tə mama. ¹² Á mù dāñ nə swın ku, á con: Eli man-warı u bà, lià tə ga wə lwarı. Yá ba ti wá, ba ma fwa ba tə swə tə. Mə nətu nə, ba wá kə Ləzwənə-Biu tə càn wa».

¹³ Karbia tə dāñ ma lwarı də, ku yi *Zwan-Batisə yoo nə u swın.

Zwezi li zini biü don yuu wa

(Marəkə 9.14-29; Likə 9.37-42)

¹⁴ Máñá tə, ba nə yí bwálı tə, laluu tə nə wulə, bəe don fàrú u yí Zwezi yıra, u tu u nadwana yuu u yáá con, u ga swın, u wú: ¹⁵ «*Yuu-Tiu dəri à biü tə, u nə twi kwaran, tə yinəgə, u na càn zənzən. Ku nə zàn u wáá, u twi mən wa, nə à yəé níá wa. ¹⁶ Á ja wá, à bà n karbia tə con, yá ba wə wá wàní ba pa, u na yazurə».

¹⁷ Zwezi ma swın, u wú: «Á mù zən lià-ba, á tə nə ba Yü nii sée, á ga fwa yotələn! Dian bagalı nə à tə wá yà də aba? Ku yi à wá ja pınu ku mə nətə də aba? Á jana bisı-maa tə, á ja bà à con!» ¹⁸ Zwezi ma swın u zıgı *zini tə nə. Ku ma nan ku yá bisımaa tə, u ga na yazurə, naa nədu.

¹⁹ Karbia tə ma fàrú ba yí Zwezi tətə yıra, ba bwe wá, ba wú: «Bééé nə pın, nə wə wàní nə li zini tə?»

²⁰ Zwezi ma le, u wú: «Ku yi á nə ba á waa keni à nə wuuu tə yırı. Cıgá mama, à mù nə swın ku á con: Də á

† Zwezi yi u tətə yoo nə u swın. †† Zwezi yi u tətə yoo nə u swın.

nə ken á waa à nə, ka nə dáá ndə gabıu nəmanbiə nə, á wá wàní á swın paan ka tə con: «Zàn yəbə, n pəñ lá con», yá ku ga wá zàn. Won təlél, á nə ba wàní, á fwa».

[²¹ Yá ku dāñ nə yi yıjıni də nivori nə nə ku wá twá, ba ma li ku zini yiri ku tə.]

Zwezi kúü swın u tıan tə, də u ka bwin ka nan tə yoo

(Marəkə 9.30-32; Likə 9.44-45)

²² Máñá tə, Zwezi də u karbia tə nə wulə ba vəli Galile nagwanaa tə wa, Zwezi swın ba con, u wú: «*Ləzwənə-Biu † tə mə, sə ba ja wá, ba kə ləzoni jıàn wa. ²³ Ba wá gu wá, yá dian batwa nii nə, u wá pií u bwin u nan». Karbia tə pwií cügü zənzən ku yoo təntə yırı.

Yü diè lanpoo tə řwírán yoo

(1 Korentə tiàn 10.32; Matie 22.15-22)

²⁴ Máñá tə wa, Zwezi də u karbia tə nə yí Kapərənay-imə, *Zwifə-ba Yü *diè lanpoluna tə fàrú ba yí Piyerə yıra, ba ga bwe wá, ba wú: «Á karnylna tə řwın Yü diè lanpoo tə, naaa?» ²⁵ Piyerə ma le, u wú: «Awo, u řwın ku». Máñá tə wa, Piyerə nə zwı diè tə wa, Zwezi nə tən-tən u swın, u wú: «Simon † béeéə nə n buña yoo ku tə yuu wa? Wàà nə řwın lanpoo, u pın tıa yuu pəegá nə? Wàà nə yáá lá wiən, u pın tıa yuu pəegá nə? Ku ya tıu tiàn, nə à yəé vərə nə yáá fwa ku?» ²⁶ Piyerə ma le, u wú: «Vərə nə». Zwezi swın u con, u wú: «Ku nətu tə nə, tıu tiàn tə mù ti ba tiàn, ba ba won řwın. ²⁷ Yá, sə nə dān ká cügü lanpoluna tə pwií nə, vəli munaa tə wa, n dıli gwala níá tə wa. Təntən fəli tə nii, n nə wá ja, súrı ku nii, n wá na səbiu lá, ku nə wá řwın à də mú lan-poo».

Wàà nə wá doni nə mama Yü pàri tə wa?

(Marəkə 9.33-37; Likə 9.46-48; 22.24-27)

18 Ku máñá tə wa, karbia tə fàrú ba yí Zwezi yıra, ba bwe wá, ba wú: «Wàà nə dwə nə mama Yü pàri tə wa?» ² Zwezi ma bon bisımaa, u zıgı wá ba tətəñi wa, ³ u ga swın, u wú: «Cıgá mama, à mù nə swın ku á con: Á nə wə lwañ, á jı ndə bisıná nə, á bá zu Yü pàri tə wa. ⁴ Liü tə, u nə wá doni á mama Yü pàri tə wa, yi liü tə, u nə wá mun u tiàn, u ga jı ndə bisımaa nə. ⁵ Liü tə, u nə jun bisımabiə zəni, ndə wə tə nə à mù yırı, ku yi à mù tətə nə, ku tíú jun zəni».

Cuna nə ba zıən nətu

(Matie 5.29-30; Marəkə 9.42-48; Likə 17.1-12)

⁶ Zwezi kúü swın, u wú: «Yá liü tə, u nə pın, labwana təntə, ba nə keni ba waa à nə wuuu, don twá u nə, u dugu Yü cwəñə tə, ka jén, ku wá kukwanı ku tíú con nə, də ba nə vwə kapan nəfaru u bıan nə, ba ja va ba dı muu níá dāñ nə. ⁷ Ləe wá yà tıa yuu də yıèn nə dáá, tə nə pın ləzoni fwa cuna! Tə mù yıèn təntə də wàri, tə zwèe tıa yuu wa. Yá ləe dāñ nə wá yí liü tə, u nə wá pa, u don fwa cuna.

⁸ Ku nə yi də ku wá twá n jun nə, nə à yəé n naa nə, sə n ma fwa cuna, gwəñə tə n dıli yıñuna də mú. Ku

‡ Zwezi yi u tətə yoo nə u swın. †† Simon yi Piyerə yırı don.

kukwa ku pa mú, dā n nā ni mu tē Yū con, dā juu kuku, nā à yèé dā naa kuku, ku doni, dā n nā jē jìàn tē mama, nā à yèé nē tē mama, ba ga tì mú ba dūl mēn wa, tē nā ba dānjē. ⁹ Ku nā kùú yī ku twá n yīi nā, n ma fwa cuna, ja ku, n lī n dugu yūḡuna dā mú. Ku kukwa ku pa mú, dā n nā ni mu Yū con dā yīi nādu, ku doni, dā n nā jē yíá bālē, ba ga tì mú ba dūl mēn diè tē wa».

Piē tē nā jén tē yuu wa zwanssara

(Likē 15.3-7)

¹⁰ Zwezi kùú swīn, u wú: «À mù nā swīn ku á con nā: Á cia á tiàn nā, á dānā ká gwīen labwana tē, ba nā ba dun jē. Ba wa ladua dā tētē. Mánjá mama ba *malke nā zīga à nyīna Yū yáá con, u nā wulē Yū *sāh nā yū. ¹¹ [*Ləzwənə-Biu † tē twi tua yuu, sē u jon lià tē, ba nā jén, u pa Yū nā.]

¹² Dā liù nā jē pee bíí, ka nādu ga jén, u wá yá tē sapwīna dā fugē dā nugu tē duēn tē paan tē yuu wa, u ga va u pià ka tē, ka nā jén tē. Bēēē nā á buḡa ku yuu wa? ¹³ Cígá mama, à mù nā swīn ku á con: U ga nā ni ka, u pùé wá poli, ku mù piē tētē yū, ku doni tē sapwīna dā fugē dā nugu tē duēn tē, tē nā wā jén tē. ¹⁴ Mē nētu nā, á nyīna Yū tē, u nā wulē Yū sāh nā, dā ba pià, sē ba mù labwana tētē nādu jén».

N nubiū nā cūgū nā yoo

(Galasi tián 6.1; 2 Tesalonikē tián 3.14-15)

¹⁵ Zwezi kùú swīn, u wú: «Dā n nubiū nā cūgū, n nā vāli n yí wá, n ga burī wá u cuna tē, n mù dā wá bālē pwērē wa. U nā cugu n nii, dā n jon wá, n kē cwēḡē nā. ¹⁶ Yá u dāh nā nā vīga, sē u cugu n nii, tì liù nādu, nā à yèé lià bālē, n sūrī n tiàn nā, sē ku ma yā ndē ku nā púpúní Yū sagī tē wa, ku wú: «Ku mē, sē ku ja lià bālē, ba nā yèé ku yoo tē, nā à yèé lià batwa.» ¹⁷ Yá u tē nā vīga, sē u cugu ba nii, sē n swīn ku *Kārisē lià púlí tē con. Yá u tē nā vīga, sē u cugu lià tētē, sē n tì wá, n ma fwa ndē liù tē nā, u nā yēri Yū, nā à yèé ndē lanpolnu nā».

Zwezi kārī yijunī yoo

¹⁸ Zwezi kùú swīn, u wú: «Cígá mama, à mù nā swīn ku á con: Ku tē, á nā wá vī tua yuu wa, ku wá yā nētu Yū *sāh dā nā. Ku tē, á nā wá sēē tua yuu wa, ku wá yā nētu Yū sāh dā nā.

¹⁹ Cígá mama, à mù nā kùú swīn ku á con: Ku nā ya á lià bālē, dā nā ken duēn nā tua yuu wa, sē á ma lōri won mama yijunī wa, à nyīna Yū tē, u nā wulē Yū sāh nā, wá pa ku aba. ²⁰ Cígá, bwálí tē nā, lià bālē, nā à yèé batwa nā ken duēn nā à mù yū tē nā, à wulē ba tētēji wa».

Nētu liù nā mē, sē u sēē u kwen yoo u lī u dā u don pwērē wa

(Matia 6.12, 14-15; Efezē tián 4.32; Zwakē 2.13)

²¹ Piyerē dāh ma fārú u yí Zwezi yū, u ga bwe wá, u wú: «*Yuu-Tiu, nē bagali nā à mē, sē à sēē à kwen yoo

† Zwezi yī u tētē yoo nā u swīn.

à lī à mù dā à don pwērē wa, u nā cūgū à nā, mánjá mama wa? Sē ku ya nēē barpe, naaa?» Zwezi ma le wá, u wú: ²² «À wā swīn dā nēē barpe nā mē, à wú, sē ku ya nēē sapwītwa dā fugē dākūrēn barpe.

²³ Ku mù nā pīn, Yū pāri tē nyūn ndē piú don nā zān, sē u ma jon u juḡa u tūtūnā con, u kē duēn nā. ²⁴ U nā wulē u gālī mánjá tē wa, ba juḡ tūtūnū tē don, ba bā u con, u juḡ nā yí síán sēbikulan † mūrū fugē (10 000). ²⁵ Ku bēē tētē yā ba won jē, sē u ma ḡwīn sēbiu tētē. U yuu tíú tē ma pa nii, sē ba ja wá ba yē ndē yonḡ nā, sē ba ga yē u kan dā u bia dē ku tē mama, u nā jē, sē juḡ tē ma wānī ku ḡwīn. ²⁶ Tūtūnū tētē ma tu tíú tē yáá con, u ga lōri wá, u wú: «Ja pínú dā nā! Á wá ḡwīn n juḡ tē mama!» ²⁷ U yuu tíú tē dāri u yinēḡ. U yá juḡ tē, u pa wá. Yá u ga dugu wá, u pa u víí.

²⁸ Tūtūnū tētē nā nan, u jēri u tūtūnū don, u cīna sēbikulan ‡ bíí nā wulē u yuu wa, u pūrī u kēlēru nā u kaḡa, ndē u ka gu wá, u ga wá: «ḡwīn à juḡ tē, ku nā wulē n yuu wa!» ²⁹ U tutundon tē ma tu u nēē nā u yáá con, u lōri wá, u wú: «Ja pínú dā nā! Á wá ḡwīn mú!»

³⁰ Yá u wā ku sēē. U pīn ba ja wá, ba kē bāh diè, sē u ya lá, ku ja vālē, u nā wá ḡwīn juḡ tē. ³¹ Mánjá tē wa, tūtūnā tē duēn nā ni ku nētu tē, ba pwīí cūgū zēnzēn. Yá ba ga va ba tūn ku mama, ba burī ba yuu tíú tē.

³² Yuu tíú tē dāh ma pa, ba ja ku tūtūnū tētē ba bā, u ga wú: «Tutunwulunyān! Á yá à juḡ tē, à pa mú, n nā lōri nā, sē à fwa ku yū. ³³ N dā yā mē, sē n dāri n twadon tē yinēḡ, ndē à nā dāri n yinēḡ nētu.» ³⁴ Yuu tíú tē luḡa zān zēnzēn, u ma pa, ba ja tūtūnū tētē, sē ba mā wá, ku ja vālē, u nā wá ḡwīn juḡ tē».

³⁵ Zwezi dāh ma sūrī lá, u wú: «Mē nētu nā à nyīna Yū tē, u nā wulē Yū *sāh nā, wá tun aba, dā á liù mama nā wā sēē u kwen u dā u don yīēn u lī ba pwērē wa, dā u waa mama».

Zwezi kārī ka kwa kasweri yoo

(Marākē 10.1-12; Matia 5.31-32)

19 Mánjá tē wa, Zwezi nā kārī u zwēē, u nan Galile nagwanaa tē wa, u va Zwīde nagwanaa wa, Zwurāden munaa tē vān don nā. ² Lāluu púé u kwa, u ga zwēē ba yayūḡa yayūran, ku bwálí tētē wa.

³ *Farīzian-ba tē duēn fārú ba yí u yū, ba bwe wá, sē ba ma ja u dēh nā, ba wú: «Ku mē, sē bēē dugu u kan yoo mama dēh nā, naaa?» ⁴ Zwezi ma le, u wú: «Á wā kārī, ku nā púpúní Yū sagī tē wa, ku wú: «Mánjá tē, Yū nā fwa luu, u fwa bēē dā kan, ⁵ u ga swīn, u wú: Ku mù yū nā, bēē wá nan u yá u nuu dā u nyīna, u ga vwa u tiàn u kan nā. Yá ba mē bālē dāh wá jī won nādu.» ⁶ Zwezi swīn u sūrī lá, u wú: «Yá ba kùú ba yā lià bālē, ba dāh wá yā won nādu. Ləzwənə mama kùú wa mē, sē u dān ká pwēē ku tē, Yū nā vwē duēn nā!»

⁷ Farīzian-ba ma bwe wá, ba wú: «Bēēē dāh nā pūn Yū *nii tē, u nā pīn *Moyizē nā, ma pa nii dā, bēē nā pià u dugu u kan, sē u pa wá ka kwa kasweri sagī?» ⁸ Zwezi ma le, u wú: «Moyizē pīn cwēḡē, sē á dugu á kana tē, á zībaniun tē yū. Yá mánjá tē wa, Yū nā fwa luu, ku yā tē

† Síán sēbikulu nādu yī yūturī mūrū bardu (6 000) tutunḡ ḡwīrān. ‡ Cīna sēbikulu nādu yī yūturī nādu tutunḡ ḡwīrān.

nətu. ⁹À mù nə swìn ku á con: Bɛɛ tɛ, u nə dugu u kan, ku ga tà u jun wá kacwan wa, u ga swe kan don, u mù bɛɛ tɛntɛ fwa bacwan».

¹⁰ U karbia tɛ ma swìn u con, ba wú: «Dɛ ku nə yi nətu ku pa bɛɛ nə u kan con nə, u nə wà swe nə kuk-wa». ¹¹ Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Lìà mama wàrlì ku yoo tɛntɛ dɛn ba ni, dɛ ku nə tà ba tɛ, Yu nə pɪn, sɛ ba ni ku dɛn, cɪcɪ. ¹² Yièn dáá zɛnzɛn, tɛ nə kánjá lìà nə, sɛ ba dɛn ká swe. Ba duən yi ba lurɪ ba nətu. Ba duən dɛ yi lìà nə pɪn, ba jì batanɪ ba wàrlì kan ba swe. Ba talɪkwa lìà tɛ yi ba tɛ, ba nə tà Yu pàrlì yièn tɛ yɪrɪ, ba ba swe. Lìù tɛ, u nə wàá ku dɛn u ni, sɛ u ni!»

Zwezi dɛ bisíná yoo

(Marəkə 10.13-16; Likə 18.15-17)

¹³ Lìà jun bisíná, ba bà Zwezi con nə, sɛ u tún u jìàn ba yuu wa, u lòrɪ Yu u pa ba. Yá u karbia tɛ dàñ wulɛ ba caga ba nii nə. ¹⁴ Zwezi dàñ ma swìn, u wú: «Á yaga bisíná tɛ, sɛ ba bà à con nə! Á dɛn ká cì ba nə! Yu pàrlì tɛ nə yi ba tɛ, ba nə nyɪn ndɛ ba nə tɛ nyiən». ¹⁵ U nə tún u jìàn ba yuu u zwɛɛ, u zàn ku bwálì tɛ nə, u víi.

Jijə balanduru don yoo

(Marəkə 10.17-31; Likə 18.18-30; 1 Timote 6.9-10, 17-19)

¹⁶ Bɛɛ don fàrú u yí Zwezi yɪra, u ga bwe wá, u wú: «Karnyɪna, bɛɛɛɛ nə à mɛ, sɛ à tun, ku nə ziən, sɛ à ma na mu tɛ, ku nə ba zwɛɛ Yu con?» ¹⁷ Zwezi ma le wá, u wú: «Bɛɛɛɛ nə pɪn, n ma bwe nə ku tɛ yuu wa, ku nə ziən? Lìù nədu cɪcɪ nə ziən. Dɛ n nə plà, sɛ n na mu tɛ, ku nə ba zwɛɛ Yu con, sɛɛ n twá Yu *nii yièn tɛ nə, u nə pɪn *Moyizə nə». U ma bwe wá, u wú: «Yu nii yoo ku kaa tɛtɛ?» ¹⁸ Zwezi ma le, u wú:

«Dàn ká gu liù!

Dàn ká cwàrlì!

Dàn ká ɲɔ!

Dàn ká kuna kunkun, n kɛ liù nii nə!

¹⁹ Zilì n nuu dɛ n nyɪna nii!

Sóní n yɪra liù ndɛ n tɛtɛ nə!»

²⁰ Balanduru tɛ ma swìn u con, u wú: «Á twá Yu nii yièn tɛntɛ mama nə. Bɛɛɛɛ don nə à kùù mɛ, sɛ à fwa?»

²¹ Zwezi ma le wá, u wú: «Dɛ n nə plà, sɛ n ya liù tɛ, Yu yièn tɛ nə bɪga n yuu wa, vəli n tì n wiən tɛ mama, n nə jɛ, n yoli, n ga pa səbiu tɛ zura nə. Yá n wá na wiən tɛ, tɛ kwɛnə nə dáá, Yu *sàñ nə. Ku kwa nə, n dàñ bà n twá à nə!»

²² Yá máñjá tɛ wa, balanduru tɛ nə ni tɛ mù yièn tɛntɛ, u víi dɛ pucunɪ, u nə yi jìjə nəfaru tíú tɛ yɪrɪ.

²³ Zwezi dàñ ma swìn u karbia tɛ con, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Ku cà zɛnzɛn ku pa jìjə tíú nə, sɛ u zu Yu pàrlì tɛ wa. ²⁴ Yá à mù nə swìn ku á con nə: Nyuguma ka twá gancun buu ku nan yi mwálì, ku doni jìjə tíú nə plà, sɛ u zu Yu pàrlì tɛ wa». ²⁵ Máñjá tɛ nə, karbia tɛ nə ni tɛ yièn tɛntɛ, ku gwàrlì ba zəni. Yá ba ga swìn, ba wú: «Dɛ ku nə yi nətu, wàà dàñ nə wá wànlì u na mu tɛ, ku nə ba zwɛɛ Yu con?»

²⁶ Zwezi ma ywàñ ba, u ga swìn ba con, u wú: «Ləzoni mù con ku wàrlì! Yá tɛ mɛ wàá Yu mù con».

²⁷ Piyerə dàñ ma swìn, u wú: «Ywàñ, nə dugu won mama, nə ga twá n nə. Ku dàñ wá yà nɛtɛ ku pa nə-ba?» ²⁸ Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Máñjá wá bà, *Ləzwənə-Biu † tɛ nə wá jèh u dun padau tɛ yuu, luu nədun tɛ wa. Á mù karbia fugə bəlɛ tɛ, á nə twá à nə, á dɛ wá jèh padaran yuu wa. Ku máñjá tɛ wa, á dɛ wá b̀̀r̀̀r̀̀ *Yɪzərayelə dwíi dəkurən fugə bəlɛ tɛ lià b̀̀r̀̀r̀̀. ²⁹ Yá liù tɛ mɛ, u nə wá taa à mù yɪrɪ, u nan u yá u dii, nə à yèé u nubɪa, nə à yèé u nakwana, nə à yèé u nuu, nə à yèé u nyɪna, nə à yèé u bisíná, nə à yèé u kárlì, u wá na ɲwírán nɛɛ bíi. Ku tɛ nə sùrí lá, u wá na mu tɛ, ku nə ba zwɛɛ Yu con. ³⁰ Tɛntɛn lià dáá, ba nə wá yá talɪkwa lià. Yá talɪkwa lià dɛ ga dáá, ba nə wá yá tɛntɛn lià».

Jju t̀̀t̀̀nà dɛ yɪcau t̀̀t̀̀nà dɛ dɛdɛni t̀̀t̀̀nà ɲwírán

zwansisara

(Matia 19.30)

20 Zwezi kùù swìn, u wú: «Nèh, Yu pàrlì tɛ nə nyɪn nətu: Kára tíú don nan jju fuən fuən, sɛ u plà t̀̀t̀̀nà, u kɛ u kára wa. ² Máñjá tɛ, u nə ni ba, u sɛɛ, sɛ u ɲwín ba cɪnɪ səbikulu † nədu, ndɛ ku nə mɛ nətu tɛ dɪn mama. Yá u ga tun ba, sɛ ba va ba tun u kára tɛ wa. ³ U tɛ p̄i u nan lugu nugə máñjá wa jju nə, u kùù na ba duən ba jèé tutu. ⁴ U ma swìn ba con, u wú: «Á vəlɛ, sɛ á dɛ tun à kára tɛ wa. Yá à ga wá pa á dɛ nə, ndɛ ku nə mɛ nətu!» ⁵ Ba dɛ ma kɛɛn ba va lá nə. Yɪcau lugu fugə bəlɛ máñjá wa, bɛɛ tɛ kùù nan. Dɛdɛni lugu batwa máñjá wa, u kùù u nan u fwa, ndɛ dí yáá tɛ nə. ⁶ Yá ku nə kùù yí dɛdɛni lugu bonu, u nan u ma kùù na ba duən, ba nə zɪga. U ma bwe ba, u wú: «Bɛɛɛɛ nə pɪn, á zɪga yəbɛ jju tɛ mama, á ga ba won fwa?» ⁷ Ba le wá, ba wú: «Ku yi liù nə wà nəba tì, sɛ nə tun.» U ma swìn ba con, u wú: «Haya! Á dɛ vəlɛ, á tun à kára tɛ wa!»

⁸ Dɛdɛni nə twi ku yí, kára tɛ tíú swìn u liù tɛ, u nə ywàñjá u tutunan tɛ yuu con, u wú: «Bon t̀̀t̀̀nà tɛ, sɛ n pa ba liù mama u ɲwírán. N wá zɪgɪ talɪkwa lià tɛ, à nə tì tɛ, n ja va ba tɛ, à nə dí yáá à tì tɛ.» ⁹ Ba tɛ, ba nə vəli dɛdɛni nii lugu bonu máñjá wa, ba tun tɛ twi ba yí. Ba liù mama ni cɪnɪ səbikulu nədu nədu. ¹⁰ Máñjá tɛ, ba tɛ, ba nə tɛntɛn ba tun tɛ nə twi, ba yá buɲa dɛ, ba wá na ba doni ba duən tɛ. Yá ba dàñ pɪn ba dɛ liù mama nə, cɪnɪ səbikulu nədu nədu, ndɛ nətu tɛ, ba nə pɪn ba duən tɛ nə. ¹¹ Ba na ni ku nətu, ba wulɛ ba ɲuɲwɪn kára tɛ tíú yuu wa, ¹² ba ga swìn, ba wú: «T̀̀t̀̀nà tɛ, n nə talɪkwa n tì tɛ, tun lugu nədu cɪcɪ, yá n ga ɲwín ba ndɛ nə nə. Nə mù ga tun nə gwàrlì dɪn tɛ mama wa, yɪcau tɛ nyua nə yuu wa, jju tɛ mama». ¹³ Yá kára tɛ tíú dàñ le ba wá don, u wú: «Á dabɛɛ, à wà mú gɪgɪrɪ. N sɛɛ, sɛ n tun cɪnɪ səbikulu nədu yɪra dɪn wa, ku tà nətu, naaa? ¹⁴ Jon n ɲwírán, n ja kɛɛn lá nə! Á wá pa talɪkwa liù tɛ dɛ ɲwírán ndɛ n nə. ¹⁵ Á ba cwəɲə jɛ, sɛ à fwa ku tɛ, à nə swə, dɛ à səbiu, naaa? Nə à yèé ku yi à nə yi pubwanu tíú tɛ nə pɪn n jɛ wugwɪu dɛ nə?» »

† Zwezi yi u tɛtɛ yoo nə u swìn. †† Cɪnɪ səbikulu nədu yi yɪtɪrɪ nədu tutuɲ ɲwírán.

¹⁶ Zwezi ma swìn u sùrí, u wú: «Mə nətu nə, təntən lìa wá yà talukwa lìa, yá talukwa lìa də wá yà təntən lìa».

Zwezi kúù píí u swìn u tian tə, də u ka bwin ka nan tə yoo

(Marəkə 10.32-34; Likə 18.31-34)

¹⁷ Dun don nə, Zwezi zua cwəŋə, u wələ *Zwerizalemə. Mánjá tə wa, u nə wulə cwəŋə tə yuu wa, u bon u karbia fugə bələ tə, u ja nan kwa, u ga swìn ba con, u wú: ¹⁸ «Á cuga zəni, nə wulə cwəŋə wa, nə ma wələ Zwerizalemə. Mə tu təntə wa nə, ba wá ja *Ləzwənə-Biu † tə, ba kə *Zwifə-ba Yu *jɔŋwana yun tián, də Yu nii *yənu tián jìlàn wa. Ba wá buri u bura, sə ba gu wá. ¹⁹ Ba wá kə wá lìa tə, ba nə yəri Yu, jìlàn wa. Ba wá mun wá, ba wá mà wá, u yira lá, ba ga wá paa wá dagar u yuu wa. Yá dian batwa nii nə, Yu wá píí u bwin wá, u lu tian wa».

Zwakə də Zwan nuu lori tə yoo

(Marəkə 10.35-45; Likə 22.24-27)

²⁰ Ku kwa nə, Zebede bia tə nuu dān ma fàru u yí Zwezi yira də u bia tə. U tua u yáa yuu, sə u lori won u con. ²¹ Zwezi ma bwe wá, u wú: «Bèèèè nə n plà?» Kan tə ma le, u wú: «Á plà, sə n pa nii də, à bia bələ tə, ba nə ziga, wá jəh ladua n jizən nə, u don n jɔŋwə nə, n pəri tə mánjá wa». ²² Zwezi ma le kan tə də u bia tə, u wú: «Á yəri ku tə, á nə lori. Á wá wani á zigi á dān cān tə, à nə wá dé naaa?» Ba ma swìn u con, ba wú: «Nə wáa». ²³ Zwezi ma swìn, u wú: «Á cígá wá zigi á dān tə. Yá ku tà à mù nə mɛ, sə à pa nii də, liù wà tə nə wá jəh à jizən nə, nə à yəə à jɔŋwə nə. Tə bwálá təntə yí à nyina Yu nə kwən, sə u pa lìa tə nə, tə nə mɛ də ba, ku tà à mù».

²⁴ Mánjá tə nə, karbia fugə tə duən tə nə ni ku, ba luŋa zān ba nubia bələ tə yuu wa. ²⁵ Zwezi dān ma bon ba mama tə, u kə duən yáa, u ga wú: «Á yəə də, luu pəegá yáa jəə ba lìa yuu wa, ba fufin ba. Yá də ləzwənfaran tə də yáa dé pəri ba lìa yuu wa də diān. ²⁶ Yá nətu nə wə mɛ, sə ku fwa á mù pwərə wa. Á liù tə, u nə plà, sə u yà ləzwənfaru, u mɛ, sə u yà á tutunbiu. ²⁷ Yá á liù tə, u nə plà, sə u yà á yáa tíu, u mɛ, sə u yà á yonju. ²⁸ Mə nətu nə, *Ləzwənə-Biu † tə tà u twi, sə u pa lìa tun, ba pa wá. U yí u twi, sə u tun u pa lìa nə. Yá u ga pa u mu tə ndə ŋwírān nə, sə u ma jon lìa kapupu ba cuna wa».

Zwezi sùrí lilirən bələ yía

(Marəkə 10.46-53; Likə 18.35-43)

²⁹ Mánjá tə wa, Zwezi də u karbia tə nə nanja Zweriko, laluu púé Zwezi kwa. ³⁰ Lilirən bələ tə nə jəə cwəŋə nii nə ni də, Zwezi twi u lɛ. Ba dān ma wulə ba bubwi, ba wú: «*Yuu-Tiu, piú *Davidə nàú, dəri nə yinəgə!» ³¹ Lìa tə yà wulə, ba caga ba nii nə, də ba tánjá ba níé. Yá ba dān tə kwən ba bubwi zənzən, ba wú: «Yuu-Tiu, piú Davidə nàú, dəri nə yinəgə!» ³² Zwezi ma zigi, u bon

† Zwezi yí u tətə yoo nə u swìn. †† Zwezi yí u tətə yoo nə u swìn.

ba, u ga bwe ba, u wú: «Bèèèè nə á plà, sə à fwa à pa aba?»

³³ Ba ma le wá, ba wú: «Yuu-Tiu, pa, sə nə yía tə na lá». ³⁴ Zwezi dəri ba yinəgə, u ga dwen ba yía nə. Lala də ba bara bələ təntə yía tə sùrí. Yá ba dān ga pú u nə.

Zwezi wəli Zwerizalemə

(Marəkə 11.1-11; Likə 19.28-40; Zwan 12.12-19)

21 Zwezi də u karbia dān wəli, ba bwələ *Zwerizalemə. Mánjá tə, ba nə yí Bətəfazwe nə, ku nə wulə *oliviye tián paan tə con, Zwezi lu u karbia tə bələ, u tun, ² u ga swìn ba con, u wú: «Á wələ yáa tu tə wa, á wá na bınakan də ku biú, tə nə wə. Á kura tə, á ja bà à con. ³ Liù nə bwe aba, sə á swìn də, *Yuu-Tiu nə plà tə. Yá ba dān wá yá aba, ba pa á ja tə á vii lala».

⁴ Mə nətu nə, ku twá, sə Yu nii *sūsùnù tə sùrān tə nii ma sú. U swìn, u wú:

⁵ «Á swián Siyon † lìa con nə: Nəh, n piú tə nə u biān n con. U súé də bıcabwanu. U diğə bınakan yuu. U diğə bınabiə yuu, ka nə yí bınakan tə, ka nə mi zila zıŋu, biú.»

⁶ Karbia tə dān ma va, ba fwa ku tə, Zwezi nə pin ba nii, sə ba fwa. ⁷ Ba jun bınakan tə də bınabiə tə, ba ja bà, ba lu ba ganān ba tún tə yuu, ba pa Zwezi di u jəə. ⁸ Laluu tə wa lìa zənzən ləri ba ganān cwəŋə tə wa. Ba duən də ga za tián vuran, ba tunə cwəŋə † tə wa. ⁹ Lìa tə, ba nə wulə Zwezi yáa ba wəli, də ba tə, ba nə wulə u kwa tə, zín ba kwərə yu nə, ba ma bwł Zwezi nə, ba wú:

«Ozana † piú *Davidə nàú tə yuu wa! Yu wá fwa zəni liù tə yira, u nə biān Yuu-Tiu yiri yuu wa! Ozana Yu sàh nə!»

¹⁰ Mánjá tə nə, Zwezi nə zua Zwerizalemə wa, lìa tə mama wulə ba kukuri, də ba bwe, ba wú: «Wàə nə yí ku bɛɛ wà tə?» ¹¹ Laluu tə le, ku wú: «Ku yí Yu nii *sūsùnù Zwezi tə, u nə nan *Nazaretə, ku nə wulə Galile nagwanaa wa».

Zwezi zua Yu diè tə wa

(Marəkə 11.15-19; Likə 19.45-48; Zwan 2.13-17)

¹² Ku kwa nə, Zwezi zua *Zwifə-ba Yu *diè dəwoo tə wa, u ga diŋi lìa tə mama, ba nə yoli, də ba tə nə yə ku bwálí tə wa. U yigu tabulan tə, lìa tə nə lárí səbia † tə yuu, u wəvəri u pú tıa. U ga yigu lìa tə, ba nə yoli nasara gunponi † tə, gwələ u di tıa. ¹³ U dān ma swìn ba con, u wú: «Ku púpúní Yu sagi tə wa, ku wú: «Ba wá bon á diè tə «yijuni diè».» Yá á mù janı ka, á ma fwa ŋwına yisəgə bwálí!»

¹⁴ Lilirən də gwānı fàru ba yí u yira Yu diè dəwoo tə wa. Yá u ga wəə ba yayıran. ¹⁵ Zwifə-ba Yu *jɔŋwana yun tián tə, də Yu nii *yənu tián tə, nə ni yomlan tə, u nə fwa, bisíná tə ga wulə Yu diè dəwoo tə wa, ba bubwi, ba wú: «Ozana † piú *Davidə nàú tə yuu wa!» Ku zín

† Siyon yí paan tə Zwerizalemə nə lwə ku yuu wa, yiri nədwan.

†† Ku nətu buri də, lìa tə pin dun Zwezi nə. ††† Ku dān nə yí «Dun mɛ wa Yu con!». †††† Ku yí ba ma ŋwín Yu diè tə yuu lanpoo.

†††† Nasara gunponi yí ba ma fwa *jɔŋi ba pa Yu nə. ††††† Ku dān nə yí «Dun mɛ wa Yu con!».

ba lɪŋa. ¹⁶ Ba dàñ swìn Zwezi con, ba wú: «N nèñ ku tɛ, bisíná tɛ nɛ swìn?» Zwezi ma le ba, u wú: «Awo, à yèè ku dèñ. Á wà ku tɛ kàrì, ku nɛ púpúní Yɛ sagi tɛ wa, naaa? Ku púpúní, ku wú: «N pɛn bisíná dɛ bisíní tɛtɛ dɛ pa mú dun.»»

¹⁷ Ku kwa nɛ, u yá ba, u ga nan *Zwerizalemə nɛ, u va Betani. Mə ku tuu tɛ wa, u vɛli u ju.

Zwezi zɪrɪ u kə kapɪru don nɛ

(Marəkə 11.12-14, 20-24; Likə 13.6-9)

¹⁸ Ku tɪpuru tɛ nɛ, mánjá tɛ wa, Zwezi nɛ pií u biàn *Zwerizalemə wa, niən yà jə wá. ¹⁹ U ni kapɪru don cwəŋə tɛ vàn nɛ, u ma fàrú u yí ku nii, yá ku yɪ vuran cɪcɪ nɛ, u ni ku yuu wa. U dàñ ma swìn kapɪru tɛ con, u wú: «N kúù ba pií n zɪn bia, abada!» Lala dɛ kapɪru tɛ kua nəkuru.

²⁰ Karbia tɛ nɛ ni ku nɛtu tɛ, ku gwári ba zənzən. Ba dàñ ma bwe Zwezi, ba wú: «Ku yɪ ku twá nɛtə, kapɪru tɛ ma kù lala nɛtu?» ²¹ Zwezi ma le ba, u wú: «Cígá mama, à mù nɛ swìn ku á con: Dɛ á nɛ keni á waa à nɛ wuuu, á nɛ ba bèeé, ku tɛ ku tɛ, à nɛ fwa kapɪru tɛ yɪra, cɪcɪ nɛ, á wá wàní á fwa. Yá á dàñ wá wàní á swìn paan ka tɛ con, á wú: «Zàn lá, n va, n tu muu wa!» Yá ku yoo tɛ wá tun. ²² Dɛ á nɛ keni á waa à nɛ wuuu, á wá na ku tɛ mama, á nɛ lòrì Yɛ con.»

Wàà nɛ ken diàn Zwezi juun wa?

(Marəkə 11.27-33; Likə 20.1-8)

²³ Zwezi zua *Zwifə-ba Yɛ *diè tɛ wa, u wulə u kàrì. Ku mánjá tɛ wa, Zwifə-ba Yɛ *jɔŋwana yun tián tɛ, dɛ ba *nəkwiŋa fàrú ba yí u yɪra, ba ga bwe wá, ba wú: «Wàà tɛtɛ diàn nɛ, n ma fwa yièn tɛ tɛ ba? Wàà nɛ ken diàn tɛntə n juun wa?» Zwezi ma le ba, u wú: ²⁴ «Á dɛ kúù wá bwe aba yoo nɛdu cɪcɪ. Á nɛ le nɛ, ku kwa nɛ, à dɛ dàñ wá swìn liù tɛ, u nɛ ken diàn à juun wa, à ma fwa tɛ yièn tɛ. ²⁵ Wàà nɛ ken diàn Zwan juun wa, sɛ u lə lià níá wa, ku twá dɛ Yɛ yɪrɪ tɛ? Ku ya Yɛ, nɛ à yèè lə-zoni?»

Ku pɛn ba dàñ wulə ba tútùní duən, ba ga swìn duən con, ba wú: «Nɛ nɛ le, nɛ wú: «Ku ya Yɛ nɛ ken diàn Zwan juun wa», u wá bwe nɛba, u wú: «Bèeéè dàñ nɛ pɛn, á ma wá cígá à sugu tɛ nɛ pɛn?» ²⁶ Nɛ ma nɛ kúù swìn, nɛ wú: «Ku yɪ ləzoni nɛ ken diàn u juun wá», nɛ mɛ, sɛ nɛ dəri laluu tɛ fən, lià tɛ mama nɛ buŋa dɛ, Zwan yɪ Yɛ nii *sùsùnù tɛ yɪrɪ.» ²⁷ Ba dàñ ma le Zwezi, ba wú: «Nɛ yəri». Zwezi dɛ ma le ba, u wú: «Á dɛ bá swìn liù tɛ, u nɛ ken diàn à juun wa, à ma fwa tɛ yièn tɛntə.»

Bɛɛ don bia bələ yuu wa zwansɪsara

²⁸ Zwezi kúù sùrí zwansɪsara tɛ don lá, u wú: «Á wá bɪrɪ aba zwansɪsara don, sɛ á swìn ku tɛ, á nɛ buŋa ku yuu wa: Bɛɛ don yà jə bia bələ. U dàñ ma swìn tɛntən biù tɛ con, u wú: «Á biù, vɛli à kárá tɛ wa, n tun zèn ku tɛ!» ²⁹ U ma le, u wú: «Á ba vələ». Yá ku nɛ vɛli yáá, u pií u lwan pubuŋa, u ga vu kárá tɛ wa. ³⁰ Ku kwa nɛ, nyɪna tɛ ma swìn biù tɛ don tɛ con, ku mù yoo nɛdu tɛ. U dɛ

ma le wá, u wú: «Á nyɪna, à wá va». Yá u wá vɛli.

³¹ Bèeéè nɛ á buŋa ku yoo tɛ yuu wa? Á mù con nɛ, ba wàà nɛ twá u nyɪna tɛ fɪra nɛ?» Ba le, ba wú: «Ku yɪ tɛntən liù tɛ nɛ.»

Zwezi dàñ ma swìn, u wú: «Cígá mama, à mù nɛ swìn ku á con: Lanpolna tɛ dɛ kacwaran tɛ wá dɛ yáá, ba zu Yɛ pàrì tɛ wa. ³² Zwan † yɪ u twi á con nɛ, sɛ u bɪrɪ aba cígá cwəŋə tɛ. Yá á ga wá cígá pɛn u sugu tɛ nɛ. Yá lanpolna tɛ dɛ kacwaran tɛ mù pɛn cígá u sugu tɛ nɛ. Yá dɛ á nɛ ni ku tɛ kwa nɛ, á tɛ wá á kwa vɛvəri, á ma sá á cuna, sɛ á ma pa cígá u sugu tɛ nɛ.»

Vala wulonyɪna duən zwansɪsara

(Marəkə 12.1-12; Likə 20.9-19)

³³ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á cuga zwansɪsara don! Kárá tíú don cwən diven tián kárá. U kɪkarɪ ka dɛ dab-wau. U kù gwàlú kapatau wa, sɛ ba ma kanɪ diven tián bia tɛ. Yá u dàñ ga lwà vuun, sɛ ba ma cì kárá tɛ nɛ. Ku kwa nɛ, u ti kárá tɛ, u yá vala duən jìlàn wa, u ga va cwəŋə. ³⁴ Mánjá tɛ, diven tián bia koru nɛ yí, u tun u tütùná, u pa ba va vala tɛ con, sɛ ba jon u tori. ³⁵ Yá vala tɛ dàñ juun u tütùná tɛ, ba mà u don, ba gu u don, ba ga dɪlɪ batwa nii liù tɛ dɛ kapana ba gu. ³⁶ Kárá tɛ tíú tɛ kúù tun tütùná tɛ duən, dɛ ba nɛ dáá ba doni dí yáá tütùná tɛ. Yá vala tɛ tɛ tun ba, dɛ ndɛ ba nɛ dí yáá ba tun nɛtu. ³⁷ U dàñ ma tun u tɛtɛ bilura ba con, u ga bún u waa con, u wú: «Ba wá zilí à biù tɛ.» ³⁸ Yá mánjá tɛ wa, vala tɛ nɛ ni biù tɛ, ba dàñ swìn duən con, ba wú: «Á nɛŋə liù tɛ, u nɛ wá bà u tun kárá tɛ. Nɛ gwɪa wá, yá nɛ wá tun u kárá tɛ.» ³⁹ Ba dàñ ma ja wá, ba dɪlɪ kárá tɛ kwa con, ba ga gu wá.»

⁴⁰ Zwezi ma bwe ba, u wú: «Mánjá tɛ nɛ, kárá tɛ tíú nɛ wá bà, bèeéè nɛ u wá fwa vala tɛ?» ⁴¹ Ba ma le wá, ba wú: «U wá gu ba ləzwənɪwan tɛntə, u bá dəri ba yinəgə. U dàñ ga wá jon u kárá tɛ, u pa vala duən nɛ, ba nɛ wá lɪ u tori wozagu mánjá wa.»

⁴² Zwezi dàñ swìn, u wú: «Á wá kàrì ku tɛ, ku nɛ púpúní Yɛ sagi tɛ wa, ku wú:

«Kapan tɛ, dəlwərə tɛ yà nɛ vɪga ba dugu vàn nɛ, nɛ pií ku jì diè nigwancɪn wári, ku yoo nɛ cà. Ku yɪ *Yuu-Tiu nɛ fwa ku. Yá ku yɪ yozəŋu ku pa nɛba.»»

⁴³ Zwezi kúù swìn, u sùrí lá, u wú: «Mə ku mù nɛ pɛn, à mù nɛ swìn ku á con: Yɛ wá lɪ aba u pàrì tɛ wa, u ga pa dwíí don lwan ku ya lá, ku nɛ sɛɛ u nii, yá ku ga tuŋa zəni. ⁴⁴ Liù tɛ mama, u nɛ wá tu ku kapan tɛ, dəl-wərə tɛ yà nɛ dugu vàn nɛ, yuu wa, u wá nyunyugu u tiàn ku nɛ. Yá ku nɛ kúù tua liù yuu wa, dɛ ku wá tɪta-ga wá!»

⁴⁵ *Zwifə-ba Yɛ *jɔŋwana yun tián-ba, dɛ *Farɪzian-ba cuga Zwezi zwansɪsara tɛntə, ba ga lwarɪ dɛ, ku yɪ ba mù nɛ, u swìn. ⁴⁶ Ba dàñ plà cwəŋə, sɛ ba ma ja wá. Yá ba ga dəri laluu tɛ yá, ba nɛ ti Zwezi, ba ma fwa ndɛ Yɛ nii *sùsùnù nɛ tɛ yɪrɪ.

† Ku mù Zwan tɛntə nɛ yɪ *Zwan-Batisə, u nɛ li lià níá wa, ku twá dɛ Yɛ yɪrɪ.

Wodiu nɛfaru don zwansisara

(Likɛ 14.15-24; Matia 20.16)

22 Zwezi tɛ kúú twá zwansisaru nɛ, u swìn ba con, u wú: ² «Á nɛɲɛ, Yu pàrì tɛ nɛ yi nɛtu: Pìú don bon lià u biú fúru diɲɛ nɛ. ³ U tun u tütùná, sɛ ba bon lià tɛ, sɛ ba bà diɲɛ tɛ bwálí nɛ. Yá ba wà sèe, sɛ ba bà boɲɛ tɛ. ⁴ U ma ku tun tütùná tɛ duɛn dɛ nii ku tɛ, u wú: «Á swíán lià tɛ con dɛ, à wodiu tɛ fwa ku zwèe. Á gua à nabɛɛ dɛ à váná tɛ, tɛ nɛ jɛ nuga, tɛ mama sírí ken ku zwèe. Á biàn fúru diɲɛ tɛ!» ⁵ Yá lià tɛ, u nɛ bon tɛ, tɛ nɛ wà ku yoo tɛ ti, ba ma fwa kaka, ba ga zàn, ba va ba yièn kwɛɛ nɛ. U don va u kára wa, u don va u yolu. ⁶ Ba duɛn tɛ jɛn tütùná tɛ, ba fífn ba, ba gu. ⁷ Pìú tɛ lɛɲa dàń zàn. U tun u pamana, u pa ba va, ba gu ku mù lagura tɛntɛ, ba ga suru ba tiu. ⁸ U dàń ma swìn u tütùná tɛ con nɛ, u wú: «Fúru tɛ wodiu fwa ku zwèe. Yá lià tɛ, à nɛ bon tɛ, wà ku diɲɛ mɛ. ⁹ Á dàń vɛlɛ cwɛy-wɛrɛ tɛ wa, á bon ba tɛ mama, á nɛ ni lá, sɛ ba bà wodiu tɛ nɛ.» ¹⁰ Tütùná tɛ vɛli conji tɛ yuu, ba kɛ lià tɛ mama duɛn nɛ, ba nɛ ni lá. Ba ken lɛzwɛnzɛɲɛ dɛ lɛzwɛnkukwɛnɛn duɛn nɛ. Mɛ ku twá nɛtu, fúru tɛ diɲɛ diè nii ma sú dɛ lià.

¹¹ Pìú tɛ dàń zua, sɛ u ywàń lià tɛ, ba nɛ twi boɲɛ tɛ. Yá u dàń ni liù don, u nɛ wà gànù zwɛ, ku nɛ mɛ dɛ fúru tɛ. ¹² U ma swìn u con, u wú: «Á dabɛɛ, ku yi n twá nɛtɛ, n ma zu yɛbɛ, n ga wà gànù zwɛ, ku nɛ mɛ dɛ fúru tɛ?» Yá ku bɛɛ tɛ táńí u nii. ¹³ Pìú tɛ dàń ma swìn u tütùná tɛ con, u wú: «Á vwíɛ u nɛɛ dɛ u jìlàn, á ga ti wá, á dul kàrá wa yikunu tɛ wa. Ku bwálí tɛntɛ wa, u wá bubwi, u ga diɲa u jífwi u fífaga.» ¹⁴ Zwezi ma kúú swìn, u wú: «Yu boɲɛ lià zɛnzɛn. Yá ba mancin nɛ, Yu yáá kúrí».

Lanpoo ka ɲwín ka pa Romɛ-ba piú nɛfaru nɛ yoo

(Marɛkɛ 12.13-17; Likɛ 20.20-26)

¹⁵ *Farizian-ba tɛ dàń vuru, ba kɛ duɛn nɛ, sɛ ba jɛn, ba nɛ wá fwa nɛtu, ba ma ja Zwezi ku tɛ, u nɛ wá swìn, yuu wa. ¹⁶ Ba dàń ma tun ba lià, dɛ *Erodɛ kwa lià, sɛ ba va, ba swìn Zwezi con, ba wú: «Karnyina, nɛ yèð dɛ, n yi cígá tíú. N ga biri Yu cwɛɲɛ tɛ dɛ cígá, n ga ba liù yii dɛrì, n yáá nɛ tɛlɛ dɛ dun tɛ lɛzoni nɛ jɛ yiri. ¹⁷ Biri nɛba n pubuɲa yoo ku tɛ yuu wa: Yu *nii pin cwɛɲɛ, sɛ nɛ ɲwín, nɛ à yèð, sɛ nɛ dàn ká ɲwín lanpoo, nɛ pa *Romɛ-ba piú nɛfaru tɛ nɛ?»

¹⁸ Yá Zwezi dàń nɛ lwarì ba wuluɲu pubuɲu tɛ, u le ba, u wú: «Níí bɛlɛ tíán-ba, bɛɛɛɛ nɛ pin, á maɲa, sɛ á ja à dɛn nɛ? ¹⁹ Á bura nɛ sɛbikulu tɛ, ba nɛ ma ɲwín lanpoo tɛ». Ba ma li cɛnɛ sɛbikulu † don, ba kɛ u yáá con. ²⁰ Zwezi dàń ga bwe ba, u wú: «Wàà yuu dɛ u yiri nɛ ba púpúní yɛbɛ?» ²¹ Ba ma le wá, ba wú: «Romɛ-ba piú nɛfaru tɛ nɛ». Zwezi dàń ma swìn ba con, u wú: «Á ɲwíán ku tɛ nɛ yi Romɛ-ba piú nɛfaru tɛ nyiɛn, á pa wá, sɛ á ga ɲwín ku tɛ nɛ yi Yu nyiɛn, á pa Yu dɛ nɛ».

²² Mánjá tɛ nɛ, ba nɛ ni ku liu tɛntɛ, ku gwárí ba zɛnzɛn. Ba ma yá wá, ba ga víí.

Ka ti ka pií ka bwin ka nan tɛ yuu wa bwiɛ

(Marɛkɛ 12.18-27; Likɛ 20.27-40; 2 Timote 3.7-9)

²³ *Sadislan-ba mù biri dɛ, tɛga ba pií ba bwin ba naɲa. Dun don nɛ, ba wa lià duɛn twi Zwezi con. Ba bwe wá, ba wú: ²⁴ «Karnyina, nɛn ku tɛ, ku nɛ púpúní Yu *nii tɛ wa, u nɛ pin *Moyizɛ nɛ. Ku swìn, ku wú: «Bɛɛ nɛ tɛga, dɛ u ba biú jɛ, u nyánú mɛ, sɛ u dé u kadɛnu tɛ, sɛ u mù lura biú, u pa wá.» ²⁵ Nɛ dàń jɛn nubla barpe dɛ nɛba. Tɛntɛn tíú tɛ swe, u ti u yá kan tɛ, u pa u nyánú don nɛ, dɛ u tɛ wà biú, u nɛ luru. ²⁶ Mɛ ku yi nɛtu, ku pa bɛlɛ nii liù tɛ, dɛ batwa tíú tɛ, ku ja va ku gúrí ba mama barpe tɛ. ²⁷ Ba mama tɛ tɛn kwa nɛ, kan tɛ dɛ twi, u bà, u ti. ²⁸ Dun tɛ nɛ, tɛga nɛ wá bwin ba nan, ba wàà nɛ wá tɛn kan tɛ ba barpe tɛ wa? Ba mama tɛ jɛn wá, ba fwa ba kan».

²⁹ Zwezi ma le ba, u wú: «Á dwɛ á tíàn, á nɛ yèrì Yu sagi tɛ dɛ Yu diàn tɛ dɛn yiri. ³⁰ Mánjá tɛ, tɛga nɛ wá pií ba bwin ba nan, bara dɛ kana bá swe duɛn nɛ. Yá ba dàń wá yà ndɛ *malikɛ nɛ Yu *sàń wa. ³¹ Á wà kàrì ku tɛ, Yu nɛ swìn tɛga ka bwin ka nan tɛ yuu wa, naaa? U swìn, u wú: ³² «Á yi Yu tɛ, *Abɛrahama dɛ *Yizakɛ dɛ *Zwakɔbɛ nɛ jùnì.» Zwezi ma swìn, u sùrí lá, u wú: «Ku nɛtu biri dɛ, Yu yi lià tɛ, ba nɛ wulɛ mu wa Yu, u tɛ tɛga Yu».

³³ Ku gwárí lià tɛ, ba nɛ cugu u kàrà tɛ.

Yu nii yoo tɛ, ku nɛ dwɛ tɛ mama

(Marɛkɛ 12.28-34; Likɛ 10.25-37)

³⁴ Mánjá tɛ wa, *Farizian-ba nɛ ni dɛ, u pin *Sadislan-ba tɛ nii pú, ba bon ba kɛ duɛn nɛ. ³⁵ Ba wa liù don, u nɛ yi *Zwifɛ-ba Yu nii *yɛnu tíú bwe Zwezi yoo don, sɛ u ma ja u dɛn nɛ, u bwe wá, u wú: ³⁶ «Karnyina, sɛ Yu *nii yièn tɛ, u nɛ pin *Moyizɛ nɛ wa, nɛfaru nɛ yi ku kwa?» ³⁷ Zwezi ma le wá, u wú: «N mɛ, sɛ n sóní *Yuu-Tiu, u nɛ yi n Yu dɛ n waa mama. N sóní ku tɛ nɛ zɛn ku pa Yu nɛ. N bún Yu yoo mánjá mama». ³⁸ Mɛ ku mù nɛ yi Yu nii yoo tɛ, ku nɛ yi tɛ wa nɛfaru, ku nɛ dwɛ tɛ mama. ³⁹ Nɛn ku tɛ, ku nɛ púé ku kwa, ku dɛ yoo nɛ cɛ zɛnzɛn: «N mɛ, sɛ n sóní n yira liù ndɛ n nɛ swɛ n tɛtɛ nɛtu». ⁴⁰ Yu nii tɛ, u nɛ pin Moyizɛ nɛ, saga tɛ, dɛ Yu nii *sùsùná saga tɛ kàrì tɛ mɛ yi tɛ twá tɛ mù Yu nii yièn bɛlɛ tɛntɛ kwa».

Kɛrisɛ yi Davidɛ nàú, u ga yi u Yuu-Tiu

(Marɛkɛ 12.35-37; Likɛ 20.41-44)

⁴¹ *Farizian-ba yà kun duɛn nɛ, Zwezi dàń ma bwe ba bwiɛ ku tɛ: ⁴² «Bɛɛɛɛ nɛ á buɲa *Kɛrisɛ yuu wa? U yi wàà nàú?» Ba ma le wá, ba wú: «U yi piú *Davidɛ nàú». ⁴³ Zwezi kúú ma bwe ba, u wú: «Ku dàń yi nɛtɛ, Yu-*Siɲu tɛ ma pa, Davidɛ bon Kɛrisɛ «*Yuu-Tiu»? Davidɛ swìn, u wú:

⁴⁴ «Yuu-Tiu Yu swìn à Yuu-Tiu con, u wú: Bàá, jɛn à jɛzɛn † nɛ, dɛ à ma kɛni n duɲa n nɛɛ dɛn nɛ!»

⁴⁵ Dɛ Davidɛ nɛ bon wá u Yuu-Tiu, ku dàń yi Kɛrisɛ wá twá nɛtu, u ma kúú yà Davidɛ nàú dɛ?»

† Cɛnɛ sɛbikulu nɛdu yi yuturu nɛdu tutuɲi ɲwírán.

†† Ka jɛn piú jɛzɛn vàn nɛ yi dun bwálí.

⁴⁶ Ba liù nēdu dē kúù wá wàní u le wá yoo, ku kwa nē. Yá ku nē zıgı ku dıun tēntē nē, liù kúù wá dādēn, sē u bwe wá bwıē.

Zwezi swın u zıgı Yu nii yēnu tián tē dē Farızian-ba tē nē

(Matia 6.1-5, 16; Marəkə 12.38-39; Likə 11.43, 46; 14.7; 20.45-46)

23 Zwezi dāñ ma swın laluu tē dē u karbia tē con, u wú: ² «*Zwifə-ba Yu nii *yēnu tián tē dē *Farızian-ba tē yi ba twi ba jon *Moyizə yuu nē. Ba mù nē mē, sē ba gwın Yu *nii tē, u nē pın Moyizə nē, dēñ ba bırı. ³ Ku mē, sē á zilí ba nii, á ga tun ku tē mama, ba nē swın á con nē. Yá á nē dānà ká fwa, ndē ba tē fwa tē, ba nē ba ku tē, ba nē bırı tē, nii nē twá yrı. ⁴ Ku yi, ndē ba nē vwe zıla tē nē dù, ba tı ba kəni lià va-paran wa. Yá ba ga ba sēe, ba dwen tē yıra dē ba jıfua tētē. ⁵ Ba fwa ba tutunēe mama, sē lià ma na ba. Ku mù nē pın, ba kəni Yu saga ba tēlé † nē, nē à yēé ba vānā nē, tē nē dwē. Ba ganān nyanu yi nēwalan nēwalan, tē níé ga jē lulonə nēmanbii. ⁶ Dē ba nē vėli diñə bwálí nē, ba swē tətəñi yijáá. Dē ba nē vėli Zwifə-ba *jéré dii wa, ba swē dun gwələ yuu jàá. Ba swē, sē lià tu tia ba jun ba kanporu wa. ⁷ Ba ga swē, sē lià bon ba «karnyına-ba». ⁸ Yá á mù, á dānà ká pa, ba ja aba, ba bon «karnyına-ba», á mama tē nē yi nubıa *Kərisə yrı, yá á karnyına dē ga yi nēdu tē yrı. ⁹ Á dānà ká bon liù mama tia yuu wa «à nyına», á nyına nē yi nēdu, á nē jē, wá tē, u nē wulə Yu *sāñ nē yrı. ¹⁰ Á dānà ká pa, ba bon aba «yáá tián», á yáá tíú tē, á nē jē, nē yi nēdu, u mù nē yi Kərisə, tē yrı. ¹¹ Á wa ləzwənfaru tē, u nē dwē ba duən tē, mē, sē u mù nē yá á tutunbiu. ¹² Liù tē, u nē zın u tián, Yu wá mun ku tíú. Yá liù tē, u nē mun u tián, Yu wá zın wá yu nē».

Yu nii yēnu tián tē dē Farızian-ba níé bələ tē yoo

(Marəkə 12.40; Likə 11.39-46, 52; 20.47)

¹³ Zwezi kúù swın, u wú: «Lēe wá yí aba, *Zwifə-ba Yu nii *yēnu tián-ba dē *Farızian-ba, á nē yi níé bələ tián tē yrı! Á cígà lià tē yáá nē, ba dān ká zu Yu pəri tē wa. Á tətē ba zwı, á ga ba yá á pın lià tē, ba nē plà ba zu nē, sē ba zu.

¹⁴ [Lēe wá yí aba, Yu nii yēnu tián-ba dē Farızian-ba, á nē yi níé bələ tián tē yrı! Á yrı kadənə wiən, á ga fwa yjıunı á ba zwēe ləzoni yáá con, sē á ma bırı dē, á yi ləzwənzəñə. Mē ku mù nē pın, Yu wá bürı á bürà, u ga cùgù aba míámíán!]

¹⁵ Lēe wá yí aba, Yu nii yēnu tián-ba dē Farızian-ba, á nē yi níé bələ tián tē yrı! Á vėli muu tē dē tia tē yuu mama, á ma plà ladua tētē, u nē wá sēe u zu á Zwifə-ba *yjıuncwəñə tē wa. Yá á nē ni ku liù, á yáá pa, u jı mən diè liù, nēe bələ u doni aba.

¹⁶ Lēe wá yí aba, á mù ləzwənlilirən-ba! Á wú: «Liù nē twá Zwifə-ba Yu *diè tē yrı nē, u ma dù, ku dūrē tē ba wá dē. Yá ku nē yi Yu diè síán tē yrı nē, u ma dù, ku dūrē tē wáá wá, ku dē». ¹⁷ Ləyigi dē lilirən-ba! Ku kwà

† Saga nēmanbii tē ya Yu sagı tē wa púpúná nē wulə tē wa. Tē mù saga tē dē lulonə nēmanbii tē yi, Zwifə-ba plà ba ma bırı dē, ba twá Yu zəni.

nē jē funə ku doni ku don? Síán tē nē dwē naaa, nē à yēé Yu diè tē, ka nē pın, tē mù síán tē jı Yu nyiən, nē dwē? ¹⁸ Á tē kúù wú: «Liù nē nē twá Yu *jonı kúrí tē nē, u ma dù, ku dūrē tē wəri wá ku dē. Yá u nē nē twá dē jonı won tē nē, ku nē wulə jonı kúrí tē yuu wa, u ma dù, ku dūrē tē wáá wá ku dē». ¹⁹ Lilirən-ba! Ku kwà nē jē funə ku doni ku don? Jonı won tē mù naaa, nē à yēé jonı kúrí tē, ku nē pın, jonı won tē yi Yu nyiən tē nē dwē? ²⁰ Liù tē, u nē dùè jonı kúrí tē, u dùè dē ku yuu wiən tē mama. ²¹ Liù tē, u nē dùè dē Yu diè tē, u yi u dùè dē ka mù dē Yu tē, u nē wulə ka wa. ²² Liù tē, u nē dùè dē Yu *sāñ tē u yi, u dùè dē Yu padau tē, dē Yu tətē, u nē jēé ku yuu wa.

²³ Lēe wá yí aba, Yu nii yēnu tián-ba dē Farızian-ba, á nē yi níé bələ tián tē yrı! Á pın á fugə nii nyiən †† Yu nē, dē ku nē swē, ku yi dəñə wiən nēmanbii tētē. Yá á yáá ga təlè dē yìèn tē yoo nē dē lá, Yu nii tē nē bırı. Tē mù nē yi cígá dē ka dəri yinəgə zənzən dē ka twá Yu dē pùè nēdu. Mē tē mù yà nē á mē, sē á tun, á ga kəni á yáá tē duən tē dē con. ²⁴ Ləzwənlilirən-ba! Á loni bun-bunı á nanywıa wa. Yá á ga ləri nyuguma mù punı!

²⁵ Lēe wá yí aba, Yu nii yēnu tián-ba dē Farızian-ba, á nē yi níé bələ tián tē yrı! Á yáá sın wúrú zıñə dē zıñə kwa, yá tē waa ga sú dē nıwıran wiən dē á pusoni wokukwınan. ²⁶ Farızian liliu! Dí yáá n sın wúrú zıñə tē waa tē. Yá ku kwa tē dē wá yà zəni.

²⁷ Lēe wá yí aba, Yu nii yēnu tián-ba dē Farızian-ba, á nē yi níé bələ tián tē yrı! Á yi ndē ləbərə nē, ba nē pırı tē kwa zəni. Yá tē waa tē ga sú dē tıga kurən dē wopupunan yiri mama. ²⁸ Mē á dē yi nētu. Kərə con, á yi cígá tián. Yá á waa con á yi níé bələ tián, á ga sú dē yokukwınan!»

Zwezi swın càn tē yoo tē nē bián

(Likə 11.47-51)

²⁹ Zwezi kúù swın, u wú: «Lēe wá yí aba, *Zwifə-ba Yu nii *yēnu tián-ba dē *Farızian-ba, á nē yi níé bələ tián tē yrı! Á lwē Yu nii *sùsùnà tē ləbərə, á ga kwen lià tē, ba nē yi cígá tián, ləbərə. ³⁰ Yá á dāñ swın, á wú: «Ku nē yi nē yın lá nē nıbara-ba mánjá wa, nē yá bá sēe, nē twá ba nē, nē gu Yu nii sùsùnà tē». ³¹ Ku mù tē yrı, á tətē bırı dē, á yi ba tē, ba nē gua Yu nii sùsùnà tē, dwíí tē lià. ³² Ku mù nē pın, á dānà ká yá, á fwa ku tē, á nıbara-ba tē nē dıga ku dēñ, ba fwa tē, á zwēe! ³³ Á nyun ndē dıñə nē, ndē dəkwaaw dwíí nē! Ku yi á bunə dē, á wá twá nətə, á ma jén mən diè tē bürà tē yáá nē? ³⁴ Á cuga zəni! Ku mù nē pın, à wá tun Yu nii sùsùnà dē wubunə tián dē Yu nii yēnu tián. Á wá gu ba duən, á paa ba duən daganan yuu wa. Á wá mà ba duən dē dē fıfıran Zwifə-ba *jéré dii tē wa. Yá á ga wá dıñə ba kwa, á ja twá á tıfaran tē wa, á vələ. ³⁵ Ku nētu tē nē wá tun, sē ku pa Yu tütùnà tē mama gurı tē ya á yuu zıı. Ku nē zıgı cígá tíú Abelə nē, ku ja va Zakari, Baraswi biú tē, á nē gua Yu diè tē dē Yu *jonı kúrí tē tətəñi wa. ³⁶ Cígá mama, à mù nē swın ku á con: Ba lià tēntē ma-ma gurı tē càn tē wá tu á mù, zèn lià tē yuu wa!»

†† Yu nii tē, u nē pın Moyizə nē wa, Yu bırı, sē Zwifə-ba mama pa ba won mama fugə nii nyiən.

Zwezi kwi Zwerizalemè là tē yurì

(Likè 13.34-35; 19.41-44)

³⁷ Zwezi kúù swìn, u wú: «*Zwerizalemè tián-ba, Zwerizalemè tián-ba! Á mù là tē, á nē gwì Yù nii *sùsùnà tē, á ga dlù ba tē, Yù nē tun á con, dē kapana! Nēe bagalì nē à sóní, sē à kē aba à sēpuni nē, ndē cèrú nē yáá kē ku cēbii ku vānà dēh nē, yá á ga wà ku sēe! ³⁸ Á nēhē, Yù dugu u *diè tē, ka nē wulē á con, míámíán. ³⁹ Yá dē ku mama, à mù nē swìn ku á con: Ku nē mē síún nē, á kúù bá na nē, ku ja vèlē, á nē wá swìn, á wú: «Yù wá fwa zēni liù tē yura, u nē biàn *Yuu-Tiu yurì yuu wa!» »

Zwezi swìn Yù diè tē cuna yoo

(Marèkè 13.1-2; Likè 21.5-6)

24 Ku kwa nē, Zwezi nan *Zwifē-ba Yù *diè tē wa, u vīrì. Ku mánjá tē wa, u karbia tē fārú ba yí u yura, sē ba pa u ywāh Yù diè tē nē lwè nētu. ² Zwezi dàh swìn, u wú: «Á ba ku nētu tē na? Cígá mama, à mù nē swìn ku á con: Kapan nēdu tētē bá ga yēbē, ku nē wá pēh ku don yuu wa. Tē mama míámíán wá lwá tia».

Talukwa mánjá tē yoo

(Marèkè 13.3-13; Likè 21.7-19; Matie 10.17-22)

³ Ku kwa nē, Zwezi nē jēè *oliviye tián paan yuu wa, u karbia tē fārú ba yí u yura, ba mù dē wá cici. Ba taa u yura ba bwe wá, ba wú: «Biri nēba mánjá tē, ku yoo tē nē wá tun, dē mūmūnan, tē nē wá biri nēba dē, n pīi n biàn dē luu zaṅu mánjá yí». ⁴ Zwezi le ba, u wú: «Á cia á tián nē, sē liù mama dàh ká gīgarì aba. ⁵ Lià zēnzēn wá ja à yurì, ba bà. Ba liù mama ga wá swìn, u wú: «Á mù nē yì *Kərisə». Yá ba ga wá gīgarì lià zēnzēn. ⁶ Á wá dí yáá, á nì kùù yoo dē ku bwèlē. Yá á tē kùù wá nì dē, kùù tē yí. Á dàh ká pa fēn ja aba. Ku mē, sē ku nētu tē yí. Yá ku tà luu zaṅu mánjá nē yí. ⁷ Dwíé tē luu mama wa wá ta tē zigi duēn nē. Yá payuu wá ta ku zigi ku don payuu nē. Niēn dē tia sēsēgu wá yà bwálá kapupu nē. ⁸ Tē mù yìēn tētē mama wá yà, ndē kan pùé tētēn yura nē, u lurì mánjá wa.

⁹ Yá lēzoni wá pa, ba ja aba, ba kē cān wa, ba ga wá gu aba. Lià mama míámíán wá dún aba à mù yurì.

¹⁰ Ku mù mánjá tētē wa, lià zēnzēn wá pīi, ba yá nē. Ba wá gwīn duēn dēh, ba ga wá dún duēn. ¹¹ Kunkun nii sùsùnà zēnzēn wá nan, ba ga wá gīgarì lià zēnzēn. ¹² Yokukwūnan wá sú tia, ku pa lakapupu sonu fu ku mun. ¹³ Yá liù tē, u nē jūn pínú wuuu, u dàh ká pīi u kē u kwa, u va u gūrì, u wá na mu, ku nē ba zwēe Yù con. ¹⁴ Ba wá kārì suywāhū tē, ku nē biri, Yù nē wá dē u pārì tē nētu, lià yuu wa. Luu mama wa, ba wá biri ku lià tē mama nē, sē ba nì ku. Ku kwa nē, luu dàh wá zān».

Wokukwūn tē, Yù nē zuni yoo

(Marèkè 13.14-23; Likè 21.20-24)

¹⁵ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á wá na ku tē, ba nē ma boṅè «wokukwūn» tē, ku nē cūgà. Yù nii *sùsùnà

Daniyelē swìn ku yoo dē, ku wá jēh *Zwifē-ba Yù *diè tē wa. (Sē liù tē, u nē kārì, zūrì u yura!) ¹⁶ Ku mánjá tē wa, sē lià tē, ba nē wá yà Zwīde nagwanaa con, dēri ba di pēen. ¹⁷ Liù tē, u nē wá yà dēyuu wa, kúù dàh ká cú, u ti u diè wiēn, u ja vii. ¹⁸ Yá liù tē dē, u nē wá yà kárá wa, dàh ká pīi u va sàh, sē u ti u gānū don. ¹⁹ Ku wá yà lēe mánjá tētē wa, ku pa kana tē nē, ba nē jē pwií, dē ba tē nē, bia nē ṅwà ba nyunì nē! ²⁰ Á lōrì Yù, sē á dēru tē dàh ká ya waran mánjá wa, nē à yēè Zwifē-ba *sié dūn nē, ²¹ ku mánjá tētē cān tē nē ba don ja yurì. Tē yiri wá lá yūn luu nē jēh ku jūu mama, ku ja bà ku yí zēn. Yá tē yiri don dē ga bá yà lá, abada. ²² Ku nē tà Yù pūn nii, sē tē mánjá tē pwārì ka mun yurì, liù yà bá yà lá u na mu, ku nē ba zwēe Yù con. Yá tē mánjá tē dàh fua ka mun lià tē yurì, Yù nē kūrì.

²³ Liù dàh nē swìn á con, u wú: «Á ywāhjá, *Kərisə wulē yēbē!» Nē à yēè: «U wulē lá con!» Á dàh ká sēe ku tíú nii. ²⁴ Kunkun Kərisə-ba dē kunkun nii sùsùnà wá bà. Ba wá tun yikunu diàn mūmūnan nē dáá dē yomulan, sē ba ma gīgarì lià tē tētē, Yù nē kūrì tē. Dē ku nē wáá, sē ba li ba Yù con. ²⁵ Á cuga zēni! Á mù nē dí yáá, à swìn ku á con nē.

²⁶ Dē liù nē swìn á con nē, u wú: «Á nēhē, u wulē kasw lanworu wa!» Á dàh ká va lá nē! Nē à yēè liù nē swìn á con nē, u wú: «Á nēhē, u sēgè diè wa!» Á dàh ká sēe ku tíú nii. ²⁷ Ndē dwà pūpūlu nē yáá pīrū lanworu, ku zigi yu yipian, ku ja va yu yizwīa tē, mē nētu *Ləzwəñə-Biu † tē wá pīi u bà. ²⁸ Ku wá yà, ndē ku nē swìn, ku wú: «Bwálí tē nē wotigu nē wulē, dilēn yáá kun duēn nē lá!»

Nētu Ləzwəñə-Biu tē wá pīi u bà tia yuu wa

(Marèkè 13.24-27; Likè 21.25-28)

²⁹ Zwezi kúù swìn, u wú: «Ku mánjá tētē cān tē kwa nē, yucau tē wá jì yikunu. Cānà tē kúù bá ja poni. Kacilacē wá nan lanworu wa, tē tu. Yá diàn tē, tē nē wulē lanworu tē wa dē wá gugurē. ³⁰ Ku kwa nē, mūmūn wá nan lanworu wa, ku nē biri *Ləzwəñə-Biu † tūrì tē. Tia yuu lēzoni mama dàh wá bubwi, ba wá na Ləzwəñə-Biu tē bakwan tē wa, dē u biàn dē diàn dē dūn, tē nē dáá. ³¹ Nabwana kori nēfaru wá wúrú. Yá u ga wá tun u *malukē tē tia sapanan bania tē mama nē. Tē wá kē lià tē, u nē kūrì tē mē duēn nē».

Zwezi kārì kapuru yoo

(Marèkè 13.28-31; Likè 21.29-33)

³² Zwezi kúù swìn, u wú: «Á nēhē, yoo tē, à nē pià, sē à twá kapuru tē kārà tē, nē à swìn: Mánjá tē nē, ku nēe tē nē yì wabwalan, yá ku ga twē vuran, á yēè dē, sii bwèlē. ³³ Ku nētu tē pià ku biri dē, á dàh nē nì tē mù wiēn tē dē tē yí, á mē, sē á lwarì dē, yoo tē bwèlē, sē ku tun. ³⁴ Cígá mama, à mù nē swìn ku á con: Ku yoo tētē wá tun, dē zēn lià tē mama, ba nē wulē tia yuu wa, tē wá ti, ba zwēe. ³⁵ Lanworu dē tia mē wá jén, yá à sūrān tē mù bá jén, abada!»

† Zwezi yì u tētē yoo nē u swìn. †† Zwezi yì u tētē yoo nē u swìn.

Yli cici nà yèé luu zanu máńá
(Marəkə 13.32-37; Likə 17.26-30, 34-36)

³⁶ Zwezi kúù swìn, u wú: «Liù mama yèri dún tē, nà à yèé máńá tē, yìèn tēntē nà wá tun. *Malikē tē Yli *sàh nà, dē Yli-Biu † tē tētē yèri ku. À nyina Yli cici nà yèé ku. ³⁷ Máńá tē *Ləzwənə-Biu †† tē nà wá pií u bà, yìèn tē wá yà, ndə tē nà yin nətu Nowe máńá tē wa. ³⁸ Ku yi nətu, máńá tēntē wa, dē dwà nəfaru tē, tē nà wà twi. Ku máńá tē wa, lià tē yà dé, ba nywìn, ba swe duən nà, dē ba swe ba bwíl lià yuu wa, ku ja va dún tē, Nowe nà zua níá yuu bori nəfaru tē wa. ³⁹ Ba wà yoo mama bēéé, ku ja va ku yí máńá tē, dwà nəfaru tē nà twi, ku pēe ba mama.

Mə ku wá yà nətu dē Ləzwənə-Biu tē nà wá pií u bà. ⁴⁰ Ku máńá tē wa, bara bələ wá yà kári wa. Yli wá ti u don, u ga yá u don lá. ⁴¹ Kana bələ wá gá mun duən nà, nuḡu yuu wa. Yli wá ti u don, u ga yá u don lá. ⁴² Á dàná ká dwēe, á nà yèri máńá tē, á *Yuu-Tiu tē nà wá bà yiri. ⁴³ Á cuga ku tē zəni: Də diè tíú yà nà yèé máńá tē, ḡwìàn nà wá bà títun nà, u bá dwēe. Yá u ga bá yá, sə ḡwìàn tē kén u diè tē, u zu ka wa. ⁴⁴ Mə ku mù nà pin, á dē kənə á síri, Ləzwənə-Biu tē nà wá bà máńá tē wa, á nà ba buḡa yiri».

Tutunzəḡu dē tutunkukwun yoo
(Likə 12.42-48)

⁴⁵ Zwezi kúù swìn, u wú: «Wàà dàń nà yi ku mù tütùnù tēntē, u nà sēe nii dē pùé nədu, u ga cì u tìàn nà, u yuu tíú nà pin wá cwəḡə, sə u ywàń tütùnà tē duən tē yuu, sə u pa ba wodiu, máńá tē nà, ku nà mē? ⁴⁶ Ku tütùnù tēntē wá yà pupwən wa, dē yuu tíú tē ka pií ka bà diè wa nà, u nà yí wá, dē u wulə ku tutuḡi tē wa! ⁴⁷ Cígá mama, à mù nà swìn ku á con: Yuu tíú tē wá pa wá cwəḡə, sə u ywàń u wiən tē mama yuu. ⁴⁸ Yá dē ku mù tütùnù tēntē nà yi lakukwun, u wá swìn u waa con, u wú: «Á yuu tíú tē dání, u bá bà síún». ⁴⁹ Yá u ga zàn, u tu u duən tütùnà tē yuu wa, u mà ba, u ga zu diḡu dē sanyura wa, u mù dē sanyura tē duən. ⁵⁰ Ku mù nà wá pa, u yuu tíú tē wá bà dún don nà, u di u yuu, máńá tē wa, u nà ba wá dàni. ⁵¹ U dàń wá kə ku tütùnù tēntē càn wa zənzən. Yá u ga wá pa, u ti níé bələ tìàn tori, bwálí tēntē nà, u nà wá bubwi, u ga diḡa u jifwi u fífaga».

Kacian fugə zwansisara

(Matie 24.42-44; Likə 12.35-40; 13.25-28; Apokalisə 3.1-5; 19.6-9)

25 Zwezi kúù swìn, u wú: «Yli pàri tē kúù wá yà ndə kacian fugə nà, ba ti ba cànán ba nan, sə ba jəri bēe don, u nà pià, sə u vwa u kan fúru. ² Ba wa kacian bonu yà yi ləyigi, ba bonu tē duən dē ga yi wubunyina tē. ³ Ba tē, ba nà yi ləyərən tē, ti ba cànán tē, ba ga wà nuga ti, sə ba ma cì ba tìàn nà. ⁴ Yá ba tē mù, ba nà yi wubunyina tē, ti nuga kunkoli dē ba cànán.

† Zwezi yi u tətə yoo nà u swìn. †† Zwezi yi u tətə yoo nà u swìn.

⁵ Bēe tē dàń nà dání, u ba twi, kacian fugə tē mama twá duən, ba dwēe. ⁶ Tia nà gwəḡə ka tārə máńá wa, kori bubwi, ku wú: «Á nəḡə, fúru bēe tē nà! Á nəḡə, á va á jəri wá!» ⁷ Kacian tē dàń ma wùrù ba zàn, ba wulə ba kwen ba cànán. ⁸ Ba wa ləyərən tē swìn ba wubunyina tē con, ba wú: «Á pian nəba á nuga tē mancun, nà cànán tē nà wulə tē dəḡi yiri. ⁹ Ba wubunyina tē ma swìn, ba wú: «Abada, ku wàri, ka nà bá yí nà mù, dē á mama kənu yiri. Á vələ, á yè yəe wa!» ¹⁰ Ba dàń ma kēeń ba va, sə ba yè nuga tē. Ku máńá tēntē wa, fúru bēe tē twi, u yí, ba tē bonu tē, ba nà ken ba síri ba zwēe, ba dàni wà tē. Ba twá u nà, ba zu fúru diè tē wa, sə ba dé fúru diḡə tē. Yá liù ga tagu mimii tē. ¹¹ Ku kwa nà, kacian tē duən tē twi, ba yí, ba ga bubwi, ba wú: «Yuu tíú, yuu tíú, síri mimii tē, sə nà zu!» ¹² Yá fúru bēe tē le, u tē: «Cígá mama, à mù nà swìn ku á con: Á yèri aba!» »

¹³ Zwezi dàń ma síri lá nà, u wú: «Á dàná ká dwēe, á nà yèri dún tē, nà à yèé máńá tē, *Ləzwənə-Biu † tē nà wá pií u bà».

Tütùnà batwa duən zwansisara
(Likə 19.11-27)

¹⁴ Zwezi kúù swìn, u wú: «Yli pàri tē kúù yi, ndə bēe don nà pià, u va cwəḡə. U dàń ma bon u tütùnà, u ti u jujə, u pa ba. ¹⁵ U pin síán səbikulan †† bonu u don nà, u pa síán səbikulan bələ u don dē nà, u ga pa síán səbikulu nədu talukwa liù tē nà. Ba liù mama jon ku tē nà mē u diàn. U dàń ga víi. ¹⁶ Tütùnù tē, u nà ni síán səbikulan bonu tē, vəli lala u yolu dē ku səbiu tē, u na síán səbikulan bonu duən, u síri lá nà. ¹⁷ U tē dē, u nà ni síán səbikulan bələ tē, dē fwa nətu, u dē ga na síán səbikulan bələ duən, u síri. ¹⁸ Yá u tē, u nà ni síán səbikulu nədu tē, tíú vəli u kù buu tia, u səḡə u yuu tíú səbiu tē lá.

¹⁹ Ku nà díán díán, tütùnà tē yuu tíú pií, u bà. U dàń ken u tütùnà tē duən nà, sə u jən, bēeēe nà ba fwa dē u səbiu tē. ²⁰ U tē, u nà ni síán səbikulan bonu tē fàru u yí u yira, u ga biri wá síán səbikulan bonu tē duən tē, u nà ni u síri lá tē, u ga wú: «Yuu tíú, n yà pin nà síán səbikulan bonu. Nəń, tē bonu duən nà, à ni à síri lá nà». ²¹ U yuu tíú ma swìn u con, u wú: «Ku zìən, n yi tutunzəḡu, n ga sēe à nii dē pùé nədu. N tuḡa zəni wiən tē wa, tē nà ba funə jə zənzən. Ku mù tē yiri, à dàń wá pa n ywàń wiən tē yuu wa, tē nə jə funə zənzən. Bəá, n ga yà pupwən wa dē nà». ²² Tütùnù tē, u nà ni síán səbikulan bələ tē dē fàru u yí, u dē ga wú: «Yuu tíú, n yà pin nà síán səbikulan bələ. Nəń, tē bələ duən nà, à ni à síri lá nà.» ²³ U yuu tíú ma swìn u con, u wú: «Ku zìən, n yi tutunzəḡu, n ga sēe à nii dē pùé nədu. N tuḡa zəni wiən tē wa, tē nà ba funə jə zənzən. Ku mù tē yiri, à dàń wá pa n ywàń wiən tē yuu wa, tē nə jə funə zənzən. Bəá, n ga yà pupwən wa dē nà».

²⁴ Ku kwa nà, tütùnù tē, u nà ni síán səbikulu nədu tē dē fàru u yí, u ga wú: «Yuu tíú, à yà yèé dē, n yi liù tē, n yoo nà dà. N yàà za bwálí tē nà, n nà wà dwi. N ganı

‡ Zwezi yi u tətə yoo nà u swìn. †† Síán səbikulu nədu yi yituri mùrù bardu (6 000) tutuḡi ḡwírán.

bwálí tē nē, n nē wà wobla mí. ²⁵ Fən jun nē, yá à vèli à kù tia, à sègè n sèbiu tē lá. Nèh, n sèbiu tē nē, n jon». ²⁶ U yuu tíu ma swìn u con, u wú: «Tutunkukwlon! Yaynylan! N yèé dē, à za bwálí tē nē, à nē wà dwi. À ganí bwálí tē nē, à nē wà wobla mí. ²⁷ Ku nē yi nētu tē, n yá wá tún à sèbiu tē sèbiu daka wa. Yá à túrí tē wa nē, à yà wá jon à sèbiu tē dē ku yuu nywarí». ²⁸ Yuu tíu tē dàh ma swìn u là tē con, u wú: «Á jonə síán sèbikulu nēdu tē u con, á pa liù tē nē jə síán sèbikulan fugə tē nē. ²⁹ Ba wá pa liù tē nē, u nē jə, yá ku tíu wá yá jujə tíu. Yá liù tē, u nē ba jə, ba wá jon mancun tē dē, u nē jə. ³⁰ Ku mù tutunkukwlon tēntə, á dula wá kàrá wa yikunu tē wa. Ku bwálí tēntə wa, u wá bubwi, u ga dɔŋa u jɪfwɪ u ɪfɪga.»

Bùrà bùrì dunn tē yoo

(Zwan 5.22, 27-29; Apokalisə 20.11-15)

³¹ Zwezi kùù swìn, u wú: «Mánjá tē nē, *Ləzwənə-Biu † tē nē wá bà dē u dun dē u *malke tē mama, u wá jèh u dun padau tē yuu wa. ³² Luu dwíé tē mama wá kun duən nē u yáá con. Yá u dàh wá pwèe là tē duən wa, ndə payru nē pwèe pee dē bùní duən wa. ³³ U wá kə pee tē u jizən †† nē, u ga kə bùní tē dē u jigwiə nē. ³⁴ U mù più tē dàh wá swìn ba tē con, ba nē wulə u jizən nē, u wú: «Á mù là tē, à nyuna Yu nē pià, sə u fwa zəni á yira, á biàn, á tɪnɪ Yu pəri tē. Yu kwən ku u tún lá nē, sə u pa aba, luu nē fwa mánjá tē wa. ³⁵ Niən jun nē, yá á ga pa nē wodiu. Nanyuni jun nē, yá á ga pa nē níá, à nyu. Á yin vee, yá á ga ja nē, á kə á con. ³⁶ Á yin yatanwala tíu, yá á ga pa nē gànù, à zu. Á yin yayɔŋu, yá á ga ywarí nē. Á yin bəh diè wa, yá á twi á na nē.»

³⁷ Cígá tián tē dàh wá le wá, ba wú: «Yuu-Tiu, mánjá kwà wa nē, nē nɪ mú dē niən jə, nē ga pa mú wodiu, n dē. Nə à yèé dē nanyuni jə, nē ga pa mú níá, n nyu? ³⁸ Mánjá kwà wa nē, nē jun mú, nē kə nē con nē, dē n yi vee, yá nē ga zu mú gànù, dē n yi yatanwala? ³⁹ Mánjá kwà wa nē, nē nɪ mú dē n yi, nē à yèé dē n wulə bəh diè wa, nē ga va nē na mú?» ⁴⁰ U mù più tē dàh wá le ba, u wú: «Cígá mama, à mù nē swìn ku á con: Nɛɛ tē mama, á yà nē fwa ku à nubiu tē nēdu yira, u nē swə u yi ba mɛ labwanu dē tətə, ku yi à mù yira nē, á fwa ku.»

⁴¹ Ku kwa nē, u mù più tē wá swìn ba tē con nē, ba nē wulə u jigwiə nē, u wú: «Á fàrá, á nan kwa à yira! Á mù là tē, Yu nē zɪrɪ, u kə á nē, á vələ mən tē wa, tē nē ba dənə, tē nē kwən tē tégé lá nē tē pa *Sítana dē u malke nē! ⁴² Niən jun nē, yá á ga wà nē pɪn à dé, nanyuni jun nē, á ga wà nē pɪn à nyu. ⁴³ Á yin vee, á ga wà nē jun, á kə á con. Á yin yatanwala tíu, á ga wà nē gànù pɪn à zu. Á yin yayɔŋu, à yi bəh diè wa, á ga wà nē nɪ. ⁴⁴ Ba dē kùù wá le, ba wú: «Yuu-Tiu, mánjá kwà wa nē, nē nɪ mú dē niən jə, nē à yèé dē nanyuni jə, nē à yèé dē n yi vee, nē à yèé dē n yi yatanwala, nē à yèé dē n yi yayɔŋu, nē à yèé dē n wulə bəh diè wa. Yá nē ga wá mú san?» ⁴⁵ U mù più tē wá le ba, u wú: «Cígá mama, à mù nē swìn ku á con: Nɛɛ tē mama, á nē wà ku

† Zwezi yi u tətə yoo nē u swìn. †† Ka jèh più jizən vən nē yi dun bwálí.

fwa liù nēdu yira, u nē swə u yi labwanu dē, ku yi à mù yira nē, á wà ku fwa. ⁴⁶ Ba mù dàh wá va càn bwálí nē, tē nē ba zwèe. Yá cígá tián tē wá na mu tē, ku nē ba zwèe Yu con.»

Là vuru, sə ba gu Zwezi

(Marəkə 14.1-2; Likə 22.1-2; Zwan 11.47-53)

²⁶ Mánjá tē wa, Zwezi nē fwa u kàrì tē mama, u zwèe, u swìn u karbla tē con, u wú: ² «Á yèé dē, ku ga dian bələ, sə *Pakə cànà dé. Ba wá twá cànà tēntə nē, ba ma ja *Ləzwənə-Biu † tē, ba pa, sə ba paa wá dagaŋu yuu wa, sə u tu.»

³ *Zwifə-ba Yu *jonwana yun tián dē ba *nəkwina dàh kun duən nē Kayifə Yu jonwana yun tián nəkwina dəwoo wa. ⁴ Ba vuru ba kə duən nē, sə ba tun yíá swɪn, ba ja Zwezi, ba gu. ⁵ Ba swìn, ba wú: «Nə wá mɛ, sə nē ja wá cànà tē mánjá wa, sə gurəgure dən ká zàn laluu tē tətəŋi wa.»

Kan don lwá turali Zwezi yuu wa

(Marəkə 14.3-9; Likə 7.36-50; Zwan 12.1-8)

⁶ Zwezi yà wulə Betani nē, Simon tē, u yà nē yi dayaru, diè wa. ⁷ Kan don fàrú u yí u yira. U yà jə più kapən kunkoli, ba nē bonə «alibatru». Ku nii yá súé dē turali nuga, ku kwənə nē dáá. U lwá ku mù turali nuga tēntə Zwezi yuu wa dē mánjá tē, ba nē wulə ba dé.

⁸ Mánjá tē wa, Zwezi karbla tē nē nɪ ku mù tēntə, ku wá ywání yi ku pa ba, ba ga swìn duən con, ba wú: «Bèèèè nē pɪn, u ma cùgù wofaru ku tə? ⁹ Ba yà wàá ku turali nuga tē ba yoli sèbifarú. Yá ba ga pɪn sèbiu tē zura nē.» ¹⁰ Zwezi dàh lwarí dē, ku yi nētu nē ba swìn, u ga swìn ba con, u wú: «Bèèèè yiri nē á ma cùgà kan tē più nē? Ku tē, u nē tun u pa nē, ku zìən. ¹¹ Zura wulə dē aba mánjá mama. Yá à mù ga bá ya dē aba mánjá mama. ¹² Kan tē lwá turali nuga tē à yira, sə u ma kwən nē à ləbəri wa. ¹³ Cígá mama, à mù nē swìn ku á con: Bwálí tē mama wa, ba nē wá swìn ku suywáŋu tēntə, luu mama wa, ba wá man ku tē, kan wá tē nē tun, sə ba ma wá líí u nē.»

Zwidasə ken sírí, sə u ja Zwezi u pa u dɔŋa nē

(Marəkə 14.10-11; Likə 22.3-6)

¹⁴ Zwezi karbla fugə bələ tē wa ladua don, ba nē ma bonə Zwidasə Yisəkaríyotə, vèli u yí *Zwifə-ba Yu *jonwana yun tián tē. ¹⁵ U vèli u swìn ba con, u wú: «Bèèèè nē á wá pa nē, dē à nē ken Zwezi á jìàn wa?» Ba dàh ma gələ cunə sèbikulan fitwa, ba pa wá. ¹⁶ Ku nē zɪgɪ ku mánjá tēntə nē, Zwidasə dàh yà pià cwəŋə nəzəŋu, sə u ma kə Zwezi ba jìàn wa.

Zwezi dē u karbla tē dé Pakə cànà wodiu

(Marəkə 14.12-21; Likə 22.7-14, 21-23; Zwan 13.21-30)

¹⁷ Ku yi cànà tē dunn tē nē, *Zwifə-ba dé dipen tē, ku nē ba sabwarí kəni. Ku tēntən dunn tē nē, Zwezi karbla tē twi, ba bwe wá, ba wú: «Yèn nē n pià, sə nē taní *Pakə cànà wodiu tē?» ¹⁸ Zwezi dàh ma swìn ba con, u

‡ Zwezi yi u tətə yoo nē u swìn.

wú: «Á vələ tuu tə wa, liù don con, á swìn ku tíu con, də karnyina wú: «Á tian máńá yí. Ku yi n mù bwálí nə nə, à wá dé Pakə cànà tə də à karbia tə.»¹⁹ Karbia tə fwa ku tə, Zwezi nə pın nii, sə ba fwa. Ba tuńa, ba ga tanı Pakə wodiu tə.

²⁰ Máńá tə dədəni nə yí, Zwezi də u karbia fugə bələ tə dāń twi, ba jəń duən nə, ba wulə ba dé. ²¹ Máńá tə wa, ba nə wulə ba dé, Zwezi swìn, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Á liù don wá ja nə u pa.» ²² Karbia tə pwií cùgù zənzən. Ba dāń ma bwe wá ladu ladu, ba wú: «*Yuu-Tiu, ku ya á mù, naaa?» ²³ Zwezi ma le, u wú: «Liù tə, u nə kuli u dipen tə də nə zuńa tə wa, mə ku tíu nə wá ja nə u pa. ²⁴ *Ləzwənə-Biu † tə wá ti, ndə ku nə púpúní Yu sagı tə wa nətu. Yá ku dāń wá yà càn ku pa liù təntə nə, u nə wá ja Ləzwənə-Biu †, u pa. Ba yà nə wə ku bəe tə luru, ku yà kukwa!» ²⁵ Zwidasə, u mù liù tə, u nə wá ja Zwezi, u pa tə swìn, u wú: «Karnyina, ku yi à mù, naaa?» Zwezi ma le, u wú: «Mə ku nə n swìn, n mù nəl»

Yuu-Tiu nımaru wodiu tə yoo

(Marəkə 14.22-26; Likə 22.14-20; 1 Korəntə tián 11.23-25)

²⁶ Máńá tə wa, Zwezi də u karbia nə wulə ba dé, Zwezi ti dipen, u kə Yu lèeəe ku yırı. Ku kwa nə, u fua fua ku, u ti u pa u karbia tə nə, u ga swìn ba con, u wú: «Á jonə ku tə, á dé! Ku yi à yıra tə nə.» ²⁷ Ku kwa nə, u ti diven wúru zuńa, u kə Yu lèeəe ka yırı. Ku kwa nə, u ti ka, u pa ba, u ga wú: «Á mama tə nywıan diven tə! ²⁸ Cígá, ku tə yi à mù jana nə. Jana təntə nə burı á də Yu *nımaru tə. Jana təntə nə wá nan lià zənzən yırı, sə Yu kwen ba cuna u li u mù də ba pwərə wa. ²⁹ Á mù nə swìn ku á con: Ku nə mə zən, à kúù bá nyu diven ku tə, ku ja vələ dıun tə, à nə kúù wá nyu ku də aba à nyına Yu *sāń nə».

³⁰ Ba nun cànà tə nuńi. Ku kwa nə, ba dāń ga pèe duən, ba va *oliviye tián paan tə yuu wa.

Zwezi burı də, Piyerə wá swìn də, u yəri wá

(Marəkə 14.27-31; Likə 22.31-34; Zwan 13.36-38)

³¹ Zwezi dāń ma swìn u karbia tə con nə, u wú: «Á mama wá vi nə á dugu titın ku tə tətə nə. Ku púpúní Yu sagı tə wa, ku wú: «Á wá gu payru tə, yá u pee tə wá laga duən yáá nə.» ³² Zwezi ma kúù swìn, u wú: «Yá máńá tə wa, à nə wá pií à bwın à nan, ku kwa nə, à wá va à dián aba Galile nagwanaa wa.» ³³ Piyerə ma swìn, u wú: «Ba duən tə mama nə wá vi mú ba dugu, à mù bá mú vi à dugu, abada.» ³⁴ Zwezi ma le wá, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku n con: Zən titın ku tə tətə mama, də cəbuu tə wə kwi, n wá ten nēe batwa də, n yəri nə.» ³⁵ Piyerə ma le wá, u wú: «Á bá ten mama də, à yəri mú, də ku nə swə ku yi, à wá ti də mú». U karbia tə duən tə də swìn ku mù yoo nədu təntə.

Zwezi jun Yu Zwesemane nə

(Marəkə 14.32-42; Likə 22.39-46; Zwan 18.1; Ebərə-ba 5.7-8)

³⁶ Zwezi də u karbia tə dāń vəli ba yí bwálí don, ba bonə «Zwesemane». U dāń ma swìn ba con, u wú: «Á jənə yəbə, də à vələ yáá, sə à jun Yu.» ³⁷ U dāń ma ja Piyerə də Zebede † bta bələ tə, u kə u kwa. Yá pucunı nəfaru wulə ku zwı wá. ³⁸ U dāń ma swìn ba con, u wú: «Tıan pucunı súsə nə. Á jənə yəbə, á dānà ká dwēe, ndə à nə ba dwēe nətu.»

³⁹ U dāń ma va yáá mancın, u tu tua u yáá yuu, u ga lòri Yu, u wú: «Á nyına, də ku nə wáá ku tuńa, sə n twiən n li yacara tə tə, n yá nə. Ku nə tà, sə ku twá, ndə à mù nə nə pià nətu. Yá ku dāń mə, sə ku yà, ndə n mù nə nə swə nətu.» ⁴⁰ Ku kwa nə, u pií u bà u karbia batwa tə con, yá u ni də, ba dwēe. U ma swìn Piyerə con, u wú: «Á wə wəńı, sə á súrı á yıá á yà də nə lugu nədu də tətə? ⁴¹ Á súrə á yıá, á ga lòri Yu, sə u san aba, sə *Sitana dān ká wəńı aba, u dədəń, sə u yigu u pa á tun yokukwuın. Ləzwənə pubuńa mù yáá pià, sə ku fwa zəni, yá u yıra tə ga ba dián jə ku fwa ku».

⁴² U ma kúù pií u va nēe bələ nii nə, u tə kúù lòri Yu, u wú: «Á nyına, də yacara tə nə wəri tə lē, də à nə wə tə dí, sə n mù puswənə tə nə tun!»

⁴³ U ma kúù pií u bà u karbia tə con, yá u kúù ni də, ba dwēe, ba wəri ba yıá ba súrı, dwıan tə yırı. ⁴⁴ Zwezi ma kúù lē, u yá ba, u va yıńuna. U kúù lòri Yu nēe batwa tə nii nə, u tə ga bwé tə súrən təntə tətə.

⁴⁵ U kúù pií u bà u karbia tə con, u ga wú: «Á tə yi á tógg, á dwēe? Á nəńə, máńá tə, ba nə wá ja *Ləzwənə-Biu †, ba kə cuna lià tə jıan wa, tə bwələ. ⁴⁶ Á zańa, nə vií! Á nəńə, bēe tə, u nə wá ja nə, u pa tə nə, u bwələ!»

Zwezi janu tə yoo

(Marəkə 14.43-52; Likə 22.47-53; Zwan 18.3-12)

⁴⁷ Zwezi yà tə wulə u swìn, də Zwidasə yí. U yà yi u karbia fugə bələ tə wa, liù don. Laluu yà wulə u kwa də ba jıan laguru sıán də dangwələn. Ba yi *Zwifə-ba Yu *jonwana yun tián tə də ba *nəkwına tə nə tun ba.

⁴⁸ Liù tə, u nə wá ja Zwezi u pa tə yà burı ku mù lià təntə, ba nə púe u kwa tə, mımınu tə, u nə wá twá, sə u ma burı Zwezi. U dāń ma swìn, u wú: «Liù tə, à nə wá kukwalı tə, mə u mù nə, á pià. Á jana ku liù təntə».

⁴⁹ Zwidasə fărú lala u yı Zwezi yıra, u ga swìn u con, u wú: «Á jùnı mú, karnyına!» U dāń ga kukwalı wá.

⁵⁰ Zwezi dāń ma swìn u con, u wú: «Á dabēe, ku tə, n nə twi, sə n fwa, fwa ku lala».

Ba duən tə dāń ma fărú ba yı, ba ja Zwezi. ⁵¹ Liù don, u nə yın də Zwezi cürú u laguru sıú, u ma za Yu jonwana yun tián nəkwıa tütünü zıun, u gwəńə.

⁵² Zwezi ma swìn ku tíu tə con, u wú: «Lià tə mə, ba nə cürı laguru sıú, ba ma gwı, ba də yi laguru sıú nə wá gu. Ku mù tə yırı, pií, n kə n laguru sıú tə ku bwálı nə.

⁵³ N yəri də, à wáá à nyına Yu sanu à lòri, u ga wáá u tuńa *malıke kapupu púlé fugə bələ lala, naaa? ⁵⁴ Yá

† Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn.

†† Zebede bta bələ tə nə ya Zwakə də Zwan. ‡ Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn.

ku dàh nà yun nàtu, ku nà púpúní Yü sagi tã wa, nii wá fwa nãtã ku ma sú. Dã tã nã swìn dã, ku wá twá nãtu, ku ma tun».

⁵⁵ Zwezi dàh ma swìn laluu tã con nã, u wú: «Á twi dã laguri sián dã dangwãlãn, sã á ma ja nã, ndã à yi ñwìàn tã, à nã gwi lià. Dun mama, à jãni *Zwifã-ba Yü *diè tã wa, à kàri lá nã, á ga ba nã janl. ⁵⁶ Yá tã yìèn tã mama dàh yí, sã ku tã nã púpúní Yü nii *sùsùnã saga tã wa, nii ma sú».

U karbia tã mama dàh ma dãri, ba yá wá.

Zwezi wulã Zwifã-ba yun tián tã, ba nã buri bura yáá con

(Marãkã 14.53-65; Likã 22.54-55, 63-71; Zwan 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Lià tã, ba nã jün Zwezi tã ja wá, ba va *Zwifã-ba Yü *jonwana yun tián nãkwia Kayifã con. Lantã nã, Yü nii *yãnu tián tã dã Zwifã-ba *nãkwina tã yã kun duãn nã. ⁵⁸ Piyerã yun Zwezi kwa yunã, u ja va Yü jonwana yun tián nãkwia tã dãwoo wa. U væli u zu u jãã kãrã tã wa, u dã Yü jonwana yun tián nãkwia tã tütünã, sã u ma na nãtu tã, ku nã wá zwẽe.

⁵⁹ Yü jonwana yun tián tã dã Zwifã-ba yun tián tã, ba nã buri *bura tã mama yã piã lià, ba nã wá swìn kunkun yoo, ba kã Zwezi yuu wa, sã ba ma gu wá.

⁶⁰ Liã zãnzan nan, ba kuni kunkun ba keni Zwezi nii nã. Yá dã ku mama ba wã yoo ni, sã ba kã u yuu wa. Taluk-wa, talukwa nã, bara bãlã duãn nan ba zigi tãtãji wa, ⁶¹ ba ga wú: «Bãe wã tã swìn, u wú: «Á wãá Yü *diè tã à mã, à ga pií à lwã ka dian batwa nii nã.» ⁶² Yü jonwana yun tián nãkwia tã zãn, u swìn Zwezi con, u wú: «N ba yoo le, naaa? Bãeã nã liã ba tã swìn, ba kãni n yuu wa?» ⁶³ Yá Zwezi píú u nii. Yü jonwana yun tián nãkwia tã ma kúu swìn, u wú: «Á lãri mú, taa Yü tã, u nã wulã mu wa tã yuri, n le nãba, dã n cígã nã yi *Kãrisã, Yü-Biu».

⁶⁴ Zwezi ma le wá, u wú: «Mã ku yi nãtu, ndã n tãtã nã swìn tã. Yá à mù nã swìn ku á con, à súri lá: Ku nã zigi síún, á wá na *Lãzwãnã-Biu † tã, u jãã Yü tã, u nã wulã tã mẽ yuu wa, jüzãn †† vãn nã. Á wá na wá dã, u naña lanworu bakwan tã wa, u biãn». ⁶⁵ Yü jonwana yun tián nãkwia tã dãh ma ciru u gãnũ dã luja, u ga swìn, u wú: «U twun Yü! Nã kúu ba liã piã, sã ba buru nãba yoo don! Á ni síún ku tã, u nã twun Yü. Bãeã nã á buña ku yuu wa?» ⁶⁶ Ba le wá, ba wú: «U mẽ, sã ba gu wá».

⁶⁷ Ba dãh ma pi mimian, ba lwã u yáá wa. Yá ba ga mã wá dã jigungulã. Ba duãn faru u pipara nã, ⁶⁸ ba ga wú: «Kãrisã, lwaru liũ tã, u nã mã mú!»

Piyerã swìn dã, u yãri Zwezi

(Marãkã 14.66-72; Likã 22.56-62; Zwan 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Piyerã yã jãã dãwoo tã wa. Tutunbua don fãrú u yi u yura, u ga wú: «N dã yã wulã dã Zwezi Galile tiú tã».

⁷⁰ Yá u ten liã tã mama yáá con nã, u wú: «Á yãri ku tã, n nã piã, sã n swìn». ⁷¹ Ku kwa nã, u nã zãn, u vælã dãwoo tã mimii kwãlã wa, tutunbua tã don dã kúu ni wá,

† Zwezi yi u tãtã yoo nã u swìn. †† Ka jãh piú jüzãn vãn nã yi dun bwálí.

u ma swìn liã tã con, ba nã wulã ku bwálí tã nã, u wú: «U tã yi dã Zwezi *Nazaretã tiú tã». ⁷² Piyerã ma kúu ten, u dù, u wú: «Á mù yãri ku bẽ tãntã». ⁷³ Ku nã fwa mancun, ba tã, ba nã zigã lá tã fãrú ba yí Piyerã yura, ba ga swìn, ba wú: «Cígã mama, n yi ba wa liũ. N nii sugu tãtã buru bwálí tã, n nã nan». ⁷⁴ Piyerã ma ku súri u nii, u wulã u dwi dã u poli u kãni u tiãn nã, u wú: «Á yãri ku bẽ tãntã!» Ku mãñã tãntã tãtã wa nã, cãblu kwi.

⁷⁵ Yá Piyerã dãh lií ku tã, Zwezi nã swìn u con nã, u wú: «Dã cãblu tã nã wã kwi, n wá ten nẽe batwa, dã n yãri nã!» U dãh nan, u ga kwi yinãnkurã.

Ba jün Zwezi, ba va Pilatã con

(Marãkã 15.1; Likã 23.1-2; Zwan 18.28-32)

27 Jju fuãn fuãn *Zwifã-ba Yü *jonwana yun tián tã mama dã ba *nãkwina tã kun duãn nã, ba vuru, sã ba gu Zwezi. ² Ba jün wá, ba vwa ba ja va ba pa *Pilatã nã, u nã yi yáá tiú, piú nãfaru tã nã lu u tün.

Zwidasã tian tã yoo

(Tutunan 1.16-20)

³ Mãñã tã wa, Zwidasã, u nã jün Zwezi u pa, tã nã ni dã, ba wá gu Zwezi, u zua pucunã nãfaru wa. U dãh mã piú u ja sãbikulan fitwa tã, u ja va u pa *Zwifã-ba Yü *jonwana yun tián tã dã ba *nãkwina tã nã. ⁴ U swìn ba con, u wú: «Á cügũ, à nã pin, ba gu liũ tã, u nã wã yoo cügũ tã yuri». Yá ba dãh le wá, ba wú: «Nã mù yáá tãlã, ku ywãñã mú!»

⁵ Zwidasã dil sãbiu tã Zwifã-ba Yü *diè tã wa, u ga vií. U væli u kúru u tiãn. ⁶ Yü jonwana yun tián tã ti sãbiu tã, ba ga wú: «Ku culi, sã nã kã ku nã Yü diè sãbiu daka wa, ku nã yi sãbiu tã, ba nã ñwín, ba ma gu lãzwãnã yuri».

⁷ Ba nã vuru ba kã duãn nã, ku kwa nã, ba ti ku sãbiu tãntã, ba ma yã nãkãnmaru don kãrã, sã ba ma fwa værã lãbãrã bwálí. ⁸ Mã ku mù nã pin, ku kãrã tãntã yuri nã yi «jana kãrã», ku ja bã, ku yí zãn. ⁹ Mã ku twã nãtu Yü nii *sùsùnũ Zweremi sùrãn tã nii ma sú, u nã wú: «Ba ti sãbikulan fitwa tã, ku mù nã yi sãbiu tã, *Yüzãrayelã liã tã nã jãh ba vuru, ba ñwín ba pa wá. ¹⁰ Yá ba ti ku, ba ma yã nãkãnmaru tã kãrã, ndã nãtu tã *Yuu-Tiu nã pin nã nii, sã à swìn».

Ba ja Zwezi ba va Pilatã con

(Marãkã 15.2-5; Likã 23.3-5, 13-25; Zwan 18.33-38)

¹¹ Ku kwa nã, ba ja Zwezi ba va yáá tiú *Pilatã con, piú nãfaru tã nã lu u tün. Yáá tiú dãh ma wulã wá u bwe, u wú: «N mù nã yi *Zwifã-ba piú tã?» Zwezi ma le wá, u wú: «Mã ku yi nãtu, ndã n nã swìn tã». ¹² Zwezi ga wã yoo mama le yìèn tã yuu wa, Zwifã-ba Yü *jonwana yun tián tã dã ba *nãkwina tã nã swìn, ba ja zigi u nã. ¹³ Pilatã dãh ma swìn u con, u wú: «N ba tã tã mama nãh, ba nã swìn, ba ja zigã n nã, naaa?» ¹⁴ Yá Zwezi kúu wã wá le ku yoo tã yuu wa miãmíãn. Ku dãh ga gwãri yáá tiú tã zãnzan.

Ba buri Zwezi bura, sa ba gu wa

(Maraka 15.6-15; Lika 23.13-25; Zwan 18.39-40; 19.4-16)

¹⁵ *Pake cana mama ne yi, yaa tiu te yaa pa, ba dugu ban diè liu te, laluu te ne lori, se u dugu. ¹⁶ Ya ku mu manja tentè wa, ban diè liu don yin la, ba ne boje Barabasè, u yiri ne nan zenzèn. ¹⁷ Yaa tiu *Pilate dan ma bwe lià te ne kun duen ne te, u wu: «Waa ne a pia, se a dugu: Barabasè, ne a yèè Zwezi te, ba ne boje *Karisè te?» ¹⁸ Ciga, Pilate ya yèè, ba ne ja Zwezi, ba ba u con, te dèh. Ku yi wugwu yiri ne.

¹⁹ Manja te wa, Pilate ne wulè bura te bwali ne, u kan pin liu ba, u swin u con, u wu: «Titin ku te ne, a di can zenzèn ciga tiu wa te yiri a pandwila wa. Ku mu yiri ne, dan ka ke n tian u yien wa!»

²⁰ *Zwifè-ba Yu *jonwana yun tian te de ba *nakwina te wævri lià te pubuja, ba ke ba con, ba pa ba lori Barabasè ba dugu, ba ga pia, se ba gu Zwezi mu.

²¹ Yaa tiu te bwe ba, u wu: «Ba waa tetè ne a pia, se a dugu ba bælè te wa?» Ba ma le, ba wu: «Barabasè!»

²² Pilate ma bwe, u wu: «Ku dan yi a wa fwa Zwezi te, ba ne boje Karisè te netè?» Ba mama ma le, ba wu: «Pa, se ba paa wa dagaru yuu wa!» ²³ Yaa tiu ma bwe, u wu: «Bèèè yokukwun ne u fwa?» Ya ba dan ken ba dlan mama la, ba bubwi, ba wu: «Pa, se ba paa wa dagaru yuu wa!»

²⁴ Manja te, Pilate ni de, u wari won mama u fwa, ya lià te ga kwen ba cèri ba sùri la, u ti nia, u ma sun u jlan laluu te yaa con, u ga wu: «A yaa twa ka tælè ciga tiu wa te tian te wa! Ku yi a mu yoo!» ²⁵ Laluu te mama le, ba wu: «U tian te yoo wa tu ne mu, de ne bia yuu wa!»

²⁶ Pilate dan ma dugu Barabasè. U pa ba ma Zwezi de kafran, u yira la, ba ga ti wa, ba pa, se ba paa dagaru te yuu wa.

Pamana mun Zwezi

(Maraka 15.16-20; Zwan 19.1-3)

²⁷ Yaa tiu *Pilate pamana te jin Zwezi, ba va bura diè. Ya pamana te duen te mama dan twi, ba kun u yuu ne.

²⁸ Ba jin u ganan te, ba li, ba ga zu wa de gasoc næstan.

²⁹ Ku kwa ne, ba dan sua casuran yupuu, ba pu u yuu ne. Ya ba ga ke mu daduu u jizèn wa. Ba dan ga tu ba nadwana nii ne, u yaa con, ba mun wa, ba wu: «Ne jònù mú, *Zwifè-ba più!»

³⁰ Ba pi mumlan ba lwa u ne, ba ga jon mu daduu te, ba ma ma u yuu wa. ³¹ Manja te wa, ba ne mun wa, ba zwèè, ba jin gasoc te ba li, ba ga kùù pii ba zu wa u tetè ganan te. Ba dan ga ja wa ba va, se ba paa dagaru yuu wa.

Ba paa Zwezi dagaru yuu wa

(Maraka 15.21-32; Lika 23.26-43; Zwan 19.17-27)

³² Pamana te ne ja Zwezi, ba nanja tu te nii wa, ba jèri bæè don, u yiri ne yi Simon, u ne yi Sirenè tiu. Pamana te kálu wa, ba pa u zun Zwezi dagaru te. ³³ Ba yi bwali don, ba ne boje <Golèguta>, ku dan ne yi <yuzuja bwali>. ³⁴ Ya la ne, ba pin diven, ba ne guli

yacara tiu, ku ne ca, te wa, Zwezi ne, se u nyu. U ne dèdèn ku u nii ne, u viga, se u nyu ku.

³⁵ Ba paa wa dagaru te yuu wa, ba ga ta kwè, ba ma tara u ganan. ³⁶ Ba ga kori ba jèè la, se ba ci u ne. ³⁷ U yuu con ne, ba ken pùpùna duen la ne, te ne buri won te, ku ne pin, ba ma gu wa. Te wu: «U te ne yi Zwezi, *Zwifè-ba più te». ³⁸ Ba pa njwina bælè, ba ne gw lià te, ku manja te wa, ku bwali tentè ne de Zwezi. U don yi Zwezi jizèn yuu, u don te yi u jigwèè yuu.

³⁹ Lià te, ba ne twa la, ba le yaa wuvugu ba yuu, ba ga twin wa. ⁴⁰ Ba yaa swin u con, ba wu: «N mu liu te, n ya ne pia, se n ma Zwifè-ba Yu *diè te, n ga lwa ka dlan batwa nii ne. N tetè dan jon n tian, de n ne ya Yu-Biu, se n nan dagaru te yuu wa, n cú!»

⁴¹ Zwifè-ba Yu *jonwana yun tian te, de Yu nii *yènu tian-ba te de *nakwina te de ya wulè ba muja Zwezi, ba ga wu: ⁴² «U waa lià duen u jonje, ya u wari u tetè u jonje! U ta *Yizèrayelè più, naaa? U dan nan dagaru te yuu, u cú sion, se ne ga ke ne waa u ne. ⁴³ U pin u tian Yu ne. Yu ne swèè wa, se u jon wa, sion ne. U swin de, u yi Yu-Biu».

⁴⁴ Ya njwina te, ba ne gw lià te, ba ne paa dagaran te yuu u sèpuni ne, de wulè ba twin wa, ndè ba duen te ne.

Zwezi tian te yoo

(Maraka 15.33-41; Lika 23.44-49; Zwan 19.28-37)

⁴⁵ Ku ne zig lugu fugè bælè manja wa, yikunu pùè tia te mama ne, ku ja va dèdèni lugu batwa. ⁴⁶ Lugu batwa te ne yi, Zwezi bubwi u ke yu ne de u luu sugu, u wu: «Eli, Eli, lama sabatan!» Ku dan ne yi: «A Yu, a Yu, bæèèè ne pin, n ma vi ne n dugu?» ⁴⁷ Lià te duen ya ne wulè la ni u kori, ba ga swin, ba wu: «U boje Yu nii *sùsùnù Eli!»

⁴⁸ Ba wa don dèri lala, u va u ti canfinsu u lè diven nyun wa. U ti ku u vwa muu nii ne, u lari Zwezi ne, se u nyu. ⁴⁹ Ya ba duen te dan swin, ba wu: «Zigi, ne wa na de, Eli ne wa ba, u jon wa!» ⁵⁰ Zwezi ma bubwi u ke yu ne, u ga ti.

⁵¹ Ya *Zwifè-ba Yu *diè te wa, mimii gànù te zig yu ne, ku curi †, ku cú ku ja tia, ku pwèè bælè. Tia te sèsègi, pin kapana ga lwa. ⁵² Lèbèrè sùrù, ya lià te zenzèn, ba ne yi Yu ne ti, ba ya ne tga, pii ba bwin, ba nan tga wa. ⁵³ Zwezi bwiun te kwa ne, lià tentè nan lèbèrè te wa, ba va tu † te, ku ne yi Yu nyien wa. Ya lià zenzèn ga na ba la ne.

⁵⁴ *Romè-ba pamana bi yuu tiu de pamana te, ba ne ci Zwezi ne, te mama ni tia te sèsègu te, de ku te me, ku ne yi. Fèn dan jin ba zenzèn, ba ga wu: «U ciga ya yi Yu-Biu». ⁵⁵ Kana, ba ne daa, de ya twa Zwezi kwa, de u te ya wulè Galile nagwanaa wa, se ba tun ba pa wa. Ba de ya zig yijuna, ba ga ywanja. ⁵⁶ Ba wa kana duen ne yi: Mari Madalènè, de Mari, u ne yi Zwakè de Zwuzefè nuu, de kan don, u ne yi Zebede bia te nuu.

† *Mimii gànù tentè ne pwèè bwali te, Yu jonwana yun tian nakwina te ci ci ne yaa zu, u fwa *joni te u pin Yu ne, de lià te duen te ne zw, ba me la te duen ne. Gànù tentè curu te buri de, liu mama dan waa Yu yira, u yi. †† Ku yi *Zwerizalemè yoo ne ku swin.*

Zwezi læbæri wa kœnu yoo

(Marækæ 15.42-47; Likæ 23.50-56; Zwan 19.38-42)

⁵⁷ Dædæni næ twi ku yí, jɨjæ tíú don twi, u næ nan Ari-mate, u yɨɨ næ ya Zwuzefæ. U dæ yà yɨ Zwezi karbiu. ⁵⁸ U væli u yí *Pilætæ, u ga lòrì cwœŋæ, sæ u gùrì Zwezi. Pilætæ dàh ma pa cwœŋæ, sæ ba pa wá Zwezi. ⁵⁹ U ma ti wá, u pæpæni u kæ ganpon wa, ⁶⁰ u ja wá u va u tún læbæri nædun wa, u næ pa ba kù pìù kapan wa, u tæta yɨɨ. Ku kwa næ, u bæbæli pìù kapan næfaru, u ma pú læbæri tæ nii næ, u ga víí. ⁶¹ Mari Madælænæ tæ, dæ Mari tæ don dæ yà yun lá. Ba yà jèh læbæri tæ nii næ.

Pamana cìgà Zwezi læbæri tæ næ

⁶² Ku tɨkuni yà yɨ *Zwifæ-ba *sié dun tæ. Yá Zwifæ-ba Yɨ *jœŋwana yun tɨán tæ, dæ *Farɨzɨan-ba twá duæn, ba va ba yí Pilætæ. ⁶³ Ba ga swɨn, ba wú: «Yuu tíú, næ yèá dæ, ku mù kunkunu tæntæ, máhjá tæ wa, u tæ næ wà tɨ tæ, u yà swɨn, u wú: «Dɨan batwa nii næ, à wá píí à bwin à nan tɨan wa». ⁶⁴ Ku mù tæ yɨɨ, pa nii, sæ ba cì læbæri tæ næ, ku ja vœlæ dɨan batwa. U karbia tæ dæn ká bà, ba ñù wá. Yá ku kwa næ, ba ga swɨn laluu tæ con næ, ba wú: «U píí u bwin, u nan tɨga wa». Ku mù talkwa kunkun tæntæn cæn wá doni dí yáá nyiæn tæ». ⁶⁵ Pilætæ ma swɨn, u wú: «Á næŋæ, pamana næ, sæ ba cì læbæri tæ næ. Á vœlæ á cì læbæri tæ næ, ndæ á næ pìà nætu».

⁶⁶ Ba dàh ma va, ba kwæn ba sun læbæri tæ nii zœni, ba tún pamana lá, sæ ba cì ku næ.

Zwezi píí u bwin u nan

(Marækæ 16.1-11; Likæ 24.1-12; Zwan 20.1-18; Tutunan 2.24-38; 1 Koræntæ tɨán 15.1-4)

28 *Zwifæ-ba *sié dun tæ næ zwe kwa næ, Mari Madælænæ, dæ Mari tæ don twi jɨju fuæn fuæn, sæ ba na læbæri tæ. ² Naa nædu, dæ tɨa tæ sæsœgi zænzæn, *Yuu-Tiu *malɨka nan yɨ næ, ka cú ka bæbæli kapan tæ, ka tún væn næ, ka ga jèh ku yuu wa. ³ Malɨka tæ yà nyɨn ndæ dwà pɨpɨlu næ. Yá ka ganæn tæ yɨ næpwænæ ndæ jan-funpon næ. ⁴ Fæn tì pamana tæ, ba wulæ ba vɨvaga, ba ga tɨ, ba kù yɨ næ. ⁵ Malɨka tæ ma swɨn kana tæ con, ka wú: «Á dænà ká pa fæn ja aba. Á yèá dæ, á pìà Zwezi, liù tæ, ba næ paa dagaræ tæ yuu wa. ⁶ U tælé yæbæ, u píí u bwin u nan tɨan wa, ndæ u yà næ swɨn ku nætu. Á bìàn, á ywàh bwálí tæ, u yà næ pèh. ⁷ Á dàh vœlæ lala, á swɨn u

karbia tæ con, dæ Zwezi píí u bwin u nan tɨan wa. U dàh ga dí yáá u vœlæ, sæ u dæn ba Galile nagwanaa wa, síún næ. Mæ lá næ, ba wá na wá. Mæ ku tæ næ à jæ, sæ à swɨn á con».

⁸ Ba kœen lala, ba víí læbæri tæ nii næ, dæ fæn dæ pupoli næfaru. Ba ga dæri ba va, ba pa ñwæn tæntæ Zwezi karbia tæ næ.

⁹ Naa nædu, dæ Zwezi twi u jéri ba, u ga wú: «Á jùnì aba!» Kana tæ fàrú ba yí u yɨɨ, ba tu ba nadwana nii næ, ba ja u næ næ, ba ga pa wá dun. ¹⁰ Zwezi dàh ma swɨn ba con, u wú: «Á dænà ká pa fæn ja aba. Á vœlæ, á swɨn à nubɨa tæ con, ndæ ba vœlæ Galile nagwanaa. Mæ lá næ, ba wá na næ».

Pamana tæ, ba næ cìgà Zwezi læbæri tæ næ nii tunju

(Matia 27.62-66)

¹¹ Máhjá tæ wa, kana tæ næ píí ba vœri, pamana tæ duæn, ba næ cì læbæri tæ næ, píí ba bà *Zwerizalemæ wa. Ba swɨn *Zwifæ-ba Yɨ *jœŋwana yun tɨán tæ con, ku tæ mama, ku næ yí. ¹² Yɨ jœŋwana yun tɨán tæ bon jéré ba mù dæ Zwifæ-ba *nækwiɨna tæ. Ba næ vuru ba kæ duæn næ, ba zwæe kwa næ, ba pɨn sœbifaræ pamana tæ næ, ¹³ ba ga swɨn ba con, ba wú: «Á wá swɨn dæ, Zwezi karbia tæ næ twi tɨtɨn næ, ba ñù wá, dæ á dwæe. ¹⁴ Dæ yáá tíú, pìù næfaru tæ næ li u tún, tæ ni ku, næ yèá næ tæ wá swɨn u con nætu, sæ wuwala dæn ká yí aba».

¹⁵ Pamana tæ jon sœbiu tæ, ba ga twá ba nii næ, ndæ ba næ swɨn nætu. Mæ nætu næ, ku yoo tæ carɨ ku sú Zwifæ-ba pwœræ wa, ku ja bà zæn.

Zwezi burɨ u tɨàn u karbia fugæ nædu tæ næ

(Marækæ 16.12-20; Likæ 24.13-53; Zwan 20.19-29; 21.1-23; Tutunan 1.1-12; 1 Koræntæ tɨán 15.5-8)

¹⁶ Zwezi karbia fugæ nædu tæ væli Galile paan tæ yuu, Zwezi næ burɨ ba. ¹⁷ Máhjá tæ næ, ba næ ni wá, ba pɨn wá dun. Ba wa lià duæn ga bæeé, dæ ku yɨ u mù. ¹⁸ Zwezi fàrú u yí, u ga swɨn, u wú: «Yɨ ken dɨàn tæ mama Yɨ *sàh næ, dæ tɨa yuu wa à jun wa. ¹⁹ Á vœlæ, á yí dwíé tæ mama luu mama wa, sæ á ja ba, á fwa à karbia. Á liæ ba níá wa, ku twá dæ nyɨna Yɨ, dæ Yɨ-Biu tæ, dæ Yɨ-*Siŋu tæ yɨɨ. ²⁰ Á ga kàrì ba, sæ ba twá ku tæ mama nii næ, à næ burɨ aba. Á cuga zœni, à wá yà dæ aba, dun mama, ku ja vœlæ luu zaŋu».

Marəkə

Marəkə sagı tē yuu wa sugu

Lìu tē, u nē púpúní sagı ku tē

Marəkə nē púpúní ku mù Zwezi suywánjú tē. Marəkə yà tà Zwezi karbiu, u yu u dí yáá u tun dē *tuntunu Polə. U dàh yin dē Piyerə dē Yu tutuŋi tē wa. Mē tē vələ tē wa nē, u nì Zwezi tutunan tē, dē u yìèn tē mē, u nē fwa tē yoo Piyerə con. Ku kwa nē, u púpúní tē tē, u nē nì.

Lìa tē nē, Marəkə nē púpúní

Marəkə púpúní u sagı tē u pa lìa tē nē, ba nē tà *Zwifə-ba, ba nē tələ *Yizərayelə luu nii wa.

Sagı tē wa sugu

Marəkə bırı ba dē, Zwezi nē yu *Kərisə tē, Yu nē tun, *Zwifə-ba dwí tē yà nē dānì. U mù Kərisə tēntə yu Yu-Biu tē, u nē swə zənzən. Yìèn tē, Marəkə nē zán u swə, ku yu Zwezi tutunan tē yoo, dē u mu yìèn dē u nii sùràn tē. U tutunan tē bırı dē, u cígá yu Yu nē ti.

Zwan-Batisə kàrà tē yoo

(Matie 3.1-12; Likə 3.1-18)

1 Ku yu máńá tē, Yu-Biu Zwezi-*Kərisə suywánjú tē nē twi. ²Yu nii *sùsùnù *Ezayi sagı tē wa, Yu swìn Zwezi yoo:

«Ywàh, à tun à tuntunu n yáá nē, sē u kwen cwəŋə u pa mú. ³Ku yu bēē nē bubwi kasɔɔ lanworu wa, u wú: «Á kwíán *Yuu-Tiu cwəŋə tē, sē á cē u cwəmɪnɪ tē, sē tē ya mənə mənə.»

⁴Ku mù tuntunu tēntə yu *Zwan-Batisə. Nətu nē u nan kasɔɔ tē wa, u swìn Yu yoo u bırı lìa nē, u wú: «Á vəvərə á kwa á ma sá á cuna. Á pian, ba lə aba níá wa, ku twá dē Yu yiri. Yá Yu dàh wá kwen á cuna tē, u li á mù dē wá pwərə wa». ⁵Zwide nagwanaa lìa mē dē Zwerizalemə tu lìa twi u con. Ba dàh swìn ba cuna ba bırı Zwan, yá u ga zıgá lá u li ba Zwurəden munaa tē wa, ku twá dē Yu yiri. ⁶Zwan yà zua nyuguma kuran gànù, u ga vwa tànù voru u tǎńá † nē. U yà dé jərən dē turan. ⁷U dàh kàrì Yu yoo u bırı lìa tē nē, u wú: «Lìu don, u dlan nē dáá tē doni nē, u pú à kwa u bà. Á juun mùrì, sē à tu à nadwana nii nē, sē à kuru †† u natura. ⁸À mù ləgə aba níá wa, ku twá dē Yu yiri, yá u mù wá pa, Yu-*Siŋu tē sú aba».

† Mē nətu nē, Yu nii sùsùnà tē yà zwi tanan ganan, dē ba vwa tanan vwerən ba tǎńá nē. †† *Zwifə-ba con, ba yáá pa yorŋu, nē à yəə liù tē, ba nē ba wá dun pun, sɪn liù nē, sē ku bırı dē, ba sēē wá, ndə ba vee nē ba diə wa, nē à yəə, sē ku bırı dē, u yu dun tíú.

Zwan-Batisə ləgə Zwezi níá wa

(Matie 3.13-17; Likə 3.21-22)

⁹Zwezi dàh nan *Nazaretə tu wa, Galile nagwanaa wa, u bà *Zwan con. Zwan ləgə wá Zwurəden munaa tē wa. ¹⁰Máńá tē, Zwezi nē naŋa níá tē wa, u nɪ lanworu dē ku súrì, yá Yu-*Siŋu tē cúé u yuu wa ndē gunpwənə nē. ¹¹Kori dàh ga nan Yu sàh nē, ku wú: «N yu à biswənə tē, u nē poli à pùé».

Sıtana dádén Zwezi

(Matie 4.1-11; Likə 4.1-13)

¹²Ku kwa nē, Yu-*Siŋu tē yigu Zwezi, ku pa u va kasɔɔ lanworu wa. ¹³U yu kasɔɔ tē wa dlan sapwilə. Ku bwálí tē nē, *Sıtana dádén, sē u yigu wá, u pa u tun yokukwuun. Zwezi dē ganəŋa yà nē wulə duən nē. *Malıke dàh yà ga tuŋa tē pun wá.

Zwezi wulə Galile nagwanaa wa

(Matie 4.12-17; Likə 4.14-15)

¹⁴Ku kwa nē, ba nē ken Zwan bǎn diə wa, Zwezi vəli Galile nagwanaa. U swìn u kàrì Yu suywánjú tē lá, ¹⁵u ga swìn, u wú: «Máńá tē, Yu nē lu u tún, tē yí. Yá máńá bwələ, sē Yu dé u pǎrì tē lìa mama yuu wa. Ku mù nē pun, á vəvərə á kwa, á ma sá á cuna, á ga sēē Yu suywánjú tē».

Zwezi bon fəlijana banu

(Matia 4.18-22; Likə 5.1-3, 10-11; Zwan 1.35-43)

¹⁶ Zwezi nə wulə Galile munaə tə nii nə u vəli, u nt Simon də u nubiu Andəre, ba nə yɪ fəlijana. Ba dān yə wulə ba dul ba fələ gəgəlù munaə tə wa, ba ma jan fələ. ¹⁷ Zwezi ma swɪn ba con, u wú: «Á blàn à mù con, à dān wá pa, á pià là, sə ba twá à mù Zwezi nə».

¹⁸ Lala də ba dugu ba fələ gəgələn tə lá, ba ga twá u nə. ¹⁹ U nə kəeñ u va yáá mancɪn də u na Zwakə də u nubiu Zwan, ba nə yɪ Zebede bia. Ba yə wulə ba níá yuu bori wa, ba kwɛn ba fələ gəgələn. ²⁰ Lala də Zwezi bon Zwakə də Zwan. Ba nan ba yá ba nyina Zebede də u tütùnə tə níá yuu bori tə wa, ba ga twá Zwezi nə.

Zwezi dɪŋi zini u li bɛɛ don yuu wa

(Likə 4.31-37)

²¹ Zwezi də u karbia tə yí Kapəranayimə tu. *Zwifə-ba *sɪé dɪn nə, Zwezi zua Zwifə-ba *jəré diè wa, u ga wulə u kàrì. ²² Lià tə cuga wá, u kàrà tə gwárí ba zənzən. U yɪ u kàrì ba də diàn, Yɪ nə ken u juɪn wa. Ku mù nə pɪn, u nə ba yɪ ndə Yɪ nii *yənu tián tə nə.

²³ Ku máŋá tə wa, bɛɛ don, *zini yə nə jə, zua Zwifə-ba jəré diè tə wa. Zini tə bubwi, ku wú: ²⁴ «Bèeèe nə n pià fwa nə yura, *Nazaretə Zwezi? N yɪ n twi, sə n cùgù nəba. À yəé mú. N ya liù, u nə li u tún Yɪ cɪcɪ yɪrɪ».

²⁵ Zwezi dān caga zini tə nii nə, u wú: «Pú n nii, n ga nan n yá bɛɛ tə!» ²⁶ Zini tə vuvugu bɛɛ tə, ku ga nan də ku mà nii. ²⁷ Ku kələ lià tə mama, ba ga bwe duən: «Bèeèe nə yɪ ku tə? Kàrà dùn ku pɪn də diàn. Ku mù bɛɛ təntə pɪn zini zilí u nii wa». ²⁸ Naa nədu, Zwezi yɪrɪ súé tta mama Galile nagwanaə tə wa.

Zwezi zwèe lià zənzən yayɪran

(Matia 8.14-17; Likə 4.38-41; Tutunan 10.38)

²⁹ Zwezi də u karbia tə nan *Zwifə-ba *jəré diè wa, ba ga va Simon də Andəre sàñ. Zwakə də Zwan də yə wulə də ba. ³⁰ Waran yə jə Simon tɪnkan, u ga tégé. Máŋá tə Zwezi nə yí, ba swɪn u yoo ba bɪrɪ wá. ³¹ Zwezi fàrú u yí u yura, u ja u juɪn nə, u van wá u zìn gədoə tə yuu. U waran tə zwèe, u ga zàn, u wulə u tanɪ, sə u ma li Zwezi vəri.

³² Máŋá tə dədəni nə yí, yɪ nə zua kwa nə, lià tə mama ti ba yayɪra də lià tə *zini nə jə, ba ja va Zwezi yáá nə. ³³ Tu tə lià mama yə kun diè tə mimii yáá nə.

³⁴ Zwezi dān zwèe lià kapupu yayɪran tə yirə yirə yə nə jə ba, u ga dɪŋi zinə zənzən u li lià yuu wa. U wə yá u pa zinə tə swɪn, u yə nə yəé də, tə yəé wá yɪrɪ.

Zwezi kàrà Galile nagwanaə wa

(Likə 4.42-44)

³⁵ Ku tia nə purɪ, Zwezi zàn u nan tu tə wa, də tɪbulakunu tə wə yí. U vəli bwálí tə, won mama nə təlél. Lantə nə, u dān zɪga u jùnì Yɪ. ³⁶ Simon də karbia tə duən zàn ba bɪbarɪ, ba twarɪ u nɛɛ. ³⁷ Máŋá tə wa, ba nə nɪ wá, ba swɪn u con: «Lià tə mama pià mú».

³⁸ Zwezi ma le ba, u wú: «Nə vələ bwálá tə duən də səpuni tɪan tə wa. À pià, sə à kàrì lantə də, mə ku yɪrɪ

nə à twi». ³⁹ Zwezi dān ma jiru Galile nagwanaə tə mɛ wa, u ma kàrì *Zwifə-ba *jəré dii tə wa, yá u ga dɪŋi *zinə u li lià yuu wa.

Zwezi zwèe bɛɛ don dayan

(Matia 8.1-4; Likə 5.12-16; 17.12-19)

⁴⁰ Dayaru don twi Zwezi con, u tu u nadwana nii nə u yáá con, u ga lòrì wá, u wú: «N nə swə, n wáá n pɪn à dayan † tə zwèe, sə à də jì læzwənzəŋu». ⁴¹ U yinəgə juɪn Zwezi, u te u juɪn u nə, u dwɛn u yɪra, u ga swɪn, u wú: «Á swə, sə n dayan tə zwèe». ⁴² Lala də dayan tə zwèe. ⁴³ Ku kwa nə, Zwezi pɪn bɛɛ tə víí, u ga bɪrɪ wá yìèn tə nə cà, u nə mɛ, sə u va u tun. ⁴⁴ U ga swɪn u con, u wú: «Ja n nii zəni! Dān ká swɪn ku liù con. N dān nə vəli, n bɪrɪ n tiàn *Zwifə-ba Yɪ *jəŋwanu tə nə. N dān ga pa wiən tə, u nə wá ma fwa *jəŋi tə, ndə Yɪ *nii tə, u nə pɪn *Moyizə nə, nə bɪrɪ Yɪ sagɪ tə wa, sə dayaran pa, də ba dayan tə nə zwèe».

⁴⁵ Yá bɛɛ tə vəli, u man bwálí mama ku tə, ku nə yí wá. Ku mù yɪrɪ, Zwezi yə ku wàrì u vəli u naŋa tu ma-ma wa, pwəneə pwəneə. U yáá mɛ kwa con, bwálá tə, lià nə ba bwələ. Yá ba ga tə naŋa bwálá mama, ba twi u con.

Zwezi zìn gwànù don

(Matia 9.1-8; Likə 5.17-20)

2 Ku kwa nə, Zwezi pií u va Kapəranayimə, yá lià dān nì də u wulə diè don wa. ² Lià zənzən twi ba kun duən nə. Halɪ bwálí mama yə súé, yá bwálí ya kùb təlél kàrà wa, mimii tə yáá nə. Zwezi yə wulə ba u kàrì Yɪ suywáŋu tə. ³ Lià duən twi də gwànù don, ba wa bara banu ga zɪŋa gwànù tə.

⁴ Lià tə nə dáá tə pɪn, ba yə wàrì wá Zwezi nə ba bɪrɪ. Ba dān ma di ba poru buu dəyuu tə wa, ku mɛ də bwálí tə Zwezi nə wulə. Ba dān ga twá buu tə, ba cú gwànù tə nə tégé u titau tə wa, diè tə wa. ⁵ Zwezi nə nɪ də, bara tə ken ba waa u nə, u dān swɪn gwànù tə con, u wú: «Á dabɛɛ, à kwɛn n cuna tə, à li n mù də Yɪ pwərə wa».

⁶ Yɪ nii *yənu tián yə nə jə lá, yə buŋa ba waa con nə, ba wú: ⁷ «Bèeèe nə pɪn, bɛɛ wə tə swɪn nətən? Ku yɪ Yɪ nə, u twɪn! Wàà nə wáá cuna u kwɛn u li u mù də Yɪ pwərə wa? Ku yɪ Yɪ cɪcɪ!» ⁸ Zwezi zəzən u lwarɪ ku tə, ba nə buŋa, u waa con, yá u ga swɪn ba con, u wú: «Bèeèe nə pɪn, á ma jə pubuŋi tətə yiri á waa con? ⁹ Də à nə swɪn gwànù tə con, à wú: «Á kwɛn n cuna tə, à li à mù də Yɪ pwərə wa», nə à yəé, à nə wú: «Zàn yɪ nə, n ti n titau, n víí!» Ku kwa nə yɪ mwálí? ¹⁰ Yá à dān pià, sə á yəni də, Yɪ ken diàn *Ləzwəneə-Biu †† juɪn wa tia yuu wa, sə u kwɛn cuna, u li u mù də Yɪ pwərə wa». Zwezi dān ga swɪn sùràn tətə gwànù tə con, u wú: ¹¹ «Á mù nə swɪn ku n con nə: Zàn, n ti n titau, n va n sàñ».

¹² Máŋá tə wa, lià tə mama yə nə wulə ba ywàŋá, lala də bɛɛ tə zàn, u ti u titau, u vírì. Ku gwárí ba mama, ba

† *Zwifə-ba con, dayan nə jə liù, u yɪ ba yáá li wá ba dwíí wa. U dayan tə nə zwèe də ku tə jə *jəŋi, u nə mɛ, sə u fwa, sə u ma pií, u zɪ u dwíí tə wa. †† Zwezi yɪ u tətə yoo nə u swɪn.

dàñ ga bwi Yü nà, ba ga swìn, ba wú: «Nə tə wà ku tə ba tə nyinyiga nu!»

Zwezi bon Levi, sə u twá u nà
(Matia 9.9-13; Likə 5.27-32)

¹³ Zwezi pií u va Galile muna tē nii nà. Lalus zənzən yà twi u con, u kàrì ba. ¹⁴ U nà kèēñ, u ni Aləfe biú Levi, də u jèé u jonə lanpoo. Zwezi ma swìn u con, u wú: «Zàn, n bà, n twá à nà!» Levi dàñ zàn, u twá u nà.

¹⁵ Ku kwa nà, Zwezi də u karbia tē vələ Levi sàñ nà, sə ba dé wodiu. Llà tē, ba nà jonə lanpoo, də cuna llà duən, ba yà wulə ba dé də ba. Ba mù ləzwənyirə tē yà dáá, ba nà pwí u kwa. ¹⁶ Yü nii *yənu tìán tē, ba yà nà wulə *Farizian-ba kwa də yà wulə lá nà. Ba ni Zwezi də u wulə u dé də llà tē, ba nà jonə lanpoo, də cuna llà duən. Ba dàñ swìn Zwezi karbia tē con, ba wú: «Bèèè nà pın, u ma dé də llà tē, ba nà jonə lanpoo, də cuna llà tē?» ¹⁷ Zwezi ma ni ku, yá u dàñ swìn ba con, u wú: «Llà tē, ba yira nà zürə, ba dimuturu pià, ku yi yayıya nà pià dimuturu. À wà twi, sə à bon cıgá tìán, yá cuna llà tē».

Zwezi buru kàrà nədun nivori yuu wa
(Matia 9.14-17; Likə 5.33-39)

¹⁸ Dun don nà, Zwan † karbia də *Farizian-ba yà vwə ba níé. Llà dàñ twi ba bwe Zwezi, ba wú: «Bèèè nà pın Zwan karbia də Farizian-ba tē yáá vwe ba níé, yá n mù karbia tē ga ba ba níé vwe?» ¹⁹ Zwezi ma le ba, u wú: «Bee nà pià u vwa u kan fúru, u dabara yáá bà, sə ba twá ba dé fúru tē diñə tē. Á buña də, ba wá vwe ba níé, ba dàn ká dé wodiu tē, yá fúru bee ga wulə də ba?» ²⁰ Yá máñá dàñ wá bà, fúru bee tē nà ba ya lá. Ku mù máñá təntə wa, ba dàñ wá vwə ba níé.

²¹ Liù tələ, u nà wá fu gantwandun u ma pú gang-wuru. Ku nətu tē nà fwa, gandun tē wá vuri gangwuru tē vən don, yá buu tē dàñ wá doni dé yáá tē tətə. ²² Yá liù mama ba swana tē nà wulə tē zaña lwé u kəni purə nədwarə wa. Ku nətu tē nà fwa, tē mù swana tē wá pa purə tē pwin, yá swana tē də purə tē me wá va bwəná. Ku me, sə ba kə swana tē nà wulə tē zaña purə nədura wa».

Zwezi nà ti sié dun tē
(Matia 12.1-8; Likə 6.1-5)

²³ *Zwifə-ba *sié dun don nà, Zwezi yà twá káři wa u kèēñ. U karbia tē ma vəli də ba kén muna yun tē cwəñə tē nii nà. ²⁴ *Farizian-ba tē dàñ ma swìn Zwezi con, ba wú: «Ywəñ, bèèè nà pın, n karbia tē fwa ku tē, ku nà wà me, sə ku fwa sié dun nà?» ²⁵ Zwezi ma le ba, u wú: «Á tē wà kàrì piú *Davidə yoo naaa? Bèèè nà u fwa máñá tē wa, niən tē nà jun u də u kwa llà tē, yá wodiu də ga tələ ba dé?» ²⁶ U zua Yü *diè tē wa, u dé dipen tē, ku nà wulə lá nà. Abiatarə yà nà yi *Zwifə-ba Yü *jonwanu yuu tiú ku máñá tē wa. Yá Yü *nii tē, u nà pın *Moyizə nà, yá pın cwəñə Yü jonwana tē ciu nà, sə ba mù nà dé Yü diè dipen təntə. Yá Davidə ti tē, u

† Ku mù Zwan təntə nə yi *Zwan-Batisə, u nə li llà níá wa, ku twá də Yü yırı.

dé u ga li tē duən u pa u llà tē nà». ²⁷ Zwezi kúú swìn ba con, u wú: «Yü yà u fwa sié dun, sə ku ma kwen ləzoni, ləzwəñə tē ba fwa sié dun yırı. ²⁸ Ku mù nà pın, *Ləzwəñə-Biu † tē ma ti sié dun tē də tətə».

Bee don u jun nà tıga yoo
(Matia 12.9-14; Likə 6.6-11)

³ Ku kwa nà, Zwezi pií u zu *Zwifə-ba *jérə diè tē wa. Yá bee don yà wulə lá, u jun nà tıga. ² Llà duən yà pàli Zwezi, ba ga cuga u nà, sə ba jón u nà wá pa u yayıgu tē zwèe Zwifə-ba *sié dun tē nà. Ba yà pià, sə ba twá nətu, ba ma swìn, ba zıgı Zwezi nà. ³ Zwezi swìn bee tē, u jun nà tıga, tē con, u wú: «Zàn yü nà, llà tē me yáá con!» ⁴ U dàñ ga bwe llà tē, ba nà ywəñá tē, u wú: «Bèèè nà Yü *nii tē swìn, sə ba fwa sié dun nà? Yozəñu nà à yəé yolwan? Ku me, sə à jon bee tē mu, à kə luu, nà à yəé, sə à yá wá u cügü?» Yá ba yà ba le. ⁵ Zwezi ywəñ ba me də luña. U püé ga cügü zənzən ba yuu wa, ba pubunkukwınan tē yırı. U dàñ ma swìn bee tē con, u wú: «Làri n jun tē à con!» U ma làri ku, ku ga lwəñ ku jì jun nəzəñu.

⁶ *Farizian-ba tē zàn ba nan ba víí. Ba vəli ba nà *Erodə kwa llà, ba vuru ba jón, ba nà wá twá nətu, ba ma gu Zwezi.

Llà twi Zwezi con
(Matia 12.15-21; Likə 6.17-19)

⁷ Zwezi də u karbia tē nan llà tē wa, ba va Galile muna tē nii nà. Lalus tē púé u kwa. Ba yà naña Galile də Zwide nagwanee, ⁸ də *Zwerizalemə tu, də Yidime nagwanaa, də nagwanaa tē, ku nà wulə Zwurəden muna tē vən tē don nà, də luu tē, ku nà bwələ Tirə də Sidon tìán tē. Lalus təntə me yà twi Zwezi con, ba yà nà ni ku tē mama, u nà fwa tē yırı.

⁹ Zwezi dàñ ma swìn u karbia tē con, sə ba kwen níá yuu bori nəmanbiə ba tún lá u nà, llà tē dàn ká nyin wá yırı. ¹⁰ Ku yi cıgá, yayıya tē mama fàru ba yí, sə ba dwen u yıra, u nà wulə u zwèe llà zənzən yayıran yırı. ¹¹ Yá máñá tē nà, *zinə tē nà yáá na wá, llà tē, zinə tē nà jə, tē yáá tu u yáá nà ba mà nii, ba ga wú: «N yi Yü-Biu». ¹² Yá Zwezi dàñ yáá caga zinə tē nii nà, sə tē dàn ká swìn ku tē, u nà yi.

Zwezi kúru u karbia fugə bələ
(Matia 10.1-4; Likə 6.12-16; Tutunan 1.13)

¹³ Ku kwa nà, Zwezi diğə paan don yuu wa, u ga bon llà tē, u nà pià, ku tìán ma bà. ¹⁴ U li ba wa llà fugə bələ. U kúři ba, sə ba ya də wá, ¹⁵ sə u pa ba va ba swìn Yü sugu tē. U pa ba diàn, sə ba ma wəni ba diña *zinə ba li llà yuu wa. ¹⁶ Ba llà fugə bələ tē nà yi: Simon, Zwezi nà ken u yırı Piyerə, ¹⁷ Zebede bia Zwakə də Zwan, Zwezi pın ba yırı Bwanerəzwesə, ku dəñ nà yi: «ləzoni, ba nə nyın ndə dwə baga nà», ¹⁸ Andərə, də Filipə, də Barətelemi, də Matia, də Toma, də Aləfe biú Zwakə, də Tade, də Kananitə Simon, ¹⁹ də Yisəkariyətə Zwidasə, u tē u nà jun Zwezi u pa u duña nà tē.

†† Zwezi yi u tətə yoo nà u swìn.

Zwezi là twi, sə ba ja wá, ba ja víi

²⁰ Ku kwa nə, Zwezi píi u va sàń. Là tã dáá ku pa Zwezi dã u karbia tã yà wàri ba dã. ²¹ U diè là nã ni tã yìèn tã, mánjá tã nã, ba zàn ba bà, sə ba ja wá. Ba yà wú: «U yuu tãlã».

Zwezi diàn tã naŋa Yu (Matia 12.22-32; Likə 11.14-23)

²² *Zwifə-ba Yu nii *yənu tiàn tã yà nã nan *Zweriza-lemə ba bà lá yà swìn, ba wú: «*Zinə piú tã, ba nã boŋə «Beləzəbilə», nã wulə u yira, u mù ga nã ti wá. Ku yi zinə tã mama piú tã nã pɪn wá diàn, sə u ma li zinə tã là yuu wa».

²³ Zwezi dǎń ma bon ba, u swìn ba con dã zwan-sarɪ: «Nətə nã *Sɪtana wá wàni u diŋa u tətə? ²⁴ Á ywàŋá á jén: Payuu là nã ziga duən nã, ku payuu tã turɪ nã ga. ²⁵ Diè tiàn nã ziga duən nã, ku turɪ nã ga. ²⁶ Ku mù tã yiri, Sɪtana nã tɛ u tiàn, u luu tã nã pwěe, u diàn tã wàri lá tã yanɪ, tã wá zwěe. ²⁷ Liù mama wàri ladia diè wa u zwi u ŋwìn u wiən, dã u diàn nã ba wá dwə, sə u dí yáá u wva wá. Ku kwa nə, u dǎń wáá won mama u ti u diè tã wa.

²⁸ Cígá mama, à mù nã swìn ku á con: Yu wá kwen lə-zoni cuna yiri mama, dã ba turan yiri mama, ba nã twɪn u mù Yu, u li u mù dã ba pwərə wa. ²⁹ Yá liù tã mɛ, u nã wá twɪn Yu-**Siŋu* tã, Yu ba ku tíu cuna kwen u li u mù dã wá pwərə wa, mama. Ku cuna tãntə ba zwěe, abada».

³⁰ Zwezi swìn ba con nətɔ, ba yà nã swìn dã, zinə wulə u yira tã yiri.

Zwezi nubia tã dã u nuu yoo (Matia 12.46-50; Likə 8.19-21)

³¹ Ku kwa nə, Zwezi nubia dã u nuu twi, ba ziga kàrá wa, ba ga tun liù, sə u bon wá. ³² Lalus yà jə ba kɪkarɪ Zwezi, yá ba ga swìn u con, ba wú: «Cugu zəni, n nuu dã n nubia wulə kàrá wa, ba bwe n yoo». ³³ U ma le, u wú: «Wàà nã yi à nuu, bərə ga nã yi à nubia?» ³⁴ U dǎń ga ywàń là tã, ba nã jə ba kɪkarɪ wá, u ga swìn, u wú: «Á ywàŋá, à nuu dã à nubia nã ba wulə yəbə. ³⁵ Ku yi liù tã mɛ, u nã zilí Yu nii nã yi à nubiu, dã à nakua, dã à nuu».

Wodùrú zwansarɪ (Matia 13.1-9; Likə 8.1-8)

4 Dun don nã, Zwezi yà kúù wulə u kàri Galile mu-naa tã nii nã. Là zənzən twi ba kɪkarɪ wá, ku pa u zàn u zu níá yuu bori wa u jəə. Ku níá yuu bori tã yà ziga muna tã wa bəbərə tã nii nã. Là tã mù ga jəə tɪa, buu tã bəbərə nã. ² Zwezi yà twá zwansarɪ, u ma bɪrɪ ba yìèn zənzən. U kàrá tã wa, u wú: ³ «Á cuga, wodùrú nan, sə u dù. ⁴ U dǎń nã wulə u mí wodwii tã, ku vàn don tua cwəŋə yuu. Zənbii twi tã dã tã.

⁵ Ku vàn don tua kapatau tɪa wa, tɪran nã ba dáá lá. Ku bwálí tã nã, wobia tã nan lala, ku nã yi titalu yiri.

⁶ Mánjá tã, yu nã bɪga, ku dí wobii tã, tã ga tɪ tã kù, tã ŋunan nã wá tɪa zwi zəni yiri.

⁷ Wodwii tã vàn don tua casuran tɪa wa. Tã nã pɛn mánjá tã nã, casuran tã boru tã pú wobii tã yuu nã, tã dǎń ga sɪni tã tɪ. Tã wá won mama fwa.

⁸ Yá tã duən tua tɪa nəzəŋu wa, tã boru tã kwɛn, tã zɪn bia: Tã duən zɪn bia fitwa, tã duən sapwɪtwa, yá tã duən bíi». ⁹ Zwezi dǎń ma swìn u sùrí lá, u wú: «Liù ma-ma dǎń mɛ, sə u kə diàn, u sùrí u zɪan, u cugu zəni!»

Yoo tã nã pɪn, Zwezi swìn dã zwansarɪ (Matia 13.10-15; Likə 8.9-10)

¹⁰ Mánjá tã, Zwezi yà nã ŋúná dã là tã, ba tã, ba nã boli u nii, dã u karbia fugə bələ tã lòri, sə u gwɪn zwansarɪ tã dǎń u bɪrɪ ba. ¹¹ U ma le ba, u wú: «Á mù wáá Yu pàri yìèn tã, tã nã səgə tã dǎń á ni, á pɪn á tiàn nã. Yá là tã, ba nã ba à nã twá, tã mù yi zwansarɪ nã, ba wá twá ba ma ni yìèn tã mama. ¹² Ku dǎń wá pa, ba ywàń, ba ga ba na. Ku wá pa ba cugu, ba ga ba ku dǎń nǎń. Ba yà nã nǎń ku dǎń, ba yà wá lwàń ba pubuŋa, ba ga va Yu con. Yá Yu yà wá kwɛn ba cuna tã u li ba mù dã wá pwərə wa».

Zwezi gwɪn wodùrú zwansarɪ tã dǎń (Matia 13.18-23; Likə 8.11-15)

¹³ Ku kwa nə, Zwezi swìn u karbia tã con u wú: «Á yəri zwansarɪ ka tã dǎń? Nətə nã á dǎń wá fwa á ma yəri tã duən tã mɛ?

¹⁴ Wodùrú tã nã dwi tã yi ndə liù tã nã, u nã swìn Yu sugu tã. ¹⁵ Ləzoni duən yi ndə cwəŋə tã nii nã, wodwii tã yáá nã tu ku wa. Ba nã zəzən ba ni Yu sugu tã, lala dã *Sɪtana twi, u li ku ba waa. ¹⁶ Yá ba duən dã yáá yi ndə kapatau tɪa nã, wodwii tã nã tua ku wa. Ba mù yáá nã ni sugu tã, ba yáá sɛe ku lala dã pupoli. ¹⁷ Yá Yu sugu tã wá ba mù là tãntə pubuŋa tã wa zwi zənzən, ba ga ba diàn jə ku waa. Ba nã dí càn, dã ba nã wuwali ba Yu sugu tã yiri, ba yáá píi ba yá Yu cwəŋə. ¹⁸ Ba duən dã yi ndə casuran tɪa nã, wodwii tã nã tua lá. Ba yáá ni sugu tã, ¹⁹ yá luu ku tã wiən twara jə ba zənzən. Ba swə ka pià jɪjə. Luu wiən duən dã fɪra jə ba. Tã wiən tãntə mɛ yáá pú Yu sugu tã yuu nã, tã pa sugu tã kúù wàri won ku fwa. ²⁰ Ləzoni duən yi ndə tɪzəŋu nã, wodwii tã nã tua lá. Ba yáá ni sugu tã, ba sɛe ku. Ku mù nã pɪn, ba yi ndə wobia nã, tã nã zɪŋa bia. Ba duən zɪn bia fitwa, ba duən sapwɪtwa, yá ba duən bíi».

Cànú yuu wa zwansarɪ (Likə 8.16-18)

²¹ Ku kwa nə, Zwezi kúù swìn u karbia tã con, u wú: «Liù tãlã, u nã wá suru cànú u tún garwa dǎń nã, nã à yəə gədoo dǎń nã. Ku yi u wá tún ku canzɪlu yuu wa. ²² Won tã mama nã səgə wá na, yá won tã mama yà nã wulə yikunu wa, wá nan poni nã». ²³ Zwezi dǎń ma swìn u sùrí lá, u wú: «Liù mama dǎń mɛ, sə u kə diàn, u sùrí u zɪan, u cugu zəni!» ²⁴ Zwezi kúù swìn ba con, u wú: «Á cia á tiàn nã dã ku tã, á nã nǎń. Yu wá pa aba ku tã, á dã nã pɪn là duən nã. Yá u ga wá pa aba, u doni ku tã, á nã pɪn. ²⁵ Ba wá pa liù tã nã, u nã jə ba

súrú lá. Yá u tē nē ba jə, ba wá jon mancln tē tətə, ku nē wulə u con».

Wobia nē pén tē ga zaŋa yuu wa zwansisara

²⁶ Zwezi kúò swìn, u wú: «Á ywàŋá nētu tē, Yll nē dē u pàrì tē. Ku yll ndē bēē don nē dùè u kárá. ²⁷ Ku kwa nē, u pəni dē u zaŋa diun mama, yá ku máŋá tē wa, wobia tē pén, tē ga bori. Bēē tē yèrì nētu tē, ku nē fwa. ²⁸ Tia tē yáá pa wobia tē pén tē bori ka tətə nē. Sisu yáá dē yáá ku nan. Ku kwa nē, ku yáá lura, ku ga kə bia. ²⁹ Máŋá tē, wobia tē nē buga, bēē tē yáá zàn, u za wiən tē dē u síú. Ku nētu tē burì dē, wiən zagu máŋá yí».

Wobiu nēmanbiə don yuu wa zwansisara

(Matie 13.31-32, 34-35; Likə 13.18-19)

³⁰ Zwezi kúò swìn, u wú: «Bēēēē nē nē wáá nē ma maŋa Yll pàrì tē? Bēēēē zwansisara nē nē wáá nē ti nē ma maŋa ku? ³¹ Ku yll ndē wobiu nēmanbiə nē, ba nē dùè. Ku mù nē yll wobla tē mama nēmaa. Yá ku dwiu kwa nē, ku yáá pén. ³² Ku yáá boru, ku jì nēdaru, ku doni dāvuran mama. Ku nēē tē yáá dara, zənbii tətə wáá tē pwalan tē kəni ku yuu wa». ³³ Nētu nē Zwezi yá twá dē zwansisarì zənzən, ndē tē tē nē, u ma swìn Yll sugu tē u burì là tē nē. U yáá swìn Yll sugu tē ba con ndē nētu tē, ba nē wá wàní ba ni ku dēñ. ³⁴ U yáá ba swìn, dē ku nē tà dē zwansisarì. Yá u dàñ nē wulə dē karbia tē cici, u yáá yá zwansisarì tē, u ga gwìn tē yìèñ tē mama u burì ba.

Zwezi pìn, munaa vuu nēfaru zigu

(Matie 8.23-27; Likə 8.22-25)

³⁵ Ku diun tē tətə nē ku dādəni nē, Zwezi swìn u karbia tē con, u wú: «Nē vələ munaa tē vən tē don nē!» ³⁶ Ba dàñ nan laluu tē wa. U karbia tē jun wá dē níá yuu bori tē, u nē wulə ku wa, ba ja víí. Níá yuu bwəə duən yá bwələ dē wá. ³⁷ Ku kwa nē, vuu nēfaru zàn, ku mà níá ku kəni níá yuu bori tē wa, ku pa ku swí. ³⁸ Zwezi yá tégé ku kwa con, u dwēē u ganpuri yuu wa. U karbia tē ma zìñ wá, ba swìn u con, ba wú: «Karnyuna, nē wá tu! Ku yoo ba mú jə?» ³⁹ Zwezi ma zàn, u baa vuu tē nii nē, yá u ga swìn munaa níá tē con, u wú: «Pa n zəzugu tē nyu lá!» Ku máŋá tē wa, vuu tē zigu. Yá bwálí tē mē zùrì siii. ⁴⁰ Zwezi dàñ ga swìn u karbia tē con, u wú: «Bēēēē nē pìn, fən jə aba nētu? Á ba á waa kəni à nē wuuu, naaa?» ⁴¹ Yá fən yá jə ba zənzən. Ba dàñ swìn duən con, ba wú: «Bēē wà tē tà ndē là mē nē. Vuu dē munaa mē zìlí u nii!»

Zwezi ll zinə bēē don yuu wa

(Matie 8.28-34; Likə 8.26-39)

5 Ku kwa nē, Zwezi yí Galile munaa tē vən don nē, Zwerazenian-ba nagwanaa wa. ²⁻³ Ba nan níá yuu bori tē wa. Ku máŋá tē wa, bēē don twi u jéří Zwezi. *Zini yá jə ku bēē təntə. U yll u nan pìràn buran wa. U yá wulə tē pìràn buran tē wa, ba nē kua, ba ma kəni tuga. Liù yá təlél, u nē wáá wá u vwe dē banzala tətə. ⁴ Ku

nēē ce duən, ba nē vwə u nēē dē lugu ŋoni, ba vwə u jìlàn dē banzala, yá u kàrú banzala tē dē lugu ŋoni tē. Liù mama diàn yá wá wá yí. ⁵ Máŋá mama, tutin dē yll-cau, u yáá jírì tuga pìràn buran ba tē wa dē pēen yuu wa. U mà nii dē u bìrì u yura u kàrì dē kapana.

⁶ U ni Zwezi ylluna, u dàñ ma dəri u bà, u tu u yáá con. ⁷ U ga bubwi zənzən, u kə yll nē, u wú: «Zwezi, Yll tē, u nē wulə tē mē yuu wa, biú, bēēēē nē n pìà à con nē? Á lòrì mú, sə n taa Yll yll, dàñ ká kə nē càn wa». ⁸ Zwezi yá swìn u con, u wú: «Zini, n nan bēē tē yura!» ⁹ Zwezi dàñ ma bwe, u wú: «N yll nē ya bēēēē?» Ku ma le wá, ku wú: «Á yll nē yll «buruburu.»» Ku yll cígá, zinə zənzən yá dáá bēē yuu wa. ¹⁰ Yá ku dàñ lòrì pwəpwə, sə u dàñ ká dŋa tē, u ll luu nii tē wa.

¹¹ Twərən zənzən yá wulə ku bwálí tē nē paan yura, tē dē wodirən. ¹² Zinə tē ma lòrì Zwezi, sə u kə tē twərən tē yura. ¹³ Zwezi ma pa tē cwəŋə. Zinə tē dàñ ma nan bēē tē yura, tē zu twərən tē. Tē yí mùrù bələ. Tē mama míámíán nan paan tē yuu, tē tu munaa tē wa, tē ti.

¹⁴ Twərən nəcira tē dàñ dəri, ba va ba swìn ku yoo tē tuu tē dē tibi tē wa. Lià dàñ zàn ba va ba ywàñ ku tē, ku nē tun. ¹⁵ Ba twi ba yí Zwezi dē bēē tē, u yá nē jə zinə buruburu tē. U yá jəé, u zu ganan, u yí ga na tua. Fən zua ba. ¹⁶ Twərən nəcira tē man ku tē mama, ba nē ni ba burì là tē. Ba man ku tē nē yí bēē tē, zinə tē yá nē jə, tē ma nan tē zu twərən tē. ¹⁷ Ba dàñ ma lòrì Zwezi, sə u nan ba nagwanaa tē wa.

¹⁸ Zwezi nē pìà, sə u zu níá yuu bori tē, bēē tē, u yá nē jə zinə zənzən, tē lòrì wá, sə u yá u pa u twá u nē. ¹⁹ Yá Zwezi dàñ viga, u ga swìn u con, u wú: «Píí, n va n diè n là con, n man ku tē mama, *Yuu-Tiu nē dəri n yinəgə zənzən u ma fwa u pa mú». ²⁰ Bēē tē ma va nagwanaa tē wa, ba nē bonə «Tian-Fugə» tē, u man won tē mama, Zwezi nē tun u pa wá. Ku gwáří là tē mama, ba nē cugu u nii sugu tē.

Zwayirisə bùá bwìun dē kan don yaylgu ka zwēē yoo

(Matie 9.18-26; Likə 8.40-56)

²¹ Zwezi pìí u va munaa tē vən tē don nē dē níá yuu bori tē. Laluu twi, ku kkarì wá, dē u ziga munaa tē nii nē. ²² *Zwifə-ba *jéřé diè don yuu tíú twi u con. U yll nē yll Zwayirisə. U nē ni Zwezi, u tua u nēē nē, ²³ u ga lòrì pwəpwə, sə u san u nē. U swìn, u wú: «Á bùá wulə u tu». U dàñ lòrì wá, u wú: «Báá, n tún n jìlàn u yuu wa, sə n ma jon wá tian jun wa, sə u mu ga ya lluu».

²⁴ Zwezi vèli dē Zwayirisə. Laluu púé u kwa dē ku nŋu u nēē nē. ²⁵ Yá kan don yá wulə ba wa, u tənǵá nē twi ka ba ziga, ku nē yí buna fugə bələ. ²⁶ U dí càn zənzən máŋá tē wa, u nē ywarì u tìàn dlmutura zənzən con. U cùgù wiən tē mē, u nē jə, ku ga tē ba kukwa. Ku dàñ yá kwen ku jə wá zənzən. ²⁷ U ni Zwezi ŋwen. U dàñ twi laluu tē wa, u twá Zwezi kwa con, u dwen u gànù nē. ²⁸ U yá swìn, u wú: «Á nē kən cígá, à dwen u ganan tē cici nē, à yaylgu tē wá zwēē». ²⁹ Naa nēdu, dē u jana tē lwagu tē ziga, u ga na u tìàn, u yaylgu tē nē zwēē yll. ³⁰ Ku máŋá tē wa, Zwezi lwarì dē diàn nan u yura. U dàñ vəvəri laluu tē tətəŋi wa, u bwe, u wú: «Wáà nē dwen à ganan nē?» ³¹ U karbia tē ma swìn u con, ba

wú: «N na də, laluu tə wulə mú ku yugə tta tə mama, yá n ga bwe, də wàà nə dwen n yura». ³² Yá Zwezi yà wulə u ywànjá, sə u lwarı liù tə nə fwa ku nətu tə. ³³ Fən zua kan tə, u dahn ga vuvaga, u yà nə yəə yoo tə nə yí wá yırı. U dahn ma bà u tu Zwezi nɛɛ nə, u swın cıgá mama u con. ³⁴ Zwezi ma swın, u wú: «Á nakua, n nə ken n waa à nə tə yırı, Yu jon mú. Vəli də bıcan sıə, n yayıgu tə zwəe míámíán».

³⁵ Zwezi nə wulə u swın nətu tə, də lià nan jéré diè yuu tíú tə sàh, ba bà ba swın u con, ba wú: «N bùá tə mu zwəe. N kúù wà mɛ, sə n wuwalı karnyına tutu». ³⁶ Yá Zwezi wà sùràn təntə con tan, u swın jéré diè yuu tíú tə con, u wú: «Dàn ká pa fən ja mú, kə n waa cıci à nə». ³⁷ U wà yá u pa liù mama kwé ba, də ku nə tà Piyerə, də Zwakə, də u nyánú Zwan.

³⁸ Ba nə yí jéré diè yuu tíú tə sàh, Zwezi ni lià tə, ba yà wulə ba fwa zəzugu, ba kwi, də ba mà nii. ³⁹ U zua diè tə wa, u swın ba con, u wú: «Bèèèe yırı nə á fwa zəzugu nətən, yá á ga kwi? Bisumaa tə wà ti, u yi u dwèe». ⁴⁰ Ba dahn wulə ba muŋa wá. U ma pa ba mama nan, u ga yá bùá tə nuu də u nyına, də ba tə, ba yà nə yun də wá. U dahn zua bwálí tə, bisumaa tə nə wulə. ⁴¹ U jun bùá tə jun nə, u ga swın u con də u luu sugu, u wú: «Talita kumi!» - Ku dahn nə yı: Bisumakana, à mù nə swın ku n con: Zàn yu nə! ⁴² Bisumakana tə zəzən u nyí u zàn u vəli. U yà jə bına fugə bələ. Ba nə ni ku nətu tə, ku gwárlı ba mama, ku nə dıgà ba yuu zənzən yırı.

⁴³ Yá Zwezi dahn dùè súú ba nii nə, də ba dahn ká pa, sə liù mama lwarı ku. Ku kwa nə, u swın ba con, u wú: «Á pian wodiu bùá tə nə, sə u dé!»

Ba vıga Zwezi Nazaretə nə

(Matıə 13.54-58; Likə 4.16-30)

6 Zwezi nan ku mù bwálí tə nə, u va u nyına sàh. U karbia yà kwé wá. ² *Zwifə-ba *sıé dun nə, u yà wulə u kàrlı Zwifə-ba *jéré diè wa. Lià zənzən yà nə cu-ga wá, ku gwárlı ba, yá ba ga swın, ba wú: «Yən nə u yəə yìèn tətə mama? Bèèèe nə yı wubuŋa ku tə, u nə jə, də yomulan tə tə mɛ, u nə tuŋa? ³ Ku tà u mù nə yı kapənta tə, u nə yı Marı bıú tə naaa? Ku tà u mù nə yı Zwakə də Zwoze də Zwidə də Simon zunu tə naaa? U nakwana tə tələ nə wa yəbə naaa?» Yá ku nətu dahn pın, ba yà ba wá sèe. ⁴ Zwezi dahn ma swın ba con, u wú: «Ba yáá zılı Yu nii *sùsùnù bwálí mama nə, yá u nyına sàh nə də u dwíı tıán wa, də u diè wa, ba ba wá zılı». ⁵ Zwezi wà wànlı u fwa yomulan duən lá, də ku nə tà, u nə tún u jıàn yayıŋa mancln yuu wa, u ma zwèe ba yayıran. ⁶ Ba yà nə wà Yu *nii sèe, tə gwárlı wá.

Ku kwa nə, Zwezi jırú u kàrlı bwálí təntə tuan tə ma-ma wa.

Zwezi tun u karbia fugə bələ tə, bələ bələ

(Matıə 10.1, 5-14; Likə 9.1-6; 10.1-20)

⁷ U dahn ma bon u karbia fugə bələ tə, u tun ba bələ bələ. U pın ba diàn, sə ba lu *zinə lià yuu wa. ^{8,9} U pın ba nii, u wú: «Á dahn ká tı won mama á kə á yuu. Á dahn ká ja wodiu də lù də səbiu á ganjıgı wa, á ja nan

cwəŋə. Á tiə daduu, á kəŋə natura, á nə dahn ká zu ganan bələ».

¹⁰ U swın ba con, u wú: «Mánjá tə, á nə yı tuu wa, sə á mé diè tə wa, á nə zua, ku jə vəli á nə wá nan ku mù tuu təntə wa. ¹¹ Tuu don lià nə vıga, sə ba ja aba, nə à yəə, sə ba cugu aba, á naŋa lá. Á zwara á nɛɛ purən, sə ku ya ba yuu yoo». ¹² U karbia tə dahn ma va ba kàrlı lià, ba wú, ba mɛ, sə ba bà Yu con, sə ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cuna. ¹³ Ba dıŋı zinə zənzən ba lu, ba zwèe yayıŋa zənzən yayıran də ba kəni nuga ba yuu wa.

Zwan-Batisə gurı tə yoo

(Matıə 14.1-12; Likə 3.19-20; 9.7-9)

¹⁴ Zwezi ŋwən súé bwálí mama, yá piú *Erodə də dahn yà ni u yoo. Lià duən yà swın də, Zwezi tətə nə yı *Zwan-Batisə u nə piı u bwın, u nan tıan wa. Mə ku mù nə pın, u jə diàn, u ma tuŋa yomulan. ¹⁵ Yá ba duən də yà wú, u yı Yu nii *sùsùnù Eli. Ba duən də wú, u yı fuən Yu nii sùsùnà tə wa liù don. ¹⁶ Erodə ni ku, u ga swın, u wú: «Ku yı Zwan nə! Á pın ba gwəŋə u yuu, yá u piı u bwın».

¹⁷ Ku yı cıgá, Erodə tətə yà nə pın ba ja Zwan, ba vwa, ba kə bahn diè wa. Erodə yà fwa nətu, u zunu Filipə kan Erodıadə yırı, u nə jon. ¹⁸ Zwan yà ma swın, u wú: «Ku wà mɛ, sə n jon n zunu kan». ¹⁹ Ku yırı nə Erodıadə luŋa yà zaŋa zənzən Zwan yuu wa, u yà ga jə ku u bı-can wa. U yà pià cwəŋə, sə u ma gu Zwan. Yá u yà wàrlı. ²⁰ Erodə yà dəri Zwan, u yà nə yəə də, u yı cıgá tíú, u ga yı Yu nə tı tə yırı. U dahn ma cı u nə. U yáá nə cuga u sùràn tə, ku yáá gwárlı wá, yá u yáá cugu wá də puswəŋə.

²¹ Erodə lurı dun cànə nə twı ku yı, ku yun yuywanı ku pa Erodıadə nə. Erodə dahn zàn u fwa wodırən zənzən, u pa ləzwənfaran tə nə, də pamana yun tıán tə nə, də Galile nagwanaa yáá tıán tə nə. ²² Erodıadə bùá zua u sa. U suu tə yun ywánı ku pa Erodə də u candərə tə nə. Piú Erodə dahn ma swın bùá tə con, u wú: «Lòrlı won tə mama, n nə pià, à wá pa ku mú». ²³ U dahn ga wú, u dùè: «Á wá pa mú won tə mama, n nə pià, ku nə swə ku yı à luu tə fan də». ²⁴ Bùá tə dahn ma nan, u bwe u nuu: «Bèèèe nə à mɛ, sə à lòrlı?» U nuu ma wú: «Swın ndə Zwan-Batisə yuu nə n pià». ²⁵ Bùá tə ma dəri u va u swın piú tə con, u wú: «Á pià, sə n gwəŋə Zwan-Batisə yuu tə síún síún n kə zuŋa wa n pa nə». ²⁶ Piú pùé cùgù, yá u yà ba pià, sə u vl, u nə dùè u candərə tə yáá con tə yırı. ²⁷ U dahn ma zəzən u tun pamanu don, sə u va u gwəŋə Zwan yuu u ja bà. Pamanu tə nan u va bahn diè tə wa, u gwəŋə Zwan yuu. ²⁸ U tı ku u kə zuŋa wa, u ja bà u pa bùá tə nə. Bùá tə ja nan u pa u nuu nə.

²⁹ Mánjá tə Zwan karbia tə nə ni ku, ba twı, ba tı u tıgı tə ba gurı.

Zwezi pùlı dipen u pa bara mùrù bonu nə

(Matıə 14.13-21; Likə 9.10-17; Zwan 6.1-14; Marəkə 8.1-9)

³⁰ Zwezi *tuntuna tə piı ba bà u con. Ba man ba buru wá won tə mama, ba nə fwa, də ba nə kàrlı lià tə nətu.

³¹ Lià tə nə twı, də ba piı ba virı, tə yà dáá zənzən, ku

pa ba wàrì wodi u ba jəni ba dé. Ku mù nə pɪn, u ma swɪn ba con, u wú: «Á twaga à nə, sə nə nan kwa con bwálí tə nə, liù nə təlɛ́, sə á wàní á síí mancun». ³² Ba dàh zàn ba tí níá yuu bori tə, ba va bwálí tə, lià nə ba bwələ. ³³ Yá lià zənzən nɪ ba, ba ga lwarɪ ba. Ba nan tian tə mama, ba va bwálí tə nə də nɛɛ, də Zwezi də u karbia tə tə wà lá yí.

³⁴ Zwezi də u karbia tə nə nan níá yuu bori tə wa máhjá tə, u nɪ lià tə mama, ba yinəgə jɪn wá, ba yà nə yɪ ndə pee nə, tə nə ba payru jə yɪrɪ. U dàh ma zàn u kàrì ba yìèn zənzən. ³⁵ Máhjá tə wa, tɪa nə ja ku yí, Zwezi karbia tə fàrí ba yí, ba swɪn u con, ba wú: «Tɪa yí, yá won mama təlɛ́ bwálí ku tə wa. ³⁶ Pa, sə lià tə píí ba va tɪu tə wa də tɪbii tə wa, ba yə wodi u». ³⁷ Zwezi ma le ba, u wú: «Á tətə pɪan ba wodi u, sə ba dé!» Ba dàh ma swɪn u con, ba wú: «Nə ba səbiu zənzən jə, sə nə ma yə wodi u nə pa lià ba tə nə». ³⁸ Zwezi dàh ma bwe ba, u wú: «Dipen bagalu nə wulə á con? Vələ á jén!» Ba nə ywàh tə kwa nə, ba tɪw ba swɪn u con, ba wú: «Nə jə dipen bonu də fələ bələ».

³⁹ Ku kwa nə, Zwezi pɪn nii u karbia tə nə, u wú: «Á pɪan lià tə jəh púlɛ́ púlɛ́ galu tə yuu wa!» ⁴⁰ Ba dàh ma pa ba jəh tɪa, bíí bíí, də finu finu. ⁴¹ Ku kwa nə, Zwezi tí dipen bonu tə də fələ bələ tə, u zɪn u yáá yɪ nə, u kə Yɪ lèèè. U fu fu dipen tə u pa karbia tə nə, sə ba ma tara laluu tə. U tàrì fələ bələ tə, də u pa ba mɛ nə. ⁴² Ba liù mama dí u sú. ⁴³ Ba pèè dipen tə də fələ tə munə, tə nə súé fɪyaran fugə bələ. ⁴⁴ Bara yɪ mùrù bonu ba wa, ba nə dí wodi u tə.

Zwezi vəli níá yuu wa

(Matìə 14.22-33; Zwan 6.15-22)

⁴⁵ Ku kwa nə, Zwezi zəzən u pa u karbia tə zu níá yuu bori tə wa, sə ba dé yáá, ba galu munaa tə vən don nə Bətəsayɪda tɪu con. U mù tətə dàh wá kə lià tə cwəŋə nə. ⁴⁶ U nə pɪn ba vií tə máhjá tə, u dɪgə paan don yuu wa, sə u jɪn Yɪ. ⁴⁷ Tɪa yí máhjá tə nə, níá yuu bori tə də karbia tə yá wulə munaa tə tətəŋi wa, yá Zwezi cɪcɪ ga wulə tɪa. ⁴⁸ U nɪ də, u karbia tə na càn də níá yuu bori tə ka va, vuu yà nə fuli ku naŋa bwálí tə, ba nə vələ tə yɪrɪ. Tɪbɪlakunu nii nə, u zàn u wulə níá tə yuu wa ba səpuni nə, u vəli mancun mancun. ⁴⁹ Yá máhjá tə nə, karbia tə nə nɪ wá də, u vəli níá tə yuu wa, ba bún də, ku yɪ wɔjjɪru. Ba dàh ma mà nii, ⁵⁰ fən yà nə zua ba zənzən yɪrɪ. Zwezi ma u swɪn ba con lala, u wú: «Á dàhjá á jìàn! Ku yɪ à mù nə! Á dàh ká pa fən ja aba!» ⁵¹ Ku kwa nə, u dàh zua níá yuu bori tə wa, ba səpuni nə, yá vuu tə ga zɪgɪ. Ku gwárí u karbia tə zənzən. ⁵² Ba nə nɪ Zwezi də, u fua dipen tə, ba yà tə wà u dɪàn tə dèh lwarɪ. Ba pubuŋɪ yà wà yí.

Zwezi zwèè yayɪŋa yayɪran Zwenezarətə nə

(Matìə 14.34-36)

⁵³ Zwezi də u karbia tə galɪ munaa tə ba zwèè, ba cú tɪa Zwenezarətə nagwanaa wa. Lantə nə, ba zɪgɪ ba níá yuu bori tə. ⁵⁴ Ba nə cúé, də lià tə zəzən ba lwarɪ Zwezi. ⁵⁵ Bwálí tə mama lià nə nɪ də, Zwezi wulə lià tə yáá nan nagwanaa tə mama, ba janɪ yayɪŋa ba ja tɪw

ba tɪtaran yuu wa. ⁵⁶ Bwálí tə mama Zwezi nə vəli, ku yɪ tɪan wooo, tɪfaran wooo, tɪbii wooo, lià yáá ja ba yayɪŋa, ba va ba tɪn jéré bwálá nə. Ba yáá lòrì wá, sə u yá u pa ba dwen u gànù nii nə. Liù tə mama yáá nə dwen u gànù tə nii nə, ku tíu yayɪgɪ yáá zwèè.

Kàrà nədwan tə yoo, ku nə kwen nə də Yɪ yìèn duən nə

(Matìə 15.1-9; Likə 11.37-41)

7 *Farɪzɪan-ba də Yɪ nii *yənu tɪán duən nə nan *Zwerizalɛmə ba bà. Ba tɪw ba kɪkari Zwezi. ² Ba mìnì də, Zwezi karbia tə duən yáá dé wodi u də ba jɪ-durən. Ku dèh nə yɪ, ba wà ba jìàn sɪn ndə nətɪ tə nə, ku nə mɛ. ³ Farɪzɪan-ba də *Zwifə-ba tə duən mɛ yá twá yofwamɪnan tə nə, ba nyɪna-ba nə yá ba pa ba. Ba yà ba dé, də ba nə wà ba jìàn sɪn zəni. ⁴ Ba nə nan jéré bwálí də ba bà, ba yáá dé yáá ba sɪn ba jìàn, ba dàh ga dé. Ba twá dí yáá nə zənzən, sə ba də Yɪ yìèn ma kwen duən nə, ndə ka sɪn wùrú zwɪn, də lugu zwɪn, də nəkəni nə. ⁵ Farɪzɪan-ba də Yɪ nii yənu tɪán tə dàh ma bwe Zwezi, ba wú: «Bèèèè nə pɪn n karbia tə ba nyɪna-ba yofwamɪnan tə nə twá? Ba dé wodi u də jìàn, tə nə wà sɪn».

⁶ Zwezi ma le ba, u wú: «Yɪ nii *sùsùnù *Ezayi yà jə cígá, də u nə dí yáá u swɪn á mù níé bələ tɪán tə yoo, ndə ku yà nə púpúnì nətən:

«Lià-ba tə yɪ ba zílì à mù Yɪ də ba nii cɪcɪ, yá ba waa ga ŋúná də nə. ⁷ Ba yɪjɪnɪ tə yɪ tutu, ku tə, ba nə kàrì ba burɪ nə yɪ ləzoni kàrà, də ba yofwamɪnan tə yɪrɪ.» ⁸ Zwezi swɪn ba con, u wú: «Á yá Yɪ bura tə kwa, á ga twá ləzoni yofwamɪnan nə».

⁹ Zwezi dàh ga sùrí lá, u wú: «Á vɪga Yɪ bura tə mwálí mwálí, sə á ga twá á tətə yofwamɪnan nə. ¹⁰ Yɪ *nii tə, u nə pɪn *Moyizə nə, cígá swɪn, ku wú: «Zílì n nuu də n nyɪna! Yá liù tə, u nə zɪrɪ u kə u nuu də u nyɪna nə, u mɛ, sə ba gu wá». ¹¹⁻¹² Yá á mù burɪ də, liù wáá u swɪn u mɛ, sə u nyɪna con, u wú: «N tori tə, à yà nə wá ma san mú tə yɪ à tɪn, sə ku yɪ *jɔŋi ku pa Yɪ nə». Ku dèh nə yɪ «kɔrəban» də Zwifə-ba sugu. Yá á dàh pɪn cwəŋə liù nə, sə u dən ká kùù san u nuu də u nyɪna nə. ¹³ Mə á yofwamɪnan tə, á nə kàrì lià tə nə nə, á twá á ma lɪ Yɪ sugu tə nywarɪ. Á fwa yìèn duən zənzən tə nə nyɪn ndə tə nə».

Wiən tə nə cùgà ləzwənə Yɪ yáá nə

(Matìə 15.10-20)

¹⁴ Zwezi ma kùù bon lià tə, u swɪn ba con, u wú: «Á mama cuga, á ga nɪ ku tə dèh. ¹⁵ Won tə mama nə naŋa kàrà con, ku zwɪ ləzwənə wa, wàrì wá ku cùgà. Won tə nə naŋa ləzwənə waa, ku mù won tə nə wáá wá ku cùgà». ¹⁶ [Liù mama dàh mɛ, sə u kə dɪàn, u sùrí u zɪan, u cugu zəni!]

¹⁷ Máhjá tə, Zwezi nə nan lià tə wa u zu dèh, u karbia tə bwe wá ku zwansɪsara təntə dèh nə. ¹⁸ U dàh ma swɪn, u wú: «Á də tə yɪ lià tə, á nə wàrì yoo dèh á nɪ? Á ba nən də, won tə nə twá nii ku zu liù waa wàrì wá ku cùgà? ¹⁹ Á yèrì də, wodi u tə ba u pubuŋa tə wa zwɪ. Ku yɪ u pùé wa nə ku zwɪ, yá ku kwa nə, u yáá twa ku u

dugu kaduəyuu bwálí nə». Tə mù sùràn tə nə nə Zwezi twá u ma swìn də, wodi u təlél, ku nə jə durən Yu yáá con. ²⁰ Yá u ga kúu swìn, u wú: «Won tə, ku nə naŋa læzwənə yura nə pın u bican yi nəzonu Yu yáá con. ²¹ Liù waa con nə pubuŋi kukwınan yáá nan, tə pın u cwàri, u ŋwìn, u gwi, ²² u pià lià kana, lià duən wiən jə yimən tə pa wá, u tuŋa wuluŋu, u gıgarı lià, u kukulu Yu yurı tə, u yii zwı lià wiən, u cəgə lià, u fwa fwiə, u ga yəri u yáá. ²³ Tə mù yokukwınan tə mama yi læzwənə waa nə tə naŋa, yá tə ga pın u bican yi nəzonu Yu yáá con».

Kavee don ken u waa Zwezi nə
(Matıə 15.21-28)

²⁴ Ku kwa nə, Zwezi kèen lá, u va nagwanaa don wa, Tirə tuw tə nə wulə lá. U zua diè don wa, yá u ga ba pià, sə liù lwarı u nii nə, yá u dahn nə wə wani u ci, sə ba dahn ká ni u ŋwen. ²⁵ Kan don yá ni Zwezi yoo. U yə jə búa, *zini yə wulə ku búa təntə yuu wa. U dahn ma zàn u bà u tu Zwezi nɛ nə. ²⁶ Kan tə yə yi *Gərekə. Ba lurı wá Fenisi nagwanaa wa, Siri nə tu lá. U lori Zwezi, sə u duŋi zini tə u li u búa tə yuu wa. ²⁷ Yá Zwezi swìn kan tə con, u wú: «Də yáá n yá n pa diè lià də ba sú, ka ti bisíná wodi u ka dıli kukurbii yáá, nə ba ziən yurı». ²⁸ U ma le wá, u wú: «Karnyina, ku yi cígá! Yá kukuri tə yáá də wodimumunə tə, bisíná tə nə yá ba pın tə twı tua nə». ²⁹ Zwezi ma swìn u con, u wú: «N nə le nə nətu tə yurı, n wáá n piı n virı, zini tə nan n búa tə yura». ³⁰ U piı u va u sán, u na u bisımaa tə də u tégə gədo u yuu wa. Zini tə ga nan u yura.

Zwezi súrú bəru don zıan u ga purı u nii
(Matıə 15.29-31)

³¹ Zwezi nan nagwanaa tə wa, Tirə tuw nə wulə lá, u twá Sidon tuw. U zıgı lá u va u twá Tıan-Fugə nagwanaa tə wa, u va Galile muna a tə vən nə. ³² Ba jun bɛɛ don u zıan nə bwın, u ga bəbe ba ja va u con. Ba lori Zwezi, sə u tın u jun bɛɛ tə yuu wa. ³³ Zwezi ma ja u ciı u ja nan lià tə wa, u va yuŋuna. U ti u jıfwı u turı bɛɛ tə zıan wa. U li mımıan, u ma dwen bɛɛ tə nəndəli nə. ³⁴ U zın u yáá yuu nə, u siı fuun, u ga swìn də u luu sugu, u wú: «Efata!» - Ku dahn nə yi: «Súri n tiàn.» ³⁵ Naa nədu də bɛɛ tə zıan tə súri, u nəndəli kólú, u ga swìn zəni. ³⁶ Zwezi ma swìn lià tə mama con də, ba dahn ká man ku, ba burı liù nə. Yá ba tə zəzəgi ku, ba pa ku nan kàrá wa. ³⁷ Ku dahn ga gwári lià zəni. Ba dahn yáá swìn, ba wú: «Won tə mama, u nə fwa ziən zəni. U pın zıbuŋa nəh, bəren ga swìn».

Zwezi púlú dipen u pa lià mürü banıa nə
(Matıə 15.32-39; Marəkə 6.35-44)

8 Ku máŋá tə wa, lià zənzən yə kúu kun duən nə, ba yə ga ba won mama jə, sə ba də. Zwezi dahn bon u karbia tə, u swìn ba con, u wú: ² «Lalu tə yinəgə jə nə, nə ba nə wulə də nə dıan batwa nətən, yá ba ga ba won jə, ba də tə yurı. ³ Ə nə pın ba viı də niən, ba diàn wá zwəe, ba nan ba tu cwəŋə yuu, ba wa lià duən nə nan yuŋuna yurı». ⁴ U karbia tə ma le wá,

ba wú: «Nə wəri ba dipen nə pın, ba də ba swı, bwálı ku tə wa, won mama nə təlél». ⁵ Zwezi ma bwe ba, u wú: «Dipen bagalı nə á jə?» Ba ma le, ba wú: «Dipen barpe». ⁶ U dahn ma pa nii laluu tə nə, sə ba jəh tua. U dahn ga ti dipen barpe tə, u kə Yu læeəe, u fu fu tə, u pa u karbia tə nə, ba ma tara lià tə.

⁷ Ba yə tə jə fəlibii də. Zwezi ken Yu læeəe fəle tə yurı, u ga swìn u karbia tə con, sə ba tarə tə ba pa lià tə nə. ⁸ Ba liù mama dí u sú. Karbia tə ga pəe tə mumunə, tə nə ga, ba sú tiı barpe. ⁹ Yá ba yə ga yı lià mürü banıa. Zwezi dahn pın ba viı.

¹⁰ Ku kwa nə, Zwezi də u karbia tə zəzən ba zu níá yuu bori tə, ba va Daləmanuta nagwanaa wa.

Farızıan-ba pià, sə Zwezi burı ba u diàn
(Matıə 16.1-4; 12.38-39; Likə 11.16, 29)

¹¹ *Farızıan-ba tə twı, ba wulə ba swìn də Zwezi. Ba pià, sə ba ja u dahn nə. Ba lori wá, sə u tun yomulu don u ma burı ba də, u diàn tə yi tə nan Yu con. ¹² Zwezi siı fuun u kə u waa, u ga swìn, u wú: «Bəeəe nə pın zən lià ma pià, sə ə fwa Yu diàn mımınu ə burı ba? Cıgá mama, ə mù nə swìn ku á con: Ə bá fwa Yu diàn mımınu mama ə burı ba». ¹³ Zwezi dahn kèen u ga yá ba, u piı u zu níá yuu bori tə wa, u va muna a tə vən don nə.

Zwezi karbia tə wə lwarı won tə, u nə yi
(Matıə 16.5-12)

¹⁴ U karbia tə yə swəeəe, sə ba ti wodi. Ba yə jə dipen nədu ciı níá yuu bori tə wa. ¹⁵ Zwezi dahn ma swìn ba con, u wú: «Á zurə á yura, á cia á tiàn nə zəni də *Farızıan-ba sabwarı tə. Á cia á tiàn nə də *Erodə sabwarı tə». ¹⁶ U karbia tə ma swìn ba pwəəə wa, ba wú: «Ku yi nə nə ba dipen jə, tə nə pın u ma swìn nətu». ¹⁷ Zwezi lwarı ku tə, ba nə wú, u dahn ma bwe ba, u wú: «Bəeəe nə pın á ma wú: «Ku yi nə nə ba dipen jə tə yurı nə?» Á tə wə lwarı! Á tə wə ku dahn ni! Á pubuŋa wə yı! ¹⁸ Á jə yıá, tə ba lá na! Á jə zıan tə ba nəh! Á tə wə liı! ¹⁹ Máŋá tə wa, ə nə fua dipen bonu tə ə pa bara mürü bonu tə nə, ə pəe tə mumunə á sú fıyaran bagalı?» U karbia tə le, ba wú: «Fıyaran fugə bələ». ²⁰ «Sə máŋá tə wa, ə nə fua dipen barpe tə ə pa lià mürü banıa tə nə, dipen mumunə tiı bagalı nə á ti?» Ba le wá, ba wú: «Tiı barpe». ²¹ Zwezi dahn ma swìn ba con, u wú: «Yá á ga tə ba nəh?»

Zwezi súrú liliu don yıá Bətəsayıda nə
(Marəkə 10.46-53; Zwan 9.1-11)

²² Zwezi də u karbia tə dahn vəli ba yı Bətəsayıda tuw. Lantə nə, lià jun liliu don, ba ja bə Zwezi con, ba lori wá, sə u dwen u yura, sə u súri u yıá tə. ²³ Zwezi jun liliu tə jun nə, u van wá u ja nan tuw tə kwa con. U dahn ga li mımıan mancin u kə bɛɛ tə yıá yuu wa. U tın u jıan u yuu, u ga bwe wá, u wú: «N wáá won n ni?» ²⁴ Liliu tə súri u yıá, u ga le, u wú: «Ə na læzoni, ə na ba ndə tiàn nə, yá ba ga vəli». ²⁵ Zwezi kúu tın u jıan bɛɛ tə yıá yuu. Liliu tə nə ywəh u yáá mənə mənə, u yıá tə dahn

na wiən tə mama pwənə pwənə. U ni yazurə. ²⁶ Zwezi dàñ ma swìn, u wú: «Vəli n sàñ! Dàn ká va tiu tə wa!»

Piyerə swìn də, Zwezi nə yi Kərisə
(Matia 16.13-20; Likə 9.18-21)

²⁷ Zwezi də u karbia dàñ ja ba yáa ba man Filipə Sezare tian tə con. Ba nan cwəŋə yuu, u ma bwe ba, u wú: «Bèèèè nə lià tə swìn à yuu wa?» ²⁸ Ba ma le wá, ba wú: «Ba duən wú, n yi *Zwan-Batisə. Ba duən wú, n yi Yu nii *sùsùnù Eli. Ba duən də wú, n yi Yu nii sùsùnà tə wa liù don». ²⁹ Zwezi ma kùù bwe ba, u wú: «Sə á mù con nə? Wàà nə á wú, à yi?» Piyerə ma le, u wú: «N yi *Kərisə». ³⁰ Zwezi dàñ ma dù súú ba nii nə, sə ba dàñ ká swìn ku liù mama con.

Zwezi swìn u tian də u ka bwin ka nan yoo
(Matia 16.21-23; Likə 9.22)

³¹ Ku kwa nə, Zwezi yà wulə u kàrì u karbia tə, u wú: «*Ləzwənə-Biu † mē, sə u dé càn zənzən. *Zwifə-ba *nəkwina, də Yu *jonwana yun tian, də Yu nii *yənu tian wá vi wá ba dugu. Ba wá gu wá, ku nə yí dian batwa, u wá pií u bwin».

³² U yáa maŋa ku, u buru ba pwənə pwənə. Piyerə dàñ ma bon wá u ja nan kwa con, u wulə u caga u nii nə. ³³ Yá Zwezi dàñ pií u vəvəri, u ywàñ u karbia tə duən tə, u ga caga Piyerə nii nə, u wú: «Ja pià bwálí, *Sitana, n nə yi n buŋa ndə ləzoni nə, n ba buŋa ndə Yu nə tə yiri».

Zwezi ka twá ŋwírán
(Matia 16.24-28; Likə 9.23-27)

³⁴ Ku kwa nə, Zwezi bon u karbia tə də lià tə, u kə duən nə, u swìn ba con, u wú: «Liù tə mama nə pià, sə u bà u twá à nə, ku tíú kùù dàn ká fwa u təntian puswənə. Ku tíú mē, sə u sēe u twá u dé càn də nə, ku ja vələ u tian dagarə tə yuu wa. ³⁵ Ku yi cígá, liù tə, u nə pià, sə u jon u mu tə, u wá kwìn ku nə. Yá liù tə, u nə wá dugu u mu tə à mù yiri də Yu suywáŋú tə switon yiri, ku tíú wá jon u mu. ³⁶ Ku funə wa yèn nə ku pa liù nə, də u nə ni tua yuu jijə tə mama, yá u ga kwìn mu tə nə, ku nə ba zwèe Yu con?»

³⁷ Won wulə ləzwənə nə wá pa, sə ku ma yè u mu tə ku jon, naaa? ³⁸ Zən ləzoni tə yáa təlél də Yu, ba ba Yu nii zilí. Yá liù dàñ nə dəri cavira, sə u buru də, u ya à mù nə ti, u ga dəri cavira, sə u swìn à suywáŋú tə, *Ləzwənə-Biu † tə bá sēe u jon ku tíú, máŋá tə, u nə wá pií u bà də *malke u nyina tə dun tə wa».

9 Zwezi kùù swìn ba con, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Lià duən, ba nə wulə yəbə, bá ti, də ba nə wà Yu pàrì tə ni də, ku biàn də diàn».

Zwezi lwàñ u tiàn
(Matia 17.1-13; Likə 9.28-36; 2 Piyerə 1.16-18)

² Ku dian bardu kwa nə, Zwezi bon Piyerə də Zwakə də Zwan, u ja di paan nəfaru yuu, ba də wá ciu. Ba nə

† Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn. †† Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn.

digà ba yí lá, u lwàñ u tiàn ba yía yuu wa. ³ U ganən tə yà ciu. Tə yà piri tə doni nətu tə, ləzwənə nə wáa ka pin tə piri tua yuu wa. ⁴ Ku kwa nə, Yu nii *sùsùnù Eli də *Moyizə nan u karbia batwa tə nə. Ba yà wulə ba swìn də Zwezi. ⁵ Piyerə dàñ swìn Zwezi con, u wú:

«Karnyina, ku zian də, nə nə wulə yəbə. Nə dàñ wá pú gansilə batwa, n mù nədu, Moyizə nədu, Eli də nədu».

⁶ Piyerə yà yəri ku tə dən, u nə swìn, u də karbia tə duən yà nə zəzəgə zənzən yiri. ⁷ Bakwan don nan ku pəri Moyizə də Eli yuu nə. Bakwan tə wa Yu kori swìn lá, ku wú: «U tə nə yi à biswənə, á cuga u nii sugu».

⁸ Naa nədu, də karbia tə ywàñ ba səpuni nə, yá ba kùù wà liù mama ni. Zwezi yà yi u ciu də ba.

⁹ Ba nə naŋa paan tə yuu ba cwi, Zwezi pin karbia tə nii, u wú: «Á dàñ ká man ku tə, á nə ni tə, á buru liù mama. Á jana ku á nii nə, ku ja vələ *Ləzwənə-Biu † tə ka pií ka bwin tuga wa». ¹⁰ Ba zilí u nii, yá ba dàñ yà bwe duən, ba wú: «Ka ti ka pií ka bwin, tə dən nə yi bēēē?»

¹¹ Karbia tə dàñ ma bwe Zwezi, ba wú: «Bēēē nə pin Yu nii *yənu tian tə ma wú, də Yu nii sùsùnù Eli nə wá dé jonu tə yáa u bà luu?» ¹² U ma le ba, u wú: «Eli nə mē, sə u dé yáa u bà u kwen wiən tə mē u kə duən nə. Ku púpúní Yu sagi tə wa, ku wú: «Ləzwənə-Biu wá dé càn zəni. Lià ga wá nyáŋá wá. Tə də yìèn tə wá tun cígá.» ¹³ Yá à mù nə swìn ku á con: Eli cígá nə twi, lià duən ja wá, ba ma fwa ku tə, ba nə pià, ndə ku nə púpúní nətu tə!»

Zwezi li bisumaa don yuu zini, ku nə wuwali wá
(Matia 17.14-21; Likə 9.37-43)

¹⁴ Ku kwa nə, Zwezi də u karbia batwa tə, Piyerə də Zwakə də Zwan pií ba va karbia tə duən tə con. Máŋá tə, ba nə twi ba yí, lià zənzən yà kkaru karbia tə duən tə. Yu nii *yənu tian yà wulə ba tútùní də karbia tə.

¹⁵ Máŋá tə wa, lià tə nə ni Zwezi, ba zəzəgə, yá ba ga dəri ba va, sə ba jun wá. ¹⁶ Zwezi bwe ba, u wú: «Bēēē nə á wulə á tútùní duən pwəŋə wa?» ¹⁷ Bēe don ma le lià tə wa, u wú: «Karnyina, à biù nə à ja bà n con. *Zini jə wá, ku pa u nii dənə. ¹⁸ Máŋá tə mama, zini tə nə zàn u nə, ku yáa di wá tua. U mumian pàlì, u yələ ga za duən nə, u ga yáa ku. À lòrì n karbia tə, sə ba li zini tə u yuu wa, ba ga wà ku diàn jun».

¹⁹ Zwezi ma swìn karbia tə con, u wú: «Á mù zèn lià-ba, á tə nə ba Yu nii sēe. Dian bagali nə à tə wá yà də aba? Ku yi à wá ja pínú ku mē nətə də aba? Á jana wá, á ja bà à con!» ²⁰ Ba jun biú tə, ba pa wá. Máŋá tə, zini tə nə ni Zwezi, ku wuvugu biú tə zəni. Biú tə tua tua u bəbəli, yá u mumian ga pàlì. ²¹ Zwezi dàñ ma bwe biú tə nyina, u wú: «Ku dian bagali nə u yi nətən?» U nyina tə ma swìn, u wú: «Ku yi u bisíní mama nə. ²² Nēe kapupu, zini tə yáa yigu wá, ku di mən wa, nə à yèð níá wa, sə ku gu wá. Yá n nə wáa won n fwa, sə n dəri nə yinəgə, n ga san nə nə». ²³ Zwezi ma swìn, u wú: «Bēēē nə pin n le də, à nə wáa won à fwa? Won ma-ma wáa ku pa liù tə nə, u nə keni u waa Yu nə». ²⁴ Naa nədu də biú tə nyina cərí u kə yu nə, u wú: «Á ken à waa Yu nə, yá n dàñ nə san nə, sə à kùù dàn ká bēēē».

‡ Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn.

²⁵ Zwezi nə na də, lià dəri ba twi ba nə tə, u baa zini tə nii nə, u wú: «Zini tə nə cì ku pın liù ba swìn də liù ba nēh, à mù nə pın nii, sə n nan biù tə yura. N kúù dān ká píi n zu wá mama!» ²⁶ Zini tə mà nii, ku vuvugu biù tə zənzən, ku ga nan. Biù tə yà yì ndə u tıga, ku pa, lià duən yà nə zıga lá, yà swìn də, u tıga. ²⁷ Yá Zwezi jın u jıun nə, u van wá u zın. Biù tə zàn u zıga yu nə.

²⁸ Zwezi nə vəli sàh máná tə nə, u də u karbia tə cıci nə wulə, ba dān bwe wá, ba wú: «Bēēē nə pın, nə wà wànì nə li zini tə?» ²⁹ Zwezi ma le ba, u wú: «Ku yì yjıunı cıci nə wáa zini ku tə yiri ku li!»

Zwezi kúù swìn u tıan tə də u ka bwın tə yoo

(Matıə 17.22-23; Likə 9.43-45; Marəkə 8.31-33)

³⁰ Zwezi də u karbia tə nan lantə, ba twá Galile nagwanaa. Zwezi yà ba pià, sə ba lwarı u bwálı, ³¹ u yà nə kàrì u karbia tə yırı. U swìn ba con, u wú: «Lià wá tı *Ləzwənə-Biu †. U wá zu ləzoni jìàn wa. Ba wá gu wá. Ku dıan batwa dıun nə, u wá píi u bwın». ³² Yá u karbia tə wə sugu tə dān nı, ba ga dəri fən, sə ba bwe wá.

Wàà nə wá yà nə yuu wa?

(Matıə 18.1-5; Likə 9.46-48; Marəkə 10.42-45)

³³ Zwezi də u karbia tə dān yı Kapərənayımə tu. Máná tə, ba yà nə wulə diè wa, Zwezi bwe u karbia tə, u wú: «Bēēē dān nə nə á tútùnı duən, də nə nə wulə cwəŋə tə yuu wa?» ³⁴ Ba yà púé ba nii, ba yà nə yı ba tútùnı duən, sə ba lwarı liù tə, u nə wá yà ba yuu wa yırı. ³⁵ Zwezi dān ma jəh tıa, u ga bon u karbia fugə bələ tə, sə ba boli u yıra. U swìn ba con, u wú: «Liù tə, u nə pià, sə u yà yuu wa, ku tíú tə mē, sə u ya ba mama wa nəmaa. U ga mē, sə u tun u pa ba mē nə». ³⁶ U dān ga tı bısımabıə, u zıgı ba yáá con. U kukwalı wá u kə u nyunı nə, u ga swìn, u wú: ³⁷ «Liù tə, u nə jın bısımabıı ba tə don zəni à mù yırı, ku yı à mù tətə nə ku tíú jın zəni. Yá liù tə, u nə jın nə zəni, ku tíú bırı də, u jın liù tə, u nə tun nə, zəni».

Liù tə, u nə ba nə nə zıga, yı nə liù

(Likə 9.49-50)

³⁸ Zwan swìn Zwezi con, u wú: «Karnyına, nə nı bēē don u ja n yırı tə, u ma li *zinə, yá u ga tələ də nəba. Nə yà swìn də, u ba cwəŋə jə, sə u fwa ku, u nə tələ də nəba tə yırı». ³⁹ Yá Zwezi dān le ba, u wú: «Á dānà ká cı u nə, á yaga wá, sə u fwa! Liù tə, u nə wá twá à yırı tə nə, u ma fwa yomılu, u wàrì à yolwan u píi u swìn síún síún. ⁴⁰ Cıgá, liù tə, u nə ba nə nə zıga, yı nə liù. ⁴¹ Liù nə pın aba wùrú zuŋa də níá, á nə yı à mù *Kərisə lià yırı, cıgá mama, à mù nə swìn ku á con, ku liù təntə bə kwın u ŋwírán nə Yu con».

Ka dé càn kukwa cuna fəŋú

(Matıə 18.6-11; 5.29-30; Likə 17.1-2)

⁴² Ku kwa nə, Zwezi kúù swìn, u wú: «Liù tə, u nə pın, labwana təntə, ba nə keni ba waa à nə wuuu, don twá u nə, u dugu Yu cwəŋə tə, ka jén, ku wá kukwanı ku tíú

† Zwezi yı u tətə yoo nə u swìn.

con nə, də ba nə vwə kapan nəfaru u bıan nə, ba ja va, ba dı muu wa. ⁴³ Də ku nə wá twá n jıun nə, n ma tun cuna, sə n gwəŋə ku. N nə zua muu tə wa, ku nə ba zwēē Yu con, də jıun nədu, ku kukwa n nə zua mən diè wa də jìàn bələ. Tə mən təntə nə ba dənı. ⁴⁴ Lantə, zunzuran wulə, tə nə dé yıra, tə ga ba tı, yá mən tə ga ba dənı abada. ⁴⁵ Də ku nə wá twá n naa nə, n ma tun cuna, sə n gwəŋə ka. N nə zua muu tə wa, ku nə ba zwēē Yu con, də naa nədu, ku kukwa n jə nēē bələ, yá n ga zu mən diè wa. ⁴⁶ [Lantə, zunzuran wulə, tə nə dé yıra, tə ga ba tı, yá mən tə ga ba dənı abada.] ⁴⁷ Də ku nə wá twá n yii nə, n ma tun cuna, sə n li ku dugu. N nə zua Yu pàrì wa də yii nədu, ku kukwa n nə jə yíá bələ, yá n ga zu mən diè wa. ⁴⁸ Lantə, zunzuran wulə, tə nə dé yıra, tə ga ba tı, yá mən tə də ga ba dənı abada.

⁴⁹ Càn mən wá cú liù mama yuu wa. Tə wá kwen liù mama tə li cuna wa. ⁵⁰ Nakwan yı won, ku nə zıən. Yá ka nyıŋa nə nan, á kúù wàrì ka á pın ka píi ka janı nyıŋa. Á yana ndə nakwan nə, á ga ya də duən də bıcan sıá».

Zwezi kàrì ka kwa kasweri yoo

(Matıə 19.1-12; 5.31-32)

10 Zwezi nan u yá ku bwálı tə. Ku kwa nə, Zwezi vəli Zwıde nagwanaa wa, Zwurəden muna tə vān don nə. Lià zənzən kúù twi ba pú u yuu nə. U yà kàrì ba, ndə u yáa nə fwa máná mama nətu. ² *Farızıan-ba duən fàrú ba yı wá, sə ba ja u dān nə. Ba dān bwe wá, ba wú: «*Zwıfə-ba Yu *nıi yìèn tə, u nə pın *Moyızə nə, yáá pa cwəŋə bēē nə, sə u dugu u kan?» ³ Zwezi ma píi u bwe ba, u wú: «Kàrà kwà nə Moyızə bıru aba?» ⁴ Ba ma wú: «Moyızə pın cwəŋə bēē nə, sə u púpúnı ka kwa kasweri sagı, u ga dugu u kan». ⁵ Zwezi ma swìn, u wú: «Moyızə púpúnı ku mù bıra tə u pa aba, á zıbanıun tə yırı. ⁶ Yá ku nə zıgı máná tə nə, Yu nə fwa wıən mē, Yu fwa ləzwənə, u fwa bēē də kan. ⁷ Mə nətu nə ku púpúnı, ku wú: «Ku mù yırı nə, bēē wá nan u yá u nuu də u nyına, u ga vwa u tıàn u kan nə. ⁸ Yá ba mē bələ wá jı won nədu.»

Zwezi swìn u súrı lá, u wú: «Yá ba kúù bá yà lià bələ, ba dān wá yà won nədu. ⁹ Ləzwənə mama kúù wa mē, sə u pwēē won tə, Yu nə vwə duən nə».

¹⁰ Máná tə, ba nə zua diè, u karbia tə kúù bwe wá tə mù yìèn tə yuu wa. ¹¹ U swìn ba con, u wú: «Bēē tə, u nə dugu u kan, u ga swe u don, ku yı bacwan nə u fwa də təntən kan tə. ¹² Nətu nə, kan də kúù nə dugu u barı, u ga va u swe bēē don, u də kúù yı kacwan nə u fwa».

Zwezi də bısná yoo

(Matıə 19.13-15; Likə 18.15-17)

¹³ Lià yà jın bısná ba ja ba Zwezi con, sə u dwen ba yıra. Yá u karbia tə dān wulə ba caga ba nii nə. ¹⁴ Zwezi nə nı ku, u lıŋa zàn. U swìn u karbia tə con, u wú: «Á yaga bısná tə, sə ba bə à con. Á dānà ká cı ba nə. Lià tə, ba nə yı ndə bısná tə nə, nə wá yà də Yu u pàrì tə dıŋə wa. ¹⁵ Cıgá mama, à mù nə swìn ku á con: Də liù

nə ba sée, u jì ndə bisumaa, u ba wàní Yü pàrì tə wa u zu abada».

¹⁶ Ku kwa nə, u kukwalì bisíná tə u kə u nyuni nə, yá u tún u jìàn ba yuu wa. U lòrì Yü u pa ba.

Jijə balanduru don yoo

(Matie 19.16-30; 6.19-21; Likə 18.18-30; Romə tián 10.3)

¹⁷ Zwezi yà ma virí, də bæe don dəri, u yí wá. U tu u nadwana nii nə Zwezi yáá con, yá u ga bwe wá, u wú: «Karnylna, n yi pubwanu tíú. Bèèèe nə à me, sə à fwa, sə à ma na mu tə, ku nə ba zwèe Yü con?» ¹⁸ Zwezi ma le wá, u wú: «Bèèèe nə pun, n ma bonə nə pubwanu tíú? Liù təlè, u nə yi pubwanu tíú, də ku nə tà Yü cici. ¹⁹ N yəə Yü *nii yìèn tə, u nə pun *Moyizə nə: «Dàn ká gu liù! Dàn ká cwàri! Dàn ká nù! Dàn ká kuna kunkun n kə liù nii nə! Dàn ká gugarì là! Zilí n nuu də n nylna nii!» » ²⁰ Bèe tə ma le wá, u wú: «Karnylna, à zilí Yü nii yìèn təntə me, də à tə yi bisumaa». ²¹ Zwezi ywàñ bæe tə də sonu. U dàñ ma swìn u con, u wú: «Won nədu nə ga, sə n fwa: Vəli n yə wiən tə me nə wulə n con. N ti tə səbiu tə n pa zura nə. Yá n wá na wiən tə, kwəne nə dáá Yü *sàñ nə. Ku kwa nə, n dàñ bà n twá à nə». ²² Yá máñá tə, bæe tə nə nì sùràn təntə, u yáá cùgù. U kèeñ u víi, u yà nə yi wiən zənzən tíú yiri.

²³ Zwezi ywàñ u karbia tə, də ba nə kəkəli wá, u dàñ ga swìn ba con, u wú: «Ku bá yà mwálí ku pa jijə tián nə, sə ba zu Yü pàrì tə wa». ²⁴ Sùràn tə gwárl u karbia tə zəni. Yá Zwezi kúù píi u swìn ba con, u wú: «Á bla-ba, Yü pàrì tə wa zwu cígá tà mwálí. ²⁵ Nyuguma ka twá gancun buu ku nan yi mwálí, ku doni jijə tíú nə pià, sə u zu Yü pàrì tə wa». ²⁶ Sùràn tə kwen tə gwárl u karbia tə, ba dàñ ga swìn duən nə, ba wú: «Ku nə yi nətu, liù təlè, Yü nə wá wàní u jon ku tíú u cuna wa». ²⁷ Zwezi ywàñ ba u ga swìn, u wú: «Ku yi won tə, ləzoni nə wàrl ba fwa, yá ku tà Yü mù! Yü mù wáá won mama u fwa».

²⁸ Piyerə dàñ ma swìn u con, u wú: «Ywàñ, nə dugu won mama, nə ga twá n nə». ²⁹ Zwezi ma le wá, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Liù nə taa à mù də Yü suywáñú tə yiri, u nan u ga yá u sàñ, nə à yəə u nubia, də u nuu, də u nylna, də u bia, də u kárl. ³⁰ Ku tíú wá na síun máñá ku tə wa dii, də nubia, də ninə, də bia, də kárl, ku nədu mama nəe bíi. Yá u ga wá dé càn də. Yá máñá tə, ku nə wulə yáá ku biàn, u wá na mu, ku nə ba zwèe Yü con. ³¹ Təntən là dáá, ba nə wá yá talukwa là. Yá talukwa là də ga dáá, ba nə wá yá tən-tən là».

Zwezi kúù píi swìn u tian tə, də u ka píi ka bwin ka nan tə yoo

(Matie 20.17-19; Likə 18.31-34; Marəkə 8.31-33)

³² Zwezi də u karbia tə yá wulə cwəñə yuu ba vələ *Zwerizalemə. Zwezi yá wulə ba yáá u vəli. U karbia tə pwif cùgù, yá fən ga zu là tə nə twá ba kwa. Zwezi kúù bon u karbia fugə bələ tə u kə duən nə. U man won tə nə wá yí wá síun nə, u buri ba. ³³ U swìn ba con, u wú: «Á cuga zəni, nə wulə cwəñə wa, nə ma vələ Zwerizalemə. Mə tu təntə wa nə, ba wá ja *Ləzwənə-Biu † tə,

ba kə Yü *jonwana yun tián də Yü nii *yənu tián jìàn wa. Ba wá buri u bura, sə ba gu wá. Ba wá kə wá là tə, ba nə yəri Yü, jìàn wa. ³⁴ Ba wá mun wá, ba pi mumlan ba lwá u yuu wa. Ba wá mà wá u yira lá, yá ba ga gu wá. Yá dian batwa nii nə, Yü wá píi u bwin wá, u li tian wa».

Zwakə də Zwan pià, sə ba na dun

(Matie 20.20-28; Likə 22.24-27; Zwan 13.3-17)

³⁵ Ku kwa nə, Zebede bia tə, Zwakə də Zwan, twi Zwezi bian nə, ba swìn u con, ba wú: «Karnylna, nə pià, sə n tun ku tə, nə nə lòrì tə n pa nəba». ³⁶ Zwezi ma bwe ba, u wú: «Bèèèe nə á pià, sə à tun à pa aba?» ³⁷ Ba ma le, ba wú: «Máñá tə, n nə wá dé n pàrì tə, pa nə jəñ nə boli n yira dun gwələ yuu, u don n jizən nə, u don də n jigwiə nə». ³⁸ Zwezi dàñ ma swìn ba con, u wú: «Á yəri ku tə, á nə lòrì. Á wá wàní á zigi á dé càn tə, à nə wá dé naaa? Á ken á sírl, sə á kə á tiàn yacara tə wa, ndə à nə naaa?» ³⁹ Ba dàñ ma le wá, ba wú: «Nə wáá». Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Ku yi cígá, á wá dé càn tə, à nə wá dé. Á wá kə á tiàn yacara tə wa, tə nə wá yí nə. ⁴⁰ Yá ku tà à mù nə me, sə à pa nii, də liù wà tə nə wá jəñ à jizən nə, nə à yəə à jigwiə nə. Yü nə kwen tə mù bwálá tə, u tún là tə nə, tə nə me də ba, ku tà à mù».

⁴¹ Máñá tə u karbia fugə tə duən nə nì ku, ba luja zàn Zwakə də Zwan yuu. ⁴² Zwezi dàñ ma bon ba mama u swìn, u wú: «Á yəə də là tə, ba nə ti ba tiàn ndə pèegá nə, yáá wuwali ba là tə, ba nə jəə ba yuu wa, ndə ba ywəñə nə. Yá ladura tə yáá pa ba lwarì ba diàn nii nə. ⁴³ Yá ku mù nə wá me, sə ku fwa á pwərə wa. Á liù tə, u nə pià, sə u yá ləzwənfaru, ku tíú me, sə u yá á tutun-biu. ⁴⁴ Á liù tə, u nə pià, sə u yá á yáá tíú, ku tíú me, sə u yá á me yonju. ⁴⁵ *Ləzwənə-Biu † tə nə tà u twi, sə u jəñ, sə ba tun ba pa wá yiri. U yi u twi, sə u tun u pa là nə, sə u pa u mu ndə njwírán nə, sə u ma jon là kapupu ba cuna wa».

Liliu Barətime lòrì, sə u yíá súrl

(Matie 20.29-34; Likə 18.35-43)

⁴⁶ Zwezi də u karbia tə dàñ vələ ba yí Zweriko tu. Ba də là zənzən nə nan tu təntə wa, ba vələ *Zwerizalemə. Ba nə nan máñá tə wa, də Time biú Barətime, liliu don, yá jə cwəñə nii nə u lòrì. ⁴⁷ U nə nì də, ku yi *Nazarətə Zwezi, u dàñ wulə u bonə, u wú: «Zwezi, *Davidə nàú, dəri à yinəgə!» ⁴⁸ Là zənzən caga u nii nə, sə ba pa, u pí u nii. Yá u dàñ nə kwen u cərl u kəni yu nə, u wú: «Davidə nàú, dəri à yinəgə!» ⁴⁹ Zwezi ma zigi u swìn, u wú: «Á bonə wá!» Ba dàñ ma bon liliu tə, ba ga swìn u con, ba wú: «Pa n jìàn ja diàn, zàn yu nə, u bonə mú». ⁵⁰ Liliu tə dugu u ganyau lala, u zàn u va Zwezi con. ⁵¹ Zwezi ma bwe wá, u wú: «Bèèèe nə n pià, sə à fwa à pa mú?» Liliu tə ma le wá, u wú: «Karnylna pa, sə à yíá tə kúù na». ⁵² Zwezi ma swìn u con, u wú: «N wáá n virí! N ni yazurə, n nə ken n waa à nə tə yiri».

† Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn. †† Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn.

Naa nədu, də u na lá. U dàñ ma pú Zwezi kwa cwəŋə tə yuu wa.

Zwezi zwł Zwerizalemə

(Matie 21.1-11, 14-17; Likə 19.28-44; Zwan 12.12-19)

11 Zwezi də u karbia tə vəli ba yí *Zwerizalemə. Ba twá Bətəfazwe də Betani tian tə wa *oliviye tian paan tə səpuni nə ba le. Zwezi ma tun u karbia bələ. U swin ba con, u wú: ² «Á vələ tiu tə nə wulə á yáá. Á nə zəzən á yí, á wá na bınabiə də ka vwa. Liù mama tə wə ka yuu jəh. Á kura ka á ja bà. ³ Yá liù nə bwe aba, u wú: «Bèèèe nə pın, á ma fwa ku?», sə á swin u con: «*Yuu-Tiu nə pià ka». Á nə swin nətu, ku tíú tə wá yá u pa á ja ka á bà yəbə síún síún».

⁴ Ba nə vəli ba cígá nı bınabiə kàrá wa cwəŋə yuu, də ka vwa diè don mimii nə. Ba ma kuru ka. ⁵ Lià tə duən yà nə wulə lá bwe ba, ba wú: «Bèèèe nə á wulə á fwa? Bèèèe yırı nə á ma kùrì bınabiə ka tə?» ⁶ Karbia tə ma le lià tə nətu, Zwezi yà nə swin ba con. Lià tə ma yá ba, ba víí.

⁷ Ba jun bınabiə tə ba ja va, ba pa Zwezi nə. Ba tın ba ganan bìnà tə yuu, Zwezi di u jəé. ⁸ Lià zənzən làrì ba ganan cwəŋə tə wa. Ba duən də làrì tian vuran †, ba nə za ba káři wa. ⁹ Lià tə, ba nə wulə Zwezi yáá ba vəli, də ba tə, ba nə wulə u kwa, cəři ba kəni yu nə, ba wú:

«Ozana †† Yu *sàñ nə! Yu wá fwa zəni liù tə yıra, u nə biàn Yuu-Tiu yırı yuu wa! ¹⁰ Yu wá fwa zəni pàrì tə yuu wa, ku nə biàn! Yu wá fwa zəni nə nıbèe più *Davidə pàrì tə yuu wa, ku nə kùb pií ku biàn! Dun me wa Yu sàñ nə u con».

¹¹ Ku kwa nə, Zwezi zua Zwerizalemə wa, u va Yu *diè tə wa. U nə ywàñ wiən tə me u zwèe, tia tə yí tə. U dàñ nan u də u karbia fugə bələ tə va Betani.

Zwezi zırı u kə kapıru don nə

(Matie 21.18-22; Likə 13.6-9; Zwakə 5.16-18)

¹² Ku tia nə purı, Zwezi də u karbia tə nə naŋa Betani máñá tə wa, niən jun Zwezi. ¹³ U nı kapıru don yırjuna, ku yà nə jə vuran. U vəli u ywàñ, sə u jən u wá na bia ku yuu. Máñá tə, u nə yí tíú tə yıra, vuran cıci ya nə wulə, kapıra biu máñá yà tə nə wə yí yırı. ¹⁴ Zwezi dàñ ma swin kapıru tə con, u wú: «N kùb ba zin bia, sə liù dá!» U karbia tə nı ku tə, u nə swin.

Zwezi dıŋı baywələ u li Yu diè tə wa

(Matie 21.12-13; Likə 19.45-48; Zwan 2.13-17)

¹⁵ Ku kwa nə, Zwezi də u karbia tə yí *Zwerizalemə. Zwezi zua *Zwifə-ba Yu *diè dəwoo tə wa, u ga dıŋı lià tə mama, ba nə yoli, də ba tə, ba nə yə, ku bwálı tə wa. U dıŋı lià tə. U yigu ba tə nə lárı səbia ‡ tabılan, də ba tə, ba nə yoli nasara gunponi †† tə gwələ u di tia. ¹⁶ U ga kùb ba yá u pın liù mama zırja won u ja twá Yu diè tə wa u le. ¹⁷ Ku kwa nə, Zwezi kàrì ba, u wú: «Ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú: «Ba wá bon à diè tə «luu

† Ku nətu bırl də, lià tə pın dun Zwezi nə. †† Ku dèñ nə yı «Dun me wa Yu con!» ‡ Ku yı ba ma řwın Yu diè tə yuu lanpoo.

†† Nasara gunponi yı ba ma fwa *jonı ba pın Yu.

dwíé tə mama yıjuni diè».) Yá á mù janı ka á ma fwa řwına yısəgə bwálı!»

¹⁸ Zwezi kàrà tə yà zua lià tə zəni. Máñá tə, Zwifə-ba Yu *jonwana yun tian, də Yu nii *yənu tian nə nı ku mù təntə, u fən zua ba. Ba dàñ pià nətu tə, ba nə wá twá ba ma pa ba gu Zwezi.

¹⁹ Dədəni nə yí, Zwezi də u karbia tə nan Zwerizalemə wa.

Á kəñə á waa Yu nə wuuu

²⁰ Ku tia nə purı, juu fuən fuən, Zwezi də u karbia tə nə twá cwəŋə tə, ba nı kapıru tə, də ku kua ku yí ku řunan. ²¹ Piyerə ma lií ku tə, ku nə fwa dian tə nə, u ma swin Zwezi con, u wú: «Karına, ywàñ kapıru tə, n nə zırı n kə ku nə tə kua». ²² Zwezi ma swin u karbia tə con, u wú: «Cígá mama, à swin ku á con: Á kəñə á waa Yu nə! ²³ Liù wàá paan con u swin, u wú: «Zàn lá n va, n tu muu wa». Də u nə ba ku bèèe u waa con, də u nə pın cígá də, ku tə, u nə swin tə me, sə ku tun, ku cígá wá tun nətu. ²⁴ Ku mù yırı nə, à ma swin á con, à wú: Á nə jun Yu á ga lòrì won u con, á kəñə á waa də á nı ku won təntə. Á ga wá na ku won tə. ²⁵ Máñá tə, á nə wulə á jùnı Yu, á nə jə yoo də liù, sə á kwen ku, á li á mù də ku tíú pwərə wa. Á nə fwa ku nətu, á nyına Yu tə, u nə wulə Yu *sàñ nə, də u wá kwen á cuna tə, u li á mù də u mù pwərə wa. ²⁶ [Yá á dàñ nə vıga, sə á kwen yoo, á li á mù də lià tə pwərə wa, á nyına Yu tə də, u nə wulə Yu sàñ nə, wá vı, sə u kwen á də cuna tə, u li á mù də u mù pwərə wa».]

Zwezi diàn tə naŋa yəñ?

(Matie 21.23-27; Likə 20.1-8; Zwan 2.18-21)

²⁷ Zwezi də u karbia tə kùb pií ba va *Zwerizalemə. Zwezi nə wulə *Zwifə-ba Yu *diè tə wa u vəli, máñá tə nə, Yu *jonwana yun tian, də Yu nii *yənu tian, də Zwifə-ba *nəkwna vəli ba yí wá. ²⁸ Ba bwe wá, ba wú: «Diàn taa nə, n ma fwa yìèn tə tə? Wàà nə pın mú cwəŋə, sə n fwa tə?»

²⁹ Zwezi ma le ba, u wú: «Á wá bwe aba yoo nədu. Á nə wàni á le nə, à də dàñ wá le aba. Á wá man won tə nə pın, à ma fwa yìèn təntə. ³⁰ Wàà nə ken diàn Zwan jun wa, sə u lə lià níá wa, ku twá də Yu yırı tə? Ku yı Yu, nə à yəé ləzoni? Á nə wàá, sə á le nə!» ³¹ Ku pın, ba dàñ wulə ba tútùnı duən, ba ga swin duən con, ba wú: «Nə nə le, nə wú: «Ku ya Yu nə ken diàn Zwan jun wa», u wá bwe nəba, u wú: «Bèèèe dàñ nə pın, á ma wə cígá u sugu tə nə pın?» ³² Yá nə ma wàrì nə le də, ku yı ləzoni nə ken diàn u jun wa». Ba swin nətu, ba yà nə dəri lià tə fən yırı. Lià tə mama yà yəé də, Zwan yı Yu nii *sùsùnù cígá cígá. ³³ Ba dàñ ma le Zwezi, ba wú: «Nə yəri». Zwezi də ma swin ba con, u wú: «Á də bá swin liù tə, u nə ken diàn à jun wa, à ma fwa tə yìèn təntə».

Diven tián kárá vala wulonyina duən zwansisara
(Matia 21.33-46; Likə 20.9-19)

12 Zwezi ma zàn u swìn *Zwifə-ba Yü *joŋwana yun tián tē, də Yü nii *yənu tián tē, də ba *nək-wina tē con də zwansisara ka tē, u wú: «Bεε don cwən u diven tián kárá. U kɪkarɪ ka də dabwau. U kù gwàlú kapatau wa, sə ba ma kanɪ diven tián bla tē. Yá u dàñ ga lwà vuun, sə ba ma cì kárá tē nē. Ku kwa nē, u ti kárá tē u yá vala duən jìlàn wa, u ga va cwəŋə. ² Mánǎ tē, diven tián bla tē koru nē yí, u tun tütùnù don vala tē con. U pià u diven tián bla tē vàn don. ³ Mánǎ tē, u nē yí lá, vala tē jùn tütùnù tē ba mà, ba pa u pií u vií də u jukurɪkɛ. ⁴ Kárá tē tiú kúù pií u tun tütùnù don, ba mà u yuu ba kàrí, ba ga twɪn wá. ⁵ Kárá tē tiú kúù pɪn tütùnù don va, ba gua u mù təntə. Ba ga tun ku nyɪnyɪga tütùnà zənzən duən yɪra. Ba mà ba duən, ba gu ba duən.

⁶ Ku dàñ yà ga bεε nədu cɪcɪ kárá tiú tē con. U mù bεε tē nē yɪ u biswənə. U dàñ ma talɪkwa u tun u biú tē vala tē con. U dàñ swìn u waa con, u wú: «Ba wá zilí à biú tē!» ⁷ Yá vala tē də swìn duən con, ba wú: «Á ywəŋǎ, u tē nē wá bà u tɪnɪ bwálí tē, u nyɪna tɪan kwa nē. Nə gwɪa wá, sə nē dàñ ga ja kárá tē». ⁸ Ba dàñ ma ja biú tē, ba gu wá, ba dilɪ u tɪgɪ tē kárá tē kwa con».

⁹ Zwezi dàñ ma bwe, u wú: «Bεε nē kárá tē tiú dàñ wá fwa? Ku yɪ, u wá va u kárá tē wa, u gu vala tē ma-ma, u ga ti kárá tē u kə lìa duən jìlàn wa. ¹⁰ Á kàrí Yü sagɪ tē wa, ba nē púpúní, ku wú:

«Kapan tē, dəlɪwəɾə tē yà nē vɪga ba dugu vàn nē, ku mù nē pií ku jì diè nigwancɪun wárí, ku yoo nē cə.

¹¹ *Yuu-Tiu nē ken, sə ku ya nətu, yá ku yɪ yozəŋu ku pa nəba.»

¹² Yü joŋwana yun tián tē, də Yü nii yənu tián tē, də Zwifə-ba nək-wina tē yà yəð də, zwansisara tē yɪ, Zwezi ma swìn ba mù con. Ba dàñ pià, sə ba ja wá. Yá ba dàñ yà nē dəri lìa tē fən. Ba yá wá, ba ga vií.

Ba dádán, sə ba pa Zwezi swìn u zigɪ Romə-ba piú tē nē

(Matia 22.15-22; Likə 20.20-26)

¹³ *Zwifə-ba Yü *joŋwana yun tián, də Yü nii *yənu tián, də ba *nək-wina tun *Farɪzɪan-ba duən, də *Erodə kwa lìa duən Zwezi con, sə ba ma ja u dèñ nē də bwia don. ¹⁴ Ba twi ba swìn u con, ba wú: «Karnyɪ-na, nē yəð də, n yɪ cígá tiú. N ba liù yii dəri, n yáá nē təlɛ də dun tē ləzwənə nē jə yɪrɪ. Yá n ga burɪ Yü cwəŋə tē də cígá. Swìn burɪ nəba: Yü nii pɪn cwəŋə, sə nē ŋwín, nē à yəð, sə nē dən ká ŋwín lanpoo, nē pa *Romə-ba piú nəfaru tē nē? Ku yɪ kálú, sə nē ŋwín ku mù naaa, nē à yəð ku wə mɛ?» ¹⁵ Yá Zwezi yá yəð də, ba yɪ níf bəlɛ tián. U ma swìn ba con, u wú: «Bεε nē pɪn á ma pià, sə á ja à dèñ nē? Á pɪan nē cɪnɪa səbikulu nədu, sə à jəñ». ¹⁶ Ba ma ja ku don ba ja bà, Zwezi dàñ ma bwe ba, u wú: «Wàà yuu də u yɪrɪ nē ba púpúní yəbə?» Ba ma le wá, ba wú: «Romə-ba piú nəfaru tē nē!» ¹⁷ Zwezi dàñ ma swìn ba con, u wú: «Á ŋwíán ku tē nē yɪ Romə-ba piú nəfaru tē nyiən, á pa

wá, sə á ga ŋwín ku tē nē yɪ Yü nyiən, á pa Yü də nē!» U liu tē, u nē le ba tē gwárí ba.

Ka ti ka pií ka bwin ka nan tē yuu wa bwia
(Matia 22.23-33; Likə 20.27-40)

¹⁸ *Sadɪsɪan-ba mù burɪ də, tɪga bá pií ba bwin ba naŋa. Ba wa lìa duən dàñ twi Zwezi con, ba bwe wá, ba wú: ¹⁹ «Karnyɪna, *Moyizə púpúní Yü *nii ku tē, u pa nəba, u wú: «Bεε nē tɪga, u yá u kan nē, yá u də u kan tē wà biú lɪrɪ, u nyánú mɛ, sə u ti kadənu tē. U lura bla u nē, u ma tún dwíí u pa u zunu tē nē tɪga tē nē». ²⁰ Yá nubla barpe duən yà nē wulə. Nək-wɪa tē swe, u tɪ də u tē wà biú lɪrɪ. ²¹ Bəlɛ tiú tē ti kadənu tē, u də tɪga də u ba biú jə. Ku tətə nē tun batwa tiú tē də yɪra, də ba duən tē mɛ. ²² Kadənu tē dí nubla barpe tē mɛ duən kwa nē. Yá u də ba liù mama ga wà biú duən nē lɪrɪ. ²³ Ba mɛ barpe tē jɪn wá, ba ma fwa ba kan. Ku mù tē yɪrɪ, dun tē nē tɪga nē wá pií ba bwin, wàà nē wá tɪnɪ kan tē?»

²⁴ Zwezi ma le ba, u wú: «Á dwá á tián. Á nē yèri Yü sagɪ tē, á ma yèri Yü diàn tē də yɪrɪ. ²⁵ Mánǎ tē tɪga nē wá pií ba bwin ba nan, bara də kana bá swe duən. Yá ba dàñ wá yà ndə *malɪkɛ nē Yü *sàñ wa. ²⁶ Á wà kàrí ku tē, Yü nē swìn Moyizə sagɪ tē wa, tɪga ka pií ka bwin ka nan tē yuu wa, naaa? U swìn yoo tē, ku nē nan Moyizə nē tuni tē wa. Lá nē Yü swìn Moyizə con, u wú: «Á yɪ Yü tē, *Abərahama də *Yɪzakə də *Zwakəbə nē jùnì.» ²⁷ Zwezi ma swìn u súrí lá, u wú: «Ku nətu burɪ də, Yü yɪ lìa tē, ba nē wulə mu wa Yü, u tà tɪga Yü. Á dwá á tián míámíán».

Yü nii yoo tē, ku nē dwə tē mama

(Matia 22.34-40; Likə 10.25-37; Romə tián 13.8-10)

²⁸ Yü nii *yənu tiú don nì də, Zwezi də *Sadɪsɪan-ba wulə ba tütùní duən. U yəni də, Zwezi le ba zəni. U dàñ ma fàrú u yí u yɪra u bwe wá, u wú: «Yü *nii yoo kwà nē dwə tē mama?» ²⁹ Zwezi ma le wá, u wú: «Nèñ yoo ku tē, nē dwə tē mama. «*Yɪzərayelə-ba, á cuga! *Yuu-Tiu don təlɛ, də ku nē tà Yü. U mù nē yɪ nē Yuu-Tiu. ³⁰ N mɛ, sə n sóní Yuu-Tiu, u nē yɪ n Yü də n waa ma-ma. N sóní ku tē nē zɪən ku pa Yü nē. N bún Yü yoo mánǎ mama. N kə n kajaŋa mama n pɪn Yü nē.» ³¹ N ga nəñ bəlɛ nii nyiən: «N mɛ, sə n sóní n yɪra liù, ndə n nē swə n tətə nətu». Yü nii yoo don kúù təlɛ, ku nē dwə tē tə bəlɛ tē».

³² Yü nii yənu tiú tē ma swìn Zwezi con, u wú: «Karnyɪna, ku zɪən. Ku tē, n nē swìn tē yɪ cígá cɪcɪ: Yü yɪ nədu, yá yɪa duən təlɛ tē súrí u mù nē. ³³ Ləzwənə mɛ, sə u sóní Yü də u waa mɛ. U mɛ, sə u sóní ku tē nē zɪən ku pa Yü nē. U mɛ, sə u bún Yü nē mánǎ mama. U mɛ, sə u kə u kajaŋa tē mama Yü nē. U mɛ, sə u sóní u yɪra liù ndə u tətə nē. Ku mù nē kukwa ka gu vàná ka suru ka pa Yü nē, də ka ŋwán wiən yiri mama».

³⁴ Zwezi nɪ də, u le də yənu, u dàñ ma swìn, u wú: «N ba ŋúná də Yü pàrí tē». Ku kwa nē, liù mama waa diàn yá kúù wà yí, sə u kúù bwe Zwezi bwia don.

Kərisə yi plù Davidə nàú, u ga yi u Yuu-Tiu də
(Matia 22.41-23.12; Likə 20.41-47)

³⁵ Zwezi nə wulə u kàrì lià *Zwifə-ba Yü *diè wa, u dàñ bwe bwiə tə tə: «Nətə nə Yü nii *yənu tián tə wáá ba swìn ba wú, *Kərisə u nə yi jonu tə, Yü nə kúrí, yi *Davidə nàú? ³⁶ Yü-*Siñu tə cúé Davidə tətə yuu wa, u ga swìn, u wú: «*Yuu-Tiu Yü swìn à Yuu-Tiu con, u wú: «Bàá jèñ à jizən † nə, də à ma kəni n duña n nee dèñ nə, sə n nuña ba!» ³⁷ Də Davidə tətə nə ja Kərisə, u ma boñə «Yuu-Tiu», u dàñ wá twá nətə, u ma kúú ya u nàú dè?»

Zwezi burɪ, sə lià tə cì ba tiàn nə də Yü nii yənu tián tə

Lià zənzən yà cuga Zwezi sùràn tə də pupoli. ³⁸ U swìn ba tə con, u nə kàrì tə, u wú: «Á cia á tiàn nə də Yü nii *yənu tián tə. Ba mù nə swə, sə ba zu gandaran ba ja jijiri. Ba ga swə, sə ba jun ba jéré bwálá wa. ³⁹ Ba twá lá, ba kúrí gwələ tə, ba nə nən zəni, *Zwifə-ba *jéré dii tə wa. Ba jəni bwálá nəzəñə nə, diñə nəfaran wa. ⁴⁰ Ba vurɪ kadənə wiən, ba ga fwa yijunɪ ba ba zwèe, ləzoni yáá con, sə ba ma burɪ də, ba yi ləzwənzəñə. Yü wá buri ba bura, u ga cùgù ba míámíán».

Purɪ tə kadənu don nə pin
(Likə 21.1-4; 2 Korəntə tián 8.1-5)

⁴¹ Ku kwa nə, Zwezi jèñ Yü səbiu daka yikənə bwálí tə bian nə, *Zwifə-ba Yü *diè wa. Zwezi yà ywàñá nətu tə, lià nə kəni səbiu tə. Wiən tián yà pin səbiu zənzən. ⁴² Kadənu zuru don twi u ti səbibii bələ u kə lá. ⁴³ Zwezi dàñ ma bon u karbia tə, u swìn ba con, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Won tə, kan tə nə ken lá dáá, ku doni lià tə me nyiən. ⁴⁴ Ba duən tə yi səbiu tə nə pàlí nə ba ken lá. Yá u mù də u zuri tə me, u ken ku tə mama, u yà nə jə, ku tə, u yà nə ma kunɪ u tiàn».

Zwezi swìn Yü diè tə cuna yoo
(Matia 24.1-2; Likə 21.5-6)

13 Zwezi yà nə naña *Zwifə-ba Yü *diè tə wa mánjá tə nə, u karbiu tə don swìn u con, u wú: «Karnyl-na, ywàñ Yü diè tə! Ku lwè zəni! Ku ziən yii wa! Ku lwè də kapana nəfaran!» ² Zwezi ma le wá, u wú: «Dəfaran tə tə, n nə na, tə me wá tu tə pú dun don nə. Kapan nədu tətə bá pèñ ku don yuu wa. Tə mama míámíán wá lwá tía».

Talkwa mánjá tə yoo
(Matia 24.3-14; Likə 21.7-19)

³ Zwezi jèñ *oliviye tián paan tə yuu wa. Ku paan tə wulə *Zwifə-ba Yü *diè tə yáá con. U karbia Piyerə də Zwakə də Zwan də Andəre ciɪ yà nə wulə də wá, ba bwe wá, ba wú: ⁴ «Man mánjá tə, ku nə wá tun n burɪ nəba, də won tə, ku nə yi mɪmɪnu, ku nə burɪ mánjá tə, tə wiən təntə mama nə wá bà».

† Ka jèñ più jizən vən nə yi dun bwálí.

⁵ Zwezi ma le ba, u wú: «Á cia á tiàn nə, sə liù mama dàñ ká gɪgarɪ aba. ⁶ Lià zənzən wá ja à yurɪ ba bà. Ba liù mama ga wá swìn, u wú: «Á mù nə yi *Kərisə!» Yá ba wá gɪgarɪ lià zənzən. ⁷ Á nə ni kùú nwen də ku bwələ, á nə ni kùú nwen də ku núná, fən dàñ ká ja aba. Nətu nə ku me, sə ku tun, yá ku ga tə tà luu zañu nə. ⁸ Dwíé tə luu mama wa wá ta, tə zɪgɪ duən nə. Yá payuu wá ta ku zɪgɪ ku don payuu nə. Tia wá səsəgi bwálá kapupu nə, niən də ga wá yá lá. Ku wá nyɪn ndə kapuə pùé yáá nə zàn ka yi, sə u lura.

⁹ Á cia á tiàn nə! Lià wá ja aba, ba ma buri bura. Ba wá mà aba də fufuran *Zwifə-ba *jéré dii wa. Ba wá ja aba, ba ja va yáá tián, plù nəfaru tə nə lu u tún, də pèegá yáá con à mù yurɪ, sə á swìn ku tə, á nə yèé á burɪ ba. ¹⁰ Yü suywáñú tə me, sə ku mù nə dé yáá ku swìn ku burɪ luu tə me nə, ku kwa nə, tə yiən tə wá bà. ¹¹ Yá mánjá tə nə, ba nə wá ja aba, sə ba ma buri bura, ku tə ba tə, á nə wá swìn, á dàñ ká dé yáá á pa, ku mù yoo ja aba. Ku mánjá tə wa, sə á swìn sùràn tə nə wá bà á nii wa, tə nə ba á mù naña, tə yi tə naña Yü-*Siñu tə yurɪ.

¹² Lià wá ja ba nubia ba pa, sə ba gu, yá bia nyɪna-ba də wá tun ku nyɪnyiga də ba bia. Bia wá zàn ba zɪgɪ ba nyɪna-ba nə, ba gu ba. ¹³ Lià tə mama wá dún aba, à mù yurɪ. Yá liù tə, u nə wá ja pínú, u zɪgɪ u diàn ku yoo tə, ku va ku zwèe, ku tíú wá na mu tə, ku nə ba zwèe Yü con.

Wokukwɪun tə Yü nə zuni
(Matia 24.15-28; Likə 17.20-37; 21.20-24)

¹⁴ Á wá na wokukwɪun tə nə cùgà, də ku wulə bwálí tə nə, ku nə wá me. (Sə liù tə, u nə kàrì, zuri u yura!) Ku mánjá tə wa, sə lià tə, ba nə wá yá Zwide nagwanaa con, dəri ba di pəen. ¹⁵ Liù tə, u nə wá yá dəyuu wa, kùú dàñ ká cú, u dàñ ká zu u diè, u ti u zɪla. ¹⁶ Yá liù tə də, u nə wá yá kárl wa, dàñ ká piif u va sàñ u ti u gànù don. ¹⁷ Ku wá yá ləe mánjá təntə wa, ku pa kana tə nə, ba nə jə pwií, də ba tə nə, bia nə nɔwá ba nyunɪ nə! ¹⁸ Á lori Yü, sə tə mù càn təntə dàñ ká yi yidun wa. ¹⁹ Ku mù dlan tə nii nə, càn tə wá doni càn tə me nə yi lá. Ku nə zɪgɪ mánjá tə, Yü nə fwa luu, woyiri nətu tə wá twi, yá càn yiri təntə də kùú bá bà abada. ²⁰ *Yuu-Tiu nə wá dlan tə nii lu u ga ga, liù mama yá bá jon u mu. Yá u dàñ lu tə nii u ga ga, u lià tə, u nə kúrí, sə ba ya u nyiən tə yurɪ. ²¹ Liù dàñ nə swìn á con, u wú: «Á ywàñá, *Kərisə wulə yəbə!», nə à yèé: «Á ywàñá, u wulə lá con!» Á dàñ ká sèe ku tíú nii. ²² Kunkun Kərisə-ba də kunkun nii sùsùnà wá bà. Ba wá tun yikunu diàn mɪmɪnan də yomlan. Də ku nə wáá, ba wá gɪgarɪ lià tə tətə, Yü nə kúrí. ²³ Á mù dàñ ya cia á tiàn nə! Á dí yáá à man tə à burɪ aba.

Ləzwənə-Biu túrí tə yoo
(Matia 24.29-31; Likə 21.25-33)

²⁴ Ku mánjá tə nə, càn təntə kwa nə, yiən zənzən wá tun: Yɪcau tə wá ji yikunu. Cànà tə kùú bá ja poní. ²⁵ Kacɪlace wá nan lanworu wa tə tu. Yá diàn tə, tə nə wulə lanworu tə wa, də wá gugurə. ²⁶ Ba dàñ wá na

*Ləzwənə-Biu † tə bakwan tə wa, də u biàn də diàn tə nə dáá, də dun. ²⁷ U wá tun *malke luu sapara banla tə nə, luu yee tə me nə, sə ba kə lià tə, Yu nə kúrí, tə duən nə».

Kapru yuu wa kàrà (Matia 24.32-35)

²⁸ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á nəḡə yoo tə, à nə pià, sə à twá kapru tə kàrà tə nə, à swìn: Mánjá tə nə, ku nɛɛ tə nə yi wobwalan, yá ku ga twè vuran, á yèé də, sii bwələ. ²⁹ Mə ku yi nətu, də á nə ni tə wiən təntə, à nə swìn tə yoo, á mɛ, sə á lwaru də, *Ləzwənə-Biu †† túrí tə bwələ. U wulə cwəḡə wa, u yí u zwèe. ³⁰ Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Ku yoo təntə wá tun, də zèn lià tə mama, ba nə wulə tla yuu wa, tə wà ti ba zwèe. ³¹ Lanworu də tta mɛ wá jén, yá à sùràn tə mù bá jén, abada!»

Yuu ciɩci nə yèé luu zanju mánjá (Matia 24.36, 42; Likə 12.40-38)

³² «Liù mama yèri dun tə, nə à yèé mánjá tə, yìèn tən-tə nə wá tun. *Malke tə Yu *sàh nə, də Yu-Biu † tə tətə yèri ku. À nyina Yu ciɩci nə yèé. ³³ Á cia á tiàn nə, á dàna ká dwèe, á nə yèri mánjá tə ku nə wá tun yiri. ³⁴ À vəru də à ka pií ka bà wá yà nətu: Bɛɛ don vələ cwəḡə. U nan u yá u sàh u pa u tütùnə nə. U pun ba liù mama tutuḡi. Yá u ga swìn liù tə nə cì mimii tə nə, sə ku tíú sùrú u yíá zəni. ³⁵⁻³⁶ Á dàh sùrú á yíá zəni, á nə yèri mánjá tə, diè tíú nə wá pií u bà yiri. U nə pií u bà, u di á yuu, u wà mɛ, sə u na aba, də á dwèe. U túrí tə wáá dədəni ku yanu, nə à yèé titin kwulun nə, cəbla kurə mánjá wa, nə à yèé jjuu nə. ³⁷ Ku tə à nə swìn á con yəbə, ku mù nə à swìn lià tə mɛ con: Á sùrú á yíá!»

Lià vuru, sə ba gu Zwezi (Matia 26.1-5; Likə 22.1-2; Zwan 11.47-53)

14 Ku ga dian bələ, sə *Pakə cànà tə dé. Ku mánjá tə wa nə, *Zwifə-ba tə yáá dé dipen tə, ku nə ba sabwaru kəni. *Zwifə-ba Yu *jonwana yun tiàn, də Yu nii *yənu tiàn yà pià, sə ba tun yíá swian, ba ja Zwezi ba gu. ² Ba yà swìn də duən, ba wú: «Nə wà mɛ, sə nə ja wá cànà tə mánjá wa, sə gurəgurə dàh ká zàn laluu tə tətəḡi wa».

Kan don lwá turalu nuga Zwezi yuu wa (Matia 26.6-13; Likə 7.36-50; Zwan 12.1-8)

³ Zwezi yà wulə Betani nə, Simon tə, u yà nə yi dayaru, diè wa. Mánjá tə wa, u wulə u dé, kan don zua. U yà jə più kapan kunkoli, ba nə boḡə «albatru». Turalu nuga yà wulə ku wa, ku yi ba fwa narədə paa tətə, yá ku kwənə də ga dáá. U lwə kunkoli tə, u ti turalu nuga tə u lwá Zwezi yuu wa. ⁴ Ku wà ywání yi ku pa lià tə duən yà nə jèé lá, yá ba dàh swìn duən con, ba wú: «Turalu nuga ku tə ka cùḡə tə ba dèh jə. ⁵ Ba yà wáá ku ba ti ba yè cɩnla səbikulan †† biətwa, ba pun səbiu tə

† Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn. †† Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn. ‡ Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn. ‡† Cɩnla səbikulu nədu yi yituru nədu tutuḡi ḡwírán.

zura nə». Ba luḡa dàh zàn zəni kan tə yuu wa. ⁶ Yá Zwezi swìn ba con, u wú: «Á yaga wá sənbwən. Bèèe yiri nə á ma cùḡə u pùé nə? Ku tə, u nə fwa u pa nə, tə ziən. ⁷ Zura wulə də aba mánjá mama. Á wáá ba zəni á fwa mánjá tə, á nə swə. Yá à mù ga bá ya də aba mánjá mama. ⁸ U fwa u diàn maḡa. U manwaru u lwə turalu nuga à yura nə, sə u ma kwen tə, tə nə wá zu ləbəri wa yiri. ⁹ Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Bwáli tə ma-ma wa, ba nə wá swìn Yu suywáḡú tə luu mama wa, ba wá man ku tə, kan wà tə nə tun, sə ba ma líi u nə».

Zwidasə ken sírí, sə u ja Zwezi u pa u duḡa nə (Matia 26.14-16; Likə 22.3-6)

¹⁰ Yisəkariyotə Zwidasə, Zwezi karbia fugə bələ tə wa liù don, dàh vəli u swìn *Zwifə-ba Yu *jonwana yun tiàn tə con də, u mù pià, sə u kə Zwezi ba jìàn wa. ¹¹ Ba nə ni ku nətu, ku poli ba pùé. Ba dàh ga swìn də, ba wá pa wá səbiu. Zwidasə dàh yà wulə u pià cwəḡə nəzəḡu, sə u ma kə Zwezi ba jìàn wa.

Zwezi də u karbia tə dé Pakə cànà wodiu (Matia 26.17-25; Likə 22.7-13, 21-23; Zwan 13.21-30)

¹² Ku yi cànà tə tən-tən dun tə nə, *Zwifə-ba nə dé dipen tə, ku nə ba sabwaru kəni. Ku dun tə nə, ba yáá gu pabii, sə ba ma fwa *Pakə cànà wodiu. Ku mánjá tə wa, Zwezi karbia tə bwe wá, ba wú: «Yèn nə n pià, sə nə va nə tanu Pakə cànà wodiu?» ¹³ Zwezi dàh ma tun u karbia bələ, u ga swìn ba con, u wú: «Á vələ *Zwerizalemə wa. Á wá jəri bɛɛ də u zuḡa níá kwàrá, sə á pú ku bɛɛ tə kwa. ¹⁴ Bwáli tə, u nə zua, sə á swìn diè tə tíú con, á wú: «Karyina bwe, sə u jén diè tə, u də u karbia tə nə wá dé Pakə cànà wodiu ka wà tə, wa yèn?» ¹⁵ U dàh wá buru aba dəyuu diè nəfaru don, də ba kwen ka də zila, tə nə mɛ. Mə lá nə á wá tanu nə cànà tə wodiu». ¹⁶ U karbia tə vəli tiu tə wa, ba ni tə yìèn tə, ndə Zwezi yà nə man u buru ba nətu tə. Ba dàh ga tanu Pakə cànà wodiu tə lá nə.

¹⁷ Mánjá tə dədəni nə yí, Zwezi twi də u karbia fugə bələ tə. ¹⁸ Mánjá tə, ba nə jəh, ba wulə ba dé tə, Zwezi swìn, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Á mù lià tə, á nə wulə á dé də nə, á liù don wá ja nə u pa». ¹⁹ U karbia tə mɛ pwíi cùḡə, yá ba dàh ga wulə wá, ba bwe duən dèh nə, ba wú: «Ku ya à mù, naaa?» ²⁰ Zwezi ma le ba, u wú: «Ku yi á mù fugə bələ tə wa liù don nə. Ku tíú də twá u kuli u dipen tə də nə zuḡa nədu tə wa. ²¹ *Ləzwənə-Biu †† wá ti, ndə ku nə púpúní Yu sagu tə wa nətu tə. Yá ku dàh wá yà càn ku pa liù tən-tə nə, u nə wá ja Ləzwənə-Biu tə u pa. Ba yà nə wà ku bɛɛ tə luru, ku yà kukwa».

Yuu-Tiu nimiru wodiu tə yoo (Matia 26.26-30; Likə 22.14-20, 39; 1 Korəntə tiàn 11.23-26; 10.16-17)

²² Mánjá tə wa, ba nə wulə ba dé, Zwezi ti dipen, u kə Yu lèèe ku yiri. Ku kwa nə, u fua fua ku, u pa u karbia tə nə, u ga swìn ba con, u wú: «Á jonḡ ku tə, ku yi à yura tə nə!» ²³ Ku kwa nə, u ti diven wùrú zuḡa, u kə Yu

‡‡ Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn.

lëëë ka yurı, u ga ti ka u pa ba. Ba me nyua. ²⁴ Zwezi swın ba con, u wú: «Ku tə yi à mù jana nə. Jana təntə nə burı á də Yu *nimaru tə. Jana təntə nə wá nan, lià zənzən yurı. ²⁵ Cígá mama, à mù nə swın ku á con: Á kúú bá nyu diven ku tə, ku ja vələ duun tə, à nə kúú wá nyu ku Yu *sàh nə».

²⁶ Ku kwa nə, ba nun cànà tə nurı, ba ga zàn ba va paan tə yuu wa, ba nə boŋə «*oliviye tián paan».

Zwezi burı də, Piyerə wá swın də, u yèrì wá

(Matıə 26.31-35; Likə 22.31-34; Zwan 13.36-38)

²⁷ Zwezi swın u karbia tə con, u wú: «Á mama wá vi nə á dugu. Ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú: «Á wá gu payru tə, pee tə wá laga duən yáá nə». ²⁸ Yá máŋá tə wa, à nə wá piı à bwin à nan, ku kwa nə, à wá va à diàn aba Galile nagwanaa wa». ²⁹ Piyerə ma swın u con, u wú: «Lià mama nə swə ba vi mú ba dugu, à mù bá mú vi à dugu». ³⁰ Zwezi ma le wá, u wú: «Cígá mama, à mù nə swın ku n con: Zən titun ku tə tətə mama, də cəbu tə wá kwi neə bələ, n wá ten neə batwa də, n yèrì nə». ³¹ Piyerə ma kwen u swın u kə yu nə, u wú: «Á bá swın mama də, à yèrì mú, də ku nə swə ku yi, à wá ti də mú». U karbia tə duən tə də swın ku mù yoo nədu tən-tə.

Zwezi jun Yu Zwesemane nə

(Matıə 26.36-46; Likə 22.39-46; Zwan 18.1)

³² Ku kwa nə, Zwezi də u karbia tə dàh vəli ba yí bwálı tə, ba nə boŋə «Zwesemane». Zwezi swın u karbia tə con, u wú: «Á jəne yəbə, də à vələ yáá, sə à jun Yu».

³³ U jun Piyerə də Zwakə də Zwan, u ja va yáá. Yá fən də pucunı wulə tə zwı wá. ³⁴ U dàh ma swın ba con, u wú: «Tıan pucunı súde nə. Á jəne yəbə, á dàh ká dwëe!»

³⁵ U dàh ma va yáá mancun, u tu tia u yáá yuu, u ga lòrì Yu, u wú: «Ku yà nə wáá, sə càn máŋá ku tə va yıŋuna ku yá nə». ³⁶ U swın, u wú: «Baba, à nyına, wiən tə me wáá tə tuŋa n con nə. Pa, sə yacara tətə twiən tə yá nə. Yá ku nə tà, sə ku tun, ndə à mù nə pià nətu, ku yi, sə ku tun ndə n mù nə nə pià nətu tə».

³⁷ Ku kwa nə, u piı u bà u karbia batwa tə con, də ba dwëe. U ma bwe Piyerə, u wú: «Simon, n dwëe naaa? N wá wànı n súrı n yíá, n diàn nə lugu nədu də tətə? ³⁸ Á súrə á yíá, á ga lòrì Yu, sə u san aba, sə *Sitana dən ká wànı aba, u dádəh, sə u yıgu, u pa á tun yokukwuun. Ləzwənə pubuŋa mù yáá pià, sə ku fwa zəni, yá u yıra ga ba diàn jə ku fwa ku».

³⁹ U kúú le u va yıŋuna, u lòrì Yu, u tə ga bwé tə sùrən təntə tətə. ⁴⁰ U ga kúú piı u bà u karbia tə con. U kúú yí də ba dwëe, ba wàrı ba yíá ba súrı dwıan tə yurı. Ba yá kúú yèrì yoo tə, ba nə wá swın u con. ⁴¹ U nə piı u bà ku batwa tə nə, u swın ba con, u wú: «Á tə yi á tágó á dwëe? Ku me nətu! Máŋá yí. Á nəŋə, ba wá ja *Ləzwənə-Biu †, ba kə cuna lià tə jıàn wa. ⁴² Á zaŋa yu nə, nə virə! Á nəŋə, beə tə nə wá ja nə u pa, tə bwələ yəbə».

Zwezi janu tə yoo

(Matıə 26.47-56; Likə 22.47-53; Zwan 18.2-12)

⁴³ Zwezi yà tə wulə u swın, lala də Zwidasə yí. U də yá yi u karbia fugə bələ tə wa liù don. Laluu yá wulə u kwa də ba jıàn lagurı siàn də dangwələh. Ba yi *Zwifə-ba Yu *joŋwana yun tián tə, də Yu nii *yənu tián, də ba *nəkwına tə yá nə tun ba. ⁴⁴ Zwidasə, beə tə nə wá ja Zwezi u pa tə, burı lià tə nətu tə, u yá nə wá fwa: «Beə tə, à nə wá ja à kukwalı † tə, mə u mù nə, á nə pià. Á jana wá, á cia u nə zəni». ⁴⁵ Máŋá tə Zwidasə nə yí, lala də u fărú u yí Zwezi yıra, u ga swın u con, u wú: «Karnyına!» U dàh ga kukwalı wá. ⁴⁶ Ba duən tə dàh ma ja Zwezi.

⁴⁷ Yá karbia tə yá nə wulə lá tə wa liù don curı u lagurı siù, u ma za Yu joŋwana yun tián nəkwıa tə tütünü zıun u gwəŋə. ⁴⁸ Zwezi swın ba con, u wú: «Á twı də lagurı siàn də dangwələh, sə á ma ja nə, ndə à yi ŋwıàn tə, à nə gwı lià. ⁴⁹ Duun mama, à yá wulə də aba, à yá kàrı lià *Zwifə-ba Yu *diè tə wa, á ga wá nə jun. Yá ku tə dàh tun, sə ku tə nə púpúnı Yu sagı tə wa nii ma súde». ⁵⁰ U karbia tə me dàh yá wá, ba ga dəri. ⁵¹ Ba-landuru don yá púé Zwezi kwa. Ganyau ciı nə u yá bıbarı. Lià tə yá pià, sə ba ja wá, ⁵² yá u pıru u jon, u dugu ganyau tə, u ga dəri də u yaswələ.

Zwezi wulə Zwifə-ba yun tián tə, ba nə bürı bürà yáá con

(Matıə 26.57-68; Likə 22.54-55, 63-71; Zwan 18.12-14, 19-24)

⁵³ Lià tə jun Zwezi, ba ja va *Zwifə-ba Yu *joŋwana yun tián nəkwıa tə sàh. Yu joŋwana yun tián tə, də Zwifə-ba *nəkwına tə, də Yu nii *yənu tián tə yá kun ku bwálı təntə nə. ⁵⁴ Piyerə yá púé Zwezi kwa yıŋuna. U zua Yu joŋwana yun tián nəkwıa tə dəwoo wa. U jəé lantə də Yu *diè lià tə nə ci ka nə, u ywèrı mən.

⁵⁵ Yu joŋwana yun tián tə, də yun tián tə duən mama, ba nə bürı *bürà tə, yá pià yoo, sə ba kə Zwezi yuu wa. Ba yá pià, sə ba gu wá, yá ba ba yoo mama na. ⁵⁶ Lià nə dáá yá kunı kunı ba kəni Zwezi nii nə, yá ba níé yá ba duən twá. ⁵⁷ Ba duən dàh ma zàn ba kuna kunı tə tə, ba kə u nii nə, ba wú: ⁵⁸ «Nə ni də, u swın, u wú: «Á wá mə Zwifə-ba Yu diè ka tə, lià nə lwə. Dian batwa nii nə, à wá lwə ka don, ka nə bá yá ləzoni nə lwə».» ⁵⁹ Yá də ku mù yoo təntə me, ba níé yá tə ba duən twá.

⁶⁰ Yu joŋwana yun tián nəkwıa tə dàh ma zàn lià tə me yáá nə, u bwe Zwezi, u wú: «N ba yoo le, naaa? Bëëë nə lià ba tə swın, ba kəni n yuu wa?» ⁶¹ Yá Zwezi púé u nii, u ga ba yoo swın. Yu joŋwana yun tián nəkwıa tə kúú bwe wá, u wú: «N yi *Kəris tə, u nə yi Yu tə, ba nə bwi, u nə bıú naaa?» ⁶² Zwezi ma le, u wú: «Á mù nə yi wá. Á ga wá na *Ləzwənə-Biu ‡, də u jəé Yu tə, u nə wulə tə me yuu wa, juzən † nə. Á wá na wá də u naŋa lanworı bakwan tə wa, u biàn».

†† Ku nətu tə yi *Zwifə-ba yofwamıun, də ba nə jəri duən, nə à yəé də ba nə vəli duən sàh, sə ba na duən. ‡ Zwezi yi u tətə yoo nə u swın. †† Ka jəh piú juzən vən nə yi dun bwálı.

† Zwezi yi u tətə yoo nə u swın.

⁶³ Yü jonwana yun tían nəkwiä tē dāñ ma cıru u gànü dē lıña, u ga swın, u wú: «Nə kúü ba liä piä, sə ba bırı nəba yoo don. ⁶⁴ Á ni, u nə swın u twın Yü nətu. Bëëëe nə á buña ku yuu wa?» Ba me dāñ ma swın dē, u me, sə ba bürü u bürä, sə ba gu wá. ⁶⁵ Ba duən dāñ ga pi mımıan ba lwá Zwezi yuu wa. Ba pú u yíá nə, ba mà wá dē jıgungulə, yá ba ga swın u con, ba wú: «Lwarı liü tē nə fwa mú ku tē!» Yü diè liä tē nə cı ka nə tē jun Zwezi, ba faru u pıpara nə.

Piyerə swın dē, u yəri Zwezi

(Matıə 26.69-75; Likə 22.56-62; Zwan 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Piyerə yà tē nə wulə dəwoo tē wa, dē nəñ Yü *jonwana yun tían nəkwiä tē tutunbua nə u yí. ⁶⁷ U ni Piyerə, dē u wulə u ywèri mən tē, u ywāñ wá zəni, u ga swın u con, u wú: «N mü, n dē yà wulə dē *Nazaretə Zwezi tē». ⁶⁸ Yá Piyerə dāñ ten, u wú: «Á yəri ku tē, n nə wulə n swın tē, à ba ku dēñ nəñ». U nə zàn u nan dəwoo tē wa, u zu kwələ wa, cəbu nə ku kwi.

⁶⁹ Yá tutunbua tē nə ni wá kúü zàn u swın liä tē, yà nə wulə lá tē con, u wú: «Bëe wà tē yi ba wa liü don». Piyerə ma kúü ten ku. ⁷⁰ Ku fwa mēe, dē liä tē, ba nə wulə lá, tē kúü swın Piyerə con, ba wú: «N dē cıgá yi ba wa liü don, n dē nə yi Galile tiú tē yırı». ⁷¹ Piyerə dāñ ma dū, u wú: «Sə Yü cügü nə, dē à nə kunı. Á dūə dē, à yəri bēe tē, á nə swın u yoo». ⁷² Ku mánjá tē nə, dē cəbu tē kúü kwi nēe bələ nii nə. Piyerə dāñ ma liı ku tē, Zwezi yà nə swın u con, u wú: «Də cəbu tē nə wà kwi nēe bələ, n wá ten nēe batwa dē, n yəri nə». U dāñ ma wulə u kwi.

Ba ja Zwezi, ba va Pilatə yáá con

(Matıə 27.1-2, 11-14; Likə 22.66-71; 23.1-5; Zwan 18.28, 33-38)

15 Jıju fuən fuən, *Zwifə-ba Yü *jonwana yun tían, dē ba *nəkwiä, dē Yü nii *yənu tían, dē yun tían tē duən me, ba nə bürü *bürä tē, kun duən nə, ba vuru, sə ba na won tē, ba nə wá ma fwa Zwezi. Ba jun wá, ba vwa ba ja va ba pa *Pilatə nə. ² Pilatə dāñ bwe wá, u wú: «N mü nə yi Zwifə-ba piü tē?» Zwezi ma le wá, u wú: «Mə ku yi nətu, ndə n nə swın tē!» ³ Yü jonwana yun tían yà jə yiən, ba ja zıga Zwezi nə. ⁴ Pilatə ma kúü kwən u bwe wá, u wú: «N nəñ yiən tē, ba nə kəni n yuu wa! N bá sugu jə?» ⁵ Yá Zwezi kúü wà yoo mama le, ku pa ku gwári Pilatə.

Ba bürü Zwezi bürä, sə ba gu wá

(Matıə 27.15-26; Likə 23.13-25; Zwan 18.39-19.1, 4-16)

⁶ *Pakə cànə mama nə yí, *Pilatə yáá dugu bāñ diè liü don, wà tē liä tē mama nə yáá lóri, sə u dugu. ⁷ Bēe don, ba nə bonə Barabasə, yà wulə bāñ diè wa. U yà wulə lá dē liä duən, u dē ba nə sugu liä, ba kə *Romə-ba yáá tían tē nə, mánjá don wa, yá ba ga gu liü yırı. ⁸ Lulu tē dāñ ma di Pilatə con. Ba ma lóri wá ku tē, u yáá nə fwa u pa ba Pakə cànə mánjá mama wa, sə u fwa ku u pa ba. ⁹ Pilatə ma bwe ba, u wú: «Á piä, sə à dugu *Zwifə-ba piü tē naaa?» ¹⁰ U yà yəə Yü *jonwana yun tían tē nə ja Zwezi ba bə u con tē dēñ. Ba pın wá Zwezi, ba yà nə jə wugwu dē wá tē yırı.

¹¹ Yá Yü jonwana yun tían tē sugu lulu tē, sə ba lóri Pilatə, sə u dugu Barabasə müü. ¹² Pilatə ma kúü bwe liä tē, u wú: «Bëëëe nə á dāñ piä, sə à ja u tē, á nə ma bonə <Zwifə-ba piü> tē, à ma fwa?» ¹³ Ba ma le wá, dē ba cəri, ba wú: «Pa, sə ba paa wá dagarı yuu wa!» ¹⁴ Pilatə ma bwe ba, u wú: «Bëëëe yokukwıun nə u fwa?» Yá ba ku kwən ba cəri, ba kə yü nə, ba wú: «Pa, sə ba paa wá dagarı yuu wa!» ¹⁵ Pilatə yà piä, sə u poli lulu tē piä, u dāñ ma zàn u dugu Barabasə, u pa ba. Ku kwa nə, u pın ba mà Zwezi dē fıfıran, u ga ti wá u pa, sə ba paa wá dagarı yuu wa.

Pamana muña Zwezi

(Matıə 27.27-31; Zwan 19.2-3)

¹⁶ Pamana tē jun Zwezi, ba ja zu yáá tiú tē dəwoo wa, bürä diè tē nə wulə lá. Ba dāñ ga bon ba duən pamana tē me. ¹⁷ Ba ti gansıan mwın, ba ma zu Zwezi, ba su casuran yupuu, ba tın u yuu wa. ¹⁸ Ba dāñ ga wulə ba jünü wá, ba wú: «Nə jünü mú, *Zwifə-ba piü!» ¹⁹ Ba dāñ ga mà u yuu nə dē mü. Ba pi mımıan ba lwá u yuu wa. Ba dāñ ga toli ba nadwana yuu, ba kwé tia u yáá con. ²⁰ Ba nə mun wá ba zwēe, ba li gansıan mwın tē, ba ga kúü piı ba zu wá u tətə ganan tē. Ku kwa nə, ba jun wá ba va, sə ba paa dagarı yuu wa.

Ba paa Zwezi dagarı yuu wa

(Matıə 27.32-44; Likə 23.26-43; Zwan 19.17-27)

²¹ Mánjá tē, Zwezi dē pamana tē nə wulə cwəñə wa, ba jéri bēe don, ba nə bonə Sirenə Simon. U yi Alekəzandərə dē Rifisə † nyına. U yà yi u naña u kára wa. Pamana tē kálú ba pa u zın Zwezi dagarı tē. ²² Ba jun Zwezi ba ja va bwálı don, ba nə bonə <Goləguta>. Ku dēñ nə yi <yuzuña bwálı>. ²³ Ba yà piä, sə ba pa wá di-ven, ba nə güli yacara tiü, ba nə bonə <mirə> tē wa, yá Zwezi vıga.

²⁴ Ku kwa nə, ba paa wá dagarı tē yuu wa. Ba tá kwé ba ma tara u ganan, sə ba na ku tē, ba liü mama nə wá ti. ²⁵ Ba paa wá jıju lugu nugu mánjá wa. ²⁶ Dau tē yuu, ba ken púpúná duən lá nə, tē nə bırı won tē, ku nə pın, ba ma gu wá. Ku púpúnı, ku wú: <*Zwifə-ba piü>. ²⁷ Ba paa řwına bələ duən, ba nə gwı liä, ku mánjá tē wa ku bwálı təntə nə dē Zwezi. U don yi u jızən yuu, u don tē yi u jıgwıə yuu. ²⁸ [Ku tun nətu, sə ku tē nə púpúnı Yü sagı tē wa, nii ma sú: «Ba gəlı wá ba kə yol-wanfwana wa».]

²⁹ Liä tē, ba nə twá lá, ba le yáá vuvugu ba yuu, ba ga twın wá: «Həyi! N mü liü tē, n yà nə piä, sə n mà Zwifə-ba Yü *diè tē, n ga lwà ka don dıan batwa nii nə. ³⁰ N tətə dāñ jon n tıan! Nan dagarı tē yuu n cú». ³¹ Zwifə-ba Yü *jonwana yun tían tē, dē Yü nii *yənu tían tē dē yà muña Zwezi, ba ga swın duən con, ba wú: «U wáá liä duən u jonə, yá u wəri u tətə u jonə. ³² U mü liü tē, u nə wú, u yi *Kərisə tē, u nə yi *Yızarayelə piü, u dāñ nan dagarı tē yuu u cú sıún. Nə nə ni ku mü təntə, nə dāñ wá kə nə waa u nə». Liä tē, ba yà nə paa Zwezi səpuni nə dē yà twın wá.

† Ywəri Romə tían 16.13.

Zwezi tian tē yoo

(Matia 27.45-56; Likə 23.44-49; Zwan 19.28-30)

³³ Yikunu púé tua tē mē nē, ku nē zigi yicau lugu fugə bələ máńá, ku ja va dədəni lugu batwa. ³⁴ Yá lugu batwa máńá nē yí, Zwezi bubwi u kə yu nē dē u luu sugu, u wú: «Eloyi, Eloyi, lama sabatant?» Ku dən nē yu: «Á Yu, à Yu, bēēē nē pin, n ma vi nē n dugu?» ³⁵ Lià tē duən yà nē wulə lá nì u kori, ba ga swìn, ba wú: «Á cu-ga, u bońə Yu nii *sùsùnù Eli». ³⁶ Ba liù don dəri u va u ti canftnsu, u lə diven nyunu wa. U ti ku u vwa muu nii nē, u làrì Zwezi nē, sē u nyu. U ga swìn, u wú: «Á ziga, nē wá na dē, Eli nē wá bà u cú wá dagaru tē yuu». ³⁷ Yá Zwezi bubwi u kə yu nē, u mu ga zwēē. ³⁸ *Zwifə-ba Yu *diè tē wa, mimii gànù zigi yu nē, ku curi † ku cú tua, ku pwēē bələ. ³⁹ *Romə-ba pamana bíi yuu tíú yà nē ziga Zwezi yáá con, ni nətu u nē tuga, u swìn, u wú: «Bēē tē cígá yà yu Yu-Biu!»

⁴⁰ Kana duən dē yà ziga yuńuna, ba ywàńá. Mari Madəlenə, dē Zwakə nəmaa dē Zwoze nuu Mari, dē Salome dē yà wulə ba wa. ⁴¹ Ba kana təntə yà púé Zwezi kwa, máńá tē, u yà nē wulə Galile nagwanaa wa, ba tuńa ba pin wá. Kana duən dē yà wulə lá, ba nē twá u nē ba va *Zwerizalemə.

Zwezi ləbəri wa kənu

(Matia 27.57-61; Likə 23.50-56; Zwan 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Dədəni twi ku yí, ba ga wulə ba kəni *Zwifə-ba *sié dun tē sírí. Ku máńá tē wa, Arimate Zwuzefə yí bwálí tē wa, ba nē paa Zwezi. Zwuzefə yà wulə lià tē wa, ba nē buri bura tē. U yà yu liù tē lià mē nē zilí. U yà dənì Yu pàrì tē, ku nē wá bà wiən tē mē yuu wa. Zwuzefə wə fən dəri, sē u va *Pilatə con, u lòrì cwəńə, sē u guri Zwezi. ⁴⁴ Máńá tē wa, Pilatə nē nì dē Zwezi manwaru u ti, tē gwári wá zəni. U dən ma tun ba bon pamana yuu tíú, sē u bwe wá: «Zwezi cígá tuga ku dián naaa?» ⁴⁵ Máńá tē, pamana yuu tíú tē nē le wá, u dən pin cwəńə Zwuzefə nē, sē u ti Zwezi. ⁴⁶ Zwuzefə vəli u yə ganpon. U cú Zwezi dagaru tē yuu wa. U pəpəni wá dē gànù tē, u ja va u tün ləbəri wa, ba nē kua più kapan wa. Ku kwa nē, u yigu kapan nəfaru, u ma sun buu tē nii nē. ⁴⁷ Mari Madəlenə, dē Zwoze nuu Mari yà wulə ba ywàńá bwálí tē, ba nē kəni Zwezi.

Malika swìn kana tē con dē, Zwezi bwìn u nan tian wa

(Matia 28.1-8; Likə 24.1-12; Zwan 20.1-10; Tutunan 2.23-32; 26.8)

16 *Zwifə-ba *sié dun tē nē kēēń, Mari Madəlenə, dē Zwakə nuu Mari, dē Salome yə tural, ba ja ku ba va, sē ba ma turi Zwezi yura. ² Ku dun tē jju fuən fuən, yu piún máńá wa, ba zàn ba va ləbəri tē bwálí nē. ³ Ba yà swìn duən con, ba wú: «Wàà nē wá bəbəli kapan, tē nē wulə ləbəri tē nii nē, u pa nəba?» ⁴ Yá máńá tē, ba nē ywàń, ba ni dē, ba bəbəli kapan nəfaru tē ba tün səpuni nē.

† *Mimii gànù təntə nē pwēē bwálí tē, Yu jorwana yun tián nək-wla tē cici nē yáá zu, u fwa *jonji tē u pin Yu nē, dē lià tē duən tē nē zwl, ba mē lá tē duən nē. Gànù təntə curu tē buri dē, liù mama dən wáá Yu yura, u yí.*

⁵ Ba dən nē zua ləbəri tē wa, ba ni balanduru don, dē u jə jizən yuu, u zu gandarə nəpon. Fən ma zu ba. ⁶ Yá u dən swìn ba con, u wú: «Á dənà ká pa fən ja aba.

*Nazaretə Zwezi tē, ba nē paa dagaru yuu nē, á pià? U pií u bwìn u nan tian wa, u kúù tələ yəbə. Á ywàńá bwálí tē, ba yà nē ken wá. ⁷ Á dən vələ á swìn Piyerə, dē u karbia tē duən tē con, dē u dí yáá u vələ, sē u dən aba Galile nagwanaa wa. Mə lá nē, á wá na wá, ndə u yà nē swìn á con nətu tē». ⁸ Ba dən nan ləbəri tē wa, ba dəri ba va yuńuna, ba yà nē yu ba vuvaga tē yur. Fən yə jə ba. Yá ba ga wə yoo liù mama con swìn, fən yà nē jə ba tē yur.

Zwezi buri u tiàn Mari Madəlenə nē

(Matia 28.9-10, 16-20; Likə 24.36-53; Zwan 20.11-29; 1 Korəntə tián 15.3-8)

⁹ [Zwezi bwìn u nan *Zwifə-ba *sié dun tikun jju fuən fuən, u dí yáá u buri u tiàn Mari Madəlenə nē. Ku mù Mari tē yura nē u yà duń *zinə barpe tē. ¹⁰ Mari jun ku nwen tē u va u man u buri ba tē, ba yà nē yu dē Zwezi. U twi dē ba yà wulə ba kwi, ba pwíí yà nē cùgù yur. ¹¹ Ba nē nì dē, Zwezi wulə mu wa, yá dē Mari ni wá, ba wə ku sēē.

Zwezi buri u tiàn u karbia bələ duən nē

(Likə 24.13-35)

¹² Ku kwa nē, Zwezi kúù pií lwań yiri don, u buri u tiàn u karbia tē bələ duən nē. Ba yà wulə cwəńə yuu ba vəli gau. ¹³ Ba mù pií ba bà, ba man ku, ba buri ba duən tē nē. Ba dē tē wə sēē.

Zwezi buri u tiàn u karbia fugə dē nədu tē nē

¹⁴ Ku zwlu wa, Zwezi pií u buri u tiàn u karbia fugə dē nədu tē nē, dē ba wulə ba dē. U caga ba nii nē, ba nē ba Yu nii sēē, dē ba zlbaniun tē yur, ba nē viga míámíán, sē ba sēē lià tē nii, ba nē ni Zwezi, u bwíun tē kwa nē yur.

¹⁵ U dən ma swìn ba con, u wú: «Á vələ luu tē mama wa, á swìn Yu suywáńú tē á buri lià mē nē. ¹⁶ Liù tē nē ken u waa Yu nē, yá ba ga lə ku tíú níá wa, ku twá dē *Kərisə yur, Yu wá jon wá u cuna wa. Yá liù tē, u nē bá kə u waa Yu nē, Yu wá buri ku tíú bura, u ga cùgù wá. ¹⁷ Á nəńə Yu diàn mumunan tē, tē nē wá twá ba tē nē, ba nē ken ba waa Yu nē: Ba wá li *zinə lià yura à yur yuu nē. Ba wá swìn sùràn yiri duən tē, ba nē yəri. ¹⁸ Ba nē jun duńa, nē à yəə ba nē nyua fanan, tē bá fwa ba won mama. Ba wá tün ba jìàn yayuńa yuu wa, ba yayıran ga wá zwēē».

Zwezi pií u va Yu sàń

¹⁹ *Yuu-Tiu nē swìn ba con tē kwa nē, u diğá yu. U jəé Yu jizən †† vən nē. ²⁰ U karbia tē dən zàn, sē ba va ba swìn Yu suywáńú tē bwálí mama nē. Yuu-Tiu yà sańa ba tutuńi tē wa, u ga twá Yu diàn mumunan nē u buri ba dē, sugu tē yu cígá.]

†† *Ka jəń piú jizən vən nē yu dun bwálí.*

Likè

Likè sagi tã yuu wa sugu

Lìù tã, u nã púpúní sagi ku tã

Likè nan dwíí don yofwamɔnan wa, tã mù dã Matìã dã Marøkã dã Zwan ba dwíí tã yofwamɔnan tã nã tã nãdu. Likè tãtã tã Zwifã, u ga jì *Kãrisã liù. Ku nã twá nãtu tã, ba nã kàrì wá dã u lãzwãnyiri tã nã yì nãtu, u yì liù tã, u nã pià yãnu. Yá u ga swã yìèn tã nã tun, tã lã. Nã zãn nã yèã dã, u yì ðumuturu.

Lìà tã duãn tã, ba nã púpúní suywánán tã, yà yì lià tã, ba nã nì tã yìèn tã dã ba yíá. Likè mù yà wà tã nì dã u yíá. U yì u bwe tã yìèn tã nã zãni zãni, lià tã con, ba nã nì tã dã ba yíá. U sóní nãtu, ba nã luru Zwezi tã dã yoo.

U mù dã *tuntunu Polã ken duãn, ba va bwálá, máná tã wa, Polã nã væli, sã u swìn suywánú tã, u burì lià tã, ba nã tã *Zwifã-ba nã.

Likè púpúní saga bælã. U sagi tã don yì suywánú sagi ku tã, ku don tã dã yì tuntuna tutunan sagi tã.

Lìà tã nã, Likè nã púpúní

Likè yì u pià, u swìn Zwezi suywánú tã, u burì lià tã nã, ba nã tã *Zwifã-ba tã. Ba lià tãntã swìn *Gãrøkã-ba sugu, ba ga tãlã *Yìzãrayelã luu nii wa. U gwin Zwifã-ba sùràn tã, tã ðãn niun nã cã, dã Zwifã-ba yofwamɔnan tã, ba nã yèri, u burì ba. Yá ku ðãn pìn lià tã, ba nã tã Zwifã-ba luu mama wa wáã ba lwarì dã, Zwezi yì liù tã, u nã jon ba.

Sagi tã wa sugu

Likè burì dã, Zwezi yì liù tã, u jonã lià ba cuna wa, u ga yì *Yuu-Tiu. Zwezi swã lià tã, ba nã muñã ba: Ku mù nã yì cuna lià, dã bìsíná dã zura dã gayiñã.

Likè burì u sagi tã nãtãn

(Marøkã 1.1; Tutunan 1.1-3)

1 ¹⁻³ À yáá tíú Teofilã, yìèn tã, tã nã tun nã pwãrã wa, lià zãnzan dãdãn, sã ba púpúní tã, ba tún. Ba tún yìèn tãntã, ndã tã tìán tã nã nì tã, ku máná tã wa, tã nã tun. Ku ga ya ba yuu zilì, sã ba swìn Yù sugu tã. Mã ku mù nã pìn, ku nã yí à dã, à dã ma bwe zãni yìèn tã yuu wa, tã nã tun, ku máná tã nã. Yá ku ya ziãn, ku pa à mù nã, sã à púpúní tã à pa aba, ndã ku nã zìgi nãtu. ⁴ À fwa ku nãtu tã, sã n ma wànì n lwarì kàrà tã cígá tã, n nã nì tã.

Maluka swìn Zwan-Batisã luru tã yoo

⁵ Máná tã wa, *Erodã nã yì Zwide nagwanaa tã wa più, Yù *jonwanu don yà yì lá, ba ma boñã Zakari. U dã yì Abia púlí tã wa Yù jonwanu don. U kan yurì nã Elizabetã. U ya *Arøn Yù jonwanu nãkwia dwíí tã wa bùá. ⁶ Ba mẽ bælã yà yì cígá tìán Yù yáá con, ba ga zilí yìèn tã mama, Yù nã nã pìn u *nii tã yuu wa zãni. Ba ba yoo jã, ba nã wá caga ba nii nã ku yurì. ⁷ Elizabetã yà

yì kaduñu. Ku mù nã pìn, ba yà ba biù jã, yá ba mẽ bælã tã dã ga kwìn.

⁸ Dũn don nã, ku yà twi ku yí Zakari dwíí púlí tã, sã ba tun Yù tutuñi tã. Ku mù nã pìn, Zakari yà wulã *Zwifã-ba Yù *diã tã wa, u fwa ku tutuñi tã, ⁹ ndã ku nã yì Yù jonwana tã yofwamɔnã. Ku tua Zakari yuu wa, sã u zu bwálí tã wa, ku nã yì Yù nyiãn nã, u surì turalì u pa Yù nã. ¹⁰ Máná tã wa, u nã wulã u surì turalì tã, laluu tã mama yà ziga kàrà wa, ba jùnì Yù.

¹¹ *Yuu-Tiu *maluka twi, ka nan Zakari nã. Ka twi ka ziga *jonji kúrì tã juzãn nã. ¹² Máná tã, Zakari nã nì ka, u bican ðuñi, u ga zãzãgã. ¹³ Yá maluka tã ðãn swìn u con, ka wú: «Dãn ká pa fãn ja mú, Zakari. Yù nì n yulori tã: N kan Elizabetã wá luri bibẽ u pa mú, n ga wá kã u yurì Zwan. ¹⁴ U wá yà pupwãn nãfaru, u pa mú. Yá lià zãnzan dã ga wá jwẽ u luri tã yurì. ¹⁵ U wá yà lãzwãn-faru Yuu-Tiu yáá nã. U bá nyu ðiven, nã à yèã swana yiri mama. U wá sú dã Yù-*Siñu tã, dã u tã wulã u nuu pùã wa. ¹⁶ U wá van *Yìzãrayelã lià zãnzan, u ja bà Yuu-Tiu tã con, u nã yì ba Yù. ¹⁷ U tãtã nã wá va u tìàn nã, Yù yáá nã, dã Yù-Siñu ðlãn tã, tã nã yì dã Yù nii *sùsùnù Eli. U wá pa nyuna dã bia kã duãn nã. U wá ja

ba tē, ba nē vl̄ nii, u ja bà cígá tìán tē, ba nē jē wubuŋa con. U wá tan̄ l̄à tē, u pa ba ma diàn Yuu-Tiu».

¹⁸ Zakari dàñ ma swìn mal̄ka tē con, u wú: «À wá twá nētē à ma lwar̄ dē, ku yl̄ cígá? À dē à kan mama nē kw̄ln̄». ¹⁹ Mal̄ka tē ma le wá, ka wú: «À yl̄r̄ nē ya Gabəriyelē. À mù nē wulē Yu yáá nē, à tuŋa à p̄n wá. U tun nē, sē à swìn n con, sē à ga pa mú suywáñú ku tē. ²⁰ Yá n wà à sùràn tē cígá p̄n, tē nii ga wá sú, dē tē máñá nē yí. Mē ku mù nē p̄n, nēñ n wá jì bēru, n bá wàní n swìn, ku ja va d̄un tē, tē yìèn tē nii nē wá sú».

²¹ Ku máñá tēntē wa, ku gwárí laluu tē, ku yà nē dàñ Zakari kàrà wa, u dánú tē yl̄r̄ Yu diè tē wa. ²² Yá u nē nan máñá tē wa, u yà kúù wàri dē ba u swìn. L̄à tē dàñ ma lwar̄ dē, ku ya u ni won, ku nē nan Yu, Yu diè tē wa. U j̄làn nē, u ma swìn ba con, u nii ga dēñē.

²³ Zakari dàñ tun Yu diè tē wa u zwēe, u p̄i u va u sàñ. ²⁴ Ku nē twi ku bà, ku dání kwa nē, u kan Elizabetē j̄n p̄ùé, yá u dàñ yl̄ diè wa càni bonu. Ku máñá tē wa, u swìn u tiàn con, u wú: ²⁵ «Nēñ ku tē, Yuu-Tiu nē pià, sē u fwa u pa nē: Síún nē u pià, sē u lu nē, ku tē wa, ku nē yl̄ nē kana cavira l̄à yáá con».

Mal̄ka swìn Zwezi luru tē yoo

(Mat̄iē 1.18-23)

²⁶ Elizabetē p̄ùé tē janu càni bardu máñá wa, Yu tun *mal̄ka Gabəriyelē Galile nagwanaa tu don nē, ba nē boŋē <*Nazaretē>. ²⁷ U tun wá kacun don con, u tē nē yèri bēe, u yl̄r̄ nē yl̄ Mari. U yl̄ Zwuzefē bwálú, u nē pià, sē u swe. Zwuzefē tē nan più *Davidē dwíí tē wa.

²⁸ Mal̄ka tē yí, ka swìn Mari con, ka wú: «Ya pupwēn wa, Yu fwa pubwanu n yira. *Yuu-Tiu wulē dē mú».

²⁹ Tē yìèn tē wuwalt Mari zēnzēn, u ga bwe u tiàn yoo tē, ku mù junu tēntē nē pià ku swìn u con. ³⁰ Mal̄ka tē dàñ swìn u con, ka wú: «Mari, dàñ ká pa fēn ja mú. Yu fwa pubwanu n yira. ³¹ Nēñ n wá ja p̄ùé, n ga wá lura biú, n wá kē u yl̄r̄ Zwezi. ³² U wá yà lēzwēnfaru, ba ga wá bon wá <Yu tē, u nē wulē tē mē yuu wa, biú>. Yuu-Tiu Yu wá pa u jì più, ndē u n̄bēe Davidē nē. ³³ Yá u ga wá t̄ni dē p̄ari *Yizərayelē l̄à tē yuu wa máñá mama. U p̄ari tē bá zwēe dē mama».

³⁴ Mari ma swìn mal̄ka tē con, u wú: «Ku nētū tē ya ku wá z̄gi nētē, sē à nē yèri bēe?» ³⁵ Mal̄ka tē ma le Mari, ka wú: «Yuu-*Siŋu tē wá bà n yuu wa. Yá Yu tē, u nē wulē tē mē yuu wa, diàn tē wá p̄ú n yuu nē, ndē ywárí nē. Mē ku mù nē wá pa bisumaa tē, n nē wá lura tē, ya Yu nē ti, ba ga wá bon wá Yu-Biu. ³⁶ Elizabetē, u nē yl̄ n dwíí tíú, dē wá lura biú tē don, dē u kazuni tē mama. Ba yà wú, u wàri biú u luri, yá síún nē, u wulē u p̄ùé càni bardu wa. ³⁷ Won t̄l̄é, Yu nē wàri u fwa».

³⁸ Mari dàñ ma swìn, u wú: «Nēñ à yl̄ Yuu-Tiu tutunbua, sē ku fwa nētū, ndē n nē swìn ku». Mal̄ka tē dàñ ma kēer̄ ka yá wá.

Mari v̄li, sē u na Elizabetē

³⁹ Ku kwa nē, Mari b̄bari, u zàn u zu cwēñē, u ma v̄l̄e lala tu don nē, ku nē wulē Zwide nagwanaa v̄n tē con, ku nē jē p̄ēn tē. ⁴⁰ U v̄li u yí, u zu Zakari diè wa, u jun u kan Elizabetē. ⁴¹ Máñá tē wa, Elizabetē nē ni

Mari j̄nà tē, Elizabetē bisumaa tē lulugu u p̄ùé wa. Elizabetē ga sú dē Yuu-*Siŋu tē, ⁴² u bubwi u kē yl̄ nē, u ga wú: «Yu fwa zēni n yira, n duēn kana wa. Yu wá fwa zēni n bisumaa tē yira, n nē wá lura! ⁴³ À mù dē nē yl̄ wàà, *Yuu-Tiu nuu ma bà à sàñ? ⁴⁴ Nēñ máñá tē, à nē ni n j̄nà tē, à bisumaa tē lulugu dē pupwēn à p̄ùé wa. ⁴⁵ N p̄n cígá ku tē, nē Yuu-Tiu nē p̄n, ba swìn n con dē, ku nii tē wá sú. Ku mù nē p̄n, n yl̄ pupwēn tíú».

Mari bùà Yu nē

⁴⁶ Mari dàñ ma swìn, u wú:

«À bwi *Yuu-Tiu nē. ⁴⁷ À p̄ùé poli, Yu nē jon nē à cuna tē wa yl̄r̄. ⁴⁸ Yu b̄n à dē nyiēn don yoo, ndē u tutunbua nē. Cígá, síún dàñ nē, lu lēzwēnē dwíí mama wá swìn dē, à mù yl̄ pupwēn tíú. ⁴⁹ Yu tē, u nē wulē tē mē yuu wa, fwa yìèn, tē nē z̄iēn zēni, u pa nē. U yl̄r̄ z̄iēn, ku ba don ja. ⁵⁰ U wá d̄ari l̄à tē nē z̄ilí wá yinēgē zēnzēn, máñá dē máñá, ku nē ba zwēe. ⁵¹ U tun yìèn nēfaran, u ma b̄ri u diàn tē. U d̄ri lēzoni tē, ba nē jē fwiē, ba d̄ari ba j̄ēn duēn yáá nē. ⁵² U z̄in p̄ēgá tē nē jē diàn, ba padaran yuu u di, u ga z̄in ba tē, ba nē mun ba tiàn, u kē yl̄ nē. ⁵³ U p̄n wiēn zēnzēn, ba tē nē, ba nē ba jē ba dé. U p̄n, j̄jē tiàn pií ba vií dē j̄kur̄kē. ⁵⁴ U twi, sē u san *Yizərayelē l̄à nē, ba nē yl̄ u tutunbua. U lií máñá mama, sē u d̄ari ba yinēgē zēnzēn. ⁵⁵ U k̄n̄ nii nē n̄bara-ba con dē, ku wá yà nētū máñá mama. U k̄n̄ ku mù nii tēntē, u pa *Ab̄er̄hamē dē u dwíí nē».

⁵⁶ Mari fwa ndē càni batwa nē Elizabetē con. Ku kwa nē, u ma pií, u va u sàñ.

Zwan-Batisē luru tē yoo

(Likè 1.13-17; 2.25-32; 3.4-9)

⁵⁷ Elizabetē luru máñá nē yí, u twi u bà, u luru bibēe.

⁵⁸ Elizabetē yira l̄à dē u dwíí tiàn ni dē, *Yuu-Tiu d̄ari u yinēgē zēnzēn. Ba dē p̄ùé dàñ ma poli dē wá, ku yoo tē yl̄r̄.

⁵⁹ Ba *gor̄ji bis̄iná tē, u dian nana d̄un nē. Ku máñá tē wa, ba yà pià, sē ba pa wá u nyina Zakari yl̄r̄. ⁶⁰ U nuu dàñ ma swìn, u wú: «Ḍn Ḍn! À wá s̄ēe. U yl̄r̄ wá yà Zwan». ⁶¹ Ba ma swìn u con, ba wú: «L̄iù mama t̄l̄é n dwíí tē wa, u nē jē ku mù yl̄r̄ tēntē». ⁶² Ba dàñ ma bwe u nyina dē j̄làn, sē ba j̄ēn, b̄ēēē yl̄r̄ nē u wá pa u biú tē nē. ⁶³ Zakari ma l̄òri ba, sē ba pa wá p̄úpúnú daborubiē, u dàñ ma p̄úpúní ku yuu wa, u wú: «U yl̄r̄ nē yl̄ Zwan». Ku gwárí ba mama míámíán. ⁶⁴ Ku máñá tē wa, Zakari nii kúù p̄óri, ku wá yìèn kúù swìn. U súri u nii u kē yl̄ nē, u ma bwi Yu nē.

⁶⁵ Ku diğà l̄à tē mama yuu, ba nē bwelē lá. Zwide nagwanaa p̄ēn yuu l̄à tē mama yà swìn tē mù yìèn tēntē yoo. ⁶⁶ Ba tē mē, ba nē nēñ tē yìèn tēntē yà dwi tē yoo, ba ga bwe ba tiàn, ba wú: «Ku bisumaa tēntē dàñ wá yà nētē?» Yu diàn tē cígá yà wulē dē wá.

Zakari bùà Yu nē

⁶⁷ Yuu-*Siŋu tē súé bisumaa tē nyina Zakari, ku pa u swìn Yu nii sùràn tē tē, u wú:

⁶⁸ «À wá bu *Yizərayelə lià *Yuu-Tiu Yu tē nē. Yu ywàñ ba yuu, u ga yè ba u jon. ⁶⁹ U tun liù, sē u lu nēba nē yoo wa míámíán. Ku mù liù tē, u nē wá lu nēba nē yoo tē wa, yu u nan u tùtùnù più *Davidə dwíí tē wa, ⁷⁰ ndə u nē twá u nii *sùsùnà tē nē, u ma swìn, ku mánjá nē ba yigə. ⁷¹ U yà kàn nii dē, u wá lu nēba nē duŋa dē lià tē, ba nē culi nēba, juu wa. ⁷² Yu líí u *nimaru tē yoo. U dəri nē nɪbara tē yinəgə zənzən. ⁷³ Yu fwa ku nətɔ, u yà nē dùè dē nē nɪbɛɛ *Abərahama dē, ⁷⁴⁻⁷⁵ u wá jon nēba nē duŋa tē dɪàn juu yɪrɪ. Ku nətɔ nē wá wàní nē bu u nē dē zílá. Ku nətɔ tē, sē nē ma wàní nē yà lià tē, nē nē yu Yu nē tɪ, nē ga tē yu cígá tɪán Yu yáá con, dun mama, nē mu tē wa. ⁷⁶ N mù con nē, à biú, n wá va Yuu-Tiu yáá con nē, sē n ma kwen u cwəŋə. Ku mù nē pɪn, ba wá bon mú Yu tē, u nē wulə tē mɛ yuu wa, nii *sùsùnù. ⁷⁷ Yá n mù, à biú, n wá burɪ Yu lià tē dē, Yu wá jon ba ba cuna wa u ga kwen tē, u lu u mù dē ba pwərə wa. ⁷⁸ Nə Yu tē swə nēba zənzən, u ga dəri nē yinəgə zənzən. U wá pa poni nan yu, ku pɪpɪlɪ nē yuu con ndə yɪcau nē pɛn. ⁷⁹ Poni tē wá san ba tē nē wulə yɪkunu wa, dē ba tē nē wulə tɪan fən wa. Ku mù poni tē nē wá kə nēba cwəŋə tē wa, ku nē jə bɪcan siə».

⁸⁰ Bisɪmaa tē bori, yá u pubuŋa dē ga daŋa ku súrɪ lá. U yɪ kasɔɔ lanworu wa, ku ja va dun tē, u nē burɪ u tɪàn Yizərayelə lià tē yáá con.

Mari lurɪ u biú Zwezi

(Matie 1.18-25)

2 Ku mánjá təntə wa, pafaru Ogisətə pɪn nii, sē ba gálà u luu ləzoni tē mama. ² Ku mù təntən lagala tē fwa, dē Kirinisə nē ya Siri nagwanaa tē yáá tíú, più nəfaru tē nē lu u tún. ³ Lià tē mama vəli, ba púpúní ba tɪàn ba dəkúu bwálí nē.

⁴⁵ Zwuzefə dē nan *Nazarətə nē, ku nē wulə Galile nagwanaa wa, u va Zwide nagwanaa tē wa, più *Davidə tɪu, ba nē boŋə «Betələhemə», u dē u bwálú Mari. Ba vəli lá, Zwuzefə nē yɪ Davidə nàú tē yɪrɪ. Mari tē, u nē pià, sē u swe Zwuzefə nē, tē pùé yí. U dē Zwuzefə vəli lá, sē ba púpúní ba tɪàn. ⁶ Mánjá tē wa, ba nē wulə Betələhemə nē, u biú tē luru yí. ⁷ Mari lurɪ bibɛɛ, u kacaru biú. Vərə dii tē mama yà súé. Ku mù nē pɪn, Mari baa u biú dē ganan, u ga tɪ wá u tún vəná kurəbori wa.

Malɪka nan lià nē cì vəná nē

⁸ Ku mù nagwanaa təntə tətə wa, payɪra yà cì ba vəná nē tɪtɪn nē, gau wa. ⁹ *Yuu-Tiu *malɪka twi, ka nan ba nē. Yá Yu poni tē pɪrɪ ba ku kɪkarɪ, fən ga zu ba zənzən. ¹⁰ Yá malɪka tē swìn ba con, ka wú: «Á dənà ká pa fən ja aba. Á ja suywánjù à bà, sē à pa aba, ku nē wá poli *Yizərayelə lià mɛ pwíí zənzən: ¹¹ Tɪtɪn ku tē nē, ba lurɪ liù tē, u nē wá jon aba á cuna wa, più *Davidə tɪu wa. U mù nē yɪ *Kərisə, u nē yɪ Yuu-Tiu. ¹² Á nəŋə nətɔ tē, á nē wá twá, á ma lwarɪ wá: Á wá na bisíná, ba nē baa wá dē ganan, ba tún wá vəná kurəbori wa».

¹³ Naa nədu, malɪke kapupu nan Yu sàñ, tē bà tē súrɪ ka tē nē, tē bwɪ Yu nē, tē wú:

¹⁴ «Dun wulə Yu con, u nē wulə u *sàñ nē, u bɪcan siə tē wá yà tɪa yuu wa ləzoni tē, u mù Yu nē swə, pwərə wa».

Lià tē nē cì vəná tē nē vəli Betələhemə

¹⁵ Mánjá tē wa, *malɪke tē nē pií tē dɪ Yu *sàñ nē, payɪra tē swìn duən con, ba wú: «Nə dən vələ nē yí Betələhemə nē. Ku mɛ, sē nē na ku tē nē tun lá nē, ku tē *Yuu-Tiu nē pɪn nē yəni tē». ¹⁶ Ba twi lala ba yí lá, ba na Mari dē Zwuzefə dē bisíná tē. Bisíná tē tégə vəná kurəbori tē wa. ¹⁷ Ba nē nɪ bisíná tē, ba tún ku tē mama, malɪka tē nē swìn ba con, ku bisíná tē yuu wa. ¹⁸ Ku gwárí ba tē mama, ba nē nɪ ku tē, payɪra tē nē swìn ba con. ¹⁹ U mù Mari dē juu tē yìèn təntə mama u waa con, u ga buŋa tē nē dē u waa mama. ²⁰ Ku kwa nē, payɪra tē pií ba virɪ dē ba bwɪ Yu nē, ba ga pɪn wá dun tē tē mama yɪrɪ, ba nē nɪ ba ga na. Ba bwɪ u nē, yìèn tē mama nē fwa nətɔ, ndə malɪka tē nē swìn ba con, tē yɪrɪ.

Ba pɪn bisíná tē yɪrɪ Zwezi

²¹ Bisíná tē lurɪ dɪan nana dun nē, ba *gonji wá, ba ga kə u yɪrɪ Zwezi. Mə ku yɪrɪ təntə *malɪka tē burɪ dē, u nuu tē wà u pùé juu.

Ba ja Zwezi, ba va Zwifə-ba Yu diè wa

²² Ku kwa nē, mánjá yí, sē Mari dē twá ku tē nē, Yu *nii tē, u nē pɪn *Moyizə nē, nē burɪ, sē ku fwa kan nē lurɪ kwa nē. Zwuzefə dē Mari dən ma tɪ bisɪmaa tē, ba ja va *Zwerizalemə nē, sē ba pa wá *Yuu-Tiu Yu nē. ²³ Ku yɪ ndə ku nē púpúní Yuu-Tiu nii tē wa nətɔ, ku wú: «Liù mama cárɪ bisɪmabara yɪ, ba wá tún vən nē, sē u ya Yu cɪcɪ nē tɪ». ²⁴ Ba dē fwa ku *jonji tē, ndə Yuu-Tiu nii tē nē pià nətɔ. Ku yɪ ku fwa dē gunponi bələ, nē à yèé nasara gunpobii bələ.

Simeyon bùa Yu nē

(1 Piyərə 1.11)

²⁵ Bɛɛ don yà wulə *Zwerizalemə wa, ba ma boŋə Simeyon. Ku bɛɛ təntə yà yɪ cígá tíú Yu yáá con, u twá Yu cwəŋə tē zəni, u yà ga dənɪ liù tē, u nē wá zùrɪ *Yizərayelə lià tē bɪcanɪ. Yu-*Siŋu tē yà wulə dē Simeyon. ²⁶ Ku yà pɪn, u yəni dē, u bá tɪ, dē u nē wà *Kərisə nɪ dē u yíá. Kərisə tē, *Yuu-Tiu nē kúrú, sē u tun.

²⁷ Yu-Siŋu tē nē pɪn, Simeyon lwarɪ dē, u mɛ, sē u va *Zwifə-ba Yu *diè tē wa. Mánjá tē, Zwezi nuu dē u nyɪna tē nē ja ba bisɪmaa tē, ba ja bà, sē ba ma fwa ku tē, Yu *nii tē, u nē pɪn *Moyizə nē, nē pià. ²⁸ Simeyon tɪ wá, u kə u nyɪnɪ nē, u ga pa dun Yu nē, u wú:

²⁹⁻³⁰ «Síún nē, ku tē Yu nē swìn dē, ku wá tun tē jigə: Yuu-Tiu, à nɪ liù tē, n nē tun, sē u jon lià ba cuna wa, dē à tətə yíá. Ku mù yɪrɪ nē, n dən wàà n tùtùnù tē n yá, sē u tɪ dē bɪcan sií. ³¹ N tanɪ liù təntə luu ləzoni mɛ yíá yuu. ³² Ku liù təntə yɪ ndə poni nē, ku nē wá pa luu dwíé tē mama yəni mú. Ku ga wá pa dun Yizərayelə lià tē nē, ba nē yɪ n mù lià».

³³ Simeyon yièn tē, u nē swìn Zwezi yuu wa, yà gwárí Zwezi nuu dē u nyina zēnzēn. ³⁴ Simeyon lòrì Yū, sē u fwa zēni Zwezi dē u nuu dē u nyina yuu wa. U swìn Zwezi nuu Mari con, u wú: «Yū kúrú bisúmaa ka tē, sē u twá u nē, u ma bùrì Yizərayelə luu là zēnzēn bùrà, u ga sēe ba duən dē zēnzēn. U wá yà liù tē, u nē wá buri dē, Yū tunja u pin ləzoni nē, yá ba ga vi wá. Bisúmaa tē wá pa pubuŋi, tē nē wulə waa, nan poni nē. ³⁵ Yá n mù, biú tē nuu, n wá na cà. Tē cà tē wá cùgù n bican míámíán, ndə laguri síu nē pórí won nē. U wá pa là zēnzēn swìn ku tē, ku cígá nē wulə ba waa».

Anə, Yū nii susunkana, bùà Yū nē

³⁶ Yū nii *susunkana don, u yuri nē yū Anə, dē yū *Zwifə-ba Yū *diè wa. U yū Fanuwelə bùà, Azərə dwíi dəkúu tē wa. U bina yà dáá. U swe u kacún máŋá wa, yá bina barpe nii nē, u bart tē tɪga u yá wá. ³⁷ U yà kúu ba bart jə. U bina dàŋ yà dáá, u yà jə bina sapwɪnta dē bania. U yàà va u wulə Yū diè tē wa, tɪtɪn dē yɪcau, u ma tunja Yū tutuŋi tē. U vwe u nii, u ga jùnì Yū.

³⁸ Anə dē nē twi, u zu Zwifə-ba Yū diè tē wa, dē Zwezi dē u nuu dē u nyina wulə lá, u dē wulə u pin dun Yū nē. U dàŋ swìn bisúmaa tē yoo là tē mama con, ba yà nē dànì, sē Yū yə *Yizərayelə là u jon.

Zwuzefə-ba píi ba va Nazaretə

³⁹ Máŋá tē wa, Zwezi nuu dē u nyina tē nē tun ku tē mama, *Yuu-Tiu Yū *nii tē nē pià tē, ba dàŋ píi, ba ja wá, ba va ba tuu *Nazaretə, ku nē wulə Galile nagwanaa tē wa. ⁴⁰ Bisúmaa tē bori, u wubuŋa ga sùrí. U yà jə wubuŋa zēnzēn, yá Yū ga fwa u pubwanu tē u yira.

Zwezi wulə Zwifə-ba Yū diè tē wa

⁴¹ Bɪnɪ mama Zwezi nuu dē u nyina yàà va, ba dé *Pakə cà. ⁴² Máŋá tē wa, Zwezi nē jə bina fugə bələ, u nyina-ba jun wá, ba ja kə lá, ba va cà. ⁴³ Cà. ⁴⁴ Cà. ⁴⁵ Cà. ⁴⁶ Cà. ⁴⁷ Cà. ⁴⁸ Cà. ⁴⁹ Cà. ⁵⁰ Cà. ⁵¹ Cà. ⁵² Cà. ⁵³ Cà. ⁵⁴ Cà. ⁵⁵ Cà. ⁵⁶ Cà. ⁵⁷ Cà. ⁵⁸ Cà. ⁵⁹ Cà. ⁶⁰ Cà. ⁶¹ Cà. ⁶² Cà. ⁶³ Cà. ⁶⁴ Cà. ⁶⁵ Cà. ⁶⁶ Cà. ⁶⁷ Cà. ⁶⁸ Cà. ⁶⁹ Cà. ⁷⁰ Cà. ⁷¹ Cà. ⁷² Cà. ⁷³ Cà. ⁷⁴ Cà. ⁷⁵ Cà. ⁷⁶ Cà. ⁷⁷ Cà. ⁷⁸ Cà. ⁷⁹ Cà. ⁸⁰ Cà. ⁸¹ Cà. ⁸² Cà. ⁸³ Cà. ⁸⁴ Cà. ⁸⁵ Cà. ⁸⁶ Cà. ⁸⁷ Cà. ⁸⁸ Cà. ⁸⁹ Cà. ⁹⁰ Cà. ⁹¹ Cà. ⁹² Cà. ⁹³ Cà. ⁹⁴ Cà. ⁹⁵ Cà. ⁹⁶ Cà. ⁹⁷ Cà. ⁹⁸ Cà. ⁹⁹ Cà. ¹⁰⁰ Cà.

⁴¹ Bɪnɪ mama Zwezi nuu dē u nyina yàà va, ba dé *Pakə cà. ⁴² Máŋá tē wa, Zwezi nē jə bina fugə bələ, u nyina-ba jun wá, ba ja kə lá, ba va cà. ⁴³ Cà. ⁴⁴ Cà. ⁴⁵ Cà. ⁴⁶ Cà. ⁴⁷ Cà. ⁴⁸ Cà. ⁴⁹ Cà. ⁵⁰ Cà. ⁵¹ Cà. ⁵² Cà. ⁵³ Cà. ⁵⁴ Cà. ⁵⁵ Cà. ⁵⁶ Cà. ⁵⁷ Cà. ⁵⁸ Cà. ⁵⁹ Cà. ⁶⁰ Cà. ⁶¹ Cà. ⁶² Cà. ⁶³ Cà. ⁶⁴ Cà. ⁶⁵ Cà. ⁶⁶ Cà. ⁶⁷ Cà. ⁶⁸ Cà. ⁶⁹ Cà. ⁷⁰ Cà. ⁷¹ Cà. ⁷² Cà. ⁷³ Cà. ⁷⁴ Cà. ⁷⁵ Cà. ⁷⁶ Cà. ⁷⁷ Cà. ⁷⁸ Cà. ⁷⁹ Cà. ⁸⁰ Cà. ⁸¹ Cà. ⁸² Cà. ⁸³ Cà. ⁸⁴ Cà. ⁸⁵ Cà. ⁸⁶ Cà. ⁸⁷ Cà. ⁸⁸ Cà. ⁸⁹ Cà. ⁹⁰ Cà. ⁹¹ Cà. ⁹² Cà. ⁹³ Cà. ⁹⁴ Cà. ⁹⁵ Cà. ⁹⁶ Cà. ⁹⁷ Cà. ⁹⁸ Cà. ⁹⁹ Cà. ¹⁰⁰ Cà.

⁴⁶ Dian batwa nii nē, ba nɪ Zwezi *Zwifə-ba Yū *diè wa, dē u jəè Zwifə-ba Yū nii *yənu tɪán tē tətəŋi wa. U wulə u cuga ba, yá u ga bwe ba yièn. ⁴⁷ U yənu tē dē yièn tē ka le gwárí ba tē mama, ba yà nē cuga wá. ⁴⁸ Máŋá tē wa, u nuu dē u nyina tē nē nɪ wá, ku yà gwárí ba zəni. U nuu ma swìn u con, u wú: «Á biú, bēēē nē pin, n ma fwa nəba nətən? Nəh, n yoo yà jun à dē n nyina zəni, nē ma twá lá, nē pià mú». ⁴⁹ U ma le, u wú: «Bēēē nē pin, á pià nē? Á mē, sē á lwarɪ dē, à mē, sē à ywàh à nyina yièn yuu nē». ⁵⁰ Yá ba wà ku tē dēh nì, u nē pià, sē u swìn ba con nē.

⁵¹ Zwezi dàŋ ma píi, u twá ba nē, u va *Nazaretə. U sēe u nyina-ba tē nii. U nuu jun tē yièn tētə mama u

waa nē, u ga líi tē yoo. ⁵² Zwezi bori u kəni lá, u wubuŋa dē ga sùrí, u dàŋ ga pin pupoli Yū dē ləzoni nē.

Zwan-Batisə kàrà tē yoo

(Matie 3.1-12; Marəkə 1.1-8; Zwan 1.6-8, 19)

³ ¹⁻² Yū kori tē twi Zakari biú Zwan con nē, kasɔɔ lanworu tē wa, pafaru Tiberə pàrì tē bina fugə dē bonu máŋá wa. Ku máŋá tētə wa, dē Ponsə *Pilata nē tɪ Zwide nagwanaa, piú *Erodə dē ma tɪ Galile nagwanaa. Yá Erodə zunu, piú Filipə dē yà tɪ Yitire nagwanaa dē Tərakonitə nagwanaa, piú Lisaniyasə dē yà tɪ Abilenə nagwanaa. Anə dē Kayifə dē yà yū *Zwifə-ba Yū *jonwana yun tɪán nəkwɪna. ³ Zwan dàŋ zàn u jijiri Zwurəden munaa tē yira nagwanaa tē mama wa. U dàŋ ma kàrì Yū yoo u buri là nē, u wú: «Á vəvəə á kwa á ma sá á cuna. Á pian ba lə aba níá wa, ku twá dē Yū yuri. Yá Yū dàŋ wá kwen á cuna tē, u li á mù dē u mù pwəə wa.

⁴ Mə nətə nē, Yū nii *sùsùnù *Ezayi púpúnì u sagi tē wa, u wú:

«Ku yū bēe don nē bubwi kasɔɔ lanworu wa, u wú: «Á kwíán *Yuu-Tiu cwəŋə tē, sē á cē u cwəmɪnɪ tē, sē tē ya mənə mənə. ⁵ Buu gwálú mama wá sùh, pēen dē dədwələn mama wá cú, tē mē dē tia, cwəŋə gogwələn tē mama wá kwíán, cokukwɪnan tē mama wá pàrì, tē mē duən. ⁶ Yá là mama wá na nətə, Yū nē wá jon ba ba cuna wa».

⁷ Là kapupu yà nē twi Zwan con, sē u lə ba níá wa, ku twá dē Yū yuri. U dàŋ yà swìn ba con, u wú: «Á mù dəkwaə dwíi-ba! Wàà nē buri aba dē, á wáá á dəri á jén Yū luŋa tē yáá, tē nē biàn? ⁸ Ku nē yū nətə, sē á twá á tutunan nē, á ma buri dē, á vəvəri á kwa á ma sá á cuna. Á jə cígá, sē á swìn dē, *Abərahəmə yū á nɪbēe, yá ku cɪcɪ tē wá yí. Á mù nē swìn ku á con dē, Yū wáá kapana tē tē u lwàní u pin, tē jì Abərahəmə níán. ⁹ Nə wáá nətə tē nē tì, nē ma maŋa ndə dəri nē manwaru ku wulə tɪán dəkurən nē. Tíú tē mama, ku bia nē ba ywán, ba wá gonji ku, ba kə mən nē».

¹⁰ Là tē dàŋ ma bwe wá, ba wú: «Bēēē nē, nē dàŋ mē, sē nē fwa?» ¹¹ U ma le ba, u wú: «Lìú tē, u nē jə ganzubii bələ, u mē, sē u pa nədɔ u tē nē, u nē ba jə. Yá u tē dē, u nē jə wodiu u dé, u dē mē, sē u fwa nətə».

¹² Lanpolna dē twi, sē u lə ba dē níá tē wa, ku twá dē Yū yuri tē, ba ga bwe Zwan, ba wú: «Karyina, nē mē, sē nē fwa nətə?» ¹³ U ma le ba, u wú: «Á dānà ká pa ba ŋwín, ba doni ku nii tē, ba nē ŋwín!»

¹⁴ Pamana dē bwe wá, ba wú: «Nə mù dàŋ yū bēēē nē, nē mē, sē nē fwa?» U ma le ba, u wú: «Á dānà ká kálú liù, nē à yəə á kuna á kə u nii nē, á ma jon ku tíú səbiu dē diàn. Á dàŋ pian á ŋwírán tē cɪcɪ nē mē aba».

¹⁵ Laluu tē yà dànì dē yala, yá ba liù dē mama yà buŋa, u ga bwe u tɪán, dē ku nē tē Zwan nē ya *Kərisə.

¹⁶ Zwan dàŋ ma swìn ba mē con, u wú: «Á mù li aba dē níá, ku twá dē Yū yuri, yá liù don u diàn nē dáá, tē doni nē, wá bà. Á jun mùrì, sē à kùrù u nē natura †. U wá lə aba Yū-*Sɪŋu tē wa dē mən. ¹⁷ U jə u wocəri flyau u jìlàn wa, u kwen u cèrì u wobɪa tē, u pwēe tē dē wopulə

tə, u li duən wa. U pèe wobla tə, u kə u pulu wa, u ga suri wasanan tə mən wa, tə nə ba dèhè».

¹⁸ Yá ku tə ya, Zwan twá kwìè zənzən nə, u ma swìn Yü suywáñú tə laluu tə con nə. ¹⁹ Ku máñá təntə wa, Zwan vəli u caga plù *Erodə nii nə, u nə jon u zunu kan Erodladə, u ma fwa u kan, tə yiri, ku sùrí u nə fwa yokukwìnan duən, də tə nə dáá, yiri. ²⁰ Erodə dàh tə sùrí yolwan tə don lá, u pa, ba ja Zwan, ba kə bəh diè wa.

Zwan-Batisə ləgə Zwezi níá wa

(Matia 3.13-17; Marəkə 1.9-11)

²¹ Laluu tə mama níá tə liu kwa nə, Zwan ləgə Zwezi də níá tə wa. Ku kwa nə, u nə wulə u jùnì Yü, lanworu tə sùrí. ²² Yá Yü-*Siñu tə cúé u yuu wa, ndə won nə, ku nə ja yira, ndə gunpwənə nə. Yá kori dàh ga nan Yü *sàh nə, ku wú: «N yì à biswənə tə, u nə poli à pùé.»

Zwezi nıbara dəkūu

(Matia 1.1-17)

²³ Zwezi dıga u tutuñi tə dèh, də u jə ndə bına fitwa nə. U yà ya ndə ba nə buña tə, Zwuzefə biú.

Zwuzefə tə, u nə yì Eli biú,

²⁴ u nə yì Matatə biú,

u nə yì Levi biú,

u nə yì Meləki biú,

u nə yì Yanayi biú,

u nə yì Zwuzefə biú,

²⁵ u nə yì Matatiasə biú,

u nə yì Amosə biú,

u nə yì Nahumə biú,

u nə yì Esəli biú,

u nə yì Nagayi biú,

²⁶ u nə yì Maatə biú,

u nə yì Matatiasə biú,

u nə yì Səmeyin biú,

u nə yì Yoze biú,

u nə yì Yoda biú,

²⁷ u nə yì Yuanan biú,

u nə yì Reza biú,

u nə yì Zorobabelə biú,

u nə yì Swıalətıelə biú,

u nə yì Neri biú,

²⁸ u nə yì Meləki biú,

u nə yì Adi biú,

u nə yì Kuzamə biú,

u nə yì Eləmadamə biú,

u nə yì Erə biú,

²⁹ u nə yì Zwezi biú,

u nə yì Eliezerə biú,

u nə yì Yorimə biú,

u nə yì Matatə biú,

u nə yì Levi biú,

³⁰ u nə yì Simeyon biú,

u nə yì Zwida biú,

u nə yì Zwuzefə biú,

u nə yì Yonamə biú,

u nə yì Eliakimə biú,

³¹ u nə yì Meleya biú,

u nə yì Mena biú,

u nə yì Matata biú,

u nə yì Natan biú,

u nə yì *Davidə biú,

³² u nə yì Yızayi biú,

u nə yì Obedə biú,

u nə yì Bozə biú,

u nə yì Saləmon biú,

u nə yì Naasun biú,

³³ u nə yì Amınadabə biú,

u nə yì Adəmin biú,

u nə yì Arəni biú,

u nə yì Esərumə biú,

u nə yì Pere biú,

u nə yì Zwida biú,

³⁴ u nə yì *Zwakəbə biú,

u nə yì *Yızakə biú,

u nə yì *Abərahəmə biú,

u nə yì Tera biú,

u nə yì Nahırə biú,

³⁵ u nə yì Sərugə biú,

u nə yì Rehu biú,

u nə yì Pelegə biú,

u nə yì Eberə biú,

u nə yì Swila biú,

³⁶ u nə yì Kayınamə biú,

u nə yì Arəfakəzadə biú,

u nə yì Səmə biú,

u nə yì Nowe biú,

u nə yì Leməkə biú,

³⁷ u nə yì Matsaləmə biú,

u nə yì Enokə biú,

u nə yì Yerədə biú,

u nə yì Malelɛlɛ biú,

u nə yì Kenamə biú,

³⁸ u nə yì Enosə biú,

u nə yì Sətə biú,

u nə yì Adamə biú,

u nə yì Yü biú.

Sıtana dádən Zwezi

(Matia 4.1-11; Marəkə 1.12-13)

4 Ku máñá tə wa, Zwezi nə súde də Yü-*Siñu tə, u nan Zwurəden munaa tə con nə, də Yü-*Siñu tə, ku nə wulə də wá. Ku jin wá, ku va kasɔɔ lanworu wa. ² *Sıtana dádən, sə u yigu wá, u pa u tun yokukwun lá dıan sapwılə. Tə dıan təntə mama nə, u wà wodiu dí. Yá tə dàh nə zwèe kwa nə, niən dàh jin wá. ³ Sıtana dàh swìn u con, u wú: «Də n nə ya Yü-Biu cígá mama, sə n pa nii kapan ku tə nə, sə ku jì wodiu». ⁴ Zwezi ma le wá, u wú: «Ku púpúní Yü sagı tə wa, ku wú: «Ku tə wodiu cıci nə wàá mu ku pın liú nə!» »

⁵ Sıtana ma ja wá, u va ban u sùrí lá, u pa u ywàh tua yuu pàrì tə mama, naa nədu, ⁶⁻⁷ u ga swìn u con, u wú:

† Zwifə-ba con, ba yáá pa, yonju, nə à yəé liú tə, ba nə ba wá dun pın, sun liú nɛɛ, sə ku bırı də, ba sée wá ndə ba vee nə ba diè wa, nə à yəé, sə ku bırı də, u yì dun tíú.

«Ba pɪn nə tə wiən tə mama, à ga wàà tə à pɪn liù tə nə, à nə pià. N nə sèe, sə n tu à yáá con, n pa dun nə, à wá pa mú dlàn tə tə mama, də tə pàrì tə dun tə».

⁸ Zwezi ma le wá, u wú: «Ku púpúní Yú sagi tə wa, ku wú: «Pa dun n *Yuu-Tiu Yú tə nə, sə n dàn ká tun won don, də ku nə tà ku tà ciɪ, u nə swə.»»

⁹ Sítana ma kúù ja wá u va *Zwerizalemə, u tún *Zwifə-ba Yú *diè tə yuu wa, u ga swìn, u wú: «Də n nə yú Yú-Biu cígá mama, sə n zɪgɪ yəbə, n fan n tu tia.

¹⁰ Ku púpúní Yú sagi tə wa, ku wú: «Yú wá pa nii u *malɪkə nə n yɪrɪ, sə tə cì n nə. ¹¹ Yá tə wá tì mú tə jìàn wa, sə n naa dàn ká mà kapan nə.» ¹² Zwezi ma le wá, u wú: «Ku púpúní Yú sagi tə wa, ku wú: «Dàn ká dádán Yúu-Tiu tə, u nə yú n Yú, sə n yigu, ka pa u tun yokuk-wɪwɪn!»»

¹³ U nə dádán Zwezi yigu yiri mama, sə u yigu, ku pa u tun yokukwɪwɪn u zwèe, Sítana kèeñ u víi u yá wá, də ku ma kúù vèli máńá don, ku nə wá tu ku mɛ.

Zwezi wulə u tutuɲi tə wa Galile nagwanaa tə wa (Matíə 4.12-17; Marəkə 1.14-15)

¹⁴ Zwezi pií u va Galile nagwanaa tə wa də Yú-*Siɲu tə dlàn tə. Ba dāń ma zàn, ba swìn u yoo, ku nagwanaa təntə mama wa. ¹⁵ U yá kàrì *Zwifə-ba *jǎré dii tə wa nə, yá lià tə mɛ yá wulə ba pɪn wá dun.

Ba vɪga Zwezi Nazaretə nə (Matíə 13.53-58; Marəkə 6.1-6)

¹⁶ Zwezi vèli *Nazaretə. Mə ku bwálí tə nə nə, u bori. *Zwifə-ba *sié dɪn nə, u zua ba *jǎré diè wa, ndə ku nə ya u yofwamɪwɪn nə. U zàn yú nə, sə u kàrì Yú sagi tə. ¹⁷ Ba dāń ma tì Yú nii *sùsùnù *Ezayi sagi tə, ba pa wá. U ja sagi tə u sùrí, u dāń ga kàrì bwálí tə, ku nə púpúní, ku wú:

¹⁸ «*Yuu-Tiu Yú-*Siɲu tə wulə à yuu wa. Ku kúru nə, sə à pa suywáńú tə zura nə. U tun nə, sə à swìn bāń diè lià tə con də, Yú wá jon ba, sə à ga swìn lilirən con, də ba wá na lá, sə à swìn lià tə, ba nə wulə càn wa, də Yú wá jon ba, ¹⁹ sə à swìn máńá tə, Yúu-Tiu nə kúrí, sə u ma fwa pubwanu ba yɪra».

²⁰ Ku kwa nə, Zwezi púé sagi tə, u tì u pa jǎré diè tütùnù tə nə, u ga jèé. Lià tə mama, ba nə wulə jǎré diè tə wa, zɪn ba yíá, ba kə u yuu. ²¹ U dāń ma swìn ba con, u wú: «Ku tə ba tə, Yú nə swìn ku bwálí təntə wa, à nə kàrì də á nə nì tə, nii dāń sùé zən ku tə, máńá ku tə tətə wa, á nə nì ku».

²² Ba mama dāń ga bwi Zwezi nə, u pubwanu sùràn tə yɪrɪ, u nə swìn, tə yá ga gwárí ba. Ba swìn, ba wú: «Ku tà u mù nə yú Zwuzefə biú tə naaa?» ²³ Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Á yəé də, á wá swìn zwansɪsarɪ ka tə à con nə: «Dimuturu, zwèe n tətə yayɪgu təl!» Á tə kúù wá swìn à con, á wú: «Nə nì ku tə, n nə fwa Kaperə-nayimə tu tə wa. Fwa tə mù yìèn təntə də yəbə n tu tə wa.»»

²⁴ U ma kúù swìn u sùrí lá, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Yú nii sùsùnù təl, ba nə sèe wá u təntian tu wa. ²⁵ À mù nə swìn ku á con, ku yú cígá: Yú nii sùsùnù Eli máńá tə wa, dwà wà nì, buna batwa də

cànì bardu. Ku dāń yá dɪga niən nəfaru *Yɪzərayelə luu nii tə wa. Ku máńá tə wa, kadəna yá dáá zənzən lá nə.

²⁶ Yá Yú wà Eli tun ba ladua con, də ku nə tà kadənu tə con, u nə wulə Sarepəta tu wa, ku nə wulə Sidon nagwanaa tə wa. ²⁷ Yú nii sùsùnù Elize máńá tə wa, dā-yaran də zənzən yá wulə Yɪzərayelə luu nii tə wa. Yá ba wa ladua dayan wá zwèe, də u jì ləzwənzəɲu, də ku nə tà Naman ciɪ, u nə nan Siri nagwanaa wa».

²⁸ Lià tə mɛ Zwifə-ba jǎré diè tə wa nə nì tə yìèn təntə tì lɪɲa zənzən. ²⁹ Ba zàn ba van Zwezi, ba ja nan tu tə wa, ku yá nə lwə paan don yuu wa, sə ba li wá paan tə yuu, ba dɪli tia. ³⁰ U dāń ma twá ba tətəɲi wa, u nan u víi.

Bɛɛ don zini nə wuwali wá (Matíə 4.13-16; Marəkə 1.21-28)

³¹ Zwezi vèli Kaperənayimə tu Galile nagwanaa wa. Yá u dāń ma wulə ba u kàrì *Zwifə-ba *sié dɪn nə. ³² U yá swìn də diàn, ku mù nə pɪn, ku gwárí lià tə zənzən də u kàrà təntə yiri.

³³ Zwifə-ba *jǎré diè tə wa, bɛɛ don yá wulə lá, *zini yá nə wuwali wá. U mà nii zənzən, u wú: ³⁴ «Aa! Bèèe nə n pià fwa nə yɪra, *Nazaretə Zwezi? Nə yəé də, ku ya n twi, sə n cùgù nəba. Á yəé zəni liù tə, n nə yú. N yú liù, u nə li u tún Yú ciɪ yɪrɪ».

³⁵ Zwezi dāń caga zini nii nə, u wú: «Pú n nii, n ga nan n yá bɛɛ təl!» Zini tə dɪli wá tia, lià tə mɛ yáá nə, ku ga nan, ku yá wá, ku wá wá lwanɪ fwa. ³⁶ Ku dɪgà ba ma-ma yuu zənzən, yá ba dāń ga swìn duən con, ba wú: «Bèèe sugu nə yú ku mù təntə? Ku mù bɛɛ təntə yáá baa də diàn, u ga pɪn zinə zilí u nii wa, tə ga naɲa də».

³⁷ Yá ba dāń swìn Zwezi yoo, bwálí mama ku nagwanaa təntə wa.

Zwezi zwèe lià zənzən yayɪran (Matíə 8.14-17; Marəkə 1.29-34)

³⁸ Zwezi nan *Zwifə-ba *jǎré diè tə wa, u va Simon sàń. Waran yá ja Simon tunkan zənzən. Ba dāń ma lòrì wá, sə u pa wá yazurə. ³⁹ U ma kwá u yuu con. Yá u ga baa u pa nii, sə waran tə zwèe. Waran tə zwèe tə yá wá, yá u zàn lala, u wulə u tanɪ, sə u ma li Zwezi vəri.

⁴⁰ Yú nə zua kwa nə, ba jun ba tə mama, yayɪran yirə yirə nə ja, ba ja bà Zwezi con. U tún jìàn ba liù mama yuu wa, u zwèe ba yayɪran. ⁴¹ Zinə də nan tə yá yayɪɲa zənzən, də tə bubwi, tə wú: «N yú Yú-Biu». Yá Zwezi dāń baa tə nii nə də sùràn, tə nə dà. U pià, sə u cì tə nə, sə tə dàn ká swìn, tə mù nə yəé də, u yú *Kərisə tə yɪrɪ.

Zwezi kàrì Zwide nagwanaa wa (Marəkə 1.35-39)

⁴² Tia nə twi ka puru, Zwezi nan tu tə wa, u va kwa con bwálí tə, liù nə təl. Lалу dāń twá lá, ba pià wá. Máńá tə, ba nə twi, ba na wá, ba yá kúù vèli, sə ba cì u nə, u dàn ká kèeñ u yá ba. ⁴³ Yá Zwezi swìn ba con, u wú: «Á mɛ, sə à kàrì də à swìn suywáńú tə tian tə duən də wa, à bɪrɪ də, Yú wá dé pàrì ba yuu wa. Mə ku yɪrɪ

nə, Yü tun nə». ⁴⁴ U dàń ma twá lá u kàrì Zwíde † nagwanaa tə wa *Zwífə-ba *jéré dii tə wa.

Zwezi bon lià, sə ba ya u karbia
(Matia 4.18-22; Marəkə 1.16-20; Zwan 21.1-11)

5 Dün don nə, Zwezi yà zıga Zwenezaretə munaa tə nii nə, laluu tə ga kıkarı wá. Ba yugə duən, sə ba ma cugu Yü suywáńú tə. ² U nı nıá yuu bwərə bələ bəberu tə nii nə. Fəlijana tə yà nan ba nıá yuu bwərə tə wa, ba cú, sə ba sın ba fələ gəgələn. ³ Zwezi dıgà nıá yuu bori tə don wa, ku tə nə yı Simon †† nyian, u ga lòrì wá, sə ba fàru ba nan bəberu tə yıra, ba va yáá mancın nıá tə wa. Mánjá tə wa, u nə jəń nıá yuu bori tə wa u zwèe, u wulə u kàrì lià tə.

⁴ U nə kàrì u zwèe, u swın Simon con, u wú: «Van nıá yuu bori tə, n ja va naluğə bwálı nə. Ku kwa nə, sə á dılı á fələ gəgələn tə, sə á ma gwàn». ⁵ Simon ma le wá, u wú: «Karnyına, nə tun tıtın tə mama, nə ga wə won nı. Yá à wá twá n nii tə nə, à dılı fələ gəgələn tə».

⁶ Ba dàń ma dılı tə, yá ba jın fələ zənzən. Ku pa ba gəgələn tə wulə tə kàrì. ⁷ Ba dàń ma gwən ba twaduən tə, ba nə wulə nıá yuu bori tə don wa, sə ba bà ba san ba. Ba nə twi, ba kòrì fələ, ba sú ba nıá yuu bwərə tə me bələ. Tə ga tə pià, sə tə murı nıá tə wa.

⁸⁻⁹ Mánjá tə wa, Simon Piyerə nə nı də, fələ tə nə dáá zənzən nətu, ba nə jın, ku dıgà u yuu zənzən, də ba tə me, ba nə yın də wá. U dàń tua u nadwana nii nə Zwezi yáá con, u ga swın, u wú: «Nan kwa, n ga yá nə, *Yuu-Tiu, à nə ya cuna liü yırı».

¹⁰ Ku yın nətu də Simon tutunduən tə, ba nə yı Zebede bia, ba nə bonə Zwakə də Zwan. Yá Zwezi dàń swın Simon con, u wú: «Dàn ká pa fən ja mú. Ku nə zıgı síón nə, n wá pià lià, sə ba twá à mù Zwezi nə».

¹¹ Ba dàń ma li ba nıá yuu bwərə tə, ba tın bəberu yuu nə. Ku kwa nə, ba yá tə me lá, ba ga twá Zwezi nə.

Zwezi zwèe bəe don dayan
(Matia 8.2-4; Marəkə 1.40-45; Likè 17.12-19)

¹² Dün don nə, Zwezi yà nə wulə tıu don nə. Də nəń, bəe don, u nə gońi dayan, u zwèe míámıán twi u bà, u tu Zwezi yáá con, u ga lòrì wá, u wú: «*Yuu-Tiu, də n nə swə, n wáá n pın à dayan † tə zwèe, sə à jı ləzwənzəńu». ¹³ Zwezi ma te u jıu u nə, u dwen u yıra, u ga wú: «Á swə, sə n dayan tə zwèe». Lala də dayan tə zwèe, ka ga yá wá. ¹⁴ Zwezi ma pa nii ku tə wá, u wú: «Dàn ká swın ku yoo tə liü mama con. Yá n dàń vəli n burı n tıàn n nə nylın nətu tə *Zwífə-ba Yü *jorńwanu tə nə. N ga fwa *jorń tə, ndə Yü *nii tə, u nə pın *Moyizə nə burı Yü sagı tə wa, sə ba fwa dayaran pa, də ba dayan tə nə zwèe. Ku mù nə burı wá də, n dayan tə cígà zwèe».

¹⁵ Də ku me, Zwezi yırı tə ga tə súé tia mama. Laluu twi, ba kun u yuu nə, sə ba cugu wá, ba ga pa u zwèe

† Púpúná duən də burı də, ku yı Galile nagwanaa. †† Simon yı Zwezi karbiu Piyerə yırı don. ‡ *Zwífə-ba con, dayan nə jə liü, u yı ba yáá li wá ba dwıı wa. U dayan tə nə zwèe də ku tə jə *jorń, u nə mēe, sə u fwa, sə u ma piı, u zu u dwıı tə wa.

ba yayıran. ¹⁶ Yá Zwezi dàń yà li u tıàn, u ja va kasıı lanworu wa, u ma jünı Yü.

Zwezi zın gwànú don
(Matia 9.1-8; Marəkə 2.1-12)

¹⁷ Dün don nə, Zwezi yà wulə u kàrì. *Farızlan-ba də Yü nii *yənu tıán tə yà jəé u bıan nə. Ba yà nan Galile nagwanaa tıan tə mama wa, də Zwíde nagwanaa tıan tə mama wa, də *Zwerizalemə tə wa, ba bà. *Yuu-Tiu dıàn tə yà wulə də Zwezi tə ga pın u zwèe yayııra yayıran.

¹⁸ Bara duən zın gwànú don tıtau wa, ba ja bà ba yı. Ba pià, sə ba ja wá, ba zu diè tə wa, ba tın Zwezi yáá con.

¹⁹ Yá ba yà yèrì bwálı tə, ba nə wá twá, sə ba ja wá ba zu, lià tə dánı tə yırı. Ba dàń ma twá dəyuu wa, ba te wá, ba ga dı ba poru dəyuu tə, ba twá lá nə, ba cú gwànú tə laluu tə tətəńi wa Zwezi yáá con. ²⁰ Zwezi nə nı də, ba ken ba waa u nə, u dàń swın yayııra tə con, u wú: «Á dabəe, à kwen n cuna tə à li n mù də Yü pwərə wa».

²¹ Yü nii yənu tıán tə də Farızlan-ba tə wulə, ba buńa ba waa con nə, ba wú: «Wàà nə yı ku bəe tə, u nə swın nətu u twın Yü nə? Wàà nə wáá cuna u kwen u li u mù də Yü pwərə wa? Ku yı Yü cíı!» ²² Zwezi lwarı ba pub-ıńı tə, u ga swın ba con, u wú: «Bèeəe nə pın, á ma jə pubıńı tə tə yırı á waa nə? ²³ Də à nə swın, à wú: «Á kwen n cuna à li à mù də Yü pwərə wa», nə à yəé, à nə wú: «Zàn yü nə, n va!» - Ku kwà nə yı mwálı? ²⁴ Yá à dàń pià, sə á yəni də, Yü ken dıàn *Ləzwəńə-Biu † jıu wa tia yuu wa, sə u kwen cuna u li u mù də Yü pwərə wa». Zwezi dàń ga swın sùràn tətə gwànú tə con, u wú: «Á mù nə swın ku n con nə: Zàn n tı n tıtau, n va n sàń!»

²⁵ Lala bəe tə zàn lià tə me yáá con, u tı u tıtau tə, u yà nə tégé ku yuu wa tə, u ja kēeń u sàń, də u bwi Yü nə. ²⁶ Ku gwárlı ba mama zənzən. Ku də dıgà ba mama yuu wa, ba dàń ga bwi Yü nə, ba wú: «Nə zəń nı yog-waran nə, tə nə wà nı abada».

Zwezi bon Levi, sə u twà u nə
(Matia 9.9-13; Marəkə 2.13-17)

²⁷ Ku kwa nə, Zwezi nan, u ga na lanpolıu. U yırı nə yı Levi, də u jəé u jorń lanpoo. Zwezi ma swın u con, u wú: «Zàn n bà, n twá à nə!» ²⁸ Levi ma zàn, u yá u wıən mama, u ga twá u nə.

²⁹ Ku kwa nə, Levi bon Zwezi, sə u dı u diè wa. Lanpolına zənzən də lià duən də twi, yá yà wulə ba dé də ba. ³⁰ *Farızlan-ba də Yü nii *yənu tıán tə, ba nə wulə ba vàn tə yuu tə ńıńwın, ba ga swın Zwezi karbia tə con, ba wú: «Bèeəe nə pın, á ma dé də á nywın də lanpolına-ba, də cuna lià?» ³¹ Zwezi ma le ba, u wú: «Lià tə, ba yıra nə zurə, ba dımuturu pià, ku ya yayııra nə pià dımuturu. ³² À wà twi, sə à bon cígà tıán. Ku ya cuna lià tə, à twı, sə à bon, sə ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cuna tə».

†† Zwezi yı u tətə yoo nə u swın.

Zwezi buri kàrà nədun nivori yuu wa

(Matia 9.14-17; Marəkə 2.18-22)

³³ Lià duən swìn Zwezi con, ba wú: «Zwan † karbla tē mù yàá vwə ba níé nē kapupu, ba jùnì Yü, ndə *Farizian-ba fwa nətu. Yá n mù karbla tē mù ga dé dē ba nywìn». ³⁴ Zwezi ma le ba, u wú: «Bēē nē pià u vwa u kan fúru, u dabara yàá bà, sē ba twá ba dé fúru tē diŋə tē. Á buŋa dē, ba wá vwe ba níé, ba dàn ká dé wodi u tē, yá fúru bēē ga wulə dē ba? ³⁵ Yá máŋá dàñ wá bà, fúru bēē tē nē bá ya lá. Ku mù máŋá tēntə wa, ba dàñ wá vwa ba níé».

³⁶ Zwezi dàñ ma swìn zwansisara ba con, u wú: «Liù tēlè, u nē wá cūru gandun, u ma pú gandwan. Ku nətu tē nē fwa, u wá cūgù gandun tē, yá gantwandun tē ga bá jēñ gandwan tē yuu wa. ³⁷ Yá liù mama ba swana, tē nē wulə tē zaŋa, lwé u kəni purə nədwarə wa. Ku nətu tē nē fwa, tē mù swana tē wá pa, purə tē pwin. Swana tē mama wá lwá tū, yá purə tē wá va bwáná. ³⁸ Ku mē, sē ba kə swana, tē nē wulə tē zaŋa, purə nədura wa. ³⁹ Yá liù tēlè, u nē wá nyu swana, tē nē zàn tē zwēe, u ga pií u lòri swana, tē nē wulə tē zaŋa. Cígá, ba yáá swìn, ba wú: «Swana tē nē zàn tē zwēe, tē nē ywán ††.»

Zwezi nē ti sié dun nē

(Matia 12.1-8; Marəkə 2.23-28)

6 *Zwifə-ba *sié dun don nē, Zwezi twá kárlí wa u kēēñ, u karbla tē kén muna yun, tē ba pupwaga ba jìàn wa, ba diŋ. ² *Farizian-ba tē duən dàñ ma swìn, ba wú: «Bēēē nē pūn, á fwa ku tē, ku nē wá mē, sē ba fwa sié dun nē?» ³ Zwezi ma le ba, u wú: «Á wá Yü sagu tē kàri, á na ku tē, più *Davidə tətə nē fwa dun don nē, dē u kwa lià tē, dē niən nē jun ba naaa? ⁴ U zua Yü *diè tē wa, u ti dipen tē, ku nē wulə lá nē, u dé u ga lu u pa u lià tē nē. Yá nē Yü *nii tē, u nē pūn *Moyizə nē, yá ga pa cwəŋə Yü *jonŋwana tē ciu nē, sē ba mù nē dé Yü diè dipen tēntə». ⁵ Zwezi tē kúù pií, u swìn ba con nē, u wú: «*Ləzwəñə-Biu † tē nē ti sié dun tē tətə».

Bēē don u jun nē tuga yoo

(Matia 12.9-14; Marəkə 3.1-6; Likə 14.1-6; 13.10-17)

⁶ *Zwifə-ba *sié dun don nē, Zwezi zua ba *jéré diè don wa, u wulə lá u kàri. Bēē don yá wulə lá, u jizən vàn tē tuga. ⁷ Zwifə-ba Yü nii *yənu tián dē *Farizian-ba tē yá pàli Zwezi, ba ga cuga u nē, sē ba jōn, dē u nē wá zwēe liù yayigu ku sié dun tē nē. Ba fwa ku nətu tē, ba yá pià cwəŋə, sē ba twá ku nē, ba kuni ba kə u nii nē, ba nē ziga u nē yiri. ⁸ Yá Zwezi yá yəə ba pubuŋi tē zəni. U dàñ ma swìn bēē tē con, u jun tē nē tuga, u wú: «Zàn yu nē, n zigi yəə lià tē mē yáá con!» Bēē tē ma zàn u zigi lá. ⁹ Ku kwa nē, Zwezi swìn ba con, u wú: «Á bwe aba yoo ku tē: Bēēē nē Yü *nii tē swìn, sē ba fwa sié dun nē? Yozəŋu nē à yəə yolwan? Ku mē, sē à jon bēē tē mu, à kə luu, nē à yəə, sē à yá wá, u cūgù?» ¹⁰ U

† Ku mù Zwan tēntə nē yí *Zwan-Batisə, u nē li lià níá wa, ku twá dē Yü yiri. †† Swana tē, ba nē yáá fwa Yizərayelə luu nii tē wa, yí di-ven. Tē nē dání, tē ya ywán, tē doni máŋá tē, ba nē fwa tē. ‡ Zwezi yí u tətə yoo nē u swìn.

zìn u yáá u ywán ba mē tē, u ga swìn bēē tē con, u wú: «Làri n jun tē à con!» U ma fwa ku, ku ga lwán, ku jì jun nəzəŋu.

¹¹ Ba nē ni ku nətu tē, luŋa súé Yü nii yənu tián tē dē Farizian-ba, ba dàñ ga vuri ku tē yuu wa, ba nē wá fwa Zwezi.

Zwezi kúru u tuntuna fugə bələ tē

(Matia 10.1-4; Marəkə 3.13-19; Tutunan 1.13)

¹² Ku máŋá tēntə wa, Zwezi diğə paan yuu wa, u jun Yü wuuu titun tē mama, u wá dwēe. ¹³ Tūa nē twi ka puri, u bon u karbla tē, u kúri ba wa lià fugə bələ, u kə ba yiri *tuntuna: ¹⁴ Simon tē, u nē bon u yiri don Piyerə, dē u nubiu Andərə, dē Zwakə, dē Zwan, dē Filipə, dē Barətelemi, ¹⁵ dē Matia, dē Toma, dē Aləfe biú Zwakə, dē Simon tē, ba nē bonə «*Zelotə», ¹⁶ dē Zwakə biú Zwidə, dē Zwidasə Yisəkariyotə, u tē u nē wá ja Zwezi u pa u duŋa nē.

Zwezi kàri, u ga zwēe lià yayıran

(Matia 4.23-25)

¹⁷ Zwezi nan paan tē yuu u cú, u dē u karbla fugə bələ tē, ba ga va ba ziga bwálí don nē, ku nē mē duən. Yá u karbla zənzən duən dē lià duən zənzən yá wulə lá. Ba lià tēntə yá nan Zwide nagwanaa dē *Zwerizalemə tē wa dē Tirə dē Sidon muu nii tian tē mama. Ba yá twi, sē ba ni u kori, sē ba ga pa u zwēe ba yayıran. ¹⁸ Ba tē, *zinə nē wuwali, ni yazurə. ¹⁹ Diàn yá naŋa u yira, tē zwēe yayıran. Ku mù nē pūn, laluu tē mama kəni diàn, sē ba dwen u yira.

Pupwəñ dē pucuni yoo

(Matia 5.1-12)

²⁰ Zwezi dàñ ma ywán u karbla tē, u ga swìn, u wú: «Á yana pupwəñ wa, á mù, á nē yí zura, Yü nē ti aba tē yiri.

²¹ Á yana pupwəñ wa, á mù niən nē jə síún, á nē wá dé wodi u á sú tē yiri.

Á yana pupwəñ wa, á mù lià tē, á nē kwi síún, á nē wá mun tē yiri.

²² Á yana pupwəñ wa, á mù lià tē, ləzoni nē viga ba dugu, ba twin aba, ba swìn tē tē, tē nē ba ywán ba pūn aba, *Ləzwəñə-Biu †† tē yiri.

²³ Á yana pupwəñ wa máŋá tē wa, dē ku nətu nē yí, á faŋa dē pupwəñ ŋwírán nəfaru nē dāni aba Yü *səñ nē yiri. Mə nətu nē ba niłbara ba tē wuwali Yü nii *sūsùnə tē.

²⁴ Lēē nē wá yí á mù, á nē yí wiən tián, á nē dí yáá, á na á pupwəñ tē yiri.

²⁵ Á yana pucuni wa, á mù tē wodi u nē wá mùri síún nē, niən nē wá ja aba yiri.

Á yana pucuni wa, á mù, á nē muŋa, á nē wá yá luə wa, á ga wá kwi tē yiri.

²⁶ Á yana pucuni wa, dē lià mama nē bwí á nē. Mə ku ya nətu nē ba niłbara tē dē ba kunkun sūsùnə tē fwa».

†† Zwezi yí u tətə yoo nē u swìn.

Ka sóní duḡa kàrà

(Matìe 5.38-48; 7.12; Romè tián 12.17-21)

²⁷ «À mù nè swìn ku á con, á mù tē ba, á nè cuga nè: Á swənə á duḡa! Á fwa zəni ba tē yura, ba nè duḡa aba! ²⁸ Á lòrì Yü, sə u fwa zəni ba tē yuu wa, ba nè zuri ba kəni á nē! Á lòrì Yü á pa lià tē nē, ba nè wuwali aba. ²⁹ Də liù nè mà n pɪpara nədu nè, sə n vəvəri ku don tē, sə u mà. Də liù nè ti n gasɔɔ, yá, sə u ti n ganbiə, də u kə lá. ³⁰ Pa liù tē mama nè, u nè lòrì won n con. Yá liù nè ti ku tē, ku nə ya n mù nyiən, dàn ká bwe wá ku yoo nè, sə u kwan ku u pa mú.

³¹ Ku tē, n də nə plà, sə ba tun ba pa mú, tun ku, n pa ba duən tē nē.

³² Də á nè swə lià tē, ba nè swə aba cɪci, bɛɛɛə jwɪan duən won nè, á wá diàn? Ba tē də tətə ba nə yi cuna lià, də swə lià tē, ba nè swə ba! ³³ Də á nè fwa zəni ba tē cɪci yura, ba də nə fwa á ba zəni, á wá fwa nətu, á ma diàn jwɪan won? Ba tē də tətə, ba nə yi cuna lià də fwa nətu! ³⁴ Yá də á nè juɪ á wiən ba tē cɪci, á nè yəð də, ba wá pií ba pa aba ku tē, ba nə juɪ, á dān wá twá nətə, á ma na ku jwɪan won? Ba tē, ba nə yi cuna lià, də yá juɪ duən də səbiu, ba ga twi ba ŋwín, ndə nətu nè, ba nə juɪ ku. ³⁵ Ku dān nə ya á mù: Á swənə á duḡa, á fwa ba zəni! Á juḡa á ga li yala á waa də, ba wá ŋwín aba. Á wá na ŋwírán tē nə dáá Yü con, á ga wá yà Yü tē, u nè wulə tē mɛ yuu wa, bia, Yü nə ywán, u pa ləzwən-yəri-jwɪan də wulunyina-ba nə yuri. ³⁶ Á pian á dəri yinəgə zənzən, ndə á nyina Yü də nə dəri yinəgə zənzən nətu.

Á dānà ká buri duən bura

(Matìe 7.1-5, 15-20; 12.36-37; Zwakə 4.11-12)

³⁷ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á dānà ká buri duən bura, sə Yü də dān ká buri á bura. Á dānà ká kə ba duən tē cən wa, Yü də bá kə aba cən wa. Á kwíán ba duən tē yiən tē, á li á mù də ba pwərə wa, Yü də wá kwən á cuna tē, u li á mù də wá pwərə wa. ³⁸ Á pian ba duən nè, Yü də wá pa aba. U wá lwá á garwa tē wa maḡu tē, ku nə zian, ku nə zuzugu, ku ga sú zəni ku pàlí. Yü wá ywán á maḡu tē, á nə maḡa á pin ba duən tē nē, u ma man u pa á də nē».

³⁹ Zwezi ma kúù ti zwansisara ku tē, u sisari ba, u wú: «Liliu wàri u don liliu u vaḡa, ku ya kunkun, naaa? Ku nə nə yin nətu, ba mama wá tu buu wa. ⁴⁰ Karbiu tələ u nə dwə u karnyina, yá u dān nə kálú u tiàn u kàri u zwəe, u wá yà ndə u karnyina nè.

⁴¹ Bɛɛɛə nè pin, n ywánǵa gabiu tē, ku nə wulə n nubiu yii wa, yá n ga ba baḡa tē na, ka nə wulə n tətə yii tē wa? ⁴² N wá twá nətə, n ma swìn n nubiu con, n wú: «Á nubiu, yá, sə à li gabiu ku tē, ku nə wulə n yii tē wa», n mù ga ba baḡa tē, ka nə wulə n tətə yii tē wa na? Níé bələ tiú, dí yáá n li baḡa tē n yii tē wa. Yá n dān wá na lá zəni, sə n ma li gabiu tē, ku nə wulə n nubiu tē yii tē wa».

Tuzəḡu də tukukwɪon ba duən nyin

(Matìe 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ Zwezi kúù swìn, u wú: «Tuzəḡu ba biú kukwɪon zɪḡa, yá tukukwɪon ba biú nəzəḡu zɪḡa. ⁴⁴ Tíú mama yi ku biú nè nē, ba yáá ma lwarɪ ku. Ba ba lwe nè à yəð kacan kwe casuu yuu wa. ⁴⁵ Ləzwənzəḡu yáá pin yozəḡə naḡa ku tē nə súé u waa con. Yá ləzwənkukwɪon də yi yokukwɪnan nè, u yáá pin tē naḡa u waa con. Ləzwənə nii yi ku tē nə súé u waa nè, ku swìn».

Dii bələ tē yoo

(Matìe 7.21-27; Zwakə 1.22-25; 2 Piyərə 1.5-10)

⁴⁶ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á ja nè á bonǵə «*Yuu-Tiu, Yuu-Tiu», á ga ba fwa ku tē, à nè wú. ⁴⁷ Liù tē mama, u nə twi à con, u cuga à sùràn tē, yá u ga twá tē nii nè, à wá buri aba liù tē, u də wá nə nyin duən. ⁴⁸ U ya ndə liù tē nè, u nə wulə u lwè diè. U kua tua tē zənzən, ku zu, yá u ga tún ka dəkuu tē kapatau yuu wa. Dwà níá nè twi, navwə tē mà diè tē, yá ku wá wànɪ ku gùri ka, ka nə lwè zəni yuri. ⁴⁹ Liù tē, u nə cugu, u ga wá ku nii nè twá yi ndə bɛɛ nè, u nə tún u diè dəkuu titalu yuu wa, u ga wá ka dēn kwì. Navwə nə twi ku mà ka, ka tua mwálí mwálí, yá ka cuna bwálí yin dání».

Zwezi zwèe pamana yuu tíu don tutunbiu yayɪgu

(Matìe 8.5-13; 15.21-28; Zwan 4.46-53)

7 Mánǵa tē wa, Zwezi nə swìn laluu tē con, u zwèe, u kèéñ u va Kapəranayimə. ² Ku bwálí tē nè, *Romə-ba pamana bíí yuu tíu don yá jə u tutunbiu don, u yoo nə cà ku pa wá. Ku tutunbiu təntə yá yi, u plà, sə u ti. ³ Mánǵa tē wa, pamana bíí yuu tíu tē nè ni Zwezi ŋwen, u tun *Zwifə-ba *nəkwina duən, sə ba lòrì wá, sə u bà u jon u tutunbiu tē mi, u kə luu wa. ⁴ Ba twi Zwezi con, ba ga lòrì wá pwə pwə, ba wú: «Ku bɛɛ tē mɛ, sə n pa wá n saḡu. ⁵ U swə nə luu lià tē, yá u mù nə pa, ba lwà nè *jéré diè tē».

⁶ Zwezi dān ma pú ba kwa u kèéñ. U nə bwələ pamana bíí yuu tíu tē diè tē, u zwèe, də pamana bíí yuu tíu tē tun u dabara Zwezi con, ba swìn u con, ba wú: «*Yuu-Tiu, dān ká wuwali n tiàn n súrí lá, à juɪ nè mùrì, sə n zu à diè wa yuri. ⁷ Mə ku mù nə pin, à wá nɪ, sə à tətə bà n yáá con. N dān pa nii cɪci, yá à tutunbiu tē yayɪgu tē wá zwèe. ⁸ Á də tətə yi lià duən nè ti nè, à də ga ti pamana duən. Á nə swìn pamana tē don con, à wú: «Vəli!» U wá va. Á nə bon wá don, à wú: «Báá!» U wá bà. Yá à nə swìn à tutunbiu con, à wú: «Fwa ku təl!» U wá fwa ku».

⁹ Mánǵa tē nè, Zwezi nə ni tē sùràn təntə, tē poli u púə. U pií u vəvəri, u ga swìn laluu tē con, ba nə twá u kwa, u wú: «Á mù nè swìn ku á con: Á tē wá liù nɪ *Yizərayelə lià tē wa, u nə keni u waa Yü nə wuuu, u dwən wá tē».

¹⁰ Lià tē, u nə tun tē ma pií, ba va pamana bíí yuu tíu tē diè wa, ba na tutunbiu tē, də u jəə də yazurə.

Zwezi bwin kadenu don biú

(Likè 8.49-56)

¹¹ Ku kwa nè, Zwezi vèli tlu don, ba nè boŋə «Nayen». U karbia tē dē lià zənzən yà twá dē wá. ¹² Mánjá tē nè, u nè bwələ tlu tē nii, dē ba ja tigi don, ba vələ ləbərə bwálí wa. Ku tigi tē yi kadenu don bidua. Tlu tē lià yà dáá zənzən, ba nè wulə dē kan tē. ¹³ Mánjá tē *Yuu-Tiu nè ni kadenu tē, u yinəgə zua wá zəni, u ma swìn u con, u wú: «Dàn ká kwi!» ¹⁴ U ma fàrú u yí, u dwen tuga títav tē yira, lià tē nè zija tigi tē, ma zigi. Zwezi ma swìn, u wú: «Bisúmaa, à pín nii mú, zàn yu nəl!» ¹⁵ Tigi tē ma kwílan u zàn, u ga wulə u swìn. Zwezi ma tì wá, u pa u nuu nè. ¹⁶ Ku gwárlí lià tē mama zənzən, ba dàh ga bwl Yú nè, ba wú: «Yú nii *sùsùnù nəfaru twi nè pwərə wa! Yá Yú twi, sə u san u lià nè tē nè». ¹⁷ Yá Zwíde nagwanaa dē ku tibi tē mama tē nè kɪkarɪ ku lià nì ku tē, Zwezi nè fwa.

Zwan-Batisə tun u karbia tē Zwezi con

(Matíə 11.2-19)

¹⁸ Zwan † karbia tē swìn ku mama u con. ¹⁹ Zwan ma bon ba wa lià bələ. U tun *Yuu-Tiu con, sə ba bwe wá: «N mù nè yi liù tē, Yú nè swìn dē, u wá bà, nè à yəə nè mɛ, sə nè dlàn u don?» ²⁰ Ba nè vèli, ba yí Zwezi yira, mánjá tē nè, ba swìn u con, ba wú: «Zwan-Batisə tun nəba n con nè, sə nè bwe mú, nè jəh: «N mù nè yi liù tē, Yú nè swìn dē, u wá bà tē, nè à yəə nè mɛ, sə nè dlàn u don?» »

²¹ Ku mánjá təntə wa, Zwezi zwèe yayiŋa zənzən yayiran dē ba nandaturan. U li *zinə ba yuu wa, u ga pín lilirən zənzən yíá súrí. ²² Ku kwa nè, u dàh ma le Zwan karbia tē, u wú: «Á vələ á man á buri Zwan nè ku tē, á nè ni, á ga nì dē à fwa: Lilirən yíá súrí, gwàní vèli, dayaran dayan zwèe, ba ga jì ləzwənzəŋə, zibunja zian súrí, tuga bwin ba naŋa. Yá zura dē ga nəh Yú suywəŋú tē. ²³ Pupwən lià nè yi lià tē, ba nè ba nè vi nè, ba dugu ku tē yiri, à nè fwa».

²⁴ Mánjá tē wa, Zwan karbia tē nè víí, Zwezi zàn u wulə u swìn Zwan yoo, u buri laluu tē nè, u wú: «Ləzwənyiri nətə nè á vèli á balɪ kasɔɔ lanworu tē wa? Ku tà liù tē, u nè yi ndə mancanɪ nè, vuu nè vuvugə. ²⁵ Ləzwənyiri nətə nè á dàh vèli á na? Ku tà bɛɛ, u nè zua ganmula. Lià tē, ba nè zwɪ ganmula, ba ga wulə ywání wa, tà ba wulə pèegá dii wa, naaa? ²⁶ Ləzwənyiri nətə nè á dàh vèli á na? Ku tà Yú nii *sùsùnù, naaa? Awo! Á mù nè swìn ku á con, dē ku liù təntə dwə Yú nii sùsùnù tətə. ²⁷ Ku liù tē yoo púpúní Yú sagɪ tē wa, ku wú:

«Nəh, à mù Yú nè tun à tuntunu n yáá con, sə u kwen n cwəŋə tē, u pa mú.»

²⁸ Zwezi kúú swìn u súrí lá, u wú: «Á mù nè swìn ku á con: Luu ləzoni wa, ba nè turɪ, liù wà lá yin, u nè doni Zwan. Yá liù tē, u nè yi ləzoni tē mama nəmanbiə Yú pàrí tē wa, tē dwə wá. ²⁹ Laluu tē mɛ, dē lanpolina tē yà cuga wá. Ba lwarɪ dē, Yú nè yi cígá, ba ga pa Zwan

† Ku mù Zwan təntə nè yi *Zwan-Batisə, u nè li lià níá wa, ku twá dē Yú yiri.

lə ba níá tē wa, ku twá dē Yú yiri. ³⁰ Yá *Farɪzian-ba tē mù dē Yú nii *yənu tián tē mù vɪga ku tē, Yú nè dí yáá u tanɪ u tún, sə u pa ba, ba ga vi, sə Zwan lə ba níá tē wa, ku twá dē Yú yiri.»

³¹ Zwezi ma kúú swìn, u wú: «Zən ləzoni tē yi à wá tì ba, à ma man dē bɛɛɛɛ? Ba yi ndə wàà nè? ³² Ba yi ndə bisíná nè, ba nè jəə yəə kanporu wa, ba nè boŋə duən, ba swìn, ba wú: «Nə wúrú wii nè kə á nè, sə á sa, á ga wà sɛɛ. Nə nun pucunɪ nuŋi, nè pa aba, á ga wà kwi!» Mə zən lià tē dē yi nətə. ³³ Zwan-Batisə nè twi, u ma ba wodinunu dē, u ga ba swana nywìn, á swìn, á wú: «Zinə nè jə wá». ³⁴ Ku kwa nè, *Ləzwənə-Biu †† tē nè twi, u mù ma dē wodi u nəzəŋu, u ga nywìn swana, á kúú swìn, á wú: «Nəh, bɛɛ wà tē, u yoyuu nè yi ka dē, dē ka nyu swana ka sú. U yi lanpolina tē dē cuna lià tē dabɛɛ!» ³⁵ Ku twá dē ba tē, ba nè sɛɛ wá, Yú yənu tē ma buri ku tián ndə cígá nè.

Zwezi zua Farɪzian Simon diə

(Matíə 26.6-13; Zwan 12.1-8)

³⁶ Dɪn don nè, *Farɪzian don bon Zwezi, sə u dē dē wá. Zwezi ma va ku bɛɛ tē bwálí nè, ba jəə wodi u tē yuu wa, sə ba dē. ³⁷ Kan don dàh yà yin tlu tē wa, u yà nè yi kan tē, u nè yi cuna kan. Kan təntə nì dē, Zwezi jəə Farɪzian tē bwálí nè, sə u dē. U dàh ma ja più kapən kunkoli, ba nè boŋə «alɪbatrɪ», u bà. Ku nii yà nè súé dē turalɪ nuga. ³⁸ U ziga Zwezi kwa con, u nɛɛ † con nè. U wulə u kwi, u ga lwé u yinɪ u ma tɛ Zwezi nɛɛ, u ja u yukuran u ma pupugu tē mama. Ku kwa nè, u kukwalɪ Zwezi nɛɛ tē u lwé turalɪ nuga tē u nɛɛ tē yuu wa.

³⁹ Farɪzian tē, u nè bon Zwezi, nè ni ku nətə, u dàh swìn u tián con nè, u wú: «Bɛɛ wà tē yà nè ya Yú nii *sùsùnù, u yà wá yəni kan wà tē nè dwen u yira nè ya liù tē: Kan tē yi cuna kan».

⁴⁰ Zwezi dàh ma swìn Farɪzian tē con, u wú: «Simon, à ja yoo à swìn n con nè». Simon ma le, u wú: «Swìn, karyina!» ⁴¹ U dàh ma swìn, u wú: «Liù don jɪŋa yà wulə lià bələ yuu wa, u don yà jə cɪnɪ səbikulan †† biənə, u don dē cɪnɪ səbikulan finu. ⁴² U ni dē, ba liù mama wàrí jɪŋi tē u ŋwín. U yá tē, u ma ca ba bələ tē. Ba wàà nè wá sóní wá, u doni u don, ba bələ tē wa?»

⁴³ Simon ma le wá, u wú: «Á buŋa dē, ku wá yà wà tē, u jɪŋi tē nè dáá tē tíú». Zwezi ma le wá, u wú: «N ja cígá!»

⁴⁴ U pií u vəvəri u yáá u kə kan tē con, u ga swìn Simon con, u wú: «N na kan wà tē? Á zua n diə, n ga wà nè à nɛɛ níá †† pɪn. Yá ku kan wà tē mù ya u yinɪ nè, u ma tɛ à nɛɛ, u ga pupugu tē dē u yukuran. ⁴⁵ N wà nè jərí n kukwalɪ ††† n kə n nyunɪ nè. Ku kan wà tē mù tē wà síí dē u nè kukwalɪ à nɛɛ tē, à nè zua tē mama. ⁴⁶ N wà nuga lwé à yuu wa, yá u mù lwá turalɪ nuga à nɛɛ yuu wa! ⁴⁷ Mə ku mù nè pɪn, à wú: U sonu nəfaru tē, u

†† Zwezi yi u tətə yoo nè u swìn. † *Zwifə-ba con, ba yàá pəni ganpurə yuu wa, ba ma dē wodi. †† Cɪnɪ səbikulan nədu yi yituri nədu tutuŋi ŋwírán. ††† Zwifə-ba con, ba yàá pa, yonju, nè à yəə liù tē, ba nè ba wá dun pɪn, sun liù nɛɛ, sə ku buri dē, ba sɛɛ wá ndə ba vee nè ba diə wa, nè à yəə, sə ku buri dē, u yi dun tíú. ††† Ku nətə tē yi Zwifə-ba yofwamɪn, dē ba nè jərí duən, nè à yəə dē ba nè vèli duən sàh, sə ba na duən.

nə buri tə, nə pin, də u cuna tə mɛ, sə tə kwen tə nan. Yá liù tə, ba nə wà u cuna kwen zənzən ba li, u də bá buri sonu zənzən».

⁴⁸ Zwezi dàh ma swìn kan tə con, u wú: «N cuna tə kwen tə nan n mù də Yü pwərə wa». ⁴⁹ Ba tə, ba nə dé də wá tə wulə ba nɔŋwɔn ba tìàn con nə, ba wú: «Wàà nə yi liù tə, u wàá u kwen lià cuna, u li ba mù də Yü pwərə wa?» ⁵⁰ Yá Zwezi dàh swìn kan tə con nə, u wú: «N keni n waa à nə wuuu, ku mù nə pin, Yü ma jon mú n cuna wa. Və də bican sié!»

Kana tə, ba nə twá Zwezi kwa (Marəkə 15.40-41)

8 Ku kwa nə, Zwezi vəli u twá tian tə də tɔbii tə wa, u kàrì də u swìn suywánjù tə, u buri də, Yü dé pàrì ba yuu wa. Karbia fugə bələ tə yà wulə u kwa. ² Ku súrí kana duən nə, ba nə jon ba tìàn *zinə də yayıran jün. Ku yi Mari tə, ba nə bonə «Mari Madələnə», Zwezi nə li zinə barpe u yuu wa, ³ də Suza, u nə ywànjá *Erodə tutunan tə yuu, kan Zwanə, də Sızanə, də kana duən, ba nə dáá. Ba mù kana təntə tì ba jujə, ba ma san Zwezi də u karbia tə nə.

Wodùrú zwansısara (Matie 13.1-9; Marəkə 4.1-9)

⁴ Lià tə naŋa tian də tian, ba twi Zwezi con. Lià tə nə twi, ba kun duən nə ba dáá, máhjá tə wa, u ti zwansısara ku tə u sısarı ba, u wú: ⁵ «Wodùrú don nə nan, sə u dù wodwii. U dàh nə wulə u mí wodwii tə kárá tə wa nə, ku vàn don tua cwəŋə yuu. Ba nıŋı ku yuu ba kèehı, yá zənbii dí ku. ⁶ Ku vàn don də tua kapatau tıa wa. Yá wobla tə nə nan tə zwèe, tə kua, zuni nə wà tə yı yırı. ⁷ Wobla tə vàn don də tua casuran tıa wa, tə də casuran tə mɛ twá duən, tə boru, yá casuran tə dàh púé wobii tə yuu nə, tə dàh ga sını tə ti. ⁸ Yá tə vàn don də tua tızəŋu wa, wobla tə zàn tə bori tə kə yun. Ku nədu mama zun bıa bıı». Zwezi dàh ma swìn u kə yu nə, u wú: «Liù mama dàh mɛ, sə u kə diàn, u súrí u zıan, u cugu zəni!»

Yoo tə nə pin, Zwezi swìn də zwansısarı (Matie 13.10-17; Marəkə 4.10-12)

⁹ Zwezi karbia tə bwe wá, sə u gwin zwansısara tə dèh, u buri ba. ¹⁰ U ma le ba, u wú: «Á mù wàá Yü pàrì yìèn tə, tə nə sègə tə dèh, á ni, á pin á tìàn nə. Lià tə duən mù con nə, ku yi zwansısarı nə, à wá swìn ba con, ba yíá nə cè lá, ba ga ba na, ba cuga, yá ba ga ba ku dèh nèh».

Zwezi gwin wodùrú tə zwansısara tə dèh (Matie 13.18-23; Marəkə 4.13-20)

¹¹ Zwezi dàh swìn, u wú: «Zwansısara tə dèh nə nətən: Wodwii tə yi ndə ya Yü sugu tə nə. ¹² Lià duən yi ndə cwəŋə vàn nə, wobla nə twı lá: Ba nèh, yá *St-tana yáà bà, u li sugu tə ba waa wa, sə u ma cì ba nə, sə ba dān ká kə ba waa Yü nə, sə u ga jon ba ba cuna wa. ¹³ Ba duən də yi ndə kapatau tıa nə. Ba nə ni Yü sugu tə, ba yáà jon ku də pupwən. Yá ba ba ku yá, ba

pin ku zwı ba pubuŋa wa. Ba yáà ken ba waa Yü nə, máhjá kukuə wa, yá dədəŋu nə yı ba, máhjá don wa, ba yáà tu. ¹⁴ Wobla tə nə tua casuran tə wa, yi ndə ba tə nə, ba nə nèh, yá ba ga yá ba pa twara, də ka pià jujə, də luu wiən fıra jə ba, tə dàh ga pú Yü sugu tə yuu nə ba waa. Sugu tə ba bıa keni, tə nə wá wàní tə bı.

¹⁵ Wobla tə nə tua tızəŋu tə wa, yi ndə ba tə nə, ba nə cuga Yü sugu tə, ba ga twá ku nə zəni də ba cígá ma-ma. Ku tìàn tə yáà ja pínú wuuu, ba dān ká pıı ba kə ba kwa, ba tuŋa zəni, ndə wobla nə zıŋa bıa nətu».

Cànú yuu wa zwansısara (Marəkə 4.21-26; Likè 11.33-36)

¹⁶ Zwezi kúù swìn, u wú: «Liù təlél, u nə wá suru cànú, u ti u pú garwa dèh nə, nə à yèé u ti u tún gədoo dèh. Ku yi ba yáà ti ku ba tın canzılu yuu, sə lià tə mɛ nə zwı diè tə wá na poni. ¹⁷ Won tə mama nə sègə wá na, yá won tə mama yà nə wulə yikunu wa, wá nan poni nə. Yá lià tə mama wá lwarı ku.

¹⁸ Á zurə á yıra, də á cugu tə yiri tə, á nə cuga: Ba wá pa u tə nə, u nə jə ba súrí, yá ba wá jon mancın tə tətə u tə con, u nə buŋa də, u jə».

Zwezi nubla tə də u nuu yoo (Matie 12.46-50; Marəkə 3.31-35)

¹⁹ Zwezi nubla tə də u nuu twi ba na wá, yá ba ga wàrì u yıra ba yı, laluu tə nə dáá tə yırı. ²⁰ Ba ma swìn ku Zwezi con nə, ba wú: «N nuu tə də n nubla tə zıga kárá wa, ba ga pià, sə ba na mú». ²¹ Yá Zwezi dàh swìn ba mɛ con, u wú: «Á nuu də à nubla nə yi ba tə nə cu-ga Yü sugu tə, ba ga twá ku nii nə».

Zwezi pin munaa vuu nəfaru zıgı (Matie 8.23-27; Marəkə 4.33-41)

²² Dun don nə, Zwezi də u karbia tə vələ ba zua níá yuu bori wa. U swìn ba con nə, u wú: «Nə vələ munaa tə vàn tə don nə». Ba dàh ma viı. ²³ Máhjá tə, ba nə wulə níá tə yuu wa, ba vəli, Zwezi mù tégé u dwèe. Naa nədu, vuu nəfaru zàn ku fuli munaa tə yuu wa. Níá yuu bori tə ja ku swı. Ku dàh yà ga yi càn, ku pa ba pià ba ti. ²⁴ Karbia tə fàrú ba yı Zwezi yıra ba zın wá, ba ga swìn u con, ba wú: «Karnına, karnına! Nə wá tu!» Zwezi ma zàn, u baa vuu tə də nakulə tə nii nə, tə ma tu. Yá bwálı tə mɛ zıri, siii.

²⁵ Zwezi ma swìn u karbia tə con, u wú: «Á ba á waa keni à nə wuuu, naaa?» Yá fən yà jə ba, də ku digə ba yuu wa. Ba dàh swìn duən con, ba wú: «Bèe wà tə tà ndə lià mɛ nə. Vuu də nakulə mɛ zılı u nii!»

Zwezi li zinə bæe don yuu wa (Matie 8.28-34; Marəkə 5.1-20)

²⁶ Ba yi də níá yuu bori, ba va ba yı Zwerazentıan-ba nagwanaa wa, ku nə wulə munaa tə vàn tə don nə, Galile nagwanaa yáà nə. ²⁷ Zwezi nə cúé tıa u zwèe, tu tə bæe don twi, u jérı wá. *Zinə yà nə vəvəri ku bæe tən-tə yuu. Ku nə ba yigə, ku bæe təntə yà kúù ba gànù zwı, u ga ba diè də zwı, u yà yi u wulə pıran † buran wa, ba nə kua, ba ma keni tıga. ²⁸ Ku máhjá təntə, bæe təntə ni

Zwezi, u mà bubwiə, u tu u yáá con, u ga zìn u kori u kə yu nə, u wú: «Zwezi, Yu tə, u nə wulə tə mɛ yuu wa, biú, bɛɛɛ nə n plà à con nə? À lòri mú, dàn ká kə nə càn wa!»

²⁹ U swìn ku nətu, Zwezi nə baa zini tə nii nə, sə ku nan ku yá wá yurɪ. Ku zinə tə yáá dì wá nɛɛ kapupu. Ba dān yá yáá vwa bɛɛ tə jìlàn də u nɛɛ də banzala də lugu ŋoni, sə ba ma wàni ba ja wá ba tún. Yá u yáá karu banzala tə, zinə tə ga yáá van wá, ku ja va kasɔɔ lan-woru wa. ³⁰ Zwezi ma bwe ku, u wú: «N yurɪ nə ya bɛɛɛ?» Ku ma le wá, ku wú: «À yurɪ nə ya «buruburu.»» Ku yɪ cígá, zinə zənzən yá dáá u yuu wa. ³¹ Yá tə zinə təntə yá lòri Zwezi, sə u dàn ká dɪŋa tə, u kə buu tə, ku dān nə lù zənzən.

³² Twərən zənzən yá wulə ku bwálí tə nə, tə plà wodiu paan don yuu wa. Zinə tə lòri Zwezi, sə u pa cwəŋə tə, sə tə va tə zu twərən tə yura. U ma pa tə cwəŋə. ³³ Zinə tə dān ma nan bɛɛ tə con, tə va tə zu twərən tə. Twərən tə mama ma bəbəri tə cú, tə tu mu-naa tə wa, tə gu tə tiàn.

³⁴ Mánjá tə wa, lià tə, ba nə cì twərən tə nə, nə ni ku mù təntə ku tun, ba dəri ba ja ku ŋwen təntə, ba va ba swìn tu tə də tubii tə wa. ³⁵ Lià tə nan, sə ba jón won tə nə fwa. Ba yí Zwezi nii, ba ni bɛɛ tə, zinə tə nə nan tə yá. U jəé Zwezi səpuni nə, u zu ganan, u ga yəé u yáá zəni. Fən ma zu ba. ³⁶ Ba tə, ba nə ni tə mɛ tə, swìn ba burɪ, ku nə fwa nətu, zinə tə ma nan bɛɛ tə yuu wa. ³⁷ Ku nagwanaa tə lià tə mama dān ma lòri Zwezi, sə u vií, fən zua ba zənzən yurɪ. Zwezi ma zu níá yuu bori tə wa, sə u vií. ³⁸ Yá bɛɛ tə, zinə tə nə nan tə yá, twi u lòri Zwezi, sə u yá u pa u twá u nə. Yá Zwezi píí wá, u ga wú: ³⁹ «Píí, n va n diè, sə n ga swìn n burɪ ku tə, Yu nə fwa n yura». Bɛɛ tə dān ma píí u va, u swìn tu tə mɛ wa ku tə, Zwezi nə fwa u pa wá.

Zwayirisə bùá tə də kan tə nə dwen Zwezi gànù tə nə yoo

(Matie 9.18-26; Marəkə 5.21-43; Likè 7.11-17)

⁴⁰ Mánjá tə nə, Zwezi nə píí u naŋa munaa tə bəbəri tə don nə, u biàn, laluu tə jérí wá, ba yá dānì wá yurɪ. ⁴¹ Ku bwálí tə nə, bɛɛ don, ba nə boŋə Zwayirisə, u yá nə yɪ *Zwifə-ba *jéré diè yuu tíú, twi u bà u tu Zwezi nɛɛ nə. U lòri Zwezi, sə u bà u sàh nə, ⁴² u yá nə ja bùá nədu, u buna nə yí ndə fugə bələ nə, u yá nə wulə u tu yurɪ.

Zwezi vələ lá mánjá tə wa, laluu tə púé u yuu nə, də ba nɪŋi u nɛɛ nə. ⁴³ Yá kan don yá wulə ba wa, u tənjá nə twi ka ba zɪga, ku nə yí buna fugə bələ. U yá cùgù u wiən mama dumutura con. Yá liù mama wà wàni, sə u zwèe u yayɪgu tə. ⁴⁴ U ma twá Zwezi kwa con, u fàrú u yí u yura, u ga dwen u gànù nii nə. Naa nədu, də u jana tə lwagu tə zɪga. ⁴⁵ Zwezi ma bwe, u wú: «Wàà nə dwen à yura?» Ba mama tə wà sɛɛ də, ba fwa yoo, Piyerə dān ma swìn, u wú: «Karnyina, laluu tə nə púé n yuu nə, ba ga nɪŋi n nɛɛ nə». ⁴⁶ Yá Zwezi le, u wú: «À ni də, diàn nan à yura. Ku mù nə pɪn, à yəé də, liù dwen à yura.»

† Ylzərayelə luu nii wa, tu mama jə ku kwi ləbərə bwálí. Ba kwi tə yɪ ba tə pìràn wa.

⁴⁷ Kan tə nə ni də, ba jun u dān nə, u twi u bà u tu Zwezi nɛɛ nə, də u vivaga. U dān ma tún lià tə mɛ yáá con won tə, ku nə pɪn, u ma dwen Zwezi yura, də ku nə twá nətu, u yayɪgu tə ma zwèe naa nədu. ⁴⁸ Zwezi ma swìn u con, u wú: «À nakua, n nə keni n waa à mù nə tə yurɪ, Yu jon mú. Vəli də bican sié!»

⁴⁹ Mánjá tə wa, Zwezi nə wulə u swìn nətu, liù don nan jéré diè yuu tíú tə sàh, u bà u swìn u con, u wú: «N bùá tə mu zwèe. N kùù dān ká wuwali karnyina tutu». ⁵⁰ Zwezi nə ni ku tə, u swìn jéré diè yuu tíú tə con, u wú: «Dān ká pa fən ja mú! N ya kə waa cici à mù nə wuuu, yá u wá na yazurə».

⁵¹ Mánjá tə wa, ba nə yí sàh, Zwezi wà sɛɛ, sə u pa lià tə mama twá u nə u bá zu, də ku nə tə Piyerə də Zwan də Zwakə, də bisumaa tə nuu də u nyuna. ⁵² Ba mama tə kwi, də ba zura bisumaa tə yurɪ. Zwezi dān ma swìn, u wú: «À dānà ká kwi. U wà ti, ku yɪ u dwèe!»

⁵³ Ba wulə ba muŋa Zwezi, ba nə yəé də, bùá tə yɪ u tɪga yurɪ. ⁵⁴ Yá Zwezi jun u jun nə, u ga swìn u kə yu nə, u wú: «Bisumaa, zàn yu nə!» ⁵⁵ U píí u bwin, u ga zàn naa nədu. Zwezi ma pa nii, sə ba pa wá wodiu. ⁵⁶ Ku diğà u nyuna-ba yuu zənzən, yá Zwezi swìn ba con də, ba dān ká swìn ku tə, ku nə tun liù mama con.

Zwezi tun u karbia fugə bələ tə

(Matie 10.5-15; Marəkə 6.7-13; Likè 10.1-16)

9 Zwezi ken u karbia fugə bələ tə duən nə, u ga pa ba nii də diàn, sə ba li *zinə lià yuu wa, sə ba ga zwèe yayɪran. ² U dān ma tun ba, sə ba va ba kàri ba burɪ də, Yu də u pàri tə lià yuu wa, sə ba ga zwèe yayɪŋa yayɪran. ³ U swìn ba con nə, u wú: «À dānà ká ti wiən tətə nətən á ja nan cwəŋə. Tə mù nə yɪ: Daduu, də lù, də wodiu, də səbiu, də ganzwɪran bələ. ⁴ Bwálí tə mama á nə zurɪ, á yana ku diè tə wa, ku ja vələ á viru. ⁵ Bwálí tə mama, ba nə vɪga, sə á zu, sə á nan, á yá ba tu. Á ga zwarɪ † á nɛɛ purən, sə ku yá ba yuu yoo».

⁶ Karbia tə ma vií, ba vəli tian tə mɛ pa wa, ba swìn suywánjù tə, ba ga zwèe yayɪŋa yayɪran.

Erodə twara tə yoo

(Matie 14.1-12; Marəkə 6.14-29)

⁷⁻⁸ Mánjá tə, *Erodə, u nə yɪ Galile nagwanaa tə yáá tíú, nə ni ku tə nə wulə ku tunja, ku gwári wá zəni. Lià duən yá wú: «Zwan †† nə píí, u bwin u nan tian wa». Ba duən də wú: «Ku ya Yu nii *sùsùnù Eli nə píí u bà». Ba duən də tə kùù wú: «Fuən Yu nii sùsùnà tə don nə píí u bwin». Ku mú nə pɪn, Erodə yáá kùù yèri ku tə, u nə wulə ku kwa. ⁹ Erodə dān ma swìn, u wú: «À pɪn ba gwəŋə Zwan yuu. Wàà tətə dān nə yɪ bɛɛ təntə à nə nəh u ŋwen də ba swìn nətən?» U dān yá ga plà, sə u na Zwezi.

† Ku nətu tə burɪ də, ba yaga lià tə yìèn mɛ ba yuu wa. †† Ku mù Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, u nə lí lià níá wa, ku twá də Yu yurɪ.

Zwezi pùli dipen u pa bara mùrù bonu nè
(Matia 14.13-21; 15.32-38; Marəkə 6.30-44; Zwan 6.1-14)

¹⁰ Zwezi *tuntuna tē pīf ba bà u con, ba man ku tē mama, ba nē fwa, ba buri wá. U ma ja ba, u dē ba cici ma va, ba nan kwa, tu don nii nē, ku yiri nē yi Betəsayida. ¹¹ Yá laluu tē lwaru ku, ba ma zàn ba pú u kwa. Zwezi ma jérí ba zəni, u swìn Yü pàri tē yoo, u buri ba. U zwèe ba tē, ba nē pià yazurə yaytran.

¹² Yü nē wulə ku zwì máńá tē wa, tuntuna fugə bələ tē fàrú ba yí Zwezi yira, ba ga wú: «Swìn laluu tē con, sē ba va tian tē dē tibi tē wa, tē nē bwələ tia lá, ba pià ba nii wodiu, dē yipaa bwálí. Bwálí ku tē nē nē wulə lá, won mama təlál wa». ¹³ Yá Zwezi swìn ba con, u wú: «Á tətə pian ba wodiu, sē ba dól!» Ba ma le wá, ba wú: «Dipen bonu dē fələ bələ cici nē nē jə. Dē nē nē pià nē pa wodiu lià tē mama nē, nē tətə nē mē, sē nē va nē yə ku wodiu tē».

¹⁴ Bara mùrù bonu yà nē wulə ku bwálí təntə nē. Zwezi ma swìn u karbia tē con, u wú: «Á pian ba jəh ndə finu finu nē púlí mama wa».

¹⁵ Karbia tē twá u nii nē, ba pa ba mama tē jəh tia. ¹⁶ Zwezi tì dipen bonu tē dē fələ bələ tē, u zìn u yáá, u kə yu nē, u ga kə Yü lēēē. U fu fu dipen tē, u pa karbia tē nē, sē ba ma tara laluu tē. ¹⁷ Ba mama tē dí, ba sú, ba ga pēe dipen tē mumunə ba sú fiyaran fugə bələ.

Piyerə swìn dē, Zwezi nē yi Kərisə
(Matia 16.13-19; Marəkə 8.27-29)

¹⁸ Dun don nē, Zwezi nē kwen u nan kwa u jùnì Yü, u karbia tē ga wulə dē wá, u bwe ba, u wú: «Bēēē nē lià tē swìn à yuu wa?» ¹⁹ Ba ma le, ba wú: «Lìà duən wú, n yi *Zwan-Batisə, ba duən wú, n yi Yü nii *sùsùnù Eli, ba duən dē ga kùù wú, ku yi Yü nii sùsùnù tē don nē pīf u bwin u nan». ²⁰ Zwezi ma bwe ba, u wú: «Sə á mù con nē, wàà nē á wú à yi?» Piyerə ma le, u wú: «N yi *Kərisə tē, liù tē, Yü nē kúrú u tun».

Zwezi swìn u ka ti dē u ka pīf ka bwin ka nan tē yoo
(Matia 16.20-28; Marəkə 8.30-9.1)

²¹ Zwezi ma dù súu ba nii nē, sē ba dān ká swìn ku liù con. ²² U ga swìn u sùrí lá, u wú: «Ku mē sē, *Ləzwənə-Biu † tē dé càn zənzən. *Zwifə-ba *nəkwəna tē, dē Yü *jəŋwana yun tìán, dē Yü nii *yənu tìán tē wá vi wá, ba wá gu wá. Yá dīan batwa nii nē, u wá pīf u bwin u nan».

²³ U ma swìn ba mama tē con, ku kwa nē, u wú: «Liù tē mama nē pià, sē u bà u twá à nē, ku tíú kùù dān ká fwa u təntian puswənə. U mē, sē u sēe u twá u dé càn dē nē, dūn mama, ku ja vələ u tian dagarə tē yuu wa. ²⁴ Ku yi cígá, liù tē, u nē pià, sē u jon u mu tē, u wá kwìn ku nē. Yá liù tē, u nē wá dugə u mu tē à mù yiri, ku tíú wá jon u mu. ²⁵ Ku funə wa yèn nē, ku pa liù nē, dē u nē ni tia yuu jìjə tē mama, yá u ga kwìn mu tē nē, ku nē ba zwèe Yü con, nē à yəə u nē cùgù. ²⁶ Liù nē dəri à mù dē à sùràn tē cavira, *Ləzwənə-Biu tē dē wá

dəri n cavira máńá tē wa, u nē wá bà u dun tē wa, dē u nyina Yü dē u *malikə tē dun tē wa. ²⁷ Cígá mama, à mù nē swìn ku á con: Á wa lià, ba nē wulə yəbə, mē bá ti, dē ba nē wá Yü pàri tē ni, dē ku twi».

Zwezi lwàh u tìan

(Matia 17.1-9; Marəkə 9.2-10; Zwan 1.14; 2 Piyerə 1.16-18)

²⁸ U swìn nətə ndə dīan nana kwa nē, Zwezi jun Piyerə dē Zwan dē Zwakə, u ja dī u con paan don yuu wa, sē u jun Yü. ²⁹ Máńá tē nē, u nē jùnì Yü, u yáá lwàh. Yá u ganan jì nəpon tē púpú. ³⁰ Dē nəh, lià bələ, ba wulə ba ve dē Zwezi. Ku yi *Moyizə dē Eli, ³¹ nē nan dē Yü dun tē. Ba wulə ba swìn dē Zwezi, u nē mē, sē u ti u pīf u nan u va Yü con, ku yoo tē nē mē, sē ku tun nətə *Zwerizalemə wa. ³² Piyerə dē karbia tē duən yá dwèe tətə, yá ba dāh twi ba zàn, ba ga na Zwezi dun tē, dē bara bələ tē, ba nē wulə dē wá. ³³ Ba bara bələ tē dāh nē pìrí, ba virí máńá tē wa, Piyerə swìn Zwezi con nē, u wú: «Karnyina, ku zìən dē, nē wulə yəbə. Nē wá pú gansilə batwa, n mù nədú, Moyizə nədú, Eli dē nədú». U yá yèri ku tē, u nē swìn.

³⁴ Máńá tē wa, ba nē wulə ba swìn nətə, bakwan yiy-wara púé ba yuu nē. Fən zua karbia tē, dē ba nē ni bakwan tē, ku púé ba yuu nē. ³⁵ Karbia tē ni kori, ku nē swìn bakwan tē wa, ku wú: «Wàà tē ya à biù tē, à nē kúrú. Á cuga u kori!»

³⁶ Kori tē nē swìn ku zwèe kwa nē, Zwezi cici nē ba kùù na lá. Karbia tē púé ba nii. Ku máńá tē wa, ba ba ku tē, ba nē ni tē, yoo swìn liù con.

Zwezi li biù don yuu zini

(Matia 17.14-21; Marəkə 1.23-27; 9.14-29)

³⁷ Ku tikuni nē, ba nē nan paan tē yuu ba cú máńá tē, laluu twi ba jérí Zwezi. ³⁸ Bēe don bubwi laluu tē tətənji wa, u wú: «Karnyina, à lòri mú, sē n ywàh à biù tē con! U mù nē yi à bidua. ³⁹ *Zini tē yáá ja wá, naa nədú ku pa, u mà nii ku zuzugu wá dē dīan, u mumanpon ga sùri. Ku yáá wuwali wá, ku ga ba naŋa mwálí mwálí. ⁴⁰ À lòri n karbia tē, sē ba li zini tē u yuu wa, yá ba ga wá wàni».

⁴¹ Zwezi dāh ma le, u wú: «Á mù zèn lià-ba, á tē nē ba Yü nii sēe, á ga fwa yotələn! Dīan bagali nē à tē wá yá dē aba, sē à ga ja pínú dē aba? Ja n biù tē n ja bà yəbə».

⁴² Biù tē nē fàrú, sē u boli Zwezi yira, máńá tē, zini tē jan wá, ku tanə tia, ku ga vuvugu wá zənzən. Yá Zwezi dāh caga zini tē nii nē, u wú, ku nan ku yá biù tē. U tì wá, u pa u nyina nē. ⁴³ Yá Yü dīan nē dáá nē tun ku mù yoo təntə, ku dāh gwári ba mama zənzən.

Zwezi pīf u swìn u tian tē dē u ka pīf ka bwin ka nan tē yoo

(Matia 17.22-23; Marəkə 9.30-32)

Ndē yìèn tē mama Zwezi nē fwa, tē nē gwári liù ma-ma, u swìn u karbia tē con nē, u wú: ⁴⁴ «Á jana ku tē, à nē wá swìn á con, síún nē zəni: Ba wá ja *Ləzwənə-Biu † tē, ba kə ləzoni jìlàn wa, sē u dé càn». ⁴⁵ Ba wá ku sugu tē dēh ni. Ku dāh yá sègə ba con nē, sē ba dān ká

† Zwezi yi u tətə yoo nē u swìn.

wàní ku ba nì, yá ba yà kùù wàrí, sà ba bwe Zwezi ku sugu tã dèh nã.

Wàà nè wá doni u don?
(Matìe 18.1-5; Marəkə 9.33-37)

⁴⁶ Zwezi karbia tã dıga tütünl, sã ba ma lwarı liü tã, u nè wá yà ba yuu wa. ⁴⁷ Zwezi lwarı ba pubuŋi tã. U dãn ma ti bisumaa u kã u yıra, ⁴⁸ u ga swın, u wú: «Liü tã, u nè jun bisumabiã wã tã zãni à mù yırı, ku yı à mù tãtã nè ku tíu jun zãni. Yá liü tã, u nè jun nè zãni, ku tíu jun liü tã, u nè tun nè zãni. Liü tã, u nè ya nãmaa á mama wa, ku tíu nè ya yuu tíu».

Liü tã, u nè ba nè nè zıga yı nè liü
(Marəkə 9.38-40)

⁴⁹ Zwan ma swın, u wú: «Karnyına, nè ni bæe don u ja n yırı tã, u ma li *zinã. Nã yã swın dã, u ba cwəŋə jã, sã u fwa ku, u nè twá u tã nè wa liü tã yırı». ⁵⁰ Yá Zwezi le wá, u wú: «Á dãnà ká cı u nè, á yaga wá, sã u fwa! Cıgá, liü tã, u nè ba á nè zıga, yı á liü».

Samari tu don là vıga, sã ba ja Zwezi
(Zwan 4.9-20)

⁵¹ Zwezi ka ti dã u ka di yu nè máŋá nè bwələ, u zıgi dıàn, ku máŋá tã wa, sã u va *Zwerizalemã tã wa. ⁵² Zwezi dí yáá u tun là u yáá nè. Ba dí yáá ba vu ba zu Samari nagwanaa tu don wa, sã ba kwen bwálı lá ba pa wá. ⁵³ Yá ku tu tã là vıga, sã ba sãe Zwezi, u nè vələ Zwerizalemã tã con yırı. ⁵⁴ Máŋá tã nè, Zwakã dã Zwan nè ni ku nãtu, ba swın, ba wú: «*Yuu-Tiu ŋ piã, sã nè lòri mæn, sã tã nan yu tã cú, tã dí ba naaa?» ⁵⁵ Zwezi ma piı u vãvãri u caga ba nii nè. ⁵⁶ Ba ma lã ba va tu don nè.

Ba tã ba nè piã, sã ba twá Zwezi nè yoo
(Matìe 8.19-22)

⁵⁷ Ba wulã cwəŋə yuu, dã bæe don swın Zwezi con, u wú: «Á wá twá n nè, bwálı mama, n nè vələ». ⁵⁸ Zwezi ma le wá, u wú: «Cilãcãrãŋ jã tã buran tã zwı, zãnbii dã ma jã tã pwalan, yá *Lãzwãnã-Biu † tã mù ba bwálı ja, u nè wá kã u yuu lá».

⁵⁹ U ma swın bæe don con, u wú: «Twá à nè!» Yá bæe tã swın, u wú: «*Yuu-Tiu pa nè cwəŋə, sã à dé yáá à va à gürı à nyına, sã à ga fwa u luã». ⁶⁰ Zwezi ma le wá, u wú: «Yá, sã tıga tã tıán tã, ba nè ba mu tã, ku nè ba zwèe Yu con, gürı ba tıga. Yá n mù n wá va n swın Yu pãri tã yoo n bıru».

⁶¹ Bæe don ma kùù swın, u wú: «Yuu-Tiu, à wá twá n nè, yá n dãn nè yá nè, sã à va à jun à diè là». ⁶² Zwezi ma le wá, u wú: «Ku yı ndã liü tã, u nè wulã u vãri dã nıan varu, yá u ga piı u palı u kwa. Ku nãtu bıru dã, ku tíu jã pubuŋi bələ. U mù liü tãtã yiri ba wãní Yu pãri tã tutunan tã u tun».

Zwezi tun karbia sapwıtwa dã fugã dã bələ tã
(Matìe 10.7-16)

10 Ku kwa nè, *Yuu-Tiu kúri bara duãn sapwıtwa † dã fugã dã bələ, u tun bələ bələ u yáá. U tun ba tıan tã mē wa dã bwálá tã mē, u tãtã yã nè mē, sã u va lá. ² U swın ba con, u wú: «Kárá tã wiãn tã bıga zãnzan, yá wocãrã ba dáá, sã ba kã tã diè wa. Á lorã kárá tã tíu, sã u tun wocãrã u súrı lá, sã ba kã u wiãn tã diè wa. ³ Á tuŋa aba cwəŋə yuu, ndã pabii nè buyurãn tãtãŋi wa. ⁴ Á dãnà ká ti sãbiu, nè à yãè lã nè à yãè natura! Á dãnà ká zıgi cwəŋə yuu, á jun liü. ⁵ Á nè zua sãh wa, sã á dí yáá á swın, á wú: «Yu bıcan sié tã wá yã dã aba». ⁶ Dã liü nè wulã sãh tãntã wa, u nè piã, sã Yu pa bıcan sié, á bıcan sié sugu tã wá yã dã ku tíu. Ku nè tã ku mù, sã á kwın á bıcan sié sugu tã. ⁷ Sãh tã tıán nè sãe aba, á yana ku sãh tã wa, á dé, á ga nyu ku tã, ba nè pın aba lá, tütünnü nè mē, sã u dé u ŋwírãn tã yırı. Á dãnà ká twá dii wa á va! ⁸ Á nè zua tu wa, ba ga sãe aba, sã á dé ku tã, ba nè pın aba. ⁹ Á zwıã ku tu tã tıán yayıŋa yayıran, á ga swın ba con dã, máŋá bwələ, sã Yu dé u pãri tã là mama yuu wa. ¹⁰ Yá máŋá tã, á nè zua tu wa, ba ga wã aba sãe, á naŋa conı yuu, á ga swın: ¹¹ «Nã pi ‡ purãn tã nè maru nè nãe nè, á tu tã wa, nè kãni á yuu wa. Yá á nè mē, sã á lwarı zãni dã, máŋá boli, sã Yu dé u pãri tã á yuu wa». ¹² Á mù nè swın ku á con nè dã, bürã tã bürü duun nè, Sodãmã tu cãn tã bá yı ku mù tu tãntã».

Tıan tã, tã là tã nè vıga Zwezi
(Matìe 11.20-24)

¹³ Zwezi ma kùù swın, u wú: «Yomulan tã tã nè fwa á pwãrã wa, yiri yã nè fwa Tirã dã Sidon tıan tã wa, tã tıan tãntã là yã zu pucunı ganãn, ba ga piı ba yıra dã tünü. Ku nãtu bıru dã, ba vãvãri ba kwa, ba ma sã ba cuna. Ku mù nè pın, cãn wá tu á mù Korazın tıán yuu wa! Ku mù nè pın, cãn wá tu á mù Betãsayıda tıán yuu wa! ¹⁴ Mã ku mù nè pın, bürã bürü duun nè, Tirã là dã Sidon tıán cãn tã ba yı á mù tıán bələ tãntã là. ¹⁵ Sã á mù Kapãrãnayımã tıán, á buŋa dã, á yuu wá dwen yu nè, naaa? Abada! Á wá cú á yı tıga bwálı».

¹⁶ U kùù swın u karbia tã con, u wú: «Liü tã, u nè cugu á sugu, ku tíu cugu à sugu. Liü tã, u nè vıga aba, ku tíu vıga à dã. Yá liü tã, u nè vıga nè, ku tíu vıga liü tã, u nè tun nè».

Zwezi karbia sapwıtwa dã fugã dã bələ tã ka piı ka bà tã yoo

¹⁷ Ba karbia sapwıtwa † dã fugã dã bələ tã, Zwezi nè tun tã, piı ba bà dã ba súã dã pupwãn, ba ga swın, ba wú: «*Yuu-Tiu, ba *zinã dã tãtã sãe nè nii, dã nè nè twá n yırı tã nè, nè ma pın tã nii». ¹⁸ Zwezi ma le ba, u wú: «Á ni *Sitana u tua tıa, ndã dwã pıpılu nè. ¹⁹ Á cuga: Á pın aba nii, sã á va dıŋa dã nıŋa yun wa, sã á ga tutaga

†† Saga duãn wa nè, ku yı karbia sapwıtwa yoo nè ku swın.

‡ Ku yı Zwıfã-ba mımunu. Ba nè dıga liü, ba li ba tu wa, u yãá pi u nãe pürü, sã ku bıru dã, u li yoo u yuu wa, u kã ba yuu wa. †† Saga duãn wa nè, ku yı karbia sapwıtwa yoo nè ku swın.

†† Zwezi yı u tãtã yoo nè u swın. † Zwezi yı u tãtã yoo nè u swın.

dunju tã dã ba diàn tã mama. Yá won tãlã, ku nã wá fwa aba yoo. ²⁰ Á yana pupwãn wa, á yura nã púpúní † sagu tã wa Yu *sãh nã yuru. Á nã dãnã ká pa, á pwií poli, zinã nã sêe á nii yuru.»

Zwezi pupwãn tã yoo
(Matïã 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Ku mánjá tãntã wa, Yu-*Siñu tã pun Zwezi sú dã pupwãn, u ga swìn, u wú: «Á nyina tã, n nã ti lanworu dã tia. Á kãni n lãeãe. N biri yìen tãtã liã tã nã, ba nã mun ba tiàn. Yá n ga sãgã tã ba tã nã burja dã, ba yi wuburja dã yãnu tiãn yáã nã. Á nyina, n mù cígá nã swã, sã nãtu tã tun.»

²² Á nyina Yu ken wiãn tã mama à juun wa. Liù mama yãri Yu-Biu tã, dã ku nã tã à nyina Yu tã. Liù dã mama ma yãri à nyina Yu tã, dã ku nã tã Yu-Biu tã, dã liù tã, Yu-Biu tã nã swã, sã u súrí u yíá u biri wá.»

²³ Ku kwa nã, Zwezi pií u vãvãri u yáã, u kã u karbia tã con, u ma ga swìn ba cíci con nã, u wú: «Á mù dàh yi pupwãn liã, ku tã á nã na yuru. ²⁴ Á mù nã swìn ku á con nã dã, Yu nii *sùsùnã, ba nã dáã, dã pãegá sóní, sã ba na ku tã, á nã na, yá ba ga wã ku ni. Ba sóní, sã ba ni ku tã, á nã nãh. Yá ba ga wã ku ni.»

Samari tíú don, u nã yi bɔcabwanu tíú
(Matïã 7.12; Romã tiãn 13.8-10)

²⁵ Yu nii *yãnu tíú don dàh ma zãn, u bwe Zwezi yoo don, sã u ma ja u dàh nã, u wú: «Karnyina, bẽeãe nã à mɛ, sã à fwa, sã à ma na mu tã, ku nã ba zwẽe Yu con?» ²⁶ Zwezi ma swìn u con, u wú: «Bẽeãe nã Yu swìn u *nii tã wa, u nã pun *Moyizã? N nãh ku nãtã, dã n nã kãri ku?» ²⁷ U ma le, u wú: «N mɛ, sã n sóní *Yuu-Tiu, u nã yi n Yu, dã n waa mama. N sóní ku tã nã zian, ku pa Yu nã. N búny Yu yoo mánjá mama. N kã n kajaña tã mama n pun Yu nã. Yá n tã mɛ, sã n sóní n yura liù ndã n nã swã n tãtã nãtu.» ²⁸ Zwezi dàh ma swìn u con, u wú: «N le zãni! N nã fwa nãtu, n wá na mu tã, ku nã ba zwẽe Yu con.» ²⁹ Yá Yu nii yãnu tíú tã yã tã piã, sã u pa cígá u tiãn nã. U dàh ma bwe Zwezi, u wú: «Wãã nã yi à yura liù?»

³⁰ Zwezi ma le dã zwansãsara, u wú: «Bẽe don nan *Zwerizalẽmã, u cwí Zweriko. Mánjá tã wa, u nã wulã cwãnjã tã wa, u vãli, dã nãh, ñwĩnã, ba nã gwĩ liã nã, ba fan, ba tu u yuu wa, ba vura wá, ba li u ganã, ba mà wá, ba ga kãeñ ba yá wá, u belu u tãgã. ³¹ Ku zãn ku tu ku mɛ, dã *Zwifã-ba Yu *jonwanu don dã twá cwãnjã tãntã u cwí Zweriko. Mánjá tã wa, u nã ni bẽe tã, u lwã u twá cwãnjã tã vãn nã u lã u vií. ³² *Levitã dwíí tã wa liù don dã kúú twí, u bã u yí ku bwálí tã. U nã ni bẽe tã u zwẽe, u lwã u twá cwãnjã tã vãn don, u kãeñ u vií. ³³ Yá Samari tã wa liù don, u dã nã vãlã u cwãnjã, dã twá bwálí tãntã u lã. U dã ma va u yí bẽe tã, ba nã mà tã yura. Mánjá tã wa, u nã ni wá u yinãgã jun wá zãnzã. ³⁴ U kwẽn u fãrú u yí lá, u lwá diven dã nuga u nuran tã yuu wa. U wã tã dã gantwan. Ku kwa nã, u ti wá, u kã u tãtã wodiu yuu wa. U ja vu, u tún vãrã yipaa bwálí nã. U ywãh u yuu nã. ³⁵ Ku tãpuru nã, u li cĩna

† Ku biri dã, á ja bwálí Yu sãh nã.

sãbikulan † bãlã, u pa yipaa bwálí tã tíú nã, u ga swìn, u wú: «Ywãh, bẽe wã tã yuu nã. Á nã pií à bã mánjá tã wa, à wá ñwĩn mú ku tã, n nã cùgù u yura à kwa nã.»

³⁶ Zwezi ma swìn, u wú: «N mù waa con, sã ba batwa tã wa lá, wãã nã ya bẽe tã, u nã tua ñunã tã tãtãnjã wa, yura liù?» ³⁷ Yu nii yãnu tíú tã ma le, u wú: «Ku yi liù tã, u nã dãri bẽe tã yinãgã zãnzã.» Zwezi dàh ma swìn u con nã, u wú: «Mã n dã vãli n tun nãtu!»

Zwezi vãli Marãtã dã Mari bwálí nã
(Zwan 11.1-5; 12.1-7; Matïã 6.33)

³⁸ Mánjá tã, Zwezi dã u karbia tã nã pií ba zu cwãnjã, ba vãli u zu tiu don wa. Kan, u yuru nã Marãtã ma ja ba zãni u sãh nã. ³⁹ Kan tã yã ja nyánú, ba ma borjã Mari. Mari mù yã jãã Zwezi nẽe nã, u cuga ku tã, u nã kãri ba. ⁴⁰ Yá Marãtã mù yã wulã u tunja zãnzã. U ma nan, u ga swìn, u wú: «*Yuu-Tiu, ku ba mú yoo fwa dã, à nyánú tã nã yá à cíci u pa à tunja tutunan tã mama? Swìn u con, sã u zãn u san nã.» ⁴¹ Yuu-Tiu ma le wá, u wú: «Marãtã, Marãtã, twara ja mú, n ga wuwali n tiãn. N wulã yu nã, n kãkãri wiãn nã dáã yura. ⁴² Yá won nãdu nã jã dãh. Mari mù kúrí ku tã, ku nã zian, ku nã wãri ku jonjã u con.»

Zwezi biri yjũnu u karbia tã nã

(Matïã 6.9-13; 7.7-11; Likè 18.1-8; Zwakã 1.5-7; 1 Zwan 5.14-15)

11 Dun don nã, Zwezi jun Yu bwálí don nã. Mánjá tã wa, u nã jun u zwẽe, u karbiu tã don bwe wá, u wú: «*Yuu-Tiu, biri nãba nã nã wá jun Yu nãtu, ndã *Zwan † nã biri ku u karbia tã nã nãtu.» ² Zwezi ma le ba, u wú: «MáNJá tã nã, á nã jũni Yu, sã á swìn ndã: «Nã Nyina Yu! N yuru mɛ dã dun! Bãã, n dã n pãri tã tia yuu wa. ³ Pa nãba nã nii wodiu tã, ku nã mɛ nãba, dũn mama. ⁴ Kwẽn nã cuna n li nã mù dã n mù pwãrã wa, ndã nã dã nã kwẽn lwanũ tã, liã nã tun nã yura, nã li nã mù dã ba pwãrã wa. N dãn ká pa yoo yí nãba, ku nã wá yigu nãba, ku kã yokukwũn wa.»

⁵⁻⁶ Zwezi kúú swìn ba con nã, u wú: «Dã á wa liù nã ja u dabẽe, u ma zãn u va u con titũn kwũn nã, u swìn u con, u wú: «Á dabẽe don nan cwãnjã u bã, u di à yuu, à ga ba won ja à pun wá. Ku mù nã yuru nã, à dabẽe, junja nã dipen batwa!» ⁷ Dã u dã nã zũũ u diã tã wa, u le, u wú: «Yá nã sãnbwẽn! Mimii tanju ku zwẽe, à dã à bia tãgã nã zwẽe. Á kúú wãri à zãña à pun mú dipen.» ⁸ Ku nãtu tã! Á mù nã swìn ku á con nã dã, u wá zãn u pa tã wá. Ku nã tã u nã yi u dabẽe tã cíci yuru. Ku yi u nã ba vií, u tã nã wá zũũ lá, u mà mimii tã nã yuru. Mã ku mù yuru u wá zãn, u pa wá ku tã mama, u nã piã. ⁹ Á mù ga nã swìn á con, à wú: «Á lorã, yá ba wá pa aba! Á piã, á ga wá na! Á mà mimii nã, yá ba wá súrí ba pa á zu. ¹⁰ Liù mama nã lãri, ba wá pa wá. Liù mama nã piã, u wá na. Yá ba ga ba wá súrí ba pa liù tã nã, u nã mà mimii nã. ¹¹ Dã á wa liù nã ya nyina, u nã wã sãe, u pa dãn u biù tã nã, dã u biù nã lãri wá fãli, naaa? ¹² Nã à yãã, u wá pa wá nãh, dã u nã lãri wá cacali? ¹³ Á mù læzwãnwũlũnyina-ba, á nã yãã ka pa wozãnjã á bia nã.

†† Cĩna sãbikulo nãdu yi yituru nãdu tutũnjã ñwĩrã. ‡ Ku mù Zwan tãntã nã yi *Zwan-Batisã, u nã li liã níã wa, ku twá dã Yu yuru.

Ku dàń wá yà nètə, ku pa á nyina Yü tə nə, u nə wulə Yü *sàń nə, də á nə lòrì wá won. U mù dàń wá pa aba u *Sijü tə».

Zwezi le u duŋa tə

(Matie 9.32-34; 12.22-30; Marəkə 3.22-27)

¹⁴ Duun don nə, Zwezi wulə u li *zini bæe don yuu wa, ku nə pɪn bæe tə nii ba swìn. Mánjá tə, zinə tə nə nan, bəru tə zàn, u wulə u swìn. Ku dàń gwárlí laluu tə zənzən. ¹⁵ Ba wa lià swìn, ba wú: «Ku ya Beləzəbilə, zinə tə mama plù tə, nə pɪn wá diàn, u ma li zinə lià yuu wa».

¹⁶ Ba duən yà plà ba ja u dèń nə. Ba ma wú, u fwa yomulu u burɪ ba, sə ba ma yəni də, u diàn tə naŋa Yü. ¹⁷ Zwezi yəə ba pubuŋi tə, u dàń ma swìn ba con, u wú: «Payuu lià nə zigi duən nə, ku payuu tə wá cùgù, ku dii wá tu duən yuu nə. ¹⁸ Də *Sitana nə pwèe u ziga u tətə nə, u payuu tə bá wàńi ku yà lá. Á wú Beləzəbilə nə pɪn nə diàn, à ma li zinə tə. ¹⁹ Ku nə yi Beləzəbilə nə pɪn nə diàn tə, ku mù nə pɪn, à wàá zinə à li lià yuu wa. Sə á bia tə də yi wàá diàn nə, ba ma li zinə tə? Mə ku mù nə pɪn, á bia tə tətə nə wá bürì á bürà. ²⁰ Cígá, ku yi də Yü diàn nə, à ma li zini tə, ku nətu tə burɪ də, Yü dé u pàrì lià yuu wa á tətəŋi wa.

²¹ Ladla nə cì u sàń nə də u kwatara wiən, u jujə wiən tégé tə bwálí nə, fən ga təlè. ²² Ku wàá ku yí də liù don, u də nə kùù yi ladla, u doni twi. Ku tíú wá ja diè tə tíú də diàn, u jon u kwatara wiən tə, u yà nə jə tə diàn. Yá u dàń wá wàńi u pèe u wiən tə u tàrì. ²³ Liù tə, u nə təlè á kwa, ziga à nə. Yá liù tə, u nə ba nə saŋa, u keni duən nə, ku tíú yi u làgà».

Zini nə víí, ku ga píí ku bà yoo

(Matie 12.43-45)

²⁴ Zwezi kùù swìn, u wú: «Mánjá tə wa, *zini nə nan ku yá liù, ku yàá jijiri kasɔɔ lanworu wa, ku ma plà bwálí, sə ku kə ku yuu lá. Ku nə wə yizwɪa bwálí nɪ, ku yàá swìn, ku wú: «Á wá píí, à va à diè tə wa, à nə nan, à yá.» ²⁵ Ku píí ku biàn, də diè tə zwarɪ, ku kwen zəni zəni ku tún lá. ²⁶ Ku dàń wá va, ku ja zinə barpe duən, tə waa nə luŋa tə doni ku, ku súrí ku tiàn nə, ku ja bà ku tíú tə nə. Tə dàń wá zu tə jəə, yá u mù liù təntə dí yáá wá kukwanɪ u síún».

Cígá pupwən yoo

²⁷ Zwezi swìn nətu, u va u zwèe, mánjá tə wa, kan don swìn u con lià tə tətəŋi wa, u wú: «Pupwən wulə kan tə nə, u nə luru mú, n nə ŋwà u yll!» ²⁸ Yá Zwezi dàń le, u wú: «Pupwən wa ba tə nə, ba nə cuga Yü sugu tə, ba ga sèe ku nii!»

Yü diàn mɪmɪnu yoo

(Matie 12.38-42; 16.1-4)

²⁹ Laluu tə nə púé Zwezi yuu nə, mánjá tə wa, u zàn u swìn, u wú: «Á mù zèn lià ba tə á nə yi lakukwɪnan, á lòrì Yü diàn mɪmɪnu. Yá á bá na mɪmɪnu nədu də tətə, də ku nə tà mɪmɪnu tə, Yü nə twá də u nii *sùsùndu

Zwunasə u burɪ. ³⁰ Ku tə Zwunasə nə fwa, ku yi mɪmɪnu ku pa lià nə, ba nə wulə Ninivə † tə wa. Mə nətu nə *Ləzwənə-Biu †† tə də wá yà mɪmɪnu, u pa zèn lià tə nə. ³¹ Bürì tə bürù duun nə, Etiyopi pakan tə wá zàn u zigi zèn lià ba tə nə. U wá bürì á bürà, sə ba cùgù aba, u mù nə nan bwálí ku nə ŋúná u bà, sə u cugu plù *Salumun yənu sùràn tə yurɪ. Yá liù ga wulə yəbə, u nə dwə Salumun! ³² Bürà tə bürù duun nə, Ninivə tiàn wá zàn ba zigi zèn lià ba tə nə. Ba wá bürì á bürà, sə ba cùgù aba, ba mù nə sèe ba wəvəri ba kwa, ba ma sá ba cuna, Zwunasə nə swìn Yü sugu tə ba con nə yurɪ. Yá liù ga wulə yəbə, u nə dwə Zwunasə!»

Ləzwənə yíá nə yi u cànú

(Matie 5.15; 6.22-23; Likè 8.16-18)

³³ Zwezi kùù swìn, u wú: «Ləzwənə bá sèe u suru cànú u ti u sègə, nə à yəə u ti u pú garwa dèń. Də ku nə tà, sə u ti u tún canzulu yuu, sə ba tə, ba nə zwɪ, sə ba na poni. ³⁴ Ləzwənə yíá tə ya ndə n yura tə cànú nə. Də n yíá tə nə zurə, n yura tə mama yàá pìrì də poni. Yá də n yíá tə nə ba zìən, n yura tə mama ya yikunu wa. ³⁵ N dàń nə zürì n yura, sə poni tə nə wulə n yura tə dàn ká jì yikunu. ³⁶ Də n yura tə mama nə wulə poni wa, n bwálí ga wə gɛ, ku nə wulə yikunu wa ku mama pian wá yə poni wa, ndə cànú nə pìrì mú də ku poni mɛ pian».

Zwezi swìn u zigi Farızian-ba də Yü nii yənu tiàn tə nə

(Matie 23.1-36; Marəkə 7.1-16)

³⁷ Zwezi nə swìn u zwèe, mánjá tə nə, *Farızian don bon wá, sə u dé u bwálí nə. Zwezi ma zu u jəə, sə u dé. ³⁸ Ku gwárlí Farızian tə də, u nə nɪ Zwezi, u dé u ga wə u jìàn † sìn. ³⁹ *Yuu-Tiu dàń ma swìn u con, u wú: «Nəń, á nə ya nətu á mù Farızian-ba tə. Á yàá sun wùrú zuŋa tə də zuŋa tə kwa, yá á waa con súé də ŋwìràn pubuŋi də wuluŋu. ⁴⁰ Á mù ləyigi-ba! Yü tə, u nə fwa kwa tə, u mù nə fwa waa tə də. ⁴¹ Á pian zura nə mù, ku tə nə wulə á wùrú zuŋi wa də á zuŋi wa. Ku mánjá təntə wa, á bicanɪ yi nəpon Yü yáá con.

⁴² Càn wulə də aba, á mù Farızian-ba! Á pɪn wiən tə, á nə nɪ fugə nii nyiən, də davuran yiri tətə mama fugə nii nyiən. Yá á ga ba cígá də sonu nə keni ndə Yü nə plà nətu. Ku ga ya mə ku mù nə á mɛ, sə á fwa, á yə wə mɛ, sə á dugu ku kwa.

⁴³ Càn wulə də aba Farızian-ba! Á swə, sə á jəń yáá gwələ yuu *Zwifə-ba *jéré diè wa, á ga swə, sə ba jun aba, ba zilí ba jéré bwálá wa. ⁴⁴ Càn wulə də aba! Á ya ndə ləbərə nə, ba nə ba na, ba nə yəri ba ga vəli tə yuu».

⁴⁵ Yü nii *yənu tíú tə don ma swìn u con, u wú: «Karnyina, n nə swìn nətu, ku ya nə də nə n twɪn!» ⁴⁶ Zwezi ma le, u wú: «Càn wulə á də Yü nii yənu tiàn tə yuu wa, á nə zuŋa lià də zɪla, tə nə wàrì tə zuŋa, yá á tətə ba tə yura janɪ də á jɪfua nədu tətə yurɪ. ⁴⁷ Càn wulə də aba, á nə wulə á lwè ləbərə nəzəŋə, á pɪn Yü nii

† Ninivə yi tɪfaru, ku wa lià tə yə yi cuna lià zənzən Yü yáá con.

†† Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn. ‡ Ku yi Zwifə-ba Yü nii, sə ba ba jìàn sìn, ba ga dá wodiu.

*sùsùnà tē nē. Ba mù Yū nii sùsùnà tēntē yī á nūbara ba nē gua! ⁴⁸ Á twá nētū á ma buri dē, á dē swē ku tē, á nūbara-ba tē nē fwa tē, dē pupwēn. Ba gua Yū nii sùsùnà tē, yá á dē wulē á lwē ba lēbērē. ⁴⁹ Mē ku mù nē pūn, Yū ma twá u wubūŋa tē nē, u ma swīn, u wú: «Á wá tun Yū nii sùsùnà dē Yū *tuntuna ba nē. Ba wá gu ba wa lià duēn, ba ga wá wuwali ba duēn dē.» ⁵⁰ Ku mù tē yūri nē, ba wá buri zēn lià buri Yū nii sùsùnà tē mē guri tē dēn nē ba nē gua, dē jju mama. ⁵¹ Ku nē zigi Abelē guri nē, ku ja va Zakari guri tē nē, ba nē gua Yū dēyaa tē dē *jonji kurē tē pwērē wa. Cígá, à mù nē swīn ku á con nē: Ba wá buri zēn lià buri tē mù laguri tēntē mē yūri!

⁵² Càn wulē dē aba, Yū nii yēnu tián tē. Á li borbiu tē, ku nē wáá ku pūn cwēŋē aba, sē á ma sūrí yēnu mimii. Á tētē ba zwī, á ga ku cígá lià tē nē, ba nē pià, sē ba zu».

⁵³ Mánjá tē nē, Zwezi nē vii ku bwálí tē nē, Yū nii yēnu tián tē dē Farizian-ba tē luŋa yūn tē zàn Zwezi yuu wa. Ba dàñ zàn, ba bwe wá bwiē mama yoyirē yirē yuu wa, ⁵⁴ sē ba ma kē cígá, ba twá u nii sūrān nē, ba ma ja wá.

Ka cì tiàn nē dē gūgara yoo

(Matīe 10.12, 26-27; 16.6-12)

12 Lià tē twi, ku mánjá tēntē wa, ba tu duēn nē mùrù dē muran, ba ga ba wēli duēn nē yun wa. Zwezi ma dí yáá, u swīn u karbia tē con, u wú: «Á cia á tiàn nē dē *Farizian-ba níé bēlē tē nē, ku nē yī ndē sabwarī nē, ku nē yáá ŋūnì.

² Ku tē mama, ku nē sēgē, wá nan poni nē. Yá ku tē mama, ku nē yī diē yoo, wá nan kàrá. ³ Mē ku mù nē pūn, ku tē mē, á nē wá swīn yikunu wa, wá zēzēgi yūcau wa. Yá ku tē á nē wá susunū liù zūn nē diē wa, ku nē sūrī, wá cērī dēyūn wa».

Liù tē nē mē, sē á dēri u fēn

(Matīe 10.28-31)

⁴ Zwezi kúù swīn, u wú: «Á swīn ku á con, à dabara-ba: Á dànà ká dēri lià tē, ba nē gwī yūra, yá ba ga wārī won don ku kwa nē, ba fwa ba sūrí lá. ⁵ Á wá buri aba liù tē, á nē mē, sē á dēri. Á dērē liù † tē, u nē wáá aba, u dilū mēn diē wa, dē u nē gwa aba kwa nē. Cígá, à swīn ku á con, mē u mù nē á mē, sē á dēri!

⁶ Ba ba zēnbii bonu yoli sēbilurēn bēlē, naaa? Yá Yū ga ba ka nēdu nē swēēē. ⁷ Yá Yū gālī á yukuran tē mama á yuu wa. Á dànà ká pa fēn ja aba. Á kukwa zēnbii tē nē dáá!»

Ka twá Zwezi nē yoo

(Matīe 12.32; 10.19-20; 10.32-33)

⁸ Zwezi kúù swīn, u wú: «Á mù nē swīn ku á con nē: Dē liù nē swīn lià yáá con nē, dē u yēē à mù Zwezi, *Lēzwēnē-Biu †† tē dē wá buri Yū *malūke tē yáá con dē, u yī u mù cígá nē ti wá. ⁹ Yá liù tē, u nē wá buri dē, u yērī nē, lià yáá con, Lēzwēnē-Biu tē dē wá buri Yū malūke tē yáá con, dē u yērī wá.

† Ku yī Yū. †† Zwezi yī u tētē yoo nē u swīn.

¹⁰ Liù tē mē, u nē wá swīn sugu, u zigi Lēzwēnē-Biu tē nē ku tiú wáá u cuna kwūn u nī. Yá liù tē, u nē wá twūn Yū-*Siŋu tē, ku tiú wārī u cuna kwūn u nī, abada.

¹¹ Ba wá ja aba ba va *Zwifē-ba *jérē dii wa, nē à yēē tiu tián yáá con nē, sē ba buri á buri. Ku mánjá tē wa, á dànà ká pa ku tē, á nē wá fwa, sē á ma jon á tiàn, nē à yēē ku tē, á nē wá swīn, yoo ja aba. ¹² Yū-Siŋu tē wá kārī aba, ku mánjá tēntē wa, ku tē á nē mē, sē á swīn».

Jjē lēyēru tiú zwanssara

(Matīe 16.26; Likè 16.19-26)

¹³ Laluu tē wa, liù don wulē u swīn Zwezi con, u wú: «Karnyūna, swīn à nubiu con, sē u tārā dē nē, wiēn tē nē nyūna nē yá dē nēba». ¹⁴ Zwezi le wá, u wú: «Á dabēē, wáà nē tūn nē, sē à buri á wiēn buri, nē à yēē, sē à tārā á wiēn?» ¹⁵ U ma pií u swīn ba mē con nē, u wú: «Á zurē á yūra, á cia á tiàn nē zēni dē lià duēn wiēn ka ja yimēn tē pa aba. Lēzwēnē mu cígá tē ku wulē u wojan wa, dē u nē swē u yá jūē tiú nēfaru dē».

¹⁶ U dàñ ma sūsari zwanssara ku tē ba con, u wú: «Bēē don kárī wodirēn bīga zēni. ¹⁷ U dàñ ma dù u ga swīn u tiàn con, u wú: «Á wá fwa nētē? Á ba bwálí jē, à kēni à wodirēn tē mē lá». ¹⁸ U ma ga u swīn u tiàn con, u wú: «Nēh, ku tē à nē wá fwa: Á wá mē à tēkēlē tē, à pií à lwā nēfaran, à pēē à mūbia tē mama, dē à wiēn tē duēn à kē tē wa. ¹⁹ Ku kwa nē, à dàñ wá swīn à tiàn con, à wú: Biú, nē jē wiēn zēnzēn, nē dē ku nē ja wēlē bīna dē bīna, nē dàñ wá piēn, nē sīí nē nyū, nē dē cānà!» ²⁰ Yá Yū swīn u con, u wú: «Bēē lēyēru! Tūtūn ku tē tētē nē, nē mu wá zwēē! Yá wiēn tē mama nē kwēn nē tūn nē tiàn nē wá jī liù don nyiēn!»

²¹ Zwezi ma sūrí lá, u wú: «Mē ku wá yā nētū ku pa liù tē nē, u nē pēē wiēn tē, tē kwēnē nē dáá, u pūn u tiàn nē, yá u ga ba won ja Yū yáá con nē».

Kēni á waa Yū nē

(Matīe 6.22-34; 1 Timote 4.6-8; Ebērē-ba 13.5)

²² Ku kwa nē, Zwezi swīn u karbia tē con, u wú: «Nēh, won tē nē pūn à swīn á con nē, à wú: Á dànà ká pa á mu twara ja aba, dē ku tē, á nē wá dē, nē à yēē dē ku tē, á nē wá zu á yūra nē. ²³ Á mu tē jē funē, ku doni wodiū. Yá á yūra tē dē jē funē, ku doni gānū. ²⁴ Á ywāŋá batēnkanan †. Tē ba dwī, tē ma ba ce, tē ba pēē tē kēni tēkēlē wa. Yá Yū ga pūn tē tē nii wodiū! Á kukwa zēnbii tē mama zēnzēn! ²⁵ Á wa twara tē, u nē jē, wáá u mu tē ku tēni mancūn tētē? ²⁶ Dē á nē wārī ku tē nē mun tētē á fwa, bēēēē dàñ nē pūn yoo don twara jē aba? ²⁷ Á ywāŋá á jēn kárī gapunē nē nanja nētū, tē ba tūŋa tē ma ba gānū dē swī. Á mù nē swīn ku á con nē dē, piú *Salumun tētē dē u jūē tē mama, u wā gānū zwī, ku nē zīēn ku doni gapunē tēntē nētū dē. ²⁸ Yá Yū dàñ nē ywāŋá tē mù kárī wa garan tētē yuu, tē nē yī tutu, dē á mù, á nē jē funē zēnzēn á doni tē, u wá ywāŋá á yuu nētē? Tē mù garan wulē kárī wa zēn tē nē, wá kù, ba dī mēn nē jwīlan nē, Yū dàñ wá zu aba dē ganān nētē! Á wā á waa kēn à nē wuuu! ²⁹ Á dànà ká gu á tiàn á pià mánjá mama ku tē, á nē wá dē, dē ku tē, á nē wá nyū.

† Lià duēn borŋē zēnbii ku tē «sabakanan».

³⁰ Ku ya lià tē, luu nē ti ba, ba nē yèrì Yū tē, nē gwī ba tiàn ba pià tē mù tēntē mángá mama. Yá á mù á ja nyī-na Yū, u nē yèè ku tē nē mē aba. ³¹ Á tēntēn á kē á yáá lá, á pià Yū pàrì tē, yá ku kwa nē, Yū wá pa aba tē tē mama, tē nē mùrì aba».

Yū sàh jujə wiən
(Matìə 6.19-21)

³² Zwezi kúù swìn, u wú: «Dàn ká pa fən ja mú, puli-biə, ku nē ywán dē á nyūna tē yūri, sē u pa á twá á dé u pàrì tē. ³³ Á yəgə á wiən, á ga pa tē səbiu tē, á nē ni, zura nē! Á tíé səbiu lwaran tē, tē nē ba cùgà. Á pià Yū *sàh wozəhə tē mù wiən tē, tē nē wàrì tē jén, abada. Tē wiən tēntē ñùnà nē wàrì tē ba yí, zunzuran dē ga wàrì tē cùgà. ³⁴ Bwálí tē nē, á wiən tē, tē kwənə nē dáá, nē wulə lá, mē lá nē á waa tē dē wulə».

Tùtùnà tē, ba nē ba dwèe
(Matìə 24.36-44; 25.1-30; Marəkə 13.33-37)

³⁵ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á wwiə á tànǵá dē voru, sē á suru á canan, á ja! ³⁶ Á yana ndə lià tē nē, ba nē dànì ba yuu tíú, u naŋa fúru wiu cànə u pií u biàn, u nē mà, sē ba súrú ba pa, u zu. ³⁷ Pupwən wá yà dē tùtùnù tē yuu tíú nē wá bà, u na dē, ba nəhə! Cígá mama, à mù nē swìn ku á con: U wá vwa u tànǵá u pa, ba jəh wodiū yuu wa. Yá u ga twá ba ladua ladua nii nē, u pa ba, ba dé. ³⁸ U nē twi titun kwìun nē, nē à yèè tibi-nakunu wa, yá u ga na dē, ba nəhə, ba wá yà pupwən wa! ³⁹ Á wá tì, à ma man ku tē: Dē diè tíú yà nē yèè mángá tē, ñwìàn yáá nē wá bà, u yáá bá yá wá, u pa u zu diè tē wa. ⁴⁰ Á kənə á sírí, á dē nyiən nē. *Ləzwənə-Biu † tē wá bà, mángá tē nē, á nē ba buŋa».

Tutunzəŋu dē tutunkukwìun yoo
(Matìə 24.45-51)

⁴¹ Piyerə dàh ma swìn, u wú: «*Yuu-Tiu, zwanssara tē yi nē ci ci nyiən mù naaa, ku yi lià mama nyiən?» ⁴² Yuu-Tiu ma le, u wú: «Wàà dàh nē yi ku mù tùtùnù yuu tíú tēntē, u nē jə pùè nēdu, u ga jə wubunja. U nē wá yà tùtùnà tē duən tē yuu wa, sē u pa ba wodiū, mángá tē nē, ku nē mē. ⁴³ Ku tùtùnù tēntē wá yà pupwən wa, dē yuu tíú tē ka pií ka bà diè wa nē, u nē yí wá dē u wulə ku tutuŋi tē wa. ⁴⁴ Á mù nē swìn ku á con, cígá mama: Yuu tíú tē wá pa wá, u wiən tē mama yuu ywàhú. ⁴⁵ Yá dē ku mù tùtùnù tēntē, nē swìn u tēntian con nē, u wú: «Á yuu tíú tē dání, u ba twi.» U dàh zàn u tu u tutunduən tē yuu wa, u mà ba, u ga zu diŋu dē sanyura wa, sē u bubuni. ⁴⁶ Ku mù tē wa nē, yuu tíú tē dàh wá bà diun don nē, u di tùtùnù tē yuu wa, mángá tē wa, u nē ba wá dànì. U dàh wá kē ku tùtùnù tēntē càn wa zənzən, ku ja vəli u tian. U ga wá pa ba kē u mù dē lià tē, ba nē yèrì Yū bwálí nēdu.

⁴⁷ Tùtùnù tē, u nē yèè ku tē, u yuu tíú nē pià, yá u ga ba u sírí keni, u ga ba ku tē fwa u yuu tíú nē pià, u wá na kafu yíá zənzən. ⁴⁸ Ku ga nē ya tùtùnù tē, u nē yèrì ku tē, u yuu tíú nē pià nē tun, yìèn tē nē mē, sē ba mà

wa tē yira ba wá mà kafu yíá mancun. Liù tē nē, ba nē pūn zənzən, ba wá jon ku tíú con nē zənzən. Liù tē con nē, ba nē tún zənzən, ba wá bwe ku tíú con nē, ba jon ba pàlì lá».

Zwezi yi pwia liù
(Matìə 10.34-36)

⁴⁹ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á yi à twi, sē à kē mən tia yuu wa. Yá à swə zənzən, sē tē manwarì tē suru! ⁵⁰ Á mē, sē ba kē nē càn wa, ndə ba nē ləgə liù níá wa. Yá à wulə pucunì zənzən wa, ku ja vələ mángá tē, ku nii nē wá sú! ⁵¹ Á buŋa dē à twi, sē à kē bican sié tia yuu wa, yá ku tà nətu. Á mù nē swìn ku á con dē, ku yi pwia, à wá kē tia yuu wa. ⁵² Ku nē zigi síún, lià nē yi bonu diè wa ba wá pwèe, batwa zigi bələ nē, bələ zigi batwa nē. ⁵³ Nyūna wá zigi biù nē, biù wá zigi nyūna nē. Nuū wá zigi bùá nē, bùá dē ga wá zigi nuū nē. Barì nuū wá zigi u bikunì nē, bikunì dē wá zigi u barì nuū nē».

Ka lwarì mángá tē tē dèh yoo
(Matìə 16.2-3)

⁵⁴ Zwezi kúù swìn laluu tē con nē, u wú: «Mángá tē wa, á nē ni bakwan, dē ku zaŋa yū yizwia con, dē á swìn, lala, á wú: «Dwà †† wá nà». Yá mē ku mù nē yáá tun. ⁵⁵ Yá dē á nē ni vuu ku fuli, ku naŋa jizən vən yuu, á yáá swìn, á wú: «Tia tē wá cən». Yá mē ku mù nē yáá tun. ⁵⁶ Níé bələ tiàn-ba! Á wáá luu yuu dē lanworu mímunan tətə mù dèh á lwarì. Ku dàh ya nətə, á ma wàrì síún mángá tē mù yáá á lwarì?»

N dē n duŋu ka kē duən nē yoo
(Matìə 5.25-26)

⁵⁷ Zwezi kúù swìn u sírí lá, u wú: «Bèèè nē pūn, á ba na á tiàn con nē, á tē mē, sē á tun nətu tē? ⁵⁸ Á nəhə ku nyinyiga: Kē cígá, sē n dē n jarì don kē duən nē, dē á tē nē wulə cwəhə wa. Ku nē tà ku mù, ku wáá ku pūn, u kəni mú liù tē nē buri bura tē juun wa. Sē ku dàn ká yà talukwa ku pa mú, dē ba nē wá kē mú bəh diè nəcru juun wa, sē ba dilì mú bəh diè wa. ⁵⁹ Ku ya cígá mama nē, à swìn n con: N bá nan ka bəh diè tēntē wa, dē n wá ku juŋi tēntē talkwa tanya tē ñwín».

Ka vəvəri kwa ka ma sá cuna nē à yèè ka ti
(Zwan 8.24)

13 Ku mángá tēntē wa, lià duən twi, ba swìn Zwezi con Galile nagwanaa lià tē yoo, *Pilata nē pūn ba gu. Mángá tē wa, ba nē wulə ba gwī vana ba ma fwa *jwəhə, ba pūn Yū nē, ba gua ba dē. U guli ba jana dē vana tē jana duən wa. ² Zwezi ma le ba, u wú: «Á buŋa dē, ba mù Galile tiàn tēntē, ba nē gua nē, yà lià, ba nē yi cuna lià, ba dwən Galile tiàn tē duən tē, ku yoo tēntē nē yí ba tē yūri, naaa? ³ Á mù nē swìn ku á con dē, á nē wə vəvəri á kwa, á ma sá á cuna, á dē mama wá ti ndə ba nē. ⁴ Silowe bərə naa tē ba nē lwə, ba ja di ban ban tē tua, ku mà lià fugə nana ku gu. Á buŋa dē, ba mù nē cùgù, ba dwən *Zwerizalemə tiàn tē duən tē,

† Zwezi yi u tətə yoo nē u swìn.

†† *Ylzarayelə luu nii wa, dwà yi ka ziga yū yizwia ka ma ni.

naaa? ⁵ À mù nè swìn dè aba, nətu dɪán. Yá dè á nè wà wəvəri á kwa, á ma sá á cuna, á mama wá tɪ ndə ba nə».

Tíú ku nə ba bia zɪŋa tə zwansɪsara
(Matie 21.18-19, 43; Romə tíán 2.3-6)

⁶ Ku kwa nə, Zwezi ma swìn zwansɪsara ku tə ba con nə, u wú: «Bεε yà jə kapɪru, ku nə wulə u kárá wa. U twi, sə u kwa kapɪra, yá u ga wà won mama nɪ. ⁷ U dàń ma swìn kárá tə vala tə con nə, u wú: «Nèh, bɪna batwa nə à yàá bà, à pià kapɪra kapɪru tə yuu wa, à ga ba won mama na. Gwəŋə ku! Ku jon bwálí tə tutu. ⁸ Yá kárá tə valu tə le wá, u wú: «Yuu tíú yá ku dèdèn ku tə, dè à wá kù ku dèh tə mama, à kɪkarɪ à kə bɪbana. ⁹ Nətu dɪn don, ku wá zɪn bia bɪnɪ don nə. Ku nə tà nətu, sə n dàń pa ba gwəŋə ku.»

Zwezi kwíán kan don tənǎ nə kwá
(Matie 12.9-13; Likè 14.1-6)

¹⁰ *Zwifə-ba *sié dɪn nə, Zwezi wulə u kàrɪ ba *jéré diè don wa. ¹¹ Kayayɪɥu don dè yà wulə lá nə. Ku nə jə bɪna fugə dè nana, *zini yà jɪn wá ku gori, ku pa u yà kùu wàrɪ u kwànɪ míámíán. ¹² Mánǎ tə nə, Zwezi nə nɪ kan tə, u bon wá, u ga swìn, u wú: «N jon n tìàn n yayɪɥu tə jɪn». ¹³ U tún u jìàn u yuu wa, yá lala u kwíán, u ga wulə u bwɪ Yɪ nə. ¹⁴ Yá jéré diè yuu tíú tə lɪŋa zàn, dè Zwezi nə zwèe ku mù kan təntə yayɪɥu tə sié dɪn nə. U dàń ma swìn laluu tə con, u wú: «Dɪan bardu wulə á nè mɛ, sə á tun, á biàn tə mù dɪan təntə nə, á pa ba zwèe á yayɪɥan tə, á ga yá sié dɪn tə!» *Yuu-Tiu ma le wá, u wú: ¹⁵ «Níé bələ tíán-ba! Sié dɪn nə, á ba yàá kùrɪ á nau, nə à yəə á bɪnà, á pa ku nyu níá. ¹⁶ Sə ku mù kan wà tə, u nə yɪ *Abərahəmə nəu *Sítana nə vwə, bɪna fugə dè nana, ku yà mɛ, sə à kùrɪ wá u ɲwanɪ tə wa, sié dɪn nə». ¹⁷ Zwezi liu tə ken u duŋa tə mama dè cavɪra, yá laluu tə mɛ pùé poli Zwezi tutunzəŋə tə mɛ yuu wa, u nə tuŋa.

Wobiu nəmanbiə don yuu wa zwansɪsara
(Matie 13.31-32; Marəkə 4.30-32)

¹⁸ Zwezi ma swìn, u wú: «Yɪ pàrɪ tə dè bèeèe nə nyɪn? Bèeèe nə à wàá ku à ma maŋa? ¹⁹ Ku yɪ ndə wobiu nəmanbiə nə. Bεε don dàń tɪ ku, u dù u dəŋə vara wa. Ku ma pən ku fwa tíú, zənbii dè ga bà, tə fwa tə pwalan ku nɛɛ wa».

Sabwari yuu wa zwansɪsara
(Matie 13.33)

²⁰ Zwezi ma kùu swìn, u wú: «Bèeèe nə à wàá Yɪ pàrɪ tə, à ma maŋa? ²¹ Ku yɪ ndə sabwari nə, kan don nə tɪ mun zɪŋa yìə batwa, u kə ku wa. Tə mama dàń ga zàn tə fulɪ.»

Mimii pɪɪan yoo
(Matie 7.13-14, 21-23; 8.1-12)

²² Zwezi twá tɪan dè tɪbii wa, u kàrɪ u ga vələ *Zwerizalemə. ²³ Liù don ma bwe wá, u wú: «*Yuu-Tiu, lià mancun nə wá jon ba tìàn, sə ba ja mu tə, ku nə ba zwèe Yɪ con?» Zwezi ma le ba, u wú: ²⁴ «Á kənə dɪàn, sə á twá mimii pɪɪan tə, á ma zu. À mù nè swìn ku á con nə, lià zənzən wá pià, sə ba zu ba ga bá wànɪ. ²⁵ Mánǎ tə nə, diè tíú nə wá zàn, u swaga u mimii, á wá ga kárá wa. Á wá mà mimii nə, á ga swìn, á wú: «Yuu-Tiu, sùrú n pa nə zu!» U wá le aba, u wú: «Á yèrɪ bwálí tə, á nə nan!» ²⁶ Á dàń wá swìn u con, á wú: «Nə dí, nə ga nyu dè mú. N kàrɪ nə tɪu conɪ wa.» ²⁷ U tə kùu wá swìn á con nə, u wú: «Á yèrɪ bwálí tə, á nə nan. Á fàrá á nan kwa à bɪan nə, á mù mama, á nə tun yokukwɪnan.» ²⁸ Á vələ bwálí tə nə, á nə wá bubwi, á ga dɪŋa á jɪfwɪ á fɪfaga, mánǎ tə, á nə wá na á nɪbara *Abərahəmə dè *Yɪzakə dè *Zwakəbə dè Yɪ nii *sùsùnà tə mama Yɪ pàrɪ tə wa. Yá ba ga wá dɪlɪ á mù béré kwa! ²⁹ Lià wá nan saparan banɪ tə mɛ, ba bà ba fwa dɪŋə Yɪ pàrɪ tə wa. ³⁰ Ku mù nə pɪn, lià tə duən, ba nə ya talɪkwa lià sílún tə, dàń wá yà təntən lià. Yá ba tə, ba nə ya təntən lià sílún tə, wá yà talɪkwa lià.»

Zwezi wulə cwəŋə wa, u vələ Zwerizalemə
(Matie 23.34-39; Likè 19.41-44)

³¹ Ku mánǎ təntən wa, *Farɪzɪan-ba wa lià duən twi, ba yí Zwezi yɪra, ba ga wú: «Nan yəbə, n va bwálí don, *Erodə nə pià, sə u pa, ba gu mú yɪrɪ.» ³² Zwezi ma le ba, u wú: «Á vələ á swìn ku mù bεε təntə, u nə ja yɪpuri ndə zwəŋə dè, à lɪ *zinə, à ga zwèe yayɪɥan, zən dè jwɪan. Yá dɪan batwa nii nə, à wá zwèe à tutuɲɪ. ³³ Yá ku mɛ, sə à lɛ à va à cwəŋə tə zən dè jwɪan dè kaan, ku nə wà mɛ, sə ba gu Yɪ nii *sùsùnə bwálí don nə, dè ku nə tà *Zwerizalemə nə yɪrɪ.

³⁴ Zwerizalemə tíán-ba, Zwerizalemə tíán-ba, á mù lià tə, á nə gwɪ Yɪ nii *sùsùnà tə, á ga dɪlɪ ba tə, Yɪ nə tun á con, dè kapana! Nɛɛ bagalɪ nə, à sóní, sə à kə aba à səpuni nə, ndə cèrú nə yàá kə ku cəbii ku vànà dèh nə, yá á ga wà ku sée! ³⁵ Á nəŋə, Yɪ wá dugu u *diè tə, ka nə wulə á con, míámíán. Yá dè ku mama, á mù nè swìn ku á con: Á kùu bá na nə, ku ja vələ, á nə wá swìn, á wú: «Yɪ wá fwa zəni liù tə yɪra, u nə biàn *Yuu-Tiu yɪrɪ yuu wa!» »

Zwezi zwèe yayɪɥu yayɪɥu Zwifə-ba sié dɪn tə nə
(Likè 6.6-11; 13.10-17)

14 *Zwifə-ba *sié dɪn don nə, Zwezi vèli *Farɪzɪan-ba yuu tíú don sàń, sə u dé wodiú. Yá ba yíá ga wulə u yuu wa. ² Bεε don, yayɪɥu nə yàá fulɪ wá, zɪga Zwezi yáá con nə. ³ Zwezi ma bwe Yɪ nii *yənu tíán tə dè Farɪzɪan-ba, u wú: «Nə Yɪ *nii tə, u nə pɪn *Moyizə nə, pɪn cwəŋə, nə à yəə ku wà pɪn cwəŋə, sə ba zwèe yayɪɥu nə sié dɪn nə?» ⁴ Yá ba tanɪ ba nii. Zwezi dàń ma jə wá u zwèe u yayɪɥu tə, u ga pa u víí. ⁵ U dàń swìn ba con nə, u wú: «Á liù biú, nə à yəə u nau nə, tua vèli

wa sié dun nà, ku tíú yáá li ku lala. Nà à yèé, ku tà nàtu?»⁶ Ba wà wàní wá ba le ku yoo tē yuu wa.

Ka kúrí bwálá yoo

(Matie 23.5-12; Romè tíán 12.3)

⁷ Zwezi ni nàtu lià tē, ba nà twi diñē tē nà, kúrí bwálá ba jàni. U dàh ma sísari zwansísara ku tē, u ma swìn ba mama tē con, u wú: ⁸ «Dē liù nà bon mú u fúru wviu càna wa, dàn ká va n jèh læzwənfaran yijaa nà. Ba wàá læzwənfaru don ba bonjē, u nà dwən mú. ⁹ Yá diè tē tíú, u nà bon á mē bələ tē, wàá u twi, u swìn n con, u wú: «Zàn n yá bwálí tē, n pa ku tíú nà». Ku mánjá tē wa, ku wá yá kanju ku pa mú, sē n zàn dē cavira, n va n jèh kwa con nà. ¹⁰ Ku mù tē yuru nà, ba nà bon mú diñē, sē n va jèh kwa con, sē mánjá tē wa, liù tē, u nà bon mú, nà wá bà, sē u swìn n con nà, u wú: «À dabεε, bàá, di yuu con bwálí nəzəŋu nə!» Ku mù tē kwa nà, ku wá yá dun ku pa mú lià tē mē yáá con, n dē ba nà dé. ¹¹ Liù tē mama, u nà wá zìn u tían yu nà, u wá cú. Yá liù tē, u nà wá mun u tían, yuu wá kə yu nà».

¹² Zwezi dàh ga swìn liù tē con, u nà bon wá diñē tē, u wú: «Mánjá tē, n nà bon diñē, ku nà swə ku yu yucau, nà à yèé dādəni, dàn ká bon n dabara, nà à yèé n nubia, nà à yèé n diè lià, nà à yèé n səpuni jujə lià. Də n nà bon ba, ba dē wá wàní mú ba bon. Yá ba wá twá nətu, ba ma ŋwín mú. ¹³ Yá n dàh nà fwa càna wodi, sē n bon zura, dē læzwənkikaran, dē gwanan, dē lilirən. ¹⁴ N pùé wá poli, ba nà bá wàní tē ba ŋwín yuru. Yu nà wá ŋwín mú mánjá tē wa, ba tē, ba nà yu cígá tían tē nà wá bwin ba nan».

Wodi nəfaru don zwansísara

(Matie 22.1-14)

¹⁵ Tə yìèn təntə kwa nà, liù tē, ba nà bon tē wa liù don swìn Zwezi con, u wú: «Pupwəŋ wulə dē liù tē, u nà wá dé wodi rən càna Yu pàri tē wa!» ¹⁶ Zwezi sísari zwansísara ku tē, u swìn u con, u wú: «Bεε don ken diñē nəfaru, u ga bon lià zənzən. ¹⁷ Wodi tē diñē mánjá wa, u tun u tütünù, sē u swìn lià tē con, u nà bon tē, u wú: «Á biàn síún, wiən tē mē sírí ken». ¹⁸ Yá ba ladua mama lwàh u nii dē, u bá bà bεε tē con nà. Tən-tən bεε tē swìn tütünù tē con, u wú: «Á ni kára yá ku mē, sē à va à na ka. Á lòri mú, sē n yá nà, à ba wàní. ¹⁹ U don dē swìn u con, u wú: «Á yè nian fugə, à ga vələ, sē à dádəŋ tē. Á lòri mú, sē n yá nà, à ba wàní. ²⁰ U don dē kùù ma swìn, u wú: «Á dàh nà swe síún. Ku mù nà pın, à wàri lá à vəli».

²¹ Tütünù tē ma pií u va u yuu tíú tē con, u pa wá ba nà le nətu. Diè tíú tē lıŋa zàn, u ga swìn u tütünù tē con, u wú: «Vəli lala tu tē cwəŋə yuu, dē kanporu wa, sē n ja zura dē læzwənkikaran, dē lilirən, dē gwanan, n ja bà». ²² Ku nà kēh mancin, tütünù tē twi, u swìn, u wú: «Yuu tíú, nà twá n nii tē nà, yá bwálí tē ga lá».

²³ Yuu tíú tē ma kùù swìn u tütünù tē con, u wú: «Vəli gau conji yuu dabwaran yura nà, sē n kálí lià tē, sē ba zu, sē à diè tē sú. ²⁴ À mù nà swìn ku á con: Lià tē, ba nà dí yáá, ba bon tē nədua dē bá dé à wodi tē!»

Nətə nà liù twá u ma jì Zwezi karbiu

(Matie 10.37-39; 16.24-26; Marəkə 9.49-51)

²⁵ Lalus pùé Zwezi kwa cwəŋə yuu. U ma pií u vəvəri, u swìn ba con, u wú: ²⁶ «Liù tē, u nà twi à con, ku tíú mē, sē u li u nuu, dē u nyina, dē u kan, dē u bisíná, dē u nubia, dē u nakwana, dē u tē təntian mu tē sonu yoo u waa. Ku nà tà nətu, u bá yá à karbiu. ²⁷ Liù tē, u nà pià, sē u ya à karbiu, ku tíú mē, sē u sēe u dé càna dē nà. Ku càna təntə yin dē u nà tıga dagar u yuu wa. ²⁸ Də á liù nà pià, sē u lwà bərə naa, ku di ban ban, ku tíú mē, sē u jəh tia u dí yáá, u pià diè tē səbiu nii, sē u ga jén, dē u nà ja səbiu ku yí, sē u ma lwà ka u zwēe. ²⁹ Ku nà tà ku mù, u nà dıga ka dəh, u ga wá zwēe. Ba dàh tē mē, ba nà wá na ku nətu, wá mun ku tíú, ³⁰ dē ba swìn, ba wú: «Bεε wá tē dıga u diè dəh, u ga wá zwēe.»

³¹ Zwezi kùù swìn, u wú: «Piú don nà pià, sē u va u ta u don piú. U dàh dí yáá u jəh, u bún u jén, dē u nà wáá pamana mùrù fugə, u ma tē u duŋu tē pamana mùrù sapua. ³² U ni dē, u wàri, u wá tun lià, sē ba pa kori piú tē don tē nà dē, u tē ba bwələ, sē sié ya ba pwəwə wa».

³³ Zwezi ma kùù swìn, u wú: «Ku nətu tē nà, á liù ma-ma wàri à karbiu u yanı, dē ku tíú nà wá vi u wiən tē mē, u nà jə».

Nakwan ka nà ba funə jə yoo

(Matie 5.13; 11.15; Marəkə 9.50)

³⁴ «Nakwan ya won, ku nà zìən. Yá ka nyıŋa nà nan, ba kùù wàri ka ba pın ka pií ka janı nyıŋa. ³⁵ Ka kùù ba zìən, ka pa tia dē nà, ka ma kùù wàri kára wa ka kəni, sē kára tē wiən bi zəni. Ka dàh ya ba wá dugu kára wa. Liù mama dàh mē, sē u kə diàn, u sùrí u zian, u cugu zəni!»

Piə tē nà jın zwansísara

(Matie 18.11-14)

¹⁵ Lanpolna tē, dē lià tē duən tē, ba nà yu cuna lià, tē mama fàru ba yí Zwezi yura, sē ba cugu u sugu. ² *Farızian-ba dē *Zwifə-ba Yu nii *yənu tían tē ŋuŋwın, ba wú: «Bεε wá tē dē cuna lià sēe ba wulə duən nà, u ga dé dē ba». ³ Zwezi dàh ma sísari zwansísara ku tē, u ma sísari ba, u wú: ⁴ «Bèèèè nà á buŋa yoo ku tē yuu wa? Bεε nà jə pee bíí, yá tē wa nədu ga jén. U wá yá tē sapwınia dē fugə dē nugu tē duən tē gau tē wa. U dàh ga va u pià ka tē, ka nà jén tē, wuuu u va u na ka. ⁵ U dàh nà ni ka, u pùé poli, u ti ka u kə u para wa, u ja va u sàh nà. ⁶ Mánjá tē wa, u nà yí u sàh nà, u wá bon u dabara dē u yura lià, u swìn, u wú: «Á fwa pupwəŋ, ndə à mù nà, à nà ni à piə tē, ka nà yá jén tē yuru. ⁷ Mə nətu nà, à swìn á con nà, dē pupwəŋ wá yá Yu sàh nà, dē cuna liù nədu nà nə vəvəri u kwa, u ma sá u cuna tē. Ku dwən lià sapwınia dē fugə dē nugu, ba nə buŋa, dē ba yu cígá tían, ba nə ba buŋa dē ba mē, sē ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cuna tē».

Səbikulu tə nə jén

⁸ Zwezi kúù swìn, u wú: «Kan nə ja cɪnɪ səbikulan † fugə, nədu ga jén yoo. U dàñ suru cànú, u zwaru diè tə, u ga pià ku zəni, u na. ⁹ U nə twi, u bà u na ku, u bon u budonən, də u yura lià, u ga swìn, u wú: «Á yana pupwən wa də nə, à nə ni à səbikulu tə, ku nə jén tə yur!» ¹⁰ Mə ku nətu tə nə, à swìn á con nə, də Yu *malike yàà na pupwən zənzən Yu *sàh nə, də cuna liù nədu nə vəvəri u kwa, u ma sá u cuna».

Biú tə, u nə jén yoo

(1 Zwan 3.1)

¹¹ Zwezi ma kúù swìn, u wú: «Bεε don jə bia bələ. ¹² Ba wa nəmaa tíú tə swìn u nylna tə con, u wú: «Á nylna, pa nə n jɪjə tori tə, à nə mε, sə à na». U nylna tə ma tàrà u jɪjə wiən tə u pa u bia bələ tə nə. ¹³ Ku nə fwa diən bələ, ba nəmaa tíú tə yə u tori tə, u dé u ga nan, u va luu, ku nə ɲúná. Ku mù bwálí tə wa nə, u cùgù u jɪjə tə mama mu kukwɪun tə wa, u nə ti u tiàn u kə.

¹⁴ Mánjá tə wa, u nə cùgù u jɪjə tə mε u zwée, niən nəfaru twi, tə tu luu təntə wa, yá u dàñ kúù ba won mama jə. ¹⁵ U dàñ ma va, u pià tutuɲi tu tə liù don con. Ku tíú ma ti wá, u pa u va u kárí wa, u pa u ci u twərən †† nə. ¹⁶ U yà swə, sə u twá u dé twərən tə wodirən tə, yá liù mama ga ba tə wá pɪn.

¹⁷ U dàñ ma jəh u bún u càn tə yuu wa, u ga swìn u tiàn con nə, u wú: «Á nylna tütùná tə mama dé wodirən ba gε, yá à ga ti də niən yəbə! ¹⁸ Á wá pií à va à nylna tə con, à ga wá swìn u con, u wú: «Á nylna, à cùgù Yu nə, à ma cùgù n də nə. ¹⁹ Á kúù wà mε, sə n ywàh nə ndə n biú nə. N dàñ ti nə, n ma fwa ndə n tütùnú tə don nə.» ²⁰ U dàñ ma tu cwəɲə wa, u pií u biàn u nylna tə con.

Də u tə nə ɲúná də ba diè, u nylna ni wá, u yinəgə ga ti wá. U dəri u va u jérí wá, u pùrì wá u kə u nə, u ga kukwalí wá. ²¹ Biú tə dàñ ma swìn u con nə, u wú: «Á nylna, à cùgù Yu nə, à ma cùgù n də nə. Á kúù wà mε, sə n ja nə n bon n biú.» ²² Yá u nylna tə swìn u tütùná con, u wú: «Á jana gànù tə ku zəni, nə dwən tə duən tə mama, á ja bà lala, á ma zu wá. Á kəhə jɪflu ‡ u jɪfua nə də natura u nεε nə. ²³ Á jana napwala tə, nə nə kuni, ku tún nuga tə, á ja bà á gu. Nə fwa pupwən diɲə. ²⁴ Á biú tə, á nə na, yə tɪga, yá u dàñ pií u bwìn u nan tɪan wa, u yə jén, yá à pií à na wá. Ba dàñ ma wulə ba fwa pupwən diɲə.

²⁵ Ku mánjá təntə wa, də ku bεε tə biú nəkwɪa tə wulə kárí wa. Mánjá tə, u nə pií, u bà u bwələ sàh, u ni gwaran kori, ba ga sε. ²⁶ Mánjá tə, u yí sàh, u bon u nylna tə tutunbiu tə don u bwe, sə u na ku tə nə fwa tə dèh. ²⁷ Tutunbiu tə ma le wá, u wú: «N nyánú tə nə pií u bà. N nylna ma pa, ba gu napwala tə, nə nə kuni ka jɪɟi tə, u nə pií u na u biú tə də u yura zurə yur.» ²⁸ Biú nəkwɪa tə lɪɲa ma zàn, u ga vɪ, sə u zu diè tə wa. U nylna ma nan, sə u ja wá, u ja zu. ²⁹ Yá biú tə le u nylna, u

† Cɪnɪ səbikulu nədu yi yuturɪ nədu tutuɲi ɲwírán. †† *Zwifə-ba con, twərən yi váná tə, tə nə yi durən wiən. ‡ Ku yi, sə ba ma pa dun biú tə nə.

wú: «Á nylna, cugu yəbə! Bina kapupu nə, à tuɲa à pɪn mú. Yá à ga wà n nii vɪ yoo nədu wa. Yá n ga wà nə bu-na tətə də pɪn, sə à ma fwa pupwən diɲə, sə à də à dabara dé. ³⁰ Yá mánjá tə, n biú wà tə nə pií u bà, u mù tə, u nə dí n jɪjə tə mama u zwée də kacwara, mə u mù tə nə nə n pa, ba gu napwala tə, ka nə ja nuga tə ba pa!» ³¹ U nylna tə ma swìn, u wú: «Á biú, n wulə mánjá mama də nə. Yá ku tə mama à nə ja yi n mù nyiən. ³² Yá nə mε, sə nə fwa pupwən diɲə. N nyánú tə, n nə na tə, yə tɪga. Yá u ma pií u bwìn u nan tɪan wa. U yə jén, yá à ga pií à na wá!»

Jɪjə tíú don də liù tə, u nə ywàhə u tutunan yuu swian yoo

(1 Timote 6.17-19; 1 Piyəɾə 5.2; Matie 6.24)

16 Zwezi swìn u karbia tə con, u wú: «Jɪjə tíú don nə wulə u yə jə liù, u nə ywàhə u tutunan yuu. Ba ma bà ba swìn u con də, liù tə, u nə ywàhə u tutunan yuu, tə gɪɟurɪ u wiən tə. ² Yuu tíú tə ma bon wá, u ga swìn, u wú: «Bèèèe nə, à nəh n yuu wa? Bɪrɪ nə, n nə tun n tutuɲi tə nətu, n nə kúù wàri à tutunan tə yuu n ywàhə tə yur.» ³ Bεε tə ma swìn u tiàn con, u wú: «Á yuu tíú tə wá diɲi nə à tutuɲi tə wa. Á dàñ wá fwa nətə? Á ba diən jə, sə à ma vara à dé, cavɪra ga wá ja nə, sə à lòri, à dé. ⁴ Á yəə ku tə, à nə wá fwa. Mánjá tə nə, à nə wá kwìn à bwálí tə nə, sə lià wá ja nə, ba kə ba diè wa.» ⁵ U dàñ ma pa, u yuu tíú jɪɲa tə mama bà nədu nədu. U ma swìn təntən tíú tə con, u wú: «Bagalɪ nə wulə n mù də à yuu tíú tə pwərə wa?» ⁶ U ma le wá, u wú: «Nuga barikiə bí». Bεε tə ma swìn, u wú: «Nəh n jɪɲi sagɪ tə nə, jəh tua lala, n púpúní barikiə finu.» ⁷ U ma kúù swìn u don də con, u wú: «Sə n mù, bagalɪ nə wulə n yuu wa?» U də ma le, u wú: «Mɪna ganlwaran biənu». Bεε tə ma swìn u con, u wú: «Nəh, n jɪɲi sagɪ tə, púpúní biəniə.» ⁸ Ku mù liù təntə, u nə ywàhə tutunan tə yuu, u nə yi u nə tuɲa kunkun yìèn tə, yuu tíú tə bùà u nə, u nə fwa ku swian təntə yurɪ. Ku yi cígá, lià tə, ba nə yi luu ku tə nə ti ba, yəə swian ba doni lià tə, ba nə ya poni lià.»

⁹ Zwezi ma sùrí lá, u wú: «Yá à mù nə swìn á con, à wú: Á jana luu jɪjə ka tə, á ma pià dabara. Mánjá tə wa, á wiən tə nə twí tə zwée, sə ba wàní ba sée aba dii tə wa, tə nə bá cùgà. ¹⁰ Liù tə, u nə yi pùé nədu tíú yobii wa, u wá yə pùé nədu tíú yofaran tə də wa. Liù tə, u nə tuɲa kunkun yìèn yobii wa, u wá tun kunkun yìèn yofaran tə də wa. ¹¹ Də á nə wà pùé nədu tiàn yin á kunkun yìèn tətə, ka ja tun waa nə, wàà nə wá pa aba cígá cígá wozəɲə tə, naaa? ¹² Də á nə wà pùé nədu tiàn yin də liù don jɪjə wiən, wàà nə wá pa aba jɪjə wiən tə, tə nə yi á təntɪan nyiən?»

¹³ Tutunbiu tàlé, u nə wàà u tuɲa, u pɪn yun tiàn bələ nə. U nə fwa ku, u wá sóní u don, u ga dún u don. U wá sèe u don nii, u ga vɪ u don nii. Á wàri á twá duən á tuɲa á pɪn Yu, də tia yuu jɪjə nə».

Zwezi swìn yìèn duən yuu wa
(Matìe 5.18, 31-32; 11.12-13; Marəkə 10.11-12)

¹⁴ *Farızlan-ba tə, ba nə swə səbiu tə, cugu Zwezi sùràn tə, ba ga zàn ba wulə ba muŋa wá. ¹⁵ Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Á yì là tə, á nə bırı á tiàn də, á yì cígá tiàn ləzoni yáá con, yá Yu yèə á bıcan tə waa tə. Ku tə ku nə jə funə ləzoni yáá con nə, ya wopùpùndə Yu yáá con nə.

¹⁶ Ku jju nə, ku yà yì Yu *nii tə, u nə pın *Moyizə nə saga tə, də Yu nii *sùsùndə saga tə yà nə tuŋa. Ku twi ku zıgt Zwan † nə. Ku kwa nə, ba swìn suywáŋú, ba wú, Yu wá dé u pàrì tə, yá liù də mama ya u kəni diàn, sə Yu dé pàrì u yuu wa. ¹⁷ Lanworu tə də tıa wáá tə jén mwálí mwálí, yá won ga wàrì Yu nii tə mancın də ku cùgà.

¹⁸ Liù tə mama, u nə dugu u kan, u ga swe u don, u fwa bacwan. Yá liù tə, u nə swe kan tə, u bırı nə dugu, u də fwa bacwan».

Jljə tíú tə də Lazarə
(Likè 6.20-21, 24-25)

¹⁹ Zwezi ma sısarı, u wú: «Jljə tíú don nə yın lá, u nə zwı ganstan mwın, də gankıkalan nəpon tə dıun mama. U yà wulə ywání wa, u ga dé ku tə, ku nə zıən.

²⁰ Lalanu don də yın lá, ba nə boŋə Lazarə, u yıra nə súé də nuran. U yà tégé jljə tíú tə diè mimii nə. ²¹ U yáá plà, sə u dé womunə tə, tə nə naŋa wodiú tabılu tə yuu nə, tə twı. Ku nə dwən nətu, kukuri twi, tə dälì u yıra nuran tə.

²² Dıun don nə, zuru tə twi u tı, yá *malıke tı wá, tə ja va Yu *sáń, *Abərahama səpuni nə. Jljə tíú tə də twi u tı, ba ma gürì wá. ²³ Jljə tíú tə wulə, u dé càn zənzən tı-ga bwálí tə nə. U zın u yáá u kə yu, u ga na Lazarə, u jèə yıŋı Abərahama səpuni nə. ²⁴ U dāń ma mà nii, u wú: «Á nyına Abərahama dəri à yinəgə, à nə dé càn zənzən mən tətə wa yırı. Tun Lazarə, sə u kə u jıfua nii níá wa, u ma zürì à nəndəli». ²⁵ Yá Abərahama dāń swìn, u wú: «Á biù, liı n tiàn də, n nı wiən zənzən n tıa yuu yanu tə wa. Yá Lazarə mù ya liù tə, u nə dí càn də càn u mu tə wa. Sıún nə, u bıcan dāń zürì, n mù ga wulə càn wa. ²⁶ Ku tə nə dwən tətə, woru nəfaru wulə nə də aba pwərə wa. Yá lià tə, ba nə plà, sə ba zıgt á con, ba bà nə con ku wàrì. Nə də ga wàrì á con nə vəli».

²⁷ Jljə tíú tə ma swìn, u wú: «À lörì mú, à nyına, sə n tun Lazarə à nyına diè wa nə. ²⁸ Á ja nubıa bonu lá nə. Tun Lazarə, sə u va u swìn ba con, sə ba də dān ká bà càn bwálí ku tə nə». ²⁹ Abərahama ma le, u wú: «N nubıa tə jə Yu *nii tə, u nə pın *Moyizə nə saga tə, də Yu nii *sùsùndə saga tə. Ba me, sə ba twá sugu tə nii nə, ku nə púpúnı saga tə wa». ³⁰ Jljə tíú tə swìn, u wú: «Ku cıci wá yı, à nyına Abərahama. Liù dāń nə piı u nan tıga con nə, u va u yı ba, ba wá vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cuna». ³¹ Yá Abərahama tə swìn u con, u wú: «Də ba nə bá sèe Yu nii tə, u nə pın Moyizə nə saga tə nii,

† Ku mù Zwan təntə nə yı *Zwan-Batisə, u nə li lià níá wa, ku twá də Yu yırı.

də Yu nii sùsùndə saga tə nii, ba bá sèe liù don də nii, də ku tíú nə swə, sə u nan tıga wa də».

Ka piı ka yá Yu cwəŋə yoo

(Matìe 18.6-9, 21-22; Marəkə 9.42; 1 Korəntə tiàn 8.9-13; 10.32)

17 Zwezi swìn u karbla tə con nə, u wú: «Yìèn wá yà lá, tə nə wá pa lià dugu Yu cwəŋə tə ka jén. Yá ləe wulə də liù tə, u nə pın ləzoni fwa cuna! ² Ku wá kukwanı ku tíú con nə, də ba nə vwə kapan nəfaru u bıan nə, ba dı muu níá wa, də u nə pa ba labwana tun cuna. ³ Á cıa á tiàn nə zəni!

Də liù tə, u yı n nubıu *Kərisə yırı, nə fwa cuna, swìn u con də n yarŋwan mama. Yá də u nə vəvəri u kwa, u ma sá u cuna tə, sə n kwən tə n lı n də wá pwərə wa. ⁴ Də n nubıu nə cùgù n nə, nəe barpe də dıun nədu wa, yá də ku nəe təntə mama, u yáá bà u swìn n con də, u plà, sə u vəvəri u kwa, u ma sá u cuna tə, sə n də kwən tə n lı u pwərə wa».

Kən n waa Zwezi nə

(Matìe 17.20; Marəkə 11.22-26)

⁵ *Tuntuna tə swìn *Yuu-Tiu con, ba wú: «Pa nə waa tə, nə nə kəni n nə súrı wuu!» ⁶ U ma le, u wú: «Də á nə keni á waa Yu nə mancın tətə, yá ku ga yı ndə wobıu nəmanbiə nə, á wáá tíú nəfaru con, á swìn: «Gu n zàn n va n cwən muu tə wa!» Yá ku wá sèe á nii».

Tutunbiu tutuŋı

⁷ Zwezi kúú ma swìn, u wú: «Á wa liù mama bá sèe, u fwa yoo ku tə: Liù nə jə tutunbiu, u nə vəli kára u vərì, nə à yèə u cı vana nə, də u nə piı u bıàn, ku tíú tə bá swìn u con də, u bà lala, sə u dé. ⁸ U wá swìn tutunbiu tə con nə, u wú: «Kwən wodiú, n kə duən nə, zu n tutunganan, n tı à wodiú, n tın n pa nə, à dé à ga ny-wın. Ku kwa nə, sə n də dāń dé, n ga nyu». ⁹ Tutunbiu tə bá ja jùnà u nə, u nə tun ku tutuŋı tə, u pa wá tə yırı? ¹⁰ Mə ku yà nətu, ku pa á də nə: Mánjá tə nə, á nə wá fwa ku tə mama, ba nə yà bırı aba, á swıán, á wú: «Nə ya tutunbiu, ku ya nə tutuŋı, nə nə tun mùú».

Zwezi pın yazurə dayaran fugə nə

(Likè 5.12-14; Matìe 8.2-4)

¹¹ Zwezi twá Samari də Galile nagwanəe suswan tə wa, u kəeń, u ma vəli *Zwerizalemə. ¹² U nə vəli u zu tuu don wa nə, u nə zwı, də dayaran †† fugə nə tə bıàn, sə tə jérı wá. Ba twi, ba zıga yıŋı, ba ga bubwi, ba wú: ¹³ «Karnyına Zwezi, dəri nə yinəgə!» ¹⁴ Zwezi nı ba, u ga swìn ba con, u wú: «Á vələ á bırı á tiàn *Zwifə-ba Yu *jorŋwana tə nə!» Mánjá tə wa, ba nə piı ba vələ lá nə, ba dayan tə zwèe, ba ga jì ləzwənzəŋə.

¹⁵ Ba wa liù don nə nı də, u yıra tə zürì, u piı u nəe tə nə, u bıàn, u ga zın u kori, u kə yu nə, u bwi Yu nə. ¹⁶ U twi u bà, u tu Zwezi nəe nə, u ga kə u lèeèe. Ku mù bəe təntə yá yı Samari tíú. ¹⁷ Zwezi dāń ma swìn, u wú: «Ba

†† *Zwifə-ba con, dayan nə jə liù, u yı ba yáá lı wá ba dwıı wa. U dayan tə nə zwèe də ku tə jə *jorŋı, u nə mēe, sə u fwa, sə u ma piı, u zu u dwıı tə wa.

mama fugə tə ni yazurə. Ku tà cígá naaa? Sə ba nugu tə duən tə wa yən? ¹⁸ Ba liù mama wà bún, sə u pií u bà u kə Yu lèeèe, ku nə tà də vee wà tə?» ¹⁹ Zwezi dàñ ma swìn u con, u wú: «Zàn, n va! N nə keni n waa à mù nə wuuu tə yiri, Yu jon mú».

Yu pàrì tə túrí yoo (Matìə 24.3-42)

²⁰ Dün don nə, *Farızian-ba tə twi, ba bwe Zwezi, ba wú: «Mánjá kwa nə, Yu wá zıgı u dé pàrì tə?» U ma le ba, u wú: «Yu pàrì tə yi ku yàá bà ku pa, ba wàní ba na ku. ²¹ Ba bá swìn, ba wú: «Á nəñə, ku wulə yəbəl! Nə à yəə: «Ku wulə lá con!» Yu wulə u dé u pàrì tə á tətəñi wa».

²² U dàñ ma swìn u karbla tə con, u wú: «Mánjá don wá bà, á nə wá pià, sə á na *Ləzwənə-Biu † dian tə tə wa dün nədu cıci, yá á bá wàní ku á na. ²³ Ba wá swìn á con, ba wú: «Á ywəñə yəbəl! Nə à yəə: «Á ywəñə lá con!» Yá á dàñ ká va lá, á dàñ ká dəri á va lá nə.

²⁴ Ndə dwà pıplu nə yàá pıplu lanworu tə wa, ku zıgı ku dəñ nə, ku pırü ku ja va ku yuu nə, mə nətu tə Ləzwənə-Biu tə wá yà u dün tə nə, u nə wá pií u bà.

²⁵ Yá ku dàñ mə, sə u dé càn zənzən, sə zən lià ga vi wá. ²⁶ Mánjá tə, Ləzwənə-Biu tə nə wá pií u bà, yìən tə wá yà ndə tə nə yun nətu Nowe †† mánjá tə wa. ²⁷ Ku mánjá tə wa, lià tə yà dé, ba nywìn, ba swe duən nə, də ba swe ba bwíl lià yuu wa, ku ja va dün tə, Nowe nə zua níá yuu bori nəfaru tə wa. Dwà nəfaru tə dàñ twi, ku gu ba mama. ²⁸ Ku wá yà ndə lià tə, ba nə yi lá Lctə ‡ mánjá tə wa. Lià tə yàá dé, ba nywìn, ba yə ba ga yoli, ba dwi, ba ga lwè dii. ²⁹ Yá mánjá tə, Lctə nə nan *Sodmə tu wa, məñ də jirəbuu dwà twi tə nə, tə gu ba mama. ³⁰ Mə ku wá yà nətu, mánjá tə, Ləzwənə-Biu tə nə wá bà.

³¹ Ku mánjá tə nə, liù tə, u nə wá yà dəyuu wa, kúwə wə mə, sə u cú, u zu diè wa, u ti u zıla tə nə wulə lá. Mə ku wá yə nətu, ku pa liù tə nə, u nə wá yə kárá wa, u kúwə wə mə, sə u pií u bà sàñ. ³² Á lie á tiàn Lctə kan tə yoo! ³³ Liù tə, u nə wá pià u tiàn nə, sə u jon u mu tə, u wá kwìn ku nə. Yá liù tə, u nə wá kwìn u mu tə nə, wá na mu, ku nə ba zwèe Yu con.

³⁴ À mù nə swìn ku á con, à wú: Ku titın təntə nə, lià bələ wá piən gədooyuu. Yu wá ti u don, u ga yá u don lá. ³⁵ Kana bələ wá gə mun duən nə nuñu yuu wa. Yu wá ti u don, u ga yá u don lá. ³⁶ [Bara bələ wá yə kárá wa, Yu wá ti u don, u ga yá u don lá.]» ³⁷ Karbla tə ma bwe wá, ba wú: «*Yuu-Tiu yèn nə nə, ku mù təntə wá fwa?» U ma le, u wú: «Bwálí tə nə, wotıgu nə wulə, dilən də yàá kun duən nə lá».

† Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn. †† Nowe mánjá lià tə yə ba Yu nii zilí. Ku mù yiri, Yu pın dwà nəfaru nà dian sapwiəl. Níá tə gua lià tə mama, ku va ku ga Nowe də u diè lià. Ba mù yun níá yuu bori wa. Nowe nə zilí Yu nii, u fwa. ‡ Lctə yi *Abərahama nyánú biú. U mù tətə nə kúrí u ti, sə u va Sodmə wa. Ku mù tu təntə lià tə ba Yu nii zilí. Ku mù nə pın, Yu pa məñ nan yu nə, tə bà tə dé tu tə mama.

Kadənu tə də liù tə, u nə bürì bürà tə zwansısara tə (Marəkə 7.24-30; Likè 11.5-10)

18 Zwezi kúwə sısarı zwansısara ku tə. U bırı u karbla tə nə, sə ba ma lwarı də, ba jìàn mə, sə tə dän mánjá mama yıjıni wa. ² U ma swìn, u wú: «Liù don nə wulə, u nə bürì bürà tu don nə. U ba Yu zilí, u ga ba ləzwənə ti, u ma fwa won tətə. ³ Ku mù tu təntə wa, kadənu don də wulə lá nə, u twi, mánjá mama, u yí wá, sə u bürì u bürà. U yàá swìn bəe tə con nə, u wú: «Bürì à də à jarı don tə bürà tət!» ⁴ Liù nə bürì bürà tə vıga ku nəe kapupu. Ku kwa nə, u ma bà u swìn u tiàn con nə, u wú: «Á cígá ba Yu zilí, à ga ba ləzwənə ti, à ma fwa won tətə. ⁵ Yá kadənu wə tə nə wuwalı nə tə yiri, à wá bürì u bürà tə. Ku nə tà ku mù, u wá bà mánjá mama, u ja à bian nə.» ⁶ Ku kwa nə, *Yuu-Tiu tə ma swìn, u wú: «Á cuga ku tə, liù wulunyın tə nə bürì bürà nə swìn! ⁷ Mə Yu wá twá nətu, u ma pa cígá tə, á nə lörì u con titın də yıcau. U bá díán, u ma san ba. ⁸ À mù nə swìn ku á con nə də, u wá pa ba cígá tə, ba nə pià tə lala. Yá mánjá tə, *Ləzwənə-Biu †† tə nə wá bà, u wá na lià, ba nə keni ba waa Yu nə lià tə wa, ba nə wulə tıa yuu naaa?»

Farızian tə də lanpolnu tə zwansısara tə (Zwakə 4.6, 9-10; 1 Piyerə 5.5-6)

⁹ Zwezi sısarı zwansısara ku tə, u pa lià tə nə, ba nə buñə də, ba yi cígá tíú Yu yáá nə, ba ga ba ba duən tə jələ. ¹⁰ U swìn, u wú: «Bara bələ wələ *Zwifə-ba Yu *diè wa, sə ba jun Yu. U don yi *Farızian, u don ma yi lanpolnu. ¹¹ Farızian tə zıga u cıci, u ga jünì Yu, u wú: «Yu, à keni n lèeèe, à nə tà ndə ləzoni tə duən nə, ba nə yi lià tə, ba nə vırı lià wiən də diàn, də lià, ba nə tuñə kunkun yoo, də lià, ba ga cwàri tə yiri. À keni n lèeèe, à nə tà ndə lanpolnu u tə nə yiri. ¹² À vve à nii nəe bələ dian barpe wa. Yá à ga pın mú won mama, à nə ni fugə nii nyiən». ¹³ Lanpolnu tə mù ga zıga diè tə vàn don nə. U wàri u yáá tətə u zın, u keni yu nə. Yá u dàñ yi u wulə u zı u jìàn, u ga swìn, u wú: «Yu dəri à yinəgə à yi cuna liù!» ¹⁴ Zwezi ma kúwə swìn, u wú: «Á mù nə swìn ku á con də, ku mù bəe təntə ni cígá Yu yáá con, u ja pií u va u diè. Yá ku nə tà Farızian tə mù. Liù tə mama, u nə wá zın u tiàn ku tíú wá cú. Yá liù tə, ku tíú nə wá kə u tiàn tıa, Yu wá zın ku tíú yu nə».

Zwezi də bısíná yoo

(Matìə 18.1-4; 19.13-15; Marəkə 10.13-16)

¹⁵ Lià yə jun bısíná ba bà Zwezi con, sə u dwen ba yıra. Zwezi karbla tə nə ni ku nətu, ba dàñ wulə ba ca-ga ba nii nə. ¹⁶ Yá Zwezi pın ba ja bısíná tə, ba fàrú ba yí lá, u ga swìn, u wú: «Á yágá bısíná tə, sə ba bà à con nə! Á dàñ ká cı ba nə! Yu pàrì tə nə yi ba tə, ba nə yi ndə ba nə nyiən. ¹⁷ Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Də liù nə bá sèe, u jì ndə bısımaa, u ba wàní Yu pàrì tə wa u zu».

†† Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn.

Jjə balanduru don yoo
(Matia 19.16-30; Marəkə 10.17-31)

¹⁸ *Zwifə-ba yuu tíú don lòrì Zwezi, u wú: «Karnylna n yi pubwanu tíú. Bèèèè nè à mɛ, sɛ à fwa, sɛ à ma na mu tɛ, ku nè ba zwèe Yu con?» ¹⁹ Zwezi ma le wá, u wú: «Bèèèè nè pɪn, n ma boŋə pubwanu tíú? Liù tálá, u nè yi pubwanu tíú, dɛ ku nè tà Yu cɪcɪ. ²⁰ N yəé Yu *nii yìèn tɛ, u nè pɪn *Moyizə: «Dàn ká cwàrí! Dàn ká gu! Dàn ká ɲu! Dàn ká kuna kunkun, n kə liù nii nè! Zilí n nuu dɛ n nylna nii!» ²¹ Bɛ tɛ le, u wú: «À twá tɛ mù Yii nii yìèn tɛntə mama nii nè, dɛ à tɛ ya bisɪmaa».

²² Zwezi nè nì ku mù tɛntə nɛtu, u swìn u con, u wú: «Won nɛdu tɛ nè ga, sɛ n fwa: Yè tɛ tɛ mɛ, n nè jə, n ga tàrà sɛbiu tɛ n pa zura nè. Yá n wá na wiən tɛ, kwənə nè dáá, Yu *sàh nè. Ku kwa nè, n dàh bà, n twá à nè». ²³ Yá máhà tɛ wa, bɛ tɛ nè nì tɛ sùràn tɛntə, u pùé cùgù míámíán, u yà nè yi jɪjə nɛfaru tíú yɪrɪ. ²⁴ Zwezi nè na dɛ, u pùé cùgù tɛ, u swìn, u wú: «Ku cà zəni, ku pa jɪjə tìán nè, sɛ ba zu Yu pàrì tɛ wa. ²⁵ Nyuguma ka twá gancun buu ku nan, yi mwálí, ku doni jɪjə tíú nè pià, sɛ u zu Yu pàrì tɛ wa». ²⁶ Lià tɛ, ba nè cuga Zwezi tɛ, swìn, ba wú: «Ku nè yi nɛtu, wàà nè wá na mu tɛ, ku nè ba zwèe Yu con?» ²⁷ Zwezi ma le, u wú: «Won tɛ, ləzoni nè wàrì ba fwa, Yu mù wàá ku u fwa».

²⁸ Piyerə dàh ma swìn, u wú: «Ywàh, nè dugu nè wiən mɛ, nè ga twá n nè». ²⁹ Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Cígá mama, à mù nè swìn ku á con: Liù nè taa Yu pàrì tɛ yɪrɪ, u nan u ga yá u sàh, nè à yəé u kan, dɛ u nubia, dɛ u nuu, dɛ u nyina, dɛ u bia, ³⁰ ku tíú wá na u doni ku tɛ, u nè dugu tɛa yuu wa yəbə. Yá máhà ku tɛ wa, dɛ máhà tɛ mɛ, ku nè biàn, u wá na mu tɛ, ku nè ba zwèe Yu con».

Zwezi kúù pií u swìn u tian, dɛ u ka pií ka bwin ka nan tɛ yoo

(Matia 20.17-19; Marəkə 10.32-34; Likè 9.22, 44-45)

³¹ Zwezi jun u karbia fugə bələ tɛ, u kə u con, u ga swìn ba con, u wú: «Á cuga zəni, nè wulə cwəŋə wa, nè vələ *Zwerizalemə, yá mɛ lá nè, Yu nii *sùsùnà tɛ níé sùràn tɛ mama, ba nè swìn *Ləzwənə-Biu † tɛ yuu wá, nii wá sú. ³² Ba wá ja wá, ba pa lià tɛ nè, ba nè ba nè yèrì Yu. Ba wá mun wá, ba twɪn wá, ba pi mumɪan, ba kə u yuu wa. ³³ Ba wá mà wá, u yɪra lá, ba ga gu wá. Yá dian batwa nii nè, Yu wá pií u bwin wá, u li tian wa».

³⁴ Karbia tɛ wà ku dèh nì manɪn dɛ. Tɛ sùràn tɛntə dèh yà sègè. Yá ba yà ga yèrì yoo tɛ, Zwezi nè swìn.

Zwezi pɪn liliu don yíá sùrí
(Matia 20.29-34; Marəkə 10.46-53)

³⁵ Dɪn don nè, Zwezi bwələ tɛ, ba nè boŋə <Zweriko>. Liliu don yà jəé cwəŋə yuu, u lòrì. ³⁶ U nì dɛ, laluu tɛ nè lɛ tɛ, u ma bwe, u wú: «Bèèèè nè?» ³⁷ Ba ma swìn u con dɛ, ku yi Zwezi, u nè yi *Nazarətə tíú tɛ nè twá lá nè u lɛ. ³⁸ U dàh ma bubwi, u kə u nè, u wú: «Pìú

† Zwezi yi u tətə yoo nè u swìn.

*Davidə nàù, Zwezi, dəri à yinəgə!» ³⁹ Ba tɛ, ba nè wulə yáá nè, ba vɛli tɛ caga u nii nè, ba wú, u pú u nii lá. Yá u tɛ kwen u bubwi zənzən, u wú: «Davidə nàù dəri à yinəgə!» ⁴⁰ Zwezi ma zɪgɪ, u ga pa, ba ja wá ba bà u con. Máhà tɛ nè, ba nè jun wá, ba yí lá, Zwezi bwe wá, u wú: ⁴¹ «Bèèèè nè n pià, sɛ à fwa à pa mú?» U ma le, u wú: «*Yuu-Tiu pa, sɛ à kúù na». ⁴² Zwezi ma swìn u con, u wú: «N kəni n waa à mù nè. Ku mù yɪrɪ nè, sɛ n yíá tɛ pií tɛ na lá. Yu jon mú». ⁴³ Naa nɛdu, dɛ u na lá, u ga twá Zwezi kwa, dɛ u bwɪ Yu nè. Lià tɛ mama nɪ ku nɛtu. Yá ba dàh ga wulə ba bwɪ Yu nè.

Zwezi dɛ Zaswe yoo
(Likè 3.8; 5.32)

19 Zwezi yà twá Zweriko tɛu wa, u lɛ. ² Bɛ don yà wulə lá, ba nè boŋə Zaswe. U yà yi lanpolnu yuu tíú, u ga yi jɪjə tíú. ³ U yà pià, sɛ u na liù tɛ, u nè yi Zwezi. Yá u nè yi ləzwənkukuə, tɛ pɪn u wàrì Zwezi u nɪ, laluu tɛ yà nè púé u yuu nè yɪrɪ. ⁴ Zaswe dàh ma dəri, u va yáá cwəŋə tɛ yuu, Zwezi nè wá twá. U dɪ tìú yuu, sɛ u ma wàni u na Zwezi, u nè wá lɛ. ⁵ Zwezi nè twi, u yí ku bwálí tɛntə, u zɪn u yáá yu nè, u ga swìn Zaswe con, u wú: «Zaswe, cú tɛa lala! Ku mɛ, sɛ à zèn zuru n diè wa». ⁶ Zaswe dàh pií lala, u cú tɛa, u ga ja Zwezi u zu u diè dɛ pupwən.

⁷ Lià tɛ mama nè nɪ ku nɛtu, ba ɲuɲwɪn, ba ga swìn, ba wú: «Bɛ wà tɛ zàn u va u zuru cuna liù wà tɛ diè wa». ⁸ Zaswe dàh ma fàrú u yí *Yuu-Tiu yɪra, u ga swìn, u wú: «Yuu-Tiu nɛh, à wá pa à jɪjə tɛ fan zura nè. Á nè gɪgɪrɪ liù, à jon u won, à wá pií à pa ku tíú tɛ, ku won tɛ nɛɛ banɪa». ⁹ Zwezi ma swìn Zaswe con, u wú: «Zèn ku tɛ, Yu jon lià tɛ, ba nè wulə diè tɛntə wa, ba cuna wa. Zaswe dɛ birɪ dɛ, u yi *Abərahəmə nàù cígá.

¹⁰ *Ləzwənə-Biu † tɛ yi u twi, sɛ u pià, u ga jon lià tɛ, ba nè jén ba cuna wa».

Síán sɛbikulan fugə zwansɪsara
(Matia 25.14-30)

¹¹ Ba nè wulə, ba cuga tɛ yìèn tɛntə, Zwezi kúù sɪsarɪ zwansɪsara, u sùrí lá. U biru lià tɛ, ba nè buŋa dɛ, u nè bwələ *Zwerizalemə, u nè yí lá nè u zwèe, Yu wá dɛ u pàrì tɛ síún síún. ¹² U dàh swìn, u wú: «Pabiu don nè vɛli luu nii, ku nè ɲúná, sɛ ba pa wá pàrì, sɛ u ga pií u bà. ¹³ Sɛ u ga zɪgɪ lá nè, u víi u pɪn, u tütùnà tɛ wa lià fugə bà u yáá nè. U tì síán sɛbikulu ‡ nɛdu nɛdu, u pa ba, u ga swìn ba con, u wú: «Á ywələ dɛ sɛbiu ku tɛ, dɛ à ma pií à biàn».

¹⁴ Yá u luu nii lià tɛ ba wá swə. Ba dàh ma twá u dèh wa, ba tun lià, ba wú: «Nə ba bɛ wà tɛ pià, sɛ u yà nè piú». ¹⁵ U pií u nan ku luu tɛ, u bà u pàrì tɛ pírí kwa nè. U pa ba bon tütùnà tɛ, u nè pɪn sɛbiu tɛ, sɛ u jén ku tɛ, ba nè nɪ.

¹⁶ Tɛntən liù tɛ fàrú u yí, u ga wú: «Yuu tíú, à nɪ síán sɛbikulan fugə nywarɪ dɛ síán sɛbikulu nɛdu tɛ, n nè pɪn nè». ¹⁷ Yuu tíú tɛ ma swìn u con, u wú: «N yi tutunzəŋu, n ga sèè à nii dɛ pùé nɛdu. N tun zəni wiən

†† Zwezi yi u tətə yoo nè u swìn. ‡ Síán sɛbikulu nɛdu yi yɪtura bíí (100) tutunɪ ɲwírán.

tə wa, tə nə ba funə jə zənzən. Ku mù tə yurɪ, à pɪn mú cwəŋə, sə n dé pàrì à tian fugə yuu wa».

¹⁸ Bələ nii liù tə də fàrú u yí lá nə, u ga wú: «Yuu tíú, à nɪ síán səbikulan bonu nywarɪ, à súrí ku tə nə, n nə pɪn nə tə». ¹⁹ Yuu tíú tə ma kùb swɪn u də con, u wú: «N mù, à pɪn n də cwəŋə, sə n dé pàrì à tian bonu yuu wa».

²⁰ Tùtùnà tə wa liù don mù fàrú u yí, u ga wú: «Yuu tíú nəh, n síán səbikulu tə nə. À ti ku à ja va, à pəpəni à sègè gànù nii nə. ²¹ N fən yà jə nə, n nə yɪ liù tə, n yoo nə dà tə yurɪ. N yɪ liù tə, n nə tì ku tə, n nə wà tún, n ga ce ku tə, n nə wà dwì». U yuu tíú tə ma le wá, u wú:

²² «N yɪ tutunkukwɪun. À wá twá n nii sùràn tə nə, à ma bùrì n bùrà. N n yəə də, à yɪ liù tə, à yoo nə dà, də à ti ku tə, à nə wà tún, à ga ce ku tə, à nə wà dwì. ²³ Bèèèe dàh nə pɪn, n wà à səbiu tə jɪŋɪ, n pa baywələ nə? À nə twi nətən, à yà wá jon ku də ku yuu nywarɪ. ²⁴ U dàh ma swɪn lià tə con, ba nə wulə lá, u wú: «Á jonə síán səbikulu nədu tə u con, á pa liù tə nə jə síán səbikulan fugə tə nə». ²⁵ Ba dàh ma swɪn u con, ba wú: «Yuu tíú, sə u nə dé yáá u jə síán səbikulan fugə!» ²⁶ «À mù nə swɪn ku á con: Ba wá pa liù tə nə, u nə jə. Yá liù tə, u nə ba jə, ba wá jon manɔn tə, də u nə jə. ²⁷ Á mù, á jana à duŋa tə, ba nə ba pià, sə à dé pàrì ba yuu wa, á ja bà yəbə. Á gwɪa ba à yíá yuu!» »

Zwezi ma zwɪ Zwerizalemə wa bunabiə yuu wa

(Matie 21.1-11; Marəkə 11.1-11; Zwan 12.12-19)

²⁸ Zwezi nə swɪn nətɪ kwa nə, u zàn u wulə lià tə yáá, u vələ *Zwerizalemə. ²⁹ U nə bwələ Bətəfazwe də Bətani tian də paan tə nii nə, ba nə bonə «*oliviye tián paan» tə, u li u karbia tə wa lià bələ, u tun yáá, ³⁰ u ga swɪn, u wú: «Á vələ tu tə nə wulə yáá. Á nə vəli, á yí lá, á wá na bunabiə. Bìnà təntə, ka nə vwə lá, liù tə wà ka yuu jəh. Á kùrà ka á ja bà yəbə. ³¹ Liù nə bwe aba, u wú: «Bèèèe nə, á pià, sə á ja ka á ma fwa?» Á swɪn ku tíú tə con də, ku ya *Yuu-Tiu nə pià ka».

³² Karbia tə vəli, ba na bìnà tə ndə Zwezi nə swɪn nətɪ. ³³ Ba nə wulə ba kùrì bìnà tə, ka tián bwe ba, u wú: «Bèèèe nə pɪn, á kùrì bunabiə ka tə?» ³⁴ Ba ma le, ba wú: «Ku yɪ Yuu-Tiu nə pià ka». ³⁵ Ba dàh ma ja bunabiə tə, ba va Zwezi con. Ba li ba ganan, ba tún ka tànə wa. Ba dàh pa Zwezi di u jèé tə yuu wa. ³⁶ Bunabiə tə nə zàn də Zwezi ka virí, mánə tə wa, lià tə làrì ba ganan cwəŋə † tə wa. ³⁷ Zwezi nan oliviye tián paan tə yuu u zíní u cú, u ba u bwələ Zwerizalemə nə. Ku mánə tə wa, u karbia tə yà dáá zənzən, ba ga sú də pupwən zənzən, ba zɪn ba kwərə, ba ma bwɪ Yu nə yomulan tə mama yurɪ, ba nə nɪ. ³⁸ Ba yà bwɪ Yu nə, ba wú:

«Yu wá fwa zəni piú tə yura, u nə biàn u mù Yuu-Tiu yurɪ yuu wa! Bɪcan sié də dun wulə liù tə con, u nə wulə Yu *sàh nə!»

³⁹ *Farɪzɪan-ba wa lià duən, ba də yà nə wulə ku laluu tə wa, swɪn Zwezi con, ba wú: «Karnyuna, swɪn n karbia tə con, sə ba pí ba nii». ⁴⁰ Zwezi ma le ba, u wú: «À mù nə swɪn ku á con: Də ba nə swə ba pí ba nii, ku ba kwèe, kapana tə nə wá fwa ku zuzugu təntə».

† Ku nətɪ burɪ də, lià tə pɪn dun Zwezi nə.

Zwezi kwi Zwerizalemə nə

⁴¹ Mánə tə nə, Zwezi nə bwələ *Zwerizalemə tə, u nə nɪ ku u zwèe, u kwi ku lià tə yurɪ, u ga swɪn, u wú: ⁴² «Á mù Zwerizalemə tián, á yà wàá zən dun ku tə yəni, á ma lwarɪ yìèn tə, á nə wá twá tə nə, á ma na bɪcan sié! Yá síún nə, tə yìèn təntə sègè á yáá nə. Á yíá wàrì tə tə nɪ! ⁴³ Dian wá bà, tə tu á yun wa, n duŋa wá kù buran ba kɪkarɪ aba, ba wá kəkəli aba ba kə tətəŋi wa, ba ga pí á yun nə tɪa mama. ⁴⁴ Ba wá cùgù aba míámíán, ba ga pupugu Zwerizalemə tə, də lià tə mama, ba nə wulə ku wa. Ba bá yá kapan nədu, ku pəh ku don yuu wa, á tɪu tə wa. Tə yìèn tə mɛ wá yí, á nə wà lwarɪ mánə tə, Yu nə twi, sə u san aba tə yurɪ!»

Zwezi dɪŋɪ baywələ u li Zwifə-ba Yu diè tə wa

(Matie 21.12-17; Marəkə 11.15-19; Zwan 2.13-22)

⁴⁵ Zwezi zua *Zwifə-ba Yu *diè dəwoo tə wa, u dɪŋɪ baywələ lá nə, ⁴⁶ u ga swɪn ba con, u wú: «Ku púpúŋí Yu sagu tə wa, ku wú: «À diè tə mɛ, sə ka yà yɪjɪni diè». Yá á mù janɪ ka, á ma fwa ŋwɪna yisəgə bwálí».

⁴⁷ Zwezi yà kàrì dun mama Yu diè tə wa. Zwifə-ba Yu *jonwana yun tián tə, də Yu nii *yənu tián tə, də lià tə, ba nə yɪ laluu tə yáá tián tə, yà pià cwəŋə, sə ba pa ba gu Zwezi. ⁴⁸ Yá ba yà yèrì ku tə, ba nə wá fwa, laluu tə lià tə mama nə yà fin ba yíá ba kəni u sùràn tə con yurɪ.

Wàà nə ken diàn Zwezi jun wa?

(Matie 21.23-27; Marəkə 11.27-33; Likè 2.34-35)

20 Dun don nə, Zwezi yà wulə u kàrì Yu suywánjú tə, u burɪ lià nə, *Zwifə-ba Yu *diè tə wa. Zwifə-ba Yu *jonwana yun tián tə, də Yu nii *yənu tián tə, də ba *nəkwɪna tə twi ba yí wá. ² Ba dàh swɪn u con, ba wú: «Burɪ nəba liù tə nə ken diàn n jun wa, n ma fwa yìèn tə tə, nə à yèé wàà nə ken diàn təntə n jun wa?» ³ Zwezi ma le ba, u wú: «À də wá bwe aba yoo. ⁴ Á swɪn, á burɪ nə: Wàà nə ken diàn Zwan †† jun wa, sə u lə lià níá wa, ku twá də Yu yurɪ tə? Ku ya Yu, nə à yèé ləzoni?»

⁵ Ku pɪn ba dàh wulə ba títùnɪ duən, ba ga swɪn duən con, ba wú: «Nə nə le, nə wú: «Ku ya Yu nə ken diàn Zwan jun wa», u wá bwe nəba, u wú: «Bèèèe nə pɪn, á wà cígá u sugu tə nə pɪn?» ⁶ Yá nə nə swɪn, nə wú: «Ku yɪ ləzoni nə ken diàn u jun wa», lià tə mama wá dɪl nəba də kapana ba gu, lià tə yèé zəni ba waa con də, Zwan yɪ Yu nii *sùsùnù tə yurɪ». ⁷ Mə ku mù nə pɪn, ba le, ba wú, ba yèrì liù tə nə ken diàn Zwan jun wa. ⁸ Zwezi də ma le ba, u wú: «À də bá swɪn liù tə, u nə ken diàn à jun wa, à ma fwa tə yìèn təntə».

Vala wulonyuna duən zwanssara

(Matie 21.33-46; Marəkə 12.1-12)

⁹ Ku kwa nə, Zwezi wulə u sisarɪ zwanssara laluu tə con, u wú: «Bèe don cwén diven tián kárá. U ti ka u yá də tutunvala duən, sə ba ywàh ka yuu, sə u ga ŋwín ba

†† Ku mù Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə.

də tián tɛ bɪa vən don. Ku bæ tɛ dān ga va luu nii don wa, sɛ u dānì lá. ¹⁰ Tíán tɛ bɪa tɛ bɪga máńǎ tɛ, u tun u tütünù don tutunvala tɛ con, sɛ ba pa wá u kára tián bɪa tɛ tori. Yá kára tɛ tütünà tɛ mà tütünù tɛ ba duɲa, ba dugu ba pa u píi u víi də jukurɪkɛ. ¹¹ Kára tɛ tíú tɛ kúù píi u tun u tütünù don. Yá kára tɛ tutunvala tɛ kúù mà u də ba twɪn wá, ba ga duɲa wá u víi tutu. ¹² U tɛ kúù píi u tun tütünù batwa nii nyiən. Ba mà u mù tɛ, də ba pɪra wá, ba ga duɲa wá, ba pa u víi. ¹³ Kára tɛ tíú dān ma bwe u tián won tɛ, u nɛ kúù wá fwa. U dān ma bún u waa con, u wú: «Á wá tun à biswənə tɛ lá nɛ, duun don, ba wá zilí à biú tɛ mù». ¹⁴ Yá máńǎ tɛ, kára tɛ tutunvala tɛ nɛ ni biú tɛ, də u biən, ba swɪn duən con nɛ, ba wú: «Á nɛɲə, liù tɛ nɛ wá tun kára tɛ. Nɛ gwɪa wá, sɛ kára tɛ yà nɛ mù nyiən». ¹⁵ Ba ma ja wá, ba dul kára tɛ kwa, ba ga gu wá».

Zwezi dān ma bwe, u wú: «Bèèè nɛ kára tɛ tíú dān wá ma fwa ba tutunvala tɛntə? ¹⁶ Ku yɪ u wá va u kára tɛ wa, u ga tutunvala tɛ mama, u ga ti kára tɛ, u kɛ lià duən jìlàn wa».

Máńǎ tɛ, lià tɛ nɛ nì tɛ sùràn tɛntə, ba le, ba wú: «Sɛ ku nɛtu tɛ dān ká yí, abada». ¹⁷ Yá Zwezi ywǎn ba yéé wa, u ga swɪn, u wú: «Á wǎrì sugu ku tɛ nɛ púpúní Yɪ sagɪ tɛ dɛn á nì.

«Kapan tɛ, dèlwǎrɛ tɛ yà nɛ vɪga ba dugu vən nɛ, ku mù nɛ píi ku jì diè nigwancun wá rí, ku yoo nɛ cà».

¹⁸ Liù tɛ mama, u nɛ wá tu ku yuu wa, u wá nyunyugu u tián ku nɛ. Yá ku kapan tɛ nɛ kúù tua liù yuu wa, də ku wá tutaga wá!»

¹⁹ Ku máńǎ tɛntə wa, *Zwifə-ba Yɪ *jɔŋwana yun tuan tɛ, də Yɪ nii *yənu tián tɛ yà pià, sɛ ba ja Zwezi, ba yà yèé də, zwansisara tɛ yɪ u ma swɪn ba mù con yɪrɪ. Ba yà pià, ba fwa ku nɛtu tɛ, yá laluu tɛ fən yà ga jɛ ba.

Lanpoo ka ŋwín ka pa Romə-ba più nɛfaru nɛ yoo (Matie 22.15-22; Marəkə 12.13-17)

²⁰ *Zwifə-ba Yɪ nii *yənu tián tɛ də Yɪ *jɔŋwana yun tuan dān yà wulə ba mɪnɪ Zwezi. Ba twá tɪa ba yè lià, ba tun u nɛ. Ba lià tɛ ti ba tiàn ba fwa ndə læzwənzəŋə nɛ. Ba pià ba twá bwiə nɛ, ba ma ja Zwezi, ba kɛ lià tɛ jɪun, ba nɛ buri buri, sɛ ba pa wá yáá tíú tɛ, più nɛfaru tɛ nɛ lu u tɪn. ²¹ Ba lià tɛ bwe Zwezi, ba swɪn, ba wú: «Karnyɪna, nɛ yèé də, sugu tɛ, ku nɛ naŋa n nii, də kàrà tɛ, n nɛ kà rì, tɛ yɪ cígá. N ba læzwənə yii də rì, n yáá nɛ tɛlɛ də dun tɛ, læzoni nɛ jə yɪrɪ. Yá n ga buri Yɪ cwəŋə də cígá. ²² Yɪ *nii pɪn cwəŋə, sɛ nɛ ŋwín, nɛ à yèé, sɛ nɛ dān ká ŋwín lanpoo, nɛ pa *Romə-ba più nɛfaru tɛ nɛ?» ²³ Yá Zwezi yà lwarɪ ba swɪn tɛ, u ma swɪn ba con, u wú: ²⁴ «Á pɪn nɛ cɪnɪ sɛbikulu † yəbɛ! Wàà yuu də u yɪrɪ nɛ ba púpúní yəbɛ?» Ba ma le, ba wú: «Romə-ba più nɛfaru tɛ nɛ». ²⁵ U dān ma swɪn ba con, u wú: «Mə á ŋwín ku tɛ nɛ yɪ Romə-ba più nɛfaru tɛ nyiən, á pa wá, sɛ á ga ŋwín ku tɛ nɛ yɪ Yɪ nyiən, á pa Yɪ də nɛ!» ²⁶ Ba kúù wà wànì yoo ba píi ba swɪn, u con. Laluu tɛ yáá nɛ, ba púé ba nii, ku nɛ diğà ba yun wa yɪrɪ.

† Cɪnɪ sɛbikulu nɛdu yɪ yɪtɪrɪ nɛdu tutuŋi ŋwíràn.

Ka ti ka bwin ka nan tɛ yuu wa bwiə

(Matie 22.23-33; Marəkə 12.18-27; 1 Korentə tián 15)

²⁷ *Sadɪslan-ba wa lià duən twi Zwezi con. Mə ba mù nɛ wú liù ba ti, u píi u bwin u naŋa tɛ. Ba twi ba bwe wá, ba wú: ²⁸ «Karnyɪna, ku púpúní Yɪ *nii nɛ, u nɛ pɪn *Moyizə nɛ ka tɛ u pa nɛba, u wú: «Bɛɛ nɛ tɪga, u yá u kan nɛ, yá u də u kan tɛ wà biú luri, u nyánú mɛ, sɛ u ti kadənu tɛ. U lura bɪa u nɛ, u ma tɪn dwíi u pa u zunu tɛ nɛ tɪga tɛ nɛ». ²⁹ Yá nubɪa barpɛ duən yà nɛ wulə. Ba nɛkwɪa tíú tɛ ma swe kan, u ti u yá wá, də u wà biú u nɛ luri. ³⁰ Bəlɛ tíú tɛ də ti kan tɛ u ti, də u də wà ba biú duən nɛ jə. ³¹ Batwa nii nyiən tɛ də ti kan tɛ u ti, də u də wà ba biú jə. Ku nɛtu tɛ fwa ba nubɪa barpɛ tɛ mɛ yɪra. Ba mama tɪga də ba liù nɛdu ba biú jə də kadənu tɛ. ³² Ku kwa nɛ, kan tɛ də twi u bə u ti. ³³ Máńǎ tɛ wa, tɪga nɛ wá bwin ba nan, ba nubɪa barpɛ tɛ wàà dān nɛ wá ja kan tɛ, u ma fwa u kan? Ba mama barpɛ tɛ yəni kan tɛ, ndə ba kan nɛ luu wa».

³⁴ Zwezi ma le ba, u wú: «Bara tɛ də kana tɛ nɛ wulə zən tɛ, ba swe duən. ³⁵ Yá lià tɛ nɛ kú rí, sɛ ba yà də Yɪ *sǎn nɛ, ba ka bwin tɛ kwa nɛ kúù bá swe duən. ³⁶ Ba kúù bá ti. Ba wá yà ndə *malɪkɛ nɛ. Ba wá yà Yɪ bɪa. U li ba tɪan wa, u kɛ mu wá. ³⁷ Yɪ dí yáá, u buri *Moyizə nɛ də, tɪga wàà ba bwin ba naŋa máńǎ tɛ wa, u nɛ swɪn u con kasɔɔ lanworu tɛ wa. Moyizə bon Yɪ tɛ, u nɛ yɪ læzoni *Yuu-Tiu Yɪ tɛ, nɛ nɪbara *Abərahəmə də *Yɪzakə də *Zwakəbə nɛ jùnì. ³⁸ Ku nɛtu buri də, Yɪ yɪ lià tɛ, ba nɛ wulə mu wa, Yɪ, u tà tɪga Yɪ. Lià tɛ ma-ma, ba nɛ wulə də Yɪ, nɛ yɪ lià tɛ, ba nɛ wulə mu wa u yáá con yɪrɪ. ³⁹ Yɪ nii yənu tián tɛ wa lià duən ma swɪn, ba wú: «Karnyɪna, n le zəni!» ⁴⁰ Lià tɛ dān ga pú ba nii, fən jə ba, sɛ ba kúù bwe Zwezi yìən duən.

Davidə də Zwezi, wàà nɛ yɪ Yuu-Tiu?

(Matie 22.41-46; Marəkə 12.35-37)

⁴¹ Zwezi ma swɪn ba con, u wú: «Ku yɪ ku wá twá nɛtə, lià tɛ ma swɪn də, *Kərisə yɪ più *Davidə nàù cɪcɪ, naaa? ⁴² Più Davidə tɛtə púpúní u gwaran sagɪ tɛ wa, u wú:

«*Yuu-Tiu swɪn à Yuu-Tiu con, u wú: «Bàá jèh à jɪzən † nɛ, ⁴³ də à ma kəni n duɲa n nɛɛ dɛn nɛ, sɛ n nɪɲa ba!»

⁴⁴ Də Davidə nɛ boŋə Kərisə u «Yuu-Tiu», ku dān wá twá nɛtu, ku pa Davidə yuu tíú píi u yà u nàù?»

Zwezi buri, sɛ lià tɛ cì ba tiàn nɛ də Yɪ nii yənu tián tɛ (Matie 23.1-36; Marəkə 12.38-40)

⁴⁵ Lià tɛ mama nɛ wulə ba cuga Zwezi, máńǎ tɛ wa, u swɪn u karbɪa tɛ con, u wú: ⁴⁶ «Á cɪa á tiàn nɛ də Yɪ nii *yənu tián tɛ. Ba mù nɛ swə, sɛ ba zu gandaran, ba ga jijiri, ba ga swə, sɛ ba jun ba jérɛ bwálá wa. Ba twá lá, ba kú rí gwələ tɛ, ba nɛ nan zəni *Zwifə-ba *jérɛ dii tɛ wa. Ba jəni bwálá nɛzəŋə nɛ, diŋə nɛfaran wa. ⁴⁷ Ba vuri kadənə wiən, ba ga fwa yɪjɪnɪ, ba ba zwèe, læzoni

†† Kə jèh più jɪzən vən nɛ yɪ dun bwálí.

yáá con, sè ba ma biri dè, ba yi ləzwənzənjə. Yu wá buri ba bura, u ga cugà ba míámíán».

Pírí tə, kadənu don nə pɪn
(Marəkə 12.41-44)

21 Zwezi nə wulə u ywànjá mánjá tə wa, u ni jujə tían dè, ba wulə ba di səbiu *Zwifə-ba Yu *diè səbiu daka tə wa. ² U ni kadənu don, u nə yi zuru. U ken səbibii bələ daka tə wa. ³ Ku kwa nə, u pií u swin, u wú: «Cígá mama, à mù nə swin ku á con: Kadənzuru təntə ken səbiu, u doni ba duən tə mama. ⁴ Ba duən tə yi səbiu, tə nə búrí nə, ba ti ba pa. U mù yi ku tə nə ga u juun dèh nə nə, sè u ma yè u dé, u ti u pa».

Zwezi swin yìèn tə yoo, tə nə tun luu ma zàn
(Matìə 24.1-2; Marəkə 13.1-2)

⁵ Lià duən yà wulə ba swin *Zwifə-ba Yu *diè tə yoo, ba wú: «Ku cígá zìen zəni, dè ku kapana nəzənjə, ba nə saru, dè wiən duən, ba nə pɪn Yu nə, tə nə ken, sè tə ma nən ku». ⁶ Zwezi ma le ba, u wú: «Á ywànjá tə wiən tə mama. Mánjá don wá bà, kapan nədu tətə bá pèh ku don yuu wa. Tə mama míámíán wá lwá tia».

Talukwa mánjá tə yoo
(Matìə 24.3-7; Marəkə 13.3-8)

⁷ Lià tə bwe Zwezi, ba wú: «Karnyina, mánjá ka wa nə, ku wá tun? Bèèè won nə wá yà mɪmɪnu, ku nə biri mánjá tə, tə wiən təntə nə wá bà?» ⁸ Zwezi swin, u wú: «Á cia á tìàn nə, á dànà ká pa ba gɪgarɪ aba. Lià zənzən wá ja à yɪrɪ, ba bà. Ba liù mama ga wá swin, u wú: «Á mù nə yi *Kərisə», yá «Wiən tə mɛ yígúré mánjá yí». Á dànà ká twá ba kwa. ⁹ Á wá ni dè, luu ləzoni duən zàn, ba wulə ba tɛ duən. Lià duən wá zàn, ba vi ba yun tían nii. Á dànà ká pa fən ja aba. Tə yìèn təntə mɛ, sè tə tun. Yá ku tà luu zaŋu mánjá nə yí síún síún nətu».

¹⁰ Zwezi dàh ma swin, u wú: «Dwíé tə luu mama wa wá ta, tə zɪɪ duən nə. Yá payuu wá ta, ku zɪɪ ku don payuu nə. ¹¹ Tia wá səsəgi zənzən. Ku súrí niən dè yayɪpwaran nə. Yá bwálá kapupu nə, wiən wá bà tə, nə wá kə fən lià waa, tə duən dè ga wá nan lanworu wa.

Ba wá wuwali Zwezi karbia yoo
(Matìə 24.8-14; Marəkə 13.9-13)

¹² Də tə yìèn təntə tə wá yí, ba wá ja aba, ba wuwali ba ja aba. Ba va *Zwifə-ba *jéré dii lià tə, ba nə biri bura yáá con, sè ba biri á bura, ba ga kə aba bəh diè wa. Á nə sèè à nii tə yɪrɪ, ba wá ja aba, ba va pègá dè yáá tían, più nəfaru tə nə li u tún, yáá con. ¹³ Ku mù wuwala təntə, nə wá pa aba cwənjə, sè á ma swin ku tə, á nə yèè à yuu wa. ¹⁴ Ku mù nə pɪn, á wà mɛ, sè á dé yáá á pa ku tə, á nə wá swin, á ma jon á tìàn, tə yoo ja aba. ¹⁵ À mù tətə nə wá kə yənu sùràn á nii wa. Ku pa ba tə, ba nə swin, ba zɪga á nə, bá wàní ba ja nii, ba ma tótùní á nii wa.

¹⁶ Á ninə-ba, dè á nyina-ba, dè á nubia, dè á dabara tətə nə wá ja aba, ba pa lià tə nə, ba nə biri bura. Lià duən wá ti á waa. ¹⁷ Lià tə mama wá dún aba à mù yɪrɪ. ¹⁸ Yá won mama bá fwa aba, abada. Á yukuu nədu

tətə bá jén. ¹⁹ Ku wá twá á pínú nə, á ma na mu tə, ku nə ba zwèe Yu con».

Zwerizalemə cuna yoo
(Matìə 24.15-21; Marəkə 13.14-19)

²⁰ Zwezi kúù ma swin, u wú: «Á nə wá na dè, pamana kɪkarɪ *Zwerizalemə, sè ba ta ku, mánjá tə, á mɛ, sè á yəni dè, ku cuna mánjá bwələ. ²¹ Ku mánjá tə wa, sè ba lià tə, ba nə wá yà Zwide nagwanaa con, dəri ba di pɛɛn. Ba tə, ba nə wá yà Zwerizalemə wa nə, mɛ, sè ba dəri ba nan, ba yá tuu tə. Ba tə, ba nə wá yà tibii tə wa kúù dàn ká pií ba zu Zwerizalemə wa nə. ²² Tə dian tən-tə nə, Yu wá fwìn u luja ku mánjá təntə wa. Yá ku wá twá nətu, ku pa yìèn tə mɛ, Yu nii *sùsùnà tə nə púpúní tə nii ma sú. ²³ Ku wá yà lɛɛ mánjá təntə wa, kana tə nə, ba nə jə pwií, dè ba tə nə, bla nə ŋwà ba nyuni nə. Ku luu təntə lià wá dé càn zənzən, Yu luja ga wá zàn ba yuu wa. ²⁴ Ku luu tə lià duja wá gu ba duən dè laguri síù, ba ga ja ba duən ba fwa bəh diè lià luu níé kapupu wa. Lià tə nə ba *Zwifə-ba wá mà Zwerizalemə tían, ba pú duən yuu ba nɪɪ ba kɛɛh. Ba wá fwa ku, ku ja wələ mánjá tə, ba diàn nə wá bà tə zwèe».

Nətu Ləzwənə-Biu tə wá pií u bà tia yuu wa
(Matìə 24.29-31; Marəkə 13.24-27)

²⁵ Zwezi kúù ma swin, u wú: «Yìèn wá tun yɪcau tə nə pɛn tə waa. Tə wá tun cànà tə dè kacɪlacɛ tə wa. Fən zənzən wá zu lià tə nə wulə tia yuu wa, vuu tə dè muu nakulə tə zuzugu nəfaru tə yɪrɪ. ²⁶ Ku tə nə biàn tia yuu wa tə, fən wá gu lià, ba nə wá bún ku yoo. Diàn tə nə wulə lanworu tə wa wá gugurə. ²⁷ Ku kwa nə, ba dàh wá na *Ləzwənə-Biu † tə bakwan tə wa, dè u biàn dè diàn dè dun tə nə dáá. ²⁸ Mánjá tə, tə yìèn təntə nə wá wulə tə tuja, á zian á yun yu nə, á kwɛn á tìàn á zɪɪ mənə mənə, á ga ywəh. Yu wá jon aba á juun wa, síún síún».

Zwezi kàrì kapɪru yoo
(Matìə 24.32-35; Marəkə 13.28-31)

²⁹ Ku kwa nə, Zwezi swin, u wú: «Á ywànjá kapɪru dè tían tə duən: ³⁰ Mánjá tə, á nə ni tə zian tə dè, tə wulə tə twe, liù nə bá swin á con dè, wocəri mánjá bwələ. ³¹ Mə ku yi nətu, dè á nə ni tə yìèn tə, tə twi tə tun á lwara dè, Yu pàrì dijə tə bwələ. ³² Cígá mama, à mù nə swin ku á con: Ku yoo təntə wá tun, dè zèn lià tə mama, ba nə wulə tia yuu wa, tə wà ti ba zwèe. ³³ Lanworu dè tia wá jén, yá à sùràn tə mù bá jén, abada!»

Ku mɛ, sè á dànà ká dwèe á ma diàn Zwezi túrí duu tə
(Matìə 24.44)

³⁴ Zwezi kúù ma swin, u wú: «Á cia á tìàn nə, á dànà ká pa swanyua dè wiən tə, á nə pià, sè á ma yà luu wa twara jon á pubuɪ tə. Ku nə tə nətu, ku duu tə wá di á yuu wa naa nədu. ³⁵ Ku duu tə nə, ku wá yà ndə waya nə, ku nə janɪ ganəja, ku pa lià tə mama nə, ba nə wulə tia ka tə mama yuu wa. ³⁶ Á dànà ká dwèe, á jùnà

† Zwezi yi u tətə yoo nə u swin.

Yu mángá mama, sè á ma wàní á ja diàn á jon á tiàn ku tɛ jɛn wa, ku nɛ wá bà. Nɛtu nɛ á wá wàní á zɛɣi *Lɛzwənə-Biu † tɛ yáá nɛ».

³⁷ Yɛcau wa, Zwezi yà kàri *Zwifə-ba Yu *diè tɛ wa. Tɛtɛn nɛ u yà nan, u va u puri tɛ *oliviye tiàn paan tɛ yuu wa. ³⁸ Jju fuən fuən laluu tɛ mama yà dɛri, ba va u con, Yu diè tɛ wa, ba cuga wá.

Lìà vuru, sɛ ba gu Zwezi

(Matì 26.1-13; Marəkə 14.1-9; Zwan 11.47-53)

22 Cànà tɛ *Zwifə-ba nɛ dé dipɛn tɛ, ku nɛ ba sabwarɛ kəni tɛ, ba nɛ bonjə <*Pakə> cànà tɛ, mángá yí ku zwèe. ² Zwifə-ba Yu *jonwana yun tiàn tɛ, dɛ Yu nii *yənu tiàn tɛ, yà pià cwənjə, sɛ ba ma gu Zwezi, yá ba yà dɛri lià tɛ fən.

Zwidasə ken sírí, sɛ u ja Zwezi, u pa u duɣa nɛ

(Matì 26.14-16; Marəkə 14.10-11)

³ *Sítana dàh ma ja Zwidasə, Zwezi karbia fugə bələ tɛ wa liù don, ba nɛ bonjə <Yisəkariyɔtə>, u zu. ⁴ Zwidasə vəli, u vuru dɛ *Zwifə-ba Yu *jonwana yun tiàn tɛ, dɛ Yu *diè lià tɛ nɛ cì ka nɛ tɛ yun tiàn tɛ, u burɛ ba nɛtu tɛ, u nɛ wá twá tɛ, u ma kə wá ba jìàn wa. ⁵ Ba lià tɛ pwíi poli zəni. Ba dàh kàn nii dɛ, ba wá pa wá səbiu. ⁶ Zwidasə dɛ ba ken duən yuu, u dàh ga pià cwənjə nəzənjə tɛ, u nɛ wá twá u ma kə wá ba jìàn wa.

Zwezi karbia tanɛ Pakə cànà wodiu

(Matì 26.17-20; Marəkə 14.12-17)

⁷ Dian tɛ, ba nɛ yáá dé dipɛn tɛ, ku nɛ ba sabwarɛ kəni, tɛ twi tɛ yí. Ku tɛntən diun tɛ nɛ nɛ, ba mɛ, sɛ ba gu pabii, ba ma fwa *Pakə cànà tɛ wodiu. ⁸ Zwezi dàh ma tun Piyerə dɛ Zwan, u swìn ba con, u wú: «Á vələ, á tanɛ wodiu tɛ, á pa nəba, sɛ nɛ dé». ⁹ Ba ma bwe wá, ba wú: «Yèn nɛ n pià, sɛ nɛ tanɛ ku mù wodiu tɛntə?» ¹⁰ Zwezi swìn ba con nɛ, u wú: «Á cuga zəni! Mángá tɛ wa, á nɛ wá zu tɛ tɛ wa, á wá jəri bɛɛ don, u nɛ zɛɣa níá kwàrá. Á wá pú ku bɛɛ tɛ nɛ, á zu sàh tɛ wa, u nɛ zwɛ. ¹¹ Á ga swìn diè tɛ tíú con, u wú: «Karnyɛna bwe, sɛ u jən diè tɛ, u dɛ u karbia tɛ nɛ wá dé Pakə cànà wodiu ka wà tɛ, wa yèn?» ¹² U dàh wá burɛ aba dəyuu diè nəfaru don, dɛ ku wa zɛla. Mə lá nɛ, á wá tanɛ Pakə cànà wodiu tɛ». ¹³ U karbia tɛ dàh ma va, ba na tɛ yìèn tɛ mama, ndə Zwezi nɛ man, u burɛ ba nɛtu. Ba dàh ga kə Pakə cànà wodiu tɛ sírí lá nɛ.

Yuu-Tiu nɛmaru wodiu tɛ yoo

(Matì 26.26-30; Marəkə 14.22-26; 1 Korɛntə tiàn 11.23-26)

¹⁴ Cànà tɛ wodiu diɣə mángá yí, Zwezi dɛ u *tuntuna tɛ dàh twi ba jən duən nɛ, sɛ ba wulə ba dé. ¹⁵ U swìn ba con, u wú: «Á sóni zəni, sɛ nɛ mama tɛ kə duən nɛ, nɛ dé *Pakə cànà wodiu ku tɛ, dɛ à càn mángá tɛ wá yí. ¹⁶ Yá à mù nɛ swìn ku á con: Á kúù bá pií à dé ku tɛ, ku ja vələ mángá tɛ, ba nɛ wá ni ku cànà tɛntə dɛh, Yu pəri tɛ wa». ¹⁷ U dàh ma ti wùrú zɛɣa tɛ, u kə u con, u ga kə Yu lèèèe. Ku kwa nɛ, u swìn, u wú: «Á jonə á nyu, á tàrà

† Zwezi yɛ u tɛtə yoo nɛ u swìn.

duən! ¹⁸ Á mù nɛ swìn ku á con: Á kúù bá nyu diven dɛ aba, ku nɛ zɛɣi síún, ku ja vələ mángá tɛ, Yu nɛ wá dé u pəri tɛ». ¹⁹ Ku kwa nɛ, u ti dipɛn tɛ, u kə Yu lèèèe ku yɛri. Ku kwa nɛ, u fwa fwa ku, u pa ba, u ga swìn ba con, u wú: «Ku yɛ à yɛra tɛ nɛ, ku nɛ pɛn aba. Á dàh fwa ku nɛtu tɛ, á ma líí à yoo». ²⁰ Ba nɛ dí ba zwèe, mángá tɛ wa, Zwezi kúù ti diven wùrú zɛɣa wa, u fwa nɛtu, dɛ u pa ba, u ga swìn, u wú: «Diven ku tɛ wùrú zɛɣa ka tɛ wa nɛ yɛ à jana tɛ, tɛ nɛ yɛ Yu *nɛmaru dùn tɛ, tɛ nɛ wá nan á yɛri».

Zwezi burɛ dɛ, ba wá ja wá, ba pa duɣa nɛ

(Matì 26.21-25; Marəkə 14.18-21; Zwan 13.21-30)

²¹ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á ywànjá, liù tɛ, u nɛ wá ja nɛ, u pa tɛ, wulə dɛ nɛ, wodiu ku tɛ yuu wa.

²² *Lɛzwənə-Biu † tɛ mɛ, sɛ u vií, ndə ku nɛ mɛ nɛtu, yá ku wá yà càn ku pa liù tɛ nɛ, u nɛ wá ja wá, u pa».

²³ Ba dàh ma wulə ba bwe duən, sɛ ba jən, wàà nɛ wá fwa ku yoo tɛntə ba wa.

Wàà nɛ dwə nɛ mama?

(Matì 18.1-4; 19.28; 20.25-28; Marəkə 10.35-45; Zwan 13.2-17)

²⁴ Zwezi karbia tútùni duən, sɛ ba jən, ba wa nɛ mɛ, sɛ u jən ba mama yuu wa. Ku mù nɛ pɛn, tútùná dàh twi, tɛ tu ba tətəɣi wa. ²⁵ Zwezi swìn ba con, u wú:

«Pèegá dé diàn ba luu dwíé tɛ mama yuu wa. Yá ba bonjə luu pabia mù <lià tɛ, ba nɛ fwa zəni>. ²⁶ Yá ku wá mɛ, sɛ ku ya nɛtu á mù con. Liù tɛ, u nɛ yɛ lɛzwənfaru á wa, mɛ, sɛ u ya ndə bismabiə nɛ. Yá liù tɛ, u nɛ ti aba, mɛ, sɛ u ya ndə liù tɛ nɛ, u nɛ tuɣa u pɛn aba.

²⁷ Liù tɛ, ba nɛ tuɣə wodiu, ba pɛn, u dé, dɛ u tɛ, u mù nɛ nɛ tuɣə ku, ba wàà nɛ dwə u don? Ku tà liù tɛ, u nɛ dé tɛ, naaa? Á wa nɛ, à mù Zwezi, à yɛ ndə liù tɛ nɛ, u nɛ tuɣa, u pɛn aba.

²⁸ Á yɛ lià tɛ, á nɛ yɛ dɛ nɛ, diun mama à càn tɛ dɛ mángá tɛ wa, yìèn nɛ yugu nɛ, sɛ tɛ pa à tun yokuk-wuon. ²⁹ Á swə, sɛ á dɛ dé ku pəri tɛntə, ndə à nyɛna nɛ pɛn, sɛ à dɛ dé ku nɛtu. ³⁰ Á wá dé cànà dɛ nɛ, à pəri diè tɛ wa. Á wá jən padaran yun á buri *Yɛzərayelə dwíé dəkurən fugə bələ tɛ bürà».

Zwezi burɛ dɛ, Simon Piyerə wá swìn dɛ, u yèri wá

(Matì 26.31-35; Marəkə 14.27-31; Zwan 13.36-38)

³¹ Zwezi swìn Simon Piyerə con, u wú: «Simon, Simon, cugu! *Sítana lòri cwənjə, sɛ u zɛzaga aba, ndə ba nɛ zɛzaga wobla, sɛ ba li tɛ dɛ tɛ wopulə duən wa.

³² Yá à dàh jun Yu à pa mú, sɛ n waa tɛ, n nɛ ken Yu nɛ tɛ, dàn ká jən. Mángá tɛ wa, n nɛ wá pií n bà à con, sɛ n dàn n nubia jìàn». ³³ Simon Piyerə le wá, u wú: «*Yuu-Tiu, à ken à sírí, sɛ à zu bəh diè dɛ mú, sɛ à ti dɛ mú».

³⁴ Zwezi ma le wá, u wú: «Piyerə, à mù nɛ swìn ku n con: N wá ten dɛ, n yèri nɛ zən, nɛɛ batwa, dɛ cəbu tɛ wá kwi».

†† Zwezi yɛ u tɛtə yoo nɛ u swìn.

Zwezi burɪ, nɛtu tɛ, ba nɛ wàá ba tɛ

³⁵ Zwezi swɪn ba con, u wú: «Də à yà nɛ tun aba, à ga swɪn də, á dɔ̀nà ká tì sɛbiu, nɛ à yèé lɔ̀, nɛ à yèé natura, bɛɛɛ yà nɛ mùrì aba?» Ba ma le wá, ba wú: «Won mama wà nɛba mùrì». ³⁶ Zwezi ma kùb le, u wú: «Síún nɛ, sɛ liù tɛ, u nɛ jə sɛbiu, sɛ u tì, sɛ liù tɛ, u nɛ jə lɔ̀, sɛ u tì, sɛ liù tɛ, u nɛ ba lagurɪ síú jə, sɛ ku tíú yè u gandarɪ, u dé yáá, u ma yè lagurɪ síú. ³⁷ À mù nɛ swɪn ku á con: Ku mɛ, sɛ ku púpúní Yɪ sagi tɛ wa nii ma sú, tɛ tun à yɪra: «Ba gəlì wá, ba ma cen yolwanfwana nii nɛ». Cígá, ku tɛ nɛ púpúní à yuu wa, tɛ biàn, sɛ ku jì». ³⁸ Karbɪa tɛ le, ba wú: «*Yuu-Tiu, nɛn lagurɪ slán bəlɛ». Zwezi ma le ba, u wú: «Ku mɛ nɛtu».

Zwezi jùnì Yɪ Zwesemane nɛ

(Matìə 26.36-46; Marəkə 14.32-42; Zwan 18.1-2)

³⁹ Ku kwa nɛ, Zwezi nan, ndə u dɪan mɛ nɛ fwa nɛtu tɛ, u va *oliviye tián paan tɛ yuu wa. U karbɪa tɛ ga púé u kwa. ⁴⁰ Mánjá tɛ wa, u nɛ vɛli, u yí ku bwálí tɛntɛ, u swɪn ba con, u wú: «Á lòrì Yɪ, sɛ u san aba, sɛ *Sitana dɔ̀n ká wàní aba, u dɛ́dɛ́n, sɛ u yigu, u pa á tun yokukwɪn». ⁴¹ U dɔ̀n ga fàrú u nan kwa, u va yáá mancun, ndə liù ka dlɪ kapan, ku va ku tu bwálí nɛ, u tu u nadwana yuu, u ga lòrì Yɪ. ⁴² U dɔ̀n swɪn, u wú: «Á nyɪna, dɛ n nɛ pià ku, pa, sɛ yacara tɛtɛ twiɛn tɛ yá nɛ. Yá à pià, sɛ n mù puswənə nɛ tun, sɛ à mù nyiən tɛ ga kwèe». ⁴³ *Malika dɔ̀n ma zàn Yɪ *sàh nɛ, ka bà ka nan Zwezi nɛ, ka cú ka dɔ̀n u jìàn. ⁴⁴ Zwezi púé cùgù zənzən. Ku mù nɛ pɪn, u lòrì Yɪ dɛ dɪàn zənzən. U tulɔ̀ɔ palɪ ndə jana nɛ, ku loni, ku twɪ tɪa. ⁴⁵ U nɛ lòrì Yɪ u zwèe, u zàn u pií u bà u karbɪa tɛ con. Yá u twi, dɛ ba pwií cùgù. Ku mù nɛ pɪn, ba tégé ba dwèe. ⁴⁶ U swɪn ba con, u wú: «Bɛɛɛ nɛ pɪn, á dwèe? Á zaŋa, á ga lòrì Yɪ, sɛ Sitana dɔ̀n ká wàní aba u dɛ́dɛ́n, sɛ u yigu, sɛ u pa, á tun yokukwɪn».

Zwezi janu tɛ yoo

(Matìə 26.47-56; Marəkə 14.43-50; Zwan 18.3-12)

⁴⁷ Zwezi nɛ wulə u swɪn, mánjá tɛ wa, dɛ nɛn lià nɛ ba biàn. Liù tɛ, ba nɛ boŋə Zwidasə, u dɛ nɛ yɪ Zwezi karbɪa fugə bəlɛ tɛ wa, liù don, yà nɛ wulə ba yáá, u vɛli. U fàrú u yí Zwezi yɪra, sɛ u kukwalɪ † wá. ⁴⁸ Zwezi dɔ̀n ma swɪn, u wú: «Mə ku wá twá kukwalu nɛ, n ma ja *Ləzwənə-Biu †† n pa!» ⁴⁹ Lià tɛ nɛ wulə dɛ Zwezi tɛ, nɛ na yoo tɛ, ku nɛ biàn, ba swɪn, ba wú: «*Yuu-Tiu, nɛ wá za dɛ lagurɪ slán, naaa?» ⁵⁰ Ba wa liù don ma cùrí lagurɪ síú, u ma za *Zwifə-ba Yɪ *jɔŋwana yun tián nəkwiə tütùndù jɪzən zɪn, u gwəŋə. ⁵¹ Zwezi dɔ̀n ma swɪn, u wú: «Á yágá, ku mɛ nɛtu!» U ma dwen bɛɛ tɛ zɪn tɛ nɛ, u ga zùrì ku.

⁵² Ku kwa nɛ, Zwezi swɪn Yɪ jɔŋwana yun tián tɛ, dɛ Yɪ *diè lià tɛ nɛ cì ka nɛ tɛ yun tián tɛ, dɛ Zwifə-ba *nəkwiə tɛ con, ba nɛ twi, sɛ ba ja wá tɛ, u wú: «Á twi dɛ lagurɪ slán dɛ dangwələn, sɛ á ma ja à nɛ, ndə à yɪ

† Ku nɛtu tɛ yɪ *Zwifə-ba yofwamɪn, dɛ ba nɛ jírì duən, nɛ à yéé dɛ ba nɛ vɛli duən sàh, sɛ ba na duən. †† Zwezi yɪ u tɛtɛ yoo nɛ u swɪn.

nwìàn tɛ, à nɛ gwɪ lià. ⁵³ Á yà wulə dɛ aba dlɪn mama, Zwifə-ba Yɪ diè tɛ wa, á ga wà nɛ jɪn. Yá mánjá ku tɛ yɪ á mù, dɛ liù tɛ, u nɛ yɪ yikunu piú tɛ nyiən».

Piyerə swɪn dɛ, u yèrì Zwezi

(Matìə 26.69-75; Marəkə 14.66-72; Zwan 18.25-27)

⁵⁴ Ba nɛ jɪn Zwezi, ba ja wá, ba va *Zwifə-ba Yɪ *jɔŋwana yun tián nəkwiə tɛ diè wa. Piyerə púé ba kwa yɪŋuna. ⁵⁵ Ba ken mən, ba jèé tɛ yáá, Yɪ jɔŋwana yun tián nəkwiə tɛ kàrá tətəŋi wa. Piyerə dɛ twá u jèé ba tətəŋi wa lá. ⁵⁶ Tutunbua don nɛ nɪ wá, mən tɛ yáá nɛ, u ywàh wá zən, u ga swɪn, u wú: «Bɛɛ wá tɛ dɛ yɪn dɛ Zwezi!» ⁵⁷ Yá Piyerə tɛn, u wú: «Á nakua, à yèrì wá!» ⁵⁸ Ku nɛ fwa mancun, bɛɛ don dɛ nɛ kùú u nɪ wá, u swɪn, u wú: «N dɛ wulə ba lià tɛ wa». Piyerə ma le bɛɛ tɛ, u wú: «Á twá à tɛlɛ ba wa!» ⁵⁹ Ku nɛ lɛ ndə lugu nɛdu nɛ, liù don dɛ tɛ zɪɔ̀ dɪàn, u wú: «Cígá mama, bɛɛ wá tɛ dɛ yɪ Galile tíú. U dɛ yɪn dɛ Zwezi». ⁶⁰ Piyerə le, u wú: «Á dabɛɛ, à yèrì ku tɛ, n nɛ swɪn!» Ku mánjá tɛ wa, u nɛ wulə u swɪn, dɛ cəbɪu kwi. ⁶¹ *Yuu-Tiu pií u vəvəri, u ywàh Piyerə. Piyerə dɔ̀n líí ku tɛ, Yuu-Tiu nɛ swɪn u con nɛ, u wú: «Zən, dɛ cəbɪu tɛ nɛ wá kwi, n wá tɛn nɛɛ batwa dɛ, n yèrì nɛ». ⁶² Piyerə dɔ̀n nan, u ga kwi yinənkurə.

Ba mà Zwezi dɛ ba twɪn wá

(Matìə 26.57-68; Marəkə 14.53-65; Zwan 18.12-24)

⁶³ Bara tɛ nɛ jə Zwezi tɛ wulə ba muŋa wá dɛ ba mà. ⁶⁴ Ba yáá pú u yíá nɛ, ba ga bwe wá, ba wú: «Lwarɪ liù tɛ, u nɛ mà mú!» ⁶⁵ Ba swɪn sùràn duən, tɛ nɛ twɪn Yɪ, ba pa wá.

Zwezi wulə Zwifə-ba yun tián tɛ, ba nɛ bùrì bùrà, yáá con

⁶⁶ Tɪa nɛ twi ka purɪ, mánjá tɛ wa, *Zwifə-ba *nəkwiə, dɛ Yɪ *jɔŋwana yun tián tɛ, dɛ Yɪ nii *yənu tián tɛ twi, ba kun duən nɛ, ba ga pa ba ja Zwezi, ba ja bà ba yun tián tɛ, ba nɛ bùrì *bùrà tɛ yáá con. ⁶⁷ Ba swɪn, ba wú: «Swɪn nɛ con dɛ, n nɛ yɪ *Kərisə». Zwezi ma le ba, u wú: «Á nɛ swɪn ku á con, á bá pa ku cígá. ⁶⁸ À ma nɛ bwe aba bwìə nɛdu, á bá le nɛ. ⁶⁹ Ku nɛ zɪɔ̀ síún, *Ləzwənə-Biu † tɛ wá jəh Yɪ tɛ, u nɛ wulə tɛ mɛ yuu wa, jɪzən †† vàn nɛ». ⁷⁰ Ba mama tɛ dɔ̀n ma swɪn, ba wú: «Ku mù yɪrɪ nɛ, n yɪ Yɪ-Biu?» Zwezi ma le ba, u wú: «Á yɪ wá, ndə á nɛ swɪn nɛtu». ⁷¹ Ba dɔ̀n ma swɪn, ba wú: «Nɛ kùú ba lià pià, sɛ ba burɪ nɛba yoo don. Nɛ tɛtɛ nì ku u nii wa».

Ba ja Zwezi, ba va Pilatə yáá con

(Matìə 27.11-14; Marəkə 15.2-5; Zwan 18.28-38; Tutunan 4.25-28)

23 *Zwifə-ba *nəkwiə, dɛ Yɪ *jɔŋwana yun tián tɛ, dɛ Yɪ nii *yənu tián tɛ mama ken duən, ba zàn ba ja Zwezi, ba ja va *Pilatə yáá con. ² Ba swɪn ba zɪɔ̀ Zwezi nɛ, ba wú: «Nɛ nɪ bɛɛ wá tɛ, dɛ u sugə nɛ luu dwíí tɛ, u kəni *Romə-ba nɛ. U cì, sɛ ba dɔ̀n ká

‡ Zwezi yɪ u tɛtɛ yoo nɛ u swɪn. †† Ka jəh piú jɪzən vàn nɛ yɪ dun bwálí.

ɲwín lanpoo, ba pa Romə-ba piú nɛfaru tɛ nɛ, u ga wú, u mù nɛ yi *Kərisə, ku dɛn nɛ yi piú». ³ Pilatə dɛn ma wulə wá u bwe, u wú: «N mù nɛ yi Zwifə-ba piú tɛ?» Zwezi ma le wá, u wú: «Mə ku yi nɛtu, ndə n nɛ swìn tɛ».

⁴ Pilatə ma swìn Yu jonwana yun tián tɛ, dɛ laluu tɛ con, u wú: «Á ba yolwan na bɛɛ wà tɛ yuu wa». ⁵ Yá ba tɛ zɪgi dɛn ku yuu wa, ba swìn, ba wú: «U kàrà tɛ, u nɛ kàri Zwide nagwanaa tɛ mama wa, sugə lɛ̀à tɛ, ka kəni Romə-ba nɛ, ku nɛ zɪgi Galile nagwanaa, ku ja ba ku nan yəbə».

Pilatə pɪn, ba ja Zwezi, ba va Erodə yáá con

⁶ Mánjá tɛ wa, *Pilatə nɛ nɛ tɛ yìlən tɛntə, u bwe, sɛ u lwart, dɛ Zwezi nɛ yi Galile tíú. ⁷⁻⁸ U nɛ twi, u nɛ dɛ, ku yi nɛtu, u lwart dɛ, u nan piú *Erodə payuu tɛ wa. Ku dian dáá, Erodə nɛ nɛ dɛ, ba swìn Zwezi yoo. U pià, sɛ u na Zwezi, u dɛ yà bunja dɛ, Zwezi wá fwa yomilu don, u buru wá. Erodə dɛ yà twi ku mánjá tɛ wa, *Zwerizalemə wa. Ku mù nɛ pɪn, Pilatə pa, ba ja Zwezi, ba va, ba pa Erodə nɛ. Mánjá tɛ wa, u nɛ nɛ Zwezi, u piú poli zənzən. ⁹ Piú Erodə bwe Zwezi bwìə kapupu, yá Zwezi ga wà wá le. ¹⁰ *Zwifə-ba Yu *jonwana yun tián tɛ, dɛ Yu nii *yɛnu tián tɛ dɛ yà zɪga lá, ba swìn sulwana ba zɪga Zwezi nɛ. ¹¹ Erodə dɛ u pamana tɛ wulə ba muɲa wá. Ba nɛ mun wá, ba zwèe, ba tì ganmulɪ, ba ma zu wá, ba ga pa ba pií ba ja wá, ba va Pilatə con. ¹² Ku dɛn tɛ nɛ, piú Erodə dɛ Pilatə pií ba jì dabara, ndə ku tà ba mù yà nɛ duɲa duən fuən.

Ba buri Zwezi buri, sɛ ba gu wá

(Matie 27.15-30; Marəkə 15.6-19; Zwan 18.39-19.16)

¹³ *Pilatə ken *Zwifə-ba Yu *jonwana yun tián, dɛ Zwifə-ba yun tián tɛ, dɛ laluu tɛ duən nɛ, ¹⁴ u ga swìn ba con, u wú: «Á jɪn bɛɛ wà tɛ, á ja bà, á ga á wú, u sugə lɛ̀à, u kəni *Romə-ba nɛ. Á mù nɛ bwe wá á yáá con, à mù wà yolwan nɛdu nɛ, tɛ mù yìlən tɛntə wa, á nɛ swìn á zɪgi u nɛ. ¹⁵ Piú *Erodə dɛ wà yoo nɛ u yuu wa. Ku mù nɛ pɪn, u pa ba pií ba ja wá, ba bà nɛ con. Bɛɛ wà tɛ wà yoo fwa, ku nɛ mɛ, sɛ ba gu wá, ku yɪri nɛ. ¹⁶ Á dɛn wá pa, ba mà wá, ba ga tì wá ba dugu». ¹⁷ [Ku yà yi kálú, *Pakə cànà mama nɛ yí, sɛ ba dugu bɛn diè liù nɛdu.] ¹⁸ Ba mama tɛ twá duən, ba bubwi, ba wú: «Pa, ba gu wà tɛ, sɛ ba ga dugu Barabasə!» ¹⁹ Ku Barabasə tɛntə zàn u sugu *Zwerizalemə tián, u kəni Romə-ba nɛ, mánjá don wa. Ku tɛ sùri laguru don nɛ, u nɛ fwa. Ku mù nɛ pɪn, ba yà jɪn wá, ba kə bɛn diè. ²⁰ Pilatə nɛ pià, sɛ u dugu Zwezi tɛ, u dɛn pií u kùb tì sugu, sɛ u swìn lɛ̀à tɛ con. ²¹ Lià tɛ dɛn cəri, ba wú: «Pa, sɛ ba paa wá dagar u yuu wa! Pa, sɛ ba paa wá dagar u yuu wa!» ²² Pilatə kùb bwe, u swìn ba con, nɛɛ batwa nii nɛ, u wú: «Bèèè yokukwɪn nɛ, u fwa? Á mù wà yoo nɛ u yuu wa, ku nɛ mɛ, sɛ ba gu wá ku yɪri. Á dɛn wá pa, ba mà wá, à ga tì wá ba dugu». ²³ Yá lià tɛ dɛn tɛ bubwi, ba kəni yu nɛ, ba wú, u pa, sɛ ba paa Zwezi dagar u yuu wa. Ba bubwiə tɛ kálú Pilatə. ²⁴ Pilatə ma sèe, sɛ u fwa ku tɛ, ba nɛ pià. ²⁵ U ma tì Zwezi, u pa ba, sɛ ba ma fwa ku tɛ, ba nɛ pià. U dɛn ga dugu

bɛɛ tɛ, ba nɛ lɔ̀ri. U mù liù tɛ, u nɛ sugə lɛ̀à duən u kəni Romə-ba nɛ, u ga fwa laguru dɛ. Ku mù nɛ pɪn, ba ma kə wá bɛn diè.

Pamana ja Zwezi, ba vələ u gurɪ bwálí

(Matie 27.31-34; Marəkə 15.20-23)

²⁶ Pamana tɛ nɛ ja Zwezi, ba vɛli mánjá tɛ wa, ba jəri bɛɛ don, ba nɛ boɲə «Simon, Sirenə tíú», dɛ u naɲa gau u biàn. Ba jɪn ku bɛɛ tɛ, ba jon Zwezi dagar u tɛ, ba ma zɪn wá, u ja pií u wulə Zwezi kwa. ²⁷ Lià zənzən piú Zwezi kwa, dɛ kana ba nɛ wori, ba ga zalɪ ba jìlən. ²⁸ Zwezi ma pií u vɛvəri, u swìn ba con, u wú: «*Zwerizalemə tián kana-ba, á dɛnà ká kwi á pa à mù nɛ! Á kwíí á pa á mù dɛ á bɪa nɛ! ²⁹ Mánjá don wá bà, ba nɛ wá swìn, ba wú: «Pupwən wulə dɛ kana tɛ, ba nɛ wàri biú ba lɪri. Pupwən wulə dɛ ba tɛ, ba nɛ wà lɪri dɛ mama. Pupwən wulə dɛ ba tɛ, biú wà ba nyunɪ nɛ nyua». ³⁰ Ku mánjá tɛ wa, lià wá lɔ̀ri pɛɛn, sɛ tɛ tu ba yuu nɛ, dɛ ba lɔ̀ri dɛdwələn, sɛ tɛ dɛ pí ba yuu nɛ. ³¹ Dɛ ba nɛ fwa à mù, à nɛ yi ndə dalu nɛ nɛtu, ba wá fwa á mù, Zwerizalemə tián, á nɛ yi ndə dakuran nɛ, ba dwen nɛtu». ³² Pamana tɛ nɛ ja Zwezi, ba vələ, sɛ ba gu, mánjá tɛ wa, ba jɪn yolwanfwana bələ, dɛ ba kə lá, ba sùri Zwezi nɛ, sɛ ba gu dɛ wá.

Ba paa Zwezi dagar u yuu wa

(Matie 27.35-44; Marəkə 15.24-32; Zwan 19.16-24)

³³ Pamana tɛ nɛ vɛli, ba yí bwálí tɛ, ba nɛ boɲə «yuzunja bwálí» tɛ, mánjá tɛ, ba paa Zwezi dagar u yuu lá nɛ. Ba paa yolwanfwana bələ tɛ dɛ dagaran bələ duən yuu, u don u jɪzən yuu, u don tɛ dɛ u jɪgwìə yuu. ³⁴ Zwezi dɛn ma swìn, u wú: «Á nyɪna, ba yəri ku tɛ, ba nɛ fwa. Ku mù yɪri nɛ, kwen ba cuna tɛ, n lɪ n mù dɛ ba mù pwərə wa». Ba tá kwé, ba ma tàrà u ganan. ³⁵ Lià zɪga lá, ba ywànjá ku tɛ nɛ fwa. *Zwifə-ba yun tián tɛ mù wulə ba muɲa wá, ba ga swìn, ba wú: «U jon lià duən, u nɛ yi *Kərisə tɛ, Yu nɛ kúri, sɛ u jon u tətə». ³⁶ Pamana tɛ dɛ wulə ba muɲa wá, ba fàru ba yí u yɪra, ba làri diven nyunɪ u nɛ, ³⁷ ba ga swìn, ba wú: «N cígá nɛ yi Zwifə-ba piú, sɛ n tətə dɛn jon n tián!» ³⁸ Ba ken púpúná duən u yuu con nɛ, ba wú: «U tɛ nɛ yi Zwifə-ba piú». ³⁹ Yolwanfwanu tɛ don, ba nɛ paa dagar u tɛ yuu, dɛ wulə u twɪn wá, u wú: «N nɛ yi Kərisə, jon n tətə tián, sɛ n ga jon nɛba, n kə lá!» ⁴⁰ U don tɛ dɛn caga u nii nɛ, u ga swìn, u wú: «N mù, n ba Yu fən dəri, n mù liù tɛ, n mù dɛ u mù mɛ, nɛ wulə tɛ càn tətə wa? ⁴¹ Ku yi ku twá, nɛ mù tutunɛ nɛ. Ku mù nɛ pɪn, nɛ mù bələ tɛ mɛ, sɛ nɛ dɛ càn tɛ tɛ. Yá u mù wà won mama fwa, ku nɛ lwara». ⁴² Ku kwa nɛ, u swìn Zwezi con, u wú: «Lií à yoo, mánjá tɛ wa, n nɛ wá dɛ n pàri tɛ». ⁴³ Zwezi ma le wá, u wú: «Cígá mama, à mù nɛ swìn ku n con: Zən, n wá yà dɛ nɛ Yu *sɛn nɛ».

Zwezi tɛn tɛ yoo

(Matie 27.45-56; Marəkə 15.33-41; Zwan 19.25-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ku nɛ zɪgi lugu fugə bələ mánjá wa, yɪcau tɛ kùb ba poni jə, yikunu ga piú tɛ tɛ mama nɛ, ku ja va dɛdɛni lugu batwa. *Zwifə-ba Yu *diè mimii gànɔ̀ tɛ

curi † bələ. ⁴⁶ Zwezi bubwi u kə yu nə, u ga swìn, u wú: «À nyina, à ken à mu tə n jun wa». U nə swìn tə sùràn tə kwa nə, nə u mu zwèe. ⁴⁷ *Romə-ba pamana bíi yuu tíú tə nə nı ku tə nə tun, u pın dun Yu nə, u ga swìn, u wú: «Cígá mama, bæ wà tə yà yı cígá tíú». ⁴⁸ Lalus tə mama nə twi, ba na yoo tə nə tun, pií ba viri, də ba zalı ba jìlàn nə də pucunı. ⁴⁹ Ba tə mama nə yəə Zwezi, də kana tə nə kwé wá ba nan Galile nagwanaa, də yà zıga yıyuna, ba ga ywànjá won tə nə tunja.

Zwezi ləbəri wa kənu yoo

(Matie 27.57-61; Marəkə 15.42-47; Zwan 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Bæ don yà wulə lià tə nə bürı bürà tə wa, u yırı nə Zwuzefə. U nan *Zwifə-ba tu don, ba nə boŋə «Arimate». U yı cígá tíú, u ga jə bıcabwanu də. U yà yı liü tə, u nə dənı, sə Yu dé u pəri tə. U mü bæ təntə wə sèe, u twá u duən tə nə bürı bürà tə ba yofwanæ tə wa. ⁵² U vəli u yı *Pilatə, u ga lörı cwəŋə, sə u gürı Zwezi. ⁵³ U lı wá dagarı tə yuu, u kə tıa, u pəpəni ku, u kə ganpon wa. U dän ja wá va, u tın ləbəri wa, ba nə kua pıü kapan wa, ba nə tə wə liü lá ken. ⁵⁴ Zwifə-ba *sié dun tə yà bwələ. Ku mü nə pın, lià tə mama wulə ba kəni ba síri.

⁵⁵ Kana tə nə nan Galile nagwanaa, ba twá Zwezi kwa, ba bə tə kwé Zwuzefə, ba va ba na ləbəri tə, də nətı tə, ba nə ken Zwezi buu tə wa. ⁵⁶ Ba nə pií, ba vií, ba tanı turalı də turalı nuga, ba kə duən nə. Ba sií, ku kwa nə, ndə Yu *nii yìèn tə, u nə pın *Moyizə nə, nə bırı, sə ku fwa nətı tə *sié dun nə.

Zwezi bwin u nan tian wa

(Matie 28.1-10; Marəkə 16.1-11; Zwan 20.1-10)

24 *Zwifə-ba *sié dun tə tikunı nə, kana tə zàn jıu fuən fuən, ba zın turalı tə, ba nə kwən, ba ja va ləbəri tə nii nə. ² Ba nə vəli ba yı lá nə, ba nı də, kapan tə bəbəli, ku nan ləbəri tə nii nə. ³ Ba dän zua ba yı lá, ba ga na də, *Yuu-Tiu Zwezi tıgı tə tələ lá nə. ⁴ Ba nə yà yəri ku tə, ba nə wá swìn ku yuu wa, də nən lià bələ, ba nə zua ganpwənə, tə nə cıclı, ba twi, ba nan ba nə. ⁵ Fən dän nə zua ba, yá ba kə ba yáa tıa. Lià tə dän swìn ba con, ba wú: «Bèeèe nə pın, á pià liü tə, u nə wulə mu wa, tıga wa? ⁶ U tələ yəbə. U pií u bwin u nan tian wa. Á pirə á lií á tian nətı tə, u nə swìn á con, də u tə wulə Galile nagwanaa wa. ⁷ U swìn, u wú də, ku mɛ, sə ba ja *Ləzwənə-Biu †† tə, ba pa lià tə nə, ba nə yı cuna lià, sə ba paa wá dagarı yuu, sə u ga pií u bwin u nan dıan batwa nii nə». ⁸ Ba dän ma pií ba lií Zwezi sùràn tə yoo.

⁹ Ba nan ləbəri tə wa, ba pií ba ja tə yìèn təntə mama, ba va ba swìn Zwezi *tuntuna fugə nədı tə də lià tə duən tə mama con. ¹⁰ Ba mü kana təntə, ba nə swìn tə yìèn tə tuntuna tə con nə yı: Mari Madəlenə, Zwanə, Zwakə nuu Mari, də ba duən tə nə yun də ba. ¹¹ Yá tuntuna tə bún də, kana tə sùràn tə yı yomanan. Ku pa, ba

† *Mimii gànù təntə nə pwèe bwálı tə, Yu jorwana yun tian nək-wıa tə cıclı nə yáa zu, u fwa *jorı tə u pın Yu nə, də lià tə duən tə nə zwı, ba mɛ lá tə duən nə. Gànù təntə curı tə bırı də, liü mama dän wáa Yu yıra, u yı. †† Zwezi yı u tətə yoo nə u swìn.*

wà tə cígá nə pın. ¹² Yá Piyerə də kúü zàn u dəri, u va ləbəri tə nii nə. U nə kwá tıa u ywän, u nı ganan tə, ba nə ma pəpəni Zwezi tə, də tə cıclı nə tégé tıa. Ku yoo tə nə tun tə gwári wá. U ma pií u va sän.

Zwezi nan u karbia bələ nə Emayisə cwəŋə yuu wa

(Marəkə 16.12-13)

¹³ Ku dun tə tətə nə, Zwezi karbia bələ yà vələ tu don, ba ma boŋə «Emayisə». Ku tu tə də *Zwerizalemə yı kilometərə fugə nədı. ¹⁴ Ba yà wulə ba swìn yìèn tə mama nə tun tə yoo. ¹⁵ Ba nə wulə ba swìn tə yìèn tən-tə, mánjá tə wa, Zwezi twi, u də ba kə duən, ba vəli cwəŋə tə yuu wa. ¹⁶ Ba nı wá, yá won yà cıgá, ku pa ba wə wá lwarı. ¹⁷ U swìn ba con, u wú: «Bèeèe yuu wa nə, á ve də á vəli?» Ba cwən ba zıgı, ba yéé ga ɲwıń. ¹⁸ Ba wa liü don, ba nə boŋə Kəleyopasə, ma le wá, u wú: «N mü cıclı nə yı vee, n nə wulə Zwerizalemə wa, n nə yəri yìèn tə, tə nə tun lá, dıan tətə nii nə?» ¹⁹ U ma le ba, u wú: «Bèeèe yìèn nə?» Ba ma le wá, ba wú: «Yoo tə nə yı *Nazarətə Zwezi, u nə yı Yu nii *süsünü, u nə jun dıan Yu də *Yızərayelə lià tə mama yáa con, u tutunan də u nii sùràn wa nə. ²⁰ Nətı tə nə Yu *jorwana yun tian, də lià tə nə bürı bürà yáa tian tə nə jun wá ba pa, ba bürı u gurı bürà, ba ga pa, ba paa wá dagarı yuu wa. ²¹ Yá nə də yà ga jə yala də, u mü yà nə wá jon Yızərayelə luu lià. Yá də ku mama, zən ku tə dıan batwa nə tə yìèn tə nə tun. ²² Ku nə dwən nətı, nə púlı tə wa kana duən gwári nəba zənzən. Kana təntə vəli, ku jıu tə fuən fuən ləbəri tə nii nə, ²³ ba ga na də, Zwezi tıgı tə tələ lá nə. Ba pií ba bə, ba wú, *malıke nan ba nə, tə ga swìn ba con, tə wú, Zwezi wulə u mu wa. ²⁴ Nə wa lià duən, ba nə yın də nəba, vəli ləbəri tə nii, ba ga na tə yìèn tə, ndə kana tə nə swìn nətı tə, yá ba wə Zwezi nı». ²⁵ Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Á mü lià tə, á nə ba yuu jə, á ga wə cígá pın lala Yu nii süsünə tə sùràn tə mama nə: ²⁶ *Kərisə tə, Yu nə tun tə, yá mɛ, sə u dé cən nətı, sə u ma zu u dun tə wa». ²⁷ U dän ma twá *Moyizə, də Yu nii süsünə tə duən tə nii sùràn tə nə, u man yoo tə mama Yu sagı tə nə swìn u yuu wa.

²⁸ Mánjá tə, ba nə vəli, ba bwələ tu tə, Zwezi fwa, ndə u le u vələ yáa con. ²⁹ Ba dän ma kálı wá, ba swìn u con, ba wú: «Zıgı də nəba, yı tua, tıa yı ku zwèe». U ma zu, u zurı ba con. ³⁰ Ba nə wulə ba dé mánjá tə wa, u tı dipen tə, u kə Yu lèeèe, u ga fu ku, u pa ba. ³¹ Ba yıá súrú u yuu wa, ba nə lwarı wá ba zwèe, u jén ba yáa con. ³² Ba dän ma swìn duən nə, ba wú: «U nə swìn də nəba, u gúlı yìèn tə dən, tə nə púpúnı Yu sagı tə wa, u bırı nəba cwəŋə tə yuu, yá ba nə bıcan nə dé nə?». ³³ Ba bıbarı ba zàn lala, ba pií ba va Zwerizalemə. Ba vəli ba na karbia fugə nədı tə, də ba twá duən tə, ba kun duən nə. ³⁴ Karbia fugə də nədı dän ma swìn ba con, ba wú: «*Yuu-Tiu cígá mama pií u bwin, u nan tian wa, u bırı u tian Simon † nə». ³⁵ Ba lià bələ tə dän ma man ku tə nə yı ba cwəŋə tə yuu wa, ba bırı ba. Ba twi, ba man də, ba lwarı də, ku yı u mü, mánjá tə wa, u nə wulə u fwı dipen tə.

‡ *Simon yı Zwezi karbiu Piyerə yırı don.*

Zwezi bırı u tiàn u tuntuna tə nə

(Marəkə 16.14-18; Zwan 20.19-29; Matie 28.16-20; Tutunan 1.1-8)

³⁶ Ba nə wulə ba swin mánjá tə wa, Zwezi tətə twi, u bà, u nan ba tətəni wa, u ga jun ba, u wú: «Bıcan sié wá yà də aba!» ³⁷ Ba zəzəgə, fən ga zu ba zənzən, ba buŋa də, ku yi ciru nə nan ba nə. ³⁸ Zwezi ma swin ba con, u wú: «Bèèèe nə pın, ku ma gwárí aba, yá pub-unyirə tə tə də ga wulə də aba? ³⁹ Á ywànjá à jìlàn də à nɛɛ. Ku cígá yi à mù! Á dwiən à yıra, á ga na! Ciru ba yatana də kurən jə, ndə à nə jə tə, à zıga nətən». ⁴⁰ U nə wulə u swin ku nətə, u bırı ba u jìlàn də u nɛɛ.

⁴¹ Pupwən zua ba, ba ga tə wà cígá pın, ba zwèe, ku nə gwárí ba tə yırı. Zwezi bwe ba, u wú: «Á ba won jə yəbə, ba nə dé, naaa?» ⁴² Ba ma pa wá fəli kıkau, ku nə wùè. ⁴³ U jon ku, u dé ba mama tə yíá wa.

Zwezi pın tutonı u tuntuna tə nə

⁴⁴ Zwezi swin u *tuntuna tə con, u wú: «Mə ku nə, à nə swin á con, də à nə yın də aba. À swin də yìèn tə mama, ba nə púpúní Yı *nii tə wa, u nə pın *Moyizə nə, də Yı nii *sùsùnà saga tə wa, də gwaran saga wa,

à yuu wa mə, sə tə nii sú». ⁴⁵ U súrı ba yíá, sə ba ni yìèn tə dəń, tə nə púpúní Yı sagı tə wa. ⁴⁶ U swin ba con, u wú: «Ku púpúní saga təntə wa, ku wú də, *Kərisə mə, sə u dí càn, u ti, u ga pıı u bwin u nan tıan wa, dıan batwa nii nə. ⁴⁷ Ku mə, sə ba zıgı *Zwerizalemə nə, ba swin u yırı yuu wa suywánjú tə, ba pa luu dwíé tə ma-ma nə. Ba bon ba, sə ba vəvəri ba kwa, sə ba ma sá ba cuna, sə Yı ga kwən tə u lu u mù də ba pwərə wa. ⁴⁸ Á yi lìa tə, á nə wàá á bırı, də á ni yìèn təntə. ⁴⁹ Ku tə, à nyına nə kàn nii də à wá pa aba tə, ku wá bà á yuu wa. Yá á nə mə, sə á yà tıu tə wa, ku ja vələ, á nə wá sú də dıàn tə, tə nə wá nan Yı nə, tə bà».

Zwezi Kərisə pıı u va Yı sàń

(Marəkə 16.19-20; Tutunan 1.9-12)

⁵⁰ Zwezi jun ba, u ja va Betani tıu con, u zın u jìlàn, u lòri Yı, sə u fwa zəni ba yuu wa. ⁵¹ Mánjá tə, u nə wulə u fwa zəni ba yuu wa, u zàn u pwèe də ba, u ga zàn u dı yı. ⁵² Ba də tua ba nadwana yuu, ba ga bu u nə. Yá ku kwa nə, ba pıı ba va *Zwerizalemə də pupwən. ⁵³ Dıun mama ba yàá va *Zwifə-ba Yı *dìè tə wa, ba bwi Yı nə.

Zwan

Zwan sagi tã yuu wa sugu

Lìu tã, u nã púpúní sagi ku tã

Zwan yi Zwezi karbla fugã bälã tã wa liù don. Mã u mù karbiu tãntã nã gùnì u kã Zwezi con máhã tã, ba nã wulã ba dá *Yuu-Tiu *nimaru wodiù tã. Zwan ba u tãtã yiri borjã mama. U borjã u tìàn «karbiu tã don tã ba wa liù tã, Zwezi yã nã swã tã».

Zwan púpúní yìèn mancun, Zwezi nã fwa tã yuu wa, ndã u duãn tã nã. U púpúní tã duãn dã, tã nã tãlã ba duãn tã saga tã wa. Yã u dàh ken kajaŋã zãnzã, u gwin Zwezi sùràn tã dã u tutunan tã dàh u biri. Matïã dã Marøkã dã Likã nã dí yãã ba púpúní ba suywãhã tã. Ku kwa nã nã, ku wãã ku pin Zwan púpúní u suywãhã tã Azi nag-wanaa wa Efezã nã.

Lìã tã nã, Zwan nã púpúní

Zwan yãã dã, u liã tã nã, u nã púpúní, ba yãã Zwezi sùràn tã dã u tutunan tã, tã nã wulã suywãhã saga batwa tã wa. U dàh piã u sùrí yìèn duãn tã nã, u pa ba.

Sagi tã wa sugu

Zwan sagi tã ba nyun ndã Matïã dã Marøkã dã Likã saga tã nã. Zwan piã, sã liù tã, u nã kãrì u sagi tã, sã u lwarì dã, Zwezi yi liù tã, Yu nã tun. Yu nii *sùsùnã dí yãã ba swìn u yoo, dã u yi Yu-Biu. Zwan púpúní u sagi tã suyun bälã yuu wa, tã mù nã yi, sã liã kã ba waa Zwezi-*Kãrisã nã, dã mu tã, ku nã ba zwëe Yu con.

Zwezi-Kãrisã yi Yu sugu

(1 Zwan 1.1-3; 5.20)

1 Yu sugu tã yã nã wulã, dã luu tã wã fwa. Sugu tã wulã dã Yu. Yã ku mù sugu tã yã nã yi Yu. **2** Dã luu tã wã fwa, ku mù yã nã wulã dã Yu. **3** Yu twã dã ku mù sugu tã, u ma fwa won mama. Won mama tãlã, ku nã tã ku mù sugu tãntã, nã Yu ma fwa ku. **4** Mã ku mù sugu tãntã nã pin mu læzoni nã. Yã ku mù nã pin poni læzoni nã. **5** Poni yãã pìpìl yikunu wa. Yã yikunu tã wã poni yãã nã cì.

6 Yu nã tun bæe don, u yiri nã yi Zwan †. **7** U mù nã yãã poni tã. U dàh twi, sã u biri poni nã yi nãtu, sã liã tã mama twã u nii sùràn tã nã, ba kã ba waa liù tã nã, u nã yi poni. **8** Zwan tãtã yã nã tã poni tã. U yi u twi, sã u biri poni nã yi nãtu. **9** Sugu tãntã nã yi cígã cígã poni. Ku mù nã twi luu wa, ku pìru læzoni mama. **10** Ku mù Yu sugu tãntã yã nã wulã luu tã wa. Yu twã sugu tã nã, u ma fwa luu. Yã liã tã luu nã ti ba ga wã ku lwarì. **11** Ku sugu tãntã twi ku dwíí tìàn con, ba luu nii wa, yã ba ga wã ku sãe. **12** Liã tã mama, ba nã sãe ku, yã ba kã ba waa ku nã, ku pin cwãhã ba mù liã tãntã nã, sã ba jì Yu bia. **13** Ba nã ya Yu bia, ku tã ku twã dã læzoni lurì,

nã à yãã læzwãnã fura nã. Ku yi ku twã dã Yu fura, ba ma yi u bia.

14 Ku mù Yu sugu tãntã jigã læzwãnã. Liù tãntã yin nã tãtãji wa. Nã ni u dun tã. Dun tãntã yi u nyina Yu nã pin wã. Ku yi bidua kãlãn tã dun nã. U sùé dã pubwanu dã cígã. **15** Zwan swìn u yoo, u biri u bubwi, u wú: «Mã u mù yoo nã à swìn dã, liù don wulã à kwa u biàn. U mù nã dwã nã. U yã dí yãã u wulã, dã à tã tãlã. **16** Nã mama ni nã tori u jujã tã wa. Nã ni tã pubwanu nãfaru tã wa. Nã ni tã, tã pú duãn kwa, wuuu. **17** Yu twã dã *Moyizã, u ma pa nãba u *nii tã. Yã u kúú twã dã Zwezi-*Kãrisã, u ma fwa u pubwanu tã nã yira, u ga pa nãba u cígã tã. **18** Liù tã wã Yu ni mama. Bidua kãlãn tã nã pin, ba lwarì Yu. U mù dã Yu nã yi nãdu, u ga wulã u nyina Yu sãpuni nã».

Ku tã, Zwan-Batisã nã swìn u biri

(Matïã 3.1-12; Marøkã 1.1-18; Likã 3.15-18; Zwan 5.33-36)

19 *Zwifã-ba yun tìàn nã zigì *Zwerizalemã nã, ba tun Yu *jorwana tã, dã *Levi dwíí tã wa liã duãn Zwan con. Ba dàh væli ba yí wã, ba bwe wã, ba wú: «N mù nã yi wãã?» Nãh, ku tã, Zwan nã swìn u biri, ku máhã tã wa. **20** Zwan swìn ku cígã tã, u biri ba, u wú: «À mù nã tã *Kãrisã!»

21 Ba tã ma bwe wã, ba wú: «N mù dàh nã yi wãã? N yi Yu nii *sùsùnù Eli naaa?» U ma le ba, u wú: «À mù

† Ku mù Zwan tãntã nã yi *Zwan-Batisã, u nã li liã níã wa, ku twã dã Yu yiri.

nə tà Eli!» Ba tə ma bwe wá, ba wú: «N yi Yu nii sùsùnà tə naaa?» U ma kúù le, u wú: «À mù nə tà Yu nii sùsùnà tà!»²² Ba dàh ma swìn u con, ba wú: «N mù dàh nə yi wàà? Nə pià kori, sə nə ja pií nə va nə pa lià tə nə, ba nə tun nəba. Bèèèe nə n tətə buŋa də, n yi?»²³ Zwan-Batisə ma le, u wú: «À yi bɛɛ tə, Yu nii sùsùnà *Ezayi nə swìn u yoo də, u bubwi kasɔɔ lanworu wa, u wú:

«Á kwian *Yuu-Tiu cwəŋə tə, á pa ka ya mənə mənə.»

²⁴ Lià tə, ba yà nə tun Zwan-Batisə con, ba duən yà yi *Farɔɔlan-ba. ²⁵ Ba ma bwe wá, ba wú: «N mù nə nə tà Kərisə, n ma kúù tà Eli, n ma kúù tà Yu nii sùsùnà tə, bɛɛèe nə pɔn, n dàh ma li lià níá wa, ku twá də Yu yurɔ?»²⁶ Zwan-Batisə ma le ba, u wú: «À mù yi à li lià tə níá wa. Yá á tətəŋi wa liù wulə lá, á nə yèrì wá. ²⁷ U mù nə wá pú à kwa u bà. Á jun mùrì, sə à kùrì † u nɛɛ natura tətə».

²⁸ Yoo ku tə mama yà yi Betani nə, nə ku tun, Zwurəden munaa tə bɔbun tə don nə, Zwan yà nə li lià tə níá tə wa.

Zwezi yi Yu pabie

²⁹ Ku tɔpuri nə, Zwan-Batisə na Zwezi də, u ma biàn u con. U ma swìn Zwezi yoo lià tə con, u wú: «Á nɛŋə, Yu *pabie tə, ka nə li lià mama cuna. ³⁰ Mə u mù yoo nə à swìn də, u yi bɛɛ tə, u nə wá pú à kwa u bà. U mù nə dwə nə. U yà dí yáá u wulə, də à tə təlɛ. ³¹ Á mù yà yèrì wá. Á mù yi à twi, sə à lə lià níá wa, ku twá də Yu yurɔ. Á twi, sə à pa *Yɔzərayelə lià lwarɔ wá.»³²⁻³³ Zwan kúù swìn yoo ku tə, u bɔrɔ, u wú: «À mù yà yèrì wá. Yá Yu tun nə, sə à bà à lə lià níá wa. U tun nə, u ga swìn də, à wá na Yu-*Siŋu tə, ku cúé liù yuu wa. Mə ku tíú nə li lià Yu-*Siŋu tə wa. Á dàh ni Yu-Siŋu tə, ku nan yu nə, ndə gunpwəna nə, ku cú ku jəé Zwezi yuu wa. ³⁴ Yá à ni ku, à swìn à bɔrɔ də, u mù nə yà Yu-Biu tə».

Zwezi təntən karbia tə

(Matie 4.18-22)

³⁵ Ku tɔpuri nə, Zwan kúù pií u bà lá, u mù də u karbia bələ. ³⁶ U ni Zwezi, də u ma kɛɛn, u ma swìn u yoo, u wú: «Á nɛŋə, Yu *pabie tə nə!»³⁷ Zwan karbia bələ tə ni ku sugu təntə. Ba dàh púé Zwezi kwa. ³⁸ Zwezi vɛvəri u ywəh, də ku yi u mù kwa nə ba púé. U ma bwe ba, u wú: «Bèèèe nə á pià?» Ba ma le wá, ba wú: «Rabi, (ku dèh nə yi karnyina), n yi n zurɔ yèn nə?»³⁹ Zwezi ma le ba, u wú: «Á biàn, yá á wá na!» Ba dàh vɛli, ba na bwálí tə, Zwezi yà nə wulə. Ba də wá yɔn duən nə ku dun tə nə. Ku yà yi ndə dədəni nii lugu banta nə.

⁴⁰ Karbia bələ tə, ba nə ni Zwan sùràn tə, ba ga pií ba twá Zwezi nə tə, liù don yurɔ nə yi Andəre. U yi Simon Piyerə nyánú.

⁴¹ Andəre dàh dí yáá, u va u yí u tətə zunu Simon, u swìn u con, u wú: «Nə mù ni liù tə, u nə yi Mesi tə».

Mesi dèh yi *Kərisə. ⁴² Andəre dàh ma ja Simon, u va Zwezi con. Zwezi ma ywəh Simon, u ga swìn, u wú: «N

† *Zwifə-ba con, ba yáá pa yonɔ, nə à yèé liù tə, ba nə ba wá dun pɔn, sɔn liù nɛɛ, sə ku bɔrɔ də, ba sɛɛ wá ndə ba vee nə ba diè wa, nə à yèé, sə ku bɔrɔ də, u yi dun tíú.

mù nə yi Zwunasə biù Simon. Ba wá bon mú Sefasə, ku mù dèh nə yi «kapan».

Zwezi bon Filipə də Natanayelə, sə ba twá u nə

⁴³ Ku tɔpuri nə, Zwezi yà pià, sə u va Galile nagwanaa wa. U dàh ma va u jərí Filipə. Zwezi swìn Filipə con, u wú: «Twá à nə!»⁴⁴ Filipə yà yi Betəsayida tíú. Andəre də Piyerə də nan ku mù tu təntə.

⁴⁵ Filipə də vɛli u jərí Natanayelə. U ma swìn Natanayelə con, u wú: «Nə ni Zwezi. U yi *Nazaretə tíú, u ga yi Zwuzɛfə biú. Mə u yoo nə swìn Yu *nii sagɔ tə wa, u nə pɔn *Moyizə nə, də Yu nii *sùsùnà saga tə wa.»⁴⁶ Natanayelə ma swìn Filipə con, u wú: «Wozəŋu wáá Nazaretə nə ku naŋa naaa?»⁴⁷ Filipə ma le wá, u wú: «Báá, yá n wá na!» Zwezi na Natanayelə, də u ma biàn u con, u ma swìn u yoo, u wú: «Á nɛŋə, liù tə, u nə yi *Yɔzərayelə liù cígá cígá. U ba lià gɔgɔrɔ.»

⁴⁸ Natanayelə ma bwe Zwezi, u wú: «N yèé nə yèn nə?» Zwezi ma le wá, u wú: «Á ni mú, də n yà tə wulə kapuru tə dèh, də Filipə tə wá mú bon.»⁴⁹ Natanayelə dàh ma pií, u wú: «Rabi, n mù nə yi Yu-Biu tə! N mù nə ga yi Yɔzərayelə lià piú!»⁵⁰ Zwezi ma swìn u con, u wú: «Á nə swìn də, à yà ni mú kapuru tə dèh nə, tə dàh nə pɔn, n kə n waa à nə. N tə wá na yofaran, tə nə dwə tətə».

⁵¹ Zwezi ma swìn, u sùrí lá, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Á wá na lanworu də ku sùrí. Yá Yu *maluke di də tə cwi *Ləzwəna-Biu †† tə yuu con».

Zwezi vɛli fúru Káná nə

2 Dian bələ kwa nə, ba vwə fúru Káná nə, Galile nagwanaa tə wa. Zwezi nuu də yɔn lá. ² Ba bon Zwezi də u karbia tə də, ba nə wáá, sə ba bà, ku fúru tə wa. ³ Mánjá don wa, diven tə, ba nə nywìn cànə tə wa, twi tə zwé. Zwezi nuu tə dàh swìn u con, u wú: «Ba kúù ba diven jə».⁴ Zwezi ma le u nuu tə, u wú: «Kan, bɛɛèe n pià də nə? Á tutunan mánjá tə wá yí!»⁵ U nuu tə ma swìn tutunbia tə con, u wú: «Á fwa ku tə mama, u nə wá swìn á con.»⁶ Sawurən bardu, ba nə fwa də kapana, yà zɔga ku bwálí tə wa. Ku nədu mama ya zwɔ litərə sapwɔtwa, nə à yèé bíí. *Zwifə-ba yà kəni níá tə wa, ba ma sɔn ba tìàn, ndə ku nə yi ba yofwamɔn, ba fwa nətu.

⁷ Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Á kənə níá á sú sawurən tə tə!» Tùtùnə tə ma kə níá ba sú tə nii. ⁸ Zwezi dàh ma swìn ba con, u wú: «Á dàh kwanja, á ja va á pa liù tə nə, u nə ywəh wodirən tə yuu». Ba ma kwán tə, ba ja va, ba pa ku tíú nə. ⁹ Liù tə, u nə ywəh wodirən tə yuu, jon níá təntə, tə nə jigə diven tə, u nyu manɔn. U yà yèrì diven təntə mù nə nan lá bwálí. Yá tùtùnə tə, ba nə kwán níá tə mù yà yèé. Liù tə, u nə ywəh wodirən tə yuu, dàh ma bon kanbarɔ tə, ¹⁰ u swìn u con, u wú: «Lià tə mama yáá dí yáá, ba pa diven tə, ku nə ywán zənzən. Yá mánjá tə wa, lià tə nə nyua ba sú, ku kwa nə, ba dàh yáá pa ba diven tə, ku nə ba ywán zənzən. N mù yá diven tə, ku nə ywán, ku bà ku yí síún».

†† Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn.

¹¹ Mə Zwezi dıga u Yu diàn mımınan tə dəñ nətu. Ku yoo təntə tun Káná nə, Galile nagwanaa tə wa. Ku twá nətu, Zwezi ma burı u dun tə. Yá u karbla tə ken ba waa u nə. ¹² Ku mü təntə kwa nə, u mü də u nuu, də u nyáná tə, də u karbla tə vəli Kaperənayimə. Ba wə ku tu təntə wa yın ba dánı, ba fwa dian bagalı cıci ku wa.

Zwezi dıŋı baywələ, u li Yu diè tə wa

(Matıə 12.38-40; 21.12-13; Marəkə 11.15-17; Likə 19.45-46)

¹³ *Zwifə-ba *Pakə cànə tə yə bwələ. Zwezi ma zàn, u va *Zwerizalemə. ¹⁴ U nə yı lá, u vəli *Zwifə-ba Yu *diè dəwoo tə wa. U dāñ nı baywələ lá, də ba wulə ba yoli nıan, də pee də nasara gunponı †. U na lià duən də, ba nə tın ba tabılan, ba ma lárı səbıa. ¹⁵ Zwezi ma zàn u ja ŋoni, u ma fwa fıfıu, u ma dıŋı ba mü də ba nıan tə, də ba pee tə mama, u li Yu diè dəwoo tə wa. U yıgu sə-bılara tə səbıa tə, u lwá tıa. U yıgu ba tabılan tə, u vəvəri u pú tıa. ¹⁶ Zwezi dāñ ma swın lià tə, ba nə yoli nasara gunponı tə con, u wú: «Á lıa tə mü wıən təntə yəbə! Á dānə ká tı à nıyına Yu diè tə, á ma fwa yolu diè!» ¹⁷ Zwezi nə fwa nətu, u karbla tə líf ba tiàn, də ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú: «Sonu tə, à nə jə à pa n diè tə nə, yı ndə mən nə, tə dé à bıcan wa».

¹⁸ Zwifə-ba yun tián dāñ ma bwe Zwezi, ba wú: «Bèeèe Yu diàn mımınu nə, n wá fwa n burı nəba, sə nə ma lwarı də, n jə cwəŋə, sə n fwa yoo ku tə yiri?» ¹⁹ Zwezi ma le ba, u wú: «Á cùgá Yu diè ka tə. Yá à wá pií à lwà ka, dian batwa nii nə». ²⁰ Zwifə-ba yun tián ma swın, ba wú: «Ba fwa bına sapwilə də bardu, sə ba ma lwà Yu diè ka tə, ba pa, ka zwèe. Yá n mü dāñ wú, n wá lwà ka dian batwa nii nə?»

²¹ Zwezi yə nə swın, də Yu diè tə, ku yə yı u tətə yıra tə yoo nə, u swın. ²² Ku mü nə pın, u karbla tə líf ba tiàn, də u yə swın ku yoo təntə, u nə pií u bwin u nan tıan wa, kwa nə. Yá ba dāñ pın cıgá ku tə nə púpúnı Yu sagı tə wa, də sugu tə nə, Zwezi nə swın.

Zwezi yəə ləzwənə pubuŋa mama

²³ *Pakə cànə tə máná wa, Zwezi yə wulə *Zwerizalemə nə. Lià zənzən ken ba waa u nə, Yu diàn mımınan tə yıri, ba nə nı də, u fwa. ²⁴ Yá Zwezi bıcan yə wə sın ba yuu wa. U yə yəə ku tə, ba mama nə yı. ²⁵ Zwezi yə tə liù tə, ba nə mɛ, sə ba swın ku tə liù nə yı, ba burı wá. U tətə yəə ku tə, ku nə wulə ləzwənə bıcan wa.

Zwezi də Nikodemə viyə yoo

(Matıə 18.3; Zwan 1.12-13; 2 Korəntə tián 5.17)

3 Bɛɛ don yə wulə *Fartızan-ba wa, u yı *Zwifə-ba piú, u yıri nə yı Nikodemə. ² Dun don nə, u zàn u va Zwezi con tıttın nə, u swın u con, u wú: «Karnıyına, nə yəə də, n yı liù tə, Yu nə tun, sə n kàrı nəba. Ku mü nə pın, n ma fwa Yu diàn mımınan tə, liù mama nə wàrı u fwa, də Yu nə təlè də ku tíú».

³ Zwezi ma le wá, u wú: «Cıgá mama, à mü nə swın ku n con: Liù nə wə u tiàn lurı lurdun, u wàrı Yu pàrı tə

† Váná təntə yı ba ma fwa *ŋoni ba pa Yu nə.

wa liù u yanı». ⁴ Nikodemə ma swın Zwezi con, u wú: «Nətə nə liù wá lurı u tiàn lurdun, də u nə yı nəkwıa? U kúu wáa u pií u zwı u nuu püə wa, sə u lurı wá, naaa?»

⁵ Zwezi ma le wá, u wú: «Cıgá mama, à mü nə swın ku n con: Də liù nə wə twá də níá, də Yu-*Sıŋu tə, u ma lurı u tiàn, u wàrı Yu pàrı tə wa, u zwı. ⁶ Lià tə, ba nə yı bɛɛ də kan nə lurı, ba yı ləzwənə dwíı nə tı ba. Yá lià tə, ba nə yı Yu-Sıŋu tə nə lurı, ba də yı Yu-Sıŋu tə nə tı ba. ⁷ Dān ká pa ku di n yuu, də à nə swın n con, à wú: Á mɛ, sə á lurı á tiàn lurdun. ⁸ Vuu yı ku fulı bwálı tə nə, ku nə swə. N yáa nəñ ku zəzugu, n ga yəri bwálı tə, ku nə naŋa, nə à yəə bwálı tə, ku nə vələ. Mə ku yı nətu də liù tə mama, Yu-Sıŋu tə nə lurı». ⁹ Nikodemə dāñ ma bwe Zwezi, u wú: «Nətə nə ku nətu tə wáa ku tuŋa?»

¹⁰ Zwezi ma le wá, u wú: «N yı karnıyına, n yıri nə nan *Yızərayələ wa. N ga yəri yıən tə tə? ¹¹ Cıgá mama, à mü nə swın ku n con: Nə yáa swın ku tə, nə nə yəə. Nə ga swın nə burı aba ku tə, nə nə nı. Yá á ba nə sugu ŋonə. ¹² Á ba cıgá pın à sùràn tə nə, də à nə swın tıa ka tə yuu yıən tə yoo á con. Nətə nə á dāñ wá pa cıgá à sùràn tə nə, də à nə wá swın Yu sàñ yıən tə yoo á con? ¹³ Liù mama tə wə Yu sàñ nə di, də ku tə *Ləzwənə-Bıu †† tə, u nə nan Yu sàñ, u cú.

¹⁴ *Moyizə fwa dən ‡, u kə yı nə dau yuu wa, u zıgı lià tə mama yáa con. Mə nətu tətə nə ba mɛ, sə ba zın Ləzwənə-Bıu †† tə də ba kə yı nə lià mama yáa con.

¹⁵ Yá liù tə mama, u dāñ nə ken u waa u nə, u wá na mu tə, ku nə ba zwèe Yu con. ¹⁶ Cıgá, Yu sóní lià ma-ma zənzən. Ku mü nə pın, u pa u bıdua kələn tə, sə liù tə mama, u nə ken u waa u nə, u kúu dān ká jén ma-ma. Yá u wá na mu tə, ku nə ba zwèe Yu con. ¹⁷ Yu mü yə wə u bıú tə tun luu wa, sə u bürı lià bürà. Yu tun wá, sə u jon lià ba cuna tə wa. ¹⁸ Liù tə, u nə keni u waa u nə wuuu, ba kúu bá bürı ku tíú bürà. Yá liù tə, u nə ba u waa keni u nə, ku tíú bürà dí yáa ka bürı, u nə ba u waa keni Yu bıdua kələn tə nə yıri. ¹⁹ Á nəŋə, nətu tə gurı bürà tə nə wá twá, ku ma bà. Poni twı luu wa, yá ləzoni ga sóní yikunu, ba donı ponı tə, ba nə tuŋa yolwana tə yıri. ²⁰ Liù tə mama, u nə tuŋa yolwana, u culı ponı, u ga ba ponı wa naŋa. Fən ja wá, də dun don u tutunkukwınan tə nə wá nan ponı tə nə yıri. ²¹ Yá liù tə, u nə twá cıgá cwəŋə, u yáa bà ponı wa, sə u tutunɛɛ tə nan ponı tə wa, sə lià mama na, də u tutuŋı mama twá Yu fıra nə».

Zwan-Batisə kúu swın Zwezi yoo

(Zwan 1.19-24)

²² Ku mü təntə kwa nə, Zwezi karbla tə kwé wá, ba va Zwıde nagwanaa wa. U mü də ba dāñ yə wulə lá, u ga li lià níá wa, ku twá də Yu yıri. ²³ Zwan †† də yə wulə Enon nə, ku nə bwələ də Salımə. Nıá yə dáá ku bwálı tə wa. U dāñ li lià níá wa. Yá lià dāñ yə twı u con, sə u

†† Zwezi yı u tətə yoo nə u swın. ‡ Ku dən tə yı u fwa ku də cınta. Də dən nə dıŋı liù, ku tíú ga ywàñ ku, u kúu bá tı. †† Zwezi yı ba nə wá paa wá dagarı tə yuu wa, də u nə wá pií u va Yu con tə yoo nə, u swın nətu. †† Ku mü Zwan təntə nə yı *Zwan-Batisə.

lə ba níá tə wa. ²⁴ Ku máńǎ tə wa, də ba tə wà Zwan ken bàń diè wa.

²⁵ Zwan karbia tə, də *Zwifə-ba yuu tíú don, zìn tútúná ba pwərə wa. Ba tútúná tə yi nətu liù nə wá sun u tìàn də níá, ndə ba nə mɛ, sə ba fwa nətu, ba ma zilí Zwifə-ba yofwamɩn tə. ²⁶ Zwan karbia tə zàn ba va ba yí wá, ba swìn u con, ba wú: «Karnyɩna, liù don yà yun də mú, Zwurəden muna tə kwa con. N swìn u yoo n burɩ nəba. Nəń, u də wulə u li là níá wa, ku twá də Yu yurɩ. Yá là tə mama vələ u mù con». ²⁷ Zwan ma le, u wú: «Ləzwənə mama wàrl won u ni, də ku nə tà ku tə, Yu nə ken ku diàn u jun wa. ²⁸ Á tətə yəé, də à swìn à burɩ də, à mù nə tə *Kərisə tə. Á yi Yu nə tun nə, sə à ya Kərisə yáá, à bà. ²⁹ Ku yi ndə liù nə, u nə jə u kan, u nə pià, sə u swe. Kanbarɩ nə ti u kan. Yá kanbarɩ tə dabɛɛ tə, u nə jəń u səpuni nə, u yàá cuga kanbarɩ tə sugu. U pùé ya poli kanbarɩ tə sùràn tə yurɩ. Mə à pupoli tə dáá zənzən nətu. ³⁰ Ku mù tə yurɩ, Zwezi dun mɛ, sə tə súrí, wuuu, sə à mù dun ga mun».

³¹ «Liù tə nə nan Yu, wulə là tə mama yuu wa. Liù tə, u nə yi turan nə fwa, u yi tla tə nə ti. Yá u yàá swìn ndə liù tə nə, u nə yi tla nyiən. Liù tə, u nan Yu *sàń, u wulə là tə mama yuu wa. ³² Liù təntə yàá swìn ku tə ba tə, u nə ni də u nə ni, u burɩ. Yá liù mama ga ba u sugu tə jonə. ³³ Liù tə, u nə sèe u sugu, ku tíú burɩ də, Yu ya cígá. ³⁴ Liù tə, Yu nə tun, u yàá swìn Yu sùràn tə. Yá Yu yàá pa wá u mù Yu-*Sińu tə zənzən. ³⁵ Nə nyɩna Yu swə u biú tə. Yá u ken won mama u jun wa. ³⁶ Liù tə, u nə keni u waa Yu-Biu tə nə wuuu, u jə mu tə, ku ba zwèe Yu con. Yá liù tə, u nə wà Yu-Biu tə nii zilí, u bà na mu. Yá Yu luńa tə zańa u yuu wa, máńǎ mama».

Samari tián kan don yoo
(Zwan 7.37-39; Tutunan 8.25)

4 ¹⁻³ *Farɩzian-ba ni də, Zwezi na karbia, u doni Zwan. U ga li là də níá wa, ku twá də Yu yurɩ, u doni wá. Ku cígá yà tə Zwezi tətə nə li là tə níá wa. Ku yà yi u karbia tə. *Yuu-Tiu nə lwarɩ ku, u dàń zàn u nan Zwide nagwanaa tə wa, u va Galile nagwanaa wa.

⁴ Yá Zwezi nə pià, sə u va Galile nagwanaa tə wa, ku yà mɛ, sə u twá Samari nagwanaa wa u lɛ. ⁵ U dàń vəli u yí Samari nagwanaa tə tu don, ba nə bońə <Sikarə>. Ku tu təntə yà bwələ də *Zwakəbə kára tə, u nə pɩn u biú Zwuzefə nə. ⁶ Zwakəbə vulu yà wulə kára təntə wa. Zwezi vəli u gwàrl. U dàń twi u jəé vulu tə nii nə. Ku máńǎ təntə yà yi ndə yucau lugu fugə bələ nə.

⁷⁻⁸ Zwezi karbia tə mù yà vəli tɩfaru tə wa, sə ba yə wodiu. Samari tián kan don twi, sə u tan níá vulu tə wa. Zwezi ma swìn u con, u wú: «Á lòrì níá, sə à nyu!» ⁹ Kan tə ma le wá, u wú: «Á mù yi Samari tián kan. Yá n mù ga yi *Zwifə. Bèèè nə pɩn, n ma lòrì níá à con, sə n nyu?» Zwifə-ba də Samari tián yofwamɩnan yà tə nədu. Ku mù nə pɩn, u swìn nətu.

¹⁰ Zwezi ma pií u le kan tə, u wú: «N yèrì won tə, ku nə yi Yu tarɩun tə. Yá n yèrì liù tə, u nə lòrì, sə n pa wá níá, sə u nyu. N yà nə yəé ku tíú, n mù yà nə wá lòrì níá u con, sə n nyu. Yá u wá pa mú níá, tə nə pɩn mu.»

¹¹ Kan tə ma kúú swìn Zwezi con, u wú: «Yuu-Tiu, n dàń

nə ba won jə, ku nə wàá níá ku tańa. Yá vulu tə də dəń ma lù. N dàń wá na níá təntə yən, tə nə pɩn mu? ¹² Vulu ku tə, yi nə nɩbɛɛ Zwakəbə nə pɩn nəba. U tətə Zwakəbə, də u bia, də vana tə mama, nyua ku níá. N buńa də, n mù nə dwə wá, naaa?»

¹³ Zwezi ma kúú le kan tə, u wú: «Liù mama nə nyua vulu ku tə níá tə, nanyunɩ tə wá pií ku ja wá. ¹⁴ Yá liù nə nyua níá tə, à nə wá pa wá, nanyunɩ kúú ba pií ku ja ku tíú mama. Yá níá tə, à nə wá pa ku tíú nə, níá təntə wá jì nabuliyii u waa, tə dəri wuuu, tə pɩn wá mu tə, ku nə ba zwèe Yu con». ¹⁵ Kan tə ma kúú lòrì Zwezi, u wú: «Yuu-Tiu, pa nə níá təntə, sə nanyunɩ kúú dàń ká pií ku ja nə. Sə à kúú dàń ká pií à bà, à tan níá yəbə».

¹⁶ Zwezi ma swìn kan tə con, u wú: «Vəli, n bon n barɩ, sə á bà yəbə!» ¹⁷ Kan tə le Zwezi, u wú: «Á ba barɩ jə!» Zwezi ma kúú swìn kan tə con, u wú: «N jə cígá, sə n swìn də, n ba barɩ jə. ¹⁸ N jun bara bonu. Yá n barɩ tə, n nə jə síún nə, u də tə n barɩ. N swìn cígá à con!»

¹⁹ Kan tə dàń ma swìn Zwezi con, u wú: «Yuu-Tiu, à na də, n yi Yu nii *sùsùnù. ²⁰ Nə nɩbara Samari tián yà pɩn dun Yu nə paan ka tə yuu wa. Yá á mù Zwifə-ba mù burɩ də, bwálí tə, ba nə mɛ, sə ba pa dun Yu nə, yi ku wulə *Zwerizalemə wa».

²¹ Zwezi ma swìn u con, u wú: «Kan, pa cígá à sugu tə nə. Máńǎ biàn, ku máńǎ təntə nə twi, là kúú ba va paan ka tə yuu wa, sə ba pa dun Yu nə. Ku ma ba ya Zwerizalemə wa, nə á wá pa dun nyɩna Yu nə. ²² Á mù Samari tián, á yèrì liù tə, á nə pɩn dun wá. Nə mù Zwifə-ba, nə yəé liù tə, nə nə pɩn dun wá. Lwarɩ də, Yu nə twá Zwifə-ba, u ma jonə ləzoni ba cuna wa. ²³ Máńǎ biàn. Yá ku máńǎ tətə yí síún. Yá cígá cígá là tə, ba nə pɩn dun Yu nə tə, dàń wá twá Yu-Sińu tə də cígá nə, ba ma pa dun nyɩna Yu nə. Mə ba mù Yu jùnà təntə yiri nə, nyɩna Yu pià. ²⁴ Yu yi Sińu. Yá là tə, ba nə pɩn wá dun mɛ, sə ba pɩn wá dun, də Yu-Sińu tə sańu, də cígá mama». ²⁵ Kan tə ma swìn Zwezi con, u wú: «Á yəé də Mesi tə, ba nə bońə *Kərisə, wá bà. U nə twi, u wá swìn tə mama yáá, u burɩ nəba». ²⁶ Zwezi ma swìn kan tə con, u wú: «Á mù nə yi ku liù təntə tətə! Á mù, à nə swìn n con».

²⁷ Máńǎ don wa, Zwezi karbia tə dàń pií ba bà. Ku dígà ba yuu də, ku tə nə pɩn Zwezi swìn də kan tə. Ba liù mama də wà Zwezi bwe, u wú: «Bèèè nə n pià kan tə con?» Nə à yəé: «Bèèè yoo nə n swìn kan tə con?»

²⁸ Kan tə dàń yá u kwàrá tə, u ga va tɩfaru tə wa, u swìn là tə con, u wú: ²⁹ «Á biàn, á nəń bɛɛ, u nə swìn won tə mama, à nə fwa. Dun don, ku wá ya Kərisə nə».

³⁰ Samari tián dàń nan ba tu tə wa, ba bà Zwezi con.

³¹ Ku twi ku yí máńǎ don wa, Zwezi karbia tə yà wulə ba lòrì wá, ba wú: «Karnyɩna, yá, sə n də wodiu!»

³² Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Á jə wodiu, à nə dé. Yá á ga yèrì ku wodiu təntə». ³³ U karbia tə dàń swìn duən con, ba wú: «Mə ku nə yi liù nə ja wodiu, u bà u pa wá, sə u dé, naaa?» ³⁴ Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Á wodiu nə yi, sə à fwa ku tə nə yi liù tə, u nə tun nə, tə fura. Á mɛ, sə à tun u tutunan tə, à pa tə nii sú. ³⁵ Á tətə swìn də, ku ga càni banɩa, sə ba za wiən. Á mù swìn ku á con, á zian á yíá á kə yu nə, á ga jəń kárl tə nə pirí

nətu, tə pià zagu. ³⁶ Liù tə, u nə za tə, u dé yáá u na u ηwírán. Yá u ga kəni wobla tə duən nə. Wobla tə, u nə kəni duən yi lià tə, Yu nə van ba, u jon, sə ba na mu, ku nə ba zwèe u con. Ku mù nə wá pa wodùrú tə, də liù tə nə za mē wá yà pupwən wa. ³⁷ Ku mù yiri nə, yoo ku tə, ba nə swìn tə, yi cígá: «Liù yàá dù, u don ga za». ³⁸ À tun aba, à pa á va á za kára wiən, á ga wà ka wa tun mama. Lià duən nə dí yáá ba tun ka wa. Á mù yi tori nə, á ti tutuŋi tə nywaru wa».

³⁹ Kan tə buru də, Zwezi swìn u con, won tə mama, u nə fwa. Ku mù nə pun, Samari tián zənzən nan tu tə wa, ba bà, ba kə ba waa Zwezi nə. ⁴⁰ Ba tə twi Zwezi con, ba lōri wá, sə u ya də ba. Yá Zwezi fwa dian bələ ba con. ⁴¹ Lià duən zənzən tə ken ba waa Zwezi nə, sùràn tə yiri, u mù Zwezi tətə nə swìn ba con. ⁴² Ba dān ma swìn kan tə con, ba wú: «Ku kúù tà n sùràn tə nə pun, nə kə nə waa u nə. Nə tətə dān ni u sùràn tə. Ku mù nə pun, nə yèé cígá mama də, u jonə lià mama ba cuna wa».

Zwezi zwèe piú don kwa liù biú yayigu (Likə 7.1-10)

⁴³ Zwezi fwa dian bələ ku bwálí təntə wa. Ku kwa nə, u zàn u le u va Galile nagwanaa. ⁴⁴ Zwezi tətə nə swìn də, Yu nii *sùsùnù ba zilé ni u tətə nyina tu wa. ⁴⁵ Yá Zwezi nə yí Galile, Galile tián tə sèe, ba jon wá, ba də yà nə vèli *Zwerizalemə *Pakə cànà tə, ba ga na ku tə mama, u nə tun ku cànà tə wa yiri. ⁴⁶ Zwezi kúù pií u va Káná, ku nə wulə Galile nagwanaa tə wa. Mə ku mù tu təntə wa nə, u lwàñ níá tə, u pa tə ji diven.

Piú don kwa liù yà wulə Kapəranayimə nə, u biú yà nə yí. ⁴⁷ U yà ni də, Zwezi nan Zwide nagwanaa tə wa, u bà Galile. U dān twi u yí Zwezi yira, u ga lōri wá, u wú: «À lōri mú, sə n bà Kapəranayimə, n zwèe yayigu tə, ku nə pià, ku gu à biú tə». ⁴⁸ Zwezi ma swìn u con, u wú: «Mánjá mama, á nə wà Yu diàn mimuman də yomulan ni, á ba sèe, á kəni á waa à nə». ⁴⁹ Piú kwa liù tə ma swìn Zwezi con, u wú: «*Yuu-Tiu, bà à sàñ, də à biú tə tə wà tı». ⁵⁰ Zwezi ma kúù pií u le wá, u wú: «Vəli n sàñ, n biú tə wulə u mu nə!» Bèe tə pun cígá Zwezi sugu tə nə. Yá u dān ga le, u virí. ⁵¹ Mánjá tə, u nə tə wulə cwəŋə wa, u ma vèli u sàñ, də u tutunbia nə ba twi, ba jéři wá cwəŋə tə wa, ba swìn u con, ba wú: «N biú tə ni yazurə, u wulə u mu nə». ⁵² U ma bwe ba, sə u jén mánjá ka wa nə, u ni yazurə. U tutunbia tə ma swìn u con, ba wú: «Dian dun tə dədəni nii lugu nədu mánjá wa nə, yaluŋa tə dugu wá». ⁵³ Biú tə nyina tə dān lwaru də, ku ya mánjá tə tətə wa, Zwezi nə swìn u con də, u biú tə ni yazurə, u wulə u mu nə. Ku dān pun u mù də u diè lià mama kə ba waa Zwezi nə.

⁵⁴ Ku mù Yu diàn mimumu təntə, nə yi bələ nii nyiən, Zwezi nə fwa, də u nə nan Zwide u va Galile.

Zwezi pun yazurə bəe don nə, u yà nə yi gwànú (Marəkə 2.28; Zwan 7.19-24; 9.1-17)

5 Ku kwa nə, *Zwifə-ba dí cànà don. Zwezi dān ma zàn u va *Zwerizalemə. ² Zwerizalemə wa, càrú yà wulə mimii don nii nə, ba nə boŋə ku mimii təntə

«pabii mimii». *Ebərə-ba sugu wa, ba yà jə càrú təntə, ba boŋə «Bətəsəda». Càrú təntə yà jə napakulan bonu. ³ Yayuŋa kapupu, də lilirən, də gwanan, də kwanan yà nə tégé napakulan təntə wa. [Ba yà tégé lá, ba dāni də, càrú tə níá tə dwanu. ⁴ Mánjá don wa, *malika yàá cú, ka dwanu níá tə. Liù tə, u nə dí yáá, u zu níá tə wa, də tə nə dwan tə zwèe, ku tíú yáá na yazurə. Də u yayigu tə nə swə, ku ya nətu mama.]

⁵ Bèe don də yà tégé lá də u yayigu, ku nə jə bina fit-wa də nana. ⁶ Zwezi yà dí yáá u yèé də, ku bəe təntə nə yi ku dání. Zwezi nə ni bəe tə u tégé, u bwe wá, u wú: «N pià, sə n na yazurə, naaa?» ⁷ Yayuŋu tə ma le wá, u wú: «*Yuu-Tiu, à ba liù jə, sə u ja nə u kə níá tə wa, mánjá tə wa, tə nə dwanu. Tə nə wulə tə dwanu, à nə pià, sə à yí lá nə, də liù don dí yáá, u zu, də à tə wá yí». ⁸ Zwezi ma swìn u con, u wú: «Zàn yi nə, n ti n sara tə, n ví!» ⁹ Naa nədu, də bəe tə yayigu tə zwèe, u zàn, u ti u sara tə, u virí. Ku mù yoo təntə yi, ku tun *Zwifə-ba *sié dun nə.

¹⁰ Ku mù nə pun, Zwifə-ba yun tián tə dān ma swìn bəe tə, u nə ni yazurə tə con, ba wú: «Zən dun tə yi sié dun. Ku culə, sə n zun n sara tə!» ¹¹ Bèe tə ma pií u le ba, u wú: «Liù tə, u nə zwèe à yayigu tə, swìn à con, də à zàn, à ti à sara tə, à ga ví!» ¹² Zwifə-ba yun tián tə dān ma bwe wá, ba wú: «Wàà nə yi ku liù təntə, u nə swìn n con də, n zàn, n ti n sara tə, n ga ví?» ¹³ Yá bəe tə, u yayigu tə nə zwèe tə, də yà yèri ku liù tə, u nə zwèe ku. Zwezi yà le u ví laluu tə yiri, ba yà nə wulə ku bwálí tə wa. ¹⁴ Ku kwa nə, Zwezi pií u na bəe təntə Zwifə-ba Yu *diè tə wa, u ma swìn u con, u wú: «Cugu zəni, síún nə n ni yazurə, n kúù dān ká pií n tun cuna, sə yoo don, ku nə dwə ku tə, kúù dān ká pií, ku yí mú». ¹⁵ Bèe tə dān vèli, u swìn Zwifə-ba yun tián tə con də, ku ya Zwezi nə zwèe u yayigu tə. ¹⁶ Ku mù yiri nə, Zwifə-ba yun tián dān zàn, ba ziga Zwezi nə, ku nə yi ba sié dun tə nə, u fwa ku yoo təntə yiri.

(Zwan 10.30-38; 2 Korentə tián 5.10)

¹⁷ Zwezi ma le ba, u wú: «À nyina Yu yi u tuŋa wuuu, də síún mama, à də yi à tuŋa». ¹⁸ Zwezi sugu təntə kúù súrí lá, ku pa Zwifə-ba yun tián tə dān kwen, ba pià cwəŋə, sə ba gu wá. Ku tà u nə cùgù ba sié dun tə ciu nə pun, ba pià, ba gu wá. Ku yi u nə kúù swìn də, Yu nə ya u nyulura tə yiri. Ku nətu pià ku buru də, u jə u tiàn, u ma man də Yu.

¹⁹ Zwezi dān pií u swìn Zwifə-ba yun tián tə con, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Yu-Biu tə wàri won mama u fwa u tiàn nə. Ku tə, Yu-Biu tə nə na, də u nyina Yu fwa, u də yáá fwa ku. ²⁰ Yu swə u biú tə. Yá u dān yáá buru wá ku tə mama, u mù Yu tətə nə fwa. U wá buru tutunan, tə nə dwə tə tə, u biú tə nə, sə ku ma gwári aba. ²¹ Ku yi cígá, à nyina Yu yáá bwin ti-ga, u pa ba mu. Ku mù nə pun, Yu-Biu tə də pun mu lià tə nə, u nə pià. ²² Ku tə súrí lá, à nyina Yu ba liù mama bərə bəri. U yá bərə tə mama u biú tə juun wa. ²³ U fwa ku nətu, sə lià tə mama pa dun u biú tə nə, ndə ba nə pun dun nyina Yu nə. Nyina Yu nə tun biú tə. Liù tə, u nə ba dun biú tə nə pun, ku tíú ba dun pun nyina tə də nə. ²⁴ Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Liù tə, u nə

cuga à sùràn tē, u ga kəni u waa liù tē nē, u nē tun nē wuuu, ku tíú jə mu tē, ku nē ba zwēe Yu con. Yá Yu bürà tē, ku ba dé wá. U yi u twá dē tian, u ma na mu Yu con. ²⁵ Cígá mama, à mù nē swìn ku á con: Mánjá biàn, yá ku mánjá təntə yí síún tətə. Tuga tē dē wá nì Yu-Biu tē kori. Yá ba tē, ba nē nì u kori tē, ba ga sēe u kori tē, ba wá na mu tē, ku nē ba zwēe Yu con. ²⁶ Ndə nətu nyina Yu nē jə mu u tətə jìàn wa, mə nətu nē u pɪn u biú tē dē jə mu u jìàn wa. ²⁷ Yu ken diàn u biú tē jùn wa, sə u bürì lià bürà, u nē ya *Ləzwənə-Biu † tē yurì. ²⁸ Mánjá don biàn, á dānà ká pa yìèn tē tē dī á yuu. Ku mánjá tē wa, lià tē mama, ba nē wulə ləbərə wa, wá nì Ləzwənə-Biu tē kori. ²⁹ Lià tē nē tun zəni wá bwin ba nan, ba ya mu wa, ku nē ba zwēe Yu con. Ba tē dē, ba nē tun lwanì, wá bwin ba nan, sə Yu bürì ba bürà».

Won tē nē buri dē, Zwezi jə diàn

³⁰ Ku kwa nē, Zwezi kúù swìn, u wú: «À mù wàri won mama à fwa à tiàn nē, dē ku nē tà ku tē, Yu nē buri nē, sə à bürì ku bürà. Yá à bürà tē dē ga yi cígá cici. À pià, sə à fwa liù tē, u nē tun nē tē fura. Á ba pià, sə à fwa à tətə fura.

³¹ Də à tətə nē swìn à tiàn yoo, ku sugu tē bá lá nē dé. ³² Ku yi liù don nē swìn à yoo u buri. Á ga yəə dē, ku tē, u nē swìn à yuu wa, yi cígá. ³³ Á tun lià Zwan †† con, u dē swìn cígá tē, u buri. ³⁴ Á mù tà ləzwənə nē mē, sə ba swìn à yoo. Á swìn yoo ku tē, sə ku jon aba á cuna wa. ³⁵ Zwan yi ndə cànú nē, ku poni nē piri aba. Ku mù nē pɪn, á sēe, á poli á pùə dē wá, mánjá mancin wa. ³⁶ Ku tē Zwan nē swìn à yuu wa, yoo wulə ku nē dwə ku. Á nyina Yu pɪn nē tutunan, sə à tun. Tə tutunan tē, à nē tuŋa nē buri dē, ku ya nyina Yu nē tun nē. ³⁷ Nyl-na Yu tē, u nē tun nē, yəə ku tē, à nē yi. Á tē wà u kori nì, mama. Á ga tē wà u yáá nì á yii wa. ³⁸ Liù tē, Yu nē tun, á wà á waa ken ku tíú nē. Ku mù nē pɪn, á ba u sugu tē sēe. ³⁹ Á kəri ku tē nē púpúní Yu sagi tē wa, á ma pià mu tē, ku nē ba zwēe Yu con. Ku Yu sagi təntə nē buri ku tē, à nē yi. ⁴⁰ Yá á ba pià, sə á bà à con, sə á na mu tē, ku nē ba zwēe Yu con.

⁴¹ Á mù ba pià, sə ləzoni nē pa dun nē. ⁴² Á yəə aba dē, á ba Yu sonu tē jə. ⁴³ Á mù twi luu wa à nyina Yu yuu yurì, yá á wà nē sēe. Yá liù don nē twi luu wa u tətə yuu yurì, á wá sēe ku tíú. ⁴⁴ Á dun yi á tətə nē pɪn duən nē, á ga kúù ba dun tē, Yu cici nē wá pa aba, pià. Ku mù nē pɪn, á kúù ba á waa kəni Yu nē. ⁴⁵ Á dānà ká bün dē, à mù nē wá kə talì á yuu wa, à nyina Yu yáá con. Á ja yala *Moyizə nē. U mù Moyizə nē wá kə talì á yuu wa. ⁴⁶ Ku yi à mù yoo Moyizə púpúní. Á yà nē kəni á waa Moyizə nē, á yà wá kə á waa à dē nē wuuu. ⁴⁷ Á wá cígá pɪn ku tē, Moyizə nē púpúní tē nē. Ku mù nē pɪn, á bá cígá à dē sugu tē nē pɪn».

Zwezi pùli dipen u pa bara mùrù bonu nē

(Matìə 14.13-21; Marəkə 6.30-44; Likə 9.10-17)

6 Ku kwa nē, Zwezi zàn, u va Galile munaa tē vàn tē don nē. Munaa təntə yurì don yà nē yi «Tiberiyadə

† Zwezi yi u tətə yoo nē u swìn. †† Ku mù Zwan təntə nē yi *Zwan-Batisə, u nē li lià níá wa, ku twá dē Yu yurì.

munaa». ² Lulu tē nì Yu diàn mɪmɪnən tē, Zwezi nē fwa. U yáá zwēe yayuŋa tē yayıran. Ku mù nē pɪn, lià zənzən yá púə u kwa. ³ Zwezi dē u karbia tē diğà, ba jəə paan yuu wa.

⁴ Ku mánjá tē wa, dē *Zwifə-ba cànà tē, ba nē boŋə «*Pakə» tē bwələ. ⁵ Zwezi zìn u yáá, sə u ywàñ, dē nēñ laluu nē, ku biàn u con. U ma swìn Filipə con, u wú: «Nə wá na dipen yèn, nē yə, nē pa lià ba tē mē dé?»

⁶ Zwezi nē swìn ku nətu Filipə con, ku ga yi, sə u ma ja Filipə dəñ nē, u tətə yá yəə ku tē, u nē wá fwa. ⁷ Filipə ma le wá, u wú: «Nə nē yə dipen cinia səbikulan † biələ (200) dē tətə, ba liù mama wàri dipen kuku u nì».

⁸ Zwezi karbiu tē don, ba nē boŋə Andəre, u nē yi Si-mon Piyerə nubiu, dāñ ma le Zwezi, u wú: ⁹ «Dipen bonu, ba nē fwa dē ɔrəzə †† mun, dē fələ bələ nē wulə bisumabara don con yəbə. Ku buri dē, tē yi ndə tutu nē, lià zənzən ba tē yáá con». ¹⁰ Gau yá dáá ku bwálí təntə wa. Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Á pɪan lià tē mama jəñ tia». Bara tē yí ndə mùrù bonu (5 000) nē, ba nē mē tia ba jəə. ¹¹ Zwezi ti dipen tē, u ga kə Yu lēēē. U nē kən Yu lēēē u zwēe, u tərì ba dē tē, u ga tərì fələ tē, dē u pa ba. Ba liù tē mama, u nē jəñ tia, u nì tori, ndə u nē pià nətu. ¹² Mánjá tē wa, ba mama nē dí ba sú, Zwezi swìn u karbia tē con, u wú: «Á pègə dipen mumunə tē, tē nē gá tē, sə tē won mama dān ká jén».

¹³ Zwezi karbia tē pèe dipen mumunə tē. Tə súə fɪ-yaran fugə bələ. Ku ga yi dipen bonu tē, lià tē nē dí, ba gá.

¹⁴ Lià tē nē nì Yu diàn mɪmɪnu təntə, Zwezi nē fwa, ba swìn, ba wú: «Cígá mama, bēe wà tē nē yi Yu nii *sùsùndù tē, u nē mē, sə u bà luu wa». ¹⁵ Zwezi lwarì dē, ba wá bà, ba ja wá diàn yuu wa, sə ba ma fwa ba piú. U kúù zàn u kwen u fàri, u va paan tē yuu, u cici.

Zwezi vəli níá yuu wa

(Matìə 14.22-34; Marəkə 6.45-53)

¹⁶ Ku dədəni nii nē, Zwezi karbia tē vəli, ba nan munaa tē nē. ¹⁷ Ba zua níá yuu bori wa, sə ba ben, ba va Kapərənayimə. Ku tu tē wulə munaa tē kwa. Tia yá bəbəri ka zwēe, dē Zwezi tē wá ba con vəli, u yí. ¹⁸ Vuu dāñ nyí ku zàn, ku fuli dē diàn. Muu tē níá dāñ ga zaŋa yuu nē. ¹⁹ Zwezi karbia tē ye níá tē, ku yí ndə kilomətərə bonu, nē à yəə bardu. Ku mánjá tē wa, ba dāñ nì Zwezi, dē u vəli níá tē yuu wa, u ma biàn ba níá yuu bori tē con. Fən dāñ yá zua ba. ²⁰ Zwezi swìn ba con, u wú: «Ku ya à mù nē, á dānà ká pa fən ja aba!» ²¹ Ba yá pià ba ti wá, ba kə níá yuu bori tē wa. Ku mánjá tē wa, dē níá yuu bori tē dwen bəbəri tē yura, bwálí tē nē, ba yá nē vəli tē.

Zwezi yi wodiu, ku nē pɪn mu

(1 Zwan 5.10-13; 1 Korentə tiàn 10.3-4)

²² Ku tɪpuri nē, laluu, ku yá nē wulə bəbəri tē don tē nē, lwarì dē níá yuu bori nədu nē wulə lá. Ba lwarì dē, Zwezi wà u karbia tē níá yuu bori tē wa zwì, ku yi ba cici nē vií. ²³ Níá yuu bwərə duən nan Tiberiyadə, tē bà

† Cinia səbikulu nədu yi yituri nədu tutuŋi ŋwírán. †† ɔrəzə mun təntə yi ndə nyanswə mun nē.

tə yí bwálí tə nə, ba nə dí dipen tə, Yuu-Tiu Zwezi nə kən Yü lèèèe. ²⁴ Lallu tə lwarí də, Zwezi də u karbia tə təlól lá, ba dàh zua níá yuu bwərə təntə wa, ba vəli Kapərənayimə, sə ba pià Zwezi.

²⁵ Lallu tə vəli, ku na Zwezi munaa tə bəbərú tə don nə. Ba ma bwe wá, ba wú: «Karnyna dədwə nə n twi yəbə?» ²⁶ Zwezi le ba, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Ku tà á nə nı Yü dlàn mumunan tə, nə pın á twá lá á pià nə. Ku ya dipen tə, á nə dí á sú, tə nə pın, á twá lá á pià nə. ²⁷ Á dàh ká tun wodiú cıci yırı, ku nə wáá ku cùgá. Á tunja wodiú tə yırı, ku nə wulə wuuu, ku ga pın mu tə, ku nə ba zwèe Yü con. *Ləzwənə-Biu † tə nə wá pa aba ku wodiú təntə. Á nyına Yü pın u nii tə nə, sə à tun à pa wá». ²⁸ Ba ma bwe Zwezi, ba wú: «Bèèèe nə nə mɛ, sə nə fwa, sə nə ma tun tutunan tə, Yü nə swə?» ²⁹ Zwezi le ba, u wú: «Won tə, ku nə ya Yü tutunı tə, u nə swə, ku mù nə yı, sə á kə á waa liù tə nə, u mù Yü nə tun». ³⁰ Ba dàh swìn u con, ba wú: «Bèèèe Yü dlàn mumunan nə, n wá fwa, n bırı nəba, sə ku pa, nə kə nə waa n nə? Bèèèe tutunı nə n wá tun? ³¹ Ku máhjá ba yigə, nə nıbara-ba tə yın kasɔɔ lanworu tə wa. Ku bwálí təntə wa, ba dí wodiú, ba nə bonə «manə †». Ku tun, ndə ku nə púpúnı Yü sagı tə wa, ku wú:

«Yü pın, wodiú nan Yü sàh nə, ku bà, ku pa ba, ba dé.»

³² Zwezi ma le ba, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Ku tà *Moyizə nə pın aba dipen tə, ku nə nan Yü sàh tə. Ku ya à nyına Yü nə pın aba cígá cígá dipen tə, ku nə nan Yü sàh ku bà. ³³ Dipen tə, Yü nə pın, ku mù nə yı liù tə, u nə nan Yü sàh u cú. U mù nə pın mu ləzoni nə».

³⁴ Lià dàh swìn Zwezi con, ba wú: «*Yuu-Tiu, pa nəba wodiú təntə dlun mama!» ³⁵ Zwezi dàh ma swìn u bırı ba, u wú: «À mù nə yı wodiú tə, ku nə pın mu, ku nə ba zwèe Yü con. Liù tə, u nə twi à con, niən kúù bá ja ku tíú míámíán. Liù tə, u də nə ken u waa à nə, nanyunı kúù bá ja ku tíú míámíán. ³⁶ À dàh swìn ku á con, á nı nə də, yá á tə ba á waa kəni à nə. ³⁷ Lià tə ma-ma, à nyına Yü nə pın nə, wá bà à con. Yá liù tə, u nə twi à con, à bá wàrlı ku tíú à dugu, abada. ³⁸ Ku tà à nan Yü à cú, sə à tun à tətə fura. Ku yı, sə à tun liù tə, u nə tun nə, fura. ³⁹ Á dàh nəhə, ku tə nə yı liù tə, u nə tun nə tə, fura. U ba pià, sə lià tə mama, u nə pın nə, tə ladua tətə jén. Ku ya u pià, sə à bwin ba mama, à zın tıan wa, à kə mu tə wa, ku nə ba zwèe u con, luu zaŋu máhjá nə. ⁴⁰ Á nyına Yü fura nə ya ku tə nətən. U pià, sə liù tə mama, u nə nı Yü-Biu tə, u ga kə u waa u nə, sə ku tíú na mu tə, ku nə ba zwèe u con. Yá à wá bwin wá, à zın tıan wa, à kə mu tə wa, ku nə ba zwèe Yü con, luu zaŋu máhjá nə».

⁴¹ *Zwifə-ba yun tıán nıhıwın Zwezi yoo duən con, də u nə swìn, u wú: «À mù yı wodiú, ku nan Yü sàh ku cú». ⁴² Ba dàh swìn, ba wú: «Ku tà Zwezi, u nə yı Zwuzefə biú tə, naaa? Nə yəé u nuu də u nyına. Bèèèe

nə pın, u ma kúù píı u swìn də, u yı u nan Yü sàh, u bà?»

⁴³ Zwezi ma le ba, u wú: «Á dàh ká nıhıwın duən con! ⁴⁴ Liù mama wàrlı à con u twi, də à nyına Yü tə, u nə tun nə tə, nə wá ku tíú van, u pa nə, sə à bwin wá à zın tıan wa, luu zaŋu máhjá nə. ⁴⁵ Ku púpúnı Yü nii *sùsùnù saga tə wa, ku wú:

«Yü nə wá kàrlı ba mama».

Liù tə mama, u nə cugu à nyına Yü sugu tə, u ga sèe u kàrà tə, u wá bà à con. ⁴⁶ Ku nətı ba pià ku bırı də, liù don nı à nyına Yü. Ku yı liù tə, u nə nan Yü con, u mù nə nı à nyına Yü. ⁴⁷ Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Liù tə, u nə ken u waa à mù nə, u jə mu tə, ku nə ba zwèe Yü con. ⁴⁸ À mù nə yı wodiú tə, ku nə pın mu ləzwənə nə. ⁴⁹ Á nıbara-ba tə dí wodiú tə, ba nə bonə «manə», kasɔɔ lanworu tə wa, yá ba tıga. ⁵⁰ Yá wodiú tə, ku nə nan Yü sàh, ku cú tə, ku mù ya yırı don. Liù tə, u nə dí ku, u kúù bá tı. ⁵¹ À mù yı wodiú tə, ku nə pın mu, ku nə nan Yü sàh ku cú. Liù tə, u nə dí ku wodiú təntə, u wá yá mu wa, ku nə ba zwèe Yü con, abada. À yıra tə nə yı wodiú təntə, à nə wá pa, sə ləzoni na mu tə, ku nə ba zwèe Yü con».

⁵² Zwifə-ba yun tıán tútúnı duən, ku yoo təntə yırı, ba swìn, ba wú: «Ku wá twá nətə, sə bɛɛ wá tə ma pa nəba u yıra tə, nə dé?» ⁵³ Zwezi dàh ma swìn ba con, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Də á nə wá *Ləzwənə-Biu † tə yıra tə dí, á nə wá à jana tə nywìn, á ba mu tə, ku nə ba zwèe Yü con, tə jə á tıàn nə. ⁵⁴ Liù tə, u nə dí à yıra tə, u nə nyua à jana tə, u jə mu tə, ku nə ba zwèe Yü con. Yá à wá bwin wá à zın tıan wa, á kə mu wa, ku nə ba zwèe, luu zaŋu máhjá nə. ⁵⁵ À yıra tə yı cígá cígá wodiú. Yá à jana tə də yı cígá cígá nany-wia. ⁵⁶ Liù tə, u nə dí à yıra tə, u ga nyu à jana tə, ku tíú wulə də nə, à də ga wulə də wá. ⁵⁷ Á nyına Yü nə tun nə. U mù nə jə mu. Ku mù nə pın, à twá də wá, à də ma jə mu. Yá liù tə, u nə dí nə, u də wá twá nə u jə mu, ku nə ba zwèe Yü con. ⁵⁸ Nəh, wodiú təntə, ku nə nan Yü sàh ku cú, tə dèh nə. Ku wodiú təntə ba yı ndə wodiú tə, à nıbara-ba nə dí, yá ba tə ga tı tə. Liù tə, u nə dí wodiú təntə, u wá yá mu wa, ku nə ba zwèe Yü con, abada».

⁵⁹ Zwezi swìn sùràn təntə, máhjá tə wa, u nə wulə Kapərənayimə nə, Zwifə-ba *jéré diè tə wa, u kàrlı.

Sugu tə, ku nə pın mu tə, ku nə ba zwèe Yü con

(Ebərə-ba 3.12; 4.12-13; 10.38-39; 1 Piyerə 2.6-9)

⁶⁰ Zwezi karbia tə cugu u sùràn tə, ba zwèe. Ku kwa nə, ba zunı swìn, ba wú: «Kàrà ka tə dà ka le, liù mama wàrlı ka tə n sèe». ⁶¹ Zwezi yá yəé u waa con də, u kar-bia tə nıhıwın yoo təntə yıra. U dàh ma swìn ba con, u wú: «Ku yoo təntə gwàrlı á vànà, naaa? ⁶² Sə á dàh nə nı *Ləzwənə-Biu † tə, də u ma dlı bwálı tə nə, u ya nə wulə, ku wá yá nətə ku pa aba? ⁶³ Ku ya Yü-*Sıŋu tə nə pın mu ləzwənə nə. Ləzwənə dlàn mù ya tutu. Sùràn tə, à nə swìn á con, tə mù nə yı Yü-Sıŋu tə, tə mù ga nə yı mu tə. ⁶⁴ Lià duən wulə á tətəŋı wa, ba nə ba ba

† Zwezi yı u tətə yoo nə u swìn. †† Manə yı wodiú tə, Yü nə pın Yızarayelə lià tə nə, kasɔɔ lanworu tə wa.

‡ Zwezi yı u tətə yoo nə u swìn. †† Zwezi yı u tətə yoo nə u swìn.

waa kəni à nə». Zwezi yà dí yáá, u yəə lià tə, ba nə wà ba waa ken u nə. U yà dí yáá, u yəə liù tə, u nə wá ja u mù, u pa. ⁶⁵ U tə bwé u swìn, u wú: «Mə ku mù nə pɪn, à ma swìn á con də, liù mama wàri à con u twi, də à nyuna Yü nə wà cwəŋə pɪn ku tíú nə».

⁶⁶ Ku nə mɛ, ku máŋá təntə wa, u karbia tə zuni píi ba yá wá, ba kúù ba u nə twá. ⁶⁷ Zwezi ma swìn karbia fugə bələ tə con, u wú: «Á mù ba pià, sə á vii naaa?» ⁶⁸ Simon Piyerə ma le wá, u wú: «*Yuu-Tiu, wàà con nə, nə wá píi nə va? N mù nə jə sùràn tə, tə nə pɪn mu, ku nə ba zwéé Yü con. ⁶⁹ Yá nə mù ken nə waa n nə, nə ga yəə də, n mù nə yì liù tə, n nə yì Yü nə tu». ⁷⁰ Zwezi le ba, u wú: «Ku tà à mù nə kúri á mù lià fugə bələ tə mɛ, naaa? Ku ya nətə, yá á wa liù don yì *Sítana». ⁷¹ Ku yà yì Zwidasə Yisəkariryə, u nə yì Simon biù tə, yoo nə, Zwezi yà swìn nətə. Karbia fugə bələ tə wa, mə u mù Zwidasə tə, nə wá ja Zwezi, u pa.

Zwezi nubia tə wà wá sèe

(Zwan 15.18-19; Matia 10.16)

7 Ku mù təntə kwa nə, Zwezi yàá jijiri Galile nag-wanaa tə wa. *Zwifə-ba yun tián pià wá, sə ba gu. Ku mù nə pɪn, u yà kúù ba pià, sə u jijirə Zwide nag-wanaa tə wa. ² Ku máŋá tə wa, də Zwifə-ba càná tə, ba nə boŋə «silə càná †», tə bwələ.

³ Zwezi nyáná tə dàh ma swìn u con, ba wú: «Nan yəb! N va Zwide, sə n karbia tə wàni ba na yìen tə, n nə tuŋa. ⁴ Liù tə, u nə pià, sə ba lwarì ku tə, u nə yì, u ba u yìen səgə u fwa. Yìen tə tə, n nə tuŋa nətən, n dàh tun tə, sə lià mɛ na mú». ⁵ U nyáná tə sugu təntə biri də, ba wà ba waa u nə ken. ⁶ Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Á mù máŋá tə wá yì. Á mù con nə, máŋá mama zìen, ka pa aba. ⁷ Lià tə, ba nə yì luu nə ti, wàri á mù ba duŋa. Á mù swìn də, ba tutunɛ tə ba zìen. Ku mù nə pɪn, ba duŋa nə. ⁸ Á mù vèli càná tə! Á mù tə ba càná təntə vèli sílún, à máŋá tə wá yì». ⁹ U swìn sùràn təntə ba con. Yá u píi u wulə Galile nə.

Zwezi vèli Zwerizalemə silə càná tə máŋá wa

(Zwan 4.10-14)

¹⁰ Zwezi nyáná tə vèli càná tə. Ku kwa nə, u də tətə zàn u va lá. U nə vèli tə, u səgə u tiàn. U wà u tiàn biri.

¹¹ *Zwifə-ba yun tián yà twá lá, ba pià Zwezi càná tə wa, də ba bwe, ba wú: «U wa yèn nə?» ¹² Laluu tə susuni duən nə zənzən ba tətəŋi wa, u yuu wa. Ba duən swìn, ba wú: «U yì bɛɛ tə, u nə tuŋa zəni». Ba duən də kúù wú: «ɔn ɔn! Kunkun nə! U mù nə pɪn laluu tə gugurə». ¹³ Fən yà jə lià tə, Zwifə-ba yun tián tə yiri. Ku mù nə pɪn, ba liù də mama yà ba Zwezi yoo swìn nəpon nəpon u nii wa.

¹⁴ Máŋá tə, càná tə nə zua ka tətəŋi wa, Zwezi zàn u va *Zwifə-ba Yü *diè tə wa. U wulə u kàri lià tə. ¹⁵ Ku gwári Zwifə-ba yun tián tə, ba ga swìn, ba wú: «Bɛɛ u tə wà kàri. Ku dàh nə fwa nətə, u ma yəə Yü sagi tə zəni zəni?» ¹⁶ Zwezi le ba, u wú: «Kàrà tə à nə kàri, ku tà ku nan à tətə. Ku yì ku nan Yü tə, u nə tun nə. ¹⁷ Liù tə, u nə sèe, sə u tun Yü fura, ku tíú wá lwarì, à kàrà ku

tə nə nan Yü, nə à yəə də ku nə yì à tətə sùràn. ¹⁸ Liù tə, u sùràn nə naŋa u tətə, ku yì u pià, sə u pa dun u tətə nə. Yá liù tə, u nə pià, sə u pa dun liù don nə, ku tíú nə tun wá, u yáá swìn cígá. Yá kunkun yoo tələ də wá. ¹⁹ *Moyizə nə pɪn aba Yü *nii tə. Yá á liù mama ba ku nii zilí. Bèèèè dàh nə pɪn, á pià, sə á gu nə?»

²⁰ Laluu tə le wá, ku wú: «N yì *zinə nə jə mú! Wàà nə pià, sə u gu mú?» ²¹ Zwezi kúù le ba, u wú: «Á tun yoo nədu, ku ga gwári á mama. ²² Moyizə pɪn aba nii, sə á *gwəŋə bɛɛ. U pɪn ku nii təntə, ku ga tà u mù nə dɪga ka gwəŋə tə dəh. Ku yì ku nan də á nɪbara-ba. Yá á gwəŋə bɛɛ Zwifə-ba *sié diun tə də tətə nə. ²³ Á gwəŋə liù sié diun tə nə, sə á dàná ká cùgù Yü nii tə, u nə pɪn Moyizə nə. Bèèèè nə pɪn, á luŋa zaŋa à yuu wa, də à nə pɪn ləzwənpɪrɪ nə yazurə sié diun nə? ²⁴ Á dàná ká ywàh də yíá, á ma buri bura. Á nə wá buri bura, sə á pa ku twá də cígá».

Zwezi nə yì liù tə, Yü nə tun

²⁵ *Zwerizalemə tián duən swìn, ba wú: «Ku tà bɛɛ wà tə nə, ba pià, sə ba gu tə, naaa? ²⁶ Nəh, u nə u ziga u swìn u fura lià tə mama yáá con, ba ga ba yoo mama u con swìn. Yá nə yun tián tə lwarì də, u mù nə yì liù tə, u nə yì *Kərisə tə cígá mama, naaa? ²⁷ Liù tə, u nə yì Kərisə, wá bà. U nə twi, liù mama bá yəni bwálí tə, u nə nan. Yá ku nə yì bɛɛ wà tə mù, nə yəə bwálí tə, u nə nan». ²⁸ Máŋá tə wa, Zwezi nə wulə u kàri *Zwifə-ba Yü *diè tə wa, u swìn u kə yì nə, u wú: «Á buŋa də, á yəə nə? Á yəə à nə nan lá, cígá mama, naaa? Á tətə nə wà luu twi à tiàn nə, ku ya liù nə tun nə. Á yèri liù tə, u nə tun nə. Ku liù təntə nə yì cígá tíú. ²⁹ Mə u mù con nə, à nan. U mù nə tun nə. Ku mù nə pɪn, à mù yəə wá».

³⁰ Zwezi nə swìn ku nətə tə, ba dàh pià, sə ba ja wá. Yá ba liù mama jìàn wà u yura dwən. Máŋá tə wá yì, sə ba ja wá.

³¹ Laluu tə wa, lià zənzən ken ba waa u nə, ba ga swìn, ba wú: «Kərisə tə nə twi luu wa, u wá fwa Yü diàn mɪmɪnan, u doni tətə bɛɛ wà tə nə fwa, naaa?»

³² *Farizian-ba ni ku tə, lià tə nə ŋuŋwɪn ba tətəŋi wa, Zwezi yiri. Ba mù, də Yü *jəŋwana yun tián tə dàh tun Yü diè lià tə nə cì ka nə tə, sə ba ja wá.

³³ Zwezi swìn ba con, u wú: «Á tə wulə də aba, máŋá mancun wa. Ku kwa nə, à wá píi à va liù tə con, u nə tun nə. ³⁴ Bwálí tə, à nə vèli, á wàri lá á twi. Ku mù nə pɪn, á wá pià nə. Yá á bá na nə». ³⁵ Zwifə-ba yun tián dàh bwe duən, ba wú: «Yèn nə, u wá va, sə nə ba wá ni? Ku yì u pià, sə u va Zwifə-ba con, ba nə wulə *Gərekə-ba tián tə wa, naaa? Ku dàh nə ya, u pià u kàri Gərekə-ba, naaa? ³⁶ Sugú təntə dəh nə yì bèèèè? U swìn də, nə wá pià wá, yá nə bá na wá. U tə swìn də, bwálí tə, u nə vèli, nə wàri lá, nə vèli».

Zwezi yì ndə nabuliyii nə

³⁷ Càná tə talkwa diun tə yun diun nəfaru. Zwezi dàh zàn u ziga yü nə, u swìn, u wú: «Də nanyuni nə jə liù, sə u bà à con, u nyu níá. ³⁸ Liù tə, u nə keni u waa à nə wuuu, níá wá nan u con tə dəri. Níá təntə pɪn mu. Mə

† Wian zagu kwa nə, Zwifə-ba yáá dá ku càná təntə.

nətu nə, ku púpúní Yü sagı tə wa». ³⁹ Zwezi nə swîn nətu tə, ku ya Yü-**Sıju* tə yoo nə, u swîn. Ku mù Sıju təntə nə Yü nə wá pa lià tə nə, ba nə keni ba waa u nə wuuu. Zwezi yà tə wà u dun tə wa pií u dı. Ku mù nə pın, u yà tə wà pın, Yü-Sıju tə bà lou wa.

Laluu tə pwèe duən wa Zwezi yırı
(Tutunan 28.23-27)

⁴⁰ Laluu tə wa lià duən nə ni tə sùràn təntə, ba swîn, ba wú: «Βεε wà tə cígá ya Yü nii **sùsùnù təl!*» ⁴¹ Ba duən də swîn, ba wú: «U mù nə yı **Kərisə!*» Ba duən də tə kúù swîn, ba wú: «Kərisə tə mε, sə u nan Galile nagwanaa wa?» ⁴² Kərisə wá nan piú **Davidə dwíí tə* wa. Yá ku wá yà Bətələhemə nə. Mə Bətələhemə tu təntə wa nə Davidə nan. Ku púpúní Yü sagı tə wa nətu. ⁴³ Ku mù nə pın, lià tə dān ma pwèe duən wa, Zwezi yırı. ⁴⁴ Laluu tə wa lià duən yà pià, sə ba ja wá. Yá ba liù mama jìlàn wà u yıra dwən.

⁴⁵ Lià tə, ba nə tun, sə ba ja Zwezi, dān ma pií ba va **Zwifə*-ba Yü **jonwana* yun tìlàn tə, də **Farızian*-ba con. Ba bwe, ba wú: «Bèèèe nə pın, á ma wà Zwezi jın, á ja á bà?» ⁴⁶ Lià təntə ma le ba, ba wú: «Liù mama tə wà sugu swîn, ndə bεe təntə nə». ⁴⁷ Farızian-ba ma pií ba bwe ba, ba wú: «Yá á mù tətə wà á tìlàn dugu, á pa u gıgarı aba?» ⁴⁸ Liù wulə yun tìlàn tə, də Farızian-ba wa, u nə ken u waa Zwezi nə, naaa? ⁴⁹ Laluu təntə, ku nə yəri Yü **nii* tə, u nə pın **Moyizə* nə, wá cùgù».

⁵⁰ Farızian-ba wa liù don, də ya yın lá, u yırı nə Nikodemə. U mù nə dí yáá u va Zwezi con, mánjá don wa. U zàn u swîn ba duən tə con, u wú: ⁵¹ «Ku nə twá də Yü nii tə, u nə pın Moyizə nə, nə wàri liù bürà nə bürı, də u nə wà u nii tún, u bırı nəba, sə nə cugu u sugu, nə lwarı ku tə, u nə fwa». ⁵² Ba ma le Nikodemə, ba wú: «N də tətə yı Galile tíú, naaa? Vəli, n kàri ku tə, ku nə púpúní Yü sagı tə wa. N wá na də, Yü nii **sùsùnù* nədu mama tə wà Galile nan!»

Kacwaru don ba nə jın yoo
(Romə tìlàn 2.1-3, 17-23)

⁵³ [Ku kwa nə, ba liù də mama zàn, u va u sàh.

8 Yá Zwezi vəli **oliviye* tìlàn paan tə yuu. ² Ku tıpurı jju tətə nə, Zwezi kúù pií u va **Zwifə*-ba Yü **dìè* tə wa. Laluu tə mama twi u con. Yá u dān ga jəè tıa, u kàri ba.

³ Ku mánjá tə wa, Yü nii **yənu* tìlàn tə, də **Farızian*-ba jın kan don, ba ja bà. Ba zıgı kan tə lià tə mama yáá con. Kan təntə yà yı ba dıgà u yuu, də u wulə u cwàri.

⁴ Yá ba swîn Zwezi con, ba wú: «Karnyına, kan wà tə yı, ba zàn ba ja nəpon nəpon də, u wulə u cwàri. ⁵ **Moyizə* pın nəba nii Yü **nii* sagı tə wa, sə nə dıli kayirə təntə də kapana nə gu. N mù dān wú bèèèe?» ⁶ Ba yà swîn ku nətu tə, sə ba ma ja Zwezi dān nə, sə ba dān twá ku nə, ba kə yoo u nii nə. Zwezi kwá tıa, u ja u jıfua, u ma púpúnı tıa. ⁷ Ba dān nə tə zıga lá, ba bwe wá, u kwılán yı nə, u swîn ba con, u wú: «Á wa liù tə, u tə nə wà cuna fwa, sə u dí yáá, u tı kapan, u ma dıli kan tə». ⁸ Yá u kúù pií u kwá, u wulə u púpúnı tıa.

⁹ Mánjá tə, ba nə ni ku nətu tə, ku zıgı ba nəkwıa tíú tə

nə, ba nan nədu nədu, ba va ba zwèe. Yá ku ga Zwezi cıci də kan tə, u nə zıga u yáá con. ¹⁰ Zwezi dān ma kwılán yı nə, u swîn u con, u wú: «Kan, lià tə, ba nə pià, ba kə yoo n yuu wa, tə wa yèn nə? Ba liù mama wà mú yoo fwa, sə ku cùgù mú, naaa?» ¹¹ Kan tə ma le Zwezi, u wú: «**Yuu-Tiu*, liù mama təl!» Zwezi ma swîn u con, u wú: «Á də nə bá fwa mú yoo, sə à cùgù mú. Vəli, n dān nə kúù dān ká pií n tun cuna, míámıán.»]

Zwezi pın poni ləzoni nə
(Zwan 1.4-5, 9-12; 5.26-37; 12.46-50)

¹² Zwezi dān kúù pií, u swîn lià tə con, u wú: «Á mù nə yı ləzoni poni. Liù tə, u nə twá də nə, ku tíú bá va yikunu wa, abada. Yá u wá na poni tə, ku nə pın mu tə, ku nə ba zwèe Yü con».

¹³ Ku yuu wa, **Farızian*-ba swîn u con, ba wú: «N tətə nə swîn n tətə yoo. Ku mù nə pın, n sugu tə ba dēh jə». ¹⁴ Zwezi ma le ba, u wú: «Də à nə swə à swîn à tətə yoo, ku yı cígá. Á mù yəə bwálı tə, à nə nan lá à bà, à ga yəə à tə vəli lá. Á mù yəri bwálı tə, à nə nan lá, á ma kúù yəri bwálı tə, à nə vəli. ¹⁵ Á mù yáá twá də ləzoni yənu nə, á ma bürı lià bürà. Á mù ba liù mama bürà bürı. ¹⁶ Yá à mù nə wá bürı liù bürà də, ku yáá ya ku cígá wa. Ku tà à cıci. Á nyına Yü tə, u nə tun nə, u yáá wulə də nə. ¹⁷ Ku púpúnı Yü **nii* sagı tə wa, u nə pın **Moyizə* nə u pa aba, də lià bələ nə swîn yoo nədu, ku yoo tə yı cígá. ¹⁸ Á mù swîn à tətə yoo, yá à nyına tə, u nə tun nə, u də swîn ku yoo təntə». ¹⁹ Ba dān ma swîn u con, ba wú: «N nyına tə wa yèn nə?» Zwezi le ba, u wú: «Á yəri à tətə, á ma yəri à nyına tə də. Də á nə yəə nə, á wá yəni à nyına tə də».

²⁰ Zwezi yà wulə **Zwifə*-ba **Yü* diè tə wa, səba tə nə kəni lá bwálı nə, u kàri lià tə. Mə ku bwálı tə wa, u swîn sùràn təntə. Ku mánjá təntə wa, də u janu mánjá tə wá yı. Ku mù nə pın, liù mama wà wá jın.

Zwezi bırı də, u vələ u nyına Yü con
(Zwan 7.33-36)

²¹ Zwezi kúù pií u swîn lià con, u wú: «Á mù wá víı, á wá pià nə, á ga. Yá á wá tı á cuna tə wa. Á wàri bwálı tə, à nə vələ, á vəli». ²² **Zwifə*-ba yun tìlàn dān swîn duən con, ba wú: «U nə swîn də, nə wàri bwálı tə, u nə vələ tə, nə vəli, ku bá ya u pià, u gu u tìlàn?» ²³ Zwezi le ba, u wú: «Á dəkuu yı ku wulə tıa ka tə yuu, à mù dəkuu ga yı ku nan Yü. Á mù sàh nə yı luu ku tə, à mù tà luu ku tə liù. ²⁴ Ku mù nə pın, à ma swîn á con də, á wá tı á cuna tə wa. Á nə wà cígá pın də, à mù nə yı liù tə, u nə wulə mánjá mama, wuuu, á wá tı á cuna tə wa». ²⁵ Ba ma bwe wá, ba wú: «N mù nə yı wàè?» Zwezi le ba, u wú: «Á dí yáá à swîn á con ku jju tə mama. ²⁶ Á yuu yìèn dáá zənzən, à nə mε, sə à swîn tə yoo á con. Liù tə, u nə tun nə, yı cígá tíú. Yá ku tə, u nə bırı nə, ku mù nə, à də swîn lià con, ba nə yı luu nə tı». ²⁷ Ba yà wà lwarı də, ku ya nyına Yü yoo nə, u swîn. ²⁸ Zwezi dān ma swîn ba con, u wú: «Mánjá tə, á nə wá zın **Ləzwənə-Biu* † tə, á kə yı nə, ku mánjá tə wa, á dān wá lwarı də, à mù nə yı liù tə, à nə wulə mánjá mama,

† Zwezi yı u nə wá pií u va Yü con tə yoo nə u swîn nətu.

wuuu. Á wá lwarí dæ, à ba won mama fwa à tiàn næ. Yá à sùràn tæ yi ku tæ à nylna Yu næ kàrì næ, à swìn à burí lià tæ. ²⁹ Mánjá mama, à fwa ku tæ, liù tæ, u næ tun næ, næ swæ. Ku mù næ pín, u wulæ dæ næ. U wà næ yá à cllcll».

³⁰ Mánjá tæ wa, Zwezi swìn ku nætu tæ, lià zenzæn ken ba waa u næ.

Cígá yi ka naŋa Yu con

(Romæ tián 6.14-23; Galasi tián 3.7, 29; 1 Zwan 3.8-10)

³¹ Zwezi swìn *Zwifæ-ba con, ba næ keni ba waa u næ, u wú: «Á næ jon à sùràn tæ, á zilí tæ nii, dæ á cígá yi à karbia. ³² Ku nætu næ wá pa á lwarí cígá tæ. Yá cígá tæ næ wá jon aba á cuna tæ wa, sæ á tlnl á tiàn». ³³ Zwifæ-ba tæ ma píí ba le Zwezi, ba wú: «Næ mù yi ba lurí næba *Abærahámæ dwíí tæ wa. Næ mù wà liù yonju yln míámíán. Ku fwa nætæ, n ma wú: «Á dàñ wá tlnl á tiàn?» » ³⁴ Zwezi ma le ba, u wú: «Cígá mama, à mù næ swìn ku á con: Liù tæ mama, u næ tun cuna, u yi cuna yonju. ³⁵ Yá yonju tà u wulæ sàñ wa, mánjá mama. Sàñ tæ biú næ wulæ sàñ tæ wa, mánjá mama wuuu. ³⁶ Dæ Yu-Biu tæ dàñ næ jon aba á cuna wa, á wá tlnl á tiàn, cígá cígá. ³⁷ Á yèé dæ, ba lurí aba Abærahámæ dwíí tæ wa. Á ba à sùràn tæ jonæ. Ku mù næ pín, á pià, sæ á gu næ. ³⁸ Ku tæ, à nylna næ pín à na, ku mù næ à swìn á con. Á dæ yi ku tæ, á dæ nylna tæ næ burí aba, næ á cuga, næ á tunja». ³⁹ Ba kúú píí ba le wá, ba wú: «Næ nylna næ yi Abærahámæ!» Zwezi ma swìn ba con, u wú: «Dæ á cígá næ nan Abærahámæ dwíí tæ wa, á mæ, sæ á fwa ku tæ Abærahámæ næ fwa. ⁴⁰ Á næ pià, sæ á gu næ, à mù liù tæ, à næ swìn cígá tæ, Yu næ burí næ á con, Abærahámæ wà ku nyln don fwa. ⁴¹ Ku yi á nylna tæ tutunan næ, á tunja». Ba ma kúú swìn u con, ba wú: «Næ tà bia tæ, ba næ lurí yiræ duæn næ. Næ nylna yi nædu, ku mù næ yi Yu». ⁴² Zwezi le ba, u wú: «Dæ Yu cígá yà næ yi á nylna, á yà wá sóní næ. Ku ya Yu con næ, à nan à bà. Ku tà à tæ tæ næ twí à tiàn næ, ku ya u mù næ tun næ. ⁴³ Bæeæ næ pín, á ba à sugu tæ dæñ næn? Ku yi á næ ba pià, sæ á sèe à sùràn tæ. ⁴⁴ Á nylna næ yi *Sitana. Ku mù næ pín, á pià á tun á nylna tæ tæ fura yiæn. Ku juju mama, u yln laguru. U wà cígá swænæ mama. Yu cígá ga tælé u con. Mánjá tæ, u næ kuni kunkun tæ, u sùràn yáá yi, ndæ u tæ tæ næ yi nætu. U yi kunkunu tæ, u næ ya kunkuna nylna. ⁴⁵ Á mù yi, à næ swìn cígá tæ næ pín, á ba næ cígá pín. ⁴⁶ Á wa lá, wàà næ wàá u burí dæ, à tun cuna? Dæ ku næ yi cígá næ à swìn, bæeæ næ pín, á ma ba næ cígá pín? ⁴⁷ Liù tæ, u næ ya Yu nyæn, u yáá cugu Yu sùràn tæ. Á tà Yu nyæn. Ku mù næ pín, á ba Yu sùràn tæ cuga».

Zwezi dæ Abærahámæ yoo

(Zwan 10.25-33)

⁴⁸ *Zwifæ-ba yun tiàn tæ dàñ ma swìn Zwezi con, ba wú: «Næ ba cígá jæ, sæ næ swìn dæ, n yi Samari tíú, yá *zinæ dæ wulæ n yuu wa, naaa?» ⁴⁹ Zwezi le ba, u wú: «Zinæ tælé à yuu wa. Ku yi à mù bwí à nylna Yu næ. Yá á mù wulæ á muŋæ næ. ⁵⁰ Á mù ba à dun pià. Liù nædua næ wulæ, u næ pià dun tæ, sæ u pa næ. U mù ga næ burí lià bura. ⁵¹ Cígá mama, à mù næ swìn ku á con: Liù tæ,

u næ zilí à sùràn tæ nii, u bá ti abada». ⁵² Zwifæ-ba yun tiàn ma swìn u con, ba wú: «Síún næ, næ dàñ næ yèé dæ, n yi zinæ næ wulæ n yuu wa. *Abærahámæ tuga, Yu nii *sùsùnà tæ dæ tuga. Yá n mù swìn dæ, liù næ zilí n sùràn tæ nii, u bá ti abada. ⁵³ N dwæ næ nibeæ Abærahámæ, u næ tuga, naaa? Yu nii sùsùnà tæ dæ tuga. N mù buŋa dæ n yi wàà?» ⁵⁴ Zwezi le ba, u wú: «Ku næ yi à tæ tæ næ pín dun à tiàn næ, tæ dun tæ yi tutu. Ku yi à nylna Yu tæ næ pín dun næ. U mù liù tæ, á næ swìn dæ, u yi á Yu tæ. ⁵⁵ Á mù yèri wá, à mù ga yèé wá. Dæ à næ swìn dæ, à yèri wá, à ya kunkunu ndæ á næ. Á yèé wá, à ga jæ u sugu tæ. ⁵⁶ Á nibeæ Abærahámæ púé poli dæ, u næ bún dæ, u wá na à túrí diun tæ. U ni ku diun tæ, yá u yln pupwæn wa». ⁵⁷ Zwifæ-ba yun tiàn swìn u con, ba wú: «N tæ næ ba bina finu jæ, yá n ni Abærahámæ, naaa?» ⁵⁸ Zwezi le ba, u wú: «Cígá mama, à mù næ swìn ku á con: Á mù yà wulæ, dæ ba tæ wà Abærahámæ lurí».

⁵⁹ Ku mù sugu tæ tæ yuu wa, ba pæe kapana, sæ ba ma dúl wá. Ku mù næ pín, Zwezi sægè, u nan Zwifæ-ba Yu *diè tæ wa.

Zwezi pori bæe don yíá

(Marækæ 8.22-25; 10.46-52)

9 Diun don næ, Zwezi ti cwænæ don, u læ. U næ ma læ, mánjá tæ wa, u ni bæe don. Ba lurí wá liliu. ² Zwezi karbia tæ ma bwe wá, ba wú: «Karnylna, ba lurí bæe tæ liliu. Wàà næ tun cuna? Ku yi u mù, næ à yèé u nylna-ba næ tun cuna, ku ma pa u yi liliu?» ³ Zwezi le ba, u wú: «Ku tà u mù næ tun cuna, næ à yèé u nylna-ba næ tun cuna. Ku yi ku yí nætu, sæ Yu tutunan tæ twá u næ, tæ burí tæ tiàn. ⁴ Á mæ, sæ à tun Yu tutunan tæ, dæ tia tæ wá yí. U mù Yu næ tun næ. Tia næ twi ka yí, liù mama kúú bá wàní u tun. ⁵ Mánjá tæ wa, à næ tæ wulæ luu wa, à yi læzwænæ poni».

⁶ Zwezi næ swìn tæ sùràn tæ tæ kwa næ, u pi muman tia, u ma bu turan mancin. U ga fwa turan tæ tæ, u ma tà liliu tæ yíá næ. ⁷ Yá u ga swìn u con, u wú: «Væli càrú tæ wa, ba næ bonæ <Silowe>, n kwán níá, n ma puli n yáá tæ». Silowe tæ dæñ næ yi <liù, ba næ tun>. Liliu tæ væli, u puli u yáá tæ. U píí u biàn, mánjá tæ, u yíá tæ pórí tæ na lá zæni. ⁸ U jæn duæn, dæ ba tæ, ba næ dí yáá, ba na wá dæ, u lòri tæ, dàñ ma swìn, ba wú: «Ku tà bæe wà tæ, yà næ jèé tia, u lòri tæ, naaa?» ⁹ Ba duæn swìn, ba wú: «Mæ u næ». Ba duæn dæ swìn, ba wú: «Ku tà u mù. Ku yi u nyunyuga». Bæe tæ tæ tæ dàñ ma swìn, u wú: «Ku cígá ya à mù!» ¹⁰ Ba dàñ ma bwe wá, ba wú: «Nætæ næ ku twá, n yíá tæ ma pórí?» ¹¹ U ma le ba, u wú: «Bæe tæ, ba næ bonæ Zwezi tæ, næ fwa turan, u ma tà à yíá tæ næ, u ga swìn à con, sæ à va à puli à yáá tæ càrú tæ wa, ba næ bonæ <Silowe>. À ma va lá, à næ puli à yíá tæ à zwæe, kwa næ, à yíá tæ na lá». ¹² Ba tæ ma bwe wá, ba wú: «Bæe tæ tæ wulæ yèn næ?» U ma le ba, u wú: «À yèri u bwáí».

Faruzian-ba tæ bwe liliu tæ, u yíá næ pórí tæ

¹³ Ba dàñ ma ja bæe tæ, u yíá tæ næ pórí tæ, ba ja va *Faruzian-ba con. ¹⁴ Diun tæ tæ yln *Zwifæ-ba *sié diun, yá Zwezi ga fwa turan, u ma pórí bæe tæ yíá. ¹⁵ Ku mù næ pín, Faruzian-ba dæ kúú bwe bæe tæ, ba wú: «Ku fwa

nətə, n yíá tə ma pórí?» U le ba, u wú: «Zwezi fwa turan mancin, u kə à yíá tə nə. À vèli à puli à yáá tə. Mə ku nə, à na lá». ¹⁶ Ku yoo təntə yuu wa, Farizian-ba wa lià swìn, ba wú: «Ku bɛɛ təntə wà Yü nan. Ku mù nə pɪn, u ba sié duən tə nii zilí». Ba duən də kúù swìn, ba wú: «Nətə nə cuna liù wá twá, u ma fwa Yü diàn mɪmɪnu tətə yiri?» Ku nətə tə pɪn ba pwèe duən wa. ¹⁷ Ba kúù bwe bɛɛ tə, u yà nə yɪ liliu tə, ba wú: «N mù con, n buŋa də bɛɛ təntə, u nə pórí n yíá tə, yɪ wàà?» Bɛɛ tə ma le ba, u wú: «U yɪ Yü nii *sùsùndù».

¹⁸ Zwifə-ba yun tián tə wà cígá pɪn də, u tətə yà yɪn liliu, yá u yíá tə ga pórí. Ku mù nə pɪn, ba ma bon u nuu də u nyɪna. ¹⁹ Ba nə twi ba yí lá, ba bwe ba, ba wú: «Bɛɛ wà tə cígá yá á mù biú, naaa? Cígá mama, á wú u yɪ ba luri wá liliu? Ku dàñ fwa nətə, u ma na lá?» ²⁰ U nuu də u nyɪna tə ma le, ba wú: «Nə yəə də, u ya nə mù biú, yá u ga yɪ ba luri wá liliu. ²¹ Ku nə fwa nətə, u dàñ ma na lá síún nə, nə yèrì ku mù. Nə ma kúù yèrì liù tə də, u nə pórí u yíá tə. Á bwia u tətə, u də yɪ nək-wia, u wàá u tətə yoo u swìn». ²² Zwifə-ba yun tián fən yà jə u nuu də u nyɪna tə. Ku mù nə pɪn, ba swìn ku nətə tə. Zwifə-ba yun tián yà ken nii nədu, sə ba dɪŋi liù tə mama, u nə wá swìn də, Zwezi nə yɪ *Kərisə, ba li ba *jéré diè tə wa. ²³ Ku mù nə pɪn, u nuu də u nyɪna tə ma swìn də, u də yɪ nək-wia, ba bwia u tətə.

²⁴ Farizian-ba kúù bon liliu tə, u yíá tə nə pórí tə, nɛɛ bələ nii nə, ba swìn u con, ba wú: «Swìn cígá Yü yáá con. Nə mù yəə də, bɛɛ wà tə yɪ cunu». ²⁵ U le ba, u wú: «Də u nə yɪ cunu, à mù yèrì ku. Yoo nədu nə, à yəə. Á yà yɪ liliu, yá síún nə à yíá dàñ na lá». ²⁶ Ba ma swìn u con, ba wú: «Nətə nə, u fwa mú? Ku yɪ u fwa nətə, u ma pwéré n yíá tə?» ²⁷ Bɛɛ tə kúù le ba, u wú: «Á dí yáá à swìn ku, à buri aba, yá á wà ku cugu. Bèèè nə pɪn, á pià, sə à kúù pií à bwé ku? Ku yɪ á də tətə pià, sə á jì u karbia, naaa?» ²⁸ Ba dàñ twɪn wá, ba ga swìn, ba wú: «Ku yɪ n mù nə ya u karbiu, nə mù yɪ *Moyizə karbia. ²⁹ Nə yəə də, Yü swìn Moyizə con. U tə ba tə mù, nə yèrì bwálí tə, u nə nan». ³⁰ Bɛɛ tə ma le ba, u wú: «Mə ku yoo təntə nə gwárí nə də, á nə yèrì u nə nan lá, yá u ga pórí à mù yíá. ³¹ Nə yəə də, Yü ba cunu yɪjɪn le. Ku ya liù tə, u nə zilí Yü nii, u ga tuŋa Yü fura nə, Yü yàá cugu. ³² Nə tə wà nì mama abada də, liù pórí liliu yíá, ba nə luri wá, də u yɪ nətə. ³³ Də bɛɛ təntə yà nə wà Yü nan, u yà wàrì won mama, u tuŋa». ³⁴ Ba ma le wá, ba wú: «N tətə mama yɪ ba luri mú cuna wa, n ga pià, sə n kàrì nəba!» Ba dàñ ma dɪŋi wá, ba li ba jéré diè tə wa.

(Likə 10:21; 2 Korəntə tián 4.3-6; 1 Piyerə 2.6-8)

³⁵ Zwezi dàñ nì də, Farizian-ba dɪŋi bɛɛ tə, u yà nə yɪ liliu tə, ba li ba jéré diè tə wa. Zwezi ma jérí bɛɛ tə, u bwe wá, u wú: «N ken n waa *Ləzwənə-Biu † tə nə, naaa?» ³⁶ Bɛɛ tə le Zwezi, u wú: «Ku mù nə yɪ wàà, *Yuu-Tiu? Á swə, sə à kə à waa u nə». ³⁷ Zwezi ma swìn u con, u wú: «N yíá cə ku tíú yuu wa. Mə u mù nə wulə u swìn n con, síún nə!» ³⁸ Bɛɛ tə dàñ ma swìn, u wú: «Yuu-Tiu, à ken à waa n nə». Yá u ga tu u nadwana yuu, u bu Zwezi nə.

† Zwezi yɪ u tətə yoo nə u swìn.

³⁹ Zwezi dàñ ma swìn, u wú: «Á twi luu ku tə wa, sə à buri lià bura. Á pa lilirən yíá pórí, à ga pa lià tə, ba yíá nə na lá, lwàñ ba jì lilirən». ⁴⁰ Farizian-ba lià duən yà wulə ku bwálí tə wa. Ba nə nì tə sùràn təntə, ba bwe Zwezi, ba wú: «Nə də yɪ lilirən, naaa?» ⁴¹ Zwezi le ba, u wú: «Á yà nə ya lilirən, á yà ba cuna jə. Á dàñ nə swìn də, á na lá. Ku mù nə pɪn, á cuna tə wulə wuuu».

Zwezi yɪ payru nəzəŋu

(1 Piyerə 2.24-25, 5, 1-4)

10 ¹⁻² Zwezi kàrì lià tə də zwansisari, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Liù tə, u nə twá mimii, u ma zwɪ patuu wa, ku tíú nə yɪ payru tə. Yá liù tə, u nə ba patuu mimii twá, u ma zwɪ, u ga twá ku bwálí don, u ma zwɪ, ku tíú yɪ ŋwìàn, u ga yɪ laguru. ³ Liù tə, u nə cì patuu tə nii nə, u yàá súrí ku mimii, u pa payru tə nə. Yá pee tə ga cuga tə payru tə kori. U yàá bon u piə mama də ka yɪrɪ, u ma li tə patuu tə wa. ⁴ U nə li pee tə mama, u zwèe, u dàñ yàá ya tə yáá, pee tə ga pí u kwa. Ku nətə buri də, tə yəə u kori swíán. ⁵ Pee tə bá sèe, tə pwí liù don kwa. Tə yèrì u kori swíán. Ku mù nə pɪn, tə nə nɪ liù don, tə wá dəri, tə jén u yáá nə».

⁶ Zwezi kàrì lià tə də zwansisara tə, ba ga wà yoo tə, u nə pià, sə u swìn ba con, tə dèñ nì. ⁷ Zwezi kúù swìn, u súrí lá, u wú: «Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Á mù nə yɪ patuu tə mimii. ⁸ Lià tə mama, ba nə dí à yáá, ba bà tə yɪ ŋwɪna də lagura. Yá pee tə wà ba cugu. ⁹ Á mù nə yɪ ndə mimii nə. Liù tə, u nə twá də nə, u ma zu Yü wá jon ku tíú. U wàá u zwɪ də u naŋa ndə pee tə nə, u ga wá na u nii wodiu də. ¹⁰ Ŋwìàn mù yɪ u yàá bà, sə u ŋu, sə u gu, sə u cùgù. Á mù yɪ à twi, sə à ti, sə lià tə ma na mu, sə ba na mu, ku nə ywán cígá cígá.

¹¹ Á mù nə yɪ payru nəzəŋu. Payru nəzəŋu yàá ja u mu, u ma lárí u pee yuu nə. ¹² Yá liù tə, u nə cì pee nə, sə ba ŋwín wá, ku tíú mù yɪ səbiu tə nə, u ywàŋá. Yá pee tə tà u mù nyiən. Ku mù nə pɪn, u nə nɪ buyuru, də nyankwan ku biàn, u yàá dugu pee tə, u ga dəri u jén. Buyuru tə dàñ yàá tu pee tə wa, ku ja tə, ku laga tə duən yáá nə. ¹³ Ku nətə dàñ buri də, u yɪ u tuŋa səbiu yɪrɪ, pee tə yoo ba wá jə. ¹⁴ Á mù nə yɪ payru nəzəŋu tə. Á yəə à pee tə, à pee tə də ga yəə nə. ¹⁵ Mə nətə nə, à mù də à nyɪna Yü tə yəə duən. U yəə nə à də ga yəə wá. Á ja à mu, à ma lárí à pee yuu nə. ¹⁶ Á tə jə pee duən, tə nə təlɛ patuu ku tə wa. Á mɛ, sə à pià tə pee təntə, də à ja bà. Pee tə mama dàñ wá nì à kori. Ku dàñ wá yà patuu nədu, yá payru tə də wá yà nədu. ¹⁷ Á pɪn à mu tə, sə à kúù pií à jon. Ku mù nə pɪn, à nyɪna Yü swə nə. ¹⁸ Liù mama wàrì à mu tə, u li u tián nə. Á mù tətə nə ja cwəŋə, sə à pa à mu tə, à mù nə ma ja cwəŋə də, sə à pií à jon à mu tə. Á nyɪna Yü nə pɪn nə ku nii təntə». ¹⁹ Zwezi sùràn təntə ku pɪn, Zwifə-ba yun tián tə kúù pií ba pwèe duən wa. ²⁰ Ba wa lià zənzən yà swìn, ba wú: «*Zini nə wulə u yuu wa, u ga nyàŋà. Á dàñ ká cugu u sùràn tə!» ²¹ Ba duən də swìn, ba wú: «Zini nə wulə liù yuu wa, u wàrì sùràn tətə u swìn. Liù tə zini nə jə, u wàrì liù yíá u pórí».

Zwifə-ba yun tián viga Zwezi

(Zwan 8.51-59; 14.9-11)

²² Ba yà wulə ba dé cànà don, ka nə yɪ *Zwifə-ba Yɪ *diè tə nii sùrú bɪnɪ cànà, *Zwerizalemə nə. Ku mánjá tə yà yɪ waran mánjá. ²³ Zwezi vəli Yɪ diè tə wa. U jijiri bwálí tə nə, ba nə boŋə «Salumun napakulu». ²⁴ Zwifə-ba yun tián kɪkarɪ wá, ba ga swìn u con, ba wú: «N pià, sə nə bɛéé n yoo nə waa con, wuuu, ku jə vələ dɪn don? Swìn ku nə con nəpon nəpon də, n cígá nə yɪ *Kərisə».

²⁵ Zwezi ma le ba, u wú: «À dí yáá à swìn ku á con, yá á wà cígá pɪn à sugu tə nə. Yìèn tə, à nyɪna Yɪ nə pɪn nii, à ma fwa, tə mù nə bɪrɪ liù tə, à nə ya. ²⁶ Á twá á tɛ̀lé à pee tə wa. Ku mù nə pɪn, á wà cígá pɪn à sugu tə nə. ²⁷ Á mù pee tə cuga à kori. Á də yə́é tə swíán, yá tə ga pwí à kwa. ²⁸ Á pɪn tə mu tə, ku nə ba zwèe Yɪ con. Tə kúù bá jén, abada. Yá liù də mama kúù wàri tə, u li à jìàn wa. ²⁹ Á nyɪna Yɪ diàn tə dwə won mama. U mù nə pɪn pee tə nə. Yá liù mama kúù wàri tə, u li u mù nyɪna Yɪ jìàn wa. ³⁰ Á mù də à nyɪna Yɪ ya nədu».

³¹ Zwifə-ba yun tián kúù pèe kapana, sə ba ma dɪlɪ Zwezi, ba gu. ³² Zwezi ma bwé, u swìn ba con, u wú: «À nyɪna Yɪ diàn tə pɪn, à tun tutunzəŋə zənzən, á yíá yuu wa. Ku ka tətə yɪrɪ nə, á pià, sə á dɪlɪ nə, á gu?»

³³ Zwifə-ba yun tián le wá, ba wú: «Ku tà nə pià nə dɪlɪ mù, nə gu, n nə tun tutunzəŋu yɪrɪ. N swìn n twɪn Yɪ. N də ya ləzwənə, n ga pià, n ja n tiàn, n ma fwa Yɪ».

³⁴ Zwezi le ba, u wú: «Ku púpúní á sagɪ tə wa də, Yɪ swìn də, á yɪ yɪ. ³⁵ Ku mù sagɪ təntə wa, Yɪ swìn lə-zoni con, u ga ja ba, u boŋə «yɪa». Nə ga yə́é də, nə wàri ku tə, Yɪ nə swìn u sagɪ tə wa nə, nə pɪn ku jén lá. ³⁶ Á mù ya nyɪna Yɪ nə kúrí nə, u kə vən nə, u tun luu ku tə wa. Yá à dàñ swìn də, à yɪ Yɪ-Biu. Á dàñ fwa nətə, á ma wú, də à twɪn Yɪ? ³⁷ Də à nə bá à nyɪna Yɪ tutunan tə tunja, á dàñ ká pa nə cígá! ³⁸ Yá à dàñ nə tunja à nyɪna Yɪ tutunan tə, á mɛ, sə á pa nə cígá. Á nə ba pià, sə á pa nə cígá, ku mɛ, sə á tə tutunɪ tə yɪrɪ, á pa nə cígá. Ku nətu wá pa á lwarɪ də, à nyɪna Yɪ wulə də nə, à də ga wulə də à nyɪna Yɪ».

³⁹ Ba kúù zàn, ba pià, ba ja Zwezi. U ma jén ba yíá yuu. ⁴⁰ Zwezi kúù pií, u va Zwurəden munaa tə nii nə, bwálí tə, Zwan † nə dí yáá, u lə lià tə níá wa. U vəli u wulə ku bwálí təntə nə. ⁴¹ Lià zənzən twi u con, ba swìn, ba wú: «Zwan mù wà Yɪ diàn mɪmunu mama fwa. Yá yìèn tə mama, u nə swìn bɛɛ wà tə yuu wa, tə ya cígá». ⁴² Ku bwálí təntə nə, lià zənzən ken ba waa Zwezi nə.

Zwezi bwin Lazarə, u li tian wa

(Likə 10.38-40; 7.11-16; Marəkə 5.35-43; Zwan 5.21; 6.40)

11 ¹⁻² Betani tián bɛɛ don, ba nə boŋə Lazarə, tua yayɪgu. Mə ku tu təntə wa nə, Mari, də u zunu Marətə də yà wulə. Mari yà nə yɪ kan tə, u nə lwé tralɪ Zwezi nɛɛ nə, u ga ja u yukuran, u ma pupugu tə. U mù nabua yà nə yɪ Lazarə tə. ³ Lazarə nakwana tə dàñ ma

† Ku mù Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, u nə li lià níá wa, ku twá də Yɪ yɪrɪ.

tun liù, sə u swìn Zwezi con, u wú: «*Yuu-Tiu, nəñ, n dabaswənə tə tua yayɪgu». ⁴ Zwezi nə ni ku yoo təntə, u swìn, u wú: «Lazarə yayɪgu tə bá gu wá. Yayɪgu təntə ya Yɪ nə pià, u twá ku nə, u ma bɪrɪ u dun tə, sə u pa, Yɪ-Biu † tə na dun».

⁵ Yá Zwezi yà swə Marətə, də u nyánú Mari, də Lazarə. ⁶ Zwezi nə ni də, Lazarə yì tə, u tə fwa dɪn bələ bwálí təntə wa, u yà nə wulə. ⁷ Ku kwa nə, u swìn u karbia tə con, u wú: «Nə pirə, nə va Zwide nagwanaa tə wa». ⁸ U karbia tə ma le wá, ba wú: «Karnyɪna, ku yɪ nətə? *Zwifə-ba yun tián pià, ba dɪlɪ mú də kapana, ba gu lá nə. Ku tə wà diàn, yá n ga tə pià, sə n pií n va lá?» ⁹ Zwezi le ba, u wú: «Dɪn wa, lugu fugə bələ nə wulə lá. Liù nə vəli yɪcau wa, u ba u naa mà won nə. Luu ku tə yɪcau tə dàñ nə pɪn u yíá na lá. ¹⁰ Yá liù nə kúù u lwàñ, u vəli tɪtɪn nə, u yíá nə ba poni na tə, u yáá mà u naa won nə».

¹¹ Zwezi nə swìn sùràn təntə kwa nə, u swìn ba con, u wú: «Nə dabɛɛ Lazarə yɪ u dwèe, yá à mɛ, sə à va à zɪn wá». ¹² U karbia tə ma le wá, ba wú: «Yuu-Tiu, də ku nə yɪ u dwèe, u yayɪgu tə wá zwèe». ¹³ Zwezi yà pià, sə u swìn də, Lazarə yɪ u tɪga. Yá u karbia tə mù yà bunja də, ku cígá yɪ u dwèe. ¹⁴ Zwezi dàñ ma swìn ku nəpon tə ba con, u wú: «Lazarə yɪ u tɪga. ¹⁵ Á jə pupwən də, á tətə nə yə́é də, à wà lá vəli tə yɪrɪ. Ku mù nə wá pa, á kə á waa à nə. Nə dàñ vələ u con». ¹⁶ Toma tə, ba yà nə boŋə «yɪyɔɔ», u dàñ ma swìn u karbiduən tə con, u wú: «Nə də vələ, nə twá karnyɪna nə, nə tu».

¹⁷ Mánjá tə, Zwezi nə vəli u yí lá, u ni də, ba nə gùri Lazarə, ku jə dɪn banɪa. ¹⁸ Betani yà bwələ *Zwerizalemə, ndə kilomətərə batwa nə. ¹⁹ Yá Zwifə-ba tə yà dáá, ba nə twi Marətə də Mari con, sə ba kə ba pupuə ba nabua tə tian tə yɪrɪ.

²⁰ Marətə dàñ nə ni də, Zwezi blàn, u nan u va, sə u jéri wá. Mari mù pií sàñ nə, u jəè ba diè. ²¹ Marətə nə jéri Zwezi, u swìn u con, u wú: «Yuu-Tiu, də n yà nə yɪn yəbə, à nabua tə yà ba tɪ. ²² Yá də ku mɛ, à yə́é də, mánjá ku tə də tətə wa, won tə mama, n nə lòri Yɪ con, Yɪ wá pa ku mú». ²³ Zwezi ma swìn u con, u wú: «N nabua tə wá pií u bwin, u nan tian wa». ²⁴ Marətə le Zwezi, u wú: «Á yə́é də, Yɪ wá bwin wá, u li tian wa. Ku yoo tə wá tun, mánjá tə wa, Yɪ nə wá bwin tɪga tə, u li tian wa, luu zanɪ mánjá nə».

²⁵ Zwezi ma swìn u con, u wú: «À mù nə yɪ ka bwin tɪga, à mù ga nə yɪ mu tíú. Liù tə, u nə keni u waa à nə wuuu, u wá yà mu wa, də u nə swə, u tɪ də. ²⁶ Yá liù tə də, u nə wulə mu wa, u ga kə u waa à nə, u mù kúù bá tɪ, abada. N pɪn cígá ku yoo təntə nə, naaa?» ²⁷ Marətə le Zwezi, u wú: «Awo, Yuu-Tiu, à pɪn cígá yoo təntə nə də, n yɪ *Kərisə, n ga yɪ Yɪ-Biu. N mù nə ya liù tə, u nə mɛ, sə u bà luu wa».

²⁸ Marətə nə swìn ku nətu tə kwa nə, u pií u víi. U dàñ vəli, u bon u nyánú Mari, u sègè, u swìn u con, u wú: «Karnyɪna twi yəbə, yá u boŋə mú». ²⁹ Mari nə ni tə sùràn təntə, u nýi u zàn lala, u ma vələ Zwezi con.

³⁰ Zwezi yà tə wulə bwálí tə nə, Marətə nə jéri wá. U yà tə wà Betani tu tə wa zwɪ. ³¹ Zwifə-ba yà twi diè tə wa,

†† Zwezi yɪ u tətə yoo nə u swìn.

sə ba kə Mari pupwən. Ba dān ni wá də, u zàn lala, u naŋa kàrá wa. Ba də ma zàn, ba pú u kwa. Ba yà buŋa də, ku yi u vəli ləbəri tə yuu, sə u kwi.

³² U vəli u yí bwálí tə, Zwezi nə wulə lá. Mánjá tə, u nə ni wá, u tua Zwezi nəe dəh, u ga swìn u con, u wú: «Yuu-Tiu, də n yà nə yun yəbə, à nabua tə yà ba ti.»

³³ Zwezi dān ni də, Mari yi u kwi, yá Zwifə-ba tə, ba nə wulə u kwa, də ga kwi. Ku vuvugu u bican, yá pucuni ga zu wá. ³⁴ U dān ma bwe ba, u wú: «Yəh nə nə, á gùri wá?» Ba le wá, ba wú: «Yuu-Tiu bàá, n wá na ku bwálí.»

³⁵ Zwezi dān wulə u kwi. ³⁶ Zwifə-ba dān ma swìn, ba wú: «Á ni nətu tə, u yà nə swə Lazarə». ³⁷ Ba wa là duən də kúu swìn, ba wú: «U mù liù tə, u nə pórí liliu tə yá tə, u yà kúu wàri u fwa, sə bəe wà tə dān ká ti, naaa?»

³⁸ Ku kúu vuvugu Zwezi bican, yá u dān ga vələ ləbəri tə nii nə. Ləbəri tə yà yi ba kua paan wa. Yá kapan dān yà sun ku mimii nə. ³⁹ Zwezi swìn, u wú: «Á surə kapan tə!» Tigi tə nakua Marətə ma swìn Zwezi con, u wú:

«Yuu-Tiu, u dān lwá síún nə. Ku dian bania nə zəh, ba nə gùri wá». ⁴⁰ Zwezi le wá, u wú: «Á wà n con swìn də, n nə kení n waa à nə, n wá na Yu dun tə». ⁴¹ Ba dān ma sùrí kapan tə. Zwezi zìn u yá u kə yu nə, u ga swìn, u wú: «Á nyuna, à kəni n lèeé, n nə le nə tə yri. ⁴² À mù yəé də, n le nə dun mama. Ku dān yi laluu tə yri, ku nə wulə yəbə nə, à swìn ku. À pià, sə ba pa cígá də, ku yi n mù nə tun nə». ⁴³ U nə swìn ku nətu tə kwa nə, u swìn də diàn, u kə yu nə, u wú: «Lazarə, nan yəbə!»

⁴⁴ Tigi tə nan ləbəri tə wa, u jìàn də u nəe ga vwa də gantwen. Yá gànù də ga pú u yáá nə. Zwezi ma swìn là tə con, u wú: «Á kura tə, sə u víi».

Zwifə-ba yun tián pià Zwezi, sə ba gu

(Likə 16.31)

⁴⁵ *Zwifə-ba wa là zənzən, ba yà nə twi Mari con, ni ku tə Zwezi nə fwa, ba ga kə ba waa u nə. ⁴⁶ Yá ba wa là duən vəli, ba man ku tə, Zwezi nə fwa tə, ba buri *Farızlan-ba.

⁴⁷ Farızlan-ba də Yu *joŋwana yun tián tə dān bon Zwifə-ba yun tián duən, ba nə buri *bùrə tə, ba kun duən nə, ba ga swìn, ba wú: «Bəe tə tuŋa Yu diàn mumunan zənzən. Bəeé won nə, nə wá fwa u yura?

⁴⁸ Də nə nə yá wá, sə u tun tə, là tə mama wá kə ba waa u nə. Yá *Romə-ba là wá bà, ba li nəba, ba ga cùgù nə Zwifə-bə Yu *diè tə, də nə dwí tián tə nə luu tə mama wa». ⁴⁹ Liù don yun ba wa, u nə yi Yu joŋwana yun tián nəkwla, ku buri təntə nə, u yri nə Kayifə. U swìn ba con, u wú: «Á ba yoo mama dəh nəh. ⁵⁰ Á buŋa zəni, sə á yəni də, bəe nədua nə tuga nə dwí tián tə yri, ku kukwa ku pa aba, ku doni, ba nə wá cùgù nə dwí tə mama». ⁵¹ Sùràn təntə yà tə u tətə fura sùràn. Ku yi u yà nə yi Yu joŋwana yun tián nəkwla ku buri təntə nə yri. Ku mù nə pın, Yu twá də wá, u ma swìn u nii sugu də, Zwezi mə, sə u ti Zwifə-ba dwí tə yri.

⁵² Ku nətu tə yà tə ba ciu dwí tə yri nə, u wá ti. Ku yi, sə u pií u van Yu bia tə, ba nə laga duən yáá nə, u ja bà, u kə duən nə, u pa ba jì dwí nədu.

⁵³ Ku nə zigi ku diun təntə nə, Zwifə-ba yun tián tə ken ba nii nədu, sə ba gu Zwezi. ⁵⁴ Ku mù nə pın, Zwezi yà kúu bá jijiri, u vəli Zwifə-ba pwərə wa. U nan ku bwálí təntə wa, u zu nagwanaa don wa, ku nə bwələ də kaso lanworu. U mù də u karbia tə yà yun nagwanaa təntə tu don nə, ba nə boŋə «Efərayimə».

⁵⁵ Zwifə-ba *Pakə cànà tə yà bwələ. Là zənzən dān nan nagwanaa təntə wa, ba va *Zwerizalemə də cànà tə tə wá yí, sə ba kwen ba yiən ba mù də Yu pwərə wa.

⁵⁶ Là dān yà twá lá, ba pià Zwezi Zwifə-ba Yu diè tə wa, də ba bwe duən, ba wú: «Bəeé nə, á buŋa u yoo wa? Á yəri də, u nə wá bà cànà tə, naaa?» ⁵⁷ Yu joŋwana yun tián tə, də Farızlan-ba yà pın nii ku tə də, liù tə mama, u nə yəé Zwezi bwálí, sə u swìn ku u buri, u pa ba yəni, sə ba va, ba ja wá.

Mari lwá turali nuga Zwezi nəe nə

(Matie 26.6-13; Marəkə 14.3-9)

12 Zwezi vəli Betani, də *Pakə cànà tə ga dian bardu, sə ka yí. Mə Lazarə tə, u nə tuga, Zwezi ma bwin wá tə, yà wulə ku tu təntə nə. ² Ba fwa wodi, ba pa Zwezi nə. Marətə yà nə wulə, u tərli wodi tə. Lazarə də yun là tə wa, ba mù də Zwezi nə jəé, ba də.

³ Mari dān ti turali nuga litərə fan, ku kwənə nə dáá. Ku yi ba fwa ku də narədə paa tətə. U twe ku Zwezi nəe nə, yá u ga ja u yukuran, u ma pupugu u nəe nə. Diè tə mama nii súde də turali nuga tə lwán tə. ⁴ Karbiu don yun karbia tə wa, ba nə boŋə Yisəkariyətə Zwidasə. Mə u mù karbiu təntə, nə wá ja Zwezi, u pa duŋa nə. U zàn u swìn, u wú: ⁵ «Ku ya nətə, n ma wə turali nuga ku tə yoli səbikulan † biətwa, sə n pa zura nə?» ⁶ Yá u nə swìn ku nətu tə, ku tə zura yoo cígá nə jə wá. Ku yi u ya ŋwìlàn. U yà nə jə ba səbia lǝ tə, u yá ŋwìlən səbiu tə, ba nə kəni ku wa. ⁷ Zwezi dān ma swìn Zwidasə con, u wú: «Yá wá sənwen! Turali nuga ku tə yi, u lwá à nə, sə ku ma kwen nə dun tə nə, ba nə wá kə nə ləbəri wa. ⁸ Zura wulə də aba mánjá mama. Yá à mù ga bá ya də aba mánjá mama».

⁹ *Zwifə-ba laluu ni də, Zwezi wulə Betani nə. Ba dān vəli, ba yí lá, ba pià Zwezi. Ku kúu tə Zwezi ciu nə, ba pià, sə ba na, ku dān yi də Lazarə tə, Zwezi nə bwin u zìn tian wa, nə ba pià, sə ba na. ¹⁰⁻¹¹ Zwifə-ba là zənzən yà naŋa ba wa, ba kəni ba waa Zwezi nə, u nə bwin Lazarə u zìn tian tə wa yri. Ku mù nə pın, Yu joŋwana yun tián tə yà pın nii, sə ba gu Lazarə də.

Zwezi vəli Zwerizalemə

(Matie 21.1-11; Marəkə 11.1-10; Likə 19.29-44)

¹² Ku tıpurı nə, laluu tə, ku nə twi *Pakə cànà tə, ni də, Zwezi wulə cwəŋə wa, u ma biàn *Zwerizalemə.

¹³ Ba za † kura nəe ba ja nan, sə ba jərí wá, də ba bub-wi, ba wú:

«Ozana! Sə dun tə mə ya liù tə yuu wa, u nə biàn *Yuu-Tiu yri tə yuu nə. U mù liù təntə nə yi *Yızərayelə piú».

† Səbikulu nədu yi yituri nədu tuturi ŋwíràn. †† Ba fwa ku nətu tə, sə ma pa dun Zwezi nə.

¹⁴ Zwezi ni binabiə, u di u jəə ka yuu. Ku yoo təntə púpúní Yu sagi tə wa, ku wú:

¹⁵ «Siyon † tiàn-ba, á dànà ká pa fən ja aba. Á nəŋə, á plú tə biàn. U yi u jəə binabiə yuu wa».

¹⁶ Ku máŋá təntə wa, Zwezi karbia tə yà wà yìèn tən-tə dəŋ lwarí. Zwezi nə bwin, u nan tian wa, u na dun Yu con, ku mù təntə kwa nə, ba dàŋ líí ba tiàn də, ku yi u mù yoo yà nə púpúní, Yu sagi tə wa. Yá u mù dàŋ yi u tun tə, sə sùràn təntə nii sú.

¹⁷ Laluu, ba nə yun də Zwezi, máŋá tə wa, u nə bon Lazarə ləbəri tə wa, u bwin u li tian wa, yà wulə ba swìn ku yoo təntə, ba buri là nə. ¹⁸ Zwezi nə tun Yu diàn mumunu təntə. Ku mù nə pin, là tə, ba nə ni ku, ma bà, sə ba jərí wá. ¹⁹ *Farizian-ba dàŋ ma swìn duən con, ba wú: «Á tətə na də, á wàri won mama á fwa. Á nəŋə, laluu tə mama púé u kwa».

Gərekə-ba là duən də pià, ba na Zwezi

(Matia 16.24-27; Ebərə-ba 2.9-10, 14-15)

²⁰ *Gərekə-ba là yà twá, ba wulə là tə wa, ba nə twi *Zwerizalemə, sə ba bu Yu nə *Pakə càna tə wa. ²¹ Ba vəli ba yí Filipə con, u mù nə nan Bətəsayida. Ku tu tə nə wulə Galile nagwanaa tə wa. Ba lòri wá, ba wú: «Yuu tíú, nə pià, sə nə na Zwezi!»

²² Filipə də ma va, u swìn ku Andəre con. Ba là bələ tə me dàŋ vəli, ba swìn ku Zwezi con. ²³ Zwezi ma le ba, u wú: «Máŋá dàŋ yí, sə *Ləzwənə-Biu † tə na dun.

²⁴ Cígá mama, à mù nə swìn ku á con: Mlbiu nə wà tia dəŋ zwí, sə ku pu, ku wá yà mlbiu nədu cici, wuuu. Yá ku nə pua, ku kwa nə, ku yáá fwa bia zənzən. ²⁵ Liù tə, u nə swə u mu, u wá kwìn ku nə. Yá liù tə, u tətə mu tə yoo nə ba wá ja, luu ku tə wa, u ba kwìn u mu tə nə. U wá yà mu tə wa, ku nə ba zwèe Yu con. ²⁶ Liù tə, u nə pià, sə u tun u pa nə, sə u pú à kwa. Ku nətu tə dàŋ wá pa bwálí tə, à nə wulə, à tütùnù tə də wá yà lá. Liù tə, u nə tunja u pin nə, à nyuna Yu wá pa ku tíú na dun».

Zwezi swìn u tian tə yoo

²⁷ Zwezi kúu sùrí lá, u wú: «Síun nə, à bican yi gurəgurə. À dàŋ nə kúu wá swìn bəeəe? À kúu wàri à nyuna Yu à lòri, sə u van nə u li càna tətə wa. Ku yi máŋá ka tə càna tə nə, à twi, sə à dé. ²⁸ À dàŋ wá lòri à nyuna Yu, sə u pa u yiri tə na dun». Kori dàŋ ma swìn yi nə, ku wú: «Á dí yáá à buri à dun tə, à tə wá kwen à buri tə». ²⁹ Laluu tə ku nə yin lá, ni kori təntə, ba dàŋ swìn, ba wú: «Ku yi dwà nə baa». Ba duən də swìn, ba wú: «Ku yi *malika nə swìn u con». ³⁰ Zwezi dàŋ ma swìn, u buri ba, u wú: «Ku tà à mù yiri nə, kori tə swìn. Ku yi á mù yiri nə, ku swìn. ³¹ Síun nə, máŋá yí, sə Yu buri ləzoni bura. Máŋá yí, sə Yu diŋi luu ku tə piú † tə. ³² Yá ku nə yi à mù, máŋá tə wa, ba nə wá zìn nə yu nə, à wá van ləzoni mama, à kə à con».

³³ U yà swìn ku nətu tə, sə u ma buri u tian tə yiri, u nə wá yà nətu. ³⁴ Laluu tə ma le wá, ku wú: «Yu sagi tə buri nəba də, *Kərisə tə, u me, sə u ya lá máŋá mama, wuuu, ku nə ba zwèe. Bəeəe nə pin, n dàŋ ma swìn, də

† Siyon yi Zwerizalemə yiri don. †† Zwezi yi u tətə yoo nə u swìn. ‡ Ku yi *Sitana.

ku me, sə ba zìn *Ləzwənə-Biu tə, ba kə yu nə? Ləzwənə-Biu təntə nə yi wàà?» ³⁵ Zwezi ma le ba, u wú: «Poni tə wulə á tətəŋi wa, máŋá mancin wa. Á vələ poni tə wa, máŋá tə wa, ku nə tə wulə də aba, sə yikunu dàn ká bà tə di á yuu. Liù tə, u nə vələ yikunu wa, u yəri bwálí tə, u nə vələ. ³⁶ Máŋá ku tə wa, poni tə nə tə wulə də aba, á me, sə á sèe poni tə, sə ku pa á wàni á ya poni là». Zwezi nə swìn sùràn təntə kwa nə, u nan u yá ba, u va u sègə u tiàn bwálí don nə.

Zwifə-ba viga, sə ba kə ba waa Zwezi nə

³⁷ Zwezi fwa Yu diàn mumunan zənzən *Zwifə-ba yía yuu. Yá də ku mama ba tə viga, sə ba kə ba waa u nə.

³⁸ Ku yun nətu, sə ku pa Yu nii *sùsùnù *Ezayi sugu tə nii ma sú. U yà swìn, u wú:

«*Yuu-Tiu, wàà nə pin cígá nə sugu tə nə, nə swìn nə buri? Yuu-Tiu diàn tə yi u buri tə wàà nə?»

³⁹ Zwifə-ba yà wàri cígá ba pin Yuu-Tiu sugu tə nə.

Ezayi swìn ku yoo təntə, u wú:

⁴⁰ «Yu púé ba yía nə, u ga pa ba pubuŋa jén. Ku mù nə pin, ba yía kúu ba na. Ba pubuŋa də wàri yoo dəŋ ku lwarí. Yá ba wàri, ba lwani pubuŋi ba twi Yu con, sə u jon ba ba yayıran tə wa».

⁴¹ Ezayi dí yáá, u na Zwezi dun tə. Yá ku dàŋ yi u mù Zwezi yoo nə, u swìn.

⁴² Də ku nətu me, Zwifə-ba yun tiàn tə wa là zənzən ken ba waa Zwezi nə. Yá *Farizian-ba tə yiri nə, ba yà ba ku swìn ba nii wa, sə ba dàŋ ka diŋi ba *jəré diè tə wa. ⁴³ Ku buri də, ba yà swə ləzoni dun, ba doni Yu dun.

Zwezi twi, sə u jon là ba cuna wa

⁴⁴ Zwezi bubwi, u wú: «Liù tə, u nə keni u waa à nə, ku tà à mù cici nə, u keni u waa tə. Ku yi liù tə, u nə tun nə tə nə, u keni u waa tə wuuu. ⁴⁵ Liù tə, u nə ni nə, u ni liù tə də, u nə tun nə. ⁴⁶ À mù twi luu ku tə wa, sə à ya poni à pa ləzoni nə. Liù tə mama, u nə keni u waa à nə, u dàn ká mé yikunu wa. ⁴⁷ Də liù nə ni à sùràn tə, yá u ga ba tə nii nə twá, ku tà à mù nə buri u bura, sə à cùgù wá. À mù tà à twi, sə à buri là tə, luu nə ti, ba bura. Ku ya à twi, sə à jon là ba cuna wa.

⁴⁸ Liù tə, u nə viga nə, u ga wà à sùràn tə sèe, ku mù yoo təntə nə wá buri ku tíú bura. Sùràn tə, à nə swìn tə, nə wá buri u bura luu zanju máŋá wa. ⁴⁹ À nyuna Yu nə tun nə. U mù nə ken sùràn tə, à nə wá swìn, də tətə à nə wá kàri à buri, à nii wa. Ku mù nə pin, à sùràn tə tà à tətə fura sùràn. ⁵⁰ Yá à yəə də, à nyuna Yu nii tə, u nə pin nə, nə pin mu tə, ku nə ba zwèe u con. Ku mù nə pin, ku tə à nə swìn, ku yi à swìn ndə nətu tə nə, à nyuna Yu nə pin nii, sə à swìn ku».

Zwezi sin u karbia tə nē

(Likə 22.14-18, 24-27; Marəkə 10.43-45)

13 Də tia tə nə wà puri, sə ba dé *Pakə càna tə, Zwezi yà dí yáá u yəə də, u máŋá yí. U yà yəə də, u me, sə u yá luu ku tə, sə u piif u va u nyuna Yu con. Zwezi yà sóni u kwa là tə, ba nə wulə luu ku tə wa, yá u tə sóni ba zənzən, u ja le.

² Zwezi dæ u karbia tæ yà jəə duən nə, ba dé wodiu. *Sitana mù yà dí yáá, u kə pubuŋa Zwidasə Yisəkariyctə bican wa, u nə yɪ Simon biú, sə u pa Zwezi duŋa ja wá. ³ Zwezi yà yəə dæ, u yɪ u nan u nyɪna Yɪ con. Yá u yɪ u pií u vəli u nyɪna Yɪ con. U yəə dæ, u nyɪna Yɪ ken wiən tæ mɛ dlàn u juɪn wa. ⁴ U dān nyí u zàn wodiu tæ yuu, u kùrì gànù tæ, u nə zua yuu wa, u tún. Ku kwa nə, u ti pùpɔ́, u vwa u tànǰá nə. ⁵ Ku kwa nə, u dān twe níá u kə tasau wa, u ga wulə u sun u karbia tæ nɛɛ. Yá u ja pùpɔ́ tæ, ku nə vwə u tànǰá nə, u ma pupugə tæ. ⁶ U dān ma sun ba nɛɛ tæ, u va u yí Simon Piyerə. Simon Piyerə ma swìn u con, u wú: «N mù *Yuu-Tiu, n bá sun à mù nɛɛ tæ!» ⁷ Zwezi ma le wá, u wú: «Síún nə n tæ yèrì ku tæ, à nə fwa tæ dèñ. Yá n wá ní ku dèñ, mánǰá don wa». ⁸ Piyerə ma swìn u con, u wú: «Abada! N bá sun à mù nɛɛ, mama!» Zwezi le wá, u wú: «Də à nə wà n nɛɛ tæ sun, n bá ja tori à con». ⁹ Simon Piyerə ma swìn u con, u wú: «Yuu-Tiu, ku kùb tæ à nɛɛ cɪcɪ nə, n wá sun, n dān sun à jìlàn tæ, dæ à yuu tæ mɛ». ¹⁰ Zwezi le wá, u wú: «Liù tæ, u nə swe níá, u kùb ba pià, sə ba swe u yura tæ mama, dæ ku nə tà, u nɛɛ ka sun. U yura tæ mama ziən. U bican yɪ nəpon Yɪ yáá con. Á bican yɪ nəpon. Yá ku dān nə tæ á mama». ¹¹ U yà yèə liù tæ, u nə wá ja wá, u pa. Ku mù nə pɪn, u ma swìn dæ, ku tæ ba mama bican nə ya nəpon Yɪ yáá con.

¹² Mánǰá tæ wa, Zwezi nə sun ba nɛɛ tæ, u zwèe, u ti u ganan tæ, u zu, u ga pií u va u jəə u bwálí nə wodiu tæ bian nə. U dān ga swìn ba con, u wú: «Á yəə ku tæ, à nə fwa aba, tæ dèñ, naaa? ¹³ Á bonǰə nə, á wú: «karnyl-na», nə à yəə «Yuu-Tiu». Ku yɪ cíǰá nə, á swìn. Á yɪ karnyl-na, à ga yɪ Yuu-Tiu. ¹⁴ Də à mù liù tæ, à nə yɪ Yuu-Tiu, à nə yɪ karnyl-na, à dān nə sun á nɛɛ, á dæ tətə dān mɛ, sə á sun duən nɛɛ. ¹⁵ Ku tæ à nə fwa tæ, à fwa ku, sə ku ya nyɪnyɪga, ku pa aba, sə á dæ fwa ku duən yura, ndə à nə fwa ku á yura nətu. ¹⁶ Cíǰá mama, à mù nə swìn ku á con: *Tutunbiu ba u yuu tíú dwə. Tuntunu tæ, ba nə tun, dæ ma ba liù tæ, u nə tun wá, dwə. ¹⁷ Síún nə, á dān yəə ku yoo tətə mama. Á fwa ku tæ, à nə swìn á con, yá á wá yà pupwən wa».

(Matíə 26.21-25; Marəkə 14.18-21; Likə 22.21-23)

¹⁸ «Ku tæ á mama yoo nə à swìn, à yəə lià tæ, à nə kúrí. Ku tæ nə púpúní Yɪ sagi tæ wa, nii mɛ, sə ku sú. Ku swìn, ku wú: «Liù tæ, à mù dæ wa nə wulə, nə dé wodiu tæ duən nə, ku tíú vəvəri u zɪga à nə».

¹⁹ Á swìn ku yoo tətə á con dæ, ku mánǰá tæ wà yí. Á pià, ku nə yí, mánǰá tæ wa, sə á pa cíǰá dæ, à mù nə yɪ liù tæ, à nə wulə, wuuu. ²⁰ Cíǰá mama, à mù nə swìn ku á con: Liù tæ, u nə sèe liù tæ, à nə tun, ku tíú sèe à tətə. Yá liù u nə sèe nə, ku tíú sèe liù † tæ, u nə tun nə».

Zwidasə wá ja Zwezi, u pa

(Matíə 26.31-35; Marəkə 14.27-31; Likə 22.31-34; 1 Zwan 4.7-12)

²¹ Zwezi nə swìn tæ sùràn tətə kwa nə, u bican gugurə, u ga swìn yoo ku tæ, u bɪrɪ ba, u wú: «Cíǰá mama, à mù nə swìn ku á con: Á wa liù don wá ja nə, u pa». ²² Karbia tæ jəə, ba ywǎn duən yɛɛ wa, dæ ba bwe ba tiàn, sə ba jón, ku yɪ wàà yoo nə Zwezi swìn. ²³ Kar-

† Ku nə yɪ Zwan, u nə púpúní ku sagi tətə.

bia tæ wa karbiu † tæ, Zwezi yà nə swə tæ, yà nə jəə u dà Zwezi nə. ²⁴ Simon Piyerə dān ma gwen wá, sə u bwe Zwezi u jón ku yɪ wàà nə, u swìn. ²⁵ Karbiu tətə ma guni u kə Zwezi con, u ga bwe wá, u wú: «*Yuu-Tiu, ku tíú nə yɪ wàà?» ²⁶ Zwezi le, u wú: «Ku tíú nə yɪ liù tæ, à nə wá kuli dipen kɪkau zuŋa tæ wa, à li à pa wá». Zwezi dān ma ti dipen, u kuli zuŋa tæ wa, u li u pa Zwidasə Yisəkariyctə nə, u nə yɪ Simon biú. ²⁷ Mánǰá tæ, Zwidasə nə jon dipen kɪkau tæ, dæ *Sitana zua u bican wa. Zwezi ma swìn u con, u wú: «Ku tæ, n nə pià, sə n fwa tæ, fwa ku lala!» ²⁸ Lià tæ, ba yà nə jəə wodiu tæ bian nə ladua tətə yà wà ku tæ, Zwezi nə swìn u con, tæ dèñ lwarɪ. ²⁹ Ku yɪ cíǰá, Zwidasə yà nə jə ba səbiu liù tæ. Ku mù nə pɪn, ba wa lià duən buŋa dæ, ku yɪ ndə Zwezi tun wá, sə u va u yə cànà tæ zɪla, nə à yəə, sə u pa won zura tæ nə. ³⁰ Zwidasə nə jon dipen kɪkau tæ, mæ u ka nan dæ nə. Ku mánǰá tæ wa, dæ tɪa yí.

Zwezi pɪn nii nədun

(Zwan 7.33-36)

³¹ Zwidasə nə nan tæ, kwa nə, Zwezi swìn, u wú: «Síún nə, *Ləzwənə-Biu ‡ tæ dān wá na dun. Yá Yɪ wá twá wá, u bɪrɪ u dun tæ. ³² Yɪ twá dæ wá, u bɪrɪ u dun tæ, yá u wá pa u na dun tæ, tæ nə wulə u mù Yɪ con. U wá pa à na tæ dun tətə, síún síún. ³³ Á bia-ba, à dān yɪ à wulə dæ aba mánǰá mancɪn wa. Ku kwa nə, á wá pià nə. Síún nə, à dān swìn á dæ con, ndə à nə swìn *Zwifə-ba con dæ, bwálí tæ, à nə vəli, á wàrì lá, á vəli. ³⁴ Á pɪn aba *nii yìèn nədun: Á swənə duən. Ku mɛ, sə á sóní duən, ndə à nə sóní aba nətu. ³⁵ Də á nə swə duən, mæ ku wá twá nətu, lià mama ma lwarɪ dæ, á ya à mù karbia».

Zwezi bɪrɪ dæ, Piyerə wá swìn dæ, u yèrì wá

(Matíə 26.31-35; Marəkə 14.27-31; Likə 22.31-34; 1 Zwan 4.7-12)

³⁶ Ku kwa nə, Simon Piyerə bwe Zwezi, u wú: «*Yuu-Tiu, yèn nə n vələ?» Zwezi ma le wá, u wú: «Bwálí tæ, à nə vələ, n wàrì à nə n twá, n vəli lá síún. Mánǰá don wa nə, n wá twá à nə n va». ³⁷ Piyerə ma swìn, u wú: «Yuu-Tiu, bèeèe nə pɪn, à ma wàrì n nə à twá, à vəli lá, síún? Á ken à sírí, sə à ti n yɪrɪ». ³⁸ Zwezi le wá, u wú: «N ken n sírí cíǰá mama, sə n ti à yɪrɪ? Cíǰá mama, à mù nə swìn ku n con: N wá swìn dæ, n yèrì nə, nɛɛ batwa, dæ cəbu tæ wà kwí».

Zwezi yɪ cwəŋə, ka nə vələ u nyɪna Yɪ sàh

(2 Korəntə tiàn 4.17-5.1; Ebərə-ba 9.24; 10.19-22; Kolosə tiàn 3.1-4; Zwan 16.23-24)

14 Zwezi swìn u karbia tæ con, u wú: «Á dānà ká pa á bican gugurə. Á kənə á waa Yɪ nə, sə á kə á waa à dæ nə. ² Dii dáá à nyɪna Yɪ sàh tæ wa, á nə wàà tæ wa á yanɪ. Də diè yà nə təlè lá, à yà wá swìn ku á con. À dān vəli, sə à kwen diè tæ, á nə wá yà lá, à tún á nə. ³ Yá mánǰá tæ wa, à nə vəli, à kwen á bwálí, à zwèe, à wá pií à bà à ti aba, à ja va à con. Ku nətu tæ dān wá pa

†† Ku nə yɪ Zwan, u nə púpúní ku sagi tətə. ‡ Zwezi yɪ u tətə yoo nə u swìn

á dæ ya bwálí tæ wa, à næ wulæ. ⁴ Á yèð cwəŋə tæ, ka næ væli bwálí tæ, à næ vələ».

⁵ Toma ma swìn u con, u wú: «*Yuu-Tiu, næ dàh næ yəri bwálí tæ, n næ vələ tətə. Næ wá fwa nətə, næ ma lwarí ku cwəŋə?» ⁶ Zwezi le wá, u wú: «Á mù næ yi cwəŋə, à mù næ yi cígá tíú, à mù næ yi mu. Liù mama wàri nyina Yu con, u væli, dæ u næ wá à næ twá. ⁷ Dæ á næ yèð næ, á yèð à nyina Yu dæ. Yá síún tətə, á yèð wá, á ni wá».

⁸ Filipə ma swìn Zwezi con, u wú: «Yuu-Tiu, biri nəba n nyina Yu tæ, ku cíci mē nəba». ⁹ Zwezi ma swìn Filipə con, u wú: «Filipə, à wulə dæ aba, ku dian ku mē nətən, yá n tæ yəri næ, naaa? Liù tæ, u næ ni næ, u ni à nyina Yu. Bèèèè næ pɪn, n ma swìn dæ, à biri aba à nyina Yu? ¹⁰ N wá cígá pɪn dæ, à ya à wulə dæ à nyina Yu, yá à nyina Yu dæ ga wulə dæ næ, naaa? Sùràn tæ, à næ swìn á con, ku tà à tətə pubuŋa sùràn. Á nyina Yu tæ, u næ wulə dæ næ, u mù næ tuŋa u tətə tutunan. ¹¹ Á mē, sè á pa cígá dæ, à næ swìn, à wú, à wulə dæ à nyina Yu, yá à nyina Yu dæ wulə dæ næ. Ku næ kúù tà nətə, á mē, sè á pa næ cígá, tutunan tæ yiri, à næ tuŋa. ¹² Cígá mama, à mù næ swìn ku á con: Liù tæ, u næ kení u waa à næ, u dæ wá fwa tutunan tæ, à næ fwa. U wá fwa tutunan, tæ næ dwə tæ. Á mù dàh væli à nyina Yu con. ¹³ Yá won tæ mama, á næ wá twá dæ à yiri tæ, á lòri, à wá tun ku, sè à nyina Yu wàri u na dun, à mù biú tæ yiri. ¹⁴ Á næ twá dæ à yiri tæ, á ma lòri won mama, à wá tun ku».

Zwezi kàn nii dæ, u wá pa Yu-Siŋu tæ bà (Zwan 16.5-15; Filipə tián 4.6-7; 1 Zwan 2.3-5)

¹⁵ Zwezi kúù swìn, u sùrí, u wú: «Dæ á næ swə næ, á wá zilí à nii yìèn tæ. ¹⁶ Á wá lòri à nyina Yu, sè u pa liù tæ, u næ wá san aba, bà, u ya dæ aba, máŋá mama, wuuu. ¹⁷ Ku mù næ yi Yu-*Siŋu tæ, ku næ biri u cígá tæ. Lià tæ, ba næ yi luu næ ti ba, ba wàri ku ba ni, ba ma wàri ku ba lwarí. Ku mù næ pɪn, ba wàri ku ba sèe. Ku wulə dæ á mù, yá ku wá yà dæ aba. Ku mù næ pɪn, á mù yèð ku. ¹⁸ Á bá yá aba ndə bitaran næ, à wá píí à bà á con. ¹⁹ Máŋá mancun wa, lià tæ, ba næ yi luu næ ti ba, ba kúù wàri næ ba ni. Á wulə mu wa, yá á dæ wá yà mu wa. Ku mù næ pɪn, á mù wá na næ. ²⁰ Ku dian tæ næ, á wá lwarí dæ, à mù wulə dæ à nyina Yu. Á mù wá yà dæ næ, à dæ ga wá yà dæ aba. ²¹ Liù tæ, u næ tún à *nii yìèn tæ u bican wa, u ga zilí tæ nii, ku tíú swə næ, cígá cígá. Á nyina Yu wá sóní liù tæ, u næ swə næ. Á dæ wá sóní wá, yá à wá biri à tiàn wá».

²² U karbiu tæ don, ba næ boŋə Zwidə, ku næ tà Zwidasə Yisəkariyctə, ma bwe wá, u wú: «*Yuu-Tiu, bèèèè næ pɪn, n ma pià, sè n biri n tiàn nəba, yá n ga bá biri n tiàn lià tæ næ, ba næ yi luu næ ti?» ²³ Zwezi le wá, u wú: «Liù tæ, u næ swə næ, u wá zilí à sugu tæ nii. Yá à nyina Yu wá sóní wá. Á mù dæ à nyina Yu mē dàh wá bà u con, næ ya dæ wá. ²⁴ Liù tæ, u næ ba næ swə, u ba à sùràn tæ nii zilí. Ku tæ á næ nən dæ, à swìn nətən, ku tà à tətə sugu. Ku yi ku nan à nyina Yu con, u næ tun næ.

²⁵ Á swìn ku yoo tətə á con dæ, à tæ wulə dæ aba. ²⁶ Liù tæ, u næ wá san aba, à nyina Yu næ wá twá dæ à

yiri tæ, u tun, ku mù næ yi Yu-Siŋu tæ. Ku næ twi, ku mù næ wá kàri aba yoo mama. Yá ku wá lií aba yìèn tæ mama, à næ swìn á con.

²⁷ Á yá bican sié dæ aba, à pɪn aba à tətə bican sié tæ. Bican sié tæ, à næ pɪn aba, ku tà ndə bican sié tæ næ, lià tæ, ba næ yi luu næ ti ba, næ pɪn nətə. Á dàh ká pa á bican gugurə, á dàh ká pa fən ja aba. ²⁸ Á ni, dæ à næ swìn á con, à wú: Á virí yá à wá píí à bà á con. Dæ á næ swə næ, á pùé mē, sè ka poli, à næ vələ à nyina Yu con, tæ yiri. Cígá, à nyina Yu næ dwə næ. ²⁹ Á swìn tæ yìèn tətə á con síún næ dæ, tæ máŋá tæ wá yí, sè ku pa máŋá tæ wa, tæ næ yí, sè á pa cígá à sugu tæ næ. ³⁰ Luu ku tæ píú † tæ ma biàn. Yá u ba diàn mama jə à mù yuu wa. Ku mù næ pɪn, à kúù bá píí à swìn á con zənzən. ³¹ Yá ku mē, sè lià tæ, ba næ yi luu næ ti ba, lwarí dæ, à swə à nyina Yu, yá à ga tuŋa nətə tæ, u næ pɪn næ nii, sè à tun. Á zaŋa yu næ, sè næ víí bwálí ku tæ wa».

Zwezi dæ u karbia tæ yi ndə diven tiù dæ ku nē nē
(Kolosə tián 2.6-7; Efezə tián 3.17-19; Zwan 13.34-35; 14.21-23; 1 Zwan 3.16-19; 4.7-12)

15 Zwezi kúù swìn, u sùrí lá, u wú: «Á mù næ yi cígá cígá diven tiù. Yá à nyina Yu tæ dàh næ yi ku tíú.

² Naa mama næ wulə à yira, ka næ ba bia zɪŋa, u yàà gwəŋə ka, u li. Yá naa tæ mama, ka næ zɪŋa bia, u yàà tá ka, sè ka kwen ka zɪn bia zənzən, ka sùrí lá. ³ Kàrà tæ, à næ kàri aba, ka dí yáá, ka píri á bican tæ Yu yáá con. ⁴ Á dàh mara à yira, ndə à næ marí á yira nətə. Tiù naa wàri bia ka zɪŋa ka tiàn næ, dæ ka næ wá tiù tæ dækuu yira marí. Mə nətə á dæ wàri bia á zɪŋa á tiàn næ, dæ á næ wá à yira marí.

⁵ Á mù yi ndə diven tiù dækuu næ, á mù dàh næ yi ku nē tæ. Naa tæ ka næ marí à yira, à dæ ga marí ka yira, ka yàà zən bia zənzən. Á wàri won mama á fwa, dæ à næ təlè dæ aba. ⁶ Liù tæ, u næ wá à yira marí, u yi ndə tiù tæ naa næ, ba næ gwəŋə ba dugu. Yá ka wá kù. Ku kwa næ, ba wá pèe ka dæ tæ wakuran tətə, ba kə mən wa, sè tæ dé. ⁷ Dæ á næ marí à yira, yá à sùràn tæ dæ ga wulə á bican wa, á lwəŋə ku tæ mama, á næ pià, yá á wá na ku. ⁸ Á næ zɪn bia zənzən, á ma biri dæ, á ya à karbia, ku mù næ wá pa dun à nyina Yu næ.

⁹ Á swə aba, ndə à nyina Yu næ sóní næ nətə. Á dàh pian à sonu tæ ya á waa. ¹⁰ Dæ á næ zilí à *nii yìèn tæ, à sonu tæ wá yà á waa. Mə nətə næ à dæ zilí à nyina Yu nii, yá u sonu tæ ga wulə à waa. ¹¹ Á swìn ku nətə tæ á con, sè ku pa à pupwən tæ ya dæ aba. Yá ku wá pa á pupwən tæ ya cígá cígá pupwən.

¹² Á nəŋə, à nii yìèn næ, à næ pɪn aba: Á swənə duən, ndə à næ sóní aba nətə. ¹³ Liù mama con, sonu don kúù təlè ku, dæ næ dwə liù næ ti u mu, u ma lárí u dabara mɪa yuu næ. ¹⁴ Á ya à dabara, dæ á næ fwa ku tæ, à næ pɪn nii, sè á fwa. ¹⁵ Á kúù bá bon aba tutunbia. Tutunbiu yəri ku tæ, u tutunyina tæ næ fwa. Á pɪn á lwarí ku tæ mama, à nyina Yu næ biri næ. Ku mù næ pɪn, à dàh boŋə aba à dabara. ¹⁶ Á mù næ kúri aba, á mù næ wá næ kúri. Á mù næ pɪn nii aba, sè á va á zɪn bia. Á bia tæ mē, sè ba ya lá, wuuu. Yá won tæ mama, á

† Ku yi *Sitana yoo næ ku swìn.

nə twá də à yɪrɪ tə, á ma lòrì à nyɪna Yɪ con, u wá pa ku aba. ¹⁷ Á nii tə, à nə pɪn aba, ku yɪ, sə á sóní duən».

Llà tə ba Zwezi də u kwa là tə swə
(Matie 10.22-33; Zwan 16.1-3, 33)

¹⁸ Zwezi kúù swɪn, u sùrí lá: «Də là tə, ba nə yɪ luu nə tɪ ba, nə duŋa aba, á mɛ, sə á lwarɪ də, ba dí yáá ba dún à tətə. ¹⁹ Də á yà nə yɪ là tə, luu nə tɪ aba, ba yà wá sóní aba, á nə yɪ ba mù là tə yɪrɪ. Á kúrí aba, à van à lɪ ba waa, á tà ba mù waa là. Ku mù nə pɪn, ba ba aba swə. ²⁰ Á lie á tìàn də sugu tə, à nə swɪn á con: Tutunbiu ba u tutunɪna dwə. Də ba nə fɪfɪn nə, ba wá fɪfɪn á də. Ba nə zílí à sugu tə nii, ba wá zílí á də sugu tə nii. ²¹ Ba yèrì liù tə, u nə tun nə. Ku mù nə pɪn, ba wá fwa tə yìèn təntə mama á yɪra, à mù yɪrɪ nə. ²² Ba yuu yà bá jə cuna, də à yà nə wà twi, də à yà nə wà ba con swɪn. Yá síún nə, ba kúù wàrì ba swɪn də, ba yèrì ba cuna yoo. ²³ Liù tə, u nə duŋa nə, u duŋa à nyɪna Yɪ də. ²⁴ Də à yà nə wà tutunan tun, ba tətəŋi wa, liù don nə wà tə yiri u tun, ba yuu yà ba cuna jə. Síún nə, ba nɪ tutunan təntə, ba ga tə duŋa nə, ba duŋa à nyɪna Yɪ də. ²⁵ Ku yɪ nətɔ, sə ku pa tə nə púpúní ba Yɪ sagɪ tə wa, nii sú. Ku púpúní, ku wú: «Ba duŋa nə, yá ku ba dèh jə».

²⁶ Á wá pa, à nyɪna Yɪ pa liù tə, u nə wá san aba, bà á con. U mù liù təntə nə yɪ Yɪ-Siŋu tə. U yɪ u nan à nyɪna Yɪ con. U mù nə wá bɪrɪ aba cígá tə, u ga wá swɪn à yoo. ²⁷ Á də yɪn də nə, ku jɪju mama. Ku mù nə pɪn, á də wá swɪn à yoo, á bɪrɪ».

(Zwan 15.18-25; Likə 6.22-23)

16 Zwezi kúù swɪn u sùrí lá, u wú: «Á dí yáá, à swɪn yìèn təntə á con, sə tə máŋá nə yí, á dàná ká pií á kə á kwa, á yá nə. ² Ba wá dɪŋɪ aba, ba lɪ *Zwifə-ba *jéré dii tə wa. Máŋá don tətə wá bà, liù tə mama, u nə wàní u gu aba, u tə wá bún də, ku yɪ yozəŋu nə, u fwa u pa Yɪ nə. ³ Ba wà nə yəni, ba ga wà à nyɪna Yɪ yəni. Ku mù nə pɪn, ba wá fwa nətɔ. ⁴ Á swɪn ku nətɔ tə á con, sə ku máŋá nə yí, sə á pií á líí á tìàn də, à dí yáá à swɪn ku á con. Á wà ku yoo təntə swɪn á con, ku jɪju tə mama, à yà nə tə wulə də aba tə yɪrɪ».

Yɪ-Siŋu tə tutuŋu yoo

(Zwan 14.16-17, 26; 1 Korəntə tìán 7.10-16; 1 Zwan 2.27)

⁵ Zwezi kúù swɪn, u sùrí lá, u wú: «Síún nə, à pií à vələ liù tə con, u nə tun nə. Yá á ladua tətə ba nə bwe, sə u jén, à vələ yèn. ⁶ Á nə swɪn ku nətɔ tə á con, ku mù nə pɪn, á pùé cùgà zənzən. ⁷ Ku ga yɪ cígá nə, à swɪn á con. Á nə víí, ku mù nə wá san aba. Də à nə wà víí, liù tə, u nə wá bà u san aba, bá bà. Yá à nə víí, à wá pa u bà á con. ⁸ Máŋá tə wa, u mù liù tə, u nə wá san aba, nə twi. U wá bɪrɪ là tə, ba nə yɪ luu nə tɪ ba, cuna nə yɪ nətɔ, ku tə nə yɪ Yɪ cígá tə, də nətɔ, Yɪ nə wá bɪrɪ lià bɪrà. ⁹ Ba wà ba waa ken à nə. Ku mù nə pɪn, ba dwé duən ba cuna tə yoo wa. ¹⁰ Á vələ à nyɪna Yɪ con, yá á kúù bá pií á na nə. Ku mù nə pɪn, ba dwé duən Yɪ cígá tə yoo wa. ¹¹ Yɪ dí yáá u bɪrɪ luu ku tə piú † tə bɪrà. Ku mù nə pɪn, ba dwé duən Yɪ bɪrà tə yoo wa.

† Ku nə yɪ *Sitana.

¹² Á tə jə yìèn duən zənzən, sə à swɪn á con. Á dàh nə tə wàrì tə á janɪ. ¹³ Máŋá tə, Yɪ-Siŋu tə, ku nə bɪrɪ cígá tə, nə twi, ku mù nə wá bɪrɪ aba Yɪ cígá tə mama. Ku bá swɪn ku tətə sùràn. Ku ya yìèn tə mama, ku nə dí yáá ku nì, də tə wá bà nə ku wá swɪn ku bɪrɪ aba. ¹⁴ Ku wá jon ku tə nə ya à mù nyiən, ku swɪn ku bɪrɪ aba. Yá ku dàh wá pa, à na dun. ¹⁵ Won tə mama, à nyɪna Yɪ nə jə, ku ya à də nyiən. Ku mù nə pɪn, à ma swɪn á con də, Yɪ-Siŋu tə wá jon ku tə nə ya à mù nyiən, ku swɪn ku bɪrɪ aba».

Pucunɪ wá lwàh ku jə pupwən
(Zwan 14.18-19)

¹⁶ Zwezi kúù swɪn, u sùrí lá, u wú: «[Á mù vələ à nyɪna Yɪ con.] Ku wá fwa mancun, də á kúù wàrì nə á nɪ. Ku kwa nə mancun, də á kúù wá pií á na nə».

¹⁷ Zwezi karbia tə duən dàh swɪn duən con, ba wú: «Bèèèè nə u pià, sə u swɪn nə con də, u mù wá va u nyɪna Yɪ con? Yá ku wá fwa mancun, də nə kúù wàrì wá nə nɪ. Ku kwa nə mancun, nə kúù wá pií, nə na wá?»

¹⁸ U karbia tə swɪn, ba wú: «Zwezi nə swɪn nə con də, máŋá mancun, nə ba pií nə na wá, ku nətɔ tə dèh ya bèèèè? Nə yèrì ku tə, u nə pià, sə u swɪn».

¹⁹ Zwezi yà yèé də, ba pià ba bwe wá ku dèh nə. U dàh ma swɪn ba con, u wú: «Á swɪn ku á con də, ku wá fwa mancun, də á kúù wàrì nə á nɪ. Ku kwa nə mancun, á kúù wá pií, á na nə. Ku mù dèh nə nə, á bwe duən, naaa? ²⁰ Cígá mama, à mù nə swɪn ku á con: Á wá kwi, á pùé cùgù, yá là tə, ba nə yɪ luu nə tɪ, ba mù ga wulə ba jwɛ. Pucunɪ wà yí aba, yá á pucunɪ tə wá lwàh, ku jì pupwən. ²¹ Ku yɪ ndə máŋá tə, kan nə pià u lura, ku nə ya càn ku nə pa wá nətɔ. Yá máŋá tə, u nə luri bisumaa tə, ku kwa nə, u yàá sú də pupwən, u nə luri læzwənə, u kə luu wa tə yɪrɪ. Ku mù nə pɪn, u yàá swèèè u càn tə yoo. ²² Mə ku yɪ nətɔ á də con. Á wulə càn wa síún, yá á wá pií à na aba. Ku máŋá tə wa, á dàh wá yə pupwən wa. Yá liù mama ga bá wàní u cì á pupwən tə yáá nə.

²³ Ku dun təntə nə, á kúù bá bwe nə yoo mama. Cígá mama, à mù nə swɪn ku á con: Won tə mama, á nə wá lòrì à nyɪna Yɪ con, u wá pa ku aba, à mù yɪrɪ. ²⁴ Də zèn mama, á tə wà à yɪrɪ tə nə twá á lòrì won mama. Á lwərə, yá á wá na, sə ku pa á pupwən tə sú. ²⁵ Á twá də zwansarɪ, à ma swɪn yìèn tə tə á con. Máŋá biàn, à nə kúù bá twá də zwansarɪ, à ma swɪn á con. Á dàh wá bɪrɪ aba ku tə mama, ku nə yɪ à nyɪna Yɪ yoo, nəpon nəpon. ²⁶⁻²⁷ Máŋá təntə nə yí, á wá twá də à yɪrɪ tə, á ma lòrì à nyɪna Yɪ con. Ku tà à pià à swɪn də, à wá lòrì à nyɪna Yɪ à pa aba. Á nyɪna Yɪ tətə swə aba, á nə swə nə, á ga pa cígá də, à ya à nan u con tə yɪrɪ. ²⁸ Á ya à nan à nyɪna Yɪ con, à bà luu wa. Síún nə, à kúù nanja luu wa, à vələ à nyɪna Yɪ con».

²⁹ U karbia tə dàh ma swɪn u con, ba wú: «Á nəŋə, ku nə síún nə, n dàh swɪn nəpon nəpon nə con. N kúù ba zwansarɪ nə twá, n ma swɪn nə con. ³⁰ Síún nə, nə dàh yèé də, n yèé yìèn tə mama, yá n bá pià, sə ba bwe mú bwíə. Ku mù nə pɪn, nə ma pa cígá də, n nan Yɪ con». ³¹ Zwezi ma swɪn, u wú: «Síún nə, á dàh pɪn cígá, naaa? ³² Á nəŋə, máŋá don biàn, ka yí ka zwèè

tətə. Á wá dəri á jén duən yáá nə. Á liù mama wá pià bwálí u va. Á wá yá à cici. Ku máńǎ tə wa, à ga tà à cici. Á nyina Yü wulə də nə. ³³ Á swin ku nətu tə á con, sə ku pa á ya bican sié wa, à mù də á mù nimarü tə yiri. Á wá dé càn luu ku tə wa. Á dahn nə dańa á bican, à mù dí diàn luu yuu wa».

Zwezi lòrì Yü u karbia tə yiri

(Romə tián 8.34; Ebərə-ba 4.14-16; 7.24-28)

17 Zwezi nə swin ku nətu tə, u zwèe, u zìn u yáá, u kə yu nə, u ga swin, u wú: «Á nyina Yü, máńǎ yí. Pa à mù, n biù tə na dun. Sə n biù tə də wàní u buri n dun tə. ² N ken diàn nə cwəŋə n biù tə juun wa, sə u ya ləzwəne mama yuu wa, sə u wàní u pa mu tə, ku nə ba zwèe n mù con, lià tə mama nə, n nə pun wá. ³ Mu tə, ku nə ba zwèe, tə nə ya, sə ba lwarü, n mù Yü nədu tə, n nə yi cígá, də liù tə n nə tun tə, ku mù nə yi Zwezi-**Kərisə*. ⁴ Á pun, n na dun tia yuu yəbə. Á tun n tutuŋü tə, n nə pun nə, sə à tun tə, à zwèe. ⁵ Á yà jəé n səpuni nə dun wa, də luu nə tə wə fwa. Á nyina Yü, sílún nə, n dahn pa, sə à pií à na à dun təntə n səpuni nə.

⁶ Ləzoni tə, ba nə yi luu nə ti ba, n ti ba wa lià, n pa nə. Á pun, ba lwàri n mù Yü. Ba yà yi n mù nə ti, ba zilí n sugu tə nii. ⁷ Ba dahn lwarü də, won tə mama, n nə pun nə yi ku nan n con. ⁸ Süràn tə, n nə pun nə, à swin tə ba con, yá ba ga sèe, ba jon tə. Ba lwarü də, à cígá nan n mù con, ba ga pa cígá də, ku yi n mù nə tun nə.

⁹ Á lòrì mú à pun ba. Á ba mù lòrì lià tə, ba nə yi luu nə ti ba, yiri. Ku yi à lòrì mú lià tə yiri, n nə pun nə, ba nə yi n mù nyiən. ¹⁰ Won tə mama, ku nə yi à mù nyiən, ku yi n mù nyiən. Ku tə ga nə yi n mù nyiən, ku yi à də nyiən. Yá ba mù lià təntə, ba nə yi n mù nyiən, nə buri à dun tə. ¹¹ Á mù kùú təlú luu wa. Ba mù tə ga wulə luu wa. Á mù wá bə n con. Á nyina Yü, n ba man don ja. N pun nə n yiri tə. Á twá n yiri təntə diàn tə nə, à cì n lià tə nə. Pa, sə ba ya nədu, ndə à mù də mú nə yi nədu nətu. ¹² Máńǎ tə, à nə yin də ba, à yà cì ba tə nə, n nə pun nə, də n yiri tə diàn tə. Lià təntə, n nə pun nə, à cígá ba nə, yá ba liù mama wə jén, də ku nə tà liù tə, u nə mē, sə u jén. Ku yí nətu, sə ku tə nə púpúní Yü sagü tə wa, nii ma sú. ¹³ Sílún nə, à biàn n mù con. Á swin süràn təntə luu wa, sə ku pa, n lià tə na à pupwən tə. Sə ku mù pupwən tə sú ba, cígá cígá. ¹⁴ Á swin n sugu tə, à buri ba. Lià tə, ba nə yi luu nə ti ba, dún ba, ba nə tà ba lià tə yiri, ndə à nə tà ba liù tə nətu.

¹⁵ Ku tà à lòrì mú, sə n lu n lià tə luu wa. Á yi à lòrì mú, sə n cì ba nə, ba dahn ká tu **Sitana* jun wa. ¹⁶ Ndə nətu tə, à nə tà luu nə ti nə. Mə nətu ba də tà luu nə ti ba.

¹⁷ Twá n cígá tə nə, n pa, sə ba ya n mù nə ti ba. N sugu tə nə yi ku mù cígá tə. ¹⁸ Ndə nətu tə, n nə tun nə luu wa, mə nətu tətə nə, à də tun ba luu wa. ¹⁹ Á tà ba mù yiri, à yá à tiàn à pa mú, sə ku pa, ba də ya n mù lià, cígá cígá.

²⁰ Ku tà à lià tə cici yiri nə, à lòrì mú. Á lòrì mú ba tə mama yiri, ba nə wá twá ba kàrà tə nə, ba ma kə ba waa à nə. ²¹ Á fira nə yi, sə ba mama ya nədu, ndə n mù à nyina Yü də à mù, nə wulə də duən nətu. Á pià, sə ba mù də nə mù mama ya nədu, sə ku pa lià tə, ba

nə yi luu nə ti ba, pa cígá də, ku yi n mù nə tun nə. ²² Á mù də n mù nə yi nədu. Á pun ba dun tə, n nə pun nə, sə ku pa ba də ya nədu. ²³ Á wulə də ba, n də ga wulə də nə, sə ku pa ba wàní ba ya nədu, cígá cígá. Ku wá pa lià tə, ba nə yi luu nə ti ba, lwàri də, n mù nə tun nə. Yá ba wá lwarü də, n mù sóní ba, ndə n nə sóní nə nətu.

²⁴ Á nyina Yü, à pià cígá mama, sə à mù də lià tə, n nə pun nə tə, ya bwálí tə nə, à nə wá yà. Ku wá pa, ba na à dun tə. Dun tə, n nə pun nə, də luu tə wə fwa, n nə sóní nə, tə yiri. ²⁵ Á nyina Yü tə, n nə yi cígá tíú. Lià tə, ba nə yi luu nə ti ba, ba mù yəri mú. Á mù ga yəé mú. Yá lià tə, n nə pun nə tə, də lwarü də, n mù nə tun nə.

²⁶ Á pun ba lwarü n yiri tə. Yá à tə wá bwé, à pa ba lwarü n yiri tə. Á fira nə yi, sə sonu tə, n nə swə nə, tə dahn ya də ba, sə à də tətə wàní à ya də ba».

Zwezi janu tə yoo

(Matia 26.36-56; Marəkə 14.32-50; Likə 22.39-53)

18 Zwezi nə swin ku nətu tə, u zwèe kwa nə, u mù də u karbia tə zàn, ba nan, ba va, ba galu nacwəŋə tə, ba nə boŋə «Sedəron». Ku mù nacwəŋə təntə nii nə, tiàn kára don yà wulə lá. U mù də u karbia tə vəli, ba zu ka kwa.

² Máńǎ mama, Zwezi də u karbia tə yáa vəli ba jəni ku bwálí təntə nə. Ku mù nə pun, Zwidasə dahn ma yəé ku bwálí. U mù Zwidasə təntə nə wá ja Zwezi u pa.

³ Zwidasə jun pamana púlí, də **Zwifə-ba Yü* **diə* lià tə nə cì ka nə tə, u ja va ku bwálí təntə nə. Ba mù lià təntə yà yi **Zwifə-ba Yü* **jonwana* yun tiàn tə, də **Farizian-ba* yə nə tun ba. Pamana tə də lià duən tə yà jə sursran mən, də cànán, də kwatara zila.

⁴ Zwezi də yà yəé yoo tə mama, ku nə wá yí wá. U dahn ma va u yí ba nii, u bwe ba, u wú: «Wàà nə á pià?»

⁵ Ba le wá, ba wú: «Zwezi, **Nazaretə* tíú tə!» Zwezi ma swin ba con, u wú: «Á mù nə!» Yá Zwidasə tə, u nə wá ja Zwezi u pa tə, yà ziga də ba. ⁶ Máńǎ tə wa, Zwezi nə swin ba con də, ku yi u mù tə, ba twən ba kə ba kwa, ba ga tu tia.

⁷ Zwezi kùú bwé u bwe ba, u wú: «Wàà nə á pià?» Ba də kùú le, ba wú: «Zwezi, *Nazaretə* tíú tə!» ⁸ Zwezi kùú le ba, u wú: «Á dí yáá, à swin á con də, ku yi à mù nə. Də ku nə yi à mù nə, á pià, sə á yá bara-ba tə mù, sə ba víí». ⁹ Ku yin nətu, sə ku tə, u nə dí yáá u swin, nii ma sú. U swin, u wú: «Lià tə, n mù à nyina Yü nə pun nə, à wə ba liù mama dugu».

¹⁰ Simon Piyerə yà jə laguri siú. U dahn ma van u laguri siú tə, u cùri, u ma za Yü jonwana yun tiàn nəkwəli tə tütùndü jizən zün, u gwəŋə. Tütùndü təntə yiri nə yi Maləkisə. ¹¹ Zwezi ma swin Piyerə con, u wú: «Pií n turi n laguri siú tə ku ləə wa. N buńa də, ku wə mē, sə yacara tə, à nyina Yü nə pun nə yí nə, naaa?»

Ba ja Zwezi, ba va Anə con

(Zwan 11.49-50)

¹² Pamana púlí tə, də ba yuu tíú tə, də **Zwifə-ba Yü* **diə* lià tə nə cì ka nə tə, *Zwifə-ba* yun tiàn nə tun tə, dahn jun Zwezi ba vwa. ¹³ Ba dí yáá, ba ja wá, ba va Anə

con. Anə yà yɪ Kayifə tɪnbɛɛ. Kayifə yà ga nə yɪ Yɪ *joŋwana yun tɪán nəkwɪa ku bɪnɪ tɛntə nə. ¹⁴ Mə Kayifə tɛntə yà nə kwè Zwifə-ba yun tɪán tɛ, u wú: «Bɛɛ nədɪa nə tɪga nə dwíí tɛ yɪrɪ, ku kukwa ku pa aba, ku doni, ba nə wá cùgù nə dwíí tɛ mama».

Piyerə swɪn də, u yèrì Zwezi

(Matìə 26.69-70; Marəkə 14.66-68; Likə 22.54-57)

¹⁵ Simon Piyerə də Zwezi karbiu don yà púá Zwezi kwa. *Zwifə-ba Yɪ *joŋwana yun tɪán nəkwɪa tɛ yà yèé karbiu tɛntə. Ku mù nə pɪn, u pú Zwezi kwa, u zu Yɪ joŋwana yun tɪán nəkwɪa tɛ dəwoo wa. ¹⁶ Yá Piyerə mù yà zɪga kàrá yáá dəwoo tɛ mimii nii nə. Karbiu tɛ don tɛ, Yɪ joŋwana yun tɪán nəkwɪa tɛ nə yèé tɛ, nan u swɪn kan tɛ con, u nə cì mimii tɛ nə. Karbiu tɛntə ga pa Piyerə zu dəwoo tɛ wa. ¹⁷ Tutunbua tɛ, u nə cì mimii tɛ nə, dàń ma swɪn Piyerə con, u wú: «N də yà tà bɛɛ wà tɛ karbiu tɛ wa liù don, naaa?» Piyerə le, u wú: «À mù tà u karbiu!» ¹⁸ Waran yà wulə ku máńá tɛntə wa. Ku mù nə pɪn, joŋwana yun tɪán nəkwɪa tütùná tɛ, də Yɪ diè lià tɛ nə cì ka nə tɛ yà kən mən, ba zɪga tɛ yáá, ba ywèrì. Piyerə də yà zɪga ba con, u ywèrì mən tɛ.

(Matìə 26.57-68; Marəkə 14.53-65; Likə 22.63-71)

¹⁹ Yɪ joŋwana yun tɪán nəkwɪa tɛ bwe Zwezi u karbiu tɛ, də u kàrá tɛ yoo yuu wa. ²⁰ Zwezi ma le wá, u wú: «À swɪn à sùrán tɛ pwənə pwənə lià tɛ mama yíá yuu. À yáá kàrì *Zwifə-ba *jéré diè tɛ wa, də Zwifə-ba Yɪ *diè tɛ wa, ku yɪ bwálá tɛ nə, Zwifə-ba mama nə yáá kun duən nə. Yá à wà yoo mama sègè, à swɪn. ²¹ Bèèèè nə pɪn, n kúú píí n bwe nə? N dàń bwe lià tɛ, ba nə cugu à sùrán tɛ, bèèèè yoo nə à swɪn ba con. Ba mù nə yèé ku tɛ, à mù nə swɪn». ²² Máńá tɛ, Zwezi nə swɪn sùrán tɛntə u zwèè, də Yɪ diè liù tɛ nə cì ka nə tɛ don, u yà nə zɪga Zwezi səpuni nə, farɪ Zwezi pɪpara nə, u ga swɪn, u wú: «Bèèèè nə pɪn, n ma le Yɪ joŋwana yun tɪán nəkwɪa tɛ nətɪ?» ²³ Zwezi ma le wá, u wú: «Də ku tɛ, à nə swɪn, tɛ nə yɪ yolwan, sə n bɪrɪ nəba ku lwanɪ tɛ bwálí. Ku dàń nə kúú yà cígá nə à swɪn, bèèèè nə pɪn, n mà nə?»

²⁴ Anə dàń ma pa, ba ja wá, ba kèèń də u jìàn ŋoni tɛ mɛ, ba ja va joŋwana yun tɪán nəkwɪa Kayifə con.

Piyerə kúú bwé u swɪn də, u yèrì Zwezi

(Matìə 26.71-75; Marəkə 14.69-72; Likə 22.58-62)

²⁵ Ku máńá tɛntə wa, də Simon Piyerə mù zɪga mən yáá nə u ywèrì. Ba ma bwe wá, ba wú: «N mù tà bɛɛ wà tɛ karbiu tɛ don, naaa?» U ten ku, u ga swɪn, u wú: «À mù tà u karbiu!» ²⁶ *Zwifə-ba Yɪ *joŋwana yun tɪán nəkwɪa tütùná tɛ tütùnú don yun lá, u nə yɪ bɛɛ tɛ, Piyerə nə za u zun tɛ u gwəŋə, dwíí tíú. Tütùnú tɛntə də kúú bwe Piyerə, u wú: «Ku tà n mù nə, à nɪ tɪán kárá tɛ wa də wá, naaa?» ²⁷ Piyerə tɛ kúú ten ku, də ku tà cígá. Ku máńá tɛntə tɛtə wa nə, cəbuu kwi.

Ba ja Zwezi ba va Pilatə yáá con

(Matìə 27.1-2, 11-30; Marəkə 15.1-15; Likə 23.1-25; Zwan 12.32-33)

²⁸ Ku mù tɛntə kwa nə, ba kúú ja Zwezi ba nan Kayifə con, ba va yáá tíú tɛ, piú nəfaru tɛ nə lɪ u tún, bürà diè

wa. Ku yun jɪju fuən fuən. *Zwifə-ba yun tɪán tɛ wà bürà diè tɛ wa zwɪ ba culu tɛ yɪrɪ. Ba cìgà ba tɪán nə də durən yoo, sə ku pa ba wàní ba dé *Pakə cànà tɛ. ²⁹ Ku mù nə pɪn, *Pilatə ma nan u yí ba kàrá wa, u bwe ba, u wú: «Bèèèè nə bɛɛ wà tɛ cùgù, á nə pià, sə á swɪn á zɪgɪ u nə?» ³⁰ Ba ma le wá, ba wú: «Də u yà nə tà yolwanfwanu, nə yà ba ja wá, nə bà nə pa mú». ³¹ Ku mù sugu tɛntə yuu wa, Pilatə swɪn ba con, u wú: «Á tɛtə joŋə wá, á twá á culu tɛ nə, á bürì u bürà». Zwifə-ba yun tɪán le wá, ba wú: «Nə ba cwəŋə jə, sə nə gu liù». ³² Zwezi yà dí yáá, u bɪrɪ nətɪ tɛ, u nə mɛ, sə u tɪ †. Ku mù nə pɪn, ku dàń ma ya nətɪ, sə Zwezi sùrán tɛ nii ma sù.

³³ Pilatə dàń píí u zu bürà diè tɛ wa, u ga bon Zwezi u bwe, u wú: «N mù nə yɪ Zwifə-ba piú, naaa?» ³⁴ Zwezi le wá, u wú: «Ku tɛ, n nə swɪn tɛ, yɪ n tɛtə nə bún ku, nə à yèé ku yɪ lià nə swɪn à yoo n con?» ³⁵ Pilatə ma le, u wú: «À mù tà Zwifə. N mù dwíí tɪán də ba Yɪ joŋwana yun tɪán tɛ nə ken mú à jìàn wa. Bèèèè nə n cùgù?» ³⁶ Zwezi le wá, u wú: «À mù pàrì tɛ tɛ tɪa ka tɛ yuu wa. À pàrì tɛ yà nə wulə tɪa ka tɛ yuu wa, à tütùná yà nə wá tɛ à yɪrɪ, sə ba dàn ká ja nə, ba pa Zwifə-ba yun tɪán nə. À pàrì tɛ dàń nə tɛ tɪa ka tɛ yuu wa». ³⁷ Pilatə dàń ma swɪn u con, u wú: «Yá n dàń yɪ piú, naaa?» Zwezi le wá, u wú: «Mə ku nə n swɪn, à yɪ piú. Ba lɪrɪ nə, à bà luu wa, sə à swɪn cígá tɛ à bɪrɪ. Yá liù tɛ mama, u nə yɪ cígá liù, u yáá cugu à sùrán tɛ». ³⁸ Pilatə ma bwe wá, u wú: «Bèèèè nə ya cígá tɛ?»

U nə bwe ku nətɪ tɛ kwa nə, u kúú píí u nan Zwifə-ba con. U swɪn ba con, u wú: «À mù wà yoo mama nɪ u yuu wa, ku nə mɛ, sə ba gu wá, ku yɪrɪ. ³⁹ Yá ku tɛ nə ya á yofwamɪun, bɪnɪ mama *Pakə cànà tɛ nə yí, à yáá lɪ bàn diè liù nədɪ, à dugu. Á dàń pià, sə à dugu Zwifə-ba piú tɛ, naaa?» ⁴⁰ Ba kúú bubwi, ba wú: «Ku tà u mù! Barabasə nə nə pià, sə n dugu!» Barabasə tɛntə yà yɪ ŋwìàn, u nə gwɪ lià.

19 Ku mù tɛntə kwa nə, Pilatə dàń pɪn nii, sə ba ja Zwezi ba mà də fɪfran, u yɪra lá. ² Pamana tɛ sua casuran yupuu, ba pú Zwezi yuu nə, ba ga zu wá də gasɔɔ nəsiən mwin. ³ Ba dàń yáá va ba yí u yɪra, ba swɪn, ba wú: «Nə jùnì mú, Zwifə-ba piú!» Yá ba farɪ u pɪpara nə.

⁴ Pilatə kúú píí u nan, u swɪn Zwifə-ba yun tɪán tɛ con, u wú: «Á cuga, à wá lɪ wá, à ja à nan á con kàrá wa, sə ku pa á lwarɪ də, à mù ba yoo mama na u yuu wa, ku nə mɛ, sə ba gu wá ku yɪrɪ». ⁵ Zwezi nan bürà diè tɛ wa, də casuran yupuu tɛ u yuu nə, də gasɔɔ nəsiən mwin tɛ u yɪra nə. Pilatə ma swɪn ba con, u wú: «Á nəŋə, bɛɛ tɛ nə!»

⁶ Máńá tɛ, Yɪ joŋwana yun tɪán tɛ, də Yɪ *diè lià tɛ nə cì ka nə tɛ, nɪ wá, ba bubwi, ba wú: «Pa, sə ba paa wá dagarɪ yuu wa! Pa, sə ba paa wá dagarɪ yuu wa!» Pilatə ma swɪn ba con, u wú: «Á tɛtə joŋə wá, á paa dagarɪ yuu wa. À mù ba yoo mama na u yuu wa, ku nə mɛ, sə ba gu wá ku yɪrɪ». ⁷ Zwifə-ba yun tɪán píí ba le,

† *Romə-ba nə pià ba gu liù, ba yáá paa wá dagarɪ yuu wa. Zwifə-ba mù ba liù gwɪ nətɪ. Ba mù yáá dlɪ wá də kapana ba gu. Yá Romə lià yà culi ku mù máńá tɛntə wa.

ba wú: «Nə jə culu, yá nə culu təntə yırı nə, u mə, sə u tu. U jun u tiàn, u ma jì Yu-Biu».

⁸ Máná tə, Pilatə nə ni sùràn təntə, fən kúù kwen tə zu wá. ⁹ U pií u zu bùrà diè tə wa, u ga swìn Zwezi con, u wú: «N yí n nan yèn?» Yá Zwezi wà wá le. Pilatə ma pií u swìn u con, u wú: ¹⁰ «Á mù con nə, n ba pià swìn, naaa? N yèrì dè, à diàn yí, sə à pa ba paa mú dagarə tə yuu wa? Á diàn ma kúù yí, sə à pa ba dugu mú, naaa?» ¹¹ Zwezi le Pilatə, u wú: «N ba diàn mama jə à yuu wa, dè ku nə tà diàn tə, Yu nə pın mú tə. Ku mù nə pın, liù tə, u nə jun nə, u pa mú, ku tíú cuna tə nə dwə tə mə».

¹² Zwezi sugu təntə yırı, Pilatə dān pià, sə u dugu wá. Zwifə-ba tə dān bubwi, ba wú: «N nə dugu bεε wà tə, dè n kúù tà *Romə-ba piú nəfaru tə dabεε. Liù tə ma-ma, u nə jun u tiàn ma jì piú, ku tíú tə yí u zıga piú nəfaru tə nə». ¹³ Pilatə nə ni ba sùràn təntə, u pın Zwezi nan kàrà wa. U tətə dān ga nan, u jəə u bwálí tə nə, u nə jəni, u ma bùrì bùrà tə. Ba yà ja ku bwálí təntə, ba boŋə «kapana bwálí». *Ebərə-ba sugu də yà boŋə ku «Gabata». ¹⁴ Diun təntə nə nə, Zwifə-ba yàá wulə ba tanı *Pakə cànà tə, sə ba zàn tia ba dé ka. Ku máná tə yın ndə yıcau lugu fugə bələ nə. Pilatə dān swìn Zwifə-ba con, u wú: «Á nəŋə, á piú tə nə!» ¹⁵ Ba dān bubwi, ba wú: «Á gwıa wá! Á gwıa wá! Pa, sə ba paa wá dagarə yuu wa!» Pilatə ma swìn ba con, u wú: «Á pa, sə ba paa á piú tə dagarə yuu wa, naaa?» Yu jonwana yun tiàn tə ma le, ba wú: «Nə mù ba piú don jə, dè ku nə tà Romə-ba piú nəfaru tə». ¹⁶ Pilatə dān ma dugu Zwezi, u pa ba, sə pamana paa wá dagarə yuu wa. Ba ma ja wá, ba ja kèéñ.

Ba paa Zwezi dagarə yuu wa

(Matıə 27.32-56; Marəkə 15.21-41; Likə 23.26-49)

¹⁷ Zwezi tətə nə zın u dagarə tə, u ja nan tu tə wa, u va u yí bwálí tə, ba nə boŋə «yuzonja bwálí». *Ebərə-ba sugu də yà boŋə ku bwálí təntə «Goləguta». ¹⁸ Mə ku bwálí təntə wa nə, pamana tə paa Zwezi dagarə tə yuu, yá ba ga paa lià bələ, dè ba súrı u nə dagarə yuu. Ba paa liù tə don u vān tə don nə, Zwezi tətə ga wulə ba tətəŋi wa.

¹⁹ *Pilatə pın, ba púpúnı sùràn daborubiə wa, ba kə Zwezi dagarə tə yuu wa. Ba púpúnı, ba wú: «*Nazaretə Zwezi, *Zwifə-ba piú tə». ²⁰ Bwálí tə nə, ba nə paa Zwezi dagarə tə yuu, yà bwələ də tu tə nii. Ku mù nə pın, Zwifə-ba dáá zənzən, ba nə kàrì púpúná təntə. Yá ku yà yı də Ebərə-ba, də Latın-ba, də *Gərekə-ba sugu nə, ba ma púpúnı tə. ²¹ Zwifə-ba Yu *jonwana yun tiàn tə ma swìn Pilatə con, ba wú: «N nə púpúnı, də u ya Zwifə-ba piú, ku wà mə, sə n yá ku nətu. Ku mə, sə n púpúnı, də bεε wà tə nə wú, u yı Zwifə-ba piú». ²² Pilatə ma le ba, u wú: «Ku tə à nə púpúnı, mə ku nə, à púpúnı».

²³ Pamana tə nə paa Zwezi ba zwəe, ba ti u ganan tə, ba tın púlé banıa. Ku kwa nə, ba ti púlí nədu nədu, ba pa pamanu mama nə. Ba ti u gandarə tə, ku nə tà ba gwəŋə ba nyen, ku yı ba zıgı ku yuu nə, ba su ba bə yí ku tia con. ²⁴ Ba dān swìn duən con, ba wú: «Nə dān kàrì ku, nə pwárá, sə nə lwarı liù tə, ku nə wá ya u

nyian». Ku nətu tə tun, sə ku pa sùràn tə, tə nə púpúnı Yu sagı tə wa tə, nii ma sú. Ku púpúnı, ku wú:

«Ba tərì à ganan, ba ga pwárá à gandarə tə yırı».

Mə ku mù yoo təntə nə, pamana tə tun.

²⁵ Zwezi nuu tə, də u nuu nyánú tə, də Kəlopasə kan Mari, də Mari Madəlenə yà zıga ba bwələ dagarə tə yıra, ba nə paa Zwezi ku yuu wa. ²⁶ Zwezi nuu tə, də u karbiu tə, u nə swə tə, yà zıga duən səpuni nə. Zwezi nə ni ba, u swìn u nuu tə con, u wú: «Á nuu, nəñ, n biù nə!» ²⁷ Ku kwa nə, u kúù swìn u karbiu tə con, u wú: «Nəñ, n nuu nə!» Yá ku nə zıgı ku máná təntə wa, karbiu tə jon Zwezi nuu Mari, u kə u con.

²⁸ Yìàn təntə kwa nə, Zwezi yəə də, yoo mama tun ku zwəe. U dān swìn, u wú: «Nanyunı jə nə». U swìn ku nətu tə, sə sùràn tə, tə nə púpúnı Yu sagı tə wa, nii ma sú. ²⁹ Sawuru yà zıga bwálí təntə wa, ku nii nə súé də diven nyunu. Pamana tə dān ma ti canfınsıu, ba lə diven nyunu təntə wa, ba kə mıu nii nə, ba nə boŋə «yızopə», ba ja wa, ba kə Zwezi nii nə. ³⁰ Zwezi nə nyua diven nyunu təntə, u swìn, u wú: «Yoo mama tun ku zwəe». Ku kwa nə, Zwezi ken u yuu tia, mə u tıan də nə.

Pamanu zwə Zwezi səpuni u pórı

³¹ Ku yı diun tə, *Zwifə-ba yà nə wulə ba tanı ba *sié diun tə, ku yoo nə cə ba nə. Ku ya Zwifə-ba sié diun nəfaru. Ku mù nə pın, Zwifə-ba yun tiàn yà ba pià, sə tıga tə ya dagarə tə yuu wa. Ba dān vəli, ba lòrì *Pilatə, sə u pa ba cwəŋə, sə ba kén lià tə nəε, ba nə wulə dagarə tə yuu wa. Ba ga cú ku tiàn tıga tə. ³² Pamana tə dān twi, ba kén lià tə, ba nə paa ba mù də Zwezi tə nəε. Ba kén təntən liù tə nəε, ba zàn ba kén u don tə də nəε. ³³ Ba nə yí Zwezi, ba ni də, u mù tıga. Ku mù nə pın, ba kúù wà u mù nəε kén. ³⁴ Yá pamana tə wa liù don ja cwiin, u ma pórı Zwezi səpuni, lala də jana də níá ga nan tə lwə tia. ³⁵ Bεε tə, u nə púpúnı yìàn tə tə ya u ni tə, u ma u bırı tə aba, sə ku pa á də pa cígá u sugu tə nə. Yá ku tə, u nə púpúnı tə, yı cígá. Yá u yəə də ku ya cígá nə, u swìn. ³⁶ Ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú:

«U yıra kuu mama wà mə, sə ku kén».

Yìàn təntə tun, sə ku pa sùràn təntə nii sú. ³⁷ Ku tə púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú:

«Ba wá ywàñ, ba na liù tə, ba nə pórı tə».

Ba ken Zwezi ləbəri wa

(Matıə 27.57-61; Marəkə 15.42-47; Likə 23.50-56)

³⁸ Ku kwa nə, Zwuzefə tə, u nə yı Arimate tíú, zàn u va u na *Pilatə. U mù Zwuzefə tə yà yı Zwezi karbiu. U yà səgə u tiàn, u nə dəri *Zwifə-ba yun tiàn tə fən yırı. U lòrì cwəŋə Pilatə con, sə u li Zwezi tıgı tə. Pilatə dān ma pa wá cwəŋə. Zwuzefə dān vəli u pa ba ti Zwezi tıgı tə. ³⁹ Nikodemə tə, u diun nə vəli Zwezi con tıtun tə nə, də ja tıralı, ku nə yı ndə kilo fıtwə nə, u ja bə. Tıralı təntə yà yı mirə də alwesə nə, ba guli duən wa, ba ma fıwa ku. ⁴⁰ Ba mù bələ tə mə nə ti Zwezi tıgı tə, ba pəpəni də gantwən, ba ga kə tıralı u nə. Mə nətu nə Zwifə-ba yàá fıwa, də ba nə pià, ba gürı tıgı. ⁴¹ Tıán

kárá yà wulə bwálí tə wa, ba nə paa Zwezi dagarə tə yuu. Ba yà kua ləbəri nədun ku mù tián kárá tə wa, ba nə tə wà liù mama ku wa ken. ⁴² Ba yà wulə ba kəni Zwifə-ba *siə dūn tə sírí. Ləbəri tə bwálí yà ga bwələ. Ku mù nə pūn, Zwuzəfə də Nikodemə ma tì Zwezi, ba ja va, ba kə ku wa.

Zwezi bwín u nan tian wa

(Matia 28.1-8; Marəkə 16.1-8; Likə 24.1-12; Tutunan 2.23-32; 1 Korən-tə tián 15.1-28)

20 *Zwifə-ba *siə dūn tə tükuní nə, jju fuən fuən, tua nə fwa gana gana máńǵá wa, Mari Madələnə zàn, u va ləbəri tə nii nə. U nə yí lá nə, u nɪ də, kapan tə, ku yà nə sun ləbəri tə nii nə, súrí ku yá ləbəri tə nə. ² U dǎń pií u dəri, u va u yí Simon Piyerə, də karbiu tə, Zwezi yà nə swə tə, u swín ba con, u wú: «Ba li *Yuu-Tiu u ləbəri tə wa, yá nə ga yèri bwálí tə, ba nə ken wá».

³ Piyerə də karbiu təntə dǎń zàn, ba va ləbəri tə nii nə. ⁴ Ba mɛ bələ tə yà yɪ ba dəri, yá karbiu tə don tə dəri lala, u doni Piyerə. U dí yáá, u yí ləbəri tə nii nə. ⁵ U nə kwá tua, sə u ywǎń ləbəri tə wa, u nɪ gantwen tə, tə tégé tua, yá u wà zwɪ. ⁶ Simon Piyerə púə u kwa, u yí lá, u lɛ, u zu ləbəri tə wa. U də kúu nɪ gantwen tə, tə tégé tua. ⁷ U nɪ gantwan tə də, ba yà nə baa Zwezi yuu nə, də tə mù pəpəni ku tégé vǎn nə. ⁸ Karbiu tə don tə, u nə dí yáá u yí ləbəri tə nii nə, də dǎń zua ləbəri tə wa. U də nɪ ku nətu, u ga sɛə də, ku yɪ cíǵá. ⁹ Ku máńǵá tə wa, ba yà tə wà lwarɪ də, Yɪ sagɪ tə wa ku bɪrɪ də, Zwezi mɛ, sə u pií u bwín u nan tian wa. ¹⁰ Ku kwa nə, karbiu tə pií, ba va ba sǎń.

Zwezi bɪrɪ u tián Mari Madələnə nə

(Matia 28.9-10; Marəkə 16.9-11)

¹¹ Ku máńǵá təntə wa, Mari mù yà zɪǵa kǎrá wa, ləbəri tə nii nə, u kwi. U nə zɪǵa lá u kwi nətu tə, u kwá tua, sə u ywǎń ləbəri tə wa. ¹² U dǎń nɪ *malɪkɛ bələ, tə nə zua ganpwənə, tə jəə bwálí tə nə, Zwezi tɪǵɪ tə yà nə tégé lá. Ka don jəə yuu con, ka don tə də jəə nɛɛ con.

¹³ Malɪkɛ tə dǎń ma bwe Mari, tə wú: «Kan, bɛɛɛ nə pɪn, n ma kwi?» Mari pií u le ba, u wú: «Ba li à *Yuu-Tiu tə, à ga yèri bwálí tə nə, ba nə ken wá». ¹⁴ U nə swín ku nətu tə, u vəvəri, sə u ywǎń u nɪ Zwezi, də u zàn u zɪǵa yɪ nə. U yà ga wà lwarɪ də, ku yɪ Zwezi. ¹⁵ Zwezi ma swín u con, u wú: «Kan, bɛɛɛ nə pɪn, n ma kwi? Wàà nə n plà?» Mari yà buǵa də, ku yɪ bɛɛ tə, u nə cì tián kǎrá tə nə. Ku mù nə pɪn, u ma swín bɛɛ tə con, u wú: «Yuu tíú, də ku nə yɪ n mù nə tì Zwezi, sə n bɪrɪ nə bwálí tə, n nə ken wá, sə à va à tì wá». ¹⁶ Zwezi le wá, u wú: «Mari!» Də u vəvəri, u ga swín Zwezi con, u wú: «Rabuni!» Ku dèń nə yɪ «karnyɪna». ¹⁷ Zwezi ma swín u con, u wú: «N kúu dǎn ká dwen à yɪra, à tə wà à nyɪna Yɪ con vɛli. Yá vɛli n yí à nubɪa tə, n ga swín ba con də, à vɛli à nyɪna con. Nyɪna təntə nə yɪ á də nyɪna. U mù nə yɪ à Yɪ, u ga yɪ á də Yɪ». ¹⁸ Mari Madələnə dǎń vɛli, u swín ku u bɪrɪ Zwezi karbiu tə nə. U swín ba con də, u nɪ Yuu-Tiu. U ga tún tə tə mama, Zwezi nə swín u con, u bɪrɪ ba.

Zwezi bɪrɪ u tián u karbiu tə nə

(Matia 28.16-20; Marəkə 16.14-18; Likə 24.36-49)

¹⁹ *Zwifə-ba *siə dūn tə tükuní dədəni nii nə, Zwezi karbiu tə yà dəri Zwifə-ba yun tián tə fən. Ba dǎń yà kun duən nə diə don wa, ba ga tagu ka də borbiu. Zwezi dūà u nan ba tətəni wa, diə tə wa, u ga swín ba con, u wú: «Bɪcan siə wá ya də aba!» ²⁰ U nə swín sùràn təntə kwa nə, u bɪrɪ ba u jìlàn tə, də u səpuni tə. Karbiu tə súé də pupwən, ba nə pií, ba na *Yuu-Tiu tə yɪrɪ.

²¹ Zwezi kúu bwé, u swín ba con, u wú: «Bɪcan siə wá ya də aba. Nətu tə, à nyɪna Yɪ nə tun nə, mə nətu nə, à də tuǵa aba». ²² Sùràn təntə kwa nə, u fwɪ vuu u kə ba yuu wa, u ga swín ba con, u wú: «Á jonə Yɪ-*Siǵu tə. ²³ Lià tə, á nə wá kwen ba cuna, á li ba mù də aba pwərə wa, Yɪ də wá kwen ba cuna, u li ba mù də wá pwərə wa. Yá lià tə, á nə wà ba cuna kwen, á li ba mù də aba pwərə wa, Yɪ də bá ba cuna kwen, u li ba mù də wá pwərə wa».

Zwezi bɪrɪ u tián Toma nə

(1 Piyerə 1.8-9)

²⁴ Toma tə, ba nə boǵə «yɪɔɔ», u də nə yɪn karbiu fugə bələ tə wa, wà twá u yà lá, máńǵá tə wa, Zwezi nə twi tə. ²⁵ Karbiu tə duən tə dǎń ma swín Toma con, ba wú: «Nə nɪ *Yuu-Tiu». U ma le ba, u wú: «Də à nə wà cɪan tə buran tə nɪ u jìlàn tə wa, à nə wà à jɪfua ken u səpuni tə wa, à mù bá pa cíǵá á sugu tə nə». ²⁶ Dian nana nii nə, Zwezi karbiu tə kúu pií ba kun duən nə diə təntə wa. Yá Toma də dǎń yɪn lá. Mimie tə yà tagu də borbiu, Zwezi ga bà u zɪǵa ba tətəni wa, u ga swín, u wú: «Bɪcan siə wá ya də aba!» ²⁷ Ku kwa nə, u swín Toma con, u wú: «Kə n jɪfua yəbə, sə n ga ywǎń à jìlàn tə. Làrɪ n jɪn, n kə à səpuni tə nə! N dǎń yá n tútúná tə nə, sə n sɛə cíǵá tə!» ²⁸ Toma ma le wá, u wú: «N mù nə ya à Yuu-Tiu də à Yɪ!» ²⁹ Zwezi ma swín u con, u wú: «Ku yɪ n nə nɪ nə, tə nə pɪn, n ma kə n waa à nə. Pupwən lià nə yɪ ba tə, ba nə ken ba waa à nə, də ba wà nə nɪ».

Won tə yɪrɪ sagɪ ku tə nə púpúní

³⁰ Zwezi tun Yɪ diàn mɪmɪnan duən tə nə dáá zənzən, u karbiu tə yá yuu. Tə yoo wà púpúní sagɪ ku tə wa. ³¹ Yá yìèn tətə yɪ tə púpúní, sə á pa cíǵá də, Zwezi yɪ *Kərisə, u yɪ Yɪ-Biu də. Yá á dǎń nə keni á waa u nə wuuu, á wá twá də wá, á ma na mɪ, ku nə ba zwèe Yɪ con.

Zwezi bɪrɪ u tián u karbiu nə Tiberiyadə munaa tə nii nə

(Matia 28.16; Likə 5.1-11)

21 Ku kwa nə, Zwezi kúu bɪrɪ u tián karbiu tə nə, də ba wulə Tiberiyadə munaa tə nii nə. Nəǵə nətu tə, u nə bɪrɪ u tián ba.

² Simon Piyerə yɪn lá, də Toma, ba nə boǵə «yɪɔɔ», Natanayelə də yɪn lá, u tuu nə yɪ Káná Galile nagwanaa tə wa, də Zebede bia tə, də Zwezi karbiu bələ duən. Ba

lìà tǎntǎ mama yà nǎ wulǎ duǎn nǎ. ³ Simon Piyerǎ ma swìn ba con, u wú: «Á vǎli, sǎ à ja fǎlǎ». Ba dǎ ma swìn u con, ba wú: «Nǎ dǎ wá twá n nǎ, nǎ va». Ba dǎn vǎli ba zu níá yuu bori wa. Ku tǎtn tǎntǎ nǎ, ba wǎ won mama jǎn. ⁴ Tǎ nǎ twi ka puri máǰá wa, Zwezi nan u zǐga munaa tǎ nii nǎ. U karbia tǎ yǎ wǎ lwarǎ dǎ, ku yǎ u mù. ⁵ Zwezi ma bwe ba, u wú: «Á bǎ-ba, á ba wodiu mama jǎ, naaa?» Ba píi ba le wá, ba wú: «Nǎ ba won mama jǎ!» ⁶ U dǎn ma swìn ba con, u wú: «Á dǎla fǎlǎ gǎgǎlǎ tǎ níá yuu bori tǎ jǎzǎn vǎn tǎ yuu, á wá ja fǎlǎ». Ba nǎ dul fǎlǎ gǎgǎlǎ tǎ, ba kúu wǎrǎ ku ba píi ba vaǰa ba li, fǎlǎ nǎ súǎ ku nii yǎri. ⁷ Karbiu tǎ, Zwezi yǎ nǎ swǎ tǎ, dǎn ma swìn Piyerǎ con, u wú: «Ku yǎ *Yuu-Tiu!» Simon Piyerǎ yǎ yǎ u zǐga swǎlǎ. U nǎ nǐ dǎ, ku yǎ Yuu-Tiu, u tǐ u gǎnǎ u zu, u ga vwa u voru u tǎǰá nǎ. Ku kwa nǎ, u fan u tu níá tǎ wa. ⁸ Karbia tǎ duǎn tǎ ya ba níá tǎ nii ǰúnǎ zǎnzǎn. Bwǎlǎ tǎ, ba yǎ nǎ wulǎ, dǎ níá tǎ nii yǎ yǎ ndǎ metǎrǎ bíi nǎ. Ba dǎn twi dǎ níá yuu bori tǎ. Ba nǎ píi ba biǎn, fǎlǎ gǎgǎlǎ tǎ súǎ dǎ fǎlǎ, ba dǎn ga vaǰa ku.

⁹ Ba nan níá tǎ wa. Máǰá tǎ wa, ba nǎ nan, ba nǎ cala tǎ nǎ jǎ mǎn, fǎli dǎ dípen ga tǎgǎ tǎ yuu. ¹⁰ Zwezi swìn ba con, u wú: «Á lǎ fǎlǎ duǎn, á nǎ jǎn sílǎn, á ja bà». ¹¹ Simon Piyerǎ zua níá yuu bori tǎ wa, u van fǎlǎ gǎgǎlǎ tǎ, u ja nan bǎbǎru tǎ nii nǎ. Ku yǎ súǎ dǎ fǎlǎ kǎkǎrǎn. Tǎ mama yǎn bíi dǎ finu dǎ batwa. Yǎ dǎ tǎ nǎ dáá nǎtu tǎ mama, fǎlǎ gǎgǎlǎ tǎ wǎ karǎ. ¹² Zwezi swìn ba con, u wú: «Á biǎn, á dǎ». Fǎn zua karbia tǎ mama, sǎ ba bwe wá, ba na liù tǎ, u nǎ yǎ. Ba yǎ lwarǎ dǎ, ku ya Yuu-Tiu nǎ. ¹³ Zwezi twǎn u yǎ lǎ, u tǐ dípen tǎ, dǎ fǎli tǎ, u ma tǎrǎ ba.

Zwezi píi u kǎ Piyerǎ u tutǎǰi wa
(Likǎ 24.34; 1 Piyerǎ 5.1-4; Zwan 20.30-31)

¹⁴ Mǎ nǎ batwa nǎ, Zwezi nǎ burǎ u tǎn u karbia tǎ nǎ, u nǎ píi u bwin u nan tǎn tǎ wa, kwa nǎ.

¹⁵ Ba nǎ dí ba zwǎe kwa nǎ, Zwezi swìn Simon Piyerǎ con, u wú: «Zwunāsǎ biú Simon, n swǎ nǎ, n doni ba duǎn tǎ, ba nǎ swǎ nǎ, naaa?» U ma le wá, u wú: «Cǐgǎ, *Yuu-Tiu, n yǎǎ dǎ, à swǎ mú». Zwezi mù swìn u

con, u wú: «Ywǎn à pabii tǎ yoo». ¹⁶ U kúu píi u swìn u con, nǎe bǎlǎ nii nǎ, u wú: «Zwunāsǎ biú Simon, n swǎ nǎ, naaa?» U dǎ ma kúu le Zwezi, u wú: «Cǐgǎ, Yuu-Tiu, n yǎǎ dǎ, à swǎ mú». Zwezi ma kúu swìn u con, u wú: «Ywǎn à pee tǎ nǎ». ¹⁷ Zwezi tǎ kúu píi u swìn u con, nǎe batwa nii nǎ, u wú: «Zwunāsǎ biú Simon, n swǎ nǎ, naaa?» Piyerǎ púǎ cùgǎ dǎ, Zwezi nǎ bwe wá, nǎe batwa tǎ nii nǎ, dǎ u nǎ swǎ wá. U dǎn ma le Zwezi, u wú: «Yuu-Tiu, n yǎǎ yoo mama, n yǎǎ dǎ, à swǎ mú». Zwezi ma swìn, u wú: «Ywǎn à pee tǎ nǎ». ¹⁸ Cǐgǎ mama, à mù nǎ swìn ku n con: Máǰá tǎ, n yǎ nǎ yǎ balanduru, n tǎtǎ yǎǎ nǎ vwe n tǎǰá voru. Yǎ n yǎ ga vǎli bwǎlǎ tǎ, n nǎ swǎ. Yǎ n nǎ twi, n bǎ n kwǎn, n wá zǎn n vǎnǎ, liù don ga vwa n tǎǰá voru u pa mú. Yǎ u wá ja mú, u ja va bwǎlǎ tǎ, n nǎ bá plǎ».

¹⁹ Zwezi sǎrǎn tǎntǎ yǎ yǎ u swìn, sǎ u ma burǎ tǎn tǎ yǎri, Piyerǎ nǎ wá tǎ, sǎ Yuu ma na dun. Ku kwa nǎ, Zwezi swìn u con, u wú: «Twá à nǎ!»

²⁰ Piyerǎ dǎn vǎvǎri, u ywǎn u kwa, u na karbiu tǎ, Zwezi nǎ swǎ tǎ, dǎ u nan ba kwa con, u biǎn. Mǎ u mù karbiu tǎntǎ nǎ yǎ guni u kǎ Zwezi con, máǰá tǎ wa, ba yǎ nǎ wulǎ ba dǎ wodiu tǎ. U yǎ ga bwe wá, u wú: «Yuu-Tiu, wǎǎ nǎ yǎ liù tǎ, u nǎ wá ja mú, u pa n duǰa tǎ nǎ?» ²¹ Piyerǎ nǎ nǎ wá, u swìn Zwezi con, u wú: «Sǎ u tǎ mù, Yuu-Tiu, bǎeǎe nǎ wá yǎ u mù?»

²² Zwezi ma le wá, u wú: «À nǎ swǎ, sǎ u mù ya lǎ wuu, ku ja vǎli máǰá tǎ, à nǎ wá píi à bà, ku jǎ n biǎn nǎ, naaa?» ²³ N mù twá à nǎ!» Ku mù sugu tǎntǎ, Zwezi nǎ swìn tǎ tǎá tǎ mama, lià tǎ, ba nǎ yǎ nubǎ *Kǎrisǎ yǎri, tǎtǎǰi wa, ba swìn dǎ, karbiu tǎntǎ mù bá tǎ. Zwezi ga wǎ Piyerǎ con swìn dǎ, u mù bá tǎ. Ku yǎ u swìn u con, u wú: «Dǎ à nǎ swǎ, sǎ u mù ya lǎ, wuuu, ku jǎ vǎli máǰá tǎ, à nǎ wá píi à bà, ku jǎ n biǎn nǎ, naaa?» ²⁴ Mǎ u mù karbiu tǎntǎ nǎ swìn yǎn tǎntǎ tǎ nǎ tun, u ga púpúnǎ tǎ. Ku mù nǎ pǎn, nǎ ma yǎǎ dǎ ku tǎ, u nǎ púpúnǎ, tǎ yǎ cǐgǎ. ²⁵ Zwezi tǎ tun yǎn duǎn, tǎ nǎ dáá zǎnzǎn. Dǎ ba yǎ nǎ púpúnǎ tǎ nǎdu nǎdu, à burǰa dǎ, saga tǎ, ba nǎ wá púpúnǎ, yǎ wǎrǎ luu tǎ tǎtǎ wa míámǎn.

Tutunan

Tutunan sagi tē yuu wa sugu

Lìu tē, u nē púpúní sagi ku tē

Ku yi Likē nē púpúní ku. Mē ku mù nē púé u suywánjú tē nē. U tēntēn sagi tē wa, u buri yìè n tē, Zwezi nē swì n, dē tē tē, u nē fwa tīa yuu wa. Ku kwa nē, Likē nē kùù púpúní tuntuna sagi tē dē.

Lìà tē nē, Likē nē púpúní

Likē púpúní sagi ku tē u pa *Zwifē-ba nē, dē ba tē nē, ba nē tē Zwifē-ba, ba nē jigē *Kērisē lìà, ndē u tēntēn sagi tē nē.

Sagi tē wa sugu

Zwezi-*Kērisē *tuntuna tē tutunan yoo nē ku swì n. Likē buri ku nē twá nētu *Kērisē lìà púlí tē ma pùlì mancun mancun, ku sú nagwanēē tē wa, Mediterane muu tē nii nē. Kērisē lìà púlí tē dē n tēntēn ku dī *Zwerizalemē nē, *Pantēkōtē cànà tē dūn nē mánjá tē wa, Yu-*Sijū tē nē cúé tuntuna tē yuu wa. Yìè n yà cì ku yáá nē, tē nē duēn dē ga wuwali ku, yá dē ku nētu mē ku tē pùlì lala ku sùrí. Mánjá tē, ba nē ken càn Kērisē lìà púlí tē nē, ku làgà Zwìde dē Samari nagwanēē tē wa, ku ga swì n suywánjú tē, ku buri dwíé tē nē, ku nē wēli ku jērí. *Yuu-Tiu buri Piyerē nē, sē u lwarì dē, muu tē, ku nē ba zwēē Yu con, tē yi lìà tē, ba nē tē *Zwifē-ba dē nyiēn. Bēlē nii yoo tē sagi tē nē buri nēba, ku yi nētu tuntunu Polē nē wēli u swì n suywánjú tē nēē batwa duēn dē n nē u buri luu níé tē, tē nē kīkarì Mediterane muu tē, ba ja va ba yí *Romē, ku nē yi Romē-ba pàrì dēkuu bwálí. Tīan yīra dē Polē nēē batwa nii wēlu wulē sagi tē bwálí don nē, ba nē fwa luu níé ba tūn ku wa, sagi tē talukwa yáá tē wa.

Tutunan sagi tē pīi ku líi nēba ku tē, Kērisē lìà púlí nē mē, sē ku fwa mánjá mama, bwálí mama nē dūn mama. Nē mē, sē nē swì n Zwezi-Kērisē yoo nē buri bara dē kana dē bīsíná dē nēkwūna dē jūē tīán dē zura mánjá mama wuuu, ku jē wēlē luu zaŋu.

Zwezi pīi u dī Yu sàh nē

(Likē 1.1-4; 24.33-51; Matīē 28.18-20; Marēkē 16.15-19; Efēzē tīán 4.8-10)

1 ¹⁻² À dabēē Teofilē †, à tēntēn sagi tē wa, à púpúní yìè n tē mama, Zwezi nē tun dē tē tē, u nē kārì u buri lìà nē. U kārì tē u buri u tutuŋi tē jūu mama, ku ja va ku yí mánjá tē wa, Yu nē lī wá tīa yuu, u kē u con. Zwezi nē yūn luu wa, u kúrí lìà, u ma fwa u *tuntuna. U twá Yu-*Sijū tē dīàn nē, u ma buri ba ku tē, ba nē mē, sē ba fwa. ³ U nē dí càn u tī kwa nē, u buri u tīàn u tuntuna tē nē dē, u cígá wulē muu wa. U buri u tīàn ba wuu, nēē kapupu dīan sapwīlē, u ma swì n Yu pàrì tē yìè n, u buri ba.

⁴ Ku mánjá tēntē wa, Zwezi dē u tuntuna tē yà jēè ba dé wodiū. Ku mù wodiū tē yuu, u swì n ba con, u wú: «Á dānà ká nan *Zwerizalemē wa. Á dānā won tē, à nyūna Yu nē kàn nii, sē u pa aba. À dí yáá à swì n ku yoo á con: ⁵ Zwan †† lēgē lìà níá wa, ku twá dē Yu yūri,

† Likē púpúní Zwezi-Kērisē suywánjú tē dē u pa u mù Teofilē nē.

†† Ku mù *Zwan-Batīē tē yi lìu tēntē.

yá ku dān nē yí yáá mēē, Yu wá lē ba u *Sijū tē wa». ⁶ Tuntuna tē, ba nē kun duēn nē, dān ma bà ba bwe Zwezi, ba wú: «*Yuu-Tiu, ku mánjá tēntē wa nē, n wá pīi n tūn *Yūzērayelē pàrì tē, naaa?» ⁷ U ma le ba, u wú: «Ku mù tēntē ba aba ywànjá. Á nyūna Yu tētē nē jē cwēnjē, sē u tūn ku mánjá tē, dē ku dūn tē, ku nē wá tun. ⁸ Yá Yu-Sijū tē nē twi á yuu wa, á wá na dīàn, sē á ya à lìà tē, á nē wáá á buri ku tē, á nē nī à con Zwerizalemē wa, dē Zwìde nagwanaa tē mama wa, dē Samari nagwanaa tē mama wa, halì, ku ja wēlē tīa tē yuu mama». ⁹ Zwezi nē swì n ku mù tēntē u zwēē, Yu pūn, u zān u dī yū nē ba yíá yuu. Yá bakwan twi ku pú u nē. ¹⁰ Ba dān nē zīga, ba ywànjá yū nē zēn, Zwezi zaŋu tē mánjá wa, dē nēh, bara bēlē, ba nē zua ganpwēnē, nan ba nē. ¹¹ Ba bwe ba, ba wú: «Galīlē tīán-ba, bēēēē nē pūn, á ma zīga, á ywànjá yū nē? Yu nē tī u mù Zwezi tē, u ja dī u mù Yu *sàh nē. U wá pīi u bà nētu, ndē á nē nī wá dē, u dī Yu sàh nē».

Ba ken liù don Zwidasə yuu nə

(Likə 24.52-53)

¹² Zwezi-**Kərisə* **tuntuna* tə dān pií, ba nan **oliviye* tián paan tə yuu, ba va **Zwerizalemə*. Paan tə də *Zwerizalemə* yi ndə kilometərə nədu † nə. ¹³ Ba nə vəli ba yí *Zwerizalemə*, ba diğə dəyuu diè tə wa, ba nə yáa kun duən nə máńǎ mama. Ku yi Piyerə, də Zwan, də Zwakə, də Andəre, də Filipə, də Toma, də Barətelemi, də Matia, də Aləfe biú Zwakə, də Simon, u nə yi **Zelotə*, də Zwakə biú Zwidə. ¹⁴ Ba mama tə pubuŋa yə yi nədu, ba yə ŋwín ba yáa lá ba jùnì Yü, ba mù də kana tə, də Zwezi nuu Mari də Zwezi nyáná tə.

(Zwan 12.4-6; Matia 26.14-16, 46-50; 27.3-10)

¹⁵ Ba lià tə mama, ba nə yi nubia Kərisə yiri, ba yə nə kun bwálí tə wa, yí ndə lià bíí də sapua nə. Dian təntə wa, dun don nə, Piyerə zàn yu nə ba tətəŋi wa u swín, u wú: ¹⁶ «Nubia-ba, Yü sagi tə wa, ku buri də, Yü-**Siŋu* tə pín, piú **Davidə* swín Zwidasə yoo fuən nə. Ku yi kálú, sə ku nii sú. U mù Zwidasə tə nə yin lià yáa, u pa ba ja Zwezi. ¹⁷ Zwidasə yə yin nə mù Zwezi-Kərisə tuntuna tə wa liù. U də yə jə tori tutunan tə wa, Zwezi nə tərì u pa nəba. ¹⁸ U mù Zwidasə tə tun yoo, ku nə lwara zənzən. Ba ga pa wá səbiu ku yiri. U ti ku mù səbiu tə, u ma yə kára. Ku mù kára tə wa, u kén u tu u yari, u pùé pwin, u luran nan tə gərì tia. ¹⁹ Zwerizalemə lià mama ni ku mù yoo təntə. Ba dān ma kə kára tə yiri də ba sugu Akelədama. Ku dān nə yi «jana kára». ²⁰ Ku púpúni gwaran sagi tə wa, ku wú:

«Yü wá pa, u sàñ jì digə, liù mama dān ká yə lá». Ku tə súri lá nə, ku wú:

«Yü wá pa, liù don jon u yuu nə».

²¹⁻²² Ku mù tə yiri, ku me, sə liù don, u nə wáa u buri də, u ni **Yuu-Tiu* Zwezi bwiiu tə nə súri nə nə. U mù liù təntə me, sə u yə liù tə, u nə yin də nəba, máńǎ tə wa, nə mù də Zwezi nə yə wulə duən nə. Ku nə zigi, Zwan ka lə lià nía wa, ku twá də Yü yiri, ku ja va máńǎ tə nə, Zwezi nə diğə Yü **sàñ* nə».

²³ Ba dān ma li lià bələ ba zigi. Ku mù nə yi Zwuzefə, ba nə boŋə Barəsabasə, u yiri don də ya Zwisətisə də Matiasə. ²⁴ Ba dān lòri Yü, ba wú: «Yuu-Tiu, n mù nə yəè liù mama pubuŋa. Buri liù tə, n nə kúri lià bələ tə wa. ²⁵ Sə u ya Zwezi-Kərisə tuntunu, sə u tún wá, sə u ya u tuntuna, u tun tutuŋi tə, Zwidasə nə dugu, u ga va bwálí tə nə, Yü nə tún u nə». ²⁶ Ba dān ma pwári ku ja Matiasə. U mù dān nə ken tuntuna fugə nədu tə nii nə, ba yə nə ga.

Yü-Siŋu tə cúé Pantəktə dun nə

(Matia 3.11; Zwan 14.16-17, 26; 1 Korəntə tián 12.13)

2 **Pantəktə* cànà tə dun nə yí, ba me tə kun duən nə, ku mù bwálí nədu tə nə. ² Naa nədu, Yü pín zəzugu ndə vuu nəfaru nə bà, ku sú diè tə mama nii, ba yə nə jəè ka wa. ³ Yá ba zəzən ba na wiən ndə mən-voo nə, tə nə nyin ndə nəndələ nə, tə twi. Tə mù wiən təntə twi, tə pwèe duən nə, tə jəè ba liù mama yuu wa.

† *Zwifə-ba yə wə me, sə ba va bwálí, ku nə dwə kilometərə nədu, ba **siə* dun tə nə.*

⁴ Yü-**Siŋu* tə súé ba liù mama, ba ga wulə ba swín sùràn yirə duən, ku nə pín ba, sə ba swín.

⁵ Ku máńǎ təntə nə, luu nii mama **Zwifə-ba* yə twi, ba wulə **Zwerizalemə* nə. Ba yi lià tə, ba yə twá Yü cwəŋə tə nə zəni. ⁶ Zəzugu tə pín, lià zənzən kəeñ ba va ba kun ku bwálí nə. Ba nə yí lá, ku gwári ba, də ba liù mama yə nə nəñ u tətə dwíi sugu, ba nə swín lá. ⁷ Ku gwári ba mama, ku ga jì yoo ba nə ziga ba balu. Ba dān ma swín duən con, ba wú: «Á nəŋə, lià ba tə me, ba nə swín nətən tə Galile nagwanaa lià naaa? ⁸ Yá ku dān twá nətə, nə liù mama ma nəñ u tətə dwíi sugu lià tə nii nə, də ba swín? ⁹ Lià təntə yə yi ba nan Parətə, də Mediə, də Elamə nagwanəe tə wa. Ba duən də yi ba nan Mezopotami nagwanaa də Zwide nagwanaa tə wa lià, də Kapadocsə nagwanaa tə wa lià, də Pon nagwanaa tə wa lià, də Azi nagwanaa tə wa lià. ¹⁰ Ku súri Fərizwi nagwanaa tə wa lià nə, də Panfili nagwanaa tə wa lià, ku ja Ezwiwətə luu nii lià, ku kə Li-bi luu nii lià con, ku nə pwèe sɪswɪan də Sirenə. Ku súri lià tə, ba nə nan **Romə*. Lià təntə yə yi *Zwifə-ba*, də lià tə, ba nə sée, ba zu *Zwifə-ba* **yijuncwəŋə* tə wa, ¹¹ də Kəretə tián də Arabi tián mama. Ku twá nətə, nə liù mama ma nəñ u tətə dwíi sugu, ba ma bwɪ Yü nə yo-faran tə yiri, u nə fwa?»

¹² Halu, ba liù mama yi ndə u kúu ba u tiàn ti ba pubuŋi mama jén. Ba dān swín duən con, ba wú: «Yoo ku tə dəkuu yi bəeəe?» ¹³ Yá lià duən də kukul ba, ba wú: «Ku yi swana tə, ku yə tə nə wə zàn zənzən nə ba nyua ba sú!»

Tuntunu Piyerə swín laluu tə con

(Tutunan 1.8; Likə 24.47; Tutunan 3.13-26; 10.34-43)

¹⁴ Piyerə dān ma zigi yu nə, u mù də **tuntuna* fugə nədu tə, u kə u kori yu nə, u swín, u wú: «**Zwifə-ba*, də á mù lià tə mama, á nə wulə **Zwerizalemə* wa! Á me, sə á yəni yoo ku tə! Á cuga ku tə, à nə pià, sə à swín á con zəni! ¹⁵ Ku tə swana nə jə lià tə, ndə á mù nə buŋa nətə. Súñ nə, yu tə wə bi, ku tə yi lugu nugə nə. ¹⁶ Mə ku tə yoo nə Yü twá u nii **sùsùnù* Zwuwelə nə, u ma swín, u wú:

¹⁷ «Talukwa dian tə wa, à mù Yü wá mí à **Siŋu* tə ləzwənyiri mama yuu wa. Á bia də á bwil wá swín à nii sùràn. Á wá pa ləzwəndun tə na wiən, tə nə nan à mù con, à ga wá buri tə duən á bazunan nə ba pandwɪa wa. ¹⁸ Tə mù dian təntə wa, à cígá wá mí à Siŋu tə, à tutunbara də à tutunkana yuu wa. Yá ba wá swín à nii sùràn. ¹⁹ Á wá pa yomulan nan yu nə, à ga pa Yü diàn mɪmɪnan ya tia yuu wa: Jana də mən də nywɪn wá yə lá. ²⁰ Yɪcau tə wá lwàn ku jì yikunu, yá cànà tə wá lwàn ka jì nəsiən ndə jana nə, sə **Yuu-Tiu* dun dun nəfaru tə ga zigi lá ku bà. ²¹ Yá liù tə mama, u nə bon Yuu-Tiu yiri tə, u wá jon ku tíu u cuna wə».

²² Á mù **Yizərayelə* lià-ba, á cuga sùràn tə tə! Yü buri də, **Nazaretə* Zwezi yi u mù tətə nə pín wá nii, ku mù nə pín, Yü pa u fwa yomulan də yogwaran də Yü diàn mɪmɪnan á tətəŋi wa, ndə á tətə nə yəè nətə. ²³ Yü yə yəè u janu tə yoo, ku wə u yuu di. U mù tətə nə kúri wá, u tún vən nə, ku nə ba yigə, ndə u nə tanu ku, sə ku

ya nɛtu. U sɛɛ u pa á ja wá, á pa lià tɛ nɛ, ba yáá tɛlɛ Yɛ. Ba paa wá dagarɛ yuu, u ti. ²⁴Yá Yɛ dǎn cùgù tian dǎn u píí u bwin wá u li tian wa. Tian yà wàri wá, tɛ janɛ tɛ con míámíán. ²⁵Pìú *Davidə yà swìn u yoo, u wú:

«Máná mama, à na Yuu-Tiu à yáá nɛ. U wulə à jizən vən nɛ, sɛ à dǎn ká dugɛ Yɛ cwəŋə tɛ. ²⁶Ku mù nɛ pɛn, à jwɛ à ga swìn dɛ pupwən. Á mù nɛ swə à wá ti, dɛ à jə yala, ²⁷də n bá yá nɛ tɛga bwálí nɛ. N ma bá sɛɛ, n pa liù tɛ n li n tún n cɛɛ yɛri, sɛ u pu. ²⁸N bɛri nɛ conjɛ tɛ, tɛ nɛ pɛn mi. Yá n ga wá ya dɛ nɛ, n pa à sú dɛ pupwən».

²⁹Á nubɛa-ba, à jə cwəŋə, sɛ à swìn nɛbɛ Davidə yoo á con nɛpon nɛpon. U tɛga, ba gùri wá. Dɛ zən mama u ləbəri tɛ wulə nɛ tətəŋi wa. ³⁰U yà yɛ Yɛ nii sùsùnbù, yá u yà yəə dɛ, Yɛ kàn nii dɛ wá u dù dɛ, u mù Yɛ wá pa, Davidə nàú dɛ u nɛbɛ Davidə pàri tɛ. ³¹U nɛ swìn dɛ, ba bá yá wá tɛga bwálí nɛ, yá u yatana tɛ bá pu, ku yɛ *Kərisə nɛ wá ti u píí u bwin tɛ yoo nɛ, u yà yəə. Yá mɛ ku mù yoo nɛ, u swìn nɛtu.

³²U mù Zwezi tɛntə nɛ, Yɛ píí u bwin u li tɛga wa, nɛ mama wáá nɛ bɛri dɛ, nɛ ni ku. ³³Yɛ pɛn, u di u jəə u jizən † vən nɛ. U yà kàn nii dɛ, u wá pa u Siŋu tɛ. Yá u mù Zwezi dǎn nɛ jon Yɛ-Siŋu tɛ nɛ nyɛna Yɛ con, u mí tɛ yuu. Mɛ ku mù nɛ á nɛn, á ga na nɛtən. ³⁴Pìú Davidə tətə wá Yɛ *sǎn nɛ di, yá u swìn, u wú:

«Yuu-Tiu swìn à Yuu-Tiu con, u wú: «Bàá n jəh à jizən vən nɛ, ³⁵də à ma kəni n duŋa n nɛɛ dǎn nɛ!» »

³⁶Yɛzərayelə dwíí tɛ mama dǎn mɛ, sɛ ku lwarɛ cígá cígá dɛ, Yɛ pɛn Zwezi tɛ, á nɛ pɛn ba paa dagarɛ tɛ yuu, jì Yuu-Tiu, u tɛ zɛgɛ lá u yɛ Kərisə».

Lìà mùrù batwa ken ba waa Zwezi nɛ

(Zwan 16.8; Tutunan 4.4; Likə 5.10)

³⁷Ba cugu tɛ mù sùràn tɛntə, yá ba bɛcanɛ dí zənzən. Ba dǎn ga bwe Piyerə dɛ *tuntuna tɛ duən tɛ, ba wú:

«Á nubɛa-ba, bɛɛɛ tətə nɛ nɛ dǎn mɛ, sɛ nɛ fwa?»

³⁸Piyerə ma le ba, u wú: «Á vəvərə á kwa á ma sá á cuna, sɛ Yɛ kwɛn u li á cuna tɛ á mù dɛ wá pwərə wa, sɛ ba bon Zwezi-*Kərisə yɛri, ba ma lə aba níá wa, ku twá dɛ Zwezi-Kərisə yɛri. Yá ku nɛtu tɛ nii nɛ súá, á wá na Yɛ-*Siŋu tɛ tarpɛn tɛ. ³⁹Yɛ nikanɛ tɛ yɛ á mù dɛ á bɛa, dɛ lià tɛ mama, ba nɛ núná nyiən. Ku yɛ lià tɛ mama, nɛ *Yuu-Tiu Yɛ nɛ wá bon ba, sɛ ba bə u con nyiən».

⁴⁰Yá Piyerə tɛ tì sùràn duən, u swìn u bɛri ba, u ma kwè ba, u wú: «Á naŋa, á ga yá zən cuna lià tɛ, sɛ á jon á tiàn». ⁴¹Ba ləgə lià tɛ, ba nɛ sɛɛ Piyerə sugu tɛ, níá wa, ku twá dɛ Zwezi-Kərisə yɛri. Yá ku mù dun tɛ nɛ, lià yí ndə mùrù batwa nɛ, ba nɛ súrí Zwezi kwa lià tɛ nii nɛ.

Nɛtu tɛ Zwezi kwa lià tɛ nɛ wulə duən nɛ

(Tutunan 4.32-37)

⁴²Ba yà nwiñ ba yáá lá dɛ kàrà tɛ, Zwezi *tuntuna tɛ nɛ bɛri ba. Ba yà jə *nimaru, ba dɛ ba wodi duən nɛ, yá ba jùnì Yɛ.

⁴³Yɛ yà twá dɛ tuntuna tɛ, u tuŋa yogwaran dɛ Yɛ dǎn mɛmɛn zənzən. Ku mù nɛ pɛn, ba liù mama yá dəri fən. ⁴⁴*Kərisə lià tɛ mama yá ken duən nɛ, yá ba mɛ won yá yɛ nɛdu. ⁴⁵Ba yà yoli ba wiən, dɛ won tɛ mama, ba nɛ jə. Ku tɛ, ba nɛ yoli ba na, ba yáá tì ku ba tàrà ba pa liù mama nɛ, ndə nɛtu tɛ ku nɛ mɛ dɛ wá. ⁴⁶Ba yà ja pínú wuuu, ba dǎn ká píí ba kə ba kwa, ba ga wulə duən nɛ *Zwifə-ba Yɛ *diə tɛ wa. Yá ba yáá kun duən nɛ ba dii wa, ba dɛ *Yuu-Tiu nɛmaru wodi duən tɛ, ba ga dɛ ba wodi duən pupwən. Ba ga ba yokukwɛn tuŋə ba bɛcanɛ wa. ⁴⁷Ba yáá bu Yɛ nɛ, lià tɛ mama pwíí ga poli ba yuu wa. Yá dun mama Yuu-Tiu yáá súrí lià u lià púlí tɛ nii nɛ, ba nɛ ken ba waa Zwezi nɛ, sɛ u jon ba ba cuna wa.

Gwànú don ni yazurə

(Tutunan 4.9-22; 9.32-35; 14.8-10)

3 Dədəni nii lugu batwa máná wa, Piyerə dɛ Zwan yá vɛli *Zwifə-ba Yɛ *diə wa, sɛ ba jun Yɛ. Ku máná tɛntə yá yɛ Zwifə-ba yɛjɛn máná, ku nɛ mi ba. ²Bɛɛ don, ba nɛ lɛri wá, dɛ u yɛ gwànú, dɛ yá wulə. Dun mama, ba yáá ja wá, ba va ba jəə Yɛ diə tɛ mimii nɛ, ba nɛ bonə «mimii zaŋu», sɛ lià tɛ, ba nɛ zwɛ Yɛ diə tɛ wa, pa wá yɛlɛri wiən. ³U mù bɛɛ tɛntə ni Piyerə dɛ Zwan dɛ, ba pià, sɛ ba zu Yɛ diə tɛ wa, u ma lòri yɛlɛri won ba con. ⁴Piyerə dɛ Zwan mama ma fin ba yíá, ba kə u yuu, ba ga swìn u con, ba wú: «Ywǎn nɛba!» ⁵Bɛɛ tɛ ma ywǎn ba zən, u ga dǎni, sɛ ba pa wá won. ⁶Piyerə dǎn ma swìn u con, u wú: «Á ba sɛbiu jə, à dǎn wá pa mú ku tɛ, à nɛ jə. Dɛ *Nazaretə Zwezi-*Kərisə yɛri tɛ, zàn yɛ nɛ, n va!»

⁷⁻⁸U ga ja u jizən nɛ u van wá, u zɛn. Dɛ naa nɛdu, bɛɛ tɛ napɛra dɛ u nɛɛ tɛ mama dǎn, yá u ga fan u zɛga yɛ nɛ, u vɛli. U twá ba nɛ, u zu Yɛ diə tɛ wa, u vɛli dɛ u faŋa, u ga bwi Yɛ nɛ. ⁹Yá lalɛu tɛ mama ni wá, dɛ u vɛli dɛ u bwi Yɛ nɛ. ¹⁰Liù mama nɛ ni wá, n yəə u swíán. N yəə dɛ, u mù yá nɛ jəni Yɛ diə tɛ, «mimii zaŋu» tɛ nɛ, u lòri yɛlɛri wiən tɛ. Ku kə lá lià tɛ zənzən. Ku yoo tɛntə, ku nɛ tun bɛɛ tɛ yura, yɛ yogwaru ku pa ba. ¹¹Bɛɛ tɛ kúú ba Piyerə dɛ Zwan kwa naŋa. Ku gwári lià tɛ, ba dǎn dəri, ba va ba kɛkari ba. Yɛ diə tɛ bwálí don nɛ, ku nɛ jə napakulu, ba bonə ku napakulu tɛntə «*Salumun napakulu».

Piyerə sugu

(Tutunan 4.5-12; 2.22-36; 5.30, 32)

¹²Piyerə nɛ ni ku mù tɛntə, u swìn lalɛu tɛ con, u wú: «*Yɛzərayelə lià-ba, bɛɛɛ nɛ pɛn, ku ma gwári aba? Bɛɛɛ nɛ pɛn á mama yíá ma cə nɛ yuu? Á buŋa dɛ, ku yɛ nɛ mù dǎn, nɛ à yəə nɛ ka twá Yɛ cwəŋə tɛ nɛ zəni yɛri, bɛɛ tɛ ma zàn u vɛli, naaa? ¹³Yɛ tɛ, nɛ nɛbara *Abərahəmə, dɛ *Yɛzakə, dɛ *Zwakɔbə, dɛ nɛ nɛbara-ba duən nɛ jun tɛ nɛ pɛn, u tütùnbù Zwezi na dun. U mù Zwezi tɛ, á tətə nɛ jun, á pa *Pilətə nɛ. Pilətə yá pià, sɛ u dugɛ wá, á ga wá sɛɛ. ¹⁴Zwezi yá yɛ liù tɛ, Yɛ nɛ li u tún u cɛɛ yɛri, u ga yɛ cígá tíú dɛ. Dɛ ku mɛ á vɛga wá, á ga lòri, sɛ Pilətə dugɛ laguru tɛ. ¹⁵Á zɛgɛ ku tɛ nɛ, pìú Pilətə yá nɛ pià, sɛ u fwa á kálí á pa, mi tíú Zwezi

† Ka jəh pìú jizən vən nɛ yɛ dun bwálí.

tu. Yu piif u bwin wá, u li tuga wa, nà yì là tã nã, nã ni ku. ¹⁶ Bεε wà tã nãtã, á nã na, á yèé wá, ku ga yì Zwezi yurì tã diàn nã pìn u na yazurã, nã nã ken nã waa Zwezi nã yurì. Ku yì u nã ken u waa Zwezi nã tã, ku mù nã pìn, u ma na yazurã míámíán.

¹⁷ Á nubia-ba, à yèé dã, á mù dã á yáá tián tã mama yì á tun ku mù yoo tãntã á lãyãri wa. ¹⁸ Yu dí yáá, u twá u nii *sùsùnã tã mama nã, u swìn dã, *Kãrisã wá na cãn. Yá síún nã, Yu sugu tã nii dàñ súé. ¹⁹ Ku mù tã yurì, á vãvãrã á kwa á ma sá á cuna, sã u kwẽn u li á cuna tã á mù dã wá pwãrã wa. ²⁰ Á nã fwa nãtu, *Yuu-Tiu wá pa aba sié máñá. Yá u wá tun Kãrisã, u nã kúrí tã, u pa u bà á con. U mù Kãrisã tã nã yì Zwezi. ²¹ Síún nã, Zwezi jãé Yu *sãñ nã, u ma dàñì won mama nã wá piif ku jì, ndã Yu nã twá u nii sùsùnã tã, ba nã yì u nã ti, u ma swìn fuãn fuãn. ²² *Moyizã swìn, u wú: «Yuu-Tiu Yu wá li u nii sùsùnã á nubia tã wa, ndã à nã u pa aba. Á cuga sùrãn tã mama, u nã wá swìn á con. ²³ Liù tã ma-ma, u nã ba u mù Yu nii sùsùnã tãntã sugu cuga, ba wá li wá Yu là tã dwíí wa». ²⁴ Yá Yu nii sùsùnã tã ma-ma, ku nã zigì Yu nii sùsùnã Samiyelã nã, ku ja va ba duãn tã, ba mama swìn diãn tãntã yoo. ²⁵ Á yì Yu nii sùsùnã tã bia, yá Yu jun *nimaru dã á nãbara-ba. U swìn *Abãrahãmã con, u wú: «Tia yuu là mama wá twá n dwíí nã, sã Yu fwa zãni ba yura». ²⁶ Yu dí yáá, u tãà á mù yurì, u pa u tùtùnã tã nan, sã u fwa zãni á yura. Sã Yu pa, á liù mama dàñ lwan u pubuñã, u ga yá u yokukwunã».

Piyerã dã Zwan zigã Zwifã-ba yun tiãn, ba nã bùrì bùrà, yáá con

(Matia 10.17-20, 26-33; Zwan 15.20-21; 1 Piyerã 3.14-15)

4 Piyerã dã Zwan yã tã wulã ba swìn là tã con, dã *Zwifã-ba Yu *jonwana tã, dã là tã, ba nã cì Zwifã-ba Yu *diè tã nã yáá tíú, dã *Sadisãn-ba twi ba yí. ² Ba luña zãn Piyerã dã Zwan yuu zãnzã, ba nã yã kãrì là tã, ba ga burì dã, Zwezi piif u bwin, u nan tian wa tã yurì. Ku kãrà tãntã piã ku burì dã, là duãn tã wá bwin, ba nan tian wa. ³ Ku yã yì dãdãni nii nã. Ku mù nã pìn, ba ja ba, ba kã bãñ diè, ku ja va tãpurì. ⁴ Là tã, ba nã cugu sugu tã wa là zãnzã, ken ba waa Zwezi nã. Ba mama nã ken duãn nã, ba yí ndã bara mùrù bonu nã.

⁵⁶ Ku tia nã purì, Zwifã-ba yáá tiãn, dã ba *nãkwina, dã Yu nii *yãnu tiãn, dã Yu jonwana yun tiãn nãkwia Anã tãtã, dã Kayifã, dã Zwan, dã Alãkãzãndãrã, dã là tã mama, ba nã dé jonwana yun tiãn dwíí tã wa, væli ba kun duãn nã *Zwerizalemã wa. ⁷ Ba ja Piyerã dã Zwan tã, ba bà, ba zigì ba tãtãrji wa, ba ga bwe ba, ba wú: «Ku yì bẽẽẽ diãn nã á jã, nã à yèé ku yì wã tãtã yurì nã, á twá á ma pa, gwãnú tã zãn?»

⁸ Ku máñá tã wa, Piyerã nã súé dã Yu-*Siñu tã, u le ba, u wú: ⁹ «*Yizãrayelã là yáá tiãn-ba, dã ba nãkwina-ba, zãn ku tã, á bwe nãba yozãrju tã yoo, ku nã tun gwãnú tã yura. Á piã, sã á lwarì, ku nã twá nãtu, u ma na yazurã. ¹⁰ Ku mù tã yurì á mama mẽ, sã á lwarì! Sã Yizãrayelã là tã mama lwarì! Ku yì ku twá dã *Nãzãretã Zwezi-*Kãrisã yurì tã diãn, bẽẽ wã tã ma zi-

ga á yáá con dã yazurã. Á paa u mù Zwezi tãntã dãgaru yuu. Yá Yu dàñ bwin wá, u li tian wa. ¹¹ Mã u mù yoo nã Yu sagì tã yã dí yáá ku swìn, u wú:

«Kapan tã, á mù dãlwãrã tã nã viga á dugu vãn nã, ku mù nã piif ku jì diè tã nigwancun wãrí, ku yoo nã cã».

¹² Luu tã mẽ wa, Yu wã yurì liù don nã pìn, nã nã wá twá ku tíú nã, sã Yu jon nãba nã cuna wa. Ku mù nã pìn, Yu twá Zwezi cici nã, u ma jon là nã ba cuna wa».

¹³ Ba ni dã, fãn ba Piyerã dã Zwan jã ku yoo tã wa, yã ku ga gwãrí ba zãni. Ku gwãrí ba, ba ga lwarì dã, ba yì liù là tã, ba nã tã yãnu tiãn, ba ga wã kãrà fwa. Ba lwarì dã, Piyerã dã Zwan yì Zwezi twaduãn. ¹⁴ Yá ba nã na bẽẽ tã, u nã ni yazurã, u zigã ba nii nã, ba wãrì yoo mama ba le. ¹⁵ Ba dàñ ma pa Piyerã-ba nan diè tã, Zwifã-ba yun tiãn, ba nã bùrì *bùrà tã wa, ba ga swìn duãn con, ba wú: ¹⁶ «Bẽẽẽ nã nã wá fwa dã bara ba ba? Cígã mama *Zwerizalemã tiãn tã mama yèé Yu diãn mĩmũnan ku tã yoo, là tãntã nã fwa. Ku ba sãgã, nã dã ga wãrì ku nã tã. ¹⁷ Ku wã mẽ, sã yoo ku tã tãà tia mama, ku súrí lá là tã wa. Nã dàñ wá dù súú ba nii nã, ba kúù dãn kã swìn, ba za ku mù Zwezi tãntã yurì, liù mama con».

¹⁸ Ba dàñ ma kúù bon Piyerã dã Zwan, ba swìn ba con, sã ba pa ku mẽ lá. Ba kúù dãn kã piif, ba bon Zwezi yurì, nã à yèé, sã ba kãrì là dã ku mù yurì tãntã.

¹⁹ Piyerã-ba ma le, ba wú: «Á tãtã ywãñã ku wa, Yu yáá con ku mẽ, sã nã zilí á mù nii, nã ga yá Yu, naaa? ²⁰ Ku tã nã mù nã ni dã nã yíá, nã ga ni ku yoo dã nã zian, nã wãrì ku nã nã cì, nã pa nã ba ku yoo swìn». ²¹ Zwifã-ba yun tiãn tã, ba nã bùrì bùrà tã, kúù caga ba nii nã, ba ga li ba ba dugu. Lãluu tã mama yì ba bwi Yu nã, yoo tã yurì, ku nã tun. Ku mù nã pìn, ba yã yèrì cwãrjã tã, ba nã wá tì, sã ba ma kã ba cãn wa. ²² Bẽẽ tã, Yu diãn mĩmũnu tã nã tun u yura, ku pa u na yazurã tã, bina yã dwã sapwilã.

Kãbia tã lori diãn Yu con

(Matia 18.19-20)

²³ Ba zãzã ba dugu Piyerã dã Zwan, ba væli ba nubia tã con. Ba væli ba man ku tã mama, *Zwifã-ba Yu *jonwana yun tiãn tã dã Zwifã-ba *nãkwina tã nã swìn ba con. ²⁴ Ba nubiduãn tã nã cugu ba nii tã, ba zwẽẽ, yá *Kãrisã là tã mama ken ba kori yu nã, ba swìn Yu con, ba wú: «*Yuu-Tiu, n mù nã fwa lanworu dã tia dã muu, dã wiãn tã mama, tã nã wulã tã wa. ²⁵ N mù nã twá n *Siñu tã nã, n ma kã sùrãn tã tã nã nãbẽẽ *Davidã, u nã yì n tùtùnã, nii wa. U swìn, u wú:

«Bẽẽẽ nã pìn, luu dwíí tã mama luña ma zãrja duãn yun wa? Yá là ma jã pubuñu tã nã ba zian? ²⁶ Tia yuu pãegã ken duãn nã, yáá tiãn boli duãn yura, sã ba jì nãdu, ba ma jan dã Yuu-Tiu».

²⁷ Cígã, *Erodã dã Ponsã *Pilãtã ken duãn nã tãfaru ku tã wa. Ba mù dã luu dwíí tã mama dã *Yizãrayelã là, sã ba zigì n mù Yu cici tùtùnã Zwezi nã, n nã kúrí, sã u ya Kãrisã. ²⁸ Ba fwa ku tã mama, n diãn tã dã n pubuñã tã yã nã ken ku sírí. ²⁹ Yá síún nã, Yuu-Tiu cugu ba wulwan sùrãn tã, sã n pa n *tuntuna tã swìn n sugu tã dã bũcãdu. ³⁰ Burì n diãn tã, sã n zwẽẽ là yayiran, sã n

dìàn mòmunu yìèn dā yomulan twá n mù Yü cici tütònd Zwezi yuri tē nā tē tun».

³¹ Ba nē lōrì Yü ba zwēe mánjá wa, bwálí tē, ba yà nē jēh tē, vuvugu. Ba mama ga sú dā Yü-Sinju tē, ba ga swìn Yü sugu tē dā bicadiu.

Kərisə lià púlí tē nīmaru yoo

(Tutunan 2.44-47; 1 Zwan 3.16-19; Likə 12.33; 2 Korəntə tián 8.13-15)

³² Ku mánjá tē wa, ba lwarí dē, *Kərisə lià tē mama pubuŋa yà yí nēdu. Ba liù mama ba swìn dē, u won yí u mù cici nē tì. Ba mama won yà yí nēdu. ³³ *Tuntuna tē swìn Zwezi yoo ba buri dē dìàn. Ba buri dē, *Yüu-Tiu Zwezi pií u bwin u nan tuga wa. Yá Yü yà fwa pubwanu ba mama yuu wa. ³⁴⁻³⁵ Won mama yà wà ba wa liù mama mùrì. Ba wa liù tē, u nē jə kárí, nē à yèè dii, u yáá tì tē u yoli, u ja ku kwənə, u ja bà tuntuna tē con. Ba dāh yà tàrà səbiu tē, ndə ku nē mē dē liù mama, ba pa wá.

³⁶ Zwuzefə, dē yà yí bēe don Zwezi tuntuna tē nē, ken u yuri Barənasə, ku dāh nē yí «kwinu», dē yà wulə dē ba. U mù Zwuzefə təntə yí Levi tē dwíí tē wa liù. Ba luri wá Swipərə luu nii wa. ³⁷ Zwuzefə tē yoli u kárá, u ja ku səbiu tē, u bà, u pa tuntuna tē nē.

Ananiasə dē Safira gɨgɨra tē yoo

(Tutunan 4.35-37; Likə 12.1-5)

5 Bēe don yà wulə, u yuri yí Ananiasə, dē u kan, u dē yuri yí Safira. U mù Ananiasə təntə dē u kan ken nīmaru, ba tì ba kárá, ba yè. ² Ba dāh ga li ku səbiu tē vān don, ba sègə, sē ba ma fwa ba nyiən. Yá ba dāh ga ja ku gɨganí tē, ba va ba pa Zwezi *tuntuna tē nē. ³ Piyerə dāh ma bwe wá, u wú: «Ananiasə, bēēē nē pɨn, n ma cugu *Sitana kwìè? Ku pa n kuna kunkun, n kə Yü-*Sinju tē nii nē. N li səbiu tē vān don, n ma fwa n nyiən? ⁴ Kárá tē yà nē wà yè, ka yà tē n mù nyiən, naaa? Yá dē ka nē yè tē, ka səbiu tē yà tē tà n mù nyiən, naaa? Ku yí nətə, n ma bún pubuŋa ku tē yiri n waa con? Ku tà ləzoni con nē, n kuni, ku ya Yü con nē n kuni». ⁵ Ananiasə nē nì tē sùràn tē, u tua, yá mē u tian dē nē. Yá fən dāh gən lià tē mama, ba yà nē zigu lá. ⁶ Balandura tē nyí ba zàn, ba pəpəni wá, ba tì ba ja va ba gùrì.

⁷ Ku nē kēeñ ndə lugu batwa nē, Ananiasə kan twi u zu. Yá u ga wà lwarí ku tē, ku nē tun ku lē. ⁸ Piyerə ma bwe, u wú: «Swìn cígá à con! Mə á kárá tē səbiu nē nətən, á nē yè á nā?» Kan tē ma lē, u wú: «Awo, mē ku nii nē». ⁹ Piyerə dāh ma swìn u con: «Bēēē nē pɨn, á ma kə ku nīmaru təntə, sē á ma plà *Yüu-Tiu Yü-Sinju tē nii nē? Haya, nēh lià tē, ba nē gùrì n barí tē nē, ba wulə mimii nē. Yá ba kúu wá gùrì n dē». ¹⁰ Naa nēdu, dē kan tē dē tua, ku mánjá tē tətə wa, Piyerə yáá nē, u tì. Balandura tē zua dē u tuga, ba ma tì u dē, ba ja va ba gùrì u barí tē səpuni nē. ¹¹ Fən gən *Kərisə lià púlí tē, dē lià tē mama, ba nē nì ku yoo təntə.

Yomulan tē nē tun Zwerizalemə nē yoo

(Tutunan 19.11-20; Matie 5.6-7)

¹² Zwezi-*Kərisə *tuntuna tē yà tuŋa Yü dìàn mòmnan zənzən dē yomulan zənzən, laluu tē tətəŋi wa.

Kərisə lià tē mama dāh yà ziga duən yáá nē, *Salumun napakulu tē dāh nē. ¹³ Yá liù mama dāh kúu ba laluu tē wa naŋa, u gúlí ba wa. Yá laluu tē mama dāh yà ga bwu ba nē zəni. ¹⁴ Bara dē kana kapupu, ba nē ken ba waa *Yüu-Tiu nē, dāh yà pùli ba sùrí lá. ¹⁵ Ku pa, ba dāh janí yayuŋa, ba naŋa coní tē yuu, ba tuŋə gədərən yuu dē sarí wa. Piyerə dāh nē twi u lē, sē u yiywara tē twá ba duən mē yuu. ¹⁶ Laluu, ku nē nan *Zwerizalemə nii tian duən dē dəri ku twi dē ku yayuŋa, dē lià, *zinə nē wuwali ba. Yá ba mama ga na yazurə.

Ba nē fɨfɨn Zwezi-Kərisə tuntuna tē yoo

(Tutunan 12.3-11; 4.5-12, 18-20)

¹⁷ Ku mánjá tē wa, *Zwifə-ba Yü *joŋwana yun tián nəkwla tē, dē ba tē, ba nē wulə dē wá, ku mù nē nē ya *Sadislan-ba tē, dāh zàn dē wugwu. ¹⁸ Ba jun Zwezi-*Kərisə *tuntuna tē, ba kə bāh diè wa. ¹⁹ Yá ku titun nē, *Yüu-Tiu *malika twi, ka sùrú bāh diè mimian tē, ka li ba, ka ga swìn ba con: ²⁰ «Á wələ Zwifə-ba Yü *diè tē wa, á swìn suywáŋú tē, ku nē buri mi tē, ku nē ba zwēe Yü con». ²¹ Ba nē nì ku sugu təntə, ku jju tətə nē, ba zua Yü diè tē wa, ba ga wulə ba kàrì.

Yü joŋwana yun tián nəkwla tē, dē u kwa lià dāh zàn, ba bon yun tián tē, ba nē buri *bùrà tē, dē *Yizərayelə dwíí tē wa *nəkwina tē, ba kə duən nē. Ba dāh ga tun ba lià, sē ba va ba li tuntuna tē bāh diè tē wa. ²² Ba lià tē dāh nē wəli, ba yí lá, ba wà ba nì bāh diè tē wa. Ba ma pií ba va, ba tün ba nii, ²³ ba wú: «Nə wəli, dē bāh diè tē tagu, yá pamana tē, ba yà nē cígá ba nē tē, dē wulə mimian tē nē. Yá nē dāh sùrú, nē wà liù mama nì bāh diè tē wa».

²⁴ Mánjá tē wa, Yü diè tē tutunbia yuu tíú tē, dē joŋwana yun tián tē nē nì sùràn təntə, ba kúu yèrì ku tē, ba nē wá fwa dē yoo tē, ku nē wá bà yoo təntə kwa nē. ²⁵ Liù don kúu twi, u swìn ba con, u wú: «Á nəŋə, bara tē, á nē ken bāh diè tē wa, wulə Zwifə-ba Yü diè tē wa, ba kàrì laluu tē». ²⁶ Tutunbia yuu tíú tē dē u kwa lià tē, dāh wəli sənben, ba ja ba ba ja víí. Laluu tē yà swə tuntuna tē. Yá ku yà wáá tutunbia yuu tíú tē dē u kwa lià tē, ba dul dē kapana. Ku mù nē pɨn, ba yà dəri fən, sē ba fɨfɨn tuntuna tē.

²⁷ Ku kwa nē, ba jun tuntuna tē, ba pií ba va yun tián tē, ba nē buri bùrà tē yáá con. Yü joŋwana yun tián nəkwla tē dāh bwe ba, u wú: ²⁸ «Nə wà suni nē swìn á con, sē á kúu dānà ká twá dē Zwezi yuri tē, á ma kàrì laluu tē, naaa? Ku nē á pa, á kàrà tē sú *Zwerizalemə mama. Á dāh ga plà, sē nē mù nē zin bēe təntə tian tē talu nē yun wa». ²⁹ Piyerə dē tuntuna tē duən tē dāh ma lē, ba wú: «Ku tà ləzwənə nii nē, nē mē, sē nē zílí. Ku ya Yü nii nē, nē mē, sē nē zílí. ³⁰ Yü tē, nē nɨbara-ba tē nē jùnì, nē bwin u mù Zwezi təntə, á nē paa dagarú tē yuu wa, á gu. ³¹ Yü ken wá u dun bwálí wa, u jizən † vān nē, sē u yà plú tē, u nē wá jon lià ba cuna wa. U wá san Yizərayelə lià tē nē, sē ba wəvəri ba kwa ba sá ba cuna tē, sē u ma wàní u kwen ba cuna tē, ba mù dē wá pwərə wa. ³² Nə ya yìèn təntə, tē nē tun tē sùsùnà,

† Ka jəh piú jizən vān nē yí dun bwálí.

nə wàá nə swìn nə buri də, nə ni tə. Nə mù də Yü-
*Siŋu tə, Yü nə pun là tə nə, ba nə zilí u nii tə».

(Matia 5.10-12; 1 Piyera 4.13-16; Apokalisə 3.8)

³³ Yun tián tə, ba nə buri bura tə, nə ni tə sùràn tən-
tə, ba súə də luŋa, ba dàñ ga pià, sə ba gu tuntuna tə.
³⁴ Yá bæe don dàñ yun lá, u yuri nə yi Gamalələ. U yi
*Farızlan-ba púlí tə wa liù, u nə yi Yü nii *yənu tiú. Ba
mə yá zilí wá zənzən. U nyí u zàn yun tián tə, ba nə
buri bura tə wa, u ga pa nii, sə ba lu tuntuna tə kàrà
wa, máñá mançun. ³⁵ Ku kwa nə, u dàñ ma swìn, u wú:
«Á cia á tətə nə, á mù là tə, á nə ya Yüzərayələ dwíí tə,
də won tə, á nə pià, á tun ba mù là tətə yura. ³⁶ Máñá
ku nə le, ku tə wà dání, Tidasə də yá zàn, u buri də, u jə
dun. Lià, ba nə yí ndə biənta nə, yá nə vəli ba twá u nə.
Yá ba gua wá, u kwa là tə, də ba tutunan tə mama jén
lá. ³⁷ U mù tətə kwa nə, Zwidasə, u nə ya Galile tiú, də
kúu nan, gəlù tə máñá wa. U də yá kúu van laluu tə, u
kə u con. U mù tətə də tuga, u kwa là tə ga jén duən
yáá nə. ³⁸ Ku mù nə pun, à swìn á con síún nə, sə á
dàná ká tan bara-ba tə də con. Á mù dàñ yá ba, sə ba
víí. Ba tutunji tətə nə yi ləzwənə yura ku nan, ku wá
cùgù, ku jén lá. ³⁹ Yá ku dàñ nə ya ku nan Yü, á wàri ku
á cùgà, á pa ku jén. Á cia á tətə nə, ku dàn ká bà, ku ya
á mù də Yü nə jaŋa».

⁴⁰ Yun tián tə mama dàñ sèe Gamalələ pubuŋa tən-
tə. Ba dàñ pií, ba bon tuntuna tə, ba pa, ba mà ba də
kafuran. Ba ga caga ba nii nə də, ba kúu kwári, ba pií
ba twá də Zwezi yuri tə, ba ma swìn yoo. Ku kwa nə, ba
yá ba, ba pa ba víí. ⁴¹ Tuntuna tə nan Zwifə-ba yun tián
tə, ba nə buri bura tə con, ba víí də pupwən, Yü nə
pun, ba na dun, ba nə dí càn Zwezi yuri nə. ⁴² Yá dun
mama, Zwifə-ba Yü diè tə wa, də ba sàñ nə, ba tə wà
kàrà tə də Zwezi-Kərisə suywáñú tə sugu nə yaga.

Ba kúrí là barpe, sə ba san Zwezi-Kərisə tuntuna nə

(1 Timote 3.8-13)

6 Ku máñá tə wa, Zwezi karbia tə dàñ pùli, ba súrí
lá zənzən. Ba yá ba *Zwifə-ba tə, ba nə swìn
*Gəreke tə, kadənə tə yoo jələ dun mama ba nii wodiū
taru máñá wa. Ku mù nə pun, ba də dàñ ŋuŋwun ba
duən tə, ba nə swìn *Ebərə tə yuu wa. ² Zwezi-*Kərisə
*tuntuna fugə bələ tə dàñ ma bon Zwezi karbia tə ma-
ma, ba kə duən nə, ba ga swìn ba con, ba wú: «Ku wà
mə, sə nə yá Yü sugu tə kàrà nə, nə ga pií nə pa,
wodirən taru nə yá nə yuu zulu. ³ Nə nubia-ba, ku mù
nə pun, á kúré á waa bara barpe, ba nə swìn ba liù ma-
ma yozəŋə. Ba lià tətə liù mama mə, sə u ya liù tə, u
nə súə də Yü-*Siŋu tə. Ba lià tətə liù mama mə, sə u
ya wobunyian, sə nə ma ku tutunji tətə, nə ma zun ba.
⁴ Nə mù mə, sə nə wàni nə tuni nə máñá tə, nə kə
yijuni wa, də nə kàri Yü sugu tə, nə buri».

⁵ Ku mù yoo tətə dàñ yun ywání, ku pa laluu tə ma-
ma nə. Ba dàñ ma kúrí Etyenə. U ya bæe tə, u nə ken u
waa Zwezi nə zənzən, u ga sú də Yü-Siŋu tə. Ku súrí Fil-
ipə, də Proswəre, də Nikanəre, də Timon, də Parəme-
nasə, də Nikolasə nə. Nikolasə ya Antuswə bæe don, u
də nə yá zua Zwifə-ba *yijuncwəŋə tə wa. ⁶ Ba ja ba, ba

va ba buri tuntuna tə nə. Tuntuna tə də ma jun Yü, ba
ga tún † ba jìàn lià tətə yuu wa.

⁷ Ba dàñ yá swìn Yü sugu tə, ba súrí lá wuuu. Zwezi
karbia tə nii dàñ pùli, ba súrí zənzən *Zwerizalemə nə.
Yá Zwifə-ba Yü *joŋwana kapupu də twi, ba kə ba waa
Zwezi nə, sə ba zilí u nii.

Ba nə jun Etyenə tə yoo

(Ebərə-ba 2.4; Likə 21.14-15; Zwan 15.18-21)

⁸ Yü pun u diàn tə də u pubwanu tə Etyenə nə. Ku
pun u tuŋa yomulan də Yü diàn mımınan nəfaran laluu
tə tətəŋi wa. ⁹ Bara duən zàn, ba zigi u nə. Lià tətə yá
yi *Zwifə-ba *jəré diè tə, ba nə boŋə ywəŋə, ba nə jon
ba tiàn jəré diè tə lià. Ku mù nə yi Zwifə-ba lià duən,
ba nə nan Sirenə də Alekəzandəri. Ba mù də Zwifə-ba,
ba nə nan Silisi luu nii tə wa, də Azi nagwanaa tə wa,
dàñ tótuní də Etyenə. ¹⁰ Etyenə yi wubuŋa tə, Yü-
*Siŋu tə nə pun wá nə, u ma swìn. Yá ku dàñ pun ba
wàri ba le. ¹¹ Ba dàñ ma ga ba vwun lià, sə ba mù lià
tətə dàñ nə swìn ndə: «Nə mù ni də, Etyenə swìn sul-
wan, u zigi *Moyizə də Yü nə». ¹² Ba dàñ twá nətu, ba
sú laluu tə, də Zwifə-ba *nəkwina tə, də Yü nii *yənu
tián tə, ba kə u nə. Ba ma ja Etyenə, ba ja va yun tián
tə, ba nə buri *bura tə yáá con. ¹³ Ba tan lià, ba nə wá
kuni kunkun, ba kə u nii nə, ba ja vu. Kunkuna tətə
dàñ nə swìn, ba wú: «U mù bæe tətə nə swìn sùràn,
máñá mama, u ma ziga nə Zwifə-ba Yü *diè tə də Yü
*nii tə nə, u nə pun Moyizə nə. ¹⁴ Nə ni də, u swìn də, u
mù *Nazarətə Zwezi tətə wá cùgù Yü diè tə, u ga
lwañ Yü nii tə, Moyizə nə pun nəba tə».

¹⁵ Lià tə mama, ba yá nə yi yun tián tə wa, ba nə buri
bura, yá dàñ fin Etyenə yuu wa. Yá ba ni də, u yáá tə
nyun ndə *malika yáá nə.

Etyenə nii tuŋu

(Tutunan 6.9-15; Ebərə-ba 11.23-29; Zwan 5.45-47)

7 *Zwifə-ba Yü *joŋwana yun tián nəkwina tə bwe
Etyenə nə, u wú: «Mə yiàn tə nəe nə nətən cígá?»
² Etyenə ma le, u wú: «À nubia-ba, də à nyuna-ba, á cu-
ga nə! Yü tə, u jə dun, nə nan nə nibeə *Abərahama
nə. Ku máñá tə wa, də u wulə Mezopotami nagwanaa
wa, u tə wà vəli, sə u jəñ Aran nə. ³ Yü swìn u con, u
wú: «Nan, n ga yá n luu nii, də n dwíí tián, sə n ga va
luu nii tə wa, à nə wá buri mú». ⁴ Abərahama ma nan
Kaləde, u va u jəñ Aran nə. U nyuna tian kwa nə, ku
bwálí tətə wa, Yü dàñ pun u nan Aran, u bà luu nii ku
tə nətən wa, á nə wulə ku wa zən. ⁵ Ku máñá tə wa, Yü
wà wá bwálí pun, sə u tuni ku. U wá bwálí tətə pun, sə u
tún u naa ku wa. Ku ya Yü kàn nikana mù də, u wá pa
ku luu nii tətə Abərahama də u dwíí tə nə, u nə wá kə
luu wa. Abərahama yá ga tə ba biú jə. ⁶ Á nəŋə ku tə,
Yü nə swìn: «Abərahama dwíí tə wá jəñ luu nii don nə.
Ba wá jì luu nii tətə ywəŋə, yá ba wá dé càn bina
biənta. ⁷ Luu tə, ba nə wá yá ku tián ywəŋə, à mù Yü
nə wá buri ku bura. Ku mù tətə kwa nə, ba dàñ wá
bà, ba fwa yijuni bwálí ku tə wa, à nə dí yáá à kàn ku

† *Zwifə-ba nə yáá tún ba jìàn lià yun wa, sə ku buri də, ba ken
yuywanu ba yuu wa, nə à yəé, sə ku buri də, ba pun ba Yü nə.

nii də ba». ⁸Yu dān ma kàn nikanl də Abərahama. Ku mumunu nə ya bæ *gwəŋə tə. Ku mù nə pɪn, Abərahama ma goŋi u biù *Yɪzakə, u lɪrɪ dɪan nana dɪn nə. Yɪzakə də nə lɪrɪ *Zwakəbə, u də goŋi wá. Zwakəbə də goŋi u bia fugə bələ tə, ba nə yɪ nə nɪbara fugə də bələ tə.

⁹Nə nɪbara-ba tə jɪn wugwɪl də ba nyánú Zwuzefə, ba ma yə wá lià yuu wa, ba nə vəli *Ezzipətə luu nii.

¹⁰Yu dān yɪn də wá. U lɪ wá u wuwalu mama wa. Yu pɪn u na pubwanu də wubuŋa Ezzipətə plù *Farawon yáá con. Farawon lɪ Zwuzefə u tɪn, sə u tɪn Ezzipətə luu nii, də u diè tə u ywān tə yuu. ¹¹Niən dān twi tə zu Ezzipətə luu nii tə, də Kanan luu nii tə mama wa. Ku yɪn càn zənzən, nə nɪbara-ba tə dān yà kúù ba won na ba dé. ¹²Zwakəbə nə ni də, muna wulə Ezzipətə nə, u təntən u tun nə nɪbara-ba tə naa nədu. ¹³Yá ba nə vəli nəe bələ tə nii nə, Zwuzefə pɪn u nubɪa tə lwarɪ wá, Farawon də dān lwarɪ Zwuzefə dwíí tɪán tə. ¹⁴Zwuzefə dān ma tun u pa, ba ja u nyɪna Zwakəbə də u diè lià, ba nə yí sapwɪtwa də fugə də bonu, ba bà. ¹⁵Mə nətu nə, Zwakəbə vəli Ezzipətə. Yá mə lá nə, u tuga. Nə nɪbara tə də mama tuga lá nə. ¹⁶Ba zɪn ba tuga tə, ba jə va Siswemə nə, ba gùrɪ ləbəri tə wa, Abərahama yə də səbiu Emɔrə bia tə con Siswemə nə.

¹⁷Yá máŋá tə wa, Yu nikanl tə, u nə kàn də Abərahama nii nə, bwələ, sə ku sú, nə dwíí tə dān pùli zənzən Ezzipətə nə. ¹⁸Ku kwa nə, plù don də kúù jon pàrɪ tə, u nə wà Zwuzefə yəni. ¹⁹U mù plù təntə dān tun yá swɪan nə dwíí tə yura. U dān fɪfɪn nə nɪbara-ba tə, u pa, ba vɪ ba bɪsɪnɪ ba duga, sə ku pa ba tɪ. ²⁰Ku máŋá təntə wa nə, ba lɪrɪ Moyizə. U yɪ binanunu Yu yá yuu. Ba kuni wá cànɪ batwa u nyɪna diè tə wa. ²¹Máŋá tə wa, ba nə dugu wá, Farawon bùá nɪ wá, u tɪ u ja va, u kuni, ndə u tətə bilura nə. ²²Ezzipətə tɪán wubuŋa tə nə, ba ma kwè wá. Moyizə yɪ dɪàn tíú, ku twá də u nii sugu də u tutunəe nə.

²³U bɪna sapwilə nii nə, u ken sírí, sə u va u nubɪa *Yɪzərayelə lià tə con. ²⁴U nɪ Ezzipətə tíú don də, u wulə u fɪfɪn u dwíí tə wa liù don. Yá u dān gua Ezzipətə tíú tə, sə u ma wàní u jon u nubiu tə, Ezzipətə tíú tə yà nə fɪfɪn. ²⁵U yà buŋa də, u nubɪa Yɪzərayelə lià tə yà wá lwarɪ də, ku wá twá də wá, sə Yu ma jon ba. Yá ba wà ku lwarɪ. ²⁶Ku tɪa nə purɪ, u kúù nɪ Yɪzərayelə lià tə bələ, ba wulə ba mà duən, u ma kúù plà, sə u kwèe ba. U dān ma swɪn ba con, u wú: «À dabara-ba, á yɪ nubɪa, bæeəe nə pɪn, á də ma fɪfɪn duən?» ²⁷Yá ba liù tə, u nə fɪfɪn u don tə, yugu Moyizə, u ga swɪn, u wú: «Wàà nə tɪn mú, sə n ya plù, sə n bɪrɪ bɪrà nə yuu wa? ²⁸N plà, sə n gu à də, ndə n dɪn nə gua Ezzipətə tíú tə, naaa?» ²⁹Ku sugu təntə pɪn Moyizə dəri, u va Madɪan nagwanaa wa. U lɪrɪ bia bələ, ku luu nii təntə wa.

³⁰Ku bɪna sapwilə nii nə, *malɪka nan u nə, kasɔɔ lanworu tə wa, *Sinayi paan tə yuu, mənvoɔ ku nə jə tuni wa. ³¹Ku yiri tə gwárí Moyizə. U dān ma va, sə u ywān ku u lwarɪ. U dān ma ni *Yuu-Tiu kori, ku nə wú: ³²«À yɪ Yu tə, n nɪbara-ba tə nə jùnɪ! À yɪ Yu tə, n nɪbara Abərahama, də Yɪzakə, də Zwakəbə, ba nə jùnɪ!» Moy-

izə dān vɪvaga, yá u kúù ba wudɪl jə, sə u ywān. ³³Yuu-Tiu dān ma swɪn u con, u wú: «Lɪ n natura tə n nəe nə! Bwáí təntə, n nə zɪga lá, yɪ à mù tətə bwáí. ³⁴À nɪ wuwalu tə à lià tə wulə ku wa Ezzipətə nə. À ni ba yinəgə kwirə tə. Yá à cuə, sə à jon ba ba càn tə wa. N dān bää síún nə, à wá tun mú Ezzipətə nə.»

³⁵Etiyənə ma kúù swɪn u sírí lá, u wú: «U mù Moyizə təntə, ba yà ten, ba ga swɪn, ba wú: «Wàà nə tɪn mú, sə n yà plù də n bɪrɪ nə bɪrà?» Mə u mù nə Yu tun, sə u yà plù, də u lɪ ba ba càn wa. Ku twá də malɪka tə, u nɪ tuni tə wa, saŋu. ³⁶U mù nə lɪ ba Ezzipətə luu nii tə wa. Ku twá də u nə tun yomɪlan də Yu dɪàn mɪmunan yìèn, Ezzipətə luu nii tə wa, də «muɔ nəsiən[†] tə wa, də kasɔɔ lanworu tə wa bɪna sapwilə. ³⁷Mə u mù Moyizə təntə nə swɪn Yɪzərayelə lià tə con, u wú: «Yu wá lɪ á wa liù, sə u yà Yu nii *sùsùnù, ndə à mù nə». ³⁸Máŋá tə nə, Moyizə nə yɪn də Yɪzərayelə púli tə kasɔɔ lanworu tə wa, u nə yɪn də nə nɪbara-ba tə, u ga ya tə malɪka tə. U mù con nə malɪka tə swɪn Sinayi paan tə yuu wa, u ga jon Yu sugu tə, ku nə pɪn mu u pa nəba.

³⁹Nə nɪbara-ba tə yà ba plà, sə ba zilí u nii. Ba vɪga wá, ba pubuŋa ga pií, ku wulə Ezzipətə luu nii nə. ⁴⁰Ku mù nə pɪn, ba swɪn *Arɔn con, ba wú: «Fwa yɪa, n pa nəba, sə tə yà nə yáá. U mù Moyizə təntə, u nə pɪn, nə nan Ezzipətə luu nii tə wa, nə kúù yèrɪ ku tə, u nə jigə».

⁴¹Ku mù dɪan təntə wa, ba fwa woŋwanu, ku nə nyɪn ndə nabɪə nə, ba ga gu wiən, ba ma fwa *joŋi ku mù woŋwanu təntə yuu wa. Ba dān ga jwə ku mù won tən-tə yɪrɪ, ba tətə nə fwa. ⁴²Yu ma vəvəri u kwa, u ma te ba, u ga yá ba, ku pa, ba dān jùnɪ yɪcau də cànà də kacɪlaccə tə, lanworu tə wa. Yoo təntə púpúní Yu sagɪ tə wa, ku twá də Yu nii sùsùnà tə, ku wú:

«Yɪzərayelə lià-ba, á bɪna sapwilə tə mə kasɔɔ lanworu tə wa, á fwa joŋə, də á gwɪ vàná, á pɪn nə, naaa? ⁴³Ku yɪ á zɪn yɪ Molɔkə^{††} gansili tə, də á yɪ Ronfan kacɪlaccə tə, á tətə nə fwa. Tə mù kunkun yɪa təntə mama yɪ á tətə nə fwa, sə á bu tə nə. Ku mù nə pɪn, à dān wá pa, á va á galɪ *Babɪlɔnə luu nii yuu».

⁴⁴Kasɔɔ lanworu tə wa, á nɪbara-ba yà jɪn Yu *wulu gansili tə. Ku yɪ ku fwa ndə nətu tə, Yu nə swɪn Moyizə con, sə ku fwa, ndə Moyizə tətə nə nɪ ku yiri tə. ⁴⁵Nə nɪbara tə, ba də nə kúù púé ba kwa, də nə kúù jon ku mù gansili təntə, ba zɪn, máŋá tə wa, Zwozuwe də nə kúù yɪn ba yáá tíú, ba ja bà luu nii ku tə wa. Yu ma san u ta luu nii təntə tɪán, u dɪŋɪ ba yáá con. Yu wulu gansili tə yɪn bwáí ku tə wa, ku ja va ku yí plù *Davidə pàrɪ tə máŋá. ⁴⁶Davidə nɪ yuywanu Yu yáá con, u dān ma lòrɪ cwəŋə, sə u lwà bwáí u kə Zwakəbə Yu † tə lá nə. ⁴⁷Yá ku yɪ *Salumun nə lwè diè təntə.

† Máŋá tə wa, Moyizə nə lɪ Yɪzərayelə lià tə Ezzipətə luu nii tə wa, mə «muɔ nəsiən» tə wa nə Yu pɪn, ku níá tə pwèe duən wa, tə ga yá cwəŋə, tə pa, ba kèerɪ tɪa nəkuru wa, ba va Kanan luu nii. Ku muɔ təntə wa nə Farawon kwatara tə mé, máŋá tə wa, ba nə dɪŋɪ Yɪzərayelə lià tə, sə ba ja. †† Molɔkə də Ronfan yɪ woŋwanan. Fuən lià tə, ba yà nə wulə Kanan luu nii tə wa, yà nə jùnɪ tə. ‡ Ku yɪ *Zwifə-ba Yu *diə. Wiən tə mama, tə yà nə wulə Yu wulu gansili tə wa, ba ken tə mama Yu diè tə wa.

⁴⁸ Yuu tē, u nē wulə ban ban, ga ba diè tē, ləzwənə nē lwə, wa yanl. Yuu nii sùsùnù swìn dē, Yuu-Tiu swìn, u wú:

⁴⁹ «Lanworu tē nē yu à padau, yá tía tē mù yu goli, à naa cici kē tún bwálí. Bakun diè yiri nē, á wáá á lwè, á pín nē? Bwálí kukwa wa nē, à wáá à pēni, à síí? ⁵⁰ Ku tà à mù nē fwa won mama, naaa?»

⁵¹ Á mù, á yu là tē, á yu vu là. Á mantia á gwəŋə bɛɛ. Yá á waa tē dē á zian mù ba Yuu sugu tē sɛɛ, Yuu-^{*}Sinju tē nē swìn á con. Á dē á nɪbara-ba tē nē yu won nɛdu.

⁵² Yuu nii sùsùnà tē wa, ba wà tətə nē, á nɪbara-ba tē nē wà fɪfɪn? Là tē, ba nē dí yáá ba swìn cígá tíú † tē túrí tē yoo, á nɪbara-ba tē nē gua ba. Yá mē ku liù təntə, á dē kúú gɪgɪra á gu. ⁵³ Á mù yu là tē, á nē twá dē malɪkɛ, á ma na Yuu ^{*}nii tē, u nē pɪn Moyizə nē. Yá dē ku nətə mɛ, á wà ku nii təntə zilí».

Ba dul Etɪyənə dē kapana ba gu

⁵⁴ Etɪyənə nē tún u nii wuuu, u va u zwɛɛ. U sùràn tē ma pɪn, ba bɪcanɪ sú dē lɪŋa u yuu wa. Ba ga vwa ba nɪpuru. ⁵⁵ Etɪyənə, súé dē Yuu-^{*}Sinju tē, u zɪn u yáá u kə lanworu tē wa, u ga na Yuu dun tē, dē Zwezi u zàn u zɪ-ga Yuu jɪzən vàn nē. ⁵⁶ U ma swìn, u wú: «Á cuga, à na lanworu tē ku súrí, yá ^{*}Ləzwənə-Biu †† tē zɪga Yuu jɪzən vàn tē yuu».

⁵⁷ Ba mama dān ma mà cərí zəgə zəgə ba sun ba zian, ba ga gərɪ duən u yuu wa. ⁵⁸ Ba tūrɪ wá, ba ja nan tu tē nii nē. Ba dān ga wulə ba dul wá dē kapana, sə ba gu. Balanduru don, u yurɪ nē yu Solə ‡ nē cìgà là tē, ba nē dul Etɪyənə, ganan nē. ⁵⁹ Mánjá tē wa, ba nē wulə ba dul wá dē kapana tē, Etɪyənə lòrɪ Zwezi, u wú: «^{*}Yuu-Tiu Zwezi, jon à sinju tē n kə n con». ⁶⁰ U ga jəh u nadwana yuu, u bubwi, u wú: «Yuu-Tiu, dān ká jələ cuna tē tē, n kə ba yuu wa». Etɪyənə nē swìn tē sùràn təntə, u zwɛɛ kwa nē, u mu zwɛɛ.

8 Solə dē yà bɪrɪ dē, Etɪyənə mɛ tian.

Solə nē fɪfɪn Kərisə là púlí tē yoo

(Tutunan 11.19-21; Filipə tɪán 1.12-14; Zwan 6.70)

Ku dun təntə nē, ba dān fɪfɪn ^{*}Kərisə là púlí tē ma-ma, ku nē wulə ^{*}Zwerizalemə wa. Ba mama dəri ba pwɛɛ duən yáá nē, ba yá tà Zwezi-^{*}Kərisə ^{*}tuntuna tē cɪcɪ. Ba dəri ba va Zwide nagwanaa tē dē Samari nagwanaa tē mama wa. ² Bara-ba nē zilí Yuu nii zəni tí Etɪyənə, ba gùrɪ, ba ga kwi zənzən u yurɪ. ³ Solə mù dān yu u kəni dɪàn, sə u cùgù Kərisə là púlí tē. U twá dii dē dii wa u vɛli, u ma janɪ bara dē kana, ba nē ken ba waa Zwezi nē, u pa ba kəni bāh diè. ⁴ Ba tē, ba nē dəri ba pwɛɛ duən yáá tē, dān tē swìn Zwezi-Kərisə suywánjú tē, bwálí tē mama, ba nē vɛli.

Filipə swìn suywánjú tē Samari nagwanaa wa

(Zwan 4.1-42; Tutunan 1.8)

⁵ Filipə vɛli u zu Samari nagwanaa tē tɪfaru tē wa, u wulə u swìn Zwezi-^{*}Kərisə suywánjú tē. ⁶ Laluu tē ma-

ma, ku nē kun duən nē, nii yà yu nɛdu, ku ma cuga Filipə sugu tē zəni zəni dē waa nɛdu. Là tē yà nɛh, ba ga na Yuu dɪàn mɪmɪnan tē, Filipə nē tunja. ⁷ Cígá, ^{*}zinə nan, tē yá là zənzən nē dē tē bubwi. Yá gwanan zənzən yayɪran zwɛɛ. ⁸ Ku yun pupwən nəfaru ku mù tɪfaru təntə wa.

⁹ Bɛɛ don yà dí yáá, u wulə ku tɪfaru tē wa, u yurɪ nē yu Simon. U dē yà pɪn dun u tɪàn nē, u yà fwa jinəmori, u ma gwárí Samari laluu tē zənzən. ¹⁰ Ku yà nē zɪgɪ bɪsɪmabii nē, ku ja va ku yu bazunan nē, ba mama míámíán yà twá u nē, dē ba swìn, ba wú: «U tē mù yu Yuu dɪàn tē tətə, ba nē boŋə «dɪàn nəfaru.»» ¹¹ U yà gwárí ba, mánjá ku nē darɪ dē u jinəmori tutunɛɛ tē. Ku mù nē pɪn, ba yà twá u nē. ¹² Yá Filipə dān twi, u swìn Yuu pàrɪ tē, dē Zwezi-Kərisə yurɪ tē yoo, u bɪrɪ ba. Ku mù nē pɪn, bara dē kana mama dān píí ba yá jinəmori tē, ba kə ba waa Zwezi suywánjú tē nē, ba ga pa, ba lə ba níá wa, ku twá dē Zwezi-Kərisə yurɪ tē. ¹³ Simon dē tətə kən u waa Zwezi nē. Yá ba ga lə wá níá tē wa, ku twá dē Zwezi-Kərisə yurɪ tē. U dān zɪga Filipə səpuni nē, ku ga gwárí wá zənzən, u nē na Yuu dɪàn mɪmɪnan dē dɪàn wɪən, tē nē tunja tē yurɪ.

(Tutunan 19.5-6; 1 Timote 6.9-10; Matie 6.24)

¹⁴ Zwezi ^{*}tuntuna tē, ba yà nē wulə ^{*}Zwerizalemə wa, dān nē nì dē, Samari tɪán sɛɛ Yuu sugu tē, ba dān tun Piyerə dē Zwan lá nē. ¹⁵ Ba dē nē vɛli, ba yí Samari tɪán tē, ba lòrɪ Yuu ba pa ba, sə Yuu-^{*}Sinju tē wànɪ ku cú ba yun wa. ¹⁶ Ku yà tē wà ba liù yuu wa cwɪ, ku ya Filipə ləgə ba níá wa, ^{*}Yuu-Tiu Zwezi yurɪ nē cɪcɪ. ¹⁷ Piyerə dē Zwan dān ma tún †† ba jɪàn ba yun wa, Yuu-Sinju tē ga cú ba yun wa.

¹⁸ Mánjá tē nē, Simon nē nɪ dē, Yuu-Sinju tē ya ku twá Zwezi-Kərisə tuntuna tē jɪàn ka tún yuu wa, ku ma nɪ, u pɪn ba səbiu. ¹⁹ U ga swìn, u wú: «Á pɪn dɪàn tē tē à dē nē, sə liù tē mama, à dē nē tún à jɪn u yuu wa, sə Yuu-Sinju tē cú ku tíú yuu wa». ²⁰ Piyerə dān vɪga səbiu tē, u ga swìn u con, u wú: «Yuu wá cùgù n mù dē n səbiu tē mɛ, n nē bún dē Yuu tarɪwɪn tē wáá ku yè dē səbɪa tē yurɪ. ²¹ N tori təlɛ yoo ku tē wa, ku ga tà n yáá con yoo. N pubuŋa tē ba cígá nē twá Yuu yáá con. ²² Vəvəri n kwa, n ma sá n cuna tē, sə n yá n wulɪŋu tē, sə n lòrɪ Yuu-Tiu dē, ku nē wáá, sə u kwɛn n cuna tē n mù dē wá pwərə wa, n pubunkukwɪwɪn ku tē yurɪ. ²³ À na dē, n waa tē lwara zənzən, n ga yu kunkun yìèn yoŋu». ²⁴ Simon ma swìn, u wú: «Mə á tətə lòrɪ Yuu á pa nē, sə tē tē mama á nē swìn tē, nɛdu tətə dān ká yí nē».

²⁵ Piyerə dē Zwan dān kàrɪ Yuu-Tiu sugu tē, ba bɪrɪ Samari tɪán nē. Ku kwa nē, ba bələ tē píí ba va Zwerizalemə. Ba nē ma virí, ba tē swìn suywánjú tē ba bɪrɪ Samari tɪbii zənzən wa.

Filipə pɪn, Etɪyopi bɛɛ don lwarɪ suywánjú tē

²⁶ Dun don nē, ^{*}Yuu-Tiu ^{*}maluka twi, ku swìn Filipə con, ku wú: «Zàn, n va luu jɪzən saparu yuu, sə n tí kascw cwəŋə tē, ka nē nan ^{*}Zwerizalemə nē, ka vɛli

† Liù təntə nē yu Zwezi. †† Liù təntə nē yu Zwezi. ‡ Solə jə yurɪ don, ku nē yu Polə.

†† ^{*}Zwifə-ba nē yáá tún ba jɪàn là yun wa, sə ku bɪrɪ dē, ba kən yuywanju ba yuu wa, nē à yəá, sə ku bɪrɪ dē, ba pɪn ba Yuu nē.

Gaza». ²⁷ Filipæ zàn u vèli, dæ nèh Etiyopi † tián batana næ, u næ yi ba luu nii tæ kaplu minisæ. Kaplu tæ yur næ yi Kandasæ. U mù batana tæntæ yà næ ywànjá kaplu tæ wiæn tæ mama yuu, tæ kwænæ næ dáá. U mù bæe tæntæ yà vèli Zwerizalemæ, u jun Yü. ²⁸ U dàh jèé u sæsen tæræko wa, u pií u ma virí, u ga kàrì Yü sagi tæ wa, Yü nii *sùsùnù *Ezayi næ púpúní. ²⁹ Yü-*Siñu tæ swìn Filipæ con: «Vèli u boli sæsen tæræko ku tæ yura».

³⁰ Filipæ dæri u boli ku yura, u nì Etiyopi minisæ tæ næ kàrì Yü nii sùsùnù Ezayi púpúná tæ. U dàh ma bwe wá, u wú: «N nèh ku tæ, n næ kàrì, tæ dèh?» ³¹ Minisæ tæ ma le, u wú: «Á wá fwa nætæ, à ma nì ku dèh, dæ liù næ wà à næ san?» U ma bon Filipæ, u pa, u bà u zu sæsen tæræko tæ wa, u jèé u sèpuni næ. ³² Sagi tæ wa bwálí tæ, minisæ tæ yà næ kàrì tæ næ, yi ku tæ:

«Ba jun wá ndæ piæ næ, ba ja va nangura diè wa. U yi ndæ *pabiæ næ ka nii næ ba swìn, dæ ba næ swæ ba firi †† ka kuran dæ. U wà u nii sùrí. ³³ U dí càn dæ yinægæ mama. Yá tæ mama wa, ba tæ wà wá cígá pin. Wàà næ wá man, u biri u mánjá là tæ, sè ba ma lwarì yoo dèh? Ba li u mù mu luu ku tæ wa».

³⁴ Minisæ tæ dàh tæ ma swìn Filipæ con, u wú: «À lòrì mú, Yü nii sùsùnù tæ yi wàà tætæ yoo næ u swìn nætu? Ku yi u tætæ, næ à yèé ku yi liù don yoo?» ³⁵ Ku mánjá tæntæ wa, Filipæ dàh twá ku púpúná tæntæ næ, u ma swìn Zwezi suywájú tæ, u biri minisæ tæ næ. ³⁶ Ba vèli wuuu, ba va ba yí yáá, dæ nèh, níá næ. Minisæ tæ ma swìn, u wú: «Nèh níá næ, bæeèe dàh næ cìgà, sè n li næ níá tæ wa ku twá dæ Zwezi-*Kærisæ yur tæ?» ³⁷ [Filipæ swìn, u wú: «Dæ n næ ken n waa mama, ku yoo tæntæ wàà ku tuja». Minisæ tæ ma pií u le, u wú: «À ken à waa dæ Zwezi-Kærisæ yi Yü-Biu.»]

³⁸ Minisæ tæ pin, u sæsen tæræko tæ zigi. Filipæ dæ minisæ tæ cúé, ba mù bælæ tæ zu níá tæ wa, Filipæ ma læ minisæ tæ níá tæ wa, ku twá dæ Zwezi-Kærisæ yur tæ. ³⁹ Mánjá tæ næ, ba næ pií ba nan níá tæ wa, Yü-Tiu Siñu tæ tì Filipæ, yá minisæ tæ kúù ba wá na. Yá u sùé dæ pupwæn, u ga tì cwænjæ, u virí. ⁴⁰ Yü-Siñu tæ ken Filipæ Azçtæ næ. U zigi Azçtæ, u twá tufaran duæn wa, u va u nan Sezare. U dàh ga swìn suywájú tæ tuæn tæ mama wa, u næ twá tæ wa.

Zwezi biri u tiæn Solæ næ

(Tutunan 22.3-16; 26.9-20; Galasi tián 1.11-16)

9 Mánjá don wa, Solæ mù yi u tæ wulæ u fifn *Yüu-Tiu karbia tæ, u ga pià ba gurì. U dàh vèli *Zwifæ-ba Yü *jonwana yun tián nækwla tæ con. ² U lòrì, sè u pa saga u mù Solæ næ, u næ wá biri Zwifæ-ba *jéré dii tæ wa, tæ næ wulæ Damasæ næ. Solæ pià, sè ba lwarì dæ, u jè cwænjæ, u næ nì là, ba næ zua Zwezi cwænjæ tæ wa, ku næ yi bara, næ à yèé kana, sè u vwa ba, u jè bà *Zwerizalemæ wa.

³ Mánjá tæ wa, u næ wulæ cwænjæ tæ wa, dæ u dàh yà bwælæ Damasæ, naa nædu, dæ poni nan yu næ, ku pipul ku kíkari wá. ⁴ U tua tua, u ga nì kori, ku næ swìn u con,

† Etiyopi yi ku wulæ læzwænzwænæn luu wa, ba næ boñæ Afærikæ. Mæ Etiyopi yur næ ba lwàn ba boñæ Sudan. †† *Zwifæ-ba luu nii wa, dæ luu níá duæn wa, ba yáá firi pee kuran, ba ma swi ganan.

ku wú: «Solæ, Solæ, bæeèe næ pin, n ma fifn næ?» ⁵ U dàh ma le, u wú: «N mù næ yi wàà, Yüu-Tiu?» Yüu-Tiu dàh ma swìn, u wú: «Á mù næ yi Zwezi tæ, n næ fifn. ⁶ Zàn yu næ, sè n va tufaru tæ wa, ba wá biri mú ku tæ, n næ mæ, sè n fwa». ⁷ Bara tæ, ba næ yà kwé wá tæ mù, yi ba ziga cùrù. Ba nì kori tæ mù, yá ba dàh næ wà liù mama nì. ⁸ Solæ nyí u zàn yu næ, u yá tæ sùrí, yá u dàh næ bá won mama na. Ba jun u jun næ, ba ga van wá, ba ja va Damasæ. ⁹ U fwa dian batwa, dæ u tæ ba lá na. U ba dé, u ba nywìn.

¹⁰ Ku tu tæntæ tætæ wa, Zwezi karbiu don dæ yun Damasæ næ, u yur næ yi Ananiasæ. Yüu-Tiu biri u tiæn wá, u ga swìn u con, u wú: «Ananiasæ!» U ma sée, u wú: «Nèh à næ, Yüu-Tiu!» ¹¹ Yüu-Tiu dàh ma swìn u con, u wú: «Zàn, n tì cwænjæ tæ, ba næ boñæ <cwæmænæ mænæ> tæ, n va Zwidasæ sàh næ! Vèli, n pià bæe don, u yur næ yi Solæ. U yi Taræsæ tíú. U wulæ u jùnì Yü. ¹² Á pin, u na bæe don, u yur næ yi Ananiasæ. U mù bæe tæntæ twi u zu, u ga tún u jun u yuu wa, sè u yá tæ pií tæ na lá».

¹³ Ananiasæ ma le, u wú: «Yüu-Tiu, à nì bæe tæntæ yìæn là zænzen næ swìn dæ, u fwa là tæ yura, ba næ yi n mù næ ti, Zwerizalemæ næ. ¹⁴ Yá Yü jonwana yun tián tæ ken diæn u jun wa yæbæ, sè u vwa là tæ mama, ba næ yi n mù Yüu-Tiu næ ti». ¹⁵ Yá Yüu-Tiu tæ pií u swìn, u wú: «Vèli, u mù bæe tæntæ yi à kúru wá à li, sè à ma tun. U wá biri à yur tæ dwíé tæ mama luu mama wa, pèegá yáá con, *Yüzærayelæ là tæ yáá con. ¹⁶ Yá à dàh wá biri wá càn yiri tæ mama, u næ mæ, sè u dé à yuru».

¹⁷ Ananiasæ dàh ma nan u víi. Mánjá tæ wa næ, u næ vèli u yí, u zua diè tæ wa. U tún u jun Solæ yuu wa, u ga swìn, u wú: «Solæ, à nubiu, Yüu-Tiu Zwezi tæ, u næ nan n næ cwænjæ tæ wa, dæ n ma biæn tæ, u mù næ tun næ, sè n yá tæ ma wànì tæ pií tæ na lá, sè n sù dæ Yü-*Siñu tæ». ¹⁸ Ku mánjá tæ tætæ wa, ku fwa ndæ wiæn puran næ nan Solæ yá tæ wa, tæ tu. U yá tæ dàh ga na lá. U ma zàn, u pa, ba læ wá níá wa, ku twá dæ Zwezi-*Kærisæ yur tæ. ¹⁹ Ku kwa næ, u dí wodiu, yá u diæn dàh pií tæ bà.

Solæ swìn suywájú tæ Damasæ wa

Solæ yun dæ Zwezi karbia tæ, ba yà næ wulæ Damasæ næ, ndæ dian bagalù nii næ. ²⁰ U zàn lala, u swìn Yü sugu tæ, *Zwifæ-ba *jéré dii tæ wa, u biri dæ, Zwezi yi Yü-Biu. ²¹ Là tæ mama næ nì Solæ sùràn tæ, ku gwári ba, ba dàh ga swìn, ba wú: «Ku tà bæe wà tæ, yà næ fifn là tæ, ba næ boñæ Zwezi yur tæ *Zwerizalemæ wa, naaa? Mæ ku næ tà u yà twi yæbæ, sè u kúù vwa ba duæn, u ja va Yü *jonwana yun tián tæ yáá con, naaa?»

²² Ku mánjá tæntæ wa, Solæ diæn dàh næ kwen tæ sùrí, wuuu. U vuvugæ Zwifæ-ba tæ, ba næ wulæ Damasæ wa, u biri dæ, Zwezi næ yi *Kærisæ.

Solæ vèli Zwerizalemæ dæ Taræsæ

(2 Koræntæ tián 11.32-33; Galasi tián 1.18-24; Tutunan 22.17-21)

²³ Ku dàh vèli, ku yí mánjá don wa, *Zwifæ-ba yun tián tæ ken nìmaru, sè ba gu Solæ. ²⁴ Solæ dí yáá u gigan u lwarì ba pubuñæ tæntæ. Ba dàh yà cì mimien tæ næ, tütun dæ yucau, ba ma pià wá, sè ba li u mu. ²⁵ Ku nætu dàh

pın, u karbia tē ken wá fıyafaru wa, tıtın don nē, ba ga twá béré, ba cú wá.

²⁶ Mánjá tē, u nē pií u va *Zwerizalemē wa, u kēen lala, u va u wulē dē Zwezi karbia tē. Ba dē mama dān yā dēri wá, ba yā ba buŋa dē, u yı Zwezi karbiu tē yırı. ²⁷ Barēnabasē dān bon wá, u kē u con, u ja wá, u ja va Zwezi-*Kārisē *tuntuna tē con. Barēnabasē dān man u bırı ba ku tē, ku nē tun cwəŋə tē wa, Solē ma na *Yuu-Tiu. U man Yuu-Tiu nē swın Solē con nētu, dē Solē nē kārı Damasē nē pwənə pwənə dē Zwezi yırı tē. ²⁸ Ku kwa nē, Solē dē tuntuna tē dān vėli Zwerizalemē wa. Yá Solē swın Yuu sugu tē pwənə pwənə dē Yuu-Tiu yırı tē. ²⁹ Solē swın, u ga tūtúnı Zwifə-ba tē, ba nē swın *Gərekə. Ba m̀ tēntē m̀ dān yā pià ba lu u mı. ³⁰ Lià tē, ba nē yı u nubıa Kārisē yırı tē dān nē lwarı ku, ba ja wá, ba va Sezare ba pa u va Tarəsə.

Piyerə zwēe gwànú, u yırı, nē yı Ene, yayıgu

³¹ Mē ku twá nētu *Kārisē lià púlı tē dān ma na sié Zwıde dē Galıle dē Samarı nagwanē tē mama wa. Ba jıàn daŋa tē súrı wuuu, ba ga zilı *Yuu-Tiu nii, yá Yuu-*Sıŋu tē dē dān saŋa ba, ku pın ba púlı ba súrı wuuu.

³² Piyerə yā nan u twá lá, u vėli bwálá tē mama, u ma nı lià tē, ba nē yı Kārisē nē tu. U dān vėli ba duən con, ba dē nē yā wulē Lida nē. ³³ U nē vėli u yı lá, u nı bēe, u yırı nē yı Ene. U yı gwànú, u yı bına nana, u nē tégé gədoo yuu wa. ³⁴ Piyerə ma swın u con, u wú: «Ene, Zwezi-Kārisē nē zwēe n yayıgu tē. Zàn yı nē, sē n kwēn n gədoo tē». Naa nēdu dē Ene nyı u zàn. ³⁵ Lià tē mama, ba nē wulē Lida dē Saron vara tē wa nı wá. Ba ma lwàn ba pubuŋı tē, ba bā Yuu-Tiu con.

Piyerə bwin Tabıta u lu tuan wa

³⁶ Kan don yā wulē Zwezi karbia tē wa Zwafa nē. U yırı nē yı Tabıta. Ku dān nē yı «ségé». U yā tuŋa tutunzəŋə zənzən, dē u fwa yılorı wıən dē zənzən. ³⁷ U m̀ kan tēntē twı, u tu yayıgu, u tu ku mánjá tē wa. Mánjá tē nē, ba nē swe wá, ba zwēe ba ja wá, ba zu ba tın dəyuu diè don wa. ³⁸ Lida dē Zwafa yā bwələ dē duən. Ku m̀ nē pın, Zwezi karbia tē yā nı dē, Piyerə wulē Lida nē. Ba dān ma tun bara bələ u con, sē ba lörı wá, sē u bā ba con lala, u dān ká dání. ³⁹ Piyerə zàn, u m̀ dē bara tē kē duən ba va. Mánjá tē nē, ba nē vėli ba yı lá, ba yın u yáá, ba ja zu dəyuu diè tē wa. Kadənə tē mama dān kıkarı Piyerə dē ba kwi, ba ga bırı wá ganwıran dē ganzuran Tabıta yā nē fwa, dē u nē yın dē ba. ⁴⁰ Piyerə dān ma pa lià tē mama nan, u ga tölı u nadwana yuu u jun Yuu. U pií u vəvəri u yáá, u kē tıgı tē con, u ga swın, u wú: «Tabıta, zàn yı nē!» Kan tē súrı u yıá, u nē nı Piyerə, u zàn u jéé. ⁴¹ Piyerə ma te u jun u nē, u ga van wá u zın yı nē. Ku kwa nē, u bon lià tē, ba nē yı Kārisē nē tu tē, dē kadənə tē, u ga bırı ba kan tē dē u bwin. ⁴² Zwafa tıán mama yəni ku yoo tēntē, lià zənzən ga kē ba waa Yuu-Tiu nē. ⁴³ Piyerə yın Zwafa nē, u dání lá nē zənzən gđó don con, u nē nıŋı tənàn, u yırı nē yı Simon.

Zwezi-Kārisē suywánú tē yı lià tē, ba nē tē Zwifə-ba, con

(Tutunan 10.30-35; 11.13-14)

10 Bēe don yā wulē Sezare nē, u yırı nē yı Kōrəneyə. U m̀ bēe tēntē yā yı pamana púlı don wa yuu tıú, ba nē bonə ku pamana púlı tēntē Yı-talıyenə †. ² Kōrəneyə yı bēe tē, u nē twá Yuu cwəŋə tē nē zəni, u ga zilı Yuu nii, u m̀ dē u diè lià mama. U yā pın yılorı wıən zənzən zura tē nē, u ga jünı Yuu duən mama. ³ Duən don nē, ku vėli ku yı ndē dədəni nii lugu batwa mánjá wa nē, Yuu pın, u na u *malıka u yıá wa pwənə pwənə, dē ka twı, ka zu u con. Yá ka ga swın u con, ka wú: «Kōrəneyə!» ⁴ U fin u yıá, u kē malıka tē yuu wa, fən dē dān ga zu wá. U ma le, u wú: «Ku yı nətə, *Yuu-Tiu?» Malıka tē ma swın u con, ka wú: «N yıjıŋı tē dē n yılorı wıən tē mama, n pın zura tē nē, dıgá tē yı Yuu con, ndē *jıŋı nē, ku nē pın, u liı n yoo. ⁵ Sıún nē, n dān tun Zwafa nē, sē Simon tē, u yırı don nē yı Piyerə, bā. ⁶ U yı u wulē Simon tē, u nē yı gđó u nıŋı tənàn tē, diè. U diè tē yı ku wulē muu tē nii nē». ⁷ Mánjá tē nē, malıka tē, ka yā nē swın u con tē, vıı, Kōrəneyə bon u tutunbıa bələ, dē u pamana tē wa pamanu nēdu, u dē nē twá Yuu cwəŋə tē nē zəni, u ga tuŋa u pın wá. ⁸ Kōrəneyə ma man won tē mama, ku nē tun tē nēe u bırı ba, u ga tun ba Zwafa nē.

(Tutunan 11.1-18; 15.7-9; Romə tıán 9.25-26)

⁹ Ku tıa nē pırtı, ba nan ba zu cwəŋə, ba ma vələ Zwafa. Ba vėli wuuu, ba va ba bwələ Zwafa. Ku mánjá tē wa, dē Piyerə dıgá dəyuu wa, sē u jun Yuu. Ku yın lugu fugə bələ mánjá wa. ¹⁰ Nıən dān jun Piyerə, u ga pià won, sē u dé. Mánjá tē wa, ba nē wulē ba fwa wodıu, sē u dé, yıvıru tı wá. ¹¹ Yıvıru tē mánjá wa, u nı lanworu tē dē ku súrı. Yá u na won don ndē gansara nəfaru nē, ba nē vwa ku níé banıa tē nē, dē ku ma cwi tıa. ¹² Váná †† yırı mama tē nē vėli dē nēe banıa, dē váná yırı tē mama, tē nē vėli tē púé ban tıa yuu wa, dē zéŋé yırı mama, tē nē pərə yı nē, yā nē wulē gansara tēntē wa. ¹³ Piyerə ma nı kori, ku nē wú: «Piyerə, zàn, n gu, n dé!» ¹⁴ Piyerə ma le, u wú: «Yuu-Tiu, à ba tē pià, sē à dé. À tē wà won mama dí, ku nē yı culu won, nē à yéé pupwalan won». ¹⁵ Nēe bələ nii nē, u kúú nı kori tē: «Won tē, Yuu nē bırı dē ku mē, dān ká ywàn ku ndē culu won nē». ¹⁶ Ku fwa nētu nēe batwa. Ku kwa nē, won tē dān piı, ku di yı nē.

¹⁷ Piyerə yā tē wà won tē, u nē nı, tē dān lwarı, dē nəń, bara tē, Kōrəneyə nē tun tē nē, ba bwe Simon diè tē bwálı nē, ba bā ba zıga u mımıı yáá nē. ¹⁸ Ba ga bōrı ba kē yı nē, ba bwe, sē ba jən, dē Simon tē, u yırı tē don nē yı Piyerə tē, wulē yəbə tē nē.

¹⁹ Piyerə yā yı u tē buŋa won tē, u nē nı tē yoo. Yuu-*Sıŋu tē ma swın u con, ku wú: «Nəń, bara batwa nē, ba bwe n bwıə. ²⁰ Zàn n cú, twá ba nē, n vıı. Dān ká fwa bábıá, ku yı à m̀ nē tun ba». ²¹ Piyerə ma cú, u swın bara tē con, u wú: «Á nəŋə à nē, à m̀ nē yı liü tē á nē pià. Bēēēe yoo nē ja aba ku bā?» ²² Ba ma piı, ba le wá,

† Yıtalıyenə ya *Romə-ba pamana púlı don yırı. †† Váná tēntē yı *Zwifə-ba dūrè, Piyerə dē ma yı Zwifə.

ba wú: «Ku yi Kórænɛyə nə tun nəba n con. U yi pa-mana yuu tíú, u nə yi cígá tíú, u ga zilí Yü nii. *Zwifə-ba tə mama nə swìn u yozəŋə yoo. Yü malıka nə cúé ka swìn u mù Kórænɛyə tə con, sə u pa n bà u diè, sə u ma ni n sùràn». ²³ Piyerə dàh ma pa ba zu, u ga pa ba bwálí.

Ku tua tə nə purı, Piyerə zàn, u mù də ba kə duən ba víí. Lià tə duən, ba nə yi u nubıa Kərisə yırı, ba nə wulə Zwafa nə, nan, ba kwé wá. ²⁴ Ba viru tıpurı nə, ba yí Sezare. Kórænɛyə yà bon u dwíí tıán, də u dabazəŋə, u dàh ga dani ba. ²⁵ Mánjá tə nə, Piyerə nə twi u zu, Kórænɛyə zàn, u va u jérı wá, u ga tua u nɛɛ nə Piyerə yáá con, u jun wá zəni zəni. ²⁶ Piyerə ma zın wá, u ga swìn u con, u wú: «Zàn yu nə, à də yi ləzwənə!»

²⁷ Piyerə də Kórænɛyə swìn duən nə, u ga le, u zu diè tə wa. U zua u na lià, ba nə dáá zənzən də ba jəé duən yáá. ²⁸ Piyerə ma swìn ba con, u wú: «Á yəé də, Zwifə-ba liù wà mɛ, sə n ja nımaru də vee, nə à yəé, sə n zu u diè wa. Yá Yü dàh burı à mù, sə à dān ká ywān ləzwənə mama, ndə u nə yi cuna liù, nə à yəé, ndə pupwalan liù nə, u nə wà mɛe, sə ba yí u yıra. ²⁹ Ku mù nə pın, à ma wà tútúnı də yəbə túrı. Á nə bon nə tə, à dàh pià, sə à bwe à jón, bɛɛɛ nə pın á ma tun, á pa ba bon nə».

³⁰ Kórænɛyə ma le, u wú: «Ku yí dıan banıa zən ku tə, à wulə à jùnı dədəni nii lugu batwa yıjıni tə, à diè wa nə. Də nəh bɛɛ nə, u nə zua gānı, ku nə pıpıı, u nan à yáá con. U ga swìn u wú: ³¹ «Kórænɛyə, Yü jon n yıjıni, u ga líı n yılorı wıən tə líı. ³² N dàh tun liù Zwafa nə, sə u pa Simon tə, u yırı tə don nə yi Piyerə tə, bà. U yi u wulə Simon tə, u nə yi gđđ u nıŋı tənən tə, diè muu tə nii nə». ³³ À də ma tun liù lala, sə u bà u bon mú. N də nə twi tə, n fwa zəni. Síún nə, nə mama dàh wulə Yü yáá con, sə nə wānı nə cugu won tə mama, Yü-Tiu nə burı mú, sə n swìn nə con».

³⁴ Piyerə dàh ma swìn, u wú: «Síún nə, cígá mama à dàh yəé də, Yü ba liù kúrí, u ma kwanı u don. ³⁵ Luu dwíí tə mama wa nə, liù tə, u nə zilí Yü nii, u ga vəlí də cígá, ku tíú təntə zıən u mù Yü yáá con. ³⁶ Yü pın u sugu tə *Yızərayelə lià tə nə, u ma dí yáá, u swìn u burı ba də, bıcan sıé wulə Zwezi-*Kərisə con, u nə yi lià tə mama Yü-Tiu. ³⁷ Zwan dí yáá u kàrı ka lə lià níá wa ku twá də Yü yırı kàrà te. Ku kwa nə, á yəé won tə, ku nə tun. Ku tə nə dí yáá ku tun Galile nagwanaa tə wa, də ku tə nə tun Zwide nagwanaa tə mama wa. ³⁸ Á yəé nətu tə, Yü nə pın u Sıŋu tə də u dıàn tə Zwezi nə, u nə yi *Nazareté tíú. U mù yà nə vəlí bwálá tə mama, u fwa zəni də u pın yazurə lià tə mama nə, ba yà nə wulə *Sıtana wuwalu tə wa. Yü yà wulə də wá. ³⁹ Wıən tə mama, u nə tun Zwifə-ba luu nii tə wa də *Zwerizalemə wa, nə nı tə də nə yíá. U yi ba paa wá dagarı tə yuu wa, ba gu. ⁴⁰ Yá Yü dàh píı u bwın wá, dıan batwa dıun nə. Yü pın u tə píı u nan, u burı u tıàn. ⁴¹ Ku kúú tə laluu tə mama nə, u wá burı u tıàn, ku yi lià tə, Yü nə u kúrí, sə ba na wá də ba yíá, nə u wá burı u tıàn. Yü dí yáá u kúrí ba mù lià təntə. Nə mù yi lià tə, nə nə dí də wá, nə nyu də wá, u ka píı, ka bwın ka nan tıga wa, kwa nə. ⁴² Zwezi nə pın nii nəba, u wú, nə swıán nə burı lià tə nə, sə nə pa ba yəni də, ku yi u mù nə Yü

tún, sə u ya liù tə, u nə bürı lià tə, ba nə wulə muu wa, də ba tə, ba nə tıga də mɛ bürə. ⁴³ Yü nii *sùsùnà tə mama swìn də, liù tə mama, u nə ken u waa u mù Zwezi nə, u wá kwɛn u cuna tə u mù də Yü pwərə wa, ku twá də u yırı tə nə».

⁴⁴ Piyerə nə wulə u swìn tə sùràn təntə, Yü-Sıŋu tə cuə lià tə mama, ba nə cuga sugu tə, yun wa. ⁴⁵ Ku gwárí Kərisə lià tə, ba nə kwé Piyerə, ba ja bà, ba nə yi Zwifə-ba. Ku gwárí ba, də Yü tarıun tə, ku nə yi Yü-Sıŋu tə cuə lià tə, ba nə tə Zwifə-ba tə, də yun wa. ⁴⁶ Ba dàh yà nəh, ba nə swìn də suyırə duən, də ba ga bwı Yü nə. ⁴⁷ Piyerə dàh ma swìn, u wú: «Nə wáá nə vı, sə nə lə lià tə, ba də nə nı Yü-Sıŋu tə, ndə nə tətə nə, níá wa, naaa?»

⁴⁸ Piyerə ma pa nii, sə ba lə ba níá wa də Zwezi-Kərisə yırı tə. Ku mù təntə yuu wa, ba lörı wá, sə u ya ba nii nə, ndə dıan bagalı nə.

Nii tə, Piyerə nə tún Zwerizalemə Kərisə lià tə yáá con
(Tutunan 10; Efezə tıán 2.11-22; Tıtə 2.11; 1 Timote 2.4)

11 Ku mánjá tə wa, Zwezi-*Kərisə *tuntuna tə, də lià tə duən, ba nə yi nubıa Kərisə yırı, ba nə wulə Zwide nagwanaa tə wa, twi ba ni də, lià tə, ba nə tə *Zwifə-ba tətə, də sɛe Yü sugu tə. ² Mánjá tə wa, Piyerə nə píı u bà *Zwerizalemə wa, Kərisə lià tə, ba nə yi Zwifə-ba tə, zàn ba wulə ba caga u nii nə, ba swìn, ba wú: ³ «N zua lià tə, ba nə ba bɛɛ *gonji, con. Yá n mù də ba dí † də duən də».

⁴ Piyerə dàh tí yoo tə nɛɛ mama, u twarı ku zıgı nətu, ku ma tun, də ku yígúré, u burı ba nətən: ⁵ «Á yà wulə Zwafa wa, à jùnı Yü, də naa nədu yıviru tí nə, Yü ga pa à na won yıjıni tə wa: Á nı won don ndə gansara nə-faru nə, ba nə vwə ku níé banıa tə nə, də ku naŋa lanworu tə wa, ku cwi tua. Won tə twi, ku bà ku yí à nii. ⁶ Á dàh ma ywān ku zən, à ga na tua yuu vānā yırı mama, tə nə vəlí də nɛɛ banıa, də ganaŋa də wıən tə, tə nə vəlí tə púé ban, də lanworu zəŋé tə, də tə wulə won tə wa. ⁷ Á ga ni kori, ku swìn à con, ku wú: «Piyerə, zàn, n gu, n dól» ⁸ À ma swìn, à wú: «*Yü-Tiu, à ba tə pià, sə à dé. Á tə wà won mama dí, ku nə yi culu won, nə à yəé pupwalan won!»

⁹ Nɛɛ bələ nii nə, kori tə kúú bwe, ku zıgı lanworu tə wa, ku swìn: «Won tə, Yü nə burı də ku mɛ, dān ká ywān ku ndə culu won nə!» ¹⁰ Ku fwa nətu nɛɛ batwa. Ku kwa nə, tə mama píı tə dı lanworu tə wa. ¹¹ Lala də nəh, bara batwa nə, ba tun ba, ba nan Sezare, ba bà ba yí diè tə wa, nə nə wulə. ¹² Yü-*Sıŋu tə swìn à con, sə à twá də ba à víı, à dān ká fwa bábıá. Lià bardu ku tə, ba nə yi nə nubıa Kərisə yırı, nə kwé nə, nə ma va nə zu Kórænɛyə diè. ¹³ U mù Kórænɛyə tə dàh nə man, u burı nəba nətu tə, u nə nı *malıka tə u diè tə wa, də ka nə nan u nə, ka ga swìn, ka wú: «Tun lià, sə ba va Zwafa nə, ba pià Simon tə, u yırı don nə yi Piyerə, ba ja bà. ¹⁴ U mù nə wá swìn sùràn n con, n mù də n diè tə mama nə wá twá tə nə, sə Yü jon aba á cuna wa».

¹⁵ Mánjá tə, à nə wulə à swìn, Yü-Sıŋu tə cuə ba yun wa,

† Zwifə-ba bara mama yà *gwəŋə ba, ba ga culı, sə ba jə nımaru, nə à yəé, sə ba dá wodıu də lià tə, ba nə ba gwəŋə.

ndə ku nə fwa nətə tə, ku təntən dūn tə nə, nə də yun wa. ¹⁶ À dàñ ma líí Yuu-Tiu sugu ku tə yoo, ku nə wú: «Zwan yí líá wa nə, u ləgə lià duən. Yá á mù ya Yú-Siñu tə wa nə, ba wá lə aba». ¹⁷ Nə mù lià tə nə, nə ken nə waa Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə, mə ku piri təntə u piri nəba. Mə Yú dàñ nə piri ba ku mù piri təntə. À mù dàñ nə kúú yí wàà, à ma ziga Yú yoo nə?»

¹⁸ Ba nə ni tə sùràn təntə kwa nə, ba yá ku sugu tə nə, ba ga bwi Yú nə, ba wú: «Yú tətə dàñ nə piri cwəŋə lià tə nə, ba nə tà Zwifə-ba tə, sə ba wəvəri ba kwa, ba ma sá ba cuna, sə ba ga na mu tə, ku nə ba zwèe u con».

Barənasə də Solə vəli Antuswə

(Tutunan 8.4; 1 Tesalonikə tián 1.9-10; Kolosə tián 2.6-7)

¹⁹ Lià tə yá pwèe duən yáá nə, wuwalu tə yiri, ku nə twi ku tə Etuyenə nə swin tə yiri. Ba duən vəli Fenisi nagwanaa, də Swipərə nagwanaa, də Antuswə. Ba ga ba Yú sugu tə swin liù don, də ku nə tà *Zwifə-ba con. ²⁰ Bara duən də yin ba wa, ba nə yí Swipərə, də Sirenə tián ba nə twi Antuswə. Ba də nə swin *Gərekə-ba tə con, ba ga swin *Yuu-Tiu Zwezi suywáñú tə, ba buri ba. ²¹ Yuu-Tiu diàn tə yin də ba, yá lià zənzən ken ba waa Zwezi nə, ba ga lwañ ba pubuŋa, ba bà Yú con.

²² *Kərisə lià púli tə, ku nə wulə *Zwerizalemə wa, lià twi, ba ni ku mù yoo təntə. Ba dàñ ma tun Barənasə, sə u va Antuswə. ²³ Mánjá tə nə, u nə yí lá u ga na pubwanu tə, Yú nə piri ba, u jwé, u ga kwè ba mama, sə ba zigi ba waa nədu tə yuu wa, ba ga vwa ba tiàn Yuu-Tiu yira. ²⁴ Barənasə yí wuywanyien, u nə súé də Yú-Siñu tə. U yá ken u waa Zwezi nə wuuu. Laluu nə piri ba tiàn Yuu-Tiu nə, ba súri ba duən tə nə.

²⁵ Ku kwa nə, Barənasə nan lá nə, u va Tarəsə, sə u plà Solə. ²⁶ Mánjá tə, u nə ni wá, u ja wá, u va Antuswə. Barənasə də Solə fwa buri piri də Kərisə lià púli tə, ba ga kəri laluu, ku nə dáá zənzən. Mə ku zigi mánjá təntə wa Antuswə nə, ba ma kə Zwezi karbia tə yiri Kərisə lià.

²⁷ Ku diàn təntə nii nə, Yú nii *sùsùnà nan Zwerizalemə, ba bà Antuswə. ²⁸ Ba wa liù don, u yiri nə yí Agabisə, nyí u zàn, u twá də Yú-Siñu tə, u ma swin də, niən nəfaru wá bà tua yuu wa bwálí mama nə. *Kəlodə mánjá tə wa, ku niən tə cígá twi. ²⁹ Zwezi karbia tə vuri duən nə, sə ba tun sañu ndə nətə tə, ba liù mama nə wáá, sə ku va ku pa lià tə nə, ba nə yí ba nubia Kərisə yiri, ba nə wulə Zwide nagwanaa tə wa. ³⁰ Ba cígá fwa ku yoo təntə: Ba ken ku sañu təntə Barənasə də Solə jìàn wa, sə ba ja ku, ba va ba pa Kərisə lià púli yáá tián tə nə, Zwerizalemə nə.

Ba gua Zwakə, ba ga piri Piyerə bəñ diè

(Tutunan 5.17-24; Ebərə-ba 1.14; Apokalisə 2.10)

12 Ku mánjá təntə wa, più *Erodə dàñ zàn, u fifin *Kərisə lià púli tə wa lià duən. ² U piri, ba gu Zwan zunu Zwakə də laguri siú. ³ U nə ni də, ku yoo təntə ywán ku pa *Zwifə-ba yun tián, u kúú piri nii, sə ba ja Piyerə. Ku yin càná † tə, ba nə dé də dipen tə, ku

† Ku plà ku buri də *Pakə càná tə lə.

nə ba sabwaru kəni, tə mánjá wa. ⁴ Ba nə jiri Piyerə ba zwèe kwa nə, Erodə piri, ba kə wá bəñ diè, u ga tiri pamana púli bania, ku nədu mama nə ja lià bania, sə ba ci u nə. U pubuŋa dàñ yá nə yí, sə u ja wá u va laluu tə yáá con, *Pakə càná tə kwa nə. ⁵ Piyerə dàñ yá yí ba cígá u nə bəñ diè tə wa. Yá Kərisə lià púli tə dàñ yá wulə ba liri Yú ba piri wá wuuu.

⁶ Dūn tə tua nə wá piri, sə Erodə pa, ba buri u buri, Piyerə dwèe pamana bəle tətəŋi wa, ku titin tə nə. U yá yí ba wə wá də banzala bəle, yá ba duən də ga ci bəñ diè tə mimii tə nə. ⁷ Naa nədu, də *Yuu-Tiu *maluka twi, yá piri ga piri ku piri bəñ diè tə wa. Ka piri Piyerə ka ziri, ka ga swin u con, ka wú: «Zàn yú nə, lala!» Ku mánjá tə wa, banzala tə nan u jìàn nə, tə tu. ⁸ Maluka tə swin u con, ka wú: «Vwa n tənjá voru tə lá, sə n ga kə n natura». Piyerə fwa ku nətə tə u zwèe, maluka tə kúú swin u con, ka wú: «Zu n gandarə tə, sə n ga pú à kwa».

⁹ Ba nə nan kərə wa ba zwèe, Piyerə púé ku kwa. Yá u yá yəri cígá mama də ku yí maluka nə twi u con. U yá buŋa də, ku yí Yú nə piri, u na won u pandwla wa.

¹⁰ Ba vəli, ba lə təntən bwálí tə, ba nə cígá ku nə, ba tə va ba lə ku bəle nii nyien tə, də ba va ba yí lugu mimii tə yáá, ku nə naŋa tifarə tə wa. Ku lugu boru təntə də súri ku tiàn nə, ku pa ba. Ba nan, ba va ba jiri cwəŋə yuu. Naa nədu də maluka tə jén.

¹¹ Piyerə waa dàñ pií ka bà, u ga swin, u wú: «Súon nə, à dàñ lwaru cígá də, Yuu-Tiu nə tun u maluka à con, ka ga van nə, ka li Erodə də won tə mama, Zwifə-ba luu lià yá nə dani, tə jiri wa». ¹² U nə buri ku nətə, u zwèe u vəli Mari diè. Mari yí Zwan tə, u yiri don nə yí Marəkə, nuu. Lià-ba nə dáá yá kun duən nə ku diè tən-tə wa, ba jiri Yú. ¹³ Piyerə ma kukwaga boru tə nə. Tutunkana don, u yiri nə ya Rodə, twi u boli mimii tə nii, sə u cugu. ¹⁴ U lwaru Piyerə kosugu tə. Pupoli ciú súé wa, ku pa u wá mimii tə súri. U dəri, u va diè tə tətəŋi wa, u swin u buri də, Piyerə wulə mimii tə yáá kərə wa. ¹⁵ Ba duən tə swin u con, ba wú: «N yí n nyaŋa». Yá u dàñ tə swin, də ku ya cígá mama. Ba dàñ ma wú: «Ku ya u maluka † nə». ¹⁶ Piyerə də con nə, u də tə wá boru tə kukwaga nə yá. Mánjá tə, ba nə súri boru tə, ba ni wá, ku ga gən ba. ¹⁷ U dàñ ma ja u jiri, u ma fwa mimi, sə ba yá zəzugu tə nə, u ga tiri, ku nə zigi nətə, Yuu-Tiu ma li wá bəñ diè tə wa. U dàñ swin ba con, u wú: «Á plan Zwakə ‡, də ba duən tə, ba nə yí nə nubia Kərisə yiri, tə yəni ku». U ga nan, u va bwálí don nə.

¹⁸ Ku tua tə nə piri, dwani nəfaru dwan pamana tə tətəŋi wa, ba ga bwe duən, ba wú, Piyerə yí u fwa nətə. ¹⁹ Erodə piri ba plà wá, yá ba wá wá ni. U dàñ ma pa, ba bwe lià tə, ba nə cígá u nə tə, u ga pa nii də, sə ba gu.

Nətu Erodə nə tga

Ku kwa nə, *Erodə nan Zwide nagwanaa tə wa, u va Sezare. ²⁰ U liri dàñ yá zaŋa Tirə, də Sidon tián yuu wa

† *Zwifə-ba tə yá buŋa də, liù mama ja maluka, ka nə ci u nə.

‡ Zwakə wá tə yá yí *Zwerizalemə *Kərisə lià púli tə yáá tiú.

zənzən. Ku tian təntə tian də ken nimiru, sə ba ma wəní ba bà ba yí wá. Ba dí yáá ba dé dabari də Bəlasətisə u nə ya piú Erodə diè tə yáá tíú. Ku kwa nə, ba vəli ba lòri, sə sié ya ba pwəwə wa, ba nagwanaa tə nii wodi u yə nə yí ku naŋa piú Erodə nagwanaa tə wa yiri.

²¹ Ku dun tə nə yí, Erodə tì u paganu u zu, u ga nan u jèh u padau yuu. U dàh ga swin sùràn ba con pwəwə pwəwə. ²² Lulu tə cəri, ba wú: «Ku yí yu don nə swin, ku tà ləzwənə nə swin». ²³ Ku máhjá təntə tətə wa, *Yuu-Tiu *malika mà Erodə u nə wà dun pin u mù Yu nə tə yiri. Ku pin zunzurán zigi u waa tə dé wá, tə nan poni nə, u ga ti.

²⁴ Yá Yu sugu tə dàh yí ku zwí ku sùrí, wuuu. ²⁵ Barənasə də Solə tutuŋi tə nə zwèe *Zwerizalemə nə, ba jun Zwan, u yiri don nə yí Marəkə, ba sùrí ba tian nə, ba ja pií ba bà.

Barənasə də Solə vəli Swipərə

(Galasi tian 2.7-9; 2 Timote 3.8-9)

13 Yu nii *sùsùnà də karnyina-ba də yə wulə *Kərisə là púlí tə wa, ku nə wulə Antuswə nə. Ku mù nə yí Barənasə də Simeyon, ba nə boŋə «nə-zonu», də Lisiyisə Sirenə tíú tə, də Manayin piú *Erodə bisini dabəe tə, də Solə. ² Dun don nə, ba nə kun duən nə, ba bwi *Yuu-Tiu nə, də ba fwa nivori, Yu-*Siŋu tə dàh swin, ku wú: «Á kənə Barənasə də Solə vən nə tutuŋi tə yiri, à nə pin ba». ³ Ba dàh nə vwə nii, ba ga jun Yu, ba zwèe kwa nə, ba tún † ba jian ba mù là bələ təntə yuu wa. Yá ba ga kə ba cwəŋə wa.

⁴ Ba mù təntə Yu-Siŋu tə nə tun, ba vəli Seləsi, ba zu níá yuu bori, ba va Swipərə nagwanaa. ⁵ Ba nə vəli ba yí Salaminə, ba zigi lá, ba swin Yu sugu tə *Zwifə-ba *jéré dii tə wa. Ba jun Zwan ba kə ba con, sə u san ba. ⁶⁸ Máhjá tə, ba nə vəli ba jijiri luu nii təntə wa, ba vəli ba yí Pafəsə. Ba ni jinətori don, kunkun nii sùsùnə. U yí Zwifə, u yiri ga yí Barə-Zwezi, u yiri tə don də *Gərekə-ba sugu nə yí Elimasə. Bəe təntə yə wulə də yáá tíú tə, piú nəfaru tə nə li u tún. U yiri nə yí Serəgisə Polisə. U yí yənu tíú. U mù yáá tíú təntə dàh pin ba bon Barənasə də Solə, u ga buri də, u swə, sə u ni Yu sugu tə. Jinətori tə dàh zàn u zigi ba nə, u pià, sə u vəvəri yáá tíú tə, sə u dàn ká kə u waa Zwezi nə.

⁹ Solə, u yiri don nə yí Polə, u nə sùé də Yu-Siŋu tə dàh ma fin u yíá, u kə jinətori tə yuu wa, u ga swin, u wú:

¹⁰ «N mù bəe təntə, n yí n sùé də yíá swian yiri mama də wuluŋu. N mù *Sitana biú! N yí cígá yiri mama duŋu! Cì n tian nə, də Yu cígá cwəŋə tə ka cùgù.

¹¹ Sín nə, nəh Yuu-Tiu jun wulə n yuu wa. N wá ji liliu, yá máhjá don wa nə, n bá na yicau tə». Lala, də yikunu piú u yuu nə, u dàh ga twá lá, u tte u pià là, sə ba van wá, ba kə cwəŋə nə. ¹² Haya, yáá tíú tə nə ni ku tə, ku nə tun, Yu sugu tə zua wa, u ga kə u waa Zwezi nə.

(Tutunan 7.1-50; 10.36-43)

¹³ Polə də u twaduən tə tì níá yuu bori Pafəsə nə, ba va Pəragə, Panfili nagwanaa wa. Yá Zwan mù pií u yá

† *Zwifə-ba nə yáá tún ba jian là yun wa, sə ku buri də, ba ken yuywanə ba yuu wa, nə à yéé, sə ku buri də, ba pin ba Yu nə.

ba Panfili nə, u va *Zwerizalemə. ¹⁴ Ba kúu zigi Pəragə nə, ba va ba yí Antuswə don Pisidi nagwanaa wa. Ba zua *Zwifə-ba *jéré diè tə wa ba *sié dun nə, ba jèé lá nə. ¹⁵ Máhjá tə, ba nə kəri Yu *nii tə, u nə pin *Moyizə nə saga tə, də Yu nii *sùsùnà saga tə, ba zwèe, ku kwa nə, jéré diè yáá tian tə tun, sə ba swin ba con ndə: «Nə nubibara-ba, də á nə jə kwìè, á nə pià, sə á ma kwè là tə, á swián». ¹⁶ Polə nyí u zàn u ja jun, u ma fwa ba muminu, u ga swin, u wú: «*Yizərayelə là-ba, də á mù là tə, á nə sèe á zu Zwifə-ba *yujuncwəŋə tə wa, á cuga: ¹⁷ Yu tə, u nə yí nə mù Yizərayelə là Yu, nə kúri nə nubarə-ba tə. U mù nə pin, ku là təntə púli zənzən, máhjá tə wa, ba nə yin vərə *Ezwipətə luu nii tə wa. Yá ku twá u vən tə dlan tə nə, u ma pa ba nan lá nə. ¹⁸ Ku dání ku yí ndə buna sapwilə nə, Yu kálí u tian, u ma ywəh ba yuu kasə lanworu tə wa. ¹⁹ Yu cùgù dwiə barpe Kanan luu nii tə wa, yá ku kwa nə, u pin ba mù nə tun ba luu tə. ²⁰ Ku nətu tə yí ndə buna biətiə də finu (450) nə.

Ku kwa nə, u pin ba yáá tian, ku ja va ku yí Yu nii sùsùnə Samiyelə. ²¹ Ku mù təntə kwa nə, ba lòri piú. Yu ma pa ba Sayilə, u nə yí Kisə biú Benzwamen dwí dakuu tə wa. U də fwa buna sapwilə. ²² Ku kwa nə, Yu viga wá, u ga tún *Davidə pari tə yuu wa. Yu swin Davidə yoo, u wú: «Á ni Yizayi biú Davidə, də u yí bəe tə, u nə sùé à yii, u nə wá tun à fura wiən tə mama tə sù». ²³ Mə u mù dwí tə wa nə, Yu pin Zwezi bà, ndə u nə kàn nii nətu. U mù Zwezi təntə nə wá jon Yizərayelə là ba cuna wa. ²⁴ Máhjá tə Zwezi tətə nə wá twi, Zwan kəri u buri Yizərayelə là tə mama nə, sə ba vəvəri ba kwa ba ma sá ba cuna, sə u lə ba níá wa, ku twá də Yu yiri tə. ²⁵ Zwan mu nə bwələ, sə ku zwèe, u swin, u wú: «Á mù nə tə ku tə, á nə buŋa də, à yí. Á nəŋə, à mù kwa nə liú don wá bà. Á jun mùri, sə à kùri u natura tətə».

²⁶ À nubia-ba, *Abərahəmə dwí wa níán-ba, də á mù təntə, á nə zilí Yu! Ku yí nə mù con nə, nə Yu tun u sugu tə, ku nə buri də, u wáá nəba u joŋə nə cuna wa.

²⁷ Zwerizalemə tian də ba pègá wə Zwezi təntə yəni, ba ga wə Yu nii sùsùnə tə sùràn tə dàh ni. Ku pin, ba gu wá, sə Yu nii sùsùnə tə sùràn tə, ba nə kəri Zwifə-ba sié dun mama, tə nii sù. ²⁸ Də ba nə wə yoo mama ni u yuu wa, ku nə buri də, u me tian, ba tə lòri *Pilatə, sə u pa, ba gu wá. ²⁹ Yá ba dàh li wá dagarə tə yuu wa, ba guri ləbəri wa. Ku nətu tə yə dí yáá, ku púpúni Yu sagi tə wa, yá ku nii dàh sùé. ³⁰ Yu dàh ma bwin wá, u li tian wa. ³¹ U buri u tian dian də dian ba tə nə, ba mù də wá nə ken duən, ba nan Galile nagwanaa tə wa, ba va Zwerizalemə. Yá sín nə, ku tian tə nə swin suy-wáŋú tə Yizərayelə là tə yáá con. ³² Nə də tətə yí ku mù suywáŋú tə nə, nə jə bà, sə nə buri aba. Ku mù nə yí won tə, Yu nə kàn nikaní də nə nubarə-ba tə. ³³ Yu pin ku nii sù sín nə ku pa nə mù nə, nə nə yí ba níán. Yu li Zwezi tian wa, u kə mu wa, ndə ku nə púpúni bələ nii gwaran sagi tə wa, ku nə yí bələ nii nyiən tə wa, ku wú:

«Ku yí n mù nə ya à biú! À mù nə luri mú zèn».

³⁴ Yü yà swìn, u ka bwin ka nan tē yoo dē, u wá bwin wá u li tian wa, u kē mu wa, sē u dān ká pu. U yà swìn, u wú:

«Á wá pa aba wozəŋə tē, à nē ken vān nē, tē nē yī cígá wiən. Á kàn tē nikanī piú Davidē con».

³⁵ Ku mù nē pīn, ku tē ma swìn gwaran sagi tē bwálí don wa, ku wú:

«N bá sēe n pa ləzwənə tē, u nē yī n mù nē ti, pu ləbəri wa».

³⁶ Piú Davidē mù twá dē Yü pubuŋə tē, u ma tun u pa Yü nē u máŋá tē wa. U nē twi u ti, ba gūri wá u nībara-ba tē con, u dē ga pu. ³⁷ Yá Zwezi tē, Yü nē bwin, u kē mu wa, wá pwī. ³⁸ Á nubia-ba, á lwara dē, ku yī ku twá dē u mù Zwezi tē, ba ma swìn dē, Yü wá kwen nē cuna tē nē mù dē wá pwərə wa. U wá kwen á cuna yiri mama, tē nē wá kwen á mù dē wá pwərə wa, máŋá tē, á nē twá dē Yü nii tē, u nē pīn Moyizə nē. ³⁹ Ku twá dē Zwezi yiri tē, liú tē mama, u nē ken u waa u nē, u wá kwen ku tíu cuna u mù dē wá pwərə wa. ⁴⁰ Á cia á tiān nē, sē yoo tē, ku nē púpúní Yü nii sūsùnə saga tē wa dān ká yí aba. Ku mù yoo tē swìn, ku wú:

⁴¹ «Á mù lià tē, á nē goni lià, á ywàŋá, sē ku gwári aba, sē á jén lá. Á tun yoo á luu wulu wa. Á yà bá sēe ku, dē ba yà nē man ku ba buri aba».

(Romə tiān 15.8-13; 1 Tesalonikə tiān 2.14-16)

⁴² Máŋá tē wa, Polə dē Barənasə nē nan jəré diè tē wa, ba lòri ba, sē ba tē pií, ba bà sié dūn tē, ku nē daa lá tē, ba bwé ku yoo təntə yuu wa. ⁴³ Jəré tē kwa nē, Zwifə-ba zənzən dē lià tē, ba nē sēe ba zu Zwifə-ba *yijuncwəŋə tē wa, púé Polə dē Barənasə kwa. Polə dē Barənasə dān yà kwè ba ba daŋə ba jìlàn, sē ba zigi diān zəni Yü pubwanu tē wa.

⁴⁴ Sié dūn tē, ku nē daa lá tē nē yí, ku yī ndə tifarū tē mama nē twi duən yáá, sē ku cugu Yü sugu tē. ⁴⁵ Yá Zwifə-ba yun tiān tē nē ni ku laluu təntə, ku jigə wug-wu ku pa ba. Yá ku dān yī ba twá dē turan, ba ma swìn, ba ziga Polə nē. ⁴⁶ Polə dē Barənasə swìn ba con pwənə pwənə, ba wú: «Ku yī á mù mama míámíān con nē, Yü sugu tē yà mē, sē ku dí yáá ku swìn. Á dē vi ku á duga, á ga kúú ba buŋə á waa con dē, á tətə mē, sē á na mu tē, ku nē ba zwēe Yü con tē. Ku mù nē pīn, nē mù dān wá vəvəri lià tē, ba nē tē Zwifə-ba tē con.

⁴⁷ Yá mə yoo ku tē nē, Yü pià, sē nē fwa. Yü swìn, u wú: «Á tun mú, sē n va luu tē mama wa, sē n ya ndə poni nē. N súrí lià tē, ba nē tē Zwifə-ba tē yíá, sē ba lwarí dē, Yü wáá ba u joŋə ba cuna tē wa».

⁴⁸ Ba tē, ba nē tē Zwifə-ba tē, nē ni ku nətū tē, ba pwíi poli, yá ba dān ga bwī Yüu-Tiu nē u sugu tē yiri. Yá lià tē mama, Yü nē kúri, sē ba na mu tē, ku nē ba zwēe u con tē, dān ken ba waa ku nē.

⁴⁹ Yüu-Tiu sugu tē làrì ku tà luu nii tē mama. ⁵⁰ Zwifə-ba yun tiān tē dān sugu kana tē, ba nē jə dun, ba nē yà jùnì Yü, dē tifarū tē nəkwna-ba tē, ba kə Polə dē Barənasə nē. Ba fwa nətū, ba kə wuwalu Polə dē Barənasə nē, ba ma dūŋi ba ba nagwanaa tē wa.

⁵¹ Bara bələ təntə dē pi † ba nē purən, ba kə ba yuu

wa, yá ba ga va Yikoniomə. ⁵² Antuəswə nē karbia tē yà súé dē pupwən dē Yü-Siŋu tē.

Polə dē Barənasə vəli Yikoniomə

(Tutunan 17.2-14; Matie 10.23; 2 Timote 3.11)

14 Yikoniomə nē, Polə dē Barənasə kúú zua *Zwifə-ba *jəré diè wa, ndə ku don tē dē nē. Ba swìn sugu ku yiri tē nē pīn Zwifə-ba zənzən dē *Gərekə-ba kə ba waa Zwezi nē. ² Yá Zwifə-ba tē, ba nē viga, sē ba kə ba waa Zwezi nē tē, sugu ba tē, ba nē tē Zwifə-ba tē, ba kə lià tē nē, ba nē yī nubia *Kərisə yiri. ³ Polə dē Barənasə tē wānì ba ya lá, ku dānì.

Fən yà ba ba jə *Yüu-Tiu yiri, ba ga swìn pwənə pwənə. Yüu-Tiu pīn, ba tuŋə u diān mīmūnan dē tutunan tē nē buri u diān tē. Tē mù nē buri dē, Yü sūrān tē yī cígá, tē ga buri u pubwanu tē. ⁴ Tu tē ləzwənbia tē pwēe duən wa. Ba duən yà yī Zwifə-ba yun tiān nē ti, ba duən tē dē yī Zwezi-Kərisə *tuntuna tē nē ti.

⁵ Zwifə-ba dē ba yun tiān, dē ba tē, ba nē tē Zwifə-ba tē, dē ba dē yun tiān dān yà wulə ba tanī, sē ba kə Polə dē Barənasə cān wa, sē ba dūl ba dē kapana, ba gu. ⁶ Zwezi tuntuna tē nē twi, ba lwarí ku, ba dəri ba va Likauni nagwanaa tē tifarūn tē con, tē nē yī Lisətərə, dē Dərəbe dē tē səpunə tē nē. ⁷ Yá ku bwálí təntə dē nē, Polə dē Barənasə vəli ba swìn suywāŋú tē.

Polə dē Barənasə wulə Lisətərə nē

(Tutunan 3.1-12; 17.22-31)

⁸ Lisətərə nē, bēe don yà wulə lá nē, u nē yà jəə tia, u nēe nē tuga. U yī ba luri wá gwānù, yá u dān yà tē wá yū nē zān, u va mama. ⁹ U yà cuga ku tē, Polə nē swìn. Polə ma ywān wá zən, u ga na dē, u ken u waa Zwezi nē, ku nē wáá ku pīn u ni yazurə. ¹⁰ Polə ma swìn u con dē kofarū, u wú: «Zān, n zigi mənə mənə n nēe tē yuu wa!» Bēe tē fan, u cú u nēe tē yuu wa, u ga wulə u vəli. ¹¹ Ba nē ni ku tē, Polə nē fwa tē, lià tē bubwi dē Likauni-ba sugu, ku wú: «Yū tē dān jigə ləzoni, tē cú nē con». ¹² Ba yà jə Barənasə ba boŋə Zeizə ††, Polə dē nē yī Erəmesə, mə u mù yà nē swìn sugu tē. ¹³ Zeizə yū tē diè yà lwə tu tē nii nē. Ku joŋwanu tē jun nabēe, u nē nan tē dē tiān punə, u jə bà mīmīən tē yáá. U pià, sē u mù dē laluu tē fwa joŋi ba pa Zwezi *tuntuna tē nē. ¹⁴ Polə dē Barənasə nē ni ku, ba kārì ‡ ba ganān, ba ga bībari ba vələ laluu tē con dē ba bubwi, ba wú: ¹⁵ «Bēēēe won nē, á fwa lá nē, bara-ba? Nē dē tətə yī ləzoni yiri nədū, ndə á dē nē. Yá ku ya suywāŋú tē, nē kārì nē buri aba, sē á dugu woŋwanu tē, sē á lwān á pubuŋə tē, á bà Yü tē, u nē wulə mu wa, con, u mù Yü tē nē fwa lanworu dē tia, dē muu tē, dē wiən tē mama, tē nē wulə ku wa. ¹⁶ Būna dē būna tē nē lē, Yü yá dwíé tē luu mama wa, ba nē tē *Zwifə-ba, sē ba tun ba fura. ¹⁷ Dē ku nətū mama u tē buri u tiān, u ga fwa zəni, ku twá dē, u nē pīn dwà naŋə yū nē, ka nē ka pīn á ce, dē ku máŋá nē yí. U pīn aba wodiu ku yí aba, u ga sú aba

†† *Gərekə-ba con, Zeizə nē ya ba yū tē yuu tíu, yá Erəmesə dē ga yī tē tūtūn. ‡ Ba nē kārì ba ganān tē, ku pià ku buri, ba pià nē cūgū zənzən.

† Ba yáá fwa ku nətū tē, ba ma buri Zwifə-ba dē, ba nē viga tē, ba tanyūni tē cān wá mé ba yuu wa.

də pupwən». ¹⁸ Də ba nə swìn nətu tə mama, ku tə wà mwálí yun, sə ba ma wàní, ba cì laluu tə nə, ku dān ká fwa jonji ku pa ba.

¹⁹ Zwifə-ba yun tián tə nan Antuswə də Yikoniomə ba bà. Ba gıgarı laluu tə, ba ga dlı Polə də kapana. Ba bún də, u tıga, ba tūrı wá, ba ja nan tıfaru tə nii nə.

²⁰ Yá karbia tə nə twi, ba kun u nə tə pın Polə píı u zàn, u zu tiu tə wa. Ku tua tə nə purı, u mù də Barənasə vəli Derəbe.

²¹ Mánjá tə, ba nə wàní ba kàrì suywánjú tə ku tıfaru təntə wa, ba ga pa là zənzən jì Zwezi karbia ba píı ba va Lisətərə. Ba zàn lá ba va Yikoniomə, ba zàn Yikoniomə, ba va Antuswə. ²² Tıu mama wa, ba daña karbia tə waa, ba swìn, sə ba zıgı diàn, ba nə ken ba waa Zwezi nə tə yuu wa. Ba bırı də, ku mə, sə nə twá càn də càn wa, sə nə ma wàní nə zu Yu pàrì tə wa.

²³ *Kərisə là púlí mama wa nə, ba kúrí *nəkwuna. Ba dān yáá jun Yu ba vwə ba nii. Ku kwa nə, ba yáá ti ba, ba pa *Yuu-Tiu nə, ba nə ken ba waa u nə.

²⁴ Ku kwa nə, ba ben Pisidi nagwanaa tə, ba va ba yí Panfilı nagwanaa tə wa. ²⁵ Ba pın Perəgə tián nı Yu sugu tə. Ku kwa nə, ba lə ba va Atalı. ²⁶ Ba zıgı lá nə, ba ti níá yuu bori, ba va Antuswə con bwálí tə nə, ba nə nan. Mə ku bwálí təntə nə, ba ken ba Yu pubwanu tə wa, tutuñı tə yırı, ba nə vəli ba tun.

²⁷ Mánjá tə, ba nə yí Antuswə, ba bon Kərisə là púlí tə, ba kun duən nə. Ba dān ga tın won tə mama, Yu nə twá də ba u ma tun. Ba tə swìn də, Yu pın cwəñə là tə, ba nə tə Zwifə-ba nə, sə ba də kə ba waa Zwezi nə.

²⁸ Ba yın lá nə, ba dání zənzən, ba mù də Zwifə-ba karbia tə.

Zwerizalemə Kərisə là púlí tə yoo

(Galasi tián 2.1-9)

15 Bara duən nan Zwide nagwanaa tə wa, ba bà Antuswə, ba kàrì kàrà ku tə, ba bırı là tə, ba nə nı nubia *Kərisə yırı tə, ba wú: «Də á mù bara tə nə wə *goñı aba, ndə Yu *nii tə, u nə pın *Moyizə nə, nə bırı nətu tə, Yu bá jon aba á cuna tə wa». ² Ku zın tótúná nəfaru ba də Polə də Barənasə tətəñı wa. Ku pın Polə də Barənasə, də ba là duən kə sírí, sə ba va *Zwerizalemə, Zwezi-Kərisə *tuntuna tə, də Kərisə là púlí yáá tián tə con, sə ba lı ku yoo təntə yáá.

³ Ba là təntə, Kərisə là púlí tə nə ken cwəñə tə wa, vəli ba lə Fenisi nagwanaa, ba lə Samari nagwanaa. Cwəñə tə wa, ba tə swìn Kərisə là tə con nətu là tə, ba nə tə *Zwifə-ba tə, nə lwàñ ba pubuñə, ba bà Yu con. Yá ku yoo təntə yə ga pın, là tə mama, ba nə yı nubia Kərisə yırı, jə pupwən zənzən. ⁴ Ba nə yí Zwerizalemə, Kərisə là púlí tə sèe ba jon Zwezi-Kərisə tuntuna tə, də Kərisə là púlí yáá tián tə. Yá ba dān ga twarı won tə mama, Yu nə twá də ba, u ma fwa.

⁵ *Farızlan-ba púlí tə wa là duən, ba də nə yə ken waa Zwezi nə, dān zàn ba wú, ku mə, sə ba yə goñı ba bara tə, yá ba ga kálú ba, sə ba zılı Yu nii tə, u nə pın Moyizə nə.

⁶ Tuntuna tə də Kərisə là púlí yáá tián tə kun duən nə, sə ba balı ku yoo təntə. ⁷ Tótúná nəfaru kwa nə,

Piyerə zàn, u wú: «Á nubia-ba, á də tətə yəə də, Yu kúrí nə á tətəñı wa, təntən diən tə nə, sə là tə, ba nə tə Zwifə-ba tə, nı Yu suywánjú tə à nii wa, sə ba kə ba waa Zwezi nə. ⁸ Yu tə, u nə yəə ba waa tə, pın ba u *Siñu tə, u nə pın nə də nə, sə u ma bırı də, ba də yı u mù là, ndə nə də nə yı u mù là nətu. ⁹ Yu wə pwıa ken nə mù də ba pwərə wa. U sın ba bıcanı tə, sə tə ya nəpon u yáá con, ba nə ken ba waa Zwezi nə yırı. ¹⁰ Á pià, sə á kə zılı Zwezi karbia tə nə, nə nıbara-ba tə də tətə nə wə ku wàní ba zın. Bèeèe nə pın, á pià Yu nii nə? ¹¹ Nə yəə də, *Yuu-Tiu Zwezi pubwanu tə jon ba ba cuna wa, ndə nə də tətə nə».

¹² Laluu tə mama púé ku nii, yá ba ga cuga Polə də Barənasə, ba nə twarı Yu diàn mumunan tə, də yomulan tə, Yu nə twá də ba, u tun là tə, ba nə tə Zwifə-ba, con.

(Romə tián 15.8-12; Kolosə tián 2.11-17; Galasi tián 5.1-6; Tutunan 21.25)

¹³ Mánjá tə, ba nə swìn ba zwèe, Zwakə dān swìn, u wú: «Á nubia-ba, á cuga à con. ¹⁴ Simon tın nətu tə mama, Yu nə dí yáá, u kúrí là tə, ba nə tə Zwifə-ba tə là, sə ba ya u mù là. ¹⁵ Ku sugu təntə də Yu nii *sùsùnà tə də ga vəli duən nə zəni. Ku nə púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú:

¹⁶ «Ku mù təntə kwa nə, à wá píı, à bà à zın piú *Davidə diboo tə, ku yə nə tua. Á wá píı à lwà ku béré kıkaran tə, à zıgı yu nə. ¹⁷ Ku wá pa ləzoni tə gıganı tə pià Yuu-Tiu, ba mù də dwíé tə mama, tə nə tə Zwifə-ba, à nə wá pa à yırı † tə ba. Yuu-Tiu nə swìn ku, u mù nə fwa wiən tə mama. ¹⁸ U mù nə pın, ba lwarı tə yiən təntə, halı ku mánjá nə, ba yigə!»

¹⁹ Ku mù nə pın, à də yə swə, sə nə dān ká kə wuwalu là tə nə, ba nə tə Zwifə-ba, ba nə lwàñ ba pubuñə, ba bà Yu con. ²⁰ Á dān nə pià, sə nə púpúnı ba nə, nə pa ba nii, sə ba cı ba tián nə də yiən tə tə: Ba dān ká dé nəñjú tə, ba nə gua wonwanu nə. Sə ba dān ká cwàrì də duən, ba dān ká dé wotıgu nəñjú. Ba dān ká dé jana. ²¹ Mánjá don wa, ku nə dání zənzən, là yın tıfaru mama wa, ba nə kàrì Yu nii tə, u nə pın Moyizə nə, sagı tə, ba bırı Zwifə-ba *jérə dii tə wa ba *síé dun mama nə».

²² Zwezi-Kərisə tuntuna tə, də Kərisə là púlí yáá tián tə, də Kərisə là púlí tə mama dān bún də, ku mə, sə ba kúrí ba waa là duən, sə ba tun ba mù də Polə də Barənasə Antuswə nə. Ku mù nə yı Zwidə, u yırı don nə yı Barəbasə də Silasə. Ba bələ tə yə yı yáá tián, ba nə jə dun là tə, ba nə yı nubia Kərisə yırı, tə tətəñı wa. ²³ Ba dān pın ba sagı ku tə, ba nə púpúnı ku wa, ba wú:

«Nə mù Zwezi tuntuna tə, də Kərisə là púlí yáá tián tə, nə nə yı nubia Kərisə yırı, nə púpúnı sagı ku tə, nə pın á mù là tə nə, á nə tə Zwifə-ba, á wulə Antuswə nə, Siri nagwanaa tə wa, də Silisi luu nii tə wa. Nə jùnı aba.

²⁴ Nə nı də, là nan nə con, ba ja sùràn duən ba bà á con, ba ma gugurə aba ba cügú á púé nə. Yá ku nətu tə ga tə nə mù nə pın ku cwəñə. ²⁵ Nə mama ken nii nədu, nə ga bún nə na də, ku ziən, sə nə kúrí bara nə

† Ku nətu tə bırı də, ba yı Yu nyiən.

tun ba mù dē nē nubizəŋə Barənasə dē Polə á con. ²⁶ Polə dē Barənasə təntə dugu ba mu Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yiri. ²⁷ Nə dān tuŋa Zwidə dē Silasə, sē ba swin á con ku tē, nē nē púpúní tē yuu wa. ²⁸ Yuu-Sinju tē dē nē tətə nē bún nē na dē, ku mē, sē nē dān ká kə zila yirə duən á yuu wa, dē ku nē tà yìèn tē tē, tē mù yoo nē cà. ²⁹ Tē mù nē yu: Á dānà ká dé nàŋú tē, ba nē gua wəŋwanu nē! Á dānà ká dé jana, nē à yəé vāná, tē nē tuga nàŋú! Á dānà ká cwàri dē duən! Á nē cìgà á tiàn nē dē tē yìèn təntə, dē á fwa zəni. Yuu nē wá ya dē aba!»

(Efezə tián 2.17-19; 1 Piyerə 4.10-11)

³⁰ Ba yá là tē, ba dē ga va Antiuswə. Ba nē yí lá ba bon laluu tē, ba kə duən nē, ba ga tì sagi tē, ba pa ba. ³¹ Ba kàri sagi tē, ba mama ga jwε, ku nē dān ba jiàn tē yiri. ³² Zwidə dē Silasə tətə yà yu Yuu nii sùsùnà. Ba swin ku dání, sē ba ma kwè là tē, ba nē yu ba nubia Kərisə yiri, sē ba ma dān ba jiàn. ³³ Ba dání mancun, ku kwa nē, là tē, ba nē yu ba nubia Kərisə yiri, pin ba cwəŋə, sē ba piif ba va là tē con, ba nē tun ba dē bican sié. ³⁴ [Silasə mù piif u yá dē ba.]

³⁵ Polə dē Barənasə mù tē fwa dian dē dian Antiuswə nē. Ba dē là duən zənzən kàri dē ba swin Yuu-Tiu sugu tē suywəŋú tē.

(2 Korəntə tián 11.28; Romə tián 15.29; Ebərə-ba 13.18)

³⁶ Dian bagali nii nē, Polə ma swin Barənasə con, u wú: «Nə pié nē va tifarə tē mama wa, nē nē swin Yuu-Tiu sugu tē lá, nē jón nē nubia tē yu nətə». ³⁷ Sə yəé Barənasə yà pià u ja Zwan, u yiri don nē yu Marəkə, u sùri ba nē. ³⁸ Yá Polə mù yà ba pià, sē Marəkə twá, u nē dí yáá u piif u yá ba Panfili nagwanaa tē wa, yá u kúu wà tun dē ba tē yiri. ³⁹ Ku jigə tútùnà nəfaru ba pwərə wa, ku pa ba pwèe dē duən. Barənasə jun Marəkə, u ma kwé u tiàn, ba ga tì níá yuu bori ba va Swipərə nagwanaa. ⁴⁰ Polə kúri Silasə, là tē, ba nē yu ba nubia Kərisə yiri, tē ga tì ba, ba kə Yuu pubwanu tē wa, ba dē ga viif. ⁴¹ U vəli u jijiri Siri nagwanaa dē Silisi luu nii tē wa, u daŋa Kərisə là púlí tē jiàn.

Timote kwé Polə dē Silasə

(Romə tián 16.21; Filipə tián 2.19-22; Galasi tián 4.13-15)

16 Polə vəli Dərəbe, u lē u va Lisətərə. Liù don yà wulə lá nē, u nē yu Zwezi karbiu, u yiri nē yu Timote. U nuu yu *Zwifə, u dē nē ken u waa Zwezi nē. Yá u nyuna dē yu *Gərekə. ² Là tē, ba nē yu nubia *Kərisə yiri, Lisətərə nē dē Yikoniomə nē, yà swin u yozəŋə tē yoo. Polə yà ken síri, sē u ja wá, u kə u con. ³ U dān ma *goŋi wá Zwifə-ba yiri, ba nē wulə tē nagwanεε təntə wa. Là tē mama yà yəé dē, u nyuna tē yu Gərekə. ⁴⁵ Tifarə tē wa, ba nē twá ba lē, ba yáá swin ku tē, Zwezi-Kərisə *tuntuna tē, dē Kərisə là púlí yáá tián tē nē swin ba tún *Zwerizalemə nē. Ba swin ba con, sē ba zilí tē nii. Kərisə là púlí tē dān kwen tē na diàn, sē ba ma kwen ba kə ba waa Zwezi nē, yá ba ga sùri diun mama.

⁶ Yuu-*Sinju tē cìgà ba nē, ba dān ká swin Yuu sugu tē Azi nagwanaa tē wa. Ba dān ma twá Fərizwi dē Galasi nagwanεε tē wa ba lē. ⁷ Mánjə tē, ba nē vəli, ba lē Misi

nagwanaa tē, ba yà ken síri, sē ba va Bitini nagwanaa. Zwezi Sinju tē ma vi ku ba con. ⁸ Ba dān ma twá Misi nagwanaa tē wa, ba va Tərowasə. ⁹ Titun nē, Yuu pin Polə na yoo u dwian wa. U ni Masedwanə nagwanaa tē wa bεε don dē u ziga, u dān ga lòri wá, u wú: «Bàá Masedwanə, n san nəba!» ¹⁰ Ku mù yoo təntə pin, nē va Masedwanə nē ga yəé dē, ku yu Yuu nē pin nii nəba, sē nē ja suywəŋú tē, nē va nē biri ba.

(Matie 18.20; Zwan 6.44-45; Matie 13.23)

¹¹ Nə ti níá yuu bori Tərowasə nē, nē te mənə mənə nē va Samoterasə nagwanaa tē wa. Ku tia nē puri, nē lē nē va Neyapolisə. ¹² Nə zigi lá, nē va Filipə. Filipə yu Masedwanə nagwanaa tē wa tifarə, ku nē dwə tē mama, ku nē yu *Romə-ba pàri, tuu. Nə yun ku tifarə təntə wa, ndə dian bagali nē. ¹³ Zwifə-ba *sié diun nē yí, nē nan nē yá tifarə tē, nē va nacwəŋə don nii nē. Nə bún dē, bwálí təntə wá ya yjuni bwálí. Nə jəŋ tia, nē dān swin dē kana, ba yà nē kun lá nē. ¹⁴ Kan don yun lá, u yiri nē yu Lidi. U yu Tiyatirə tíú. U yà yoli gansian mwini. Kan təntə yà zilí Yuu fuən. U dān yà cuga sugu tē. *Yuu-Tiu sùri u yíá, sē u zùri u yira dē ku tē, Polə nē swin tē. ¹⁵ Yá ba ləgə kan təntə dē u diè là níá wa, ku twá dē Zwezi-Kərisə yiri tē. Ku kwa nē, u dān lòri nəba, u wú: «Á nē wàni á bún dē, à ken à waa Yuu-Tiu nē, á biàn á yá à diè wa». Yá u kálí nəba lá nē.

(Tutunan 19.23-24; 1 Tesalonikə tián 2.2; 1 Piyerə 4.12-13; Filipə tián 1.12)

¹⁶ Diun don nē, nē ma vəli yjuni bwálí nē, nē jəri tutunkana don, u nē jə cicirə. U yáá swin là yìèn, tē nē wá bà. Ku mù nē pin, u vua tē yà pin, là tē, ba nē ti wá, yà na wiən zənzən. ¹⁷ U púé nē mù dē Polə kwa, dē u bubwi, u wú: «Là-ba tē yu Yuu tē, u nē wulə tē mē yuu wa, tútùnà. Ba twi, sē ba swin ba biri nəba cwəŋə, sē Yuu jon nəba nē cuna wa». ¹⁸ Kan tē tē piif u bwé ku, dian dē dian. Polə waa nan ku, u dān ma piif u vəvəri, u swin u cicirə tē con, u wú: «Də Zwezi-Kərisə yiri tē, à pin mú nii, sē n nan kan wà tē waa!» Ku mánjə tē tətə wa, dē tē nan.

¹⁹ U là tē, ba nē ti wá, nē lwaru dē, ba kúu wàri nywaru ba ni u yira, ba dān jun Polə dē Silasə, ba ga van ba, ba ja nan kanporu wa tuu tē yun tián yáá con. ²⁰ Ba ja ba, ba va là tē, ba nē buri bura yáá con, ba ga swin, ba wú: «Là-ba tē nē gugurə nē tuu ku tē là tē. Ba yu Zwifə-ba tē. ²¹ Yá ba mù nē kàri nəba kàri yiri don, ku nē wà nəba nii pin, nē mù Romə-ba là nē, sē nē sēe, nē à yəé, sē nē fwa». ²² Laluu tē nyí ku zàn ba ziga Polə dē Silasə nē. Là tē, ba nē buri bura tē pin, ba dí yáá ba ja ba, ba kùri ba ganan tē, ba ga pa nii, sē ba mà ba dē kafuran. ²³ Ba nē mà ba, ba zwèe kwa nē, ba ken ba bān diè wa. Yá ba dān ga pa nii liù tē, u nē cì bān diè tē nē, sē u cì ba nē zəni. ²⁴ Ku tíú təntə dē nē ni ku nii tən-tə, ba nē pin wá, u dē ken ba bān diè tē tətəŋi diè tē wa. U dān ga kə daran ba nεε nē.

²⁵ Mánjə tē tia nē pwèe ka tàrà, Polə dē Silasə wulə ba jùnì Yuu dē ba nuŋə Yuu gwaran tē. Yá bān diè là tē ga cuga ba. ²⁶ Naa nədu dē tia tē lulugu zənzən, ku pa bān diè tē dəkuu tē mama susugu. Ku mánjə təntə tətə wa, mimiən tē mama sùri, yá bān diè là tē mama banzala tē kùri. ²⁷ Bān diè cìrú tē nē wùri, u zàn dwian wa,

u ga na mimian tē, dē tē sūrī, u van laguri siū u cūrī, sē u ma gu u tiān. U yā buŋa dē, bān diē liā tē mama nan ba dēri ba jén. ²⁸ Polē dān ma bubwi dē kofari, u wú: «Dān ká fwa lwanī nēdu mama n yura, nē mama wulē yōbē». ²⁹ Bān diē nēcru tē dān lōrī mēn, u ga bībari u zu, u tu Polē dē Silasē yāá con dē u vuvaga. ³⁰ Ku kwa nē, u jūn ba u ja nan kārā wa, u ga swīn, u wú: «Yun tiān-ba, bēēē nē à mē, sē à fwa, sē Yu jon nē à cuna tē wa?» ³¹ Ba ma le wá, ba wú: «Kē n waa Yuu-Tiu Zwezi nē, yá Yu wá jon n dē n diē liā á cuna wa». ³² Yá ba dān swīn Yuu-Tiu sugu tē, ba buri u mù dē liā tē mama, ba nē wulē u diē wa.

³³ Ku máŋá tēntē wa, tūtun tē nē, u li ba, u kē u con, u ga sun ba yura nuran tē. Ku kwa nē, lala dē ba lēgē u mù dē u diē liā níá wa, ku twá dē Yu yuri tē. ³⁴ U pūn, ba zu u diē, u ga pa ba fwa wodiū ba pa ba, ba dē. Yá u mù dē u diē liā mama fwa pupwēn, dē ba nē wānī ba kē ba waa Yu nē.

(Tutunan 22.25-29; Filipē tián 1.27-30)

³⁵ Tia nē puri, liā tē, ba nē buri buri tē, tun liā, sē ba swīn bān diē nēcru tē con, ba wú: «Dugu liā bēlē tēntē». ³⁶ Bān diē nēcru tē twi, u swīn ku, u buri Polē nē, u wú: «Liā tē, ba nē buri buri tē, tun ba swīn, sē à dugu aba. Á naŋa síún nē, á vii dē bican sié». ³⁷ Polē dān swīn liā tē, ba nē tun tē con, u wú: «Ba mà nēba liā yāá con, ba ga wā nē buri buri dē. Nē mù liā tē, nē nē ya Romē-ba liā, yá ba ga kē nēba bān diē tē wa. Yá síún nē, ba dān piā ba sēgē ba li nēba ba dugu. Abada, ku wārī! Ba tētē biān, ba li nēba!» ³⁸ Liā tē, ba nē jūn tuŋa tē, ba bā tē piī ba va ba swīn tē sūrān tēntē, ba buri liā tē, ba nē buri buri tē nē. Fēn zua ba, dē ba nē nī dē, Polē dē Silasē yī Romē-ba † liā. ³⁹ Ba dān twi, ba kori ba, ba li ba dugu, ba ga lōrī ba, sē ba nan ba tuu tē wa. ⁴⁰ Máŋá tē, Polē dē Silasē nē nan bān diē tē wa, ba vāli Lidi diē. Ba nī liā tē, ba nē yī ba nubia Kārisē yuri, ba ga kwé ba. Ku kwa nē, ba vii.

Polē dē Silasē wulē Tēsalonikē nē

(1 Tēsalonikē tián 1.4-7; 2.11-16; Filipē tián 4.16; Zwan 15.19-21, 25; 16.2-3)

17 Polē dē Silasē twá Anfipolisē dē Apoloni, ba kēēn ba va Tēsalonikē. *Zwifē-ba yā jē *jǎré diē liā nē. ² Polē zua ka wa, ndē ku nē yī u yofwamūn nē. U fwa Zwifē-ba *sié dian tē batwa, u mù dē ba ma swīn dē duēn Yu sagi tē yoo yuu wa. ³ U yāá gwīn Yu sagi sūrān tē dēn, u buri ba dē, *Kārisē yā mē, sē u dé cān, sē u piī u bwin u nan tuŋa wa. Polē swīn, u wú: «U mù Zwezi tē, à nē swīn u yoo à buri aba, nē yī Kārisē». ⁴ Sugū tē zua ba wa liā duēn, ba ga nan ba sūrī Polē dē Silasē nē, ku sūrī laluu nē, ba nē yī *Gārekē-ba, yá ba ga zilī Yu, dē kana duēn, ba dē nē jē dun kana wa.

⁵ Yá Zwifē-ba yāá tiān kúū zān dē wugwū, ba ja bara duēn, ba nē yī lēzwēnyanan laluu tē wa, ba ma zīn liā tē luŋa, ba ga gugurē tuu tē. Ba vāli ba kun Zwason diē yāá, sē ba piā Polē dē Silasē, ba ja bā laluu tē yāá con.

† Yīn tē, ba nē ba Romē-ba yura tuŋa: Ba nē wā u buri buri, ba ba wá wē dē banzala, ba ga ba wá mà dē kasu. Ba ba wá pē dagarū yuu wa. Ba nē wulē ba buri u buri, u wāá u bonŋ u kēni Romē-ba piū nēfaru tē nē, sē u mù nē buri buri tē.

⁶ Ba vāli ba wā ba nī, ba dān piī ba van Zwason, dē liā duēn dē, ba nē yī u nubia Kārisē yuri, ba ja bā tuu tiān tē yāá con, dē ba bubwi, ba wú: «Liā tē, ba nē gugurē nē tua yuu liā tē mama twi yōbē. ⁷ Yá ku ya Zwason nē sēē u jon ba u diē wa. Ba mù liā tēntē mama tutunē dē yī tē zūga *Romē-ba piū nēfaru tē nii yīn tē nē. Ba ga tē swīn dē, piū don wulē, u yuri nē yī Zwezi». ⁸ Tē sūrān tēntē gugurē laluu tē dē tuu tiān tē. ⁹ Ku mù nē pūn, Zwason dē ba duēn tē ŋwīn wwinēn, ba pa tuu tiān tē nē, sē ba dān ma zūg lā, ba dugu ba.

Polē dē Silasē wulē Bere nē

(1 Tēsalonikē tián 5.21)

¹⁰ Tia nē twi, ka yī máŋá tē wa, liā tē, ba nē yī Polē dē Silasē nubia *Kārisē yuri tē, li ba, ba pa ba va Bere. Máŋá tē, ba vāli ba yī lā, ba vāli *Zwifē-ba *jǎré diē tē wa. ¹¹ Ba mù Bere tiān tē yā kēn ba sírī, sē ba cugu Yu sugu tē ba doni Tēsalonikē tiān tē. Ba sēē Yu sugu tē dē yawala zēnzēn. Ba yāá bēēē Yu sagi tē duun mama, sē ba jēn ku tē, Polē nē swīn, tē yī cígá, naaa. ¹² Ba liā zēnzēn kēn ba waa Zwezi nē. Ku sūrī *Gārekē-ba wa kana zēnzēn, ba nē ja dun kana wa, dē bara zēnzēn dē kēn ba waa Zwezi nē. ¹³ Yá Tēsalonikē Zwifē-ba yāá tiān tē nē lwarī dē, Polē wulē u swīn Yu sugu tē, u buri Bere tiān tē nē. Ba twi, ba zīn ba liā tē luŋa, ba ga gugurē laluu tē Bere dē nē. ¹⁴ Liā tē, ba nē yī Polē nubia Kārisē yuri, ma pa, Polē va muu tē vān nē lala, ba ga yá Silasē dē Timote mù Bere nē. ¹⁵ Liā tē, ba nē kwé Polē tē, ja wá ba va wuuu, ba yī Atenē. Ba mé lā nē ba piī ba vii dē Polē tuŋi, sē tē pa Silasē dē Timote nē, sē ba bā lala, ba yī wá.

Won tē, Polē nē kúū fwa Atenē wa

(Tutunan 14.14-17; 26.17-20; 1 Korētē tián 1.18-25)

¹⁶ Máŋá tē, Polē nē dānī Silasē dē Timote Atenē wa, u piū cūgū zēnzēn dē nētu, u nē na tuu tē dē ku sūé dē wonwanan. ¹⁷ U mù dē *Zwifē-ba dē liā tē, ba nē zilī Yu tē, dān yā ve duēn nē *jǎré diē tē wa. Duun mama, u yāá vāli kanporu tē wa, u ve dē liā tē, u nē yāá na lā nē. ¹⁸ Yipurunyina duēn yūn lā nē, ba dē nē swē ka piā yēnu zēnzēn. Ba duēn yā yī yipurunyina, ba nē bonŋ ba «Epikurian-ba ††», ba duēn dē ga yī yipurunyina «Sətoyislan-ba ‡». Ba duēn swīn, ba wú: «Bēēēē nē kunkun sūsūnū wá tē piā, sē u swīn?» Ba duēn dē kúū swīn, ba wú: «U yī ndē liū tē, u nē swīn yia duēn yoo, nē nē yēri tē yoo». Ku wāá nētu ku yanī, u swīn Zwezi suywāŋū tē. U ma swīn ka piī ka bwin ka nan dē yoo.

¹⁹⁻²⁰ Ba dān ma ja wá, ba ja va bwálī don, ba nē yāá jǎrī duēn, ku bwálī tē nē. Ba bonŋ ku Arūpazē. Ba dān ga swīn u con, ba wú: «N pa nē nēn yodura nē zūn wa. Yá nē dān piā, sē nē lwarī tē dēn. Ku mù nē pūn, nē piā, sē nē twari kārā nēdun tē nē n buri nēba». ²¹ Atenē tiān dē vērē yā nē wulē duēn nē. Ba mē tutunan yā nē yī, yodun ka cugu dē yodun ka swīn, ka buri liā nē cūcū.

†† Epikurian-ba yī *Gārekē-ba yēnu tiū don, ba nē bonŋ Epikura, karbia. ‡ Sətoyislan-ba yī Gārekē-ba yēnu tiū don, ba nē bonŋ Zenon, karbia.

22-23 Polə nyí u zàn yu nə Ariupazə tə wa, u ga swìn, u wú: «Atənə tián-ba, à nə twá á tiw tə wa, à jiri à ni wiən tə, á nə ŋwaní tə nə. À ni *jonji bwálí don, á nə lwè, á púpúni ku yuu wa, á wú: «Ku yi yu tə, á nə yèri nyiən». Ku mù nə pɪn, á dí yáá á yu lià tə, á nə bwi wiən zənzən nə. Ku yi won tə, á nə jùnà ku, á ga yèri ku. Mə ku mù nə à pià, sə à swìn á con. 24 Yu tə, u nə fwa tua tə də wiən tə mama, tə nə wulə ka wa, u mù yu lanworu də tua mɛ *Yuu-Tiu. U mù Yu təntə ba dii tə, ləzoni jìlàn nə lwè, wa yaní. 25 U ga kúu ba pià, sə ləzoni jìlàn tun wiən, tə pa u mù Yu nə. Ku dān ká nyin ndə u pià, sə ləzoni san wá də won mama. U mù nə pɪn mu də sinju, də wiən tə mama ləzoni tə mama nə. 26 U mù nə twá də bæ nədu nə, u ma pa ləzoni pùli ba wulə tua tə yuu mama wa. U mù nə tún máńǎ, u pa dwíí mama nə, u ga fwa ba nagwanɛ tə sɪswian u pa ba. 27 U fwa ku nətə tə, sə ləzoni ma wànɪ ba tɪtɛ, ba ma pià u mù Yu ba na. Yu ga ba ŋúná də nə liù mama. 28 U mù con, nə nə ja mu, nə ga wáá nə yura wa nə dwani. U mù nə pɪn, nə wulə. Á də tətə wa gwɛɛ duən swìn ku, ba wú: «Nə də yu u dwíí tə wa lià». 29 Nə dān nə yu Yu dwíí tə bia, nə kúu wá mɛ, sə nə bún də, Yu wáá u nyin ndə slán nə, nə à yèé ndə cunia nə, nə à yèé ndə kapan nə, ləzoni nə sari də ba təntian pubuŋa. 30 Yu yà ba ləzoni tə ləyəri tə máńǎ tə ywàńǎ, sə u kə ba càn wa. Síún nə, Yu dān pɪn nii ləzoni tə mama nə bwala tə mama nə, sə ba wəvəri kwa, ba ma sá ba cuna. 31 Yu kúri dun u tún, u ga li liù, sə u twá ku tíu nə, u ma buri tua yuu lià tə mama buri, u cígá tə wa. Ku mù liù təntə, u nə kúri tə, u pɪn ku tíu píí u bwin, u nan tɪga wa, sə ku pa, lià tə mama lwaru də, ku yu cígá».

32 Máńǎ tə, ba nə ni də Polə swìn, ka píí ka bwin ka nan tɪga wa yoo, ba duən dí bɪyɪrɪ u yuu wa, ba duən tə ga swìn, ba wú: «Nə tə dānɪ mú dun don nə, ku yoo təntə yuu wa». 33 Nətu nə ku yun, Polə dān ma nan ba tətəŋi wa. 34 Də ku nətə tə mama, bara duən tə vwə ba tiàn Polə nə, ba ga kə ba waa Zwezi nə. Ba wa liù don yurɪ nə yu Denisə, u nə yu Ariupazə tə yáá tián tə wa liù don, də kan, u yurɪ nə yu Damarisə, də lià duən də.

Polə vəli Korəntə

(1 Korəntə tián 1.1-9; 2.1-5; 2 Korəntə tián 11.5-12; 12.12-13)

18 Ku kwa nə, Polə nan Atənə u va Korəntə. 2 U vəli, u yí *Zwifə don lá, u yurɪ nə yu Akilasə, u nə yu Pon nagwanaa tə wa liù. *Romə-ba píú nəfaru *Kəlodə yà pɪn nii Zwifə-ba mama nə, sə ba nan Romə wa. Ku mù nə pɪn, Akilasə də u kan Pərisilə də yà nan Yitali nagwanaa, ba bà ku máńǎ tə wa. Polə vwə u tiàn ku bæ təntə də u kan tə yura. 3 Ba mɛ tutuŋi yà yu won nədu, ku mù nə yu gansilə fwàńǎ. Polə dān ga wulə də ba, u mù də ba tuŋa də duən. 4 Polə yà ve də Zwifə-ba də *Gərekə-ba *siə dun mama nə, *jéré diè tə wa, u ma swìn də ba, sə u wànɪ ba, u kə u nyiən wa.

5 Silasə də Timote dān nə nan Masedwanə nagwanaa tə wa, ba bà, Polə dān ti u máńǎ mama, u ma swìn sugu tə. U swìn ku u bɪrɪ Zwifə-ba nə, də Zwezi nə yu *Kərisə. 6 Zwifə-ba dān zàn ba zɪga u nə, ba twɪn wá. Polə dān ma bɪbaga † u ganan kukulu. U ga swìn, u

wú: «Á tanyɪnɪ tə càn wá píí ku tu á tətə yuu wa. Ku tà à mù yoo. Yá síún nə à dān wá va lià tə, ba nə tə Zwifə-ba tə, con».

7 Polə nan lá nə, u va bæ don diè wa. U yurɪ nə yu Titiusə Zwisətisə. Ku bæ təntə yu liù tə, u nə zilí Yu zəni. U diè yà wulə jéré diè tə səpuni nə. 8 Kərisəpisə, u nə yu jéré diè tə yáá tíu, də u diè lià mama, ken ba waa *Yuu-Tiu nə. Korəntə tián zənzən, ba də nə cugu Polə sùràn tə, ken ba waa Zwezi nə, ba ga lə ba níá wa, ku twá də Zwezi-Kərisə yurɪ.

9 Titun nə Polə dwɛɛ, u na Yuu-Tiu, də u swìn u con, u wú: «Dān ká pa fən ja mú! Swìn, sə n dān ká pú n nii!

10 Á jə laluu tɪfaru ku tə wa. Á wulə də mú, yá liù mama ba zɪn u jìlàn, sə u ma fwa mú lwanɪ». 11 Polə yun lá nə, bɪrɪ də cànɪ bardu, u ma kàrɪ Yu sugu tə ba tətəŋi wa.

12 Ku máńǎ tə wa, də Galion nə yu Akayi nagwanaa tə yáá tíu, píú nəfaru tə nə li u tún. Zwifə-ba yáá tián ken nii nədu, ba ja Polə ba ja va yáá tián tə, ba nə buri buri tə, píli tə yáá con. 13 Ba ga swìn, ba wú: «Ku bæ wá tə yu u wulə u yigə lià tə, sə u pa ba bu Yu nə yiri don ku, də nə Yu *nii tə, u nə pɪn *Moyizə nə tə, nə zɪ-ga duən nə». 14 Polə nə pià, sə u sùrí u nii u swìn, də Galion le Zwifə-ba, u wú: «Ku yà nə yu kunkun wiən, nə à yèé yokukwun nə u fwa, à yà wá ti máńǎ, à ma cugu á mù Zwifə-ba sùràn tə ndə cígá nə. 15 Ku nətən tə dān nə yu á tútùnɪ duən lià yura, də á tətə Yu nii tə, u nə pɪn Moyizə nə tə, də á kàrà tə yuu wa, ku mù tà à yáá yoo. Á ba pià, sə à buri ku buri». 16 Galion nə swìn ku nətə tə, u zwɛɛ u dugu ba, sə ba nan lià tə, ba nə buri buri píli tə yáá con. 17 Ba mama dān jɪn Sosətenə, u nə yu jéré diè tə yáá tíu, ba wulə ba mà wá lià tə, ba nə buri buri tə píli tə yáá con. Yá Galion tə nə wá pa, ku yoo yu wá.

Polə kúu píí u va Antuswə

(Tutunan 21.23-26; 20.16)

18 Polə dānɪ Korəntə nə zəni. Ku kwa nə, u kúu ləri cwəŋə lià tə con, ba nə yu u nubɪa *Kərisə yurɪ, u ga ti níá yuu bori, u mù də Pərisilə də Akilasə, ba dān ma vəli Siri nagwanaa. Polə yà fwa ku mù nə pɪn, u yà pɪn ba guan u yukuran † tə, Sankəre nə, ku máńǎ tə wa.

19 Ba vəli ba yí Efezə nə, Polə ma yá u twaduən tə lá nə, yá u ga zu *Zwifə-ba *jéré diè tə wa, u vurɪ də ba.

20 Zwifə-ba ləri wá, sə u ya də ba máńǎ manɪn wa. Yá Polə wá ku sɛɛ. 21 U ləri cwəŋə ba con, u ga swìn, u wú: [«Yoo nədu nə à pià, ku mù nə yu, sə à fwa cànə tə, ka nə biàn tə *Zwerizaləmə wa.] Á tə wá píí à bà á con, də Yu nə swə ku».

U dān ga ti níá yuu bori Efezə nə, u víí. 22 U vəli u twá Sezare nə, u jɪn Kərisə lià píli tə, u ga le u va u cú Antuswə nə.

† Ba yáá fwa ku nətə tə, ba ma bɪrɪ Zwifə-ba də, ba nə víga tə, ba tanyɪnɪ tə wá mé ba yuu wa. †† *Zwifə-ba con, lià duən yà wulə, ba nə yáá fwa Yu lɛɛɛ kənu ylori. Ku ylori təntə yáá pa, ba yá ba yukuran ku dānɪ zənzən. Ba nə pià, ba fɪnɪ tə, ba yáá fwa Yu lɛɛɛ kənu ylori wiən, sə ba yoo ma kwɛn Yu yáá con.

Apɔɔsə yanu tə, u nə yl Efezə də Korentə nə yoo

(Tutunan 15.41; 16.4-6; 1 Korentə tɔ́n 3.4-8)

²³ Polə fwa máńǵá manɔ́n Antuswə nə, u ga pií u va, u jijiri Galasi nagwanaa tə wa də Fərizwi nagwanaa tə wa, u ma dańa Zwezi karbia tə mama jɔ́n. ²⁴ *Zwifə don, u yɔ́rɔ́ nə yl Apɔɔsə, u nə ya Alekəzandəri tíú, twi u yí Efezə. Bɛɛ təntə yəé sugu yáá, u ga yəé Yul saga tə zənzən. ²⁵ Ba yà kàrì wá *Yuu-Tiu cwəńǵə tə yoo wa. U yà ga jə yawala də ku. Apɔɔsə dàń yà swɔ́n u bɔ́rɔ́ də u kàrì, ndə nətu tə nə, ku nə mɛ, Zwezi yoo wa. U yà fwa ku nətu tə, u ga yl Zwan nə ləgə lià tə níá wa, ku twá də Yul yɔ́rɔ́, tə cɔ́cɔ́ nə u yəé. ²⁶ U zàn u wulə u swɔ́n nəpon nəpon Zwifə-ba *jǵrə diè tə wa. Pərisilə də Akilasə nə cugu u sùràn tə kwa nə, ba jɔ́n wá, ba kə ba con, yá ba ga bɔ́rɔ́ wá Yul cwəńǵə tə də cígá mama. ²⁷ Ku kwa nə, Apɔɔsə ken u sírɔ́, sə u va Akayi nagwanaa tə wa. Lià tə, ba nə yl u nubia *Kərisə yɔ́rɔ́, tə dàń u jɔ́n, ba ga púpúní sagu ba pa Zwezi karbia tə nə, u nə yí lá, sə ba ja wá zəni. U nə vəli u yí lá nə, u san ba tə nə, ba nə ken ba waa Zwezi nə zənzən, ku twá də Yul pubwanu tə. ²⁸ Ku yà yl kanporu wa nə, u swɔ́n Zwifə-ba con də bɔ́rɔ́ u bɔ́rɔ́ ba nəpon nəpon də, ba tələ cwəńǵə wa. U tí Yul saga tə, u twá tə nə, u ma bɔ́rɔ́ də, Zwezi nə yl Kərisə.

Polə kàrì Efezə nə

(Tutunan 8.14-17; 5.15-16; Romə tɔ́n 15.25-27)

19 Máńǵá tə wa, Apɔɔsə nə wulə Korentə nə, Polə mù vəli u twá pɛɛn † tə wa, ku luu nii tə nagwanɛɛ tə wa, u kɛɛń u va Efezə. U vəli, u jǵrɔ́ Zwezi karbia duən. ² U dàń ma swɔ́n ba con, u wú: «Yul-*Sɔ́ńu tə cuə á yuu wa, máńǵá tə wa, á nə ken á waa Zwezi nə, naaa?» Ba ma le wá, ba wú: «Nə tà nə wà nì tətə də, Yul-Sɔ́ńu tə yl ba pɔ́n». ³ Polə tə kúú pií u bwe ba, u wú: «Bɛɛɛɛ wa nə ba dàń ləgə aba, ku twá də Yul yɔ́rɔ́ tə?» Ba ma kúú le wá, ba wú: «Ku ya Zwan †† níá liu tə». ⁴ Polə dàń ma kúú swɔ́n, u wú: «Zwan ləgə lià mama níá wa, ku twá də Yul yɔ́rɔ́. Ku nətu bɔ́rɔ́ də, ba mɛ, sə ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cuna, ba bà Yul con. U yáá swɔ́n laluu tə con, u wú, ba kəni ba waa liù tə nə, u nə wulə u mù Zwan kwa u bɔ́n, ku mù nə yl Zwezi». ⁵ Tə sùràn təntə kwa nə, ba ləgə ba níá wa də *Yuu-Tiu Zwezi yɔ́rɔ́ tə. ⁶ Polə tún u jɔ́n ba yuu wa, yá Yul-Sɔ́ńu tə ga cú ba yuu wa. Ba wulə ba swɔ́n suyirə duən, də ba swɔ́n Yul nii sùràn. ⁷ Bara təntə mama yà yl ndə lià fugə bələ nə. ⁸ Polə zua *Zwifə-ba *jǵrə diè tə wa, u swɔ́n cígá tə pwəńə pwəńə wuuu, cànì batwa. U swɔ́n ba con də, Yul wá dɛ u pàrì tə ba yuu wa. Yá u sùràn tə yà ga dɔ́ ba. ⁹ Lià duən dàń yɔ́n lá nə, ba nə za ba vapan, ba ga vl, sə ba kə ba waa Zwezi nə. Yá ba dàń swɔ́n ba pwé Yuu-Tiu cwəńǵə tə laluu tə yáá con. Polə dàń ma nan ba tətəńi wa, u jə Zwezi karbia tə, u va u kàrì ba duń ma-ma Tiranisə kardia tə wa. ¹⁰ Ku nətu tə dání buna bələ, ku pa Zwifə-ba də *Gərekə-ba, ba nə wulə Azi nagwanaa tə wa, nì Yuu-Tiu sugu tə.

† U vəli u twá Azi nagwanaa pɛɛn tə wa, u le. †† Ywàń Matia 3.

Seva bia tə yoo

¹¹ Yul yà twá Polə nə, u tuńa u yogwaran tə yiri nə yl tə cɔ́cɔ́. ¹² Ku yiri tə pɔ́n, ba pəri ganan nə à yəé gantwen tə nə dwen Polə yura yayɔ́ńa yuu nə, yá yayɔ́rɔ́n tə yáá nan, tə yá ba. *Zinə də nańa, tə yá ba. ¹³ *Zwifə-ba duən, ba də nə yà twá lá ba vəli, dádəń, sə ba ja *Yuu-Tiu Zwezi yɔ́rɔ́ tə, ba ma dɔ́ńa zinə lià yuu wa. Ba dàń yáá swɔ́n, ba wú: «À dwi à kəni á nə də Zwezi tə, Polə nə kàrì u yoo tə». ¹⁴ Lià tə, ba nə yà fwa ku yoo təntə, yà yl bɛɛ don, u yɔ́rɔ́ nə yl Seva, bia barpɛ. U mù Seva təntə yà yl Zwifə-ba Yul *jɔ́ńwana yuu tíú don. ¹⁵ Zini tə dàń ma le ba, ku wú: «À yəé Zwezi, à ma yəé liù tə, u nə yl Polə, sə á mù, á mù nə yl bə́rə?» ¹⁶ Yá bɛɛ tə, zini tə nə wulə u yuu wa, dàń fan u tu ba mama yuu wa. U jɔ́n ba duən, u bɔ́rɔ́ ba də, u diàn dwə ba. U fɔ́fɔ́n ba də diàn yiri don, ku pa ba dəri diè təntə wa wala, u ga tún nuran ba yura.

¹⁷ Zwifə-ba də *Gərekə-ba, ba nə yɔ́n Efezə nə, lwarɔ́ ku yoo təntə. Yá fən dàń zua ba mama, Yuu-Tiu Zwezi yɔ́rɔ́ tə ga na dun. ¹⁸ Ba tə, ba nə ken ba waa Zwezi nə tə, lià zənzən nańa, ba twi ba lòrì, sə Yul kwen ba cuna ba mù də wá pwərə wa, ba ga swɔ́n ba cɔ́rɔ́ tə mama, ba nə fwa. ¹⁹ Ba mù lià təntə ja ba saga, ba nə ma fwa cɔ́rɔ́, ba bà ba pa ba surɔ́ tə, lià tə mama yáá con. Ba jələ tə səbiu, ba na də ku yl səbikulan † mùrù finu (50 000). ²⁰ Mə nətu nə, ku dàń twá də Yuu-Tiu diàn tə, u sugu tə ma swɔ́n, ku sú nagwanaa tə mama wa.

²¹ Tə mù yìèn tə nə tun tə zwèe kwa nə, Polə ken u pubuńa wa, sə u twá Masedwanə də Akayi nagwanɛɛ tə wa, u le u va *Zwerizalemə. U yà pià də máńǵá tə wa, u nə yí Zwerizalemə, sə u kɛɛń, u va u na *Romə. ²² U li u lià tə, ba nə sańa wá, lià bələ u tun Masedwanə nə, ku mù nə yl Timote də Erasətə. U tətə ga ya Azi nagwanaa tə wa, máńǵá manɔ́n wa.

Yaru Demetəriyisə təgure tə yoo

(1 Korentə tɔ́n 16.8-9; 15.32; 2 Korentə tɔ́n 1.8-10)

²³ Ku máńǵá təntə wa, təgure nəfaru twi, ku ya lá nə, *Yuu-Tiu cwəńǵə tə yɔ́rɔ́. ²⁴ Cɔ́nyaru don yɔ́n lá, u yɔ́rɔ́ nə yl Demetəriyisə. U yà fwa Arətemisə †† diè tə, ba nə yáá jùni ka wa tə, nəmanbii də cɔ́ria. U dàń yà pɔ́n lià tə, ba mù də wá nə tuńa tutuńi təntə, na nywarɔ́ zənzən ku wa. ²⁵ Demetəriyisə ken ba tə, u mù də ba nə tuńa ku tutuńyiri nədu təntə, də ba tə, ba də nə tuńa ku tutuńyiri təntə yáá tɔ́n tə duən yáá nə, u ga swɔ́n ba con, u wú: «À dabara-ba, á mù yəé də, nə wojan tə yl ka nańa tutuńi ku tə nətən wa. ²⁶ Á na, á ga nəń ku tə, bɛɛ təntə, u yɔ́rɔ́ nə yl Polə, nə fwa. Ku tà Efezə cɔ́cɔ́ wa, ku yl də Azi nagwanaa tə də mɛ. U sùràn tə vəvəri laluu zənzən, də u nə bɔ́rɔ́ ba də, yla tə, ləzwəńə jɔ́n nə fwa, tə tà yla. ²⁷ Ku yoo təntə wá bà ku cùgù nə tutuńi tə. Ku ga tà ku cɔ́cɔ́, ku wá pa yɔ́kan nəfaru Arətemisə diè tə ya ndə tutu nə. Ku yɔ́kan təntə wá

† Səbikulu nədu yl yɔ́rɔ́ nədu tutuńi ŋwíràn. †† Arətemisə yl *Gərekə-ba sugu, Diyanə ga yl *Romə-ba sugu, yá ku yl yoo nədu nə ku swɔ́n. Ku yl kunkun yl, ba nə lwə diè, ba kə ku lá Efezə nə. Azi nagwanaa lià yà bońə ku yl tə, ku nə yl yɔ́nuu.

kwìn dun tē nē, Azi nagwanaa lià, dē tua yuu lià tē ma-ma yā nē pɪn ku».

²⁸ Lià tē nē nì tē sùràn tē ba zwèe, ba sùé dē luja, ba ga bubwi, ba wú: «Efezian-ba yikan Arətemisə nē dáá!» ²⁹ Ku yoo tē zìn tifarū tē mama ku zɪɣi yu nē. Ba vèli ba kun duən nē bwálí don nē, ba nē fwa mumun lá, ba ga van Masedwanə tián bələ, ba ja bà. Ku mù nē ya Gayisə dē Arisətarəkə, ba nē yɪ Polə twaduən u vələ tē wa. ³⁰ Polə yā pià, sē u nan laluu tē yáá con, u pa ba na wá. Zwezi karbia tē ma kán u nē, sē u dàn ká fwa ku. ³¹ Azi nagwanaa yáá tián duən, ba dē nē yɪ Polə dabara, tun lià, sē ba kwè wá, u dàn ká va bwálí təntə nē. ³² Ku máńá təntə wa, laluu tē gugurə. Ba duən yáá bubwi yiri don, ba duən dē bubwi yiri don. Yá ba zunɪ tətə yèri won tē tətə yɪrɪ, ba nē kun duən nē. ³³ Ba dàń ma pa Alekəzandərə nan laluu tē wa. U mù Alekəzandərə tē yɪ *Zwifə-ba yā nē yigə wá, ba kəni yáá. Yá Alekəzandərə dē dàń yà ja u jìàn, u ma fwa mumunu u pià, sē u swìn u ma jon u tián laluu tē yáá con. ³⁴ Ba nē lwarɪ dē, u yɪ Zwifə, ba mama bubwi dē kori nədu, ku dání ndə lugu bələ nē, ba wú: «Efezian-ba yikan Arətemisə nē dáá!»

³⁵ Ku máńá təntə wa, ba tu tē sekəreterə pɪn, ba yá zəzugu tē nē, u ga swìn, u wú: «Efezian-ba, liù mama təlɛ, u nē yèri dē, Efezə tu tē nē cì yikan nəfaru Arətemisə diè tē, dē ku più kapan ciciru tē, ku nē nan yu ku tu, tē nē. ³⁶ Ku yoo təntə nē ba tútùná jə tē yɪrɪ, á mɛ, sē á ja á tián sənbnwen. Á dànà ká bɪbarɪ, á fwa won mama. ³⁷ Á jun bara-ba tē, á ja á bà yəbə. Ba mù nē wà won ŋwìn nē yikan tē diè tē wa, ba ga wà nē yikan tē twɪn. ³⁸ Dē ku nē yɪ Demetəriyisə dē tütùnə tē, ba nē wulə dē wá, nē ja yoo dē liù, dian wulə, ba nē buri yìèn buri, tu tē yun tián ma wulə. Ba vələ ba bon ku tíú lá nē. ³⁹ Nē à yəé, dē ku nē yɪ yoo don nē wulə, á nē pià, sē á swìn á púlí tē ku lià tē nē buri buri tē nē mɛ, sē ku li ku yoo təntə yáá. ⁴⁰ Ku nē tà nətu, nē wá bà, nē ti talu yoo ku tē nətən yɪrɪ ku nē fwa zən. Cígá mama təlɛ yoo ku tē wa, nē nē wáá nē buri dē, ku mù nē pɪn, nē mɛ, sē nē kun duən nē, nē fwa jara».

⁴¹ Sekəreterə tē nē swìn nətu u zwèe, u pɪn nii, sē laluu tē víi.

Polə vèli Masedwanə, u lɛ u va Gərəsə

(1 Korəntə tián 16.1-7; 2 Korəntə tián 7.5; Romə tián 15.25-27)

20 Máńá tē wa, gugurə tē nē zwèe Efezə wa, Polə bon Zwezi karbia tē, u kə u con. U nē kwè ba u zwèe, kwa nē, u lòri cwəŋə ba con, u ga zàn, u zu cwəŋə, u ma vèli Masedwanə nagwanaa tē wa. ² Polə twá ku luu níá təntə wa, u lɛ dē u pɪn kwìè zənzən lià tē nē. U nē lɛ lá nē, u vèli Gərəsə luu nii tē wa. ³ U fwa càni batwa lá nē, yá u dàn yà ken u sírí, sē u ti níá yuu bori u va Siri nagwanaa con. *Zwifə-ba yáá tián nē yà ken tjaŋa ba ja zɪɣa u nē. Ku mù nē pɪn, Polə pií u kə u pubuŋa wa, sē u pií u va Masedwanə nagwanaa tē wa. ⁴ Lià tē, ba yā nē kwè wá, nē yɪ Sopaterə, u nē yɪ Pirisə biú, u tu nē yɪ Bere. Ba duən dē nē yɪ Arisətarəkə dē Sekondisə, ba nē yɪ Tesalonikə tián, dē Gayisə u nē yɪ Dərəbe tíú, dē Timote, ku sùrí Tiswikə, dē Tərofimə nē,

ba nē yɪ Azi nagwanaa lià. ⁵ Ba mù lià təntə dí yáá ba va, ba dián nəba Tərowasə nē. ⁶ Nē tətə zua níá yuu bori Filipə nē, cànə tē, ba nē dē dē dipen tē, ku nē ba sabwarɪ kəni tē nē lɛ, kwa nē. Yá nē dian bonu nii nē, nē vèli nē yí ba Tərowasə nē. Nē fwa dian barpe lá nē.

Polə bwin Etikisə Tərowasə nē

(Tutunan 9.36-42)

⁷ Dapanɪ tē təntən diun tē nē, nē kun duən nē, sē nē mumuni *nimaru dipen tē, nē dē. Polə dàń yā mɛ, sē u vií ku tɪpurɪ nē. Ku mù nē pɪn, u dàń yā wulə, u ve dē lià tē, ba nē wulə lá. U ve u viə tē ku dání ku yí tɪtɪn lugu fugə bələ. ⁸ Cànan yā yɪn dání dəyuu diè tē wa, nē yā nē wulə ku wa. ⁹ Yəé balanduru don, u yɪrɪ nē yɪ Etikisə, yā jəé təkurə nəfaru nii nē. Dwan zàn tē ti wá lɪɣɪ, máńá tē wa, Polə nē tē wulə u viə tē wa. Dwan tē li wá dəyuu dii batwa nii nē, u bà u tu tua. Ba twi ba zìn wá, dē u tɪɣa. ¹⁰ Polə dàń cuə, u kwá u yuu con, u ti wá, u kə u vānə wa, u ga swìn, u wú: «Á dànə ká pa á pwíi cùgù, u mu tē wulə, u tē wà tɪ».

¹¹ Máńá tē wa, u nē pií u di dəyuu diè tē wa, u mu-muni dipen tē, u ga fu u dē. Ku kwa nē, u tē pií u swìn ku dání wuuu, ku va ku yí tɪbilakunu. Ku máńá təntə wa nē, u vií. ¹² Ba ja balanduru tē, ba pií ba bà dē u wulə mu wa, yá ku dàń yɪn jidarɪ zənzən ku pa ba.

Polə zɪɣɪ Tərowasə nē, u va Mile

¹³ Nē mù nē dí yáá, nē zu níá yuu bori tē wa. Yá ku dàń ti nəba, ku ja va Asosə bwálí tē nē, níá yuu bwərə tē nē zɪɣa lá. Mə ku bwálí təntə wa nē, nē wá ti Polə níá tē nii nē. Mə nətu nē u yā swìn, u tɪn dē u pià, sē u va ku bwálí tē nē dē nɛɛ. ¹⁴ Máńá tē, u nē twi u yí Asosə nē, nē ti wá níá tē nii nē, yá nē ga lɛ nē va Mitilənə. ¹⁵ Nē kúu zɪɣɪ lá nē, nē vií dē níá yuu bori tē muu tē yuu wa. Ku tɪpurɪ nē, nē yí Swio nagwanaa tē vān nē. Diun tē, ku nē daa lá, nē lɛ nē yí Samosə nagwanaa tē. Nē nē yí Samosə tɪpurɪ nē, nē lɛ nē yí Mile. ¹⁶ Polə yā ken sírí, sē u twá Efezə nii nē, u lɛ, sē u dàn ká cùgù u máńá Azi nagwanaa tē wa. U yā yɪ u bɪbarɪ dē ku nē wáá, sē u ya *Zwerizalemə nē *Zwifə-ba cànə tē, ba nē boŋə *Pantəkətə tē diun nē.

Polə swìn Efezə Kərisə lià púlí nəkwina tē con

(1 Tesalonikə tián 2.1-12; 1 Piyerə 5.1-4; Matie 7.15-20; 2 Piyerə 2.1-3; Titə 1.9-14)

¹⁷ Ku máńá təntə wa nē, Polə zɪɣɪ Mile nē, u tun Efezə *Kərisə lià púlí *nəkwina tē nē, sē ba bà. ¹⁸ Máńá tē, ba nē twi ba yí u nii, u swìn ba con, u wú: «Á yəé nətu, à nē yɪn á tətəŋi wa, ku jɪju diun tē nē, à nē diɣà à naa Azi nagwanaa wa. ¹⁹ À cuə à tián míámíán, à ma tun à pa *Yuu-Tiu nē dē yinɪa *Zwifə-ba cànə tē wa, ba nē yā kəni à nē. ²⁰ Á yəé dē, à wà aba won mama səgə. Á yáá swìn tē à buri aba dē, à kàri aba won tē mama, ku nē jə funə ku pa aba, kanporu tē wa, dē dii tē wa. ²¹ À swìn Zwifə-ba con dē *Gərəkə-ba con, sē ba vəvəri kwa, ba ma sá ba cuna, sē ba kə ba waa Yuu-Tiu Zwezi nē. ²² Yá sílún nē, Yɪ-*Siŋu tē kálí nē ku pa, à vèli *Zwerizalemə, à ga yèri won tē, ku nē wá yí nē lá. ²³ Á dàń

nə yəə yoo nədu. Tɪfaru mama wa nə, Yɪ-Siŋu tə yáá swɪn à con də, bəñ diè zurɪ, də càn nə dānɪ nə. ²⁴ Yá à mu tə yoo ba nə jə ku nədu mama wa, sə ku dān ká ya, ndə à mu tə jə funə ku pa nə. Á mù yoo nə yɪ, sə à wàní à yí à vèli tə yígúré, sə à wàní à tun Yuu-Tiu Zwezi tutuŋɪ tə, u nə pɪn nə, sə ku nii sú. Sə à swɪn suywáŋú tə à burɪ də, Yɪ jə pubwanu.

²⁵ Yá síún nə á nəŋə, à yəə də, á kúù ba pií á na à yáá. Á mù lià tə mama, à nə twá á tətəŋi wa, à ga swɪn də, Yɪ wá dɔ u pàri tə. ²⁶ Ku mù nə pɪn, à swɪn ku á con zən. Á liù mama talɪ təlɔ à yuu wa. ²⁷ Á wà aba səgə won mama wa. Á swɪn ku tə mama, ku nə yɪ Yɪ puswənə tə, à burɪ aba. ²⁸ Á dān cɪa á tətə nə də Kərisə lià púlí tə mama nə. Yɪ-Siŋu tə nə tún aba púlí tətə yuu wa, sə á ya ku cɪrá, á cɪ ku nə. Ku twá u tətə biú tə tian tə nə, Kərisə lià púlí tətə ma yɪ u mù nyiən. ²⁹ Á yəə də lià, ba nə yɪ ndə buyurən nyankwɪn nə, wá zu á tətəŋi wa, à kwa nə, ba nə bá yá Kərisə lià púlí tə. ³⁰ Yá á tətə wa, bara wá ya lá nə, ba nə wá zàn ba swɪn kun kun sùràn, sə ba ma van Zwezi karbia tə, ba kə ba con. ³¹ Ku mù nə pɪn, á mɛ, sə á cɪ ku nə, sə á lií á tiàn, də à fwa bɪna batwa titɪn də yɪcau, à ma dí yáá à swɪn á liù mama con də yɪnɪa à tuŋə lá.

³² Yá síún nə, à pɪn aba Yɪ nə, sə u twá u sugu tə nə, ku nə jə diàn, ku ga burɪ u pubwanu tə, u ma kwè aba. Sugu tətə nə wá pa tori lià tə mama nə, ba nə ya Yɪ cɪcɪ nə tu. ³³ Á wà lià səbiu nə à yəə ganan pià. ³⁴ Á yəə də, ku wà nətu yun. Á nɪ də, à tətə jìàn nə tun tə pa nə, à mù də à twaduən tə won mama wa. ³⁵ Won mama wa, à burɪ aba də, ku mɛ, sə á tun, sə á wàní á san lià tə, ba nə ba diàn jə nə. Á lie Yuu-Tiu Zwezi sùràn tə, u tətə nə swɪn, u wú: «N nə pɪn won liù nə, ku jə pupwən ku doni, liù nə pɪn mú won.»

³⁶ U nə swɪn nətu, u tòli u nadwana yuu, sə u jun Yɪ də ba mama. ³⁷ Ba mama tə dān kwi zənzən, ba ga vwa Polə bian nə, ba pùrí wá ba kə ba nyunt nə. ³⁸ Pucunt yá zua ba, u nə swɪn ba con də, ba kúù ba pií ba na u yáá tə yɪrɪ. Ku kwa nə, ba kwé wá ba ja va, ba yí níá yuu bori tə.

Polə vèli Zwerizalemə

(Tutunan 20.36-38; 8.5, 40; 20.22-24)

21 Nə mù də ba dugu duən. Ku kwa nə, nə zua níá yuu bori nə va muu tətəŋi Kosə nagwanaa mənə mənə. Ku tɪa nə purɪ, nə vèli Rodə muu tətəŋi nagwanaa tə wa, nə zɪgɪ lá, nə va Patara. ² Nə dān nɪ níá yuu bori, də ku pià ku bən ku va Fenisi nagwanaa con. Nə vèli nə zu ku wa, sə nə kwən nə va yɪŋunɪ. ³ Mánjá tə, nə yíá nə na Swipərə muu tətəŋi nagwanaa, nə ken ku nə jɪgwɪə con. Níá yuu bori tə ga ja nəba, ku vèli Siri nagwanaa con, sə nə va nə cú Tirə nə. Mə bwálí tətə wa nə, níá yuu bori tə mɛ, sə ku cú ku zula tə. ⁴ Nə vèli nə na Zwezi karbia tə, nə fwa dian barpe lá nə. Yɪ-Siŋu tə yigu ba, ba ga swɪn Polə con, u dān ká va *Zwerizalemə. ⁵ Dian tətə dān nə lɛ tə zwèe, ba ma-ma də ba kana, də ba bia kwé nəba, nə va wuuu, nə va nə lɛ tɪfaru tə nii. Nə dān tòli nə nadwana yuu nə bəbərə tə nii nə, sə nə jun Yɪ. ⁶ Ku kwa nə, nə mù də

ba mù dugu duən, nə ga zu níá yuu bori tə. Yá ba də ga pií, ba va ba bwálí nə.

⁷ Níá yuu bori tə ja nəba ku nan Tirə, ku va Pətole-mayisə. Nə jun lià tə, ba nə yɪ nə nubɪa *Kərisə yɪrɪ, ba nə wulə lá nə, nə ga fwa diun nədu ba con. ⁸ Ku tɪpurɪ nə, nə zàn nə va nə yí Sezare nə. Nə vèli nə zu Filipə diè wa, nə ya lá nə. U də yɪ suywáŋú tə *sùsùnù. Filipə tətə yà yɪ lià barpe tə, ba nə san *tuntuna tə nə, wa liù don. ⁹ U yà jə bwíl banɪa, ba tə nə yèri bɛɛ. U bwíl banɪa tətə yà jonə Yɪ nii sùràn, ba swɪn. ¹⁰ Nə dān nə yun lá nə, dian tə pùli, Yɪ nii sùsùnù don, u yɪrɪ nə yɪ Agabisə, nan Zwide nagwanaa tə wa, u bə nə con. ¹¹ U tɪ Polə voru, u ma vwə u tətə nɛɛ də u jìàn, u ga swɪn, u wú: «Á nəŋə ku tə, Yɪ-Siŋu tə nə swɪn: «Bɛɛ tə, voru kɪzə nə yɪ u mù nyiən, *Zwifə-ba wá vwa wá nətu Zwerizalemə nə. Yá ba ga wá ja wá, ba kə lià tə, ba nə tə Zwifə-ba tə jìàn wa.»

¹² Nə nə ni tə sùràn tə kwa nə, nə mù də bwálí tə tiàn mɛ san duən nə, nə lòri Polə, sə u dān ká va Zwerizalemə. ¹³ Polə dān ma le, u wú: «Bèèèe nə pɪn, á kwi á ma cùgà à pùè nə? Á mù ken à sírí də ku yoo tətə, sə ba vwa nə. Ku tà ku cɪcɪ, sə à tɪ Zwerizalemə nə *Yuu-Tiu Zwezi yɪrɪ.» ¹⁴ Nə nɪ də, u bá sèe, u pa nə swɪn wá nə di, nə kúù wà ku nə jun kan kan. Nə dān swɪn, nə wú: «Yuu-Tiu nə wá tun u fɪra.»

Polə yí Zwerizalemə nə

(1 Korəntə tiàn 9.19-23)

¹⁵ Tə dian tətə kwa nə, nə ken nə zula, nə ga va *Zwerizalemə. ¹⁶ Zwezi karbia duən də twá nə nə, ba nan Sezare ba bə. Yá ba yun nə yáá, ba ja va bɛɛ don sàñ, u yɪrɪ nə yɪ Mənasən. U yɪ Zwezi karbidwaru fuən fuən, u ga yɪ Swipərə tíú. U mù diè nə nə mɛ, sə nə zurɪ.

¹⁷ Nə nə vèli nə yí Zwerizalemə nə, lià tə, ba nə yɪ nə nubɪa *Kərisə yɪrɪ, sèe nəba də pupwən. ¹⁸ Ku tɪpurɪ nə, nə mù də Polə mɛ vèli Zwakə sàñ. Yá Kərisə lià púlí tə *nəkwɪnə tə, də mama twi lá nə. ¹⁹ Polə nə jun ba u zwèe, u dān wulə u tori yìèn tə nədu nədu, Yɪ nə twá də u tutuŋɪ tə nə, u fwa lià tə, ba nə tə *Zwifə-ba tətəŋi wa. ²⁰ Ba nə cugu wá ba zwèe, ba bùà Yɪ nə. Yá ba dān swɪn u con, ba wú: «À nubiu, n na Zwifə-ba mùrù dəkurən fugə fugə nə ken ba waa Zwezi nə. Yá ba mama ga jə yawala Yɪ *nii tə, u nə pɪn *Moyizə nə, yoo wa. ²¹ Síún nə, ba swɪn n yoo ba con, də n kàri Zwifə-ba mama, ba nə wulə lià tə, ba nə tə Zwifə-ba tətəŋi wa, sə ba vəvəri, ba yá Yɪ nii tə, u nə pɪn Moyizə nə. Ku mù nə yɪ sugu tə, n nə swɪn ba con, n wú, ba dān ká *gwəŋə ba bisumabari, ba dān ká twá Zwifə-ba yofwamnan tə nə. ²² Nə dān wá fwa bèèèe? Nə zán nə yəə də, ku ba tútúná jə, laluu tə wá kun duən nə, ba wá lwarɪ də, n twi. ²³ Ku mù yɪrɪ nə, fwa ku tə, nə nə wá swɪn n con. Bara banɪa wulə nə tətəŋi wa, ba nə fwa Yɪ lèèèe kənu yɪlori. ²⁴ Ja ba n kə n con, sə n mù də ba tanɪ á tiàn ku Yɪ lèèèe kənu yɪlori † tə wa. Yá n ga tɪ ku

† Zwifə-ba con, lià duən yà wulə, ba nə yáá fwa Yɪ lèèèe kənu yɪlori. Ku yɪlori tətə yáá pa, ba yá ba yukuran ku dání zənzən. Ba nə pià, ba fɪnɪ tə, ba yáá fwa Yɪ lèèèe kənu yɪlori wìən, sə ba yoo ma kwən Yɪ yáá con.

juŋi tē n zɪn, sə ba ma fɪna ba yun tē. Lìà tē mama dàŋ wá lwarɪ dē, cígá təlél ku tē wa, ba nē swɪn ba pa mú. Yá ba wá lwarɪ dē, n tətē yɪ n twá Yɪ nii tē, u nē pɪn Moyizə nē, n ma vəlɪ. ²⁵ Ku nē yɪ lìà tē, ba nē tē Zwifə-ba tē, ba nē ken ba waa Zwezi nē yoo, nē bún nē na dē ku mē, sə nē púpúnɪ nē pa ba. Nē swɪn ba con, sə ba cɪ ba tìàn nē dē nàŋjú, ba nē gua wɔŋwanan nē, ba dàŋ ká dē jana, ba dàŋ ká dē wotɪgu nàŋjú, sə ba dàŋ ká cwàri dē duən dē».

²⁶ Ku tɪpuri nē, Polə jɪn bara təntə, u kə u con. U mù dē ba mē dàŋ ga tanɪ ba tìàn ku Yɪ lèèèe kənu ylori tē wa. Ku kwa nē, u zua Zwifə-ba Yɪ *diè tē wa, u swɪn u burɪ dɪn tē, ba ylori tē, ba nē tanɪ, tē nē wá zwèe. U ga burɪ dɪn tē, dē *jɔŋi won tē, ba nē wá pa Yɪ nē ba liù mama yɪrɪ.

Polə janu tē yoo

(Tutunan 20.23; 24.5-19; Romə tián 15.30-31; 1 Tesalonikə tián 2.15-16)

²⁷ Mánjá tē nē, dɪn barpɛ tē nē bwələ, sə tē zwèe, Azi nagwanaa *Zwifə-ba tē nɪ Polə Yɪ *diè tē wa. Ba sugu laluu tē ba kə u nē, ba ma ja wá. ²⁸ Ba dàŋ ga bubwi, ba wú: «*Yɪzərayelə bara-ba, á bɪàn á san nēba. Á nəŋə bɛɛ tē, u nē kàri bwálá tē mama, lìà tē mama con, u ma zɪga nē luu lìà tē, dē Yɪ *nii tē, u nē pɪn *Moyizə nē, dē Yɪ diè ku tē nē. U bilɪ u jə *Gərekə-ba lìà duən, u zu Yɪ diè tē wa, u ma cùgù ku u kə durən ku bwálí təntə wa, ku nē yɪ Yɪ cɪcɪ nē tɪ». ²⁹ Mánjá don wa, ba nɪ Polə dē Efezə tián bɛɛ don, u yɪrɪ nē yɪ Tərofimə tɪu tē wa. Yá ba dàŋ yà buŋa dē, Polə pɪn u zu Yɪ diè tē wa. Ku mù nē pɪn, ba swɪn nətu. ³⁰ Tɪu tē mama susugu, laluu ga dəri ku nəŋa bwálí mama ku twi. Ba jɪn Polə, ba tətəli wá, ba jə nan Yɪ diè tē wa, ba ga pɪn ka mim-iən lala. ³¹ Polə dàŋ yà yɪ ba pìà, sə ba gu. Pamana yuu tíú don ma nì dē gugurə zua *Zwerizalemə mama wa. ³² Ku mánjá tē tətə wa, u nē nì ku, u zàn u lɪ pamana dē lìà, ba dē nē cɪ u ja dəri, u va ba con. Mánjá tē, ba nē nɪ pamana yuu tíú tē dē pamana tē, ba yá Polə maran tē nē. ³³ Pamana yuu tíú tē dàŋ ma bà, u yí lá nē u pùri Polə, u ga pa nii, sə ba vwa wá dē banzala bələ. Ku kwa nē, u bwe Polə, sə u na liù tē, u nē yɪ, dē won tē, u nē fwa. ³⁴ Laluu tē tətəŋi wa nē, lìà duən yà bubwi yiri don, ba duən dē bubwi yiri don. Zəzugu tē dàŋ pɪn u wàri cígá yoo mama u nì. Ku mù yɪrɪ nē u pɪn nii, sə ba ja Polə ba va pamana sàŋ tē wa. ³⁵ Mánjá tē Polə nē dígà nətənə tē yuu, ku yɪ pamana tē ga ba tì wá, ba zɪn laluu tē tutugu tē yɪrɪ. ³⁶ Yá tɪu tē ləzwənbɪa tē yà tē púé u kwa, ba bubwi, ba wú: «Á gwɪa wá!»

Polə swɪn Zwerizalemə tián tē con

(Matie 10.19-20; Tutunan 9.1-30; 26.9-21)

³⁷ Mánjá tē wa, ba nē pìà, ba kə Polə pamana sàŋ tē wa, u swɪn pamana yuu tíú tē con, u wú: «À jə cwəŋə, sə à swɪn yoo n con, naaa?» Pamana yuu tíú tē ma le wá, u wú: «N nēŋ *Gərekə-ba sugu naaa? ³⁸ Ku nē yɪ nətu, sə mē ku tē n mù nē yɪ Ezwipətə tíú tē, u kanya nē sugu lìà u kə *Romə-ba nē. Yá u ga jə lagura mùrù banɪa (4 000), dē ba cəcərə sɪán, u ja va kasɔɔ lanworu

tē wa?» ³⁹ Polə ma swɪn, u wú: «À mù yɪ *Zwifə, Tarəsə tíú, Silisi luu nii tē wa, ku tɪu tē yɪrɪ nan. À lòri mú, sə n pa nē cwəŋə, sə à swɪn laluu tē con».

⁴⁰ Pamana yuu tíú tē ma pa wá nii, sə u swɪn. Polə dàŋ zàn u zɪga nətənə tē yuu wa. Yá u ga jə u jɪn, u ma fwa mɪmɪnu laluu tē yáá con. Zəzugu tē mama zwèe. Polə dàŋ wulə u swɪn laluu tē con dē *Ebərə-ba sugu.

22 Polə swɪn, u wú: «À nubɪa-ba dē à nyɪna-ba! Á cuga ku tē, à nē jə, sə à swɪn, à ma jon à tìàn!»

² Mánjá tē, ba nì dē, Polə yɪ Ebərə-ba sugu nē, u ma swɪn ba con, ba kúu kwen ba kə səgə səgə. Yá Polə dàŋ swɪn ba con, u wú:

³ «À mù yɪ Zwifə, ba lɪrɪ nē Tarəsə nē, ku nē wulə Silisi luu nii tē wa. Mə tɪfaru ku tē, ku nē yɪ Zwerizalemə wa, nē ba kunɪ nē. Gamaltelə yà nē yɪ à karnyɪna, u nē kàri nē, sə à twá Yɪ *nii tē, u nē pɪn nē nyɪna-ba tē nē zəni zəni. À yá jə yawala zənzən dē Yɪ nyiən tē, ndə á dē mama nē yɪ nətu tē zèn ku tē. ⁴ À tətə fɪfɪn ba tē, ba nē wulə *Yuu-Tiu cwəŋə ka tē wa, à gu. À vvwə bara dē kana à kə bəŋ diè. ⁵ *Zwifə-ba Yɪ *jɔŋwana yun tìàn nəkwɪa tē, dē *nəkwɪna tē mama yəə ku tē, à nē fwa. Ba tətə pɪn nē saga, sə à burɪ Zwifə-ba nubɪa tē nē, ba nē wulə Damasə nē. À vəlɪ ku tɪu təntə dē saga təntə, tē nē pɪn nii nē, sə à vwa lìà tē, ba nē zua Zwezi cwəŋə tē wa, à ja bà Zwerizalemə, sə à pa, ba kə ba càn wa.

⁶ À vəlɪ cwəŋə tē wa, ku bà ku bwələ lugu fugə bələ, dē à dàŋ yà bwələ Damasə. Ku mánjá tē wa, naa nədu dē poni nəfaru nan yɪ nē. Ku pɪpɪlɪ ku kɪkarɪ nē. ⁷ À tua tɪa, à ga nì kori, ku nē swɪn à con, ku wú: «Solə, Solə, bèèèe nē pɪn, n ma fɪfɪn nē?» ⁸ À dàŋ ma le, à wú: «N mù nē yɪ wàà, Yuu-Tiu?» U ma swɪn à con, u wú: «À mù nē yɪ *Nazaretə Zwezi, n nē fɪfɪn.» ⁹ Lìà tē, à mù dē ba nē twá duən tē, nɪ poni tē, yá ba nē wà liù tē, u nē swɪn à con tē, kori nì. ¹⁰ À dàŋ ma swɪn, à wú: «Bèèèe nē à dàŋ mèe, sə à fwa Yuu-Tiu?» Yuu-Tiu ma swɪn à con, u wú: «Zàn, n va Damasə, yá mē lá nē, ba wá swɪn n con won tē mama, à nē pɪn nii, sə n fwa.» ¹¹ À yí yá kúu ba won mama na, poni təntə nē pɪpɪlɪ tē yɪrɪ. Lìà tē, ba nē yɪn dē nē tē nē jɪn à jɪn nē, ba van nē, à ma va à yí Damasə.

¹² Bɛɛ don yɪn lá nē, u yɪrɪ nē yɪ Ananiasə. U yá zɪlí Yɪ nii tē, u nē pɪn *Moyizə nē, zəni zəni. Damasə Zwifə-ba mama yà swɪn u yozəŋə yoo. ¹³ Ku mù bɛɛ təntə dàŋ twi u yí nē, u swɪn à con, u wú: «À nubɪu Solə, sə n yí yá tē pìi, tē na lá!» Ku mánjá tē tətə wa, à yí yá tē pórí. Yá à ga na wá. ¹⁴ U dàŋ ma swɪn, u wú: «Yɪ tē, u nē yɪ nē Zwifə-ba nɪbara-ba Yɪ nē tún mú, sə n yəni u fura tē, sə n na cígá tíú Zwezi, sə n nì sugu tē, u tətə nii wa. ¹⁵ Ku mù nē pɪn, n wá swɪn u yoo lìà tē mama yáá con. N wá burɪ ba ku tē, n nē nɪ dē ku tē, n nē nì tē. ¹⁶ Yá síún nē, bèèèe nē n dàŋ kúu dāni? Zàn yɪ nē, n bon Zwezi yɪrɪ tē, sə n pa ba lə mú ní yá wa, sə n cuna tē durən tē ma sun tē nan.»

Won tē, ku nē ken Polē lià tē, ba nē tà Zwifē-ba, con
(Tutunan 7.57-58)

¹⁷ Polē kúù swìn, u wú: «À pií à bà *Zwerizalemē wa, yá à dàh yá wulē à jùnì Yü *Zwifē-ba Yü *diè tē wa. Ku fwa ndē yiviru nē tì nē, Yü ga burì nē won. ¹⁸ À nì *Yuu-Tiu dē u swìn à con, u wú: «Bubarì n bà, n lē n nan Zwerizalemē wa lala, ba bá jon n sùràn tē, n nē swìn n burì à yuu wa». ¹⁹ Yá à dàh swìn, à wú: «Yuu-Tiu, ba tētē yēè zēni dē, à yá twá Zwifē-ba *jǎré dii tē wa, à vèli, à ma pià ba, sē à pa ba kē ba bàh diè, dē à pa ba mà lià tē, ba nē keni ba waa n nē. ²⁰ Máǰá tē wa, ba nē gua n *sùsùnù Etuyenē, u nē swìn n sugu tē, à tētē yin lá nē. À ken à nii ba kwa, à ga jon lià tē, ba nē gua wá ganan, à ja tē nē». ²¹ U dàh ma swìn à con, u wú: «Vèli, n yì à tunja mú yunju dwií tē, ba nē tà Zwifē-ba tē, con.»»

Polē burì dē, u yì Romē-ba biú
(Tutunan 16.22-23, 35-39; 25.16)

²² Lià tē cugu wá, wuuu, ku va ku yí Polē sugu tēntē yuu wa. Ba dàh zìn ba kwērē yu nē, ba ga swìn, ba wú: «Á gwla ku mù bēē wà tē yiri tē! Ku wà mē, sē á yá wá á pa u mu síi luu wa!» ²³ Ba bubwi, ba lù † ba ganan, ba dilu, ba duga, ba ga pēe purēn, ba mí yu nē. ²⁴ Pamana yuu tíú tē pìn nii, sē ba kē Polē pamana sàh tē wa, sē ba ga furì wá dē kafu, sē u swìn won tē, ku nē pìn, ba bubwi nētu u yuu wa. ²⁵ Yá máǰá tē wa, ba nē vwē wá, sē ba mà, Polē swìn pamana bíi yuu tíú tē con, u yà nē wulē lá, u wú: «N jē nii, sē n mà *Romē-ba biú, ba nē tē wà u bǔrà bǔrì, naaa?» ²⁶ Tē sùràn tēntē pìn, pamana bíi yuu tíú tē va u tún tē nii u yuu tíú tē con, u wú: «Bēē tē yì Romē-ba biú, bēēēē nē n dàh wá fwa?» ²⁷ Pamana yuu tíú tē dàh ma bà, u swìn Polē con, u wú: «Swìn à con dē, n nē yì Romē-ba biú». Polē ma le wá, u wú: «Awo, à yì Romē-ba biú». ²⁸ Pamana yuu tíú tē ma sùrí lá nē, u wú: «À mù yì sēbifarū nē à ŋwín, sē à ma jì Romē-ba biú». Polē dē ma kúù swìn, u wú: «À mù yì Romē-ba nē lurì nē». ²⁹ Lala dē lià tē, ba yà nē mē, sē ba mà Polē ba pa, u swìn tē pií, ba kē ba kwa. Fēn dàh yá zua pamana yuu tíú tē, dē u nē lwarì dē, Polē yì Romē-ba biú, u nē pìn ba vwa wá tē yurì.

(Tutunan 23.28; Matia 23.27-28; 10.16)

³⁰ Ku tìpurì nē, u nē pià, sē u lwarì cígá mama won tē, ku nē pìn *Zwifē-ba bubwi u yuu wa, u pìn ba kùrì Polē. U dàh ga pa nii, sē Yü *jōŋwana yun tián tē dē Zwifē-ba yáá tián tē, ba nē bǔrì *bǔrà tē, bà duēn yáá nē. Ku kwa nē, u pìn Polē cú, u ga zìgì wá ba tētēŋi wa.

23 Polē ywàh Zwifē-ba yáá tián tē, ba nē bǔrì bǔrà tē, u ga swìn, u wú: «À nubla-ba, à mù waa con, à wà yoo nì, à nē dwá ku wa, Yü yáá con, ku ja bà ku yì zēn». ² Zwifē-ba Yü jōŋwana yun tián nēkwia Ananiasē pìn nii lià tē, ba nē bwēlō Polē yura, sē ba mà u nii tē nē. ³ Polē dàh ma swìn u con, u wú: «Yü wá mà mú, béré pwē! N yì n jēh, sē n twá dē Yü *nii tē, u nē pìn *Moyizē nē, n ma bǔrì à bǔrà, yá n yì n zìga Yü nii tēntē nē, dē n nē pìn nii, sē ba mà nē». ⁴ Lià tē, ba nē wulē lá nē, swìn ba wú: «Kù yì n twìn Yü jōŋwana yun

† Ku nētu burì lūŋa.

tián nēkwia tē». ⁵ Polē ma le, u wú: «À nubla-ba, à yá yēri dē, ku yì Yü jōŋwana yun tián nēkwia. Ku dí yáá, ku swìn Yü sùràn saga tē wa, ku wú: «N wà mē, sē n swìn n luu nii lià tē yáá tíú tē yolwan.» ⁶ Polē yá yēè dē, ba púlì tē vān don yá yì *Sadislan-ba, ku vān don dē ga yì *Farizlan-ba. Ku mù nē pìn, u bubwi Zwifē-ba yáá tián tē, ba nē bǔrì bǔrà tē, yáá con, u wú: «À nubla-ba, à mù yì Farizlan. Farizlan-ba nē lurì nē. Ku yì à nē pìn cígá dē, tìga wáá ba bwin ba naŋa tē, nē pìn, ba wulē ba bǔrì à bǔrà».

⁷ Polē nē swìn ku nētu tē, u zwēe, tútùná nyí tē zàn Farizlan-ba dē Sadislan-ba pwērē wa. Púlì tē dàh pwēe púlì bālē. ⁸ Sadislan-ba mù yá swìn dē, tìga ka bwin ka nan, dē *malika, dē siŋu tǎlǎ. Yá Farizlan-ba dē con nē, ba dē wú, tē wulē. ⁹ Ku zìn tútùná nēfaru. Farizlan-ba wa Yü nii *yēnu tián dàh ma zàn ba caga ku zēnzēn, ba ga swìn, ba wú: «Nē ba lwanì yiri mama na, ku bēe wà tē yuu wa. Ku wáá ku yanì siŋu, nē à yēè malika nē, swìn u con». ¹⁰ Tútùná tē dàh nē sùrí zēnzēn tē, ku pìn fēn zu pamana yuu tíú tē. U yá buŋa dē, ba wá za Polē, ba pwēe kikanan ba tētēŋi wa. Ku mù nē pìn, u ma pa nii u pamana púlì nē, sē ba lù Polē ba tētēŋi wa, ba ja va pamana sàh tē wa.

¹¹ Ku tua tē nē yì, *Yuu-Tiu twi Polē con, u ga swìn, u wú: «Pa n juun dàh! Nētu tē, n nē swìn à yoo n burì *Zwerizalemē nē, ku mē, sē n tē swìn à yoo *Romē dē wa».

Zwifē-ba ken nìmaru, sē ba gu Polē
(Tutunan 9.23-25; 2 Korētā tián 11.23, 26)

¹² Ku tua tē nē purì, *Zwifē-ba duēn ken tijaŋa. Ba dùè ba kē ba tián nē, ba ga kē ba sírí, dē ba bá dé wodiū, ba bá nyu mama, ku ja vèli máǰá tē, ba nē wá gu Polē. ¹³ Lià tē, ba yà nē fwa ku tijaŋa tēntē yá dwē lià sapwilē. ¹⁴ Ba vèli ba yì *Zwifē-ba Yü *jōŋwana yun tián tē, dē Zwifē-ba *nēkwina tē, ba swìn ba con, ba wú: «Nē mù dùè nē kē nē tián nē, nē ken nē sírí, sē nē dàn ká dé wodiū, dē nē nē wà Polē gwì. ¹⁵ Á mù dē nē yáá tián tē, ba nē bǔrì *bǔrà tē, dàh kēni nìmaru, sē á va á yì pamana yuu tíú tē. Á dàh wá swìn u con, sē u ja Polē, u bà á yáá con, sē ku ya ndē á pià, sē á kwēn á balì u yoo tē cígá cígá. Nē mù ken nē sírí, sē nē gu Polē, dē u tē wà aba yì».

¹⁶ Polē nakwabiū nì ku tijaŋa sùràn tēntē. Yá u zàn, u va u zu pamana sàh tē wa, sē u swìn Polē con. ¹⁷ Polē ma bon pamana bíi yuu tíú tē don, u swìn u con, u wú: «Ja balanduru wà tē, n va pamana yuu tíú tē con, u jē yoo u pià, sē u swìn u burì wá». ¹⁸ Pamana bíi yuu tíú tē jun wá, u ja va u yuu tíú tē con, u ga swìn, u wú: «Polē, u nē wulē bàh diè tē wa, nē bon nē, u ga lòrì nē, sē à ja balanduru wà tē, à bà n con. U wú u jē yoo, u pià, sē u swìn u burì mú». ¹⁹ Pamana yuu tíú tē ma ja u jun nē, u ga ja wá, u nan kwa. U dàh ma bwe wá, u wú: «Bēēēē yoo nē, n jē n pià, sē n swìn n burì nē?» ²⁰ U ma le wá, u wú: «Zwifē-ba ken nìmaru, sē ba lòrì mú, sē n jwian ja Polē, n ja bà ba yáá tián tē, ba nē bǔrì bǔrà tē yáá con, sē ku ya, ndē ba pià ba kwēn ba balì u yoo tē zēni. ²¹ Dàn ká cugu ba lòrì tē. Ba wa lià dwē sapwilē ba nē tantì, sē ba sēgē ba gu Polē. Ku tián tē dùè ba kē ba

tiàn nà, ba dàn ká dé wodiú mama, ba dàn ká nyu níá, dè ba nà wà Polè gwí. Ba ken ba sírí ba zwèe, síún nà, ku dàñ yí ba dànì, sè n sèe ku yoo tǎntǎ». ²² Pamana yuu tíú tǎ ma swín u con, sè u dàn ká swín ku yoo tǎntǎ, u buri liù don. Ku kwa nà, u pín wá cwǎnjǎ, sè u vií.

Nǎtu ba nà ja Polè, ba va Sezare Felikèsè con

²³ Ku kwa nà, pamana yuu tíú tǎ bon pamana bíí yun tián bǎlǎ, u swín ba con, u wú: «Á tana pamana biǎlǎ (200), dǎ sísadúra sapwítwa dǎ fugǎ, dǎ pamana biǎlǎ (200), ba nà wá tí cwíǎn, sè titún lugu nugu máǎǎ wá, sè ba va Sezare. ²⁴ Á tana vǎná tǎ, á nà wá dǐ tǎ yuu, sè ku pa á wǎní Polè á ja va á pa yáá tíú Felikèsè nà, piú nǎfaru tǎ nà lí u tún, dǎ yazurǎ». ²⁵ Pamana yuu tíú tǎ púrúní sagí ku tǎ, u pa ba:

²⁶ «Á mù Kǎlodǎ Lisiasǎ nà púrúní à yáá tíú nǎzǎǎ Felikèsè nà. Á jùnì mú. ²⁷ Bǎe wǎ tǎ yí *Zwifǎ-ba yǎ nǎ jún wá, sè ba gu. Ku máǎǎ tǎ wá, à nǐ dǎ, u yí *Romǎ-ba biú, à dàñ ma ja pamana púlí à ja va à ma jon wá ba tǎtǎǎǎ wá. ²⁸ Á yǎ piǎ, sè à lwarí won tǎ yurí, ba nǎ zǐga u nǎ. Á ja wá à va ba yáá tián tǎ, ba nǎ bǔrì *bǔrǎ tǎ yáá con. ²⁹ Á nǐ dǎ, ba nǎ zǐga u nǎ, ku ya yǐǎn tǔtǔnǎ yuu wá, tǎ nǎ wulǎ ba tǎtǎ Yú *nii tǎ wá, u nǎ pín *Moyizǎ nǎ. Yá ku mù tǎntǎ kwa nǎ, won don mama tǎlǎ, ku nǎ buri dǎ, u mǎ gurí, ku nǎ buri dǎ, u mǎ, sè ba vwa wá dǎ banzala. ³⁰ Á nǐ dǎ, ba ken nii nǎdu, sè ba ma gu ku bǎe wǎ tǎ. Ku mù nǎ pín, à dǎ kúú pín wá mú lala. Á pín nii u jara duǎn tǎ nǎ, sè ba bà ba bon wá n yáá con ku yoo tǎ yurí».

³¹ Pamana tǎ jon ba yuu tíú tǎ nii, ba ga tí Polè titún nǎ, ba ja va ba yí Antipatǎrisǎ. ³² Ku tǐa tǎ nǎ purí, ba tǎ, ba nǎ vǎli dǎ nǎe tǎ pií ba bà pamana sǎh tǎ wá, ba ga yǎ sísadúra tǎ, sè ba ja Polè ba yí Sezare. ³³ Ba nǎ vǎli ba yí lǎ, sísadúra tǎ pín sagí tǎ yáá tíú, piú nǎfaru tǎ nǎ lí u tún tǎ nǎ, ba ga tí Polè, ba pa wá. ³⁴ Yáá tíú tǎ nǎ kǎrì sagí tǎ u zwèe, u bwe, sè u jǎn Polè yí luu nii ku kwa liù. U nǎ nǐ dǎ, u yí Silisi luu nii tǎ wá liù, ³⁵ u dàñ ma swín, u wú: «Á wá dǐǎn mú, dǎ n jari duǎn tǎ nǎ twí, ba yí máǎǎ tǎ wá». U ga pa nii, sè ba kǎ wá piú *Erodǎ sǎh tǎ wá.

Zwifǎ-ba san Polè kwa Sezare nǎ

(Tutunan 6.11-12; 21.27-36; Matǐǎ 5.11-12)

24 Dian bonu kwa nǎ, *Zwifǎ-ba Yú *jonwana yun tián nǎkwǎ Ananiasǎ dǎ ba *nǎkwǎna tǎ duǎn, dǎ bǎe don, u yurí nǎ yí Terǎtilǎ, vǎli Sezare. Terǎtilǎ nǎ yí ba jurumu liù, u nǎ piǎ, sè u tún ba nii, sè ba na cígá. Ba vǎli ba bon Polè yáá tíú Felikèsè con, piú nǎfaru tǎ nǎ lí u tún, sè ba buri won tǎ, u nǎ cǔgǔ. ²³ Yáá tíú Felikèsè pín, ba bon Polè. Yá Terǎtilǎ dàñ wulǎ u buri wǐǎn tǎ mama, Polè nǎ cǔgǔ. U swín, u wú: «Á nyǐna yáá tíú nǎzǎǎ Felikèsè, n mù nǎ pín, nǎ jǎ síǎ zǎnzǎn, ku twá dǎ lwanu tǎ, n nǎ lwǎh nǎ luu tǎ wá. Ku tǎ mama, n nǎ fwa dǐun mama, bwǎlǐ mama wá, nǎ mù sèe ku dǎ zǐlǎ zǎnzǎn. ⁴ Á ba piǎ, sè nǎ ja n bían nǎ, nǎ doni nǎtu. Á lòrì mú, sè n cugu nǎba, máǎǎ mancun wá dǎ n wuywanu tǎ. ⁵ Nǎ nǐ dǎ, bǎe wǎ tǎ yí tǐcunu, u kǎnì tǔtǔnǎ Zwifǎ-ba mama pwǎrǎ wá, luu tǎ mama

wa. U yí *Nazaretǎ Zwezi kunkun yǐjuncwǎnjǎ tǎ yáá tíú. ⁶ U dǎdǎn, sè u cǔgǔ nǎ mù Zwifǎ-ba Yú *diǎ tǎ, u kǎ durǎn ka nǎ. Nǎ ma ja wá, [nǎ yǎ piǎ, sè nǎ twá dǎ nǎ Yú *nii tǎ, u nǎ pín *Moyizǎ nǎ, nǎ ma bǔrì u bǔrǎ. ⁷ Yá pamana yuu tíú Lisiasǎ dàñ twí dǎ dǐǎn tǎ nǎ dáá, u ma jon wá nǎ jǐǎn wá. ⁸ U mù pamana yuu tíú tǎ dàñ nǎ pín nii u jari duǎn tǎ nǎ, sè ba bà n mù yáá tíú Felikèsè con.] N dǎ kúú wá bwe wá, sè n lwarí won tǎ mama, ku nǎ pín nǎ zǐga u nǎ».

(Likǎ 21.12-15; 1 Piyǎ 3.15-16)

⁹ Zwifǎ-ba ken ba nii tǎ sǔrǎn tǎntǎ kwa, ba ga swín dǎ, ku yí nǎtu nǎ. ¹⁰ Yáá tíú Felikèsè dàñ ma fwa mǐmǐnu dǎ Polè, sè u dǎ tún u nii. Polè dǎ kúú wulǎ u tunǎ u nii, u wú: «Á yǎ dǎ, bína pǔlǐ, n nǎ yí nǎ luu liǎ tǎ liù, n nǎ bǔrì nǎ bǔrǎ. Ku mù nǎ pín, fǎn ba nǎ jǎ yoo ku tǎ wá, sè à buri won tǎ, à nǎ wá ma jon à tiàn. ¹¹ Ku tǎ ba dian fugǎ bǎlǎ dwǎ à nǎ vǎli *Zwerizalemǎ, sè à bu Yú nǎ. N nǎ piǎ ku nǎe, n wá lwarí ku. ¹² Ba wá à mù dǎ liù nǐ Zwifǎ-ba Yú diǎ tǎ wá, nǎ à yǎ dǎ Zwifǎ-ba *jǎrǎ dii tǎ wá, nǎ à yǎ tǐu tǎ wá, dǎ à mù dǎ ku tíú wulǎ nǎ tǔtǔnǐ duǎn. Ba wá nǎ nǐ dǎ, à wulǎ à gugurǎ laluu. ¹³ Yá cígá mama, ba wǎrì won tǎ yurí, ba nǎ zǐga à nǎ, ba buri síún nǎtǎn. ¹⁴ Yoo tǎ, à nǎ yǎ dǎ, sè à swín n yáá con, nǎ yí ku tǎ nǎtǎn: Á yí à tunǎ à pín nǎ nǐbara Zwifǎ-ba Yú tǎ nǎ, yǐjuncwǎnjǎ nǎduǎn tǎ wá, ba mù nǎ ma bonǎ kunkun yǐjuncwǎnjǎ. Á pín cígá won tǎ mama nǎ, ku nǎ púrúní Yú nii tǎ, u nǎ pín Moyizǎ nǎ, saga tǎ wá, dǎ Yú nii *sǔsǔnǎ saga tǎ wá. ¹⁵ Á jǎ yala dǎ Yú, ba dǎ tǎtǎ ga jǎ tǎ yala tǎntǎ. Ku mù nǎ yí cígá tián dǎ liǎ, ba nǎ tunǎ kunkun, mǎ wá bwin ba nan tǐan wá. ¹⁶ Ku mù nǎ pín, à dǎ ma kǎnì à kǎjǎǎ máǎǎ mama, sè à bícan wǎní ku ya nǎpon Yú yáá con, dǎ lǎzoni yáá con.

¹⁷ Á nǎ nan Zwerizalemǎ wá, ku yí bína dǎ bína. Yá à dàñ yǎ pií à jǎ sǎbiu à bà, sè à ma fwa yǐlori à luu zura tǎ nǎ, sè à kǎ lǎ, à fwa *jonǐ à pa Yú nǎ. ¹⁸ Ku mù yǎ nǎ yí à tutunǐ, máǎǎ tǎ wá, ba nǎ nǐ nǎ Yú diǎ tǎ wá. Ku máǎǎ tǎ wá, à dǎ tanǐ à tiǎn, sè à yoo kwen Yú yáá con. Á mù dǎ laluu yǎ nǎ wá lǎ yǐn, gurǎ gurǎ dǎ ga wá lǎ yǐn. ¹⁹ Yá Azi nagwanaa Zwifǎ-ba duǎn yǎ nǎ mǎ, sè ba bà n yáá con, ba bon nǎ lǎ, dǎ yoo nǎ wulǎ à mù dǎ ba pwǎrǎ wá. ²⁰ Nǎ à yǎ dǎ, sè ba tǎ nǎtǎn buri won tǎ, ku nǎ ya à mù nǎ cǔgǔ, máǎǎ tǎ wá, à nǎ tún à nii tǎ, ba yáá tián tǎ, ba nǎ bǔrì bǔrǎ tǎ, yáá con. ²¹ Dǎ ku nǎ tǎ sugu nǎdu cíci, ku mù nǎ yí à nǎ bubwi ba tǎtǎǎǎ wá, à wú: «Ku yí à nǎ pín cígá dǎ, tǐga wá bwin tǎ yurí nǎ pín ba bǔrì à bǔrǎ á yáá con.» ²² Felikèsè dǎ yǎ yǎ dǎ ku cwǎnjǎ tǎntǎ nǎ yí nǎtu mama. U dàñ ma lwǎh bǔrǎ tǎ, u kǎ dǐun don nǎ. U ga swín, u wú: «Máǎǎ tǎ, pamana yuu tíú Lisiasǎ nǎ twí, à wá kwen à ywǎh á yoo tǎ wá». ²³ Ku kwa nǎ, Felikèsè pín nii pamana bíí yuu tíú tǎ nǎ, sè u cí Polè nǎ, sè u pa u tǐn u tiǎn. U dàn ká cí u nubia tǎ nǎ, dǎ ba nǎ piǎ ba fwa won ba pa wá.

(Tutunan 17.30-32)

²⁴ Ku dian bagalǐ nii nǎ, Felikèsè dǎ u kan Dǎrisilǎ, u nǎ yí Zwifǎ-ba bǔá, twí. Yá u dàñ pín ba bon Polè u bà, u ga cǔgu wá, ka kǎ waa Zwezi-*Kǎrisǎ nǎ yoo yuu wá. ²⁵ Polè dàñ swín bǔrǎ bǔrǎ yoo wá cígá nǎ yí nǎtu, dǎ nǎ mǎ, sè n yǎnì n tiǎn jonu nǎtu, dǎ bǔrǎ tǎ, ka nǎ

blàn, yoo yuu wa. Ku n̄tu t̄ə p̄n f̄ən zu Felik̄əsə, u ga sw̄l̄n Pol̄ə con, u wú: «N̄ə wá yá n̄ət̄ən, s̄ə n víí, à n̄ə kúù n̄i mán̄já, à wá pií, à bon mú». ²⁶ U yá j̄ə yala d̄ə, Pol̄ə wá pa wá s̄əbiu. Ku mù yá n̄ə p̄n, u yáá pa ba bon Pol̄ə lala, s̄ə u mù d̄ə wá ve d̄ə duən.

²⁷ Ku fwa buna b̄ələ m̄e, ku kwa n̄ə, P̄r̄əkiyis̄ə F̄es̄ətis̄ə twi, u jon Felik̄əsə yuu n̄ə. Felik̄əsə yá pl̄à, s̄ə Zwif̄ə-ba p̄wií ya ywání u yuu wa. Ku mù n̄ə p̄n, u yá Pol̄ə b̄àn diè t̄ə wa.

Zwif̄ə-ba kúù bon Pol̄ə F̄es̄ətis̄ə d̄ə yáá con

(Tutunan 23.12-15, 30)

25 F̄es̄ətis̄ə twi, u jon Felik̄əsə yuu n̄ə, ku luu nii t̄ənt̄ə wa. Dian batwa nii n̄ə, u nan Sezare, u va *Zwerizalem̄ə. ² *Zwif̄ə-ba Yu *jon̄wana yun tián t̄ə, d̄ə *Zwif̄ə-ba yáá tián t̄ə kúù t̄ún u d̄ə con yìèn t̄ə n̄ə p̄n ba z̄iga Pol̄ə n̄ə. ³ Ba d̄àn ga sw̄l̄n d̄ə, t̄ə mù yur̄i ba lòr̄i yuywan̄u F̄es̄ətis̄ə con. Ba lòr̄i wá, s̄ə u san ba, s̄ə u pa Pol̄ə b̄à Zwerizalem̄ə, s̄ə ba p̄wií poli. Ba yá ken nii n̄ədu, s̄ə ba ja Pol̄ə ba gu cw̄əŋə wa. ⁴ F̄es̄ətis̄ə ma le ba d̄ə, Pol̄ə yi ba c̄igà u n̄ə Sezare n̄ə, yá u d̄ə t̄ət̄ə m̄e, s̄ə u pií u víí, mán̄já mancun wa. ⁵ U sw̄l̄n u s̄urí lá n̄ə, u wú: «D̄ə á n̄ə sw̄ə, s̄ə á pià l̄ià, ba n̄ə yi á yáá tián, s̄ə ba twá à n̄ə, s̄ə n̄ə va. D̄ə ku b̄e t̄ənt̄ə n̄ə fwa yolwan, s̄ə ba sw̄l̄n u yolwan t̄ə». ⁶ F̄es̄ətis̄ə fwa dian nana, ku ja va dian fuḡə, ba t̄ət̄əŋi wa. Ku kwa n̄ə, u pií u va Sezare. Ku t̄ipuri n̄ə, u zua u j̄è b̄wálí t̄ə n̄ə, ba n̄ə bùr̄i bùr̄à t̄ə, s̄ə u bùr̄i yoo t̄ə bùr̄à. U d̄àn ga pa nii, s̄ə ba j̄ə Pol̄ə ba bà. ⁷ Mán̄já t̄ə wa, ba n̄ə ja Pol̄ə ba bà, Zwif̄ə-ba t̄ə d̄ə nan Zwerizalem̄ə ba bà. Ba k̄ikar̄i wá, ba ga man u yuu yolwan t̄ə n̄ə dáá, t̄ə yoo ga cà z̄ənz̄ən, ba t̄ət̄ə n̄ə w̄ar̄i t̄ə n̄e ba bur̄i. ⁸ Ku t̄ə Pol̄ə n̄ə wá ma jon u tiàn, u sw̄l̄n, u wú: «Á wá lwan̄i fwa won mama wa. Á wá Zwif̄ə-ba Yu *nii t̄ə, u n̄ə p̄n *Moyiz̄ə n̄ə, c̄uḡù, n̄ə à ȳè Zwif̄ə-ba Yu *diè t̄ə, n̄ə à ȳè *Rom̄ə-ba piú n̄əfaru t̄ə». ⁹ F̄es̄ətis̄ə d̄ə n̄ə pià, s̄ə Zwif̄ə-ba p̄wií ya ywání u yuu wa, u bwe Pol̄ə, u wú: «N pià, s̄ə n va Zwerizalem̄ə, s̄ə ba bùr̄i n bùr̄à ku yur̄i, à yáá con, naaa?» ¹⁰ Pol̄ə d̄ə ma le, u wú: «Á yi à z̄iga Rom̄ə-ba piú n̄əfaru t̄ə l̄ià t̄ə, ba n̄ə bùr̄i bùr̄à t̄ə yáá con. Yá m̄ə ȳəb̄ə n̄ə, ba m̄e, s̄ə ba bùr̄i à bùr̄à. Á wá Zwif̄ə-ba won mama c̄uḡù, nd̄ə n t̄ət̄ə n̄ə ȳè ku z̄əni z̄əni. ¹¹ D̄ə à n̄ə ba c̄igà j̄ə, à n̄ə fwa won, ku n̄ə m̄e, s̄ə ba gu n̄ə ku yur̄i, à bá vi, s̄ə ba gu n̄ə. C̄igà mama d̄àn n̄ə t̄èl̄é ba s̄ur̄àn t̄ə wa, ba n̄ə j̄ə z̄i-ga à n̄ə, liù mama w̄ar̄i n̄ə n̄ə k̄əni ba j̄iàn wa. Á mù pià, s̄ə Rom̄ə-ba piú n̄əfaru t̄ə n̄ə bùr̄i à bùr̄à t̄ə».

¹² F̄es̄ətis̄ə vuru d̄ə u kwa l̄ià t̄ə, ba n̄ə bùr̄i bùr̄à t̄ə, u ga sw̄l̄n Pol̄ə con, u wú: «N sw̄l̄n d̄ə, n pià, s̄ə Rom̄ə-ba piú n̄əfaru t̄ə n̄ə bùr̄i n bùr̄à t̄ə, n d̄àn wá va Rom̄ə-ba piú n̄əfaru t̄ə yáá con».

F̄es̄ətis̄ə p̄n, Pol̄ə t̄ún u nii Aḡəripa yáá con

(Tutunan 9.15)

¹³ Ku dian bagalu kwa n̄ə, piú Aḡəripa d̄ə u nakua Berenis̄ə twi Sezare, s̄ə ba jun F̄es̄ətis̄ə. ¹⁴ Ba dian t̄ə cé duən lá n̄ə. F̄es̄ətis̄ə d̄àn ma ti Pol̄ə yoo t̄ə, u man u bur̄i Aḡəripa n̄ə, u wú: «Felik̄əsə yá b̄e don b̄àn diè t̄ə wa.

¹⁵ Yá mán̄já t̄ə wa, à n̄ə v̄eli *Zwerizalem̄ə, *Zwif̄ə-ba Yu

*jon̄wana yun tián t̄ə, d̄ə ba *n̄əkwina t̄ə sw̄l̄n, ba z̄iḡi u n̄ə. Ba lòr̄i, s̄ə ba bùr̄i u bùr̄à, s̄ə ba gu wá. ¹⁶ Á ma le ba d̄ə, *Rom̄ə-ba culi, s̄ə ba pa nii, s̄ə ba k̄ə b̄e c̄àn wa, n̄ə à ȳè, s̄ə ba gu wá, d̄ə u mù d̄ə u jara duən t̄ə n̄ə wá ba níé t̄ún, s̄ə u bur̄i d̄ə, u wá yoo c̄uḡù, s̄ə ba na d̄ə, ba j̄ə c̄igà. ¹⁷ B̄e t̄ənt̄ə jara duən t̄ə d̄àn ma bà ȳəb̄ə lala, ku mán̄já t̄ə t̄ət̄ə wa. Ba t̄urí t̄ə t̄ipuri n̄ə, à j̄è b̄wálí t̄ə n̄ə, ba n̄ə bùr̄i bùr̄à t̄ə, à ga pa nii, s̄ə ba ja ku b̄e t̄ənt̄ə, ba bà. ¹⁸ U jara duən t̄ə n̄ə twi, ba t̄ún ba nii, ba wá w̄an̄i ba k̄ə yolwan n̄ədu t̄ət̄ə u yuu wa, nd̄ə à yá n̄ə buŋa n̄ətu t̄ə. ¹⁹ Ba mù d̄ə wá yá yi t̄út̄úná duən n̄ə, ba j̄ə d̄ə duən, t̄ə n̄ə yi ba t̄ət̄ə ȳjuncw̄əŋə t̄ə c̄i c̄i yuu wa. Ba t̄út̄úná t̄ə v̄àn don d̄ə yá yi b̄e, u yur̄i n̄ə yi Zwezi, yuu wa, u n̄ə t̄iga. Yá Pol̄ə mù ga sw̄l̄n d̄ə, u wul̄ə mu wa. ²⁰ Á mù con n̄ə, à ȳèr̄i n̄ətu t̄ə, à n̄ə wá fwa ku t̄út̄úná yiri t̄ənt̄ə wa. Á d̄àn ma bwe Pol̄ə, d̄ə u n̄ə pià, s̄ə u va Zwerizalem̄ə, s̄ə ba bùr̄i ku bùr̄à t̄ə lá n̄ə. ²¹ Yá Pol̄ə d̄ə d̄àn bur̄i d̄ə, u mù sw̄ə, s̄ə Rom̄ə-ba piú n̄əfaru t̄ə n̄ə bùr̄i u bùr̄à t̄ə. Á d̄àn pa nii, s̄ə ba c̄i u n̄ə ku ja v̄eli mán̄já t̄ə, à n̄ə wá pa u va u pa Rom̄ə-ba piú n̄əfaru t̄ə n̄ə». ²² Aḡəripa d̄àn ma sw̄l̄n F̄es̄ətis̄ə con, u wú: «Á d̄ə t̄ət̄ə pià, s̄ə à n̄i ku b̄e t̄ənt̄ə nii sugu». F̄es̄ətis̄ə ma le wá, u wú: «J̄wlan n̄ə, n wá n̄i u sugu».

²³ Ku t̄ipuri n̄ə, Aḡəripa d̄ə Berenis̄ə twi d̄ə dun z̄ənz̄ən, ba mù d̄ə l̄ià t̄ə, ba n̄ə bùr̄i bùr̄à t̄ə, d̄ə t̄u t̄ə yáá tián t̄ə m̄e k̄ə duən ba zu diè t̄ə wa, ba n̄ə bùr̄i bùr̄à t̄ə. F̄es̄ətis̄ə ma pa, ba ja Pol̄ə, ba ja bà. ²⁴ F̄es̄ətis̄ə d̄àn sw̄l̄n, u wú: «Piú Aḡəripa, d̄ə á mù l̄ià t̄ə mama, á n̄ə wul̄ə d̄ə n̄əba. Á na b̄e wá t̄ə, Zwif̄ə-ba laluu t̄ə mama n̄ə twi, ba yí n̄ə, d̄ə ku n̄ə yi Zwerizalem̄ə n̄ə, n̄ə à ȳè ȳəb̄ə t̄ət̄ə, ba bur̄i d̄ə, ku wá m̄e, s̄ə ba yá wá, s̄ə u mu sií luu wa. ²⁵ Á mù con, à na d̄ə, u wá won mama fwa, ku n̄ə bur̄i d̄ə ba m̄e, s̄ə ba gu wá ku yur̄i n̄ə. U t̄ət̄ə bon u k̄ə Rom̄ə-ba piú n̄əfaru t̄ə n̄ə. Ku mù n̄ə p̄n, à n̄i d̄ə ku m̄e, s̄ə à pa u va, u pa wá. ²⁶ Á ba c̄igà yoo mama j̄ə à p̄up̄úní Rom̄ə-ba piú n̄əfaru t̄ə n̄ə, Pol̄ə yoo t̄ə yuu wa. Ku mù yur̄i n̄ə, à p̄n u nan á yáá con. Ku t̄ə ku n̄ə dw̄ə, piú Aḡəripa yáá con, s̄ə b̄wiə t̄ə, ba n̄ə wá b̄we wá t̄ə kwa n̄ə, s̄ə à w̄an̄i à na yoo à p̄up̄úní. ²⁷ Ku n̄ə t̄ə n̄ətu, à ȳèr̄i ku yáá d̄ə n̄ətu t̄ə, à n̄ə wá tun b̄àn diè liù Rom̄ə-ba piú n̄əfaru t̄ə n̄ə, yá à ga wá ku t̄ə, u n̄ə c̄uḡù bur̄i».

Pol̄ə t̄ún u nii s̄ə u jon u tiàn

(Mat̄iə 10.18-20; Tutunan 9.1-30; 22.1-21; 1 Piyer̄ə 2.12)

26 Piú Aḡəripa cugu ku t̄ə mama, yáá tíú F̄es̄ətis̄ə n̄ə sw̄l̄n Pol̄ə yuu wa, u zw̄e. Ku kwa n̄ə, Aḡəripa sw̄l̄n Pol̄ə con, u wú: «Cw̄əŋə wul̄ə ka pa mú, s̄ə n t̄ún n̄i n̄i yoo t̄ə yur̄i». Pol̄ə d̄àn ma ja u jun, u ma fwa m̄im̄inu, s̄ə u t̄ún u nii. U sw̄l̄n, u wú: ² «Á j̄ə pupw̄ən, d̄ə z̄èn ku t̄ə, à n̄ə wá w̄iən t̄ə mama *Zwif̄ə-ba n̄ə z̄i-ga à n̄ə t̄ə yur̄i, à sw̄l̄n n̄i mù, à nyina piú Aḡəripa yáá con. ³ N dí yáá n̄i ȳè Zwif̄ə-ba yofwam̄inan, d̄ə ba t̄út̄úná n̄i yur̄i n̄ətu mama. Ku mù n̄ə p̄n, à lòr̄i mú, s̄ə n̄i cugu n̄ə d̄ə p̄ínú. ⁴ Á mu t̄ə wa n̄ə, ku n̄ə z̄iḡi à zandwan mama, à yi à bori à dw̄í tián Zwif̄ə-ba t̄ət̄əŋi wa d̄ə *Zwerizalem̄ə n̄ə. Ku mù n̄ə p̄n, Zwif̄ə-ba mama ȳè n̄ətu t̄ə, à n̄ə yi. ⁵ Ba dí yáá, ba ȳè n̄ə fuən fuən,

də ba nə pià, sə ba swìn cígá. À yà yi à wulə nə *Farızlan-ba yjuncwəŋə tə wa, ka twagu yoo nə cə zənzən, ka doni tə mama. ⁶ Yá síún nə, ku yi yala tə, à nə jə Yu nikanı tə, u nə kàn də nə nıbara-ba tə, nə pın ba wulə ba bürı à bürà. ⁷ Nə Zwifə-ba dwíé dəkurən fugə bələ tə me, tə nə tuŋa tə pın Yu nə, titun də yıcau də jə yala təntə. Yá mə yala tə, à nə swìn tə yoo, à nyına piú Agərıpa, tə mù nə pın Zwifə-ba zıga à nə. ⁸ À bwe á mù là tə mama, á nə cuga nə. Bèèèè nə pın, á ma buŋa də, Yu wàrlı tıga u bwin?

⁹ Ku nə ya à mù con nə, à líí à tiàn də, à mù yà buŋa də, ku me, sə à zıgı là tə nə, ba nə jùnı *Nazaretə Zwezi yurı tə nə zənzən. ¹⁰ Á nəŋə ku tə, à nə fwa Zwerizalemə nə. Á tətə lòri cwəŋə Zwifə-ba Yu *joŋwana yun tiàn tə con, à ma kə *Kərisə là zənzən bəñ diè wa. Yá máŋá tə wa, ba nə pià, ba gu ba, à də yáá buri də ku me. ¹¹ Máŋá don tətə wa, à yáá kálú ba Zwifə-ba *jéré dii tə wa, sə à pa ba twın Zwezi. Á luŋa tə nə zàn zənzən, máŋá tə wa, à fıfın ba, à ja va à yí tıan tə wa, tə tiàn nə tə Zwifə-ba.

¹² Ku mù yuu wa nə, à yà vəli Damasə də diàn tə, Yu joŋwana yun tiàn tə nə ken à juln wa, də ba nii tə, ba nə pın nə. ¹³ Á nyına piú, cwəŋə təntə wa, ndə lugu fugə bələ máŋá wa, à ni poni. Ku nan yu nə ku cú, ku pıplı ku kıkari à mù də à twaduən tə. Ku poni təntə yà dwə yıcau tə. ¹⁴ Nə mama tua tıa. Yá à dāñ ga ni kori, ku nə swìn à con də *Ebərə-ba sugu, ku wú: «Solə, Solə! Bèèèè nə pın, n ma fıfın nə? N nə zıgı à nə, n mù nə wá dé càn». ¹⁵ Á ma le, à wú: «N mù nə yi wàà, *Yuu-Tiu?» Yuu-Tiu ma piı u le nə, u wú: «À mù nə yi Zwezi tə, n nə fıfın. ¹⁶ Zàn yu nə, n zıgı n nɛɛ yuu. Nəñ, won tə yurı, à nə nan n nə. N yi à kúrı mú, sə n yà à tütündü, sə n swìn yiən tə, à nə pın n na, də tə tə, à tə nə wá buri mú. ¹⁷ Á wá jon mú Zwifə-ba, də dwíé tə, ba nə tə Zwifə-ba tə, jìàn wa. Mə ba mù là tə con nə, à tun mú, ¹⁸ sə n súrı ba yía. Ku dāñ wá pa ba nan yikunu wa, ba bà poni wa. Ba wá nan *Sitana diàn wa, ba bà Yu con, sə u ma wànlı u kwen ba cuna tə, u lı ba mù də wá pwərə wa. Yá ba ga wá na tori, ba mù də là tə, ba nə pın ba tiàn míámıán Yu nə. Ku twá də ba nə ken ba waa à mù Zwezi nə».

¹⁹ Ku mù təntə yurı, à nyına piú Agərıpa, à mù wə won tə, Yu nə buri nə tə, nii vıga. ²⁰ Á təntən à fwa ku Damasə nə. Á nə zàn lá, ku yi Zwerizalemə. Á nə kúú zàn lá, ku yi Zwide nagwanaa tə mama wa, à le à yí ba tə, ba nə tə Zwifə-ba tə. Á swìn ba con, sə ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cuna, ba bà Yu con, sə ba buri də, ba cígá lwàñ, ku twá ba tutunɛɛ nə. ²¹ Mə ku yoo təntə yurı nə, Zwifə-ba jun nə ba Yu *diè tə wa, ba yà pià, sə ba gu nə. ²² Yá ku nə yi Yu nə cı à nə tə yurı, à tə wulə luu zàn ku tə. Á tə swìn ku yoo ləzwənbii də ləzwənfaran me yáá con. Tə sùràn təntə wa, à ba won mama súrı, ku tə *Moyizə də Yu nii *sùsùnà tə nə dí yáá, ba swìn də, ku wá bà tə nə. ²³ Ku mù nə yi Kərisə nə wá dé càn, u nə wá ya təntən liú, u piı u bwin u nan tıga wa. U wá swìn poni tə yoo u buri Zwifə-ba də ba tə, ba nə tə Zwifə-ba nə».

²⁴ Polə dāñ nə caga u tiàn yurı nətu tə, Fesətisə zın u kori yu nə, u wú: «N yi n nyaŋa, Polə. N yənu nəfaru tə kəni mú nyɔɔ wa». ²⁵ Polə ma piı u le, u wú: «À ba nyaŋa, à nyına piú nəzəŋu Fesətisə. Ku yi cígá sùràn, tə nə jə dəñ zəni, nə à swìn nətu. ²⁶ Piú Agərıpa mù dí yáá, u yəé tə yiən təntə. Ku mù nə pın, fən ba nə ja tə yoo wa, sə à swìn tə. Á yəé də, u də yəé tə nɛɛ mama, yá tə nə wá tun, tə nədu tətə wə sègə. ²⁷ Á nyına piú Agərıpa, n pın cígá Yu nii sùsùnà tə nə, naaa? Á yəé də, n pın ba cígá». ²⁸ Agərıpa ma swìn Polə con, u wú: «Ku wá fwa mancın, n wá pià, sə n pa à jı Kərisə liú». ²⁹ Polə piı u le wá, u wú: «Də ku nə yi máŋá mancın, nə à yəé zənzən, à wá lòri Yu, sə n mù də là tə mama, á nə cuga nə zən, sə á yà ndə à nə. Yá sə à jìàn banzala tə mù dān ká ya á mù jìàn nə».

³⁰ Piú Agərıpa, də yáá tíú Fesətisə, piú nəfaru tə nə lı u tún, də Agərıpa nakua Berenisə, də là tə mama, ba nə bürı bürà tə, ba yà nə wulə də ba, zàn yu nə. ³¹ Ba nan kwa, ba swìn duən con, ba wú: «Bɛɛ wə tə ba won mama fwa, ku nə me, sə ba gu wá ku yurı, nə à yəé ku nə me, sə ba vwa wá də banzala». ³² Agərıpa dāñ ma swìn Fesətisə con, u wú: «N yà wáá ku bɛɛ wə tə n du-ga, də u yà nə wə swìn də, *Romə-ba piú nəfaru tə nə wá bürı u bürà tə».

Polə vəli Romə

(2 Korəntə tiàn 11.25-26)

27 Máŋá don wa, yáá tíú Fesətisə pın nii, sə nə zu níá yuu bori, nə va Yitali nagwanaa wa. Yá ba dāñ pın Polə də bəñ diè là duən pamana bíı yuu tíú don nə, u yurı nə yi Zwiliyisə. U yà wulə pamana púlı don wa, ba nə boŋə *Romə-ba piú nəfaru pamana púlı. ² Nə dāñ ti níá yuu bori don, ku nə nan Adəramitə. Ku mù yà nə me, sə ku twá tıan tə nə wulə Azi nagwanaa tə vən nə, ku kıkari ku le. Mə ku mù nə jə nəba ku víı. Bɛɛ don də yın lá, u yurı nə yi Arisətarəkə. U yi Tesalonikə tíú, Masedwanə nagwanaa tə wa. ³ Ku tıpurı nə, nə yí Sidon. Romə-ba pamana bíı yuu tíú Zwiliyisə pın yuywanu Polə nə, sə u va u dabara con, sə ba pa wá ku tə, u nə pià. ⁴ Nə zàn lá, nə twá Swipərə nagwanaa tə, ku nə wulə muu tətəŋi wa, vən nə, sə nə ma kwálı nə tiàn nə vuu tə yurı, ku nə zı-ga nə nə. ⁵ Nə vəli nə ben muu tə, ku nə jə Silisi luu nii tə yura, də Panfili nagwanaa tə, nə va nə yí Mira, Lisi nagwanaa tə wa. ⁶ Ku bwálı təntə nə, pamana bíı yuu tíú tə ni níá yuu bori, ku nə nan Alekəzandəri, ku vələ Yitali nagwanaa wa. U dāñ ma pa, nə va nə zu ku níá yuu bori təntə wa.

⁷ Nə fwa dıan də dıan, də níá yuu bori tə yi ku vəli mancın mancın. Yá nə dí càn zənzən, nə ma va nə bwələ Kənidə. Vuu tə yà cıgà nə nə, ku pa nə wàrlı yáá nə vəli ku vən təntə yuu. Nə vəli nə twá Kəretə nagwanaa tə, ku nə wulə muu tətəŋi wa, jıgwıə saparu con nə kèeñ nə va nə twá Saləmonə, nə le. ⁸ Nə dí càn nə ma kıkari ku, nə va nə yí bwálı don, ba nə boŋə «níá yuu bwərə yızıga nəzəŋu». Ku mù nii nə Lase tıfaru də yà wulə lá.

⁹ Nə díán zənzən, yá nía yuu bori tə vəli tə dàñ yà jə fən zənzən. Ku máńǵá tə wa də nivori † tə lɛ. ¹⁰ Ku mù nə pɪn, Polə dàñ ma kwè ba, u swìn ba con, u wú: «À dabara-ba! À na də, nía yuu bori tə bá va ku yí də yazurə. À na də, nətu tə ku nə ye nía tə, ku yí ku pià, sə ku fwa nəba yoo. Ku wá ya càn zənzən. Ku tà nía yuu bori tə də ku zıla tə cɪcɪ nə wá jén, ku yí də nə tətə mɛ». ¹¹ Ku máńǵá tə wa, Romə-ba pamana bíi yuu tíú tə yà ken u yala liù tə nə, u nə pa nía yuu bori tə vəli, də nía yuu bori tə tíú nə, u doni Polə sùràn tə. ¹² Bwálí tə, nía yuu bwərə tə nə zıga lá, waran máńǵá wa nía yuu bori wàri lá nə ku zıga. Lià tə zunɪ dàñ ma sée, sə ba zıgɪ lá nə, ba píf ba fwa ku tə mama, ba nə wàá, sə ba yí nía yuu bwərə yizıga tə, ba nə bońǵə Fenikəsə, ku nə wulə Kəretə nagwanaa, ku nə wulə muu tətəńjɪ wa, tə wa. Ku bwálí tə yáá don yà wulə jızən saparu də yu yizwɪa wa. Ku yáá don də yà wulə jıgwıə saparu də yu yizwɪa con. Nə yà pià, sə nə ya ku bwálí tətə wa, də waran máńǵá tə kèéń.

Vuu nəfaru tə ku zàn muu tə yuu wa yoo

¹³ Vuu kıkala wulə ku nańa jızən saparu con ku fuli. Ba dàñ yà buńa də, ba pubuńa tə pià ku jì. Ku mù nə pɪn, ba ma yá nía yuu bori tə ku víi. Yá ba dàñ ga kıkari, ba boli Kəretə nagwanaa muu tətəńjɪ wa tə yıra. ¹⁴ Ku wà díán də dwà vuu don, ba nə bońǵə Erakilon, nyí ku zàn, ku nańa nagwanaa tə con, ku wulə ku fuli. ¹⁵ Nía yuu bori tə diàn wà vuu tə yí. Ku mù nə pɪn, nə yá nə pa vuu tə yugu nəba, ku jə kèéń. ¹⁶ Máńǵá tə wa, nə nə vəli, sə nə twá muu tətəńjɪ wa tıa nəmanbiə don, ba nə bońǵə «Kələda», jızən saparu con nə lɛ, ku yɪn càn zənzən ku pa nəba, sə nə ma wàní, nə van nía yuu bori tə kwa, nía yuu boribiə tə, nə kə nə con. ¹⁷ Nə nə wàní nə van ka, nə pa ka di kwa nə, nə vwə ka, sə ka dàñ ká tu, nə ga vwə nía yuu bori tə tətə tətəńjɪ wa də ńoni, sə ku dàñ ká lwa. Fən də yà jə nəba də dınn don, nə nə wá va, nə bwɪn nə tıàn kasılu tə nə, ku nə wulə Sirətə nə. Nə dàñ ma lı nía yuu bori tə wıən duən, tə yà nə pɪn ku vəli tə yı bwà bwà. Yá mə nətu nə, nə dàñ ma vəli bwálí tə mama, vuu tə nə yugə nəba ku kəni lá. ¹⁸ Vuu tə zuzugu nəba zənzən də diàn. Ku tıa tə nə purı, nə lı nía yuu bori tə wa galwaran tə, tə nə dù, nə dugu. ¹⁹ Ku dian batwa dınn nə, ba tətə nə lı nía yuu bori tə yıra zıla duən, tə nə pɪn ku vəli, də jıàn ba dugu muu tə wa. ²⁰ Dian də dian yıcau ba nańa, kacılace ba nańa. Yá vuu nəfaru tə mù yı ku fuli də diàn, ku pa nə pwíf cùgù. Nə kúù ba buńa də, nə mu kúù wá síf luu wa.

²¹ Nə díán zənzən nə wà wodiu dí, ku fıra nə ba nəba jə yıri. Polə dàñ ma zàn bara tə tətəńjɪ wa, u swìn ba con, u wú: «Á yà mɛ, sə á zılı à nii tə, sə á kúù dàñ ká nan Kəretə nə á víi. Á yà wàá nə ka mɛ muu ku tə wa nətən tə də càn tə tə yáá nə, á cı. ²² Síún nə, à dàñ tə kwè aba, sə á dàñ á waa. Á liù nədu tətə mu ba nan, də ku nə tà nía yuu bori tə cɪcɪ nə wá mɛ muu tə wa.

† Nagwanaa tətə wa, nivori tətə jə cànà, ba nə yáá dé bununu cànà tə wa. Ku zıgı bununu cànà tə, ku jə vələ malakapurı cànà tə, nə à yəé lunbwala cànà tə, nía yuu bori wàri muu tə yuu wa ku vəli.

²³ Yu tə, u nə tı nə tə, u mù Yu tətə, à nə tuńa à pɪn wá tə, *malıka twi à con, tıtın tə nə. ²⁴ Ka swìn à con, ka wú: «Polə, dàñ ká pa fən ja mú. Ku mɛ, sə n va n nan *Romə-ba più nəfaru tə yáá con nə. Yá Yu, n mù yıri nə, u wá lı n mù də lià tə mama, ba nə wulə nía yuu bori tə wa». ²⁵ À dabara-ba, ku mù nə pɪn, à ma wú, á dańa á jıàn. Á ken à waa Yu nə də ku tə, u nə swìn tə, ku wá tun, ndə u nə swìn ku à con nətu tə. ²⁶ Nə wá va nə lwá muu tətəńjɪ wa tıa don yuu».

²⁷ Nə dian fugə də banıa tıtın nə, də nə tə wulə muu tə, ba bońǵə Mediterane tə yuu wa, nə vin vuu tə wa. Ku tıtıkwiun nə, lià tə, ba nə pɪn nía yuu bori tə vəli tə, búbın ba waa con də, ku yı ndə nə bwələ tıa don bəbərı. ²⁸ Ba lı won don, ba nə ma mańa nía, ba dıli nía tə wa. Ba nı də, tə luńə yı metərə fıtwə də barpɛ. Ba kúù vəli yáá mancın, ba bwé ba dıli ku. Ba nı də, ku luńə yı metərə sapua də nana. ²⁹ Fən yà jə ba, də nía yuu bori tə nə wá va ku bwɪn kapana nə nía tə wa. Ku mù nə pɪn, ba dàñ ma pɪn nía yuu bori tə vəli tə mun. Ba dàñ yà yı ba dani, sə tıa purı də yabıbara. ³⁰ Lià tə, ba nə pɪn nía yuu bori tə, vəli tə dàñ yà pià, sə ba nan ba yá nía yuu bori tə. Ba lı nía yuu boribiə tə, ba nə yáá zu, ba ma jén tə, ba tún nía tə yuu. Yá ba ga fwa ndə ku yı ba pià, ba kə nía yuu bori yıra wıən † tə duən nía yuu bori tə yáá con də. ³¹ Ku mù nə pɪn, Polə ma swìn Romə-ba pamana bíi yuu tíú tə, də pamana tə con, u wú: «Də lià-ba tə nə wà nía yuu bori tə wa yun, á bá wàni á nan muu tə wa». ³² Pamana tə dàñ ma gwəńə nía yuu boribiə tə ńoni tə, ba ga yá ka, ka tu nía tə wa.

³³ Ku fwa máńǵá mancın, də tıa tə wà purı, Polə swìn ba mama con, sə ba dé wodiu. U swìn ba con, u wú: «Nə jə dian fugə də banıa zən nə, á nə dani, á ga ba wodiu dé. ³⁴ À dàñ swìn á con, sə á dé wodiu. Ku mɛ, sə á dé ku, sə á ma á wàni á jon á tıàn. Á liù mama bá kwın u yukuu nədu də tətə nə».

³⁵ Polə nə swìn tə sùràn tətə kwa nə, u tı dipen, u ga kə Yu lèèèe ba mama yáá con, u ja ku u fu u wulə u dé.

³⁶ Ba də mama jınn dàñ píf tə dàñ, ba ga dé wodiu.

³⁷ Nə yɪn lià biələ də sapwıtwa də fugə də bardu (276) nía yuu bori tə wa. ³⁸ Máńǵá tə, ba nə dí wodiu tə, ba sú, ba kòrí mına tə nía yuu bori tə wa, ba dıli muu tə wa, sə ku dun tə fu tə mun.

Nía yuu bori tə nyunyugu

³⁹ Tıa nə purı, máńǵá tə wa, lià tə, ba nə pɪn nía yuu bori tə vəli tə, wà ku bwálí tə lwarı. Ba nı tıa bwálí don, ba nə na də ba wàá ku bwálí tə nə ba cwi. Ba dàñ ken ba sírí, sə ba pa nía yuu bori tə zıgı ku bwálí tətə wa. ⁴⁰ Ba kùri nía yuu bori yıra won tə, ba dugu muu tə wa. Ku máńǵá tətə tətə wa, ba kùri ńoni tə, tə yà nə vwə nía yuu bori tə danyungulən tə, tə nə kəni nía yuu bori tə cwəńə wa. Ba ga kə tapoli nía yuu bori tə yáá con, sə ku pa vuu tə yıgu ba. Yá ba dàñ ma vəli bwálí tə con, ba nə pià ba zıgı lá. ⁴¹ Ku máńǵá tətə wa, nía yuu bori

†† Nía yuu bori yıra won tətə, ba nə bońǵə «ankərə», yı ndə gwala nə. Ba nə ken ku nía tə wa, ku nə zua ku yí nía tə dàñ, ku yáá murı lá, ku pa nía yuu bori tə wàri ku vəli.

tə vəli ku bwɪn kaslu dədolu don nə, ku nə wulə navwi bələ pwərə wa. Níá yuu bori tə cən ku bwálí təntə wa. Ku yáá con tə dān yà murɪ kaslu tə wa, ku pa ku kúú wàri ku susuga. Yá navwi tə dlàn tə pupugu ku kwa con tə mù.

⁴² Pamana dān yà plà ba gu bàh diè lìa tə, sə ba liù mama dān ká ye níá tə wa u jén. ⁴³ Yá *Romə-ba pamana bíí yuu tíú tə də yà nə plà, sə u jon Polə tə, u cígà ba nə, sə ba fwa ku yoo təntə. U pɪn nii lìa tə nə, ba nə yəə níá yiu, sə ba dí yáá ba fan ba tu níá tə wa ba ye, ba nan muu tə wa. ⁴⁴ Ku kwa nə, ba duən tə də wá marɪ daran nə, nə à yəə níá yuu bori tə kɪkaran tə nə, ba jə pú ba kwa. Mə nətu nə, ku yɪn ba mama tə ma nan muu tə wa, ba mu nə.

Polə-ba yí Malətə nagwanaa muu tətəŋi wa
(Eberə-ba 13.2; Likə 10.19; Tutunan 14.11-12; Matíə 8.14-16)

28 Mánjá tə wa, nə nə wàní nə jon nə tìàn, nə va nə nan, ku kwa nə, nə ni də, ku nagwanaa təntə yɪrɪ nə yɪ Malətə. ² Ku nagwanaa tə tìàn ywàh nə yuu zəni. Ku mánjá tə wa, də dwà wulə ka nì. Ba ma dwén mən nəfaru ba pa nəba, sə nə yweri waran tə yɪrɪ. ³ Polə vəli u pèe damɪnɪ púlí don, sə u ja bà, u kə mən tə nə. Yá mánjá tə, mən tə bári nə mà damɪnɪ tə nə, dəkwaa cùrí ka nan tə wa, ka dɪŋ u jɪn nə ka marɪ lá. ⁴ Mánjá tə wa, ku nagwanaa təntə lìa tə nə nɪ dəkwaa tə, də ka gwə Polə jɪn tə nə, ba swɪn duən con, ba wú: «Ku tə nətən bɪrɪ də, cígá mama bæe wà tə yɪ laguru. Ku mù nə pɪn, u ma wàní u nan muu tə wa, yá Yɪ cígá tə yɪrɪ, u tə plà, sə u gu wá». ⁵ Polə ma vɪvaga dəkwaa tə, u kwɪan u dɪ mən tə wa. Yá ku tà nə wà wá yì də tətə. ⁶ Lìa tən-tə dān yà yɪ ba dānɪ, sə Polə jɪn tə ŋɪnɪ, nə à yəə, sə u tu tɪa, u tɪ naa nədu. Ba dān dlàn wuuu, ba ga na də, yokukwɪn mama ba Polə jə. Ku mánjá təntə wa nə, ba kúú píí ba lwàh ba pubuŋə tə, ba swɪn də, u yɪ yɪ don.

⁷ Ku bwálí təntə yà bwələ də ku nagwanaa tə yáá tíú tə sàh. Ku nagwanaa tə yáá tíú tə yɪrɪ yà nə yɪ Pibəliyisə. Mə u mù nə jon nəba, u kə u diè də dabaru. Nə fwa dɪan batwa lá nə. ⁸ Ku mánjá tə wa, də Pibəliyisə nyɪna yà tégə. Yaluŋa də puŋu yà nə jə wá. Polə zàn u zu u con, u jɪn Yɪ, u tún u jìàn bæe tə yuu wa, u zwèe ku yayɪgu tə. ⁹ Ku mù yuu wa nə, ku nagwanaa muu tətəŋi wa tə yayɪŋa tə duən twi, yá ba də yayɪran zwèe. ¹⁰ Ba zilí nəba zənzən, yá nə viru mánjá wa, ba pɪn nəba won tə mama, nə yà nə plà, sə nə na.

Polə-ba yí Romə
(Tutunan 23.11; Romə tíàn 1.9-15; 15.29)

¹¹ Nə fwa cànɪ batwa Malətə nagwanaa muu tətəŋi tə wa. Yá cànɪ batwa təntə kwa nə, nə zua Alekəzandəri níá yuu bori wa. Ku níá yuu bori təntə yà yɪn ku nagwanaa təntə wa, waran mánjá tə mama. Ku yɪra yà jə mumunu, ba nə boŋə «Diyəsəkirə †». ¹² Nə vəli nə twá Sirakisə, nə fwa dɪan batwa lá nə. ¹³ Nə zɪgu lá, nə va nə yí Rezwiyo. Ku tɪpuri nə, vuu nyí ku zàn luu jɪzən saparu yuu. Vuu təntə pɪn nə zu níá yuu bori nə víí. Ku dɪan bələ nii nə, nə vəli nə yí Puzɔlə. ¹⁴ Ku tu təntə wa,

† Ku mù nə ya yɪa bələ, ba nə fwa, ba bɪrɪ də, tə ya yɪywe.

nə nɪ lìa tə, ba nə yɪ nə nubɪa *Kərisə yɪrɪ, ba ga lòrɪ nəba, sə nə fwa dɪan barpe ba con. Yá mə ku yɪ nətu, nə ma va nə yí *Romə. ¹⁵ Lìa tə, ba nə yɪ nə nubɪa Kərisə yɪrɪ, ba nə wulə ku tu təntə wa, yà dí yáá ba nì nə ŋwen. Yá ba dān zàn ba va, wuuu, ba bà ba yí bwálí don, ba nə boŋə «Forimə Apiyisə». Ba duən lɛ, ba va ba yí bwálí don, də ba nə boŋə «Tərowa Taverənə», sə ba ma jərí nəba. Polə nə nɪ ba, u ken Yɪ lèèèe, u waa ga píí ka dān. ¹⁶ Ku kwa nə, nə nə yí Romə. Pamana bíí yuu tíú tə dān ma kən bàh diè lìa tə yáá tíú tə jɪn wa. Yá ba dān pa nii, sə Polə mù ya bwálí don nə, u mù də pamanu tə, u nə cì u nə.

(Romə tíàn 11.1-11; Efezə tíàn 6.19-20; Kolosə tíàn 1.24-29)

¹⁷ Ku dɪan batwa nii nə, u bon *Zwifə-ba yáá tíàn tə, u kə duən yáá nə. U tì sùràn tə tə, u swɪn ba con, u wú: «À nubɪa-ba, də à nə wà won mama fwa, ku nə zɪga nə luu ku tə lìa tə nə, nə à yəə nə nɪbara-ba yofwamɪnan tə nə, ba jɪn nə, ba kə bàh diè. Yá ku yɪ *Zwerizalemə nə, ba ken nə Romə-ba jìàn wa. ¹⁸ Ba nə bwe nə, à ma tún à nii, ba nɪ də, won mama yà təlɛ à yuu wa, ku nə bɪrɪ də, ku mɛ, sə ba gu nə. Ba mù yà plà ba dugu nə. ¹⁹ Yá Zwifə-ba yáá tíàn tə vɪga, ba zàn ba zɪga à nə. Ku mù nə pɪn, ku ya kálú ku pa nə, sə à swɪn də à bùrə tə yɪ Romə-ba plù nəfaru tə nə wá bùrɪ ka. Yá à ga wà pubuŋə jén, sə à kə talɪ à luu tə yuu wa. ²⁰ Ku mù yoo təntə yɪrɪ nə, à lòrɪ, sə à na aba, sə à swɪn ku á con. Yala tə, *Yɪzərayelə dwíí tə nə jə tə, nə pɪn bàh diè banzala tə wulə à jìàn nə». ²¹ Ba ma le wá, ba wú: «Nə wà sagɪ nɪ, ku nan Zwerizalemə, Zwide nagwanaa tə wa, ku bà n yɪrɪ. Yá nə nubiu nədu də tətə wà nə con twi, u də tɪjaŋa, nə à yəə, sə u swɪn n yolwan. ²² Nə dān nə plà, sə nə nɪ n nii wa, ku tə n nə buŋa. Nə dí yáá nə yəə də, bwálí mama ku mù kunkun yɪjuncwəŋə kàrà tə yáá ja tútùná, ku bà».

²³ Ba dān lɪ dɪn ba tún, ba pa Polə nə. Ku dɪn tə nə yí, lìa zənzən twi. Ba yí bwálí tə nə, u yà nə wulə. U sugu tə wa, u bɪrɪ də, Yɪ wá də pàrɪ. Yá u dān twá Yɪ *nii tə nə, u nə pɪn *Moyizə nə də Yɪ nii *sùsùnà tə saga tə nə, u ma swɪn ba, u janɪ ku tə, ku nə yɪ Zwezi yoo yuu wa. U zɪgu ku yoo təntə yuu wa jɪju mama, u ja va u yí ku dədəni nə. ²⁴ Sùràn tə u nə swɪn, tə zua ba duən, yá ba duən də ga vɪ, sə ba pa tə cígá. ²⁵ Mánjá tə, ba dān nə píí ba virí də ba tútùnɪ duən, Polə dān swɪn sùràn tə tə, u sùrí lá, u wú: «Yɪ-*Sɪŋu tə jə cígá, ku ma twá də Yɪ nii sùsùnə *Ezayi, ku swɪn á nɪbara-ba con, ku wú:

²⁶ «Vəli luu ku tə lìa tə con, n swɪn n wú: Á wá nì zəni, yá á bá lwarɪ ku dəh. Á wá ywàh zəni, yá á bá na ku.

²⁷ Laluu ku tə lìa tə bɪcanɪ tɪga. Ba swɪn ba zɪan, ba pú ba yíá, sə dɪn don ba dān ká na də ba yíá, sə ba dān ká nì ku ba zɪan wa. Ba bá plà, sə ba lwarɪ ku dəh ba bɪcanɪ wa, sə ku pa, ba lwàh ba pubuŋə, ba bà à mù Yɪ con, sə à pa ba yazurə».

²⁸ Á lwara də, suywánjú tə, ku nə bɪrɪ də, Yɪ wá jon aba á cuna wa, Yɪ tun ku, u pa lìa tə nə, ba nə tà Zwifə-ba. Ba mù wá cugu ku».

²⁹ [Mánjá tə wa, u nə swɪn ku nətu tə, Zwifə-ba víí də ba tútùnɪ duən zənzən.]

³⁰ Polə fwa bina bələ mə bwálí təntə wa, u yà nə jon, u ɲwín ku yuu nə. U sêe u jonə lîà tə mama, ba nə twi u con, sə ba na wá. ³¹ U yàá swìn də, Yu wá dé u pàrì

tə, də u kàrì ba *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yoo. U yà fwa ku nətu tə, yá fən də ga ba wá jə ku yoo wa mama. Yá yoo də mama wà u nə cì.

Romə tián

Romə tián sagi tə yuu wa sugu

Lìu tə, u nə púpúní sagi ku tə

Ku yi Zwezi-**Kərisə* **tuntunu* Polə nə púpúní ku. U vəli bwálá kapupu, u ma swìn Zwezi-*Kərisə* suywáñú tə u buri.

Llà tə nə, Polə nə púpúní

Polə púpúní ku u pa **Kərisə* llà tə nə, ba nə wulə **Romə* nə. Ku máñá tə wa, də Polə wulə u nɛɛ batwa nii vəlu tə wa. U wulə Korentə nə, u dàñ yà plà, sə u twá Romə u kɛɛñ u va Esəpanyə.

Sagi tə wa sugu

Polə buri u kàrà tə mama Romə tián sagi tə wa. U buri də, ləzoni tə mama yi cuna llà, yá Yu swə ba mama míámíán. **Zwifə*-ba də ba tə, ba nə tà *Zwifə*-ba mɛ wàá cígá tián ba yanl Yu yáá con, də ba nə ken ba waa Zwezi-**Kərisə* nə, u nə tɪga ba yuu yrɪ. Ku nətu yi pubwanu Yu fwa ba yrɪ. Yá síún nə, ba də Zwezi-*Kərisə* dàñ vwə duən nə.

Swapitərə nana tə wa, Polə swìn Yu-**Siŋu* tə yoo, ku nə pɪn mɪ, ku nə yáá pɪn, nə jì Yu bia, ku ga twi ku sanja nəba.

Swapitərə nugu ku va ku yí fugə nədu tə yi Yu fura tə nə yi nətu, **Yizərayelə* llà yuu wa nə ku swìn. *Zwifə*-ba zuni vɪga suywáñú tə ba dugu. Yá Yu mù wà u dwíí tə vɪ.

Swapitərə fugə bələ ku va ku yí fugə də bonu tə wa, Polə tún conjɪ u pa ba nətu yuu wa, ba nə mɛ, sə ba ya *Kərisə* llà púlí tə wa də kàrá con. U buri də, won mama mɛ, sə ku fwa də sonu.

Polə jùnì *Kərisə* llà tə Romə nə (Titə 1.1-4)

¹ À mù Polə yi Zwezi-**Kərisə* tutunbiu. À mù nə púpúní sagi ku tə. Yu kúrí nə, sə à ya u **tuntunu*. U li nə, u tún vən nə, sə à swìn u suywáñú tə, à buri llà nə. ² Yu yà dí yáá, u twá də u nii **sùsùnà* tə, u ma kàn suywáñú təntə nikanl, fuən fuən. Yá ku yoo dàñ púpúní Yu sagi tə wa. ^{3,4} Ku suywáñú təntə swìn u biú Zwezi-*Kərisə* yoo, u nə yi nə **Yuu-Tiu*. U jigə ləzwənə, ba ga luri wá pìú **Davidə* dwíí tə wa. Yá Yu twá də u **Siŋu* tə, u ma bwìn wá, u li tian wa, yá u dàñ ga buri də, cígá mama, u yi u biú tə, u nə jə diàn. ⁵ Ku twá də u mù Zwezi-*Kərisə*, Yu ma fwa u pubwanu tə nə yrɪ, u ga tún nəba, sə nə ya u tuntuna. U fwa ku nətu tə, sə nə va nə swìn u sugu tə, nə buri dwíé tə mama luu mama wa nə, ba nə tà **Zwifə*-ba, sə ba zilí u nii, ku twá u yrɪ tə nə. Ku nətu twá ba nə keni ba waa u nə wuuu. ^{6,7} À mù **Romə* tián də wulə ba mù llà təntə wa, Zwezi-*Kərisə* nə kúrí, sə ba ya u llà. Ku dàñ ya á mù mama nə, à púpúní à pɪn. Yu swə aba, u kúrí aba, sə á ya u mù nyiən. Nə nyina Yu də nə **Yuu-Tiu* Zwezi-*Kərisə* nə wá fwa pubwanu á yrɪ, ba ga pa aba bican síé.

Nətu Polə nə swə *Kərisə* llà tə, ba nə wulə Romə nə (Romə tián 15.23-32; 1 Tesalonikə tián 1.2-3; 3.7-13)

⁸ Tia yuu bwálí mama nə, llà nɛñ də, á keni á waa Zwezi-**Kərisə* nə. Ku mù nə pɪn, à dí yáá, à twá də Zwezi-*Kərisə*, à ma kəni à nyina Yu lɛɛɛɛ, á mama yrɪ. ⁹⁻¹⁰ Yá à tuŋa tutuŋi tə, Yu nə pɪn nə, də à waa mama, à ma swìn u biú tə suywáñú tə à buri. Yu yəə də, ku yi cígá, à swìn nətən də. U yəə də, máñá mama, à nə wulə à jùnì wá, à yáá lòrì wá à pɪn aba. Yá máñá mama, à lòrì Yu, sə u sùrí cwəŋə, u pa nə síún, də ku nə twá də u fura, sə à bà à na aba. ¹¹ À plà, sə à na aba də à waa mama, sə à pa aba Yu-**Siŋu* tə tarpiun don, sə ku pa á zɪgɪ diàn, á twá Zwezi-*Kərisə* nə. ¹² À mù də á mù mɛ keni nə waa Zwezi-*Kərisə* nə, yá nə dàñ yi won nədu. Ku mù nə pɪn à plà, sə nə na duən, nə ga dàn duən jìàn.

¹³ À nubia-ba, à plà, sə á lwarɪ də, à dádɛn, sə à bà, à na aba ku nɛɛ cé duən. Yá yìèn cìgà à yáá nə, ku bà ku yí zèn. À plà, sə à bà, à tun tutuŋi á tətəŋi wa. Ku wá san aba, sə á va yáá, á ga bori Yu nyiən tə wa, ndə à nə fwa nətu luu dwíé tə duən wa. ¹⁴ Yu nə pɪn nə ku tutuŋi təntə. Ku dàñ yi ndə jɪŋi nə à yuu wa, sə à swìn suywáñú tə, à buri **Gərekə*-ba nə, də ba tə, ba yíá nə

wà puri nə, də ba tə, ba nə yəé saga kàrù, də ba tə, ba nə yèrì won mama nə. ¹⁵ Mə ku mù yoo təntə nə pɪn, à pià, sə à bà, à swìn suywánjú tə, à burɪ á mù *Romə tián də, də à waa mama.

Suywánjú tə jə diàn

¹⁶ Cavɪra ba à mù Polə jə, sə à swìn suywánjú tə à burɪ lià nə. Yɪ diàn wulə suywánjú təntə wa, sə tə jon lià tə mama, ba nə keni ba waa Zwezi-*Kərisə nə, ba cuna wa. Cwəŋə təntə təntən ka wulə *Zwifə-ba yɪrɪ. Ku kwa nə, ka wulə *Gərekə-ba tə də yɪrɪ. ¹⁷ Suywánjú təntə nə burɪ nətu tə, Yɪ nə pɪn ləzwənə jì cígá tíú u mù Yɪ yáá con. Ku yoo təntə cwəŋə dèh ləŋu də ku yígúré nə yɪ, sə lià tə kəni ba waa Zwezi-Kərisə nə wuuu. Ku yɪ ndə, ku nə púpúní Yɪ sagɪ tə wa, ku wú: «Liù tə, u nə keni u waa Zwezi nə, Yɪ yáá pa u jì cígá tíú, u mù Yɪ yáá con. Yá u mù liù təntə wá ya mu wa, ku nə ba zwèe Yɪ con».

Lià tə mama yɪ cuna lià (Efezə tián 4.17-19; 1 Piyerə 4.3-5)

¹⁸ Yɪ burɪ də, u lɪŋa zaŋa u sàh tə nə, lià tə tutunkukwɪnan tə mama yɪrɪ, u nə ba pià, də kunkun yìèn yɪrɪ. Mə tə mù nə, ba ma cì lià tə yáá nə, ba dān ká lwarɪ cígá tə. ¹⁹ Cígá, ku tə, ba nə wáa ba lwarɪ Yɪ yoo yuu wa ku yɪ nəpon. Yɪ tətə nə burɪ ba ku yoo tə, u pa ba lwarɪ ku. ²⁰⁻²¹ Liù mama yà tə wà nɪ Yɪ nə yɪ nətu. Yá ku nə zɪgɪ máŋá tə wa, Yɪ nə fwa luu, ku ja bà ku yí zèn, wiən tə, u nə fwa, tə burɪ nətu tə, u nə yɪ. Tə ma burɪ də, cígá mama, u jə diàn, tə nə bá zwèe, abada də. Tə ma kúu burɪ də, u mù cɪcɪ cígá nə yɪ Yɪ də. Ba yəé də, Yɪ wulə zəni, yá ba ga vi, sə ba pa wá dun, nə à yəé, sə ba kə u lèeé, ndə ba nə mɛ, sə ba fwa nətu. Ku mù nə pɪn, ba kúu wàri ba swìn də, ba wà u mù Yɪ nii zílí, ba nə yèrì wá yɪrɪ. Yá ba bɪcanɪ kúu ba pubuŋa jə. Ba yèrì won mama, ba ga yèrì yozəŋu də. ²² Ba swìn də, ba mù jə wubuŋa, yá ba ga yèrì də, ba yɪ ləyərən. ²³ Ba mù con nə, ba yá dun Yɪ tə, u nə wàri u tɪ u pwi, yá ba ga jùnì wonwanan. Tə wonwanan təntə yɪ ləzwənə nyɪnyɪga, ba nə sárí, yá ləzwənə tətə ga tɪ u pwi. Tə duən də nyɪn də zuŋi. Tə duən də nyɪn də vəná, tə nə jə nɛ banɪa, tə duən də kúu nyɪn də wiən tə, tə nə vèli tə pùé ban.

²⁴ Mə ku mù nə pɪn, Yɪ dàh ma yá ba, sə ba fwa ba pùé yokukwɪnan fɪra yìèn tə duən yɪra, sə tə kə ba durən wa, sə tə ga kə cavɪra ba tətə nə. ²⁵ Ba yá Yɪ cígá tə, ba ga pú kunkun kwa. Ba tuŋa ba pɪn wiən tə nə, Yɪ nə fwa, də ba pɪn tə dun, ba ga yá Yɪ tətə, u nə fwa tə wiən təntə mama. Yá u mù nə ba yà mɛ, sə ba bu u nə, máŋá mama wuuu, ku nə ba zwèe. Amɪna!

²⁶ Mə ku mù nə pɪn, Yɪ dàh ma yá ba, sə ba fwa cavɪyən tə, ba nə swə tə fəŋú. Ba kana dàh yá bara nə, ba píi ba pəni ba duən kana, ba ma tuŋa yìèn duən yɪra, tə nə wà mɛ. ²⁷ Bara tə də con, ba də tuŋa ku yoo təntə. Ba də yá kana tə nə, ba duən bara fɪra ga píi ku gwɪ ba. Ba də pəni də ba duən bara, ba ma tuŋa cavɪyən duən yɪra. Càn nə wá ya ba ŋwírán, tə yolwana tən-tə yɪrɪ, ba nə fwa.

²⁸ Ba mù lià təntə ba pià, sə ba lwarɪ Yɪ. Ku mù nə pɪn, Yɪ ma yá ba, sə ba pubuŋa tə ya pubunkukwɪn, sə ku pa ba tun yìèn tə, ba nə wà mɛ, sə ba tun. ²⁹ Ba bɪcanɪ súé də kunkun yìèn yiri mama. Ba tuŋa yolwana duən yɪra. Lià duən wiən jə yimən tə pa ba. Ba wɛ lɪŋa duən yuu wa. Ba zɪga lià duən nə, ku tián wiən yɪrɪ. Ba swə lià gurɪ. Ba dɪ jara də duən. Ba gɪgɪrɪ lià. Ba tuŋa yutəlu yìèn lià yɪra. Ba də tuŋa duən dèh nə. ³⁰ Ba swìn yolwana, ba pɪn duən nə. Ba yɪ Yɪ duŋa. Ba twɪn lià. Ba yɪ fwíə lià. Ba fwa yɪrɪ. Ba swə yolwan nədun fəŋú. Ba ba ba nyɪna-ba nii zílí. ³¹ Ba kúu yèrì ku tə, ku nə zìən. Ba nə kàn nikanɪ, ba ba ku nii nə twá. Ba yèrì ka sóní lià. Ba ba lià yinəgə dəri. ³² Ba yəé zəni də, Yɪ *nii tə burɪ də, lià tə, ba nə tuŋa yokukwɪnan təntə mɛ, sə ba tɪ, sə tian nə ya ba ŋwírán. Ba yəé ku nətu tə, yá ba ga tuŋa tə yìèn tə. Ku tə tə cɪcɪ nə ba tuŋa, ba nə nɪ liù, də u tun yolwan, ba yáá swə, ba ga daŋa ku tíú jìàn, sə u fwa u sùrí lá.

Nətu Yɪ nə wá bürì lià tə bürà

(Matie 7.1-5; Romə tián 14.10-12; Tutunan 10.34-35)

2 N mù liù tə, n nə tì n tiàn, n ma fwa liù tə nə bürì lià bürà, sə n bürì n duən bürà, ku mɛ, sə n bwe n tiàn n jəh, n tətə yɪ bèeé. N bürì lià duən bürà, yá n tətə tuŋa yìèn tə, ba nə tuŋa. Ku mù nə pɪn, n kúu wàri n swìn də, n wà u mù Yɪ nii zílí, n nə yèrì wá yɪrɪ. Yá n nə bürì lià tə bürà tə wá pa, Yɪ bürà tə ja n tətə. ² Nə yəé də, Yɪ jə cígá, u ma bürì lià təntə, ba nə tuŋa yokukwɪnan təntə bürà. ³ N mù liù tə, n nə bürì lià duən bürà, yìèn yɪrɪ, ba nə fwa, n tətə ga tuŋa tə yìèn təntə, n mù dàh buŋa də, n mù wá jén Yɪ bürà tə yáá nə naaa? ⁴ Yɪ ya wuywanyən zənzən. U jə pínú zənzən də. U yəé nətu u nə wá ja u tiàn u ma dān. N yɪ n goni tə yìèn təntə naaa? N yèrì də, ku yɪ wuywanɪ nə u fwa n yɪra, sə n twá ku nə, n vəvəri n kwa n ma sá n cuna tə naaa? ⁵ N mù liù təntə n yuu dà, ku pa n ba pià, sə n vəvəri n kwa, n ma sá n cuna tə. N tətə dàh nə wá pa Yɪ lɪŋa tə zàn n yuu wa. Yɪ bürà tə wá ja mú dun tə nə, u lɪŋa tə nə wá pwin, tə nan poni nə. Ku dun təntə nə, u wá bürì lià tə mama bürà, ku twá də cígá. ⁶ Ku dun tə nə, u wá ŋwín liù mama tutuŋi ŋwírán, u pa wá. ⁷ Lià duən jə pínú wuuu, ba dān ká píi ba kə ba kwa, ba ma tuŋa zəni. Ba pià dun Yɪ con. Ba pià zílí. Ba pià mu tə, ku nə ba zwèe Yɪ con. Mə ba mù lià tə nə, u cígá wá pa mu tə, ku nə ba zwèe u con. ⁸ Lià duən də yɪ tútùnyɪna, ba ba Yɪ cígá tə nii zílí, ba ga swə, sə ba tun ku tə nə lwarɪ. Ku mù nə pɪn, Yɪ lɪŋa zaŋa tə fufwin ku lià təntə yuu wa zənzən. ⁹ Lià tə ma-ma, ba nə tuŋa yolwana tə, Yɪ wá kə càn ba nə zənzən, fən ga wá zu ba. Càn təntə wá də yáá, tə yí *Zwifə-ba. Ku kwa nə, tə dàh wá yí *Gərekə-ba tə. ¹⁰ Yá lià tə mama, ba nə fwa zəni, Yɪ wá pa ba na dun. U wá pa ba zílí, u ga pa ba bɪcan sié. U wá dí yáá u tun ku yoo təntə Zwifə-ba yɪra. Ku kwa nə, u dàh wá tun ku Gərekə-ba yɪra. ¹¹ Yɪ yáá con, ləzwənə mama ba n don dwə.

Won tə, ku nə dwə, ku yí ka twá Yú nii tə nə

(Matie 8.10-12; 23.3-4)

¹² Lià tə, ba nə tà *Zwifə-ba, yèri Yú *nii tə, u nə pın *Moyizə nə. Ba mù lià təntə tuŋa cuna, yá ba ga wá tu, ba jén míámíán Yú yáá con, ba bá yəni ku. Zwifə-ba mù yəə Yú nii tə, u nə pın Moyizə nə. Yá ba də wa lià duən wà Yú nii təntə nə twá. Yú wá twá ku nə, u ma buri ba bura. ¹³ Liù mama bá ya cígá tíu Yú yáá con, u nə cuga Yú nii tə yırı. Ku me, sə u tun ku tə, Yú nii tə nə buri, sə u tun. Mə nətu nə u dahn wá ya cígá tíu Yú yáá con. ¹⁴ Dwíə tə duən yəri Yú nii tə, u nə pın Moyizə nə. Yá ba dahn nə twá ba tətə pubuŋa nə, ba tun yièn tə nə tua tə me, də ku tə, Yú nii tə nə plà, ku buri də, ba yəə ku tə, Yú nə plà, ba cígá ga yəri Yú nii tə mù. ¹⁵ Ku buri də, Yú nii tə wulə ba bicanı wa, sə ba lwarı ku tə, ba nə me, sə ba fwa. Yá ba bicanı wa, ba pubuŋa tə yáá buri yièn tə, ba nə fwa zəni tə wa, də yièn tə, ba nə fwa lwanı tə wa. ¹⁶ Dun don nə, Yú wá twá də Zwezı-*Kərisə, u buri yièn tə, tə nə səgə, lià tə bicanı wa bura, ndə Yú suywáŋu tə, à nə swin à buri tə nə buri nətu. Yá ku dun təntə nə, yièn təntə dahn wá nan poni nə.

Zwifə-ba wà Yú nii zılı

(Matie 3.8-10; Marəkə 7.9-13)

¹⁷ N mù liù tə, n nə swin də, n yí *Zwifə-ba dwíə tə wa liù, n ba fən dəri, n nə twá Yú *nii tə nə yırı. N yáá fwa yırı, də n yí Yú nyiən. ¹⁸ Ku twá də Yú nii tə, u nə pın *Moyizə nə saŋu, n ma yəə ku tə nə yí Yú fıra, n ga yəə yozəŋu də yolwan swíán duən wa. ¹⁹ N mù con nə, n buŋa də, n mù yíá nə na lá cígá mama, n ma buri cwəŋə lilirən nə. N buŋa də, n yí ndə poni nə, n piri lià tə, ba nə wulə yikunu wa. ²⁰ Yú nii tə, u nə pın Moyizə nə, buri mú yənu də cígá. Yá ku mù nə pın, n buŋa də, n mù nə wáá lià tə, ba nə tələ cwəŋə wa, n kwen n kəni cwəŋə wa. N buŋa də, n mù nə yí karyına, n kəri lià tə, ba nə yəri won mama. ²¹ Haya! N mù liù tə, n kəri lià duən, n ba n tətə kəri. N mù liù tə, n kəri n buri, sə ba dahn ká ŋu, n tətə ŋwın. ²² N mù liù tə, n nə swin, sə ba dahn ká cwəri, n tətə cwəri. N mù liù tə, n nə culi woŋwanan, n tətə pıi n ŋwın woŋwanan n yoli. ²³ N fwa fwıə n nə jə Yú nii tə, u nə pın Moyizə nə tə yırı, yá n ga ba Yú nii təntə nə twá. Ku nətu pın, n cugù Yú dun tə. ²⁴ Ku yí ndə ku nə púpúnı Yú sagı tə wa, ku wú: «Ku zıgı á mù yuu wa, dwíə tə, ba nə tà Zwifə-ba, ma twın Yú».

(Romə tián 4.11-12; 1 Korəntə tián 7.19; Galasi tián 5.6)

²⁵ Á mù Zwifə-ba pın ba *gwəŋə bæ. Də á nə twá ku tə nə, Yú nii tə, u nə pın Moyizə nə, nə buri aba, á goŋu tə jə dahn. Yá á dahn nə ba ku tə nə twá, Yú nii tə nə buri aba, ku yí ndə ba nə wà aba gwəŋə. ²⁶ Yá ba dahn nə wà liù gwəŋə, u ga twá ku tə nə, Yú nii tə nə buri, Yú wá jələ ku tíu ndə ba gwəŋə wá. ²⁷ Ba wà u mù bæ təntə gwəŋə, yá u ga twá ku tə nə, Yú nii tə nə buri. U mù bæ təntə bura wá ja n mù liù tə, n nə yí Zwifə. N jə Yú nii tə, ba gwəŋə mú də, yá n ga ba Yú nii təntə nə twá. ²⁸ Cígá cígá Zwifə tà liù tə, u yıra nə nyın də Zwifə yıra

cıci. Yú yáá con, ku tà liù tə, ba nə gwəŋə wá cıci.

²⁹ Cígá cígá Zwifə yí u bican tə nə yí nətu nə buri də, u yí Zwifə. Liù tə, ba nə gwəŋə wá cígá cígá Yú yáá con, ku yí liù tə, Yú-*Siŋu tə nə lwanı u bican tə. Ku tà liù tə, ba nə gwəŋə wá cıci. U mù ləzwənyiri təntə yí Yú nə yáá bwi u nə, ku tà ləzoni.

Nətu Yú nə fwa zəni Zwifə-ba yıra u doni dwíə tə duən

(Romə tián 9.4-21)

3 Ku nətu wa, liù dahn nə yí *Zwifə, bæeəe won nə, u ma dwə lià tə duən tə? Zwifə-ba nə pın ba *gwəŋə bæ tə, ku nywarı nə yí bæeəe? ² Yièn dáá zənzən, Yú nə ma fwa zəni Zwifə-ba yıra, ku pa ba dwə dwíə tə duən tə. Tə wa təntən yoo nə yí Yú buri u sùràn tə ba mù Zwifə-ba nə. ³ Yá ba wa lià duən dahn nə jigə pwiı bələ tián tə, ku nətu tə dahn wá pa Yú də lwanı, u ji pwiı bələ tíu naaa? ⁴ Abada! Ku tà nətu! Ləzoni ma-ma nə swə ba kuni kunkun, Yú mù ba u cígá sugu tə lwanı. Ku yí ndə ku nə púpúnı Yú sagı tə wa, ku swin Yú yoo, ku wú:

«Máná tə, n nə swin, ba mama wá lwarı də, n swin cígá. Də ba nə plà ba buri n bura, n tə wá nan bura tə wa».

⁵ Yá nə dahn nə tà cígá tián tə nə buri də, Yú yí cígá tíu, bæeəe won nə nə kúu wá swin? Yú ba cígá jə, də u luŋa tə nə yáá pa u kəni nəba càn wa, naaa? Bwálı ku tə wa, à pubuŋa tə yí ndə ləzwənə nə buŋa nətu. ⁶ Abada! Ku tà nətu! Də Yú yá nə tà cígá tíu, u yá wəri luu ku tə ləzoni bura u buri. ⁷ Yá à kunkun dahn nə pın, Yú cígá tə kwen ka nan poni nə ka súrı, sə ku pa Yú na dun, bæeəe nə pın Yú bura ma wá ja nə, à nə yí cunu tə yırı. ⁸ Ku nə yí nətu, bæeəe nə pın, nə ba swin, nə wú: «Nə fwa yolwana tə, sə tə nan zəni nə?» Lià duən buŋa də, nə kərə tə yí nətu, ba ga twın nəba. Bura wá ja ku mù lià təntə, yá ku mù nə me də ba.

Liù tələ, u nə yí cígá tíu

⁹ Bèeəe won dahn nə wulə, ku nə buri də, nə mù *Zwifə-ba, dwə dwíə tə duən tə? Ku won təntə tələ. Nə dí yáá nə buri də, Zwifə-ba də *Gərekə-ba tə mama yí cuna nə dí diàn ba yuu wa. ¹⁰ Ku yí ndə ku nə púpúnı Yú sagı tə wa ku wú:

«Liù tələ, u nə yí cígá tíu, liù nədu tətə tələ. ¹¹ Liù ma-ma tələ, u nə jə wubuŋa. Liù mama tələ, u nə plà Yú.

¹² Lià tə mama dugu cígá cwəŋə tə. Ba mama yí tutu Yú yáá con. Liù tələ, u nə tuŋa zəni, liù nədu tətə tələ.

¹³ Sùràn tə nə naŋa ba níe wa yí yokukwınan, ndə ba súrı ləbəri nii nə. Ba nəndələ nə ba ma gıgarı lià duən ba cugà. Ba níe càn ndə dəkwaa cwan nə. ¹⁴ Ba níe súe də ka zırı ka kə lià nə, də sùràn tə, tə nə cugà lià. ¹⁵ Ba nəe luŋa tua zənzən, sə ba ma va ba lu mu. ¹⁶ Ba mù nə twá bwálı nə, ba yáá cugù wiən tə mama, ba ga kə càn ku bwálı tə wa. ¹⁷ Ba yəri cwəŋə tə, ka nə kəni bican síe lià pwərə wa. ¹⁸ Ba ba zılı jə, ba pa Yú nə».

¹⁹ Yá nə ga yəə də, ku tə mama Yú *nii tə, u nə pın *Moyizə nə, nə buri tə, yí lià tə yırı, ba nə me, sə ba zılı Yú nii tə. Liù mama kúu wəri u swin də, u yəri. Yá liù mama dahn me, sə u tın u nii Yú yáá con. ²⁰ Ku mù nə

pın, Yu yáa con, liù mama wàrì cígá tíu u jì, də ku nə yì, sə u zílí Yu nii tə, u nə pın Moyizə nə. Yu nii tə mù yì ku bırı là, sə ba lwarì də, ba tun cuna cıci.

Nətu liù nə wá jì cígá tíu Yu yáa con Zwezi-Kərisə yırı
(Galasi tián 2.15-16; 3.8-14; Efezə tián 2.7-9)

²¹ Síún nə, Yu dahn bırı nəba nətu, u nə wá bırı də, liù yì cígá tíu u mù Yu yáa con, yá ku tà ku tíu zílí u mù Yu *nii tə də. Yu nii tə, u nə pın *Moyizə nə, saga tə, də Yu nii *süsünà saga tə bırı də, ku yoo tə yì cígá. ²² Yu yáa bırı də, là tə yì cígá tián, ba nə ken ba waa Zwezi-Kərisə nə yırı. Lià tə mē, ba nə ken ba wəe Zwezi-Kərisə nə yì won nədu. Yu ba liù kúrí, u ma kukwanı u don. ²³ Lià tə mama tun cuna Yu yáa con. Yá ba kúú wàrì Yu dun tə ba nı. ²⁴ Yu dahn nə fwa pubwanu ləzoni yıra, u ga pa, ba jì cígá tián u mù Yu yáa con, tutu. U fwa ku nətu tə Zwezi-Kərisə yırı, u nə yì liù tə, u twá u nə u ma lı ba ba cuna tə wa. ²⁵⁻²⁶ Yu nə ken, sə Zwezi-Kərisə ya ndə vanı nə, ba nə ma fwa *jonı cuna yırı, sə u tı, u jana lwá. Yá lià tə, ba nə kenı ba waa Zwezi nə, Yu dahn wá lı ba cuna tə, ba mù də u mù Yu pwərə wa. Yu fwa ku nətu tə, sə u ma bırı də, u yì cígá tíu. Máná don yın lá, u yà pínı cuna tə, ləzoni nə fwa, u wà ba ken càn wa tə yırı. Yá síún nə, Yu dahn bırı nətu tə, u nə wá pa ləzoni ya cígá tián u mù Yu yáa con. Yu pià, sə u ya u cígá tə wa, yá u ga pa lià tə, ba nə kenı ba waa Zwezi-Kərisə nə, ya cígá tián u mù Yu yáa con.

²⁷ Bèeəe won nə, nə kúú wáa nə ma mà nə nyuna wa? Ku won təntə təl é míámíán. Bèeəe dahn nə pın ku yì nətu? Ku tà ka zílí nii tə, Yu nə pın Moyizə nə. Yá ku dahn nə yì ka kə waa Zwezi-Kərisə nə wuuu. ²⁸ Nə mù yəə nə waa con də, Yu nə yáa pa lià tə ya cígá tián u mù Yu yáa con. Ku yì ba nə kenı ba waa Zwezi-Kərisə nə wuuu tə yırı, ku tà ba nə zílí u nii tə, u nə pın Moyizə nə yırı. ²⁹ Nə à yəə, Yu yì *Zwifə-ba cıci Yu, naaa? U tà dwíé tə duən, tə nə tà Zwifə-ba mù Yu, naaa? U cígá yì dwíé tə duən tə də Yu. ³⁰ Yu nədu cıci nə wulə. Yá u mù Yu nədu təntə nə wáa u pın Zwifə-ba, ba nə *gonı bəe tə, yanı cígá tián u yáa con, ba nə kenı ba waa Zwezi-Kərisə nə tə yırı. U mù ga nə wáa u pın dwíé tə duən tə, ba nə ba bəe gonı tə, yanı cígá tián u mù Yu yáa con, ba də nə kenı ba waa Zwezi-Kərisə nə wuuu yırı. Yá Yu dahn twá cwəŋə nədu təntə, u ma tun ku Zwifə-ba, də lià tə, ba nə tà Zwifə-ba yıra. ³¹ Yá nə dahn nə kenı nə waa Zwezi-Kərisə nə, ku pià ku bırı də, Yu nii tə, u nə pın Moyizə nə, kúú təl é, naaa? Abada! Ku tə nətu! Ku nətu tətə yì nə dahn bırı də, Yu nii tə tə jə tutuŋı wuuu.

Abərahámə ken u waa Yu nə
(Galasi tián 3.6-9, 29)

4 Nə dahn wá swın nə nıbeə *Abərahámə, u nə luru nəba yoo. U yoo yì ku yın nətə? ² Də ku nə yì ku twá Abərahámə tutuŋı nə, u ma jì cígá tíu Yu yáa con, Abərahámə yá wáa u tián nə u bwi. Yá ku dahn nə tà Yu yáa con, u wáa u tián nə u bwi. ³ Ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú: «Abərahámə ken u waa Yu nə wuuu, yá Yu dahn jələ wá də, u yì cígá tíu u mù Yu yáa con». ⁴ Də liù

nə tun tutuŋı ba yáa ŋwín wá ku ŋwírán. Tə ŋwírán təntə tà zíl é ba fwa u yıra. Tə yì won ba nə mē, sə ba pa wá. ⁵ Liù don də kúú wáa lá u yanı, u nə wà tutuŋı tun, yá u ga kəni u waa Yu nə. Yu yáa jələ u mù liù tən-tə ndə cígá tíu nə u mù Yu yáa con, ku tíu nə kəni u waa u mù Yu nə wuuu tə yırı. Ku yì nətu, liù təntə nə kenı u waa Yu nə, u nə pın cuna liù jì cígá tíu tə yırı. ⁶ Piú *Davidə tətə bırı liù tə, Yu nə wá pa u ya cígá tíu u mù Yu yáa con, u ga wà tutuŋı tun, nə wá ya pupwən liù nətu. U swın, u wú:

⁷ «Pupwən lià nə yì lià tə, Yu nə kwen ba yokukwınan, ba mù də wá pwərə wa. Yá u ga sın ba cuna tə u lı. ⁸ Pupwən liù nə yì liù tə, Yu nə ba u yuu cuna jələ».

Ku tà bəe nə gonı nə pın u yì cígá tíu Yu yáa con

⁹ *Davidə nə swın nətu tə, ku tà *Zwifə-ba lià tə ba nə *gonı bəe tə cıci yırı, ku yì də dwíé tə duən mē, ba nə ba bəe gonı yırı. Abərahámə ken u waa Yu nə, yá Yu dahn jələ wá də, u yì cígá tíu u mù Yu yáa con, ndə nə nə dí yáa nə swın ku. ¹⁰ Yá ku dahn zıgı nətə, Yu ma jələ wá də u yì cígá tíu u mù Yu yáa con? Ku yoo tə yì ku tun u nə gonı tə kwa nə, nə à yəə də u tə wà gonı? Ku tun, də u tə wà gonı. ¹¹ Abərahámə ken u waa Yu nə, də u tə wà gonı. Yá ku kwa nə, u dahn gonı, sə ku ya mımınu. Ku mımınu təntə bırı də, Yu jələ Abərahámə də, u yì cígá tíu u mù Yu yáa con, ku twá də u nə ken u waa tə u mù Yu nə wuuu. Yá ku dahn pın Abərahámə yì lià tə mama, ba nə kenı ba waa Yu nə nıbeə, də ba nə swə ba wà gonı də. Ba də yì cígá tián u mù Yu yáa con, ndə ba nıbeə Abərahámə nə. ¹² Yá u mù Abərahámə ga tə nə yì lià tə, ba nə gonı tə də mama nıbeə. Ku tà lià tə, ba nə gonı ba cıci yoo nə, à swın. Ku yì lià tə, ba nə gonı, yá ba dahn ga twá ku tə nə, nə nıbeə Abərahámə yá nə twá. Ba ga kəni ba waa Yu nə, ndə nə nıbeə Abərahámə nə fwa nətu, də u tə wà gonı.

Yu nıkanı tə yì lià tə mama, ba nə kenı ba waa u nə, nyıən

(Eberə-ba 11.8-19; Galasi tián 3.8-18, 26-29)

¹³ Yu kàn nii də, u wá pa *Abərahámə də u dwíé tə, u nə wá kə luu wa, tıni luu. Yá Yu nıkanı təntə u nə kàn də Abərahámə, ku tà u nə zílí u mù Yu *nii tə, u nə pın *Moyizə nə yırı. Ku yì Yu kàn nıkanı təntə də Abərahámə, u nə jələ wá də u yì cígá tíu u yáa con, u nə kəni u waa u nə wuuu tə yırı. ¹⁴ Ku nə yì liù nə zílí Yu nii tə cıci nə pın u jə torı Yu con, u ka kə u waa Yu nə tə mù dahn yì tutu, yá Yu nıkanı tə kúú ba dahn jə. ¹⁵ Ka vı Yu nii, nə yáa zın Yu lıŋa. Yá bwálı tə nə Yu nii tə nə təl é, cuna yoo də təl é ku bwálı tə nə. ¹⁶ Ku mù yırı, ku dahn pın, liù nə kenı u waa Yu nə, u wá na Yu nıkanı wıən tə. Yá tə cígá yì wıən tə, Yu nə pın u pubwanu yırı. Yu nıkanı təntə dahn jə dahn ku pa Abərahámə dwíé tə mama nə. Ku tà dwíé tə, ku nə jə Yu nii tə cıci, ku yì də lià tə mama, ba nə kenı ba waa Yu nə wuuu, ndə Abərahámə nə. Ku mù yırı nə, nə mama dahn wáa Abərahámə nə ma bonə nə nıbeə. ¹⁷ Ku yì ndə ku nə púpúnı Yu sagı tə wa. Yu swın Abərahámə yoo, u wú: «À kàn nii də mú, sə à pa n ya dwíé kapupu nıbeə». Yá Abəra-

hamə nə ken u waa Yü nə wuuu, u cígá jigə nə mama nɪbɛɛ Yü yáá con. Mə u mù Yü nə pɪn mu tɪga nə, u ga pɪn won tə, ku yà nə təlá, dàñ wulə. ¹⁸ Yala mama yà kúù təlá, yá Abərahámə mù ga ja yala. U ken u waa Yü nə, ku ga pa u jì dwíí kapupu nɪbɛɛ, ndə ku nə púpúní Yü sagi tə wa, ku wú: «N dwíí wá ya dwíí kapupu». ¹⁹ Abərahámə yà kwɪn u bwələ bɪna bíí. Yá u tətə nɪ də, u mù də u kan Sara mɛ kwɪn, ba kúù wàri bìú ba luri. Yá də ku nətə mɛ, Abərahámə ken u waa Yü nə wuuu, u ga wà píí u kə u kwa. ²⁰ U ken u waa Yü nə wuuu, ku ga pa u jun dən. Yá u dàñ pɪn dun Yü nə. U wà bábílá fwa də nikanɪ tə, Yü nə kàn də wá, u ga wà Yü nii vɪ. ²¹ Abərahámə yà zəzən u yəé cígá mama də, ku tə, Yü nə kàn nii, sə u fwa, Yü jə dɪàn də, sə u ma tun ku, u pa ku jì. ²² Ku mù nə pɪn, Yü jələ Abərahámə də, u yɪ cígá tíú u mù Yü yáá con. ²³ Ku púpúní Yü sagi tə wa, ku wú: «Yü jələ Abərahámə də, u yɪ cígá tíú u mù Yü yáá con». Ku sugu təntə tà u mù cɪcɪ yɪrɪ, ²⁴ ku yɪ nə də yɪrɪ. Nə də keni nə waa Yü nə, yá Yü wá jələ nəba də, nə yɪ cígá tián u mù Yü yáá con. U mù nə píí u bwin nə *Yuu-Tiu Zwezi u lu tian wa. ²⁵ Ba gua u mù Zwezi təntə nə cuna tə yɪrɪ. Yá Yü píí u bwin wá, sə u ma pa nə ya cígá tián u mù Yü yáá con.

Zwezi pɪn, nə mù də Yü píí nə kə duən yuu

(1 Piyeɾə 1.3-9; 1 Zwan 4.9-10; Romə tián 8.32)

5 Nə keni nə waa Zwezi nə. Ku pɪn nə yɪ cígá tián Yü yáá con. Yá nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nə pɪn, bɪcan sié wulə nə mù də Yü pwərə wa. ² Nə keni nə waa Zwezi nə, yá nə dàñ twá də wá nə yí Yü yɪra, sə u fwa pubwanu nə yɪra. Ku pubwanu təntə yɪ ndə nabu-liyii nə, ku pɪn nəba mu máñá mama wuuu. Nə dàñ yɪ nə jwɛ nə nə jə yala də, nə wá na tori Yü dun tə wa yɪrɪ. ³ Ku tə nə sùrí lá, nə tə wulə nə jwɛ, nə nə wulə càn zənzən wa yɪrɪ. Nə yəé də, càn zənzən yáá pa liù ja pínú wuuu, u dən ká píí u kə u kwa. ⁴ Yá liù dən nə jə pínú, ku yáá pa u yɪ pùé nədu tíú, də yìèn nə swə tə yí wá. Də u nə ba u kwa kəni, ku yáá pa u jə yala. ⁵ Yá yala təntə bá gɪgarɪ wá tə dugu, Yü nə twá u *Sɪŋu tə nə, u nə pɪn nəba, u pa, nə zəzən nə yəé nə bɪcanɪ wa də, u swə nəba zənzən tə yɪrɪ. ⁶ Máñá don wa, nə yà nə ba dɪàn jə, sə nə jon nə tiàn nə cuna tə wa, Zwezi-Kərisə tɪga nə mù cuna lià yɪrɪ, máñá tə wa, Yü nə lu u tún. ⁷ Ku yɪ càn, sə liù sèe u tɪ liù don yɪrɪ, u nə yɪ cígá tíú. Ku tə nə yɪ liù tə, u nə tuŋa zəni zənzən, dun don liù wáá u ba fən dəri, sə u tɪ u yɪrɪ. ⁸ Yá ku dàñ nə yɪ Yü mù, u mù bɪrɪ nəba u nə swə nəba zənzən nətə. Máñá tə, nə yà tə nə yɪ cuna lià, Kərisə tɪga nə yɪrɪ. ⁹ Sún nə, Zwezi-Kərisə nə tɪga u jana tə ga nan, tə pɪn nə dàñ yɪ cígá tián Yü yáá con. Yá ku tə nə dwə, Zwezi-Kərisə wá jon nəba, Yü luŋa tə də wa. ¹⁰ Máñá don wa, nə yà yɪ Yü duŋa. Yá Yü dàñ pɪn nə mù də wá píí nə kə duən yuu. Ku twá u biù Zwezi-Kərisə tian tə nə. Yá ku tə nə dwə, də nə mù də wá nə píí nə kə duən yuu nətə, u wá twá u biù Zwezi-Kərisə tə nə píí u bwin u nan tian wa tə nə, u jon nəba nə cuna wa. ¹¹ Ku tà ku tə cɪcɪ, nə nə dí yáá nə swɪn. Yá ku tə nə sùrí lá, nə yɪ nə jwɛ, nə nə yɪ Yü lià

tə yɪrɪ. Ku nətə twá də nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə, u nə pɪn nə mù də Yü píí nə kə duən yuu sún nə.

Ku tə Adamə nə yɪ, də ku tə Zwezi nə yɪ

(1 Korentə tián 15.21-22, 41-49, 56-57; Romə tián 6.23)

¹² Cuna yɪ tə twá ləzwənə nədu nə, tə ma bà luu wa. Ku mù liù təntə nə yɪ Adamə. Yá cuna nə pɪn tian wulə. Ləzoni tə mama fwa cuna. Ku mù nə pɪn, ba mama ma mɛ, sə ba tɪ. ¹³ Cuna yá dí yáá tə wulə luu wa, də Yü tə wà u *nii tə pɪn *Moyizə nə. Yá máñá tə, Yü nə wà u nii tə pɪn Moyizə nə, u wà u nii tə cuna yoo swɪn. ¹⁴ Ku yɪ nətə, yá ku ga nə zɪgt Adamə máñá tə wa, ku bà ku yí Moyizə máñá tə wa, tian dí dɪàn zənzən ləzoni yuu wa. Tian dí lià tətə, ba nə wà cuna fwa ba ma dwə Yü nii nə, ndə Adamə nə. Adamə təntə yá nyɪn də Zwezi, u nə mɛ, sə u bà yìèn duən wa. ¹⁵ Adamə cuna tə, u nə fwa, də Yü pubwanu tə, u nə fwa nə yɪra, tà nədu. Lià zənzən tɪga ləzwəndua cuna yɪrɪ. Ku liù təntə nə yɪ Adamə. Yá Yü pubwanu zilé wiən tə, də u nə twá ləzwəndua don də nə, u fwa lià kapupu yɪra, u pubwanu tə yɪrɪ, də kúù zìən zənzən tə doni won mama. Ku liù təntə də nə yɪ Zwezi-Kərisə. ¹⁶ Yü zilé təntə də cuna tə ləzwəndua tə nə tun, tà nədu. Ləzwəndua cuna pɪn Yü buri ləzoni bura, sə u cùgù ba. Yá Yü pubwanu zilé tə, u nə fwa ləzoni yɪra, pɪn ləzoni tə dàñ yɪ cígá tián u mù Yü yáá con. Yá ba ga yɪ lià tə, ba nə dí yáá ba tun cuna kapupu. ¹⁷ Tian twá ləzwəndua cuna nə, tə ma dé dɪàn ləzoni mama yuu wa. Yá ku tə nə dwə, Yü kúù twá Zwezi-Kərisə nə, u ma fwa pubwanu zənzən ləzoni yɪra. U pɪn ba jì cígá tián u mù Yü yáá con. Yá ku twá də Zwezi-Kərisə cɪcɪ, ba dàñ wá na dɪàn ba ma ya mu wa, ba ga wá dé pàri də wá. ¹⁸ Nətə tə, ləzwəndua cuna nə pɪn, Yü buri ləzoni mama bura, sə u cùgù ba, mə nətə nə ləzwəndua də nə tun cígá yoo, Yü wá twá u də nə, u pa ləzoni kapupu ya cígá tián u mù Yü yáá con, ba ga na mu, ku nə ba zwèe u con. ¹⁹ Nətə tə, ləzwəndua nə vɪga Yü nii, ku ga pa ləzoni mama dàñ yɪ cuna lià Yü yáá con, mə nətə nə, ləzwəndua də nə zílí Yü nii, ku wá pa lià zənzən ya cígá tián Yü yáá con. ²⁰ Yü nii tə mù, u nə pɪn Moyizə nə, yɪ ku twi talɪkwa, sə u ma pa cuna kwen tə pùli tə sùrí lá. Yá bwálí tə nə, cuna tə dàñ nə pùli tə sùrí lá, Yü yáá fwa pubwanu zənzən ku bwálí tə nə, u ja lɛ tɪa nə. ²¹ Ku yɪ nətə, sə ku pa nətə tə, tian nə twá cuna nə, tə ma dé dɪàn ləzoni yuu wa, máñá don wa, tə pa ba tɪ, Yü pubwanu tə də jə dɪàn mama sún nə, sə ku pa lià ya cígá tián u yáá con. Yá Yü dàñ ga wá twá nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə, u pa ba mu tə, ku nə ba zwèe u con.

Nə duga nə cuna tə, sə nə twá Zwezi-Kərisə nə ya mu wa

(Kolosa tián 2.11-13; 3.1-10; Galasi tián 2.19-20; 1 Piyeɾə 4.1-2)

6 Bèèèe nə nə kúù wá swɪn? Ku mɛ, sə nə fwa cuna tə wuuu, sə Yü pubwanu tə kwen ku sùrí zənzən nə yɪra naaa? ² Abada! Ku tà nətə! Ku nə yɪ cuna yoo wa, nə mù yɪ ndə nə tɪga. Nə kúù wàri, nə píí nə fwa cuna wuuu, nə jə wulə. ³ Á yəé zəni də, nə mù lià tə mama, ba nə ləgə nəba níá wa ku twá də Yü yɪrɪ, ba

ga bon Zwezi-**Kərisə* yiri tə, ku yi ndə nə twá də wá, nə ti u tian tə. ⁴ Ku twá ba nə ləgə nəba níá tə wa, nə mù də u mù dān wulə tian wa. Yá nə nyina Yü twá u pàrì tə dun tə nə, u ma bwin Zwezi-*Kərisə* u li tian wa. Ku yi nətə, sə nə də lwān nə mu tə, sə nə ya Yü cwəŋə tə wa. ⁵ Ku pià ku biri də, nə mù də Zwezi nə twá duən nə ti u tian tə, nə kúu wá pií nə twá də wá, nə bwin nə nan, ndə u nə bwin u nan nətə. ⁶ Nə yəə də, ba nə paa Zwezi-*Kərisə* dagarə tə yuu, ba gu, nə yua nədwan tə də twá u nə ka ti. Ku nətə dān pın nə dé diàn, sə nə kúu dān ká pií nə fwa cuna tə, nə yua nədwan təntə yà nə pın nə fwa dí yáá nə. Yá nə dān kúu tə cuna ywəŋə. ⁷ Cígá, liù nə tuga, cuna kúu ba diàn jə u yuu wa. ⁸ Yá nə dān nə twá də Zwezi-*Kərisə* nə ti, nə pın cígá də, nə mù də u mù wá pií nə ya mu wa. ⁹ Nə yəə zəni də, Zwezi-*Kərisə* pií u bwin u nan tian wa, yá u kúu bá pií u ti. Tian kúu ba diàn jə u yuu wa. ¹⁰ Zwezi-*Kərisə* tuga naa nədu cici, ku ga yi nə cuna yiri. Yá síún nə, u wulə mu wa, u ga yi Yü nə ti. ¹¹ Mə ku yi nətə á də con. Á də mē, sə á jələ á tiàn ndə tuga nə, də ku nə yi cuna yoo wa. Yá ku twá á mù də Zwezi-*Kərisə* nə wə duən nə tə, á dān wulə mu wa, á ga yi Yü nə ti.

¹² Á yi lià tə, á nə wá ti. Á kúu dān ká pa cuna pií tə dé diàn á yuu wa, tə pa á zilí á fura yokukwınan tə nii. ¹³ Á dān ká sèe á pa á tiàn cuna nə, sə tə pií tə dé diàn á yuu wa, tə pa á tunja lwanı. Ku tə nə mē, á pian á tiàn Yü nə, ndə lià nə, ba nə bwin ba nan tian wa. Á tunja ku tə nə zian Yü yáá con. ¹⁴ Cuna kúu bá dé diàn á yuu wa, ku nə kúu tə kálú, sə á twá Yü nii tə, u nə pın Moyizə nə yiri. Á dān yi Yü nə ti aba, u pubwanu tə yiri.

Nə yi Yü tütònà

(Zwan 8.31-36; Romə tián 7.4-6; Titə 2.11-14)

¹⁵ Ku nətə dān pià ku biri bēēē? Nə yi Yü nə ti nəba, u pubwanu tə yiri, nə kúu tə kálú, sə nə twá u **nii* tə nə, u nə pın **Moyizə* nə. Ku mù təntə dān pià ku biri də, nə mē, sə nə fwa cuna naaa? Abada! Ku tə nətə! ¹⁶ Á yèrì yoo ku tə naaa? Á nə pın á tiàn liù nə, sə á tun á pa wá ndə ywəŋə nə, á cígá wá ya u ywəŋə, á sèe u nii. Ku nətə pià ku biri də, á nə yi cuna ywəŋə, tə mù nə wá kə aba tian wa. Nə à yəə, á nə kúu yi Yü tütònà, Yü wá pa á jì cígá tiàn u mù Yü yáá con, á nə sèe u nii tə yiri. ¹⁷ Mánjá don wa, á yà yi cuna ywəŋə. Yá síún nə, á dān sèe kàrà tə nii, ba nə kàrì aba, á ga twá ka nə də á waa mama. Ku mù nə pın, nə kəni Yü lèēē. ¹⁸ Yü li aba á cuna wa, yá á dān yi u ywəŋə, á tunja u cígá tə yiri. ¹⁹ Ku yi càn ku pa aba, sə á wàní á nì sugu dān lala. Ku mù nə pın, à sùràn tə yi ndə ləzoni sùràn nə yi nətə. Mánjá don wa, á yà sèe á kə á tiàn durən yìèn wa, də yokukwınan wa, tə ga dé diàn á yuu wa. Ku nətə biri də, á yi ndə cuna ywəŋə nə. Síún nə, á dān mē, sə á sèe á kə á tiàn Yü cígá tə wa, sə ku pa á yá á tiàn míámíán Yü jun wa wuuu. ²⁰ Mánjá tə, á yà nə yi cuna ywəŋə tə, ka twá Yü cígá tə nə yoo yà ba aba jə. ²¹ Bēēē nywarı nə á dān nı yoywanan təntə wə? Tə yìèn təntə jə cavura tə pa aba síún nə, tə yíguré nə yi tian yiri. ²² Yá síún nə, Yü dān li aba cuna wa. Yá á dān

jigə Yü tütònà. Á tutunı dān nə yi, sə á tun ku tə nə yi Yü cígá tə. Yá á nywarı dān nə yi, sə á yá á tiàn míámíán Yü jun wa wuuu, á ga tə wá na mu tə, ku nə ba zwēe Zwezi-*Kərisə* con, ku yíguré wa. ²³ Cuna ŋwírán nə yi tian. Yá zilé tə, Yü nə pın u pubwanu tə yiri, ku mù yi mu tə, ku nə ba zwēe Yü con, nə **Yuu-Tiu* Zwezi-*Kərisə* yiri.

Yü nii tə kúu ba diàn jə nə yuu wa

(Galasi tián 2.19-20)

⁷ Á nubla-ba, á yi lià tə, á nə yəə Yü **nii* tə, u nə pın **Moyizə* nə. Ku mù nə pın, à swın sùràn tə tə á con. Yü nii tə wá dé diàn ləzoni yuu wa, mánjá tə mama, ba nə wulə luu wa. ² Ku yi ndə kan nə swe u barı nə. Mánjá tə mama, u barı tə nə wá ya luu wa, Yü nii tə ba cwəŋə pın, sə u nan u barı tə con. Yá u barı tə dān nə tuga, Yü nii təntə, ku yà nə pın, u wulə u barı tə con, yoo kúu tələ u yuu wa. ³ Ku mù yiri nə, kan nə nan u barı con, u va u swe bēe don nə, də u barı tə wà ti, ba yáá swın ba wú kan təntə yi kacwaru. Yá ku ga nə yi kanbarı tə tuga, Yü nii tə yoo kúu tələ u yuu wa. U kúu tə kacwaru, də u nə pií, u swe bēe don nə. ⁴ Á nubla-ba, mə ku yi nətə á də con. Á wə á tiàn Zwezi-**Kərisə* yira, u nə tuga nə yiri. Ku nətə dān pın, Yü nii tə yoo wa, á yi ndə á tuga. Yá á dān yi liù don nə ti aba. U mù liù təntə nə yi Zwezi, u nə bwin u nan tian wa. Yá ku mù nə pın, nə mē, sə nə tun zənzən nə pa Yü nə, ndə tìú nə zıŋa bıa nətə. ⁵ Nə yəə də, mánjá don wa, nə yà tunja nə tətə fura yìèn. Nə cuna fura tə yà twá Yü nii tə nə tunja də nəba. Yá nə tətə fura yìèn təntə yà kəni nə-ba tian wa. ⁶ Yá síún nə, tian dān pwēe nə mù də Yü nii tə duən nə. Yá Yü nii tə, ku yà nə cì nə nə, ndə bān diè lià nə, kúu tələ nə yuu wa. Ku mù nə pın, nə dān zilí Yü-**Siŋu* tə nii, nə ma tunja nə pın Yü nə cwəŋə nədun wa. Nə kúu ba Yü nii tə, u nə pın Moyizə nə zilí, sə nə ma tun nə pa wá.

Yü nii tə ba liù jonə u cuna wa

(Romə tián 5.20; 3.19-20; Galasi tián 3.21-22)

⁷ Bēēē nə nə kúu wá swın? Yü **nii* tə yi cuna naaa? Abada! Ku tə nətə! Yá ku yi Yü nii tə cici nə, à twá, à ma lwarı cuna. Ku nə tə Yü nii tə nə swın, ku wú: «N wà mē, sə n pa n yii zu liù won!», à yà bá lwarı ku yoo təntə. ⁸ Cuna dān twá Yü nii tə nə, tə na diàn à yuu wa, tə pa à yii zu lià wiən yiri mama. Yü nii tə yà ga nə tələ, cuna də yà ba diàn jə. ⁹ Á mù con nə, mánjá don wa, də à nə yèrì Yü nii tə, à yà jə diàn. Yá mánjá tə, à nə lwarı Yü nii tə, cuna tə dān nı diàn à yuu wa. ¹⁰ Á dān ga jì ndə tigi nə. Mə ku twá nətə Yü nii təntə, ku yà nə mē, sə ku kə nə mu wa, dān pií ku kə nə tian wa. ¹¹ Cuna tə dān twá Yü nii tə nə, tə pa á dwá cwəŋə, tə ga pa tian ja nə. ¹² Ku nətə dān biri də, Yü nii tə mù cígá yi ku nan Yü con, Yü nii yoo tə də yi ku nan Yü con. Yü nii tə yi cígá, ku ga zian də. ¹³ Ku nətə dān yi ku biri də, Yü nii tə, ku nə zian wáá ku pın tian janı liù naaa? Abada! Ku tə nətə! Yá cuna dān nə twá won tə, ku nə zian nə, tə ma gu nə. Ku nətə tun, sə ku pa ba lwarı cuna nə ba zian nətə, də nətə tə nə dwə won mama.

Janja tə, ka yoo nə dà zənzən

14 Nə yəé zəni də, Yu *nii tə yi ku nan Yu con. Yá à mù yi ndə yonju nə, cuna nə yə, à ga yi ləzwənə mùù. 15 À tunja yìèn, à nə yəri tə dèh. Ku tə à nə pià, sə à fwa, ku tà ku mù nə à yáá fwa. Yá ku tə, à nə culi, mə ku mù nə, à yáá fwa. 16 Də à nə fwa yìèn tə, à nə ba pià, ku biri də, à sèe də, Yu nii tə zìen. 17 Síún nə, à mù nə kúù ba tə yìèn təntə tunja, ku dàh yi cuna tə, tə nə wulə də nə, nə tunja tə. 18 À dàh yəé də, à mù yi ləzwənə, à yura ga ba won mama jə ku nə zìen. À yáá pià, sə à fwa zəni. Yá ku dàh nə yí, sə à fwa zəni tə, à kúù wàri ku à fwa. 19 À yáá pià, sə à fwa zəni, yá à ba zəni təntə fwa. Lwanı tə, à nə ba pià, sə à fwa, mə ku nə à fwa. 20 Də à dàh nə fwa ku tə, à yáá nə ba pià, ku pià ku biri də, ku ká tà à tətə nə fwa tə, ku dàh yi cuna tə, tə nə wulə də nə, nə pın à fwa tə. 21 À dàh lwanı cwəŋə təntə nə yi nətu. Ku yi máŋá tə, à nə pià, sə à fwa zəni, lwanı tə nə yáá wulə à səpuni nə, sə tə cı à yáá nə. 22 À jə pup-wən zənzən də Yu nii tə à waa con. 23 Yá à dàh yəé də, diàn duən wulə də nə, tə nə pià tə kálı nə, sə à twá cwəŋə tə, ku nə ba zìen máŋá mama. Ku yoo təntə dàh janja də ku tə, à pubuŋa nə biri də, ku zìen. Ku mù nə pın, cuna dàh twá də Yu nii tə, u nə pın *Moyizə nə, tə pa à jì ndə bəh diè liù nə. 24 Nèh à nə, à jigə pucunı liù. À wàri tian yáá nə à jén. Wàà nə wáá nə u jonə tə jun wa? 25 Nə kəni Yu lèèèe nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yırı. Ku dàh nə yi à fura nə, à yi Yu nii tə, u nə pın Moyizə nə, yonju à pubuŋa wa. Yá ku nə kúù twá à tutunəe nə, à yi cuna yonju, tə nə twá Yu nii tə nə, u nə pın Moyizə nə, tə ja.

Yu-Siŋu tə dí diàn cuna yuu wa

(Galasi tián 3.13-14; 5.16-25)

8 Síún nə, Yu ba lià tə, ba nə yi Zwezi-*Kərisə nə ti bürà bürı, sə u cùgù ba. 2 Ku nətu biri də, liù nə yi Zwezi-Kərisə nə ti, Yu-*Siŋu tə, ku nə pın mu, dàh nə yi u cwəŋə. Yá cwəŋə təntə pın, Yu jon nə cuna yoo wa də tian yoo wa. 3 Ləzwənə bwàni tə pın, Yu *nii tə, u nə pın *Moyizə nə, yá wàri ku yoo təntə ku tunja. Yá Yu dàh wàni u tun ku yoo təntə. U pın u biú Zwezi jì ləzwənə, ndə cuna lià tə nə. U twi tia yuu wa, sə u jon cuna lià ba cuna wa. Yu twá nətu, u cùgù cuna diàn ləzoni yuu wa. 4 Yu fwa ku nətu, sə ku pa nə wàni nə ya cígá tián u yáá con, sə nə na diàn nə tun ku tə mama, Yu nii tə nə biri də, nə me, sə nə tun. Ku mù nə pın, nə kúù tà nə tətə fura tə nə kəni nəba cwəŋə wa. Ku dàh yi Yu-Siŋu tə nə kəni nəba cwəŋə wa. 5 Lià tə, ba nə yi ba tətə fura nə kəni ba cwəŋə wa, ba yáá tunja ba pùé yokukwınan fura. Yá lià tə, ba nə yi Yu-Siŋu tə nə kəni cwəŋə nə, ba mù yi ba twá ku tə nə, Yu-Siŋu tə nə pià. 6 Liù pubuŋa nə wulə u pùé yokukwınan fura yuu wa, u yi u vələ tian wa. Yá liù tə, u pubuŋa nə twá ku tə nə, Yu-Siŋu tə nə pià, u yi u vələ mu wa, ku nə ba zwèe Yu con, də bican sié wa. 7 Liù tə nə tunja u pùé yokukwınan fura, u yi Yu duŋu. U ba Yu nii tə zilı, u ga wàri ku u zilı tətə. 8 Lià tə, ba nə twá ba pùé yokukwınan fura nə, ba wàri Yu pùé ba poli. 9 Á mù kúù tà lià tə, á nə

twá á pùé yokukwınan fura nə. Á mù dàh yi á twá ku tə nə, Yu-Siŋu tə nə pià, ku nə wulə də aba yırı. Də liù nə ba Zwezi-Kərisə Siŋu † tə jə, u tà u mù liù. 10 Á tətə yi kálı, sə á ti á cuna tə yırı. Yá á dàh nə yi Zwezi-Kərisə lià tə, Yu pın á jì cígá tián u yáá con. Ku mù yırı nə, Yu pın aba Siŋu də mu. 11 Yu nə piı u bwin Zwezi-Kərisə u li tian wa. Də u Siŋu tə dàh nə wulə də aba, u mù Yu tə, u nə bwin Zwezi u li tian wa, u wá twá u Siŋu tə nə, ku nə wulə də aba, u pa á yıra tə nə me, sə tə ti piı, tə na mu.

(Kolosə tián 3.1-6; Galasi tián 4.4-7; 1 Zwan 3.1-3; 2 Korəntə tián 4.16-18; 5.1-5)

12 À nubıa-ba, nə mù dàh yi ndə jıŋıŋa nə. Yá jıŋı tə, ku nə wulə nə yuu wa, ku tà ləzoni pùé yokukwınan fura jıŋı. Nə kúù wà me, sə nə piı nə twá nə tətə pùé yokukwınan fura nə. 13 Á nə twá á tətə pùé yokukwınan fura nə, tian wá ja aba. Yá á nə twá Yu-Siŋu tə nə, á pwèe á tián də á pùé fura tutunukwınan tə, á wá ya mu wa, ku nə ba zwèe Yu con. 14 Ku dàh pià ku biri də, lià tə mama, Yu-Siŋu tə nə kəni cwəŋə wa, yi Yu bıa. 15 Yá Siŋu tə, Yu nə pın aba, ku tà Siŋu tə, ku nə wá piı ku kə aba ywəŋə tutunan wa, sə fən ja aba. Ku yi Siŋu tə, ku nə pın, á jì Yu bıa. Ku mù dàh nə pın, nə wáá nə bonə Yu, nə wú: «Baba, nə nyına Yu!» 16 Yu-Siŋu tə tətə biri nəba nə waa con də, nə cígá yi Yu bıa. 17 Də nə dàh nə yi Yu bıa, ku me, sə nə ja tori u con. Də nə nə sèe nə twá Zwezi-Kərisə nə, nə dé u càn tə, sə nə twá də wá, nə na dun, nə mù də u mù wá təri wiən tə, Yu nə kàn nii, sə u pa nəba.

Yu pià, sə nə twá nə ya u dun tə wa

18 À mù con, à buŋa də, càn tə tə nə wulə tə wa, síún máŋá ku tə wa, yi tutu dun tə nə, Yu nə wá biri nəba. 19 Wiən tə mama, Yu nə fwa tə dàni də bibàrù, máŋá təntə, Yu nə wá biri u bıa tə dun tə nəpon nəpon. 20 Wiən tə mama, Yu nə fwa twi tə jì wiən tə nə wá cugu. Ku tà wiən tə tətə nə pià ku nətu tə, ku yi Yu nə pın, ku tun. 21 Də ku nətu me, yala tə wulə tə pa wiən tə mama nə, Yu nə fwa, u nə wá jon tə mama diàn tə wa, tə nə cùgá tə yırı. Tə dàh wá tunı tə tiàn, ndə Yu bıa tə nə ti ba tiàn u dun tə wa nətu.

22 Yá nə dàh yəé də, zèn mama, wiən tə mama, Yu nə fwa, wulə wuwalu də càn wa, ndə kan nə pià u luri biú, u ga ní. 23 Yá ku dàh tà wiən təntə cıci, ku yi də nə mù lià tə me, Yu nə kən u Siŋu tə nə bicanı wa. Nə də yi nə ní nə waa con, nə ma dàni máŋá tə, nə nə wá jì Yu bıa cígá, sə Yu ga jon nə də nə yıra tə mama. Ku yi nətu nə də con, yá nə mù ga dí yáá nə na Yu-Siŋu tə, ndə təntən won nə, Yu nə pın nəba, ku nə biri də, nə wá na wiən tə duən tə mama. 24 Yu jon nəba, ku pa nə jə yala də, nə wá na ku tə, u nə wá pa nəba. Yá liù nə jə won yala, u nə twi u na ku, ku ká tà yala yoo. Won tə, liù nə ni, u kúù wáá yala u kəni ku nə naaa? 25 Yá nə yala tə nə yi nə ken won nə, nə nə ba ja, ku wá pa nə diàn ku də pínú.

† Də ba nə wú, Yu-Siŋu, nə à yəé Zwezi-Kərisə Siŋu, ku mama yi won nədu, Yu də Zwezi-Kərisə nə yi nədu tə yırı.

²⁶ Ku tə də ku nə súpí lǎ, Yu-Siŋu tə yǎa bà ku san nə-ba, nə bwǎnì tə yurí. Nə yèrì won tə, nə mɛ, sə nə lòrì Yu con, nə yjɔnɪ mǎŋǎ wa. Yá Yu-Siŋu tə mù dàŋ yǎa jon nə yuu nə, ku lòrì Yu də ku ní, nii nə wǎrì ku yoo ku maŋa. ²⁷ Yu də yǎə ku tə nə wulə læzwəŋə mama bɪ-can wa, u ga yǎə ku tə, u Siŋu tə nə pià. Yu-Siŋu tə yɪ ku lòrì Yu ndə Yu nə pià, sə ba lòrì wá nətɔ, ku pɪn lià tə nə, ba nə yɪ u mù Yu nə tɪ.

(Efezə tián 1.3-12; Romə tián 5.1-11)

²⁸ Nə tə yǎə də, Yu yǎa fwa yoo mama, sə ku kwen lià tə, ba nə swə u mù Yu. Yu dí yǎa u tún cwəŋə, u twá ku nə, u ma kúrì ba mù lià tǎntə. ²⁹ Yá ba mù lià tǎntə, u nə dí yǎa u kúrì, u dí yǎa u kə u sírì də, sə u pa ba nɪn də u biú Zwezi tə. Ku nətɔ dàŋ wá pa, u biú tə ya u bik-wɪa bia kapupu wa. ³⁰ Lià tə, Yu nə dí yǎa u kə ba sírì, u dí yǎa u kúrì ba də. U nə kúrì ba, u pɪn ba jì cígá tián u mù Yu yǎa con. Yá u nə pɪn ba jì cígá tián u yǎa con, u dàŋ pɪn ba u dun tə də.

Yu sonu tə nə mɛ nətɔ

³¹ Bèeèe nə nə kúù wá swìn? Də Yu nə wulə də nəba, wǎa nə wá zàn u zɪɪ nə nə? ³² Yu wá u biú tə tətə nə cì, u dàŋ ká dé càn tə. U sèe u yá wá læzoni jìlàn wa, u pa ba gu wá nə mama yuu yurí. Bèeèe dàŋ nə kúù cìgà, sə u súpí wiən tə mama u biú tə nə u pa nəba? ³³ Wǎa nə wǎa u burɪ də, nə mù lià tə, Yu nə kúrì, cùgù yoo u yǎa con? Yu tətə dàŋ nə pɪn, nə jì cígá tián u yǎa con. ³⁴ Wǎa nə wǎa nə búrà u búrì, sə u cùgù nəba? Zwezi-Kərisə tɪga. Ku tə nə dwə, u pií u bwìn u nan tɪan wa. Yá u dàŋ wulə Yu jɪzən † vǎn nə, u lòrì Yu nə yuu yurí. ³⁵ Bèeèe won dàŋ nə kúù wǎa nəba, ku li Zwezi-Kərisə sonu tə wa? Ku yɪ càn zənzən naaa? Nə à yǎə pucunɪ naaa? Nə à yǎə càn tə, lià nə kəni nəba tə wa naaa? Nə à yǎə niən nə jə nəba naaa? Nə à yǎə zurɪ nə jə nəba naaa? Nə à yǎə yoo tə ku nə pià nəba, sə ku gu naaa? Nə à yǎə ba nə wá kə lagurɪ síú nə bɪan nə naaa? ³⁶ Ku púpúní Yu sagɪ tə wa, ku wú:

«Mǎŋǎ mama ba pià ba gu nəba, n mù yurí. Ba ja nə-ba ba fwa ndə pee nə, ba nə ja vǎli nangura diè wa».

³⁷ Yá yìèn tǎntə mama wa, nə yǎa dé diàn tə nə dwə diàn yirì mama, ku twá də liú tə, u nə sóní nəba. ³⁸⁻³⁹ À mù zǎn à yǎə də, cígá mama won tǎlǎ, ku nə wá li nə-ba Yu sonu tə wa, u nə twá nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə, u burɪ nəba. Ku nə yɪ tɪan, nə à yǎə mɪ, nə à yǎə *malɪkɛ, nə à yǎə wiən tə, tə nə dé diàn luu ku tə yuu wa, nə à yǎə síún mǎŋǎ ku tə wiən tə, nə à yǎə mǎŋǎ tə, ku nə wá bà wiən tə, nə à yǎə diàn tián, nə à yǎə lanworu diàn, nə à yǎə tɪa yuu diàn, nə à yǎə won don mama, Yu nə fwa, ku wǎrì nəba ku li Yu sonu tə wa.

Yu kúrì Yɪzərayelə lià dwíí tə

(Romə tián 10.1)

9 À mù də Zwezi-Kərisə vwə duən nə, ku ga yɪ cígá nə, à wá swìn, à bá kunɪ kunkun. Yu-*Siŋu tə, ku nə wulə à pubuŋa wa, burɪ də, ku yɪ cígá. ² À pùə cùgù zənzən, à yura ga wiri mǎŋǎ mama. ³ Cígá mama à tətə yǎ swə, sə Yu cùgù à mù, sə u ga pwèe à də

† Ka jǎh piú jɪzən vǎn nə yɪ dun bwǎlǐ.

Zwezi-Kərisə duən nə, də ku yà nə wá pa lià tə, ba nə lurɪ à mù də ba mù mɛ dwíí nədu wa, ba ga yɪ à nubɪa tə boli u yura. ⁴ Ba mù nə yɪ *Yɪzərayelə lià tə, Yu nə kúrì, sə u pa ba jì u bia. U burɪ ba u dun tə. U jɪn *ni-marɪ də ba. U twá də *Moyizə u pa ba u *nii tə. U pɪn cwəŋə, sə ba tun ba pa wá. U kàn nikanan də ba. ⁵ Ba dwíí tə dəkuu yɪ ku nan nə nɪbara-ba dwíí tə wa. Mə ba mù dwíí tə wa nə, ba lurɪ Zwezi-Kərisə ndə ba nə lurɪ læzwəŋə nətɔ. U mù Zwezi-Kərisə tǎntə nə yɪ Yu, u ga wulə tə mama yuu wa. Nə pɪan dun mɛ wá mǎŋǎ də mǎŋǎ, ku nə ba zwèe. Amɪna!

Lià tə, ba nə yɪ Yu bia cígá cígá

(Galasi tián 4.22-31)

⁶ Ku tà à pià, sə à burɪ də, Yu nikanɪ tə dàŋ jìgə tutu. Ku cígá wa nə, ku tà lià tə mama *Yɪzərayelə † lià tə nə lurɪ, nə yɪ Yɪzərayelə lià cígá cígá. ⁷ Yá ku ma tà lià tə mama, ba nə lurɪ ba *Abərahəmə ‡ dwíí tə wa, nə yɪ u bia cígá cígá. Cígá, Yu swìn Abərahəmə con, u wú: «N wá twá də *Yɪzakə n na dwíí, ku bon n yurɪ». ⁸ Nəh, ku yoo tǎntə dǎh. Yu bia cígá cígá yɪ bia tə, ku nə twá də u nikanɪ tə, ba ma lurɪ ba. Ku tà bia tə, bɛɛ də kan nə pǎh duən nə, ba ma lurɪ də ba tətə fura. ⁹ Á nəŋə ku tə, Yu nə swìn u nikanɪ tə wa. U swìn, u wú: «Ku mǎŋǎ tǎntə tətə wa nə wá ku bà ku yí, à wá pií à bà, də Sara lurɪ biú».

¹⁰ Yá ku tà ku cɪcɪ. Rebeka də lurɪ yɪywɛɛ bələ nə nɪbɛɛ Yɪzakə nə. ¹¹⁻¹³ Də u tə wá yɪywɛɛ bələ tǎntə lurɪ, sə ba fwa zəni, nə à yǎə lwani, Yu swìn u con, u wú: «Zunu tə wá jì nyánú tə tütònù. Ku yɪ ndə ku nə púpúní Yu sagɪ tə wa, ku wú: «Á sóní *Zwakəbə, à ga varɪ Esau à dugɔ.»»

Ku yoo tǎntə tun, sə ku pa ku tə, Yu nə dí yǎa, u tanɪ u tún tə nii sú. Yu tətə nə yǎa kúrì lià tə. Ku tà ba tutu-nan nə yǎa pa u kúrì ba, ku yɪ u tətə fura nə, u yǎa twá u ma kúrì ba.

(Romə tián 11.22, 30-36)

¹⁴ Bèeèe nə nə kúù wá swìn? Ku pià ku burɪ də, kunkun yìèn wulə Yu də con, naaa? Abada! Ku tà nətɔ! ¹⁵ Yu swìn *Moyizə con, u wú: «Á wá dəri liú tə yinəgə zənzən, à nə pià, sə à dəri u yinəgə zənzən. À ga wá ya zəni à pa liú tə nə, à nə pià, sə à ya zəni à pa wá». ¹⁶ Ku nətɔ dàŋ burɪ də, Yu fura tə ba læzoni fura nə twá. Tə ma kúù ba ba kajaŋa də nə twá. Tə yɪ tə twá də u mù Yu tətə, u nə dəri yinəgə zənzən. ¹⁷ Ku púpúní Yu sagɪ tə wa də, Yu swìn *Farawon con, u wú: «N yɪ à sunɪ à tún mú piú, sə mǎŋǎ tə, n nə vɪga à nii, sə à burɪ mú à diàn tə, sə à yurɪ zu luu mama wa». ¹⁸ Ku burɪ nəba də, Yu yǎa dəri liú tə yinəgə zənzən, u nə pià, sə u dəri ku tíú yinəgə zənzən. Yá u yǎa pa liú don də vɪ u mù Yu nii, ku ga yɪ Yu tətə nə pià ku nətɔ.

Yu kúrì lià dwíí tə duən də wa

¹⁹ Ku wǎa ku pɪn liú bwe nə, u wú: «Də ku nə yɪ nətɔ, bèeèe nə pɪn, Yu yǎa caga lià duən nii nə, ba nə fwa cuna yurɪ? Liú tǎlǎ u nə wǎa yoo u fwa, də ku nə tà ku

†† Yɪzərayelə lià də Abərahəmə dwíí mɛ yɪ won nədu.

‡ Yɪzərayelə lià də Abərahəmə dwíí mɛ yɪ won nədu.

tə, Yu nə pià». Yá à mù wá le ku tíu, à wú: ²⁰ «N mù dàh nə yi wàà, u ma di tútúná nətu də Yu?» Liù nə ma wùrú, wùrú tə wàà ku tíu con ku swìn, ku wú: «Bèèèe nə pın, n ma nə nətən?» ²¹ Liù tə, u nə ma wùrú tə, jə cwəŋə, sə u fwa ku tə, u nə pià də dɔɔ tə. U wàá dɔɔ tə u pwèe bələ, u ti ku vàn don, u ma fwa wùrú nəzəŋu, ba nə li ba tún, ba ma tunja dun tutunan. U ga ti ku don tə, u ma fwa wùrú, ba nə ma tunja diun mama.

²² Yu yà pià u biri də, u luŋa zaŋa, u ga jə diàn də. Yá u jin pínú zənzən də lià tə, u luŋa tə nə zaŋa ba yuu wa, u yà nə mɛ, sə u cùgù ba u pa, ba jén u yáá con míámíán. ²³ Ku máná nədu təntə wa, Yu yà pià, sə lià tə lwarı u dun tə nə dáá zənzən nətu. U dəri lià duən yinəgə zənzən, u ga dí yáá u tanı ba u tún, sə ba twá ba ya u dun təntə wa. ²⁴ Nə mù nə yi ba lià təntə. Nə mama yi lià tə, Yu nə kúrí, sə nə ya u lià. Ku tà *Zwifə-ba dwíí tə cıci nə, u kúrí, u kúrí dwíí tə duən tə də. ²⁵ Ku yi ndə ku nə púpúnı Yu nii *sùsùndü Oze sagı tə wa, ku wú:

«Dwíí tə, ku yà nə tà à mù nyiən, síún nə, à wá bon ku à mù nyiən. Dwíí tə, à yà nə ba ku swə, síún nə, à wá bon ku dwíí tə, à dàh nə swə ku. ²⁶ Yá bwálı tə nə, ba yà nə swìn ba con də, ba tà à mù Yu lià, ba dàh wá bon ba, Yu tə, u nə wulə mu wa, bıa».

²⁷ Yu nii sùsùndü *Ezayi də swìn *Yızərayelə dwíí tə yoo, u biri, u wú:

«Yızərayelə dwíí tə də nə swə ku wá yà dání ndə muu nii kasılu nə, ba lià manclı cıci, nə Yu wá jon ba cuna wa. ²⁸ Ku tə Yu nə swìn də, u wá fwa tıa yuu wa, u bá dán u ma tun ku, u zwèe».

²⁹ Ezayi tə kùb dí yáá, u swìn, u wú:

«Yu tə, u nə wulə tə mɛ yuu wa, nə yá nə dwíí tə wa lià duən, sə ba yà lá. Ku nə tà nətu, də nə yà jigə ndə *Sodɔmə tián də Gomɔrə tián nə».

(Romə tián 10.3, 16-21; 3.19-29; Galasi tián 3.8-14)

³⁰ Bèèèe nə nə kùb wá swìn? Lià tə, ba nə tà Zwifə-ba mù yà ba ba tiàn kálú, sə ba ya cígá tián Yu yáá con. Yá síún nə, ba jigə cígá tián Yu yáá con, ba nə keni ba waa Zwezi-Kərisə nə yırı. ³¹ Yá Yızərayelə lià tə mù yà yi ba kálú ba tiàn, sə ba twá Yu *nii tə nə, sə ba ma ya cígá tián Yu yáá con. Yá ba wà wàni ba twá Yu nii tə nə, ndə ku nə mɛ nətu, ba va ba yí ku yígúrá. ³² Bèèèe dàh nə pın, ba wà cígá tián jı Yu yáá con? Yızərayelə lià yà pià ba twá ba tutunan nə, ba ma jı cígá tián Yu yáá con, yá ba ga kùb wá ba waa ken Yu nə. Ku mù nə pın, ba vi liù tə, Yu nə tun, ndə lià nə bwın ba tiàn kapan tə nə, ba tu. ³³ Ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú:

«Nəh à tún kapan Siyon † nə, lià nə mà ba nɛ ku nə, ba twı. Ku yi kapan tə, ku nə pın lià duga cwəŋə, ba jén. Yá liù tə, u nə keni u waa liù tə nə, Yu nə tun, cavra ba yí ku tíu».

(Romə tián 9.1-5; Galasi tián 3.21-29)

10 À nubıa-ba, à swə zənzən à waa con, sə Yu jon *Zwifə-ba mama ba cuna wa. À dàh ga lòrı Yu ku yoo təntə yırı. ² À wàà à swìn də, ba kəni ba kajaŋa mama, sə ba wàni ba tun ba pa Yu nə. Yá ba dàh nə yəri cwəŋə tə, ba nə mɛ, sə ba twá ba ma tun ku. ³ Ba

wà lwarı nətu tə, Yu nə yáa pa liù jı cígá tíu u mù Yu yáá con. Ku dàh pın, ba pià ba təntıan cwəŋə, sə ba ma wàni ba jı cígá tián Yu yáá con. Yá ba ga vi, sə ba twá Yu cwəŋə tə mù. ⁴ Zwezi-*Kərisə twi u pa Yu *nii tə, u nə pın *Moyizə nə, cwəŋə tə yí ku yígúrá. U fwa nətu, sə Yu pa liù tə mama, u nə ken u waa u mù Zwezi-Kərisə nə, jı cígá tíu Yu yáá con.

⁵ Máná don wa, Moyizə nə púpúnı Yu nii tə, u biri nətu liù nə mɛ, sə u twá ku nə, u ma jı cígá tíu Yu yáá con. U púpúnı ku, u wú: «Liù tə mama, u nə twá Yu nii tə mama nə, ku tíu wá na mu». ⁶ Yá ku dàh nə yi nətu tə, liù nə kəni u waa Yu nə, u ma jı cígá tíu u mù Yu yáá con, ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú: «Dàn ká swìn n waa con, n wú: «Wàà nə wá di Yu *sáñ nə?» Ku dèh nə yi: Wàà nə wá di u bon Zwezi-Kərisə, sə u cú? ⁷ Nə à yəé: Dàn ká swìn n waa con də, n wú: «Wàà nə wá cú tıa dèh nə?» Ku dèh nə yi: Wàà nə wá cú tıa dèh, u bon Zwezi-Kərisə, sə u bwın u nan tıan wa? ⁸ Yá ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú: «Yu sugu tə bwələ n yıra. Ku wulə n nii wa, ku ga wulə n bıcan də wa.» Mə ku sugu təntə nə, nə kàrı nə biri lià nə, nə ga swìn ba con, sə ba kə ba waa Zwezi-Kərisə nə wuu. ⁹ Də n nə swìn n biri n nii wa də, Zwezi-Kərisə yi *Yuu-Tiu lià yáá con, n nə kə n waa u nə, n ga pa cígá də, Yu bwın wá u lu tıga wa, Yu wá jon mú. ¹⁰ Ku yi cígá, də n nə ken n waa Zwezi-Kərisə nə, Yu wá pa n jı cígá tíu u mù Yu yáá con. Də n nə kùb swìn n biri n nii wa də, Zwezi-Kərisə yi Yuu-Tiu lià yáá con, Yu wá jon mú. ¹¹ Ku yi ndə ku nə púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú:

«Liù tə mama, u nə ken u waa Zwezi-Kərisə nə, cavra bá yí wá».

¹² Mə ku yi nətu ku pa dwíí tə mama nə. Ba tə nə yi Zwifə-ba, də ba tə nə yi *Gərekə-ba. Ba mama Yuu-Tiu yi nədu. U mù nə tərı u jıjə tə, u pın lià tə mama nə, ba nə boŋə ba kəni u nə. ¹³ Ku yi ndə ku nə púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú: «Liù tə mama, u nə boŋə u kəni Yuu-Tiu yırı tə nə, Yuu-Tiu wá jon ku tíu».

Yızərayelə lià wà Zwezi-Kərisə suywájú tə sèe

(Marəkə 16.15-16; Tutunan 13.45-49)

¹⁴ Yá ku dàh yi ku wá twá nətə, liù ma bon u kə *Yuu-Tiu nə, də u nə wá u waa ken u nə? Liù wá fwa nətə, u ma kə u waa Yuu-Tiu nə, də u nə wá ni də, ba swìn Yuu-Tiu yoo? Liù wá fwa nətə, u ma ni də, ba swìn Yuu-Tiu yoo, də liù nə təl, sə u swìn ku u biri? ¹⁵ Lià wá fwa nətə, ba swìn ku ba biri, də ba nə wá ba tun? Ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú:

«Lià tə, ba nə swìn suywájú tə ba biri, ba vəli jə pup-wən».

¹⁶ Ba mama dàh ga nə wá Yu suywájú tə nii zilı. Yu nii *sùsùndü *Ezayi də swìn ku yoo, u wú: «Yuu-Tiu, wàà nə pın cígá nə suywájú tə nə?» ¹⁷ Ku nətu biri də, ka kə waa Zwezi-*Kərisə nə, yi ku yáa twá də ku tə, liù nə yáa ni, də ba swìn ba biri. Yá ku suywájú təntə nə yi Zwezi-Kərisə suywájú tə.

¹⁸ À dàh pià, sə à bwe à jən: ku yi *Zwifə-ba wá ku sugu təntə ni naaa? Ba ni ku zəni! Ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú:

† Siyon yi paan tə, Zwerizalemə nə lwə ku yuu wa, yırı nədwan.

«Ba ni *tuntuna tə sugu tla yuu bwálí mama. Ba sùrán tə ga va tə yí luu yígúré».

¹⁹ À tə kúù pià, sə à bwe à jón: Zwifə-ba yi ba cígá yà wà ku nətu lwarí, naaa? Yu dí yáá u pa *Moyizə swìn, u wú:

«Á wá pa lià tə, à yà nə ba jələ ndə dwíí nə, yimən ja aba. Á wá pa á luja zàn lià tə yuu wa, ba tə nə ba yənu jə».

²⁰ Ku mù nə, Yu nii sùsùnù Ezayi də jin wudu, u swìn Yu yoo, u wú:

«Lià tə, ba yà nə ba nə pià, mə ba mù lià təntə nə ni nə. Á buri à tiàn lià tə nə, ba yà nə ba boŋə ba kəni à nə».

²¹ Yá Yu swìn Yizərayelə lià tə mù yoo, u wú:

«Duun mama, ku nə zigi jju ku va ku yí ttun, à yáa te à jin á dwíí don con, yá ku vi, sə ku sēe à nii, yá ku ga zi-ga à nə».

Yu wà Yizərayelə lià dwíí tə vi u dugu

(Romə tián 9.31-33)

11 À dān bwe, sə à jón: Yu yi u viga u tətə dwíí tə naaa? Abada! Ku tà nətu! À də tətə yi *Yizərayelə lià biú. Á yi *Abərahəmə nàú, Benzwamen dwíí dəkuu tə wa liú. ² Yu wà u tətə dwíí tə, u nə kúrí fuən fuən, vi u dugu, abada. Á yəé ku tə, Yu sagi tə nə swìn Eli yuu wa, máŋá tə wa, u nə caga Yu u buri də, Yizərayelə lià tə wà zəni fwa. ³ U swìn, u wú: «*Yuu-Tiu ba gua n nii *sùsùnà tə, ba mà n *joni kúré tə ba di. Á mù ciú dān nə ga, yá ba ga tə pià, sə ba gu à də». ⁴ Bēēē nə Yu dān le wá? Yu le wá u wú: «Á li bara mùrù barpe (7 000), à tún vān nə, à nə ti ba. Lià təntə tə wà nadwana yuu twi kunkun yi tə, ba nə boŋə «Baalə», yáá con, ba ma jin wá». ⁵ Zən ku tə də yi ndə ku nə. Lià mancun tə wulə Yu nə twá u pubwanu tə nə, u kúrí ba. ⁶ Yá ku dān nə yi Yu pubwanu, tə nə pin u kúrí ba, ku buri də, ku tà ba tutuŋi yiri. Də ku yà nə yi ba tutuŋi yiri, Yu pubwanu tə yá bá ja dēñ. ⁷ Ku dēñ nə yi bēēē? Won tə Yizərayelə lià yà nə pià, ba wà ku ni. Yá lià mancun tə, Yu nə kúrí Yizərayelə lià tə wa, ba mù ni ku tə, ba nə pià. Ba duən də yun yà dà, ⁸ ndə ku nə púpúní Yu sagi tə wa, ku wú:

«Də zən mama, Yu pin ba pubuŋa tə dwèe. U púé ba yíá nə, ba dān ká na. U swìn ba zian, ba dān ká ni».

⁹ Plú Davidə də swìn, u wú:

«Pa ba cànì tə, ba nə dé jì won, ku ja ba, ndə ba nə ken nyali, ba ma ja ganaŋu nətu. Pa tə cànì təntə ya ndə buu nə, sə ba tu ku wa. Pa ba na càn zənzən, ku dēñ nə. ¹⁰ Pa ba yíá jén, ba dān ká na lá. Kə càn ba nə zənzən, n ga pa ba kwá tla, máŋá mama».

¹¹ À dān bwe, sə à jón: Zwifə-ba mà ba naa nə ba tu, sə ba kúù dān ká pií ba zàn míámíán naaa? Abada! Ku tà nətu! Yá Zwifə-ba nə viga Yu *nii tə, ba ga tu tə, dān nə pin, Yu pií u jon dwíé duən ba cuna wa. Yu fwa ku nətu, sə u pa, ku wugwlu ja Yizərayelə lià tə. ¹² Ba nə viga Yu nii tə, ba ga tu tə pin, Yu fwa zəni zənzən lià tə mama yira. Zwifə-ba kwìn ku tə nə, ba yà nə me, sə ba na, ku ga pa Yu fwa zəni zənzən dwíé tə duən tə ma-ma, ba nə tà Zwifə-ba yira. Ku nətu dān buri də, máŋá

tə, Zwifə-ba mama nə wá pií ba bà, Yu zəni tə dān wá kwen ku sùrí.

Nətu Yu nə jon lià tə, ba nə tà Zwifə-ba ba cuna wa

(1 Korəntə tián 4.7; 10.11-12)

¹³ Síún nə, à dān pià, sə à swìn á mù lià tə, á nə tà *Zwifə-ba con. Á yi Yu *tuntunu, u nə tun á mù lià tə, á nə tà Zwifə-ba con. Á jələ də tutuŋi təntə, Yu nə pin nə, jə dēñ ku doni won mama. ¹⁴ À swìn ku tutuŋi tən-tə yoo Zwifə-ba con, sə à pa ku wugwlu ja à dwíí tián Zwifə-ba, sə ku pa ba duən pií ba bà Yu con, sə u jon ba ba cuna wa. ¹⁵ Máŋá tə, Yu nə dugu Zwifə-ba vān nə, u mù də dwíé tə duən tə mama lià luu wa, pií ba kə duən yuu. Yá máŋá tə, Yu nə wá pií u ja Zwifə-ba u kə u con, ku dān wá ya nətə? Ku wá ya ndə lià yà nə tuga, yá ba dān ga pií ba bwin ba nan.

¹⁶ Nə yəé də, ba nə pin dipen təntən kukuu Yu nə, ku pià ku buri də, dipen tə mama dān yi Yu nə ti. Ba nə kúù pin wá tiú dagalu, ku pià ku buri də, ku nēe tə də yi u mù nə ti. ¹⁷ *Yizərayelə lià yi ndə sàñ tiú nə, Yu nə cwēn. Yá u ga gwəŋə ku nēe duən u dugu. N mù liú tə, n nə tà Zwifə, n yi ndə gau con tiú nə, Yu nə gwəŋə ku nēe, u ja bà u vwa u marí sàñ tiú tə, nēe tə bwálí nə. Nēe təntə də dān twá tə vaŋa tiú tə níá tə, ndə ku tətə nēe tə nə, tə yà nə ga ku yuu wa †. ¹⁸ Yá dān ká ywān ku yoo təntə, n ma fwa fwiə Zwifə-ba yáá con, ba nə yi ndə sàñ tiú nēe nə, ba gwəŋə ba dugu. Də n nə fwa fwiə nətu, sə n lwarí də, tiú dagalan nə pin diàn ku nēe nə, ku tà ku nēe nə pin diàn ku dagalan nə.

¹⁹ N wáá n swìn, n wú: «Yu dugu Zwifə-ba duən vān nə, ndə u nə gwəŋə sàñ tiú nēe u dugu, sə u ga ja à mù u kə u con, ndə u nə gwəŋə gau tiú nēe, u vwa u marí sàñ tiú yira nətu». ²⁰ Ku yi cígá. Zwifə-ba yi ndə tiú nēe nə, Yu nə gwəŋə u dugu, ba nə wà ba waa ken u nə tə yiri. N mù yi ndə gau tiú naa nə, Yu nə gwəŋə u vwa u marí sàñ tiú yira, n nə keni n waa u nə wuuu yiri. Dān ká ywān ku nətu, n ma fwa fwiə. N yi n me, sə zūri n yira! ²¹ Də Yu nə wà Zwifə-ba yá, ba mù yà ga nə yi sàñ tiú tə nēe tətə, n buŋa də, u wārì ku u tuŋa n mù yira naaa? ²² Cugu yəbə, Yu yi wuywanyən, u yoo cà də. Yu yoo cà lià tə yuu wa, ba nə mà ba naa nə ba ga tu. Yá u waa ywán n mù yuu wa, də n nə wà pií n yá u cwəŋə tə. Yá n dān nə pií n yá Yu cwəŋə tə, u wá gwəŋə n də u dugu vān nə, ndə tiú naa nə. ²³ Ba mù Zwifə-ba nə me máŋá don wa, ba pií ba kə ba waa Yu nə, u jə diàn, sə u pií u kə ba, ba bwálí tə nə, ba yà nə wulə. Ku yi ndə ba nə gwəŋə tiú nēe, ba ga pií ba vwa tə ba marí tə bwálí nə. ²⁴ N mù liú tə, n nə tà Zwifə, n yi ndə gau tiú nēe nə, Yu nə gwəŋə u ja bà, u vwa u marí sàñ tiú yira. Də Yu nə wānì u tun yoo, nətu liú mama yáá nə ba tuŋa tián yira, n me, sə n lwarí də, Yu tə wáá Zwifə-ba u pií u kəni ba bwálí nə. Mə ba mù yà nə yi sàñ tiú tə nēe tətə.

† Ku yi tiú, ba nə gwəŋə ku don naa, ba vwa ku yira, tə ga nu tə marí duən nə. Ku mù tiú təntə bia zŋu máŋá nə yí, ku dān wá zŋu tiú tə, ba nə gwəŋə ku naa tə bia.

Yu wá jon Yizərayelə dwíí tə ba cuna wa máńǵá don wa

²⁵ À nubla-ba, à pià, sə á lwarı cıgá tə, ku nə sàgè, sə á dànà ká bún də, á yı yənu tián. Cıgá təntə nə yı *Yizərayelə là tə vən don yun yın diàn. Yá ku wá ya nətu wuuu, ku va ku yı máńǵá tə wa, dwíí tə duən là tə, ba nə tà *Zwifə-ba, yá ba ga kəni ba waa Yu nə, nii nə wá cé. ²⁶ Ku mù təntə kwa nə, Yu dahn wá jon Yizərayelə là tə mama ba cuna wa, ndə ku nə púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú:

«Liù tə, u nə jonə là ba cuna wa, wá nan Siyon † u bà. Á mù nə wá pa *Zwakəbə †† dwíí tə là tə twá à nə.

²⁷ Nəh *nimaru tə, à nə wá tún à mù də ba pwərə wa, máńǵá tə, à nə wá kwən ba cuna tə à lı».

²⁸⁻²⁹ Zwifə-ba vıga Yu suywáńǵú tə, ku pa ba jı Yu duńa. Ku yı nətu, sə ku pa Yu jon á mù là tə, á nə tà Zwifə-ba, á cuna wa. Yu nə pın won, u kúu ba piı u jonə ku. Yá u nə kúrí liù, u ba u nii piı u kwànı. Yá Yu yà kúrí ba, sə ba ya u mù nyiən. U kàn nii də ba nıbara tə, ku mù nə pın, u tə ma swə ba. ³⁰ Máńǵá don wa, á mù là tə, á nə tà Zwifə-ba, á yà ba Yu nii zılı. Yá síún nə, Yu dəri á yinəgə zənzən, Zwifə-ba nə vıga u nii tə yırı. ³¹ Zwifə-ba də con, mə ku wá ya nətu. Síún nə, ba ba Yu nii zılı, ku pa Yu piı u dəri á yinəgə zənzən. Yá máńǵá don dahn wá bà, ba də nə wá piı ba kə ba waa Yu nə, sə u ga dəri ba yinəgə zənzən. ³² Yu dahn nə pın ləzoni tə ma-ma lwarı də, ba ba u nii zılı, sə u ga wànı u dəri ba yinəgə zənzən.

Yu dáá, u doni won mama!

³³ Cıgá mama, Yu dáá zənzən! U wubuńa tə də u yənu tə dəh lú zənzən. Liù mama wàrı Yu conı tə də nətu tə, Yu nə bürı là bürà, u lwarı. ³⁴ Ku yı ndə ku nə púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú:

«Wàà nə yəə ku tə *Yuu-Tiu nə buńa? Wàà nə wàá wá n kwè?»

³⁵ Wàà nə wànı u dí yáá u pa won Yu nə, sə ku pa Yu də piı, u ńwın ku tíu ku yırı? ³⁶ Cıgá, wiən tə mama nan u mù. Wiən tə mama yı u mù nə, tə twá tə ma wulə, tə ga yı u mù nə tu. Nə pian dun Yu nə, máńǵá də máńǵá, ku nə ba zwèe! Amına!

Nətu Kərisə là nə mə, sə ba ya

(1 Korəntə tián 6.19-20; Efezə tián 4.1-16; 1 Piyerə 4.10-11)

12 À nubla-ba, à pià, sə à kwè aba, Yu nə dəri nə yinəgə tə yırı. Á pian á tiàn Yu nə, ndə won nə, ba nə ma fwa *jonı. Də á nə fwa nətu, ku jonı təntə yı ndə á mu nə, á pın Yu nə, yá ku ga wá poli u pùé zənzən. Mə ku mù nə yı cıgá cıgá bürà, á nə bwl Yu nə. ² Á kúu dahn ká twá luu wiən fıra nə. Á kənə diàn, sə Yu pa aba pubundura, sə ku pa á mu tə lwań. Ku mù nə wá pa á yəni ku tə, Yu nə pià. Yu pià, ku tə nə zıən, ku tə nə poli u pùé, də ku tə nə yı cıgá.

† Siyon yı paan tə, *Zwerizaləmə nə lwè ku yuu wa, yırı nədwan.
†† Zwakəbə yı dwíí dəkurən fugə bələ nyına. Yu pın wá yırı don, ku mù nə yı Yizərayelə. Zwakəbə yırı tə Yizərayelə dwíí tə mama yoo ku swın, sagı tə bwálı ku tə wa.

³ Yu twá u pubwanu tə nə, u pa à jı u tütùnù. Ku mù nə pın, à wàá á liù mama con à swın, sə u dahn ká kə u tiàn bwálı tə nə, u nə wà lá yı. Yá á liù mama dahn mə, sə u bún, u lwarı won tə, Yu nə tərı u pa wá, ku twá də u waa tə, u nə kən Yu nə. ⁴ Ləzwənə yıra tə mama yı won nədu, ku ga jə nandaran tə nə dáá. Yá nandəwə ma-ma də ga jə ku tutuńı, ku nə ba nyun də ku don tutuńı.

⁵ Mə ku yı nətu nə də con, nə nə yı Zwezi-*Kərisə là tə. Nə dáá, nə ga yı yıra nədu. Yá nə dahn marı duən nə, ndə nandaran tə nə marı duən nə nətu. ⁶ Yu twá u pubwanu tə nə, u pa tarpınan yırə yırə nə liù mama nə. Də Yu nə pın mú tarpıwın, sə n wànı u nii sùràn n jon n swın, n mə, sə n twá n waa tə nə, n nə kən Yu nə, n ma swın tə sùràn təntə. ⁷ Də Yu nə pın mú tarpıwın, sə n tun, n pa ba duən nə, sə n twá ku nə, n tun n pa ba. Də Yu nə pın mú tarpıwın, sə n kəri là duən, sə n kəri ba. ⁸ Də Yu nə pın mú tarpıwın, sə n kwè là, sə n kwè ba. Də Yu nə pın mú tarpıwın, sə n pa wiən là nə, sə n pa tə ba də n waa mama. Də Yu nə pın mú tarpıwın, sə n ya yáá tíu, sə n tun ku yoo tə də yawala. Də Yu nə pın mú tarpıwın, sə n dəri là yinəgə zənzən, sə n tun ku yoo tə də pupwən.

(1 Piyerə 3.8-12; 4.7-9; Matıə 5.38-48)

⁹ Á swéné là tə cıgá cıgá də á waa mama. Á pian lwanı ya á culu. Á vwıə á tiàn won tə nə, ku nə zıən. ¹⁰ Á dahn swéné duən cıgá cıgá də á waa mama, ndə nubla nə mə, sə ba sóni duən nətu. Á kənə kajańa, sə á liù mama zılı u don u donı! ¹¹ Á bıbara á tun á pa *Yuu-Tiu nə də á waa mama! Á dahn ká pa yayıa zu aba! ¹² Á fwa pupwən máńǵá mama, yala tə yırı, á nə jə Yu con. Á jana pínú càn tə wa, á ga jun Yu máńǵá mama. ¹³ Á pian wiən là tə nə, ba nə yı Kərisə nə tu, ba ga ba won jə, sə ba ma san ba tiàn nə. Ba tə, ba nə twı ba zurı á diè wa, sə á sèe á ja ba zəni.

¹⁴ Á lwərə Yu, sə u fwa zəni là tə yıra, ba nə kəni aba càn wa. Á dahn ká ləri Yu, sə u cùgù ba. ¹⁵ Də là tə nə wulə pupwən wa, sə á də ya pupwən wa də ba. Ba nə kúu yı ba wulə kwıre wa, sə á də kwi də ba. ¹⁶ Á pian á pubuńa ya nədu duən yuu wa. Á dahn ká pià dun bwálı, á pa á tiàn nə. Yá á dahn muńə á tiàn duən yáá con, sə ku pa á wànı á tun tutunbii tətə. Á dahn ká bún á waa con də, á yı yənu tián.

¹⁷ Liù mama nə fwa lwanı á yıra, á dahn ká fwa lwanı, á ma ńwın ku tíu. Á kənə diàn, sə á fwa ku tə nə zıən là tə mama yáá con. ¹⁸ Á kənə diàn, á fwa ku tə mama, á nə wàá, sə á mù də là tə ya duən nə də bıcan síó, də ku nətu yà nə wàá ku tuńa. ¹⁹ À nubisoni-ba, á mù dahn ká bún, sə á tun lwanı, á ma ńwın là tə, ba nə tuńa lwanı á yıra. Á dahn yá ba, sə Yu luńa zàn ba yuu wa. Ku yoo təntə púpúnı Yu sagı tə wa: «Yuu-Tiu swın, u wú: Á mù nə wá kə ba càn wa, à ma ńwın lwanı tə, ba nə tun á yıra». ²⁰ Ku tə nə kúu zıən ku donı, ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú:

«Də niən dahn nə jə n duńu, sə n pa wá wodiı, sə u dđ. Nanyunı nə kúu jə wá, sə n pa wá níá, sə u nyu. Də n nə fwa nətu, ku yı ndə məncala ‡ nə, n tuńə u yuu wa».

‡ Ku dahn nə yı, də n nə fwa nətu, cavıra wá ja ku tíu.

21 Dàn ká dugu n tián n pa lwanı dé diàn n yuu wa. Tun zəni máńá mama, sə n mù nə wàní, n dé diàn lwanı yuu wa.

Á zılı́ á lou nii yun tián tə nii!

(1 Piyerə 2.13-17; Likə 20.20-26)

13 Yun tián tə mama, ba nə wulə á lou nii tə yuu wa, ʔi ʔu nə tın ba. Yá ku dahn ʔi ʔu nə pın, ba wulə á yuu wa. Ku tà ba tətə diàn nə pın, ba wulə á yuu wa. Ku mù nə pın, á liù mama mɛ, sə u zılı́ yun tián tə nii, ba nə wulə á lou nii tə yuu wa. ² Liù dahn nə vıga yun tián təntə nii, ku ʔi ku tə, ʔu nə tın tə nii nə u vıga. Yá lià tə, ba nə vı ku nətu tə nii, ba wá buri ku tián bura ku ʔıri, ba ga cugù ba. ³ Lià tə, ba nə tuɟa zəni, wə mɛ, sə ba dəri yun tián təntə fən. Ku ʔi liù tə, u nə tuɟa yolwana, nə mɛ, sə u dəri ba fən. Də n mù nə ba pià, sə yun tián tə fən ja mú, n mɛ, sə n fwa zəni, sə ku pa ba bu n nə. ⁴ Ba mù yun tián təntə ʔi ba tuɟa ba pın ʔu nə, ba pià, sə ba san mú, sə n fwa zəni. Yá n dahn nə tun yolwan, n mɛ, sə n dəri ba fən. Ku tà tutu, ʔu ma pa ba kə diàn ba jlan wa. Ba ʔi ba tuɟa ba pın ʔu nə, sə ba kə lià tə, ba nə tuɟa yolwana tə càn wa, sə ku buri də, ʔu luɟa zaɟa ba yuu wa. ⁵ Ku mù təntə ʔıri, n mɛ, sə n zılı́ ba nii. Ku tà ʔu luɟa tə cıci ʔıri, nə pın n mɛ, sə n zılı́ ba nii. Zılı́ ba nii, n tətə nə yəə n pubuɟa wa də, n mɛ, sə n zılı́ ba nii tə ʔıri.

⁶ Mə ku mù yoo təntə ʔıri nə, á ma ɟwın lanpwərən tə də. Yá yun tián təntə, ba nə jonɟə tə lanpwərən tən-tə, də ʔi ba tuɟa ba pın ʔu nə ku tutuɟi təntə wa. ⁷ Á ɟwıán ku tə, á nə mɛ, sə á ɟwın á pa ba liù mama nə. Ku nə kúu ʔi ba tə, ba nə jonɟə á wiən yuu ɟwırán, sə á ɟwın tə də á pa ba. Ku nə ʔi lià tə, ba nə lé á yuu lan-poo tə, á ɟwıán ku á pa ba. Ku nə ʔi lià tə, ba nə mɛ, sə á zılı́ ba, sə á zılı́ ba zəni. Ku nə ʔi lià tə, ba nə mɛ, sə á pa ba dun, sə á pa ba dun zəni.

Nə swəné duən

(Matie 22.35-40; 1 Zwan 3.11-23)

⁸ Á dahn ká pa liù mama jıɟi ʔa á yuu wa. Jıɟi tə ku nə mɛ, sə ku ʔa á yuu wa, ku mù nə ʔi, sə á sóni duən á súri lá. Liù tə, u nə swə u duən tə, u zılı́ ʔu *nii ʔiən tə mama, u nə pın *Moyizə nə. ⁹ ʔu pın nii nəba, u wú: «Dàn ká cwàri, dahn ká gu liù, dahn ká ɟu, dahn ká pa n ʔii zu liù won». ʔu nii tə ʔiən təntə, də tə duən tə mama, ʔi tə wulə yoo nədu ku tə wa, ku mù nə ʔi: «Sóni n don, ndə n tətə nə!» ¹⁰ Də liù nə swə u don, u bá wàní u fwa lwanı u ʔıra. Ku dahn buri də, liù nə swə u don, u zılı́ ʔu nii tə mama.

Á kəné á síri á diàn Zwezi-Kərisə nə piı u biàn tə

(Efezə tián 5.8-18)

¹¹ Á kəné diàn nətu, á nə yəə máńá tə, á nə wulə ku wa zən ku tə ʔıri. Síún nə, máńá yí, sə á súri á yíá, á zàn dwıan nə. Máńá tə nə nə ken nə waa Zwezi-*Kərisə nə, də máńá yà tə ɟúná, sə ʔu bà u jon nəba. Yá síún nə máńá dahn bwələ, sə ʔu tun ku. ¹² Máńá ga mancın, ndə tta nə bwələ puru, yá yikunu dahn wá zwəe. Nə dahn duga yikunu wa tutunkukwınan tə. Nə

dahn mɛ, sə nə ja ʔu diàn tə, ndə kwatara zıla nə, sə nə wàní nə twá poni cwəɟə tə. ¹³ Nə dahn pıan nə tutunɛ ʔa zəni, ndə liù nə mɛ, sə u ʔa nətu poni wa. Nə dahn ká jəh duən nə, nə nyu swana nə bubunı. Nə à yəə nə dé wodirən zənzən, nə ja lɛ. Nə à yəə nə cwàri də duən. Nə dahn ká jəh duən nə, nə ma tun ʔiən gurə gurə, nə à yəə nə dı jara də duən. Nə dahn ká pa wug-wıu ja nəba. ¹⁴ Á pıan, á ʔa ndə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə. Á kúu dahn ká piı á bın á pùə fura yokukwınan tə yoo, á yà nə swə tə fəɟú, sə ku pa á piı á fwa tə.

Nə wə mɛ, sə nə cəgə duən

(1 Korentə tián 4.3-5; 10.23-33; Romə tián 15.1-7)

14 Á síá, sə *Kərisə lià tə, ba nə ba diàn jə ʔu cwəɟə tə wa, yà á púli tə wa. Á dahn ká fwa tútúná ku tə yuu wa, ba nə buɟa ba waa con. ² Liù don wulə, u mù nə ba won mama culi, u mù dé tə mama. Yá u don də wulə, u nə ba diàn jə ʔu cwəɟə tə wa, ku pa u mù ba won don dé, də ku nə tà davuran cıci. ³ Liù tə, u nə ba won mama culi, dahn ká gwıən liù tə, u nə ba wiən duən dé. Liù tə də, u nə ba wiən duən dé, dahn ká cəgə u tə, u nə ba won mama culi, ʔu nə sɛe u də tə ʔıri. ⁴ Nə mù nə ʔi wàà, n ma cəgə *Yuu-Tiu tútúnú? Də nə Yuu-Tiu tútúnú nə fwa zəni, nə à yəə u nə fwa lwanı, ku ʔwəɟá nə Yuu-Tiu, u nə ti wá. Ku ba mú ʔwəɟá. Yá nə Yuu-Tiu tútúnú fwa zəni, nə Yuu-Tiu nə wáà u pın u fwa zəni tə ʔıri.

⁵ Lià duən buɟa də, diın don wulə, ku nə dwə diàn tə duən. Yá lià duən də ga buɟa də, diàn tə mama ʔi won nədu. Ba liù mama dahn nə mɛ, sə u lwanı ku tə, u nə buɟa u waa con, cígá cígá. ⁶ Liù tə, u nə kəni dun diın don nə, u doni diàn tə duən, u ʔi u fwa nətu, sə u ma pa dun Yuu-Tiu nə. Liù tə, u də nə ba wodiı mama culi, u də dé won mama, sə u ma pa dun Yuu-Tiu nə, u ga kəni ʔu lɛeɛe ku tə ʔıri, u nə dé. Liù tə də, u nə ba wiən duən dé, u də ba wiən duən dé, sə u pa dun Yuu-Tiu nə, u də ga kəni ʔu lɛeɛe. ⁷ Yá nə liù mama dahn tà u mu wulə luu u cıci ʔıri, nə liù də mama ga ba ti, u cıci ʔıri. ⁸ Yá nə mu tə dahn nə wulə luu wa, ku ʔi nə wulə Yuu-Tiu ʔıri. Nə kúu nə tıga də, ku ʔi nə tıga Yuu-Tiu ʔıri. Nə mu tə dahn nə wulə, nə à yəə ku nə tıga, nə tə ʔi Yuu-Tiu nə ti nəba. ⁹ Ku ʔi cígá, Zwezi-Kərisə tıga, yá u piı u bwin u nan, u wulə mu wa, sə u dé diàn tıga də læzwənəɟə mɛ yuu wa. ¹⁰ Sə n mù dahn ʔi, bɛeɛe nə pın n ma cəgə n don tə, u nə ʔi n nubiu Kərisə ʔıri? Sə n mù ʔi, bɛeɛe nə pın n ma goni n don tə, u nə ʔi n nubiu Kərisə ʔıri? Nə mama wá zıɟı ʔu yáá con, sə u buri nə bura. ¹¹ Ku ʔi ndə ku nə púpúnı ʔu sagı tə wa, ku wú:

«Ku ʔi cígá, à ʔi Yuu-Tiu tə, à nə wulə mu wa. Ku mù nə pın, à mù nə swın, à wú: Liù mama wá tu u nad-wana yuu à yáá con, liù mama ga wá súri u tətə nii, u pa dun à mù ʔu nə».

¹² Ku dahn pià ku buri də, nə liù mama wá tın u nii u tián nə ʔu yáá con.

Nə dānà ká yugu liù, nə li Yü cwəŋə tə wa

(1 Korəntə tián 8.1-13; Kolosə tián 2.16)

¹³ Nə kúù dānà ká cəgə duən. Á dān kənə á pubuŋa wa də, á wà mɛ, sə á fwa won mama, ku nə wá ya ndə kapan nə, á nə ken á duən *Kərisə lià tə yáá con, ba nə wá mà ba nɛɛ ku nə ba tu, nə à yəə ku nə wá pa ba pií ba yá Yü cwəŋə tə. ¹⁴ Á mù də *Yuu-Tiu Zwezi vwə duən nə. Yá ku dān pɪn, à yəə zəni zəni də, wodiú ma-ma təlɛ, ku tətə nə yɪ durən won Yü yáá con. Yá liù tə, u dān nə buŋa də, wodiú don yɪ durən wodiú, u wà mɛ, sə u dé ku, u nə buŋa u waa con də, ku yɪ durən tə yɪrɪ. ¹⁵ Də n nə tà wodiú yɪrɪ, n nə dé, n pa n liù don, u nə yɪ n nubiú Kərisə yɪrɪ, jìlàn gwàrɪ Yü cwəŋə tə wa, ku bɪrɪ də, n kúù ba wá swə. Dān ká pa liù tə, Zwezi-Kərisə nə tɪga u də yɪrɪ, tà n wodiú tə yɪrɪ, u jén Yü cwəŋə tə wa. ¹⁶ Á cia á tián nə, liù dān ká dí tɪjaŋa wozəŋə tə yɪrɪ, Yü nə pɪn aba. ¹⁷ Yü pàrɪ tə tà wodirən, nə à yəə won tə, ba nə nywɪn yoo. Yü pàrɪ tə dān yɪ ku tə, Yü-*Siŋu tə nə tuŋa də nəba. Ku mù nə saŋa nəba, ku pɪn, nə tuŋa ku tə nə yɪ cígá. Ku mù nə pɪn, nə wulə duən nə, də bɪcan siə. Ku mù nə pɪn, nə jə pupwən. ¹⁸ Liù tə, u nə tuŋa u pɪn Zwezi-Kərisə nə nətɪ, u wá poli Yü pùə nə, yá lià ga wá swɪn də, u tuŋa ku tə nə zìən.

¹⁹ Ku mù yɪrɪ, nə dān kənə diàn, nə fwa ku tə nə wá kə bɪcan siə nə pwərə wa də ku tə nə wá dān lià tə duən jìlàn Yü cwəŋə tə wa. ²⁰ Dān ká cùgù Yü tutuŋɪ tə, də won tə, n nə dé. Cígá, wodiú təlɛ, ku nə yɪ durən won Yü yáá con. Yá də ku tə, n nə dé, dān nə wá yigu n duən Kərisə lià tə, ku pa ba fwa lwani, sə n dān ká dé ku. ²¹ Nəh, ku tə nə zìən: Dān ká fwa won mama, ku nə wá pa n duən Kərisə lià tə pií ba yá Yü cwəŋə tə nə. Ku nə yɪ nəŋú diŋə, nə à yəə ku yɪ swana nywɪn, nə à yəə won tə mama, ku nə wáa ku yanɪ. ²² N pubuŋa tə nə yɪ nətɪ ku yoo təntə yuu wa, ku twá də n waa tə, n nə ken Yü nə, ja ku n ciɪ con, sə ku ya n mù də Yü pwərə wa. Pupwən liù nə yɪ liù tə, u nə ba bábɪá fwa ku tə yɪrɪ, u nə ken sírɪ, sə u fwa. ²³ Yá liù tə, u nə fwa bábɪá wodiú yuu wa, u ga dé ku, Yü wá bɪrɪ ku tíú bɪrà, u ga cùgù wá. Ku pià ku bɪrɪ də, u wà u waa ken Yü nə ku wodiú tə yuu wa. Yá won tə mama, liù nə tun, u ga wà u waa ken Yü nə ku yɪrɪ, ku yɪ cuna.

Nə fwa ku tə nə zìən, ku pa nə duən nə

(Romə tián 14.13-23; Filipə tián 2.1-5)

15 Nə mù lià tə, nə nə jə diàn Yü cwəŋə tə wa, nə mɛ, sə nə san lià tə nə, ba nə ba diàn jə ka wa. Nə wà mɛ, sə nə pià ku tə nə poli nə ciɪ pùə. ² Nə liù mama dān mɛ, sə u fwa ku tə nə poli u don pùə, sə nə ma fwa wá zəni, sə ku wàní ku tə n dān u jìlàn Yü cwəŋə tə wa. ³ Zwezi-*Kərisə tətə wà ku tə nə poli u ciɪ pùə fwa. Ku púpúní Yü sagɪ tə wa, ku wú: «Túrán tə mama, ba nə twɪn n mù Yü, pií tə tu à mù yuu wa». ⁴ Ku yɪ cígá, yoo tə mama, ba nə dí yáá, ba púpúní Yü sagɪ tə wa, yɪ ba púpúní, sə ku kàrɪ nəba. Ku mù nə mɛ, sə ku pa, nə ja pínú, ku ga zùrɪ nə bɪcanɪ, sə nə wàní nə ja yala Yü con. ⁵ Pínú də ka zùrɪ bɪcanɪ yɪ Yü nə pɪn. Yü dān nə

wá pa á ya lià tə, á pubuŋa nə yɪ nədɪ, sə á fwa ndə Zwezi-Kərisə yà nə fwa nətɪ. ⁶ Yá á dān wá wàní á bu Yü nə, u nə yɪ nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nyɪna, də bɪcan nədɪ də nii nədɪ. ⁷ Á dān siá duən, ndə Zwezi-Kərisə nə sɛə aba nətɪ, sə ku pa dun Yü nə.

(Tutunan 3.25-26; Efeza tián 2.11-19)

⁸ Ku yɪ cígá nə, à swɪn á con: Zwezi-Kərisə jigə *Zwifə-ba tütùnú. U fwa ku nətɪ, sə u pa ku tə Yü nə kàn nii də ba nɪbara-ba tə, nii sú, sə ku bɪrɪ ba də, Yü yoo ba kwè, ⁹ sə ku ga pa, lià tə, ba nə tà Zwifə-ba bu Yü nə, u nə dərɪ ba yinəgə zənzən tə yɪrɪ. Ku yɪ ndə ku nə púpúní Yü sagɪ tə wa, ku wú:

«Ku mù yɪrɪ, à wá bu n nə, lià tə, ba nə tà Zwifə-ba, tətəŋɪ wa. Á wá nun gwaran à ma bu n yɪrɪ nə».

¹⁰ Ku tə púpúní Yü sagɪ tə wa, ku wú:

«Á mù lià tə, á nə tà Zwifə-ba, á fwa pupwən, á mù də dwíí tə, Yü nə kúrí».

¹¹ Ku tə púpúní Yü sagɪ tə wa, ku wú:

«Á mù lià tə mama, á nə tà Zwifə-ba, á bwɪa Yuu-Tiu nə. Á dwíé tə mama bwɪa u nə».

¹² Yü nii *sùsùnú *Ezayi də swɪn, u wú:

«Liù wá nan Yɪzayi † dwíí tə wa, u nə wá dé pàrɪ lià tə yuu wa, ba nə tà Zwifə-ba. Luu dwíé tə mama, ba nə tà Zwifə-ba, wá ja yala də wá».

¹³ Yü nə pɪn, á jə yala də wá. U mù dān nə wá pa, á sú də pupwən, u ga pa aba bɪcan siə, á nə kəni á waa u nə tə yɪrɪ. Ku mù nə wá pa, á twá u *Siŋu tə diàn nə, á ja yala də wá, tə nə dáá, tə ja lɛ tɪa nə.

Polə yɪ Zwezi-Kərisə tütùnú

(1 Korəntə tián 15.10; 2 Korəntə tián 12.12; 10.13-18)

¹⁴ Á nubɪa-ba, à mù yəə cígá mama à tətə yuu wa də, á yɪ lià tə, á nə yɪ wuywanyɪna. Á jə yənu zənzən, ku pa, á wáa duən á kwè. ¹⁵ Yá də ku nətɪ mɛ, à tə swɪn yìèn duən yuu wa nəpon nəpon à sagɪ ku tə wa, sə à ma líí aba. Á swɪn tə sùràn təntə, Yü pubwanu tə yɪrɪ, u nə fwa à yɪra. ¹⁶ Yü tun nə, sə à ya Zwezi-*Kərisə tütùnú, à pa lià tə nə, ba nə tà *Zwifə-ba. Yá à dān tuŋa ku tutuŋɪ təntə, à pɪn Yü nə. Á swɪn u suywáŋú tə, à bɪrɪ lià tə nə, ba nə tà Zwifə-ba. Á pià, sə u li ba u tún vàn nə, sə ba ya u mù nyiən, ba ga poli u pùə. Yü-*Siŋu tə dān nə wá pa, ba ya lià tə, ba nə yɪ Yü nyiən. ¹⁷ Ku nətɪ pɪn, à mù də Zwezi-Kərisə wulə duən nə, à dān ga jwɛ, à nə tuŋa à pɪn Yü nə tə yɪrɪ. ¹⁸ Yoo tə, à nə jə wudɪ, sə à swɪn, yɪ yoo nədɪ ciɪ. Ku mù nə yɪ tutuŋɪ tə, Zwezi-Kərisə nə twá də nə, u tun. U pɪn à van lià tə, ba nə tà Zwifə-ba, à kə Yü cwəŋə tə wa, sə ba zìlí u nii. U twá à nii sùràn nə, də ku tə, à nə fwa nə, u ma tun ku yoo təntə. ¹⁹ U tun u diàn mɪmɪnu də yomɪlan, ku twá də Yü-Siŋu tə diàn. Ku nətɪ dān pɪn, à zɪgɪ *Zwerizalɛmə nə, à swɪn Zwezi-Kərisə suywáŋú tə, bwálí mama nə, à va à yí Yiliri. ²⁰ Yá ku dān yɪ dun yoo, ku pa à mù nə, sə à swɪn Zwezi-Kərisə suywáŋú tə bwálá tə nə, ba nə wà dí yáá ba nì ku yoo. Á yà ba pià, sə à swɪn ku bwálí nə, ba nə dí yáá ba nì ku, sə ku dān ká ya, ndə liù don nə tún u bəré dèh, à ga bà à lwà ka

† Yɪzayi yà yɪ piú *Davidə nyɪna. Mə u mù dwíí tə wa nə, ba lɪrɪ Zwezi-Kərisə.

yuu wa. À dàh yà pià, sə ku ya, ndə ku nə púpúní Yü sagi tə wa, ku wú:

²¹ «Llà tə, ba tə nə wà u yoo swìn ba biri ba, ba mù wá na wá. Llà tə, ba tə nə wà u yoo nì, ba wá nì u suy-wánjú tə dèh».

Polə pià, sə u va Romə

(Romə tián 1.9-15; 2 Korəntə tián 8 də 9)

²² Mə ku mù yoo təntə dàh nə cìgà à yáá nə, ku pa máhjá mama, à nə pià, sə à bà á con, à ba twi. ²³ Síún nə, bwálí kúù təlég nagwanεε tə tə wa, ba nə wà suy-wánjú tə swìn lá. Ku tə nə sùrí lá, ku bna dáá, à yà nə pià, sə à bà à na aba də à bican mama. Yá à dàh pià, sə à tun ku yoo təntə máhjá tə wa, à nə vəli Esəpanyə. ²⁴ Á jə yala də, à wá na aba máhjá tə wa, à nə twi, sə à lε. Á wá ya á con dian bələ, sə à yira zùri á yoo wa. Ku kwa nə, à pià, sə á san nə, sə à wàní à va à cwəhə tə. ²⁵ Síún nə, à dàh yì à vələ *Zwerizalemə, sə à san *Kərisə là tə nə. ²⁶ Kərisə là tə, ba nə wulə Mased-wanə də Akayi nagwanεε tə wa, lá səbiu, sə ba ma san zura tə nə, ba nə wulə Zwerizalemə Kərisə là púlí tə wa. ²⁷ Ba tətə nə ken ba pubuŋa wa, sə ba san ba. Yá ku saŋu təntə yà yì *Zwifə-ba jɪŋɪ, ku nə wulə ba yuu wa. Ku jɪŋɪ təntə dèh nə yì, ba yà tə Zwifə-ba, yá ba ga twá Zwifə-ba nə, ba na tori Yü con. Ku mù nə pɪn, ba mù là tə, ba nə tə Zwifə-ba, dàh mε, sə ba san Zwifə-ba nə də wiən tə, tə nə yì tua yuu wiən. ²⁸ Máhjá tə, à nə lɪ ku yoo təntə yáá, à nə wàní à pa səbiu tə Zwerizalemə Kərisə là púlí tə nə, à wá twá á con, à ma va Esəpanyə. ²⁹ Á yəð də, máhjá tə, à nə wá bà á con, Zwezi-Kərisə wá fwa zəni á yira zənzən.

³⁰ Á nubia-ba, à kwè aba də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yɪrɪ tə, də Yü-*Siŋu tə nə pɪn nə swə duən tə yɪrɪ, sə á sùrí à nə, á jun Yü də diàn á pa nə. ³¹ Á lwərə Yü á pa nə, Zwide nagwanaa là tə, ba nə wà suywánjú tə sée dàn ká ja nə, ba kə càn wa. Á tə lwərə Yü á pa nə, sə ku tə, à nə ja vələ Zwerizalemə, sə à pa là tə nə, ba nə yì Kərisə nə tɪ, wàní ku poli ba pùé nə. ³² Də ku dàh nə yì Yü fura, à wá bà á con də pupwən. Yá nə wá ya duən nə, sə à síf mancun.

³³ Yü tə, u nə pɪn bican sié, nə wá ya də á mama! Amuna!

Sagi tə yígúré sùràn

(3 Zwan 5-8; 1 Korəntə tián 16.19-20)

16 À pià, sə á lwarɪ nə nakua Fowebe. U yì u tuŋa Yü tutuŋɪ tə Sankəre *Kərisə là púlí tə wa.

² Máhjá tə, u nə yí á con, sə á sée, á ja wá zəni *Yuu-Tiu yɪrɪ, ndə là tə, ba nə yì Yü nə tɪ, nə mε, sə ba fwa nətu. U san là zənzən nə, u ga san à də nə. Ku mù yɪrɪ, á saŋa wá won mama wa, u nə pià á saŋu.

³ Á jùná Pərisəka də Akilasə á pa nə. ⁴ À mù də ba mù nə tuŋa nə pɪn Zwezi-Kərisə nə. ⁴ Ba tə à yɪrɪ, ba dugu ba mu, sə ba ma wàní ba jon à mu ba yá. Yá à dàh kəni ba lɛεε. Ku tə à cɪcɪ nə kəni ba lɛεε. Kərisə là púlí tə mama, ba nə tə Zwifə-ba də kəni ba lɛεε. ⁵ Á jùná Kərisə là púlí tə, ba nə yáá jəni duən nə Pərisəka də Akilasə diè tə wa. Á jùná à nubiswənə Epayinetə á

pa nə. U mù nə yì Azi nagwanaa tə wa təntən liù, u nə keni u waa Zwezi-Kərisə nə. ⁶ Á jùná Mari də, á pa nə, u tun zənzən u pa aba. ⁷ Á jùná Andəronikisə də Zwiniyasə á pa nə. Ba yì à mù dwíí tián, à mù də ba mù ga nə yɪn bəh diè tə wa də. Ba yì Zwezi *tuntuna, là nə swìn ba zəni yoo. Ba mù nə dí à yáá, ba kəni ba waa Zwezi-Kərisə nə. ⁸ Á jùná Anpəliyatisə, u nə yì à nubiswənə Yuu-Tiu yɪrɪ nə, á pa nə. ⁹ Á jùná Yirəben, nə mù də wá nə tuŋa Zwezi-Kərisə tutuŋɪ tə, á pa nə. Á jùná à nubiswənə Sətakisə á pa nə. ¹⁰ Á jùná Apelesə á pa nə. U də biri də, u cígá yì Zwezi-Kərisə tütünù. Á jùná Arisətobilə də u diè là tə á pa nə. ¹¹ Á jùná Erodiy-on, u nə yì à dwíí tiú, á pa nə. Á jùná Narəsisə də u diè là tə, ba də nə keni ba waa Yuu-Tiu nə, á pa nə. ¹² Á jùná Tərifənə də Tərifozə, ba də nə tuŋa Yuu-Tiu tutuŋɪ tə zənzən, á pa nə. Á jùná à nubiswənə Pərasidə á pa nə. U yì kan tə, u də nə tun zənzən u pa Yuu-Tiu nə. ¹³ Á jùná Rifisə á pa nə. U yì liù tə, Yuu-Tiu nə kúrí. Á jùná u nuu tə, u nə yì à də nuu, á pa nə. ¹⁴ Á jùná Asinkəritə, də Fəlegon, də Erəmesə, də Patərobasə, də Erəmasə, də Kərisə là tə duən tə mama, ba nə wulə də ba, á pa nə. ¹⁵ Á jùná Filologə, də Zwili, də Nere, də u nakua tə á pa nə. Á jùná Olinpasə, də là tə duən tə mama Kərisə nə tɪ, ba nə wulə də wá, á pa nə.

¹⁶ Á jùná duən də zilé zənzən də sonu ndə Kərisə là nə mε, sə ba fwa nətu. Kərisə là púlí tə mama jùnì aba.

(Titə 3.9-11; 2 Piyərə 2.1-3)

¹⁷ Á nubia-ba, á nəŋə ku tə, à nə kwè aba ku yɪrɪ. Ku mù nə yì, sə á cì á tiàn nə də là tə, ba nə kəni pwla là pwərə wa, ba pɪn ba duga Yü cwəhə tə, ba jén. Kàrà tə, ba nə kàri aba, də ba là təntə tutunεε tə ba duən yuu kəni. Á dàh pɪn á ya yɪŋunɪ də ku là təntə. ¹⁸ Ba mù ləzwənyiri təntə ba nə Yuu-Tiu tutuŋɪ tə tuŋa. Ba yì ba twá ku tə nə, ku nə yì ba pwíí fura. Ba níé ywán, ba ga swìn suywánjá là con. Ba fwa nətu, ba ma gɪgarɪ là tə, ba nə yèri ka fwa yolwan, ba pɪn ba pubuŋa lwàní.

¹⁹ Là tə mama yəð, á mù nə zilí Yü nii zəni nətu. Ku mù yɪrɪ nə, à wulə pupwən wa zənzən á yɪrɪ. Yá à yà swə, sə á ya là tə, á nə jə wubuŋa, sə á ma fwa ku tə nə ziən. Yá à ga swə, sə á ya là tə, á nə ba pubunkukwɪ-nan jə, sə lwanɪ dàn ká cùgù aba. ²⁰ Yü nə yáá pɪn bican sié là nə. U bá dání, u ma cùgù *Sitana diàn, u ga pa á nɪŋa wá də á nεε. Nə Yuu-Tiu Zwezi nə wá fwa pubwanu á yira.

²¹ Timote, u nə tuŋa də nə, jùnì aba. Lisiyisə, də Zwason, də Sosipaterə, ba nə yì à dwíí tián tə, jùnì aba. ²² À mù Təratiyisə jùnì aba Yuu-Tiu yɪrɪ. Mə à mù nə Polə jun u pa à púpúní u sagi ku tə. ²³ Gayisə də jùnì aba. Mə u mù con nə, à mù Polə wulə, yá Kərisə là tə də mama yì u mù con, ba twi, ba jùnì Yü. Erasətə, u nə túŋə tɪw tə səbiu tə, də nə nubiu Karətisə jùnì aba. [24]

Yü cɪcɪ nə mε də dun

(Efezə tián 3.20-21; Zwidə 25-26)

²⁵ Nə pɪn dun Yü nə. U wáá Zwezi-*Kərisə suywánjú tə nə, à nə swìn à biri là tə nə, u twá u pɪn, á zɪgɪ diàn, á ma twá Zwezi-Kərisə nə. Yü twá suywánjú təntə

nə, u pa ba lwarı cígá tə, ka nə sègə, ku máná nə ba yigə. ²⁶ Yá síún nə, cígá təntə dahn nan poni nə. Dwíé tə mama dahn twá Yu *nii saga tə nə, ba lwarı cígá tə. Yu tə, u yà nə dí yáá u wulə fuən fuən, nə pin nii təntə, sə

ku pa lià tə mama kə ba waa u nə. ²⁷ Nə pian dun Yu nə. U mù cıci nə jə wubuŋa. Nə pian dun wá, ku twá də Zwezi-Kərisə, máná tə, ku nə ba zwèe. Amına!

1 Korentə tìán

Korentə tìán tǎntǎn sagi tǎ yuu wa sugu

Lìu tǎ, u nǎ púpúní sagi ku tǎ

Ku yi *tuntunu Polə nǎ púpúní ku.

Lìà tǎ nǎ, u nǎ púpúní

Ku yi tǎntǎn sagi tǎ, Polə nǎ púpúní u pa Kərisə lìà tǎ nǎ, ba nǎ wulə Korentə nǎ. Polə tǎtǎ nǎ dıga Kərisə lìà púlí tǎntǎ dǎn. Nəjǎ ku tǎ yırı, Polə nǎ púpúní ba nǎ:

Ku mǎnjǎ tǎ wa, dǎ Korentə yi Gəresə nagwanaa tǎ wa tıfaru don. Ywəjǎ dǎ yǎ dáá zǎnzǎn ku wa. Korentə yǎ jǎ níá yuu borə yızıga bwálá bələ, tǎ nǎ pın, ku yi tuw tǎ jıjǎ nǎ wulə ku wa. Yolu yǎ vəli yáá zǎnzǎn ku wa. Korentə tìán dǎn yǎ twá pubunyirə mama nǎ dǎ yıjunconji yirə mama nǎ, tǎ nǎ pın lìà tǎ tuja yokukwınan.

Sagi tǎ wa sugu

Polə ni Korentə lìà tǎ ɲwen tǎ nǎ ba ywǎn. Ku tǎ nǎ súrı lá, Korentə tìán yǎ tun sagi u nǎ, ku nǎ bwe bwıə zǎnzǎn, ku ga swın yojanan zǎnzǎn yoo. Polə dí yáá u burı ba dǎ ba púlí tǎ pwěe, u ga plà, sǎ u pa ba piı ba kǎ duǎn nǎ. U burı ba nǎtu, ba nǎ mǎ, sǎ ba ya duǎn nǎ ndǎ Kərisə lìà nǎ, lìà tǎ tǎtǎjı wa, ba nǎ twá luu yofwamınan nǎ. Ku kwa nǎ, Polə le Korentə Kərisə lìà tǎ bwıə tǎ, u ga swın kaswe yoo dǎ badǎn nǎ à yǎé kadǎn yoo, dǎ Kərisə liü nǎ ti u tìán nǎtu yoo, dǎ Yu-Sıju tarpınan yoo dǎ nǎtu, ba nǎ mǎ, sǎ ba ja tǎ ba ma tun yoo, dǎ yìèn duǎn.

Polə jùnı Kərisə lìà tǎ Korentə nǎ

(Romə tìán 1.1-7; Tutunan 18.1-11)

1 Yu twá dǎ u fıra tǎ, u ma kúrı à mù Polə, sǎ à yǎ Zwezi-*Kərisə *tuntunu. À mù dǎ Sosətenə, u nǎ yi à nubıu Kərisə yırı, nǎ púpúní sagi ku tǎ, nǎ pın aba. ² Ku yi nǎ púpúní ku, á mù Kərisə lìà púlí tǎ nǎ, ku nǎ wulə Korentə nǎ. Yu twá dǎ Zwezi-Kərisə, u li aba u tún, u pa u tìán nǎ. U kúrı aba, sǎ á yǎ u mù nyıən. Sagi ku tǎ tǎ á mù Korentə tìán cıci nyıən. Ku yi á mù dǎ lìà tǎ, ba nǎ wulə bwálí tǎ mama nǎ, ba ga bojǎ ba kəni nǎ *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yırı tǎ nǎ nyıən. Zwezi-Kərisə tǎntǎ yi nǎ mù dǎ ba mù mǎ Yuu-Tiu. ³ Nǎ nyına Yu dǎ nǎ Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nǎ wá fwa pubwanu á yıra, ba ga pa aba bıcan sıé.

Yu fwa zəni Korentə tìán yıra

(Fillipə tìán 1.3-6; Kolosə tìán 1.3-6)

⁴ À kəni Yu lǎeəe wuuu, à pın aba. U twá dǎ Zwezi-*Kərisə, u ma fwa u pubwanu tǎ á yıra. ⁵ Á mù dǎ Zwezi vwə duǎn nǎ. Ku mù nǎ pın, u ma pa aba tarpınan mama. Á ni Yu sùrǎn tǎ yənu zǎnzǎn, á ga yǎé ku ka swın ka burı dǎ. ⁶ Nǎ swın Zwezi-Kərisə suywǎnjú tǎ, nǎ burı aba. Yá suywǎnjú tǎ cıgá zua aba. ⁷ Yá tarpıun won tǎ mama, Yu nǎ fwa, ku wǎ aba mùrı. Á dǎn yǎ á

dànı mǎnjǎ tǎ nǎ, *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nǎ wá piı u bà, u burı u tìán, u nan á yíá yuu. ⁸ U mù nǎ wá pa, á ga zıgi dıàn Yu nyıən tǎ wa dıun mama, ku ja vələ luu za-ɲu mǎnjǎ nǎ, Zwezi nǎ túrı dıun tǎ nǎ, sǎ á dǎnà ká ja yoo, ba nǎ wá caga á nii nǎ ku yırı. ⁹ Yu yi pùé nədu tíú, u tǎtǎ nǎ kúrı aba, sǎ á vwə u bıú Zwezi-Kərisə yıra. U mù nǎ yi nǎ Yuu-Tiu.

Nimaru yǎ tǎlé Kərisə lìà púlí tǎ wa Korentə nǎ

(1 Korentə tìán 3.3-8, 21-22)

¹⁰ À nubıa-ba, à mù dǎ á mù mǎ yi nǎ vwə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nǎ. Ku mù nǎ pın à lǎrı aba, sǎ á cugu à sugu, à ma kwè aba. Á pıan á ya nədu, sǎ pwıa dǎn ká yǎ á pwərə wa. Á dǎn kəne nii nədu, sǎ á ja pubuɲa nədu. ¹¹ À nubıa-ba, lìà nan kan tǎ, ba nǎ bojǎ Kəlowe † sǎn con. Ba bà, ba swın á yoo. Yá à nı dǎ, ba wú, á dı jara dǎ duǎn. ¹² Won tǎ, à nǎ plà, sǎ à swın, ku mù nǎ yi dǎ, á nii sùrǎn tǎ tǎ nədu. Á nı dǎ, lìà wulə á wa, ba nǎ swın dǎ, ba mù wulə Polə kwa. Ba duǎn dǎ kúú wú, ba dǎ yi ba wulə Apłɔsə kwa. Ba duǎn dǎ kúú swın, ba wú, ba dǎ yi ba wulə Sefasə †† kwa. Ba duǎn dǎ kúú swın, ba wú, ba dǎ yi ba wulə Kərisə kwa. ¹³ Kərisə yi u pwěe duǎn wa naaa? Ku yi à mù Polə nǎ, ba paa da-

† Lìà duǎn buja dǎ, Kəlowe yǎ yi kayəlukan, u nǎ wulə Korentə wa. Yá u tütùná dǎn yǎ naɲa u con, ba vəli bwálí tǎ nǎ, Polə nǎ wulə lá. †† Sefasə ja yırı don, ba nǎ bojǎ Piyerə.

garu tə yuu wa, sə à ti á yiri naaa? Nə à yəé ku yi à mù Polə yiri tə nə, ba twá ba ma lə aba níá wa, ku twá də Yu yiri tə naaa? ¹⁴ Á kəni Yu lēēē də, à nə wà á liù mama li níá wa, də ku nə tà Kərisəpisə də Gayisə cici. ¹⁵ Ku nətu tə pin, liù mama wàri u swìn də, ku ya à mù yiri nə, ba twá, ba ma lə aba níá wa. ¹⁶ Uhuun, à líí də, à tə ləgə Sətefanasə də u diè lià níá wa. Ku tə, ku nə ga tə mù, à yèri də, à nə ləgə liù don níá wa. ¹⁷ Zwezi-Kərisə yi u tun nə, sə à swìn suywáñú tə, à biri lià nə. U wà nə tun, sə à lə lià níá wa. Á nə swìn suywáñú tə, ku tà ləzoni wubuŋa nə à ma swìn ku. Á yà nə swìn ku də ləzoni wubuŋa ku yà wá pa Zwezi-Kərisə tian tə dagaru tə yuu wa ya tutu ku pa ləzoni nə.

Yu diàn tə də u yənu tə

(1 Koréntə tián 3.18-20; Matie 11.25-27)

¹⁸ Sugu tə, ku nə biri də, Zwezi-*Kərisə tiga dagaru tə yuu wa, yi ləyəri yoo, ku pa lià tə nə, ba nə wulə cwəŋə wa, ku nə jén ba míámíán. Yá ku yi Yu diàn yoo, ku pa nə mù lià tə nə, nə nə wulə cwəŋə tə wa, Yu nə twá ku nə, u ma jon nəba nə cuna wa. ¹⁹ Ku púpúní Yu sagi tə wa, ku wú:

«Á wá cùgù wubunyina wubuŋa, à ga pa yənu tián də yənu ji tutu».

²⁰ Də Yu nə swìn nətu, wubunyian təl. *Zwifə-ba Yu *nii yənu tíú kúù təl. Tútùnyian də təl, máŋá ku tə wa. Yu pin, tta yuu ləzoni wubuŋa tə ji ləyəri yoo. ²¹ Yu twá də u tətə wubuŋa nə u ma biri də, u wà sēe, sə tta yuu wubunyina ba lwarí wá də ba tətə wubuŋa tə. Ku mù nə pin, Yu ma sóní, sə u jon lià tə nə, ba nə keni ba waa u nə wuuu, ba cuna wa. Ku nətu twá u sùràn tə, nə nə swìn nə biri lià nə, tə nə yi ndə ləyəri sùràn nə, wubunyina yáá con. ²² Zwifə-ba tə pià, sə ba na Yu diàn mumunu də yíá, sə ba dān ma zigí lá, ba pa cígá ku. *Gərekə-ba də pià, sə ba lwarí yìèn tə də ba tətə wubuŋa. ²³ Yá nə mù yi Zwezi-Kərisə, ba nə paa dagaru tə yuu wa yoo, nə nə swìn nə biri. Ku kàrà təntə yi cuguguran, ku pa Zwifə-ba nə, ku ga yi ləyəri yoo, ku pa lià tə nə, ba nə tà Zwifə-ba. ²⁴ Yá lià tə, Yu nə kúrí, də ku nə yi Zwifə-ba, nə à yəé Gərekə-ba con, Zwezi-Kərisə nə biri Yu diàn tə də Yu wubuŋa tə. ²⁵ Yièn duən ku yáá yi ndə Yu ya ləyərú. Ba mē, sə ba lwarí də, Yu ləyəri dwə ba wubuŋa. Yièn duən də wa, ku yáá yi ndə Yu ba diàn ja də. Ba mē, sə ba lwarí də, Yu bwànì dwə ba diàn.

²⁶ Á nubia-ba, á ywàŋá lià tə, Yu nə kúrí, u kə duən nə, sə ba ya á púlí tə. Də ku nə yi tta yuu ləzoni wubuŋa wa nə, wubunyina ba dáá á wa. Ku nə kúù ya diàn yoo, də diàn tián ba dáá á wa. Nə à yəé ku nə kúù yi dun yoo, dun tián ba dáá á wa. ²⁷ Yu kúrí lià tə, tta yuu ləzoni nə buŋa də, ba yi ləyərən tə, sə u ma pa wubunyina tə ya tutu. U kúrí wiən tə, ba nə buŋa də, tə ba diàn jə tə, sə u ma pa diàn tián tə ya tutu. ²⁸ Yu kúrí lià tə, ba nə buŋa də, ba ba dun jə tə, də ləzwənbii tə tta tə yuu wa. U kúrí lià tə, ba nə ba jəli ba kəni lià wa, sə u ma pa dun tián ya tutu. ²⁹ Yu fwa ku nətu tə, sə tta yuu ləzwəne mama dān ká bu u tiàn nə, u mù Yu yáá con.

³⁰ Də ku nə yi á mù yoo, ku twá də Yu, á ma vwə Zwezi-Kərisə yira. Yá Zwezi-Kərisə dān nə yi nə wubuŋa. Ku pià ku biri də, Zwezi nə kwən nə cuna tə u li, sə nə ya cígá tián, sə nə yá nə tiàn míámíán Yu jìàn wa. Yá u yə nəba u jon də u jana tə, sə nə tui nə tiàn. ³¹ Ku mē, sə ku ya ndə ku nə púpúní Yu sagi tə wa, ku wú:

«Liù tə, u nə pià, sə u bwí liù nə, sə u bu *Yuu-Tiu nə, won tə cici yiri, Yuu-Tiu nə fwa tə».

Polə yoo nə yi Kərisə, ba nə paa dagaru tə yuu wa

(2 Koréntə tián 4.5-7)

2 Á nubia-ba, máŋá tə, à nə twi á con, sə à swìn Yu cígá tə, ka nə sègè, à biri aba, à wà sùràn tə, tə dān niu nə cà, nə à yəé ləzwəne wubuŋa nə twá, à ma swìn ku á con. ² Ku máŋá tə wa, à wà sírí ken, sə à biri yoo don á tətəŋi wa, də ku nə tà Zwezi-*Kərisə yoo. U mù Zwezi-Kərisə tə, ba nə paa dagaru tə yuu wa. ³ Á mù Polə tətə twi á con, máŋá tə wa, də à ba diàn jə də fən yà jə nə, à ga wivaga zənzən. ⁴ Á sugu tə də à kàrà tə ya tà ləzoni wubuŋa sùràn, à ma swìn aba à di. Á kàrà tə máŋá wa, Yu-*Siŋu tə də Yu diàn tə nə ken à sùràn tə cwəŋə wa. ⁵ Ku mù nə pin, á nə ken á waa Yu nə, tə kúù tà ləzoni wubuŋa yiri, ku yi Yu diàn tə yiri.

Yu-Siŋu tə biri wubuŋa mama

(Efezə tián 3.2-11; 1 Zwan 2.20, 27)

⁶ Nə kàrà tə, ku yi wubuŋa nə, nə swìn nə biri lià tə nə, ba nə bori Yu cwəŋə tə wa. Ku wubuŋa təntə tà síún luu wubuŋa. Ku tà síún luu diàn tián yənu. Diàn tián nə yáá bà ba jén. ⁷ Yu wubuŋa tə sègè tta yuu ləzoni yáá con. Mə tə mù yoo nə, nə mù swìn nə biri. Yu taní ku u tún, də u tə wà luu fwa, sə u ma twá ku nə, u pa nə pií nə na dun u mù Yu con. ⁸ Síún luu diàn tián wà ku wubuŋa təntə lwarí. Də ba yà nə lwarí ku, ba yà bá paa *Yuu-Tiu tə, u nə yi dun tíú, dagaru tə yuu wa, ba gu. ⁹ Ndə ku nə púpúní Yu sagi tə wa, ku wú:

«Won wulə, ləzwəne yii nə wà ku ni míámíán, u zluu nə wà ku ni míámíán, u ga ba ku yoo buŋa u waa con də. Mə ku mù won təntə nə Yu taní, sə u pa lià tə nə, ba nə swə wá».

¹⁰ Yu twá də u *Siŋu tə, u ma biri ku yoo təntə nə mù nə. Yu-Siŋu tə yáá balu won mama. Ku yáá balu Yu pubuŋa tə, ka nə lù tətə, ku lwarí ka dān. ¹¹ Də nə nə ti ləzwəne nə ywān, nə yəé də, ku nə tà u tətə waa tə, nə yəé ku tə, u nə buŋa, liù don mama yèri ku. Mə ku yi nətu Yu də con, Yu-Siŋu tə cici nə yəé won tə mama, Yu nə buŋa. ¹² Yu pin nəba Siŋu tə, ku nə nan u con, sə ku pa nə lwarí tarpun tə, Yu nə ma fwa zəni nə yira. Yá ku tà lià tə, luu nə kəni cwəŋə wa pubuŋa tə, nə Yu pin nə mù nə. ¹³ Ku mù nə pin, nə ba ləzoni wubuŋa sùràn nə twá, nə ma swìn ku yoo. Ku yi nə twá ku tə nə, Yu-Siŋu tə nə biri nəba. Mə nətu, nə nə twá, nə ma gúlí cígá tə, ku nə naŋa Yu con, nə biri lià tə nə, ba nə zilí Yu-Siŋu nii. ¹⁴ Ləzwəne tə, u nə twá u tətə pubuŋa nə, u ba Yu-Siŋu tə yoo sēe. Yu-Siŋu tə yoo yi ndə ləyəri yoo nə u con. Ku yà mē, sə Yu-Siŋu tə ya də wá, sə ku pa u ni ku dān. Yá Yu-Siŋu tə dān təl də wá. Ku

mù nà pɪn, u wàri ku dèh u nì. ¹⁵ Yá ləzwənə tə, u nə zilí Yü-Siŋu tə nii, u mù wàá won mama dèh u lwarɪ. Liù don ga wàri u mù dèh u lwarɪ. ¹⁶ Ku yɪ cígá, ku yɪ ndə ku nə púpúní Yü *sagɪ tə wa, ku wú: «Wàà nə yèé ku tə, Yüu-Tiu nə buŋa? Wàà ga nə wàá kwìè u pɪn Yüu-Tiu nə?»

Yá nə mù ja pubuŋa ndə Zwezi-*Kərisə pubuŋa tə nə.

Yü tütònà tə tutuŋi tə nə yɪ nətu
(Ebərə-ba 5.11-14; 1 Korentə tián 4.1-6)

3 À nubɪa-ba, à nə dí yáá à swìn á con tə, à yɪ à swìn á con, ndə lià tə nə, ba tə nə twá ba tətə pubuŋa nə, ba nə yɪ ndə bɪsíná nə Zwezi-*Kərisə kwa. À wà wàní à swìn á con, ndə lià tə nə, ba nə zilí Yü-*Siŋu nii. ²³ Á tə wàri wodiu tətə á dé. Ku mù nə pɪn, à sùrán tə, à nə swìn á con tə, yɪ ndə nayɪla nə, à nə pɪn aba. Á yà yɪ lià tə, á nə tə twá á tətə pubuŋa nə. Ku mù nə pɪn, də zən mama, á tə wàri ku á dé. Á tətəŋi wa, á tə jə wugwɪu də á dɪ jara də duən. Ku nətu tə bɪri də, á mù də ləzoni tə duən tə, ba nə twá ba tətə pubuŋa nə, yɪ nədu. Yá á də tuŋa yìèn tə, ba nə tuŋa tɪa yuu. ⁴ Ku twá də á liù don nə yáá swìn, də u mù wulə Polə kwa. U don də tə wú, u mù wulə Apɔɔsə kwa. Ku nətu tə bɪri də, á tutunɛ tə yɪ ndə ləzoni tə, ba nə twá ba tətə pubuŋa nə.

⁵ Cígá mama, Apɔɔsə nə yɪ wàà? Sə à mù Polə nə yɪ wàà? Nə yɪ Yü tütònà mùú. Yü twá də nəba, u ma van aba, u pa á kə á waa u nə. Yüu-Tiu pɪn diàn nə liù mama nə, sə u ma tun tutuŋi tə, u nə mɛ, sə u tun. ⁶ Ku yɪ ndə à mù Polə nə cwən tiú nə, Apɔɔsə də ma gəri níá ku dèh nə, yá Yü dān nə pɪn ku bori. ⁷ Ku mù nə pɪn, nə mɛ, sə nə lwarɪ də, liù tə, u nə cwən tiú tə, də liù tə, u nə gəri níá tə ku dèh nə, ba mù mɛ yɪ tutu. Yü cɪcɪ nə jə dun, u nə pɪn tiú tə bori tə yɪrɪ. ⁸ Liù tə, u nə cwən tiú tə, də liù tə, u nə gəri níá tə ku dèh nə, ba mɛ yɪ won nədu. Yá nə liù mama wá na u tətə tutuŋi tə ŋwírán. ⁹ À mù Polə də Apɔɔsə mù yɪ nə tuŋa də duən Yü tutuŋi tə wa. Á mù yɪ ndə Yü kárá nə, nə à yèé ndə Yü diè nə, u nə lwə.

(Efɛzə tián 2.20-22; 1 Piyerə 2.4-6)

¹⁰ Yü nə fwa pubwanu à yɪra, sə à tun à pa wá. Ku yɪ ndə à nə dɪga diè dèh, ndə dəlwərə́ nə, u nə jə wubuŋa. Yá liù don də kúú twi, u lwə ka bəri tə. Liù mama dān nə mɛ, sə n cì n tiàn nə də lwɪu tə yiri tə, u nə lwè ka yuu wa. ¹¹ Ku mù yɪrɪ nə, liù don mama kúú wàri dèh don u tuŋə, də ku nə tə Zwezi-*Kərisə, u nə dí yáá u wulə lá. ¹² Lià duən wá ja síán, nə à yèé cɪnɪa, nə à yèé kapana wárá, tə səbiu nə dáá zənzən, ba ma lwè ku bəri tə. Ba duən də wá ja dɛɛ, nə à yèé gakuru, nə à yèé sɪsɪran, ba ma lwè ku bəri tə. ¹³ Diun tə, Yü nə wá buri ləzoni tə buri, liù mama tutuŋi wá nan poni nə. Yá Yü dān wá pa liù mama tutuŋi twá mən tə wa, sə tə buri won tə, ku nə yɪ. ¹⁴ Liù tə, u tutuŋi tə nə wá mən dí, Yü wá ŋwín ku tíú təntə. ¹⁵ Liù tə, u tutuŋi tə

nə dí mən, ku tíú wá kwìn u ŋwírán tə nə. Yü wá jon u tətə mù, ku dān nə wá yà ndə u twá mən wa.

(1 Korentə tián 6.15-20)

¹⁶ Á yèé zəni də, á yɪ ndə Yü *diè nə, Yü-Siŋu tə ga wulə á waa tə wa. ¹⁷ Də liù nə cùgù Yü diè təntə, Yü də wá cùgù ku tíú. Ku diè təntə yɪ diè, ku nə yɪ Yü nyiən, á mù ga nə yɪ ku diè təntə.

¹⁸ Liù mama dān ká gɪgarɪ u tiàn. Də á wa liù nə buŋa də, u mù jə tɪa yuu ləzoni wubuŋa, ku tíú mɛ, sə u jì ndə ləyərɪ nə ba con, sə u cígá ma ya wubunyìən. ¹⁹ Á swìn ku nətu, sə à ma bɪri də, tɪa yuu ləzoni wubuŋa yɪ ləyərɪ Yü yáá con. Yá ku nə púpúní Yü sagɪ tə wa, ku wú:

«U wá ja wubuŋa tián tə ba tətə yíá swiən tə wa».

²⁰ Ku tə swìn ku sùrí lá, ku wú:

«Yü yèé yənu tián tə pubuŋa tə nə yɪ nətu. U yèé də, ka yɪ tutu».

²¹ Won tə mama dān yɪ á mù nyiən. Ku mù nə pɪn, liù mama dān ká tì ləzwənə, u ma fwa fwìə. ²² Tə mama míámíán yɪ á mù nyiən. Á mù Polə, də Apɔɔsə, də Sefasə †, də luu tə, də mu tə, də tɪan, də sílún máŋá ku tə wiən tə, də máŋá tə, ku nə wá bà wiən tə, tə mama míámíán yɪ á mù nyiən. ²³ Yá á tətə yɪ Zwezi-Kərisə nyiən, Zwezi-Kərisə də ga yɪ Yü nyiən.

Zwezi-Kərisə tütònà tə yoo

(1 Korentə tián 3.5-9; Romə tián 14.10-12)

4 Lià tə dān mɛ, sə ba jələ nəba ndə Zwezi-*Kərisə tütònà nə, ba nə ywàŋá u tutuŋi tə yuu, sə nə tun də u cígá tə, ku yà nə sègè. ² Də ba nə pɪn tutuŋi liù nə, sə u ywàŋ ku yuu won tə, ba nə pià, sə u fwa, ku mù nə yɪ, sə u tun ku tutuŋi təntə də pùé nədu. ³ Də ku nə yɪ à mù Polə con nə, á nə swə, sə á buri à buri də, ku ba nə yɪ. Nə à yèé ləzoni tə, ba nə buri buri nə swə, ba buri à buri də, ku ba nə yɪ. Á tətə ga ba à tiàn buri buri. ⁴ Ku pià ku buri də, yoo təlè à pubuŋa wa. Ku nətu tə dān nə ba buri də, à wá jì cígá tíú Yü yáá con. *Yüu-Tiu nə wàá à buri à buri. ⁵ Ku mù nə pɪn, á dān ká buri liù mama buri u tutuŋi yuu wa, də ku máŋá tə wá yí. Á dān də Yüu-Tiu pií u twi. U mù nə wá li wiən tə mama, tə nə sègè, yikunu wa, u kə poni wa. Ku tə ləzoni tə nə buŋa ba waa con, u wá li ku u buri. Ku diun təntə nə, Yü wá bu liù mama nə, u tutuŋi tə yɪrɪ, u nə fwa.

⁶ À nubɪa-ba, à swìn ku nətu tə à mù də Apɔɔsə yuu wa, sə ku wàní ku pa aba kwìè. Á pià, sə á twá də nəba, á ma sɛɛ ku tə, ku nə púpúní tə cɪcɪ nii. Sə á liù mama dān ká tì liù, u zɪgɪ u yɪra, u ma fwa fwìə, á ga muŋə liù don. ⁷ Won mama təlè, ku nə buri də, n dwə n duən tə. Won tə mama n nə jə, ku yɪ Yü nə pɪn ku mù. Də ku nə yɪ, Yü nə pɪn mú tə wiən təntə mama, bɛɛɛ nə pɪn, n ma pɪn dun n tiàn nə, ndə ku tə Yü nə pɪn mú tə?

(2 Korentə tián 6.4-10; Filipə tián 2.19-22)

⁸ Awo, á buŋa də, á manwarɪ á jə wiən tə mama, yá won mama wá aba mùri. Á manwarɪ á jì jujə tián Yü cwəŋə tə wa. Á manwarɪ á yɪ pèegá, yá nə mù ga tə

† Sefasə ja yɪrɪ don, ba nə boŋə Piyerə.

pèegá. Ku yà yi yozəŋu, də cígá mama, á nə ya pèegá Yu yáá con, sə nə də twá á dwani nə, nə dé ku pàri təntə. ⁹ Á buŋa də, nə mù jigə mumun là luu mama wa, də *malŋke yáá con, də ləzoni yáá con. Ku mù nə pɪn, à buŋa də, Yu ken nə mù là tə, nə nə yi Zwezi-Kərisə *tuntuna tə, là tə mama kwa wa. Nə yi ndə là tə nə, bürà nə jɪn nəba, ba nə mɛ, sə ba cùgù nəba. ¹⁰ Nə mù yi ləyərən Zwezi-Kərisə yɪrɪ, yá á mù yi yənu tíán Zwezi-Kərisə yoo wa. Nə mù yi labwana, yá á mù yi diàn tíán. Là pɪn dun á mù nə, yá ba ba dun pɪn nə mù nə. ¹¹ Də zən mama, nə mù yi niən də nanyunɪ nə jə nəba. Nə mù nə ba gànù də jə, là də ga mà nəba, nə twá lá nə nə ywanja. ¹² Nə yáá tun jìlàn tutunan, nə yura cɛ zəni. Ba nə twɪn nəba, nə tə yáá lòri Yu, sə u fwa zəni ku tíán yuu wa. Ba nə fɪfɪn nəba, nə yáá pɪnɪ ku nə wɛɛ con. ¹³ Də ba nə dí tɪjaŋa, ba kə nə nii nə, ku yi nə yáá zùri ba bɪcanɪ, sə nə pɪf nə kə duən yuu. Là tə, ba nə yi luu nə kəni cwəŋə nə mù yáá con, nə yi là tə, ba wɛɛ nə nan nəba, nə yi ndə ywərən nə, ba nə yáá lwé pùré yuu wa. Halɪ, ku ja bà ku yí zən.

¹⁴ Ku yi yoo nə, à dí yáá à swɪn á con, à tuŋə lá. Á mù nə yi là tə, á nə ya à bia tə, à nə swə. Ku tà à púpúní yìèn tə tə, sə à ma kə cavɪra á nə. ¹⁵ Də á nə swə, á jə là duən zənzən, ku tíán nə bɪrɪ aba Zwezi-Kərisə cwəŋə tə wa, á nyuna mù tə yi nədu. À mù nə yi á nyuna Zwezi-Kərisə cwəŋə tə wa. Ku twá də, à mù nə nə dí yáá, à swɪn suywáŋú tə á con, á ma kə á wɛɛ ku nə. ¹⁶ Á dàñ kwè aba, sə á fwa ndə à nə. ¹⁷ Ku mù yɪrɪ nə, à tuŋə à biswənə Timote, u nə twá *Yuu-Tiu cwəŋə tə də pùé nədu. À tuŋə wá, sə u bà u pɪf u líf aba ku tə, à nə yi Zwezi-Kərisə cwəŋə tə wa. Ku tə, u nə wá kàrɪ aba, də ku tə, à nə kàrɪ Kərisə là púlí tə bwálá mama wa, yi nədu.

(2 Koréntə tíán 10.1-11)

¹⁸ Á wa là duən wulə ba fwa fwiə, ndə ku yi à kúú bá pɪf à bà á con. ¹⁹ Yá də ku nə yi Yuu-Tiu fɪra, à wá bà á con síún síún. Mánjə tə wa, à nə wá yí á con, ku kúú bá ya ba níé sùràn tə nə, à wá lwarɪ. Á dàñ wá lwarɪ, də ba cígá nə jə diàn. ²⁰ Də Yu nə dé pàri liù yuu wa, Yu diàn tə də tuŋə də wá, ku tà nii sùràn cɪcɪ. ²¹ Bèeɛɛ won nə, á dàñ pià? Á pià də, mánjə tə wa, à nə biàn á con, sə à ja kafu à bà à ma fɪrɪ aba naaa? Nə à yəé, á pià də, à nə biàn, sə à bà də sonu də bɪcabwanu?

Bacwan wulə Koréntə Kərisə là púlí tə wa

(1 Timote 1.19-20; Galasi tíán 5.9; Ebərə-ba 10.22)

5 Á nì də, là zənzən swɪn á yoo, də á tuŋə bacwan á pwərə wa. Ku bacwan təntə, á nə tuŋə tə, là tə də tətə, ba nə yəri Zwezi-*Kərisə, ba tə yìèn təntə tuŋə ba pwərə wa. Ba swɪn də, á wa liù don tì u nyuna kan, u ma fwa u kan. ² Ku yoo təntə yá mɛ, sə ku ya pucunɪ, ku pa aba. Yá də ku nətu tə mama, ku tə yi fwiə nə jə aba. Ku yá mɛ, sə á dɪŋɪ ku bɛɛ təntə, u nə tun ku yolwan təntə, á lɪ á tətəŋi wa. ³ Á mù tətə təlɛ də aba, yá à pubuŋa wa, à wulə də aba ku yoo tə wa. Ku mù nə pɪn, à mù dí yáá à bürɪ ku bɛɛ təntə yolwan tə bürà, ndə ku ya à wulə də aba. ⁴ *Yuu-Tiu Zwezi yuu yɪrɪ, à swɪn á con, sə á lwarɪ, ku tə, á nə mɛ, sə á fwa. Ku mɛ, sə á jəŋ

duən yáá nə, sə ku bɛɛ təntə bürà ma bürɪ. Á pubuŋa tə wá yá də aba. Yuu-Tiu Zwezi diàn tə də wá yá nə tətəŋi wa. ⁵ Ku mánjə təntə, á nə kun duən nə nətu tə, sə á dàñ dɪŋɪ ku bɛɛ təntə, á lɪ á púlí tə wa, sə u va u ya də *Sitana. Sitana wá cùgù u yura tə, sə Yu ga jon u jərə tə, diàn tə nə, Yuu-Tiu Zwezi nə wá pɪf u bà, u bürɪ ləzoni tə bürà.

⁶ Ku ba zìən, sə á tì ku, á ma fwa fwiə. Á yəé də, ba nə pià, ba fwa dipen, ku yi sabwarɪ mancɪn nə, ba yáá ma pa dipen mun tə mama zàn tə nùni.

⁷ Zwezi-Kərisə dàñ nə yi nə *Pakə cànà tə *pabiə, ba nə gua nə cuna yɪrɪ. Á dàñ mɛ, sə á lɪ cuna nədwara tə, tə nə yi ndə sabwarɪ nə, á tətəŋi wa. Sə ku pa á ya ndə dipen mun nədun nə, sabwarɪ nə wá ku wa ken. ⁸ Ku mù nə pɪn, nə mɛ, sə nə dé cànà təntə də dipen tə, ku wa nə ba sabwarɪ nədwan jə. Nə dàñ duŋa ku tə, ku nə yi cuna də wuluŋu yìèn tə, sə nə dàñ ga ya là tə, nə bɪcanɪ nə yi nəpwənə, ba nə yi cígá là.

(Zwidə 22-23)

⁹ Á sagɪ tə, à nə púpúní á nə tə, à swɪn ku wa də, á mù də là tə, ba nə pəni duən wɛɛ wɛɛ tə dən ká jəŋ duən nə. ¹⁰ Də à nə swɪn ku nətu, ku tà là tə, ba nə tà Kərisə là tə nə, à swɪn. Ba mù yi là tə, ba nə pəni duən wɛɛ wɛɛ, ba duən yi là tə, là wiən nə jə yimən tə pa ba, ba duən yi là tə, ba nə vɪrɪ là wiən də diàn, ba duən yi là tə, ba nə pɪn dun woŋwanan tə nə, ba ga dugu Yu vən nə. Də liù nə ba pià, sə u ya də ku là tən-tə, ku tíú yi u mɛ, sə u nan luu wa míámíán. ¹¹ Ku tə, à nə púpúní tə, ku tà nətu. Ku yi à púpúní ku á mù là tə nə, á nə yi nubɪa Kərisə yɪrɪ. Də liù nə wú, u yi á nubiu, yá ku tíú tə ga pəni là wɛɛ wɛɛ, nə à yəé là wiən yimən nə jə wá, nə à yəé u nə pɪn dun woŋwanan nə, u ga duga Yu vən nə, nə à yəé u nə twɪn là, nə à yəé u nə nywɪn swana u tətəli, nə à yəé u vɪrɪ là wiən də diàn, á dàñ ká jəŋ də ku tíú. Á mù də ku tíú dàñ ká dé wodiú tətə də duən. ¹² Á mù Kərisə là tə bürà yoo nə ywəŋjə nə. Là tə, ba nə tà Kərisə là tə bürà yoo ba nə ywəŋjə. Yá ku yi á də nə mɛ, sə á bürɪ á púlí tə bürà. ¹³ Yu nə wá bürɪ là tə, ba nə tà Kərisə là tə, bürà. Á dɪŋa liù tə, u nə tuŋə lwanɪ tə, á tətəŋi wa, á lɪ.

Kərisə là bürà nə mɛ, sə ku ya nətu

(Zwakə 4.1; Matie 5.23-24; Romə tíán 12.17-18; Efezə tíán 5.3-8)

6 Də á púlí tə wa, liù nə yəé liù don yoo, u nə pià, sə ba bürɪ ku bürà, ku twá nətə u ma pɪf u ja ku, u vəli u swɪn là tə nə bürɪ bürà tə con, ba nə tà *Kərisə là tə? Ku mɛ, sə u swɪn ku là tə cɪcɪ yáá con, ba nə yi Kərisə nə tɪ, sə ba mù nə bürɪ ku bürà. ² Á yəé də, ku ya là tə, ba nə yi Kərisə nə tɪ, nə wá bürɪ là tə mama, ba nə yi luu nə tɪ, ba bürà. Yá cígá mama də á nə mɛ, sə á bürɪ là tə, ba nə yi luu nə tɪ, ba bürà, bèeɛɛ nə pɪn á wá mɛ, sə á bürɪ yobii tə tə bürà? ³ Á yəri də, nə mù nə wá bürɪ *malŋke tə də tətə bürà naaa? Ku nə yi nətu, də nə nə wá bürɪ malŋke bürà, ku mɛ, sə nə bürɪ tɪa ku tə yuu yìèn tə bürà. ⁴ Á dàñ nə jə yoo ku nə mɛ, sə ku swɪn, ku yi nətə á ma pɪf á ja ku, á vəli á pɪn là tə nə, ba nə ba funə jə Kərisə là púlí tə wa, sə ba mù nə lɪ ku yoo təntə yáá? ⁵ Ku yoo təntə yi á cavɪra yoo nə, à

swìn. Liù nədu mama tà nə tələ á mù Kərisə lià púlí tə wa, ku tíu wubuŋa nə yí, sə u wàní u bürì bürà á mù lià tə, á nə yi nubia Kərisə yurí, pwərə wa naaa? ⁶ Á wa liù don yáá pií u ja u nubiu yoo u ja va, u swìn lià tə con, ba nə tà Kərisə lià. ⁷ Də yìèn nə wulə á tətəŋi wa, liù don nə wá bürì tə bürà, ku nətu tə bürì də, á ga tə nə. Də liù nə tun kunkun yoo á yura, bēēēē nə pín á ma wàri ku á píní? Bēēēē nə pín, á ma wàri á píní á pín u ŋwìn aba? ⁸ Á mù tətə dàñ nə pií á tuŋa kunkun yìèn də á ŋwìn á nubia tə duən tətə. ⁹ Á yəé də, lià tə, ba nə tuŋa kunkun yìèn tə, ba bá twá ba ya Yu pàri tə wa. Á dàna ká gugarí á tiàn, á lwara də, lià tə, ba nə pəni duən vεε vεε tə, də ba tə, ba nə pín dun woŋwanan nə, ba ga duga Yu vān nə, də ba tə, ba nə cwàri, də bara tə, ba nə ba kan pià, ba ga pià bara duən, ba ma fwa ba kana, ¹⁰ də ba tə, ba nə yi ŋwina, də ba tə, lià wiən yimən nə jə ba, də ba tə, ba nə nywìn swana ba tətəli, də ba tə, ba nə twin lià, də ba tə, ba nə vuru lià wiən də diàn, ba mù ləzwənlan təntə mama, bá twá ba ya Yu pàri tə wa. ¹¹ Á wa lià duən də yà yi ndə lià təntə nə, máŋá don wa. Yá síún nə, Yu sun á cuna tə. U taní aba u tún, sə á ya u mù nyiən. Yu twá *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə də u *Siŋu tə, u pa á ji lià tə, á yi cígá tián u yáá con.

Nətu tə á yura tə nə mε, sə tə pa dun Yu nə

(1 Tesalonikə tián 4.1-7; 1 Piyerə 1.14-19)

¹² Á wa lià duən swìn də, ba jə cwəŋə, sə ba fwa won mama. Də ku nə swə, ku yi cígá, ku dàñ nə tà wiən tə mama, ba nə fwa nə jə nywarí tə pa ba. Á swìn də, á jə cwəŋə, sə á fwa won mama. Yá à mù Polə dàñ nə ba pià, sə won mama mì nə, ku ja à bian nə. ¹³ Á swìn də, wodiú yi pùé yurí nə ku wulə, yá pùé də ga yi wodiú yurí ka wulə. Yá dun don nə, Yu wá pa pùé də wodiú mε nyu lá. Á mù con nə, ləzwənə yura tə mù yà tà Yu fwa ku, sə u ma pəñ lià duən vεε vεε. Yu fwa ku, sə nə jə ku, nə twá *Yuu-Tiu nə. Yá Yuu-Tiu də ga yi yura tə nyiən. ¹⁴ Yu pií u bwin nə Yuu-Tiu, u li tian wa. Yá u wá bwin nə də, u li tian wa də u diàn tə. ¹⁵ Á yèri də, *Kərisə lià púlí tə nə yi Kərisə yura tə, yá á liù də mama ga yi Kərisə yura tə nandau naaa? Ku ziən, sə à ti Kərisə nandau tə don, à pa kacwaru nə naaa? ¹⁶ Abada! Ku tà nətu! Á yèri də, liù tə, u nə pəñ də kacwaru, u mù də kacwaru tə mε jigə won nədu naaa? Ku yi ndə ku nə púpúní Yu sagi tə wa, ku wú: «Ba mù lià bələ təntə, ba nə tun ku yoo tə, dàñ wá ji won nədu». ¹⁷ Yá liù tə, u nə ti u tiàn u marí Yuu-Tiu nə, ku tíu də Yuu-Tiu wá ya siŋu nədu tə wa.

¹⁸ Ku mù yurí nə, á dàñ duŋa ka cwàri də duən tə. Cuna tə duən tə, ləzoni nə tuŋa, tə wà marí ba yura. Yá liù tə, u dàñ nə cwàri, cuna tə yi u tuŋa u tətə yura. ¹⁹ Á yəé də, á yura tə nə ya Yu-Siŋu tə *diə. U pín ku, sə ku bà, ku ya ku wa. Á yura tə kúu tà á mù nə ti, ku ya Yu nyiən. ²⁰ Á na zəni də, Yu yə aba də kwənə tə nə dáá u jon. Á dàñ pian Yu na dun, won tə mama wa, á yura tə nə tuŋa.

Ka swe yoo

(Matie 19.3-12)

7 Síún nə, à dàñ pià, sə à le á bwie tə, á nə bwe nə á sagi tə wa: Ku ba ziən, sə bεε pəñ də kan naaa? ² Á dàñ nə kúu pií, à bún lià tə nə pəni duən vεε vεε tə yoo, à na də, ku ziən, sə bεε mama swe u kan, sə kan də mama swe u barí nə. ³ Kanbarí tə mε, sə u tun kanbarí tutuŋi u kan tə yura ba sapaa wa. Kan tə də mε, sə u tun kan tutuŋi u barí tə yura ba sapaa wa. ⁴ Kan tə kúu ba u tətə yura tə ti, ku dàñ ya u barí nə ti u tətə yura tə. Bεε tə də kúu ba u tətə yura tə ti, ku dàñ ya u kan nə ti u yura tə. ⁵ Yá bεε də u kan wà mε, sə ba kán ba tiàn nə duən con. Də á nə pià, sə á pwēe də duən tətə, ku mε, sə ku ya máŋá mancun wa, ku twá də ni-maru nə, sə á ma jun Yu. Ku máŋá mancun tə nə le, sə á pií á va duən con. Ku nə tà nətu, á bá wàní á ja á tiàn sənbnwen. Yá *Sitana wá twá ku nə, u dédəñ, sə u yugə aba, u pa á tun yokukwun.

⁶ Ku tə à nə swìn nətən, ku tà ndə nii nə à pín aba, kan də u barí ka pwēe duən nə yoo wa. Ku yi yoo tə, à nə na, də á nə fwa ku, ku tà yolwan. ⁷ Yu pín tarpunan yirə yirə liù də mama nə, sə n ma tun u tutuŋi tə. Ba duən con, ba də nyiən yi ku ciçi, ba duən də con, ba də nyiən yi ku ciçi. Á mù Polə con nə, à mù yà swə, sə lià tə mama yà ndə à nə, ba dàna ká swe.

⁸ Á dàñ swìn bara tə con, ba nə wà swe, də kadənə tə con də, ku ziən, sə ba ya lá nətu ndə à nə. ⁹ Də ba nə wàri ba tiàn ba píní, sə ba swe. Ku ziən, də á nə swe duən, ku doni, də á nə yá á pa ku fura dé aba.

¹⁰ Á dàñ pià, sə à swìn ba tə ba swe tə con. Ku tà à mù nə pín nii ku tə. Ku ya *Yuu-Tiu nə pín ku. Kan tə, u nə swe, u dàñ ká nan u barí con. ¹¹ Də u nə nan u barí tə con də, sə u kúu dàñ ká pií u swe barí don. Nə à yəé də u nə pià barí, sə u pií u va u barí tə con, sə u pa ba kə duən yuu. Sə kanbarí tə də dàñ ká duŋi u kan u dugu.

¹² Síún nə, à pià, sə à swìn lià tə duən tə con. Ku ya à mù nə swìn, ku tà Yuu-Tiu nə swìn. Də liù tə, u nə yi á nubiu Kərisə yurí, nə jə kan, u nə tà Kərisə liù, yá kan tə ga swə, sə ba ya duən nə, sə u dàñ ká duŋi wá u dugu.

¹³ Də kan də nə kúu ya Kərisə liù, yá u barí tə ga tà Kərisə liù, ku bεε təntə ga swə, sə ba ya duən nə, sə kan tə dàñ ká nan u yá wá. ¹⁴ Yu twá də kan tə, u ma ti bεε tə, u nə tà Kərisə liù tə. Yu twá də bεε tə də, u ma ti kan tə, u nə tà Kərisə liù tə. Ku nə tà nətu, á bia tə, á nə lurí, wá ya cuna bia. Yá ku cígá mama wa, ba ya Yu nə ti ba.

¹⁵ Də ba liù tə, u nə tà Kərisə liù tə nə pià, sə u pwēe də u tə, u nə yi Kərisə liù tə, sə u pwēe də wá. Ku nətu tə wa, ku ba yoo mama jə, ku pa liù tə nə, ku nə yi á nubiu, nə à yəé á nubua Kərisə yurí, də ba nə pwēe də duən. Yu ya swə, sə á ya duən nə də bicən sié. ¹⁶ N mù kan tə, n nə ya Kərisə liù, n wàri n lwarí, də Yu nə wá twá də mú, u ma jon n barí tə u cuna wa. N mù kanbarí tə də con, n wàri n lwarí, də Yu nə wá twá də mú, u ma jon n kan tə u cuna wa.

Nətu tə, n nə yɪ Yuu ma kúrí mú, n tə ya nətu
(Romə tián 6.18-22)

¹⁷ À pià, sə à súrí yoo ku tə lá nə. Ku mù nə ya, sə liù mama tì cwəŋə tə *Yuu-Tiu nə kúrí, u pa wá. Ku mù cwəŋə təntə, u yà nə tì də máŋá tə wa, Yuu nə kúrí wá, sə u twá u mù Yuu nə. Kərisə lià púlé tə mama wa, ku mù nii təntə nə à pɪn ba. ¹⁸ Də Yuu nə kúrí bɛɛ, də u yà nə *gwəŋə, sə ku tíú ya lá nətu. Də Yuu nə kúrí bɛɛ, də u yà tə wà gwəŋə, sə ku bɛɛ təntə kúù dān ká gwəŋə. ¹⁹ Də bɛɛ nə gwəŋə, nə à yèé u wà gwəŋə, tə mɛ ya tutu. Yoo tə, ku nə dé lá, ku mù nə ya ka zilí Yuu *nii yìèn. ²⁰ Sə liù mama dān ká lwān u yiri tə, u nə yɪ, máŋá tə wa, Yuu nə kúrí wá. ²¹ Yuu nə kúrí mú, də n nə ya yonɟu, dān ká pa ku yoo yì mú. Yá n dān nə nɪ cwəŋə, sə n ma tɪnɪ n tiàn, sə n tì ka, n ma tɪnɪ n tiàn. ²² Yonɟu tə, Yuu-Tiu nə kúrí wá, sə u twá u nə, ku yonɟu tə kúù tə yonɟu Yuu yáá con Yuu-Tiu yɪrɪ. Mə ku yɪ nətu ku pa liù tə nə, u də nə tɪ u tiàn, yá Yuu ga kúrí wá, sə u bà u twá u nə. Ku tíú jigə Zwezi-Kərisə yonɟu. ²³ Yuu pií u yè aba də kwənə tə nə dáá. Á dān ya u mù nyiən. Á kúù dānà ká pií á jì ləzoni ywəŋə. ²⁴ Á nubɪa-ba, sə á liù mama ya Yuu yáá con, ndə nətu tə nə, u nə yɪ máŋá tə wa, Yuu nə kúrí wá, u dān ká lwān.

Lìà tə, ba nə wà swe tə yoo
(1 Piyerə 4.7; Ebərə-ba 13.4)

²⁵ Síún nə, à wá swìn lià tə, ba nə wà swe tə yoo. Ku tə *Yuu-Tiu nə pɪn nə ku mù nii təntə, ku ya à tətə pubuŋa, à swìn á con. Yuu-Tiu nə dəri yinəgə zənzən tə pɪn á mɛ, sə á pa cígá à sùràn tə nə, à nə yɪ pùé nədu tíú tə yɪrɪ.

²⁶ Á nəŋə ku tə, à nə buŋa də, ku zìən. Wuwalu tə yɪrɪ, ku nə wulə síún máŋá ku tə wa, ku zìən, sə liù mama ya lá, ndə n nə ya nətu. ²⁷ Də n nə jə bwálú, n nə càrì, sə n swe, dān ká dugu wá. N nə kúù ba bwálú jə, sə n ya lá nətu, n ba bwálú càrì. ²⁸ N dān nə kúù twá ku nətu tə wa, n swe kan, n wà cuna fwa. Kacɪn tə də, u tə nə yèrì bɛɛ, nə kúù twá ku nətu tə wa, u swe bɛɛ nə, u wà cuna fwa. Lìà tə, ba nə swe duən nə, wá na càn zənzən. Yá à mù ya à pià, sə à ma cì á nə. Ku mù yɪrɪ nə à swìn, sə á dānà ká swe.

²⁹ Á nubɪa-ba, à sugu tə dān nə ya máŋá tə, Yuu nə pɪn nəba, kúù ba dáá. Ku mù yɪrɪ nə, ku nə zɪgɪ síún nə, sə ba tə, ba nə swe tə, dān ká vwa ba tiàn ba kana tə nə, ba doni Yuu. ³⁰ Ba tə, ba nə kwí tə, sə ba ya, ndə ku tà ba kwí. Ba tə, ba nə jwɛ, sə ba ya, ndə ku tə ba won jə. ³¹ Sə ba tə, ba nə tuŋa luu tutunan tə, sə ba ya, ndə ba ba luu tutunan tuŋa. Tɪa ka tə yuu wiən tə, nə nə na, tə wá lɛ. ³² Á ba pià, sə twara jə aba. Liù tə, u nə wà swe, ku ya Yuu-Tiu tutuŋi tə twara nə yàá jə wá, də nətu tə, u nə wá ma poli Yuu-Tiu pùé nə. ³³ Kanbarɪ mù ya luu wiən twara nə ja wá. U pià, sə u poli u kan tə pùé nə, u mù nə kúù pià, sə u poli Yuu də pùé nə. ³⁴ U pubuŋa tə dān yáá jì bələ. Mə ku ya nətu kana tə də con. Kan tə, u nə ba barɪ ja, də kacɪn tə, u tə nə yèrì bɛɛ, Yuu-Tiu tutuŋi tə cɪcɪ twara nə ja ba. Ba pià, sə ba

ya Yuu nyiən, sə Yuu nə tɪnɪ ba yɪra tə də ba pubuŋa ma-ma. Yá kan tə, u nə swe barɪ nə, u də ya luu wiən twara nə jə wá. U pià nətu tə, u nə wá twá, u ma poli u barɪ pùé nə.

³⁵ Á nə swìn tə yìèn təntə á con, ku ya, sə tə san aba. Ku tə à pià, sə à kə aba yoo wa. Ku ya à pià, sə á tun won mama, ndə ku nə mɛ, sə ku tun nətu Yuu cwəŋə tə wa. Sə vanɟu dān ká ya lá, sə á ma marɪ Yuu-Tiu yɪra.

³⁶ Á dān pià, sə à swìn bɛɛ nə jə u kacɪn u nə pià, sə u swe yoo. Dɪn don, bɛɛ də u bwálú wáá ba buŋa də, ku mɛ, sə ba yá ba bwálú tə. Yá ku kwa nə, ku wáá ku pɪn bɛɛ tə ga buŋa də, ku ya yolwan, u tun u bwálú tə yɪra. U fɪra nə jə wá zənzən, ku pa u wàrì u pɪnɪ, u nə na də u pià, sə u swe u bwálú tə, sə ba swe duən nə. Də ba nə swe duən nə ku tə cuna. ³⁷ Yá bɛɛ tə wáá u kúrí u tì də, u bá swe u bwálú tə də u waa mama. Də u nə jə u tiàn dɪàn, də u nə ken u pubuŋa wa, də u mù də u bwálú tə bá pèh duən nə, ku zìən, u nə wà u bwálú tə swe. ³⁸ Ku yoo tə dān pià ku swìn də, bɛɛ tə, u nə swe u bwálú tə fwa yozəŋu. Bɛɛ tə, u də nə ba u bwálú tə swe, də nə kúù fwa yozəŋu u doni.

³⁹ Kan nə swe barɪ nə, u barɪ tə nə wà tɪ, u ba cwəŋə jə, sə u nan u va u swe barɪ don nə. Yá u barɪ tə dān nə tɪga, u jə cwəŋə, sə u pií u swe barɪ don nə, u nə swə. Ku mɛ, sə barɪ təntə də ya Kərisə liù. ⁴⁰ Á mù pubuŋa wa, à yà wá swìn də, kan tə nə wà pií u swe, u yà wá ja pupwən, u doni u nə pií u swe. Mə à mù pubuŋa nə nətu, yá à də ga yèé də, Yuu-*Siŋu tə wulə də nə.

Jonji diè nàŋú diŋə yoo

(1 Koréntə tián 10.19-33; Romə tián 14.13-23)

8 Síún nə, à dān pià, sə à swìn nàŋá tə, ba nə ma fwa *jonji, ba pɪn wonɟwanu nə yuu wa. Ku yɪ cígá, á swìn, á wú: «Nə mama yèé cígá tə». Yá ku yənu təntə nə yáá kə nəba fwiə wa. Yá sonu mù yɪ ku yáá pa, nə vəlì yáá wuuu, Yuu tutuŋi tə wa. ² Də liù nə fwa fwiə u burɪ dā, u mù yèé yìèn, ku nətu tə nə burɪ də, u tə yèrì yìèn tə, ndə ku nə mɛ nətu. ³ Ku mù nə pɪn, liù tə, u nə swə Yuu, Yuu də yèé ku tíú yoo.

⁴ Ku nə yɪ nàŋú tə, ba nə ma fwa jonji, ba pɪn wonɟwanu nə yoo wa, nə mama yèé də, luu wonɟwanu ya tutu. Nə ga yèé də, Yuu cɪcɪ nə ba don jə. ⁵ Lìà duən burɪ də, wiən wulə lanworu tə wa də tɪa yuu wa, ba mù nə jùnì, ndə ba yɪa nə. Ku mù nə burɪ də, lià duən con yɪa dáá, yun tiàn də dáá. ⁶ Nə mù yèé də, ku tə cígá. Nə yèé də, Yuu ya nədu cɪcɪ. U mù nə ya nə nyɪna. Yá u mù yɪrɪ nə nə wulə. U mù nə pɪn wiən tə mama wulə. Nə yèé də, *Yuu-Tiu də yɪ nədu cɪcɪ. Ku mù nə yɪ Zwezi-*Kərisə. Wiən tə mama nə twá də wá tə ma wulə. U mù nə pɪn nə də wulə.

⁷ Lìà tə mama pubuŋa tə nədu. Lìà duən wulə á pwərə wa, ba nə mì wonɟwanan tə zənzən. Ku mù nə pɪn, ku tiàn təntə nə dí wonɟwanu nàŋú, ba waa con ba yáá pií ba buŋa də, wonɟwanu tə nə ya ba yɪ. Yá ba kúù ba dɪàn jə Yuu cwəŋə tə wa, ku jigə cuna ba waa con.

⁸ Nə mù yèé də, ku tə wodi u nə wá pa nə yí Yuu yɪra. Də nə nə dí ku, ku bá súrí nəba Yuu yáá con. Nə nə kúù wà ku dí, ku bá mun nəba Yuu yáá con.

⁹ Á dàñ nə zurə á yura, də á nə swə á jə cwəŋə, sə á dé won tə mama, á nə pià. Ku nə tà nətu, Kərisə lià tə, ba nə ba diàn jə Yu cwəŋə tə wa, wá twá á nə, ba ma dugu Yu cwəŋə tə ba jén. ¹⁰ Á wá man ku nətu tə nɛɛ, à buri aba. Də liù tə, u tə nə yèri Yu cwəŋə tə wa yìən təntə, u nə ni n mù liù tə, n nə yèé Yu cígá tə də, n jèrɪ wəŋwanan diè wa, n dé tə nàŋú, u də wá bún də, u də wáá ku u dé. ¹¹ Yá ku dàñ wá twá, də n mù liù tə, n nə yèé Yu cígá tə, liù tə don tə, u nə yi n nubiu Kərisə yuri, u nə yèri tə ma jén, Zwezi-Kərisə ga ti u də yuri. ¹² Də n nə fwa nətu, ku yi cuna nə, n fwa n nubia tə yura, ba nə ba diàn jə Yu cwəŋə tə wa. Ku yi n gugurə ba pubuŋa tə, ku cuna tə ga yi tə tégé n mù də Zwezi-Kərisə pwərə wa. ¹³ Ku mù yuri nə, də à nə wá dé wəŋwanu nàŋú, à nubiu don ga twá ku nə, u jén Yu cwəŋə tə wa, à kúú bá dé wəŋwanu nàŋú míámíán, sə ku pɪn nubiu don jén Yu cwəŋə tə wa.

Polə ba ŋwírán pià Yu tutuŋi tə wa

(Likə 10.7; Galasi tián 6.6; 1 Timote 5.17-18; 2 Korēntə tián 11.7-12; Tutunan 20.34-35)

⁹ Á tətə yèé də, à mù Polə yi liù tə, à nə ti à tiàn. Á yèé də, à yi Zwezi-*Kərisə *tuntunu. Á cígá ni nə *Yuu-Tiu Zwezi à yii wa. Cígá mama, à tutuŋi tə, à nə tun à pa Yuu-Tiu nə tə, nə pɪn á ma yi Yuu-Tiu Kərisə lià. ² Də lià duən nə swə ba swìn də, à tà Zwezi-Kərisə tuntunu, á mù yèé də, à yi Zwezi-Kərisə tuntunu. Á mù yi mɪmɪnu, ku nə buri də, à yi Yuu-Tiu tuntunu.

³ Mə ku mù yoo təntə à yàá ma le lià tə, ba nə cəgə nə tə. ⁴ Cígá mama à jə cwəŋə, sə à jon à nii wodiu də won tə, à nə wá nyu á con, à tutuŋi tə yuri. ⁵ Cígá mama à jə cwəŋə, sə à də swe kan lià tə wa, ba nə yi à nubia Kərisə yuri. Yá à də də à kan tə yà wáá nə twá tian tə wa nə wəli, ndə Yuu-Tiu nubia tə, də u tuntuna tə duən nə, ndə Sefasə † nə. ⁶ Cígá mama, ku yi à mù də Barənasə cɪcɪ nə ba cwəŋə jə, sə nə ma ni nə nii wodiu, də ku nə tà nə tun də nə jìàn naaa? ⁷ Á tə ni pa-manu, də ba nə ba u nii nə li, u ga wələ kùú naaa? Á tə ni valu, də u varɪ kárá, ka wiən bi, yá u ga ba tori jə ka wiən tə tə wa naaa? Á tə ni liù, də u cì vəná nə, yá u ga ba tə yula kaŋa u nywìn naaa? ^{8,9} Ku tà ləzoni pubuŋa nə, à ma swìn yìən təntə. Yu *nii tə, u nə pɪn *Moyizə nə saga tə də tətə swìn tə yìən təntə. Ku púpúní saga təntə wa də, máŋá tə wa, n nə jə nau, n ma tuŋa n fɔɔ, ku wə mɛ, sə n vwa ku nii nə, ku dàñ ká dɪŋi wobia tə. Ku sugu təntə pià ku buri də, nian yoo yi Yu naaa?

¹⁰ Ku sugu təntə tà nə mù Zwezi-Kərisə tuntuna tə yuri nə, Yu swìn ku naaa? Awo, ku ya nə mù yuri nə, Yu swìn ku. Liù nə varɪ kárá, u yàá jə yala də, u wá na u tori ka wodiu tə wa. Liù nə cəri muna, u də yàá jə yala də, u wá dé tə wodiu. ¹¹ Nə mù nə ken Yu sugu tə á pubuŋa wa, ndə ba nə dùè wodwii kárá wa. Á buŋa də, ku yà wə mɛ, sə á mù nə li nə nii nə naaa? ¹² Də lià duən nə jonə ba nii wodiu á jìàn wa, nə mù yà nə mɛ, sə nə na nə nii wodiu á con, nə doni ku tián tə. Nə mù ga wə aba lòri, sə á ŋwín nəba won mama wa. Yá nə yà mɛ, sə nə pa á ŋwín nəba. Nə sèe nə dé càn tə ma-

† Sefasə ja yuri don, ba nə boŋə Piyera.

ma, sə nə dàñ ká fwa won, ku nə wá cì á nə, sə á nì Zwezi-Kərisə suywáŋú tə. ¹³ Á yèé də, lià tə, ba nə tuŋa Zwifə-ba Yu *diè tə wa, ba nii wodiu nəŋa tutuŋi tə wa, ba nə tuŋa. Á ma kúú yèé də, Yu *jonwana tə, ba nə gwɪ vəná tə, də yàá li ba tori *jonjə tə nàŋú tə wa. ¹⁴ Nə də con nə, mə ku yi nətu. Yuu-Tiu də pɪn nii, sə lià tə, ba nə swìn u suywáŋú tə, na ba nii wodiu ku tutuŋi təntə wa.

¹⁵ Də ku nətu tə mama, à mù wə aba lòri, sə á li à nii nə. Á nə púpúní ku nətu tə, ku tà à wú á dàñ pɪan won bə, ku pa nə. Á ba pià, sə liù mun à dun tə, à nə jə tə. Á nə tɪga, ku kukwa, də à nə bwe won bwɪə á con. ¹⁶ Won tə, ku nə pa à swìn suywáŋú tə, ku tà won tə à nə wáá à ma fwa fwɪə. Ku ya Yu tətə nə kálí nə, sə à swìn suywáŋú tə. Də à nə wə ku swìn, ku ya càn nə wá yí nə.

¹⁷ Yu suywáŋú tə ya à yuu zilɪ Yu pɪn nə. Ku tà à tətə nə kúrí ku à tiàn nə. Ku yà nə yi à tətə nə kúrí à ti, sə à swìn Yu suywáŋú tə, à yà wá jon ŋwírán ku yura.

¹⁸ Bèèèe dàñ nə yi à ŋwírán ku tutuŋi təntə wa? Á ŋwírán nə ya, sə à swìn suywáŋú tə, à pa lià nə tutu. Á dàñ ká bwe ba à ŋwírán bwɪə.

¹⁹ Á mù Polə ti à tiàn liù mama yáá con. Yá à tətə nə ti à tiàn, à ma fwa lià tə mama yonju. Á fwa nətu, sə à twá ku nə, à van lià zənzən à pa Zwezi nə. ²⁰ Máŋá tə wa, à də *Zwifə-ba nə wulə duən nə, à yàá lwán à jì ndə ba nə, sə à ma wàní ba à van à pa Zwezi nə. Á yàá fwa ku nətu, yá Yu *nii tə, u nə pɪn *Moyizə nə tə ga kúú ba diàn jə à yuu wa. Də à nə fwa ku, ku yi à pià, sə à van Zwifə-ba Yu nii tə, u nə pɪn Moyizə nə tə wa, à pa Zwezi nə. ²¹ Á nə kúú wulə lià tə, ba nə yèri Yu nii tə, u nə pɪn Moyizə nə pwərə wa, à yàá fwa ndə à də yèri ku, sə à ma wàní ba à van à pa Zwezi nə. Á nə fwa ku nətu tə, ku ba pià ku swìn də, à ba Yu nii tə, u nə pɪn Moyizə nə zilí. Á zilí Zwezi-Kərisə nii zəni. Ku yi à fwa ku, sə à ma van lià tə, ba nə ba Yu nii tə, u nə pɪn Moyizə nə jə, à pa Zwezi nə. ²² Á nə kúú wulə də lià tə, ba nə tə ba diàn jə Yu cwəŋə tə wa, à yàá jì ndə à də ba diàn jə, sə à ma wàní ba à van à pa Zwezi nə. Də lià nə swə, ba yi nətu mama, à yàá jì ndə ba nə, sə à ma wàní à twá yiri mama nə, à ma van ba duən, sə Yu jon ba ba cuna wa. ²³ Á fwa wiən tə mama Yu suywáŋú tə yuri, sə à ma wàní tori à na Yu con.

(2 Timote 2.3-6; 4.5-8)

²⁴ Á yèé də, lià nə pià, sə ba dəri dəru, sə ba jon ŋwírán. Ba mama yàá dəri cígá, ku dàñ nə ya ba wa liù nədu tə, u nə wá dəri u lɛ ba duən tə, nə wá na ŋwírán tə. Á dàñ kəni diàn, ndə lià tə nə, ba nə dəri tə, sə á də wàní ŋwírán á na. ²⁵ Lià tə mama, ba nə pià, sə ba dəri dəru ba jon won, ba yàá dí yáá ba cì ba tiàn nə də wiən tə, ba nə swə, yá tə ga ba zìən də dəru tə. Ba fwa nətu, sə ba ma na jala yupuu dəru tə wa. Yá yupuu təntə ba dání, ku ma kwɪn. Nə mù dəru tə wa, Yu wá pa nəba yupuu tə, ku nə bá kwɪn, abada. ²⁶ Ku mù nə pɪn, à mù ma dəri Yu nyiən tə wa, sə à yí ku yígúré. Á tə yi ndə liù tə nə, u nə mà cwàrí. Á ba à cwàrí tə mà woru wa. ²⁷ Á kəni càn à tətə yura tə nə, sə ku pa à wàní à tiàn à ja, sə à mù liù tə, à nə swìn Yu sugu tə, à buri lià nə, Yu dàñ ká vi nə u dugu.

Won tə, Yizərayelə lià tə nə fwa, ku nə kàrì nəba
(Ebərə-ba 3.7-19)

10 À nubla-ba, à mù Polə pià, sə á líí ku tə, ku nə tun máńá tə wa, nə níbara †, ba nə wulə *Moyizə kwa, kasɔɔ lanworu tə wa. Bakwan tə yà nə púé ba ma-ma míámíán yuu nə, ba ma vəli. Ba mama nə vəli ba ben munaa nəslan tə. ² Ba mama tə yà yì ndə ba ləgə ba bakwan tə də munaa tə wa, sə ku pa, Moyizə ya ba yuu tiú. ³ Ba mama dí wodiu tə, ku nə nan Yü con. ⁴ Ba mama nə nyua níá tə, Yü nə pín tə nan pùè tə wa. Ku pùè təntə yà yì Zwezi-*Kərisə, nə vəli də ba. ⁵ Yá də ku nətu mama ba wa lià zənzən wà Yü pùé poli. Ku mù nə pín, ba tí ba zwe kasɔɔ lanworu tə wa.

⁶ Ku nətu tə pià ku buri nəba də, ku ba zìen, sə nə pa nə pùé yokukwɩnan fira zu nəba, ndə tə fira nə zua ba nətu. ⁷ Ba wa lià duən yà yì wəŋwanan nə ba pín dun, ba ga dugu Yü vàn nə. Ku yà yì, ndə ku nə púpúní Yü sagi tə wa, ku wú:

«Lià tə jəń duən yáá nə, ba dé wodiu, ba nyu ba sú. Ku kwa nə, ba zàn, ba wulə ba sɛ».

⁸ Ba wa lià duən də yà pəni duən vɛɛ vɛɛ. Ku mù nə pín, ba wa lià mùrù sapua də batwa (23 000) twá duən, ba tí dun nədu. Nə mù dàn ká cwàri də duən ndə ba nə. ⁹ Ba wa lià duən də pià *Yuu-Tiu nii nə. Ku mù nə pín, diŋa tə ma diŋi ba, tə gu. Nə mù dàn ká pià Yuu-Tiu nii nə, ndə ba nə. ¹⁰ Ba wa lià duən də ŋuŋwɩn Yü. Ku mù nə pín, Yü *malika tə, ka nə cùgà lià tə bà, ka gu ba. Á mù dànà ká ŋuŋwɩn Yü, ndə ba nə. ¹¹ Tə mù yìen təntə mama fwa ba, sə ba duən twá tə nə, ba ma lwarì. Ba púpúní tə ba tún Yü sagi tə wa, sə tə kàrì nə mù lià tə, nə nə wulə luu talkwa máńá tə wa.

¹² Ku mù yiri nə, liù tə, u nə buŋa də, də u ziga yü nə Yü cwəŋə tə, sə u cì u tián nə, u dàn ká dugu Yü cwəŋə tə. ¹³ Yoo tə mama ku nə dédén aba, sə ku yigu aba ku pa á tun yokukwɩn, ku dí yáá ku dédén lià duən tə. Yü yì pùé nədu tiú, u bá sɛɛ, sə yoo mama, ku nə dwə á diàn dédén aba, sə ku yigu aba ku pa á tun yokukwɩn. Yü wá pa aba diàn, sə á ma nan ku wa, ku dàn ká doni aba, sə ku pa á wàní á píní ku.

Á cia á tián nə də wəŋwanan tə

(2 Korēntə tián 6.14-18; 1 Korēntə tián 8; Romə tián 14.13-23; Apokalīsə 2.14)

¹⁴ À nubisoni-ba, ku mù nə pín, á dàn duga ka pa dun wəŋwanan nə tə míámíán. ¹⁵ À yì à swìn á mù lià tə con, á nə jə pubuŋa, sə á tətə lwarì ku tə, à nə swìn tə. ¹⁶ Zwezi-*Kərisə jana tə lwá nə yiri u tian tə wa. Yá di-ven wùrú zuŋa tə, nə nə yáá bwì Yü nə, də nə nywìn tə yì, sə ku ma buri də, nə mù də Zwezi-Kərisə jə *nimaru u jana, tə nə lwá tə yiri. Dipen tə, nə nə yáá fu nə tàrì duən, nə dé tə yì, sə ku ma buri də, nə mù də Zwezi-Kərisə jə nimaru u yira tə yiri, ku nə cùgù u tian tə wa. ¹⁷ Dipen tə yì nədu, nə mù ga dáá, yá nə ga dé ku

† Polə yì *Zwifə-ba yoo nə u swìn. Zwifə-ba tə yà yì ywəŋə, ba wulə *Ezwipətə nagwanaa wa. Yü ma li ba lá nə, u pa ba twá kasɔɔ lanworu tə wa, ba va *Yizərayelə luu nii tə wa.

dipen nədu təntə. Ku nətu tə buri də, nə yì ndə won nədu nə.

¹⁸ Á buŋa *Yizərayelə lià dwíí tə yoo. Ba lià tə, ba nə yáá gwì vànà tə Yü *jonji kúrí tə yuu wa ba pín Yü nə tə, yáá dé nàŋú tə vàn don. Yá ku nətu tə pià ku buri də, ba mù də Yü marì duən nə. ¹⁹ Ku nətu tə ya à pià à buri də, wəŋwanu tə də ku vanu tə mɛ ba funə jə. ²⁰ Á dāń swìn á con də, ku tə, ba nə yáá gu wəŋwanu tə nə, ku ya ba gwì *zinə nə, ku tà Yü nə. Yá à ba pià, sə á mù də zinə marì duən nə. ²¹ Á ba cwəŋə jə, sə á nyu zinə diven wùrú zuŋa tə, sə á tə nyu *Yuu-Tiu də diven wùrú zuŋa tə. Á ma kùù wàrì wodiu tə, ba nə pín zinə nə, á dé, sə á tə dé Yuu-Tiu də wodiu tə. ²² Də nə nə fwa ku nətu, ku yì nə pià, sə Yuu-Tiu wugwu zàn naaa? Á buŋa də, nə diàn dwə wá naaa?

²³ Cwəŋə wulə, sə ba fwa won mama. Ku ya cígá, ku dāń nə tà wiən tə mama, ba nə fwa nə jə nywarì tə pa aba. Cwəŋə wulə, sə ba fwa won mama, yá wiən tə mama dāń nə ba nəba saŋa, sə ba bori Yü nyiən tə wa. ²⁴ Sə liù mama dāń pià ku tə, ku nə saŋa u duən tə nə. U dàn ká pià ku tə, ku nə saŋa u tətə nə. ²⁵ Á díé won tə mama, ba nə yoli yəə wa, á dànà ká bún yoo mama, ku yoo wà mɛ, sə ku zu á pubuŋa wa. Á dànà ká bwe yoo mama. ²⁶ Ku púpúní Yü sagi tə wa, ku wú:

«Tia də ku yuu wiən tə mɛ yì Yuu-Tiu nə tí ku».

²⁷ Də liù nə tà Kərisə liù, yá u bon aba, sə á dé də duən, á nə vəli, sə á dé ku tə mama, ba nə tún á yáá con. Á dànà ká bún yoo mama, ku yoo wà mɛ, sə ku zu á pub- uŋa wa. Á dànà ká bwe yoo mama. ²⁸ Liù dāń nə swìn á con, u wú: «Won ku tə yì ba gua wəŋwanu nə», á dànà ká dé ku liù tə yiri, u nə dí yáá u swìn ku n con də, ku yoo tə nə wá zu u pubuŋa tə wa yiri. ²⁹ Ku tə, à nə swìn yəbə, ku tà á tətə pubuŋa tə, nə wá gugurə tə yoo, ku ya liù tə don tə pubuŋa tə nə wá gugurə tə yoo. Bèèèe yiri nə liù don pubuŋa dāń ma mɛ, sə ku buri à buri ku tə yiri, à nə tí à tián à ma fwa? ³⁰ Á ken Yü lèèèe à wodiu tə yiri, à nə dé. Bèèèe nə pín, lià duən tə cəgə nə, ku wodiu tə yiri, à nə ken Yü lèèèe?

³¹ Á sugu tə dāń pià, ku buri də, ku nə yì á wodiu diŋə wa, nə à yèé ku tə, á nə nywìn, nə à yèé ku tə mama, á nə fwa, á fwa ku, sə á pa Yü na dun ku wa. ³² Á dànà ká ya lià tə, lià duən nə wá zigi á yuu wa ba tun cuna, ku nə yì *Zwifə-ba, nə à yèé *Gərekə-ba, nə à yèé Kərisə lià púlí tə. ³³ Á də yì à fwa won mama à pià, sə ku poli lià tə mama pwíí nə. Ku tə à nə pià, ku tà à cici saŋu nə à pià. Ku yì lià kapupu saŋu nə à pià, sə Yü jon ba ba cuna wa.

11 Á dāń kwè aba, sə á fwa ndə à nə, ndə à də nə fwa ndə Zwezi-Kərisə nə.

Bɛɛ də kan nə mɛ, sə ba jəń nətu Yuu-Tiu yáá con

(1 Korēntə tián 14.40; Efezə tián 5.22-24; 1 Timote 2.8-14)

² Á bwì á nə də, á tə nə líí à lié yoo mama wa, á ga twá à kàrà tə nii nə, ndə à nə kàrì aba nətu. ³ Á dāń pià, sə á lwarì yoo ku tə. Zwezi-*Kərisə nə wulə bɛɛ mama yuu wa. Bɛɛ də nə wulə u kan yuu wa. Yá Yü də nə wulə Zwezi-Kərisə yuu wa. ⁴ Bɛɛ tə mama, u nə jùnà Yü, nə à yèé u nə swìn Yü *nii sùràn, u ga pú won u

yuu nə, ku yi u mun u Yuu-Tiu. ⁵ Kan tə mama, u də nə jùnà Yü, nə à yəə u nə swìn Yü nii sùràn won, ga wà u yuu nə pwí, ku yi u mun bæe tə, u nə wulə u yuu wa. Yá ku cavura tə yi, ndə ba nə pàrí † kan yuu nə. ⁶ Də kan nə wà won u yuu nə pwí, sə u gian u yukuran tə. Də ku nə yi cavura ku pa kan nə, sə u pa ba gian u yukuran, nə à yəə, sə u pa ba pàrí u yuu, u mē, sə u pú won ku nə. ⁷ Bæe yi Yü nyinyiga də Yu dun, ku mù nə pın, u wà mē, sə u pú won u yuu nə. Kan də con, u də yi bæe dun. ⁸ Yü li won bæe yura, u ma fwa kan. Yü wà won li kan yura, u ma fwa bæe. ⁹ Yü wà bæe fwa kan yırı, yá ku ya u fwa kan bæe yırı. ¹⁰ Ku mù nə pın, kan mē, sə u pú won u yuu nə, sə ku bırı də, u jə nii Kərisə lià púlí tə wa, *malikə tə yırı.

¹¹ Yuu-Tiu yáá con, kan ba u tiàn ti, bæe nə ti wá. Bæe də ba u tiàn ti, kan nə ti wá. ¹² Ndə nətu tə, Yü nə li won bæe yura, u ma fwa kan, mə nətu nə bæe yi kan nə yáá luri wá. Yá tə mē yi tə naŋa də Yü. ¹³ Á tətə buŋa ku, á jón ku zìen, sə kan jun Yü, u ga ba won u yuu nə pwí naaa? ¹⁴ Nətu tə, Yü nə fwa won mama, tə nə bırı də, bæe yukuran nə dara zənzən, ku jə cavura. ¹⁵ Yá ku lwàń, ku ya dun ku pa kan nə, də u yukuran nə dara. Kan mù con nə, Yü pın wá yukuran tə, sə tə pú u yuu nə. ¹⁶ Də liù nə ba ku swə, u nə tütùní, nə mù ba yofwamiun təntə jə. Yü lià púlí tə də ba ku yofwamiun təntə jə.

Nətu tə, nə nə mē, sə nə dé Yuu-Tiu nimiru wodi u tə
(Matia 26.26-28; Marəka 14.22-25; Likə 22.19-20)

¹⁷ Á nə pın nii ku tə, won tə, à nə bá bu á nə ku yırı, ku mù nə yi á nə yáá jəń duən nə Yü lià púlí tə wa, ku ba aba lwàńí, sə á jì zəni. Ku yáá kwen ku cùgà aba. ¹⁸ Təntən yoo, à nəń də, ba swìn də, á nə jəń duən yáá nə *Kərisə lià púlí tə wa, á yáá pwèe púlí púlí də duən. Á buŋa də, ku vən don wáá cígá ku yanı. ¹⁹ Ku mē, sə pwia cígá ya á tətəŋi wa, sə ku pa ba lwarı lià tə, ba nə twá Zwezi cígá cígá á tətəŋi wa. ²⁰ Ku bırı də, á nə yáá jəń duən yáá nə, cígá mama ku tà *Yuu-Tiu *nimiru wodi u tə á pià á dé. ²¹ Á liù mama yáá dí yáá u dé u tətə wodi u. Ku mù nə pın, niən yáá jə liù don, yá liù don ga nyu, u sú u bubuni. ²² Ku yi á ba dii jə, á nə wá dé á wodi rən tə lá, də á nywìn á swana tə tə wa naaa? Ku yi Yü lià púlí tə nə á pià, sə á mun. Yá ku yi cavura nə, á kəni ba tə nə, ba nə ba won mama jə. Á buŋa də, à wá bu á nə ku yoo təntə yırı naaa? Abada, à bá bu á nə.

²³ Á mù jon Yuu-Tiu sùràn tə, à swìn á con.

Dun tə, ba nə jun Yuu-Tiu Zwezi tə, ku tutn nə, u ti dipen, ²⁴ u kə Yü lèeèe ku yırı. Ku kwa nə, u fua fua ku, u ga swìn, u wú: «Ku yi à yura tə nə, á mù yırı. Á dàń fwa ku nətu tə, á ma líí à yoo». ²⁵ Ba nə kúú dí wodi u tə, u zwèe, u kúú ti diven wùrú zuŋa wa, u ga swìn, u wú: «Diven ku tə wùrú zuŋa ka tə wa nə yi à jana tə, tə nə yi Yü *nimardun tə. Á fwa ku nətu, sə á ma líí à yoo, máńá tə wa, á nə wá nyu ku». ²⁶ Yá máńá mama, á nə dí dipen ku tə, á nə nyua wùrú zuŋa ku tə diven tə, ku

† Korentə tián con, ku máńá təntə wa, də liù nə pàrí kan yuu, ku yi u pià, sə u kə cavura ku kan təntə nə.

yi Yuu-Tiu tiàn tə yoo nə, á bırı wuuu. Á fwa ku nətu tə, ku jə vələ máńá tə wa, Yuu-Tiu nə wá pií u bà.

²⁷ Ku mù nə pın, liù tə, u nə dí ku dipen təntə, u nə nyua Yuu-Tiu diven tə, yá u ga wà mē, sə u fwa ku, bürà wulə ku tíú yuu wa, Yuu-Tiu yura tə də u jana tə yırı. ²⁸ Liù mama dàń mē, sə u dé yáá u zən u tiàn, sə u ma dé ku dipen təntə, sə u ma nyu ku diven təntə. ²⁹ Liù tə, u nə dí ku, u nə nyua ku, u ga wà Zwezi yura tə zilí, u tətə nə wá pa Yü kə wá càn wa. ³⁰ Ku mù nə pın, labwana də yayıŋa ma dáá zənzən á tətəŋi wa, yá á wa lià duən də ga ti. ³¹ Də nə nə bürì nə tətə bürà nə tiàn nə, bürà kúú bá ja nəba. ³² Də Yuu-Tiu nə ken càn nə nə, máńá tə wa, ku yi u pià, sə u ma li nəba yoo wa. U pià, sə dun tə nə, u nə wá bürì lià tə mama bürà tə, u dàń kə kə nə mù də lià tə mama, ba nə yi luu nə ti, càn wa. ³³ Á nubia-ba, ku mù yırı, máńá tə wa, á nə jəə duən yáá, sə á dé Yuu-Tiu nimiru wodi u tə, sə á diàn duən. ³⁴ Də niən nə jə á wa liù, sə u dé wodi u u sàń nə, sə ku dàń kə pa á jəń duən nə, á ma pa Yü bürì á bürà. Á wá le á yìèn tə duən tə, máńá tə wa, à nə wá bà á con.

Yü tarpuon tə, u nə pın Kərisə lià duən nə
(Efezə tián 4.6-12; 1 Piyerə 4.10-11; Filipə tián 2.1-4)

12 Á nubia-ba, ku nə yi Yü-*Siŋu tarpuon tə yoo wa, à pià, sə á ni ku dən zəni. ² Á yəə də, máńá tə wa, á yà nə yəri Zwezi-*Kərisə, woŋwanan tə, tə nii nə ba swìn nə yugə aba, tə ga dé diàn á yuu wa, sə á pú tə kwa á jùnì tə. ³ Ku mù yırı nə, à swìn á con də, liù wàri u swìn də, Zwezi ya *Yuu-Tiu, də ku nə tà Yü-Siŋu tə nə bırı ku wá. Ku mù nə pın, də liù mama wàri u twá də Yü-Siŋu tə, u ma swìn u pın Yü cùgà Zwezi.

⁴ Yü-Siŋu tarpuon yirə yirə dáá, yá Yü-Siŋu tə yi nədu ku nə pın tə. ⁵ Tutunan yirə yirə dáá, yá Yuu-Tiu tə mù yi nədu, ba nə tuŋa tə ba pın wá. ⁶ Yìèn yirə yirə dáá tə nə tuŋa, yá ku yi Yü nədu tə nə pın diàn yirə yirə lià tə nə, ba ma tuŋa tə. ⁷ Yü-Siŋu tə yáá bırı ku tiàn liù ma-ma nə, sə u wàńí u san ba duən tə nə. ⁸ Ku mù nə pın, Yü-Siŋu nədu tə yáá pa wubunə sùràn liù don nə, ku ga pa u don də nə yənu sùràn. ⁹ Ku mù Yü-Siŋu nədu tə yáá pa liù don nə, sə u wàńí u kə waa Zwezi nə də cígá cígá. Ku ga pa u don də nə tarpuon, tə nə zwèe yayıran. ¹⁰ Ku mù Yü-Siŋu nədu tə yáá pa liù don nə tarpuon, sə u ma fwa tütùnà, tə nə bırı Yü diàn tə. Ku pa u don nə tarpuon, sə u ma jon Yü *nii sùràn u swìn. Ku pa u don nə tarpuon, sə u ma lwarı sugu tə, ku nə yi Yü-Siŋu tə sugu, də ku tə nə yi *zinə sùràn. Ku mù Yü-Siŋu nədu tə yáá pa liù don nə tarpuon, sə u swìn suyirə duən, ku pa u don nə tarpuon, sə u ma gwın tə suyirə tə dən. ¹¹ Yü-Siŋu nədu tə tətə nə tuŋa tə yìèn təntə mama. Ku mù nə tərì ku pın liù mama nə, ndə nətu tə nə, ku nə pià.

Yura nədu də ku nandaran, tə nə dáá

¹² Nə yəə də, yura yi nədu, yá ku ga ja nandaran, tə nə dáá zənzən. Yá nandaran təntə nə dáá nətu mama, tə mù nə ken duən nə, tə ma fwa yura nədu tə. Mə ku ya nətu Zwezi-*Kərisə də con. ¹³ Yá ku dàń nə yi

*Zwifə-ba, nə à yəə ba tə, ba nə yi də *Gərekə-ba, də ba tə, ba nə yi ywəŋə, nə à yəə ba tə, ba nə ti ba tiàn, ba ləgə nə mama Yü-¹⁴Siŋu tə wa, sə nə wàní nə ya won nədu. Nə mama súé də Yü-Siŋu nədu tə. ¹⁴Yura tà nandau nədu nə ku jə, ku yi nandaran, tə nə dáá, nə ku jə. ¹⁵Də naa yà nə swìn də, ku tà juun, ku mù yurì nə, ku tà yura tə nə ti ku, ku nətu wàri ku pın naa kúú tà yura tə nandau. ¹⁶Də zuun yà nə swìn də, ku tà yii, ku mù yurì nə, ku tà yura tə nə ti ku, ku nətu tə wàri ku pın ku kúú bá ya yura yura nandau. ¹⁷Də yura tə mama yà nə yi yii cíci, ku yà wá fwa nətə, ku ma nì sùràn? Nə à yəə ku yà nə kúú yi zuun cíci, ku yà wá fwa nətə, ku ma nì lwán? ¹⁸Ku mù nə pın, Yü ma kə nandaran tə mama yura wa, ndə u nə pià nətu. ¹⁹Yura ya wàri lá ku yanì, də ku yà nə yi nandau nədu cíci. ²⁰Ku mù yurì nə yura yi nədu, yá ku nandaran ga dáá. ²¹Yii dàñ wàri juun con ku swìn də, juun ba tutuŋi jə ku pa ku. Yuu də ma kúú wàri nēē con ku swìn də, nēē ba tutuŋi jə tə pa ku. ²²Nandaran tə tətə, tə nə yi ndə tə ba diàn jə, tə də jə tutuŋi yura tə wa. ²³Nandaran duən wulə yura tə wa, ba nə buŋa də, tə ba dun jə. Yá ba yáá ywàŋá tə yoo zəni. Ku mù nə pın, nə nandaran tə, tə nə jə cavira tə, nə yáá ywàŋá tə yoo zəni, nə doni. ²⁴Yá nə nandaran tə, tə nə ba cavira jə, tə mù ba pià, sə nə ywàñ tə yoo nətu. Yü ken nandaran tə yirə yirə, sə ku pa nandaran tə, tə nə ba dun ja wàní tə na dun, tə doni tə duən tə. ²⁵Ku yi nətu, sə yura tə dàñ ká pwēē duən nə, sə nandaran tə mama san duən nə. ²⁶Yá də nandau nə wulə càn wa, sə tə duən tə twá tə ya càn təntə wa. Nandau don nə wulə dun wa, sə tə duən tə də twá tə jwē də ku. ²⁷Á mama míámílán yi Zwezi-Kərisə yura tə. Yá á liù mama dàñ ya yura təntə nandau. ²⁸Yü təntən u kə Zwezi-Kərisə *tuntuna tə Kərisə là púlí tə wa. Bələ nii nə, u ken Yü nii *sùsùnà lá. Batwa nii nə, u ken karnyina lá. Ku zàn lá, ku pa ba tə, ba nə jə Yü tarpıun, ba ma tuŋa yomılan, tə nə burı Yü diàn tə. Ku zàn lá, ku pa ba tə, ba nə zwēē yayıran tə. Ku zàn lá, ku pa ba tə, ba nə saŋa là nə. Ku zàn lá, ku pa ba tə, ba nə kəni là cwəŋə wa. Ku zàn lá, ku pa ba tə, ba nə swìn suyirə duən. ²⁹Ba mama nə tà Zwezi-Kərisə tuntuna. Ba mama nə tà Yü nii sùsùnà. Ba mama nə tà karnyina-ba. Ba mama nə ba yomılan tə fwa, tə nə burı Yü diàn tə. ³⁰Ba mama nə ba tarpıun tə, ku nə zwēē yayıran tə jə. Ba mama nə ba suyirə yirə tə swìn. Ba mama nə ba suyirə yirə tə dèñ gwin. ³¹Á kəni á kajaŋa á pià tarpınan, tə nə jə funə tə doni. Yá à dàñ wá burı aba cwəŋə tə, ku nə ziən ku doni.

Sonu yoo

(Matia 22.36-40; Romə tián 13.8-10; 1 Zwan 3.16-19; 4.7-21)

13 Də à nə swìn ləzoni sùràn də *malke sùràn tətə, yá à ga ba sonu jə, ku ya tutu. Ku yi ndə lu-lorji zəzugu nə, nə à yəə ndə ba nə mà kwàñ ka zəzəgə nətu. ²À wáá tarpıun à nı, sə à ma swìn Yü nii sùràn. À wáá wuburja à janı à ma lwarı yìèn tə mama, tə nə sègə. À ma kúú wáá yənu yiri mama à janı. À ma kúú wáá à yanı liù tə, à nə keni à waa Yü nə wuuu də cígá cígá, ku pa à wáá à pın pēen fàri tə bwá lá nə tətə. Yá à

nə ba sonu jə, à tə ya tutu. ³À nə kúú swə à təri à jə tə mama, à pa zura nə, à nə pın ba surı à yura tə tətə mən wa, yá à nə ba sonu jə, ku tə ba funə jə ku pa nə.

⁴Liù nə jə sonu, ku tíú jə pínú, u ga sú də ywání. Liù nə jə sonu, ku tíú ba liù don nə zıga u wiən yurı. Liù nə jə sonu, ku tíú ba ka bu tiàn nə jə. Liù nə jə sonu, ku tíú ba fwiə jə. ⁵Liù nə jə sonu, ku tíú ba cavira kəni liù don nə. Liù nə jə sonu, ku tíú ba u tətə zəni pià. Liù nə jə sonu, ku tíú ba lıŋa jə. Liù nə jə sonu, ku tíú ba yol-wan tuŋə u bıcan wa. ⁶Liù nə jə sonu, ku tíú yáá jwē cígá yoo yurı, ku tíú ba pupwəŋ fwa kunkun yìèn yurı. ⁷Liù nə jə sonu, ku tíú yáá kwen yoo mama u lı u mù də là tə duən tə pwəwə wa. Liù nə jə sonu, ku tíú kəni u waa Yü nə yoo mama wa. Liù nə jə sonu, ku tíú jə yala yoo mama wa. Liù nə jə sonu, ku tíú jə pínú yoo mama wa.

⁸Ka jon Yü nii sùràn, ka swìn wá zwēē. Suyirə tə duən wá zwēē. Yənu də ga wá jén. Liù nə jə sonu, ku tíú sonu tə bá zwēē, abada. ⁹Ku nətu tə burı də, ku tà yìèn tə mē, nə nə yəə. Yá Yü nii sùràn tə, nə nə jonə nə swìn, ku tà tə mē, nə nə wáá nə swìn. ¹⁰Máŋá tə wa, Yü nə wá burı nəba won mama nə yi nətu, wiən təntə, nə nə yəə síún nə, wá jén lá.

¹¹Máŋá tə wa, à yà nə ya bisımaa, à yà swìn ndə bisımaa nə, à yà buŋa ndə bisımaa nə, à yà nəñ yìèn tə dèñ ndə bisımaa nə. Máŋá tə wa, à dàñ nə jigə bēē, à dugu bisımaa yìèn təntə. ¹²Síún nə, ku yi ndə won nə, nə nə ywàñ zəŋə wa, ku ga tə yi gana gana. Dun don wá bà, nə nə wá na ku won tə nə yíá tətə wa. Síún nə, à tə yèri tə mama. Dun don nə, à wá yəni tə mama, ndə Yü nə yəə nə nətu. ¹³Síún nə, yìèn batwa nə ga tə nə wulə wuuu. Tə mù nə yi, sə là kəni ba waa Zwezi nə wuuu, sə ba ja yala də Yü, sə ba sóni duən. Yá tə batwa tə wa, sonu tə nə dwə tə mē.

Yìèn tə, tə nə wulə Yü-Siŋu tarpıun tə wa

(1 Koréntə tián 12.4-7, 27-31; Romə tián 14.19)

14 Á dàñ mē, sə á dé yáá, á sóni duən. Ku kwa nə, á pià Yü-¹⁴Siŋu tarpınan tə. Tə mù tarpınan təntə wa, á pià tarpıun tə, ku nə yi ka swìn Yü nii sùràn tə, á doni tə duən tə. ²Liù tə, u nə swìn suyirə duən, ku tà ləzoni con nə, u swìn, ku ya Yü con nə, u swìn. Ku twá də Yü-Siŋu tə, u ma swìn cígá, tə nə sègə. Ku mù nə pın, liù mama ba tə sùràn tə dèñ nəñ. ³Yá ku nə lwàñ ku yi liù nə swìn Yü nii sùràn, ku mù yi ləzoni tə con nə u swìn. U sùràn tə daŋa ba jìàn Yü cwəŋə tə wa, u kwē ba, u zùri ba bıcanı Yü nyiən tə wa. ⁴Liù tə, u nə swìn suyirə tə duən tə, ku ya u tətə jìàn nə u daŋa. Liù tə, u nə swìn Yü nii sùràn, ku ya Kərisə là púlí tə jìàn nə, u daŋa. ⁵À swə, sə á mama swìn suyirə tə duən tə. À dàñ nə kúú swə à doni, sə á mama swìn Yü nii sùràn tə. Liù tə, u nə swìn Yü nii sùràn tə, nə dwə liù tə, u nə swìn suyirə tə duən tə, də liù tə, u nə swìn suyirə tə duən tə, nə ba tə dèñ gwin, u burı Kərisə là púlí tə, sə u ma dən ba jìàn.

⁶À nubıa-ba, à nywarı nə wá ya bēēē tətə, də à nə twi á con, à wulə à swìn suyirə duən, á nə ba tə dèñ nəñ? À wá ja nywarı à pa aba, də à nə swìn yoo, Yü nə

burɪ nə, à burɪ aba, nə à yəə yoo, Yu nə pɪn nə ku yənu, nə à yəə Yu nii sugu, nə à yəə kàrà. ⁷ Nə wá tì gwaran wiən, sə nə ma man. Ku mù nə yɪ nabwanu nə à yəə kunkolu. Də tə kwərə tə nə ba lwàní duən wa, nətə nə ba wá twá, ba ma lwarɪ ku tə nə swɪn. ⁸ Də ba nə kúù wúrí kúù nabwana gurə gurə, nətə nə kwatara wá fwa, ba ma lwarɪ də, ku yɪ kúù, sə ba kə ba sírí? ⁹ Mə ku yɪ nətə á də con. Də sugu tə, á nə swɪn suyirə duən tə wa, ku dèh nə ba nèh, nətə nə ba wá lwarɪ ku tə, á nə swɪn. Ku nə yɪn nətə, á wá swɪn woru wa. ¹⁰ Suyirə duən dáá tɪa yuu wa. Yá suyiri mama təlɛ tə wa, ba nə ba ku dèh nèh. ¹¹ Yá à dàh nə ba sugu dèh nèh, ba nə ma swɪn à con, liù tə, u nə swɪn ku, wá ya ndə vee nə à con, à də ga wá ya ndə vee nə u də con. ¹² Mə ku yɪ nətə á də con. Ku mù nə pɪn, á kənə kajaŋa mama á ma plà Yu-Siŋu tarpɪnan tə. Á kənə diàn, sə á wàní á na tə, tə nə daŋa Kərisə lià púlí tə jìàn, sə tə ya zənzən.

¹³ Ku mù yɪrɪ nə, liù tə, u nə swɪn suyirə duən, tə dèh nə ba nèh, sə ku tíú lòrɪ Yu, sə u wàní u gwin tə dèh. ¹⁴ À nə jùnɪ Yu də suyirə təntə, à jèré wulə yɪjɪnɪ tə wa, yá à pubuŋa tə ga yɪ ku cɪcɪ. ¹⁵ À dàh wá fwa bɛɛɛ? À wá jun Yu də à jèré, yá à tə ga jun Yu də à pubuŋa tə də. À wá nun də à jèré, yá à tə ga nun də à pubuŋa tə də. ¹⁶ Də n nə kəni Yu lɛɛɛ də n jèré cɪcɪ, nətə nə liù tə, u nə yèrɪ tə yìèn təntə u nə jèé á mù Kərisə lià púlí tə wa, wá twá, u ma swɪn, u wú: «Amɪna», n nə kəni Yu lɛɛɛ tə yɪrɪ? U bá wàní u lwarɪ ku tə, n nə swɪn tə. ¹⁷ Də n yɪjɪnɪ tə yà nə zìən zənzən, də ku wà liù təntə jìàn dàh. ¹⁸ À mù Polə, à kəni Yu lɛɛɛ də, à nə swɪn suyirə tə duən tə, à doni á mama. ¹⁹ À mù dàh nə swə, sə à swɪn sùràn ndə bonu nə də à pubuŋa, tə dèh nə nèh Kərisə lià púlí tə yáá con, sə tə kàrɪ ba. Ku mù nə dwə sùràn mùrù mùrù, à nə wá swɪn də suyirə tə duən tə, yá tə dèh ga ba nèh.

²⁰ À nubɪa-ba, á yanɪ nəkɪwɪna nətə tə á pubuŋa tə nə buŋa wa. Á dàh ká ya ndə bɪsɪná nə á pubuŋa wa. Ku nə yɪ lwanɪ yoo wa, á yanɪ ndə bɪsɪná nə. ²¹ Á nəŋə ku púpúnɪ Yu sagɪ tə wa, ku wú:

«Á mù *Yuu-Tiu nə swɪn ku. Ku wá twá lià duən sùràn nə, à ma swɪn lià təntə con. À wá twá də vee, à ma swɪn ba con. Də ku nətə mama, ba tə bá sɛɛ, ba cugu à sugu».

²² Suyirə tə duən tə ya lià tə, ba nə tə Kərisə lià nə, tə plà tə burɪ yoo. Tə ba plà tə burɪ yoo Kərisə lià tə nə. Yu nii sùràn tə də kúù ba plà tə burɪ yoo lià tə, ba nə tə Kərisə lià tə. Ku ya Kərisə lià tə nə, tə plà tə burɪ yoo. ²³ Də Kərisə lià púlí tə mama nə kun duən nə, ba swɪn suyirə duən tə, liù tə, u nə yèrɪ tə yìèn təntə, nə à yəə liù don, u nə tə Kərisə liù nə twi, u yí lá, u wá swɪn də, á yɪ nyɪnyanan. ²⁴ Ku nə yɪ á mama swɪn Yu nii sùràn, liù tə, u nə tə Kərisə liù nə twi, u yí lá, nə à yəə liù don, u nə yèrɪ tə yìèn təntə, nə twí, u yí lá, á mama sùràn tə wá burɪ ku tə, ku nə wulə u waa con. Yá ba mama wá pa u lwarɪ cígá tə u tətə yuu wa. ²⁵ U waa tə pubuŋɪ tə, tə nə sègè tə, nan poni nə. Yá u dàh wá tu u yáá yuu, u pa dun Yu nə, u swɪn də, Yu cígá wulə á tətəŋɪ wa.

Nətu tə ku nə mɛ, sə ku ya Kərisə lià púlí wa

(1 Piyərə 4.10-11)

²⁶ À nubɪa-ba, bɛɛɛ nə nə dàh mɛ, sə nə fwa? Mánǎ tə wa, á nə jèh duən yáá nə, sə á jun Yu, sə á fwa nətən: Á liù nə jə nuŋə, u don nə jə kàrà, u don də nə jə yoo, Yu nə burɪ wá, u don də nə plà, u swɪn suyirə tə duən tə, u don də nə plà, u gwin suyirə tə duən tə dèh, sə á fwa tə mama, sə tə wàní tə dàh Kərisə lià púlí tə jìàn. ²⁷ Ku nə yɪ suyirə tə duən tə nə á plà á swɪn, ku mɛ, də lià bələ, nə à yəə lià batwa, ku dàh ká doni nətə. Ba mɛ, sə ba swɪn ba jon duən nə. Sə liù don də gwin tə dèh. ²⁸ Də liù nə təlɛ, sə u gwin tə dèh, sə liù tə, u nə swɪn suyirə duən tə, pú u nii Kərisə lià púlí tə wa. Sə liù mama də swɪn u tiàn con də Yu con. U dàh ká swɪn sugu u pa ku nan u nii wa. ²⁹ Ku nə yɪ Yu nii *sùsùnà tə, sə ba lià bələ, nə à yəə batwa nə swɪn. Yá ba duən tə ga cugu, ba jèh, ku nə ya Yu nii sugu nə ba swɪn.

³⁰ Liù don nə kúù nɪ yoo, Yu nə burɪ wá, sə təntən liù tə pú u nii. ³¹ Á mama wáá Yu nii sùràn tə, á swɪn, sə tə kàrɪ lià tə mama, tə ga kwè ba. ³² Yu nii sùsùnà tarpɪn tə mɛ, sə ku sɛɛ ba nii won mama wa. ³³ Yu plà, sə nə jə bɪcan sié də duən. U ba plà, sə nə ya gurə gurə lià də duən.

Kərisə lià púlí tə wa kana tə yoo

³⁴ Mánǎ tə wa, á mù *Kərisə lià, tə nə kun duən nə, kana tə mɛ, sə ba pú ba níé, ndə ku nə tuŋa nətə Kərisə lià púlí tə mama wa. Cwəŋə təlɛ ku pa ba, sə ba swɪn, ndə ku nə swɪn Yu sagɪ tə wa, də ba mɛ, sə ba sɛɛ nii nətə. ³⁵ Də ba nə jə yoo, sə ba bwe, sə ba bwe ba bana tə sàh nə. Ku wà mɛ, sə kan swɪn Kərisə lià púlí jéré wa. ³⁶ Á buŋa də, Yu sugu tə yɪ ku nan á mù con naaa? Nə à yəə ku yɪ á buŋa də, Yu sugu tə yɪ á mù cɪcɪ con nə ku twi naaa?

³⁷ Liù tə, u nə buŋa də, u yɪ Yu nii *sùsùnɪ, u nə buŋa də, Yu-*Siŋu tə wulə də wá, sə ku tíú lwarɪ də, tə tə, à nə púpúnɪ à pɪn aba, ku ya *Yuu-Tiu nə pɪn nii yoo tən-tə yuu wa. ³⁸ Də liù nə ba ku tə, à nə púpúnɪ tə sɛɛ, Yuu-Tiu Yu də bá sɛɛ ku tíú. ³⁹ À nubɪa-ba, ku nətə tə wa nə, á dàh mɛ, sə á dí yáá á plà ka swɪn Yu nii sùràn tə. Yá á nə dàh ká cì, sə ba swɪn suyirə tə duən tə. ⁴⁰ Ku mɛ, sə won mama fwa, ndə ku nə mɛ nətə, ku tì ku cwəŋə.

Zwezi-Kərisə nə bwin u nan tɪan wa yoo

(Matìə 28; Marəkə 16; Zwan 20; 21; Tutunan 1.3)

15 À nubɪa-ba, à plà, sə à pií à líí aba suywánǎ tən-tə, à nə dé yáá à swɪn á con. Ku suywánǎ təntə á nə sɛɛ ku, á ga zɪgɪ diàn ku yoo wa. ² Ku mù nə pɪn, Yu twá suywánǎ təntə nə, u jon aba á cuna wa. Á cígá twá ku nii nə, ndə à nə swɪn ku á con nətə. Ku nə tə nətə, ku ya tutu də, á nə ken á waa Yu nə.

³ Á dí yáá à swɪn *Yuu-Tiu Zwezi sùràn tə, à nə nì, à burɪ aba. Zwezi-*Kərisə yɪ u tɪga nə mù cuna yɪrɪ, ndə ku nə púpúnɪ Yu sagɪ tə wa nətə. ⁴ Ba gùrɪ wá, yá Yu

pií u bwin wá dnan batwa dñn nə, ndə ku nə púpúní Yü sagi tə wa nətu. ⁵ U nan u burí u tián Sefasə † nə. Ku kwa nə, u nan u burí u tián u *tuntuna fugə bələ tə nə. ⁶ Ku kwa nə, u nan u burí u tián lià duən nə, ba nə yi nubla Kərisə yırı. Ba lià təntə dwə lià biənu (500), ba nə twá duən, ba na wá naa nədu. Ba mù lià təntə zunu tə wulə luu wa. Ba duən də tıga. ⁷ Ku kwa nə, u nan u burí u tián Zwakə nə, u nan lá u burí u tián u tuntuna tə mama nə. ⁸ Ba mù tə mama kwa nə, u nan à də Polə nə. À mù dān yi ndə biú nə, ba nə cən ††. ⁹ À ken cən Kərisə lià púlí tə nə. Ku mù nə pın, à yi Zwezi-Kərisə tuntuna tə mē kwa liù. Ku cıgá mama wa, à wə mē, sə ba bon nə tuntunu. ¹⁰ Də nətu tə mama, à nə cùgù Yü nə, u tə fwa pubwanu à yıra. Ku mù nə pın, à ma yi ku tə, à nə yi zən. Yá pubwanu tə, Yü nə fwa à yıra, wə tutu yın mama. À tun à doni tuntuna tə duən tə mama. Ku tà à mù nətu nətu, ku cıgá mama wa, ku ya Yü pubwanu tə, ku nə wulə də nə, nə twá də nə ku tıga. ¹¹ Ku dān nə yi à mù, nə à yəə ku nə yi tuntuna tə duən tə, á nəgə Yü sugu tə, nə nə swın nə burí. Mə ku mù nə nə á twá, á ma kəni á waa Zwezi nə.

Nə ka pií ka bwin ka nan tian wa yoo

(Likə 20.27-38; 1 Piyerə 1.3-5)

¹² Də ba nə swın Yü sùrən ba burí də, Zwezi-*Kərisə bwin u nan tian wa, bēēē nə pın, á wa lià duən ma swın, də ka pií ka bwin ka nan tian wa təlól? ¹³ Də ka bwin ka nan tian wa nə təlól, Zwezi-Kərisə də wə bwin u nan tian wa! ¹⁴ Yá Zwezi-Kərisə nə wə bwin u nan tian wa, nə kàrà tə ya tutu, yá á nə ken á waa Yü nə tə, də ya tutu. ¹⁵ Də ka bwin ka nan tian wa yə nə təlól, yá nə ga swın nə burí də, Yü bwin Zwezi-Kərisə u li tian wa, yá Yü ga wə wá bwin, ku nətu tə burí də, nə ya kunkuna Yü yáá con. ¹⁶ Də tıga nə ba bwin ba nan tian wa, Zwezi-Kərisə də wə bwin u nan tian wa! ¹⁷ Yá Zwezi-Kərisə nə wə bwin u nan tian, á waa tə, á nə keni wá nə ya tutu. Yá Yü tə wə á cuna tə kwen, u li á mù də wá pwərə wa. ¹⁸ Ba tə də, ba nə ken waa Zwezi-Kərisə nə, ba ga ti tə də jén míámíán. ¹⁹ Ku nə yi nə luu mu ku tə cıci wa, nə nə jə yala də Zwezi, nə ya yinəgə nyına, nə doni lià tə mama.

²⁰ Ku tà nətu, Zwezi-Kərisə cıgá bwin u nan tian wa. U mù nə yi tıga tə təntən liù, u nə burí də, ba wá bwin ba nan tian wa. ²¹ Ndə tian nə twá, də liù nədu tə ma bà luu wa, mə nətu, ka bwin ka nan tian wa də twá də liù don, ku ma bà luu wa. ²² Lià tə mama ya Adamə nián. Ku mù nə pın, ba mama ti ndə u nə. Yá lià tə mama, ba də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə, ba də wá pií ba bwin ba nan tian wa, ndə u nə. ²³ Ba mù lià təntə wá pú duən kwa, ba bwin ba nan tian wa. Zwezi-Kərisə mù yi təntən liù, u nə bwin u nan tian wa. Dñn tə, u nə wá pií u bà, lià tə mama, ba nə yi u mù lià tə də, dān wá bwin ba nan tian wa. ²⁴ Ku kwa nə, luu dān wá zıgı lá ku zàn. Zwezi-Kərisə dān wá cùgù wiən tə nə jə diən yiri mama míámíán. U wá cùgù wiən tə mama, tə nə

† Sefasə yə jə yırı don, ba nə bonə Piyerə. †† Sugu təntə yi Polə pià, sə u ma burí də, u nə jigə Kərisə liù tə, yi yoo tə, ku yə nə wə mē. (Ywān Tutunan 9!)

də pàri, də diən tián tə mama, ba nə zıga u nə míámíán. Yá u dān wá pií, u pa pàri tə u nyına Yü nə. ²⁵ Zwezi-Kərisə nə pií u bà, ku mē, sə u də pàri tə wu-u. Ku jə wələ mángá tə wa, u nə wá kə u duņa tə mama u jün wa. ²⁶ Tian nə ya talkwa duņu tə, u nə wá cùgù.

²⁷ Ku púpúní Yü sagi tə wa, ku wú: «Yü ken wiən tə mama u jün wa». Ku yoo təntə yi nəpon, ku ba pià ku swın də, Yü tətə twá u wulə u biú tə jün wa. Ku yi, u mù Yü nə ken wiən tə duən tə mama u biú tə jün wa. ²⁸ Mángá tə wa, wiən tə mama nə wá ya Zwezi-Kərisə jün wa, u də tətə dān wá kə u tián u nyına Yü jün wa. Mə ku wá yə nətu, Yü dān ma də pàri wiən tə mama yuu wa míámíán.

²⁹ Á yəə də, lià wulə, ba nə yáá pa, ba lə ba níá wa, ku twá də Yü yırı tə, tıga yuu yırı. Də tıga cıgá nə bá bwin ba nan tian wa, bēēē won nə ku tián təntə fwa ku nətu, sə ba na ku wa? ³⁰ Də ka pií ka bwin ka nan tian wa nə təlól, bēēē nə pın, nə mù ma kəni nə tián cwəņə wa, ku nə pià ku gu nəba, mángá mama. ³¹ À nubla-ba, dñn mama à mu yáá pià ku nan. À ja pupwən də aba. Ku mù nə pın, à swın ku yoo təntə á con, nə mù də nə Yüu-Tiu *nimaru tə yırı. ³² À mù jan də ganaņa † Efezə wa yəbə. Də à pubuņa tə nə ya tıa ka tə yuu wiən tə cıci yırı, bēēē won nə à wá na ku janə təntə wə? Də tıga yə nə bá bwin ba nan, zwansısara ka tə yə wá ya cıgá. Zwansısara təntə swın, ku wú:

«Jwıan nə, nə wá ti, ku mù yırı, nə díé də nə nywın, nə dān ká fwa won mama».

³³ Zwansısara don də swın, ku wú: «Á dān ká gıgarı á tián. Twadon kukwlun yua nə cùgà twadon nəzəņu yua». ³⁴ Á piè á kə á pubuņa tə cıgá tə wa, ndə ku nə mē nətu, sə á dān yá cuna tə fəņú nə. Ku yi á cavlyoo nə à swın nətu: Á wa lià duən yəri Yü.

Yıra tə tıga nə wá bwin ba nan də ku

(Filipə tián 3.20-21; 1 Zwan 3.2-3)

³⁵ Á yəə də, lià duən wá bwe, sə ba jén, nətə nə tıga wá bwin ba nan tian wa? Ba yıra tə wá yə nətə? ³⁶ Liù tə, n nə bwe ku bwiə təntə, n yi ləyuru! N nə dùè wobiu, n kə tıa, wobiu təntə wàri vuu ku bwin, də ku nə wə ti ku pu. ³⁷ Ku tə n nə dùè, n kə tıa, tə ya wobiu cıci. Dñn don, ku yi młbia, nə à yəə won yiri don, ku tà mını sısu tə, də ku vuran tə, ku nə pen, ku di yu nə tə. ³⁸ Yü nə yáá pa sısu də ku vuran wobiu təntə nə, ndə u nə pià nətu. Yü nə pın wobiu də mama ku vuu yiri.

³⁹ Wiən tə, tə mu nə sıņə, də yıra tə tà nədu. Ləzoni yıra də yiri yi ku cıci. Váná də yıra yiri yi ku cıci. Zəņé də yıra yiri yi ku cıci. Fələ də yıra yiri yi ku cıci. ⁴⁰ Lanworu tə wa wiən wulə lá, tə nə jə yıra. Tıa tə də yuu wa wiən wulə lá, tə nə jə yıra. Lanworu tə wa wiən tə zəni, də tıa yuu wiən tə zəni tà nədu. ⁴¹ Yıcau tə zəni də yi ku cıci. Cànə tə də zəni yi ku cıci. Kacılace tə də zəni kúu yi ku cıci. Kacılace tə mù tətə zəni tà nədu.

⁴² Mə ku wá ya nətu mángá tə wa, tıga nə wá bwin ba nan tian wa. Mángá tə, ba nə gürı yıra tıa, ku yıra təntə yi wotıgı, ku wá pu. Yá mángá tə wa, Yü nə wá pií u

‡ Ganaņa təntə Polə nə jan də tə, wáá ganaņa cıgá cıgá ku yanı, ku ma kúu wáá ləzoni, ba nə yi ndə ganaņa nə ku yanı.

bwin ku, u li tian wa, ku yira tǎntǎ kúu wàrì ku ti ku pwi. ⁴³ Mǎnjá tǎ wa, ba nǎ gùrì ku tia, ku ba dun jǎ, ku ga ba diàn dǎ jǎ. Yá mǎnjá tǎ wa, Yu nǎ wá píi u bwin ku, u li tian wa, ku wá ja dun, ku ga jǎ diàn dǎ. ⁴⁴ Mǎnjá tǎ wa, ba nǎ gùrì yira tǎ tia, ku yi tia yuu yira. Yá mǎnjá tǎ wa, Yu nǎ wá bwin ku, u li tian wa, ku dǎn wá ya Yu *sǎh yira. Dǎ tia yuu yira nǎ wulǎ, Yu sǎh yira dǎ wulǎ. ⁴⁵ Ku mù yoo tǎ púpúní Yu sagi tǎ wa, ku wú: «Tǎntǎn bǎe tǎ, ku nǎ yi Adamǎ jigǎ lǎzwǎniŋu». Talukwa † Adamǎ tǎ, u mù jigǎ siŋu, ku nǎ pǎn mi, ku nǎ ba zwǎe Yu con, lià nǎ. ⁴⁶ Ku tà Yu sǎh yira tǎ, ba yà dǎ yáa ba na, ku yi tia yuu yira tǎ. Ku mù kwa nǎ, ba wá na Yu sǎh yira tǎ. ⁴⁷ Tǎntǎn liù tǎ yi turan nǎ, Yu ma fwa wá, ku pa u yi tia yuu liù. Bǎlǎ nii liù tǎ mù yi Yu sǎh liù. ⁴⁸ Ba tǎ, ba nǎ wulǎ tia yuu, nyin dǎ bǎe tǎ, Yu nǎ fwa dǎ turan tǎ. Ba tǎ dǎ, ba nǎ wulǎ Yu con, dǎ nyin dǎ bǎe tǎ, u nǎ nan Yu sǎh tǎ. ⁴⁹ Ndǎ nǎtu tǎ, nǎ nǎ nyin dǎ tia yuu bǎe tǎ, mǎ nǎtu nǎ wá nyin dǎ Yu sǎh bǎe tǎ.

(1 Tesalonikǎ tián 4.13-18)

⁵⁰ À nubia-ba, á nǎŋǎ ku tǎ, à nǎ pià, sǎ à swǐn. Yira tǎ, tǎ nǎ yi nǎŋǎ dǎ jana nǎ fwa, wàrì ku twá ku yan Yu pǎrì tǎ wa. Yá tia yuu yira tǎ, ku nǎ wá pu, wàrì Yu sǎh yira tǎ, ku nǎ ba pwi, wiǎn tǎ ku janu. ⁵¹ Ku yi yosǎgu nǎ, à buri aba. Nǎ mama, nǎ bá ti. Nǎ mama yira tǎ wá lwǎh. ⁵² Mǎnjá don wa, ba nǎ wá wúrú nabwana talukwa dun tǎ nǎ. Nǎ mama dǎn wá lwǎh naa nǎdu, ndǎ yii pwiu dǎ ku súrú nǎ. Nabwana tǎ wá wúrú, Yu ga bwin tǎga tǎ, ba nan dǎ yira, tǎ nǎ ba pwi. Yá nǎ dǎ yira, tǎ ga lwǎh ku jì ndǎ ba nǎ. ⁵³ Nǎ yira tǎ, ku nǎ ti ku pwi tǎ dǎn mǎ, sǎ ku lwǎh ku jì yira tǎ, ku nǎ ba ti ku pwi.

⁵⁴ Mǎnjá tǎ wa, yira tǎ, ku nǎ ti ku pwi, tǎ nǎ wá lwǎh, ku ba ti ku ba pwi tǎ, ku mǎnjá tǎ wa, ku tǎ nǎ púpúní Yu sagi tǎ wa, tǎ nii dǎn wá sú. Ku swǐn, ku wú:

«Tian kúu tǎlǎ, Yu dí diàn tian yuu wa. ⁵⁵ Tian, sǎ n diàn tǎ wa yǎn? Tian, sǎ n sliu tǎ, n nǎ ma zwe lià tǎ, n gwi tǎ wa yǎn?» ⁵⁶ Tian yi tǎ twá dǎ cuna, tǎ ma jǎ diàn nǎ yuu wa. Cuna dǎ twá dǎ Yu *nii tǎ, u nǎ pǎn *Moyizǎ nǎ, tǎ ma jǎ diàn nǎ yuu wa. ⁵⁷ Ku mù yiri nǎ, nǎ kǎni Yu lǎeèe, u nǎ pǎn, sǎ nǎ dǎ diàn cuna dǎ tian mǎ yuu wa. Ku nǎtu twá, dǎ nǎ Yuu-Tiu Zwezi-Kǎrisǎ diàn tǎ.

⁵⁸ À nubisoni-ba, ku mù tǎntǎ yiri nǎ, á zǐga diàn. Á dǎnà ká pa won mama gwàrì á vǎnà. Á kǎnǎ diàn á tun Yuu-Tiu tutuŋi tǎ, á súrú wuuu. Á lwarì dǎ, á dǎ tutunan tǎ, á nǎ tunǎ á pǎn Yuu-Tiu nǎ, tǎ bá ya tutu, u kwa.

Sǎbiu tǎ ba nǎ lé, sǎ ku san lià tǎ nǎ, Kǎrisǎ nǎ ti, yoo
(2 Korentə tián 8; 9; Romǎ tián 15.25-27)

16 À mù Polǎ pià, sǎ à swǐn yoo sǎbiu tǎ yuu wa, á nǎ lé, sǎ ku san lià tǎ nǎ, ba nǎ yi *Kǎrisǎ nǎ ti, ba nǎ wulǎ *Zwerizalemǎ nǎ. Ku sǎbiu tǎntǎ yoo wa, á dǎ mǎ, sǎ á fwa ndǎ nǎtu tǎ nǎ, à nǎ swǐn Galasi nagwanaa tǎ wa, Kǎrisǎ lià tǎ con, sǎ ba dǎ fwa. ² Laadi dun mama, sǎbiu tǎ, á liù mama nǎ jǎ, u mǎ, sǎ u li ku

tǎ, u nǎ wáa u tún vǎn nǎ. Á tunǎ ku sǎbiu tǎntǎ vǎn nǎ, sǎ mǎnjá tǎ wa, à nǎ wá bà á con, á kúu dǎnà ká lé sǎbiu. ³ Mǎnjá tǎ wa, à nǎ wá yí á con, à wá púpúní saga à pa lià tǎ nǎ, á tǎtǎ nǎ wá kúrì, à ma tun ba dǎ sǎbiu tǎ Zwerizalemǎ nǎ. ⁴ Dǎ ku nǎ mǎ, sǎ à tǎtǎ va, ba mù dǎ à mù wá twá duǎn nǎ víi.

Wiǎn tǎ, Polǎ nǎ pià, sǎ u fwa

⁵ À pià, sǎ à twá Masedwanǎ nagwanaa tǎ wa à lé. Ku kwa nǎ, à wá bà à na aba. ⁶ Dun don, à wá ya á con dǎn bǎlǎ. Dun don waran † tǎ mǎnjá tǎ mama wa, à wá ya á con. À nǎ kúu wá nan á con, sǎ à víi á wá san nǎ dǎ ku tǎ, ku nǎ wá pa à lé à va, à nǎ vǎli lá. ⁷ À ba pià, sǎ à bà à zǐgi yuu nǎ à mǎ à lé. À pià dǎ, ku nǎ ya *Yuu-Tiu fura, sǎ nǎ ya duǎn nǎ ku dǎnì. ^{8,9} Yu súrì cwǎŋǎ nǎzǎŋu u pa nǎ, sǎ à ma tun u tutuŋi tǎ yǎbǎ. Yá duŋa tǎ dǎ dáa zǎnzǎn pǎn. Á dǎn tǎ wá ya yǎbǎ Efezǎ wa, ku jǎ vǎlǎ *Pantǎkǎtǎ cǎnà tǎ.

¹⁰ Timote dǎ tunǎ Yuu-Tiu tutuŋi tǎ, ndǎ à dǎ nǎ tunǎ ku nǎtu. Dǎ u nǎ twi á con, sǎ á ja wá zǎni á pa u nǎ u nywǎnì. ¹¹ Sǎ á liù mama dǎn ká mun wá. Á dǎn sǎŋa wá dǎ u cwǎŋǎ tǎ vǎli tǎ, sǎ u wǎnì u víi dǎ yazurǎ. Sǎ u bà u yí nǎ dǎ zǎni. Á mù Polǎ dǎ *Kǎrisǎ lià tǎ duǎn tǎ dǎnì wá yǎbǎ.

¹² Apǎlǎsǎ mù, u nǎ yi nǎ nubiu Kǎrisǎ yiri, yoo wa, à lǎrì wá nǎe kapupu, sǎ u mù dǎ Kǎrisǎ lià tǎ duǎn tǎ bà ba na aba. Yá u yà tǎ ba pià, sǎ u bà á con síún. Mǎnjá tǎ wa, u nǎ ni buu, u wá bà.

Polǎ sugu tǎ, u nǎ ma gúrì u sagi tǎ

(1 Tesalonikǎ tián 5.5-13)

¹³ Á dǎnà ká dwǎe. Á zǐga diàn á kǎn á waa Zwezi nǎ wuuu. Á pǎn á jǎn dǎn. Á yana diàn tián *Yuu-Tiu tutuŋi tǎ wa. ¹⁴ Sǎ won tǎ mama, á nǎ fwa á pwǎrǎ wa, sǎ ku twá dǎ sonu ku ma tun.

¹⁵ À nubia-ba, á mama yǎé Sǎtefanasǎ dǎ u diè lià mama. Á yǎé dǎ, ba mù nǎ yi tǎntǎn lià, ba nǎ ken ba waa Zwezi-*Kǎrisǎ nǎ wuuu, Akayi nagwanaa tǎ wa. Yá ba ti ba tiàn mama ba kǎ Yuu-Tiu tutuŋi tǎ wa, sǎ ba ma san lià tǎ nǎ, ba nǎ yi Kǎrisǎ nǎ ti. ¹⁶ À nubia-ba, à lǎrì aba, sǎ á zǐlì u mù liù tǎntǎ. Á zǐlǎ ba tǎ dǎ mama, ba mù dǎ wá nǎ tunǎ dǎ duǎn zǎnzǎn.

¹⁷ Á fwa pupwǎn zǎnzǎn dǎ Sǎtefanasǎ dǎ Fǎrǎti-natisǎ dǎ Akayikisǎ nǎ twi à con. Ba nǎ twi à con, ku yi ndǎ á mù nǎ twi à con. ¹⁸ Ba dǎn à jǎn, ndǎ ba nǎ dǎn á dǎ jǎn. Ku mù lǎzwǎnyiri tǎntǎ á zǐlǎ ba zǎni.

¹⁹ Kǎrisǎ lià púlì tǎ Azi nagwanaa wa yǎbǎ, jùnà aba. Akilasǎ dǎ u kan Pǎrisilǎ dǎ Kǎrisǎ lià púlì tǎ, ba mù dǎ ba, nǎ yáa jùnì Yu ba diè tǎ, jùnà aba zǎni dǎ Yuu-Tiu yiri tǎ. ²⁰ Lià tǎ mama, ba nǎ wulǎ yǎbǎ, ba nǎ yi á nubia Kǎrisǎ yiri tǎ, dǎ jùnà aba. Á jùnà duǎn dǎ zǐlǎ zǎnzǎn dǎ sonu, ndǎ Kǎrisǎ lià nǎ mǎ, sǎ ba fwa nǎtu.

²¹ Ku tǎ yi à tǎtǎ nǎ púpúnì dǎ à jǎn, à wú: «À mù Polǎ dǎ jùnà aba».

²² Liù tǎ, u nǎ ba Yuu-Tiu swǎ, sǎ Yu cùgù ku tíu.

Maranata! Ku mù nǎ yi: Sǎ nǎ Yuu-Tiu bà! ²³ Nǎ Yuu-Tiu

†† Waran tǎntǎ mǎnjá wa, liù wàrì tu u vǎli. Waran tǎntǎ yáa bà bununu cǎnà tǎ wa, ku ja vǎlǎ yarukafǎ cǎnà tǎ wa.

† Talukwa Adamǎ tǎ nǎ yi Zwezi-*Kǎrisǎ.

Zwezi nə wá fwa pubwanu á yira. ²⁴À swə á mama, nə mama míámíán vwə Zwezi-Kərisə yira.

2 Korentə tián

Korentə tián bələ nii sagı tə yuu wa sugu

Lìu tə, u nə púpúní sagı ku tə

Ku yı *tuntunu Polə nə púpúní ku.

Lìa tə nə, Polə nə púpúní

Ba boŋə sagı ku tə «bələ nii sagı» tə, Polə púpúní u pa *Kərisə lìa tə nə, ba nə wulə Korentə nə.

Sagı tə wa sugu

Polə púpúní ba, pwıa yà nə tə wulə *Kərisə lìa tə tətəŋi wa, yırı. Ba wa liù don twın Polə zənzən. Yá ku tə nə dwə, ba wa lìa duən kúu ba cígá kàrà tə, Polə nə bırı tə nii nə, twá.

Polə caga u tián yırı, u ga plà, sə u pa ba lwarı, u tutuŋı tə nə yı nətı, u nə yı Zwezi-Kərisə *tuntunu tə yırı. U bırı də, Zwezi-Kərisə tuntunu mə, sə u vwa u tián míámíán Zwezi nə, u ma tun.

Polə jùnı Kərisə lìa tə Korentə nə

(Kolosə tián 1.1-8; Galasi tián 1.1-5)

1 Yı twá də u fıra tə, u ma kúrí à mù Polə, sə à ya Zwezi-*Kərisə *tuntunu. À mù də Timote, u nə yı don tə, u nə yı á nubıu Kərisə yırı, nə púpúní sagı ku tə, nə pın á mù Kərisə lìa púlí tə nə, ku nə wulə Korentə nə. Nə plà, sə sagı ku tə yí lìa tə də mama, ba nə yı Kərisə nə tı, ba ga wulə Akayi nagwanaa tə wa. ² Nə nyına Yı də *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanu á yıra, yá ba ga pa aba bıcan sıé.

Nə kəni Yı lèèèe, u nə zùrì nə bıcanı nə càn wa yırı

³ Nə pian dun Yı nə, u nə yı nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə Yı, u ga yı u nyına də. U mù nyına təntə dəri lìa yinəgə, u ga zùrì lìa bıcanı də. ⁴ Mánjá mama, càn nə yí nəba, u mù nə yáá zùrì nə bıcanı, sə ku pa nə də wánı nə zùrì lìa tə bıcanı, ba nə wulə càn yırı mama wa, ndə Yı nə fwa nətı nə yıra. ⁵ Nətı tə Zwezi-Kərisə nə dí càn zənzən, yá nə də ga wulə càn zənzən wa, mə nətı nə, Yı wá twá Zwezi-Kərisə, u ma zùrì nə bıcanı zənzən. ⁶ Yá nə dàń nə dé càn, ku yı, sə ku pa á bıcanı zùrì. Ku ga tə wá pa Yı pa á ya u cwəŋə tə wa. Də nə bıcanı nə zùrì, ku yı, sə ku pa á də bıcanı wánı tə zùrì, sə á ja pínú, də càn tə tə, nə nə wulə tə wa, yırı nə yí aba. ⁷ Nə dàń ja yala də aba, nə ga yəé də, á də nə wulə càn tə wa, nə də nə wulə tə wa, Yı wá zùrì á bıcanı, ndə u nə zùrì nə də bıcanı nətı.

(2 Korentə tián 4.8-18; 2 Timote 2.8-12; Filipə tián 1.27-30)

⁸ Nə nubıa-ba, nə plà, sə á lwarı, nə nə dí càn nətı Azi nagwanaa tə wa. Nə dí càn zənzən, tə càn tə nə

dwə nə dián. Yá tə dàń pın, nə yá kúu ba yala jə də, nə mı wá ya luu wa. ⁹ Nə tətə bıcanı wa, nə yá ken nə sírí də, ku yı nə tıan nə yí. Ku yoo təntə tun, sə ku pa, nə kúu dàń ká ja nə tətə dián, sə nə dàń ja Yı tə, u nə bwin tıga tıan wa, dián. ¹⁰ Mə u mù nə van nəba u lı, yá u ga tə wá van nəba u lı tə mù tıan təntə yırı wa. Cígá mama, nə jə yala də, u tə wá van nəba u lı tə wa. ¹¹ Á də tətə wá san, á lòrì Yı, á pa nəba. Yá Yı dàń wá fwa u pubwanu tə nə yıra, lìa zənzən nə lòrì wá ba pın nəba yırı. Mánjá tə, Yı nə wá le nəba, u ga san nəba, ku wá ya lìa zənzən nə wá kə u lèèèe ba pa nəba.

¹² Á nəŋə yoo tə, ku nə pın nə wáá á yoo nə tı, nə ma bıwı nə tián nə. Nə yəé nə pubuŋa wa də, nə jun nə tián, nə wá durəŋ yìèn fwa. Nə yın cígá wa luu ku tə wa, ku tə nə dwə, á mù yáá con. Ku nətı tə yı Yı nə pın ku tun. U mù yá nə kəni nəba cwəŋə wa, də u pubwanu tə, ku tə nə tətə pubuŋa yá nə kəni nəba cwəŋə wa. ¹³ Ku tə, nə nə púpúní nə pa aba, ku wa ba yosəgu mama jə. Mə ku mù nə á kàrì sagı ku tə wa, yá á ga nəń ku dèń. Á buŋa də, ku ja vəli ku yígúré wa, á wá lwarı ku dèń míámíán. ¹⁴ Ku yı ndə á tə wá lwarı míámíán, də dun tə, nə Yuu-Tiu Zwezi nə wá pıı u bà, á wá tı nə yoo, á ma bu á tián nə, nə də ga wá tı á yoo, nə ma bu nə tián nə.

Polə pıı u lwàń u kúu bá va Korentə

¹⁵⁻¹⁶ À mù jə á yala nətı. Ku mù nə pın, à yá dí yáá à kə sírí, sə à bà à zıgı á con, à va Masedwanə nagwanaa. Yá mánjá tə, à nə kúu pıı à naŋa Masedwanə à bıàn, à tə wá twá á con, sə á san nə, sə à lè à va Zwıde

nagwanaa. Ku nətu dàń wá pa, Yü kúu fwa u pubwanu tə á yira nɛɛ bələ.

¹⁷ Yá à nə kúu píi à lwàn à pubuŋa tə, ku tà tutu, ku jə dən. Á yəə də, à ba yoo tuŋa də à tətə fura. Á ba <awo> də <ɔn ɔn> swɪn, à gúlí duən wa, yoo nədu yuu wa. ¹⁸ Yü yí liù tə, u nə yí pùə nədu tíú. Yá u mù Yü təntə yəə də, nə wà <awo> də <ɔn ɔn> ma gúlí duən wa yoo nədu yuu wa. ¹⁹ Á yəə də, ku yí Yü tətə bìú Zwezi-**Kərisə* yoo nə, à mù Polə, də Silasə də Timote swɪn nə buri aba. Zwezi-*Kərisə* tə <awo> də <ɔn ɔn> liù. U yí <awo> liù máńá ma-ma wuuu. ²⁰ Yü twá də u mù, u ma swɪn, u wú <awo> wiən tə mama yuu wa, u nə kàn nii. Yá nə də ga tə twá də u mù, nə ma wú <amuna>, sə ku pa dun Yü nə. ²¹ Ku tə nə súpí lá, Yü tətə nə pɪn nə mù də á mù zɪga diàn, nə ma twá Zwezi-*Kərisə* nə. Mə u mù Yü nə kúrí nəba, u kə vən nə, sə nə tun nə pa wá. ²² Yü nə ken u **Siŋu* tə nə bicanu wa, ndə mumunan nə, sə u ma buri də, nə yí u mù nyiən. U *Siŋu* təntə nə yí wozəŋə tə, u nə tanu u tún təntən nyiən, ku ga buri də, wiən duən tə wulə, u nə wá pa nəba.

(2 Korentə tián 12.19-21; 13.1-2, 10; 1 Tesalonikə tián 2.3-12)

²³ Yü mù yəə ku tə, à nə buŋa à waa con. Də ku nə yí kunkun nə à kuni, sə à mu zwèe. Won tə, ku nə pɪn à wà píi à bà á con Korentə nə, ku yí à ba pià, sə à bà à tun lwani á yira. ²⁴ Ku tà nə pià nə kálí aba, sə nə swɪn á con, nətu á nə mɛ, sə á kə á waa Zwezi-*Kərisə* nə. Nə yəə də, á keni á waa Zwezi-*Kərisə* nə wuuu, á ga zɪga diàn. Yá ku dàń yí nə pià nə tun də aba, sə ku pa, á wàní á ya pupwən wa.

2 Á nəŋə, à pubuŋa tə nə yí nətu. Á pubuŋa wa à ba pià, sə à píi à bà á con, də à túrí tə nə wá bwé ku kə aba pucuni wa. ² Də à nə ken aba pucuni wa, á mù yà ga nə mɛ, sə á poli à pùə, wàà dàń nə kúu wá poli à pùə? ³ Mə ku mù dàń nə pɪn, à ma dí yáá à púpúní sagi á nə, yá à ga kúu wá twi, sə à na aba. Də à yà nə twi á con, á yá wá pa à pùə cùgù. Yá á mù yà nə mɛ, sə á pa à pùə poli. Ku yí cígá, à jə á mama diàn ku yoo tə wa. Á ga yəə də, à nə wulə pupwən wa, á də mama wulə pupwən wa. ⁴ Á dí yáá à púpúní sagi təntə á nə, sə á lwaru də, á yoo yí nə zənzən, ku pa à pùə cùgù, à ga kwi yinla á yiri, máńá tə wa, à nə púpúní sagi ku tə. Ku dàń nə tà à púpúní á nə, sə à kə pucuni á nə. Ku yí à púpúní á nə, sə à pa á lwaru, à nə swə aba zənzən nətu.

Á tíí yoo tə, á dugu tia!

(2 Korentə tián 7.5-16; Likə 17.3)

⁵ Də liù nə fwa pucuni yoo, ku tà à mù cici yira nə, u fwa ku. Ku yí á mù mama yira nə, u fwa ku. Ku nə swə ku tà á mama, á lià duən mù pwíi cùgù. Á ba pià, sə à man ku, à pa ku doni juun. ⁶ Á wa lià zənzən ken càn zənzən ku bɛɛ təntə nə, u nə tun ku yoo tə. Yá ku dàń mɛ, sə á yá ku mɛ nətu. ⁷ Yá síún nə, á dàń mɛ, sə á tì u yoo tə á dugu tia, sə á píi á zùri u bican. Ku nə tà nətu, pucuni wá zu wá zənzən, ku pa u jìàn gwàri míámíán. ⁸ Ku mù nə pɪn, à dàń kwè aba, sə á píi á buri wá də, á swə wá. ⁹ Á nəŋə yoo tə don də, à nə púpúní à sagi tə, à pa aba, ku yiri. Á púpúní ku, sə à ma dédén aba à

jən, á zílí à nii yoo mama wa naaa. ¹⁰ Yá síún nə, liù tə, á nə tì u cuna á dugu tia, à də tì ku à dugu tia. Á mù con, à tì bɛɛ təntə cuna tə, à dugu tia á mù yiri Zwezi-**Kərisə* yáá con. ¹¹ Nə yəə ku tə, **Sitana* nə pià, sə u fwa, zəni. Yá à ba pià, sə Sitana twá cuna təntə nə, u dé diàn nə yuu wa.

Polə twá Tərowasə u le

¹² Á yà zàn à va Tərowasə, sə à swɪn Zwezi-**Kərisə* suywánjú tə à buri lá. Máńá tə, à nə yí lá, à nɪ də, **Yuu-Tiu* yà súpí cwəŋə, u pa nə, sə à swɪn u suywánjú tə. ¹³ Yá à bican wa, à yà ba siə jə, à nə wà Titə nɪ, u nə yí à nubiu *Kərisə* yiri. Á dàń ma lòri cwəŋə, *Kərisə* lià tə con Tərowasə nə, à ga le à va Masedwanə nagwanaa tə wa.

Zwezi-*Kərisə* dí diàn

(Romə tián 15.17-19; 1 Korentə tián 1.17-24; 2 Korentə tián 4.1-7)

¹⁴ Nə dàń kənə Yü lèèèe, u nə buri nəba luu nə, ndə nə yí bəń diè lià, kwatara yuu tíú nə ta kùu, ba ja ba vanja. Yá u dàń ga twá də nə mù, u pɪn ba lwaru Zwezi-**Kərisə* bwálí mama wa. Nə dàń yí ndə lwán † nə, tə nə súpí bwálí mama, sə ku pa lià tə lwaru Zwezi-*Kərisə*. ¹⁵ Nə mù dàń yí ndə lwán nə, tə nə ywán Yü yáá con, tutuŋi tə yiri, Zwezi-*Kərisə* nə pɪn, nə tuŋa. Nə swɪn u yoo lià tə con, Yü nə wá jon ba ba cuna wa, də lià tə con, ba nə wá tɪ ba jén míámíán Yü yáá con. ¹⁶ Ku nə yí lià tə, Yü nə wá jon ba ba cuna wa con nə, nə yí ndə lwán nə, tə nə ywán, tə nə buri də, ba wá na mu, ku nə ba zwèe Yü con. Yá ku dàń nə yí lià tə, ba nə wá tɪ ba jén míámíán Yü yáá con, nə yí ndə lwán nə, tə nə ba ywán, tə nə buri də, ba wá tɪ Yü yáá con. Liù təlél, u nə wàà tə yìèn təntə u tuŋa. ¹⁷ Nə mù tà ndə lià zənzən nə, ba nə swɪn Yü sugu tə, ba buri, ba ma pià nywaru ndə baywələ nə. Nə mù yí Zwezi-*Kərisə* tütùna. Ku mù nə pɪn, nə swɪn Yü sugu tə, nə buri də nə cígá mama u mù Yü yáá con.

Polə yí u tuŋa Yü nimarə nəduŋ tə yiri

(1 Korentə tián 9.1-3; 2 Korentə tián 5.18-21)

3 Á dàń pià, à bwe aba, à jən, ku yí nə wulə nə púpúní sagi ku tə, sə nə ma buri aba ku tə, nə nə yí naaa? Nə à yəə, ku mɛ, sə nə də lòri aba, ndə lià duən nə, sə á púpúní sagi, á pa nəba, sə nə ma pa ba lwaru ku tə, nə nə yí? Nə à yəə ku mɛ, sə lià duən púpúní sagi, ba pa aba, sə ku buri nətu tə, nə nə yí? Mə ku yí nətu lià duən con. ² Á tətə yí ndə sagi nə, ku nə púpúní nə bicanu wa. Yá lià tə mama wàá ku ba kàri, ba ga wàá ku ba lwaru. ³ Ku yí cígá, á yí ndə sagi nə, Zwezi-**Kərisə* nə twá nə tutuŋi tə nə, u ma púpúní. Ku tà níá tə, ba nə ma púpúní sagi, u ma púpúní sagi təntə, ku yí Yü tə, u nə wulə mu wa, **Siŋu* tə, u ma púpúní ku. Ku tà kapana †† púpúnú daborubii yuu wa, u púpúní ku. Ku yí ləzoni bicanu wa u púpúní ku.

† Dí yáá nə, **Romə-ba luu wa piú tə, u nə ta kùu u dé, u kwatara tə yáá pí u kwa, ba ja twá tu tə wa ba le, sə ku pa wá dun. Ba yáá lwá turali də turali nuga tə lwán nə ywán.* †† Yü **nii* tə, u nə pɪn **Moyizə* nə, yà yí ku púpúní kapana púpúnú daborubii yuu wa.

⁴Fən ba nəba jə ku yoo təntə yuu wa Yu yáa con, Zwezi-Kərisə yur. ⁵Nə yəə zəni də, nə tətə diàn wà yí, sə nə tun won mama. Ku yi Yu nə pın nəba diàn, sə nə wàní nə tun. ⁶U mù nə pın nəba diàn də, sə nə wàní nə ya u tütùnà, nə swìn u *nimaru nədun tə yoo, nə buri là nə. U nimaru nədun tətə tə Yu *nii tə, ba nə púpúní ba tún, ku yi Yu-Siñu tə. Yu nii tə, ba nə púpúní ba tún, yà pın là tə ti Yu yáa con. Yá Yu-Siñu tə mù yi ku pın nəba mu tə, ku nə ba zwèe Yu con.

(Ebərə-ba 8.6-13; 12.18-29)

⁷Yu nii tə yà yi ku púpúní kapana púpúnú daborubii yuu wa. Yá *Moyizə dàh yà mē, sə u twá də Yu nii tən-tə, ku nə pın là ti Yu yáa con, u tun u pa Yu nə. Də ku nətu mama, Yu pın Moyizə yáa pıplı də dun, *Yizərayelə là tə nə wàri u yáa wa ba ywànjá, tə yur. Yá u dun tətə yà ga bá ya lá, máñá mama wuuu. Də Yu nii tə, ku nə pın là ti u yáa con, nə buri u dun tə nətu, ⁸Yu-Siñu tə dàh pın, là na dun nəfaru, tə nə dwə nətu. ⁹Də Yu nii tə, ku nə pın u buri là bura, sə u cùgù ba, nə buri nəba Yu dun nətu, Yu cígá tə, u nə wá ma pa, sə nə ya cígá tíán u mù Yu yáa con, dun wá doni nətu. ¹⁰Nə dàh wáa nə swìn də, dun nəfaru twi sílún nə, tə dwə dí yáa dun tə. Yá dí yáa dun tə dàh yi ndə tə kúù təl. ¹¹Ku yi cígá də, wiən tə nə bá ya lá máñá mama, nə jın dun nətu, ku pıà ku buri nəba də, wiən tə, tə nə wulə máñá mama, dun wá doni.

¹²Nə dàh jə yala tətə, ku mù nə pın, nə jə wudıu, nə ma swìn tə nəpon nəpon. ¹³Nə ba fwa ndə Moyizə nə yáa ti gankıkala, u ma pú u yáa nə. U yáa fwa nətu, sə Yizərayelə là tə dàh ká na Yu dun tə nə wá zwèe, tə yá u yáa tə nə nətu. ¹⁴Yá Yizərayelə là tə mù con, ba yun yà kua, ku pa ba ba ku dèh nèh. Də zèn mama, mə ku tə yi nətu, ku pa ba bıa tə də nə. Ba nə kàri Yu də lə-zoni nimaru nədwan saga tə, ku yi ndə gankıkala tən-tə nə púé ba yía nə. Ku yáa pa, ba ba ku dèh nèh. Ku yi nətu, ku nə yi Zwezi-Kərisə cıci nə wáa gankıkala tən-tə, u li liù yía nə yur. ¹⁵Də zèn mama, ba nə kàri Moyizə saga tə, ku yi ndə gankıkala tətə yáa pú ba yía nə, ba ba ku dèh nèh. ¹⁶Yá máñá tə wa, liù tə, u nə wəvəri u tiàn, u kə *Yuu-Tiu con, gankıkala tə yáa nan, ka yá u yía nə. ¹⁷Ku yi nətu, sə ku buri də Yuu-Tiu tə nə yi Yu-Siñu tə, Yuu-Tiu Siñu tə ga nə wulə bwálí nə, ku yáa pa là tə tını ba tiàn. ¹⁸Nə dàh ywànjá Yuu-Tiu ndə zəñu nə, u dun tə nə pıplı ku wa. Gankıkala kúù wà nə mù liù mama yía nə pwí. Máñá tə, nə nə ywànjá wá, Yuu-Tiu Siñu tə dàh lwàní nəba, ku pın nə kwən nə nyın də Yuu-Tiu də dun, tə nə dáa zənzən, tə nə súrı wuuu.

Nə mù ba diàn jə, yá Yu ga pın nəba diàn

(1 Tesalonikə tíán 2.1-6; 2 Koréntə tíán 2.14-17)

4 Yu dəri nə yinəgə zənzən, u ga pa nəba tutuñi tətə, ku mù nə pın nə jìàn ba gwàri. ²Nə dàh vı-ga cavıra yokukwınan tə, là nə sègè ba tuña. Nə ba tuña də yía swıan, nə ga ba Yu sugu tə lwàní. Yá nə mù dàh yi cígá tə, nə yáa swìn nəpon nəpon, sə ku pa, là tə mama lwarı də, nə yi cígá là Yu yáa con. ³Nə swìn suywáñú tə, nə buri là nə. Yá gankıkala tə púé là duən yía nə, ba ba sugu tətə dèh nèh. Ba mù là tən-

tə yi là tə, ba nə wá ti, ba jén Yu yáa con míámíán.

⁴Ba mù là tətə ba suywáñú tə dèh nèh. Luu ku tə pıù *Sitana nə cígá ba pubuña nə, ba dàh ká ni ku dèh. U ma kúù ba pıà, sə ba na Zwezi-*Kərisə suywáñú tə poni tə, ku nə buri u dun tə. Mə u mù Zwezi-Kərisə nə nyın də Yu cígá cígá. ⁵Máñá tə, nə nə kàri Yu sùràn tə, nə buri, ku tə nə tətə yoo, nə yáa kàri nə buri. Ku yi Zwezi-Kərisə, u nə yi *Yuu-Tiu tə yoo, nə yáa swìn nə buri. Yá nə mù dàh yi á tütùnà Zwezi-Kərisə yur. ⁶Máñá tə, Yu nə fwa luu, u swìn, u wú: «Poni wá pıplı yikunu wa». Mə u mù Yu tətə nə pın, u poni tə pıplı nə bıcanı wa. Poni tətə pın, nə na u dun tə, tə pıplı Zwezi-Kərisə yáa wa.

(2 Koréntə tíán 6.3-10; 1.5-11; 2 Timote 2.8-11)

⁷Nə bwàná ndə tıran nəkənə nə. Yá nə ga jə won tətə, ku kwənə nə dáa, nə bıcanı wa, sə ku pa diàn tətə, tə nə dwə tə mē, ya Yu diàn, ku dàh ká ya nə tətə diàn. ⁸Là zıga nə nə bwálí mama nə, yá ba wà nəba cùgù. Ba ken nəba yojanan zənzən wa, yá tə ba pın nə li yala míámíán. ⁹Ba kəni nəba càn wa, yá Yu ba nəba vı u duga. Ba janı nəba ba dilı tua, yá ba ba nəba gwı. ¹⁰Máñá mama, ku dàh yi ndə Zwezi tıan tə yiri wulə nə yuu wa, sə ku pa là twá də nəba, ba ma lwarı mu tə, Zwezi-Kərisə nə wulə ku wa. ¹¹Ku yi cígá də, máñá tə mama, nə nə wulə luu ku tə wa, nə kəni nə tiàn tıan jìàn wa máñá mama wuuu, Zwezi-Kərisə yur, sə ku pa là twá nə mù nə wá bà nə ti tə nə, ba ma lwarı mu tə, Zwezi-Kərisə nə wulə ku wa. ¹²Ku nətu dàh pın, nə mù yi nə wulə tıan jìàn wa, yá ku tə wá pa á na mu Yu con.

¹³Nə mama pubuña yi nədu, nə nə twá ku nə, nə ma kəni nə waa Yu nə, ndə ku púpúní Yu sagı tə wa, ku wú: «À keni à waa Yu nə. Ku mù nə pın, à swìn u yoo». Nə də keni nə waa Yu nə wuuu nətu. Ku mù nə pın, nə də swìn u sugu tə, nə buri. ¹⁴Yá nə dàh yəə də, liù tə, u nə pıı u bwın Yuu-Tiu Zwezi u li tıan wa, u wá pıı u bwın nə də u li tıan wa, nə də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə yur. U dàh wá ja nə mù də á mù mama, u bà u yáa con. ¹⁵Yièn tətə mama tun á mù yur, sə ku pa Yu fwa u pubwanu tə là zənzən yıra u súrı wuuu. Ku nətu wá pa, là ya dání zənzən ba kə Yu lèèèe də ba pın wá dun.

Nə kənə nə pubuña Yu sàh wiən tə yuu wa!

(1 Piyerə 1.6-9; Romə tíán 8.23-25; Filipə tíán 1.23; Ebərə-ba 12.28-29; Tutunan 24.15-16)

¹⁶Ku mù nə pın, nə vànà ba gwàri. Nə yəə də, nə yıra tə mù yi tə gwàri mancın mancın. Yá Yu dàh pın yoo tə, ku nə wulə nə pubuña tə wa, lwàní ku jı nədun, diın mama. ¹⁷Ku yi cígá, sílún nə, nə wulə càn mancın wa. Yá nə dàh wá na dun nəfaru càn tətə yur. Dun tətə dwə won mama, tə ga wulə máñá mama wuuu, ku nə ba zwèe. ¹⁸Ku nətu dàh pın, nə mù pubuña kúù təl wiən tə yuu wa, ba nə na yía wa. Nə pubuña dàh yi ku wulə wiən tə yuu wa, ba nə ba na yía wa. Wiən tə, ba nə na yía wa, tə mù yi tə wulə máñá mancın wa. Yá wiən tə, ba nə ba na yía wa, tə mù wulə máñá mama wuuu, ku nə ba zwèe.

5 Nə yura tə yi ndə diè nə, nə mu tə nə wulə ku wa tla ka tə yuu. Ku diè təntə ga wá tu duun don nə. Yá nə dàh yəə də, duun tə, diè təntə nə tua, Yu wá pa nəba yura duən, sə tə də kúu ya nə mu tə diè, Yu sàh nə. Tə mù yura təntə kúu ba cùgà, ndə diè nə, ləzoni nə lwè də ba jìàn. Nə mu tə dàh ga wá ya ku wa, mánjá mama wuuu, ku nə ba zwèe. ² Síún nə, nə dàh yi nə bíbılı, mánjá ku tə wa, nə mu tə nə wulə tla yuu yura tə tə wa. Nə pià, sə Yu pa, nə mu tə zu yura təntə wa, tə nə wulə u con, ndə ba nə zwì gànù nətu. ³ Mánjá tə, nə mu tə nə zua Yu sàh yura təntə wa, mə tə mù dàh nə wá ya nə yura, mánjá mama wuuu. Yá nə mu tə kúu bá ya wala Yu yáá con. ⁴ Mánjá ku tə nə mu tə nə wulə tla yuu yura tə tə wa, nə yi nə bíbılı ndə zil nəfaru nə wulə nə yuu wa. Ku yi cígá, nə ba pià, sə Yu ja nə yura tə tə u li, u yá nəba. Ku yi nə pià, sə u pa nəba yura nədun tə, ku nə ba ti, sə ku jon yura nədwan tə, ku nə ti tə yuu nə. ⁵ Yu tətə dàh nə tanı nəba u tún, sə u pa nəba mu təntə. U pın nəba u Sıju tə, ku nə yi wozəhə tə, u nə tanı u tún təntən nyiən, ku ga bırı də, wiən duən tə wulə, u nə wá pa nəba.

⁶ Ku nətu dàh pın, nə jìàn jə diàn mánjá mama, nə ga yəə də, mánjá tə mama, nə mu tə nə wulə nə tla yuu yura tə tə wa, nə gúná də *Yuu-Tiu. ⁷ Nə yəə də, ku yi nə kəni nə waa Yu nə wuuu, nə ja wulə, ku dàh nə tà nə na wá nə yía wa. ⁸ Ku yi cígá, nə jìàn jə diàn zənzən, yá nə dàh tə swə, sə nə mu tə nan, ku yá nə yura tə tə, sə ku va ku ya də Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə u sàh nə. ⁹ Ku mù nə pın, ku tə dàh nə yi nə pubuŋa yoo, ku mù nə yi, sə nə tun ku tə nə poli u pùé. Nə pià, sə nə tun ku, də nə mu tə nə wulə yura tə tə wa, nə à yəə, də nə mu tə nə nan ku va u con. ¹⁰ Nə mama mə, sə nə va nə zıgı Zwezi-Kərisə yáá con, sə u bürì nə bürà. Yá liù mama dàh wá na u zəni tə, nə à yəə u lwanı tə, u nə fwa tla yuu wa, ŋwírán.

Zwezi-Kərisə pın nə mù də Yu pií nə kə duən yuu
(Romə tián 5.1-11; 6.2-13; Efezə tián 4.20-24)

¹¹ Nə mù dàh yəə, ka zilí *Yuu-Tiu nii dèh. Ku mù nə pın, nə kəni diàn, sə nə pa lià lwarı cígá tə. Yu yəə ku tə, nə nə yi zəni, yá à buŋa də, á də pubuŋa wa, á yəə nəba zəni. ¹² Nə ba pià nə pií nə bırı aba, ku tə nə nə yi. Ku yi nə pià, nə yá cwəhə nə pa aba, sə á ti nə yoo, á ma bu á tiàn nə. Ku mù nə wá pa, á wàní á le lià tə, ba nə fwa fwə ku tə yırı, ba nə na ba yía wa, ba ga ba ku tə nə wulə bıcan wa, jələ. ¹³ Ku yi cígá, á buŋa də, nə nyàhà naaa? Nə nə nyàhà, ku yi Yu cıci con. Yá nə dàh nə ba nyàhà tə, ku yi á mù con. ¹⁴ Ku tə mama nə nə fwa, ku yi Zwezi-*Kərisə sonu tə nə yugə nəba. Nə yəə də, u mù liù nədu tə nə tıga lià tə mama yuu yırı, yá ku dàh bırı də, ba mama twá də wá ba ti. ¹⁵ U tıga luu ləzoni mama yırı, sə ku pa ba tə nə wulə mu wa, twá ku tə nə, u nə pià, ba kúu dən ká twá ba tətə fura yièn tə nə. Mə ba mù yırı nə u tıga, u ga pií u bwin u nan tian wa.

¹⁶ Ku mù yırı, síún nə, nə kúu ba lià kúrí duən wa, ndə ləzoni nə fwa nətu. Dí yáá nə, nə yá jə pubuŋa tən-tə, nə ma jələ Zwezi-Kərisə. Yá síún nə, ku tà pubuŋa

təntə, nə kúu ma jələ wá. ¹⁷ Liù tə mama, u nə vwə u tiàn Zwezi-Kərisə yura, ku tíu jigə laduru. Yodwara tə mama, u yá nə wulə tə wa dàh le, yá á nəhə u yièn ma-ma dàh jigə yodura. ¹⁸ Ku yi Yu nə tuŋa yièn təntə ma-ma. U tun Zwezi-Kərisə, sə u pa nə mù də u mù Yu pií nə kə duən yuu. Yá síún nə, Yu dàh tun nəba, sə nə swın nə bırı də, u pià, sə u mù də lià tə mama pií ba kə duən yuu. ¹⁹ Ku yi cígá, Yu twá Zwezi-Kərisə, u pa luu ləzoni tə mama də u mù Yu pií ba kə duən yuu. Yá Yu wá ba cuna tə jələ u kə ba yuu wa. Yá u dàh tun nəba, sə nə swın lià tə con də, u pià, sə u mù də ba pií ba kə duən yuu.

²⁰ Nə dàh yi Zwezi-Kərisə tuntuna. Ku yi ndə Yu tətə nə twá nə nii sùràn tə nə, u ma kwè lià tə. Nə lòri aba Zwezi-Kərisə yırı, sə á pa á mù də Yu pií á kə duən yuu. ²¹ Zwezi-Kərisə yá wá cuna tun míalmián. Yá Yu ken nə mù cuna tə u yuu wa. Yu fwa ku nətu tə, nə mù yırı, sə ku pa u twá nə mù də Zwezi-Kərisə nə wulə duən nə tə, u pa nə jı cígá tián u mù Yu yáá con.

(1 Tesalonikə tián 2.1-13; 2 Timote 3.10-11; 2 Koréntə tián 11.23-30)

6 Nə yi Yu tütùnà. Yá nə yi nə tuŋa duən nə. Ku mù yırı, nə dàh kwè aba, sə á dənà ká pa, Yu pubwanu tə, u nə tun á yura, jı tutu. ² Ku yi cígá, Yu swın, u wú:

«À le n yıjıni tə, mánjá tə wa, à nə pià, sə à le mú. Mánjá nə yí, sə à jon lià tə cuna wa, à san mú».

Á nəhə, ku yi mánjá ku tə wa, Yu wá fwa nəba zəni. Á nəhə, ku yi mánjá ku tə wa, Yu dàh pià u jon lià tə. ³ Nə nə tuŋa nə pın Yu nə tə yırı, nə ba pià, sə lià na cwəhə ba cəgə nəba, nə tutuŋı tə wa. Ku mù nə pın, nə ba yoo tuŋa, ku nə wá pa, lià dugu Yu cwəhə tə ba jén. ⁴ Yá yoo mama wa, nə yáá kə diàn, sə nə bırı də, nə yi Yu tütùnà. Nə yáá ja pínú wuuu, ku nə yi càn, nə à yəə wiən nə mùri nəba, nə à yəə pucıni, nə tə yáá pínı tə wa. ⁵ Ba nə mà nəba, ba kə bəh diè wa, nə à yəə, ba nə sugu lià zənzən, ba kə nə nə, nə à yəə ka tun tutuncar-an ka gwàri, nə tə yáá pínı tə də wa. Ku nə yi nə nə wàri nə dwèe, nə à yəə niən janu, nə tə yáá pínı tə də wa. ⁶ Nə ba nə tiàn kəni durən yièn wa, nə bırı də, nə yəə Yu cígá tə. Nə jə pínú, nə ga yi wuywanyına də. Yu-*Sıju tə wulə də nəba, nə swə lià tə duən tə də bıcan nədu. ⁷ Nə swın cígá sugu tə nə bırı, Yu də pın nəba u diàn tə ku yırı. Nə wulə Yu cígá cwəhə tə wa, ku ga yi ndə nə ti kwatara zula, sə nə ma ta, də tə tə, nə nə ma cı nə tiàn nə. ⁸ Ba pın nəba dun, ba duən də ga kəni cavıra nə nə. Ba swın nə yozəhə, ba duən də ga swın nə yolwan. Ba jələ nəba ndə kunkuna nə, yá nə ga yi cígá nə swın. ⁹ Ba jələ nəba ndə ba yəri nəba, yá ba mama ga yəə nəba zəni. Ba buŋa mánjá mama də, nə wá ti, yá á nəhə, nə mu dàh ga tə wulə zəni. Ba kəni nəba càn wa, yá nə ba ti də. ¹⁰ Ba kəni nəba pucıni wa, yá nə ga tə wulə pupwən wa duun mama. Lià yáá con, nə yi ndə zura nə, yá nə mù ga nə pın lià zənzən jı jıjə tián. Nə yi ndə nə ba won mama jə, yá nə ga jə wiən tə mama.

¹¹ Á mù Koréntə tián-ba, nə swın á con nəpon nəpon. Nə swın ku tə nə wulə nə bıcanı wa, nə bırı aba. ¹² Nə mù wá nə bıcanı pwí də aba, ku yi á mù dàh nə púé á

bıcanı də nəba. ¹³ Á swın á con ndə nyına nə yáá swın u bıa con nətu, sə á də súrı á bıcanı á bıri nəba.

Yu də worɥwanan nə ba duən nə tunja nətu

(1 Korentə tián 10.14-22; Efezə tián 5.5-11; 1 Piyerə 2.9-12; Apokalisə 18.4)

¹⁴ Á dənà ká twá lià tə, ba nə tà *Kərisə lià tə nə, ba tutunkukwınan tə wa. Yoo tə, ku nə yı lwanı yoo wàri duən nə tə kəni. Poni də yikunu də wàri bwálı nədu tə yanı. ¹⁵ Zwezi-Kərisə də *Sıtana wàri duən yuu ba kəni. Yá nımaru yoo ga təlè liù tə, u nə keni u waa Zwezi-Kərisə nə wuu, də liù tə, u nə wà u waa ken u nə, pwərə wa. ¹⁶ Yu *diè də worɥwanan yoo təlè duən nə. Ku yı cıgá, nə mù nə yı ndə Yu tə, u nə wulə mu wa, diè tə nə, ndə u nə swın, u wú:

«Á wá jèñ də ba, à ga wá ya ba tətəñi wa. Á wá ya ba Yu, yá ba də ga wá ya à mù lià».

¹⁷ Ku mù nə pın, Yuu-Tiu tə swın, u wú:

«Á dənə nanja lià tə wa, ba nə tà Kərisə lià tə. Á pian á mù də ba mù ya yıñı də duən. Á dənà ká dwen durən won yura, yá à mù dən ga wá sèe à jon aba à kə à con».

¹⁸ Yuu-Tiu tə, u nə wulə tə mama yuu wa swın u súrı lá, u wú:

«Á wá ya á nyına, á də ga wá ya à bıa də à bwıl».

7 Á nubisoni-ba, Yu kàn nıkanı təntə, u pa nəba. Ku mù yıri nə, nə də dən me, sə nə li nə tián durən yièn tə mama wa, tə nə cùgà nə yıra tə də nə pubuñja tə. Nə fwa ku nətu nə va nə yı mánja tə, durən nə kúu təlè nə yıra, nə ga zilı Yu nii də.

Polə pupwən tə yoo

(1 Tesalonikə tián 3.6-9; Ebərə-ba 13.17)

² Á pian nə yoo ya á bıcanı wa! Nə wà yolwan tun liù mama yıra. Nə wà liù mama cùgù. Nə wà liù mama won gıgıri nə jon. ³ Á dənà ká bün də, ku yı à swın sùràn tə tə, sə à ma kə yoo á yuu wa. Á dí yáá à swın á con də, á yoo wulə nə bıcanı wa. Də nə mu nə wulə luu wa, nə à yèé nə nə tıga, won mama wàri nəba, ku pwèe duən nə. ⁴ Fən ba nə jə á yoo wa míámıán. Á jə cıgá, sə à tí á yoo à ma bwı à tián nə. Á bıcan zùri zənzən á yoo wa. Nə wulə càn zənzən wa, yá də ku nətu me, à pùé tə poli zənzən, ka ja le.

⁵ Ku yı cıgá, nə nə twi nə yı Masedwanə nagwanaa tə, də zèn mama, nə tə wà wàni nə sıi mancın tətə. Càn yirə yirə twi, tə tu nə yuu wa. Lià yà zàn, ba zıga nə nə, yá nə bıcanı də wa fən yà jə nəba. ⁶ Yá Yu tə, u nə yáá zùri pucını lià bıcanı, dən twá Titə nə twi nə con tə nə, u ma zùri nə də bıcanı. ⁷ Ku tà Titə túrı tə cıci nə zùri nə bıcanı. Ku tə nə súrı lá, u twi u bıri nəba nətu tə, á nə zùri u də bıcan. U bıri nəba nətu tə, á nə pıà, sə á píi á na nə cıgá cıgá. U bıri nəba, á pùé nə cùgù nətu, də nətu tə, á dən nə pıà, sə á caga à yıri. Tə yièn təntə dən pın, à pupwən tə súrı zənzən.

⁸ Á yèé də, sagı tə, à nə dí yáá à púpúni, á nə cùgù á pùé. Yá à mù con, à pùé ba cùgà ku yoo təntə yuu wa. Á pùé nə swə ku cùgù, də ku yı à nə lwanı də, à sagı tə

cùgù á pùé nə mánja mancın wa yıri. ⁹ Yá síún nə, á pucını təntə nə pın á wəvəri á kwa, á ma sá á cuna tə, dən pın à pùé poli. Ku tà à nə cùgù á pùé nə, tə nə pın à pùé poli. Á pùé tə nə cùgù tə yı ku twá də Yu fıra. Ku mù yıri nə, ku tə, à nə púpúni, wà aba yolwan fwa.

¹⁰ Ku yı cıgá, də pucını nə twá də Yu fıra, ku ma yı liù, pucını təntə yáá pa u wəvəri u kwa, u ma sá u cuna tə, ku ga pa, u wàni u na mu tə, ku nə ba zwèe Yu con. Ku mù pucını yiri təntə ba pın liù swın u wú, u yà nə yèé. Yá pucını nə yı liù, ku ga yı luu wiən nə pın tə tun, ku wá pa, ku tíu kwın mu tə nə, ku nə ba zwèe Yu con.

¹¹ Ku yı cıgá, á pucını tə yı ku twá də Yu fıra. Á dən nəñə ku tə, pucını təntə nə tun á yıra. Ku mù nə pın, á dən bıbarı, sə á tun won mama, ndə ku nə me nətu. Ku mù nə kúu pın, á dən pıà, sə á bıri də, á ba cuna swə. Ku mù nə kúu pın, á luja dən zəñja yolwan tə yıri, ku nə tun á tətəñi wa. Ku mù nə kúu pın, fən dən jə aba, ku tə yıri, á nə fwa. Ku mù nə kúu pın, á dən píi á pıà, sə á na nə cıgá cıgá. Ku mù nə kúu pın, á dən jə yawala, sə á tun ku tə, Yu nə swə. Ku mù nə kúu pın, bæ təntə, u nə tun cuna tə, á dən kə wá càn wa. Yièn tə mama, á nə tun, á dən bıri də, á wà yolwan tun tə wa.

¹² Yá à dən nə dí yáá à púpúni á nə, ku tà bæ tə, u nə tun lwanı tə yıri. Ku ma kúu tà liù tə, ba nə tun lwanı tə u yıra yıri, à púpúni á nə. Yá ku yı à púpúni á nə, sə ku pa, á nə bıbarı, sə á tun á pa nəba tə, wàni ku nan yii nə, á tətəñi wa Yu yáá con. ¹³ Mə ku mù nə pın, nə bıcanı zùri. Yá ku ga tà nə bıcanı nə zùri tə cıci. Ku tə nə súrı lá, nə pwıi də poli zənzən, á mama nə pın Titə pubuñja ya bwálı nədu, u pùé ga poli tə yıri. ¹⁴ Titə mù con, à tí á yoo à ma bu à tián nə. Yá à wà cavıra dí. Nə swın yoo mama á con, də cıgá. Yá ku kwa nə, yièn tə mama, nə nə bùà á nə tə yıri, Titə yáá con yı cıgá. ¹⁵ Yá u yáá píi u líi nətu tə, á nə sèe, á pa u zuri á yuu, də nətu tə, á mama nə sèe u nii, á nə zilı wá zənzən, də á vıvaga u yáá con. Yá u dən yáá kwen u sóni aba, u súrı wuuu. ¹⁶ Á pùé poli də, à nə wàá á yuu wa jələ yoo ma-ma wa tə yıri.

Səbiu tə, ba nə lá, sə ba pa Zwerizalemə Kərisə lià tə nə yoo

(Marəke 12.41-44)

8 Á nubıa-ba, nə pıà, sə nə man nə bıri aba, Yu nə fwa u pubwanu tə, Masedwanə nagwanaa *Kərisə lià púl tə wa nətu. ² Yièn wuwalı ba, tə pa ba dí càn zənzən, yá ba ga tə wulə pupwən wa, ba ja le tıa nə. Zuri də jə ba zənzən, ku ja le tıa nə. Yá ba tə san lià tə nə də wuywan nəfaru. ³ Ba pın səbiu, ndə ba nə wàá ba pın nətu. Á tətə nı ku nə yın nətu. Ba pın səbiu zənzən, ba ja le ba dıan mánja tətə, ku ga yı ku twá də ba tətə fıra. ⁴ Ba lóri nəba pwə pwə, sə nə pa ba cwəñə, sə ba kə ba jıan ku tutuñi təntə wa, ba ma san lià tə nə, Kərisə nə tı. ⁵ Ku tə, ba nə tun, ku dwə ku tə nə yà nə buñja də, ba wá tun. Ba dí yáá, ba tí ba tián ba

pa *Yuu-Tiu nə. Ku kwa nə, ba tə pɪn ba tián nə də nə, ndə Yu nə pià nətu.

(Romə tián 15.25-27; 2 Koréntə tián 9.6-15)

⁶ Titə dí yáá u lá səbiu tə á con, yá u ga tə wə zwèe. Mə ku mù yurɪ, nə lòri wá, sə u dān tun ku wuywan tutuŋi təntə, u zwèe. ⁷ Á jə wiən tə mama Yu cwəŋə tə wa. Á keni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu. Á swɪn Yu sugu tə zəni. Á yèé cígá tə də zəni. Á bɪbarɪ mánjá ma-ma, sə á tun. Á swə nəba zənzən. Ku mù yurɪ, á dān tuŋa ku wuywan tutuŋi təntə, á súrɪ lá wuuu.

⁸ Ku tə, à nə swɪn yəbə, ku tà nii à pɪn aba, sə á twá ku nə. Ku yɪ yoo, à maŋa à bɪrɪ aba, sə á lwarɪ Kərisə lià púlé tə duən nə bɪbarɪ ba tun ku yoo təntə lala nətu. Á də tuŋa ku yoo təntə, á ma bɪrɪ də, á swə Kərisə lià tə cígá cígá. ⁹ Á yèé, nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə fwa u pubwanu tə á yura nətu. U mù yà jə wiən tə mama, u ga yá tə, u jì zuru á mù yurɪ. U jigə zuru, sə u pa á mù dān jì jɪjə tián Yu yáá con, u zuri tə yurɪ.

¹⁰ Ku yɪ à də nə buŋa nətu səbiu tə yoo wa nə, à pià, sə à bɪrɪ aba. Bɪrɪ tə, ku nə lɛ, á mù nə yɪn təntən lià, á nə dí yáá á lá səbiu təntə. Á mù ga nə yɪn təntən lià, də á nə sóní, sə á tun ku yoo təntə. ¹¹ Súrɪ nə, á dān tuŋa ku tutuŋi tə, á ja va á yí ku yígúré, ndə á nə kə sírɪ, sə á tun ku nətu. Á pɪan ku tə, á dɪlən nə yí, sə á pa, sə ku yoo tə nii sú. ¹² Á nə kən á sírɪ, sə á tun zilé lià yura, ku yɪ yoo tə, ku nə zɪən. Yá ku dān nə mɛ, sə á tun zilé təntə də won tə, á nə jə. Ku tà won tə, á nə ba jə nə, á wá ma tun tə. ¹³ Ku tà á mɛ, sə á dé cən lià tə yuu yìèn yurɪ, sə ba mù dān ga ya sié wa. ɔn ɔn, ku tà nətu. Á mama mɛ, sə á mɛ duən. Súrɪ nə, á mù jə wiən, tə búrɪ aba. Ku zɪən, sə á lɪ tə wa, á pa lià tə nə, ba nə ba won mama jə. ¹⁴ Mánjá tə, á də nə twi á ba jə, də ba də nə kúù lwàñ ba jə zənzən, ba də kúù wá pa á də nə. Yá ku nətu dān wá pa, á mama mɛ duən. ¹⁵ Ku nətu dān wá ya ndə, ku nə púpúní Yu sagɪ tə wa, ku wú: «Liù tə, u pèe wodirən, tə búrɪ wá, tə kúù wə ku tíú búrɪ. Yá liù tə də, u nə pèe wodirən, tə mùrɪ wá, tə kúù wə wá mùrɪ †».

Titə də Kərisə lià duən wá va Koréntə

(1 Koréntə tián 16.1-4; 2 Koréntə tián 9.1-5)

¹⁶ Yu ken à yawala tətə yiri Titə bɪcan wa, sə u bà u san aba. Yá nə dān kəni Yu lèeèe ku yoo təntə yurɪ.

¹⁷ Titə sèe ku tə, nə nə lòri wá ku yurɪ. Yá ku tà ku cɪcɪ. U tətə bɪrɪ də, u ken sírɪ, sə u bà á con də u tətə fɪra.

¹⁸ Nə dān tun u mù liù don, u nə yɪ nə nubiu *Kərisə yurɪ, á con. Kərisə lià púlé tə mama bɪrɪ u mù bɛe təntə nə, u nə swɪn Zwezi-Kərisə suywánjú tə zəni zəni tə yurɪ.

¹⁹ Ku tə nə súrɪ lá, u yɪ Kərisə lià púlé tə nə kúrɪ wá, sə nə mù də wá twá lá, nə lá səbiu tə. Mə nə mù nə ba lɪ ba tún, sə nə tun tutunzəŋu təntə, sə ku pa dun *Yuu-Tiu nə, ku ga wá bɪrɪ də, nə pià, sə nə san lià tə nə.

²⁰ Səbiu tə dáá zənzən, ba nə ken nə jɪlən wa. Yá nə dān pià nə cì nə tián nə, ba dān ká cəgə nəba, ku səbiu təntə yurɪ. ²¹ Nə pià nə fwa ku tə nə zɪən Yuu-Tiu yáá con, ku tà ku cɪcɪ, ku yɪ də ləzoni də yáá con. ²² Nə tun

† Mánjá tə, *Yɪzərayelə lià tə nə yɪn kasɔ lanworu tə wa, Yu pɪn wodiù don nan yɪ nə, ku tu. Ba boŋə ku wodiù təntə ‹manə›.

liù don də, u nə yɪ nə nubiu Kərisə yurɪ, nə súrɪ lià bələ tə nə. Nə twá yìèn zənzən nə, nə na də, u yáá bɪbarɪ, sə u san u duən nə zənzən. Súrɪ nə, u dān dugu u tián, sə u tun cígá cígá, u nə jələ á yuu wa tə yurɪ. ²³ Titə mù yɪ à twadon, à mù də wá nə tuŋa duən nə, sə nə ma san aba. Yá Kərisə lià bələ tə duən tə, ba də Titə nə wá twá duən, yɪ Kərisə lià púlé tə nə tuŋa ba á con. Ba yɪ ba tuŋa, sə Zwezi-Kərisə na dun. ²⁴ Á pɪan Kərisə lià púlé tə lwarɪ də, á cígá swə lià, yá nə də ga jə cígá, sə nə ti á yoo, nə ma bɪrɪ nə tián nə ba yáá con.

Yu swə liù tə, u nə pɪn də pupwən

⁹ Ku kúù ba dān jə də, à nə púpúní à pa aba, saŋu tə yurɪ, nə nə wá tun *Zwerizalemə lià tə nə, *Kərisə nə tɪ. ² Ku yɪ cígá, à yèé də, ku yɪ á tətə yà nə ken ku sírɪ, sə á san ba fuən. Ku mù nə pɪn, à tí á yoo à ma bɪrɪ à tián nə Masedwanə nagwanaa Kərisə lià tə yáá con. Á swɪn ba con də, á mù Koréntə Kərisə lià tə də Kərisə lià tə duən tə, ba nə wulə Akayi nagwanaa tə wa, yɪ dɪan mama á tanɪ, sə á lá səbiu tə. Yá á yawala tə yigu Masedwanə nagwanaa lià tə zuni, sə ba də tun ku. ³ Ku yɪ nətu, yá à ga tə tuŋa Kərisə lià ba tə á con, sə ku pa á kwen á tanɪ səbiu tə, ndə à nə swɪn á yoo nətu. Ku nətu dān wá pa, nə nə bɪrɪ nə tián nə á yurɪ tə, dān ká bà ku jì tutu. ⁴ Á dānà ká pa, à mù də Masedwanə nagwanaa Kərisə lià tə bà nə yí á con, sə ba na də, á wə tanɪ á zwèe, sə ku pa à nii mwarɪ də, nətu tə, à nə bɪrɪ də, à jə á dɪlən ku yoo tə wa. Yá ku ga wá pa á də tətə níé mwarɪ. ⁵ Ku mù nə pɪn, à bún à na də, ku mɛ, sə à kwè lià batwa ku tə, ba nə yɪ nə nubia Kərisə yurɪ, sə ba dí à yáá ba bà á con. Á pià, sə ba san, sə á wàní á tanɪ á wuywan saŋu tə, á nə dí yáá á swɪn də, á wá pa tə, á kə duən nə. Ku nə tun nətu, à dān biàn, sə à yí á con, də á ken səbiu tə mɛ duən nə á zwèe. Ku nətu wá bɪrɪ də, səbiu tə yɪ á pɪn ku də á bɪcanɪ mama, ku tà liù nə kálú aba.

(1 Timote 6.17-19; 1 Zwan 3.16-18)

⁶ Á yèé də, liù nə dùè mancn, mə ku mancn tə, u wá za. Yá liù nə kúù dùè won zənzən, u ja lɛ tɪa nə, u wá za zənzən, u ja lɛ tɪa nə. ⁷ Á liù mama mɛ, sə u pa səbiu tə ndə u tətə nə bún u na nətu u waa con. Ku dān ká ya də pucunɪ, nə à yèé ndə ba kálú wá, sə u pa ku. Ku yɪ cígá, Yu swə liù tə, u nə pɪn də pupwən. ⁸ Yá Yu dɪan yí, sə u fwa pubwanu yiri mama á yura, u pa á na wiən zənzən, tə nə dwə wiən tə, tə yoo yà nə jə aba. Yá tə wiən tə dān wá yí aba zənzən, tə ga zənzən á ma tuŋa zəni yiri mama. ⁹ Ku wá ya, ndə ku nə púpúní Yu sagɪ tə wa, ku wú:

«Cígá tíú yáá tàrɪ u jɪjə wiən, u pɪn zura nə. Yá u cígá tə tutunan tə wulə wuuu, mánjá mama ku nə ba zwèe».

¹⁰ Ku yɪ Yu nə yáá pa wodwii tə lià nə, sə ba dù. U mù ga nə pɪn ba nii wodiù də. U wá pa wodwii tə á də nə, u ga wá pa, ku wodwii təntə pùlɪ zənzən, sə á wàní á tun tutunzəŋə zənzən, tə nə bɪrɪ də, á yɪ cígá tián Yu yáá con. ¹¹ Yu wá pa, á na jɪjə yiri mama, sə á ma san lià nə də wuywanu. Yá lià zənzən dān wá kə Yu lèeèe á zilé wiən tə yurɪ, nə nə joŋə nə pɪn ba. ¹² Á səbiu təntə, á nə pɪn Zwerizalemə lià tə nə, Kərisə nə tɪ, ku tà ku

saŋa ba ciɬi. Ku wá pa, là zənzən kə Yu lèèèe ba ja lè.
¹³ Á saŋu təntə wá buri də, á twá Yu cígá cígá, ku ga wá pa Yu na dun zənzən, də là tə nə yəə də, á sèe Zwezi-Kərisə suywáŋú tə zəni, ndə á nə dí yáá á swìn ku nətu. Ba wá pa dun Yu nə á wiən tə də yiri, á nə pɪn ba, də tə tə yiri, á nə pɪn là tə mama nə. ¹⁴ Yu fwa pubwanu á yira zənzən, u ja lè tɪa nə. Yá ku nətu wá pa, là tə sóní aba, ba ga lòri Yu ba pa aba. ¹⁵ Nə kəni Yu lèèèe u tarpɪn tə yiri, u nə pɪn nəba, ku nə ba man don jə.

Polə caga u tutuŋi tə yiri

(1 Korentə tián 2.1-5; Romə tián 15.17-19; 2 Korentə tián 6.4-7; 13.2-4, 10)

10 Á mù Polə lòri aba də, Zwezi-*Kərisə bɪcabwanu tə də u wuywanu tə, sə á cugu à nii sugu. Ba yàá swìn də, à nə wulə də aba, à yi bwəbwə. Yá à nə lwəñ à va bwálí don, à yoo yàá də. ² Á lòri aba, sə á dənà ká kálú nə, á pa à yoo ya diàn, máŋá tə wa, à nə wá bà á con. Là duən wulə, ba nə buŋa də, nə tutunəe tə yi ndə ləzoni pubuŋa tutunəe nə. Mə ba mù là təntə yuu wa, à wá pa à yoo ya diàn. ³ Ku yi cígá, nə yi ləzoni nə wulə luu wa, yá nə jaŋa tə mù tà ndə là tə, luu nə tɪ ba, jaŋa nə. ⁴ Kwatarɪ zɪla tə, nə nə ma jaŋa ku jaŋa təntə, tà ləzoni kwatarɪ zɪla. Tə kwatarɪ zɪla təntə yi Yu diàn tə kwatarɪ zɪla. Tə jə diàn, sə tə cùgù kunkun pubuŋi tə, tə nə yi ndə duŋa tə dii nə, tə nə jə diàn. ⁵ Nə yàá cùgù fwə wiən tə mama, tə nə cì là yáá nə, sə ba dən ká lwarɪ Yu. Yá nə yàá swìn, nə pa là lwəñ ba pubuŋi, ba ga zílí Zwezi-Kərisə nii. ⁶ Nə ken nə sírí nə dənì máŋá tə, nə nə wá na də, á zílí nii cígá cígá, sə nə dən kə càn là tə nə, ba nə ba nii zílí.

⁷ Á mɛ, sə á twá yìèn tə yáá wa, á ma ywəŋá tə. Də liù nə buŋa də, u jə cígá, u mù yi Zwezi-Kərisə nə tɪ, ku tíú mɛ, sə u lwarɪ də, ku tà u ciɬi, nə də yi Zwezi-Kərisə nə tɪ nəba. ⁸ *Yuu-Tiu nə ken diàn nə juɪn wa, sə nə ma dən á jìlàn Yu cwəŋə tə wa. Ku tà, sə à mà cùgù aba. Də à nə swə, à bu à tiàn nə zənzən tə diàn təntə yiri, ku cavira bá jə nə. ⁹ Á ba pià, sə ku ya ndə à saga tə yi à púpúní, sə à ma kə fən á waa. ¹⁰ Ku yi cígá, là duən swìn də, à nə púpúní sagi á nə, à yàá púpúní yìèn tə nə cə, tə ga jə diàn zənzən. Yá à dən nə twi á con, à yàá bwəñà, à sùràn tə də ga ba dəñ jə. ¹¹ Ba mù là tə, ba nə swìn sùràn təntə mɛ, sə ba lwarɪ yoo ku tə: Yoo tə, nə nə púpúní saga tə wa, nə pa aba, də nə bwálí tə ŋúná, máŋá tə, nə nə wá bà á con, nə wá fwa ku yoo təntə, ndə nə nə púpúní ku nətu.

(Romə tián 15.20-21; 1 Korentə tián 15.8-10)

¹² Là duən jələ ba tiàn ba kəni ban ban. Nə mù wudu wə yí, sə nə swìn də, nə mù də ba mù nə mɛ duən. Nə wudu də wə yí, sə nə tì nə tiàn nə ma man də ba. Ba mù tətə nə yàá maŋa duən, ba ma buri ba liù mama nə mɛ nətu. Ku buri də, pubuŋa mùri ba. ¹³ Nə mù yi nə wá bu nə tiàn nə Yu tutuŋi tə ciɬi yiri, u nə pɪn nəba. Nə bá bu nə tiàn nə yiri don, ku nə dwə juɪn. Nə tutuŋi təntə, Yu nə pɪn nəba, ku mù nə ja nəba, ku bà ku nan á con. ¹⁴ Yá nə dən nə twi á con də Zwezi-Kərisə suywáŋú tə, nə wə ku tə, Yu nə swìn nə con, tə

lè. ¹⁵ Nə mù ba tutuŋi tə, là duən nə tun tì, nə ma bwi nə tiàn nə, sə nə dən ká lè ku tə, Yu nə swìn nə con. Yá nə dən ja yala də, á tə wá kwən á kə á waa Zwezi-Kərisə nə zənzən, sə ku tə, nə nə tun á con tə, wəñí ku súrí, ndə Yu nə tərì u pa nəba nətu. ¹⁶ Ku mù təntə kwa nə, nə dən wá lè á nagwanaa tə, nə va yɪŋuɪ nagwanəe tə wa, nə swìn Zwezi-Kərisə suywáŋú tə. Nə mù ba pià, nə va nə tun bwálí nə, là duən nə dí yáá ba tun ku wa, yá nə pií nə tì ba tutuŋi tə, nə ma bwi nə tiàn nə. ¹⁷ Ku púpúní Yu sagi tə wa, ku wú: «Liù nə pià, sə u bu liù nə, sə u bu Yuu-Tiu nə ku tə yiri, u nə fwa». ¹⁸ Ku tà liù tə, u nə bwi u tiàn nə, nə Yu yàá jələ. Ku yi liù tə, Yu tətə nə bwi u nə, nə Yu yàá jələ.

Polə də kunkun tuntuna tə yoo

(Galasi tián 1.6-9; 2 Korentə tián 12.11-15; Matie 7.15-20; Romə tián 16.17-18)

11 Á jana pínú də nə. Síún nə, à dən pià, sə à swìn nyunyan sùràn manɬɪn. ² Á mù ba á yiri sèe, ndə Yu nə ba á yiri sèe nətu. Á yi à tanɪ aba à tún, ndə ba nə tanɪ kan nətu, sə á swe bɛe nədu ciɬi nə. Ku bɛe təntə nə yi Zwezi-*Kərisə. Yá à dən pià, sə á dən ya là tə, á bɪcanɪ nə yi nəpon máŋá tə, à nə wá pa aba Zwezi-Kərisə nə. ³ Yá fən dən jə nə də, liù nə wá gugarɪ aba də kunkun sùràn, u pa á kúú ba á tiàn lɪ durən wa, sə á twá Zwezi-Kərisə nə də cígá cígá. Mə nətu *Sɪtana jigə dən, máŋá don wa, u gugarɪ Evə də kunkun sùràn. ⁴ Fən jə nə, à nə yəə də, liù nə twi á con də kunkun sùràn, á wá kə á nii ba kwa á pa u kərì aba tə yiri. Yá nətu tə, u nə wá swìn Zwezi-Kərisə yoo u buri aba, də nətu, nə nə swìn u yoo nə buri aba, ku tà nədu. Siŋu tə də, u nə pià u pa aba, ku tà siŋu tə, á nə dí yáá á na. Zwezi-Kərisə suywáŋú tə, u nə wá swìn u buri aba, ku tà suywáŋú tə, nə nə swìn nə buri aba.

⁵ Á mù buŋa də, ba mù là təntə yi *tuntuna yáá tiàn. Yá à də con, à də na də, ba ba nə dwə won mama wa. ⁶ Á mù sèe, à yəri sùràn à swìn ndə ba nə. Yá ku dən nə yi yənu mù, à də jə yənu. Nə buri aba ku yənu təntə nəpon nəpon nɛɛ kapupu.

⁷ Máŋá tə, à nə swìn Yu suywáŋú tə à buri aba, à ken à tiàn tɪa, à ga wə pa á ŋwín ku, sə à ma zìn á mù yu nə. Ku nətu tə yi yolwan, à fwa naaa? ⁸ Máŋá tə, à nə yɪn á con, ku yə yi Kərisə là púlé duən nə ŋwín nə, ku tà á mù. Á jon ba səbiu tə, sə à ma wəñí à san aba. ⁹ Á nə yɪn á con, səbiu yoo juɪn nə, yá à wə pa à ya á liù nədu tətə yuu zɪlɪ. Ku yɪn Kərisə là tə, ba nə wulə Masedwanə nagwanaa tə wa, nə twi, ba pa nə ku tə, ku yə nə mùri nə. Yoo mama wa, à wə sèe à jì á yuu zɪlɪ, à ga bá sèe à jì á yuu zɪlɪ míámíán. ¹⁰ Á wə à tiàn nə à bwi də ku yoo təntə, liù mama ga wəri ku yáá nə u cì Akayi nagwanaa tə mama wa, Zwezi-Kərisə cígá tə yiri, ka nə wulə də nə. ¹¹ Á dən bwe aba, sə à jən, ku yoo təntə yi à fwa ku, à nə ba aba swə yiri naaa? Dn ɔn, Yu yəə də, à swə aba. ¹² Á tə wá tun tutu, ndə à nə dí yáá à tun nətu, sə ku pa là tə, ba nə pià ba bu ba tiàn nə də, ba də tuŋa, ndə nə də nə tuŋa nətu, dən ká wəñí ba bu ba tiàn nə. ¹³ Bara təntə yi kunkun tuntuna. Ba yàá fwa, ndə ba yi Zwezi-Kərisə tuntuna, yá ku

ga tà cígá. Ba yi tütònà tə, ba nə gugarì lià. ¹⁴ Á dànà ká pa ku yoo təntə gwári aba. Sitana tətə yáá lwañ u tián u jə ndə u yi Yuu *malika, u nə wulə poni wa. ¹⁵ Də Sitana nə tunja nətə, á dànà ká pa ku gwári aba də, u tütònà tə nə yáá fwa ndə u nə. Ba tunja ku tə nə tà cígá. Ba yígúré wa, càn nə wá ya ku tə, ba nə tun ħwírán.

Càn tə Polə nə dí yoo

(2 Korentə tián 15.10, 30-32; 4.9-13; 6.3-10; Tutunan 20.18-27)

¹⁶ Á tə píí à bwé à swìn á con, á liù mama dàn ká bún də, à yuu təlél. Yá á dàñ nə buja də, à yuu təlél, á pian nə cwəŋə, sə à də bu à tián nə mancin. ¹⁷ Ku tə, à nə swìn yəbə, à wə cwəŋə lòrì *Yuu-Tiu con, sə à swìn ku. Yá ku dàñ yi à swìn ku, ndə à yuu təlél, à nə yəé də, yìèn wulə, à nə wáà à ma bwì à tián nə yurì. ¹⁸ Lià zənzən twá ləzoni pubuŋa nə, ba ma bwì ba tián nə. Á də dàñ wá bu à tián nə, ndə ba nə. ¹⁹ Á buja də, á yi yənu tián, á ga nə nì lià tə, ba yun təlél, á yáá swə, sə á ja á kə ba nə mwálì mwálì də pupwən. ²⁰ Ba yáá ja aba, ba ma jì, ndə ba ywəŋə nə, də ba fwa swian, ba ma joŋə á wiən. Ba yáá gıgırì aba, də ba goni aba, də ba mà á yáá wa. Yá á mù tə janì á kəni ba nə. ²¹ Nə mù yun fənyuna zənzən, sə nə tun tə yìèn təntə á yura. Ku mù nə pın, cavıra jə nə, sə à swìn nə yoo.

Síún nə, à dàñ wá swìn, ndə à yuu təlél. Won tə ma-ma liù nə ba fən dəri, sə u bu u tián nə ku yurì, à də ba fən dəri, sə à bu à tián nə ku won təntə yurì. ²² Ba yáá swìn də, ba yi *Ebərə-ba cígá cígá. Á də yi Ebərə cígá cígá. Ba yáá swìn də, ba yi *Yızərayelə lià cígá cígá. Á də yi Yızərayelə liù cígá cígá. Ba yi *Abərahəmə dwíí tə wa lià. Á də yi Abərahəmə dwíí tə wa liù. ²³ Ba yáá swìn də, ba yi Zwezi-Kərisə tütònà cígá cígá. Á də kúú dwə ba, Zwezi-Kərisə tutuŋi tə wa. Sugu ku tə, à nə swìn, ku yi ndə à yuu təlél. Á tun à doni ba. Ba ken nə bəñ diè nē kapupu, ba doni ba. Ba mà nə zənzən, ba doni ba. Nē kapupu à mu wá zwēe ku doni ba. ²⁴ *Zwifə-ba yun tián tə mà nə tanpırì yíá fitwa də nugū nē bonu. ²⁵ *Romə yun tián mà nə də kafuran nē batwa. Lià dıl nə də kapana mánjá don wa, sə ba gu. Nē batwa, à nə ti níá yuu bori, ku lwə, à nan à tu níá tə wa. Naa nədu à yun níá yuu wa, dıun nədu də tutn nədu. ²⁶ Nē kapupu à vəli bwálá, à dé càn, munē nə súé tə pəlì yurì, də ŋwına yurì, də à tətə dwíí tián Zwifə-ba yurì, də lià tə, ba nə tà Zwifə-ba yurì. Á dí càn tıfaran wa də kasıı lanworu wa, də muu tə yuu. Kunkun lià, ba nə yi nə nubia Kərisə yurì, tə də ken càn à nə. ²⁷ Á tun tutuncaran à yura cə. Dıun don nə, à yáá wàrl à dwēe. Dıun don nə, niən yáá ja nə, nanyunı də jun nə, à ga píni à tián. Dıun don nə, à wàrl wodiu à nı à dé. Dıun don nə, waran yáá ja nə, à ga ba gànù jə. ²⁸ Yoo tə, ku nə súrí təntə mama nə, ku yi Kərisə lià púlél tə mama yoo jə nə à bıcan wa. Mánjá mama, à buja ba yoo, à ba zwēe. ²⁹ Liù nə ba diàn jə Yuu cwəŋə tə wa, ku yáá yi ndə ku yi à mù. Liù nə pın, liù dugu Yuu cwəŋə tə, ku yoo tə yáá yi à də zənzən.

³⁰ Də à dàñ nə mē, sə à bu à tián nə, ku yi wiən tə, tə nə burı də, à ba diàn jə, à wá ma bu à tián nə. ³¹ Nə

Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nyına Yuu yəé də, ku tà kunkun à kunı. U mē, sə ba bu u nə mánjá mama wuuu, ku nə ba zwēe. ³² Mánjá don wa, à vəli Damasə, də piú Aretasə li yáá tiú u tın, sə u ywəñ ku yuu u pa wá. U mù liù təntə li lià, sə ba cì tuu tə nii nə, ba ma ja nə. ³³ Yá Kərisə lià tə dàñ ken nə fiyafaru wa, ba vwə ŋwəŋə ku nə, ba twá cəliri ba li nə, ba cwi tua bəré tənja nə. Yá ku dàñ pın à jén u jìàn wa.

Wiən tə, Yuu nə burı Polə nə yoo

(1 Korentə tián 2.3-5; 2 Korentə tián 4.7-10)

12 Á tə mē, sə à kwen à bu à tián nə, naaa? Á yəé də, ku nətə ba nywarı jə. Yá à dàñ tə wá swìn won tə nə, ku nə nan *Yuu-Tiu con, də ku tə, u nə burı nə. ² Á yəé *Kərisə liù † don, ku ja bına fugə banıa, Yuu ti wá, u ja di ban ban u mù Yuu *səñ nə. Á mù dàñ nə yəri, də ku nə yi u tətə, nə à yəé ku nə yi u jərə. Yuu nə yəé, ku nə yi nətə. ³⁴ Yá à dàñ nə yəé də, Yuu ti bēe tən-tə, u ja di u mù Yuu səñ nə. Á dàñ nə yəri, də ku nə yi u tətə, nə à yəé ku nə yi u jərə. Yuu tətə nə yəé ku, à mù yəri ku. U dàñ nə diğà u yí Yuu yáá con, u nì sùràn lá nə, tə nə wàrl tə swìn nii wa. Liù mama wə mē, sə u twá u swìn tə sùràn təntə u nii wa. ⁵ Á bwì à tián nə ku mù bēe təntə yurì. Yá à dàñ nə bá bu à tián nə won mama yurì, də ku nə tà wiən tə yurì, tə nə burı, də à ba diàn jə. ⁶ Də à yə nə pià, sə à bu à tián nə, à yə wá swìn cígá tə, à sùràn tə yə bá ya ndə nyunyansuran nə. Yá à dàñ nə ba pià, sə à bu à tián nə nətə. Á ba pià, sə lià bún yoo, ku nə dwə nə, ba pa nə. Á pià, sə lià zilì nə, ku tə yurì, ba nə nì à nii nə, də ku tə yurì, ba nə nı də, à fwa. ⁷ Yuu ba pià, sə à fwa fwıə, yìèn təntə mama yurì, tə nə dwə won mama, u nə burı nə. Ku mù nə pın, Yuu dàñ ma fwa yoo don à yura tə wa, ku nə yì nə zənzən. Ku yi ndə Yuu pın cwəŋə *Sitana tütònù nə, sə u mà nə. ⁸ Ku yoo təntə yurì, à lòrì Yuu-Tiu nēe batwa, sə u li ku à yura. ⁹ Yá u dàñ le nə, u wú: «Á pubwanu tə, à nə fwa n yura, ku mē mú. Á wáá n nə ba diàn jə tə nə à twá, à ma kwen à tunja diàn zənzən». Ku dàñ nə yi nətə, à mù wá bu à tián nə, à nə ba diàn jə tə yurì, sə ku pa Zwezi-Kərisə diàn tə ya də nə wuuu. ¹⁰ Ku mù nə pın, mánjá tə, à nə ba diàn jə, nə à yəé lià nə twın nə, nə à yəé ba nə fıfn nə, nə à yəé ba nə kəni nə càn wa, nə à yəé pucunı nə zua nə Zwezi-Kərisə yurì, à tə wulə pupwən wa, də ku nətə mama Zwezi-Kərisə yurì. Ku yi cígá, mánjá tə wa, à nə ba diàn jə, mə ku mánjá təntə wa, Yuu yáá pa nə u diàn tə cígá cígá.

Korentə Kərisə lià tə yoo yi Polə

¹¹ Nətə tə, à nə bùà à tián nə, ku yi ndə à yuu təlél, ku ga yi á mù nə kálú nə, á pa à tun ku. Yá á mù yə nə mē, sə á burı nətə tə à nə yi, sə lià yəni nə. Á mù nə swə à tà won, *tuntuna tə, á ma boŋə yáá tián tə də, ba nə dwə won mama wa. ¹² Á tətə yəé də, à nə twi á con, à tun á tətəŋi wa də pínú, Yuu də ga twá də nə, u tun yìèn tə nə yi u diàn tə mımınan, də tutunan tə nə burı u diàn tə, də yomılan. Tə yìèn təntə mama burı də, à

† Ku bēe təntə yi Polə tətə.

cígá yi Zwezi-*Kərisə tuntunu. ¹³ Yiən tə, à nə fwa Kərisə lià púlə tə duən wa, mə tə mù nə à fwa á də con. Yoo nədu cıci nə, à wə fwa á con. Ku mù nə yi, à nə wə pa à ya á yuu zılı tə. Á dān lwèe á nə, ku yırı.

¹⁴ Sílún nə, à kúù ken sírí, sə à bà á con, sə ku dān ya à nɛɛ batwa nə. Á nə twi, à bá sɛe, à pa à jì á yuu zılı. Á mù yi á tətə nə à pià, ku tà wiən tə, á nə jə nə à pià. Á yəə də, ku tà bısíná nə mɛ, sə ba pià wiən ba tún ba nyına nə, ku yi nyına, ba nə mɛ, sə ba pià wiən, ba tún ba pa ba bıa nə. ¹⁵ Á mù sɛe, sə à cùgù wiən tə, à nə jə, sə à ma san aba. Á ga sɛe, sə à kwìn à mu tə tətə nə á yırı. Á nə swə aba zənzən nətu tə yırı, ku mɛ, sə á mù sóní nə mancin cıci, naaa?

¹⁶ Á yəə zəni də, à wə pa à jì á yuu zılı. Yá á wa lià duən dān swìn də, à tun yíá swian, à ma jon á wiən.

¹⁷ Lià tə mama, à nə tun á con, ba wə tətə nə à twá, à ma gıgırı aba? ¹⁸ Á mù nə kwè Titə, sə u bà u na aba, à ga swìn nə liù tə don con, u nə yi nə nubiu Kərisə yırı, sə u kwé wá. Titə gıgırı aba, u jon wiən á con, naaa? Á yəə də, à mù də Titə pubuŋa yi nədu. Ku tə u nə fwa, də ku tə, à nə fwa yi won nədu.

¹⁹ Ku wáa ku pın, á buŋa də, nə sùràn tə tə mama yi nə pià nə ma caga nə tiàn yırı, á yáá con. Ku tà nətu, ku yi Yu yáá con sugu, nə swìn, nə mù də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə tə yırı. Nə nubisoni-ba, sùràn təntə mama yi nə swìn á con, sə tə wàní tə dān á jìàn Yu cwəŋə tə wa.

²⁰ Fən jə nə də, dun don, à nə wá bà á con, də á jigə yiri don, à nə ba swə. Á nə twi, də ku yi nətu, à də wá ya yiri don, á də nə bá sóní. Fən jə nə, à ba swə, sə à bà á con, də á dı jara də duən, nə à yəə á ja wugwu də duən, nə à yəə duŋi wulə á tətəŋi wa, nə à yəə á jıga duən nə, sə á doni duən, nə à yəə á swìn yolwana á pın duən nə, nə à yəə á maŋa yiən á pın duən nə, nə à yəə á fwa fwıə, nə à yəə á tuŋa yiən gurə gurə. ²¹ Fən tə ma jə nə də, à nə wá bà á con, naa ku tə nə, à nyına Yu nə kúù wá pa, cavıra ja nə á yáá con. Fən tə ma jə nə də, à nə wá bà á con, də lià dáá á wa zənzən, ba nə tun cuna tə lɛ, yá ba wə ba kwa vəvəri, ba ma sá ba cuna tə. Ba bıcanı dān tə yi nəzwənən Yu yáá con, də ba pəni duən vɛɛ vɛɛ, də ba ga tuŋa yiən, ba ba ba tiàn janı. Də ku nə yın nətu, à pùé wá cùgù, ba mù lià tətə yırı.

Sagı tə yígúré sùràn

(2 Korentə tìán 12.19-21; 10.1-11)

13 Á wá bà á con, naa ku tə nə, də à nɛɛ batwa nə. Á nə yí á con, nə wá bürì lià tə mama, ba nə fwa

cuna, tə bürà. Nə wá fwa, ndə Yu sagı tə nə swìn, ku wú: «Á mɛ, sə á dí yáá á nì lià bələ, nə à yəə lià batwa nii sùràn liù yuu wa, á dān ga zıgı lá á bürì u bürà». ² Á nɛɛ bələ nii túrí tə, à nə twi á con, à dí yáá, à dù súú lià tə, ba nə fwa cuna tə nii nə, də ba duən tə də mama nii nə. Sílún nə, à ɲúná də aba, à ga tə bwé à dwi súú ba nii nə, sə ba lwarı də, à nə pıí à bà, à bá lı ba liù mama, à dugu vən nə. ³ Á yəə də, á pià, sə á na ku tə nə bırı də, Zwezi-*Kərisə nə twá də nə u swìn. Á yəə də, u mù tà liù tə, u nə ba diàn jə á yáá con. U yi liù tə, u nə tuŋa də diàn á tətəŋi wa. ⁴ Ku yi cígá, ba paa Zwezi-Kərisə dagarı tə yuu wa, u ga wə diàn jın. Yá sílún nə, u dān wulə mu wa, Yu diàn tə yırı. Nə də ba diàn jə, nə mù də u mù nə vwə duən nə yırı. Yá nə dān wá twá də wá, nə ya mu wa Yu diàn tə yırı. Máná tə, nə nə twi á con, nə wá bırı ba dıàn tətə.

⁵ Á dān buŋa á tətə yuu wa zəni, á jén á cígá nə keni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu. Á nə bún á tətə yuu wa nətu, á ba lwarı də Zwezi-Kərisə nə wulə də aba naaa? Də ku nə tà nətu, ku wá ya á kəri á tiàn á ga. ⁶ Á buŋa də, á wá lwarı də, nə mù wə nə tiàn kəri nə ga. ⁷ Ku tə nə dān ləri Yu con, ku yi, sə u san aba, á dān ká tun yolwan mama. Ku tà nə pià, sə nə ma bırı aba də, nə mù kəri nə tiàn nə na də, nə dí diàn. Ku yi nə pià, sə á tun zəni cıci. Yá nə mù con, ku nətu dān nə swə, ku yi ndə nə kəri nə tiàn nə ga, ku tà nə yáá. ⁸ Nə wəri cígá tə nə nə zıga. Nə pià nə fwa cígá yiən cıci. ⁹ Ku yi cígá, də á mù nə jə Yu diàn tə, yá nə mù ba diàn jə, nə yáá wulə pupwən wa. Ku tə nə dān ləri Yu con, ku yi, sə u san aba, sə á va yáá wuuu. ¹⁰ Mə ku mù nə pın, à púpúnı sagı ku tə, à pın aba, də à bwálı tə ɲúná də aba. Á ba pià, sə à bà à yí á con, də yiən wulə, tə nə wá pa, à caga á nii nə. *Yuu-Tiu yi u ken u diàn tə à jın wa, sə à ma dān á jìàn Yu cwəŋə tə wa. Ku tà u pın tə nə, sə à ma cùgù aba.

(Filipə tìán 4.4-9)

¹¹ Á nubıa-ba, ku tə nə súrı lá, á yana pupwən wa. Á síá, sə Yu san aba, sə á va yáá wuuu. Á síá, sə ba kwè aba, sə á ja pubuŋa nədu. Á yana duən nə də bıcan síé. Yá sonu də bıcan síé Yu dān wá ya də aba. ¹² Á júná duən də zilé zənzən də sonu, ndə Kərisə lià nə mɛ, sə ba fwa nətu. Kərisə lià tə mama, ba nə wulə yəbə, jùnı aba.

¹³ Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa u pubwanu tə á yıra. Yu wá fwa u sonu tə á yıra. Yá Yu-*Sıŋu tə, ku nə pın, nə vwə duən nə, wá ya də á mama.

Galasi tíán

Galasi tíán sagi tē yuu wa sugu

Lìu tē, u nē púpúní sagi ku tē

Ku yi *tuntunu Polē nē púpúní ku.

Lìà tē nē, Polē nē púpúní

Polē púpúní sagi ku tē u pa *Kērisē lìà púlí kapupu nē, tē nē wulē Galasi nagwanaa tē wa, u nē dīga tē dēh.

Sagi tē wa sugu

Polē púpúní *Zwifē-ba karyina-ba yiri, ba yà nē twi u viru kwa nē, ba gugurē *Kērisē lìà púlí tē dē ba kàrà tē, ba yà nē ba pìà, sē ba twá suywájú tē nii nē. Polē kwē Kērisē lìà tē, sē ba dàn ká twá ba kàrà tē nē. Ba mù yà pìà, sē ba *gwəŋə Kērisē lìà bara tē, ba nē tē Zwifē-ba, ba ga zilí Yu *nii tē mama, u nē pin *Moyizē nē. Ku tē nē sūrí lá, ba mù Kērisē lìà tē, ba nē tē Zwifē-ba, dē wa lìà duən yà tē twá ba yofwamīnan tē nē, ndē lìà tē nē, ba nē yèrì Zwezi-Kērisē.

Polē pìà u biri ba, sē ba lwarì dē, ku nē zigi mánjá tē wa, Zwezi-Kērisē nē tīga dagarū tē yuu wa, nē kúù tē Yu *nii tē, u nē pin *Moyizē nē, nē kēni nēba cwəŋə wa. Nē dāh tē nē tìàn. Kērisē lìu tē, u nē tē u tìàn cígá cígá, ku yi Yu-*Sīŋu tē wulē dē wá, u ga yá u tìàn u pa ku Sīŋu tēntē nē, sē ku kē wá cwəŋə wa.

Polē jùnì Galasi Kērisē lìà tē

(Romē tíán 1.1-2)

1 À mù Polē nē púpúní sagi ku tē, à pin *Kērisē lìà púlí tē nē, tē nē wulē Galasi nagwanaa tē wa. À yì Zwezi-Kērisē *tuntunu. Ku tē ləzoni nē pin nii nē. Ku yi Zwezi-Kērisē dē nē nyina Yu, u nē bwin wá, u li tian wa, nē tún nē, sē à ya tuntunu. ² À mù dē lìà tē mama, ba nē yi à nubia Kērisē yiri, ba nē wulē à con, jùnì aba. ³ Nē nyina Yu dē nē *Yuu-Tiu Zwezi-Kērisē nē wá fwa pubwanu á yira, ba ga pa aba bican sié. ⁴ Zwezi-Kērisē sēe, u tē nē yuu yiri, sē u ma jon nēba nē cuna wa. U dāh van nēba, u li síún luu ku tē yokukwīnan tē jìàn wa. U fwa ku nētu, u pa ku tē, nē nyina Yu yà nē pìà, nii sú. ⁵ Nē pin dun Yu nē, mánjá dē mánjá, ku nē ba zwēe! Amīna!

Yu suywájú tē yi nēdu

(Galasi tíán 3.1-5; 4.9-20; 5.1-12)

⁶ Yu yi u twá Zwezi-*Kērisē nē, u kúrì aba dē pubwanu. Ku mù nē pin, ku gwárì nē zənzən dē, nētu tē, à nē vəvəri lala, á yá Yu, á pīí á twá suywájú don nē.

⁷ Cígá mama, ku tē suywájú don wulē, ku sūrì Zwezi-Kērisē suywájú tē nē. Yá lìà duən dāh nē wulē, ba nē kēni yìèn gurē gurē á bicanī wa, ba ga pìà, sē ba lwarì Zwezi-Kērisē suywájú tē.

⁸ Yá lìu don dāh nē swīn suywájú don, u biri aba, ku nē tē Zwezi-Kērisē suywájú tē, nē nē swīn nē biri aba, sē Yu cùgù ku tíú. Dē ku nē swē, ku yi nē tətə wa lìu, nē à yəé *malika, ka nē nan yi ka cú, sē Yu cùgù ku tíú. ⁹ Nē dí yáá, nē swīn ku, yá nē tē kúù pīí nē bwé ku wa síún nē. Lìu don nē swīn suywájú don, u biri aba, ku nē tē Zwezi-Kērisē suywájú tē, á nē nì, sē Yu cùgù ku tíú.

¹⁰ À nē swīn nētu, ku tē à pìà, sē ləzoni bu à nē, ku yi à pìà, sē Yu nē bu à nē. À ba pìà, sē ləzoni nē sóní nē. Dē à yà nē pìà, sē ləzoni nē sóní nē, à yà bá ya Zwezi-Kērisē tütùnù.

Yu kúrì Polē, sē u ya u tuntunu

(Tutunan 22.3-16; 26.9-20; 9.1-20, 23-30)

¹¹ À nubia-ba, à pìà, sē á lwarì dē, Zwezi-*Kērisē suywájú tē, à nē swīn à biri tē, wà ləzoni con nan. ¹² Ku ma tē ləzwəne nē swīn ku suywájú tēntə, u biri nē. Ku ma kúù tē ləzwəne nē kàrì nē ku kàrà. Ku yi Zwezi-Kērisē tətə nē biri ku nē. ¹³ Á yá dí yáá, á nì à tutunēe yá nē yi nētu, mánjá tē wa, à yà nē wulē *Zwifē-ba yijuncwəŋə tē wa. Ku mánjá tēntə wa, à yà kēni càn Kērisē lìà púlí tē nē zənzən, à ga pìà, sē à pa tē nyu lá. ¹⁴ À mù dē à duən tíàn Zwifē-ba, nē yà nē wulē nē nyina-ba yijuncwəŋə tēntə wa, à mù yà nē zilí yìèn tē mama nii zənzən, à doni à duən tíàn tē zunu. Á yà ken à pubuŋa mama, nē nyina-ba yofwamīnan tē nē dē yawala. ¹⁵ Ku yi nētu, yá Yu yá dí yáá, u kúrì nē u tún,

də à nuu tə wà nə lurı. Yá máńá nə yí, sə à tun à pa wá, u fwa pubwanu à yıra, ¹⁶ u pa à lwarı u biú tə à waa con, sə à dàń swın u yoo, à burı lià tə də, ba nə tə Zwifə-ba. Ku máńá təntə wa, à wà liù bwe, sə u kàrì nə ku tə, à nə mε, sə à pa ku cígá. ¹⁷ À ma kúù wà *Zwerizalemə vəli, sə à na lià tə, ba nə dí à yáá, ba yı *tuntu-na tə də. Ku máńá təntə tətə wa, à vəli Arabi nagwanaa. À vəli təntə kwa nə, à pií à bà Damasə.

¹⁸ Ku bına batwa nii nə, à dàń vəli Zwerizalemə, sə à lwarı Sefasə †, yá à dàń yın u con dian fugə də bonu.

¹⁹ Yá à dàń nə wà tuntuna tə liù don mama nı, də ku nə tə Zwakə, u nə yı *Yuu-Tiu nyánú. ²⁰ Yu yəə də, yoo ku tə, à púpúnı bwálı ku tə wa, yı cígá, ku tə kunkun à kuni.

²¹ Ku kwa nə, à nan Zwerizalemə nə, à va à twá lá, à jírí Siri nagwanaa tə, də Silisi luu nii tə wa. ²² Kərisə lià púlí tə, ba yá nə wulə Zwide nagwanaa tə wa, yá tə wà nə nı ba yíá wa. ²³ Ba yá yı à yoo nə, ba nən də, lià swın, ba wú: «Bεε tə, u yá nə fıfın nəba dàń yı Zwezi-Kərisə suywánú tə, u swın u burı síún nə. Yá u mù yá ga nə pià, sə u pa ku suywánú təntə nyu lá». ²⁴ Ku nətu dàń pın, ba bwı Yu nə, à mù yırı.

Polə jərí Zwezi-Kərisə tuntuna Zwerizalemə nə (Tutunan 15.1-29)

2 Bına fugə də banıa nii nə, à mù də Barənasə pií nə va *Zwerizalemə. À jın Titə, də à kə lá, à ja va. ² Yu yá burı nə də, à mε, sə à va lá. Yá máńá tə, nə dàń nə vəli nə yí lá, à mù də *Kərisə lià púlí yáá tián tə nan kwa, nə na duən nə cıci. À dàń ma man suywánú tə dən, à nə swın à burı lià tə nə, ba nə tə *Zwifə-ba. À yá ba pià, sə tutuı tə, à nə tun, də tutuı tə, à nə tuıa síún nə, jı tutu. ³ Titə yá yı *Gərekə, u mù yá ga nə yı à twadon. Yá Kərisə lià púlí yáá tián tə wà wá kálú, sə ba pa u *gwənjə wá. ⁴ Yá lià duən də dàń yın lá nə, ba nə yı kunkun lià, ba nə yı nə nubıa Kərisə yırı. Ba mù lià təntə dàń səgə, ba zu nə púlí tə wa, ba swın də, Titə mε, sə u pa ba gwənjə wá. Ba mù lià təntə yı, ba zua nə púlí tə wa, sə ba ma na, nə nə twá də Zwezi-Kərisə, nə ma ti nə tián nətu. Ba pià, sə nə tə pií nə twá Yu *nii tə nə, u nə pın *Moyizə nə də dián. ⁵ Nə dàń nə wà sεe, nə twá lià təntə pubuıa tə nə, máńá mancı tətə. Nə mù ba pià, sə ba cügü Zwezi-Kərisə suywánú tə, ku nə yı cígá cıci. Nə pià, sə nə cı suywánú təntə də ku cígá tə nə, nə pa aba, ba dən ká lwań ku. ⁶ Máńá tə, à nə tún à nii, à burı Kərisə lià púlí yáá tián tə, ba wà swın də, yoo mùrı Zwezi-Kərisə suywánú tə wa, à nə swın à burı lià tə nə. À mù con, à yəə də, Yu ba lià kúrí, u ma kwanı ba duən. Ku mù nə pın, lià təntə nə yı Kərisə lià púlí tə yáá tián, nə à yəə ba nə tə yáá tián, ku ba dən jə ku pa à mù nə. ⁷ Yá ba mù lià təntə dàń yəni də, ku yı Yu nə pın nə suywánú tə, à nə burı lià tə, ba nə tə Zwifə-ba, ndə u nə dí yáá, u pa nii Piyerə nə, sə u va u swın ku, u burı Zwifə-ba nə. ⁸ Yu nə tun Piyerə pubuıa wa, sə u va Zwifə-ba con. U mù nə kúù tun à də pubuıa wa, sə à va lià tə con, ba nə tə Zwifə-ba. ⁹ Lià yá ywáná Zwakə də Sefasə † də Zwan ndə diè tətəı banı

† Sefasə yá jə yırı don, ba nə boıə Piyerə.

nə Kərisə lià púlí tə wa. Ba lià batwa təntə dàń nı də, Yu cígá pın nə ku tutuı təntə u pubwanu tə yırı. Ba dàń jın à mù də Barənasə jın nə, ba zuzugu, sə ku burı də, nə mù də ba mù yı nımaru nədu lià. Nə mù dàń mε, sə nə va lià tə con, ba nə tə Zwifə-ba, sə ba də ga va Zwifə-ba con. ¹⁰ Yoo nədu cıci nə ba ləri nəba, sə nə fwa. Ku mù nə yı, sə nə san ba Kərisə lià púlí tə nə, tə nə yı zura. Yá mə ku mù nə, à də yá pià, sə à tun də yawala.

Polə caga Piyerə nii nə Antuswə nə (Tutunan 11.1-17; 15.7-11)

¹¹ Ku kwa nə, Sefasə † twı Antuswə wa. À dàń ma caga u nii nə lià tə mama yáá con, yolwan tə yırı, u nə fwa. ¹² Ku yı cígá, máńá don yın lá, Sefasə də *Kərisə lià tə, ba nə tə *Zwifə-ba, yá də wodiı duən nə. Yá máńá tə wa, lià duən nə nan Zwakə con, ba bà Sefasə con, u dàń lı u tián Kərisə lià tə, ba nə tə Zwifə-ba yıra, u kúù ba wodiı dé də ba, u yá nə dəri Zwifə-ba fən, ba yá nə kálı, sə bεε mama *gwənjə tə yırı. ¹³ Kərisə lià tə duən tə mama, ba nə yın lá, ba nə yı Zwifə-ba, də jigə níé bələ tián ndə Sefasə nə. Barənasə də tətə jigə níé bələ tíú, ndə ba nə. ¹⁴ À dàń nə nı də, ba tələ Zwezi-Kərisə suywánú tə cígá tə wa, à swın Sefasə con lià tə mama yáá con, à wú: «N yı Zwifə, yá n yá ja n tián, n ma fwa ndə liù tə nə, u nə tə Zwifə yəbə. N wà n tián ma fwa ndə Zwifə nə. Bεεεe dàń nə pın, síún nə, n dàń ma pià, sə n kálú lià tə, ba nə tə Zwifə-ba, n pa, ba ya ndə Zwifə-ba nə?»

Zwifə-ba də lià tə, ba nə tə Zwifə-ba mε, sə ba kə ba waa Zwezi-Kərisə nə (Galasi tián 5.1-6)

¹⁵ Nə mù yı *Zwifə-ba nə lurı nəba, nə tə dwíə tə, ba nə yəri Yu *nii tə, u nə pın *Moyizə nə. ¹⁶ Də ku nətu mε, nə tə yəə də, liù mε, sə u kə u waa Zwezi-*Kərisə nə, sə u ma ya cígá tíú Yu yáá con. Ku tə liù tə, u nə twá Yu nii tə nə, u nə pın Moyizə nə, nə wá ya cígá tíú Yu yáá con. Nə də tətə yı nə ken nə waa Zwezi-Kərisə nə, sə Yu wánı u jələ nəba ndə lià tə nə, ba nə yı cígá tián u mù Yu yáá con. Liù mama wəri Yu nii tə, u nə pın Moyizə nə, u zılı, sə ku pın, Yu jələ wá ndə cígá tíú nə u yáá con. ¹⁷ Nə mù Zwifə-ba pià, sə nə ya cígá tián Yu yáá con, nə nə ken nə waa Zwezi-Kərisə nə yırı. Yá Yu dàń nə twá ku nətu wa, u burı nəba də, nə yı cuna lià, ba nə ba Yu nii tə, u nə pın Moyizə nə twá, ku nətu pià ku burı bεεεe? Ku pià ku burı də, ku yı Zwezi-Kərisə nə ken nəba cuna tə wa naaa? Abada! Ku tə nətu! ¹⁸ Də à mù nə pií à twá Yu nii tə nə, u nə pın Moyizə nə, à yá nə vıga, sə à twá ku nə, ku burı də, à tuıa cuna Yu yáá con. ¹⁹ Yu nii tə tətə, u nə pın Moyizə nə, pın à ti. Yá Yu nii təntə kúù ba dián jə à yuu wa, ku nətu dàń ga wá pa, à ya mu wa, à pa Yu nə. ²⁰ À dàń yı ndə ba paa à mù də Zwezi-Kərisə mε dagarı tə yuu wa. Yá ku kúù tə à tətə nə wulə, ku dàń yı Zwezi-Kərisə mu tə nə wulə à waa. À mu tə, à dàń nə jə wulə luu wa, ku yı à ken à

†† Sefasə yá jə yırı don, ba nə boıə Piyerə. ‡ Sefasə yá jə yırı don, ba nə boıə Piyerə.

waa Yu-Biu tē nē, à ma wulə. U mù nē sōnī nē, u ga sēe, u ti à yuu yiri. ²¹ À ba plà, sē Yu pubwanu tē, u nē fwa à yira, ya ndē tutu nē. Dē liù nē wáá Yu nii tē nē, u nē pūn Moyizē nē, u twá, ku pūn Yu jələ wá ndē liù tē nē, u nē yi cígá tíú u mù Yu yáá con, Zwezi-Kərisə yi u tiga tutu.

Yu nii tē, u nē pūn Moyizē nē, dē liù nē ken u waa Zwezi-Kərisə nē yoo

(Galasi tián 4.9-20; Romə tián 8.14-17)

3 Á mù Galasi tián-ba, bēēē nē pūn, á yi ləyərən nətən? Wàà nē gıgarı aba u dugu? Á buri aba zəni zəni, nətu Zwezi-Kərisə nē tiga dagarı tē yuu wa. ² Á dān bwe aba yoo nədu ku tē, sē á le nē. Yu nē pūn aba u *Siņu tē, ku yi á nē zilí u *nii tē, u nē pūn *Moyizē nē, yiri naaa? Yu pūn aba u Siņu tē, á nē cugu Zwezi-Kərisə suywáńú tē, á ga kə á waa u nē yiri. ³ Bēēē dān nē pūn, á yi ləyərən nətən? Ku jıju tē nē, Yu-Siņu tē yà nē yi á diàn. Bēēē dān nē pūn, á ma pií á jələ á tətē diàn yuu wa síún nē? ⁴ Á nı yìèn kapupu, tē nē tun, ku ga yi ndē tutu nē á mù con nē. Tē yìèn təntə yi tutu, naaa? ⁵ Yu nē pūn aba u Siņu tē. U mù ga nē fwa yomılan á tətəńi wa. Ku yi á nē zilí u nii tē, u nē pūn Moyizē nē, yiri naaa? Nē à yəə ku yi, á nē cuga Zwezi-Kərisə suywáńú tē, á ga kəni á waa u nē yiri?

Abərahāmə ken u waa Yu nē

⁶ Ku púpúnı Yu sagı tē wa, ku wú: «*Abərahāmə ken u waa Yu nē, ku pa Yu jələ wá, ndē liù tē nē, u nē yi cígá tíú, u mù Yu yáá con». ⁷ Ku nətu dān plà ku buri aba dē, ku yi lià tē, ba nē ken ba waa Yu nē, nē yi Abərahāmə bia cígá cígá. ⁸ Ku púpúnı Yu sagı tē wa fuən fuən dē, máńá wá bà, lià tē, ba nē tē *Zwifə-ba, wá kə ba waa Yu nē. Yá Yu dān wá jələ ba, ndē lià tē nē, ba nē yi cígá tián u mù Yu yáá con. Ku mù yiri, Yu dí yáá u swın suywáńú tē, u buri Abərahāmə, u wú: «Á wá fwa pubwanu dwié tē mama yira, ba nē tē Zwifə-ba, luu mama wa, n mù yiri». ⁹ Ku mù dān nē wá pa, lià tē mama, ba nē ken ba waa Yu nē, u wá fwa pubwanu ba yira, ndē u nē fwa pubwanu Abərahāmə yira, u nē ken u waa u mù Yu nē.

¹⁰ Yu wá cùgù lià tē mama, ba nē buńa dē, ba wáá u mù Yu *nii tē, u nē pūn *Moyizē nē, ba zilí, ba ma yanı cígá tián u yáá con. Ku púpúnı Yu sagı tē wa, ku wú: «Liù tē, u nē wá Yu nii tē, u nē pūn Moyizē nē, mama zilí máńá mama wuuu, Yu wá cùgù ku tíú». ¹¹ Nē yəə dē, liù mama wàri u yanı cígá tíú Yu yáá con, u nē zilí Yu nii tē, u nē pūn Moyizē nē, zəni yiri. Nē nı, ku nē púpúnı Yu sagı tē wa, ku wú: «Liù tē, u nē ken u waa Yu nē, mē u mù nē yi cígá tíú Yu yáá con. Yá ku mù nē wá pa, u na cígá cígá mu». ¹² Liù tē, u nē zilí Yu nii tē, u nē pūn Moyizē nē, ku tē u ken u waa Yu nē. Ku púpúnı Yu sagı tē wa, ku wú: «Liù tē, u nē twá Yu nii tē nē, u nē pūn Moyizē nē, u wá na cígá cígá mu». ¹³ Yá Zwezi-Kərisə dān nē yə nəba, u jon Yu nii tē, u nē pūn Moyizē nē, ku yà nē wá cùgù nəba, tē juun wa. Mē u mù dān nē pií u jon nē yuu cuna tē u zin. Ku púpúnı Yu sagı tē wa, ku wú: «Yu wá cùgù liù tē, ba nē kuru ba goli tíú

yuu wa». ¹⁴ Mē Zwezi-Kərisə tiga nətu, sē lià tē, ba nē tē Zwifə-ba, dē wàni ba na pubwanu tē, Yu nē kàn nii dē, u wá fwa Abərahāmə yira. Yá nē dān nē ken nē waa Zwezi-Kərisə nē, nē wá na Yu-*Siņu tē, Yu nē kàn nii, sē u pa nəba.

Yu nii tē, u nē pūn Moyizē nē, ba u nikanı tē yáá nē cı
(Matıə 7.20; Romə tián 4.13-17; 10.4-13; Efezə tián 3.6)

¹⁵ Á nubıa-ba, à plà à tı tua yuu yoo ku tē, à ma buri aba yoo. Dē lià bələ nē ken nii nədu, ba ga kàn nii, ba pa duən nē won yuu wa, liù don mama wàri ba nımaru təntə u cùgà. Yá liù mama ga wàri yoo u sùri ku nē dē. ¹⁶ Mē Yu *nımaru nikanı tē dē yi nətu. Yu kàn nii, u pa Abərahāmə dē u biú tē nē, u nē wá luri. Yu wá swın, u wú, Abərahāmə dē u bia tē, u nē wá luri, sē ku dān ká ya ndē ku yi u bia tē mama. Biú təntə nē yi *Kərisə. ¹⁷ Á nəńə yoo tē, à nē plà, sē à swın. Yu juun nımaru dē Abərahāmə, u ga kàn nii dē wá. Ku bina biənıa dē fit-wa (430) kwa nē Yu dān pūn u *nii tē *Moyizē nē. Yá u nii təntə kúu wàri u nımaru tē ku cùgà. Ku yà nē wáá ku cùgà u nii tē, u nē kàn dē Abərahāmə, yà wàri ku jı. ¹⁸ Dē ku nē yi liù nē zilí Yu nii tē, u nē pūn Moyizē nē, nē wá pa, u na torı Yu con, ku kúu tē Yu nikanı tē yiri. Yá Yu ga fwa zəni Abərahāmə yira, u yà nē kàn nii dē wá yiri.

¹⁹ Bēēē yiri Yu dān ma pa u nii tē Moyizē nē? Yu pūn wá u nii tē, sē ku pa, nē lwarı yoo tē, ku nē yi cuna u yáá con. Yá Yu nii təntə dān yà mē, sē ku ya lá wuuu, ku ja vəli máńá tē wa, Abərahāmə biú tē nē wá bà. Mē u mù biú təntə nē, Yu yà pūn u nikanı tē. Yu nii təntə yə *malıke nē ja ku, tē bà, yá bēē † dān ga ya tē mù dē ləzoni pwərə wa, u jon ku, u swın, u buri ləzoni nē. ²⁰ Dē liù nē wulə lià bələ pwərə wa, ku plà ku buri dē, ku tē ba ladua cıci yiri. Yá Yu nikanı tē mù ga yi u cıci yoo. ²¹ Ku nətu dān yi ku buri dē, Yu nii tē, u nē pūn Moyizē nē, dē Yu nikanı tē zıga duən nē naaa? Abada! Ku tē nətu. Dē Yu yà nē pūn nii, ku nē wáá mu ku pūn ləzoni nē, ba yà wá twá nii təntə nē, ba jı cígá tián Yu yáá con. ²² Ku swın Yu sagı tē wa dē, ləzoni tē mama yi ba wulə cuna wa wuuu. Mē ku mù nē pūn, Yu nikanı tē nii mē, sē ku sú, ku pa lià tē mama nē, ba nē ken ba waa Zwezi-Kərisə nē.

²³ Dē máńá tē nē wá yı, sē nē kə nē waa Zwezi-Kərisə nē, Yu nii tē, u nē pūn Moyizē nē, yà pūn, nē jı ndē bān diè lià nē. Yá nē dān yà dāni dē, Yu buri nəba, sē nē kə nē waa u nē. ²⁴ Yu nii tē, u nē pūn Moyizē nē, yà kəni nəba cwəńə wa máńá mama wuuu, ku va ku yı máńá tē, Zwezi-Kərisə nē twı, sē nē kə nē waa u nē, sē ku pa nē ya cígá tián Yu yáá con. ²⁵ Yá máńá dān nē yı, sē nē ken nē waa Yu nē, nē kúu tē Yu nii tē, u nē pūn Moyizē nē, juun wa nē nē wulə. ²⁶ Cígá, á nē ken á waa Zwezi-Kərisə nē, ku pūn á mama jı Yu bia. ²⁷ Á liù tē mama, ba nē ləgə níá wa, ku twá dē Yu yiri tē, u wulə mu wa dē Zwezi-Kərisə, yá u ga nyın dē wá dē. ²⁸ Pwıa dān kúu tələ *Zwifə-ba dē *Gərekə-ba pwərə wa. Pwıa kúu tələ ywəńə dē lià tē, ba nē ti ba tiàn, pwərə wa. Pwıa kúu tələ bara dē kana pwərə wa. Ku nətu dān plà ku buri

† Bēē təntə, u nē yın Yu dē ləzoni pwərə wa, nē yi Moyizə.

də, á mama də Zwezi-Kərisə vwə duən nə, á dàñ ga yi won nədu. ²⁹ Yá də á nə yi Zwezi-Kərisə nə ti aba, á yi Abərahama dwíí tē wa là. Á yi là tē, á nə jə tori Yu nikaní tē wa, u nə kàn nii, sē u pa Abərahama nìán nə. (Roma tián 8.14-17)

4 Á nəjə ku tē, à nē plà à swìn yəbə nə yi nətu. Ku yi ndə bisumaa nē mē, sē u zàn u tɪnɪ u nyɪna wɪən nətu. Mánjá tē wa, u tē nē yi nēmaa, u yi ndə yonju nē. Yá u mù ga nē mē, sē u tɪnɪ u nyɪna tē wɪən tē mama. ² U bisíní nē, u yi u wulə là duən jìàn wa, ba ywànjá u dē u wɪən tē yuu, ku ja vələ mánjá tē, u nyɪna tē nē lu u tún. ³ Mə ku yi nətu nē dē con. Mánjá tē, nē yà nē yèrɪ Yu yìèn tē, nē yà yi ndə bisíná nē, yá luu wɪən yà jə dɪàn nē yuu wa, ndə tē ywənjə nē. ⁴ Mánjá tē, Yu nē lu u tún, dàñ nē yí, u tun u biú Zwezi tē luu wa. Yu pɪn, kan lurɪ wá, u ga twá *nii tē nē, Yu nē pɪn *Moyizə nē. ⁵ U twi, sē u pa là tē, ba nē twá Yu nii tē nē, u nē pɪn Moyizə nē, tɪnɪ ba tiàn, sē nē ga jì u mù Yu bia. ⁶ Á nəjə, ku tē nē bɪrɪ dē, nē yi Yu bia. Yu tun u biú tē *Siɲu u pa ku bà, ku zu nē pubɔɲa wa. Mə Siɲu təntə dàñ nē pɪn, nē wáá nē swìn, nē wú: «Baba! Nē nyɪna Yu!» ⁷ Ku nətu dàñ bɪrɪ dē, n kúù tē yonju, n yi Yu biú. Yá u dàñ wá pa mú tori tē, u yà nē tanɪ, sē u pa mú, n nē yi u biú tē yɪrɪ. Yu tətə nē tuɲa zəni təntə.

(Galasi tián 3.1-4; 5.1-12)

⁸ Mánjá don yɪn lá, á yà wà Yu lwarɪ. Á yà ga jùnɪ wɪən duən, tē nē tē Yu cígá cígá. ⁹ Yá síún nē, á dàñ lwarɪ Yu. Ku tē nē dwə, Yu dàñ yəə á yoo. Ku dàñ fwa nətə, á ma píí á twá luu wɪən tē kwa, tē nē ba dɪàn jə mílámíán? Bèèèe nē pɪn á ma plà, sē tē mù wɪən təntə kúù píí tē tɪnɪ aba ndə ywənjə nē? ¹⁰ Á kúù píí á zílí duən duən, nē à yəə cànɪ duən, nē à yəə bɪna duən. ¹¹ Á yoo tē jə pucunɪ ku pa nē, à tutuncaran tē, à nē tun à pa aba, nē wá jì tutu yɪrɪ.

¹² Á nubɪa-ba, à lòrɪ aba, sē á ya ndə à nē, à dē nē yi ndə á nē yɪrɪ. Á wà lwanɪ mama fwa à yɪra.

¹³ Á yəə dē, à dí yáá nē twi á con, ku yi à yayɪgu tē nē pɪn, à ya á con, à ma swìn Zwezi-Kərisə suywánjə tē, à bɪrɪ aba. ¹⁴ Á yayɪgu yɪn càn ku pa aba. Yá dē ku nətu mama, á wà nē zunɪ, sē á dɪɲɪ nē, á kə vàn nē. Á tē sèe, á jon nē, á kə á con ndə Yu *malɪka nē, nē à yəə ndə Zwezi-Kərisə tətə nē. ¹⁵ Ku mánjá təntə wa, á pwíí yà poli zənzən. Bèèèe dàñ nē pɪn, á kúù təlɛ pupwən təntə wa síún? À yəni dē, á yà nē wáá á yíá á lɪ, á kəni à yíá tē nē, á yà nē lɪ tē á kə lá. ¹⁶ Yá síún nē, à dàñ jigə á duɲu, cígá tē yɪrɪ, à nē swìn á con naaa? ¹⁷ Là wulə á nii nē dē yawala. Yá ba yawala təntə ba zɪən. Ba yi ba plà, sē ba pwèe á mù dē à mù Polə duən nē, sē á ja yawala dē ba mù. ¹⁸ Ku zɪən, sē á ja yawala dē yoo tē, ku nē zɪən, mánjá mama wuuu. Ku tà mánjá tē, à nē wulə á con cuɪ. ¹⁹ Á bia-ba, á yoo kúù píí ku yì nē, ndə kapuə pùé nē yáá yì nətu, u lurɪ mánjá wa. Ku wá yì nē nətu mánjá mama wuuu, ku ja vəlɪ mánjá tē wa, á nē wá jì ndə Zwezi-Kərisə nē. ²⁰ Á swə dē, à yà nē wulə á tətəɲɪ wa, mánjá ku tē wa, sē à swìn sùràn duən á con, tē nē wulə à bɪcan wa. Ku nē tà nətu, à mù kúù yèrɪ ku tē, à nē wá swìn á con.

Sara də Agarə yoo

(Ebərə-ba 12.18-24)

²¹ Á mù là tē, á nē plà, sē á twá Yu *nii tē nē, u nē pɪn *Moyizə nē, á swìlàn yoo ku tē, á bɪrɪ nē. Á wà ku tē, Yu nii tē nē bɪrɪ, nì naaa? ²² Ku púpúní Yu sagɪ tē wa dē, *Abərahama lurɪ bia bələ. U mù dē Agarə nē lurɪ biú tē don, u mù dē Sara ga lurɪ u don tē dē. Agarə yà yi yonju, yá Sara mù yà tà yonju. ²³ Biú tē, Abərahama dē yonju tē nē lurɪ duən nē, yi ku twá dē ləzwəne pùé fura. Yá biú tē, u mù dē kan tē, u nē tà yonju tē, nē lurɪ duən nē, yi ku twá dē Yu nikaní tē. ²⁴ Yìèn təntə tun, sē tē bɪrɪ nəba yoo ku tē. Ku mù kana bələ təntə yi ndə Yu *nimaru bələ tē nē, u nē kàn dē u là tē. Yonju Agarə yi Yu nimaru tē, u nē tún dē Moyizə *Sinayi paan tē yuu, u ga yi ywənjə u lurɪ. ²⁵ Agarə dàñ yi ndə Sinayi paan tē nē, ku nē wulə Arabi nagwanaa wa. Vàn don dē nē, u mù nē yi ndə *Zwerizaləmə tē nē, ku nē wulə tia yuu zèn. Ku tɪw təntə là tē mama yi ywənjə. ²⁶ Yá Zwerizaləmə tē, ku nē wulə Yu sàñ nē, yi ndə kan tē nē, u nē tà yonju. Mə u mù nē yi nē nuu. ²⁷ Ku púpúní Yu sagɪ tē wa, ku wú:

«Kan tē, u barɪ nē dugu wá, lurɪ bia, u doni kan tē, u nē wulə u barɪ con. Ku mù nē pɪn, n mù kan tē, n ba biú lurɪ, n tē mē, sē n kə n tiàn pupwən wa, n ga mun n kə yu nē, dē n nē yèrɪ biú lurɪ nē yì nətu tē mē».

²⁸ Á nubɪa-ba, á yi Yu bia cígá cígá. Yu nē kàn nii tən-tə. Á yi ndə *Yɪzakə nē, Yu nē kàn nii dē Abərahama dē, u wá lurɪ wá. ²⁹ Abərahama mánjá tē wa, u biú tē, u nē lurɪ dē ləzwəne pùé fura tē, yà kəni càn biú tē nē, Yu-*Siɲu tē nē pɪn, u lurɪ. Dē zèn mama, ku yoo təntə tē tuɲa nətu. ³⁰ Yá ku dàñ púpúní Yu sagɪ tē wa, ku wú: «Dɪɲɪ yonkan tē dē u biú tē, n pa ba víí, u nē wà mē, sē u tì biú tori n con tē yɪrɪ. Ku yi kan tē, u nē tà yonju tē, biú nē mē, sē u tì biú tori təntə!» ³¹ Á nubɪa-ba, ku mù nē pɪn, nē mù tà yonkan tē bia, nē dàñ yi kan tē, u nē tà yonju, bia.

Zwezi-Kərisə pɪn, nē ti nē tiàn

(Galasi tián 2.3-5; 3.1-7)

5 Zwezi-*Kərisə van nəba u jon, sē nē wàní nē tɪnɪ nē tiàn cígá cígá. Á dàñ kənə dɪàn, sē á tɪnɪ á tiàn mánjá mama wuuu. Á kúù dənà ká sèe, sē á píí á jì ywənjə yoo mama wa.

² Á mù Polə swìn á con dē, á nəjə á nē pɪn, ba *gwənjə á bara Yu *nii tē yɪrɪ, u nē pɪn *Moyizə nē, á nē keni á waa Zwezi-Kərisə nē tē, kúù ba dèñ jə. ³ Á tē kúù píí à líí aba dē, liù tē mama, u nē pɪn, ba gwənjə wá, ku mē, sē u zílí Yu nii tē mama, u nē pɪn Moyizə nē. ⁴ Á mù là tē, á nē buɲa dē, á wá ya cígá tián Yu yáá con, á nē zílí u nii tē, u nē pɪn Moyizə nē yɪrɪ, á mù dē Zwezi-Kərisə wá pwèe duən nē, yá Yu kúù wàrɪ u pub-wanu tē, u fwa á yɪra. ⁵ Nē mù con, nē ja yala dē, Yu wá sèe nəba ndə là tē nē, ba nē yi cígá tián u yáá con. Nē keni nē waa Zwezi-Kərisə nē wuuu, yá Yu-*Siɲu tē dàñ pɪn nəba dɪàn, nē ma dənɪ ku nətu tē. ⁶ Liù tē, u dē Zwezi-Kərisə nē vwə duən nē, ba nē gwənjə ku tíú, nē à yəə ba nē wá gwənjə, tē mama yi tutu. Yoo tē,

ku nê dé lá, ku mù nê yi, sê u kəni u waa Zwezi-Kərisə nê wuuu, sê u sóni u duən tē.

⁷ Dí yáá nê, á yà vèli á yáá wuuu. Síún nê, wàà dàh nê cìgà á yáá nê, u pa, á kúù ba cìgá tē nê twá? ⁸ Ku tà Yü tē, u nê kúri aba, sê á ya u mù là, nê pün aba ku pub-unja təntə. ⁹ Á nəhə won tē, ku nê nyun dē á yoo təntə. Ku yi ndə sabwarı mancun nê yáá pa dipen mun mama zàn tē ñùnì. ¹⁰ Á mù dē á mù mē yi *Yuu-Tiu nê ti nēba. Ku mù nê pün, à pùé ba cùgà dē á yoo. Á yèé dē, nê mē pubunja wá bà ku ya nēdu. Yá Yü wá bürì liù tē, u nê gugurə aba nētu tē, bürà, sê u cùgù wá, dē ku tíú nê swə u yi nētu mama. ¹¹ Á nubia-ba, á yèé cìgá mama dē, à mù kúù ba kàri à buri là nê, sê ba gwəhə ba, sê ba ma wàní ba ya cìgá tián Yü yáá con. Ku yà nê yi nētu, à kàri à buri, *Zwifə-ba yà kúù bá kə nê càn wa. Yá à dàh nê swìn à buri dē, Zwezi-Kərisə nê tıga dagarı tē yuu wa, yà kúù bá ya turan, ku pa liù mama nê. ¹² Á mù waa con, à yà swə, sê bara tē, ba nê gugurə aba dē bæ gonju tē, yà gwəhə ba pəne tē tətə míámíán, ba li, sê ba ga yá aba.

Á yá, sê Yü-Sinju tē kə aba cwəhə wa
(Romə tián 8.1-14; 13.12-14; Kolosə tián 3.5-15)

¹³ Á nubia-ba, á mù con, Yü kúri aba u li, sê u pa á tuni á tián. Yá á nê ti á tián tē yuri, á dānà ká bún dē, á mē, sê á fwa á pùé fura yìèn tē. Ku tē, á nê mē, sê á fwa, á mē, sê á sóni duən, sê á tun á pa duən nê, ndə ywəhə nê. ¹⁴ Də liù nê zilí yü *nii tē, u nê pün *Moyizə nê, u wú: «Sóni n don, ndə n tətə nê», ku tíú zilí Yü nii tē yìèn tē mama nii. ¹⁵ Yá á dàh nê ba yoo təntə fwa, á nê píí á duñ duən, á vuri ndə ganaŋa nê, á mē, sê á zürì á yura. Á wá cùgù duən míámíán.

¹⁶ Ku mù nê pün, à dàh swìn á con, sê á yá, sê Yü-Sinju tē kə aba cwəhə wa. Yü-Sinju tē nê kəni aba cwəhə wa, á ba fwa á pùé fura yokukwınan tē.

¹⁷ Ləzwəhə pùé fura yìèn tē yi tē zıga Yü-Sinju tē fura yìèn tē nê. Yá Yü-Sinju tē dē fura yìèn tē yi tē zıga nê pùé fura yìèn tē nê. Tē yìèn bələ təntə dàh yi tē zıga duən nê. Ku mù dàh nê pün, á kúù wàri yìèn tē, á nê swə, á fwa. ¹⁸ Də ku nê yi Yü-Sinju tē nê kəni aba cwəhə wa, Yü nii tē, u nê pün Moyizə nê, kúù ba diàn ja á yuu wa.

¹⁹ Á nəhə, ləzoni fura yìèn tē, ba nê swə, sê ba fwa: Ba swə, sê ba pəni duən vεε vεε. Ba swə, sê ba tun durən yìèn. Ba swə, sê ba wàní ba fwa yokukwınan tē mama, ba nê swə. ²⁰ Ba pün dun woŋwanan nê, ba ga dugu Yü vàn nê. Ba tunja curı yìèn. Ba liù mama yi u don duñju. Ba di jara dē duən. Ba ja wugwu dē duən. Ba ja luŋa zənzən. Ba liù mama swə, sê u jıgı dē u don. Ba swə, sê ba pwèe dē duən. Ba liù mama nii yi ku cıci. ²¹ Ba swə ka zıgı là duən nê, ku tián wiən yuri. Ba swə, sê ba nyu swana, ba bubunı. Ba swə, sê ba dé wodirən zənzən duən nê, dē ba tunı. Ba swə, sê ba tun yìèn yiri mama, tē nê yi ndə yìèn təntə nê. Á dàh pià, sê à swìn ku á con, ndə à nê dí yáá à swìn ku nētu. Lià tē mama, ba nê tunja tē mù yìèn təntə bá na ba tori Yü sàh tē wa.

²² Á nəhə wiən tē, Yü-Sinju tē nê pün liù nê, ndə tiù nê zıŋa ku bia nētu. Yü-Sinju tē yáá pa là swə duən. Ku

yáá pün pupwən là nê. Ku yáá kə bıcanı sié là wa. Ku yáá pa pínú là nê. Ku yáá pa, là jı wuywanyına duən nê. Ku yáá pa, là tunja ba pün duən nê dē wuywanju. Ku yáá pa, là twá cìgá tē nê, ndə ku nê mē nētu. Ku yáá pa, là yi bwəbwə. Ku yáá pa, là yèé ba tián janu. ²³ Yü nii tē, u nê pün Moyizə nê, ba yìèn təntə nê zıga. ²⁴ Lià tē mama, ba nê yi Zwezi-*Kərisə nê ti ba, ba dugu ba pùé fura yokukwınan tē mama, ndə ba paa tē dagarı yuu, sê tē cùgù. ²⁵ Yü-Sinju tē nê pün, nê wulə mu wa. Nê dàh yá nê tián nê pa Yü-Sinju tē nê, sê ku kə nēba cwəhə wa.

²⁶ Nê dānà ká pa, nê jı fwıə là, nê ma pià duən nii nê, nê ga zıga là duən nê ku tián wiən yuri.

(Romə tián 2.3-11; Ebərə-ba 6.10-12; 2 Korəntə tián 9.6)

6 Á nubia-ba, á mù yi là tē, á nê zilí Yü-Sinju tē nii. Á dàh nê ni liù dē u wulə u tunja tutunkukwıun, á mē, sê á san ku tíú nê dē bıcabwanı, sê u píı u bà cìgá cwəhə tē wa. Yá à dàh swìn á liù mama con, sê u cı u tián nê zəni, *Sitana dān ká dédédən, sê u yıgı u dē tətə, u pa u tun yokukwıun. ² Á sanja duən nê, á zın duən yun zıla. Á nê fwa nētu, á wá zilí Zwezi-Kərisə nii tē, u nê swìn á con.

³ Də liù nê buŋa dē, u yi zənzən, yá u ga tà won ma-ma, ku yi u tián u gıgarı. ⁴ Liù mama dàh mē, sê u ywàh u tətə tutunεε tē, u jən tē zıən naaa? Də tē nê zıən, tē mù nê mē, sê tē pa u jwε. Ku tà u nê pià, sê u ja u tián, u ma man dē liù don nê wá pa, u jwε. ⁵ Ku pià ku buri dē, liù mama tutunju yi n yuu zıli.

⁶ Liù tē, u nê yi liù don nê swìn Yü sugu tē, u buri wá, u mē, sê u pa u jıjə tē vàn don ku tíú nê.

⁷ Á dānà ká gıgarı á tián. Liù mama wàri Yü u kukulı. Won tē, ləzwəhə nê dùè, mə ku mù nê, u wá za. ⁸ Liù nê fwa u pùé fura yokukwınan, ku yi ndə wiən nê, u dwı. Yá ku tē, u nê wá za, ku yi u wá cùgù míámíán. Liù tē, u dē nê kúù yi Yü-Sinju tē nê, kəni cwəhə wa, u dē yi ndə wiən nê, u dwı. Yá ku tē, u dē nê wá za, ku wá pa, u na mu, ku nê ba zwèe Yü con. ⁹ Nê tunja zəni máŋá mama wuuu, nê dān ká gwàri. Máŋá nəzəŋu biàn, nê nê wá na wozəŋu dē, nê nê jun nētu, nê ja va, nê yı ku yıgúré wa. ¹⁰ Ku mù yuri síún nê, nê tē nê jə máŋá, sê nê ma tun, nê dàh tunja zəni là tē mama yura. Ku tē nê dwə, nê tunja zəni zənzən là tē yura, ba dē nê ken ba waa Zwezi-Kərisə nê, ndə nê dē nê.

Sagı tē yıgúré sùràn
(Filipə tián 3.2-11)

¹¹ Á dàh ywàŋá púpúná nəfaran tətə. Tē yi à mù Polə tətə nê púpúnı tē, dē à tətə jun. ¹² Lià duən wulə, ba yua nê yi, sê lià bu ba nê, sê ku buri dē, ba mù nê zıən. Mə ba mù nê swìn á con, ba ga pià ba kálú aba, sê á *gwəhə aba. Ba tunja ku nētu tē, sê lià dān ká kə càn ba nê. Ba yèé dē, ba nê kàri dē, Zwezi-*Kərisə tıga dagarı tē yuu wa ba cuna yuri, lià wá kə càn ba nê. ¹³ Ba mù là təntə tətə, ba nê gwəhə ba, ba Yü *nii tē, u nê pün *Moyizə nê, mē zilí. Ku yi ba pià, sê á gwəhə aba, sê ba twá ku nê ba fwa fwıə. ¹⁴ Á mù fwa fwıə dē yoo nēdu cıci. Ku mù nê yi, nê *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nê ti-ga dagarı tē yuu wa. U nê tıga dagarı tē yuu wa yuri,

tia ka tē yuu wiən tē yi ndə tē tɪga à yáá con. À dē ga yi ndə à tɪga tē wiən tē yáá con. ¹⁵ Bεε nē gwəŋə, nē à yəə u wà gwəŋə, ku nədu mama ba dəh ja. Yoo tē ku nē dǎ lá, ku mù nē yi, sə Yu pa nəba mu nədun tē. ¹⁶ Yu nē wá pa bican siə, u ga dəri lià tē mama yinəgə

zənzən, ba nē wulə cwəŋə nədun təntə wa, də *Yizərayelə dwii tē mama, ku nē yi u mù Yu nē ti.

¹⁷ Ku nē zɪɣɪ zəh, liù mama kúù dān ká wuwali nē. À yura jə cwara, tē nē biri də, à dí càn Zwezi-Kərisə yiri.

¹⁸ À nubia-ba, nē Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nē wá fwa u pubwanu tē á pubuŋa wa. Amuna!

Efezə tián

Efezə tián sagi tē yuu wa sugu

Lìu tē, u nē púpúní sagi ku tē

Ku yi *tuntunu Polə nē púpúní ku. Mánjá tē, u nē púpúní sagi tē, də u yi u wulə bān diè wa Romə nē.

Lìà tē nē, Polə nē púpúní

Polə púpúní sagi ku tē u pa *Kərisə lìà tē nē, ba nē wulə Efezə nē, də ba duən zənzən nē, ba nē wulə tian duən wa.

Sagi tē wa sugu

Nəhə ku tē yiri Polə nē púpúní ba nē: U pià, sə u ja u kàrì tē mama u kə duən yáá u biri ba. Polə pià u biri ba də, Yu pií u bwin Zwezi tian wa. Ku mù nē pín, won mama dàh yi wodun luu wa. *Kərisə lìà tē mē, sə ba vwə ba tián míámíán *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nē. Ku nətə dàh wá pa, ba ya dwíí nədú. Dwíí nədú təntə dàh wá ya Kərisə lìà púlí tē, ku nē yi u yira tē. Pwíə kúú təlél Zwifə-ba də lìà tē, ba nē tà Zwifə-ba pwərə wa, Zwezi tian tē yiri, u nē tuga lìà tē mama yuu yiri.

Bələ nii yoo tē yuu wa, Polə nē swìn u sagi tē wa, u kàrì nətə tē, Kərisə liù nē súde də Yu-*Siñu tē, u nē mē, sə u ya, sə u tun luu wa də u kàrá wa, də lìà tē yáá con, ba nē yèrì Kərisə.

Polə jùnì Kərisə lìà tē Efezə nē

(Tutunan 18.19-21; 19.1-7; 20.17)

1 À mù Polə yi Yu nē kúrí nē də u tətə fira, sə à ya Zwezi-*Kərisə *tuntunu. À mù nē púpúní sagi ku tē, à pín á mù lìà tē nē, á nē wulə Efezə nē, á nē yi Kərisə nē ti, á nē keni á waa u nē. ²Nə nyina Yu də nē *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nē wá fwa pubwanu á yira, ba ga pa aba bican sié də.

Nətə Yu nē fwa zəni u lìà tē yira

(Romə tián 8.15-17, 28-30; 2 Tesalonikə tián 2.13-14; 2 Timote 1.9-10)

³Nə pian dun Yu nē, u nē yi nē *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nyina. Yu twá də u mù Zwezi-Kərisə, u fwa zəni nē yira də wozəhə yiri mama, tē nē yi u *Siñu tē nyiən, tē ga naŋa u mù Yu *sàh nē. ⁴Yu dí yáá u twá də Zwezi-Kərisə, u ma kúrí nēba, də u tē wà luu fwa, sə nē ya u mù nyiən. U kúrí nēba, sə yokukwìun də mama dàh ká ya nē yira u mù Yu yáá con. Yu nē swə nēba tē yiri, ⁵u twá də Zwezi-Kərisə u li nēba u tún fuən fuən, sə nē ya u bia. U fwa ku, də u tətə fira tē, də u wuywanu tē. ⁶U fwa ku nətə, sə ku pa nē bu Yu nē u pubwanu tē yiri, ku nē biri u dun tē. U twá u biswəhə tē nē, u fwa ku pubwanu təntə nē yira. ⁷Yu twá də Zwezi-Kərisə u yè nēba u jon də Zwezi-Kərisə jana tē, sə nē tuni nē tián. Yá u twá Zwezi-Kərisə nē, u kwèn nē cuna tē, u li nē mù də u mù Yu pwərə wa. Yu fwa ku nətə, u

ma biri nēba, u pubwanu nē dáá zənzən nətə. ⁸Ku yi cígá, Yu fwa u pubwanu tē nē yira zənzən u ja le tia nē. U pín nēba wubuŋa yiri mama də yənu yiri mama. ⁹U pín nē yəni u fira cígá tē, ka nē sègè tē. Ku cígá təntə, ka nē sègè nē yi u tətə fira wuywanu tē, u nē ken u sírí, sə u twá Zwezi-Kərisə nē u fwa. ¹⁰Yu li mánjá u tún, u ga dàh nē, ku mánjá təntə yí. Ku mánjá tē nē yí, u wá kə lanworu də tia yuu wiən tē mama duən nē, u pa Zwezi-Kərisə cici dé pàrì tē yuu wa. ¹¹Yu yáá fwa yoo mama ku twá u fira nē. Ku mù nē pín, u twá Zwezi-Kərisə u ma dí yáá u kúrí nēba u tún, sə nē ya u mù lìà, u fira tē yiri. ¹²Mə nē mù nē yi təntən lìà, nē nē jə yala Zwezi-Kərisə con, Yu nē kúrí, sə nē bu u nē, u dun nəfaru tē yiri. ¹³Mə ku yi nətə á də con. Á də nì cígá sugu tē, ku nē yi Zwezi-Kərisə suywáñú tē. Yu twá ku suywáñú təntə nē, u ma jon aba á cuna wa. Yá á dàh keni á waa Zwezi-Kərisə nē, Yu ga fwa u mumunu á yira. U mumunu təntə nē yi Yu-Siñu tē, u nē kàn nii, u ma pa nēba. ¹⁴Ku mù Yu-Siñu təntə dí yáá ku biri nēba də, nē wá na tori tē, Yu nē tún, sə u pa nēba. Yá mánjá tē, Yu dàh nē wá jon lìà tē, ba nē yi u mù lìà, u kə u con, u dàh wá pa nēba nē tori tē nē ga u con, u ga yè nēba u jon, sə nē tuni nē tián. Yá tē yìèn tē mama dàh wá ya Yu nyiən, sə tē pa dun wá.

Polə jùnì Yü, Efezə Kərisə là tə yurì

(Kolosa tián 1.3-6, 9-13, 18-19; Filipə tián 2.9-11; 1 Piyerə 1.3-4)

¹⁵ À mù Polə də nì nətu tə, á nə keni á waa *Yuu-Tiu Zwezi nə, wuuu, də nətu tə, á nə swə là tə mama, ba nə yì u mù nə tì. ¹⁶ Ku mù yurì nə, à də kəni Yü lèèè á yuu yurì, à ba kəni à zwèè, à ga swìn á yoo à yjùnì wa, mánjá mama. ¹⁷ Yá à dàh lòrì Yü, u nə yì nə Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə Yü tə, u nə yì dun nyina, sə u pa aba *Siñu tə, ku nə pìn wubuŋa. Ku mù nə wá burì wá aba, sə á yəni wá. ¹⁸ À lòrì wá, sə u pìrì á pubuŋa tə, sə á wànì á lwarì yala tə, á nə jə, u nə kúrí aba yurì. À tə lòrì wá, sə u pa á lwarì ku tə nə yì dun tori tə, ku nə dáá zənzən, u nə tant, sə u pa là tə nə, ba nə yì Kərisə nə tì. ¹⁹ À tə lòrì wá, sə u pa á lwarì u diàn tə nə dáá zənzən nətu tə ja lə. Yü burì u diàn tə nə yì nətu, nə mù là tə yurì, nə nə keni nə waa u nə, wuuu. Yü diàn təntə dwə diàn mama. ²⁰ Mə diàn təntə nə, u ma píí u bwin Zwezi-Kərisə u lì tian wa, u jèé u jizən † vən nə, u sàh tə wa. ²¹ Zwezi-Kərisə dàh nə wulə wiən tə mama, nə jə diàn yuu wa, də yáá tián tə mama yuu wa, də diàn tián tə mama yuu wa, də pèegá tə mama diàn tə yuu wa, zən mánjá ku tə wa, də mánjá tə mama, ku nə biàn. U mù man don kúù təlè. U mù yurì tə nə dwə yurì mama, ba nə wá bon. ²² Yü ken wiən tə mama Zwezi-Kərisə nēè dèh. U mù nə pìn, sə Zwezi-Kərisə ya Kərisə là púlì tə Yuu-Tiu. ²³ Yá Kərisə là púlì tə dàh yì ndə u yura nə. Zwezi-Kərisə mama míámíán yì u wulə u là púlì tə wa, u tə ga sú luu tə mama wa.

Yü jon nəba də u pubwanu tə

(Kolosa tián 2.12-13; 3.1-3; Titə 3.3-8)

2 Yü yáá con, á mù yà yì ndə á tìga, á tutunkukwìnan tə də á cuna tə yurì. ² Dí yáá nə, á də yà fwa tə mù yìèn təntə, ndə là tə nə, ba nə yì luu ku tə nə tì ba. Á yà zilí *Sitana nii, u nə yì *zinə piú lanworu tə wa. Yá u mù Sitana dàh nə dí diàn ləzoni tə yuu wa, ba nə viga Yü nii. ³ Nə də mama yà yì ndə ba nə. Yá nə də yà yì nə twá nə tətə pié fura yokukwìnan tə nə, nə ma tuŋa tə tə, nə tətə yura tə nə pià, də tə tə, nə pubuŋa nə pià. Ku mù nə pìn, nə də yà yì là tə, nə nə mē, sə Yü luŋa zàn nə yuu wa, ndə ləzoni tə duən tə nə. ⁴ Yá Yü dəri nə yinəgə zənzən. U sonu nəfaru tə yurì, u sóní nəba zənzən, ⁵ nə mù là tə, nə yà nə yì ndə tìga nə u yáá con, nə tutunkukwìnan tə yurì. Yá u dàh pìn nə píí nə na mu, nə mù də Zwezi-*Kərisə. Yü twá də u pubwanu tə, u ma jon aba. ⁶ Yü píí u bwin Zwezi-Kərisə də nə mù, u kə duən nə. U jèh nə mù də Zwezi-Kərisə Yü *sàh tə wa. ⁷ U fwa ku nətu tə, sə ku pa mánjá tə mama, ku nə biàn, là lwarì, u pubwanu tə nə dáá zənzən, ku ja lə tì nə, də u nə yì wuywanyien də nəba nətu, Zwezi-Kərisə yurì. ⁸ Ku yì cígá, ku twá də Yü pubwanu tə, u ma jon aba á cuna wa, á nə keni á waa Zwezi-Kərisə nə tə yurì. Yá ku tà á tətə nə fwa ku, ku yì won tə, Yü nə tàrì u pìn. ⁹ Ku tà ləzwənə tutuŋi nə pìn ku yoo təntə tun, sə liù mama dàn ká bu u tiàn nə Yü yáá con. ¹⁰ Ku yì cígá, nə ya Yü nə fwa nəba, nə ma yì ku

† Ka jèh piú jizən vən nə yì dun bwálì.

tə, nə nə yì. U twá də Zwezi-Kərisə, sə u pa nə tun tutunzəŋə. Yü nə dí yáá u tant tə u tún, sə nə dàh tì tə, nə ma tun.

Kərisə tian tə yurì, Zwifə-ba, də ba tə, ba nə tà Zwifə-ba, jigə dwíí nədu

(Ebərə-ba 10.19-22; Kolosa tián 1.20-22; 1 Piyerə 2.4-7)

¹¹ À pià, sə à líí aba də, ba wà aba lurì *Zwifə-ba dwíí tə wa. Ku mù nə pìn, Zwifə-ba yà bonə aba là tə, á nə ba bæ *goŋi. Yá ba də ga nə gwəŋə ba nətu tə, ku yì ləzoni nə fwa ku mímínu təntə ba bisumabari yura də ba tətə jun. Á dàh pié á líí á tiàn də ku tə, á yà nə yün mánjá don wa. ¹² Ku mánjá təntə wa, á yà yèrì *Kərisə. Á yà twá á təlè *Yizərayelə là dwíí tə wa, u mù Yü nə kúrí u tún. Yá á yà twá á təlè Yü *nimaru nikanu tə də wa, u nə kàn də u là tə. Á yà yì á wulə, á ba yala jə. Á yà yì á wulə luu wa, á ga yèrì Yü. ¹³ Yá síún nə, á mù là tə, á yà nə núná də Yü, á dàh bwələ də wá, á də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə tə yurì, u jana tə, tə nə lwá u tian tə mánjá wa yurì. ¹⁴ Ku yì cígá, Zwezi-Kərisə nə pìn, nə na bican sié. U mù nə pìn Zwifə-ba, də ba tə, ba nə tà Zwifə-ba, jì dwíí nədu. U mù nə lì duŋi tə, ku yà nə yì ndə bərə † nə, ku nə pwèè nəba duən nə, u dugu. ¹⁵ U sèe u pa u tiàn, sə ba gu nə mù yurì, sə u ma kwèe Yü *nii tə, u nə pìn *Moyizə nə, də Yü culən tə, sə u ma wànì u pa ləzoni púlè bələ təntə jì nədu, ba nə vwə ba tiàn u nə yurì, sə u pa ba na bican sié. ¹⁶ Kərisə tian tə dagarə tə yuu wa dàh pìn, dwíé bələ təntə dàh jì nədu, ba də Yü ga píí ba kə duən yuu. Kərisə tian tə nə kúù pìn duŋi kúù təlè dwíé bələ təntə pwərə wa. ¹⁷ Zwezi-Kərisə twi tì yuu, sə u swìn u suywánjú tə, ku nə pìn bican sié, u burì á mù là tə, á nə núná də Yü, də ba tə, ba də nə bwələ də Yü. ¹⁸ Ku dàh twá də u mù Zwezi-Kərisə, Zwifə-ba də ba tə, ba nə tà Zwifə-ba, ma wàá nə nyina Yü yura ba boli. Yá Yü-*Siñu tə yì nədu, ku ga wulə nə mama con. ¹⁹ Ku nətu pìn, á kúù tà vərə Yü con, nə à yèè là tə, á nə yì dwíé nəkaran là. Yá á dàh yì á wulə là tə wa, ba nə yì Kərisə nə tì. Á yì u diè là ndə ba nə. ²⁰ Á yì ndə diè wára nə. Zwezi *tuntuna tə də Yü nii *sùsùnà tə də yì ndə diè tə dəkuu nə. Yá Zwezi-Kərisə tətə dàh nə yì ndə diè tə nigwancun wárlì nə. ²¹ U mù nə pìn diè tə jə diàn, ku lwè ku zəŋa wuuu, sə ku jì Yü *diè, u nə wá ya ku wa. ²² Á mù də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə tə pìn, á də dàh yì diè təntə vən don. Yá á mù də là tə duən tə mama dàh nə ken duən nə, á yì diè tə, Yü nə twá də u Siñu tə nə, u ma wulə ku wa.

Zwezi-Kərisə cígá tə, ka nə sègè

(Kolosa tián 1.24-29; 1 Piyerə 1.10-12; Efezə tián 1.9-10)

3 À mù wulə bəh diè wa, à nə swìn Zwezi-*Kərisə suywánjú tə, à burì á mù là tə, á nə tà *Zwifə-ba nə yurì. ² Ku yì cígá, á nì də, Yü twá u pubwanu tə nə, u kə tutuŋi ku tə à jun wa, sə à tun ku à pa aba. ³ U súrì à yíá, u burì nə u cígá tə, ka nə sègè, à ga púpúnì ku, à kə duən nə mancun, sə à pa aba. ⁴ Á nə kàrì à sagì tə, á

†† Zwifə-ba Yü *diè tə wa *Zwerizalemə nə, bərə yà wulə lá, ku nə pwèè Zwifə-ba də dwíí tə duən tə nə.

wá na də, à yəə Zwezi-Kərisə cígá tə, ka nə səgə tə dəh. ⁵ Dí yáá luu tə wa, Yu yá wə yoo təntə buri læzoni nə. Yá síun nə, u dāh pin u *Siŋu tə sūrí *tuntuna tə də nii *sūsùnà tə yíá, ba nə yi u mù nə ti, u ga buri ba ku. ⁶ Á nəŋə cígá tə, ka nə səgə, Yu nə buri. Ba mù lià təntə nə tà Zwifə-ba də Zwifə-ba me dāh jigə dwíí nədu lià. Ku tə Yu nə kàn nii, sə u pa Zwifə-ba nə, ba nə sée Zwezi-Kərisə suywánjǔ tə, á də wá na á tori ku wa. ⁷ Yu fwa pubwanu à yira, u li nə u tún, sə à yà u tütùnù, à swìn suywánjǔ təntə à buri lià nə. U tun ku mù yoo tən-tə də u diàn tə. ⁸ Á mù nə mun zənzən lià tə mama wa, ba nə yi Kərisə nə ti. Yá də ku nətu mama, Yu fwa u pubwanu tə à yira, sə à swìn Zwezi-Kərisə suywánjǔ tə à buri lià tə, ba nə tà Zwifə-ba. Zwezi-Kərisə yi liù tə, u yìèn tə dəh nə lù zənzən, lià wàri ku dəh ba lwarí. ⁹ U tə fwa u pubwanu tə à yira, sə à gwìn nətu Yu nə pià, sə u tun u cígá tə, ka nə səgə, u pa ka sú. U mù Yu nə fwa won mama, yá u ga səgə ku cígá təntə mù, mánjǎ də mánjǎ, ku nə ba zwèe, ku bà ku yí mánjǎ ku tə. ¹⁰ U tun ku nətu, sə u pa Yu twá Kərisə lià púlí tə nə, u buri wiən tə mama, tə nə dé pàri də pèegá tə mama, ba nə wulə lanworu tə wa, nətu u nə jə wubunja yiri mama. ¹¹ Mə ku yoo təntə nə u twá də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə, u tun, ku twá ku tə nə, u yà nə pià, sə u fwa ku mánjǎ nə ba yigə. ¹² Nə twá Zwezi-Kərisə nə, nə ga kəni nə waa u nə wuuu. Ku mù nə pin, nə dāh wáá Yu yira nə boli, yá fən kúù ba nəba jə. ¹³ Ku mù yiri nə, à lòri aba, sə á dānà ká pa á jìàn gwàri, càn tə nə dáá zənzən yiri, à nə wulə tə wa, á mù yiri. Tə càn təntə yi tə pin aba dun.

Zwezi-Kərisə sonu tə nə yi nətu

(Kolosa tián 2.1-3, 9-10; Zwidə 24-25)

¹⁴ Ku mù nə pin, à twi à nadwana yuu nə nyina Yu yáá con, à jùni wá à pin aba. ¹⁵ Yu sàh læzoni tə mama, də tia yuu læzoni tə mama yi, u mù nə pin ba wulə, u nə yi nə nyina tə yiri. ¹⁶ Á lòri wá, sə u twá u *Siŋu tə nə, u pa á jìàn dān zənzən, u dun tə cígá nə dáá zənzən tə yiri. Ku nətu dāh wá pa á ya *Kərisə lià tə, á nə jə diàn á waa con. ¹⁷ Zwezi-Kərisə wá ya á bicanu wa, ndə u diè nə, á nə keni á waa u nə wuuu, tə yiri. U mù nə wá pa á sóni duən, sə á ja diàn zənzən, ndə tiú ŋunan nə zua tia zənzən nətu. U wá pa á ya ndə ba nə tún diè dakuu ku ja diàn, ba ga zàn ba lwè diè tə ku yuu wa. ¹⁸ Ku mù nə wá pa, á mù də lià tə mama, ba nə yi Kərisə nə ti, wá wàni á na Zwezi-Kərisə sonu tə wani, də ku dāni, də ku lun, də ku yuu tia zigu nə me nətu. ¹⁹ Á dāh wá lwarí Zwezi-Kərisə sonu tə, nə dáá nətu, ku ja le, læzoni nə wàri ku dəh ba lwarí abada. Yu nə wá pa á lwarí u sonu təntə, u ga pa á yua tə mama jì ndə Yu yua tə nə.

²⁰ Nə pian dun Yu nə, u nə wáá wiən tə mama u fwa, tə nə dwə tə tə míámíán, nə nə lòri, nə à yəə nə nə bunja. Ku nətu twá də u diàn tə, tə nə tunja də nəba.

²¹ U mù nə me də dun Kərisə lià púlí tə wa, Zwezi-Kərisə yiri, mánjǎ də mánjǎ, wuuu ku nə ba zwèe. Amu-na!

Kərisə lià púlí tə yi dwíí nədu

(Kolosa tián 3.12-14; Romə tián 12.4-8; 1 Korentə tián 12.4-31)

4 Á mù Polə wulə bāh diè wa, à nə swìn *Yuu-Tiu suywánjǔ tə à buri á mù lià tə, nə yiri. Zwezi-Kərisə nə kúri aba sə á twá u nə. Á dāh kwè aba, sə á ya cwəŋə nəzəŋu wa, ndə ku nə me nətu, á ma twá u nə. ² Á yana lià tə, á nə muŋə á tiàn duən yáá con. Á yana bwəbwə. Á jana pínú, sə á píní á yà duən nə də sonu. ³ Á kəne diàn, sə pubunja nədu tə, Yu-*Siŋu tə nə pin aba ya də aba wuuu. Ku pin á vwe duən nə də bican sié. ⁴ Kərisə lià púlí tə nə yi u yira tə. Yá u yira tə də ga yi nədu cici. Yu-Siŋu tə də yi nədu cici. Mə nətu nə Yu kúri aba, sə á twá u nə, á ga ja yala nədu u con. ⁵ Yuu-Tiu yi nədu cici. Nə keni nə waa u nə wuuu, ku də ga yi cwəŋə nədu cici, ku nə pin nə yəə Yu. Ba lægə nəba níá wa ku twá də Yu yiri tə, ku də ga yi cwəŋə nədu cici, ku nə pin nə yi Yu nyiən. ⁶ Yu yi nədu cici, u mù ga nə yi lià tə mama nyina. U mù nə wulə lià tə mama yuu wa. U wulə bwálí mama wa, lià tə mama con, u yoo ga wulə lià tə mama wa.

⁷ Nə liù mama ni tori Yu pubwanu tə wa, ndə Zwezi-Kərisə nə təri u pa nəba nətu. ⁸ Ku mù nə pin, Zwezi-Kərisə yoo púpúní Yu sagi tə wa, ku wú:

«Mánjǎ tə wa, u nə zàn u di yu nə, u dí diàn u duŋa yuu wa, u ga ja ba u ja víí. Yá u dāh pin tarpunan læzoni tə nə».

⁹ Ku nə swìn, ku wú, «u zàn u di yu nə» tə, dəh nə yi béeéé? Ku dəh nə yi, u dí yáá u cú tia yuu wa, u le u zu ka dəh. ¹⁰ U mù liù tə, u nə cuə tia tə dəh nə, mə u mù nə kúù diğà yu nə ban ban, sə u sú bwálá tə mama wa. ¹¹ Zwezi-Kərisə nə pin tarpunan lià duən nə, sə ba ya u *tuntuna. U pin ba duən də nə, sə ba ya suywánjǔ tə sūsùnà. U pin ba duən də nə, sə ba ywàh Kərisə lià tə yuu, sə ba kàri Yu sugu tə, ba buri ba. ¹² U fwa ku nətu tə, sə lià təntə tun, sə ku pa lià tə, ba nə yi Kərisə nə ti, wàni ba tun u tutunji tə zəni. Yá ku dāh wá pa ba lià təntə púlí tə, ku nə yi ndə u yira tə nə, jìàn wàni tə dān Yu cwəŋə tə wa. ¹³ Ku wá pa, nə mama dāh twá duən, nə kəni nə waa Yu-Biu tə nə wuuu, nə ga yəni wá, nə sūrí lá. Nə yənu tə dāh wá kwen ku sūrí zənzən, sə nə mama wàni nə ya ndə Zwezi-Kərisə nə, won mama wa. ¹⁴ Yá nə kúù bá ya ndə bisíná nə, ba pubunja nə vəli yáá də kwa. Nə kúù bá sée nə jon kàrà yiri mama, lià tə nə kàri nəba mwálí mwálí. Yá nə kúù bá jon kunkuna tə yíá swian sùràn tə, ba nə ma gıgarı lià tə, ba pin ba jén. ¹⁵ Nə dāh me, sə nə swìn cígá duən con də sonu, sə ku pa nə wàni nə bori yoo mama wa, nə yí Zwezi-Kərisə, u nə yi u púlí tə Yuu-Tiu. ¹⁶ Mə u mù nə ken lià tə mama duən nə, sə ba ya won nədu, ndə læzwənə yira nandaran kəle nə pin, u nandaran tə marı duən nə də diàn nətu. Ləzwənə yira nandaran tə mama nə tunja tə tutunan, ku yáá pa yira tə mama bori. Mə Kərisə lià púlí tə də yi nətu. Mánjǎ tə, lià tə nə swè duən, ku yáá pa púlí tə mama vəli yáá Yu cwəŋə tə wa.

Yü pün nəba mü nədun

(Kolosa tián 3.1-13; Galasi tián 5.16-25; 1 Zwan 4.7-11; 3.16-18)

¹⁷ Á nəŋə yoo tə, à nə swìn á con, à ga bwé ku wa də nə *Yuu-Tiu yırı tə. Á swìn, à wú: Á kúù dānà ká ya cwəŋə tə wa, lià tə nə yəri Zwezi-*Kərisə nə wulə ku wa. Wiən tə, ba yáá nə buŋa, tə yoo yí woyanan. ¹⁸ Ba pubuŋa tə yí ndə yikunu nə. Yá ba təlél mü tə wa, Yü nə pün. Ba yəri ku mü nədun təntə yoo, ba zun nə ba nəh tə yırı. ¹⁹ Ba kúù yəri cavıra, ku pa ba wəri ba tián ba janı. Ba mü yáá fwa yokukwınan tə mama, tə nə yí durən yiən, lià duən wiən ga jə yimən tə pa ba.

²⁰ Á mü con, ku tà nətü ba kəri aba, sə á twá Zwezi-Kərisə nə. ²¹ Ku yí u mü yoo nə á ni də, ba swìn. Yá ba kəri aba u cígá tə yiən tə. ²² Ku nətü tə yırı, á dān lià á tián cwəŋə nədwán tə wa, á yá nə wulə fuən fuən. Á púé yokukwınan fıra yá dáá, tə nə gıgarı aba, tə duga tə ga cùgá aba. Á lıa á tián á mü nədwán təntə wa, ndə liü nə kəri gandwan u yıra nə, u dugu. ²³ Á me, sə á twá də *Siŋu tə, á lwān á pubuŋa tə mama, sə ka jı pubundun, ²⁴ sə ku pa á ya mü nədun tə wa, Yü nə pün aba, ndə liü nə zua gandun nətü. Mü nədun təntə yí Yü tətə nə fwa, sə á twá cígá tə nə, sə á ya Yü nyiən cígá cígá.

²⁵ Ku mü tə yırı, á pian á yá kunkun, sə nə swìn cígá, nə bırı duən nə, nə mama nə yí dwíi nədü tə yırı.

²⁶ Mánjá tə, á luŋa nə zaŋa, á dānà ká pa tə yıgu aba, tə pa á tun yolwan. Á luŋa tə me, sə tə píi tə tu, də yü tə wá zwi. ²⁷ Á dānà ká pa *Sitana na yoo, u ma wānı aba. ²⁸ Nwuna tə kúù wá me, sə ba ŋu wiən. Ba dān me, sə ba kə diən, ba tun də cígá də ba jıan, sə ba də wānı ba na wiən, ba ma san lià tə nə, ba nə pià saŋu. ²⁹ Sukukwınan mama wá me, sə ku nan á nii wa. Á swılán sùràn, tə nə ywán, tə ga jə saŋu tə pa lià təntə nə, tə ga daŋa lià tə jıan Yü cwəŋə tə wa. Ku nətü dān wá pa, sùràn təntə fwa zəni lià tə yıra, ba nə cuga aba. ³⁰ Yü pün aba u *Siŋu tə, sə ku ya mumun ku bırı də, á yí u mü lià. Á dānà ká cùgù Yü-Siŋu təntə púé nə. Mə ku mü Siŋu təntə nə pün, nə yəé də, dun don nə, Yü wá jon á mü lià tə mama, u nə yè, sə á tunı á tián.

³¹ Á dānà ká tün yiən tə, lià nə fwa á yıra, á bıcanı wa. Á dānà ká tun duŋı. Á dānà ká pa á luŋa zān. Á dānà ká dı jara də duən. Á dānà ká dı tıjaŋa duən dēn nə. Á pian wuluŋu yiri mama jén á tətəŋı wa. ³² Á dān me, sə á ya ywánı á pa duən nə. Á dərə duən yinəgə. Á kwıan yiən tə mama nə cùgù á pwərə wa, ndə Yü nə sèe u kwen á cuna tə u lı á mü də u mü pwərə wa, Zwezi-Kərisə yırı.

Á yana poni wa!

(1 Tesalonikə tián 4.1-8; 1 Korəntə tián 6.9-11; Kolosa tián 1.9-10; 3.5-7, 16-17)

5 Á yí bıa tə, Yü nə swə aba. Á də dān fwa ndə u nə. ² Á swéné duən, ndə Zwezi-*Kərisə nə sónı nə-ba nətü. U sonu tə pün, u pa u tián ndə vanu nə, ba ma fwa *jonı. Ku jonı təntə yí ndə turalı nə, ku lwán nə ywán ku pa Yü nə.

³ Á yí Kərisə nə tu. Ku mü tə yırı, ku wá me, sə á pəh duən vee vee, nə à yəé á ya lià tə, á nə tuŋa durən yiən, nə à yəé, lià wiən nə jə yimən tə pa aba. Ku tà nə wá me, sə ba ni də, ba swìn tə yiən təntə, á tətəŋı wa. ⁴ Á dānà ká tun durən yoo yiri mama. Á dānà ká swìn ləyəri sùràn, nə à yəé pupwalan sùràn. Tə sùràn təntə wá me də aba. Ku tə á dān nə me, sə á fwa, á dān me, sə á kə Yü lèeéé mánjá mama. ⁵ Á pià, sə á yəni zəni də, lià tə mama, ba nə pəni duən vee vee, də ba tə, ba nə tuŋa durən yiən tə, də ba tə, lià wiən nə jə yimən tə pa ba, bá na won mama Zwezi-Kərisə də Yü pəri tə wa. Lià tə, ba duən wiən nə jə yimən tə pa ba, tə wiən təntə yí ndə ba yü nə. Yá tə dān yí ndə woŋwanan nə, ba nə pün dun tə, ba ga dugu Yü vān nə.

⁶ Liü mama dān wá me, sə u gıgarı aba də suwəren u dugu. Mə tə mü yiən təntə nə pün, Yü luŋa yáá zaŋa ləzoni tə yuu wa, ba nə vı u nii tə. ⁷ Á dānà ká pa, á mü də ləzwənyiri təntə fwa won mama duən nə.

⁸ Fuən tə nə, á yá yí á wulə yikunu wa. Sıún nə, á dān yí á wulə poni wa, á nə yí *Yuu-Tiu nyiən tə yırı. Á dān yana ndə lià tə, ba nə wulə poni wa, nə yí nətü. ⁹ Wu-ywanı tə mama, də yiən tə, tə nə tua tə me, də cígá yiən tə, yí poni nə pün tə tuŋa. ¹⁰ Á kəne diən, sə á yəni yiən tə nə poli nə Yuu-Tiu púé nə. ¹¹ Lià tə nə tuŋa yikunu tutunan ba zəni mama tuŋa. Á mü dānà ká twá á tun tə yiən təntə. Ku tə á dān nə me, sə á fwa, á me, sə á dān gwın ku lià təntə yiən tə, á pa tə nan poni nə. ¹² Ku yí cígá, cavıra tətə jə nəba, sə nə swìn lià təntə yiən tə, ba nə sègè ba tuŋa. ¹³ Yá mánjá tə wa, ba nə gwın lià təntə yiən tə, ba pa tə nan poni nə, poni tə dān yáá pa ba lwarı, tə nə yí nətü. Ku pià ku bırı də, won tə mama, ku nə nan poni nə, poni tə yáá pıru ku. ¹⁴ Ku mü nə pün, ba ma swìn yoo ku tə, ba wú:

«N mü liü tə, n nə dwèe, sùrí n yıá, n zān. Zān, n yá tu-ga nə, sə ku pa Zwezi-Kərisə pıru mü də u poni tə».

¹⁵ Á dān cia á tián nə də nətü tə, á nə yí. Á dānà ká pa á ya ndə lià tə nə, ba nə ba buŋa. Á yana lià tə, á nə jə wubuŋa. ¹⁶ Sıún mánjá ku tə yí yokukwınan mánjá. Ku mü yırı nə, á mü me, sə á twá ku mánjá təntə nə zənzən, á ma tun tutunzəŋə. ¹⁷ Á mü dānà ká pa, á ya ndə lià tə nə, ba nə ba yun jə. Á mü dān me, sə á lwarı ku tə nə yí Yuu-Tiu Yü fıra tə.

¹⁸ Á dānà ká nyu swana á bubunı. Mə tə mü nə yáá cùgù aba. Á mü dān pian, sə Yü-*Siŋu tə nə sú aba. ¹⁹ Á nuŋə gwaran, də nuŋı, tə nə bıwı Yü nə, də nuŋı tə mama, Yü-Siŋu tə nə bırı aba, á ma dān duən jıan. Á nuŋə tə, á ma bu Yuu-Tiu Yü nə də á waa mama. ²⁰ Á kəne nə nyına Yü lèeéé wiən tə mama yırı, də nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yırı tə. Á kəne u lèeéé mánjá mama wuuu.

Kana də ba bana nə me, sə ba ya duən nə nətü

(Kolosa tián 3.18-19; 1 Pıyerə 3.1-7)

²¹ Á sıá duən nii, á nə yí lià tə, á nə zilı Zwezi-*Kərisə yırı. ²² Á mü kana tə, á liü mama me, sə u sèe u bıru nii, ndə u nə sèe *Yuu-Tiu nii nətü. ²³ Ku yí cígá, bee yí u kan yuu tíú, ndə Zwezi-Kərisə nə yí u púli tə yuu tíú nətü. Ku púli təntə yí ndə u yıra nə, yá u mü dān nə

jonə ku púlí təntə ku cuna wa. ²⁴ Mə nətu nə kana tə mɛ, sə ba sɛe ba bana tə nii yoo mama wa, ndə Kərisə lià púlí tə nə sɛe Zwezi-Kərisə nii nətu.

²⁵ Á mù bara tə, də á swəné á kana tə, ndə Zwezi-Kərisə nə sóní u púlí tə nətu, sə u ga pa u tiàn, sə u ti u púlí tə yiri. ²⁶ U kwen ku də u sugu tə, ndə ba nə sun won də níá, sə ku ya u nyiən. ²⁷ U fwa ku nətu tə, sə u pa, púlí tə va ku nan Yü yáá con də dun. U ba pià, sə durən, nə à yəə lwaní mancun, nə à yəə lwaní nyinyiga tətə ya ku yira. U pià, sə ku ya Yü cici nyiən, yokuk-wuon də dân ká ya ku yira. ²⁸ Mə kanbana tə də mɛ, sə ba fwa nətu. Ba mɛ, sə ba sóní ba kana tə, ndə ba nə swə ba tiàn nətu. Bɛɛ tə, u nə swə u kan, ku yi u tiàn nə u swə. ²⁹ Liù mama tə wà u tiàn duŋi. Liù mama yi u yáá dɛ wodirən, u ma kuní u tiàn, də u ywàŋá u tiàn yuu zəni, ndə Zwezi-Kərisə nə ywàŋá u púlí tə yuu nətu. ³⁰ Nə mama yi Kərisə yira tə wa nandaran. ³¹ Ku púpúní Yü sagi tə wa, ku wú: «Ku mù nə pɪn, bɛɛ wá nan u yá u nuu də u nyina, u ga va u vwa u tiàn u kan nə. Yá ba bələ tə dân wá jì won nədu». ³² Cígá tə, ka nə sègə yoo təntə wa, dèh lù zənzən. Á pià, sə à swin də, ku yi Zwezi-Kərisə də u púlí tə yoo nə, ku swin. ³³ Mə ku yi nətu, ku pa á də nə. Á liù mama mɛ, sə u sóní u kan, ndə u nə swə u tiàn nətu. Á mù kana tə də mɛ, sə á zilí á bana tə.

Bia də ba ninə də ba nyina nə mɛ, sə ba ya duən nə nətu

(Kolosa tián 3.20-21)

6 Á mù bisíná-ba, á zilí á ninə də á nyina nii. Ku zian, sə lià tə, ba nə vwə ba tiàn *Yuu-Tiu yira fwa nətu. ² Təntən yoo tə, Yü nə pɪn u *nii tə ku yiri u swin, u wú: «Zilí n nuu də n nyina nii!» Mə ku mù nə yi təntən nii u nə kàn nikaní, u sùrí ku nə, u wú: ³ «Ku mù nə wá pa, won mama ya zəni ku pa mú, n ga na mudari də luu wa».

⁴ Á mù bia nyina-ba də, á dânà ká fwa á pa, á bia tə luŋa zàn. Á mɛ, sə á kàri ba, də á kəni ba cwəŋə wa, ndə Yuu-Tiu nə biri aba cwəŋə nətu.

Ywəŋə tə də lià tə, ba nə yə ba, nə mɛ, sə ba ya duən nə nətu

(Kolosa tián 3.22-25; 4.1; Titə 2.9-10)

⁵ Á mù ywəŋə tə, á slá lià tə, ba nə yə aba tɪa yuu wa nii. Á zilí ba zənzən, á wɪvaga ba yáá con. Á tuŋa ba tutunan tə də á waa mama, ndə á nə sɛe Zwezi-*Kərisə nii nətu. ⁶ Á dânà ká tun ba tutunan tə, ba nə ziga ba ywàŋá aba cici yiri. Á dânà ká fwa ndə á pià, sə ləzoni bu á nə. Á zilí ba nii, ndə Zwezi-Kərisə tütùnà nə tuŋa ku tə mama, Yü nə swə də, ba waa mama nətu. ⁷ Á tuŋa á pa lià tə nə, ba nə ti aba, ndə ku yi á tuŋa á pɪn *Yuu-Tiu nə, ku tà lià nə, á tuŋa á pɪn. ⁸ Á yəə də, yozəŋu tə mama, liù nə fwa, u wá na ku ŋwírán Yuu-Tiu yáá con, də u nə swə u yi yonju, nə à yəə u nə ti u tiàn.

⁹ Á mù lià tə, á nə yə ywəŋə tə, á də tuŋa zəni á ywəŋə tə yira, ndə ba nə. Á dânà ká fugu ba. Á yəə də,

Yü nə jəə Yü *sàh nə, u ywàŋá á mù də ba mù mɛ yuu nə. Yá u mù yáá con, liù mama ba u don dwə.

Á tíí Yü kwatara zila tə!

(1 Piyerə 5.8-9; Romə tián 13.12; 1 Tesalonikə tián 5.8)

¹⁰ Ku tə, à nə wá swin, à ma gúrí, á pian á ja diàn, á nə vwə á tiàn *Yuu-Tiu də u diàn nəfaru tə nə yiri. ¹¹ Á tíí kwatara zila tə mama, Yü nə pɪn aba, á kə á yira. Ku wá pa, á wàní á zigi *Sitana nə də diàn, máŋá tə wa, u nə wá bà, sə u gɪgarí aba u dugu. ¹² Kùù tə tà nə mù də ləzoni kùù. Ku yi nə mù də wiən tə nə jə diàn, də wiən tə nə dé pàri lanworu tə wa, kùù. Mə tə mù nə dé diàn luu ku tə yuu wa, ku nə wulə yikunu wa. Ku yi nə mù də *zinə tə mama, tə nə jə diàn, tə ga wulə lanworu tə wa, kùù. ¹³ Ku mù yiri, á dân tíí Yü kwatara zila tə mama, á kə á yira. Ku mù nə wá pa, á wàní á ta máŋá tə wa, ku nə yi càn ku pa aba. Yá á dân nə ta á zwèe, á tə wá ja diàn, á zigi yu nə.

¹⁴ Á dân ziga yu nə də wudu. Á pian Yü cígá tə ya ndə voru nə, á nə ma vwə á tànǵá nə. Á yana cígá tiàn, sə ku wàní ku cì á nə, ndə á nə zwɪ pamana lugu gànù nə, á ma cì á tiàn nə, kùù tə wa. ¹⁵ Á kəŋə sírí, sə á wàní á swin Zwezi-*Kərisə suywǵú tə, ku nə pɪn bɪ-can siá lià nə, á biri. Ku nətu yi ndə natura nə, á nə kən á nɛɛ nə, kùù tə wa. ¹⁶ Á kəŋə á waa Yü nə máŋá mama. Ku nətu yi ndə natana nə, á nə jə á juun, á ma cì Sitana cian tə yáá nə, tə dân ká yí aba. Tə cian təntə nə yi mən də, natana təntə yáá dəŋi tə. ¹⁷ Ku tə nə pɪn á sɛe də, Yü jon aba á cuna tə wa yi ndə lugu yupuu nə, ku nə púé á yuu nə, kùù tə wa. Á dân pwíé yupuu təntə á yuu nə. Yü sugu tə yi ndə laguri siú nə, Yü-*Siŋu tə nə pɪn aba. Á tíí ku siú təntə, á ja á yira. ¹⁸ Á jùná Yü máŋá mama, sə u san aba. Á lwərə Yü, ndə u Siŋu tə nə biri aba nətu. Á jana pínú wuuu, á dânà ká pií á kwa, á ma tun ku yoo tə, sə á lòri Yü á pa lià tə duən tə mama nə, ba nə yi Kərisə nə ti. ¹⁹ Á lwərə Yü á pa à də nə, sə u kə u sùràn tə à nii wa. Ku nətu dân wá pa, à wàní à swin cígá tə, ka nə sègə u suywǵú tə wa, à biri də wudu. ²⁰ Á yi Zwezi-Kərisə *tun-tunu, à nə swin u suywǵú tə à biri. Yá mə ku mù dèh nə nə, à wulə banzala wa. Á lwərə Yü á pa nə, sə à wàní à swin nəpon nəpon, ndə à nə mɛ, sə à swin nətu, fən dân ká ja nə.

Sagi tə yígúré sùràn

(Kolosa tián 4.7-9)

²¹ Á pià, sə á də lwarí ku tə, à nə wulə ku wa, də ku tə, à nə fwa. Tiswikə yi nə nubiswəŋə, u nə tuŋa u pɪn *Yuu-Tiu nə də pùé nədu. U wá swin ku tə mama, à nə wulə ku wa, u biri aba. ²² Mə ku mù yiri nə à tun wá á con, sə u pa á yəni nə nə yi nətu, sə u ga zùri á bicaní. ²³ Nə nyina Yü də Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nə wá pa bɪ-can siá á mù, lià tə nə, á nə yi nə nubia Kərisə yiri. U mù nə wá pa á sóní duən, á ga kəni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu. ²⁴ Yü nə wá fwa pubwanu lià tə mama yira, ba nə swə nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə də sonu tə, ku nə ba zwèe.

Filipè tián

Filipè tián sagi tē yuu wa sugu

Lìu tē, u nē púpúní sagi ku tē

Ku yi *tuntunu Polè nē púpúní ku.

Lìà tē nē, Polè nē púpúní

Polè púpúní sagi ku tē u pa *Kərisə lìà tē nē, ba nē wulə Filipè tifarū wa. Filipè yi ku wulə Masedwanə nag-wanaa tē wa. Polè nē dıga Kərisə lìà púlí təntə dəh, ku mù ga nē yi Kərisə lìà púlí tē wa təntən púlí nasara luu wa. Polè swə Kərisə lìà púlí təntə zənzən.

Sagi tē wa sugu

Nəhə ku tē yiri Polè nē púpúní ba nē: Polè wulə bəh diè, *Kərisə lìà tē Filipè nē ga pa zilə wiən bə, tē pa wá, yá u dàh kəni ba lèeèe.

Polè plà u buri dē, càn yí Kərisə lìà tē, yá dē ku nətu mē, ba tē mē, sə ba ya pupwən wa, ba tē mē, sə ba vwə ba tián *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nē, ba mē, sə ba tuŋa ba pın duən nē, ba ga mē, sə ba sóní duən dē ba waa mama, ndə u mù Polè nē.

Polè jùnì Kərisə lìà tē Filipè nē

1 À mù Polè dē Timote nē yi Zwezi-*Kərisə tutun-bia. Nē púpúní sagi ku tē, nē pın á mù, Filipè lìà tē mama, á nē yi Zwezi-Kərisə nē ti. Nē púpúní ku, nē pın á yáá tián tē nē dē á tutunbia tē nē. ² Nē nyina Yu dē nē *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nē wá fwa pubwanu á yira, ba ga pa aba bican siá.

Won tē, Polè nē lòrì Yu con, Filipè tián yiri

(Kolosə tián 1.3-11)

³⁴ Máná mama, à nē swìn á yoo à nyina Yu con, à yáá kə u lèeèe á yiri. Yá à yáá fwa ku nətu tē dē pup-wən. ⁵ Ku zıgi duun tē nē, á nē jigə *Kərisə lìà, ku ja bə ku yí zən, á mù dē à mù nē tuŋa duən nē, nē swìn Zwezi-Kərisə suywánjú tē, nē buri. Ku mù nē pın, à kəni Yu lèeèe. ⁶ À yəé dē, cıgá mama Yu dıga tutunzəŋu dəh á bicanı wa. Yá ku ja vələ duun tē nē, Zwezi-Kərisə nē wá pıí u bə, u wá fwa ku, u zwée.

⁷ Yu fwa u pubwanu tē à yira, u ga fwa ku vən don á dē yira. Ba vwə nē dē banzala, yá à wá swìn Zwezi-Kərisə suywánjú tē, à buri. Á wá pa ba lwarı dē, ku yi cıgá, lìà tē, ba nē bürı bürà tē yáá con, dē diàn. Ku mù nē pın, à jə cıgá, sə à ja pubuŋa təntə dē á mama, à nē ken á yoo à bican wa. ⁸ Á yoo yì nē zənzən. Yu yəé zəni dē, ku tà kunkun nē à kuni. Ku yi Zwezi-Kərisə sonu tē nē, à ma swə aba.

⁹ Yá won tē, à dàh nē lòrì Yu con, ku mù nē yi, sə á sonu tē súrı, wuuu ku ja le. Ku mù nē wá pa aba yənu, sə á wənı á lwarı nətu tē, á nē mē, sə á fwa. ¹⁰ Yá á dàh wá wənı á kúrı ku tē nē jə funə. Ku nətu tē dàh wá pa, duun tē, Zwezi-Kərisə nē wá pıí u bə, á bicanı wá ya nəpon, á ga bá ja yokukwınan, ba nē wá caga á nii tē nē yiri. ¹¹ Yá ku máná tē wa, á wá ya lìà tē, á twá dē Zwezi-Kərisə, á ma tuŋa tutunzəŋə zənzən, tē nē buri dē, á yi cıgá tián Yu yáá con. Ku mù nē wá pa, lìà pa dun Yu nē, ba ga bu u nē.

Zwezi-Kərisə dwə won mama

(Marəkə 9.38-40; Romə tián 14.7-8; 2 Korentə tián 5.1-9)

¹² À nubia-ba, yìèn tē, tē nē yí nē, à plà, sə á lwarı dē, tē san tē pa Zwezi-*Kərisə suywánjú tē kwən ku va yáá.

¹³ Ku yi cıgá, mə ku twá dē tē mù yìèn təntə, tē nē yí nē, pamana tē mama, ba nē wulə bürà diè tē wa, dē ba duən tē mama ma yəé dē, ku yi Zwezi-Kərisə yiri, ba vwə nē dē banzala. ¹⁴ Ba vwə nē dē banzala ku ga pa lìà tē zuni, ba nē yi à nubia Kərisə yiri, tē jə *Yuu-Tiu diàn u cwəŋə tē wa. Yá ku dàh pın, ba kwən ba swìn Yu sugu tē dē wudu, fən dē ga ba ba jə.

¹⁵ Ba wa lìà duən yi ba swìn Zwezi-Kərisə suywánjú tē dē wugwu, ba ma jıga à mù Polè nē. Yá ba duən mù yi, ba swìn ku, dē ba waa mama. ¹⁶ Ba mù fwa ku dē sonu, ba ga yəé dē, Yu nē ken nē yəbə, sə à swìn Zwezi-Kərisə suywánjú tē dē diàn, à buri dē, ku yi cıgá. ¹⁷ Ba duən tē mù yi ba swìn Zwezi-Kərisə suywánjú tē, sə ba ma jıgi dē nē. Ba sùràn tē tà dē ba waa mama.

Ba fwa nətu, ba ga buŋa də, ba wá súrí à càn tə, à nə wulə tə wa, à banzala tə wa. ¹⁸ Ku tà à yáá. Ba duən pubuŋi wáá pubunkukwɔn tə yanɩ. Ba duən də pubuŋi wáá pubunzəŋə tə yanɩ. Yá ba ga nə swɩn Zwezi-Kərisə suywánjú tə, à mù Polə tə wulə pupwən wa, ku yoo tə yɩɩ. Cígá mama, à tə wá kwen à jwɛ, à súrí lá wuuu. ¹⁹ Á yəə də, ku nətu nə wá pa Yɩ jon nə. Ku nətu wá twá də á yjɔnɩ də Zwezi-Kərisə *Siŋu tə, ku də nə saŋa nə. ²⁰ Á swə, sə yoo ku tə tun. Á jə ku yala, də à waa mama. Ku mù nə yɩ, sə à cì yoo dān ká ya lá, cavura nə wá ja nə ku yɩɩ, sə à tətə dān wá kwen, à lɩ à waa con síún nə, ndə fuən tə nə. Yá ku dān nə twá à luu wulu nə, nə à yəə à tiən nə, ba wá pa dun Zwezi-Kərisə nə. ²¹ Á mù Polə con nə, Zwezi-Kərisə nə pɩn, à mu tə jə dān. Yá tiən dān jə nywarɩ tə pa nə.

²² Yá à mu nə wulə luu wa, à tə wáá tutunzəŋu à fwa. Ku mù nə pɩn, à kúù yəri ku tə, à nə wá kúrí à tì. ²³ Á dān yɩ à wulə yìèn bələ tətəŋi wa. Vān don nə, à swə zəni, sə à tɩ, sə à ya də Zwezi-Kərisə. Ku mù ga nə wá ya ywání də nə zənzən. ²⁴ Yá vān don də nə, á mù yɩɩ nə, à mu nə wulə luu, sə à san aba, ku də jə funə zənzən, ku doni. ²⁵ Á yəə də, cígá mama ku yɩ nətu, à ga yəə də, à bá tɩ, à wá ya də aba. Á wá san aba, sə á va yáá Yɩ nyiən tə wa. Yá á dān wá jwɛ, á nə keni á waa Zwezi nə wuuu, tə yɩɩ. ²⁶ Mánjá tə, à nə wá píí à bà á con, á dān wá bu Zwezi-Kərisə nə zənzən á ja lɛ, à nə píí á bà á con yɩɩ.

(1 Tesalonikə tián 2.12-16; Ebərə-ba 10.32-36; Tutunan 14.22)

²⁷ Yoo tə ku nə dwə, ku mù nə yɩ, sə á ya là tə, á nə twá ku tə nii nə, Zwezi-Kərisə suywánjú tə nə bɩɩ aba. Á pià də, à nə wá bà, à na aba, nə à yəə à nə wá twi, sə à nì də, á zɩga diàn, á ga jə nɩmaru. Á pià, sə à nì də, á kəni diàn də waa nədu, Zwezi-Kərisə suywánjú tə yɩɩ, á nə sɛɛ. ²⁸ Yá á kúù ba, á duŋa tə fən duri míámíán. Ku mù nə wá bɩɩ də, ba mù yɩ ba tɩ ba jén míámíán Yɩ yáá con, á mù ga wulə cwəŋə wa, ku nə wá jon aba á cuna wa. ²⁹ Yá ku yoo təntə yɩ ku nan Yɩ. Yɩ nə pɩn aba yuywánjú. Ku tà, sə á kəni á waa u nə wuuu, cɩcɩ. Ku yɩ, sə á dɛ càn də u yɩɩ. ³⁰ Síún nə, à mù də á mù mɛ dān nə saŋa duən nə, nə jaŋa. Á dí yáá á na jaŋa tə, à nə jaŋa. Yá síún nə, á nəñ də, à tə wulə jaŋa tə wa.

Á yana ndə Zwezi nə

(Romə tián 15.1-7; 2 Korəntə tián 8.9; Kolosə tián 1.15-20; Ebərə-ba 1.1-4)

2 Á ken á waa Zwezi-*Kərisə nə. Ku nətu pɩn súrí á bɩcɩnɩ naaa? U sonu tə dān á jìlàn naaa? Á nɩ tori Yɩ-*Siŋu tə tarɩwɩn tə wa naaa? Yɩ fwa pubwanu á yɩra naaa? Yɩ dəri á yinəgə zənzən naaa? ² Də ku nə yɩ nətu, à lòri aba, sə á sóní duən də Kərisə sonu təntə, sə á ja pubuŋa nədu, sə á nii ya nədu. Á nə fwa nətu, à pupwən tə dān wá ya cígá cígá pupwən. ³ Á dānà ká jɩɩ də duən. Á dānà ká bu á tiən nə. Á kəni á tiən tɩa duən yáá con. Á ywàŋá là tə ndə là tə nə, ba nə wulə á yuu wa. ⁴ Á liù mama dān ká bún ku tə nə zɩən, ku pa u mù cɩcɩ nə yoo. U mɛ, sə u bún ku tə nə zɩən, ku pa ba duən tə də nə.

⁵ Á pɩan, á pubuŋa tə ya ndə Zwezi-Kərisə pubuŋa tə nə.

⁶ U də Yɩ mɛ yá yɩ nədu. Yá u ga wá pa ku ya yoo u nə ba pià, sə u yá ku. ⁷ U yá u dun tə mama, u ga jì yonju. U jigə ləzwənə, ba lɩɩ wá, ndə ba nə lɩɩ ləzoni tə nətu. ⁸ U sɛɛ u mun u tiən, u ga zilí Yɩ nii, u va u tɩ †. ⁹ Ku mù nə pɩn, Yɩ tì wá, u kə dun bwálí wa, tə nə dwə won mama. Yɩ pɩn wá yɩɩ tə, ku nə dwə yɩɩ mama. ¹⁰ Ku twá ku yɩɩ təntə nə, là tə mama, də wɩən tə mama Yɩ sañ nə, də tɩa yuu wa yəbə, də tɩa dān mɛ, wá bà ba tu Zwezi yáá con, ba bu u nə. ¹¹ Liù mama wá súrí u nii, u ga swɩn, u bɩɩ də Zwezi-Kərisə yɩ *Yuu-Tiu. Yá ku dān wá pa dun nə nyɩna Yɩ nə.

Kərisə là tə yɩ ndə poni nə

¹² Á nubisoni-ba, mánjá tə wa, à mù də á mù nə yɩn duən nə, á zilí Yɩ nii. Ku mɛ, sə á tə zilí Yɩ nii síún nə, mánjá ka tə də wa, à nə təlɛ á con. Yɩ jon aba á cuna wa, á dān tuŋa ku tutunan. Á fwa ku nətu də zilí zənzən də á vɩvaga u yáá con, ¹³ Yɩ nə dí yáá u tanɩ aba u tún, sə á sóní yìèn tə, tə nə poli u pùè, u ga pa aba diàn, sə á tun tə də yɩɩ. ¹⁴ Ku tə mama á nə fwa, á dānà ká ŋuŋwɩn. Yá á dānà ká fwa tútùnà də duən. ¹⁵ Ku mù nə wá pa, á ya là tə, á nə ba yoo jə, ba nə wá caga á nii nə ku yɩɩ. Á ga wá ya Yɩ là tə, á bɩcɩnɩ nə yɩ nəpon Yɩ yáá con, á nə ba cuna jə. Á mù də ŋwɩna də wulwanyɩna-ba nə wulə luu ku tə wa, á mɛ, sə á ya ba wa, ndə poni nə, ku nə pɩpɩɩ. ¹⁶ Á mɛ, sə á swɩn sùràn tə, tə nə pɩn mu, á bɩɩ là nə. Á nə fwa nətu, dɩn tə Zwezi-*Kərisə nə wá píí u bà, à mù Polə wá na dun u yáá con, á yɩɩ. Ku nətu bɩɩ də, à càn tə, à nə dí tutuŋi tə wa, də à nə gwàri tə wá tutu twɩ. ¹⁷ Á keni á waa Zwezi nə. Ku yɩ ndə *jonɩ nə, á nə pɩn Yɩ nə. Ba nə gua nə, à jə pupwən. Á mu tə wá ya jonɩ, ku súrí á jonɩ tə nə. Yá à dān wá jwɛ də á mama. ¹⁸ Á də mɛ, sə á ja pupwən nətu, á jwɛ də nə.

Timote də Epafəroditə yoo

(1 Tesalonikə tián 3.1-11; 1 Korəntə tián 16.15-18)

¹⁹ Də ku nə yɩ *Yuu-Tiu Zwezi fɩra, à jə yala də, à wá tun Timote á con síún. Á pià, sə mánjá tə wa, u nə píí u bà à con, sə u dān à mù Polə jìlàn, də tə tə u nə nì á con. ²⁰ Mə u mù cɩcɩ nə yɩ liù u wulə à con, u də pubuŋa tə nə yɩ ndə à nə, á yoo nə yì wá cígá cígá, ndə à nə. ²¹ Là tə duən tə mama yɩ ba təntian yìèn cɩcɩ nə ba buŋa. Yá ba ba Zwezi-*Kərisə yìèn tə yuu ywàŋá. ²² Ku nə yɩ Timote mù, á yəə nətu tə, u nə bɩɩ də, u yoo ba kwèè. Á mù də u mù mɛ nə tuŋa duən nə, nə swɩn Zwezi-Kərisə suywánjú tə, nə bɩɩ. U san nə tutuŋi tə wa, ndə biù nə saŋa u nyɩna nə nətu. ²³ Á jə yala də, à wá wání à tun wá á con lala, də à nə nɩ à yìèn tə yáá. ²⁴ Á jə yala də, ku nə yɩ Yuu-Tiu fɩra, à tətə Polə wá bà á con síún.

²⁵ Á nɩ də, ku mɛ, sə à pa Epafəroditə, u nə yɩ à nubiu Kərisə yɩɩ, píí u bà á con. Á tun wá à con, sə u ja saŋu tə, à yà nə pià, u ja bà u pa nə. Yá à mù də u mù dān

† Ku ga yɩ, ba paa wá dagaru yuu, u tɩ.

ken diàn nê tun Zwezi tutunan tã zãnzã. ²⁶ U yura luja zãnzã, sã u na á mama. Yá á yoo ga jã wá, u nã yèé dã, á nì dã, u yura ba zurã yuri. ²⁷ Ku yi cígá, u yã tua yayigu, ku ga mancun, sã u mu zwëe. Yá Yu dàñ dãri u yinãgã. Ku tà u mù cíci yinãgã nã, Yu dãri. Ku yi dã à mù Polã mē, sã pucunì nãfaru don kúù dãn ká yí nã, ku sùrí. ²⁸ Ku mù nã pün, à bíbari, sã à pa, u bà á con, sã á na wá, sã á ya pupwãn wa, sã à dã pucunì tã fu ku mun. ²⁹ U yi á don Kãrisã liù nã Yuu-Tiu cwãnjã tã wa. Á zilé ba mù læzwãnyirã tãntã. Mánjá tã wa, u dàñ nã twi, sã á sèe, á jon wá dã pupwãn. ³⁰ U jon á yuu tutunji u tun, u mu yã ga piã ku nan, tutunji tã yuri, á yã nã piã, sã á tun á pa nã, dã á yã nã wulã à con. Ku yã ga mancun, sã u mu zwëe Kãrisã tutunji tã yuri.

Zwezi-Kãrisã dwã won mama

(Galasi tián 5.1-6; 6.12-14; 1 Korẽntã tián 9.24-27; 2 Piyerã 1.5-11)

3 Á nubia-ba, sugu tã, à nã wá ma zwëe nã yi ku tã: Á mù dã *Yuu-Tiu vwã duãn nã. Á dàñ yana pupwãn wa. Ku ba nã wuwall, sã à pií à bwé ku tã wa, à nã dí yáá à swìn á con. Yá á mù con nã, ku mù nã wá pa, á nì ku dãn cígá cígá. ² Liã wulã, ba tuja yokukwunã. Ba yi ndã kukuri nã. Ba yoo nã yi, sã ba *gwãnjã bæe. Yá ku ga yi yotutu. Á cia á tiãn nã dã ba tã! ³ Nã mù nã yi liã tã, nã nã gwãnjã nã tiãn, yá ku ga jã dãn. Ku tà ba mù. Nã mù nã jã Yuu-*Sijnã tã diãn, nã ma tuja nã pün Yu nã. Nã pün dun nã tiãn nã Zwezi-Kãrisã yuri. Nã ba nã waa kãni læzoni yofwamunã nã.

⁴ Dã liã duãn nã buja dã, ba mù nã wá ba waa ba kãni læzoni yofwamunã nã, à mù Polã nã dwã ba. Á dã yã wá à waa à kãni tã nã. ⁵ Á nãnjã yìen tã, nã pün à dwã ba: *Ebãrã-ba nã lurì nã, à ga yi Ebãrã cígá cígá. Á yi *Yizãrayelã-ba dwíí, Benzwamen † dwíí dãkuu tã wa. Ba lurì nã, ba gwãnjã nã, à lurì dãn nã dun nã. ⁶ Ku nã yi Yuu *nii tã yoo wa, à yã yi *Farizian. Á yã jã yawala zãnzã, *Zwifã-ba Yu nii tã yoo wa. Ku mù nã pün, à yã fufn Kãrisã liã púlí tã. Ku nã kúù yi ka twá Zwifã-ba Yu nii tã nã zãni, sã ku ma burì dã, à yi cígá tíú, à yã zilí Yu nii tã mama. Yá à yã ba yoo mama jã ba nã wá caga à nii nã ku yuri. ⁷ Á yã jãlã tã yìen tãntã dã, tã mù nã jã nywarì. Yá síún nã Zwezi-Kãrisã yuri, à dàñ jãlã tã mama ndã tutu nã. ⁸ Cígá mama, tã mama yi ndã tutu nã. Á yèé à Yuu-Tiu Zwezi-Kãrisã. Ku mù yãnu tãntã ga nã dwã won mama. U mù yuri nã à sèe, sã à kwìn tã mama nã, à ga jãlã tã mama ndã ywãrãn nã, sã à wãnì à ya Kãrisã liù. ⁹ Á piã, sã ku twá, à nã ken à waa Zwezi-Kãrisã nã, à ma ya cígá tíú Yu yáá con. Á kúù bá piã, sã à ya cígá tíú Yu yáá con, à nã zilí Yu nii tã yoo u nã pün *Moyizã nã yuri. Yu dàñ nã pün, à yi cígá tíú, à nã ken à waa Zwezi nã yuri. Ku tà à tãtã. Ku mù nã pün, à dàñ yi u mù liù míámíán. ¹⁰ Yoo tã à nã piã, ku mù nã yi, sã à yãni Zwezi-Kãrisã. Yá à piã, sã à yãni diãn tã, u nã ja pií u bwin u nan. Yá à dàñ piã, sã à dé cãn dã wá, sã à ya ndã u nã, mánjá tã wa, u nã tãga.

† Benzwamen yi *Zwakãba talukwa biú, u nã sùrí u bia nii nã, bia fugã bæã. Zwakãba yi Yizãrayelã yuri don. Yizãrayelã dwíí tã pwëe pulã fugã bæã. Tã fugã bæã nii nyian yuri nã yi Benzwamen.

¹¹ Dã ku nã swã ku yi nãtu mama, sã à dã pií à bwin à nan ndã u nã.

Ka dãri ka va yáá wuuu yoo

(Romã tián 16.17-18; Ebãrã-ba 13.14; 1 Zwan 3.1-3)

¹² Ku tà à piã, sã à swìn dã, à manwarì à na ku tã à nã piã. Á ma kúù ba piã, sã à swìn dã, à yoo mama manwarì ku zian. Yá à dàñ yi à kãni diãn, sã à wãnì à ja wiãn tãntã, ndã Zwezi-Kãrisã nã sèe nã nãtu. ¹³ Á nubla-ba, ku tà à wú, à manwarì à ja tã wiãn tãntã. Yá yoo nãdu nã, à dàñ fwa. Ku mù nã yi, à swëe wiãn tã, tã nã kèer, à ga kãni diãn, sã à yí wiãn tã, tã nã wulã yáá. ¹⁴ Á dàñ yi à dãri, à wãlã yáá wuuu, sã à wãnì à yí lá. Ku mù nã wá pa, à na ñwírãn tã, Yu nã kúrí nãba, sã u pa nãba. Ñwírãn tãntã nã yi, sã à ya dã wá Yu sãñ nã, Zwezi-Kãrisã yuri.

¹⁵ Nã mù jigã nãkwina Yu cwãnjã tã wa. Nã mē, sã nã bún nãtu. Dã á nã bún yiri don, Yu nã wá burì ku aba.

¹⁶ Ku nã swã, ku yi nãtu mama, nã wãlã nã yáá wuuu, cwãnjã tã wa, nã nã yin ka wa, ku bà ku yí zãn.

¹⁷ Á nubla-ba, á mama yana, ndã à nã yi nãtu. Á ywãnjã liã tã, ba nã yi ndã nã nã, sã á dã ya nãtu. ¹⁸ Á dí yáá à swìn tã yìen tãntã á con, nã kapupu. Síún nã, à kúù pií à bwé tã wa, ku dàñ ga yi dã yinã. Liã dáá zãnzã ba tutunã nã burì dã, ba yi Zwezi-*Kãrisã, u nã tãga dagarũ tã yuu wa, duja. ¹⁹ Ba mù liã tãntã puswãnã wiãn nã yi ba yu. Ba tuja yìen tã nã jã cavra, yã ba ga tã pün dun ba tiãn nã, dã ku mē. Ba pubuja mama dàñ yi ka wulã tã yuu wiãn tã con. Mánjá don biãn Yu nã wá cügũ ba. ²⁰ Ku nã yi nã mù, nã mù yi Yuu *sãñ liã. Ku yi nã *Yuu-Tiu Zwezi-Kãrisã, u nã jon nãba nã cuna wa, nã dàni, dã u naña Yu sãñ nã, u cwí nã con. ²¹ U nã twi mánjá tã wa, u wá lwãñ nã yura tã, tã nã ba dun jã, u pa tã jì ndã u tãtã yura tã nã, tã nã jã dun. U wá fwa ku nãtu tã dã diãn tã, tã nã pün, u wulã wiãn tã mama yuu wa.

4 Á nubisoni-ba, ku mù yuri nã, á dàñ zãga zãni, dã *Yuu-Tiu mánjá mama wuuu. Á nubla-ba, à swã aba zãnzã. Á ga piã, sã à pií à na aba cígá cígá. Á wulã pupwãn wa á yuri. Yá à wá na dun yupuu á mù yuri.

Sagi tã kwìè bwálí

(Filipè tián 2.1-3; 1 Tesalonikã tián 5.16; 1 Piyerã 5.7; Kolosã tián 4.2; Zwakã 3.17-18)

² Á kwè Evodi dã Sentiswã, ba mù kana bæã tãntã sã ba ja nãmaru, ba nã yi *Yuu-Tiu liã tã yuri. ³ Yá n mù liù tã, n nã yi pùé nãdu tíú, n ga yi à tutundon, à lòrì mú, sã n san kana bæã tãntã nã. Á mù, dã ba mù, dã Kãleman, dã tütùnã tã duãn nã kálí nã tiãn nã swìn Zwezi-Kãrisã suywãnjú tã nã burì. Yu púpúní ba mama yura sagi wa. Ku nãtu burì dã, ba jã mu tã, ku nã ba zwëe u con.

⁴ Á wulã dã Yuu-Tiu Á dàñ yana pupwãn wa dun ma. Á tã kúù bwé ku wa: Á yana pupwãn wa! ⁵ Á pian liã tã mama lwarì dã á jã pubwanu. Yuu-Tiu túrí bwãlã. ⁶ Á dàñ ká pa, won mama yoo ja aba. Yoo mama nã twi, sã á twá dã yjuni, á lòrì won tã, á nã piã Yu con. Á

nə lòrì Yü con nətu, sə á kə u lèèèe də. ⁷ Yá Yü wá pa bican síé aba, tə nə dwə won tə mama nə nə wáá ku dèh nə ni. Bican síé təntə dàh wá pa, á fira də á pubuŋa ya də Zwezi-Kərisə.

⁸ Á nubia-ba, ku tə, à nə wá swìn à gúrí nə yi yìèn tətə. Á nəŋə yìèn tə nə me, sə tə ya á pubuŋa yìèn: Tə mù nə yi yozəŋə tə, lìa nə bwì tə nə, də yìèn tə, tə nə yi cígá yìèn Yü yáá con. Də tə tə ba cuna jə. Də tə tə ba nə me, sə ba sóní, ba ga buri də, tə zìèn. Də yofwamínan nəzəŋə ba nə bwì tə nə. ⁹ Á də dàh fwa yìèn təntə à nə buri aba, də tə tə, á nə sèe, də tə tə, á nə ni, də tə tə, á nə ni də, à fwa. Yá Yü tə, u nə pün nəba bican síé, dàh wá ya də aba.

Polə kəni ba lèèèe ba zìlè tə yurì

(Ebərə-ba 13.3, 5, 16; Filipə tián 1.7; 2 Korəntə tián 9.6-15)

¹⁰ *Yuu-Tiu pün, à jə pupwən, á nə kúù píí á wulə á saŋa nə yurì. Á buŋa à yoo, ku dán, yá á wà wàní, sə á san nə. ¹¹ Ku tà à swìn nətu, won nə mùrì nə yurì. Á mì nətu tə, à nə wá ya pupwən wa, yoo mama wa. ¹² Á yəé, nətu à nə wá fwa də, won nə mùrì nə. Á ma kúù yəé, nətu à nə wá fwa də, à nə jə wiən zənzən də. Yoo mama wa, à mì ka dé ka sú, à ga mì niən janu də. Á mì ka ja wiən zənzən, à ga mì won nə mùrì nə də. ¹³ Á wáá tə yìèn təntə mama, à fwa də dliən tə, Zwezi-Kərisə nə pün nə. ¹⁴ Yá də nətu mama, á fwa zəni də, á nə san nə à yojanan tə wa. ¹⁵ Á mù Filipə tián-ba, á yəé də, ku jju

mama à swìn Zwezi-*Kərisə suywáŋú tə, Masedwana nagwanaa tə wa. Yá à nə píí à vírí, máŋá tə wa, á mù cíci nə san nə. Kərisə lìa púlí don mama wà lá yün à mù də ba mù nə pün wiən duən nə, nə ga jon wiən duən con, də ku nə tà á mù cíci. ¹⁶ Á nə kúù yün Tesa-lonikə də nə, á nɛɛ bələ me, á nə pün, won tə, ku nə mùrì nə, bà ku pa nə. ¹⁷ Ku tà á zìlè wiən tə, à plà. Ku tə, à nə plà, ku mù nə yi, sə Yü pa aba ku ŋwírán zənzən, ndə tìú nə zün bia zənzən nətu. ¹⁸ Á ni tə tə mama, á nə tun à nə, tə ga búrí nə. Máŋá tə, à nə ni wiən tə, Epafəroditə nə ja bà, u pa nə, won mama kúù wà nə mùrì. Tə wiən təntə yi ndə turali nə, ku lwán nə ywán zəni. Tə ga yi ndə *jɔŋi nə, ku twá Yü fira nə, u ga swə tə. ¹⁹ Yü yi dun nəfaru tíú, yá u ga wá pa aba, ku tə mama nə mùrì aba, Zwezi-Kərisə yurì. ²⁰ Dun tə mama me, sə tə ya nə nyuna Yü nyiən, máŋá mama, wuuu, ku nə ba zwèe. Amuna!

Sagì tə jùnà bwálí

²¹ Á jùnà lìa tə mama, ba nə yi *Kərisə nə ti, á pa nə. Kərisə lìa tə, ba nə wulə yəbə, də jùnì aba. ²² Kərisə lìa tə mama jùnì aba. Ba tə, ba nə jùnì aba, ba doni, ku mù nə yi *Romə-ba plú nəfaru kàrá lìa tə.

²³ *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə pubwanu tə wá ya də á pubuŋa tə.

Kolosə tián

Kolosə tián sagi tə yuu wa sugu

Lìu tə, u nə púpúní sagi ku tə

Ku yi *tuntunu Polə nə púpúní ku. Mánjá tə, u nə púpúní sagi ku tə, də u yi u wulə bəh diè Romə nə.

Llà tə nə, Polə nə púpúní

Polə púpúní sagi ku tə, u pa *Kərisə llà tə nə, ba nə wulə Kolosə nə.

Sagi tə wa sugu

Nəhə ku tə yiri Polə nə púpúní ba nə: Llà duən kàrì kunkun kàrì, ba ma gugarì *Kərisə llà tə Kolosə nə. Ba plà, sə Kərisə llà tə pìí ba twá ba nɪbara-ba yofwamɪnan tə nə. Polə plà u buri də, Kərisə tə, u nə wulə mi wa, nə dwə won mama. U mù cɪcɪ nə jə nii, u ga jə diàn luu diàn mama yuu wa.

Kərisə llà púlí tə yi ndə u yira nə, u tətə ga yi yira təntə yuu. Kərisə llà tə nə kən ba waa Kərisə nə yiri, ba mù də Kərisə tə, u nə tɪga, u pìí u bwin, tə dàh vwə duən nə. Ba yàá lə ba níá wa, ku twá də Yu yiri, ba ma buri ku yoo təntə. Mə ku twá yoo ku tə nə Kərisə llà tə ma buri ku. Ku nətu dàh pin ba jì ləzwəndura.

Polə jùnì Kərisə llà tə Kolosə nə

1 À mù Polə yi Yu nə kúrí nə, də u tətə fura, sə à ya Zwezi-*Kərisə *tuntunu. À mù də Timote, u nə yi nə nubiu Kərisə yiri, nə púpúní sagi ku tə. ² Nə pin ku Kərisə llà púlí tə nə, ku nə wulə Kolosə nə. À mù nə yi nə nubia á nə yi Kərisə nə ti, á nə keni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu də pùé nədu. Nə nyina Yu nə wá fwa pubwanu á yira, u ga pa aba bɪcan sié.

Polə ken Yu lèèè Kolosə tián yiri

(Efezə tián 1.15-19; Filipə tián 1.3-6; 1 Tesalonikə tián 1.2-4; 3.5-11)

³ Mánjá mama, nə jùnì Yu, u nə yi nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nyina, nə pin aba. Nə nə wulə nə jùnì Yu nə pin aba, nə yàá kə u lèèè á yiri. ⁴ Nə ni, nətu tə á nə keni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu, yá á ga tə swə llà tə mama, ba nə yi Kərisə nə ti. ⁵ Mánjá tə, Zwezi-Kərisə suywáñú tə, ku nə yi cígá sugu tə, nə twi á con, ku pin á jə yala Yu con. Yala təntə yi won tə, Yu nə tanɪ, sə u pa aba u sàh nə. ⁶ Ku suywáñú təntə vèli ku yí luu tə mama wa, ku ga tə pùli ku sùrí wuuu. Mə nətu nə, ku tunja á də con, ku nə zɪɟɪ dɪn tə nə, á nə ni Yu pubwanu tə yoo, á ga lwarɪ, Yu pubwanu tə nə yi cígá cígá nətu. ⁷ Ku yi Epafərasə nə kàrì ku suywáñú təntə, u buri aba. U yi nə nubiswəhə. Nə mù də u mù mɛ nə tunja Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə tutuñ tə duən nə. U tunja u pin Zwezi-Kərisə nə də pùé nədu, á mù yuu yiri. ⁸ Yá u

mù dàh nə swìn, u pa nə yəni nətu, Yu-*Siñu tə nə pin á swə duən.

(Filipə tián 1.9-11; Zwan 1.1-3, 14, 16)

⁹ Ku mù nə pin, ku nə zɪɟɪ dɪn tə, nə nə ni ku nətu tə, nə yàá jùnì Yu nə pin aba mánjá mama. Yá nə dàh lòrì Yu, sə u pa á yəni ku tə nə yi u fura, tə zəni zəni, sə u ga pa á na wubunja mama, də yənu mama, ku nə yi u *Siñu tə nə pin. ¹⁰ Ku nətu wá pa, á wàní á twá ku tə nə *Yuu-Tiu nə plà, á ga tunja ku tə nə poli u pùé nə. Á dàh wá tun tutunzəhə yiri mama, á ga wá lwarɪ Yu wuuu, á sùrí lá. ¹¹ Nə tə lòrì Yu, sə u twá u diàn tə nə buri u dun tə nə, u pa aba diàn. Yá á dàh wá wàní á na pínú wuuu, á dàh ká pìí á kə á kwa. ¹² Á kənə nə nyina Yu lèèè də pupwəhə. U pin á jì llà tə, á də nə wàá tori á ni u con, u nə tún, sə u pa llà tə nə, ba nə yi u mù nə ti, bwálí tə nə, ku nə wulə poni wa. ¹³ U mù nə van nəba u li, sə yikunu yìèn dàn ká dé diàn nə yuu wa. U dàh ken nəba u biú Zwezi-Kərisə, u nə swə, pàrì tə wa. ¹⁴ Mə u biú təntə nə kwən nə cuna tə u li nə mù də Yu pwərə wa. Yá u mù ga nə yè nəba u jon, sə nə tɪnɪ nə tiàn.

Zwezi-Kərisə yi won mama Yuu-Tiu

(Efezə tián 2.13-19)

¹⁵ Zwezi-*Kərisə yi Yu tə, llà nə wàrì ba ni ba yíá wa, nyunyɪga. U mù nə yi Yu biú. U yun lá də won mama tə wá fwa. ¹⁶ Yá Yu yi u twá də u mù, u ma fwa wiən tə mama, tə nə wulə lanworu wa də tɪa yuu wa. Tə wiən təntə nə yi wiən tə, llà nə na də ba yíá, də tə tə, ba nə ba na də yíá. U fwa *malɪkɛ də tə yun tián, də pèégá tə

mama, diàn tē, dā wiən tē nā jē diàn, dā wiən tē nā dē pàrì. Tē wiən tēntē mama yì Yu twá dē u biú tē, u ma fwa tē. Yá tē ga yì Yu fwa, u pa Zwezi nē. ¹⁷ Zwezi-Kərisə yà wulə, dē won mama tē təlō. Yá wiən tē mama dān yì, u mù nē pìn, tē wulə tē bwálí nē. ¹⁸ Kərisə lià púlí tē yì ndē u mù Kərisə yira nē, u tētē dān ga yì yira tēntē yuu. U mù nē yì tēntēn liù, u nē nan, u mù ga nē dí yáá, u bwin u zàn tian wa. Ku dān buri dē, u wulə wiən tē mama yuu wa. ¹⁹ Ku yì Yu tētē fura, sē u biú tē ya ku tē mama míámíán, u mù Yu nē yì. ²⁰ U mù Yu nē kúù swə, sē u twá u biú tē nē, u pa u dē won mama píí ba kē duən yuu. U twá dē u biú tē jana, tē nē nan u tian tē mánjá wa dagarū tē yuu wa, u ma kē bican sié u mù, dē tia yuu wiən tē, dē lanworu wiən tē mama pwərə wa.

²¹ Á dē con dí yáá nē, á yà núná dē Yu. Yá á yà yì Yu duŋa, á nē buŋa yokukwunan, á ga tuŋa tē yokukwunan tēntē yurì. ²² Yá síún nē, Yu dān pìn, á mù dē u mù píí á kē duən yuu, u biú tē nē jigə læzwənə u ga tì tē yurì. Yu fwa nətū, sē u pa á wàní á bà, á zīgū u yáá con, ndē lià tē nē, cuna mama nē təlō á yuu wa, yokukwunan dān ká ya á yira Yu yáá con, liù mama nē wàrì yolwan u swìn á yuu wa. ²³ Á dān nē mē, sē á kē á waa Zwezi-Kərisə nē wuuu, á dānà ká yá. Á zīgā dē diàn ku wa. Á dānà ká píí á lwān pubuŋa dē yala tē, á nē jē dē Zwezi-Kərisə suywánú tēntē, ba nē swìn ba buri aba. Yá ba swìn ku ba buri tia yuu læzoni tē mama. Mē ku suywánú tēntē ka swìn ka buri nē yì à mù Polə dē tutuŋi.

Nətu Polə nē tuŋa Kərisə lià púlí tē yurì

(Efezə tián 3.1-13; 1 Korəntə tián 2.7-13)

²⁴ Á mù Polə jē pupwən dē càn tē, à nē dē á mù yurì, mánjá ku tē wa. Á wulə à dē càn tē, tē nē ga, sē nē dē Zwezi-Kərisə tutuŋi tē yurì, sē ku san u púlí tē nē, ku nē yì ndē u yira nē. ²⁵ Á jigə Kərisə lià púlí tē tütònù, sē à tun tutuŋi tē, Yu nē pìn nē. Tutuŋi tēntē nē yì, sē à swìn u sugu tē mama à buri aba. ²⁶ Sugu tēntē yì cígá tē, ka nē sègè lià tē mama yáá nē, ku mánjá nē ba yigə. Yá síún nē, u dān buri ku lià tē nē, ba nē yì Kərisə nē tì. ²⁷ U fwa nətū, u yà nē pià u buri lià tēntē nē dē, yosəgu tēntē, u nē pià, sē u fwa yì yoo nəfaru. Yá u ga wá san dwíé tē duən tē mama nē, ba nē tē *Zwifə-ba. Cígá tēntē, ka nē sègè nē yì Zwezi-Kərisə yoo wulə á bicanì wa. Yá á dān twá dē u mù, á jē yala dē, á wá na tori Yu dun tē wa. ²⁸ Mē u mù Zwezi-Kərisə yoo nē, nē swìn nē buri lià tē nē. Nē yáá kwè liù mama, nē ga kàrì wá dē wubuŋa tē mama, Yu nē pìn nēba. Nē pià, sē lià tē mama twá Zwezi-Kərisə nē, ba ya lià tē, Yu yìèn tē biga ba yun wa. ²⁹ Ku mù nē pìn, à dān ma kəni diàn zənzən à tuŋa. Yá ku yì Zwezi-Kərisə diàn nəfaru tē, u nē pìn nē, dān nē pìn, à jē diàn, à ma tuŋa nətū.

² Ku yì cígá, à pià, sē á lwarì, à nē tun zənzən nətū, à pa á mù Kolosə Kərisə lià tē nē, dē ba tē nē, ba nē wulə Lawodise nē, dē lià duən zənzən nē, ba tē nē wà nē nì ba yíá wa. ² Á fwa nətū, sē à ma zùrì Kərisə lià tē mama bicanì, sē ba vwa duən nē, ba ga sóni duən. Á pià, sē á na yənu tē mama míámíán. Ku nətū dān wá pa á lwarì Yu cígá tē, ka nē sègè. Cígá tēntē, ka nē

sègè, nē yì Zwezi-Kərisə yoo tē. ³ Wubuŋa dē yənu yì wiən, tē nē zìən zənzən, tē ga yì yosəgu Zwezi-Kərisə buri nēba. ⁴ Á swìn yìèn tē tē á con, sē liù mama dān ká wàní u twá swlan sùràn nē, u ma ggarì aba u dugu. ⁵ Á mù nē swə à núná dē aba, à pubuŋa tē wulə dē aba. Á fwa pupwən dē, á nē tuŋa yoo mama, ndē ku nē mē, sē ku tun nətū, á ga kəni á waa Zwezi-Kərisə nē wuuu, á ba á kwa kəni.

Zwezi-Kərisə yì nē wubuŋa cígá cígá

(Efezə tián 2.1-10; 3.14-19; 1 Tesalonikə tián 4.1-2; 1 Timote 6.20-21; Romə tián 6.3-11)

⁶ Á sèe, sē Zwezi-Kərisə ya á *Yuu-Tiu. Ku mù tē yurì, ku dān mē, sē á ya dē wá. ⁷ Á dān yana dē wá, ndē tíù nūnan nē zua tia dēn nətū. Á zīgā diàn, á ma kē á waa u nē wuuu, ndē ba nē kàrì aba nətū. Á kənə Yu lēēē zənzən mánjá mama. ⁸ Á cūa á tiàn nē, á dānà ká pa liù ggarì aba, u dugu dē yíá swlan sùràn, tē nē ba dēn jē. Swlan sùràn tēntē yì tē nan læzoni yofwamunan wa, dē luu wiən, tē nē jē diàn nē yuu wa, ku tē Zwezi-Kərisə con tē nan. ⁹ Ku tē mama míámíán Yu nē yì, mē ku mù nē Zwezi-Kərisə dē yì. ¹⁰ Yá á mù dē Zwezi-Kərisə dān nē vwə duən nē tē pìn, á dē jē wiən tē mama míámíán, tē nē wulə u con. U mù nē wulə wiən tē mama yuu wa, tē nē dē pàrì læzoni yuu wa.

¹¹ Á dē Zwezi-Kərisə nē vwə duən nē tē pìn, u li á yokukwunan tē mama, sē tē kúù dān ká ja diàn á yuu wa. U nē kwən aba nətū tē, yì ndē bara *goŋu nē. Yá ku dān nē tē ndē læzoni nē gwəŋə nətū, ku yì Zwezi-Kərisə tian tē yurì. ¹² Ba nē lægə aba níá tē wa, ku buri dē, ba gùrì aba, ndē Zwezi-Kərisə nē tūga ba ga gùrì wá. Yá ku tē kúù buri dē, á píí á twá u nē á bwin á nan tian wa. Ku pià ku swìn dē, á pìn cígá dē, Yu nē bwin Zwezi-Kərisə u li tian wa, yá u jē diàn, sē u bwin á dē. ¹³ Fuən nē, á mù yà yì ndē tūga nē, á cuna tē yurì. Ku súrì á nē tē Yu lià tē yurì. Yá síún nē, Yu píí u bwin á mù dē Zwezi-Kərisə, u ga fwa pubwanu nē yira. U kwən nē cuna tē mama, u li nē mù dē wá pwərə wa. ¹⁴ Ba paa Zwezi-Kərisə dagarū tē yuu wa. Ku mù nē pìn, sagi tē, ku nē buri dē, nē yì cuna lià, tē cùgù. Yu dān buri dē, sagi tēntē kúù ba dēn jē. Ku yì ndē ba paa ku dē Zwezi-Kərisə dagarū tē yuu wa. Yá síún nē, nē cuna tē mama dān zwēe. ¹⁵ Zwezi-Kərisə mù dí diàn wiən tē mama yuu wa, tē yà nē jē diàn læzoni yuu wa, dē wiən tē nē dē pàrì, u ga cùgù tē diàn mama. U ken cavira tē nē luu mama yáá con, ndē ba nē ta kúù ba dē, ba vaŋa ywəŋə.

(Romə tián 14.1-6, 17; Galasi tián 4.9-11; 1 Timote 4.1-8)

¹⁶ Ku mù tē yurì, á dānà ká sèe á pa liù cəgə aba, ku tē yurì, á nē dē, nē à yèé ku tē yurì, á nē nywìn. Á dānà ká pa liù li dīan u tūn u pa aba, sē tē ya á cànì á dē, nē à yèé, sē tē ya á sié dīan. ¹⁷ Yìèn tēntē kúù ba dēn jē. Tē yì ndē yiywara nē, ku yà nē buri cígá tē, ka nē biàn. Zwezi-Kərisə tētē nē yì cígá tēntē. ¹⁸ Á dānà ká pa lià tütùnì dē aba ku tē, á nē mē, sē á fwa tē yuu wa. Ba mù lià tēntē yáá kəni càn ba tiàn nē. Ba pìn dun *malukə nē, ba ga fwa ndē ba cuə ba tiàn tia, ku ga yì kunkun. Ba yáá swìn dē, Yu buri ba yoo ku tē, ku ga yì

kunkun. Tə sùràn təntə yi fwia sùràn, tə nə yi yənu, ku nə yi tutu. Ba pubuŋa tə yi ləzwəna pubuŋa. ¹⁹ Ba mù lià təntə də Zwezi-Kərisə kúu wà duən nə wve. U mù nə yi nə Yuu-Tiu, yá nə mù də u mù nə vwə duən nə, ndə yuu də yira nə vwə duən nə nətu. Zwezi-Kərisə pɪn nə vwa duən nə, nə tuŋa, ndə nandaran yirə yirə nə vwə duən nə, ku nədu mama ga jə ku tutuŋi. Yá yuu tə nə pɪn diàn tə mama nə, tə ga tuŋa tutuŋi nədu. U mù nə saŋa nəba, u pɪn nə vəli yáá wuuu Yu cwəŋə tə wa.

²⁰ Á yəə də, á twá Zwezi-Kərisə nə, á ti. Ku mù tə yɪrɪ, luu wiən, tə nə jə diàn, kúu ba diàn jə á yuu wa. Bèeèe dàh nə pɪn, á tə ma fwa, ndə á yi luu nə ti aba? Bèeèe nə pɪn á sèe culən tə, ba nə burɪ aba, ba wú: ²¹ «Á dàh ká ti ku tə, á dàh ká dɛ́ ku tə, á dàh ká dwen ku tə yɪrɪ!» ²² Culən təntə yi tə wulə wiən tə, ba nə ma tuŋa, tə ga cùgà yɪrɪ. Tə yi ləzoni ciɪci pubuŋa, ba ma kàrl aba. ²³ Wiən təntə yi ndə wubunja wiən nə, ba tətə nə zilí tə ba pubuŋa wa. Ba tətə dàh cwi ba tiàn tua, ba ga kəni ba tiàn cən wa. Culən təntə yi ndə tə jə dàh, yá tə ga yi tutu. Tə wàrl tə saŋa, sə lià tə li ba tiàn ba pùé yokukwɪnan fura tə wa.

Zwezi-Kərisə pɪn aba mu nədun

(Filipə tián 3.18-21; 1 Zwan 3.1-3; Efezə tián 5.3-8; 4.17-31)

3 Yu nə pɪn, á mù də Zwezi-*Kərisə pɪí á bwin á nan tian wa də duən. Ku mù tə yɪrɪ, á pɪan Yu sàh wiən tə fura ja aba. Mə Zwezi-Kərisə jəə lá nə, Yu jizən † vən nə. ² Á pɪan á pubuŋa tə ya wiən tə yuu wa, tə nə wulə Yu *sàh nə, ka dàh ká ya luu wiən yuu wa. ³ Á tu-ga də Zwezi-Kərisə. Yá Yu dàh twá də Zwezi-Kərisə, u ma pa aba mu nədun tə. Yá mu nədun təntə yi ku səgə Yu con. ⁴ Zwezi-Kərisə nə yi á mu cígá cígá. Dun don nə, u wá pɪí u ba u nan nə yíá yuu də u dun tə. Ku máhə tə wa, á də wá twá də wá á na dun.

⁵ Ku mù nə pɪn, á dàh mɛ, sə á li yokukwɪnan tə á bɪ-can wa, tə nə yi luu wiən, á pa tə nyu lá. Tə mù nə yi ka pəh duən vɛɛ vɛɛ, nə à yəə ka tun durən yìèn, nə à yəə ka cwàrl, nə à yəə ka pià pùé fura yokukwɪnan, nə à yəə ka pa lià duən wiən jə yimən tə pa aba. Á nə pɪn lià duən wiən jə yimən tə pa aba, ku burɪ də, á pɪn dun tə wiən təntə nə ndə wəŋwanan nə, á ga dugu Yu vən nə. ⁶ Mə yokukwɪnan təntə yɪrɪ nə, Yu luŋa wá zàn lià tə yuu wa, ba nə vi, sə ba zilí u nii tə. ⁷ Fuən tə nə, á də yà tuŋa yìèn təntə.

⁸ Síun nə, á də dàh duga yìèn təntə mama. Tə mù nə yi luŋa, də duŋi, də wuluŋu, də tjaŋa sùràn, də su-faran, tə nə naŋa á nii wa. ⁹ Á dàh ká kuni kunkun á kə duən nii nə. Á yi lià tə, á nə nan á yá á yua nədwan tə, də ku tutunɛ mama. ¹⁰ Yá síun nə, á dàh zua yua nədun wa. Yu nə pɪn aba yua nədun təntə. U mù nə kwen ku máhə mama, sə ku ya ndə u tətə mu tə nə, sə ku pa, á wànl á lwarɪ, u nə yi nətu zəni zəni. ¹¹ Ku mù tə yɪrɪ, pwɪa kúu təlɛ lià tə, ba nə ni Yu mu nədun tə, pwərə wa. *Zwifə-ba də *Gərekə-ba dàh jigə nədu. Lià tə, ba nə *goni bara, də ba tə nə ba bara goni də jigə nədu. Vərə tə, də lià tə, ba yíá nə wà purɪ, də ywəŋə tə, də lià tə, ba nə ti ba tiàn tə mama dàh yi nədu.

† Ka jəh pùé jizən vən nə yi dun bwálí.

Zwezi-Kərisə ciɪci dàh nə wulə ba mama yuu wa, u ga tuŋa ba liù mama bɪcan wa.

¹² Yu kúri aba, u pià, sə á ya Kərisə nə ti, u ga swə aba. Ku mù tə yɪrɪ, á pɪan á ja bɪcabwanu, sə á ya wuy-wanyɪna, sə á cú á tiàn tua, sə á ya bwàbwà, sə á ja pɪnú də. ¹³ Ku dàh nə yi á pɪna yìèn tə, tə nə tuŋa á pwərə wa. Á liù tə, u nə jə yoo də u don, sə á kwen ku, sə ku zwèe, ndə Zwezi-Kərisə nə kwen á cuna tə, u pa tə zwèe nətu. ¹⁴ Ku tə nə dwə tə mama nə yi, sə á sóni duən, sə ku pa á vwa duən nə, sə á yoo mama ga ya zəni. ¹⁵ Bɪcan síə tə Zwezi-Kərisə nə pɪn aba, wá tɪnɪ á pubuŋa mama. Yu kúri aba, sə á ya won nədu, sə á ja bɪcan síə təntə. Á dàh kəhə Yu lèeèe máhə mama.

¹⁶ Zwezi-Kərisə sugu tə də ku yozəŋə tə mama wá ya á pubuŋa wa. Á kàrà duən, sə á kwè duən də wubunja tə mama, á nə jə. Á kəhə Yu lèeèe də á waa mama, u pubwanu tə yɪrɪ. Á nuŋə gwan, də nuŋi, tə nə bwi Yu nə, də nuŋi tə mama, Yu-*Siŋu tə nə burɪ aba. ¹⁷ Won tə mama, á nə fwa, ku nə yi á nii sùràn, nə à yəə á tutunan wa, á fwa ku *Yuu-Tiu Zwezi yɪrɪ. Á kəhə nə nyuna Yu lèeèe, ku twá də nə Yuu-Tiu Zwezi.

Kərisə lià púlí nə mɛ, sə ku ya nətu

(Efezə tián 5.22-33; 6.1-9; 1 Piyerə 3.1-7; 2.18-25; Titə 2.9-10; 1 Timote 6.1-2)

¹⁸ Á mù kana tə, á liù mama mɛ, sə u sèe u barɪ nii, ndə u nə sèe *Yuu-Tiu nii nətu. ¹⁹ Á mù bara tə də, á swəné á kana tə, á dàh ká tun yanyuna də ba.

²⁰ Á mù bɪsɪná-ba, á zilé á ninə də á nyɪna nii yoo ma-ma wa. Mə ku mù nə poli nə Yuu-Tiu pùé nə. ²¹ Á mù bla nyɪna-ba də, á dàh ká fwa, á pa á bɪa tə luŋa zàn, sə ku gwàrl ba jìàn. ²² Á mù ywəŋə tə, á sià lià tə, ba nə yəə abə tə nii, yoo mama wa, luu ku tə wa. Á dàh ká zilí ba nii ba yíá wa ciɪci, sə ku dàh ká ya ndə á pià, sə ba bu á nə. Á tuŋa ba tutunan tə də á bɪcan mama, á nə zilí Yuu-Tiu tə yɪrɪ. ²³ Tutuŋi tə mama á dàh nə tuŋa, á tuŋa ku də á bɪcan mama. Á tuŋa ndə ku yi á tuŋa á pɪn Yuu-Tiu nə, ku tà lià nə, á tuŋa á pɪn. ²⁴ Á yəə də, ku yi Yuu-Tiu nə wá ŋwɪn aba. Á wá na á tori u con. Zwezi-*Kərisə nə yi Yuu-Tiu, yá ku ga yi u mù nə, á tuŋa á pɪn. ²⁵ Liù tə, u nə tuŋa lwant, Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə wá ŋwɪn u lwanɪ tə ŋwírán u pa wá. Yá liù ma-ma bá doni n don də.

4 Á mù lià tə, á nə yəə ywəŋə tə, á jana ba də cígá, ndə ku nə mɛ nətu. Á lie á tiàn də, á də jə Yuu-Tiu u nə wulə Yu *sàh nə.

Sagi tə yíguré sùràn

(Efezə tián 6.18-20; 5.14-17)

² Á nə jùnɪ Yu, sə á ja pɪnú wuuu, á dàh ká pɪí á kə á kwa. Á kəhə Yu lèeèe də yawala máhə mama. ³ Á jùnə Yu á pa nəba, sə u pa nə na cwəŋə, nə ma swɪn u sugu tə, sə nə burɪ Zwezi-*Kərisə cígá tə, ka nə sègə, lià nə. Mə ku mù yɪrɪ nə, ba vwa nə də banzala. ⁴ Á tə jùnə Yu á pa nə, sə à wànl à swɪn u sugu tə à burɪ nəpon nəpon, ndə ku nə mɛ, sə à swɪn nətu.

⁵ Á pɪan á ja wubunja lià tə, ba nə wà ba waa ken Zwezi-Kərisə nə, yáá con. Yu nə pɪn aba máhə nəzəŋu

mama, sə á tì ku á ma tun ku tə nə mə, sə á tun. ⁶ Á pian á nii sùràn ya ywání, tə ga ja fura máńá mama. Ba nə bwe aba, sə á yəni á nə mə, sə á le nətu.

(Efeza tián 6.21-22; Filemon 22-25)

⁷ À plà, sə à tun Tiswikə, u nə yi nə nubiswəne, á con. U yi liù tə, u nə tuŋa Zwezi-Kərisə tutuŋi tə də, də pùé nədu. À də u mù mə nə tuŋa *Yuu-Tiu tutuŋi tə duən nə. Máńá tə, u nə wá bà á con, u wá biri aba won tə mama, à nə wulə ku wa. ⁸ Mə ku mù yiri nə, à tun wá á con, sə u pa á yəni, nə nə yi nətu, sə u ga zùri á bicanl də. ⁹ Á tun u mù də Onezimə, u nə yi nə nubiswəne, sə ba kwé duən. Onezimə də yi liù tə, u nə twá Zwezi-Kərisə nə də pùé nədu. U yi á mù wa liù. Ba lià bələ təntə dàń wá swìn yoo tə mama, ku nə wulə yəbə, ba biri aba.

¹⁰ Arisətarəkə, à mù də wá nə wulə bàń diè tə wa, jùnì aba. Marəkə, u nə yi Barənbasə nubiu tə, də jùnì aba. À dí yáá à swìn u yoo á con. Máńá tə, u dàń nə twi á con, sə á ja wá zəni. ¹¹ Zwezi, u yiri don nə yi Zwisətisə tə, də jùnì aba. Mə ba mù lià batwa təntə cici nə yi *Zwifə-ba, à mù də ba mù nə tuŋa Yuu pàri

tutuŋi tə. Ba zùri à bican zənzən. ¹² Epafərasə, u də nə yi á mù wa liù, jùnì aba. U yi Zwezi-Kərisə tütùnù tə, u nə jùnì Yuu zənzən máńá mama, u pin aba. U lòri Yuu, sə u pa á ya lià tə, Yuu yìèn tə nə bɪga á yuu wa, á ga zɪga zəni á ma tuŋa Yuu fura, máńá mama. ¹³ À tətə wàá à biri nətu tə, u nə tuŋa zənzən, u pin á mù, də Lawodise tián, də Yerapolisə tián nə. ¹⁴ Nə nubiswəne dɪmuturu Likə də Demasə də jùnì aba.

¹⁵ Á jùnà Kərisə lià tə mama, ba nə wulə Lawodise nə á pa nə. Á jùnà Ninfa də Kərisə lià tə, ba nə yáá jərí duən u diè wa, á pa nə. ¹⁶ Máńá tə, á nə kàri sagi ku tə, á zwèe, sə á pa ku va ku pa Lawodise Kərisə lià púlí tə də nə, sə ba də kàri ku. Ku kwa nə, sə á də kúù lwàń, á jon à sagi tə don tə Lawodise tián con, á kàri. ¹⁷ Á swìán Arəswipə con, sə u kə u yíá lá, u tun tutuŋi tə, Yuu-Tiu nə pin wá, u pa ku zwèe.

¹⁸ À mù Polə tətə nə púpúní bwálí ku tə wa də à jun à ma jùnì aba. Á dàná ká swèéé də, ba vwa nə də banzala. Yuu nə wá fwa pubwanu á yura.

1 Tesalonikè tián

Tesalonikè tián tǎntǎn sagi tǎ yuu wa sugu

Lìu tǎ, u nǎ púpúní sagi ku tǎ

Ku yi *tuntunu Polǎ nǎ púpúní ku.

Lìà tǎ nǎ, Polǎ nǎ púpúní

Sagi ku yi tǎntǎn sagi tǎ, Polǎ nǎ púpúní u pa *Kǎrisǎ lìà tǎ nǎ, ba nǎ wulǎ Tesalonikè nǎ. Tesalonikè yi ku wulǎ Masedwanǎ nagwanaa tǎ wa.

Sagi tǎ wa sugu

Nǎhǎ ku tǎ yurǎ, Polǎ nǎ púpúní ba nǎ: Polǎ nǎ dǐga *Kǎrisǎ lìà púlí tǎntǎ dǎh Tesalonikè nǎ. Yá u dǎh yà mǎ, sǎ u dǎri u jén *Zwifǎ-ba duǎn yáá nǎ, ba nǎ wà u kǎrà tǎ sǎe, ba ga zǐga u nǎ. Polǎ dǎh púpúní sagi ku tǎ, u pa Kǎrisǎ lìà púlí tǎ nǎ, sǎ ku pa u tutuŋi tǎ kwǎn ku tun ku va yáá wuuu.

Polǎ pià u burǎ dǎ, u pùé poli, yoo mama nǎ vǎli zǎni, Kǎrisǎ lìà púlí nǎdun tǎntǎ wa yurǎ. Polǎ bwǎ ba nǎ, ba nǎ vǎli yáá tǎ yurǎ, u dǎh ga dǎŋa ba jìlǎn, sǎ ba tǎ kwǎn ba tun ku ba doni nǎtu. Ba cígá yà dǎnì *Yuu-Tiu Zwezi-Kǎrisǎ túrí tǎ. Yá twara yà jǎ Kǎrisǎ lìà tǎ duǎn, ba duǎn yà nǎ ti dǎ Yuu-Tiu tǎ wà twi tǎ yurǎ. Polǎ pià, sǎ u burǎ ba tǐga tǎntǎ yoo nǎ wá ya nǎtǎ.

Polǎ jùnì Kǎrisǎ lìà tǎ Tesalonikè nǎ

1 À mù Polǎ dǎ Silǎven dǎ Timote nǎ púpúní nǎ pǎn *Kǎrisǎ lìà púlí tǎ nǎ, ku nǎ wulǎ Tesalonikè nǎ. Ku púlí tǎntǎ dǎ nyǎna Yuu dǎ *Yuu-Tiu Zwezi-Kǎrisǎ nǎ vwǎ duǎn nǎ. Yuu nǎ wá fwa pubwanu á yurǎ, u ga pa aba bǐcan síá.

Nǎtu tǎ Tesalonikè lìà nǎ ken ba waa Zwezi nǎ
(Filipǎ tián 1.3-6; Kolosǎ tián 1.3-8; 1 Tesalonikè tián 2.13-14)

² Nǎ yǐjuntǎ mama wa, nǎ yáá lòrì Yuu nǎ pǎn aba, na ga kǎni Yuu lǎeǎe máŋá mama, á mama yurǎ. ³ Nǎ yáá líí á yoo máŋá mama, nǎ nyǎna Yuu yáá con. Nǎ líí nǎ tiǎn tutuŋi tǎ, á nǎ keni á waa Zwezi nǎ, wuuu á ma tun. Nǎ líí nǎ tiǎn dǎ ku tǎ á sonu, tǎ nǎ tuŋa dǎ, á nǎ zǐga dǎn yala tǎ wa, á nǎ jǎ nǎ *Yuu-Tiu Zwezi-Kǎrisǎ con. ⁴ Nǎ nubǎ-ba, nǎ yǎé dǎ, Yuu sóní aba. U kúrì aba, sǎ á ya u mù lìà. ⁵ Nǎ swǎn suywǎŋú tǎ nǎ burǎ aba. Ku tà dǎ nii sùrǎn cíci, ku yǎn dǎ Yuu dǎn tǎ dǎ Yuu-*Sǐŋu tǎ tutuŋi tǎ. Yá nǎ yà ba bǎeé dǎ, suywǎŋú tǎ yi cígá. Á yǎé nǎ nǎ jǎn nǎ tiǎn nǎtu, nǎ ja yà á tǎtǎŋi wa, sǎ nǎ ma san aba. ⁶ Ku mù nǎ pǎn, á yi ndǎ nǎ mù dǎ Yuu-Tiu nǎ yi nǎtu. Á dí cǎn zǎnzǎn, á ma jon Yuu sugu tǎ. Yuu-Sǐŋu tǎ nǎ pǎn aba pupwǎn. ⁷ Yuu-Tiu sugu tǎ zǐgǎ á con, ku ma yí Masedwanǎ nagwanaa dǎ Akayi nagwanaa. Ku nǎtu dǎh pǎn á jǐ lìà tǎ, Masedwanǎ dǎ Akayi Kǎrisǎ lìà tǎ mama nǎ mǎ, sǎ ba jǐ ndǎ á nǎ. Ku tǎ

nǎ súrì lá, ba swǎn nǎtu tǎ, á nǎ keni á waa Yuu nǎ, bwǎlí mama nǎ. Ku mù nǎ pǎn, nǎ mù con, ku ba dǎh jǎ, sǎ nǎ kúú swǎn ka yoo. ⁹ Lìà tǎ mama yáá swǎn nǎ yoo. Ba maŋa nǎtu tǎ, á nǎ sǎe á ja nǎba, máŋá tǎ wa, nǎ nǎ twi á con. Ba maŋa nǎtu tǎ, á nǎ lwǎh pubuŋi á bà Yuu con, ku pa á sǎe á dugu woŋwanan, sǎ á ga tun á pa Yuu nǎ. Yuu tǎntǎ nǎ wulǎ mu wa, u ga yi cígá. ¹⁰ Yá á dǎh dǎnì dǎ, u biú Zwezi tǎ, u pií u bwǎn u zǐn tiǎn wa, pií u naŋa yǎ u biǎn. U mù Zwezi tǎ nǎ jon nǎba Yuu bǎrà tǎ wa, ku nǎ biǎn.

Tutuŋi tǎ, Polǎ nǎ tun, Tesalonikè nǎ yoo

(Tutunan 20.18-21, 31-35; 2 Korǎntǎ tián 4.1-2, 5; 6.3-10; 12.12-15)

2 Nǎ nubǎ-ba, á tǎtǎ yǎé ku zǎni dǎ, nǎ nǎ twi á con tǎ, ku wà tutu yǎn. ² Á yǎni dǎ, nǎ dí cǎn dǎ ba fǐfǐn nǎba Filipǎ nǎ, ku tǎ wà dǎn. Ku kwa nǎ, nǎ nyǎna Yuu pǎn fǎn kúú ba nǎba jǎ, sǎ nǎ swǎn suywǎŋú tǎ, nǎ burǎ aba dǎ, yǐhǎn nǎ swǎ tǎ zǐga, sǎ tǎ cí ku yáá nǎ dǎ. ³ Nǎ kwǐè tǎ, nǎ nǎ kwè lìà tǎ nǎ wà kunkun, nǎ à yǎé pubunkukwǎn sùrǎn, nǎ twá nǎ ma kwè ba. Yá nǎ wà sírí ken, sǎ nǎ pa ba jén. ⁴ Yuu dǎh nǎ ni dǎ, nǎ mǎ, sǎ u pa nǎba suywǎŋú tǎ, u ma pa ku nǎba. Ku mù nǎ pǎn, nǎ dǎh nǎ swǎn ku tà, sǎ nǎ ma poli lǎzoni pwǐí, ku ya, sǎ nǎ ma poli Yuu pùé. U mù nǎ yǎé nǎ pubuŋi tǎ dǎh, nǎ lù nǎtu. ⁵ Ndǎ á nǎ yǎé ku nǎtu, nǎ tǎ wà gǐgara sùrǎn swǎn á con mama, nǎ ga tǎ wà sùrǎn swǎn, sǎ nǎ ma pià sǎbǎ. Yuu yǎé yoo tǎntǎ zǎni. ⁶ Nǎ wà pià, sǎ nǎ na dun lǎzoni yáá con, ku nǎ yi á mù yáá con, nǎ à yǎé

ba duən yáá con. Yá nà yà ga nà ya Zwezi-**Kərisə* **tun-*tuna tə, nà yà wàá diàn nà dé á yuu wa. ⁷ Ku ga wà nətu yin. Nə waa yin bwàni á yuu wa máńá tə wa, nà nə yin á con, ndə nuu nà ywàńá u bia yuu nətu. ⁸ Nə wubwanu təntə nə pın nə wà sóńí, sə nə swın Yıı suy-wáńú tə cıci nə bırı aba. Nə sóńí də, ku nə yi tian də, sə nə sèe nə ti á yırı. Ku nətu tə bırı də, á yoo cà ku pa nəba. ⁹ Nə nubia-ba, á dāń wàá á tián á líí tutuncaran tə, nə nə yáá tun, də gwaru tə ku nə yáá yí nəba yoo. Nə yáá tun tutun də yıcau, sə ku pa nə dān ká ya á liù mama yuu zıı. Yá nə swın Yıı suywáńú tə nə bırı aba.

¹⁰ Nə yin də á mù là tə, á nə keni á waa Zwezi nə wuu, nə bırı aba də, nə yi là tə, ba nə yi Yıı nə ti, nə yi cígá tián Yıı yáá con. Yoo mama yà təlél nə yuu wa, liù nə wáá nə nii nə u caga ku yırı. Á mù nı ku tə, nə nə yin, Yıı də ga na ku. ¹¹ Á yəé də, ku tə, nə nə tun də á liù mama, ku ya ndə nyuna də u bia nə. ¹² Nə kwè aba, nə pa á bıcanı zıri. Nə zıgı diàn nə lōri aba, sə á yà là tə, á nə mē, də Yıı kúri aba, sə á twá á ya u pəri tə wa, də u dun tə wa.

(1 Tesalonikè tián 1.6-10; 2 Tesalonikè tián 1.4-5)

¹³ Nə nə swın Yıı sugu tə á con, á ken á waa ku nə ndə Yıı sugu nə. Á wà ku cígá pın ndə ləzoni sugu nə. Ku cígá ga ya Yıı sugu tə, ku nə tıńa á mù là tə, á nə ken á waa Zwezi nə bıcanı wa. Ku mù nə pın, nə keni Yıı lèèèe wuu. ¹⁴ Nə nubia-ba, á də yi ndə Kərisə là púlél tə nə yi nətu, tə nə wulə **Zwide* nagwanaa wa, tə də Zwezi-Kərisə nə vwə duən yıra. Ku mù nə pın, á tətə dwíí tián tə ma kə càn á nə, ndə **Zwifə*-ba də nə ken càn ba nə nətu. ¹⁵ Mə ba mù nə gua **Yuu-Tiu* Zwezi də Yıı nii **sùsùnà* tə, ba ga fıfun nəba. Ba mù ba Yıı pùé poli, ba ga ya liù mama duńu. ¹⁶ Ba mù nə keni diàn ba cı nə nə, sə nə dān ká swın Yıı sugu tə nə bırı là tə, ba nə tə Zwifə-ba, sə ku jon ba ba cuna tə wa. Ba fwa nətu, ba ma súrı ba cuna tə wuu. Yıı bürà tə dāń twı ku ja ba, də máńá don wa.

Polə swə, sə u pií u va Tesalonikə

(Romə tián 1.9-13; Tutunan 17.14-16; 14.22)

¹⁷ Nə nubia-ba, nə mù də á mù pwèe nə yá duən, máńá mancın wa. Nə kúú təlél duən nə, yá nə bıcanı ga tə buńa á yoo wuu. Á fıra jun nəba zənzən! Yá nə yà sóńí, sə nə pií nə na aba nə yíá wa. Ku mù nə pın, nə dāń ma bıbarı, sə ku yoo təntə wàńı ku tun. ¹⁸ Nə yà pià, sə nə pií nə bà á con. Á mù Polə dédédén, sə à bà á con, ku nē cé duən, yá **Sıtana* cı nə yáá nə, ku wà wàńı. ¹⁹ Nə jə yala nə wulə pupwən wa á yırı. Máńá tə wa, nə **Yuu-Tiu* nə wá pií u bà, á wá ya ndə dun yupuu nə, u nə wá pa nəba. ²⁰ Á mù cígá nə ya nə dun də nə pupwən.

3 Nə dān wuu nə ga, nə kúú wàri nə dāni. Nə nı də nə mē, sə nə ya Atenə wa yəbə cıci. ² Ku mù nə pın, nə ma tun Timote á con. U yi nə nubiu Kərisə yırı, u nə tıńa u pın Yıı nə. U də swın Zwezi-Kərisə suy-wáńú tə u bırı. Nə tun wá á con, sə u bà u kwè aba u pa á zıgı diàn, sə á kə á waa Zwezi nə wuu. ³ Nə pià, sə á liù mama dān ká dugu Yıı cwəńə tə, càn zənzən tə yırı, nə nə wulə tə wa. Á tətə yəé də, ku yoo təntə mē,

sə ku tun nə mù là tə yıra, Yıı nə kúri. ⁴ Máńá tə wa, nə nə yin á con, nə yà dí yáá nə swın á con də, ba wá kə càn zənzən nə nə. Á də yəé də, ku mù máńá təntə dāń nə yí. ⁵ Á dāń nə kúú wàri à pıńı, à dāni á yoo wa. Ku mù nə pın, à ma tun Timote á con. Á tun wá, sə u bà, u na nətu tə, á tə nə keni á waa Zwezi nə wuu. Fən yà jə nə də, **Sıtana* nə wá bà u dédédén aba, sə u yıgı aba u pa á tun yokukwıun. Də ku nə jigə nətu, u wá pa nə tutuńı tə mama jı tutu.

⁶ Sıún nə, Timote pií u nan á con, u bà nə con. U swın u bırı nəba də, yièn tə mama ziən á con. U swın də, á keni á waa Zwezi nə wuu. U bırı nəba, nətu á nə sonu də, nətu tə á nə tə líí nə yoo zəni zəni máńá mama. U bırı nəba, nətu tə, á nə pià, sə á pií á na nəba, ndə nə də nə pià, sə nə na aba nətu. ⁷ Nə nubia-ba, ku mù dāń nə pın, nə wuwalı tə mama wa, də nə càn zənzən tə mama wa, nə bıcanı zıri, də á nə ken á waa Zwezi nə. ⁸ Á zıga diàn **Yuu-Tiu* nyiən tə wa. Ku mù nə pın sıún nə, nə mu kúú pií ku sińə cígá cígá. ⁹ Bèèèe won nə, nə wá tun, nə ma kə Yıı lèèèe á yırı? Nə wàri nə nyuna Yıı lèèèe nə kəni nə zwèe, pupwən tə yırı, nə nə jə á yuu wa Yıı yáá con. ¹⁰ Tutun də yıcau mama, nə yáá lōri Yıı cígá cígá, sə u pa nəba cwəńə, sə nə pií nə na aba nə yíá wa. Nə pià nə súrı won tə, ku tə nə mùri aba, á nə keni á waa Zwezi nə, yoo wa.

¹¹ Nə nyuna Yıı tətə, də nə **Yuu-Tiu* nə wá kwen cwəńə, sə nə wàńı nə bà nə na aba. ¹² **Yuu-Tiu* wá pa á sonu tə, á nə swə duən tə súrı wuu. Yá, sə ku sonu tə wàńı ku yí là tə duən tə mama, ndə nə sonu tə yiri tə nə, nə nə swə aba. ¹³ **Yuu-Tiu* nə wá pa á zıgı diàn. U wá pa, á ya u là tə u nə ti, cuna dān ká ya á yuu wa, liù nə wá cəgə aba ku yırı, ba nə wá caga á nii nə tə yırı, nə nyuna Yıı yáá con ku máńá tə wa, nə **Yuu-Tiu* Zwezi nə wá pií u bà də là tə mama, ba nə yi Kərisə nə ti.

Nətu tə Yıı nə swə, sə u là ya yoo

(1 Piyerə 1.14-16, 22; 4.1-5; 1 Korəntə tián 6.13-20)

4 Nə nubia-ba, ku tə nə nə kúú wá swın, nə súrı lá, nə bırı aba nətu tə, á nə mē, sə á ya, sə ku poli Yıı pùé. Á cígá twá ku nii nə. Nə dāń tə lōri aba pwəpwə, nə ga kwè aba də **Yuu-Tiu* Zwezi yırı tə, sə á tə tun ku, á doni nətən. ² Á yəé kwıè tə, **Yuu-Tiu* Zwezi nə pın, nə ma kwè aba. ³ Ku tə Yıı nə pià, ku mù nə yi, sə á yà là tə, u nə yá á tián míámıán Yıı jıàn wa. U pià, sə á cı á tián nə, á dānà ká pəni duən nə vε vε. ⁴ U pià, sə á liù mama lwarı, u nə mē, sə u ja u tián nətu, u ma swe u kan, sə ku bırı də u yi Yıı nə ti, ndə liù tə, u nə Yıı tə nə mē, sə zılé ga ya ku wa. ⁵ Á dānà ká twá á pùé yokukwıunan fıra tə nə, ndə liù tə nə, u nə yəri Yıı, nə yáá fwa nətu. ⁶ Ku mù yoo təntə wa, sə liù mama dān ká fwa yoo tə, ku nə wà mē u don yıra u nə yi u nubiu **Kərisə* yırı. U wà mē, sə u cùgù u yièn. Nə dí yáá nə swın ku yoo tə á con cígá cígá, nə tún lá. **Yuu-Tiu* wá kə càn là tə nə, ba nə tıńa tə yolwana təntə. ⁷ Á yəé də, Yıı wà nəba kúri, sə nə tún durən yièn. U kúri nəba, sə nə yà là tə, nə nə yá nə tián míámıán. ⁸ Ku mù nə pın, liù tə, u nə vıga kàrà ku tə, ku ya Yıı nə u vıga. Ku tà ləzwənə nə u vıga. Yá Yıı nə pın aba u **Sıńu* tə.

⁹ Ku nè yi nètu tē, á nè mē, sē á sóní duən yoo wa, ku kúù ba dèh jē, sē nè púpúní ku nè burí aba. Yu tētē nè dí yáá u burí aba nètu, á nè mē, sē á sóní duən. ¹⁰ Mē ku mù sonu tētē nè, á swē lià tē mama, ba nè yi à nubia Kərisə yurí, ba nè wulə Masedwanə nagwanaa tē mama wa. Nə nubia-ba, nè tē lòrì aba, sē á tun ku, á doni nətən. ¹¹ Á kəni dlàn, sē á ya duən nè dē sié, sē á liù mama ywàh u tētē tutunan yuu, sē á tētē nè tun dē á tētē jìàn, á ma plà á nii wodiu, ndə nè nè burí ku aba nètu. ¹² Ku nètu tē nè wá pa lià tē, ba nè tà Kərisə lià zilí aba. Yá á kúù ba ya liù mama yuu zll.

Ka píi ka bwin ka nan tian wa yoo

(1 Korəntè tián 15.19-58)

¹³ Nə nubia-ba, nè plà, sē á lwarí cígá tē, ka nè wulə lià tē, ba nè tuga tē yoo wa. Ku nètu wá pa, á dàh ká ya pucuni wa, ndə lià duən nè, ba nè ba yala jē, dē ba wá ya dē Yu. ¹⁴ Nə pín cígá dē, Zwezi tuga, u píi u bwin u nan tian wa. Yá mē nètu tētē nè, Yu wá bwin tuga tē, ba nè keni ba waa Zwezi nè, u súrí Zwezi nè.

¹⁵ Á nəhə ku tē, *Yuu-Tiu nè kàrì nəba, nè nè plà, nè swìn nè burí aba. Ku mù nè yi, mánjá tē wa, Yuu-Tiu nè wá píi u bà, nè mù lià tē, nè nè tē wà ti tē, nè bá dé tuga tē yáá. ¹⁶ Yu wá pa nii. *Maliké più tē wá swìn dē kori nəfaru. Ba wá wúrí Yu nabwana. Ku mánjá tē wa, Yuu-Tiu tētē wá nan Yu nè u cú. Yá *Kərisə lià tē, ba nè tuga, wá dí yáá ba bwin ba nan tuga wa. ¹⁷ Ku kwa nè, nè mù lià tē, nè nè wulə mu wa, nè dàh wá zàn, nè twá ba nè. Nə wá dī bakwan tē wa, nè jérí Yuu-Tiu lanworu tē wa. Yá nè dàh wá ya dē Yuu-Tiu mánjá mama wuu. ¹⁸ Á twá sùràn tē tē nè, á ma zùrì duən bicanu.

Ka kə sírí mánjá mama, ka dàn Zwezi yoo

(Matíə 24.36-51; Likə 12.35-40; 21.34-36; Romə tián 13.11-14)

5 Nə nubia-ba, ku kúù ba dèh jē, sē ba púpúní ba pa aba, sē á lwarí mánjá tē dē dun tē, nè *Yuu-Tiu nè wá píi u bà. ² Á tētē yèé ku zəni dē, Yuu-Tiu túrí dun tē wá ya, ndə nwlàn nè yáá nū, titun nè mánjá tē wa, ba nè ba u yoo buŋa. ³ Mánjá tē wa, ləzoni nè wá swìn, ba wú: «Luu zùrì! Yolwan kúù bá bà». Mē ku mánjá tē wa, nè ba wá cùgù míámíán naa nədu. Ku wá dī ba yuu, ndə kan pùé nè yáá yi nètu, u lurí mánjá wa. Yá ba liù mama bá jén. ⁴ Nə nubia-ba, á mù tà yikunu wa lià, sē ku dun tētē ma twi ku dī á yuu ndə nwlàn nè. ⁵ Á mù mama yi poni lià, á yi yucau lià. Nə tà yikunu lià, nè yi poni lià. ⁶ Ku mù yurí nè, nè mù dànà ká dwèe, ndə lià duən nè. Nə mù kúù wà mē, sē nè dwèe, sē nè ya lià tē, nè nè buŋa zəni. ⁷ Mē titun nè nè, lià yáá dwèe. Mē

titun nè nè, lià yáá nyu swana ba sú. ⁸ Nə mù lià tē, nè nè yi yucau lià, nè mē, sē nè ya lià tē, nè nè buŋa zəni. Nə mē, sē nè kəni nè waa Zwezi nè wuuu, nè ga sóní lià tē, ku mù nè wá ya ndə pamana lugu gànù nè, nè nè zua. Nə ga jē yala dē Yu wá jon nəba nè cuna tē wa. Nə ti yala tētē nè, ma fwa ndə pamana lugu yupuu nè. ⁹ Yu nè kúrí nəba, sē u twá dē nè *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə, u jon nəba. U wà nəba kúrí, sē u cùgù nəba dē u luŋa tē, tē nè dáá zənzən. ¹⁰ Ku mù yurí nè, Zwezi-Kərisə tuga nè yurí, sē nè vwə nè tiàn u nè ma ya mu wa, dē nè nè tuga, nè à yèé dē nè mu nè wulə mánjá tē wa, u nè wá bà. ¹¹ Ku mù yurí nè, sē á dàn duən jìàn, sē á san duən nè, ndə nètu tē á nè dí yáá, á tunja ku.

Sagí tē yígúré sùràn

(Ebərə-ba 13.7, 17, 20-21; Galasí tián 6.1-2; Romə tián 12.17-21; 1 Korəntè tián 1.8-9)

¹² Nə nubia-ba, nè lòrì aba, sē á zilí lià tē, ba nè tunja á pwərə wa. Ba mù lià tē *Yuu-Tiu nè tún, sē ba ywàh á yuu wa, sē ba kwè aba. ¹³ Á zilé ba zənzən, sē á sóní ba ba tutunja tē yurí, ba nè tunja. Á plan bican sié ya á pwərə wa.

¹⁴ Nə nubia-ba, nè kwè aba, sē á caga yayinyina tē nii nè, sē á zùrì ba tē, fən nè jē ba jìàn. Á saŋa labwana tē nè, á jana pínú ba mama yoo wa. ¹⁵ Á cúa á tiàn nè, sē liù mama dàn ká tun lwaní, u ma nwlín lwaní. Mánjá mama, sē á tun zəni duən yura dē ləzoni tē mama yura.

¹⁶ Dun mama, sē á ya pupwən wa. ¹⁷ Á jùná Yu mánjá mama, á dànà ká yá. ¹⁸ Á kəni Yu lèèèe won mama wa. Yu nè swə ku nètu tē, á nè vwə *Kərisə yura tē yurí.

¹⁹ Á dànà ká cì Yu-*Siŋu tē tutunja yáá nè. ²⁰ Yu yáá twá u nii *sùsùnù nè, u kàrì aba. Á dànà ká mun kàrà tētē. ²¹ Yoo mama wa, sē á dí yáá á ywàh ku wa, á kúrí ku tē, ku nè zìən, á li á pa á tiàn nè. ²² Yoo mama wa, cúa á tiàn nè dē lwaní yiri mama.

²³ Yu tē, u nè pín bican sié pa, sē á ya u mù nyiən míámíán. U mù nè wá cì, sē á tētē mama, dē á pubuŋa tē, dē á jèré tē, dē á yura tē dàn ká ja lwaní, ba nè wá swìn tē yoo, dun tē nè nè Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nè wá píi u bà. ²⁴ Yu kúrí aba. Yá u mù ga nè yi pùé nədu. Yá u mù nè wá tun ku yoo tētē.

²⁵ Nə nubia-ba, á jùná Yu dē á pa nəba. ²⁶ Á jùná lià tē duən tē mama, ba nè yi á nubia Kərisə yurí, dē zilé zənzən dē sonu, ndə Kərisə lià nè mē, sē ba fwa nètu. ²⁷ Á lòrì aba pwəpwə dē Yuu-Tiu yurí tē, sē á kàrì sagí ku tē lià tē mama yáá con, ba nè yi nubia Kərisə yurí. ²⁸ Nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nè wá fwa pubwanu á yura.

swìn á con dæ, ku yi næ mù nii sugu næ, á dànà ká sèe ku. Næ à yèé tətə ba næ pɪn aba sagɪ, ba ga bɪrɪ dæ, ku sagɪ təntə nan næ mù con, á dànà ká sèe ku. ³ Á dànà ká sèe, sə liù mama twá yoo nædu tətə næ, u ma gɪgarɪ aba u dugu. Mánǵá tə, ku dɪn təntə næ biàn, sə ku yí, ku mɛ, sə lià zənzən ba næ ken nii nædu, ba vɪ Yu *nii ya luu wa. Yá cuna liù wá bɪrɪ u tiàn luu wa. Mæ u mù cuna liù təntə næ, Yu li u tún vàn næ, sə u cùgù. ⁴ Ku bæ təntə næ wá zɪgɪ won tə mama næ, læzoni næ boŋə «Yu», næ à yèé ba næ pɪn dun ku. U wá bún dæ, u dwə tə mama. Yá u wá zu Yu *diè tə tətə wa, u jəh lá. U ja u tiàn, u ma jì Yu.

⁵ Á lie á tiàn dæ, à dí yáá à swìn ku yoo təntə á con, mánǵá tə wa, à næ yɪn dæ aba. ⁶ Síún næ, á yèé ku tə næ cɪgá yìèn təntə yáá næ, sə tə tun. Tə wá tun, dæ tə mánǵá næ yí. ⁷ Cuna liù tə mù dí yáá, u wulə u tuŋa diàn tutunan, tə næ sègè. Ku dàh ga, sə won tə, ku næ cɪgá u yáá næ, kèen ku yá bwálí næ. ⁸ Ku mánǵá təntə wa, cuna liù tə dàh wá bɪrɪ u tiàn. Yá Yuu-Tiu Zwezi dàh wá gu wá dæ u nii voo. U wá cùgù wá dæ diàn tə, u næ wá ja bà. ⁹ *Sɪtana diàn tə næ wá pa cuna liù tə bà. Liù təntə wá fwa kunkun yomulan yiri mama, dæ kunkun mumɪnan, dæ kunkun yogwaran. ¹⁰ U wá twá kunkun yìèn næ, u ma tun lwanɪ yiri mama. U wá ja tə, u ma gɪgarɪ lià tə, ba næ jén míámíán Yu yáá con, ba vɪga, sə ba sóní cɪgá tə, ka næ wá jon ba, ba cuna tə wa yɪrɪ. ¹¹ Ku mù næ pɪn, Yu ma tun diàn ba con, tə næ wá pa, ba jén, sə ba pa cɪgá kunkun tə næ. ¹² Ku yi nætu, sə ku pa Yu bùrɪ lià tə mama bùrà, ba næ wá cɪgá tə sèe, ba næ sóní, sə ba tun kunkun yìèn tə, sə u cùgù ba.

Yu kúrí aba, sə u jon aba á cuna wa
(1 Piyeɾə 1.3-9; 5.10-11)

¹³ Næ nubɪa-ba, *Yuu-Tiu sóní á mù zənzən. Næ mù con næ, næ næ mɛ, sə næ kə Yu læeèe, mánǵá mama á yɪrɪ. Yu næ kúrí aba, luu jɪju mama wa, sə u jon aba á cuna wa. U twá u *Sɪŋu tə næ, dæ á næ sèe cɪgá tə næ, u pa á jì u nyiən. ¹⁴ Mæ ku mù yɪrɪ næ, Yu twá dæ suywánǵu tə, næ næ swìn á con, u ma kúrí aba. U pià, sə á dæ na tori næ Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə dun tə wa.

¹⁵ Næ nubɪa-ba, ku mù tə yɪrɪ, á zɪga diàn, sə á ja kàrɪ tə, næ næ kàrɪ aba, á pa á tiàn næ. Ku næ yi kàrà tə, næ næ swìn á con dæ nii, næ à yèé kàrà tə, næ næ púpúní næ pa aba, sə á ja tə mɛ. ¹⁶ Næ Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə tətə dæ næ nyuna Yu sóní næba. U fwa pubwanu næ yɪra, u pa næ bɪcanɪ zùrɪ mánǵá mama, ku næ ba zwèe. Yá næ ga jə yala, tə næ zìen. ¹⁷ Ba mù næ wá zùrɪ á bɪcanɪ. Ba mù næ wá pa, á zɪgɪ diàn á ga fwa won tə mama, ku næ zìen, á tutunan dæ á sùràn wa.

Á lòrɪ Yu, á pa nəba
(Romə tián 15.30-32)

³ Næ nubɪa-ba, ku tə, næ næ wá swìn næ ma gúrí, á dàh lòrɪ Yu á pa nəba. Á lòrɪ Yu, sə *Yuu-Tiu sugu tə wàní ku sú tia tə mama, sə ku na dun, ndə ku næ jə dun á con nətu. ² Á tə lòrɪ Yu, á pa nəba, sə u jon nəba læzwənkukwɪnan, dæ læzwənwulunyɪna ba jìàn wa. Ku cɪgá mama wa, ku tà lià tə mama, næ ken ba waa Zwezi næ. ³ Yuu-Tiu mù yi pùé nædu tíú. U mù næ wá pa á zɪgɪ diàn, u ga cì á næ dæ *Sɪtana. ⁴ Á fwa ku tə, næ næ pɪn aba nii, sə á fwa, á ga tə wá fwa ku. Yuu-Tiu pɪn næ jə á diàn ku yoo tə wa. ⁵ Næ Yuu-Tiu næ wá pa á sóní Yu á bɪcanɪ wa, sə á píní á dàn Zwezi-*Kərisə.

Ka tun tutuŋɪ næ zìen yoo
(1 Tesalonikè tián 2.9-10; 4.11-12)

⁶ Næ nubɪa-ba, næ pɪn aba nii ku tə dæ næ *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə yɪrɪ tə. Á pwíá á tiàn á ya yɪŋuɪ dæ liù tə mama, u næ yi næ nubiu Kərisə yɪrɪ, u næ ya yayɪnyìən, u næ ba kàrà tə, næ næ bɪrɪ aba, nii zìlí. ⁷ Á tətə yèé nətu tə, á næ mɛ, sə á fwa, sə á ma ya ndə næ næ. Á yèé dæ, næ næ yɪn dæ aba, næ wá yayɪnyɪna yɪn. ⁸ Næ wá liù wodiú dí tutu. Næ tun næ gwàrɪ, næ tun tɪtɪn dæ yɪcau mɛ, sə næ dàn ká ya á liù mama yuu zulu. ⁹ Næ næ fwa ku nətu tə, ku ba pià ku bɪrɪ dæ, næ yà ba cwəŋə jə, sə á san nəba. Ku ya næ pià næ bɪrɪ aba nətu tə, á næ mɛ, sə á fwa, sə á twá ku næ. ¹⁰ Ku mù næ pɪn, mánǵá tə wa, næ næ yɪn á con, næ swìn á con, næ wú: «Də liù næ ba pià, sə u tun, sə ku tíú dàn ká dé wodiú dæ!»

¹¹ Næ nəh dæ, á wa lià duən ya yayɪnyɪna. Ba ba won tuŋa, dæ ku næ tà, sə ba kə ba tiàn lià duən yìèn wa. ¹² Næ kwè ba lià təntə, næ ga pɪn ba nii ku tə dæ Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yɪrɪ tə. Næ swìn ba con, sə ba tun ba tutunan mánǵá mama sənɓwen, sə ba ma na ba nii wodiú.

¹³ Næ nubɪa-ba, á mù dànà ká gwàrɪ, dæ ka fwa zəni. ¹⁴ Də liù næ ba ku tə, næ næ swìn sagɪ ku tə wa, nii zìlí, sə á ja ku tíú yoo á pubuŋa wa. Á pwíá á tiàn dæ wá, sə ku pa cavɪra ja wá. ¹⁵ Á dànà ká fwa wá ndə á duŋu næ. Ku mɛ, sə á kwè ku tíú, ndə á nubiu næ.

Sagɪ tə yígúré sùràn

¹⁶ *Yuu-Tiu tə, u næ pɪn bɪcan sié tə, næ wá pa aba bɪcan sié. Yuu-Tiu Zwezi næ wá ya dæ á mama, mánǵá ma-ma wa, yoo yiri mama wa. ¹⁷ Ku tə ya à tətə Polə næ púpúní dæ à juɪn, à wú: «Polə jùnì aba». Á nəŋə nətu tə, à næ yáá tún à jìàn à saga tə mama wa, dæ nətu, à næ púpúní: ¹⁸ Næ Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə wá fwa pubwanu á yɪra.

1 Timote

Timote tǎntǎn sagi tǎ yuu wa sugu

Lìu tǎ, u nǎ púpúní sagi ku tǎ

Ku yi *tuntunu Polǎ nǎ púpúní ku. Mǎnjǎ tǎ wa, u nǎ púpúní ku, dǎ u yi u wulǎ bǎn dìǎ wa Romǎ nǎ.

Lìu tǎ nǎ, Polǎ nǎ púpúní

Sagi ku tǎ yi tǎntǎn sagi tǎ, Polǎ nǎ púpúní u pa Timote nǎ. Timote nyina tǎ *Zwifǎ, u nuu ga yi Zwifǎ. U jigǎ *Kǎrisǎ lìu, u ga yi Polǎ karbiu. Timote jigǎ Polǎ twaduǎn tǎ wa lìu don, u yǎ nǎ swǎ zǎnzǎn. Yìǎn yǎ nǎ wulǎ Kǎrisǎ lìǎ púlǎ tǎ wa, Polǎ yǎǎ tun wǎ lá nǎ, sǎ u va u ywǎn tǎ yuu. Polǎ pǎn wǎ nii, sǎ u ya Efezǎ nǎ, u dǎn Kǎrisǎ lìǎ tǎ jìǎn dǎ u kǎrì ba.

Sagi tǎ wa sugu

Efezǎ *Kǎrisǎ lìǎ tǎ yi ba tǎ wulǎ ba tanǎ ba tiǎn. Yǎ Kǎrisǎ lìǎ duǎn dǎ wulǎ ba kǎrì kunkun yìǎn. Polǎ púpúní ku, u ma burǎ Timote nǎ kwìǎ tǎ, u nǎ mǎ, sǎ u pa Efezǎ Kǎrisǎ lìǎ tǎ dǎ ba yǎǎ tiǎn tǎ nǎ. Polǎ piǎ u burǎ Timote dǎ, u mǎ, sǎ u ja cígǎ kǎrǎ tǎ u waa con. U mǎ, sǎ u twǎ Yu sagi tǎ wa sùrǎn tǎ nii nǎ, ndǎ ku nǎ mǎ nǎtu. U mǎ, sǎ u tun suywǎnjú tǎ tutunan tǎ wuuu, u dǎn kǎ yǎ. U mǎ, sǎ u kwen Kǎrisǎ lìǎ púlǎ tǎ, u kǎ cwǎnjǎ nǎ, u ga kúrǎ yǎǎ tiǎn nǎzǎnjǎ.

Polǎ jùnnì Timote

(Titǎ 1.1-4)

1 À mù Polǎ yi Zwezi-*Kǎrisǎ *tuntunu. À mù nǎ púpúní sagi ku tǎ. Yu jon nǎba nǎ cuna wa. Zwezi-Kǎrisǎ dǎ pǎn nǎ jǎ yala. Yǎ u mù nǎ pǎn nii, sǎ à ya ba tuntunu. ² À púpúní sagi ku tǎ, à pǎn n mù Timote nǎ, n nǎ yi ndǎ à biù nǎ cígǎ cígǎ, n nǎ keni n waa Zwezi nǎ tǎ yǎ. Nǎ nyina Yu dǎ nǎ *Yuu-Tiu Zwezi-Kǎrisǎ nǎ wǎ fwa pubwanu n yǎ. Ba mù nǎ wǎ dǎri n yinǎgǎ zǎnzǎn, ba ga pa mú bican siǎ.

Á cǎ á tiǎn nǎ dǎ kunkun karyina-ba tǎ

(1 Timote 6.3-5; Titǎ 3.9; Galasi tiǎn 3.10-12, 19-24)

³ Mǎnjǎ tǎ, à nǎ vǎli Masedwanǎ nagwanaa, à pǎn mú kwìǎ, sǎ n yǎ Efezǎ nǎ, n cǎ lìǎ duǎn nǎ, ba dǎn kǎ burǎ kunkun kǎrì. ⁴ Ku mù tǎntǎ kwa nǎ, sǎ n tǎ cǎ ba nǎ, ba dǎn kǎ jǎlǎ tǎ yomanan tǎntǎ mancin tǎtǎ. Tǎ yi yìǎn tǎ, tǎ nǎ ba dǎn jǎ. Tǎ duǎn dǎ ga yi ba nǎbara-ba tǎ yìǎn tǎ twara, tǎ nǎ wǎrì tǎ gǎll tǎ zwǎe. Tǎ mù yìǎn tǎntǎ yǎ tútúnǎ cǎcǎ nǎ, tǎ yǎǎ zìǎ, tǎ ga ba saǎ, sǎ Yu fura tǎ tun dǎ ba. Ba wǎǎ Yu fura tǎntǎ ba lwarǎ, dǎ ba nǎ ken ba waa Zwezi nǎ. ⁵ Yoo tǎ yǎ, n nǎ mǎ, sǎ n swìǎ ku nǎtu tǎ ba con, ku mù nǎ yi, sǎ ba wǎnǎ ba sónǎ duǎn. Ba sonu tǎntǎ mǎ, sǎ ku ya dǎ bican nǎpon, ku nǎ ba pubunkukwǎn jǎ, sǎ ku pa ba nǎ keni ba waa Zwezi nǎ tǎ ya cígǎ cígǎ. ⁶ Lìǎ duǎn jén ba tiǎn, ba

kúu ba tǎ yìǎn tǎntǎ fwa. Yǎ ba nǎ jén tǎ dǎn nǎ pǎn, ba jǎ tútúnǎ, tǎ nǎ ba nywarǎ jǎ. ⁷ Ba piǎ, sǎ ba ya Yu *nii tǎ, u nǎ pǎn *Moyizǎ nǎ dǎn, ba burǎ lìǎ nǎ. Yǎ ba ga yǎrǎ ba tǎtǎ sùrǎn tǎ dǎn, ba nǎ swìǎ. Ba yǎrǎ yìǎn tǎ dǎn, ba nǎ kǎrì tǎ yoo dǎ dǎn, ndǎ ba yǎǎ tǎ.

⁸ Nǎ yǎǎ dǎ, Yu nii tǎ zǎn, dǎ ba nǎ ja ku ba tunǎ, ndǎ ku nǎ mǎ nǎtu. ⁹ Ku mù yǎ, ba mǎ, sǎ ba lwarǎ dǎ, Yu nii tǎ tǎ u pǎn lìǎ tǎ yǎ, ba nǎ yi cígǎ tiǎn. Á nǎnjǎ lǎzwǎnyirǎ tǎ, Yu nǎ pǎn u nii tǎ ba yǎ: Ku mù nǎ yi wulunyina, dǎ lìǎ tǎ, ba nǎ ba Yu nii zǎlǎ, dǎ lìǎ tǎ, ba yǎǎ nǎ tǎlǎ dǎ Yu, dǎ cuna lìǎ. Yu pǎn u nii tǎ lìǎ tǎ yǎ, ba ba Yu yìǎn tǎ zǎlǎ, dǎ ba tǎ, ba nǎ zunǎ u mù Yu cwǎnjǎ tǎ, dǎ ba tǎ yǎ, ba nǎ gwǎ ba ninǎ dǎ ba nyina, dǎ lagura yǎ. ¹⁰ Yu pǎn u nii tǎ lìǎ tǎ yǎ, ba nǎ pǎni duǎn vǎ vǎ, dǎ bara tǎ yǎ, ba nǎ ba kan piǎ, ba ga piǎ bara duǎn, ba ma fwa ba kana, dǎ ba tǎ yǎ, ba nǎ janǎ lìǎ ba yoli. Yu pǎn u nii tǎ lìǎ tǎ mama yǎ, ba nǎ yi kunkuna, dǎ ba tǎ yǎ, ba nǎ swìǎ kunkun yìǎn. Yu pǎn u nii tǎ lìǎ tǎ mama yǎ, ba nǎ tunǎ yìǎn tǎ, tǎ nǎ zǎga u cígǎ kǎrǎ tǎ nǎ. ¹¹ Kǎrǎ tǎntǎ dǎ suywǎnjú tǎ yi nǎdu. Suywǎnjú tǎntǎ nan Yu con. Yǎ ku mù nǎ burǎ u pupwǎn tǎ, dǎ u dun tǎ. Yǎ Yu tǎntǎ nǎ ken suywǎnjú tǎntǎ yoo à jìǎn wa, sǎ à swìǎ ku à burǎ.

Yu pubwanu tǎ, u nǎ fwa Polǎ yǎ

(Tutunan 26.9-20; 1 Timote 6.12, 20-21; 2 Timote 2.15-18)

¹² À kǎni nǎ *Yuu-Tiu Zwezi-*Kǎrisǎ lǎeǎe. U bún dǎ, à yi lìu tǎ, u nǎ wǎǎ à yuu wa u jǎlǎ, sǎ à tun u tutunǎ tǎ

də pùé nədu, u ma kúrí nə, sə à tun ku. U dàñ pɪn nə diàn, sə à ma tun ku tutuŋɪ təntə. ¹³ Mánjá don yun lá, à nə twɪn u mù Zwezi təntə. À fufɪn u Kərisə lià tə, də à kəni càn ba nə. Də ku nətu tə mama, à yinəgə zənzən jun wá. Ləyəri yà nə pɪn, à fwa ku nətu tə, à ga wà cígá pɪn Zwezi nə də. ¹⁴ Yá nə Yuu-Tiu dàñ fwa pubwanu à yura, ku nə dáá zənzən, ku ja lɛ. À keni à waa u nə wuu, à dàñ ga jə Zwezi-Kərisə sonu tə. ¹⁵ Ku tə à nə pià, sə à swɪn yəbə, ku ya sugu tə, ku nə yi cígá. Lià tə ma-ma nə mɛ, sə ba sɛe ku. Zwezi-Kərisə twi tɪa yuu, sə u jon lià ba cuna wa. À mù ga nə yi ba yáá tíú, à cuna nə dwə ba, u nə jon. ¹⁶ Yá Zwezi-Kərisə dàñ dəri à mù liù tə, à cuna nə dáá tə doni ba duən, tə yinəgə zənzən. Ku mù nə pɪn, u twá də nə, sə u ma bɪrɪ u pɪnú tə nə yi nətu. U bɪrɪ ku, sə u ma dən lià tə, ba nə wá kə ba waa u nə, jìàn, sə ba ga na mu tə, ku nə ba zwèe u con.

¹⁷ À pià, sə lià tə pa dun Yu nə, ba ga bu u nə, mánjá də mánjá, ku nə ba zwèe. Yu nə yi più tə, u pàri tə nə ba zwèe, abada. U mù nə ya Yu tə, u nə wulə mánjá mama wuuu, yii nə wàri wá ku ni, u ga yi u ciɪ dɛ. Amuna!

¹⁸ À biú Timote, à pià, sə à swɪn n con, sə n tun n pa Yu nə, ndə Yu nii *sùsùnà tə dɪn nə swɪn n yoo nətu. N dàñ píi n líi Yu nii sùsùnà tə sùràn təntə yoo, sə n tun Yu tutuŋɪ tə zəni zəni, ndə n nə pià, sə n jan jaŋa, ka nə zìən. ¹⁹ N jaŋa təntə wa, n tə mɛ, sə n kə n waa Zwezi nə wuuu. N pubuŋa tə ga wà mɛ, sə ka ya pub-unkukwuon. Lià duən dugu ka ja pubunzəŋə təntə yoo vàn nə. Ku mù nə pɪn, ba yà dí yáá, ba kə ba waa Zwezi nə. Yá ku nə yí yáá, ba kúù ba ba waa kəni Zwezi nə. ²⁰ Ku mù ləzwənyirə təntə wa, lià duən nə yi Yimene də Alekəzandərə. À ken ba mù lià təntə *Sitana jìàn wa, sə ba ma lwarɪ swɪan, ba kúù dən ká twɪn Yu.

Nətu tə, ba nə jùnì Yu

(Eberə-ba 2.9)

² Təntən yoo tə à nə kwè, sə ba fwa, ku mù nə yi, sə *Kərisə lià tə jun Yu, sə ba lòri Yu, sə ba kə Yu lèèè, lià tə mama yuu yurɪ. ² Ba lòri Yu, ba pa pèegá tə nə, sə ba lòri Yu, ba pa lià tə nə, ba nə ywàŋá ba luu tə yuu, sə ba luu tə wàní ku zùri, sə sié ya ku wa. Ku nətu wá san, sə nə wàní nə zìlí Yu, nə ga twá wá zəni. ³ Mə ku mù yoo təntə nə ywán, ku ga zìən, ku pa Yu nə, u nə jon nəba nə cuna wa. ⁴ Mə u mù nə pià, sə u jon lià tə mama ba cuna wa. Ku nə sùrí lá, sə u pa ba lwarɪ u cígá tə. ⁵ Yu yi nədu, yá ləzwəndua nə wulə u mù Yu də ləzoni pwərə wa. Ku liù təntə nə yi Zwezi-*Kərisə. ⁶ U mù nə pɪn u tiàn, sə u ti ləzoni tə mama yuu yurɪ, sə u ma jon ba, ba cuna wa. Ku mù yoo təntə nə bɪrɪ, ku mánjá tə tətə wa, də Yu pià, sə u jon ləzoni mama. ⁷ Mə ku mù yurɪ nə, Yu tún nə, sə à ya u *tuntunu, à swɪn u sugu tə. À mù nə mɛ, sə à gwɪn Yu sugu tə dən à bɪrɪ lià tə nə, ba nə tə *Zwifə-ba, sə ba kə ba waa Zwezi nə, sə à bɪrɪ ba cígá tə də. À bɪrɪ ku cígá təntə lià tə nə, ba nə tə Zwifə-ba. Ku tə kunkun nə à kuni, ku ya cígá nə à swɪn.

Bara də kana nə mɛ, sə ba ya nətu Kərisə lià jéré wa

(1 Piyərə 3.1-6; 1 Korentə tiàn 14.34-35; Titə 2.3-5)

⁸ À dàñ pià, sə bwálí mama nə, sə bara tə jun Yu. Ba nə zìn ba jìàn yu nə, sə ba ma jun Yu, ba mɛ, sə ba ya lià tə, Yu nə ti ba. Lɪŋa wà mɛ, sə tə ya ba bɪcənɪ wa. Tútùnà də wà mɛ, sə tə ya ba pubuŋa wa. ⁹ À swə, sə kana tə də zu ganən, ndə kan nə mɛ, sə u zu u gànù nətu. Ba dən ká zu ganən tə, tə nə ba zìən də ba. Tə wà mɛ, sə tə ya jɪjə tiàn ganən. Ba dən ká pan yun tə yiri nə yi jɪjə tiàn nə panɪ. Ba dən ká nən ba tiàn də síán bɪan zanan, nə à yèé ganən tə, tə kwənə nə dáá zənzən. ¹⁰ Ba bwanwiən dàñ mɛ, sə tə ya ka tun zəni. Ku mù nə mɛ də kana tə, ba nə swɪn də, ba mù zìlí Yu. ¹¹ Kàrà tə mánjá wa, kana tə mɛ, sə ba cugu kàrà tə sənɓwen, sə ba sɛe kàrà tə nii. ¹² À ba nii pɪn kan nə, sə u kàrà bara tə, nə à yèé, sə u ja diàn ba yuu wa. Kana tə mɛ, sə ba pú ba níé, ba jèh sənɓwen. ¹³ Ku dèh nə yi Yu təntən, u fwa Adamə. Ku kwa nə, u fwa Evə. ¹⁴ Yá ku tə Adamə nə, *Sitana gɪgarɪ, ku yi kan tə nə, u gɪgarɪ. Ku nətu dàñ pià ku bɪrɪ də, kan nə vɪga Yu nii tə. ¹⁵ Yá də ku nətu mama, Yu wá jon kan u cuna wa, u nə lurɪ bɪa tə yurɪ. Yu wá jon wá, də u nə keni u waa Zwezi nə wuuu, də u nə swə lià, də u nə twá Yu nə zəni, də u nə jə u tiàn zəni.

Kərisə lià púlí yuu tiàn

(Titə 1.5-9; 1 Piyərə 5.1-4)

³ Sugú ku tə, à nə pià à swɪn, ku ya cígá. Liù tə, u nə pià, sə u ya *Kərisə lià púlí yáá tiàn yuu tíú, ku tíú pià tutunzəŋu. ² Kərisə lià púlí yáá tiàn yuu tíú wà mɛ, sə u ja yokukwɪnan, ba nə wá caga u nii nə tə yurɪ. U mɛ, sə u ya kan nədu barɪ. U mɛ, sə u ya liù tə, u nə buŋa zəni. U mɛ, sə u ya liù tə, u nə buŋa zəni. U mɛ, sə u ya liù tə, u nə tuŋa yìèn tə, ndə ku nə mɛ, sə tə tun nətu. U mɛ, sə u ya liù tə, u nə sɛe u jonə vərə zəni, u pa ba zurɪ u diè wa. U mɛ, sə u ya liù tə, u nə wáá lià u kàri zəni. ³ U wà mɛ, sə u nywɪn swana zənzən u bubunɪ. Nə à yèé, sə u ya jarɪdɪru. U dàñ mɛ, sə u ya liù tə, u nə yi bwàbwà. U wà mɛ, sə u ya tutunyan. Nə à yèé, sə u sóní səbiu. ⁴ U mɛ, sə u dí yáá u kwen u tətə diè tə zəni, sə u bɪa tə wàní ba sɛe u nii, ba ga zìlí u tətə cígá cígá. ⁵ Də liù nə wàri u tətə diè u kwen, nətə nə u wá fwa, u ma kwen Kərisə lià púlí tə mù? ⁶ Á nə pià, sə á kúrí Kərisə lià púlí yáá tiàn yuu tíú, á dənà ká kúrí liù tə, u nə ken u waa Zwezi nə dura. Á nə kúrí liù nətu, u wá fwa fwiə, yá Yu bürà tə wá ja wá, ndə ka nə jun *Sitana nətu. ⁷ Kərisə lià púlí yáá tiàn yuu tíú mɛ, sə lià tə, ba nə tə Kərisə lià, də tətə swɪn u yozəŋə yoo. Ku nə tə nətu, ku wáá ku pɪn ba goni wá. Yá cavɪra wá zu wá, Sitana ga twá ku nə, u ma ja wá.

Kərisə lià púlí tütùnà yoo

(Tutunan 6.1-6; 1 Korentə tiàn 4.2)

⁸ *Kərisə lià púlí tütùnà də mɛ, sə ba ya lià tə, lià nə mɛ, sə ba zìlí ba. Ba ga mɛ, sə ba ya cígá cígá lià. Ba wà mɛ, sə ba nyu swana zənzən, ba ga wà mɛ, sə ba twá yokukwɪnan nə, ba ma na səbiu. ⁹ Ba mɛ, sə ba pa

cíga sugu tē nē, ku nē sègè, Yu nē biri ba, dē pubuŋa tē, ka zìen. ¹⁰ Á nē pià, sē á kúrí Kərisə lià púlí tütùná, ku mē, sē á dí yáá dádén ba, á na ku tē, ba nē yi. Dē ba nē ba yokukwunan jə, lià nē wá swìn tē yoo, sē á dàh zigi lá, á kə ba Kərisə lià púlí tutunan tē wa. ¹¹ Kərisə lià púlí tütùná tē kana mē, sē ba ya kana tē, lià nē zilí ba. Ba wà mē, sē ba ya lià tē, ba nē swìn yolwana, ba pìn lià nē. Ba mē, sē ba ya kana tē, ba nē buŋa zəni. Ba mē, sē ba ya kana tē, ba nē yi pùé nēdu tián yoo mama wa. ¹² Kərisə lià púlí tütùnú mē, sē u ya kan nēdu baru. U mē, sē u wàní u tətə bia tē, dē u tətə diè tē u kə cwəŋə nē zəni. ¹³ Kərisə lià púlí tütùná tē, ba nē tunja zəni, ba wá na dun bwálí. Ba ga wá wàní ba swìn Zwezi-Kərisə sugu tē, dē ba cígá mama, ba nē keni ba waa u nē tē yiri.

Yoo nəfaru, ku nə sègè

(Efezə tián 2.19-22; Zwan 1.1, 14; Romə tián 1.4; 16.25-26)

¹⁴ À púpúní sagi ku tē n nē, à ga jə yala dē, à wá bà à na mú, máŋá mancun wa. ¹⁵ Dē à nē dán à wà twi, sē n twá sagi ku tē nē, n ma lwarí nētu tē, n nē mē, sē n ya Yu bia tē wa. Yu bia təntə nē yi *Kərisə lià púlí tē, ku nē yi Yu tē, u nē wulə mu wa, nē ti. Kərisə lià púlí tən-tə nē tunja sugu tē, ku nē yi cígá, ndə yonji nē tunja dəyuu nētu.

¹⁶ Cígá tē, ka nē sègè ku yoo təntə wa, ka dèh lù zənzən. Liù mama wàri ku yoo təntə, u tütùní. Ku mù nē yi Zwezi-Kərisə, u nē jigə ləzwənə. Yu-*Siŋu tē biri dē, u yi cígá tiú Yu yáá con. *Malke ni wá. Lià swìn u sugu tē, ba biri luu dwíé tē mama nē, Lià keni ba waa u nē, tia yuu wa. Yu ti wá, u kə u con dun bwálí wa.

Kunkun karnyina-ba yoo

(1 Zwan 4.1-3; Kolosə tián 2.16-23)

⁴ Yu-*Siŋu tē cígá swìn dē, talukwa máŋá tē wa, lià duən, ba nē ken ba waa Zwezi nē, wá pií ba yá wá. Ba dàh wá pií ba zilí *zinə nii, ba ga wá twá tē mù zinə tē kàrà nii nē. ² Ba wá dugu ba tiàn ba pa níé bələ tián, ba nē yi kunkuna, gıgarı ba, ba ga pa ba jén. Ba mù kunkuna təntə pubuŋa tē tıga míámíán, ndə gantwan nē dí mən. ³ Ba mù nē kàri ba biri dē, ku culi, sē kan dē bεε swe duən nē. Ba ga biri dē, ku culi, sē lià dé wodirən duən dē. Tē mù wiən təntə ga yi Yu fwa, sē ba dé. Lià tē, ba nē ken ba waa Zwezi nē, ba ga yəé cígá tē, ba nē ken Yu lèèèe, ba ga dé tē, ku ba yolwan mama jə. ⁴ Wiən tē mama, Yu nē fwa zìen. Won mama təlél, ba nē mē, sē ba lu ba dugu, dē ba nē jon tē mama, ba ga kə Yu lèèèe tē yiri. ⁵ Yu sugu tē dē yijunı tē yáá pa won mama zìen, ku pa Yu nē.

Zwezi-Kərisə tutunzəŋu yoo

(2 Timote 2.14-16; 4.1-2, 5)

⁶ N mē, sē n kàri yìèn tē tē, n biri lià tē nē, ba nē yi n nubia Kərisə yiri. Ku nētu wá pa, n ya Zwezi-*Kərisə tutunbiu nəzəŋu. Ku ga wá biri dē, n pìn cígá Yu sugu tē nē, n ga twá ku nē zəni. N nē keni n waa ku nē, dē kàrà nəzəŋu tē nē. Yá ku tē biri dē, sùràn tē dē kàrà nəywanjú tē saŋa mú, tē pa n wəli yáá wuuu, Yu cwəŋə

tē wa. ⁷ Dugu ləyərən yomanan tē, tē nē tà Yu nyiən.

⁸ Dē liù nē fwa diàn won, ku yáá pa u yira ja diàn, ku ga wá san wá mancun mancun. Yá u nē twá Yu cwəŋə tē mù nē zəni, ku mù saŋa wá zənzən ku dwiən. Ku wá pa u na mu nēdun síún nē. Ku mu təntə ga wá ya mu tē, ku nē ba zwèe Yu con. ⁹ Ku mù sugu təntə yi lià tē mama nē mē, sē ba sèe ku, ba pa ba tiàn nē. ¹⁰ Mə ku mù nē pìn, nē ma tunja dē nē jaŋa. Yá nē ken nē yala Yu tē nē, u nē wulə mu wa. U mù nē pià, sē u jon lià tē mama ba cuna wa. U mù nē wá jon lià tē mama, ba nē ken ba waa Zwezi nē,

¹¹ Ku mē, sē n pa nii tē yìèn təntə yiri, sē n ga kàri tē mama n biri. ¹² Dàn ká sèe n pa, ba mun mú, n nē yi ləzwəndun tē yiri. N mē, sē n pa ba twá n tətə nē, ba ma lwarı nētu tē, ba nē mē, sē ba ya. Ku nētu tē wá twá n sugu nē, dē nētu n nē yi nē. Ku wá twá n nē swə lià nētu nē, dē n nē keni n waa Zwezi nē wuuu nētu, dē nētu tē, n bican nē yi nəpon Yu yáá con. ¹³ Kàri Yu sugu tē máŋá mama wuuu, lià tē yáá con, dē n pìn ba kwìè, dē n biri ba. Fwa nētu ku jə wəle dun tē, à nē wá bà. ¹⁴ Dàn ká gwìèn tarpiun tē, Yu nē pìn mú. Yu pìn mú tarpiun. Təntə ku twá Yu nii *sùsùnà tē sùràn nē, ba nē swìn n yuu wa. Kərisə lià púlí yáá tián tē ga tún ba jìàn n yuu wa ku yiri. ¹⁵ Kə n diàn mama lá, sē n wàní tun ku tutuŋi təntə, n pa ku nii sú. Fin n yíá ku yuu zəni, sē lià tē mama na dē, n yi n wəli n yáá wuuu, Yu nyiən tē wa. ¹⁶ Ci n tiàn nē, sē n ci ku tē, n nē kàri tē dē nē. Ja pínú wuuu, n dān ká pií n kə kwa. Dē n nē fwa ku nētu, ku wá pa Yu jon mú n cuna wa, u ga twá mú u jon ba tē, ba nē cuga n sugu tē.

Nətu tē, n nē mē, sē n ya Kərisə lià tē yáá con

(1 Korentə tián 7.34-35)

⁵ N nē wulə dē bazunu, u nē fwa yoo, ku nē wà mē, dān ká caga u nii nē dē diàn. N mē, sē n kwè wá bwəbwà, ndə u yà nē yi n nyuna nē. Kwè balandura tē, ndə ba yà nē yi n nubia nē.

² Dē kazunu nē fwa yoo, ku nē wà mē, sē n kwè wá, ndə ba yà nē yi n ninə nē. Kwè kaninə tē, ndə ba yà nē yi n nakwana nē, n ga pa n bican ya nəpon ba yáá con.

³ Zilí kadənə tē, ba cígá nē yi ba ciçi, sē n ga ywàh ba yuu. ⁴ Kadənu tē, u nē jə bia, nē à yəé nián, ba mù nē mē, sē ba dí yáá ba ywàh ba diè lià tē yuu. Ba mē, sē ba tun ku tē, ba nē mē, sē ba tun ba pa ba lià tē nē, sē ba ma kə ba lèèèe. Mə yoo təntə nē Yu swə. ⁵ Kadənu don wulə, u nē yi kadənu cígá cígá, u nē wulə u ciçi, u ga ba liù mama jə, sē u ywàh n yuu. U mù kadənu tən-tə yáá kə u yala Yu nē. U yáá jùnì Yu tutin dē yucau, u lòri, sē Yu san wá. ⁶ Yá kadənu tē mù, u nē fwa u fra ciçi, dē u wulə mu wa tē mama, u yi ndə u tıga Yu yáá con. ⁷ Nèh ku tē n nē mē, sē n pa nii ba ku yuu wa, sē yìèn dān ká ya ba yira, lià nē wá caga ba nii nē tē yiri. ⁸ Dē liù nē ba u dwíí tián nē saŋa, nē à yəé ku tē, ku nē dwə, u ba u diè lià tətə nē saŋa, ku tíú vıga Zwezi. U mù liù təntə waa luŋa ku dwən liù tē, u nē wà u waa ken Zwezi nē.

⁹ Dàn ká púpúní kadənu yiri n sùrí kadənə tē nē, á nē saŋa ba nē tē nii nē, dē u nē ba buna sapwıtwa jə.

Ku sùrí lá, dè u barí nè wà nèdu yin. ¹⁰ Kadènu mè, sè u ya liù tɛ, ba nè bwi u tutunzɛnɛ nɛ. U mè, sè u ya liù tɛ, u nè ywàñ u bia yuu zèni, u ga sèe, u jonɛ vɛrɛ zèni u pa, ba zurí u diè wɛ. U mè, sè u ya liù tɛ, u nè sun † lià tɛ, ba nè yi *Kàrisɛ nè ti, nèe. U mè, sè u san lià nè, ba nè wulɛ càn wa, u ga tun tutunzɛnɛ, mánjá mama.

¹¹ Dàn ká púpúní kadèné tɛ, ba nè yi kaninɛ, tɛ mù yira kadèné yira sagí tɛ wa. N nè púpúní ba yira lá, mánjá tɛ wa, barí swíu fíra nè jɛ ba, ba wá dugu Zwezi-Kàrisɛ lá. Yá ba ga va ba swe barí nɛ. ¹² Ba yà fwa ndɛ ba twá Zwezi-Kàrisɛ nɛ, ba ga píí ba yá wá. Ku mù nè pɛn, Yu búrà tɛ wá ja ba. ¹³ Ku nè sùrí lá, ku wá pa, ba jì yayinyuna, ba twá dii wa ba vèli. Yá ku ga bá ya ku cici. Ba wá ya sufaru tián. Lià duən yièn nè wá píí tɛ jɛ ba bian nɛ, ba ga wá swìn sùrán tɛ, ba nè wà mè, sè ba swìn. ¹⁴ Ku mù nè pɛn, à pià, sè n yá kadèné tɛ, ba nè yi kaninɛ tɛ, sè ba píí ba swe, ba lurí bia, sè ba ywàñ ba diè yuu nè zèni. À ba pià, sè nè duŋa twá ba nè, ba ma swìn yokukwíun mama nè yuu wa. ¹⁵ Kadèné duən dí yáá ba dugu Zwezi cwɛnɛ tɛ, ba píí ba va ba twá *Sitana nɛ. ¹⁶ Kan tɛ, u nè yi *Kàrisɛ liù, nè jɛ kadèné u dwíí wa, u mù nè mè, sè u san ba. U wà mè, sè u pa ba jì Kàrisɛ lià púlí tɛ yuu zulu. Kàrisɛ lià púlí tɛ mè, sè ku san kadèné tɛ nè, ba cígá nè ba liù jɛ míámíán.

(1 Korèntɛ tián 9.7-14)

¹⁷ Á mè, sè á pa ñwírán dèkurɛn bɛlɛ Kàrisɛ lià púlí yáá tián tɛ nè, ba nè tunja zèni, ba swìn Yu sugu tɛ, dɛ ba kàrí ku ba burí tɛ, á doni. ¹⁸ Yu sugu tɛ swìn, ku wú: «Mánjá tɛ wa, n nè jɛ nau, n ma tunja n fɔɔ, ku wà mè, sè n vwa ku nii nè, ku dàn ká dɛŋi wobíá tɛ». Ku kùb swìn ku sùrí lá, ku wú: «Tùtùnù mè, sè u na u ñwírán».

¹⁹ Dè liù nè swìn, u ma zɔga Kàrisɛ lià púlí tɛ yáá tíú tɛ don nè, dàn ká cugu ku tíú sugu, dɛ ba nè wà lià bɛlɛ dɛ batwa yí, ba nè zɔga yáá tíú tɛ nè. ²⁰ Caga lià tɛ, ba nè tunja cuna tɛ, nii nè Kàrisɛ lià púlí tɛ mama yáá con, sè ku pa, fɛn zu ba duən tɛ, ba dàn ká tun tɛ yiri.

²¹ À pɛn mú nii ku tɛ, dɛ Yu dɛ Zwezi-Kàrisɛ dɛ *malɩkɛ tɛ, u nè kúrí, sè n zilí ku tɛ, à nè swìn n con, tɛ nii zèni. Dàn ká kúrí ku vàn don n dugu. Dàn ká kúrí lià tɛ, n ma tun ku. ²² Dàn ká bíbarí n tún n jìàn liù yuu wa, sè n pa wá tutunɩ Kàrisɛ lià púlí tɛ wa. Dɛ n nè wà n tiàn nè cì, n wá twá n tun cuna tɛ. Cì n tiàn nè, sè n ya liù tɛ, n bícan nè yi nɛpon.

²³ N kùb dàn ká nyu níá cici. N dàñ nyu diven †† mancun mancun, n pùé yayígu tɛ, dɛ n yayíran tɛ duən tɛ yiri, sè tɛ zwèe.

²⁴ Lià duən cuna ba sègè míámíán. Dɛ ba nè swɛ, ba wà ku tián búrà búrì dɛ. Ba duən cuna yi ba búrà tɛ búrì kwa nè, nè ba dàñ yáá na tɛ. ²⁵ Tutunzɛnɛ tɛ dɛ ba sègè míámíán. Yá tutunzɛnɛ tɛ, nè wàrí tɛ nɩ yii wa, dɛ tɛtɛ wàrí tɛ sègè, tɛ mè lá.

(Efezɛ tián 6.5-8; 1 Piyerɛ 2.18-20)

6 Lià tɛ mama, ba nè yi ywɛnɛ, mè, sè ba zilí ba liù tɛ, u nè yè ba zɛnzɛn, sè ku pa liù mama dàn ká twɛn Yu, u dàn ká swìn yolwan nè kàrà tɛ yuu wa.

† *Zwífɛ-ba con, ba yáá pa ba sun vee nèe, sè ba ma burí dɛ, ba sèe wá ndɛ ba vee nè ba diè wa. †† Ku yi swana yiri don, ku nè wáá pùé yayígu ku ywarí.

² Ywɛnɛ tɛ, ba tián nè yi *Kàrisɛ lià tɛ, ba wà mè, sè ba mun ba, ba mù dɛ ba nè yi Kàrisɛ lià tɛ yiri. Ywɛnɛ tɛtɛ dàñ mè, sè ba kwɛn ba tun ba pa ba tián tɛtɛ nè, ba doni ba dí yáá tɛ. Lià tɛtɛ, ywɛnɛ tɛ nè tunja ba pɛn ba dɛ yi ba nubíá Kàrisɛ yiri, Yu ga swɛ ba.

Kunkun kàrí tɛ, dɛ cígá cígá jɛ tɛ yoo

(Romɛ tián 16.17-18; Ebɛrɛ-ba 13.5)

³ Nèñ, ku tɛ n nè mè, sè n kàrí, sè n kwè lià tɛ. Liù don wulɛ, u nè kàrí kàrà yiri don. U mù liù tɛtɛ wà cígá pɛn nè *Yuu-Tiu Zwezi-*Kàrisɛ cígá sùrán tɛ nè, u ga wà cígá pɛn nè kàrà tɛ nè, ka nè burí Yu nè swɛ, sè liù ya nɛtu. ⁴ Ku tíú yi fwíɛ nè jɛ wá, u ga yèri won mama. U yɛnu nè yi tútùná, u ma dɩ jara yièn yira bonju yuu wa. Tɛ mù nè yáá pa u zɔga lià duən nè, ku tián wiən yiri. U jɛ tútùná, u dɛ tunja lià dèñ nè, u ga bunja yolwan u pɛn lià nè. ⁵ Ba yáá dɩ tútùná wuuu ba pwɛrɛ wa, ba pubunja tɛ ba ziən, ba ga kùb yèri cígá tɛ. Ba pubunja wa nè, ba bunja dɛ, ba nè twá cwɛnɛ tɛ nè zèni, ba wá na sɛbia. ⁶ Ku yi cígá dɛ, liù nè twá Yu cwɛnɛ tɛ nè zèni, u yi jɛ tíú, dɛ u nè poli u pùé dɛ ku tɛ, u nè jɛ. ⁷ Nè wà won mama ja bà luu wa, nè ga bá wàní won mama nè ja víí. ⁸ Ku mù nè pɛn, nè nè na nè nii wodi, nè ga jɛ ganan, nè mè, sè nè pa, tɛ cici mè nɛba. ⁹ Lià tɛ, ba nè pià, sè ba na wiən zɛnzɛn, ba yáá pa *Sitana yigu ba, u kɛ yièn wa, ndɛ ba nè zua nyalu wa. Ku dàñ yáá pa ba sóní wokukwínan tɛ, tɛ nè cùgà lià tɛ. Yá tɛ mù nè yáá cùgù ba míámíán. ¹⁰ Yokukwínan yiri mama dèkuu nè yi ka sóní sɛbiu. Lià duən li ba tián Zwezi cwɛnɛ tɛ wa, ba pià sɛbia zɛnzɛn. Ba dí càn zɛnzɛn ku yoo tɛtɛ yiri, ku ga yi ba tɛtɛ nè pià tɛ, ba pa ba tiàn nè.

Sagí tɛ yígúré sùrán

(2 Timote 2.3-7; 4.7-8)

¹¹ N mù liù tɛ, n nè yi Yu liù, li n tiàn tɛ mù yièn tɛ mama wa. Kɛ n diàn mama, sè n wàní n tun ku tɛ nè yi cígá yièn. Twá Yu cwɛnɛ tɛ nè zèni, sè n kɛ n waa Zwezi nè, mánjá mama wuuu. Sóní lià tɛ, sè n ja pínú, sè n ja pubwanu. ¹² Púrí n yira, n kɛ n waa Zwezi nè wuuu. Kɛ diàn, sè n wàní n ya mu tɛ wa, ku nè ba zwèe Yu con. Mɛ ku mù yiri nè, Yu kúrí mú. Mánjá tɛ, Yu nè kúrí mú, n tɛtɛ swìn cígá sugu lià kapupu yáá con dɛ, n ken n waa Zwezi nè. ¹³ Zwezi-*Kàrisɛ tɛtɛ diun zigi, u swìn cígá sugu tɛ *Pilátɛ yáá con, u ga burí dɛ, u mù wulɛ cígá cwɛnɛ wa. À dàñ pɛn mú nii ku tɛ, dɛ Yu tɛ, u nè pɛn mu won mama nè, dɛ u mù Zwezi-Kàrisɛ. ¹⁴ Twá à sùrán tɛ nii nè, à nè dí yáá à swìn n con. Dàn ká dwá tɛ nii nè, dàn ká fwa won tɛ, lià nè wá swìn, ba zigi n nè ku yiri. Ya nɛtu ku ja vèlɛ, nè *Yuu-Tiu Zwezi-Kàrisɛ nè wá píí u bà. ¹⁵ Yu tɛ, u nè yi pupwɛn tíú, li mánjá u tún, sè u pa Zwezi-Kàrisɛ píí u bà ka wa. U mù Yu nè yi diàn mama Yuu-Tiu. U mù nè ya pèegá tɛ mama piú, u ga yi yun tián tɛ mama Yuu-Tiu. ¹⁶ U mù Yu cici nè wulɛ mánjá mama wuuu, u ba ti. U wulɛ poni wa, liù mama nè wàrí ku poni tɛ yira u boli. Liù mama yii tɛ wà u mù Yu nɩ. Liù ga wàrí wá n nɩ dɛ.

U mε, sε ba bu u nε, u mù nε jε dīàn, tε nε ba zwèe abada. Amuna!

Nεtu n nε mε, sε n kwè jujε tīán tε

(Likε 12.15-21; 2 Timote 1.14)

¹⁷ Pa nii là tε nε, ba nε yi síún luu ku tε jujε tīán, sε ba dàn ká fwa fwiε. Ba dàn ká kε ba waa luu jujε wa, ka nε wá lε síún síún. Ba mε, sε ba kε ba waa Yu nε. U mù nε pín won mama búrí nεba, sε nε jwε. ¹⁸ Swìn ba con, sε ba tun zēni, sε ba jujε tε ya tutunzεnjε jujε. Ba mε, sε ba pa wiεn là nε dε ba bicanu mama, sε ba tàrì

ba jujε tε dε là duεn. ¹⁹ Dε ba nε fwa nεtu, ba wiεn tε, tε kwεnε nε dáá, tε dε wá ya jujε nεzεnu Yu con, ka nε wàrì ka cùgà. Yá ba dàn wá na mu tε, ku nε yi cígá, Yu con.

²⁰ À biú Timote, ywàń ku tε, Yu nε pín mú, yuu zēni. Ja n tīán, dàn ká di tútúná tε, tε nε yi tutu, tε nε tà Yu nyiεn. Dàn ká kε n nii yièn tε wa, ba nε wú, dε tε yi yεnu yièn, tε ga yi kunkun yièn. ²¹ Là duεn yà bún dε, ba jε ku yεnu tεntε. Ku mù nε pín, ku tīán kúù ba ba waa kēni ku tε nε, nε nε ken nε waa ku nε.

Yu nε wá fwa pubwanu á yira.

2 Timote

Timote bələ nii sagi tē yuu wa sugu

Lìu tē, u nē púpúní sagi ku tē

Ku yi *tuntunu Polə nē púpúní ku. Mánjá tē wa, u nē púpúní ku, dē u yi u wulə bəh diè wa Romə nē. Ku yun càn zənzən ku pa wá. U mu ya bwələ, sə ku zwēe, yá liù dē yà təlá, sə u san u nē.

Lìu tē nē, Polə nē púpúní

Sagi ku yi bələ nii sagi tē, u nē púpúní u pa Timote nē, u nē yi u tutundon, u ga swə wá zənzən.

Sagi tē wa sugu

Polə təntən u kəni Yu lèeèe Timote yiri. U dāh swìn Timote con, sə u zigì diàn u tun Yu tutuŋi tē zəni dē yawala, dē lià nē swə ba kəni càn u nē, ku tutuŋi tēntə yiri. U tē swìn u con, sə u cì lià tē nē, ba nē di tútúná tē nē ba dēh jə, tē nē ba saŋa, sə lià tun Yu tutuŋi tē. U swìn Timote con, sə u ya ndə u mù Polə yà nē yi nətu. U mē, sə u twá cígá tē nē, sə u kə u waa Zwezi nē wuuu, sə u soni lià, sə u ja pínú, sə u dān ká swēeé kàrà nəzəŋu tē, ba nē kàri wá.

Sagi tē yígúré wa, u biri nətu u tətə nē dí càn, dē nətu tē Yu nē san wá.

Polə jùnì Timote

1 À mù Polə, yi Zwezi-*Kərisə *tuntunu. Ku nətu twá dē Yu fura tē. Zwezi-Kərisə tun nē, sə à swìn mu tē yoo lià con. Yu kàn nii dē, u wá pa ku mu tēntə lià tē nē, ba nē vwə ba tiàn Zwezi-Kərisə yira. **2** À púpúní sagi ku tē, à pın n mù Timote nē. N yi à biù tē, à nē swə zənzən. Nē nyina Yu dē nē *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nē wá fwa pubwanu n yira. Ba mù nē wá dəri n yinəgə zənzən, ba ga pa mú bican siá.

Polə dān Timote jìlàn

(Tutunan 16.1-3; 2 Timote 2.1-12; Efezə tiàn 1.3-7; 2 Tesalonikə tiàn 2.13-15)

3 À mù Polə kəni Yu lèeèe, à pın n mù Timote nē. À lòri Yu dē bican nəpon, ndə à nıbara-ba tē nē jun Yu nətu. Mánjá mama, à nē wulə à lòri Yu, ku nē yi tıtın nē à yəé yıcau, à yáà lòri Yu, à pın mú. **4** À líí à tiàn dē, n nē kwi nətu, à viru tē mánjá wa. Yá à dāh yà swə zənzən, sə à píí à na mú, sə à pùé poli. **5** À yáà buŋa nətu tē, n nē ken n waa Zwezi nē wuuu. Ku təntən ku ya n nu Loyisə nē ken u waa u nē. Ku zàn lá, ku pa n nuu Enisə. Yá à dāh yəé dē, n dē ken n waa u mù Zwezi tē nē wuuu, n ga tà níé bələ tíú.

6 Mə ku mù nē pın, à ma líí mú yoo ku tē. Ja Yu tarpiun tē, u nē pın mú, sə n ma tun zəni. Mánjá tē wa, à nē tún à jìlàn tē n yuu wa, Yu pın mú tarpiun tēntə. Kə n diàn lá n tun dē ku tarpiun tēntə. **7** Yu-*Siŋu yáà

ba pın, liù jì yáá ŋwíán tíú. Ku mù nē pın, dān ká pa, n ya yáá ŋwíán tíú. Ku yáá pa nəba diàn, sə nē ma tun, nē pa Yu nē. Ku yáá pa nē sóni lià, ku ga pın, nē yəé nē tiàn janu.

8 Dān ká pa cavira ja mú, sə n swìn nē *Yuu-Tiu yoo n biri lià nē. Dān ká pa cavira ja mú, à mù Polə nē wulə bəh diè Zwezi-Kərisə yiri dē. N dē mē, sə n dé càn suywáŋú tē yiri, ndə à nē, dē diàn tē, Yu nē pın mú. **9** U mù Yu nē jon nəba nē cuna wa. U kúri nəba, sə nē ya u mù lià. Ku tà nē tutunzəŋə yiri, ku ya u tətə nē swə ku nətu, ku twá dē u pubwanu tē nē. Yu tətə nē sóni, sə u fwa ku nətu tē, dē luu tē wá fwa. Yu tətə nē twá dē Zwezi-Kərisə, u ma tun u pubwanu tē nē yira. **10** Zwezi-Kərisə jon nəba nē cuna wa, yá u zwēe tiàn diàn. Ku mù nē pın, síún nē, Yu pubwanu tēntə dāh yi nəpon. Zwezi twá suywáŋú tē nē, u biri dē, lià tē wá na mu, ku nē ba zwēe Yu con.

11 Yu tún nē, sə à ya u tuntunu, à swìn suywáŋú tēntə, dē à kàri ku à biri lià nē. **12** Mə ku mù yiri nē, à dé càn tē tē, yá cavira ba nē jə. À mù yəé liù tē, à nē keni à waa u nē. Yá à yəé dē, suywáŋú tēntə, Zwezi nē pın nē, u wáá ku nē u cì, ku ja vələ diun tē, u nē wá píí u bā.

13 Twá cígá sùràn tē nē, n nē ni à nii wa dē, à swìn, sə n dē sùràn ya ndə tē nē. Dān ká lwáñ won mama tē wa. N nē swìn tē sùràn tēntə, Zwezi-Kərisə nē pın, sə n kə n waa u nē, yá n ga sóni lià dē. Ku mù yiri nē, ja tē sùràn tēntə n bican wa. **14** Ywáñ suywáŋú tē yuu, Yu nē

pun mú. Ywàh ku yuu də Yuu-^{*}Siŋu tə, ku nə wulə də nəba.

¹⁵ N yəə də, Kərisə là tə mama, ba nə wulə Azi nag-wanaa tə wa, vɪga nə ba dugu. Fizwelə də Erəmozwenə twá ba wulə ba wa. ¹⁶ À lòrì nà Yuu-Tiu, sə u dəri Onezi-forə mù, də u diè là yinəgə zənzən. U mù yáà zùrì à bɪcan, u ga ba à cavɪra dəri, də ba nə vwə nə də banzala tə. ¹⁷ U nə twi ^{*}Romə wa yəbə, u bɪbarɪ u pià bwálí tə, à nə wulə wuuu, halɪ u bà u na nə. ¹⁸ Nə Yuu-Tiu nə wá dəri u yinəgə zənzən, diun tə nə, u nə wá pií u bà, u buri læzoni buri. N mù yəə tutunan tə, u nə tun u pa nə, máŋá tə wa, à nə yun Efezə nə, zəni.

Ka twá Zwezi-Kərisə nə də waa nədu yoo

(1 Korentə tián 9.24-25; Matie 10.32-33)

2 N mù Timote yɪ ndə à mù Polə biú nə. Zwezi-Kərisə fwa u pubwanu tə n yɪra. Ku mù nə pun, n dàh pa n jìlàn dān. ² N nì Yuu sugu tə à nii nə, à nə swìn là zənzən yáá con. Tì ku sugu təntə, n ma kàrì là tə duən tə, ba nə yɪ pùé nədu tián. Ku tián təntə də kùb mɛ, sə ba wàni ba tì ku, ba ma kàrì là duən də.

³ Də n nə tuŋa, n pun Zwezi-Kərisə nə, sə n sèe n dé càn, ndə pamanu nəzəŋu nə sèe, u dé càn nətu. ⁴ Liù nə vèli pamanu, u nə pià, sə u poli u yuu tiú tə pùé nə, u kùb wà mɛ, sə u fwa yìèn tə, pamanu nə wà mɛ, sə u fwa. ⁵ Ku yɪ ndə liù nə wulə u dəri, u mù də là duən, sə ba jon ŋwírán. U nə wà nətu, ba nə mɛ, sə ba dəri dəru tə nii nə twá, u wàri dun yupuu u nɪ ku wa. ⁶ Ku tə yɪ ndə liù nə, u nə ken u diàn lá, u ma varɪ kára. Mə u mù nə wá yà təntən liù tə, u nə dí yáá u na u tori kára tə cu, máŋá wa. ⁷ Bún sùràn tə tə yoo, à nə swìn n con. N nə buŋa tə yoo, ^{*}Yuu-Tiu wá pa, n nì tə mama dèh.

⁸ Líf Zwezi-Kərisə yoo, u nə tɪga, u pií u bwin u nan tian wa. Ba luri wá piú ^{*}Davidə dwíí tə wa. Mə ku mù nə yɪ suywáŋú tə, à nə swìn, à buri là tə nə. ⁹ Ku suywáŋú təntə, à nə swìn, tə nə pun, à wulə banzala tə wa, à dé càn, ndə à fwa yolwan. Yá də ku nətu tə mama, ba tə wà Yuu sugu tə ken bəh diè. ¹⁰ Ku mù nə pun, à sèe, sə à dé càn, là tə yɪ Yuu nə kúrí, sə u twá Zwezi-Kərisə, u ma jon ba ba cuna wa, ba ga zu u dun tə wa, tə nə ba zwèe.

¹¹ Nəh, sùràn tə, tə nə ba tútùná jə. Tə mù nə yɪ də, nə nə twá Zwezi-Kərisə nə, nə ti, nə wá twá u nə, nə pií nə bwin nə nan də. ¹² Də nə nə jun pínú wuuu, nə wà pií nə kə nə kwa, nə wá dé pàrì də wá. Yá nə dàh nə vɪga wá, u də wá vɪ nəba. ¹³ U yɪ pùé nədu tiú. Ku mù nə pun də, nə nə swə nə bà nə jì pwií bələ tián də, u mù tə yɪ pùé nədu tiú, u wàri u tiàn u pií u ten.

Tùtùnú nəzəŋu yoo

(1 Timote 1.3-7, 18-20; Zwakə 5.19-20)

¹⁴ Líf yoo ku tə là tə mama, caga ba nii nə Yuu yáá con, ba dān ká fwa jara yìèn yra boŋu yuu wa. Tə mù jara təntə ba won fwa tə pun ba, də ku nə tà, sə tə cùgù là tə, ba nə cuga tə. ¹⁵ N mù Timote, kə n diàn lá, sə n ya liù tə, n nə twá Yuu puswənə nə. N mɛ, sə n ya tútùnú tə, n nə tuŋa zəni, n tutuŋu tə cavɪra dān ká ja mú. Ku mɛ, sə n swìn Yuu sugu tə, ku nə yɪ cígá tə, n

buri là nə zəni zəni. ¹⁶ Dān ká kə n nii ləyərən yomanan tə wa, tə nə tà Yuu nyiən. Là tə, ba nə jə yomanan təntə, yáá pií mancun mancun, ba zu tutunkukwɪnan tə, Yuu nə ba pià. ¹⁷ Ba mù là təntə kàrà yɪ ndə naworu nə, ku nə wórí ku zwɪ wuuu. Mə Yimene də Filetə wulə ba mù là təntə wa. ¹⁸ Ba mù kùb ba cígá tə nə twá. Ba mù swìn də, Yuu manwarɪ u pií u bwin là u lɪ tian wa. Ba twá ku nətu tə nə, ba ma gɪgarɪ là tə, ba nə keni ba waa Zwezi nə wuuu ba duga. ¹⁹ Də ku nətu tə mama, ku tə Yuu mù nə tún, ku ba lwàní. Ku yɪ ndə ba nə tún diè dəkuu nə, ba púpúní sùràn tə tə ká dəkuu tə yuu wa. Tə sùràn tə swìn, tə wú: «^{*}Yuu-Tiu yəə là tə, ba nə yɪ u mù nə ti». Púpúná tə duən də swìn, tə wú: «Liù tə mama, u nə buri də, u ya ^{*}Yuu-Tiu nə ti, ku tiú dān mɛ, sə u yá kunkun yìèn fəŋú nə».

²⁰ N nə zua jujə tiú diè wa, n wá na zɪla yirə yirə tə nə wulə lá. Zɪla təntə duən yɪ slán wùrú zuŋɪ, nə à yəə lugu wùrú zuŋɪ. Tə duən də yɪ dɔɔ ba nə sárí, nə à yəə tɪran nə ba ma fwa tə. Tə mù zɪla təntə mama tutunan tə nədu. Zɪla tə nə zìen nə, ba ma tuŋa cànà diun nə. Tə duən tə mù ya, ba ma tuŋa diun mama. ²¹ Mə nə yɪ nətu. Də liù nə cígá u tiàn nə də yolwan tə mama, à nə swìn tə yoo, u yɪ ndə wùrú zuŋa tə nə, ba nə ma tuŋa cànà diun nə. Yuu-Tiu wá lɪ wá u tún vān nə, sə u ya u mù nyiən. U tutuŋu zìen ku pa Yuu-Tiu nə, u ga sèe, u tuŋa tutunzəŋu yiri mama. ²² Cɪ n tiàn nə dān ká twá fwa yokukwɪnan tə, læzwəndun tə nə swə, tə fəŋú. Kə n diàn lá, n pià ku tə, ku nə yɪ cígá yoo, də n waa mama. Kə n waa mama Zwezi nə wuuu, sə n sóní là. Pa n mù də là tə, ba nə jùnì nə Yuu-Tiu də bɪcan nəpon tə, ya duən nə də bɪcan sié. ²³ Là nə wulə ba di ləyəri tútùná, tə nə yɪ tutu, dān ká kə n nii lá. N yəə də, tə mù nə pun, là tə fwa jara də duən. ²⁴ Ku wà mɛ, sə Yuu-Tiu tútùnú di jara. U mɛ, sə u zìlí là tə mama, sə u ya liù tə, u nə wàá u kàrì, sə u ga ja pínú də ba. ²⁵ U mɛ, sə u ja bɪcabwanu, u ma buri là tə, ba nə zɪga u nə. Ku wàá ku pun, Yuu twá ku nə, u pun ba vəvəri ba kwa, ba ma sé ba cuna. Yá ba ga lwarɪ cígá sugu tə. ²⁶ Ku wàá ku pun ba pubuŋa pií, ka twi cígá sugu tə nə, ba ga jon ba tiàn ^{*}Sɪtana jìlàn wa, u yà nə jun ba ndə nyali, nə jun won nətu, u pa, ba tuŋa ku tə, u nə swə.

Luu zaŋu máŋá yoo

(2 Piyerə 2.1-22; Zwidə 3; Tità 1.10-16)

3 Líf n tiàn də yoo, ku tə zəni. Ku mù nə yɪ, luu zaŋu máŋá tə nə wá yà càn zənzən tə. ² Là tə wá sóní ba tiàn cuɪ. Ba wá sóní səbiu, ba ga wá yà là tə, ba nə swə yɪrɪ. Ba wá yà fwɪə là, ba ga wá twɪn Yuu. Ba wá vɪ ba nyɪna-ba nii, ba ga wá yà yèrì jwɪan là. Ba wá yà là tə, ba nə ba Yuu yìèn tə zìlí. ³ Ba wá yà là tə, ba yoo nə dà zənzən, ba ga ba læzoni yinəgə dəri. Ba wá yà là tə, ba nə dé tɪjaŋa là dèh nə, ba ga wá sóní jara. Ba wá yà là tə, ba nə yɪ ndə ganaŋa nə, ba ga bá sóní won tə, ku nə zìen. ⁴ Ba wá yà là tə, ba nə gɪgarɪ là ba duga, ba ga wá yà là tə, ba nə súé də lɪŋa. Ba wá yà fwɪə là zənzən, ba ga wá sóní ba fura yìèn, ba doni Yuu. ⁵ Ba wá fwa ndə Yuu là nə. Yá ba ga ba sèe, sə Yuu diàn tə lwàh

ba, sɛ ba ya u mù Yu là cígá cígá. N mù Timote, pa n mù dɛ ba là tɛntɛ, ya yuɲɲɪ dɛ duən.

⁶ Ba mù là tɛntɛ yiri nɛ sɛgɛ ba zwɪ là dii wa, ba gɪ-garɪ kana tɛ, ba nɛ ba diàn jɛ Zwezi-Kɛrisɛ cwɛɲɛ tɛ wa, ba pɪn ba sɛɛ ba sùràn. Kana tɛntɛ yuu cuna dáá zɛnzɛn ba yuu wa, ba ga yi ba twá ku tɛ mama nɛ, ku nɛ ywán ku pa ba. ⁷ Ba yi kana tɛ, ba nɛ yáá swɛ, sɛ ba ni yoo mama. Yá ba ga wàrì cígá yoo mù, ba lwarɪ míámíán. ⁸ Nɛtu tɛ, Zwanɛsɛ † dɛ Zwanbɛresɛ nɛ zɪgɪ *Moyizɛ nɛ, mɛ nɛtu bara tɛntɛ dɛ zɪga cígá sugu tɛ nɛ. Ba yi là tɛ, ba pubuɲa nɛ ba tuɲa, ba ga wà ba waa ken Zwezi nɛ cígá cígá. ⁹ Là tɛ mama wá lwarɪ dɛ, ba ya lɛyɛrɛn, ndɛ là nɛ lwarɪ dɛ, Zwanɛsɛ dɛ Zwanbɛresɛ yi lɛyɛrɛn nɛtu. Ku mù nɛ pɪn, ba bá wàní ba va yáá.

Talkwa kwìè tɛ, Timote nɛ mɛ, sɛ n twá tɛ nɛ

(2 Korɛntɛ tiàn 6.3-10; 1 Piyɛrɛ 1.19-21)

¹⁰ N mù Timote, n mù twá à mù Polɛ nɛ yìèn tɛ tɛ wa: N yèè nɛtu, à nɛ kàrì. N yèè ku tɛ, à nɛ yi. N yèè, à nɛ buɲa, sɛ à fwa nɛtu. N yèè, à nɛ kenì à waa Zwezi nɛ nɛtu. N yèè, à pínú nɛ mɛ nɛtu. N yèè, à nɛ swɛ là nɛtu. N yèè, à nɛ jun pínú wuuu, à dàn ká píí à kɛ à kwa nɛtu, à ma twá Yu nɛ. ¹¹ N ni càn tɛ, à nɛ dí dɛ wuwalu tɛ, ku nɛ yí nɛ. N yèè yìèn tɛ mama, tɛ nɛ yí nɛ Pisidi Antuswɛ nɛ, Yikoniomɛ nɛ, Lisɛtɛrɛ nɛ. Yá *Yuu-Tiu tɛ jon nɛ tɛ mama wa. ¹² Là tɛ mama, ba nɛ plà, ba tì Zwezi-Kɛrisɛ cwɛɲɛ tɛ cígá cígá, ndɛ Yu nɛ plà nɛtu, ba wá dɛ càn là duən jìàn wa. ¹³ Yá là tɛ mù, ba nɛ yi wulunyɪna, ba nɛ gɪgarɪ là ba duga, ba mù wá kwen ba cùgà, ba sùrí wuuu. Ba wá gɪgarɪ là duən ba dugu, ba ga wá gɪgarɪ ba dɛ ba dugu.

¹⁴ N mù Timote, vwa n tiàn kankan yìèn tɛ nɛ, ba nɛ ma kwè mú, n ga pa cígá mama tɛ nɛ. N yèè liù tɛ dɛ, u nɛ burɪ mú tɛ yìèn tɛntɛ. ¹⁵ Vwa n tiàn kankan tɛ yìèn tɛ nɛ. N yɛni Yu sagɪ tɛ dɛ, n tɛ yi bisumaa. Ku mù Yu sagɪ tɛntɛ wáá mù yɛnu ku pɪn. Ku mù yɛnu tɛntɛ nɛ wáá mú ku burɪ nɛtu Yu nɛ jon mù n cuna wa, n nɛ kenì n waa Zwezi-Kɛrisɛ nɛ wuuu tɛ yɪrɪ. ¹⁶ Yìèn tɛ mama, ba nɛ púpúní Yu sagɪ tɛ wa, ku ya Yu-*Siɲu tɛ nɛ pɪn, ba púpúní tɛ. Tɛ zìɛn, sɛ ba ja tɛ ba kàrì là. Tɛ mù nɛ wáá là tɛ burɪ dɛ, ba ba cígá jɛ. Tɛ mù nɛ yáá caga là nii nɛ dɛ, ba nɛ fwa yolwan. Tɛ mù nɛ burɪ, nɛtu là nɛ mɛ, sɛ ba ya cígá wa. ¹⁷ Yu-Siɲu tɛ fwa ku nɛtu tɛ, sɛ ku pa Yu liù wàní u mì ka fwa yozɛɲɛ mama.

(Tutunan 20.28-31; 2 Timote 2.3-7)

4 Dun don nɛ, Zwezi-*Kɛrisɛ wá píí u bà. U wá bà ndɛ plù nɛ. U wá bùrì tɪga tɛ bùrà, u ga bùrì ba tɛ, ba nɛ wà tɪ, dɛ bùrà. À mù Polɛ dàñ pɪn nii ku tɛ n mù Timote nɛ, Yu yáá con dɛ Zwezi-Kɛrisɛ yáá con. ² Swìn suywáɲú tɛ, n burɪ! Swìn ku dɛ n bwé! Mánjá tɛ nɛ zìɛn, sɛ n swìn ku. Ka nɛ kúù ba zìɛn dɛ, sɛ n tɛ swìn ku. Burɪ là tɛ, ba nɛ tuɲa lwanɪ tɛ, dɛ ba ba cígá jɛ, n ga caga ba nii nɛ. Kwè ba, sɛ ba fwa ku tɛ, ku nɛ zìɛn. Ja pínú dun mama, n ma kàrì ba nɛtu. ³ Mánjá

† Zwanɛsɛ dɛ Zwanbɛresɛ yà yi *Zwifɛ-ba yɪra, ba nɛ ma bonɲɛ *Ezwipɛtɛ tiàn jinɛmori-ba.

don wá bà, là tɛ nɛ kúù bá cugu ba tɛ, ba nɛ kàrì cígá sùràn tɛ ba burɪ, ba nɛ plà, sɛ ba tun yokukwɪnan tɛ yɪrɪ. Ba wá pɛɛ karnyɪna duən, ba ma kɪkarɪ ba tiàn, sɛ ba kàrì ba yìèn tɛ, ba nɛ swɛ. ⁴ Ba kúù bá cugu cígá sùràn tɛ, ba dàñ wá píí, ba cuga kunkun yomanan. ⁵ N mù Timote, n mɛ, sɛ n ya liù tɛ, n nɛ yèè yoo dɛñ, mánjá mama, wuuu. Sɛɛ, sɛ n dɛ càn tɛ, sɛ n swìn suywáɲú tɛ n burɪ là nɛ. Tun tutuɲɪ tɛ, Yu nɛ pɪn mú, n pa ku nii sú.

(Filipɛ tiàn 1.20-23; 1 Timote 1.19-20; Matìɛ 10.18-20)

⁶ À mù Polɛ yi ndɛ vanɪ nɛ, ba nɛ tanɪ, sɛ ba ma fwa *jonɪ. Ku plà ku burɪ dɛ, à mánjá yí, sɛ à va Yu con. ⁷ À tɛ Zwezi-Kɛrisɛ yɪrɪ zɛnzɛn. À zwèè ku tɛ, Yu nɛ pɪn nɛ, sɛ à fwa, ndɛ liù nɛ dɛrɪ u va u yí bwálí tɛ, u nɛ mɛ, sɛ u yí lá. À ken à waa Zwezi nɛ wuuu, à wà píí à kɛ à kwa. ⁸ Síún nɛ, à yèè dɛ, Yu tún à ɲwírán u con, tɛ nɛ dàní nɛ. Nɛ Yuu-Tiu nɛ wá bùrì nɛ bùrà dun don nɛ. Ku dun tɛ nɛ, u wá pa nɛ cígá tíú yupuu tɛ. Ku tà à cɪcɪ nɛ, u wá pa ku, u wá pa ku là tɛ mama nɛ, ba nɛ swɛ, sɛ u píí u bà.

Polɛ bonɲɛ Timote, sɛ u bà u con

⁹ Timote, kɛ diàn, n bà n yí nɛ lala! ¹⁰ Demasɛ viɲa nɛ u dugu, síún luu ku tɛ wiɛn fɪra nɛ jɛ wá yɪrɪ. Yá u dàñ vɛli Tesalonikɛ. Kɛresansɛ dɛ vɛli Galasi, Titɛ dɛ ga va Dalɛmasi. ¹¹ Likɛ cɪcɪ nɛ wulɛ à con. Mánjá tɛ wa, n nɛ biàn, sɛ n ja Marɛkɛ, n ja kɛ lá n bà. U wáá à nɛ u sanɲa. ¹² Tiswikɛ mù ya à mù nɛ tun wá Efɛzɛ nɛ.

¹³ Mánjá tɛ, n nɛ biàn, sɛ n twá Karɛpɪsɛ con Tɛrowasɛ nɛ, n jon à gànù, à víí à yá lá, n ja bà n pa nɛ. N nɛ biàn, sɛ n kɛ lá n ja saga tɛ n bà. Ku tɛ, ku nɛ dwɛ à yá swɛ, sɛ n ja tɛ tɛ, ba nɛ púpúní tanan tɛ wa, n ja bà.

¹⁴ Alɛkɛzandɛrɛ, u nɛ yi yaru, tun yolwan nɛfaru à yɪra. Nɛ *Yuu-Tiu nɛ wá ɲwín ku tɛ, u nɛ tun, tɛ ɲwírán u pa wá. ¹⁵ Cɪ n tiàn nɛ dɛ wá, u cìgà nɛ kàrà tɛ yáá nɛ dɛ diàn.

¹⁶ À nɛ tɛntɛn à tún à nii là tɛ, ba nɛ bùrì bùrà, tɛ yáá con, liù mama wà u nii ken à kwa. Ba mama viɲa nɛ ba dugu. Yu nɛ wá kwen ba cuna, u li ba mù dɛ wá pwɛrɛ wa. ¹⁷ Dɛ ku nɛtu mɛ Yuu-Tiu tɛ wà nɛ vi u dugu. U mù nɛ pɪn nɛ diàn, à ma wàní à swìn u sugu tɛ mama, à burɪ ndɛ ku nɛ mɛ nɛtu. Là tɛ mama, ba nɛ tà *Zwifɛ-ba, ni ku. Yuu-Tiu nɛ san nɛ, à ma wàní à jon à tiàn tɪan jɪn wa. ¹⁸ Yuu-Tiu nɛ wá cɪ à nɛ dɛ yolwan mama, u ga wá jon nɛ, u pa à zu u nyɪna Yu *sàñ tɛ wa. U mù nɛ mɛ dɛ dun dun mama wuuu. Amɪna!

Sagɪ tɛ yígúré jùnà

¹⁹ Jun Pɛrisɛka dɛ Akilasɛ n pa nɛ. Jun Oneziforɛ dɛ u diè là tɛ n pa nɛ. ²⁰ Erasɛtɛ wulɛ Korɛntɛ nɛ. Tɛrofimɛ mù yɪra ba zurɛ, à ma yá wá Mile nɛ. ²¹ Kɛ diàn, sɛ n bà dɛ waran tɛ mánjá tɛ wà yí. Əbilisɛ dɛ Pidansɛ dɛ Linisɛ dɛ Kɛlodɪa dɛ là tɛ duən tɛ mama, ba nɛ yi n nubla *Kɛrisɛ yɪrɪ tɛ, jùnà mú. ²² *Yuu-Tiu nɛ wá yà dɛ mú. U wá fwa u pubwanu tɛ á yɪra. Amɪna!

Titə

Titə sagl tə yuu wa sugu

Liù tə, u nə púpúní sagl ku tə

Ku yi *tuntunu Polə nə púpúní ku. Máńǵá tə wa, u nə púpúní ku, də u yi u wulə bəń diə wa *Romə nə.

Liù tə nə, u nə púpúní

Sagl ku tə yi Polə púpúní ku u pa Titə nə. Titə nylna tà *Zwifə, u tətə Titə ga yi Polə karbiu. U tun də Polə, sə ba ma swl̩n suywáńǵú tə.

Sagl tə wa sugu

Nəńǵə ku tə yr̩l, Polə nə púpúní u nə: Titə yi u wulə Kəretə nagwanaa tə wa, ku nə wulə muu tətəńǵi tə wa. Ku nagwanaa təntə wulə nasara luu də ləzwənzwəńən luu pwərə wa. Titə dāń wulə ku bwálí təntə wa, u sańǵa *Kərisə lià púlí tə nə, sə ba wàńí ba taní ba tiàn.

Polə plà u líí Titə, Kərisə lià púlí yáá tíú nə mē, sə u ya nətu. U púpúní ku, sə u ma burl Titə nə kwìè tə, u nə mē, sə u pa nəkwla tə nə də kaninə tə nə, də ləzwəndun tə nə, də ywəńǵə tə nə, ndə Timote nə. U pií u líí ba nətu tə, ba nə mē, sə ba ya, sə ku pa ba wàńí ba zilí Yu nii, ndə ku nə mē nətu.

Polə jùnì Titə

(2 Piyerə 1.1-4)

¹ À mù Polə yi Yu tùtùnù, à ga yi Zwezi-*Kərisə *tuntunu də. À mù nə púpúní sagl ku tə. Yu tun nə, sə à san lià tə nə, u nə kúrí, sə ba kə ba waa Zwezi nə. Yá u ga plà, sə à pa ba lwarl cígá tə. Ku mù cígá təntə, burl ba nətu tə, ba nə mē, sə ba ya, sə ba ma twá Yu cwəńǵə tə nə zəni. ² À fwa ku nətu tə, sə lià ja yala, də ba wá na mu tə, ku nə ba zwèe Yu con. Yu ba kunkun kunl. Ku mù nə pɪn, u kàn nii, də luu tə wà fwa, də u wá pa nəba ku mu təntə. ³ Yá ku máńǵá tə, Yu nə tún nə yí, u jon nəba nə cuna tə wa. U pɪn, ba lwarl u sugu tə. U pɪn nə ku sugu təntə, yá à dāń ga swl̩n ku à burl, ndə u nə pɪn nii, sə à swl̩n ku nətu.

⁴ À púpúní sagl ku tə, à pɪn n mù Titə nə. N yi ndə à bìú nə cígá cígá, nə mē bələ nə keni nə waa Zwezi nə, tə yr̩l. Zwezi-Kərisə jon nəba nə cuna wa. Nə nylna Yu də u mù Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanu n yr̩ra, ba ga pa mú bɪcan siə.

Won tə Titə nə mē, sə u fwa Kəretə nə

(1 Timote 3.1-7; 1 Piyerə 5.1-4)

⁵ À yá n mù Titə Kəretə nagwanaa tə wa, sə n kwēn yìèn tə, tə nə ga, n pa tə zɪgɪ zəni. À plà, sə n kúrí lià, sə ba dāń ya *Kərisə lià púlí mama yáá tiàn tuu mama wa. Mə ku mù nə à mù Polə dí yáá, à burl mú.

⁶ Liù tə nə mē, sə u ya Kərisə lià púlí tə yáá tiàn tə wa, u mē, sə u ya liù tə, u nə ba yìèn jə, lià nə wá caga u nii nə tə yr̩l. U mē, sə u ya kan nədu burl. U bɪa mē, sə ba kə ba waa Zwezi nə. Ba tutunɛ də mē, sə tə ya zəni, sə lià tə mama wàńí ba na də, ba ba duən pəni vɛɛ vɛɛ. Ba ga tə mē, sə ba zilí u nii də. ⁷ Kərisə lià púlí yáá tiàn yuu tíú yi Yu tutuńǵi tə u tuńǵa. Ku mù nə pɪn, u mù liù təntə wà mē, sə u ja yìèn, ba nə wá caga u nii nə tə yr̩l. U wà mē, sə u ya fwíə tíú, nə à yèé, sə u ja luńǵa zənzəń. U wà mē, sə u nywln swana u bubunl, nə à yèé, sə u yà jarɪdru. U wà mē, sə u twá yokukwlnan nə, u ma plà səbiu. ⁸ Nəń tə tə, u nə mē, sə u fwa: U mē, sə u yà liù tə, u nə jonə vərə zəni, u pa, ba zurl u diə wa. U mē, sə u sóní ku tə nə zìən. U mē, sə u yà liù tə, u nə buńǵa zəni, u ga tuńǵa ku tə nə yi cígá yoo. U mē, sə u kə u tiàn míámíán Yu tutuńǵi tə wa, sə u yà liù tə, u nə yèé u tiàn janu. ⁹ U mē, sə u ja cígá sugu tə, nə nə kàrl nə burl lià tə nə, u bɪcan wa. Ku mù nə wá pa u wàńí, u kwè ba duən tə də ku sugu təntə. Ku ga tə wá pa u burl nəpon nəpon də, lià tə, ba nə zɪga ku sugu tə nə, yi kunkuna. Mə lià təntə yiri nə, n mē, sə n kúrí.

(Romə tiàn 16.17-18; 1 Timote 1.3-7; 2 Timote 3.5-9)

¹⁰ Lwarl də, lià dáá zənzəń, ba nə ba liù mama nii zilí. Ba yáá swl̩n sùràn tə nə ba dəń jə, ba ma gɪgari lià tə ba dugu. *Zwifə-ba tə, ba nə yi Kərisə lià tə, nə tuńǵa ku yoo təntə, ba doni lià tə mē. ¹¹ Kərisə lià púlí tə yáá tiàn tə mē, sə ba pa ku lià təntə pú ba nii. Ba mù nə dwé lià tə mama dii duən wa. Yìèn təntə, ba nə kàrl tə, ba wà mē, sə ba kàrl tə. Ba fwa ku nətu tə, ba ma twá

yokukwɪnan nə, ba pià səbiu. ¹² Ba wa liù don, u də nə yi Kəretə tíú, u nə yi ba yənu tíú, dí yáá u swɪn u wú: «Mánǵá mama Kəretə tíán yi kunkuna, ba ga yi ndə ganaŋa nə. Ba yi yayɪnyɪna, yá wodiú cɪcɪ nə yi ba pubuŋa yoo». ¹³ Yá ku yoo təntə, u mù yənu tíú tə nə swɪn, tə ya cígá. Ku mù nə pɪn, n dàń mɛ, sə n caga ba nii nə zənzən, sə ku pa ba kə ba waa Zwezi nə wuuu, ndə ku nə mɛ nətu. ¹⁴ Caga ba nii nə, sə ba kúù dàn ká cugu Zwifə-ba yomanan tə, sə ba dàn ká twá lià tə, ba nə vɪga cígá tə sùràn tə nə. ¹⁵ Də liù bɪcan nə yi nəpon Yɪ yáá con, won mama wá ya nəpon ku pa wá. Yá lià tə, ba bɪcan nə tà nəpon Yɪ yáá con, ba nə wà ba waa ken Zwezi nə, won mama wàri nəpon ku yanɪ ku pɪn ba. Ba yənu də ba pubuŋa mɛ yi yozwənan. ¹⁶ Ba yáá swɪn də ba bwé, sə ba ma bɪri də, ba yəé Yɪ. Yá ba yokukwɪnan tə dàń nə yáá bɪri də, ba cígá yəri Yɪ. Ba ba Yɪ nii zilí, ba yi won tə, Yɪ nə culi nə, ba tuŋa, ba ga wàri yozənu mama ba tuŋa.

Kàrà tə, ka nə mɛ

(1 Timote 2.9-15; 1 Piyerə 3.1-6; Efezə tíán 6.5-8; 1 Piyerə 2.18-20)

2 N mù Titə, n mɛ, sə n kàri kàrà tə, ka nə yi cígá, n bɪri lià tə nə. ² Bɪri bazunan tə nə də, ba mɛ, sə ba ya lià tə, ba nə yəé yoo dəń. Ba mɛ, sə ba ya lià tə, lià nə mɛ, sə ba zilí ba. Ba mɛ, sə ba ya lià tə, ba nə buŋa zəni. Ba mɛ, sə ba kə ba waa Zwezi nə wuuu, də cígá cígá, sə ba sóni lià tə duən tə, cígá cígá, ba ga ja pínú də zənzən.

³ Bɪri kazunan tə nə, sə ba ya ndə nətu tə, Yɪ nə swə, sə ba ya. Ba wà mɛ, sə ba ya lià tə, ba nə swɪn yolwana, ba pɪn lià nə. Ba wà mɛ, sə ba yà lià tə, ba nə nywɪn swana zənzən, ba nə wàri ba jəni tə yɪri. Ba mɛ, sə ba pa kwìè tə, tə nə zìən lià nə. ⁴ Də ba nə fwa ku nətu tə, ba wá bɪri kana tə, ba nə yi kaninə tə, sə ba sóni ba bana də ba bia. ⁵ Kana tə, ba nə yi kaninə tə mɛ, sə ba twá də ba, ba ma lwarɪ nətu, ba nə mɛ, sə ba ya lià tə, ba nə buŋa zəni, sə ba bɪcanɪ də ga ya nəpon. Ba mɛ, sə ba ywàń ba diè yìèn yuu. Ba mɛ, sə ba sóni lià, ba ga sèe ba bana nii. Də ba nə fwa nətu, lià tə bá swɪn yolwan, ba pa Yɪ sugu tə nə.

⁶ Kwè balandura tə, sə ba bún zəni ba waa con. ⁷ N tətə Titə mɛ, sə n ya liù tə, ba nə wá twá n nə, ba ma tun yozənu won mama wa. N tətə fwa yozənu cɪcɪ, sə ku bɪri balandura tə nətu tə, ba nə mɛ, sə ba fwa. Yoo tə mama, n nə kàri ba, sə n pa ku ya də n cígá mama. Kàri ba kàrà yiri tə, ku nə wá pa lià tə zilí mú. ⁸ Kàri yìèn tə, tə nə yi cígá, liù nə wàri tə yira yoo u swɪn. Ku mù nə wá pa lià tə, ba nə pià ba swɪn nə yolwan tə na, də yolwan mama təlè nə yura. Yá ku dàń wá pa cavɪra ja ba.

⁹ Kwè ywəŋə tə, də ba mɛ, sə ba sèe liù tə, u nə yə, ba nii yoo mama wa. Ba mɛ, sə ba fwa ku tə, ba lià tə, ba nə yè ba tə, nə swə, sə ba fwa. Yá, sə ba dàn ká tútùnɪ ba nii wa. ¹⁰ Ba dàn ká ŋu lià tə, ba nə ti ba tə, wiən də. Ku tə ba dàń mɛ, sə ba fwa, ku mù nə yi, sə ba tun tutunzənu, sə tə bɪri də, ba sèe nii zəni. Də ba nə fwa

nətu, ku wá pa lià pa dun kàrà tə nə, nə nə kàri Yɪ yoo yuu wa, u nə jon nəba nə cuna wa.

(1 Piyerə 1.10-21; Romə tíán 12.1-2; 1 Zwan 3.1-3)

¹¹ Yɪ bɪri u pubwanu tə nəpon nəpon, də u swə, sə u jon lià tə mama ba cuna wa. ¹² U bɪri ku nətu tə nəba, sə ku pa nə dugu tutunkukwɪnan tə, Yɪ nə ba pià, sə nə kúù dàn ká pià luu wokukwɪnan tə. Yá nə tə nə wulə síún luu ku tə wa, nə mɛ, sə nə ya lià tə, nə nə buŋa zəni, sə nə tun ku tə, nə yi cígá yoo, nə ga twá Yɪ cwəŋə tə nə zəni. ¹³ Nə mɛ, sə nə fwa nətu, nə ma dàni dun nəzənu tə, də ku biàn, sə nə na ku nə yii wa. Ku dun təntə nə yi dun tə, Zwezi-Kərisə nə wá pií u bà də u dun tə. U mù nə yi nə Yɪ nəfaru, u ga yi liù tə, u nə jonə nəba nə cuna wa. ¹⁴ U mù nə twi u ti nə yɪri, sə u ma yè nəba u jon nə yokukwɪnan tə wa, u pa Yɪ nə, sə nə bɪcan dàń ya nəpon u yáá con. U fwa ku nətu tə, sə nə ya lià tə, nə nə yi u mù nyiən, nə ga swə ka fwa yozənu máǵá mama wuuu.

¹⁵ Kàri tə yìèn tə tə, n ma kwè lià tə. Dàn ba jìàn, sə n ga caga ba tə, ba nə cùgà tə nii nə. Yɪ pɪn mú diàn n nii sugu wa. Swɪn də n nii təntə. Dàn ká sèe n pa lià tə mun mú.

Kərisə lià tə nə yi nətu

(1 Piyerə 2.13-16; Efezə tíán 2.1-10; Romə tíán 16.17-18)

3 Lí *Kərisə lià tə də, ba mɛ, sə ba sèe pèegá tə də yáá tíán tə duən tə, ba nə ywàǵá ba luu tə yuu nii. Ba mɛ, sə ba sóni ka fwa yozənu máǵá mama. ² Swɪn ba con də, ba wà mɛ, sə ba swɪn yolwan ba pa liù nə. Ba wà mɛ, sə ba fwa jara də duən. Ba mɛ, sə ba yà lià tə ba nə zilí lià tə, sə ba ya bwàbwà, lià tə duən tə yáá con.

³ Nə də tətə yà yɪn ləyərən máǵá don wa. Nə yà ba nii zilí. Nə yà ken nə waa yìèn nə, tə nə tà cígá. Nə yà yi nə fwa nə pùé yokukwɪnan tə, tə nə yi nə fɪra yìèn cɪcɪ, nə wáá nə fwa. Nə yà yi tə mù yìèn təntə nə nə tuŋa máǵá mama. Nə zɪga lià duən nə ku tíán wiən yɪri. Lià tə yà duŋa nəba, nə də ga duŋa ba. ⁴ Də ku nətu mama, máǵá tə wa, Yɪ nə bɪri də, u waa ywán lià tə yuu wa, u ga swə ba zənzən, ⁵ u jon nəba nə cuna wa. Ku tà nə nə tuŋa cígá yìèn tə yɪri. Ku ya nə yinəgə zənzən nə jɪn wá. U sɪn nə yuu cuna tə, sə nə yà lià tə, ba nə luri dura. U *Sɪŋu tə diàn nə, u ma tun ku yoo təntə, sə nə wàní nə na mu nədun tə. ⁶ U twá Zwezi-Kərisə nə, u nə jon nəba nə cuna wa, u pa nəba u Sɪŋu tə. U pɪn ku sú nəba míámíán. ⁷ Yɪ pubwanu tə nə pɪn u jələ nəba, ndə lià tə nə, ba nə yi cígá tíán u yáá con. Yá nə jə yala də, nə wá twá nə na mu tə, ku nə ba zwèe u con.

⁸ Sugú ku tə ya cígá sugú. Yá à dàń pià, sə n swɪn ku yoo də n bwé, sə ku dàn lià tə jìàn, ba nə ken ba waa Yɪ nə, sə ba kwən ba tun yozənu. Mə yoo nə ku nə zìən, ku ga jə nywarɪ ku pa lià nə. ⁹ Cɪ n tíàn nə də tútùná tə, tə nə ba dəń jə. Lià nə tútùnɪ duən nɪbara-ba tə yìèn yuu wa, dàn ká kə n nii lá. Dàn ká pa, n mù də ba di jara də duən, n ga dàn ká tútùnɪ də ba Yɪ *nii tə, u nə pɪn *Moyizə nə, tə yuu wa. Tə yìèn təntə yi tutu, tə ga ba lià nə saŋa. ¹⁰ Də liù nə sugə Kərisə lià, u

pa ba pwèe duən nə, dí yáá n dù súú u nii nə naa nədu. U tə nə wà yá, sə n tə bwé n dù súú u nii nə. Ku nətu kwa nə, u tə nə wà yá, sə n lɪ n tìàn u yira míámíán. ¹¹ N yəé də, ku mù ləzwənyiri təntə kúù təlɛ cígá tə wa. U dàń yɪ cunu tə, u tutunɛɛ nə burɪ də, Yɪ wá buri u bura, sə u cùgù wá.

Sagɪ tə yígúré sùràn

(1 Korəntə tìán 16.20-24)

¹² À wá tun Arətemasə, nə à yəé Tiswikə n con. Mánjá tə, ba nə yí lá, sə n kə dɪàn, sə n bà n yí nə Nikopolisə nə. À ken à sírí, sə à va à ya lá, də waran tə mánjá ma

lɛ. ¹³ Ku dàń mɛ, sə n kə dɪàn n san Zenasə nə u nə yɪ liù tə, u nə zɪga nə jɪrɪmu nə bura tə wa, də Apɔɔsə nə, sə ba wàní ba va ba cwəŋə tə. San ba zəni, sə won dān ká mùri ba. ¹⁴ Nə *Kərisə lià tə də mɛ, sə ba kwè nətu tə, ba nə wá fwa yozəŋə mánjá mama wuuu, sə ba ma san lià tə nə wiən nə mùri ba. Də ba nə fwa nətu, ku tə, ba nə yɪ, tə bá ya tutu.

¹⁵ Lià tə mama, ba nə wulə à con, jùnì mú. Jun Kərisə lià tə də mama. Ba də ken ba waa Zwezi nə ndə nə nə, yá ba ga swə nəba. Yɪ nə wá fwa pubwanu á mama yira.

Filemon

Filemon sagi tã yuu wa sugu

Liù tã, u nã púpúní sagi ku tã

Ku yi *tuntunu Polã nã púpúní ku. Mánjá tã wa, u nã púpúní sagi ku tã, dã u yi u wulã bàh diè wa *Romã nã.

Liù tã nã, u nã púpúní

Sagi ku yi Polã nã púpúní, u pa Filemon nã. Filemon yi Polã nã dí yáá u swìn suywánjú tã u biri wá, ku pa u jì *Kãrisã liù.

Sagi tã wa sugu

Nãhã ku tã yiri, Polã nã púpúní u nã: Onezimã yi Filemon yonju, u nã nan u con u dãri. U wãli Polã con, u kã u waa Zwezi-*Kãrisã nã.

Onezimã dàh wulã u saŋa Polã nã, u pa ba swìn Zwezi-Kãrisã suywánjú tã. Yá Polã dàh ken u sírí, sã u pa, Onezimã pií u va u pa Filemon nã. Polã pià u biri wá sagi ku tã wa dã, Kãrisã lià tã mama yi nubia Kãrisã yiri, dã ba nã ti ba tiàn, nã à yèé dã ba nã yi ywãhã. U dàh lòri Filemon, sã u sãe u ja Onezimã ndã u nubiu nã, u nã swã wá zãnzã.

Polã jùnì Filemon

(2 Timote 1.3-5; 3 Zwan 2, 6)

1 À mù Polã wulã bàh diè wa, à nã twá Zwezi-*Kãrisã nã yiri. À mù dã Timote, u nã yi nã nubiu Kãrisã yiri nã, púpúní sagi ku tã. Nã pin ku n mù Filemon nã. N yi nã nubiswãnã, n ga yi nã tutundon. ² Nã pià, sã sagi tã yí Apia dã, u nã yi nã nakua Kãrisã yiri. Nã pià, sã ku yí Arãswipã dã, u nã yi nã tutundon. U dã saŋa nãba, u jaŋa Yu tutunji tã wa. Nã pià, sã ku yí Kãrisã lià púlí tã dã, ku nã wulã n mù Filemon sãh nã. ³ Nã nyina Yu dã nã *Yuu-Tiu Zwezi-Kãrisã nã wá fwa pubwanu á yira, ba ga pa aba bican sié. ^{4,5} À nì n sonu tã yoo, ba nã swìn dã, n swã lià tã mama, ba nã yi Kãrisã nã ti. À ga nì n waa tã, n nã keni Yuu-Tiu Zwezi nã wuuu tã yoo, nã yi nãtu. Ku mù yiri, à kãni à nyina Yu lèèèe mánjá mama, yá à lií n yoo à yijunì mama wa. ⁶ N keni n waa Yuu-Tiu Zwezi nã. Yá ku dàh pin nã yi won nãdu. À dàh lòri Yu, sã ku nãtu tã wànì ku pa n lwarì wozãhã tã, Yu nã pin nãba, sã nã ma pa dun Zwezi-Kãrisã nã, nã luu wulu wa. ⁷ À nubiu, à pií à na pupwãn nãfaru, à bican ga zùri n sonu tã yiri. Ku twá dã n mù, lià tã mama, ba nã yi Kãrisã nã ti, jìàn ma dàn.

Polã lwèe Filemon nã Onezimã yiri

(Kolosã tiàn 4.7-9; 1 Korẽntã tiàn 13.4-7)

⁸ À mù Polã jã yoo, à nã pià, sã à lòri mù ku yiri. N tãtã yèé dã, à jã cwãhã Zwezi-*Kãrisã yiri, sã à biri mù ku tã nã mɛ, sã n fwa. ⁹ Yá à dàh nã pià, sã à biri won tã, à nã lòri n con dã sonu. À yi bazunu, à ga wulã bàh diè wa, à nã twá Zwezi-Kãrisã nã yiri. ¹⁰ À lwèe n nã, sã n sãe Onezimã †. U ken u waa Zwezi nã, mánjá tã wa, u nã twi à con bàh diè tã wa. U dàh jigã à biù Zwezi yiri. ¹¹ U yi liù tã, mánjá don wa, u nã wã nywarì jun u pa mù. Síún nã, u dàh jã nywarì u pa n mù dã à mù mama nã. ¹² Yá à dàh pin, u pií u biàn n con nã. U jigã ndã à mù Polã tãtã yira tã vãn don nã. ¹³ N yèé dã, ba vwã nã dã banzala, Zwezi-Kãrisã suywánjú tã yiri. Ku mù nã pin, à yá sóní, sã à pa u mé à con, u san nã, u fwa ku tã, n yã nã mɛ, sã n fwa. ¹⁴ À dàh yã nã wã sóní, sã à tun yoo mama, dã n nã ba ku swã. À pià, sã zãni tã mama, n nã wá fwa à yira, sã ku ya dã n tãtã fira. ¹⁵ Ku wáa ku yanì dã, n mù dã Onezimã yã pwèe duãn nã mánjá mancun wa, sã á pií á ya dã duãn mánjá mama wuuu. ¹⁶ Mánjá tã, u nã twi n con, n dàh ja wá ndã n nubiu nã, n nã swã. N kúù dàn ká ja wá ndã yonju nã. À mù swã wá zãnzã. N mù con nã, u yoo dàh mɛ, sã ku ya cãn ku doni. N dã dàh mɛ, sã n sóní wá, u nã yi lãzwãnã, u ga yi liù tã, u nã yi n nubiu *Yuu-Tiu yiri. ¹⁷ Dã n cígá nã jãlã nã ndã n dabɛɛ nã, sã n sãe Onez-

† Onezimã yiri tã dàh nã yi «nywarì won».

imə, ndə ku yi à tətə nə twi n con. ¹⁸ Də u yà nə tun mú lwanɪ, nə à yə́é u nə mɛ, sə u ŋwín won u pa mú, kə tə yìèn təntə mama à mù yuu wa. ¹⁹ À mù Polə tətə nə púpúní yìèn tə tə də à tətə jɪn: À wá ŋwín mú won tə mama, Onezimə nə mɛ, sə u pa mú. Yá ku tà à mù nə wá swìn n con də, n də tətə jə à jɪɪ. Ku mù nə yi n tətə mu tə. ²⁰ À nubiu, cígá mama, tun ku yoo təntə n pa nə, Yuu-Tiu yɪɪ. Tun ku nətu n pa nə, sə à wàní à na pupwən Kərisə yɪɪ. ²¹ À yə́é də, n wá zilí à nii. Ku mù nə pɪn, à púpúní n nə. Yá à yə́é də, ku tə, n nə wá fwa, ku wá doni ku tə tətə, à nə swìn n con.

²² Ku nə sùrí lá, tanɪ diè n tún à nə. À jə yala də, á yɪjɪnɪ tə wá san nə, sə à píí à bà á con.

Sagɪ tə yígúré sùràn

²³ Epafərasə jùnì mú. À mù də u mù mɛ, nə wulə bə́n diè tə wa, Zwezi-*Kərisə yɪɪ. ²⁴ À mù, də Marəkə, də Arisətarəkə, də Demasə, də Likə nə tuŋa duən nə. Ba də mama jùnì mú. ²⁵ Nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanu á pubuŋa wa.

Ebərə-ba

Ebərə-ba sagı tə yuu wa sugu

Lìu tə, u nə púpúní sagı ku tə

Lìu mama yèrì lìa tə, u nə púpúní sagı ku tə. Yá lìa tə, u dàñ nə púpúní ku, yı *Zwifə, u nə jigə *Kərisə lìa. U yəə Yı saga nədwara tə zəni zəni, u ga yəə *Gərekə-ba yìən zənzən.

Lìa tə nə, u nə púpúní

U púpúní ku u pa *Kərisə lìa tə nə, ba nə zən ba yı *Zwifə-ba, ba vənà yà nə gwàrì, ba wa lìa duən tətə yà nə plà ba dugu Yı cwəñə tə.

Sagı tə wa sugu

Nəñə ku tə yırı, u nə púpúní ba nə: *Kərisə lìa təntə yà tə wà kàrì tə, tə nə pın dìañ zənzən, dèñ nì, ku pa, ba vənà gwàrì.

Lìu tə, u nə púpúní sagı tə, dàñ kàrì ba, sə ba lwarı ku tə nə yı Zwezi cígá cígá. U burı ba də, Zwezi-Kərisə cııı nə yı Yı nimardun tə *jonwanu. U mù nə yı lìa tə, u nə wulə Yı də ləzoni pwəə wa, u kwən ba. U cígá yı ləzwənə, u cígá ga yı Yı də. U tıga dagarı tə yuu wa, u ma fwa *joñi, ku nə pın won mama nii sú.

Síún nə, nə kúù ba jwəñə duən plà. Nə mama twá də Zwezi-Kərisə nə wáá Yı yıra nə boli, fən ga ba nəba jə. Lìa tə, u nə púpúní sagı ku tə plà, sə u dàñ Ebərə-ba jìàn. Mə ku mù nə pın, u tì Yı nimardwan tə wa lìa tə, ba nə dí yáá ba kə ba waa Yı nə, u ma maña u burı ba. U kwè ba, sə ba yá ba tìàn Zwezi jıun wa, u nə yı lìa tə, ba nə wáá u nə ba twá ba janı pínú wuuu, ba dàñ ká pıı ba kə ba kwa càn wa.

Yı twá u biú Zwezi-Kərisə tə nə, u ma swın nə con

(Zwan 1.1-14; Kolosə tìán 1.15-17; Ebərə-ba 10.12-14; Filipə tìán 2.6-11)

1 Dí yáá nə, Yı twá u nii *süsünà tə nə, u ma swın nə nıbara-ba con, nəe kapupu. U twá conı yirə yirə də nə, u ma swın ba con. 2 Síún nə, Yı dàñ twá u biú tə nə, u ma swın nə con nə, zən máñá ku tə wa. Yı twá də u mù, u ma fwa lıu, Yı ga lı wá u tın, u ga tın máñá də, sə u pa u tıı wıən tə mama. 3 Yı twá u biú təntə nə, u pa u dun tə pıplı. U mù nə yı Yı nyınyıga cígá cígá. U nii sugı jə dìañ. Ku twá ku mù sugı təntə nə, u ma pa lıu wıən tə mama zıga tə bwáá nə. U mù nə sın ləzoni cuna, u lı ba yuu wa. Ku kwa nə, u dıga Yı sáñ nə, u jəə Yı jızən † vən nə, u də pàrì də Yı tə, u nə yı plú nəfarı, u wulə tə mə yuu wa.

Zwezi-Kərisə dwə malıke

4 Ku mù biú təntə jə dun, u donı *malıke. Ku twá nətu, Yı ma pa wá yırı, ku nə dwə malıke yırı. 5 Ku yı cígá, Yı tə wà malıka con swın, u wú:

«Á plà à burı də, n mù nə yı à biú. Zən ku tə, à mù Yı nə yı n nyına».

† Ka jəñ plú jızən vən nə yı dun bwáá.

Yı ma kúù wà malıka con swın, u wú:

«Á mù wá yà n nyına. N də ga wá yà à biú».

6 Yı nə kúù pın ba lırı u təntən biú tə tıa yuu wa, u swın u yoo, u wú:

«Malıka mama mə, sə ka bà ka pa wá dun».

7 Á nəñə, ku tə Yı nə swın malıke tə yuu wa. U swın, u wú:

«Malıke tə tuña tə pın nə. Tə yı ndə voo nə, tə ga yı ndə mənvoo də nə».

8 Yá Yı dàñ swın u biú tə mù yoo, u wú:

«N yı Yı, yá n ga wá yà plú wuuu, ku máñá nə ba zwèe. N wá də pàrì n lìa tə yuu wa, cígá cwəñə wa. 9 N swə won tə, ku nə tı cígá cwəñə, n ga culı ku tə nə yı yokukwıun. Mə ku mù nə pın, n *Yuu-Tıu kúrí n mù, u pa u tìàn nə. U kúrí mú, u lwá pupwən nuga †† n yuu wa, sə u pa n ya plú. U sónı, sə u kúrí mú, u ga yá n dabara».

10 Yı tə kúù swın, u wú:

«Ku jııı mama wa, ku yı n mù Yıu-Tıu nə fwa tıa tə, də lanworı tə də n jìàn. 11 Tə wıən tə mama wá jén lá. Lanworı tə də tıa tə wá kwın, ndə gànù nə kwın nətu. Yá n mù ga wá yà lá wuuu. 12 N wá pəpəni tə ndə lìa nə pəpəni u gangwıru, u dugı vən nə. N ga wá lwáñ tə

†† Yı nə kúrí lìa, sə u ya plú *Yızərayelə lìa dwıı tə wa, ba yáá lwá nuga u yuu wa, sə ku burı də, u yı Yı nə kúrí.

yuu nə də lanworu nədun, ndə liù nə lwàñ gandura. Yá n mù wá yà nətu wuuu, n bá lwàñ mama, n mu bá zwèe».

¹³ Yü tə wà malıka con swın, u wú:

«Báá yəbə n jəñ à jızən vən nə, də à ma kəni n duja n nɛɛ dəñ nə».

Yá u swın ku nətu u biú tə mù con. ¹⁴ Yá malıke tə mama yi siñə, tə nə tuja, tə pın Yü nə. Yü yáá tun tə, u pa, tə saña là tə nə, ba nə mɛ, sə u jon ba, u kə mu wa, ku nə ba zwèe u con.

Yü jon nəba nə cuna wa

(Ebərə-ba 4.1; 12.25)

2 Yü twá u biú Zwezi-**Kərisə* nə, u ma swın nə con. Ku mù nə pın, nə mɛ, sə nə zürı nə yıra zənzən də sùrən tə, nə nə ni. Ku nə tà ku mù, nə wá dwá cwəñə. ² Sugu tə, Yü nə twá **malıke* tə nə, u ma swın, ku sugu təntə jə dəñ zəni. Lià duən wà ku nii zilí, ba ga wà ku nii nə twá. Yü pın, cən yí ba mù lià təntə mama, sə tə mù nə ya ba ŋwírán, ba nə vıga tə yırı. ³ Nə mù yi, Yü twá u biú tə tətə nə, u ma swın nə con də, u wá jon nəba nə cuna wa. Ku pià ku bırı də, nə də wàri nə jén cən tə yáá nə, də nə nə vıga, sə nə zilí sugu təntə nii, ku dun nə dwə malıke tə sùrən tə. **Yuu-Tiu* nə təntən u swın də, Yü wá jon nəba nə cuna. Ku kwa nə, lià tə, ba nə ni ku sugu təntə yoo, ba də kúù súrı lá nə, ba bırı nəba, ku dun nə yi nətu. ⁴ Yü tətə twá u diàn mumunan nə, də tutunan yırə yırə, tə nə bırı u diàn, də yomulan nə, u ma bırı də, ba sùrən tə yi cıgá. Yü tə kúù twá u **Siñu* tə tarpınan tə nə, u ma bırı ku yoo təntə, ku twá u fıra tə nə.

Zwezi tıga lià mama yırı

(Filipə tıán 2.6-11; Galası tıán 4.4-5; Ebərə-ba 5.7-10; 4.15-16)

⁵ Nə yi luu, ku tə nə biàn, tə yoo nə swın. Yü wà diàn pın **malıke* nə, sə tə mù nə tını ku luu təntə. ⁶ Yá ku dāñ kúù púpúnı Yü sagı tə, bwálı don nə, ku wú:

«Ləzwəñə yi bəeəe, sə n ma buja u yoo? Bəeəe nə u yi, sə n ma ywəñá u yuu? ⁷ N pın u mun máñá mancın wa malıke yáá con. Ku kwa nə, n pın u na dun də zilé, ndə ba nə pın dun piú nə nətu. ⁸ N ken wiən tə mama u nɛɛ dəñ nə».

Yü pın, ləzoni jə diàn wiən tə mama yuu wa. Ku nətu dāñ pın, Yü wà won mama yá kwa, ləzoni nə ba diàn jə ku yuu wa. Yá də ku nətu mɛ, nə na zəni də, ləzwəñə tə ba diàn jə wiən tə mama yuu wa sún nə. ⁹ Á nəñə ku tə, nə mù na: Máñá mancın wa, Yü mun Zwezi malıke tə yáá con. Yá sún nə, u dāñ yi dun də zilé tíú, u nə dí cən u ti tə yırı. Ku twá Yü pubwanu tə nə, Zwezi ma ti luu ləzoni mama yırı.

¹⁰ Yü nə fwa luu, luu ga yi ku wulə u mù yırı. Yá u ga pià, sə u bia tə ya dání, ba twá, ba zu u dun tə wa. Ku yi Zwezi nə wá jon ba ba cuna wa. Yá Yü dāñ yə mɛ, sə u pa u dé cən ndə ləzwəñə nə, sə u ma wənı u tun ku tutuñı təntə, sə u ma pa u ya liù tə u yoo mama nə zıən, ¹¹ Zwezi nə sun ləzoni cuna u li. Ku nətu dāñ pın, u mù də lià tə, u nə sun ba cuna tə u li, mama nyına dāñ yi nədu. Mə ku mù nə pın, cavıra ba wá jə, sə u ja ba u

boñə u nubıa. ¹² Máñá don wa, Zwezi swın Yü con, u wú:

«Á wá swın n yırı tə yoo, à bırı à nubıa nə. Á wá nun à bu n yırı tə nə, n púlı tə tətəñı wa».

¹³ Zwezi tə kúù swın, u wú:

«Á mù, à wá kə à waa mama Yü nə wuuu».

U tə swın, u súrı lá nə, u wú:

«Á nəñə à mù də à kwa lià tə, Yü nə pın nə».

¹⁴ Ba lià təntə mɛ yi ləzoni, ba nə jə yıra də jana. Ku mù yırı nə, Zwezi-*Kərisə* də jigə ləzwəñə ndə ba nə. U fwa ku nətu tə, sə u ma wənı u twá tıan nə, u ma cùğə liù tə, u nə jə tıan diàn u juun wa. Ku tíú nə yi **Sitana*.

¹⁵ Lià tə yə yi ndə ywəñə nə ba luu wulu mama wa, ba yə nə dəri tıan fən yırı. Zwezi tıan tə dāñ pın, ba jon ba tiàn. ¹⁶ Ku dəñ nə yi, Zwezi tə u twı, sə u san malıke nə. Ku yi u twı, sə u san ba tə nə yi **Abərahəmə dwıf* tə wa lià nə. ¹⁷ Ku mù nə pın, u yə mɛ, sə u nyın də u nubıa tə, ba won mama wa. U zıgı nətu, u ma jı **jonwana* yun tıán nəkwıa, u nə dəri lià yinəgə zənzən, u ga sée u tuja, u pın Yü nə, ndə ku nə mɛ nətu, sə u pa, Yü sée u sun luu lià mama cuna, u li ba mù də wá pwərə wa. ¹⁸ Cıgá, Zwezi tətə dí cən. Ku yi máñá tə wa, Sitana nə dédən, sə u yugə wá, u pa u tun yokukwuun. Ku mù nə pın, u mù dāñ wáá u saña lià tə nə, Sitana nə yugə ba də, sə u pa ba tun yokukwuun.

Zwezi-Kərisə dwə Moyizə

(Matıə 21.33-38)

3 Á mù, á nə yi à nubıa **Kərisə* yırı, á mù lià tə, Yü nə kúrı aba, sə á ya *Kərisə* nə ti, á buja Zwezi yoo. Yü li wá u tun, sə u ya nə Yü **jonwana* yun tıán nəkwıa. Yá nə dāñ swın u yoo nə bırı, də nə kəni nə waa Yü nə wuuu. ² Máñá don wa, **Moyizə* yə sée Yü **nii* tə də púə nədu, u tuja u pın Yü lià tə nə. Zwezi də fwa ku nətu, ndə *Moyizə* nə. U sée Yü nii tə də púə nədu, u tun u pa Yü lià tə nə. ³ Ku yi cıgá, liù tə, u nə lwə diè, u mù nə jə dun, u doni diè tə tətə. Zwezi nə yi ndə liù tə nə, u nə lwə diè tə. Ku mù nə pın, u na dun, u doni *Moyizə*. ⁴ Diè mama jə ka dıllòrú. Yá liù tə nə lwə wiən tə mama, nə yi Yü. ⁵ Máñá don wa, ku nə kəñ, *Moyizə* mù yə sée Yü nii tə də púə nədu, u tun u pa Yü lià tə nə. U yın tütünù, yá u ga yi liù tə, u nə mɛ, sə u swın ku tə, Yü nə wá swın tə, u bırı lià tə nə. ⁶ Zwezi-*Kərisə* nə yi biú tə, u nə ywəñá u nyına Yü diè tə yuu nə. Nə mù, nə yi Yü diè təntə, də nə nə sée, nə zıgı diàn, nə kə nə waa u nə wuuu, ya nə ga pın wá dun yala tə yırı, u nə pın nəba.

Sıə wulə Yü con

(1 Korəntə tıán 10.1-12)

⁷ Á mù dāñ yi Yü lià. Ku mù nə pın ku yi, ndə Yü-**Siñu* tə nə swın, ku wú:

«Zən ku tə, á mù nə ni Yü sugu tə, ⁸ á dānà ká fwa zıbaniun. Á dānà ká fwa ndə fuən tə nə, á nıbara-ba nə zən, ba vi Yü nii, kasıı lanworu † tə wa».

⁹ Yü swın, u wú:

† Ku yi **Zwıfə-ba dwıf* tə, ku nə nan yongau, ku vəli luu nii tə wa, Yü nə pın ku.

«Ku dun tə nə, á nıbara-ba plà à nii nə, sə ba jén ku tə, à nə wá fwa. Ba ga yi là tə, ba nə ni à mù Yu tutunan nə yi nətu, buna sapwilə. ¹⁰ Ku mù nə pın, à lıja ma zàn ba mù là tə yuu, à ga swın, à wú: «Ba pubuñi vəvəri, tə yá nə wuuu, ba ga ba sée, ba twá conji tə, à nə bırı ba.» ¹¹ Ku mù nə zın à lıja tə, à ma dù, də ba bá zu à sié bwálí tə wa, à nə tanı, à tún ba nə».

¹² Á nubıa-ba, á cia á tıàn nə. Á wa liù nədu mama wə me, sə u ja pubunıwan u waa con, ku nə pın, u ba Yu nii sée, u ga vəvəri u yá Yu tə, u nə wulə mu wa.

¹³ Dun mama ku nə zıgı juju ku vəli dədəni, á kwiə duən máñá mama, ba dän ká wánı á wa liù mama, ba gıgarı ba pa u tun cuna, tə nə wá pa u vi, sə u zilı Yu nii. ¹⁴ Nə ken nə waa Zwezi-**Kərisə* nə, nə ga jə ku tə nə, nə yà nə jə ku juju mama. Yá nə nə jun ku nə zəni, ku ja va ku yígúrə, nə wá na tori də Zwezi-*Kərisə*. ¹⁵ Ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú:

«Zən ku tə, á mù nə ni Yu sugu tə, á däná ká fwa zıbanıun. Á däná ká fwa ndə fuən tə nə, á nıbara-ba nə zàn, ba vi Yu nii nətu, máñá don wa».

¹⁶ Bərə nə ni Yu sugu tə, ba ga zàn ba zıgı Yu nə? Ku yi là tə mama, **Moyizə* nə pın ba nan **Ezwipətə* tə wa. ¹⁷ Bərə yuu wa nə Yu lıja zàn buna sapwilə tə mama wa? Ku yi, tə zàn là tə yuu wa, ba nə fwa cuna tə. Ba mù là təntə, tıga kasıı lanworu tə wa. ¹⁸ Yu dùè dūrə, u wú: «Ba bá zu à sié bwálí tə wa, à nə tanı, à tún ba nə». Bərə yırı nə u dùè ku dūrə təntə? Ku yi là tə yırı, ba nə wà u nii sée. ¹⁹ Nə cígá ni də ba wà wánı ba zu Yu sié bwálí tə wa, ba nə wà ba waa ken u nə wuuu tə yırı.

(Ebərə-ba 10.35-39)

4 Yu kàn nii u pa nəba də, nə wá zu u sié bwálí tə wa. Ku nıkanı təntə wulə də zən mama, ku pa nə də nə. Ku mù tə yırı, nə dän zurə nə yıra síún nə, sə á wa liù mama dän ká mé kwa. ² Ba swın Zwezi-*Kərisə* suywáñú tə, ba bırı nəba, ndə nətu tə nə, ba nə swın ku, ba bırı nə nıbara-ba nə. Ku sugu tə, ba nə ni, wə won fwa ku pa ba, ku máñá tə wa. Ba nə ni ku, ba wə ku sée, ba wə ba waa ken Yu nə. ³ Nə mù con, nə mù ken nə waa Yu nə wuuu. Ku mù nə pın, nə wá Yu sié bwálí tə wa, nə zwı. Yu swın là tə, ba nə wə ba waa ken u nə tə yoo, u wú:

«Á lıja zàn ba yuu wa, à ga dù də, ba bá zu à sié bwálí tə wa, à nə tanı à tún abada».

Yu tun u tutunan tə u zwée, halı, ku nə zıgı lıu dən lanu máñá wa. ⁴ Ku tə púpúnı, ku swın Yu sagı tə wa, dıan barpe nii dun tə yuu wa, ku wú:

«Yu zwée u tutunan tə mama dıan bardu nii nə, u ga síı dıan barpe nii dun tə nə».

⁵ Yu sagı tə bwálí don də wa, Yu kúu swın, u wú:

«Ba bá zu à sié bwálí tə wa, à nə tanı à tún, abada».

⁶ Ku dän plà ku bırı də, là duən mù wá Yu sié bwálí tə wa, ba zwı. Yá təntən là tə mù bá zu Yu sié bwálí təntə wa, ba nə ni suywáñú tə, ba ga wə ku nii sée tə yırı. ⁷ Ku mù nə pın, Yu tə ma píı u lı dun. U bonə ku dun tə «zən». Yá u dän kúu twá də píı **Davidə* nii, u ma swın, ndə ku nə dí yáá ku púpúnı Yu sagı tə wa fuən fuən, ku wú:

«Zən ku tə, á mù nə ni Yu sugu tə, á däná ká fwa zıbanıun».

⁸ Á yəə də Zwozuwe yà nə ja **Yızerayelə* là tə, u ja zu lıu nii tə wa, Yu nə kàn nii, sə u pa ba. Yá ku ga tà, ku mù nə yi sié bwálí tə. Ku mù nə pın, Yu tə ma swın dun don yoo, ku kwa nə. ⁹ Ku nətu plà ku bırı də, sié dun don tə wulə, ku pa Yu là tə nə. Ku sié dun təntə yi ndə dıan barpe nii sié dun tə nə, ndə Yu tətə nə tun ku nətu. ¹⁰ Liù cígá nə zua Yu sié bwálí tə wa, ku tíı də yáá síı u tutunan jun wa, ndə Yu nə síı nətu. ¹¹ Ku mù nə pın, nə dän bıbara, nə zu ku sié bwálí təntə wa, sə nə liù mama dän ká ya ndə *Yızerayelə* là tə nə, ba nə wə Yu nii sée, ku pa ba dugı Yu cwəñə tə.

¹² Yu sugu tə pın mu, ku ga jə dıàn. Ku gonı zəni ku donı lagurı síı, ku nə jə níé bələ. Yu sugu tə də nəba ku zwı, ku janı nə bıcanı nə də nə kurən kənə nə. Ku mù nə yáá bürı ku tə, ləzwənə nə plà, sə u fwa, də ku tə, u nə bunə u waa con bürə. ¹³ Won təl, ku nə səgə Yu yáá nə. U na wıən tə mama, u nə fwa, u yıá yuu nəpon nəpon. Mə, u mù yáá con nə, nə wá tún nə nii.

Nə fàrá nə yı Yu yıra də nə waa mama

(Ebərə-ba 9.11-12, 24; 10.21-23)

¹⁴ Nə jə Yu **jonwana* yun tıán nəkwıa. Ku tíı tə nə yi Zwezi, u nə yi Yu-Bıu. U mù nə vəli u yı Yu yıra. Yá nə dän swın u yoo nə bırı, də nə ken nə waa Yu nə wuuu. Ku mù nə pın, nə zıga dıàn, nə dän ká píı nə kə nə kwa. ¹⁵ Nə jə Yu jonwana yun tıán nəkwıa, yıən nə dədən wá zənzən, ndə nə nə, sə tə pa u tun cuna. Yá u mù yi liù tə, u nə vıga, sə u tun cuna. Ku mù nə pın, u yi liù tə, u wáá càn u dé də nəba nə bwánı tə wa. ¹⁶ Ku mù tə yırı, nə fàrá nə bolı Yu tə yıra də nə waa mama. U mù Yu tə nə ja pubwanu, u swə nəba. Nə nə yı u yıra, u wá dəri nə yınəgə zənzən, u ga fwa pubwanu nə yıra. Yá u dän wá san nəba, máñá tə wa, ku nə wá tu ku me, də nə plà sañu.

(Ebərə-ba 7.26-28)

5 Yu **jonwana* yun tıán nəkwıa mama yi, Yu nə yáá kúru wá là wa, u lı u tún, sə u tun Yu tutuñı tə ba yuu yırı. U mù nə pın **jonı* wıən tə Yu nə, u ga fwa jonı, ba cuna tə yırı, ba nə fwa. ² Yu jonwana yun tıán nəkwıa tə də tətə jə yıən, u nə ba dıàn jə tə wa ndə ba nə. Ku mù nə pın, u wáá ku nətu tə nə, u twá u ma ni là tə nə yəri Yu cwəñə tə, ku pa ba jén ka wa yoo dən. ³ U də nə ba dıàn jə tə nə pın, u me, sə u fwa jonı, là tə cuna yırı, də u də tətə cuna yırı.

⁴ Liù təl, u nə wá pa dun u tıàn nə, u swın də, u mù yi Yu jonwana yun tıán nəkwıa. Jonwana yun tıán nəkwıa yi, Yu nə yáá bon ku tíı tə, ndə u nə kúri **Arın* nətu tə. ⁵ Mə, ku yi nətu, ku pa Zwezi-**Kərisə* nə. Ku tà u tətə nə pın dun u tıàn nə, u ga swın də, u ya Yu jonwana yun tıán nəkwıa. Ku ya Yu nə kúri wá, u swın, u wú:

«Á plà à bırı də, n mù nə yi à bıú. Zən ku tə, à mù Yu nə yi n nyına».

⁶ Yu tətə nə kúu swın bwálí don nə u sagı tə wa, u wú:

«N yi jonwanu wuuu, ku máñá nə bá zwée, ndə Meləkisedekə † nə».

⁷ Zwezi-Kərisə nə yin tla yuu wa, u jun Yu, u lòri Yu, də u bwé, də u bubwi, u kəni yu nə də yinla. U yəə də, Yu waa wá u jonə tian wa. Yá Yu cugu u kori, u san wá, u nə yi liù tə, u nə twá u mù Yu cwəŋə tə nə zəni yiri. ⁸ Ku yi cígá, Zwezi-Kərisə ya Yu bìú. Yá də ku mama, u twá u càn tə nə, u ma kwè ka sée nii. ⁹ Yu pın Zwezi yi liù tə, u yoo mama nə zian. Ku mù nə pın, síún nə, lià tə mama nə sée Zwezi-Kərisə nii, ba wá twá wá, ba na mu tə, ku nə ba zwèe Yu con. ¹⁰ Yu ti wá, u ma fwa u jonwana yun tián nəkwina ndə Meləkisedekə nə.

Á kənə diàn, á va yáá Yu nyian tə wa

(1 Korəntə tián 3.1-3)

¹¹ Nə jə yìən zənzən, nə swìn yoo ku tə yuu wa, tə yìən tə dən gwiun dən nə cà, á nə jigə lià tə, á nə ba yoo dən ni lala, tə yiri. ¹² Á mù dən yà yi lià tə, á nə me, sə á ya lià tə duən karnyina-ba! Yá də síún mama, á tə yi lià tə, ba nə me, sə ba tə kàrà aba Yu sugu tə wa, təntən cígá yìən tə. Á tə yi ndə bisíná nə, á tə wàri wodiú kəkəru, á də ndə nəkwina nə. Yul nə á tə píí á pià, sə á ŋwà. ¹³ Liù tə, u nə ŋwà yul, u yi bisumaa, u tə ba Yu sugu tə yənu jə, u ga wàri ku cígá tə u lwaru. ¹⁴ Wodiú tə nə jə diàn, yi lià tə nə yi nəkwina nyian. Yá ku tə, ba nə fwa ba mi, dən pın, ba yəə zəni də lwanu swián ba pubuŋi wa.

(Ebərə-ba 10.26-31; 12.15-17)

6 Nə dən nə pià, sə nə ya nəkwina tə yiri, nə dən me, sə nə yá təntən kàrà tə, ku nə swìn Zwezi-Kərisə yoo nə con, vən nə. Nə dən kənə diàn, nə va yáá də kàrà tə, ku nə yi nəkwina kàrà. Nə kúú bá píí nə swìn yìən tə yoo, nə nə dí yáá, nə swìn á con. Tə yìən təntə nə yi: ka vəvəri kwa ka ma sá cuna, ka yágá tutunə tə, tə nə wá kə aba tian cwəŋə wa, nə à yəə, á ka kə á waa Yu nə. ² Nə kúú bá píí nə bwé kàrà tə, ku nə buri aba, ka lə lià níá wa, ku twá də Yu yiri, ka tún jian lià yuu wa, də ka píí ka bwin tuga, də Yu ka buri lià talikwa bura. Nə kúú dən ká píí nə bə tə yìən təntə yuu wa. ³ Nə dən wá buri kàrà tə, ku nə yi nəkwina nyian, sə nə va yáá, də Yu nə pın cwəŋə.

⁴ Nə buŋa lià duən yoo, ba nə píí ba tu yokukwınan tə wa, ba tuŋa. Ba yi lià tə, Yu poni tə yà nə piri ba. Ba mù lià tə, ba nə ni Yu tarpuon tə, ba ga na u *Siŋu tə də, ⁵ ba ni Yu sugu tə nə ywán nətu, ba ga yəni luu, tə nə biàn, diàn nə wá yə nətu. ⁶ Yá də ku nətu mama, ba tə píí ba yá Yu. Liù kúú wàri u pın, ba lià təntə píí ba vəvəri ba kwa, ba ma sé ba cuna tə, nə bələ nii nə. Ba mù lià təntə dən yi, ndə ba tə píí ba paa Yu-Biu Zwezi tə dagarə tə yuu wa. Yá ba mù ga nə pın cwəŋə də lià duən nə, sə ba twın Zwezi. ⁷ Nə tíí tla yoo, nə ma man. Tia tə yáa nywın dwèe níá tə nə dáá, tə nə twi ka yuu wa. Yá wiən tə nə yi wodirən dən yáa pən ka yuu wa, tə nə zian, tə pa, lià tə nə varu ka nə. Ku nətu dən yáa pa, Yu fwa zəni ka tla təntə yuu wa. ⁸ Yá ku kára tə dən nə yi casuran də gakukwınan nə ka nan, ka ba funə

mama jə. Yá ku bá díán, sə Yu ma vi ka, u dugu. Yá ku yígúré wa, ka yi ba wá di mən ka nə, ka dé ka cùgù.

(Ebərə-ba 10.23-24, 32-36)

⁹ Nubisoni-ba, nə nə swìn ku nətu, nə yəə zəni də, á mù con, ku ba tútúná jə. Á mù yi lià tə, á nə wulə cwəŋə nəzəŋu yuu wa. Ku mù cwəŋə tə nə wá pa, Yu jon aba á cuna wa. ¹⁰ Yu ya liù tə, u nə yi cígá tíú. U wàri ku tə, á nə fwa tə yoo u swèeé. U wàri á sonu tə, á nə buri wá tə yoo u swèeé. Á tun, á pa lià tə nə, ba nə yi *Kərisə nə ti, á ma buri ku sonu təntə, máŋá don wa. Yá á tə wulə, á fwa ku tutuŋi təntə síún nə. ¹¹ Nə swə də nə waa mama, sə á liù mama bubarı u tutuŋi tə wa, u ja va, u yí ku yígúré. Ku nətu wá pa ku tə mama, á nə jə ku yala, wàni ku jə ku pa aba. ¹² Nə ba swə, sə á ya lià tə, á yura nə yin. Á yana ndə lià tə nə, ba nə keni ba waa Yu nə wuuu, ba ga jə pínú, ba ma dənli máŋá tə, ba nə wá na wiən tə, Yu nə kàn tə nii, sə u pa ba.

Yu nikanı tə, u nə pın Abərahama nə yoo

¹³ Máŋá tə, Yu nə kàn u nikanı tə, u pa *Abərahama nə, ku yi u düh, u ma kàn ku nii təntə. Liù yə təl, u nə dwə u mù Yu, sə u ti ku tíú yiri u ma dū. Yu dən yi u tətə, u ma dū ka dūrə tə. ¹⁴ U swìn, u wú:

«Cígá mama, à wá fwa à pubwanu tə n yuu wa, à ga wá pa n dwií pùli zənzən».

¹⁵ Abərahama yi u zuri u yira, u ma diàn ku nikanı təntə. Ku kwa nə, ku tə Yu nə kàn ku nikanı, u pa wá, twi ku jì. ¹⁶ Ləzoni nə pià ba dū dūrə, ba yáa pià liù tə, u nə dwə ba, ba ma dū. Ku mù dən nə yáa buri də, ba sugu tə ya cígá, yá ba ga kúú wàri yoo don, ba píí ba swìn ku yuu wa. ¹⁷ Mə ku yin nətu də Abərahama. Abərahama dwií tə yə me, sə ba na zəni wiən tə, Yu nə kàn tə nikanı, u pa ba. Yu yə pià, sə u buri ba də cígá mama, u bá lwàni nii ku nikanı tə yuu wa, abada. Ku mù nə pın, u ma dū u suri nikanı tə nə. ¹⁸ Nikanı də dūrə yi wiən bələ, tə nə wàri tə lwàni. Yu wàri kunkun u kuni, u kəni u nikanı tə, də u dūrə tə wa, abada. Yá ku yoo təntə daŋa nə jian. Nə mù dən yi lià tə, nə nə yá tə mama, nə ga vwə nə tiàn Yu yira, sə nə ga wàni, nə ja yala tə, Yu nə tún u pa nəba. ¹⁹ Yala təntə, nə nə jə, nə mu tə yiri, yi ndə tíú ŋunan nə, tə nə pın, ku zi-ga diàn. Yá liù tə, nə nə ken nə yala tə u nə, ku yi Zwezi. U mù nə zua Yu *sàh tə wa, u twá Yu *diè tə mimii nii gànə tə wa, u zu u yí Yu dəyaa tə wa, Yu nə wulə lá. ²⁰ Mə lá nə, Zwezi dí nə yáá, u tàà nə yiri, u zu. U jigə Yu *jonwana yun tián nəkwina, ndə Meləkisedekə nə. U wá yə nətu, wuuu, máŋá də máŋá, ku nə bá zwèe.

Meləkisedekə yi piú, u ga yi jonwanu də

7 Ku mù Meləkisedekə təntə, nə nə dí yáá, nə swìn u yoo, yi tuu tə, ba nə boŋə «Salemə», piú. U ga yi Yu tə, u nə wulə tə me yuu wa, *jonwanu də. *Abərahama nə vəli u ta pèegá duən, u dá, u píí u biàn, Meləkisedekə nan u va u jóri wá, u ga lòri Yu, sə u fwa zəni Abərahama yira. ² Abərahama pın wiən tə mama, u nə ta pèegá tə u dá u pèe fugə nii nyian Meləkisedekə nə. Ba nə gwin Meləkisedekə yiri tə dən,

† Meləkisedekə yi Yu jonwanu, ba nə swìn u yoo bwálá duən nə.

təntən nə, ku yɪ «cígá piú». Bələ nii nə, u yɪ «Salemə piú», ku də dəñ nə yɪ «bican sié piú». ³ Liù mama yèri Meləkisedekə nuu də u nyina. Ba yèri u nɪbara dəkūu. Liù mama yèri u luri máñá, nə à yəə u tian máñá. U nyin də Yɪ-Biu tə, u ga yɪ jonwanu, wuuu, ku máñá nə ba zwèe.

⁴ Á nəñə, Meləkisedekə nii nə dù nətu. Nə nɪbɛ Abərahəmə də tətə pɪn wá ku tə, u nə ta u dá, tə fugə nii nyiən. ⁵ Yɪ *nii tə, u nə pɪn *Moyizə nə, pɪn cwəñə *Levi dwíí jonwana tə nə, ku wú: Ba mɛ, sə ba bwe ku tə mama, *Yɪzərayelə lìa tə nə nɪ, fugə nii nyiən, bwia. Ba mɛ, sə ba bwe ku bwia Yɪzərayelə lìa tə con, ba də ga yɪ ba nubia, Abərahəmə dwíí tə wa. ⁶ Meləkisedekə mù tà Levi dwíí tə wa liù. Yá də ku mɛ, wiən tə mama, Abərahəmə nə ta u dá, Meləkisedekə nɪ tə fugə nii nyiən. Meləkisedekə ga tə yɪ liù tə, u nə lòri Yɪ, sə u fwa zəni Abərahəmə yɪra, u nə yɪ liù tə, u nə nɪ Yɪ nikanan tə. ⁷ Ku bá tútná jə, ku yɪ ləzwənfəru nə yá lòri Yɪ, sə u fwa zəni, u pa ləzwənbɪə nə. ⁸ Levi dwíí jonwana tə nə jonə Yɪzərayelə lìa wiən fugə nii nyiən. Ba də yɪ ləzoni, ba nə ti. Meləkisedekə mù jon Abərahəmə wiən fugə nii nyiən, yá u mù Meləkisedekə tə wulə mu wa, ndə Yɪ sagi tə nə swɪn ku yoo nətu. ⁹ Síún nə, ku yɪ Levi nián tə nə jonə Yɪzərayelə lìa tə wiən fugə nii nyiən. Ku yɪ nətu, nə ga wáá nə swɪn də, Levi də tətə twá Abərahəmə dwanɪ nə, u pa u fugə nii nyiən Meləkisedekə nə. ¹⁰ Nə yəə, Abərahəmə də Meləkisedekə nə jərí duən, máñá tə wa, də ba tə wá Levi luri. Yá Levi dàñ yá wulə u nɪbɛ dwíí tə wa, ku nə biàn.

Zwezi-Kərisə yɪ Yɪ jonwanu ndə Meləkisedekə nə
(Ebərə-ba 9.6-12; 10.10-14; 19.22)

¹¹ *Yɪzərayelə lìa tə Yɪ *nii tə, u nə pɪn *Moyizə nə, sagi tə wa, ku burɪ də, Yɪ *jonwana tə mɛ, sə ba nan *Levi dwíí tə wa, sə ba ya Yɪ jonwana ndə *Arɔn nə. Yá ba dàñ wá ku tutuɲi tə wànɪ ba tun, ba pa ku nii sú. Ku mù nə pɪn, ku mɛ, sə Yɪ jonwanu nan, u nə yɪ ndə Meləkisedekə nə. ¹² Yá də Yɪ nə tún jonwana yíri don, ba nə tà jonwana ndə Levi nə, ku yɪ kálú, sə Yɪ nii tə də, u nə pɪn *Moyizə nə, lwañ. ¹³ Sùràn tə tə yɪ nə *Yuu-Tiu yoo nə, tə swɪn. U yɪ liù tə, u nə nan dwíí don wa. Ku mù dwíí tə wa, liù təlɔ lá nə, u nə tun jonwana tutuɲi. ¹⁴ Nə yəə pwənə pwənə də, nə Yuu-Tiu Zwezi yɪ ba luri Zwida dwíí tə wa. Yá máñá tə, Moyizə nə swɪn jonwana tə yoo, u wá ku dwíí tə yoo swɪn. ¹⁵ Á nəñə won tə nə pɪn, yìèn tə dàñ kwen, tə yɪ nəpon nəpon. Jonwanu don twi, u nə nyin də Meləkisedekə. ¹⁶ Yɪ wá u nii tə, u nə pɪn Moyizə nə, twá, u ma tún Zwezi, sə u ya Yɪ jonwanu. U yɪ u jigə Yɪ jonwanu, u nə jə diàn, sə u ya mu wa, ku nə bá zwèe abada, tə yɪ. ¹⁷ Yɪ sagi tə swɪn ku yoo tə, ku wú:

«N yɪ Yɪ jonwanu wuuu, ku máñá nə bá zwèe, ndə Meləkisedekə nə».

¹⁸ Ku yɪ cígá, dí yáá nə cwəñə tə, Yɪ nə tún, yá ba diàn jə, ku ga bá lìa nə saña. Ku mù nə pɪn, Yɪ dugu ka mù fuən fuən cwəñə tətə. ¹⁹ Yɪ nii tə, u nə pɪn Moyizə nə, yá wàrlə ləzoni ku pɪn, ba jì lìa tə, ba yoo mama nə zìən

Yɪ yáá con. Yá síún nə, won wulə, ku nə dwə u nii tən-tə. U nii təntə yɪ yala tə, nə nə twá tə nə, sə nə boli Yɪ yɪra.

²⁰ Ku tə nə sùrí lá, máñá tə, Yɪ nə tún u jonwanu Zwezi-*Kərisə tə, u dí yáá, u dù, u ma tún wá. ²¹ Yá Levi dwíí jonwana tə mù yɪ ba yáá tún, ba ga ba dūrə dwi. Yá Yɪ dùè də Zwezi mù, u swɪn, u wú: «Á dùè də, n wá yá à jonwanu wuuu, máñá də máñá, ku nə ba zwèe. Á mù Yuu-Tiu bá lwañ ku yoo tə». ²² Ku mù nə pɪn, nə mɛ, sə nə lwarɪ də, *nimaru tə, nə nə jə də Zwezi, zəni dwə nimardwan tə. ²³ Ku tə nə sùrí lá, Levi dwíí jonwana tə yɪn dání zənzən, ba nə yáá ti, ba ga lwañ duən yuu nə tə yɪ. ²⁴ Yá Zwezi mù tà nətu. U mù wulə mu wa wuuu, liù ga təlɔ, u nə wá lwañ u yuu nə, u ya Yɪ jonwanu. ²⁵ Ku mù nə pɪn, u jə diàn máñá mama, sə u jon lìa tə ba cuna wa, ba nə twá də wá, ba bà Yɪ con. U cígá nə wulə mu wa wuuu tə pɪn, u lòri Yɪ máñá mama, u pɪn ba.

²⁶ Zwezi yɪ Yɪ nə ti, u ba cuna jə, u ba durən jə. U pwèe u tiàn də lìa tə nə fwa cuna. Yá Yɪ dàñ zun wá, u jəñ wiən tə mama yuu Yɪ sàñ nə. Ku mù nə pɪn, Zwezi nə yɪ Yɪ jonwana yun tiàn nəkwɪa tə, u nə mɛ də nəba. ²⁷ U tà liù tə, u nə mɛ, sə u fwa *jonj diun mama. U tà liù tə, u nə wá dí yáá, u fwa jonj u tətə cuna yɪ. Ku kwa nə, sə u dàñ fwa lìa tə duən də cuna yɪ, ndə Yɪ jonwana yun tiàn nəkwɪa tə duən tə nə. Zwezi mù yɪ u tətə nə, u ma fwa jonj †, naa nədu cɪcɪ, nə cuna yɪ. Yá ku jonj təntə mɛ nətu. ²⁸ Yɪ nii tə, u nə pɪn Moyizə nə, yáá pɪn cwəñə, sə ba tún jonwana yun tiàn nəkwɪa, ba nə yɪ ləzoni, ba nə bwànà yìèn duən wa. Ku mù kwa nə, Yɪ dùè dūrə, ka nə jon u nii tə, u nə pɪn Moyizə nə, yuu nə. U twá dūrə təntə nə, u ma tún u biù tə, sə u ya Yɪ jonwana yun tiàn nəkwɪa, u yoo mama nə zìən u mù Yɪ yáá con, máñá mama wuuu, ku nə ba zwèe.

Zwezi yɪ nə Yɪ jonwana yun tiàn nəkwɪa
(Ebərə-ba 9.6-12; 12.24)

8 Nə sugu tə wa, á nəñə yoo tə, ku nə dá lá. Nə cígá jə Yɪ *jonwana yun tiàn nəkwɪa təntə, u jəə Yɪ *sàñ nə, Yɪ tə, u nə jə diàn jizən †† vən nə. ² U jəə u tuɲa u tutuɲi tə Yɪ dəyaa tə wa. Ku mù bwálí təntə nə yɪ Yɪ sàñ cígá cígá. Ku tà Yɪ *wulu gansili ‡ tə, ləzoni nə fwa də ba jìàn. Ku ya Yɪ tətə nə fwa ku. ³ Yɪ jonwana yun tiàn nəkwɪa mama yɪ ba tún, sə u fwa zilə wiən, u pa Yɪ nə, sə u gu vəná, u ma fwa *jonə, u pa wá. Zwezi də mɛ, sə u ja won, u nə wá pa Yɪ nə. ⁴ Zwezi yá nə wulə luu wa, u yá bá ya Yɪ jonwanu də tətə. Yɪ jonwana duən wulə, ba nə pɪn zilə wiən Yɪ nə, ndə Yɪ *nii tə, u nə pɪn *Moyizə, nə pɪn cwəñə nətu. ⁵ Ba mù Yɪ jonwana təntə tuɲa Yɪ wulu gansili. Yá Yɪ wulu gansili təntə yɪ, ku tə nə wulə Yɪ sàñ nə, nyɪnyɪ-ga. Ku yɪ Yɪ wulu gansili tə cígá cígá, ka nə wulə Yɪ

† Ku jonj təntə nə yɪ u tian tə, u nə tɪga dagarɪ tə yuu wa. Ywàñ Matia 27 tə wa. †† Ka jəñ piú jizən vən nə yɪ dun bwálí.

‡ *Yɪzərayelə lìa tə yá yɪ ku mù gansili təntə yiri wa nə, ba jùnɪ Yɪ, máñá tə wa, Moyizə nə pɪn ba Yɪ *nii tə. Ku máñá tə wa, də ba tə wá Yɪ *dià lwə də kapana.

sàh nà, yuywara. Mánjá tə, Moyizə tə nə wà Yü wulu gansili tə fwa, Yü pın wá nii, u wú: «Ywàh, n wá fwa ku mama, ndə ku nyunyuga tə nə, à nə bırı mú paan † tə yuu wa». ⁶ Zwezi mù tutuŋi tə, Yü nə pın wá, dwə joŋwana tə mama tutuŋi tə zənzən. Mə nətu nə Yü nikanı tə də, u nə kàn də wá, dwə dí yáá nikanı tə, u nə kàn də nəba, nimardwan tə wa. Ku mù nə pın, u dàh wulə Yü də ləzoni pwərə wa, u kəni ba *nimaru, ku nə dwə dí yáá nimaru tə.

⁷ Təntən nimaru tə yà nə ba yìèn jə, tə nə mùri ku wa, ku yà ba dèh jə, sə ba lwàh ku yuu nə də bələ nii nimaru. ⁸ Nə ni də, təntən nimaru təntə yuu wa, Yuu-Tiu caga u là tə nii nə, u wú:

«Á nəŋə, mánjá biàn, à nə wá fwa nimaru nədun də *Yüzərayelə là tə, də Zwida dwíi là tə. ⁹ Ku nimaru tə bá ya ndə dí yáá nimaru tə nə, à nə fwa də ba nıbaraba. Ku nimaru təntə, à nə dí yáá, à fwa də ba, à jun ba jün nə, ku dun tə nə, à van à ja nan *Ezwipətə wa». Yuu-Tiu tə piı u swın, u wú:

«Ba wà à nimaru tə nii nə twá. Ku mù nə pın, à də ma dugu ba tia».

¹⁰ Yuu-Tiu kúù súri lá nə, u wú:

«Á nəŋə nimaru tə, à nə wá fwa də Yüzərayelə là tə, mánjá, ku tə nə biàn, wa. À wá tún à conji tə ba pubuŋa wa, à ga wá pa, ba ja tə ba waa con. À wá yà ba Yü, ba də wá yà à mù là. ¹¹ Liù kúù bá ya lá, u nə wá zàn, u kàri u tu liù don, nə à yèé u nubiu, u wú: «Bàá yəbə n lwarı Yuu-Tiu!» Ba mama tə míámíán wá yəni nə, ku nə zigı bisumaa, ku ja va nəkwla. ¹² À ga wá kwən ba cuna tə à li à mù də ba pwərə wa. Yá à kúù ba piı à liı tə yoo».

¹³ Də Yü nə swın nimardun tə yoo, sə nə yəni də, təntən nyiən tə mù dàh jigə wodwan. Yá won tə nə yı wodwan, ku nə kwın, ku pià ku bırı də, ku won tə kúù bá dán, ku ma jén lá nə.

Təntən nimaru jonji tə yoo

9 Təntən *nimaru tə yà jə bwálı tia yuu, yá nə li, u kwən, u tún, ba jünı wá ku wa. Ku yà jə ku conji, ba nə tún ba twá tə nə, ba ma fwa yjıni təntə. ² Ku yı cıgá, ba yá fwa Yü *wulu gansili, ku nə jə dəbia bələ. Ba boŋə ku dəbiu don kwa con diè tə, ku nə yı Yü nyiən. Ku diè təntə wa nə, ba yá tún canzılu, ku pına barpe, də dipen tə, ba nə tún ba pa Yü nə, də tabılu. ³ Gansili tə bələ nii dəbiu tə mimii jə gànü don. Ba boŋə ku bələ nii dəbiu təntə, də dəyaa dəbiu tə, ku nə yı Yü cıci nyiən.

⁴ Ba fwa síán *jonji kúri, ba tún ku bwálı tə wa. Mə lá nə, ba surı tıralı tə. Yá mə bwálı təntə wa nə, nimaru daka tə, ku nə pəri də síán, yá wulə. Síán zuŋa yá wulə ku daka tə wa, də ku wa wodiü don, ba nə ma boŋə «manə †». *Arın daduu tə, ku nə pén vuran, də yá wulə ku daka tə wa. Kapanrıpe bələ tə, ba nə púpúnı nimaru sùràn tə, tə yuu wa tə, də yá wulə ku wa. ⁵ Daka

† Ku yı paan, ka nə wulə kasıı lanworu wa, ba nə boŋə ka *Sinayi. Ka mù paan təntə yuu wa nə, Yü pın u nii tə Moyizə nə.

†† Manə yı wodiü tə, Yü nə pın *Yüzərayelə là tə nə, kasıı lanworu tə wa.

tə yuu wa, ba fwa wiən bələ, tə nə yı ndə *malıke nə, ba kə lá. Tə jə dun zənzən, tə ga bırı də, Yü wulə ku bwálı tə wa. Tə vana tə ywári púé bwálı tə nə, ba nə kəni jana tə, sə tə sun cuna tə. Mánjá təlé síún nə, sə à gwın tə yìèn təntə mama dèh, à bırı aba. ⁶ Yü wulu gansili tə pwée bwálá bələ. Dun mama, Yü *joŋwana tə zwı ku kwa con diè tə wa, ba fwa ba tutuŋi tə. ⁷ Yá ku dəyaa tə mù yı, Yü joŋwana yun tián nəkwla tə cıci nə wáá lá nə, u zwı bırı wa, naa nədu. Ku bwálı tə wa, u mē, sə u ja vanı tə, u nə ma fwa jonji tə, jana, u ja zu lá, u pa Yü nə, u tətə cuna yıri, də cuna tə yıri, *Yüzərayelə là tə nə tun də ba yəri. ⁸ Á nəŋə ku tə, Yü *Sıŋu tə nə pià, sə ku twá ku yoo tə nə, ku bırı nəba. Ku pià ku bırı nəba də, mánjá tə mama Yü wulu gansili tə kwa con diè, tə nə wá yá lá, Yü dəyaa mimii tə bá súri, sə là zu. ⁹ Ku yoo tə nyunyuga yı, ku bırı nəba yìèn, tə nə biàn síún. Ku yı ku bırı nəba də, wiən tə, ba nə pın Yü nə, də jwəŋə tə, ba nə fwa, ba pın wá, wəri yokukwınan tə tə li ləzoni tə pubuŋi wa, ba nə fwa. ¹⁰ Tə conji təntə yı tə wulə ləzoni yıra yıri, ba wodiü yuu yıri, də ku tə nə nywın yuu yıri, də naswla yirə yirə yıri. Tə mù conji təntə yá tún, tə yoo yá dé lá, ku ja va mánjá tə, Yü nə lwàh wiən tə.

Zwezi-Kərisə jonji tə yoo

(Ebərə-ba 12.24)

¹¹ Zwezi-*Kərisə yı u twi ndə Yü *joŋwana yun tián nəkwla nə, sə Yü twá də wá, u pa nəba wozəŋə tə, tə nə manwarı tə wulə. U nan Yü *wulu gansili tə wa. Ku gansili təntə tə ləzoni nə fwa də ba jian. Ku pià ku bırı də, gansili təntə təlé tia yuu yəbə. Ku gansili təntə zian, ku doni tia yuu nyiən tə. ¹² Zwezi-Kərisə yı naa nədu cıci nə, u zua Yü wulu gansili tə dəyaa tə wa. Ku tə butulan, də nabii jana nə, u ja zu ku bwálı tə wa. Ku yı u tətə jana nə, u ja zu, sə u ma yə nəba u jon, sə nə tıni nə tián, mánjá tə, ku nə ba zwée. ¹³ Fuən nə, ba yáá gu butulan də nabıran, ba li tə jana tə, ba mí là tə nə cügü tə yuu wa. Ba yáá gu nacıı, ba suru, ba pēe ku tunan tə, ba lwá là tə yuu wa, ba nə fwa cuna. Ba nə fwa ku nətu tə, ba zwée, ba là tə dàh ya Yü nə ti, ba cuna də sun, tə nan ba yıra ‡. ¹⁴ Də ku nətu tə nə yı cıgá, sə nə lwarı də, Zwezi-Kərisə jana tə dwə tə vana tə jana tə. Kərisə tə, u nə wá cuna tun, u twá Yü-*Sıŋu tə diàn, tə nə ba zwée tə nə, u pa u tián Yü nə, ndə jonji vanı nə. U jana tə dàh wá sun yokukwınan tə nə pubuŋi wa, tə li, sə nə kúù dàn ká fwa tutukukwınan, tə nə wá ja nəba, tə va tıan wa. Ku mù dàh nə wá pa, nə fwa Yü tə, u nə wulə mu wa, tutuŋi tə.

Jana tə yı tə bırı Yü nimaru tə

¹⁵ Zwezi-*Kərisə yı liù tə, u kəni *nimardun Yü də là pwərə wa. Zwezi tıga, sə u jon là tə, ba nə fwa cuna nimardwan tə mánjá wa. Yá là tə, Yü nə kúri, dàh wá na wozəŋə tə, u nə kàn nii, sə u pa ba. Tə wozəŋə təntə wulə mánjá mama wuu, tə ga ba cügə.

‡ Ba là təntə dàh wá ba piı ba tıŋa ba pın Yü nə.

¹⁶ Liù wàá sagi u púpúní, ku nə buri nətu tə, ba nə me, sə ba tərì u jǵə, də u nə tǵa. Ku dǎñ nə yi u tian kwa nə, ba me, sə ba swìn u wiən tə taru yoo. ¹⁷ Ku yi cǵá, tian kwa, wotarì sagi jə funə, də liù tə, u nə púpúní ku sagi tə, nə tǵa. Liù tə, u nə púpúní ku, nə wà ti, ku sagi tə ba funə jə. ¹⁸ Ku m̀ nə pɪn, Yu wà tən-tən nimar u tə tətə tún, də jana wà lwé. ¹⁹ Ku yi cǵá, *Moyizə dí yáá u kàrì Yu *nii tə mama, ndə ku nə púpúní Yu nii sagi tə wa nətu, *Yizərayelə lià tə mama yáá con. Ku kwa nə, u ti nabii jana, də butulan jana, də níá, u kə duən nə. U kén tiú don vuran, ba nə boŋə yi-zopə, də piə kuran tə nə yi ndə gunən nəsiən nə, u kə jana tə wa. U dǎñ li tə, u mí u kə Yu nii sagi tə, də lià tə yuu wa. ²⁰ Mǎŋá tə nə, u nə wulə u mí tə, u kəni ba nə, u swìn ba con, u wú: «Ku tə yi jana tə, Yu nə ma kəni u nimar u tə u m̀ də á m̀ pwərə wa, sə á zilí ku nimar u tə nii». ²¹ Ku kwa nə, u yáá mí tə jana tə nətu, Yu *wulu gansili tə yuu wa, də tutunzila tə mama yuu wa, ba nə yáá ma fwa Yu tutunzi tə. ²² Ku nə yi də Yu nii sagi tə m̀, tutunzila tə zuni mama, durən sun tə nan də jana tǎntə. Yá jana dǎñ nə wà lwé, Yu bá sée, u kwen cuna tə, u li nə m̀ də wá pwərə wa.

Zwezi-Kərisə vəli Yu sǎñ, nə m̀ yurì

²³ Wiən tə, ba nə ma fwa Yu tutunzi tə dí yáá nə, yə yi Yu sǎñ wiən tə nyɪnyɪga. Tə wiən tǎntə yə me, sə ba sun tə jana wa. Yá Yu tutunzila, tə nə wulə u sǎñ nə, də me, sə ba sun tə jana wa. Ku m̀ *jonji tǎntə me, sə ku doni. Ku m̀ nə yi Zwezi jana tə. ²⁴ Zwezi-Kərisə wə Yu *wulu gansili tə, ləzoni nə fwa də ba jǎn, wa zwɪ. Ku gansili tǎntə yi Yu sǎñ tə nyɪnyɪga. Yá Zwezi-Kərisə m̀ dǎñ zua Yu sǎñ tǎntə wa. U wulə ku wa síún nə, u lòrì Yu u pɪn nəba, Yu yáá con. ²⁵ U wà lá zwɪ, sə u fwa jonji nəe kapupu, ndə Yu *jonwana yun tiən nəkwɪa tə nə. Ba m̀ nə yáá zu Yu wulu gansili tə dəyaa tə wa bɪnɪ mama, də wiən duən jana. Zwezi-Kərisə m̀ yi u zua lá də u tətə jana. ²⁶ Ku yə nə wə nətu yɪn, u yə wá dé cən nəe kapupu, ku nə zɪɟɪ luu dǎñ laŋu mǎŋá, ku ja vəli wuuu. Cǵá, u twi, u buri u tiən naa nədu, sə u ma zwèe fuən mǎŋá tə. U ti u tiən, u ma fwa jonji, u ga twá u jonji tə nə, u ma cùgù cuna dǎn. ²⁷ Liù mama yi naa nədu cɪcɪ nə, u me, sə u ti. Ku kwa nə, ku tiú vələ Yu yáá con, sə Yu buri u bura. ²⁸ Mə nətu nə, ku pa Zwezi-Kərisə nə. U ti u tiən, u ma fwa jonji naa nədu cɪcɪ. U fwa ku, sə u ma wǎnɪ u li lià zənzən ba cuna wa. U tə wá pií u buri u tiən, nəe bələ nii nə. Yá ku dǎñ nə kúù tə, sə u li lià ba cuna wa, ku yi, sə u jon lià tə nə dǎn wá.

Zwezi-Kərisə twi, sə u fwa ku tə, Yu nə pià

(Ebərə-ba 9.7-15, 23-28)

10 Yu *nii tə, u nə pɪn *Moyizə nə, yi ndə wozəŋə nə, tə nə biən, nyɪnyɪga nə. Yá ku dǎñ nə tə tə cǵá cǵá tə, nə nə wá na tə nə ku buri nəba. Yu nii yoo tǎntə pià, sə ba fwa *jwəŋə yiri nədu bɪnɪ mama. Ku m̀ nə pɪn, Yu nii yoo tǎntə wǎrì lià tə, ba nə boli Yu yura, ku pɪn ba yan lià tə, ba yoo mama nə zǎn u yáá con, abada. ² Ku m̀ jwəŋə tǎntə yə nə jə dǎn, sə tə

sun ba lià tǎntə cuna naa nədu, ba yə kúù bá pií, ba bɪnɪ ba cuna tə yoo. Yá ba yə kúù bá pií ba fwa jonji, abada. ³ Yá ku dǎñ twá ku m̀ jwəŋə tǎntə nə, ba ma lií ba cuna tə yoo bɪnɪ mama. ⁴ Ku nətu tə fwa, nabiran də butulan jana nə wǎrì ləzoni cuna tə li abada tə yurì. ⁵ Ku m̀ nə pɪn, mǎŋá tə, Zwezi-Kərisə nə biən luu wa, u swìn Yu con, u wú:

«N ba jonji, nə à yəé zilé wiən pià, yá n fwa yura, n pa nə. ⁶ Vǎná tə, ba nə gua, ba suri jwəŋə kúrí tə yuu, də jwəŋə tə, ba nə fwa cuna yurì, ba n pùé poli. ⁷ Ku m̀ yurì, à dǎñ swìn n con, à wú: Nəñ à nə, à twi, sə à fwa ku tə, n m̀ Yu nə pià. Ku m̀ yoo tǎntə yi ku púpúní n sagi tə wa à m̀ yurì».

⁸ Zwezi-Kərisə dí yáá, u swìn Yu con, u wú:

«N ba jwəŋə də zilé wiən jələ. N ba vǎná tə, ba nə gua, ba suri jonji kúrí yuu, də jwəŋə tə, ba nə fwa cuna yurì, jələ. Tə ba n pùé poli».

Yá Yu nii tə, u nə pɪn Moyizə nə, buri də, tə jwəŋə tǎntə mama me, sə tə fwa. ⁹ Zwezi-Kərisə kúù pií u swìn, u wú: «Nəñ à nə, à twi, sə à fwa ku tə, n nə pià». Ku nətu dǎñ pià ku buri də, Zwezi-Kərisə m̀ ken fuən jwəŋə tə vǎn nə. U lwǎn tə də, u m̀ tətə jonji tə. ¹⁰ U fwa ku tə Yu nə pià. U ti u tətə ləzwəndɔɔ tə, u ma fwa jonji, u pa nəba naa nədu cɪcɪ, ku m̀ dǎñ nə pɪn, nə sun nə tiən, nə li nə cuna wa.

¹¹ Yu jonwanu mama m̀ yi dɪn mama, u zɪɟa yu nə, u fwa jwəŋə mǎŋá mama, Yu yáá con. U yáá fwa jwəŋə yiri nədu, də u bwé, yá tə jwəŋə tə wǎrì cuna tə li abada. ¹² Zwezi-Kərisə m̀ fwa jonji nədu cɪcɪ, cuna yurì, ku nə dé lá, mǎŋá mama wuuu. Yá ku kwa nə, u yi liù tə, u dǎñ nə jəé Yu jɪzən † vǎn nə. ¹³ Síún nə, u dǎñ yi u dǎnɪ, sə Yu kə u duŋa tə u nəe dǎñ. ¹⁴ Zwezi-Kərisə twá jonji nədu nə, u pa lià tə, u nə sun ba cuna u li, yoo ma dǎñ zǎn mǎŋá mama, wuuu.

¹⁵ Yu-*Siŋu tə də buri ku nətu tə nəba. Ku m̀ nə pɪn, ku dí yáá, ku swìn, ku wú:

¹⁶ «*Yuu-Tiu swìn, u wú: «Á nəŋə *nimaru tə, à nə wá fwa də ba, ku dɪn tǎntə kwa nə. À wá tún à conji tə ba pubuŋa wa, mǎŋá, ku tə nə biən wa. À ga wá pa, ba ja tə ba waa con.»

¹⁷ U tə swìn ku kwa nə, u súrì lá, u wú:

«À kúù ba pií à lií ba cuna tə, də ba yokukwɪnən tə, ba nə tun, tə yoo».

¹⁸ Yu nə kwen cuna u li, ku kúù wə me, sə ba fwa zilé wiən, ba ma li tə cuna tǎntə.

Nə dǎnà ká pií nə va nə kwa!

(Efezə tiən 2.13, 18; 4.14-16; 6.4-20; 12.25-29)

¹⁹ À nubɪa-ba, Zwezi nə lwá u jana tə pɪn, nə yəé cǵá mama, də nə jə cwəŋə, sə nə zu bwálí tə, Yu nə wulə, yá fən ga tǎlé. ²⁰ Zwezi súrú cwəŋə nədu, u pa nəba. U curu mimii nii gǎnù tə, ku nə pwèe nə m̀ də Yu duən nə. Ku cwəŋə tǎntə pɪn mu lià nə. Mimii nii gǎnù tə nə curu tə yi, ku buri Zwezi tətə ləzwəndɔɔ tə, ba nə paa dagar u tə yuu wa. ²¹ Yá nə dǎñ jə Yu jonwana yun tiən nəkwɪa, ba nə tún, sə u ya Yu diè tə yuu wa. ²² Ku m̀ tə yurì, nə dǎñ fǎrá nə boli u yura də bɪcən nədu. Nə

† Ka jǎñ piú jɪzən vǎn nə yi dɪn bwálí.

kənə nə waa mama míámíán Yü nə wuuu. Nə pian, Zwezi jana tə sun nə pubunkukwunan tə, tə li, sə nə ga swe nə yura də níá tə, nə ba durən jə. ²³ Yü fwa nikanı. Yü mü yáá fwa máńǎ mama ku tə, u nə swın də, u wá fwa. Ku mü nə pın, nə kúú dǎnà ká pa nə jǎn gwǎri, nə swǎn ku tə, nə nə jə ku yala tə yoo. ²⁴ Nə ywǎńǎ duən yuu. Nə dańǎ duən jǎn, sə nə ma wǎnı́ nə sónı́ duən, nə ga fwa ku tə nə zǎn. ²⁵ Nə dǎnà ká dəri, nə yá nə Kǎrisə lǎ púlı́ tə nə, ndə ku nə yı lǎ duən yofwamiun nə, ba nə yáá kúú ba ba púlı́ tə wa twi. Nə dańǎ duən jǎn. Nə fwa nətu wuuu, nə súrı́ lǎ, nə nə yǎé də, Yuu-Tiu Zwezi-Kǎrisə túrı dıun tə bwǎlə yırı.

²⁶ Nə yǎé cǐgá tə, nə ga sǎe ka də. Ku kwa nə, nə nə sunı, nə fwa cuna, nə dǎń mǎ, sə nə yǎni də, jonı tǎlə, ku nə wá li tə cuna tə nə yuu wa. ²⁷ Də nə nə fwa ku yoo tə, yoo tə, ku dǎń nə ga, ku mü nə yı, sə nə dǎn yoo tə, nə wá bǎ də nə nıvaga. Ku mü nə yı Yü bǔrǎ tə, də mǎn, tə yoo nə cǎ, tə nə wá dé Yü duńǎ tə. ²⁸ Á yǎé də, liü nə cǔgǔ Yü *nii tə, u nə pın *Moyizə nə, ku mǎ, sə lǎ tə nə nı wá, yı bǎlə, nə à yǎé batwa, ba swın də, u cǐgá cǔgǔ ku. Ku kwa nə, ba dǎń wǎá u mü liü tǎntə ba gwi, ba ga ba u yinǎgə dəri. ²⁹ Mə ku yı nətu, ku pa liü tə nə, u nə cǔgǔ Yü nii tə, u nə pın Moyizə nə. Yá liü tə, u nə yalı Yü-Biu tə, ku dǎń wá yǎ nǎtə, ku pa u mü nə? Ku tíú tǎntə zuni *nimaru jana tə, tə nə sun wá, tə li u cuna tə wa. Ku tíú twın Yü-*Sińu tə, ku nə pın, nə lwarı Yü pubwanu tə. Ku mǎ, sə ku tíú na cǎn, u donı. ³⁰ Nə yǎé Yü zǎni, u nə swın, u wú: «Á yǎgá, sə à mü nə fwın à luńǎ lǎ tə nə vıga tə yuu wa. À wá ńwǎn ku tə nə mǎ də ba liü mama, à pa wá». Ku tə nə súrı́ lǎ nə, ku tə púrúńı́ Yü sagı tə wa, ku wú: «Á mü Yuu-Tiu wá bǔrǎ à lǎ tə bǔrǎ». ³¹ Ku yı cǎn nəfaru, ku pa liü tə nə, Yü tə, u nə wulə mı wa, nə wá ja, u kə u jǎn wa!

³² Á lie á tǎn, ku tə nə tun, ku lǎ máńǎ tə wa, á yǎá nə twi tə pori Yü cwǎńǎ tə wa. Ku máńǎ tə wa, á dí cǎn zǎnzǎn, yá á ga zigı dǎn, á dé dǎn də yańwıa. ³³ Dıun don nə, á yı ba yáá twın, ba pa, á dé cǎn lǎ tə mǎ yáá con. Nə à yǎé, á yáá kə á nii lǎ tə kwa, ba nə fwa tə yǎn tə ba yıra. ³⁴ Á cǐgá sǎe, á dé cǎn, də lǎ tə nə wulə bǎń dǎ wa. Á sǎe, sə ba jon á jıjə wǎn, də pupwǎn, á nə yǎé də, á jə jıjə wozǎńǎ tə nə dwə nətu, tə nə wulə wuuu, tə bá zwǎe, yırı. ³⁵ Ku mü tə yırı, á dǎnà ká pa, fən ja aba yoo wa. Ku mü nə wá pa, á na ńwǎn, tə nə dáá. ³⁶ Á yı lǎ tə, á nə mǎ, sə á ja pǎnú wuuu, á dǎnà ká pǎı á kə kwa, á ma fwa ku tə, Yü nə plǎ. Á nə fwa ku nətu tə, á wá na ku tə, Yü nə kǎn nii, sə u pa aba. ³⁷ Ku púrúńı́ Yü sagı tə wa, ku wú:

«Ku ga máńǎ mancın, sə liü tə, u nə bǎn tə, bǎ. U wá bǎ síún síún. ³⁸ Liü tə, u nə ken u waa à nə, u yı cǐgá tíú à yáá con. Ku tíú ga wá yǎ mı wa, ku nə ba zwǎe, Yü con. Yá ku tíú dǎń nə pǎı u kə u kwa, à pǔé kúú bǎ ya ywǎnı́ də wá».

³⁹ Nə mü tǎlə də lǎ tə, ba nə pǎı ba kəni ba kwa, sə ba jén. Nə mü yı lǎ tə, nə nə keni nə waa Yü nə wuuu, sə u jon nəba nə cuna wa.

Nə kənə nə waa Yü nə wuuu, ndə nə nıbara-ba tə nə
(Zwan 8.56; 1 Piyərə 1.8)

11 Də liü nə keni u waa Yü nə wuuu, ku dǎń nə yı bǎeǎe? Ku dǎń nə yı, u dí yáá, u yǎé də, u jə wǎn tə, u nə jə tə yala. Yá ku yı, sə u ya liü tə, də u nə yǎé də, wǎn tə, u nə ba na yıi wa, wulə cǐgá cǐgá, u ba tə yoo bǎeé.

² Nə nıbara-ba tə ken ba waa Yü nə wuuu, ku mü yırı nə, Yü dǎń bırı də, u pǔé poli ba yuu wa.

³ Nə də keni nə waa Yü nə wuuu. Ku mü nə pın, nə yǎé də, ku yı ku twá u sugu tə nə, lıu ma fwa. Mə ku twá nətu, nə dǎń ma yǎé də, ku yı, Yü twá wǎn tə nə, nə yǎá nə ba na, u ma fwa wǎn tə, nə yǎá nə na.

(Tutunan 7.2-7, 20-36)

⁴ Abelə † ken u waa Yü nə wuuu. Ku mü nə pın, u ma fwa *jonı, ku nə zǎn, ku donı Kayen jonı tə. Yü swın də, Abelə yı cǐgá tíú u mü Yü yáá con, u nə keni u waa u nə yırı. Ku mü nə pın, Yü ma sǎe u jon u jonı wǎn tə. Abelə tıga, yá u nə ken u waa Yü nə tə pın, u sugu tə wulə.

⁵ Enokə ken u waa Yü nə wuuu. Ku mü nə pın, Yü ma tí wá tıa yuu, u ja dǎ u con. Yü pın Enokə wǎ twá də tıan, u ma bǎ u mü Yü *sǎn. Yá ba yǎ kúú wǎrǎ wá, ba pǎı ba nı, Yü nə tí wá, u kə u con tə yırı. Yá máńǎ tə, Yü tə nə wǎ Enokə tí, u ja dǎ u sǎn nə, ba swın u yoo də, u ya liü tə, u nə poli Yü pǔé. ⁶ Ku yı liü tə, u nə ken u waa Yü cıci nə wuuu, nə wǎá Yü pǔé u poli. Liü tə, u nə boli Yü yıra, u mǎ, sə u pa cǐgá də, Yü wulə, Yü ga yı liü tə, u nə pın ńwǎn lǎ tə nə, ba nə pǎá wá.

⁷ Nowe ken u waa Yü nə wuuu. Ku mü nə pın, Yü twá ku nə, u ma bırı wá yǎn, tə nə bǎn, tə yǎ nə ba na yǎá wa. U tí Yü sugu tə, u ma fwa cǐgá. U fwa níá yuu bori nəfaru, sə u ma jon u dǎe lǎ. Ku yoo tǎntə, u nə fwa, ku bırı də lǎ † tə duən tə mama fwa cuna. Yá u dǎń nə ken u waa Yü nə tə pın, Yü lwarı wá, ndə liü tə nə, u nə yı cǐgá tíú u mü Yü yáá con.

⁸ *Abərahámə ken u waa Yü nə wuuu. Ku mü nə pın, Yü nə kúrı́ wá, u sǎe Yü nii tə. U vəli lıu don wa, Yü nə kǎn nii də, u wá pa wá. Máńǎ tə, u yǎ ma vəli lǎ, u yǎ yǎri bwǎlı́ tə, u nə vələ. ⁹ Abərahámə ken u waa Yü nə. Ku mü nə pın, u va u jǎń lıu tə wa, Yü nə kǎn nii də, u wá pa wá. U yın vee ku lıu nii tǎntə wa bına də bına. U mü də u bıa bǎlə tə nə yın gansilə tə wa. Ku mü nə yı *Yızakə də *Zwakəbə. Yü kǎn ku mü nikanı tǎntə Yıza-kə də Zwakəbə də con, ndə Abərahámə nə. ¹⁰ Abərahámə cǐgá yǎ dǎnı, sə tu tə lwə, sə ku dəkuu də ga ja dǎn. Yá Yü dǎń nə tın ku tu tə dəkuu, u mü ga nə lwə ku də.

¹¹ Sara ken u waa Yü nə wuuu. Ku mü nə pın, Yü pa, u wǎnı́ bıú u lırı. Yá u yǎ ga yı liü tə, u nə jıgə kazunu, u kúú wǎrǎ bıú u lırı. Sara yǎ yǎé yoo nədu. U yǎ yǎé də, Yü ba u nikanı yuu wa zańǎ. ¹² Ku mü nə pın, máńǎ tə wa, Abərahámə, u nə yı bǎe nədu, nə twi u bwǎnı, u nı dwıı. Ku kwa nə, dwıı tǎntə púlı́ ndə kacıace nə lan-

† Abelə də Kayen yǎ yı nubıa. Ba bǎlə tə mama yǎ yı Adamə də Evə bıa. Kayen nə gua Abelə. †† Ku máńǎ tə wa, Yü pın dwǎ nəfaru nə, lǎ tə duən tə mama ga tı, ba mé ku níá tə wa.

woru wa. Ba daá ndə muu nii kasulu də nə. Ba wàri Abərahamaə bia tə nii ba gəlì.

¹³ Mə lià təntə mama nə keni ba waa Yu nə wuuu, ba ga ti, də ba tə wà wiən tə ni, Yu nə kàn nii, sə u pa ba. Ba mù yi, ba zigi kwa, ba na wiən təntə, ba ga fwa pupwən tə yiri. Ba swin nəpon nəpon də, ba yi vərə, ba nyina tuu ga təlè tia ka tə yuu wa. ¹⁴ Lià tə nə swin ku nətə tə, biri nəpon nəpon də, ba pià ba nyina tuu. ¹⁵ Ba yà kùu ba ku tə, ba nə nan ba yá, tə yoo buja. Ku fura yà nə jə ba, ba yà tə wàá cwəŋə ba ni, ba pií ba vəli ba sàh təntə wa. ¹⁶ Ku cígá mama yà yi tuu tə nə zion, ku doni won don mama nə, ba yà pià. Ku yi bwálí tə nə wulə Yu sàh nə, nə ba pià. Ku mù nə pin, cavra ba Yu jə, sə ba ja wá, ba bon ba nyina Yu. Ku yi cígá, u tətə nə tani tuu, u pa ba.

¹⁷ Abərahamaə ken u waa Yu nə wuuu. Yá Yu dàh yà pià, sə u ja Abərahamaə dèh nə. Yu lòri wá, sə u ti u biú Yizakə, u ma fwa jonji u pa wá. Abərahamaə dàh ma ti u bidua kələn tə, sə u ma fwa jonji, u pa Yu nə. Mánjá tə, Abərahamaə fwa ku yoo təntə, də Yu dí yáá, u kàn nii də wá nē kapupu. ¹⁸ Yu yà swin Abərahamaə con, u wú: «Ku wá twá Yizakə, n mù Abərahamaə n ma na bia». ¹⁹ Abərahamaə yà yèé də, Yu jə diàn, sə u zìn tuga tətə tian wa. Ku mù nə pin, Yu ma pií u pa wá u biú Yizakə, ndə u nə tuga, u pií u bwin u nan tian wa.

²⁰ Yizakə ken u waa Yu nə wuuu. Ku mù nə pin, u ma lòri Yu, sə u fwa zəni, u pa Zwakəbə də Esau † nə, yìèn tə yiri, tə nə biàn.

²¹ Zwakəbə ken u waa Yu nə wuuu. Ku mù nə pin, mánjá tə, u tian nə yí, u twin Zwuzefə bia tə duən kwa, u lòri Yu, sə u fwa zəni, u pa ba liú mama nə. Yá u nyí u daduu yuu, u kwá tia, u pa dun Yu nə.

²² Zwuzefə † ken u waa Yu nə wuuu. Ku mù nə pin, u tian mánjá nə yí, u swin *Yizərayelə lià ka nan *Ezwpətə nagwanaa tə wa yoo. U pin ba nii, sə ba lwarì nətə, ba nə mē, sə ba fwa də u kurən tə.

²³ *Moyizə nyina-ba ken ba waa Yu nə wuuu. Ku mù nə pin, ba nə lurì wá, ba jun wá, ba sègè càni batwa, ba nə ni də biú tə zion yiri. Yá fən wà ba jun, sə ba cùgù nii tə, Ezwpətə piú † Farawon tə nə tún. ²⁴ Moyizə ken u waa Yu nə wuuu. Ku mù nə pin, u nə twi u jì bē, u viga, sə ba bon wá «Ezwpətə piú Farawon búa biú».

²⁵ U yà wàá ywání, u dé, u ga fwa pupwən cuna wa, ku nə bá dàh ku ma zwē. Yá u kúrí u ti, sə u dí càni də Yu lià tə. ²⁶ Ku yi nywarì ŋwírán tə, u nə wá na yáá nə u ywàŋá. U ni də, u nə dí cavra *Kərisə yiri, ku jə jujə zənzən. Ku nywarì tə dwə wiən tə, tə kwənə nə daá, u nə wá na Ezwpətə nagwanaa tə wa. ²⁷ Moyizə ken u waa Yu nə wuuu. Ku mù nə pin, u nan Ezwpətə nagwanaa tə wa. Ezwpətə piú tə lɔŋa dàh zàn u yuu, yá fən ga ba wá jə. U jun wudlu zənzən, ndə ku yi u mù na Yu tə, liú don nə wàri u ni. ²⁸ Moyizə ken u waa Yu nə. Ku mù nə pin, u di càni tə, ba nə boŋə *Pakə, dèh. U pin, ba kə vana jana mimia tə nii nə, sə tian *malika tə

† Zwakəbə də Esau yà yi Yizakə bia. †† Zwuzefə yi Zwakəbə bia fugə bələ tə wa fugə nədú nii biú. U nubia tə jun wá, ba yə baywələ yuu wa, ba ja va Ezwpətə. U dí càni zənzən, yá ku kwa nə, u dàh jigə piú. ‡ Ezwpətə piú Farawon yà pià, u gu bismabari tə mama, Zwifə-ba nə lurì. Ku mù nə pin, ba sègè Moyizə.

dàn ká bà, ku gu Yizərayelə lià tə liú mama təntən biú.

²⁹ Yizərayelə lià tə ken ba waa Yu nə wuuu. Ku mù nə pin, «muu nəsan» tə níá tə pwē, ba ga twá ku wa, ba va tia nəkuru yuu, ba nan. Yá Ezwpətə nagwanaa lià tə mù nə pià, sə ba galu, níá tə púé ba mama yuu nə, ba ga mé lá.

³⁰ Yizərayelə lià tə ken ba waa Yu nə. Ku mù nə pin, ba kíkari Zweriko bórə naa tə duan barpe, ku ga làh ku tu buuu.

³¹ Kacwaru don yin lá, ba nə boŋə Rahabə. U də ken u waa Yu nə wuuu. U mù kan təntə jun Yizərayelə lià tə zəni. Ba lià təntə yə twi, sə ba bal Zweriko tuu tə, u mù ga nə jun ba, u sègè. Ku mù nə pin, Yizərayelə lià tə nə gua lià tə, ba nə wà Yu nii zilí tə, ba yá u mù.

³² Bēēē tətə nə à kùu wá swin? Mánjá təlè, sə à swin Zwedeyon, də Barakə, də Saməson, də Zwefəte, də *Davidə, də Samiyelə, də Yu nii *sūsùnà tə yoo. ³³ Ba mù lià təntə ken ba waa Yu nə wuuu. Ku mù nə pin, ba ta kùu də payun duən, ba ga dé diàn. Ba fwa yìèn tə də cígá, ba na won tə, Yu nə kàn nii, sə u pa ba. Ba pin, gərən ní pú. ³⁴ Ba pin, mən tə nə jə kələ kələ dənji. Ba gùrí ba jén lià yáá nə, ba nə yà pià, sə ba gu ba də laguri sián. Ba yà ba diàn jə, yá ba ga pií ba na diàn. Ba yin babia kùu wa, ba ta vərə tə, ba nə yi ba duŋa, ba diŋi. ³⁵ Kana duən yin lá, ba nə ken ba waa Yu nə wuuu. Ku mù nə pin, ba pií ba na ba lià tə, ba yà nə tuga, də ba bwin ba nan tuga wa.

Yá ba kùu ken càni zənzən lià duən də nə, ba ga vi, sə ba pià cwəŋə, ba ma jén tə càni tə yáá nə. Ba yà kúrí yozəŋu, tə nə dwə, ba ti. Ku mù nə yi, sə ba pií ba bwin ba nan tuga wa. ³⁶ Ba twin ba wa lià duən. Ba mà ba də fufuran. Ba wva ba də banzala, ba kə bəh dii wa. ³⁷ Ba dlu ba wa lià duən də kapana, ba gu. Ba za ba lià duən, ba gwəŋə bələ. Ba gua ba wa lià duən də laguri sián. Ba wa lià duən ba dii jə, sə ba pèh. Pee də buni tanan nə yi ba ganan. Ba ba won mama jə. Lià fwa ba con zənzən, ba pa ba dé càni. ³⁸ Ba yi lià tə, ba twá kasə də pēen yuu wa ba ywəŋa. Pēen kwələn də tibunan buran wa nə, ba zwì ba pəni. Ku cígá wa nə, lià təntə yi dun tián Yu yáá con, ba doni lià tə, ba nə wulə luu ku tə wa. ³⁹ Ba lià təntə mama ken ba waa Yu nə wuuu. Ku mù nə pin, ba poli Yu púé. Yá də ku mù tə mama, ba yí wá won tə ni, Yu nə kàn nii də, u wá pa ləzoni nə. ⁴⁰ Cígá, Yu yà tani won nəzəŋu ku nə dwə, u tún nə nə. U swin də, u wá twá duən, u pa ku mù won təntə, nə mù də ba mù mē nə. Ku mù nə pin, ba mù lià təntə mama bá yí bwálí tə wa, ba yoo mama nə wá yà zəni, də nə nə twá nə təlè ba wa.

Càn nə yí nəba, sə nə tə va yáá wuuu!

(1 Korəntə tián 9.24-27; Filipə tián 3.11-14; 1 Piyerə 2.21-24)

12 Fuən lià təntə mama, ba nə ken ba waa Yu nə nətə, də yi ndə nə nə. Yá ba mù dàh nə biri nəba, nətə nə nə mē, sə nə kə nə waa Yu nə wuuu. Ku mù tə yiri, nə mē, sə nə dugu yìèn tə mama, tə nə cì nə nə, tə pa nə wàri yáá nə vəli, sə nə ga dugu cuna tə mama, nə nə wulə tə wa. Nə dàh mē, sə nə dəri nə va, nə yí bwálí tə, Yu nə pià, sə nə va nə yí, də pínú. ² Nə

kənə nə yía Zwezi yuu wa. U mù nə yi liù tə, nə nə twá u nə, nə ma kə nə waa Yü nə wuuu. U mù ga nə wàá u pın, nə vəli nə yí bwálí tə, nə yoo mama nə wá yà zəni. U sèe u plán u pa ba ja wá, ba paa dagar u yuu wa, ba gu. U wà ku jələ ndə cavıra nə, u ga yəə pupoli nii nə, ku nə tégə, ku dənì wá. Sıún nə, u dən jəə Yü jızən † vən nə, Yü pəri tə wa.

(Apokalisə 3.19; 1 Piyerə 1.6-7, 13-17)

³ Á dənà ká pa á jìàn gwàrì, sə á pií á kə á kwa. Á buŋa Zwezi yoo. Cuna là fufun wá zənzən, u ga plán. ⁴ Á wulə á jaŋa, sə á lı á tìàn cuna wa. Yá á liù mama tə wà jaŋa təntə jan, u tı ka wa. ⁵ Ku yi á swèéé də, á nə yi Yü bia tə, Yü kàrì aba naaa? U swìn, u wú: «À biú, də *Yuu-Tiu nə fırl mú, sə u ma kàrì mú, sə n bún zəni, ku tà tutu! U nə caga n nii nə, dən ká pa n pùé cùgù! ⁶ Yuu-Tiu yàá fırl liù tə, u nə swə, u kə cwəŋə wa. U yàá fırl là tə mama, u nə yəə də, ba yi u mù bia».

⁷ Á nə dé càn, ku yi Yü pià, sə ku kwən aba. Ku nətu bırlı də, Yü yi u ja aba, u ma fwa u bısíná. Biú wulə, u nyına nə ba wá fırl, sə u ma kə wá cwəŋə wa, naaa? ⁸ Də Yü nə ba liù fırl, ndə u bia tə mama nə, ku bırlı də, ku tíú tà u mù tətə bısımaa, u yi liù don biú. ⁹ Nə nyl-na-ba tıa ka tə yuu wa, yàá fırl nəba, nə ga tə zılı ba nii. Ku cígá wa, nə dən me, sə nə zılı nə nyına Yü nii, u nə dwə nə nyına-ba tıa yuu, nə doni. Də nə nə zılı u nii, nə wá na mı tə, ku nə ba zwèe u con. ¹⁰ Ku yi cígá, nə nyına-ba yàá fırl nəba, máŋá mancın wa, ndə ba pub-uŋa nə pià nətu. Yá nə nyına Yü mù nə fırl nəba, ku yi, u ma kwən nəba, sə nə ya là tə, yokukwıun mama nə tələ nə yıra, ndə u tətə nə, máŋá mama. ¹¹ Máŋá tə wa, ba nə fırl nəba, ku yàá cùgà nə pùé nə. Yá tə mù càn təntə kwa nə, là tə, ba nə píní, ba nan cwəŋə nə, ku yàá pa, ba wánı ba tun tutunzəŋə zənzən, ba ma bırlı də, ba yi cígá tıán Yü yáá con.

¹² Ku mù tə yırlı, á me, sə á pa, á jìàn, tə nə gwàrì, də á nadwana, tə nə ba dıàn jə, pií tə ja dıàn. ¹³ Á plan, á nɛɛ tı conjı, tə nə yi mənə mənə. Liù nə wulə á wa ndə gwánú nə, u dən ká kwən, u mə u nɛɛ nə u dwan, sə u na yazurə, u ma va yáá wuuu.

Á zıga dıàn, á dənà ká pií á kə á kwa!

¹⁴ Á fwa ku tə mama, á nə wàá, sə bıcan sıə ya á mù də là tə duən pwerə wa. Á plan á ya là tə, á nə yá á tıàn míámıán Yü jìàn wa. Də ku nə tə nətu, á wàrì Yü á nı. ¹⁵ Á ywàŋá á yuu nə zəni, sə á liù mama dən ká kwın Yü pubwanu tə nə. Á kənə dıàn, sə á liù mama dən ká ya ndə tíú nə, ku ŋunan nə cə. Liù nə yi nətu, u yàá cùgù là tə duən tə mama, u pa ba də cə.

¹⁶ Á dənà ká pəŋ duən vɛɛ vɛɛ. Á dənà ká cùgù Yü cwəŋə tə, á kə durən ku nə! Mə nətu nə Esau fwa. Esau yi *Zwakəbə zunu. U ma tı u nəkwınlı tə, u ma lárı wodıu zıŋa nədu u nyánú con, u dé. ¹⁷ Á yəə də, ku kwa nə, u kwi yınıa, u ma pià, sə u nyına tə lòrì Yü, sə

u fwa zəni u yıra. U dən yà pià, sə u pií u jon u nəkwınlı tə, u nyánú tə con. Yá u nyına tə vıga, u wà sèe.

(Apokalisə 21.2-3; Ebərə-ba 2.1-3; 10.26-35)

¹⁸ Á me, sə á lwarı də, á nıbara-ba tə yi ba bolı paan yıra, ba ma lwarı Yü. Liù yà wàá ku mù paan təntə yıra u janı. Mənvoo yà jə paan təntə yuu wa. Ku yuu yà yi yıkunı, voo ga fulı lá zənzən. Yá ku dən nə tə nətu á mù con. ¹⁹ Ba nı nabwana kori ku paan təntə yuu wa. Ba nı Yü də sugu lá. Ba nə nı sugu təntə, fən jun ba. Ba dən lòrì, sə kori tə dən ká pií ku bwé. ²⁰ Yoo tə, Yü yà nə pın ba nii ku yuu wa, yà dwə ba jìàn. Yü swın, u wú: «Liù nə dwen paan tə yıra, nə à yəə ku nə yi vanı tətə, ba me, sə ba dıılı ku də kapana, ba gu». ²¹ Tə mù yìən tə ken fən *Moyizə wa, u swın, u wú: «Fən jə nə, à vıva-ga».

²² Yá ku tə nətu á mù con. Á mù bolı paan tə yıra, ba nə boŋə «Siyon ††». Mə ku mù paan tə yuu wa nə, Yü tə, u nə wulə mı wa, tıu tə wulə. Ba boŋə ku tıu təntə *Zwerizalemə. Ku wulə Yü *sàŋ nə, yá *malıke mıliyun dən wulə lá, tə dé cànə. ²³ Á yi á bolı Yü təntən bısíná púlı tə yıra, u nə púpúnı ba yıra sagı wa Yü sàŋ nə. Á tə yi á bolı Yü yıra, u nə bürı luu tə mama bürə. Á tə kúú yi á bolı là tə yıra, ba nə jıgə cígá tıán Yü yáá con, ba yoo mama ga zıən. ²⁴ Á twı á yı Zwezi yıra, u nə kəni *nimaru nədun Yü də ləzoni pwerə wa. U mù nə lwá u jana, u ma sun nə cuna. Tə mù jana təntə bırlı nəba won tə, ku nə zıən, ku doni won tə, Abelə jana tə nə bırlı nəba.

²⁵ Á cıa á tıàn nə, á dənà ká vı, sə á cugu sugu tə, Yü tə nə swın á con. Fuən là tə vıga, sə ba cugu u nii tə tıa ka tə yuu wa. Yá ku dən pın, ba yà wàrì càn tə, Yü nə wá kə ba nə, yáá nə, ba jén. Yü yi u nan u sàŋ, u bə, sə nə cugu u sugu. Nə nə pià, sə nə jén càn təntə jun wa, nə dənà ká vəvəri nə kwa, nə ma sá u nii tə. ²⁶ Fuən tə nə, Yü sugu tə pın tıa vuvugu. Sıún nə, Yü kàn nii u pa nəba də, u bá pa tıa cııı vuvugu. Ku dən yi tıa tə də lanworı tə me nə wá vuvugu. ²⁷ Tə mù sürən təntə, u nə swın nətu tə, bırlı də, wıən tə mama, liù mama nə wàrì u fwa, tə nə wàá tə vuvugə, tə wá vuvugu tə jén. Yá wıən tə mù, tə nə wàrì tə vuvugə, wá yà lá, tə ba jén. ²⁸ Nə dən kəni Yü lèèèe, u nə pın nəba pəri, ku nə wàrì, ku lwánı tə yırlı. Nə bwıa u nə, ndə ku nə ywán də wá nətu. Nə zılı wá, nə ga twá u cwəŋə tə nə zəni. ²⁹ Cígá, nə nyına Yü tə yi ndə mən nə, tə nə dé wuuu.

Kwıə bwálı

(Romə tıán 12.10, 13, 15; Matıə 19.4-6; 1 Tesalonıkə tıán 4.3-7; 1 Tim-ote 6.6-10)

13 Á me, sə á sóní á duən *Kərisə là tə, máŋá ma-ma. ² Á dənà ká swèéé vərə nə twı, ba zırlı á yuu wa, sə á ja ba zəni. Lià duən fwa ku nətu, ba ja *malıke zəni, tə nə twı, tə zırlı ba yuu wa, ba ga wà lwarı də, ku yi malıke nə.

³ Á ywàŋá là tə yuu, ba nə wulə bəŋ diə wa. Á plan ku ya ndə á mù, də ba mù me yà nə wulə ku bəŋ diə tə wa. Á ywàŋá là tə yoo, ba nə kəni càn ba nə. Á plan ku yà ndə á mù, də ku tıán me, nə ba kəni tə càn tə wa.

† Kə jəŋ pıú jızən vən nə yi dun bwálı.

†† Siyon yi paan tə, Zwerizalemə nə lwə ku yuu wa, yırlı nədwan.

⁴ Liù mama mε, sə u zilí kasweri. Yá kan də u barı wà mε, sə ba tun durən yiən ba kasweri tə wa. Yu tə wá bürı lìa tə bürà, ba nə pəni duən vεε vεε. Yu tə wá bürı lìa tə bürà, ba nə cwàri.

⁵ Á cia á tiàn nə. Á dənà ká fin á yíá mama, á kə səbiu yuu wa. Á yana pupwən wa, də ku tə, á nə jə. Yu tətə swìn, u wú: «Á bá yá mú. Á bá vərı mú, à dugu abada». ⁶ Yu nə swìn ku nətı dən pın, nə liù mama jìlàn wàá tə daŋa, sə u swìn, u wú: «Fən ba nə jə, læzwənə wàri nə won, u fwa. Yu nə saŋa nə, máŋá ma-ma».

(1 Tesalonikə tián 5.12-13)

⁷ Á lie lìa tə yoo, ba nə yın á yáá, ba kə aba Yu cwəŋə tə wa, ba ga swìn Yu sugu tə, ba bırı aba. Á lie nətı tə, ba nə twá Yu nə, ku ja va, ku yí ba tiàn. Á kənə á waa Yu nə wuuu, ndə ba nə ken ba waa u nə wuuu, nətı.

⁸ Zwezi-**Kərisə* ba lwàní mama. U yi won nədu, diàn də zən, ku ja vələ máŋá də máŋá tə, ku nə ba zwèe. ⁹ Lià duən wulə, ba bırı kàri nədura yirə duən. Ku mù tə yırı, á zıga diàn, lià təntə dən ká gıgarı aba, ba li Yu cwəŋə tə wa də sùràn duən. Ku ziən də, Yu pubwanu tə nə pın, nə pubuŋa wulə bwálı nədu. Yá ku dən nə yi conji, tə nə bırı culən wodirən yuu wa, tə mù ba lià tə, ba nə twá tə culən təntə nə, saŋa. ¹⁰ **Zwifə*-ba Yu **jonwana* tə fwa **jwəŋə* Yu **wulu gansili jonji kúri* tə yuu wa. Yá nə ja jonji don, *Zwifə*-ba Yu *jonwana* təntə nə wàri ku wa jonji won ba dı. ¹¹ *Zwifə*-ba Yu *jonwana* yun tián nəkwiə tə yáá fwa jonji, u pa Yu nə. U yáá ja vəná tə, ba nə gua, tə jana, u ja zu dəyaa tə wa, ku nə yi Yu ciıci nyiən, sə Yu ma wàni u sèe, u kwən cuna tə, ba mù də wá pwərə wa. Ba ga yáá ja vəná tə mù tə, ba ja nan tu tə kasɔɔ nii nə, ba surı. ¹² Mə ku yın nətı də Zwezi. U yi, ba gua wá tu tə kasɔɔ nii nə. U dí càn nətı, u twá u tətə jana tə nə, u ma sın læzoni cuna, u li. ¹³ Ku mù nə pın, nə mù dən naŋa, nə va, nə jəri Zwezi, tu tə kasɔɔ nii nə, sə ba yala nə mù də u mù mε. ¹⁴ Tu tələ tıa ka tə yuu wa, nə nə wá yà lá máŋá mama. Ku mù yırı, nə dən plà tu tə, ku nə wá bà ku jəh. ¹⁵ Nə

dən mε, sə nə twá Zwezi nə, nə ma bu Yu nə máŋá mama. Ku mù bürà təntə yi ku naŋa nə níé wa. Yá ku dən yi ndə jonji nə, nə fwa nə pın Yu nə, sə ku bu u yırı nə. ¹⁶ Á dənà ká swèeé, sə á fwa zəni lià yıra. Á dənà ká swèeé, sə á fwa wuywan saŋu ba yıra. Ku nətı yi jonji nə, á fwa, á pın Yu nə, ku nə poli u pùé.

¹⁷ Á zilé á yáá tián nii, sə á mun á tiàn ba yáá con. Ba mù nə ywəŋá á yun nə, ba ga mε, sə ba tın ku nii Yu con. Də á nə zilí ba nii, ba wá fwa ba tutuŋı tə də pupwən. Á nə ba ba nii zilí, ba wá caga á nii nə. Ba ga nə caga á nii nə, ku bá san á nə.

Saŋı tə yígúré sùràn

(Romə tián 15.30-32; Kolosə tián 1.9-11; 1 Piyerə 5.10-11)

¹⁸ Á lwərə Yu, á pa nəba. Nə yəé də, nə wà yoo mama cügü. Máŋá mama nə swə, sə nə tun won tə, ku nə ziən. ¹⁹ Á lòri aba cígá mama. Á lwərə Yu, sə u pa nə cwəŋə, sə à piı à bà á con lala.

²⁰ Yu nə pın nəba bıcan sié. U pın nə **Yuu-Tiu bwin*, u nan tıga wa. U mù Zwezi dən yi ndə payıru nəfaru nə, u ywəŋá nə yuu, ndə payıru nə ywəŋá pee yuu nətı. U jın u tiàn, u ma fwa **jonji* nə yırı. Ku dən twá u jana tə nə, u ma kə **nimaru* nə mù də Yu pwərə wa, ku nə ba zwèe. ²¹ Yu nə wá pa aba diàn, máŋá mama, sə á ma wàni á fwa zəni yiri mama, u nə swə. U mù nə wá twá Zwezi nə, u pa, nə tun ku tə nə ywán də wá. Lià mε, sə ba bu Zwezi-**Kərisə* nə, máŋá də máŋá, ku nə ba zwèe. Amına! ²² Á nubıa-ba, à lòri aba, sə á zürı á yıra, á ma cugu sùràn mancın tə tə, à nə púpúni á nə, sə à ma kwè aba.

²³ Á nəŋə suywánı: Ba li Timote, u nə yi nə nubiu *Kərisə* yırı, u yà nə wulə bən diè. Á plà, sə à bà, à na aba. Də u nə twi à con fuən, à mù də u mù mε dən wá kə duən, nə bà. ²⁴ Á jùnà á yáá tián tə mama, də *Kərisə* lià tə mama, á pa nə. Lià tə, ba də nə yi *Kərisə* nə ti, ba nə wulə Yitali nə, jùnı aba. ²⁵ Yu nə wá fwa u pubwanu tə á mama yıra.

Zwakə

Zwakə sagı tə yuu wa sugu

Lìu tə, u nə púpúní sagı ku tə

Ku wàá ku yanı Zwezi nyánú Zwakə nə púpúní ku. U yın *Kərisə lìa púlí tə yáá tían batwa tə wa liù don *Zwerizalemə nə.

Lìa tə nə, u nə púpúní

Zwakə púpúní u sagı tə, u pa *Zwifə-ba nə, ba nə jigə *Kərisə lìa, də ba duən tə nə, ba nə tà Zwifə-ba, ba me nə pwèe ba sú luu mama wa.

Sagı tə wa sugu

Nəgə ku tə yırı, u nə púpúní ba nə: Sagı ku tə yı yìèn tə nə cé duən yuu wa sugu, Zwakə ga wà tə lı u tún, sə ba lwarı nətı tə, tə nə púé duən kwa. Tə yìèn təntə nə yı:

yoo tə, ku nə pın ba lwarı liù dèh, də u nə me, sə u pínı wuuu, u dən ká pıı u kə u kwa,
də wubuŋa yoo,
də yıjunt yoo,
də jıjə tían də zura yoo,
də liù púé yokukwınan fıra yoo,
də yoo tə, ku nə dédén, sə ku yıgu liù, ku pa u tun yokukwıun yoo,
də Yu sugu tə də ku nii zılé yoo.

Yoo tə, Zwakə nə swə, sə u swın, ku mù nə yı nətı tə, *Kərisə lìa tə nə me, sə ba ya dıun mama. U swın zənzən yoo tə yuu wa, u nə tää ku yırı, u púpúnı u sagı tə: Nətı tə, liù nə ken u waa Zwezi nə, u nə me, sə u tun, də u nə ba ku tutuŋı tuŋa, ku yı tutu.

Təntən jùnà bwálí

1 À mù Zwakə nə púpúnı sagı ku tə, à pın á mù *Zwifə-ba dwíé dəkurən fugə bələ tə nə, á nə dəri á zu luu tə mama wa. À mù Zwakə nə jùnı aba. À yı Yu də *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə tutunbiu.

Wubuŋa yuu wa kàrà

(Romə tían 5.3-5; Matıə 7.7-11)

² À nubıa-ba, á me, sə á jə pupwən zənzən, də yìèn yırə tə mama, tə nə wá wuwalı aba. ³ Ndə á nə yèé nətı də, á nə keni á waa Zwezi nə, á ga wà dugu tə yìèn tə mama wa, á wá ya lìa tə, á nə jə pínú. ⁴ Á me, sə á ja pínú máŋá mama, á ja va á gúrí tə yìèn tə ma-ma wa. Yá á dən wá ya lìa tə, Yu yìèn tə nə bıga á yuu wa, á ga sú tə me wa cígá cígá, won də ga bá mürı aba.

⁵ Yá də wubuŋa nə mürı á wa liù don, ku me, sə u lörı wubuŋa Yu con. Yu yáá pa liù mama nə də cígá cígá, u ga ba caga. Yá Yu dən wá pa tə ku tíú nə. ⁶ Liù tə, u nə lörı Yu con, u me, sə u pa cígá də, Yu wá pa ku tə, u nə

lörı. U me, sə u dən ká bèeé. Liù tə, u nə bèeé, ku tíú yı ndə nakuli nə, voo dən nə yugə ku kəni, ku tə swə lá.

⁷⁻⁸ Ku mù ləzwənyiri təntə jə pwiı bələ. U ba təntıan yoo jə, də ku tə mama, u nə fwa. Ku tíú wə me, sə u bın də, *Yuu-Tiu wá pa wá won.

Zurı də jıjə yuu wa kàrà

⁹ Liù tə, u nə yı nə nubıu *Kərisə yırı, wáá zurı u yanı, yá u jə dun Yu yáá con. Ku mù nə pın, u me, sə u bıı u tían. ¹⁰ Jıjə tíú wá tı, ndə gapıni nə. Ku mù nə pın, nə nubıu tə, u də nə yı jıjə tíú, u də me, sə u bıı u tían, Yu nə mun wá tə yırı. ¹¹ Yıcau nə pén, ku lıŋı nə mə gapıni nə, ku yáá tı ku kù. Gau tə pıni tə yáá tu, ku zəni tə ga jén. Mə ku wá ya nətı, ku pa jıjə tíú nə. U də wá tı u jén, ndə gapıni tə nə. Ku yoo təntə wá tun u tutunan tətəŋı wa.

Yu ba liù yıgə, u pın u tuŋa yokukwıun

¹² Pupwən liù nə yı liù tə, u nə jın pínú də yìèn tə nə dédén, sə tə yıgu wá, sə tə pa u tun yokukwıun. U nə pıán u dıən wuwalı tə u zwèe, u wá na mıı, ku nə ba

zwèe Yü con, yupuu. *Yuu-Tiu nê kân nii dâ, u wá pa ku mu tãntã liã tã nã, ba nã swã wá. ¹³ Mánjá tã, yoo nã dádãdn, sã ku yigu liù, sã ku pa u tun yokukwun, u wã mɛ, sã u swin dã, ku yi Yü nã tun ku u nã. Liù wãri Yü u dádãdn, sã u yigu wá, u pa u tunja yokukwun. Yá u tãtã bá dádãdn, sã u yigu liù u pa, sã ku tíu tunja yokukwun. ¹⁴ Liù tãtã pùé yokukwun fura nã yáá dádãdn, sã ku yigu wá, ku pa u tun ku, yá ku dàñ yáá gıgarı wá ku kã cuna wa. ¹⁵ Ku kwa nã, pùé yokukwun fura tã dàñ yáá jı cuna. Yá u dàñ nã tun cuna tã u zwèe, tã dàñ yáá ja tian tã bà.

Bwálı tã, yièn nã zıga tã dádãdn, sã tã yigu liù, tã pın u tunja yokukwun

(Zwan 3.27; Galasi tıán 6.7-10)

¹⁶ Á nubisoni-ba, á dàná ká gıgarı á tıán! ¹⁷ Tarplun nãzãju tã mama, dã cígá cígá zilé won yi ku nanja Yü con. U mù Yü tãntã nã fwa poni. U mù Yü tãntã ba lwánı, ndã yıwara nã lwánı nãtu. ¹⁸ Yü twá u cígá sugu tã nã, u pa nãba mu. Yá u dàñ piã, sã nã ya ndã u tãntã liã nã, wiãn tã mama yuu wa, u nã fwa.

Nãtu tã, nã nã mɛ, sã nã tun dã Yü sugu tã

(1 Piyerã 2.1-2; Matıe 7.21-27)

¹⁹ Á nubisoni-ba, á mɛ, sã á yãni dã, á liù mama mɛ, sã u dı u tıán tıa, u ma cugu ba duãn tã sugu. Ku wã mɛ, sã u bıbarı u swin. Ku wã mɛ, sã u lıja dã zãn lala. ²⁰ Á yãé dã, liù lıja nã zãn, ku tíu bá fwa ku tã nã zıãn Yü yáá con. ²¹ Mã ku mù nã pın, á dàñ mɛ, sã á yá durãn yiri mama, dã wulıju yiri mama. Yü ken u sugu tã á waa, ndã ba nã cwãn tíu nãtu. Á mɛ sã, á cugu ku sugu tãntã dã bıcabwanu. Yá sugu tãntã nã wá pa, Yü jon aba á cuna wa.

²² Á mɛ, sã á fwa ku tã, Yü nã swin u sugu tã wa. Á dàná ká cugu ku tã, Yü nã swin, cıci. Á nã buja dã, ka cugu tã cıci nã mɛ aba, á yi á tıán nã á gıgarı. ²³⁻²⁴ Liù nã cugu Yü sugu tã, u ga ba fwa, ndã ku nã wú nãtu, ku tíu yi ndã liù tã nã, u nã ywãñ u yáá zãjã wa. U nã kãeñ u yá zãjã tã, u swèeé u yáá tã nã yi nãtu. Mã nãtu nã, ku pa liù tã nã, u nã cuga Yü sugu tã, u ga ba fwa ndã ku nã wú nãtu. ²⁵ Yü sugu tã yi cígá sugu. Ku mù nã pın, liù tã, u nã ken u pubuaja u sugu tãntã nã, u dàñ mɛ, sã u wã u tıán ku nã mánjá mama wuuu. Yá ku mù nã wá pa, u tıni u tıán. Ku wã mɛ, sã u cugu ku, u ga piı u swèeé ku mánjá don wa. U mɛ, sã u twá Yü sugu tã nã, dã u waa mama. U mù liù tãntã wá ya pupwãn wa u tutunı mama wa.

²⁶ Liù tã, u nã buja dã, u twá Yü nã zãni, u ga ba u nii janı, u yi u gıgarı u tıán. Yá u nã twá Yü nã, tã yi tutu. ²⁷ Liù tã nã twá nã nyına Yü nã dã pùé nãdu, u bıcan ga yi nãpon, u mɛ, sã u fwa yièn tã tã. U mɛ, sã u san bitara dã kadãnã nã, ba nã wulã pucunı wa. Ku tã súrí lá, u mɛ, sã u dãn ká pa, liã tã, luu nã ti, ba cùgù wá.

Dãn ká ja liù, n ma kwanı u don kãrà

2 Á nubıa-ba, á ken á waa Zwezi-*Kãrisã nã. U yi nã *Yuu-Tiu, u ga jã dun dã. Á wã mɛ, sã á zilı liù don,

á ga yá u don. ² Á nãjã yoo nã, sã nã ma man ku: Bɛɛ nã u ken síán jıfıla, u zu gãnù, ku nã cıciı, u ja bà á jãré wa. Zuru don dã, u nã zua gangwıru, u jã bà á jãré tã wa. ³ Á yáá zilı bɛɛ tã, u nã zua gãnù, ku nã cıciı tã, á swin u con, á wú: «Jãñ yáá bwálı nãzãju tã wa!» Á ga swin zuru tã con, á wú: «N mù, zıgi yü nã lá con!» Nã á yãé: «Jãñ tıa à nɛɛ dãn!» ⁴ Á cígá nã fwa ku nãtu, á yi á kúrí ba duãn wa. Á ti u don, á ma kwanı u don. Ku nãtu tã yi á pubuajı kukwınan tã nã pın, á ma pwèe ba duãn wa.

⁵ Á nubisoni-ba, á cuga zãni. Á yãé dã, Yü kúrí zura, liã tã, luu nã ti, ba yıá yuu. Ba mù zura tãntã keni ba waa u mù Zwezi nã wuuu. Ku mù nã pın, ba yi jıjã tıán, u mù Yü yáá con. Ku nã súrí lá, ba liã tã wá twá ba dé pãri dã u mù Yü. Pãri tãntã ya Yü nã kãn nii, sã u pa liã tã nã, ba nã swã u mù Yü. ⁶ Yá á mù dàñ ba zura zilı, á zunı ba. Á ga yãé zãni dã, jıjã tıán tã nã yáá dé dıãn á yuu wa. Ba mù nã yáá ja aba, ba va liã tã, ba nã bıri bıri, yáá con. ⁷ Mã ba mù jıjã tıán tã nã yáá kukulı Zwezi yırı nãzãju tã á nã twá ku nã, ba ma yi *Kãrisã liã.

⁸ Yü yi più. Yá á fwa zãni, dã á nã twá u nii tã nã. Ku púpúnı Yü sagı tã wa, ku wú: «Sónı n yıra liù ndã n tãntã nã!» ⁹ Ku mù nã pın, á nã kúrí liã duãn wa, á fwa cuna dã Yü. Yá Yü wá twá u *nii tã nã u bıri dã, á yi cuna liã. ¹⁰ Á tíé ku tã, á ma man: Liù don yáá twá Yü nii tã yièn tã mama nii nã, yá ku tíu ga cùgù tã wa yoo nãdu nã, u cùgù tã mama nã, Yü yáá con. ¹¹ Yü tã, u nã wú: «Dãn ká cwãri!» U mù nã kúú wú: «Dãn ká gu dã!» Yá n dàñ nã ba cwãri, n ga gu liù, n jigã Yü nii tã mama cunu. ¹² Yü bıri tãntã wá pa, á tıni á tıán. Á plan á níé sùrãn, dã ku tã á nã fwa, ya ndã liã tã nã, Yü nã wá bıri ba bıri. ¹³ Á nã ba liù yinãgã dãri zãnzãn, mánjá tã wa, Yü nã wá bıri bıri, u dã bá dãri á yinãgã zãnzãn. Liù tã, u nã dãri liã yinãgã zãnzãn, u wã mɛ, sã u pa Yü bıri fãn ja wá.

Nãtu liù nã wáá u bıri dã, u keni u waa Zwezi nã

(Galasi tıán 5.6; Ebãrã-ba 11.17-19, 31)

¹⁴ Á nubıa-ba, á tíé ku tã, á ma man: Liù don u nã swin dã, u mù ken u waa Zwezi nã, yá u ga ba tutunzãjã tunja, u ma bıri ku, ku nãtu tã ba dãn jã. Yá ku tíu tã dãn ká bún dã, ku wá jon wá u cuna wa. ¹⁵ Á nãjã yoo, sã nã ma man ku: Á mù liã tã, á nã yi nubıa *Kãrisã yırı, tã wáá á nubıu don á ni, ku tíu nã ba u yıra gãnù jã, u ga ba u nii wodıu dã jã. ¹⁶ Á wa liù don dàñ swin ku tíu con, u wú: «Yü wá pa mú bıcan síı. Yü nã wá pa mú gãnù, u ga pa mú wodıu, n dé n sú». Dã á nã wã wiãn tã pın, tã wá san wá, sã u ma ya luu wa, ku nãtu tã ba dãn jã. ¹⁷ Mã ku yi nãtu, ku pa á mù Kãrisã liã tã nã. Á nã ken á waa Zwezi nã, á ga ba ka tutunzãjã tunja, ku fwa ndã á kúú ba á waa kãni Zwezi nã. Yá ku dàñ yi ndã won nã tıga.

¹⁸ Á wa liù don nã swin, u wú: «Liã duãn wulã, ba nã ken ba waa Zwezi nã, ba duãn dã wulã, ba nã tunja tutunzãjã». Á mù wá le ku tíu, à wú: «Bıri nã, nãtu tã liù nã wáá u waa u keni Zwezi nã, u ga ba tutunzãjã tunja. Yá à dã wá twá à tutunzãjã nã, à bıri mú dã, à

ken à waa Zwezi nè». ¹⁹ N pɪn cígá də, Yɪ yɪ nədu. N fwa zəni. *Zinə də yəə ku nətu tə, yá fən yáá ga zu tə.

²⁰ Zɪbanənyɪn tíú, n bá yá, sə n nì naaa? Liù nè keni u waa Zwezi nè, yá u ga ba tutunzəŋə fwa, u nè keni u waa Zwezi nè tə cɪcɪ, ba dəñ jə. ²¹ N yəə də, nè nɪbɛɛ *Abərahámə tì u biù *Yɪzakə, sə u ma fwa *jonjɪ Yɪ jonjɪ bwálí tə yuu wa, u pa Yɪ nè. Yá Yɪ dàñ jəli wá də, u yɪ cígá tíú u tutunzəŋə tə yɪrɪ. ²² N na də, Abərahámə nè ken u waa tə Yɪ nè, yá ku də u tutunzəŋə tə twá duən. Yá ku yɪ Abərahámə tutunzəŋə tə nè bɪrɪ də, u ken u waa Yɪ nè cígá cígá. ²³ Mə nətu nè ku twá yoo tə, ku púpúní Yɪ sagɪ tə wa, nii ma sú: «Abərahámə ken u waa Yɪ nè. Ku mù nè pɪn, Yɪ jəli wá də, u yɪ cígá tíú u mù Yɪ yáá con». Yá ba dàñ boŋə Abərahámə «Yɪ dabɛɛ». ²⁴ Á na də, ku yɪ ku twá liù tutunzəŋə nè, Yɪ ma jəli ku tíú də, u yɪ cígá tíú nè. Ku tà ku twá liù nè ken u waa Zwezi nè cɪcɪ yɪrɪ. ²⁵ Mə ku yɪn nətu ku pa, kacwaru tə nè, u yɪrɪ nè yɪ Rahabə. U jɪn *Yɪzərayelə † lià tə, ba nè tun mánjə don wa, u tu wa. U san ba, u pa ba píif ba twá cwəŋə don ba víif. Yɪ jəli wá də, u yɪ cígá tíú nè u tutunzəŋə tə yɪrɪ. ²⁶ Á yəə də, siŋu nè təlɛ ləzwənə yɪra, u yɪ u tɪga. Mə ku yɪ nətu də, nè nè keni nè waa Zwezi nè, yá nè tutunan ga ba ku bɪrɪ, nè waa tə yɪ ndə won nè tɪga.

Á jana á níé zəni!

(Romə tíán 3.13-14; Matíə 12.33-37)

3 Á nubɪa-ba, á dàná ká pa, á ya dání zənzən, á nè yɪ karnyɪna-ba. Bùrà tə ba nè dàni, sə ba bùrɪ nè mù lià tə nè yɪ karnyɪna-ba tə, diàn wá doni ba duən tə nyiən. ² Nə yáá fwa cuna yiri yiri nɛɛ kapupu. Liù nè ba u sùràn swɪn u fwa cuna tə wa, ku tíú tə yɪ liù tə, Yɪ yìèn tə nè bɪga u yuu wa, u ga wáá u tiàn yoo mama wa. ³ Nə yáá kə kwìən sisan nii nè, sə nè pa, ka sɛɛ nè nii, sə nè tunɪ ka mama míámíán. ⁴ Á nəŋə níá yuu bori nè dáá nətu! Ku də ku dání tə mama, ku jə volan ku wa. Liù nè jə ku volan təntə nè, u wáá u pɪn, ku vəlɪ bwálí tə, u nè pià. Voo nəfaru nè swə ku yugə ku nətu mama, ku yɪ ku bwálí tə, liù tə nè kəni ku nè, ku yáá vəlɪ. ⁵ Mə ləzwənə nəndəli yɪ nətu, ku yɪ nəmanbiə, ku yoo ga cà. Á nəŋə, ku nyɪn ndə mənɪwana nè, ku wáá ku pɪn, gau nəfaru kwé mən. ⁶ Ləzwənə nəndəli yɪ ndə mən nè, luu cuna tə mɛ wulə ku wa. Mən təntə yɪ tə naŋa mən diə. Mə tə mù cuna təntə, nè yáá cùgù nè mu tə mama, ku nè zɪgɪ nè luru, ku vəlɪ nè tiàn. Ku ga yɪ nə yɪra tə wa wobíə don. Ku cuna tə yáá pwarɪ nè yɪra tə mama. ⁷ Ləzwənə wáá diàn, u dé vəná yiri ma-ma yuu wa. U wáá diàn, u dé gau vəná, də zuŋi də wonənən, də níá wa wiən yuu wa. U cígá ga dé diàn tə wiən tə yuu wa də. ⁸ Yá ləzwənə təlɛ, u nè wáá diàn, u dé u nəndəli yuu wa. Ku yɪ wolwan tə, liù nè wàrɪ u janɪ, u pɪn ku zɪga yáá nədu. Ku súé də cwan, ka nè lu mu. ⁹ Nə bwi nè *Yuu-Tiu nè, u nè yɪ nè nyɪna, də ku nəndəli təntə. Yɪ fwa ləzoni ndə u nyɪnyɪga nè. Yá mə ku nəndəli təntə tətə nè, nè ma zɪrɪ, nè kəni ba nè.

† Lià təntə yà yɪ Yɪzərayelə lià nè tun ba, sə ba dí yáá ba va ba ywàñ Kanan luu nii tə. Mə ku luu nii təntə wa, ba yá mɛ, sə ba va ba ya. Yɪ yá kàn nii də, u wá pa ba ku luu nii təntə.

¹⁰ Bùrà də zɪra naŋa ku nii nədu tə wa nè. Á nubɪa-ba, á dàná ká pa ku ya nətu də aba. ¹¹ Nazəŋə də nakukwɪ-nan wàrɪ nabuliyii nədu wa tə naŋa. ¹² Á nubɪa-ba, kapɪru wàrɪ slán ku zɪŋa. Nə à yəə kacuu wáá kapɪra ku zɪŋa. Nacwəŋə tə ku níá nè yɪ nakukwɪnan wàrɪ nəzəŋə ku buli abada.

Wubuŋa tə, Kərisə liù nè mɛ, sə u ja

(Efezə tíán 4.1-3; Filipə tíán 2.3; 1 Korentə tíán 3.3; 1 Piyerə 3.4; Romə tíán 14.19)

¹³ Liù wulə á wa, ku tíú nè jə wubuŋa naaa? Liù wulə á wa, u nè jə yənu naaa? Ku tíú mɛ, sə u ya bwàbwà, u ga twá u tutunzəŋə, u ma bɪrɪ də u jə wubuŋa. ¹⁴ Á nè jə wugwɪ, á nè jɪga də duən nè, sə á doni duən, á dàñ mɛ, sə á yá fwiə tə nè. Yá á dàná ká kunɪ kunkun, á zɪgɪ cígá tə nè. ¹⁵ Ku tíú wubuŋa təntə tə ku nan Yɪ, ku yɪ *Sɪtana nè pɪn ku wá. Ku yɪ tɪa yuu yìèn, ku ga yɪ ləzwənə fɪra yìèn. ¹⁶ Yoo mama yɪ gurə gurə, bwálí tə nè wugwɪ nè wulə, lià tə ga jɪga də duən, sə ba doni duən. Yá yokukwɪnan yirə mama wulə ku bwálí tə nè. ¹⁷ Liù nè jə Yɪ wubuŋa tə, u bɪcan yɪ nəpon. Ku wubuŋa təntə kəni sié lià bɪcanɪ wa, ku ga pɪn ba waa bwànɪ duən yuu wa. Ku mù nè kəni nɪmaru lià pwərə wa. Ku pɪn lià dəri duən yinəgə zənzən, ku yoo ga zìən. Ku mù wubuŋa təntə ba lià kúrí duən wa, ku ga tà níé bələ tíú wubuŋa. ¹⁸ Lià tə, ba nè swə bɪcan sié, ba mù nè kəni tə sié təntə, ba mù də ba yɪra lià pwərə wa, ndə ba nè dùə wiən. Yá ku tə, ba nè wá na, ku wá bɪrɪ də, ba yɪ cígá tíán Yɪ yáá con.

Liù nè tuŋa u pùé yokukwɪnan fɪra, u ba Yɪ nii zìlí

(1 Timote 2.8; 1 Zwan 2.15-17; Likə 18.13-14)

4 Jara də jaŋa wulə á pwərə wa. Tə yìèn təntə nan yèn tə bà? Ku yɪ á pùé yokukwɪnan fɪra nè pɪn, ku yɪ nətu. Tə yìèn təntə nè wulə á yɪra tə wa, tə pa á zɪga duən nè. ² Á yíá zua lià wiən, á ga wàrɪ tə á nɪ. Yá ku dàñ pɪn á jɪ lagura. Á súé də wugwɪ, á ga wàrɪ wiən tə, á nè pià á nɪ. Ku pa jara də jaŋa zàn á pwərə wa, ku yoo tə yɪrɪ. Á ba tə wiən tə jə, á wà tə lòrɪ Yɪ con yɪrɪ. ³ Mánjə tə, á nè lòrɪ də, á ba nɪ, á pubuŋa tə nè ba zìən yɪrɪ. Ku yɪ á lòrɪ, sə á ma tun á pùé yokukwɪnan fɪra. ⁴ Á yá Yɪ, ndə kacwarɪ nè yá u bari nətu. Á yəə zəni də, luu ku tə wiən tə sonu yɪ Yɪ duŋu. Liù tə, u nè pià, sə u twá luu yìèn tə tə kwa, ku tíú wá jɪ Yɪ duŋu. ⁵ Á dàná ká bún də, ku tə Yɪ nè swɪn u sugu tə wa, yɪ tutu. Ku swɪn də, Yɪ súé də wugwɪ nè siŋu tə fɪra tə yɪrɪ, u nè pɪn nəba. ⁶ Yá ku tə nè dwə tə mama, ku mù nè yɪ pubwanu tə, u nè pɪn nəba. Ku swɪn Yɪ sagɪ tə wa ku wú:

«Yɪ zɪga lià tə nè, ba nè jə fwiə, u ga fwa pubwanu ba tə, ba nè mun ba tiàn yɪra».

⁷ Ku mù tə yɪrɪ, á zìlí Yɪ nii. Á viá *Sɪtana con, u wá dəri, u va yɪŋunɪ, u yá aba. ⁸ Á twənə á yí Yɪ yɪra, u də wá twən u yí á yɪra. Cuna lià-ba, á luá á jìlàn durən wa. Pwíif bələ tíán-ba, á luá cuna á bɪcanɪ wa. ⁹ Á plan á yinəgə ja á tiàn. Á kənə á tiàn lúé wa, á kwíé! Á mumun wá jɪ kwirə. Á pupwən wá lwàñ ka jɪ pucunɪ. ¹⁰ Á muŋə á tiàn *Yuu-Tiu yáá nə! Yá u wa zìn aba.

Á dàna ká cægø duøn!

¹¹ Á nubla-ba, á dàna ká cægø duøn! Liù tæ, u næ cægø u don, u næ yi u nubiu *Kærisæ yru, næ à yèð u næ bùrì u bùrà, ku tíu yi yoo tæ, Yu næ pín u *nii tæ, ku yuu wa u cægø. Ku ga yi Yu nii tæ bùrà næ u bùrì. Yá dæ liù næ bùrì Yu nii tæ bùrà, ku tíu kùb wàrì ku nii tæntæ næ u twá. U dàñ yi ku bùrà næ u bùrì. ¹² Yu cici næ pín u nii lià næ. U mù cici næ wàá lià bùrà bùrì. U mù cici næ wàá lià u jonø ba cuna wa. U mù cici næ wàá ba u cùgà dæ. Sæ n mù! N mù næ yi wàá, n ma bùrì n don bùrà?

Á dàna ká ya fwia lià!

(Likø 12.16-20)

¹³ He! Á mù, á cuga næ síun næ! Á mù lià tæ, á yàá swin, á wú: «Zèn, næ à yèð jwian, næ wá va tuu ku tæ, næ à yèð ku tæ. Næ wá fwa bunì lá, næ wá yoli wiøn, næ ga wá na nywarì nætæn lá». ¹⁴ Á mù lià tæ, á næ yèrì won tæ næ wá yí á mu tæ jwian næ. Á yi ndæ fanyu næ, ku dání mancun, ku ga pií ku jén. ¹⁵ Á mæ, sæ á swin, á wú: «Dæ *Yuu-Tiu næ swæ næ mu tæ, næ wá ya luu wa, næ wá fwa ku tæ dæ ku tæ». ¹⁶ Yá á mù con ku tà nætu. Á yi fwia lià, á ga tæ bwæ á tiàn næ, dæ ku mæ. Á næ zín á tiàn nætu tæ, ku yiri ba ziøn. ¹⁷ Liù tæ, u næ yèð zæni tæ, u næ mæ, sæ u fwa, yá u ga ba ku fwa, u ken u tiàn cuna wa.

Á zuræ á yura, jjuæ tián-ba!

(Matia 3.5)

5 He! Á mù jjuæ tián-ba! Á bubwia á kæ yu næ zænzæn, pucuni yiøn tæ yru, tæ næ wá yí aba! ² Á jjuæ wiøn tæ púá! Kwiu dí á ganani! ³ Á sæbiu tæ dí sinu. Ku sinu tæ wá ya won tæ, ku næ wá pa ba bùrì á bùrà. Ku wá ya ndæ mæn næ, ku dá á yura tæ. Luu zanju mángá bwælø, yá á mù tæ wulø á pæe wiøn tæ, tæ kwænæ næ dáá, á pín á tiàn næ. ⁴ Tütùnà næ tun á kárá wa, ba cæ tæ wiøn tæ, á ba ba nwín. Ba lià tæntæ, á næ wá nwín tæ, bubwia diğà ka tu *Yuu-Tiu zian wa. U mù næ wulø tæ mæ yuu wa. ⁵ Á wulø luu wa, ywání dæ jjuæ fura wiøn wa. Á dí zæni, á nwi ndæ vána næ, ba næ kuni, sæ ba gu ba dá. ⁶ Á bùrì lià tæ næ yi cígá tián, ba næ wá yoo cùgò, bùrà. Á gua ba, ba ga wá ba tiàn næ cì.

Pínú dæ yjunu

(Ebærø-ba 10.35-37; 6.12; Zwakø 1.12; Matia 5.33-37)

⁷ Á nubla-ba, á jana pínú, á ma diàn *Yuu-Tiu túrí tæ. Á nænø, valu næ jø pínú nætu. U yàá diàn u kárá wiøn,

tæ bà tæ bi zæni tæ pa wá. U yàá ja u tiàn u diàn tæntæn dwæe tæ dæ talukwa dwæe tæ næ yàá nà. ⁸ Á ziga diàn. Á dæ mæ, sæ á ja pínú nætu, Yuu-Tiu túrí diun tæ næ bwælø yru. ⁹ Á nubla-ba, á dàna ká nænø duøn pwærø wa, sæ Yu dàna ká bùrì á bùrà. Yuu-Tiu, u næ bùrì bùrà tæ, túrí bwælø. ¹⁰ Á nubla-ba, Yu nii *sùsùnà tæ swin Yuu-Tiu yru. Ba dí càn, yá ba ga ja pínú. Á tíé ba càn tæ, dæ ba pínú tæ, á ma man á tiàn, sæ á dæ fwa ndæ ba næ. ¹¹ Á nænø, næ wàá næ swin dæ, ba yi lià tæ, ba næ yi pupwæn lià, ba næ zigi diàn ba diàn tæ yru. Á ni dæ, ba næ swin Zwæbø pínú tæ yoo. Yá á ni ku yígúré wa, ku tæ Yuu-Tiu næ tun u pa wá. Cígá, Yu ywàná næ yoo zæni. Yá u ga dæri næ yinægø zænzæn.

¹² Á nubla-ba, ku tæ næ dwæ tæ mama, á dàna ká ti yu ku tæ, næ à yèð tia ka tæ, næ à yèð won yiri don mama yru, á ma dù. Á næ sêe yoo, sæ á le: «Awol!» Á næ wá ku sêe, sæ á swin: «On on!» Á fwa ku nætu, sæ Yu bùrà tæ dàna ká ja aba.

(Marøkø 11.24)

¹³ Liù næ wulø á wa, u wulø càn wa, sæ ku tíu jun Yu. Liù næ wulø á wa, u næ jø pupwæn, sæ ku tíu nun nunji, u ma bu Yu næ. ¹⁴ Liù næ wulø á wa, u næ yi, sæ ku tíu bon *Kærisæ lià púlí yáá tiàn tæ, sæ ba kæ nuga u yuu wa, ba lòri Yu ba pa wá, dæ *Yuu-Tiu yru tæ. ¹⁵ Ba næ ken ba waa Zwezi næ, Yuu-Tiu wá pa, ku tíu na yazurø, u ga zàn. Yá u næ fwa cuna, Yu wá sêe u kwæn tæ u mù dæ wá pwærø wa. ¹⁶ Á dàñ swián á cuna, á burì duøn, á ga jun Yu á pa duøn næ, sæ ku pa á na yazurø. Cígá tíu yjunu tutunju jø sanju zænzæn. ¹⁷ Á lie Yu nii *sùsùnò Eli yoo. U yin læzwænæ ndæ næ næ. U lòri Yu, sæ dwà dàna ká nà. Yá dwà wá ni tia yuu wa, ku næ zigi ku mángá tæ wa, ku ja va bina batwa dæ cànì bardu. ¹⁸ Ku kwa næ, u kùb lòri, sæ dwà bà ka nà. Yá Yu kùb pín dwà bà ka nà. Wiøn kùb pén tæ zín bia tia yuu wa.

Talukwa tutunju

(1 Piyerø 4.8)

¹⁹⁻²⁰ Á nubla-ba, á wa liù don næ dugu Yu cígá cwænø tæ, liù don wàá u pií u ja wá, u twi ku cwænø tæntæ wa. Ku tíu tæ mæ, sæ u lwarì dæ, u næ pií u ja wá, u nan u jun tæ wa, u bà Yu con tæ, u jon cunu tæntæ tian jun wa. Yá u cuna næ swæ tæ dáá nætu yiri mama, Yu wá sêe u kwæn tæ u mù dæ wá pwærø wa.

1 Piyerə

Piyerə təntən sagı tə yuu wa sugu

Lìu tə, u nə púpúní sagı ku tə

Sagı ku tə yi *tuntunu Piyerə nə púpúní ku.

Lìa tə nə, u nə púpúní

Piyerə púpúní u sagı tə u pa *Kərisə lìa tə nə, ba nə wulə luu tə mama wa. Silasə də san wá ku púpúnú wa.

Sagı tə wa sugu

Nəhə ku tə yırı, u nə púpúní ba nə: *Kərisə lìa tə wulə càn wa, ba nə ken ba waa Zwezi nə tə yırı. Ba vànə wulə tə gwàrl.

Piyerə púpúní ba nə, sə u ma dən ba jìlən ba nə ken ba waa Zwezi nə tə yırı, də yala tə yırı, ba nə jə də wá. U swìlən ba con, sə ba twá Yu cwəhə tə nə zəni, də pùé nədu.

Təntən jùnə bwálí

1 À mù Piyerə yi Zwezi-*Kərisə *tuntunu. À mù nə púpúní sagı ku tə, à pın á mù lìa tə nə, Yu nə kúrí. Á dəri á zu Pon, də Galasi, də Kapad̄sə, də Azi, də Biti-ni nagwanεε tə wa. Á jigə vərə tə bwálá təntə wa. ² Á yi nə nyl̄na Yu nə kúrí aba, u tún vən nə, ku nə ba yigə, ndə u nə tanı ku, sə ku ya nətu. Á twá u *Siŋu tə nə, u pa á jì u lìa, á yá á tìlən mílámílán Yu jìlən wa, sə á sée Zwezi-*Kərisə nii. Yá Zwezi-Kərisə jana tə dāh wá sún á cuna tə, tə lı. Yu nə wá fwa pubwanu á yıra, u ga pa aba u bican siə, tə nə súrı wuuu.

Yu pın nəba Yu, ku nə ba zwèe u con

(Efezə tìlán 2.4-8; Romə tìlán 8.17-18; 16.25-26; 2 Korəntə tìlán 4.17-18)

³ Nə bwıa Yu nə. U yi nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nyl̄na. U mù nə pií u bwin Zwezi-Kərisə u lı tian wa. Yá u dəri nə yinəgə zənzən. Ku pın u twá ku bwıun tə nə, u pa nəba mu nədun də yala, máhə mama wuuu. ⁴ Ku mù nə pın, nə yəé də, Yu tanı twərə u tún nə nə, Yu *sàh nə. Wiən təntə wàrl tə cùgə. Durən wàrl tə tə zwı, tə zəni ga wàrl tə zwèe. ⁵ Nə mù keni nə waa Zwezi nə wuuu. Yu wá twá ku nə, u cì nə nə, də u dıàn tə. U wá jon nəba u kə mu wa, ku nə ba zwèe u con. U wá bırı nəba mu təntə, luu zaŋu máhə wa.

⁶ Ku mù nə pın, yìèn yiri mama nə swə tə mε, sə tə wuwalı aba, máhə mancın ku tə wa, á mε, sə á tə ya pupwən nəfaru wa á jwε. ⁷ Yìèn təntə wuwalı aba, sə ba ma lwarı də, á nə keni á waa Zwezi nə wuuu, cígá cígá. Nə wàá slán nə tì nə ma maŋa ku. Slán yi won tə,

ba yáá kə mən wa, sə ba ma na də, tə nə zìən. Yá tə ga yi won, tə nə wá cùgə tə jén dıun don nə. Mə ku yi nətu də á də nə keni á waa Zwezi nə wuuu. Ku jə funə ku doni slán. Á nə zıgı dıàn ku yoo tə wa, ku mù nə wá pa, Yu bu á nə, u ga pa aba dun, u ga zilí aba máhə tə, Zwezi-Kərisə nə wá pií u bà, u bırı u tìlən, u nan á yíá yuu. ⁸ Á wə Zwezi nı, yá á ga swə wá. Á ba wá na slún nə, yá á tə kəni á waa u nə wuuu. Ku mù nə pın, á sú də pupwən nəfaru. Ku pupwən təntə dwə ku tə, lıu nə wáá u swìlən də u nii. ⁹ Á keni á waa Zwezi nə wuuu. Ku ŋwírán nə yi, Yu nə jon aba, u kə mu tə wa, ku nə ba zwèe u con.

¹⁰ Máhə don wa, Yu nii *sùsùnə ken dıàn, sə ba lwarı ku tə nə yi, Yu jon ba u kə mu wa, ku nə ba zwèe u con. Ba dí yáá ba swìlən Yu pubwanu tə yoo, u nə tanı, sə u fwa á yıra. ¹¹ Yu-*Siŋu tə yə wulə də ba. Yá ku mù nə swìlən tə yìèn tə ba con. Ba yə ken cígá, sə ba lwarı máhə tə də won tə nə, Kərisə càn tə də u dun, tə nə wá twá, tə ma bà. ¹² Yu-Siŋu tə gwın tə yìèn təntə dèh, ku bırı ba. Yá tə yìèn təntə yə tə ba mù nə wá na tə ba yíá wa. Yá ku lwàh, ku yi á mù yırı. Slún nə, lìa tə, ba nə swìlən suywáŋú tə, dāh swìlən tə yìèn təntə, ba bırı aba. Ba swìlən tə də Yu-Siŋu tə, u nə tun tə, dıàn. Yá Yu *malıkε tə tətə yə sónı, sə tə də yəni tə yìèn təntə.

Yìèn tə Kərisə lıu nə mε, sə u fwa

(1 Tesalonikə tìlán 5.8-9; Efezə tìlán 5.1; 1 Korəntə tìlán 6.20; Titə 2.11-14)

¹³ Ku nətu tə yırı, á kəhə á pubŋa bwálı nədu, sə á va yáá. Á pian á ya lìa tə, á nə yəé yoo dèh. Á kəhə á yala mama, Yu pubwanu tə nə. Máhə tə, Zwezi-*Kərisə nə wá pií u bà, u bırı u tìlən á yíá yuu, u wá fwa u pub-

wanu təntə á yura. ¹⁴ Mánjá don yun lá, á yà yèrì Zwezi-Kərisə, á ga twá á pùé yokukwınan fıra nə. Á kúú dān ká píí á twá tə nə. Síún nə, á dān yana ndə bısíná nə, ba nə sée nii. ¹⁵ Yu dān kúrí aba, u ga yi bıcapon tíú. Á də mə, sə á jı bıcapon tíán, ndə Yu nə, á tutunan mama wa. ¹⁶ Ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú: «Á yana là tə, á nə yi bıcapon tíán, ndə à mù Yu nə ya bıcapon tíú».

¹⁷ Á yıjıni wa, á yáá boñə Yu á nyına. U mù nə yi liú tə, u nə ba liú kúrí, u ma bürı ku tíú bürá, ku tə yırı, u nə fwa. Mánjá tə wa, á nə wulə tıa yuu wa, á dān mə, sə á zilı wá zənzən. ¹⁸ Ku yi cígá, á tun tutunkukwınan tə, á nyına-ba nə ma kwè aba. Tə yìèn təntə yà ba dēn jə. Á yèè, Yu ɲwín ɲwírán nəfaru, u ma yè aba u jon, tə yìèn təntə yırı. Ku tə, u nə ɲwín, ku tà ndə səbiu nə, ku nə wáá ku cùgá. Ku tə, u nə ɲwín, yi ku cıci. ¹⁹ U pın Zwezi-Kərisə yi ndə *pabiə nə, ba nə gua, ba ma fwa *jonji. Cuna yà təlú u yuu wa, u ga ba durən jə. Yá ku yi Zwezi-Kərisə jana tə, tə nə jə funə zənzən, Yu ma yè aba u jon. ²⁰ Yu yà dí yáá u kúrí Zwezi-Kərisə, u tın ku yırı, də luu tə wá fwa. Ku kwa nə, u bırı wá aba luu za-ɲu mánjá tə nə, á mù zəni yırı. ²¹ Ku twá Zwezi-Kərisə nə, á ma kə á waa Yu nə. Yu píı u bwin wá u lı tıan wa, u ga pa wá dun. Ku mù yırı, á keni á waa u nə wuuu, á ga jə yala də wá.

²² Á sée á twá Yu sugu tə nii nə, ku nə yi cígá. Ku pın á bıcanı yi nəpon á ga swə là tə, ba nə yi Kərisə là tə, də cígá cígá sonu. Á dān swın á con, sə á sóni duən zənzən mánjá mama də bıcan nəpon. ²³ Á yèè də, Yu twá u sugu tə nə, u ma pa aba mı nədun. Ku sugu tə wulə wuuu, ku ba zwèe mama. Ku wá twá də ləzwənə tə, u nə wáá u tı, u ma pa aba mı təntə. ²⁴ Ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú:

«Ləzoni tə mama yi ndə gau nə, ba dun də mə yi ndə wopunə nə. Gau yáá ku, ku punə tə ga twı tıa. ²⁵ Yá *Yuu-Tiu sugu tə mù dān wulə wuuu, ku ba zwèe». Ku mù sugu təntə nə yi Yu soywáñú tə, ba nə swın ba bırı aba.

2 Ku mù yırı, á lıa á tıàn wulıɲu, də gıgıra yiri mama wa. Á dān ká ya níé bələ tíán. Á dān ká zıga là duən nə, ku tíán wıən yırı. Á dān ká swın yolwan á pa là nə. ² Á yana ndə bısínı nə, ba nə lırı síún, ba ga plà yılı mánjá mama. Á mù yılı nə yi Yu sugu tə. Ku yi yılı tə, won nə wá ku waa gúlí. Ku mù nə wá pa á boru, ku ga wá pa Yu jon aba, á cuna tə wa. ³ Á cígá nı də, *Yuu-Tiu ywán zəni, ndə ku nə swın nətu, Yu sagı tə wa.

Zwezi yi ndə diè nigwancun wáрі nə

(Efezə tíán 2.20-22; Tutunan 4.11-12; Matıə 21.42-44; Romə tíán 9.24-26)

⁴ Á dān fàrá á yı *Yuu-Tiu yıra. U yi liú tə, u pın mı. U yi ndə kapan wáрі nə. Ləzoni vıga wá ba dugu, ndə wotutu nə. Yá Yu kúrí wá u tın, u ga jə funə zənzən, u mù Yu yáá con. ⁵ Á də yana ndə kapana tə nə, tə nə nəñə, sə Yu tı aba, u ma lıwà diè, u pa u *Sıñu tə nə. Ku twá də Zwezi-*Kərisə, á dān wá ya u mù cıci *jonwana ku diè tə wa, sə á twá Yu-Sıñu tə á tun á pa Yu nə, ndə

*jonji nə á pın wá. Yá ku nətu tə poli Yu pùé. ⁶ Ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú:

«Á nəñə, à tın kapan tıu tə wa, ba nə boñə «Siyon †, sə à lıwà à diè ku yuu wa. Ku yi diè tə nigwancun wáрі. Á kúrí ku, ku ga jə funə zənzən à yáá con. Yá liú tə, u nə ken u waa ku kapan təntə nə, u bá dé cavıra mama».

⁷ Á mù là tə, á nə ken á waa ku nə, ku yi won tə, ku nə pın á jə dun zənzən. Yá ku tà nətu là tə con, ba nə wá ba waa ken ku nə. Ku púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú: «Ku mù kapan təntə, dəlɲwəré tə nə vıga ba dugu vān nə, ku mù nə píı ku jı diè tə nigwancun wáрі, ku yoo nə cá. Ku jigə kapan, là mə ba nəe ku nə, ba twı».

Ku kúú púpúnı Yu sagı tə wa, ku wú:

«Ku mù kapan təntə pın, là duga cwəñə ba jén».

⁸ Ku yi ba nə wá Yu sugu tə nii sée yırı. Yu nə ken, sə ku ya nətu ba yıra.

⁹ Yá á mù dān yi dwıí tə, Yu nə kúrí. Á yi *jonwana púlı tə, á nə tuɲa á pın u mù piú tə nə. Á dwıí tə ya Yu cıci nə tı. Á yi Yu tətə púlı u nə tın. U kúrí aba, sə á swın yìèn nəfaran tə, u nə fwa, á bırı là nə. U yi liú tə, u kúrí aba, u lı yikunu wa, u kə u poni nəfaru tə wa.

¹⁰ Dí yáá nə, á yà tə Yu púlı, u nə tın. Yá síún nə, á dān yi Yu nə tı. Dí yáá nə, Yu yà wá á yinəgə zənzən dəri. Yá síún nə, Yu dān dəri á yinəgə zənzən.

Kərisə là nə mə, sə ba ya nətu

(Romə tíán 13.1-8)

¹¹ Á nubisoni-ba, á lie á tıàn də, á yi vərə tıa yuu wa. Yá á ga yi là tə, á nə lı. Ku mù tə yırı, à dān kwè aba, sə á lı á tıàn yìèn tə wa, tə nə yi ləzwənə pùé yokukwınan fıra. Tə yìèn təntə yáá kəni dıàn, sə tə cùgú aba.

¹² Á pıan á tutunee mama ya zəni, là tə nə tà Kərisə là yáá con. Á nə jə á tıàn zəni, ba nə swə ba swın də á fwa lwanı, ba wá na á tutunzəñə tə, á nə tuɲa. Yá ba dān wá bu Yu nə, dıun tə nə, u nə wá bà.

¹³ Á tàà *Yuu-Tiu yırı, á sée là tə mama nii, ləzoni nə lı ba tın, sə ba yà á yun tíán. Á sıá piú tə nii, u nə jèè á luu nii pèegá tə mə yuu wa. ¹⁴ Á sıá yáá tíán tə nii, piú nəfaru tə nə lı u tın. U yi u tın ba, sə ba kə là tə, ba nə fwa ku tə nə lıwara, cān wa. Yá ba ga bu là tə nə, ba nə fwa ku tə nə zıən. ¹⁵ Yu fıra tə yi, sə á fwa ku tə nə zıən, sə ləyərən tə, də là tə, ba nə ba yənu jə, ba ga cəgə aba, pú ba níé. ¹⁶ Á yana là tə, á nə tı á tıàn, Yá á dān ká tàà á nə tı á tıàn tə yırı, á fwa lwanı liú yıra. Á dān mə, sə á ya ndə nətu Yu tütünə nə mə, sə ba ya. ¹⁷ Á pıan dun liú mama nə. Á swéne á duən Kərisə là tə. Á zilé Yu zənzən. Á pıan dun piú tə nə.

Á díé cān ndə Kərisə nə

(Efezə tíán 6.5-8; Titə 2.9-10; 1 Piyerə 3.14-18)

¹⁸ Ywəñə-ba, á sıá là tə nii, ba nə yè aba. Á zilé ba zənzən. Á dān ká fwa ku, ba tə cıci yıra, ba nə jə aba də bıcabwanu. Á fwa ku ba tə də yıra, ba yoo nə dà. ¹⁹ Liú wáá cān u dé, u nə zilı Yu yırı, u ga wá won fwa, ku nə ba zıən. Ku tíú nə sée, u dé tə cān tə, ku yi Yu pubwanu. ²⁰ Ba nə fıri aba á yolwana yırı, á nə fwa, ku

† Siyon yi paan tə, *Zwerizalemə nə lıwə ku yuu wa, yırı nədwan.

ba dun jə ku pa aba. Yá ku dàh nə yi zəni nə, á fwa, ba ga kə càn á nə, yá á píní á dé tə, ku yi Yü pubwanu. ²¹ Zwezi-**Kərisə* tətə nə dí càn, u pa aba. U fwa ku nyunyiga, u buri aba, sə á ma wàní á fwa, ndə u nə. Yü kúrí aba, sə á dé càn nətu. ²² U yi liù tə, u nə wà cuna fwa. U ga yi liù tə, kunkun nə wà u nii wa nan. ²³ Ba nə twín wá, u wà ba twín, u ma ŋwín. Ba ken wá càn wa, u wà ba nii nə ba. U ti u tiàn, u kə Yü jìàn wa. Yá Yü nə bürì bürà, ku nə yi cígá. ²⁴ Zwezi-**Kərisə* tətə nə zün nə cuna tə u yuu wa, u ja ti daga ru tə yuu wa. U fwa ku, sə nə ya lià tə, nə nə lu nə tiàn cuna wa. U fwa ku, sə nə ya mu wa, nə ga fwa yiàn tə, tə nə yi cígá. Ku twá u nuran tə nə, á nuran tə ma zwèe. ²⁵ Cígá, á yà yi ndə pee nə, tə ywanja. Yá sílún nə, á píí á bà á twá liù tə nə, u nə cì á nə, u ga ywanjá á yuu.

Kan də u barı nə me, sə ba ya nətu duən nə
(Kolosa tián 3.18-19; 1 Timote 2.9-15; Efezə tián 5.22-23)

3 Sílún nə, á mù kana-ba də con, á liù mama me, sə u sèe u barı nii. Á nə fwa nətu, á nə swə á wà yoo swín ba con, á bana tə duən, nə wà ba waa ken Zwezi nə, ba wá twá ku nə, ba sèe wá. ² Ba wá na də, á yi lià tə, á bicanı nə yi nəpwəne á tutunee mama wa, á ga jə zilé də. Ku mù nə pın, ba wá sèe Zwezi. ³ Kana vwe ba yun, sə tə ya zəni. Ba kəni sílún zanan ba bıan nə, yá ba ga zwı ganzəŋə. Yá á mù, á dənà ká pa tə wiən təntə, ba nə na yíá wa, ya á bwanja wiən. ⁴ Ku tə nə me, á yana lià tə, á nə jə bıcabwanu, á ga yi sənben. Ku nətu dàh wá buri də, á bwanja tə yi ku wulə á waa con. Ku mù bwanja təntə yiri ba zwèe. Yá ku bwanja təntə ga jə funə zənzən, Yü yáá con. ⁵ Mə fuən kana tə, ba nə yi Yü cıci nə ti, ba nə jə yala Yü con, bwanja yə yi nətu. Yá ba ga sèe ba bana nii. ⁶ Mə nətu nə **Abərahame* kan Sara yə yun. U yə sèe u barı nii, u ga boŋə wá u «yuu tíú». Á də jıgə ndə Sara, də á nə fwa zəni ndə u nə, á ga wà sèe, á pa fən yiri mama zə aba.

⁷ Sílún nə, á də kanbana-ba, á liù mama me, sə u ja u kan zəni. Á me, sə á lwarı də, kana tə bwànà, ba doni aba. Yü pın mu tə, ku nə ba zwèe u con, á mù də ba mù me nə. Ku twá də u pubwanu tə. Ku mù nə pın, á dàh zilé ba ku nətu tə yırı. Á nə fwa nətu, won wàri á yıjuni yáá nə ku cı, sə Yü ba le.

Ka fwa zəni yoo

(Romə tián 12.14-21; Matie 10.24-31; 1 Piyerə 2.12, 19-20)

⁸ Sə à ma gúrí, à swín yiàn tə tə á con: Á pian, á ma- ma ja pubuŋa nədu. Á pian, á yojanu ya nədu. Á swónə á duən **Kərisə* lià tə. Á dərə duən yinəgə. Á muŋə á tiàn duən yáá con. ⁹ Liù nə fwa aba lwanı, á dənà ká fwa ku tíú lwanı, á ma ŋwín. Liù nə twín aba, á dənà ká twín ku tíú, á ma ŋwín. Yá á dàh me, sə á lörì Yü, sə u fwa zəni ku tíú yuu wa. Yü kúrí aba, sə á na zəni tə, u nə wá fwa á yıra. ¹⁰ Ku púpúnı Yü sagı tə wa, ku wú:

«Liù nə pià, sə u ya luu wa zəni də pupwən, ku tíú dən ká swín sukukwınan u nii wa. U me, sə u cı u tiàn nə, u dən ká kuna kunkun də. ¹¹ Ku tíú me, sə u lu u tiàn yoo tə wa, ku nə lwara. U dàh me, sə u fwa ku tə nə zıən, u ga pià bican síé də u yanwıa mama. ¹² **Yuu-Tiu* ywanjá

lià tə mama yuu, ba nə yi cígá tiàn. Mánjá tə, ba nə jünı wá, u yáá cuga ba yıjuni. Yá Yüu-Tiu dàh zıga lià tə nə, ba nə fwa ku tə nə lwara».

¹³ Wàə dàh nə wá fwa aba lwanı, də á nə ken á yawala mama lá, sə á fwa ku tə nə zıən? ¹⁴ Yá á nə swə, á na càn cígá tə yırı, á me, sə á ya pupwən wa. Á dənà ká dəri ləzoni fən. Á dənà ká pa ku yoo yi aba. ¹⁵ Ku tə nə mée, á pian dun *Kərisə* nə, á waa con. U mù nə ya á Yüu-Tiu. Á kənə á sírí mánjá mama, sə á wàní á le lià tə mama, ba nə bwe aba, á yala tə yuu wa, á nə jə də Zwezi-**Kərisə*. Á fwa ku yoo tə də bıcabwanu, sə á ja zilé zənzən. ¹⁶ Á pian, á pubuŋa ya pubunzəŋu. Ku nətu wá pa cavıra ja lià tə, ba nə swín ba zıga á nə, ba twín aba, á tutunee mama nə zıən Zwezi-**Kərisə* cwəŋə tə wa yırı. ¹⁷ Á nə dí càn, á nə fwa zəni yırı, ku ga yi Yü fıra, ku zıən ku doni, á nə dí càn, lwanı yırı, á nə fwa.

(1 Piyerə 2.21-24; Ebərə-ba 11.7; Romə tián 6.3-4)

¹⁸ Cígá, Zwezi-**Kərisə* tətə tıga nə cuna tə yırı, naa nədu. U mù liù tə, u nə yi cígá tíú, u tıga lià tə yırı, ba nə tuŋa kunkun yiàn. U fwa ku tə, sə u ma van aba, u pa Yü nə. Ba lu u mu luu wa, yá Yü-Sıŋu tə pın, u píí u bwın u nan. ¹⁹ Yü-Sıŋu tə dàh pın, u va u swín Yü sugu tə lià tə con, ba nə wulə tıga bwálı nə bəh diə wa. ²⁰ Ba mù lià təntə yi lià tə, ba nə vıga, sə ba zilı Yü nii fuən fuən, mánjá tə wa, Yü nə fwa pínú də ba.

Mə ku mánjá tə wa, Nowe yə wulə u fwa níá yuu bori tə. Lià wà dání yın, ba nə zua níá yuu bori təntə wa. Lià nana cıci nə jon ba tiàn níá tə, mánjá wa. ²¹ Ku yoo təntə nə yi, ba nə ləgə aba níá tə wa, ku twá də Yü yırı tə, nyunyiga. Ku mù dàh nə joŋə aba sílún nə á cuna tə wa. Ku mù níá swıu təntə, ba nə fwa aba, tà, sə ku sun á yıra durən. Ku níá swıu tə yi lörì tə, á nə lörì Yü con, sə u pa á pubuŋa ya pubunzəŋu. Ku níá swıu tə joŋə aba á cuna wa. Ku nətu twá də Zwezi-**Kərisə* u nə piı u bwın, u nan tıan wa. ²² Zwezi-**Kərisə* dıgə Yü sàhı, u jəé Yü jızən † vən nə. Yü dí yáá, u pa **malıke* tə də wiən tə mama nə jə diàn, sèe Zwezi-**Kərisə* nii.

Á fwa ku tə, nə yi Yü fıra

(Romə tián 6.6-13; Efezə tián 4.17-24)

4 Nə yəé də, **Kərisə* dí càn u yıra tə wa. Ku mù yırı, á də me, sə á ya lià tə, á nə ken á sírí, sə á də dé càn, ndə u nə. Liù tə, u nə dí càn u yıra tə wa nətu, ku tíú də u cuna pwèe duən nə. ² Ku tíú dàh ya liù tə, u nə kúú ba ləzoni püé yokukwınan fıra nə twá. Yá dıan tə, ku tíú mu nə ga, sə u fwa luu wa, u dàh yi liù tə, u nə twá Yü fıra nə. ³ Á dí yáá, á cügü á mánjá ku nə dáá, á ma fwa yiàn tə, lià tə, ba nə yəri Zwezi-**Kərisə* nə, fwa. Á dàh yaga tə yiàn təntə. Dí yáá nə, á yə ba á tiàn janı yiàn tə wa. Á yə twá á püé yokukwınan fıra nə. Á yə nywın swana á bubunı, də á dé wodirən zənzən, á ja le, də á tuŋa cavıyın, tə nə lwara zənzən. Á yáá jəh duən nə, á nywın swana zənzən. Yá á dàh bwı woŋwanan tə nə, ku ga yi yoo tə, Yü nə culı cígá cígá. ⁴ Sílún nə, á kúú ba sèe á twá lià tə, ba nə yəri Zwezi-**Kərisə* tə, á fwa ba yokukwınan tə, sə á pəni duən vee vee. Yá ku dàh gwárı ba. Ku mù nə pın, ba dé tıjaná á dèh nə.

† Ka jəh pıú jızən vən nə yi dun bwálı.

⁵ Ba wá tún ba níé Yü yáá con. U mù nə yi liù tə, u ken u sírí, sə u bürì là tə, ba wulə luu wa, də ba tə ba tıga, bürà. ⁶ Ku mù nə pın, ba dāñ swın Yü suywánjú tə, ba bırı tıga tə nə, də ba tə wà ti, yà Yü nə swə u bürì ba bürà, ku tə yırı, ba nə fwa, máńá tə wa, ba nə yın luu wa, ba dāñ wá bà ba ya muu wa də Yü.

Á tunja zəni də tarpıwn, Yü nə pın aba
(Likə 21.34-36; Galasi tıán 6.10; Romə tıán 12.5-11)

⁷ Luu wiən tə mama máńá bwələ, sə tə zwèe. Ku mε, sə á ya là tə, á nə burja zəni, á ga yəə yoo dəñ, sə á wàni á jun Yü zəni. ⁸ Sonu yáa pa, ba swèeé liù cuna kapupu. Ku mù yırı, yoo tə nə wulə tə mama yuu wa, ku mù nə yi, sə á sóni duən, máńá mama. ⁹ Á jonə vərə tə, ba nə yi *Kərisə là duən, ba nə twi á con, á pa ba zurı á diə wa zəni. Á dānà ká fwa ku də ɲuɲwıan. ¹⁰ Á liù mama mε, sə u ya liù tə, u nə zıga diàn, u ga ywəńá Yü tarpıwn tə yuu zəni. U mε, sə u ti tarpıwn yiri tə, Yü nə pın wá, u ma san là duən tə nə. ¹¹ Liù tə, u nə swın Yü sugu tə, ku tíú mε, sə u swın ku tə, Yü nə ken u nii wa. Liù tə, u nə tunja, u pın u duən nə, sə ku tíú tə tun də diàn tə, Yü nə pın wá. Á fwa nətu, sə dun tə mama wàni tə twá Zwezi-Kərisə nə, tə ya Yü nyiən. U mù Yü tə nə ti dun də diàn máńá də máńá, ku nə ba zwε. Amına!

Kərisə là càn tə yoo

(Matıə 5.10-12; Tutunan 5.41; 14.22; 2 Tesalonikə tıán 1.4-12)

¹² Á nubisoni-ba, á wulə càn wa, ndə ba ken aba mən wa. Á dānà ká pa ku di á yuu, ndə yoo tə nə, ku nə yi yovee. Mə ku wá twá nətu, ba ma lwarı də, á ken á waa Zwezi-*Kərisə nə. ¹³ Ku tə nə mε, á yana pupwən wa, á də nə wulə á dé Zwezi-Kərisə càn tə yırı. Á nə dé tə càn təntə, máńá tə wa, u nə wá piı, u bà bırı u tiàn u dun tə wa, ku wá pa á sú də u pupwən tə.

¹⁴ Ba nə twın aba, á nə yi Zwezi-Kərisə karbia tə yırı, á yana pupwən wa. Ku mù yırı nə, Yü-*Siɲu tə, ku nə jə dun tə, wulə də aba. ¹⁵ Á liù mama kə cígá, u dān ká dé càn, u nə yi laguru yırı, nə à yəə, u nə yi ɲwılən yırı, nə à yəə, u nə yi cunu yırı, nə à yəə, u nə kənə u nii, là yìèn wa yırı. ¹⁶ Yá u dāñ nə dí càn, u nə yi Kərisə liù yırı, u dān ká pa ku cavıra ja wá. U mε, sə u pa dun Yü nə, u nə jə Kərisə yırı tə yırı.

¹⁷ Máńá yí, Yü nə wá bürì là bürà. U wá dí yáá, u bürì u tətə là tə bürà. Aa! Nə yi u là, yá u wá dé yáá u bürì nə tətə bürà. Ku dāñ wá ya nətə, ku pa là tə nə, ba nə vıga, sə ba zilí u suywánjú tə? ¹⁸ Ku púpúni Yü sagı tə wa, ku wú: «Də ku nə yi càn, ku pa liù tə nə yi cígá tíú nə, sə u nan Yü bürà tə jun wa, ku dāñ wá ya nətə, ku pa liù tə nə, u nə tun tutunkukwınan Yü nə ba pià, də cuna liù nə?» ¹⁹ Ku mù tə yırı, là tə, ba nə dé càn Yü fıra tə yırı, sə ku tıán tə fwa zəni wuuu. Sə ba ti ba tiàn mama ba kə Yü jun wa. U mù Yü nə fwa ba, u ga yi pùə nədu tíú.

Kərisə là púlí yoo

(Tutunan 20.28; 1 Timote 3.1-7; Zwakə 4.6, 10; 1 Tesalonikə tıán 5.6-8; Efezə tıán 6.10-18)

⁵ Síún nə, à swın *Kərisə là púlí yáá tıán tə con, ba nə wulə á pwərə wa. Á də tətə yi yáá tíú don, ndə ba nə. Á ni Zwezi-Kərisə, máńá tə wa, Á də wá twá, à ya Zwezi-Kərisə dun tə wa, Yü nə wá bırı. ² Á ywəńá Yü là tə yuu, Yü nə pın aba, sə á ywəñ ba yuu, ndə payıra nə ywəńá pee yuu nətu. Á dānà ká fwa ku ndə, ku yi ba kálí aba. Á ywəńá ba yuu də á waa mama, ndə Yü nə pià, sə ku ya nətu. Á dānà ká fwa ku, ba nə wá ɲwın aba yırı. Á fwa ku də yaɲwıa. ³ Á pian á ya là, ba duən tə nə twá á nə, ba lwarı nətu, ba nə mε, sə ba ya. Yü pın là tə, sə á ywəñ ba yuu. Á dānà ká dé diàn ba yuu wa. ⁴ Zwezi-Kərisə yi ndə payıra yuu tíú nə. Á nə fwa nətu, dun tə, u nə wá bà, u bırı u tiàn, á wá na dun yupuu tə, ku zəni nə ba zwèe.

⁵ Á mù læzwəndun-ba, á sià yáá tıán tə nii. Á mama muɲə á tiàn duən yáá con. Ku púpúni Yü sagı tə wa, ku wú:

«Yü zıga fwıə là nə, yá u fwa pubwanu là tə yıra, ba nə muɲə ba tiàn».

⁶ Ku mù yırı nə, á muɲə á tiàn u yáá con, sə u mù nə zın aba yü nə, máńá tə wa, u nə lu u tún. Yü jə diàn tə mε yuu wa. ⁷ U mù nə ywəńá á yuu nə. Á kənə yìèn tə mama, tə nə wuwalı aba, u jun wa.

⁸ Á cia á tiàn nə, sə á ya là tə, á nə yəə yoo dəñ. Á dānà ká dwèe. *Sitana yi á duɲu. U yi ndə gəru nə, ku baa, ku kıkarı, ku ga pià liù, sə ku dé. ⁹ Á kənə á waa Zwezi nə wuuu, sə á zıgi diàn, á ta Sitana. Á dāñ ga yəə də, là tə duən, tə ba nə yi á nubıa Kərisə yırı, ba nə wulə luu bwálí mama, də na càn, ndə á də nə.

¹⁰ Yü dāñ nə fwa pubwanu á yıra. U twá də Zwezi-Kərisə, u kúri aba, sə á ya u dun tə wa, tə nə ba zwèe. Á wá dé càn máńá mancın. Ku kwa nə, Yü tətə wá kwen aba u zıgi. U wá pa á zıgi diàn á ma twá Zwezi-Kərisə nə, á ga wá dān á jìàn. Yá won kúu ba wàni, ku pa á piı á kə á kwa. ¹¹ U mù nə jə diàn, máńá də máńá, ku nə ba zwε. Amına!

Sagı tə yígúré sùràn

(1 Tesalonikə tıán 5.23-28)

¹² Siləven yi nə nubıu *Kərisə yırı, u nə twá u nə də pùə nədu. Yá à dāñ twá u nə, à ma púpúni sagıbiə ku tə á nə. Á púpúni á nə, sə à ma kwè aba, à ga bırı aba Yü pubwanu tə nə yi nətu, ku pa aba, cígá mama. Á duga á tiàn á pa Yü pubwanu təntə nə. ¹³ Kərisə là púlí tə, ku nə wulə Babıcnə nə tə, jùnı aba. Ba yi là tə, Yü nə kúri, ndə á də nə. Á biú Marəkə də jùnı aba. ¹⁴ Á jùnà duən də zilé zənzən də sonu, ndə Kərisə là nə mε, sə ba fwa nətu.

Yü wá pa bıcan siə á mù là tə mama nə, á mù də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə.

2 Piyerə

Piyerə bələ nii sagı tə yuu wa sugu

Lìu tə, u nə púpúní sagı ku tə

Sagı ku tə yi *tuntunu Piyerə nɛɛ bələ nii sagı tə, u nə púpúní.

Lìa tə nə, u nə púpúní

Piyerə púpúní u sagı tə u pa *Kərisə lìa tə nə, ba nə wulə luu tə mama wa.

Sagı tə wa sugu

Nəḡə ku tə yurı, u nə púpúní ba nə: Sagı ku tə ku zıga lìa tə nə, ba nə kàrì kunkun kàrì tə, tə nə zıga Zwezi-
*Kərisə suywáḡú tə nə. Ba lìa təntə yàá pwèe Kərisə lìa tə duən nə, ba ga vaḡa ba, ba kəni ba tutunɛɛ kukwınan
tə wa. Piyerə swın ba con, sə ba twá Yu cwəḡə tə zəni də pùé nədu, u nə kúrí ba tə yurı. Ku mù yurı nə, ba mɛ, sə
ba twá Yu sagı tə cıgá kàrì tə nə, ba wà mɛ, sə ba cugu kunkun karnyına-ba sùràn tə. *Yuu-Tiu Zwezi wá pií u
bà. Ku mɛ, sə lìa dən wá də bıcan sıé, də pupwə. Ba mɛ, sə ba ya lìa tə, ba nə poli Yu pùé.

Təntən jùnà bwálí

1 À mù Simon Piyerə à yi Zwezi-*Kərisə tutunbiu, à
ga yi u *tuntunu. À púpúní sagı ku tə, á mù lìa tə
nə, á nə ni yuywaḡu, á kə á waa Zwezi nə, ndə nə də
nə ni yuywaḡu nə kə nə waa u nə nətu. Ku nətu tə twá
də Zwezi-Kərisə cıgá tə nə. U mù nə yi nə Yu, u mù ga
nə jon nəba nə cuna wa. ²Yu də nə *Yuu-Tiu Zwezi nə
wá fwa ba pubwanu tə á yıra, ba ga pa aba ba bıcan
sıé, tə nə súrı wuuu, ku twá á yənu tə nə, á nə yəé ba.
(Zwan 17.2-3; Titə 2.11-14; Filipə tlán 1.9-11; 3.8-14; Ebərə-ba
6.11-12)

³Yu twá u diàn tə nə, u pa nəba wiən tə mama, tə nə
mɛ də nəba, sə nə ma twá u nə zəni, nə nə yəé wá yurı.
U mù nə twá u tətə dun yofaran tə nə, u ma kúrí nəba.
⁴Mə ku twá yìèn təntə, Yu ma kàn nii də, u wá pa nəba
wiən nəfaran, tə nə zìən zənzən. U fwa ku nətu, sə ku
pa á dahn nə ni tə wiən təntə, sə á wànı á li á tlàn
yokukwınan tə wa, tə nə súsı luu. Yìèn təntə yi ləzoni
pwíi yokukwınan fıra, tə ga cùgà luu tə. Yá á dahn wá ya
ndə Yu nə. ⁵Ku mù tə yurı, á kə nə á kajaḡa mama lá. Á
kə nə waa Zwezi-Kərisə nə. Á pian yofwamınan nəzəḡə
súrı ku nə. Á pian yənu súrı yofwamınan nəzəḡə tə nə.
⁶Á pian, á yəni á tlàn janu, á súrı yənu tə nə. Á pian, á
ja pínú wuuu, á dahn ká pií á kə á kwa, á súrı á nə yəé
á tlàn janu tə nə. Á pian, á twá Yu cwəḡə tə nə zəni, á
nə jə, á súrı pínú wuuu, á dahn ká pií á kə á kwa tə nə.
⁷Á pian, Kərisə lìa tə duən sonu súrı, á nə twá Yu nə
zəni tə nə. Á pian, lìa tə mama sonu súrı lìa tə duən tə,
ba nə yi á nubıa Kərisə yurı tə, sonu tə nə. ⁸Də á nə
tuḡa tə yìèn təntə, tə súrı wuuu, tə wá pa, á mu tə ba

ya tutu. Ku wá ja nywarı ku pa *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə
nə. Yá á ga wá yəni wá yənu, ku nə súrı wuuu. ⁹Yá lìa
tə, u nə ba tə yìèn təntə tuḡa, u ya ndə liliu nə, u ga ba
yıḡu ni na. U swèéé də, Yu yà sın u cuna nədwara tə u
li.

¹⁰À nubıa-ba, Yu kúrí aba, u ga li aba u tın. Ku mù
nə pın, á kə nə kajaḡa, sə ku yoo təntə ja diàn, Ku twá
á tutunɛɛ nə. Á nə fwa ku nətu, á bá mə á nɛɛ nə, á tu
Yu cwəḡə wa abada. ¹¹Yá ku nətu dahn wá pa, Yu pa á
zu nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə sahn tə wa, ku nə wulə máḡá
mama wuuu. U mù Zwezi-Kərisə jon nəba nə cuna wa.
(1 Piyerə 1.10-12; 2 Timote 3.16)

¹²Á nəḡə, ku tə nə pın, à tə ma wá líf aba tə yìèn tən-
tə wuuu. Á yəé də, á dí yáá á yəé tə yìèn təntə, yá á ga
zıga diàn cıgá tə wa, ba nə bıri aba. ¹³Yá à dahn ni də,
ku zìən də, à tə nə wulə luu wa, sə à twá sagı ku tə nə,
à ma zın aba dwıan nə. ¹⁴À swın ku, à nə yəé də à tıan
bwələ, ndə nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə bıri ku nə nətu.
¹⁵Ku mù nə pın, à wá kə cıgá mama, à kə aba cwəḡə
tə nii nə. Á fwa nətu, sə ku pa, á líf tə yìèn təntə, máḡá
mama, à tıan kwa nə.

¹⁶Máḡá don wa, nə swın nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə
diàn tə yoo, nə bıri aba. Yá nə ga swın də, u wá pií u
bà. Ku yoo təntə tə yomanan, tə nə nan ləzoni swıan
wa, nə twá nə ma swın ku. Nə tətə nə ni u dun tə nə
yíá wa. Ku mù nə pın, nə swın ku yoo təntə. ¹⁷U ni
dun tə nə ba don jə, u nyına Yu con. Nə ni də, Yu tə, u
dun nə dwə tə mama, u swın, u wú: «U tə ba tə yi à
biswənə tə, u nə poli à pùé.» ¹⁸Nə ni ku mù kori təntə
də, ku naḡa yu, də nə yà wulə də wá, ku mù paan † tə

† Ywàrí Matıə 17.1-13.

yuu wa, Yu nə buri u tiàn. ¹⁹Yá nə dàñ pin cígá Yu nii *sùsùnà tə sùràn tə nə, ba nə swìn, nə doni won mama. Ku zian də, á nə zùri á yura, də ba sùràn tə, ba nə swìn. Tə yi ndə cànú nə. Cànú tə yáa píplu yikunu wa, ku ja vələ tibulakunu, máñá tə nanjon † tə, nə wá pén, ku pa á na zəni zəni. ²⁰Á nəñə yoo tə, ku nə wulə yìèn tə mama yuu wa. Ku mù nə yi Yu nii sùsùnà wə mɛ, sə u gwin Yu nii tə sùràn tə, tə nə púpúní Yu sagi tə wa də u təntian yənu. ²¹Yu nii sùsùnà tə sùràn tə, tə tə nan ləzwənə fira wa. Ku yi Yu-*Siñu tə nə yigu ba, ku pa ba swìn tə sùràn təntə, tə nə nan Yu.

Kunkun karnyuna-ba wá bà

(Tutunan 20.29-30; Zwidə 3-16; Apokalisə 2.14, 15; 2 Timote 3.1-9)

2 Máñá don wa, kunkun sùsùnà yin *Yizərayelə lià tə wa. Yá máñá don kúu wá bà, kunkun karnyuna-ba wá ya á də tətəñi wa. Ba mù kunkun karnyuna-ba wá twá tia tia, ba kə ba kunkun kəri tə, tə nə duga lià á pwərə wa. Ba wá vi *Yuu-Tiu, u nə yə ba u jon ba cuna wa. Yá naa nədu ba wá van cuna nəfaru, ba di ba yuu wa. ²Lià zənzən wá twá, ba nə ba ba tiàn janı tə nə. Yá lià dàñ wá swìn yolwan, ba zigı cígá cwəñə tə nə ba mù yurı. ³Ba mù kunkun karnyuna-ba wá kuna kunkun, ba ma gıgarı aba, ba jon á wiən ba dé, á wiən tə yimən nə jə ba, yurı. Yá ba mù lià təntə bürə bürı ku zwəe, ku máñá nə ba yigə. Liù tə, u nə wá cùgù ba tə, ba dwəe. U bá dán, u ma cùgù ba míámíán.

Yu yəə nətu, u nə wá jon cígá tián tə

⁴Yu wə *malıke tə tətə nə cùgù u nə máñá don wa, yá tutu. U jin tə u dilı tıga bwálı nə, u vwa tə, u tın yikunu wa. U ma dənı dıun tə, u nə wá bürı tə bürə. ⁵Yu wə Nowe máñá lià tə nə tun cuna tə də, yá tutu. U pin dwə nəfaru bə ku nə. Ku níá tə pəe ba mù lià tə, ba nə tuña tutunkukwınan, Yu nə ba pià. U wə ba liù mama jon, də ku nə tə Nowe, də lià barpe duən cıci nə Yu jon, ku fuən luu təntə wa. Nowe yə swìn ku tə nə yi cígá, u buri lià tə. ⁶Yu bürı *Sodmə də Gomərə tián tə də bürə, sə u cùgù tə. U pin mən dé tə tian təntə. Yá u dàñ twá ku mù yoo tə nə, u ma buri won tə, nə biàn lià tə yuu wa, ba nə tuña tutunkukwınan tə, Yu nə ba pià. ⁷Yá ku máñá tə wa, Yu jon Lətə, u nə yi cígá tíú, u pa u nan, Sodmə tiu tə wa. Máñá tə, Lətə yə nə wulə Sodmə tiu tə wa, u dí cən zənzən, ba mù lià təntə, ba nə tuña tutunkukwınan tə, Yu nə ba swə, jun wa. ⁸U nə ni ba yokukwınan tə dıun mama, u ga nəñ ba sukukwınan tə, ba nə swìn, dıun mama, tə yìèn təntə yə yì wá u bıcan wa zənzən, u nə yi cígá tíú tə yurı. ⁹Tə yìèn təntə mama buri də, Yu yəə cwəñə tə, u nə wá tı, u ma jon lià tə, ba nə twá u cwəñə tə zəni, yìèn ga wuwali ba. U yəə cwəñə tə, də u nə wá twá, u ma ja lià tə, ba nə tuña kunkun yìèn tə. U wá ja ba u tın, ku ja va ba dıun tə, u nə wá bürı ba bürə.

† Nanjon təntə yi Zwezi yoo nə ku buri. Ywàñ Apokalisə 22.16.

Kunkun karnyuna-ba nə yi nətu

¹⁰Yu wá pa, cən yí lià tə, ba nə twá ba pùé yokukwınan fira nə, ba nə tuña durən yìèn, ba ga vi *Yuu-Tiu Yu diàn tə, də ba twın tə. Ba mù kunkun karnyuna-ba, à nə swìn ba yoo, ba yuu dà. Yá ba ga ba fən dəri sə ba twın dun wiən tə. ¹¹Yá *malıke tə jə diàn, tə doni ba mù lià təntə, tə ga ba sèe, tə twın wiən təntə Yuu-Tiu Yu yáa con.

¹²Ba mù lià təntə dàñ fwa yìèn ndə ganaña nə, tə nə yèri tə yáa. Ganaña yi tə wulə, sə ba də ba janı, ba gwı. Ba níe súde də turan, ba nə ma twın wiən, ba nə yèri tə dèñ. Ba cígá ga yi ba wá ti, ndə ganaña təntə nə. ¹³Yu wá pa, ba dé cən. Cən təntə nə yi ba ñwírán ba tutunəe nə tə cígá tə yurı. Máñá mama, ba swə, sə ba fwa ku tə nə lwara də, ku nə swə ku yi yıcau tətə wa də. Ba nə wulə də aba, ba tutunəe tə yáa kə cavıra á nə. Yá tə ga ba ywán tə pa aba. Ba swə, sə ba yìèn ba ma kuni kunkun, ba buri aba də, ba nə dé cànə də aba.

¹⁴Ba bà won don pià, də ku nə tə kana, sə ba fwa bacwan də ba. Ba ba lwani fwa ba swı. Ba nə ni liù tə, u nə ba diàn jə Yu cwəñə tə wa, ba yáa yigu ku tíú, ba pa u fwa cuna. Máñá mama, lià duən wiən jə yimən tə pa ba. Tə yìèn təntə nə buri də, Yu wá bürı ba bürə. ¹⁵Ba dugu cígá cwəñə, ba ga tı jíún cwəñə. Ba twá Bəwərə biú Balamə jíún cwəñə tə nə, ku nə yi səbiswənə cwəñə. U sóni, sə u fwa tutunəe tə nə tə cígá, sə u ga na səbiu. ¹⁶Yá Yu twá də biñə, u ma caga u nii *sùsùnə Balamə nii nə, u cuna tə yurı. Biñə nii ba swìn, yá ka swìn Balamə con də ləzwənə kori. Ka cıgə u nə, sə u dən ká fwa ku mù yutəlu yoo təntə.

¹⁷Ba mù kunkun karnyuna-ba tə, à nə swìn ba yoo á con tə, yi ndə nabuliyıta nə, tə nə kua. Ba yi ndə bakwan nə, voo nəfaru nə fulı ku yigə, dwə ga ba ni. Yu kwen yikunu bwálı, u tın ba nə. ¹⁸Ba yi lià tə, ba nə swìn sufaran. Ba sùràn tə ga ba dèñ jə. Ba swìn sùràn təntə, sə tə twá lià tə pùé fira yokukwınan nə. Ku lià təntə dàñ nə zəzən ba li ba tiàn, lià tə wa, ba nə jén, ku tə nə wə díán tə píı, ba jén. ¹⁹Ba mù kunkun karnyuna-ba yáa kən nii lià tə con də, ba wá pa ba tını ba tiàn. Yá ba tətə dàñ ga yi ba cuna tə ywəñə, ba ba ba tiàn ti. Won nə dí diàn liù yuu wa, ku tíú yi ku yonju.

²⁰Ku yi cígá, lià tə, ba nə yəə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə, u jon ba ba cuna wa. Yá ba li ba tiàn luu ku tə gıgara yìèn tə wa. Lià təntə nə píı, ba kə ba tiàn tə yìèn təntə wa, ba pa tə dé diàn ba yuu wa, ba yígúré wá ya cən, ku doni dí yáa. ²¹Ku yə wá kwanı ku pa ba, də ba yə nə wə cígá cwəñə tə yəni, ku doni ba nə yəni ka, yá ba ga kúu ba Yu nii tə, ba nə pin ba zilı. ²²Yoo tə nə wá yí ba lià təntə, buri nəba də, ku tə nə swìn zwansısarı tə wa, yi cígá. Ku swìn, ku wú: «Ku yi ndə kukurə nə tını, ka píı ka dé». Ku swìn zwansısarı don wa, ku wú: «Ku yi ndə ba nə swə too, ku ga píı ku va ku tu titaran wa, ku bəbəli».

Yuu-Tiu ka pií ka bà yoo

(Zwidə 17-19; Matia 24.37-38; 2 Tesalonikə tián 1.7-10; Apokalisə 20.11)

3 À nubisoni-ba, á nəḡə, à sagi bələ nii nyian nə, à púpúní á nə. Tə saga bələ tə me wa, à nə púpúní, à swin yien á con, à nə ma líí aba. Á pià, sə á bún tə yien tə yoo də pubuḡa, ku nə zian. ² Á pià, sə á líí á tiàn sùràn tə yoo, Yu nii *sùsùnà tə nə swin á con fuən fuən. Á líí Yu cwəḡə tə sùràn də yoo, á *tuntuna tə nə swin, ba biri aba. Tə sùràn təntə nan *Yuu-Tiu. U mù nə jon nəba nə cuna wa. ³ Á lwara də, luu zaḡu máḡá wa, mumunyuna, ba nə swə ka kukulí là, wá bà. Ba wá ya là tə, ba nə tuḡa ba pùə yokukwunan fira. ⁴ Ba wá swin, ba wú: «U wá swin də, u wá bà, naaa? Sə u wa yən nə? Nə nıbara-ba nə tələ, ku ba yigə. Won mama ga tə wá lwàñ. Wiən tə mama tə yi ndə, nətu tə luu dèñ laḡu máḡá nə yin.» ⁵ Ba swin ku nətu tə, yá ba ga kúu ba pià ba líí yoo nədu ku tə. Ba swèéé də, luu dèñ laḡu máḡá wa, Yu twá u nii sugu nə, u ma fwa lanworu də tia. U pin tua péñ ku nan níá wa, ku ga yi ku twá níá nə, tia ma fwa. ⁶ Mə níá nə nə, Yu kúu twá, u ma cùḡu tua yuu wiən tə mama, də dwà nəfaru təntə, ku nə twi ku nà ku máḡá tə wa. ⁷ Yu nə kúu twá sugu təntə nə, u pa nii də, zèn lanworu ku tə də tia tə, wá tún tə diàn dun tə, u nə wá pa tə mama dé mən. Ku yoo təntə wá tun dun tə nə, u nə li u tún, sə u bùrì bùrà tə. Ku dun tə nə, u wá cùḡu là tə mama, ba nə tuḡa tutunkukwunan tə, u nə ba pià.

⁸ À nubisoni-ba, yoo nədu nə, á wá me, sə á swèéé ku yoo. Á me, sə á lwari də, Yuu-Tiu Yu con nə, dun nədu yi ndə bina mùrù nə. Yá bina mùrù də yi ndə dun nədu nə. ⁹ Là duən buḡa də, Yuu-Tiu nikanı tə dánı, ku nii ba sú. Ku nətu tà cíḡá. Yá ku dàñ nə yi pínú, u fwa də aba. U ba pià, sə á ladua jén. U pià, sə á mama wəvəri á kwa, á ma sá á cuna tə.

¹⁰ Yuu-Tiu ka pií ka bà tə, wá di là yuu ndə ḡwìàn nə. Ku dian təntə nə, lanworu tə wá jén də zəzugu nəfaru. Mən wá dé wiən tə mama nə wulə lanworu tə wa. Yá tia tə də ka yuu wiən tə mama wá dé mən, tə jén lá nə. (Likə 21.34-36; 1 Tesalonikə tián 5.1-10; Apokalisə 21.1)

¹¹ Tə wiən tə me wá jén, ndə nətu nə, ku nə swin. Á dàñ me, sə á fwa ku tə, Yu nə swə, á ga twá u cwəḡə tə zəni. ¹² Də ku dun təntə, Yu nə wá bùrì bùrà, tə nə ma biàn, á kənə á kajaḡa lá, sə ku bà lala. Ku dun təntə nə, lanworu tə wá kwé mənvo, ku ga nyu lá. Ku mù lanworu tə də ku wa wiən tə mama wá kwé mən tə nyian tə jén. ¹³ Nə mù dàñ yi nə dàñ lanworu nədun də tia nədun, yoo mama nə wá tun də cíḡá lá nə, ndə Yu nə kàn nii nətu tə, u pa nəba.

¹⁴ À nubisoni-ba, ku mù nə pin, máḡá tə, á nə dàñ ku dun təntə, á kənə diàn, sə Yuu-Tiu bà, u yí aba, də á ba yolwan də cuna jə, Yu yáá con. Ku me, sə u bà u yí, də á yi là tə, á nə wulə bican siə wa də Yu. ¹⁵ Á lwara də, nə Yuu-Tiu Yu pínú tə, yi ku saḡa aba, sə u ma jon aba á cuna wa. Nə nubiswənə, Polə twá wubuḡa tə nə, Yu nə pin wá, u ma púpúní ku yoo təntə tətə, u pa aba.

¹⁶ Saga tə mama wa, u nə púpúní tə yien təntə yuu wa, u yáá swin ku nətu. Sùràn wulə tə saga tə wa, là nə ba tə dèñ nèñ mwálí mwálí. Là tə nə ba yənu jə, də là tə, ba nə ba diàn jə Yu cwəḡə tə wa, wàri tə dèñ ba ni. Ba yáá lwàñ tə mù sùràn təntə, ndə ba nə lwàñı Yu sagi tə sùràn tə duən nətu tə. Ba fwa ku yoo tə nətu, ku ga wá pa Yu cùḡu ba.

¹⁷ À nubiswənə-ba, á mù con nə, á mù dí yáá á yèé tə yien tə yoo. Á dàñ cia á tiàn nə, sə ba mù là təntə, ba nə ba Yu nii zilí tə, dàñ ká yigu aba, ba kə ba jíún cwəḡə tə wa. Ku nətu dàñ ká pa á ba zəni zıḡa Yu yien tə wa. ¹⁸ Á dàñ wələ yáá wuuu, də nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə. U wá fwa pubwanu á yıra, ku nə súrı wuuu, sə á ga yəni wá yənu, ku nə súrı wuuu. U mù nə jon nəba nə cuna wa. U mù nə me də dun, ku nə zıḡı síún ku ja wələ máḡá də máḡá wuuu, ku nə ba zwèe. Amına!

1 Zwan

Zwan tǎntǎn sagi tǎ yuu wa sugu

Lìu tǎ, u nǎ púpúní sagi ku tǎ

Lìà zǎnzǎn buŋa dǎ, ku yi *tuntunu Zwan nǎ púpúní ku. Mǎ u mù Zwan tǎntǎ tǎtǎ nǎ púpúní Zwezi-*Kǎrisǎ soy-wǎŋú tǎ.

Lìà tǎ nǎ, Zwan nǎ púpúní

Zwan púpúní sagi ku tǎ u pa *Kǎrisǎ lìà púlǎ tǎ nǎ, ba nǎ gugurǎ tǎ dǎ kunkun kǎrà.

Sagi tǎ wa sugu

Yìèn yǎ zua *Kǎrisǎ lìà púlǎ tǎ wa. Kǎrisǎ lìà púlǎ tǎ wa lìà duǎn yǎ gǐgarǐ Kǎrisǎ lìà duǎn ba duga. Ba yǎ kǎrǐ kunkun kǎrà Zwezi yuu wa, dǎ nǎtu lìu nǎ mǎ, sǎ u ya Kǎrisǎ lìu yuu wa.

Zwan plǎ u burǐ ba dǎ, Zwezi-Kǎrisǎ yi lǎzwǎnǎ cǐgǎ cǐgǎ. U yi Yu tǎ, u nǎ wulǎ mu wa, biú. Yu yi poni, Yu yi sonu. Nǎ twǎ dǎ Zwezi dǎ Yu-*Sǐŋu tǎ nǎ, nǎ ma yǎé ku nǎtu tǎ. U mù nǎ sǐn nǎ cuna tǎ mama u lǐ. Cǐgǎ cǐgǎ Kǎrisǎ lìu yi lìu tǎ, u nǎ twǎ kǎrà tǎ nǎ, ba nǎ burǐ wǎ ku jju mama, ndǎ ku nǎ mǎ nǎtu. Zwezi-Kǎrisǎ tǐ u mu, u ma lǎrǐ lìà tǎ duǎn yuu nǎ. Ku nǎtu dàŋ burǐ dǎ, u swǎ Yu u ga yǎé Yu dǎ. Cǐgǎ cǐgǎ Kǎrisǎ lìu dǎ dàŋ mǎ, sǎ u tǐ u mu tǎ, u ma lǎrǐ u duǎn Kǎrisǎ lìà tǎ yuu nǎ.

Zwezi yi mu sugu

(Zwan 1.1-14; 1 Zwan 5.11-13)

1 Nǎ cugu lìu kori. Nǎ ni wǎ dǎ nǎ yǎ. Nǎ balu wǎ zǎni. Nǎ dwen u yǐra dǎ nǎ jǎn. U mù nǎ yi lìu tǎ, u nǎ yǐn lǎ, ku jju mama. Ku lìu tǎntǎ nǎ yi sugu tǎ, ku pǐn mu lìà nǎ. ² Lìu tǎ, u nǎ yi mu, burǐ u tǎn nǎba. Yǎ nǎ mù ni wǎ. Mǎ u yoo nǎ nǎ dàŋ swǐn, nǎ burǐ aba. Nǎ swǐn u mù lìu tǎntǎ yoo á con. U mù nǎ yi mu tǎ, ku nǎ ba zwǎe Yu con. U mù yǎ nǎ yǐn dǎ nǎ nyǐna Yu tǎ. U mù lìu tǎ u nǎ burǐ u tǎn nǎba, ³ nǎ ni wǎ, nǎ ga ni u kori. U mù yoo nǎ, nǎ swǐn á dǎ con, sǎ á dǎ ja nǐmaru dǎ nǎba. Nǎ dǎ con nǎ, nǎ dǎ jǎ *nǐmaru dǎ nyǐna Yu, u dǎ u biú Zwezi-*Kǎrisǎ. ⁴ Tǎ yìèn tǎ yi, nǎ púpúní tǎ á nǎ, sǎ ku pa nǎ pupwǎn tǎ sú.

Á yana poni là

(Efeza tǎn 5.8-14; Títǎ 2.14)

⁵ Á nǎŋǎ sugu tǎ, nǎ nǎ ni u con, yǎ nǎ dàŋ ga plǎ nǎ swǐn ku nǎ burǐ aba. Sugu tǎntǎ nǎ yi: Yu yi poni Yu. Yǎ yikunu tǎlǎ u con. ⁶ Nǎ nǎ swǐn dǎ, nǎ jǎ *nǐmaru dǎ Yu, yǎ nǎ ga tuŋa yikunu wa yìèn, nǎ yi kunkuna, nǎ ga ba cǐgǎ tǎ nii nǎ twǎ. ⁷ Yu yi poni Yu. Yǎ nǎ nǎ yi poni là ndǎ u nǎ, nǎ wǎ ja nǐmaru duǎn pwǎrǎ wa. Yǎ Yu biú Zwezi jana tǎ, tǎ nǎ nan u tǎn tǎ mǎŋǎ wa, dàŋ wǎ sǐn nǎ cuna tǎ mama, tǎ lǐ.

⁸ Nǎ nǎ swǐn dǎ, nǎ ba cuna tuŋa, nǎ yi nǎ gǐgarǐ nǎ tǎn, cǐgǎ ga tǎlǎ dǎ nǎba. ⁹ Nǎ nǎ swǐn nǎ burǐ dǎ, nǎ fwa cuna, Yu wǎ sǎe u kwen tǎ cuna tǎ, nǎ mù dǎ wǎ pwǎrǎ wa. Yǎ u ga wǎ sǐn nǎ kunkun yìèn tǎ mama. Yu wǎ fwa ku, u yoo nǎ yi pùé nǎdu tíú, u ga yi cǐgǎ tíú tǎ yǐrǐ. ¹⁰ Yǎ nǎ nǎ swǐn dǎ, nǎ ba cuna tun, ku yi nǎ burǐ dǎ, u yi kunkunu, u sugu tǎ ga tǎlǎ nǎ waa.

Zwezi nǎ wǎ zǐgi nǎ jurǐmu Yu yǎá con

(Zwan 13.34-35; 14.21-24; 15.12-14)

2 Á bìsíná-ba, à púpúní tǎ yìèn tǎ mama á nǎ, sǎ á dàŋ kǎ fwa cuna. Yǎ lìu nǎ cùgù, nǎ jǎ lìu, u wǎ zǐgi nǎ jurǐmu, ku yoo tǎ wa. Ku tíú wulǎ nyǐna Yu sǎpuni nǎ. Ku lìu tǎ nǎ yi Zwezi-*Kǎrisǎ. Yǎ u mù dàŋ nǎ yi cǐgǎ tíú. ² U mù tǎtǎ nǎ tǐga ndǎ nǎ yuu *jonǐ vanǐ ba nǎ gua, sǎ ku sǐn nǎ cuna tǎ. Ku tǎ nǎ mù cǐcǐ cuna tǎ ka lǐ yǐrǐ, ku yi lìà tǎ dǎ mama cuna yǐrǐ.

³ Won tǎ nǎ burǐ nǎba, dǎ nǎ yǎé Yu, ku yi, dǎ nǎ nǎ zǐlǐ u nii yìèn tǎ. ⁴ Lìu nǎ wú, u yǎé Yu, u ga ba u nii yìèn tǎ zǐlǐ, ku tíú yi kunkunu, cǐgǎ ga tǎlǎ ku tíú con. ⁵ Lìu tǎ, u nǎ jǐn u sugu u bǐcan wa, Yu sonu tǎ cǐgǎ súé wǎ. Ku nǎtu tǎ burǐ dǎ, nǎ mù dǎ Yu vwǎ duǎn nǎ. ⁶ Lìu tǎ, u nǎ swǐn dǎ, u wǎ vwǎ u tǎn, Yu yǐra mǎŋǎ mama wuuu, ku tíú mǎ, sǎ u ya ndǎ Zwezi nǎ yi nǎtu.

Ka sóní duən yoo

⁷ À nubisoni-ba, ku tē, à nē púpúní á nē, ku tà *nii yoo nēdun yoo. Ku nii tēntē, à nē púpúní ku yoo á nē, yi nēdwan. Ku nii yoo tē yn dē aba, ku jju mama. Ku mù nē yi sugu nēdwan tē, á nē nì. ⁸ Nii nēdwan tē yoo, à nē púpúní, à pa aba tē, ku nii yoo tē yi nēdun dē. Ku twá Zwezi dē aba, ku ma biri ku tiàn dē, ku yi cígá. Yikunu vií, nē ga manwarí nē na poni, ku pɔpɔ. ⁹ Dē liù nē swìn dē, u wulē poni wa, ku tíú ga ba u don tē, u nē yi u nubiu *Kərisə yiri, swə, u mù liù tēntē tē wà yikunu wa nan. ¹⁰ Liù tē, u nē swə u don, u nē yi u nubiu Kərisə yiri, ku tíú tē wulē poni wa, máńá mama wuuu. Yá won ga təlē u waa con, ku nē wá pa u dugu Yü cwəńə tē. ¹¹ Yá liù tē, u dàń nē ba u don, u nē yi u nubiu Kərisə yiri, swə, ku tíú tē wulē yikunu wa, u ga wəlē tē wa. U yèrì bwálí tē, u nē wəlē, yikunu tē nē púé u yíá nē yiri.

(Romə tián 12.2; Zwakə 4.4; Matie 6.24)

¹² À bisíná-ba, à púpúní á nē, sə à swìn á con dē, Yü twá Zwezi yiri tē nē, u ma sēe u kwen á cuna tē, u li á mù dē wá pwərə wa. ¹³ À nyina-ba, à púpúní á nē, á nē yəé liù † tē, u nē yn lá, luu jju mama wa yiri. À púpúní á nē, balandura-ba, á nē dí diàn *Sitana tē yuu wa yiri. ¹⁴ À bisíná-ba, à púpúní á nē, á nē yəé á nyina Yü tē yiri. À nyina-ba, à púpúní á nē, á nē yəé liù tē, u nē yn lá luu jju mama wa yiri. Balandura-ba, à púpúní á nē, á nē dà, yá Yü sugu tē ga wulē á waa, máńá mama wuuu tē yiri. Ku súrì lá, á dí diàn Sitana tē yuu wa. ¹⁵ À dàná ká sóní luu yìèn tē, nē à yəé ku wa wiən tē. Liù nē swə wiən tē nē wulē luu ku tē wa, ku tíú ba nyina Yü swə. ¹⁶ Á nəńə wiən tē mama, tē nē wulē luu wa: Tē mù nē yi, ləzwənə púé yokukwɔnan fura, dē u yíá ka zu lià wiən, dē u wojan fwiə. Tē wiən tēntē wà nyina Yü con nan, tē yi tē wulē luu ku tē wa. ¹⁷ Á lwara dē, luu dē ku yokukwɔnan fura tē wulē tē kēēń. Yá liù tē, u dàń nē fwa Yü fura, ku tíú wulē mu wa, ku nē ba zwēe u con.

(1 Zwan 4.1-6; 2 Zwan 7-11; Zwan 16.13-15)

¹⁸ À bisíná-ba, luu zańu máńá bwələ. Á nì dē, ba swìn dē, Zwezi-*Kərisə duńu wá bà. Yá síún nē, Zwezi-Kərisə duńa dáá, ba nē wulē. Ku nətu tē pɔn, nē lwarí dē, ku yi luu zańu máńá nē bwələ. ¹⁹ Zwezi-Kərisə duńa tē nan nē tətəńi wa. Yá ba dàń yà tà nē wa lià fuən. Dē ba yà nē yi nē wa lià, ba yà bá nan ba yá nēba. Ku nətu tē fwa, sə ku ma biri dē, ba mama yà tà nē wa lià. ²⁰ Yá á mù jon Yü-*Sińu tē. Ku yi Zwezi-Kərisə nē pɔn ku aba. Mə ku mù nē pɔn, á mù mama yəé cígá tē. ²¹ Ku tà à púpúní á nē, sə à swìn dē, á yèrì cígá tē. Ku yi à púpúní, sə à biri dē, á yəé ka. Á dàń mē, sə á yəni dē, kunkun nədu dē ba cígá tē con nańa. ²² Wàà nē yi kunkunu? Ku yi liù tē, u nē swìn dē, Zwezi tē Kərisə. U mù nē yi Zwezi-Kərisə duńu. U mù nē vi nyina Yü dē u biú tē mama bələ. ²³ Liù tē, u nē vɔga biú tē, ku tíú tē vɔga nyina tē dē. Liù tē, u nē sēe biú tē, ku tíú tē sēe nyina tē dē. ²⁴ Á zɔga yoo tē yuu wa, á nē nì ku dēń lańu wa. Á nē zɔga ku tē yuu wa, á nē nì máńá tē wa, ku nē tun, ku biri dē, á wá vwə á tiàn nyina Yü dē u

† Ku yi Zwezi yoo nē ku swìn.

biú Zwezi yira máńá mama wuuu. ²⁵ Yá á nəńə, biú tē kàn nii dē, u wá pa nēba mu tē, ku nē ba zwēe Yü con.

²⁶ Á púpúní tē yìèn tē, à pa aba, lià tē yiri, ba nē wulē ba gɔgɔ aba. ²⁷ Á mù con nē, Kərisə pɔn aba Yü-Sińu tē. Ku súé aba, yá á kúu ba liù don kàrà pià. U Sińu tē cígá kàrà aba yìèn tē mama, yuu wa. Tē tē yuu wa, ku nē kàrì aba, tē yi cígá, tē tà kunkun. Ku mù nē pɔn, á twá kàrà tē nii nē, u Sińu tē nē biri aba. Yá á ga wulē dē Zwezi-Kərisə máńá mama wuuu.

(Zwan 1.12-13; Romə tián 8.14-19; 1 Zwan 5.18)

²⁸ À bisíná-ba, ku mù tē yiri, á vwə á tiàn Zwezi-Kərisə yira máńá mama wuuu. Ku mù nē wá pa duń tē, u nē wá pií u bà, sə nē zən nē yəni dē, fən təlē, cavɔra dē dàń ká ja nēba u yáá con. ²⁹ Á yəé dē, Yü yi cígá tíú. Á dàń mē, sə á yəni dē, liù tē, u nē tunja dē cígá, yi u biú.

Lià tē, ba nē yi Yü bia yoo

3 Á nəńə tē nē, nyina Yü nē sóní nēba zənzən nətu. U sonu tē pɔn, u bońə nēba u bia. Yá nē cígá ga yi Yü bia dē. Lià tē, luu nē ti ba, wà Yü yəni. Ku mù nē pɔn, ba yèrì nē dē. ² À nubisoni-ba, síún nē, nē dàń yi Yü bia. Yá won tē, nē nē wá yà, Yü tē wà ku biri. Nē dàń nē yəé dē, Zwezi-*Kərisə nē wá pií u bà, máńá tē wa, nē wá na nətu tē, u nē yi. Yá nē wá lwəń, nē jì ndə u nē. ³ Liù tē mama, u nē jə yala tēntē Zwezi-Kərisə con, ku tíú yáá kə diàn, sə u kwen u bican, sə ku ya nəpon Yü yáá con. Yá u dàń wá yà ndə Zwezi-Kərisə tətə nē, u bican nē yi nəpon Yü yáá con.

Cuna liù ba Yü nii yìèn zìlí

⁴ Liù tē mama, u nē tunja cuna, ku tíú vɔga Yü *nii. Ku dàń pià ku biri dē, cuna yi ka vi Yü nii zìlí. ⁵ Á yəé dē, Zwezi-*Kərisə twi tɔa yuu wa, sə u li lià cuna. Yá u tətə yuu ba cuna jə. ⁶ Liù tē mama, u dē wá dàń nē vwə duən nē, máńá mama wuuu, kúu ba cuna fwa. Yá liù tē u nē tunja cuna, ku tíú tē wá wá nɔ, u ga yèrì wá dē.

⁷ À bisíná-ba, á dàná ká pa liù mama gɔgɔ aba. Liù tē, u nē tunja dē cígá, ku tíú yi cígá tíú, ndə Zwezi-Kərisə tətə nē yi cígá tíú nətu. ⁸ *Sitana nē tunja cuna, ku jju mama. Ku mù nē pɔn, liù tē, u nē tunja cuna u yi Sitana nē ti. Yü-Biu Zwezi-Kərisə twi tɔa yuu wa, sə u cùgù Sitana tutunan tē mama.

⁹ Liù tē mama, u dàń nē ya Yü biú, u jə Yü mu tē. U ga ba cuna tunja. Yü dàń nē yi u nyina. Ku mù nē pɔn, u wàrì cuna u tunja. ¹⁰ Mə ku twá nətu, ba ma lwarí Yü bia tē dē Sitana bia tē swíán duən wa. Liù tē mama, u nē ba tunja dē cígá, ku tíú tà Yü biú. Liù tē dē, u nē ba u don, u nē yi u nubiu Kərisə yiri, swə, u dē tà Yü biú.

Nii sonu dē bican sonu yoo

(Zwan 15.12-21; 1 Zwan 4.7-8, 16-21)

¹¹ Ku tē, ba nē swìn, ba pa á nì, ku jju mama, ku mù nē yi, sə nē sóní duən. ¹² Nē wà mē, sə nē ya ndə Kayen nē. U mù yà yi *Sitana nē ti. Kayen gua u nyánú. Yá bēēēē nē pɔn, u ma gu u nyánú tē? Ku yi u mù Kayen tutunan yà yi tutunkukwɔnan, yá u nyánú tē

tutunan ga ziæn. Ku mù nè pɪn, u ma gu wá. ¹³ À nubia-ba, á dàná ká pa ku dì á yuu dè là tà, luu nè ti ba nè duŋa aba. ¹⁴ Nè swè nè duæn tà, ba nè yi nè nubia *Kərisə yɪrɪ. Ku mù nè pɪn, nè yèé dè, nè nan tian wa, nè zu mu wa, ku nè ba zwèe Yɪ con. Liù tà, u nè ba u don, u nè yi u nubiu Kərisə yɪrɪ, swè, ku tíú tà wulə tian wa, tà nè ba zwèe. ¹⁵ Liù tà mama, u nè duŋa u don, u nè yi u nubiu Kərisə yɪrɪ, ku tíú yi laguru. Yá á ga yèé dè, laguru nɛdu tətə ba mu tà, ku nè ba zwèe Yɪ con, tà jə, u pa u tiæn nè. ¹⁶ Zwezi-Kərisə nè ti u mu, u ma lárí nè yuu nè. Yá ku dàñ twá dè u mù, nè lwarɪ won tà, ku nè yi sonu tà. Nè dè dàñ mɛ, sɛ nè ti nè mu tà, nè ma lárí nè duæn tà, ba nè yi nè nubia Kərisə yɪrɪ, yuu nè. ¹⁷ Ku wáá ku pɪn jɪjə tíú don ni u don, u nè yi u nubiu Kərisə yɪrɪ, yojanu wa, u ga vi, sɛ u san wá. Nətə nè ba wáá ba swɪn dè, Yɪ sonu tà wulə jɪjə tíú təntə bi-can wa?

¹⁸ À bisíná-ba, nè sonu tà mɛ, sɛ ku ya cígá cígá sonu, ba nè na ku, nè tutunan wa. Nè dàná ká ja nii sonu tà, ku nè swɪn sùràn tà nè ywán ci-ci. ¹⁹ Mə nətə, nè nè wá twá nè ma lwarɪ dè, nè yi cígá tiæn. Yá mɛ nətə, nè nè wá twá, nè ma ja bican sié Yɪ yáá con. ²⁰ Nè yèé dè, Yɪ dwə nè pubuŋa tà, u ga yèé won ma-ma. Ku mù nè yi, dè nè nè caga nè tiæn nii nè nè bican wa, ku ba dèñ jə.

²¹ À nubisoni-ba, dè nè dàñ nè ba nè tiæn nii nè caga nè bican wa, nè wá zən nè yəni dè, fən təlɛ Yɪ yáá con. ²² Nè zilí Yɪ nii yìèn tà, yá nè ga tuŋa ku tà, u nè swè. Ku mù nè pɪn, won tà mama nè nè lòrì u con, u wá pa ku nèba. ²³ Á nɛŋə, ku tà nè yi u nii yoo tà. Ku mù nè yi, sɛ nè kə nè waa u biú Zwezi-Kərisə nè. Yá nè ga sóní duæn, ndə Kərisə nè pɪn nèba nii ku yoo təntə yuu wa nətə. ²⁴ Liù tà, u nè zilí Yɪ nii yìèn tà, ku tíú vwə u tiæn Yɪ yɪra, mánjá mama wuuu, Yɪ dè ga wulə dè wá mánjá mama wuuu. Yá ku twá dè Yɪ-*Siŋu tà, u nè pɪn nèba, nè yèé dè, Yɪ wulə dè nèba, mánjá mama wuuu.

Yɪ-Siŋu tà dè kunkuna yoo

(1 Zwan 2.18-27; 2 Zwan 7-11)

4 À nubisoni-ba, á dàná ká kə á waa là tà mama nè, ba nè swɪn dè, ba súé dè Yɪ-*Siŋu tà. Síún nè, kunkun sùsùná súé luu wa. Á mɛ, sɛ á dí yáá, á miæn ba á lwarɪ dè, Siŋu tà, ba nè jə, nè ya Yɪ-Siŋu tà. ² Á nɛŋə nətə tà, á nè wá twá, á ma lwarɪ dè, ku nè ya Yɪ-Siŋu tà. Liù tà mama, u nè swɪn u bɪrɪ dè, Zwezi-*Kərisə cígá nan Yɪ con, u bà, u pa, kan lɪrɪ wá tua yuu wa, ku tíú yi Yɪ nè ti wá. ³ Liù tà mama, u nè ba cígá tà bɪrɪ Zwezi-Kərisə yoo təntə yuu wa, ku tíú tà Yɪ nè ti wá. Ku tíú súé dè Kərisə duŋu tà siŋu tà. Á dí yáá á ni dè, Kərisə duŋu təntə wá bà. Síún nè, u manwarɪ u wulə luu wa.

⁴ À bisíná-ba, á mù yi Yɪ nè ti aba. Yɪ-Siŋu tà, ku nè súé aba, ku diæn dwə siŋu tà, ku nè wulə là tà con, luu nè ti ba. Ku mù nè pɪn, á dí diæn kunkun sùsùná tà yuu wa. ⁵ Ba mù yi luu nè ti ba. Ku mù nè pɪn, ba swɪn tà tà, là tà luu nè ti ba, nè swɪn. Ku mù yɪrɪ nè là təntə cuga ba sùràn tà. ⁶ Nè mù ya Yɪ nè ti nèba. Liù tà, u nè

yèé Yɪ, u yáá cugu nè sugu. Yá liù tà, u nè tà Yɪ nè ti wá, u ba nè sugu cuga. Mə ku twá nətə, nè ma lwarɪ siŋu tà, ku nè yi cígá, dè kunkun siŋu tà swíán duæn wa.

Sóní Yɪ, sɛ n sóní n duæn

(1 Zwan 3.11-24; Zwan 3.16-17; Romə tiæn 5.5-8)

⁷ À nubisoni-ba, sonu yi ku nan Yɪ con. Ku mù nè pɪn, nè swóné duæn. Liù tà mama, u nè jə sonu, u ya Yɪ biú, yá u ga yèé Yɪ dè. ⁸ Yɪ ya sonu Yɪ. Liù tà, u nè ba sonu jə, u wá Yɪ lwarɪ. ⁹ Á nɛŋə nətə tà, Yɪ nè twá, u ma bɪrɪ u sonu tà nèba. U tun u bidua kələn tà tia yuu wa, sɛ nè twá dè wá, nè na mu tà, ku nè ba zwèe u con. ¹⁰ Á nɛŋə nətə tà, u sonu tà nè yi. Ku tà, nè nè sóní Yɪ tà yɪrɪ, ku ya, u nè swè nèba tà yɪrɪ. Yá u dàñ tun u biú tà, sɛ u ti, ndə nè yuu *jɔŋi vanɪ nè, ba nè gua, sɛ ku li nè cuna tà.

¹¹ À nubisoni-ba, dè Yɪ nè sóní nèba sonu təntə yiri, nè dè dàñ mɛ, sɛ nè sóní duæn. ¹² Liù mama tà wá Yɪ ni. Dè nè nè swè duæn, Yɪ wulə dè nèba, mánjá mama wuuu, yá u sonu tà súé nèba cígá cígá.

¹³ Yɪ pɪn nèba u Siŋu tà. Ku mù nè pɪn, nè yèé dè, nè vwə nè tiæn Yɪ yɪra, mánjá mama wuuu. Yɪ dè ga vwə nèba, mánjá mama wuuu. ¹⁴ Yá nè mù dàñ ni, nè ga swɪn nè bɪrɪ dè, nyɪna Yɪ tun u biú Zwezi tà tia yuu wa, sɛ u jon ləzoni ba cuna wa. ¹⁵ Liù tà, u nè swɪn, u bɪrɪ dè, Zwezi ya Yɪ-Biu, Yɪ wulə dè ku tíú, mánjá ma-ma wuuu, u dè ga wulə dè Yɪ, mánjá mama wuuu. ¹⁶ Nè mù yèé sonu tà, Yɪ nè swè nèba. Yá nè pɪn cígá ku yoo tà nè dè. Yɪ ya sonu Yɪ. Liù tà, u nè jə sonu, u wulə dè Yɪ mánjá mama wuuu. Yɪ dè ga wulə dè wá, mánjá mama wuuu. ¹⁷ Dè nè nè súé dè sonu cígá cígá, ndə ku nè mɛ nətə, ku mù nè wá pa, nè zən nè yəni dè, fən təlɛ diæn tà nè, Zwezi nè wá píi u bà, sɛ u bürì bürà tà. Nətə tà, Zwezi dàñ nè yi, mə nətə nè dè yi luu wa. ¹⁸ Sonu wa ba fən jə. Ku mù nè pɪn, liù tà, fən nè jə, u wá swí dè sonu. Liù nè yèé dè, càn biæn u yuu wa, ku mù nè yáá pa fən jə wá. Ku mù nè pɪn, liù tà fən nè jə, u ba cígá cígá sonu jə.

¹⁹ Yɪ nè dí yáá u sóní nèba. Ku mù nè pɪn, nè mù jə sonu tà. ²⁰ Dè liù nè swɪn dè, u swè Yɪ, u ga duŋa u don, u nè yi u nubiu Kərisə yɪrɪ, ku tíú yi kunkunu. Dè u nè ba u nubiu tà swè, u ga na wá u yíá wa, u wàrì Yɪ tà, u nè ba na u yíá wa, u sóní. ²¹ Á nɛŋə yoo tà, Yɪ nè pɪn nèba u nii tà ku yuu wa. Liù tà, u nè swè Yɪ, u mɛ, sɛ u sóní u nubiu dè.

Kərisə là dí diæn luu wiæn yuu wa

(2 Zwan 5-6; Zwan 1.29-34; 3.36; 20.31)

5 Liù tà mama, u nè pɪn cígá dè, Zwezi nè yi *Kərisə, ku tíú ya Yɪ biú. Yá liù tà mama, u nè swè u nyɪna Yɪ, u swè u bia tà dè. ² Á nɛŋə nətə, nè nè wá twá nè lwarɪ dè, nè swè Yɪ bia tà. Ku mù nè yi, nè nè swè Yɪ, yá nè ga zilí u nii yìèn tà.

³ Á nɛŋə, ku tà nè bɪrɪ dè, nè swè Yɪ. Ku mù nè yi, nè nè zilí Yɪ nii yìèn tà. Yá Yɪ nii yìèn tà ka zilí ga ba cà.

⁴ Liù tà mama, u nè ya Yɪ biú dí diæn, luu yìèn yuu wa. Á nɛŋə nətə tà, nè nè dí diæn luu yìèn yuu wa. Ku

mù nà yí nà waa tã, nà nà ken Yú nà. ⁵ Liù tǎlǎ, u nà dí dǎn lúu yǎn yúu wá, dǎ ku nà tǎ liù tã, u nà pɪn cǐgá dǎ, Zwezi ya Yú-Biu.

Yǎn tã, tã nà bɪrɪ dǎ, Zwezi yí Yú-Biu

⁶ Zwezi nà ya liù tã, u nà twi dǎ níá † dǎ jana. Ku tǎ níá cɪcɪ nà, u ja bà. Ku yí níá dǎ jana nà, u ja bà. Yú-Sɪŋu tã nà pɪn, ba lwarɪ dǎ, ku yoo tǎntǎ yí cǐgá, Yú-Sɪŋu tã swɪn cǐgá. ⁷ Wiǎn batwa nà bɪrɪ ku yoo tǎntǎ. ⁸ Ku mù nà yí Yú-Sɪŋu tã, dǎ níá tã, dǎ jana tã. Yá tã wiǎn batwa tã mɛ yí yoo nǎdu tǎntǎ nà tã bɪrɪ.

⁹ Liù nà swɪn yoo u bɪrɪ nǎba, nà yǎá jon ku. Yá Yú nà swɪn yoo u bɪrɪ, ku mù nà dwǎ. Á nǎŋǎ ku tã, Yú nà swɪn u bɪrɪ u biú tã yoo yúu wá. ¹⁰ Liù tã, u nà ken u waa Yú-Biu tã nà wuuu, u jǎ Yú sùrǎn tǎntǎ u waa con. Liù tã, u nà wǎ u waa ken Yú-Biu tã nà, u ja Yú u ma jɪ kunkunu, u nà wǎ cǐgá pɪn Yú sùrǎn tã nà, u nà swɪn u biú tã yoo yúu wá yɪrɪ. ¹¹ Á nǎŋǎ, tã sùrǎn tǎntǎ nà: Yú pɪn nǎba mu tã, ku nà ba zwǎe u con. Yá u biú tã dǎn nà yí mu tǎntǎ dǎkuu. ¹² Liù tã, Yú-Biu tã nà wulǎ dǎ wá, ku tíú tã jǎ mu tǎntǎ. Liù tã, Yú-Biu tã nà tǎlǎ dǎ wá, ku tíú ba mu tǎntǎ jǎ.

† Níá tã yí, ka lǎ Zwezi níá wá yoo nà, ku bɪrɪ. Jana tã yí, Zwezi tǎn tã yoo nà, ku bɪrɪ.

¹³ À púpúní sagɪ ku tã, à pɪn aba, sǎ á lwarɪ yoo ku tã. Ku mù nà yí, á nà keni á waa Yú-Biu tã nà wuuu, á jǎ mu tã, ku nà ba zwǎe Yú con.

(Zwan 15.7; Marǎkǎ 11.24; 1 Zwan 3.6-9)

¹⁴ Yá á nǎŋǎ nǎtu tã, nà nà zǎn nà yǎni dǎ, fǎn tǎlǎ Yú yǎá con. Dǎ nà nà lǎrɪ won, ku twá dǎ u fɪra tã, u cuga nǎba. ¹⁵ Dǎ nà dǎn nà yǎé dǎ, u cuga nǎba won tǎ ma-ma, nà nà lǎrɪ u con, nà yǎé dǎ, u wá pa ku nǎba dǎ.

¹⁶ Dǎ liù nà nɪ u don, u nà yí u nubiu *Kǎrisǎ yɪrɪ, dǎ u tuŋa cuna, tã nà bá ja wá tã va tǎn wá, sǎ u jun Yú. Yá Yú wá pa mu u don tǎntǎ nà, u nà yí u nubiu Kǎrisǎ yɪrɪ. Ku nǎtu tã jǎ nywarɪ, ku pa liǎ tã nà, ba cuna tã nà bá kǎ ba tǎn wá. Yá cuna duǎn dǎn nà wulǎ tã yígúré nà yí tǎn. Ku tǎ cuna yɪrɪ tǎntǎ yɪrɪ nà, à swɪn á con, sǎ á jun Yú. ¹⁷ Tutunyiri mama ku nà yí kunkun yoo, ku ya cuna. Yá cuna duǎn wulǎ, tã nà ba liù tǎn wá kǎni.

¹⁸ Nǎ yǎé dǎ, liù tã mama, u nà ya Yú biú, Yú-Biu Zwezi nà cɪ u nà, u kúú ba cuna tuŋa. Ku mù nà pɪn, *Sɪtana wǎrɪ won mama, u fwa u yɪra. ¹⁹ Nǎ yǎé dǎ, nà ya Yú nà tɪ. Yá Sɪtana nà dí dǎn liǎ tã mama yúu wá, ba nà yí lúu nà tɪ ba.

²⁰ Nǎ yǎé dǎ, Yú-Biu Zwezi twi, u ga pa nǎba wubuŋa, sǎ nà lwarɪ Yú tã, u nà yí cǐgá cǐgá Yú. Ku twá dǎ u biú Zwezi-Kǎrisǎ, nà dǎn wulǎ, dǎ u mù cǐgá cǐgá Yú. U mù nà yí cǐgá cǐgá Yú, u nà pɪn mu tã, ku nà ba zwǎe.

²¹ À bìsíná-ba, á cɪa á tǎn nà dǎ wɔŋwanan tã.

2 Zwan

Zwan bələ nii sagı tə yuu wa sugu

Lìu tə, u nə púpúní sagı ku tə

Llà zənzən buŋa də, ku yi Zwezi karbiu Zwan nə púpúní ku. Zwan tə, u nə púpúní sagı tə don tə, mə u mù nə púpúní ku tə də. U yà boŋə u tìàn «nəkwia».

Llà tə nə, Zwan nə púpúní

Zwan púpúní sagı ku tə, u pa *Kərisə lla púlí don nə, ku nə wulə bwálí don nə.

Sagı tə wa sugu

U ja ku púlí təntə u boŋə «kan tə də u bia tə». Kan təntə, Yu nə kúrí u tún, yi *Kərisə lla púlí don. Yá u bia tə dàń nə yi Kərisə lla tə. U kàrì ba, sə ba ya cígá wa máńá mama, sə ba soni duən. Ku tə nə súrí lá, u swìn ba con, sə ba cì ba tìàn nə də kunkun karnyina-ba, ba yà nə kàrì kunkun kàrà Zwezi-Kərisə yuu wa, sə ba ma gıgarı Kərisə lla duən ba dugı.

Təntən jùnà bwálí

1 À mù *nəkwia tə nə púpúní sagı ku tə, à pın n mù, kan tə də n bia tə nə. Yu nə kúrí mú u tún. À swə n də n bia tə də cígá cígá sonu. Ku tà à cıci nə swə aba, ku ya à mù də lla tə mama, ba nə yəə Yu cígá cígá tə.

²Yu cígá tə wulə də nəba, ku ga wá ya də nəba máńá də máńá, ku nə ba zwèe.

³Nə nyina Yu də u biú Zwezi-*Kərisə wá twá də cígá də sonu, ba fwa pubwanu nə yıra. Ba mù nə wá dəri nə yinəgə zənzən, ba ga pa nəba bıcan sış.

Cígá də sonu yoo

(Zwan 13.34-35; 1 Zwan 5.1-3)

⁴À pùé poli zənzən, də à nə nì də, n bia tə duən zılı Yu cígá tə nii, ndə nyina Yu nə pın nəba nii yoo təntə yuu wa, sə nə ya nətu. ⁵Yá síún nə, à dàń lòrì ku tə, n mù kan tə con. Ku mù nə ya, sə nə sóní duən. Ku tà yodun yuu wa nii nə, à púpúní, sə à pa mú. Ku ya yoo tə, nə nə dí yáá, nə yəə ku jıju mama yuu wa, nii. ⁶Sonu yi won tə, ku bıri də, nə twá yoo tə nə, Yu nə pın u nii tə ku yuu wa zəni. Á nəŋə yoo tə, Yu nə pın u nii tə ku yuu wa, á nə dí yáá á yəə ku jıju mama, á ga mε, sə á twá ku nə zəni.

Á cia á tìàn nə də kunkun kàrà tìàn

(1 Zwan 4.1-6; 2.18-23)

⁷Kunkun kàrà tìàn twi, ba sú lıu tə nii. Ba mù ba sèe, ba swìn ba bıri də, Zwezi-*Kərisə yi u nan Yu con u bà, u pa kan lıri wá tıa yuu. Lìu tə, u nə ba ku yoo təntə swìn u bıri, u ya kunkun kàrà tíú. U ya liú tə, u nə yi Zwezi-Kərisə duŋu. ⁸Á dàń cia á tìàn nə, sə nə tutuŋı tə, nə nə dí yáá nə tun, dàń ká va tutu, sə á wàní á na ku ŋwírán mama.

⁹Lìu tə mama, u nə ba Zwezi-Kərisə kàrà tə nii zılı zəni, máńá mama wuuu, u nə jén u va yıŋuŋı, Yu tələ də ku tíú. Lìu tə, u nə zılı Zwezi-Kərisə kàrà tə nii zəni, u wulə də nyina Yu də u biú Zwezi-Kərisə, máńá mama wuuu. ¹⁰Də liú nə twi á con, u ga wà kàrà təntə ja bà á con, á dàna ká sèe, á pa ku tíú zu á diè wa. Á dàna ká jun wá tətə. ¹¹Lìu tə, u nə jun wá, u mù də wá jə ni-marı u tutunkukwınan tə yuu wa.

Sagı tə yígúré sùràn

¹²À jə yìən zənzən, à nə pìà, sə à swìn á con, yá à ga ba pìà, sə à púpúní tə sagı wa də púpúná mua. Á buŋa, sə à tətə bà á con, sə à swìn á con də nii, sə ku pa nə pupwən tə nii sú cígá cígá.

¹³N nubua † tə, Yu nə kúrí u tún, bia tə, jùnì mú.

† Nubua təntə yi *Kərisə lla púlí tə, Zwan nə wulə ku wa.

3 Zwan

Zwan batwa nii sagi tē yuu wa sugu

Lìu tē, u nē púpúní sagi ku tē

Llà zənzən buŋa dē, ku yi *tuntunu Zwan nē púpúní ku. Zwan tē, u nē púpúní saga bələ tē duən tē, mē u mù nē púpúní ku tē dē. U yà boŋə u tìàn «nəkwiə».

Lìu tē nē, Zwan nē púpúní

Zwan púpúní sagi ku tē, u pa lìu don nē, ba nē boŋə Gayisə.

Sagi tē wa sugu

U púpúní ku, u ma bu Gayisə nē, u nē twá Yu cígá tē nē, u ga saŋa *Kərisə llà tē nē yiri. Ku kwa nē, u swìn bēə don yoo, ba nē boŋə Diyotərefə. U buri dē, bēə təntə wà zəni fwa, u nē wà u sugu tē jon, u ga wà sēə u pa, Kərisə llà tē zuri u diè wa yiri.

Ku mù təntə dē kwa nē, u kùù bùà lìu don dē nē, ba nē boŋə Demetəriyisə. U mù bēə təntə yi ləzwənzəŋu, u ga cígá tíú llà tē mama yáá con.

Zwan jùnì Gayisə

1 À mù *nəkwiə tē nē púpúní sagi ku tē, à pɪn n mù Gayisə nē. N yi lìu tē, n yoo nē cā à nē zənzən, à ga swə mú dē cígá cígá sonu dē. ² À nubiswənə tē, à yilori nē ya, sə won mama kwən ku pa mú, sə n yazurə dē ya zəni, sə n ga twá Zwezi-*Kərisə nē zəni.

Gayisə zilí Yu cígá tē nii zəni

(Matìə 10.40-42)

³ À pùə poli zənzən, máŋá tē wa, *Kərisə llà duən nē twi nē con, ba swìn n yoo dē, nətu tē, n nē yəə Yu cígá tē. Ba buri, nətu n nē zilí Yu cígá tē nii. ⁴ À ba pupwən don jə ka nē kùù dwə, à nē nì dē, ba swìn dē, à bia tē zilí Yu cígá tē nii. ⁵ À nubiswənə tē, n yi lìu tē, n nē fwa zəni llà tē yira, ba nē yi nubia Kərisə yiri, ba nē yi vərə tətə. Ku nətu buri dē, n twá *Yuu-Tiu nē dē pùə nədu. ⁶ Ba swìn n sonu tē yoo, ba buri Kərisə llà púlí tē yáá con. À lōri mú, sə n san ba, sə ba wànì ba kēəñ, ba va ba cwəŋə tē. Fwa nətu, sə ku pa dun Yu nē. ⁷ Ku ya ba nan, sə ba swìn Yuu-Tiu yiri tē yoo ba buri. Yá ba ga wə won mama jon llà tē con, ba nē yəri Zwezi-Kərisə. ⁸ Nē mù Kərisə llà tē dàñ nē mē, sə nē san ba mù llà təntə nē, sə ku pa, nē mù dē ba mù mē ya tütùnà Yu cígá tē yiri.

Diyotərefə dē Demetəriyisə yoo

(Likə 20.46-47; 1 Korəntə tìàn 4.18-21; 1 Piyerə 2.12)

⁹ À púpúní sagi kukuə, à pa *Kərisə llà púlí tē nē. Yá Diyotərefə, u nē swə, sə u ya ba yáá tíú tē, viga, sə u zilí nē nii. ¹⁰ Ku mù nē pɪn, máŋá tē wa, à nē wá bà, à wá líí aba tutunkukwɪnan tē, u nē tuŋa. À wá líí aba sùràn tē, dē kunkun tē dē, u nē kunu u kəni nē nii nē. Yá dē u nē fwa nətu tē mama, ku tē wà u fura yí. Ku mù nē pɪn, u dàñ vl, sə u jon llà tē duən tē, ba nē yi nubia Kərisə yiri, ba nē twi á con, u kə u diè wa. Nubia tē duən nē plà ba jon ba, ba kə ba diè wa, u yáá caga ba nii nē. Yá u ga diŋi ba mù llà təntə, ba nē plà ba jon ba, u lɪ Kərisə llà púlí tē wa.

¹¹ À nubiswənə, n mù dàn ká twá n kwè yolwan fàŋú. N mē, sə n kwè, ku tē nē zìən fàŋú. Lìu tē, u nē fwa zəni, u ya Yu nē tɪ wá. Yá lìu tē, u nē fwa yolwan, u yəri Yu tətə.

¹² Ba mama swìn Demetəriyisə zəni tē yoo. Yá Yu cígá tē dē tətə buri u zəni tē. Nē dē swìn u zəni tē yoo nē buri. Yá ku tē, nē nē swìn tē yi cígá.

Sagi tē yígúré sùràn

¹³ À jə yìən zənzən, à nē plà, sə à swìn n con. Yá à ga ba plà, sə à púpúní tē sagi wa dē púpúná mua. ¹⁴ À buŋa dē, à wá na mú síún, sə nē swìn duən con dē níé.

¹⁵ Yu nē wá pa mú bican síé. N dabara tē dē jùnì mú. Vəli nē dabara tē lìu mama con, n jon wá n pa nəba.

Zwidə

Zwidə sagı tə yuu wa sugu

Lìu tə, u nə púpúní sagı ku tə

Ku yi Zwidə nə púpúní ku. U yi Zwakə nubiu, ku wàá ku pın u yi Zwezi nyánú.

Lìa tə nə, u nə púpúní

Zwidə púpúní sagı ku tə u pa *Zwifə-ba nə, ba nə jigə *Kərisə lìa.

Sagı tə wa sugu

Yièn zua *Kərisə lìa təntə tətəŋi wa. Ba wa lìa duən yà kàrì kunkun yièn, ba ga tuŋa ku tə mama, ba nə swə. Ba pwəe Kərisə lìa púlí tə duən nə. Ba twın *malıke tə, ba ga vi Zwezi tə, u cıci nə yi karnyına, u ga yi *Yuu-Tiu də. Zwidə pıí u kàrì Yu sagı nədwan tə wa yièn duən, də *Zwifə-ba yièn duən, ba nə yəə tə, ba dwíí tə saga tə wa, u ma kàrì Kərisə lìa təntə, u nə púpúní ba nə. U burı nətu tə, Yu nə cùgù Sodəmə tıán də Gomcrə tıán *Yızərayelə lìa fuən tə nə. Ku kwa nə, u daŋa Kərisə lìa tə jìàn, sə ba burı də, ba swə lìa tə, ba nə jén tə, sə ba ga dəri ba yinəgə.

Təntən jùnə bwálí

1 À mù Zwidə yi Zwezi-*Kərisə tutunbiu, à ga yi Zwakə nubiu. À púpúní sagı ku tə, à pın á mù lìa tə nə, nə nyına Yu nə kúrí u tún. Yu swə aba, u ga cı á nə, u pın Zwezi-Kərisə nə. ²Yu nə wá dəri á yinəgə zənzən, u ga pa aba bıcan sıé. U mù nə wá pa, u sonu tə ya də aba zənzən!

Yoo tə nə wá yí kunkun karnyına-ba

(2 Piyerə 2; 3.1-3)

³À nubisoni-ba, à yà sóní zəni, sə à púpúní á nə, Yu nə jon nə mama nə cuna tə wa yırı. Yá ku dàŋ yi kálú, sə à púpúní á nə, sə à ma wàní à dən á jìàn. Á dàŋ ŋwíán á yáá, á ta á pa Zwezi suywáŋú tə nə, Yu nə pın nə mù, lìa tə nə yi *Kərisə nə ti nə, naa nədu, ku ga me nətu. ⁴Lìa duən twá tıa tıa ba bà á con. Ba yi lìa tə, ba yáá nə tələ də Yu. Ba vəvəri nə nyına Yu pubwanu sugu tə, sə ba ma wàní ba tun pupwalan yièn tə nə jə cavıra. Zwezi-Kərisə cıci nə yi nə karnyına də nə *Yuu-Tiu. Ba mù lìa tə ga vi wá. Halı, ku nə ba yigə, Yu swın u sagı tə wa də, u wá bürı ba bürà, u cùgù ba. ⁵Á yəə ku tə mama, à nə pià, sə à swın á con zəni zəni. Yá də ku mama, à tə wá líí aba yoo ku tə. Yuu-Tiu jon *Yızərayelə lìa tə *Ezwipətə luu lìa jìàn wa. Ku kwa nə, u gua ba wa lìa tə, ba nə vıga, sə ba sée u nii tə. ⁶Á tə líé á tıàn yoo, tə nə yí *malıke duən. Tə malıke təntə wə sée, tə jəŋ pàrı tə wa, Yu nə pın tə. Tə nan bwálí tə nə, Yu yà nə pın tə. Yu dàŋ ma vwə tə də banzala, u kə

yikunu wa, tə nə yi ndə tutın nə, sə tə ya lá, máŋá ma-ma wuuu. U ken tə lá, u ma dənı bürà duın nəfaru tə, sə u bürı tə bürà. ⁷Á tə kúú líé á tıàn, yoo tə nə tun *Sodəmə də Gomcrə nə, də tə yıra tıan tə nə. Tə tıan təntə fwa cuna yiri nədu. Tə wa lìa tə, yə cwàrı də duən. Ba yə pəni duən vee vee, də ba pəni wiən, tə nə tà ləzoni tətə. Ku mù nə pın, ba ken ba mù lìa təntə mən wa, tə nə ba dəŋi mama, sə ba dé càn. Yá ba dàŋ yi won tə, nə nə wàá ku nə, nə twá nə ma lwarı.

⁸Mə ku yi nətu á tətəŋi wa. Lìa təntə yiri wulə də aba, ba tuŋa yièn, ndə tə tıan tə lìa tə nə. Ba pandwıa wa, ba yáá buŋa də, Yu burı ba yièn, ku ga yi kunkun. Ba dàŋ ga yi lìa tə, ba nə pəni duən vee vee, ba ma fwa durən yièn ba tətə yıra. Ba goni Yuu-Tiu dıàn tə. Yá ba ga twın malıke tə, tə nə jə dun. ⁹Yá malıke piú Miswelə † də tətə ga wə pií u twın *Sıtana turan təntə yiri. U ga tútúnı də Sıtana *Moyizə tıgı tə yırı. Yá ba ka van duən təntə wa, malıka Miswelə wə dédəŋ, sə u bürı Sıtana bürà, u nə twın Moyizə tə yırı. Sugu tə, u nə swın nə yi: «Yuu-Tiu nə wá bürı n bürà, sə u kə mú càn wa!» ¹⁰Yá ba mù lìa təntə twın ku tə, ba nə yəri tətə. Ku tə, ba nə twá ba yıdırı tə nə, ba ma yəə ku yənu təntə, də yi ndə vəná yənu nə, ku nə yi tutu. Yá ku yənu yiri tən-tə, tutuŋı ga yi, sə ku cùgù ba. ¹¹Càn nə wá yí ba, ba nə zua Kayen †† tutunaa tə wa yırı. Càn nə wá yí ba, ba nə taa səbiu yırı, ba tuŋa kunkun yièn, ndə Balamə ‡

† Yoo ku tə yəbə, ku tələ Yu sagı tə wa, ku wulə Zwifə-ba saga duən wa. †† Kayen yi Abelə zunu. Ba me bələ yi Adamə də Evə bıa. Kayen yə yi wulwanyıən Yu yáá con. U mù nə gua u nyánú Abelə.

‡ Balamə yi vurı. Piú don bon wá, sə u pa u zırı u kə *Yızərayelə

nə. Càn nə wá yí ba, ba də nə zàn ba círí, ndə Kore †
tíán tə nə yírí. Ku mù nə pín, tian wá dé ba də. ¹² Cígá,
ba mù nə tuŋa cavlyiən á mù *Kərisə lià tə, wodirən ka
dé duən nə máŋá wa. Ba yàá dé, ba nyu, ba ja le tia nə,
á wodirən tə máŋá wa. Cavura ga ba ba jə. Ba yi ba cíci
yoo nə ba buŋa. Ba yi ndə bakwan nə, tə nə ba dwə nì,
voo nə pèe ku ja kèeñ. Ba yi ndə tíán tə nə, tə nə wà
bia zún, tə bia zɪŋu máŋá wa. Tə tíán təntə yi ndə tə ti-
ga míámíán, tə ŋunan ga gwɪn, tə nan kàrá wa. ¹³ Ba
pín, ba cavlyiən tə tà tia mama, ndə muu níá pùñ nə
yàá pàlì tə nan, ku bəbəru kaslu yuu nətu. Ba yi ndə
kaculacə nə, tə nə kúù yèrì bwálì tə, tə nə wá va. Yu pià
bwálì u tún ba nə. Ku bwálì təntə yi tɪtun máŋá mama
wuuu, ku yikunu tə ga dwə tɪtɪan mama.

¹⁴ Enokə yi ləzoni nɪbara ba nii barpe liù. U mù nə
dàà Adamə nə. U dí yáá u swìn ba mù lià təntə yoo, u
wú: «Á nəŋə, Yuu-Tiu nə, u biàn də u malke miliyun,
¹⁵ sə u bürì lià mama bürà. U wá kə cuna lià tə mama
càn wa, ba yokukwɪnan tə mama yírí, ba nə fwa, ba
ma zɪɣi u nə. U wá kə cuna lià tə, ba nə jə fwiə, càn
wa, ba turan tə mama yírí, ba nə twɪn ba ma zɪɣi u
nə». ¹⁶ Ba lià təntə mù pwií ba poli, abada. Ba mù yi ba
zəzən ba kwi wuuu. Ba ga yi ba fura yokukwɪnan tə nə,
ba twá, ba ma wulə. Ba yàá swìn sufaran, ba ga bwɪ lià
tə nə, ba nə yèé də, ba wá na won ku tíán con.

---

*lià tə nə, sə Yu cùgù ba. Yá u dàñ wà wàní u ziri, u kə ba nə. Ku yi
u pií u lóri Yu, u pa ba zəni. Ku kwa nə, u kúù pií u buri con piú tə nə,
sə Yu cùgù Yizərayelə lià tə. Ku mù nə yi, sə u twá kana nə, də nàŋú
tə, ba nə gua wəŋwanan nə. † Kore jɪn Yizərayelə lià duən, u kə u
kwa, u ma zɪɣi *Moyizə də *Arɔn nə, Yu nə kúrí, sə ba ya ba yáá
tíán. Yu ma pa, tia tə sùrí ka nii ka ləri Kore də u diè lià mama.*

Kərisə lià tə kwìə

¹⁷ Yá á mù, à nə yi à nubisoni *Kərisə yírí, á lie á tìàn
Yu sùràn tə, nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə *tuntuna tə nə
dí yáá, ba swìn tə yoo, ba buri. ¹⁸ Ba swìn də, luu zaŋu
máŋá wa, lià wá mun aba. Yá ba dàñ wá yà lià tə, ba
yáá nə təlè də Yu, ba ga twá ba təntɪan pùé yokukwɪ-
nan fura nə. ¹⁹ Mə ba mù nə pwèe Kərisə lià tə duən
wa. Ku yi ba tətə pubuŋi nə, ba twá, ba ga ba Yu-*Siŋu
tə nə twá.

Sagɪ tə yígúré sùràn

(2 Piyerə 3.17-18; Kolosə tíán 2.6-7; 2 Tesalonikə tíán 3.3-5; Zwakə
5.19-20)

²⁰ Yá á mù, á nə yi à nubisoni *Kərisə yírí, ku yi Yu nə
pín, á sèe Zwezi suywáŋú tə. Á dàñ vəli yáá wuuu, ku
wa. Á jùná Yu də Yu-*Siŋu tə saŋu. ²¹ Á yana Yu sonu
tə wa, máŋá mama wuuu. Á jana yala, də nə *Yuu-Tiu
Zwezi-Kərisə nə wá dəri á yinəgə zənzən. Yá u wá pa
aba mu tə, ku nə ba zwèe Yu con. ²² Á dərə ba tə, ba nə
wà ba waa mama ken Zwezi nə, yinəgə. ²³ Á jonə ba
duən, á vaŋa ba á li bürà tə wa, ku nə wá pa, ba kə ba
mən wa, ndə ba nə van sɪsɪw ba li mən wa. Á dərə ba
duən tə də yinəgə. Á dàñ nə cia á tìàn nə, á dàná ká pa
ba yokukwɪnan tə pwarɪ aba.

²⁴⁻²⁵ Yu cíci nə jə dun. U mù nə me də dun, də pàrì,
də diàn də wanu. Ku zɪɣi síún, ku ja vələ wuuu! U twá
nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə, u ma jon nəba nə cuna wa.
U wàá á nə u cì, u pín, á ba cuna fwa. U wàá u pín, á
twi á naŋa u yáá con, də á ba yoo mama jə, ba nə wá
caga á nii nə ku yírí, də pupwən, u dun tə wa. Amuna!

Apokalisè

Apokalisè sagi tã yuu wa sugu

Lìu tã, u nã púpúní sagi ku tã

Lìà zãnzã buŋa dã, ku yi Zwezi karbiu Zwan nã púpúní ku. Mã u mù Zwan tãntã tãtã nã púpúní Zwezi-**Kãrisè* soywáŋú tã. U yà kwɪn zãnzã mánjá tã wa, u nã púpúní sagi ku tã. Ba yà jɪn wá, ba ja va ba dugu Patãmɔsã nã, ku nã yi muu tãtãŋi nagwanaa.

Lìà tã nã, u nã púpúní

Zwan púpúní sagi ku tã u pa **Kãrisè* lìà púlé tã nã, lìà tã nã dé càn tã wa, ba nã ken ba waa Zwezi-*Kãrisè* nã yɪrɪ. Ku mánjá tã wa, dã **Romã*-ba yà kãni càn *Kãrisè* lìà tã nã.

Sagi tã wa sugu

*Kãrisè lìà tã vãnã wulã tã gwàrì. Ba ba *Kãrisè* na dã u biàn, sã u dé diàn lwanɪ yuu wa. Zwan púpúní ba nã, sã u ma dãn ba jìlãn zãnzã, ba nã ken ba waa Zwezi-*Kãrisè* nã, ba ga ja yala dã wá yɪrɪ. Zwan pià, sã u twá nãtu, u ma bɪrɪ dã lwanɪ yi, ndã tã diàn dwã won mama. Yá Zwezi-*Kãrisè* yi luu mama piú, u mù cɪcɪ ga nã yi **Yuu-Tiu*. U pàrì tã dwã tɪa yuu pèegá tã pàrì tã. Ku wá twá dã u mù Yuu dã lìà tã, ba nã yi Yuu nã tɪ ma dé diàn míámíán dɪn don nã. Sagi ku tã wa yièn tã Yuu nã bɪrɪ, ku yi, sã tã san nãba, sã nã lwanɪ yièn tã mama, nã wá twá *Kãrisè* tutuŋɪ tã dã u ka bwin ka nan tɪan wa tã nã, tã ma bà. Tã wá bà síún nã, dã mánjá tã ka nã biàn, tã pa lìà tã mama nã, ba yi u nyiãn tã.

Sagi tã yuu wa sugu (Apokalisè 22.6-10)

1 Sagi ku tã yi yièn tã, Yuu nã pɪn Zwezi-**Kãrisè* nã, sã u bɪrɪ u tutunbiã tã nã, sã ba ma lwanɪ, ku tã nã mɛ, sã ku bà síún síún. Zwezi tun u **malɪka*, sã ku swɪn tã yièn tãntã, ku bɪrɪ à mù Zwan nã, à nã yi u tutunbiu. ² À mù Zwan swɪn ku tã mama, à nã nɪ, à ga swɪn Yuu sugu tã, u nã pɪn Zwezi-*Kãrisè* nã, sã u bɪrɪ nã. ³ Pupwãn liù nã yi liù tã, u nã kàrì dã ba tã, ba nã cuga sagi ku tã yièn tã, ba ga sèe tã sùràn tã nii. Tã yi Yuu nii sùràn. Tã yièn tã dã mánjá ga bwələ.

Zwan jùni *Kãrisè* lìà púlé barpe tã nã wulã Azi nã (Apokalisè 5.8-13; Matìã 24.30-31)

⁴ À mù Zwan nã púpúní à pɪn á mù, **Kãrisè* lìà púlé barpe tã nã, tã nã wulã Azi nagwanaa wa. Yuu nã wá fwa pubwanu á yɪra, u ga pa aba bɪcãn sié. U mù nã yi liù tã, u nã yɪn lá fuãn fuãn, u nã wulã, u ga tã biàn. U **Siŋãn* barpe †, tã nã wulã u padau tã yáá con, nã wá fwa pubwanu á yɪra, ku ga pa aba bɪcãn sié dã.

⁵ Zwezi-*Kãrisè* dã wá fwa pubwanu á yɪra, u ga pa aba bɪcãn sié. U mù nã yi liù tã, u nã swɪn Yuu cígá tã u

† Ku yi Yuu-Siŋu nãdu tã dã ku diàn barpe.

bɪrɪ dã pùé nãdu. U mù nã yi tãntãn liù, u nã nan, u mù ga nã dí yáá u bwin u nan tɪan wa. U mù dãn nã yi tɪa yuu pèegá mɛ yuu tíú. Zwezi-*Kãrisè* swã nãba, yá u tɪga, u jana ga nan, u ma jon nãba nã cuna wa. ⁶ U dãn tã pɪn, nã twá nã yi Yuu pàrì tã lìà. U tã pɪn nã jì Yuu **jɔŋwana*, sã nã tun nã pa u nyɪna Yuu nã. Dun dã diàn mɛ, sã tã ya u mù Zwezi-*Kãrisè* nyiãn, mánjá dã mánjá, ku nã ba zwèe. Amɪna!

⁷ Á cuga zãni, u nan bakwan tã wa, u ma biàn. Lãzwãnã mama wá na wá dã ba tã tãtã ba nã zuã wá ba pórì ††. Yá dwíé tã mama tɪa yuu wá kwi yinãgã kurã u yɪrɪ. Ku yi cígá nã! Amɪna!

⁸ **Yuu-Tiu* Yuu nã swɪn, u wú: «À yi Aləfa dã Omega, ku mù nã yi tãntãn dã talɪkwa liù. À mù nã yi liù tã, u nã yɪn lá fuãn fuãn, u nã wulã, u ga biàn. À mù nã wulã tã mɛ yuu wa».

Zwezi-*Kãrisè* pɪn, Zwan na wá u dun tã wa

⁹ À mù Zwan yi á nubiu **Kãrisè* yɪrɪ, à dã ga dé càn zãnzã dã aba. À mù dã aba yi Yuu pàrì tã lìà. Á mù dã à mù twá dã Zwezi, nã na pínú wuuu, nã dãnã ká pí nã kã nã kwa. À mù yi ba jɪn nã, ba ja va, ba dugu Patãmɔsã nã muu tãtãŋi wa, à nã swɪn Yuu sugu tã, Zwezi-*Kãrisè* nã bɪrɪ nã tã yɪrɪ. ¹⁰ **Yuu-Tiu* dɪn ‡ tã nã,

†† Ywãn Zwan 19.17-37. ‡ Ku dun tãntã yi laadi dun tã.

Yü-**Siŋu* tē twi, ku sū nē, à ga nì kori don à kwa, ku nē swìn dē diàn, ndē nabwana kori nē, ¹¹ ku swìn, ku wú: «Ku tē, n nē na, púpúní ku, n kē sagi wa, n ga tun ku, n pa, ku va Kērisē lià púlē barpe tē wa. Kērisē lià púlē barpe tēntē wulē: Efezē, dē Sēmīrēnē, dē Pērēgamē, dē Tiatirē, dē Sarēdē, dē Filadelāfi, dē Lawodise tian tē wa».

¹² À pīi à vōvōri, sē à lwaru liù tē, u nē swìn à con. À nē vōvōri à zwēē, à nī slán canzulan barpe tē ziga. ¹³ Yá won dàñ ziga tē canzulan tēntē tētēji wa, ku nē yin ndē lēzwōnē nē. U yá zua ganzudarū, ku cú ku ja u napira nē, u ga vwē slán voru u nyuni nē. ¹⁴ U yukuran yá yī nēpon ndē gumuē nē, pari tētētē. U yá yá yī ndē mēnvoo nē. ¹⁵ U nēē yá yī ndē cūna lugu nē, ku nē slán, ku nan mēn wa. Yá u kori dē yá yī ndē níá nē dáá, tē ga curi nē. ¹⁶ U yá jē kaculacē barpe u jizēn juun tē wa. Laguri sū, ku nē jē níé bēlē fula fula, yá naŋa u nii wa. U yá yá yī ndē yū nē bīga, yūcau ga twēŋē yá wa nētu.

¹⁷ À nē nī wá, à tua u nēē nē ndē à tīga. U ma tūn u jizēn juun tē à yuu wa, u ga swìn, u wú: «Dàn ká pa fēn ja mú! À mù nē yī tēntēn dē talkwa liù, ¹⁸ à yī liù tē, u nē wulē mu wa. Á cuga zēni, à yá tīga, yá à dàñ pīi à bwin, à wulē mu wa, máŋá dē máŋá, ku nē ba zwēē. Á jē tian dē tīga bwálí mimii mē borbīa à jìàn wa». ¹⁹ N dàñ púpúní yìèn tē, n nē nī n tūn. Ku mù nē yī ku tē, ku nē wulē ku tuŋa síún nē, dē ku tē nē wá bà, ku tun mē, n tūn. ²⁰ À wá buri mú yosēgu tē, ku nē wulē kaculacē barpe tē, n nē nī dē, à jē à jizēn juun wa dē slán canzulan barpe tē yuu wa. Kaculacē barpe tē buri **malke* †, tē nē pià tē buri Kērisē lià púlē barpe malke tē. Yá canzulan barpe tē dē yī Kērisē lià púlē barpe tē nē ku buri.

Sagi tē, ku nē mē, sē ku pa Efezē Kērisē lià púlí tē nē
(Tutunan 20.17, 28-31; Efezē tián 1.15-16; 5.2; Ebārē-ba 6.10-12)

2 Liù tē kúù swìn à con, u wú: «Púpúní, n pa **malika* tē nē, ka nē pià ka buri Efezē **Kērisē* lià púlí tē. Púpúní dē, sugu ku tē yī liù tē, u nē jē kaculacē barpe tē u jizēn juun wa, u ga vèli slán canzulan barpe tē tētēji wa, nē swìn ku:

² À yèé á tutunēē nē yī nētu. À ma yèé á kajaŋa nē yī nētu. À tē ga yèé, á nē jē pínú wuuu, ku pa á wà pīi á kē á kwa nētu. À yèé dē á wàri wulonyūna á píní. Á dédén lià tē, ba nē wú, ba yī Zwezi-Kērisē **tuntuna*, yá ba ga tà ku, á na dē, ba yī kunkuna. ³ Á jūn pínú wuuu, ku pa á wà pīi, á kē á kwa. Á dí càn à yūri, yá á jūn ga wà gwàri. ⁴ Yá ku tē, à dàñ nē caga á nii nē ku yūri síún nē, ku mù nē yī á nē kúù ba nē swē ndē ku nē yin nētu ku jūu nē. ⁵ Á piré á líí á tiàn dē, á yá fwa zēni jūu mama, yá á pīi á kē á kwa. Á dàñ vōvōrē á kwa, á ma sá á cuna tē, sē á ga fwa ku tē, á yá nē fwa ku jūu mama. Á nē wà lwàñ, à wá bà á con, à lī á cànú tē ku bwálí tē wa. ⁶ Yá yozēŋu tē, á nē wulē ku wa, nē yī, á nē culi Nikolayitē-ba tutunēē tē, ndē à dē nē culi tē nētu.

⁷ Liù mama dàñ mē, sē u kē diàn, u sūrí u zian, sē u ma cugu ku tē, Yü-**Siŋu* tē nē swìn Kērisē lià púlē tē con.

† Dē ba nē wú malika, ku yī Kērisē lià púlí tē mama yoo, ku swìn.

Liù tē nē, u nē wá dē diàn lwaní yuu wa, u zu Yü sàñ tē wa, à wá pa u dē tiù bia tē, tē nē pūn mu».

Sagi tē, ku nē mē sē ku pa Sēmīrēnē Kērisē lià púlí tē nē
(Matīē 5.10-12; Zwakē 1.12)

⁸ Liù tē kúù swìn à con, u wú: «Púpúní, n pa **malika* tē nē, ka nē pià ka buri Sēmīrēnē Kērisē lià púlí tē yuu.

Púpúní dē, sugu ku tē yī liù tē, u nē yī tēntēn dē talíkwa liù nē swìn ku. U mù nē yī liù tē, u nē tīga, yá u dàñ pīi u bwin, u wulē mu wa».

⁹ U swìn, u wú:

«À yèé á càn zēnzēn tē dē á zuri tē yoo. Yá á ga yī lià tē, á nē yī jūjū tián Yü yáá con. À yèé lià tē nē swìn dē ba yī **Zwifē*-ba dwíi, yá ba ga tà **Zwifē*-ba tē, tījaŋa tē yoo. Ba mù lià tēntē yī **Sitana* kwa lià. ¹⁰ Á wá na càn, yá á nē dàñ ká pa fēn ja aba. Á cuga zēni, Sitana wá pa, ba kē á wa lià duēn bāñ diè wa, sē á dē càn, sē u ma na ku tē, á nē yī. Á wá na diān fugē wuwalu. Á dàñ yana pùé nēdu tián, ku ja vèli á tian, á wá na mu tē, ku nē ba zwēē.

¹¹ Liù mama dàñ mē, sē u kē diàn, u sūrí u zian, sē u ma cugu ku tē, Yü-**Siŋu* tē nē swìn Kērisē lià púlí tē con.

Liù tē nē, u nē wá dē diàn lwaní yuu wa, nēē bēlē nii tian tē bá yí wá».

Sagi tē, ku nē mē, sē ku pa Pērēgamē Kērisē lià púlí tē nē
(Zwidē 3-4, 11)

¹² Liù tē kúù swìn à con, u wú: «Púpúní, n pa **malika* tē nē, ka nē pià ka buri Pērēgamē Kērisē lià púlí tē yuu.

Púpúní dē, sugu ku tē yī liù tē, u nē jē laguri sū, ku nē jē níé bēlē fula fula, nē swìn ku, u wú:

¹³ «À yèé dē tū tē, á nē wulē ku wa, yī **Sitana* patu. Bēē don yá wulē, ba nē boŋē Antipasē. U yī liù tē, u nē swìn à yoo u buri dē pùé nēdu. Ba jūn wá, ba gu á tētēji wa Sitana patu tēntē wa. Máŋá tē ku nē tun, ku tē wà pa, á pīi á kē á kwa. Á tē vwē á tiàn à nē zēni zēni, ku máŋá tēntē wa. ¹⁴ Yá dē ku mē, ku tē à dàñ nē caga á nii nē, ku yūri síún nē, ku mù nē yī á lià tē, ba nē wulē Balamē kàrà cwēŋē tē wa. Balamē yá kwē Balakē fuēn fuēn, sē u pa **Yüzarayelē* lià tē dē wōŋwanan nāŋá, sē u pa, ba pēñ duēn vēē vēē, sē ku kē ba cuna tē. ¹⁵ Lià duēn dē tē wulē á con, ba dē nē wulē Nikolayitē kàrà cwēŋē tē wa, ku nē yī ndē tē yìèn tēntē nē. ¹⁶ Á dàñ vōvōrē á kwa, á ma sá á cuna tē. Ku nē tà ku mù, à wá bà á con lala, à ga wá ta lià tēntē dē laguri sū tē, nē naŋa à nii wa.

¹⁷ Liù mama dàñ mē, sē u kē diàn, u sūrí u zian, u ma cugu yoo tē, Yü-**Siŋu* tē nē swìn Kērisē lià púlí tē con nē. Liù tē, u nē wá dē diàn lwaní yuu wa, à wá pa wá wodiū tē, ku nē sēgē, ba nē boŋē «manē». Á wá pa wá kapan nēpon, yūri nēdun nē púpúní ku yuu wa. Liù mama yèri ku yūri tē dē ku nē tà liù tē cūcū nē, ba nē pūn ku».

Sagì tē, ku nē mē, sē ku pa Tiatirē Kērisē lià púlí tē nē

(1 Tesalonikē tián 1.2-3; Tutunan 15.28-29; 1 Korēntē tián 10.8, 19-22)

¹⁸ Liù tē kúò swìn à con, u wú: «Púpúní, n pa *malika tē nē, ka nē pià ka buri Tiatirē *Kērisē lià púlí tē. Nèh ku tē Yu-Biu tē u yíá nē yi ndē mēnvoò nē, u nēē ga yi ndē cunla lugu nē, nē swìn:

¹⁹ «À yèé á tutunē nē yi nētu. À yèé dē, á swē duēn, yá á ga tē kēni á waa à nē. À yèé, á nē saŋa lià duēn nē nētu. À yèé, á nē jē pínú wuuu, ku nē pín, á ba píí á kēni á kwa nētu. Á ga yèé dē síún nē, á tutunan tē dáá, tē doni á tēntēn nyiēn tē. ²⁰ Yá à tē jē yoo, à nē wá caga á nii nē ku yiri síún nē. Ku yi kan tē, ba nē boŋē Zwez-abelē, u nē kuni á con dē, u yi Yu nii susunkana tē yuu wa. Á yáá yá wá, á pa u kārì à tutunbia tē, u ma gīgarì ba, u pín, ba pēni duēn vee vee dē u pín, ba dé woŋwanan nāŋá. ²¹ À pín máŋá ku mù kan tēntē nē, sē u vevēri u kwa, u ma sá u cuna tē. Yá u vīga ku nētu tē, u ga pià, sē u tē pēni dē lià vee vee, u ja ya lá. ²² Á cuga zēni, ku mù nē pín, à wá pa u tu yayigu, u pēh tua, u dé càn zēnzēn. À wá kē ba tē dē, ba nē tuŋa bacwan tē, dē wá càn zēnzēn wa, dē ba nē wà ba tiàn li yokukwīnan tē wa, ba ga vi u tutunē tē. ²³ À wá gu u lià tē dē mama, ba nē wulē u tutunē tē wa. *Kērisē lià púlí tē mama dàh wá lwarì dē, à mù yi liù tē, à nē yèé lēzoni pubuŋi, dē ku tē nē wulē ba waa con. Yá à ga wá ŋwín ku tē nē mē dē á liù mama tutuŋi, à pa wá. ²⁴ Yá á mù lià tē duēn tē, á nē wulē Tiatirē Kērisē lià púlí tē wa, á nē wà kārà kukwīn tēntē nē twá, á mù wà pià, sē á yēni ku tē ba nē boŋē *Sītana yosēgēn tē dēh. À dàh swìn á con dē à ba yoo don jē, à swìn á con, sē á tun. ²⁵ Á dàh nē jana ku tē, á nē jē ku yira zēni, ku ja vèlē máŋá tē, à nē wá bà.

²⁶ Liù tē, u nē wá dé diàn lwanì yuu wa, u nē wá tun à tutunan tē, ku ja va ku yí luu zaŋu dē u wá yá, à wá pa, u dé diàn luu dwíé tē mama yuu wa. ²⁷ U wá dé pàrì ba yuu wa dē diàn. U wá cùgù ba, ndē ba nē lwe tīran nēkēni nētu. Mē nētu nē, à nyūna Yu pín diàn tēntē à tēntē nē. ²⁸ Yá à wá pa jīju fuēn fuēn kacilacō tē, nē yáá pēn tē, ku tíú nē.

²⁹ Liù mama dàh mē, sē u kē diàn, u sūrì u zīan, u ma cugu ku tē, Yu-*Sīŋu tē nē swìn Kērisē lià púlí tē con.»

Sagì tē, ku nē mē, sē ku pa Sarēdē Kērisē lià púlí tē nē

(Zwakē 2.14; Matīē 7.21-23; 24.42-51)

3 Liù tē kúò swìn à con, u wú: «Púpúní, n pa *malika tē nē, ka nē pià ka buri Sarēdē *Kērisē lià púlí tē yuu.

Púpúní dē, sugu ku tē yi liù tē, u nē jē *Sīŋēn † barpe tē dē kacilacē barpe tē u jūn wa, nē swìn ku u wú: «À yèé, á tutunē nē yi nētu. Á yiri nan ku pa lià buŋa dē, á yi lià tē, á nē wulē mu wa. Yá á ga yi lià tē, á nē yi ndē tīga nē, Yu yáá con. ² Á zāŋá dwīan nē, á ga dàh lià tē gīganì tē duēn jīàn, ba dē nē yà wulē ba ti, à nē ni á tutunē tē, tē nē wà mē à nyūna Yu yáá con yiri. ³ Á

† Ku yi Yu-Sīŋu nēdu tē dē ku diàn barpe.

píí á lií á tiàn nētu tē, á nē ni Yu sugu tē, á ga cugu ku. Á jana ku á bīcan wa, sē á ga vevēri á kwa, á ma sá á cuna tē. Á nē wà dwīan nē zàn, à wá bà, à di á yuu ndē ŋwīlān nē. Á bá yēni máŋá tē, à nē wá bà. ⁴ Yá á lià duēn tē wulē Sarēdē wa, ba nē wà sēē, ba zu durēn wa. Á wá pa ganpwēnē lià tēntē nē ba zu, ba ga wá va dē nē ba nē mē dē ku nētu tē yiri.

⁵ Mē lià tē mama, ba nē wá dé diàn tē lwanì yuu wa tē, wá zu ganpwēnē nētu. Á bá pupugu ba yira tē Yu sàh mu sagì tē wa. Yá à dàh wá swìn ba yoo dē ba yi à mù lià, à nyūna Yu dē u malikē tē yáá con.

⁶ Liù mama dàh mē, sē u kē diàn, u sūrì u zīan, u ma cugu ku tē, Yu-Sīŋu tē nē swìn Kērisē lià púlí tē con.»

Sagì tē, ku nē mē, sē ku pa Filadelēfi Kērisē lià púlí tē nē

(2 Piyerē 2.9; 1.10-11)

⁷ Liù tē kúò swìn à con, u wú: «Púpúní, n pa *malika tē nē, ka nē pià ka buri Filadelēfi *Kērisē lià púlí tē yuu. Púpúní dē, sugu ku tē yi liù tē, u nē ba man don jē, u ga yi cīgá tíú tē nē swìn ku.

U mù nē yi liù tē, u nē jē plù *Davidē mimii borbīa tē. U nē sūrì, liù tēlél, u nē wáá u suŋē. U nē kúò sun, liù tēlél, u nē wáá u sūrì.»

⁸ Liù tē kúò swìn à con, u wú: «À yèé á tutunē nē yi nētu. Á cuga zēni, à sūrì cwēŋē à pa aba, liù ga tēlél, u nē wáá ku nē u cì. À yèé dē á diàn ba dáá, yá á ga twá à sūrān tē nii nē, á wà swìn dē, á yēri nē. ⁹ Á nēŋē nētu tē, à nē wá fwa *Sītana kwa lià tē, ba nē wú, ba yi *Zwifē-ba dwíí yá ku ga yi kunkun ba kuni. Á cuga zēni, à wá kálú ba lià tēntē, à pa ba bà, ba tu ba nadwana yuu á yáá con, sē ba ma lwarì dē à swē aba. ¹⁰ Á mù sēē à sugu zēni zēni, á jūn pínú wuuu, á ga wà píí á kē á kwa. Ku mù yiri nē, à dē wá cì á nē, máŋá tē wa, yīēn nē wá bà, tē wuwali aba tīa ka tē yuu wa. Cīgá, yīēn wá bà tīa yuu lēzoni tē ma-ma yuu wa, sē tē pa ba lwarì ku tē, liù mama nē yi. ¹¹ Á wá bà lala. Á jana ku tē, á nē jē ku nē, zēni zēni, sē liù mama dàh ká wānì, u jon á zílē won tē, Yu nē wá pa aba.

¹² Á wá pa liù tē, u nē wá dí diàn lwanì yuu wa, jī ndē diē tētēŋi baŋa nē à nyūna Yu diē tē wa, yá u kúò bá nan abada. Á wá púpúní à nyūna Yu yiri tē dē u tu nē-faru tē yiri, à tūn u yuu wa. Ku tu tē nē yi *Zwerizalēmē nēdun tē, Yu nē wá pa, ku nan u sàh nē, ku cú. Á wá púpúní à yiri nēdun tē dē ku mù lià tēntē yuu wa.

¹³ Liù mama dàh mē, sē u kē diàn, u sūrì u zīan, sē u ma cugu ku tē, Yu-*Sīŋu tē nē swìn Kērisē lià púlí tē con nē.»

Sagì tē, ku nē mē, sē ku pa Lawodise Kērisē lià púlí tē nē

(Likē 14.34-35)

¹⁴ Liù tē kúò swìn à con, u wú: «Púpúní, n pa *malika tē nē, ka nē pià ka buri Lawodise *Kērisē lià púlí tē yuu.

Liù tē, u yiri nē yi «Amūna», tē nē swīn. U mù nē yi liù tē, u nē swīn à yoo u burī dē pùé nēdu, u ga yi cígá tíú. Wiən tē dē mama, Yu nē fwa, yi tē nan u mù con.

¹⁵ U swīn, u wú:

«Á yèé á tutunε nē yi nētu. Á yèé dē, á ba luḡa, Yu cwəḡə tē wa, á ma ba zurə dē. Á yà mē, á nē tà ku tē, sē á ya ku don. ¹⁶ Yá á dàñ nē yi ndē níá nē yi pwala pwala, á ba luḡa, á ma ba zurə tē yiri, à wá tuni aba à li à nii wa. ¹⁷ Á swīn dē á yi jūḡe tían tē, á nē jə wiən tē mama, tē nē mē dē aba, á pa á tìàn nē, á ga kúù bá won mama plà. Yá á dàñ ga yèri dē, Yu yáá con, á yi basarunyina, á yi yinəḡənyina, á yi zura, á yi ndē lilirən nē, á ga yi ndē wala nē, á ba gànù jə. ¹⁸ Ku mù yiri, à dàñ kwè aba, sē á yè à con síán tē, tē nē twá mən wa, tē piri tē nan, sē á ma jì cígá cígá jūḡe tían. Á yè ganpwəḡə dē à con, á ma pú á yira tē nē, sē cavira kúù dàn ká ja aba, á nē yi wala tē yiri. Á yè yíá tania dē à con, á kə á yíá tē wa, sē á wàní á na lá zəni. ¹⁹ Lià tē mama, à mù nē swē, mē ba mù nē à yáá caga ba nii nē, à ga furī ba. Á wəvəḡə á kwa, á ma sá á cuna tē, á ga ja yawala. ²⁰ Á nəḡə, à ziga mimii nē, à ga mà ku nē. Liù tē, u nē ni à kori, u ga súrī mimii tē, à wá zu ku tíú con, à dē dē wá, yá ku tíú dē wá dē dē nē.

²¹ Á wá pa liù tē, u nē wá dē diàn lwanī yuu wa, jəñ à yira, à padau tē yuu, ndē à dē nē dí diàn lwanī yuu wa, yá à ga jèé à nyina Yu yira, u padau tē yuu nētu tē.

²² Liù mama dàñ mē, sē u kə diàn, u súrī u zian, u ma cugu ku tē, Yu-^{*}Sinju tē nē swīn Kərisə lla púlé tē con nē.»

Yu padau tē dē nəkwlina sapua dē bania tē yoo

⁴ Ku kwa nē, à mù Zwan kúù ywàñ. Nəñ à ni mimii, ku nē súrī Yu sàñ nē. Á kúù ni təntən kori tē, ku nē dí yáá, ku swīn à con, ku ga yi, ndē nabwana kori nē tē. Ku swīn à con, ku wú: «Dì yəbə, sē à burī mú yoo tē, ku nē biàn, sē ku tun ku kwa nē.»

² Yu-^{*}Sinju tē zəzən ku bà, ku sú nē. Nəñ à dàñ ni padau, ku tégé Yu sàñ tē wa. Yá liù yà jèé ku padau təntə yuu. ³ Liù tē, u yà nē jèé ku yuu, yà piri, ndē kapan yiri don dē nē, ku nē tūḡə mən, ba nē ma boḡə «zwasəpə», u ga tē piri ndē kapan yiri don dē nē, ba nē boḡə «sarəduanə». Padau tē yi ku kɪkarɪ dē dwà sù, ku nē yi ndē kapan don nē, ku dē nē tūḡə mən, ba nē ma boḡə «emerodə». ⁴ Padε sapua dē bania kɪkarɪ ku mù padau təntə. Yá ^{*}nəkwlina sapua dē bania dàñ jèé tē yuu wa. Ba zua ganān nəpwəḡə. Ba ga pú síán dun yupurən ba yun nē.

⁵ Yá dwà baa, ka piri, kwəḡə duən dē dàñ yà naḡa padau tē con. Yá mənvoḡə barpe tē nē suru, yà wulə tē piri padau tē yáá con. Mə tē mù mənvoḡə təntə, nē yi Yu-^{*}Sinju tē dē ku diàn dəkurən barpe tē.

⁶ Padau tē yáá con, ku yi ndē munaa nē tégé lá nē, ku nē ga tunḡə mən ndē zəḡə nē. Wiən bania yà kɪkarɪ padau tē, tē kə tətəḡi wa. Tē wiən təntə yáá dē tē kwa mama yà yi yíá cíci. ⁷ Təntən won tē yi ndē gəru nē. Bələ nii won tē yi ndē nabie nē. Batwa nii won tē yáá yi ndē ləzwənə yáá nē. Bania nii won tē yi ndē zunpuu nē, ku nē pəri yu nē. ⁸ Tē wiən bania tē, nēdu mama jə

vànə bardu, tē nē wáá tē pəri. Yá tē ga jə yíá, tē nē kɪkarɪ tē mama, yíá duən ga tē wulə vànə tē dəñ dē. Tɪtɪn dē yucau, tē wiən bania tē mù yi tē swīn máḡá mama, tē wú: «Yu dwə won mama! Yu dwə won mama! Yu dwə won mama! *Yuu-Tiu Yu nē jə diàn tē mama yuu wa. U mù nē yun lá fuən fuən, u nē wulə, u tē ga wá biàn».

⁹ Mə nētu nē wiən təntə dàñ pin dun, liù tē nē, u nē jèé padau tē yuu wa dē tē zilí u nii dē tē kəni u lèeē. U mù nē yi liù tē, u nē wulə mu wa, máḡá dē máḡá, ku nē ba zwē. ¹⁰ Máḡá mama, wiən tē nē fwa nētu, nəkwlina sapua dē bania tē dē yáá tu ba nadwana yuu liù tē yáá con, u nē jèé padau tē yuu wa, ba ga pin wá dun. U mù nē yi liù tē, u nē wulə mu wa, máḡá dē máḡá, ku nē ba zwē. Ba dàñ yáá li ba dun yupurən, ba tɪn padau tē yáá nē, ba ga swīn, ba wú:

¹¹ «Nə ^{*}Yuu-Tiu Yu, n yi liù tē, n nē mē, sē nē pa mú dun, sē nē zilí mú.

Diàn tē mama wulə n con, n nē fwa wiən tē mama yiri. Yá ku yi ku twá n tətə fira nē, n ma fwa tē, n pa tē wulə».

Zwezi-Kərisə wáá sagi tē nii u lwàri

(Romə tián 11.33-34; Filipə tián 2.5-11; Apokalisə 1.5-6; 7.9-12)

⁵ Ku kwa nē, à ni liù tē, u nē jèé padau tē yuu wa, dē u jə sagi u jizən jun wa. Sagi tē yáá bələ tē mama yà púpúni, ba ga pípiri ku, ba kə duən nē. Ku nii yà marɪ bwálá barpe dē mɔɔ tanɔɔnan barpe. ² Yá à dàñ ni ^{*}malika, ka nē jə diàn dē ka baa, ka kəni yu nē, ka swīn, ka wú: «Wàà nē wulə, u nē mē, sē u lwàri ku mɔɔ tanɔɔnan barpe tē, sē u súrī sagi ku tə?» ³ Yá liù mama dàñ tələ, u nē nan Yu sàñ, nē à yèé tua yuu, nē à yèé tu-ga bwálí nē, ku tíú nē mē, sē u súrī sagi tē, u ywàñ ku wa. ⁴ Yá à dàñ kwi zənzən, liù nē tələ, u nē mē, sē u súrī ku, u ywàñ ku wa tē yiri. ⁵ ^{*}Nəkwlia tē don dàñ ma swīn à con, u wú: «Dàn ká kwi! Nəñ pìú ^{*}Davidə nàú tē, ^{*}Zwida dwíí dəkuu tē wa, yi ndē gəru nē, u nē dí diàn, won mama yuu wa. U wá lwàri sagi tē turan mɔɔ tē dē ku tanɔɔnan barpe tē, u ga súrī ku».

⁶ Ku kwa nē, à ni liù dē u ziga padau tē, dē wiən † bania tē dē nəkwlina sapua dē bania tē tətəḡi wa. Ka yà yi ^{*}pabiə nē, ba nē ken síú ka bian nē. Ka yà jə nyuran barpe dē yíá barpe. Yíá barpe tē nē yi ^{*}Sinḡən †† dē barpe tē, Yu nē tun tua tē mama yuu wa. ⁷ U mù liù təntə twi, u jon sagi tē, ku nē wulə liù tē, u nē jèé padau tē yuu, jizən jun wa. ⁸ Máḡá tē wa, u nē jon ku sagi təntə, wiən bania tē, dē nəkwlina sapua dē bania tē tua ba nadwana yuu, u yáá con. Ba liù mama yà jə kunkolu dē síán wúrú zuḡi tē nē súde dē turali, sē ba suru tē. Tē mù nē burī lla tē, ba nē yi Yu nē ti, yijun tē. ⁹ Ba dàñ wulə ba nunḡə nundun, ba wú:

«N yi liù tē, n nē mē, sē n ti sagi tē, n lwàri ku turan mɔɔ tē dē ku tanɔɔnan barpe tē, n nē yi ba ken síú n bian nē, sē ku twá n jana tē nē, n ma yè lla n jon, n pa Yu nē tē yiri. N yè dwíé dəkurən yiri mama lla, dē nəndəli yiri mama lla, dē luu nii mama lla, dē luu dwíé tē mama wa n jon ba cuna wa, n pa Yu nē. ¹⁰ N tē pin

† Ku yi ləzwənə. †† Ku yi Yu-^{*}Sinju nēdu tē dē ku diàn barpe.

ba ji n pàrì tē wa lià. N tē pɪn ba jì Yu *jonwana, sē ba tun, ba pa nē Yu tē nē, yá ba ga wá dé pàrì tɪa yuu wa».

¹¹ À kúù ywàñ, à ga na malɩkē nē dáá zənzən, à ga nì tē kwərə. Tē yà yɪ tē kɩkarɩ padau tē, dē wiən banɩa tē, dē nəkɩna sapua dē banɩa tē. Tē yà yɪ miliyón dē miliyón dē mùrù dē mùrù. ¹² Tē baa tē kē yu nē, tē swɪn, tē wú:

«Pabiə, ba nē ken sɩú ka bian nē, tē mē, sē ka na pàrì, dē jɪj, dē wubuŋa, dē diàn, dē zilé, dē dun, dē bürà».

¹³ Yá à dàñ nì dē wiən tē mama, Yu nē fwa, tē nē wulə Yu sàñ, dē tɪa yuu, dē tɪga bwálí nē, dē muu wa swɪn, tē wú:

«Bürà, dē zilé, dē dun, dē pàrì wulə, máñá dē máñá, ku nē ba zwēe, tē pa liù tē, u nē jèé padau tē yuu dē liù tē, u nē yɪ ndē pabiə tē nē».

¹⁴ Yá wiən banɩa tē dàñ swɪn, tē wú: «Amuna!»

Yá nəkɩna tē dē dàñ tua ba nadwana yuu, ba dē wulə ba pɪn ba dun Yu nē.

Təntən mɔɔ tanɔɔn tē, ka lwàrì yoo

(Matie 24.6-8; Likè 18.7-8; Apokalisè 7.13-14)

6 À ywàñ, à na liù tē, u nē yɪ ndē *pabiə nē dē u lwàrì sagɩ tē təntən mɔɔ tanɔɔn tē. Ku máñá tē wa, à nì dē wiən banɩa tē wa won don swɪn dē kori, ku nē dáá, ndē dwà nē baa nē, ku wú: «Bàá yəbə!» ² À kúù ywàñ, dē nēñ sɩsan nəpon. Liù tē, u nē diğà ka yuu, yà jē tuan. Ba pɪn wá dun yupuu, yá u dàñ nan dē barɩ, sē u ta u dá.

³ Ku kwa nē, liù tē, u nē yɪ ndē pabiə nē tē, kúù lwàrì bələ nii mɔɔ tanɔɔn tē. Yá à kúù nì dē wiən banɩa tē wa bələ nii nyiən tē dē kúù swɪn, ku wú: «Bàá yəbə!» ⁴ Yá sɩsan don, ku nē yɪ nəslan, ndē mən nē, twi ku nan. Liù tē, u nē diğà ku yuu tē, nɩ cwəŋə, sē u pa sié dàñ ká ya tɪa yuu wa, sē ləzoni kē slán duən bian nē. Yá ba dàñ pɪn wá lagurɩ sɩú nəfaru.

⁵ Ku kwa nē, liù tē, u nē yɪ ndē pabiə nē tē, kúù lwàrì batwa nii mɔɔ tanɔɔn tē. À kúù nì dē wiən banɩa tē wa batwa nii nyiən tē dē kúù swɪn, ku wú: «Bàá yəbə!» À ywàñ dē nēñ, sɩsan nəzonu ka twi ka nan. Liù tē, u nē diğà ku yuu, yà jē səkəri u juun wa. ⁶ Yá à nì sugu ndē kori nē, ku nē nan wiən banɩa tē tətəŋi wa, ku wú: «Mɩna zuŋa yɪ cɩnɩa sɛbikulu † nədu. Yá mɩna yiri don zuŋi batwa yɪ sɛbikulu nədu. Dàn ká sɩrí nuga tē dē swana tē mù sɛbiu!»

⁷ Ku kwa nē, liù tē, u nē yɪ ndē pabiə nē tē, kúù lwàrì banɩa nii mɔɔ tanɔɔn tē. À kúù nì dē wiən banɩa tē talɩkwa nyiən tē, swɪn, ku wú: «Bàá yəbə!» ⁸ À ywàñ dē nēñ sɩsan, ku nē yɪ ndē pupɔɔ nē. Liù tē, u nē diğà ku yuu wa, yɪrɩ nē yɪ tɩan. Yá liù tē, ba nē boŋə tɩga bwálí yà nē kwen wá. Ba yà nɩ diàn, sē ba gu tɩa ka tē ləzoni pwíú banɩa vən nədu. Ba jē diàn, sē ba pa ləzoni gu duən, dē lagurɩ sɩú, dē niən, dē yayɩpwaran, dē tɩa ka tē yuu wojankadirən gu lià.

⁹ Ku kwa nē, pabiə tətə kúù lwàrì bonu nii mɔɔ tanɔɔn tē. À kúù nɩ *jonji kúrí, yá lià jèrí dàñ tégé ku sɛpuni nē. Jèrì təntə yɪ lià tē, ba nē ken sɩú ba bian nē,

† Cɩnɩa sɛbikulu nədu yɪ yɩtɩrɩ nədu tutuŋi ŋwírán.

ba nē twá Yu sugu tē nē, ba ga swɪn ku ba bɩrɩ tē yɪrɩ.

¹⁰ Ba mà nii, ba kē yu nē, ba wú: «N yɪ nē *Yuu-Tiu Yu tē, u nē ba man don jə, u ga yɪ cígá tíú. Máñá kukaa wa nē, n wá bürì lià tē, ba nē gua nēba tɪa yuu wa bürà, sē n kē ba càn wa, ku yɪrɩ?» ¹¹ Ba pɪn ganpon ba liù mama nē, yá ba ga swɪn ba con, ba wú: «Á tē dàná mancɩn, á tē wá cé. Ku mē, sē ba tē gu á duən tē, ba nē yɪ á nubɩa *Kərisə yɪrɩ, dē ba tē ba nē yɪ á tutunduən tē, ba sɩrí á nē».

¹² Ku kwa nē, à kúù ywàñ, pabiə nē tē kúù lwàrì bardu nii mɔɔ tanɔɔn tē. Tɪa tē vɩvaga zənzən. Yɩcau tē jigə nəzonu ndē ganzonu nē. Cànà tē dē mama jigə nəslan ndē jana nē. ¹³ Yá kacɩcə nan yu, tē twi tɪa, ndē voo nəfaru nē vuvugu kapɩrɩ, ku bla ga twi naru.

¹⁴ Lanworu tē pəpəni ku tiàn, ndē ba nē pəpəni sara nətu. Yá pəen tē mama dē tɪa tē mama, ka nē wulə tətəŋi wa, dàñ zàn tē yipɛe nē. ¹⁵ Tɪa yuu pèegá tē, dē ləzwənfaran tē, dē pamana yun tiàn tē, dē juə tiàn tē, dē luu ladura tē, dē ywəŋə tē mama, dē lià tē nē tɩ ba tiàn tē dəri, ba sègə pəen buran dē pɩràn kwələn wa.

¹⁶ Yá ba dàñ swɪn pəen tē dē pɩràn tē con, ba wú: «Á twɩa nē yuu wa, sē á sègə nēba, sē nē ya yɩŋuɩ, liù tē yáá nē, u nē jèé padau tē yuu. Á sègə nēba, sē pabiə tē, dàn ká cùgù nēba dē u luŋa tē. ¹⁷ Ku yɪ cígá, ba luŋa dun nəfaru tē twi, yá liù təlè u dàñ nē wá wàní u jon u tiàn?»

Yu lià tē yoo

(Apokalisè 14.1-5; 21.3-4; Zwan 10.16; Romə tiàn 11.25-26; Apokalisè 21.3-4)

7 Ku kwa nē, à nɩ *malɩkē banɩa dē tē zɩga yu nē, tɪa tē sapara banɩa tē wa. Tē cígà voo tē nē naŋa sapara banɩa tē wa, sē ku dàn ká fulu tɪa tē, dē muu tē, dē tiù mama yuu wa. ² Yá à tē kúù nɩ malɩka don, ka nan yu yɩpɩan con, ka di yu dē ka juun wa, won, ba nē fwa mɩmɩnan, ku nē yɪ Yu tē, u nē wulə mu wa, nyiən. Ka zɩn ka kori, ka kē yu nē, ka swɪn malɩkē banɩa tē con, ba nē pɪn tē diàn, sē tē cùgù tɪa dē muu tē, ka wú: ³ «Á tē dàná ká cùgù tɪa tē, dē muu tē, dē tiàn tē. Á yá, sē nē dí yáá nē fwa mɩmɩnan, nē Yu tutunbɩa tē təlè nē». ⁴ Yá à dàñ nì dē ba swɪn lià tē nii, ba nē ken mɩmɩnan tē ba təlè nē. Ba yɪ lià mùrù bíí dē mùrù sap-wilə dē mùrù banɩa (144 000), yá ba mama ga yɪ *Yɩzərayelə dwíé tē wa ləzwənbɩa.

⁵ *Zwida dwíé dəkúu tē wa, yɪ lià 12 000, ba mà tan-ɔɔn tē ba təlè nē.

Ribən dwíé dəkúu tē wa, yɪ lià 12 000.

Gadə dwíé dəkúu tē wa, yɪ lià 12 000.

⁶ Azerə dwíé dəkúu tē wa, yɪ lià 12 000.

Nefətali dwíé dəkúu tē wa, yɪ lià 12 000.

Manase dwíé dəkúu tē wa, yɪ lià 12 000.

⁷ Simeyon dwíé dəkúu tē wa, yɪ lià 12 000.

*Levi dwíé dəkúu tē wa, yɪ lià 12 000.

Yɩsakarə dwíé dəkúu tē wa, yɪ lià 12 000.

⁸ Zabulon dwíé dəkúu tē wa, yɪ lià 12 000.

Zwuzefə dwíé dəkúu tē wa, yɪ lià 12 000.

Benzwamen dwíé dəkúu tē wa, yɪ lià 12 000.

Ba lià təntə mama yɪ, ba mà tanɔɔn ba təlè nē.

⁹ Ku kwa nè, à tē ywànjá dē nēh lìa kapupu, liù nè wàri ba nii u gālì. Ba yi luu dwíé tē mama wa, dē dwíé yiri mama lìa, dē luu nii mama lìa, dē nēndēli yiri mama lìa. Ba yà yi ba zìga padau tē dē liù tē, u nè yi ndē *pabiē nè tē, yáá con. Ba yà zua ganpwēnē, ba ga jē kùrì nēε ba jìàn wa. ¹⁰ Yá ba dàh baa ba kē yu nè, ba swìn, ba wú:

«Ku yi Yu tē, u nè jēé padau tē yuu dē pabiē tē, nè jon nēba nè cuna tē wa».

¹¹ Yá malikē tē mama dàh zìga, tē kíkari padau tē, dē *nēkwina tē, dē wiēn banla tē. Malikē tē tua tē yáá yuu padau tē yáá con, tē wulē tē pìn dun Yu nè, ¹² tē swìn, tē wú:

«Ku yi cígá! Nē *Yuu-Tiu Yu nè mē, sē ba bu u nè, u mē, sē u na bùrà, dē zilé, dē wubuŋa, dē lēēē kēnu, dē dun, dē pàrì, dē diàn. U mù nè mē dē tē yìēn tēntē, mánjá dē mánjá, ku nè ba zwēē. Ku yi cígá».

¹³ Nēkwia tē don dàh ma swìn à con, u wú: «Lìa tē, ba nè zua ganpwēnē tē, nè yi labērē? Ba yi ba nan yēh?» ¹⁴ À mù Zwan ma le wá, à wú: «À Yuu-Tiu, n mù nè yēé ku swìn, nè burì nē!» U dàh ma swìn à con, u wú: «Ku yi lìa tē, ba nè dí càn zēnzēn talikwa mánjá tē wa. Ba sùn ba ganan pabiē tē jana wa, tē ga pìrì.

¹⁵ Mē ku mù nè pìn, ba wulē Yu padau tē yáá con, ba pìn wá dun yucau dē titun, u *diē tē wa. Liù tē, u nè jēé padau tē yuu, wá pú ba yuu nè. ¹⁶⁻¹⁷ Pabiē tē, u nè wulē padau tē tētēji wa, wá yìrì ba, u ga wá ja ba, u ja va nabuliyia tē bwálì nè, tē níá nè pìn mu. Ku mù nè pìn, niēn kùù bá ja ba, nanyunì dē bá ja ba. Yucau kùù bá mà ba nè, luŋi dē bá yí ba. Yá Yu wá mùrì ba yinla tē mama».

Mɔɔ tanpɔn barpe nii nyiēn tē ka lwàri yoo

(Apokalisë 5.8)

8 *Pabiē nè tē kùù lwàri mɔɔ tanpɔn barpe nii nyiēn tē. Ku mánjá tēntē wa, ku ken siii Yu sàh nè, ku ja va ndē lugu nēdu dē fan nè.

² Yá à dàh nì *malikē barpe, tē nè zìga Yu yáá con, yá ba dàh ga pa tē nabwanan barpe.

³ Ku kwa nè, malika don dàh twi, ka zìga *jonji kúri tē yira. Yá síán kurpotu, ba nè ma suri turali, ga wulē ka jùn wa. Ba pìn ka turali zēnzēn, sē ka suru tē, ka pa Yu nè. Ka mù ga nè wá tì lìa tē dē, ba nè yi Yu nè tì tē, yijunì tē dē ka pa Yu nè, ku mù síán jonji kúri tē yuu, ku nè wulē padau tē yáá. ⁴ Turali tē nywìh dē lìa tē, ba nè yi Yu nè tì yijunì, twá malika tē jùn nè, tē di Yu yáá con. ⁵ Malika tē tì turali kurpotu tē, ka kē jonji kúri tē mēn, ka sú ka nii, ka dulì tē yuu wa. Ku nētu tē pìn, dwà baa, ka púpulì, kwērē duēn dē yun lá, tē tē dē ga vlvaga.

Tētēn nabwanan banla tē wúru yoo

⁶ *Malikē barpe tē, tē nè jē nabwanan barpe tē, dàh ken tē síri, sē tē wúru tē. ⁷ Tētēn malika tē wúru ka nabwana tē. Dwà kafina dē mēn tē nè gúlì dē jana nan, tē lwá tē yuu. Yá tē tē pwìú batwa vān nēdu tē don, dē tìán tē, dē pwìú batwa vān nēdu, dē galu tē mama dí mēn.

⁸ Malika bēlē nii nyiēn tē dē wúru nabwana tē. Ba dulì won don muna tē wa, ku nè yi ndē paan nēfaru nè, ku mama nè kwé mēn. Muu tē pwìú batwa vān nēdu jigē jana. ⁹ Wiēn tē, Yu nè fwa, nè wulē muna wa, tē ga jē mu tē síi, pwìú batwa vān nēdu tēga. Níá yuu bwērē tē dē pwìú batwa vān nēdu cùgù.

¹⁰ Malika batwa nii nyiēn tē wúru ka nabwana tē. Kacilacɔ nēfaru, ku nè kwen mēnvoo, ndē malì mēn nè, nan lanworu tē wa, ku tu. Ku tua mūnē nēfaran tē pwìú batwa vān nēdu dē nabuliyia wa. ¹¹ Kacilacɔ tēntē yiri nè yi «wocicau». Níá tē pwìú batwa, vān nēdu lwāh ku jì wocicau. Yá níá tēntē dàh jigē nacicau. Ku mù nè pìn, tē gu lìa zēnzēn, ba nè nyua tē.

¹² Malika banla nii nyiēn tē wúru ka nabwana tē. Yucau tē pwìú batwa, vān nēdu jigē yikunu. Ku yoo tē tun cānà tē yira, ku ga tun kacilacɔ tē dē yira. Ku nētu dàh pìn, tē nēdu mama pwìú batwa, vān nēdu jigē nēzonu. Yá yituru pwìú batwa, vān nēdu jigē yikunu. Titun dē pwìú batwa, vān nēdu jigē yikunu.

¹³ À kùù ywāh à na zunpuu, ku wulē yu nè ban ban, ku pēri. À nì dē ku baa ku kē yu nè, ku wú: «Mánjá tē, malikē batwa tē duēn tē nè wá wúru tē nabwanan batwa tē, lēε wá bà, lēε wá bà, lēε wá bà, tē yuu lēzoni yuu wa».

Bonu nii nabwana tē wúru yoo

(Apokalisë 16.10-11)

9 *Malika bonu nii nyiēn tē wúru ka nabwana. À nì kacilacɔ, ku nan yu nè, ku tu tē. Ba pìn ku buu tē, ku dàh nè lù zēnzēn tē borbiu. ² Ku súri buu tēntē, nywìh ga nan ku wa, tē di yu nè. Tē nywìh tē yi ndē mēnvoo nēfaru nywìh nè. Buu tē nywìh tē pìn, yucau tē dē lanworu tē jì yikunu. ³ Jērēn nan nywìh tē wa, tē sú tē. Yá ba dàh pìn tē cwan, ka nè yi ndē nūŋa cwan nè. ⁴ Ba dàh ga swìn tē con, tē dàn ká fwa lwanì tē yuu gau tē yira, nè à yēé woluu nēdu yira, nè à yēé tìù nēdu yira. Yá tē dàh nè wáá lwanì tē fwa lìa tē yira, ba nè ba Yu tē jē ba tēlé nè. ⁵ Ba wá tē diàn pìn, sē tē gu lìa tēntē, ba dàh nè pìn tē cwēŋē, sē tē kē ba cān wa, cānì bonu. Yá cān tēntē, tē nè wá kē ba nè, wá yà ndē nēn nè dūŋa liù nētu. ⁶ Ku mánjá tēntē wa, lēzoni wá pià tian, yá ba ga bá na tē, abada. Ba wá pià, sē ba tì, tian ga wá dēri, tē va yūŋunì, tē yá ba. ⁷ Tē jērēn tēntē yi ndē sēsēn nè, ba nè tanì, sē ba ja va kùù. Tē yun wa, wiēn duēn ya wulē lá, tē nè yi ndē síán yupurēn nè, tē yēε ga yi ndē lēzoni yēε nè. ⁸ Tē yukuran tē yi ndē kana yukuran nè, yá tē yelē ga yi ndē gērēn yelē nè. ⁹ Tē nyuna tē yi ndē pamana lugu gānù nè. Yá tē vānà tē kwirē yi ndē kùù bwērē tē, sēsēn nè dáá nè yáá vaŋa, tē ja dēri, tē vèlē kùù. ¹⁰ Tē yá jē dēbēlē dē tē suran ndē nūŋa nè. Ku ga yi tē dēbēlē tē wa nè, tē diàn tē naŋa, tē ma kēni cān lēzoni nè, ku ja vèlē cānì bonu. ¹¹ Tē pìú nè yi *Sitana malika tē, ka nè ywānjá buu tē, ku dàh nè lù zēnzēn, tē yuu. Eberē-ba sugu wa, ba bonŋē ka «Abadun †», *Gērēkē-ba dē sugu wa, ba bonŋē ka «Apulun».

¹² Tētēn lēε tē kēēn. Nēh, lēε bēlē duēn, tē nè wá bà ku kwa nè.

† Ku yiri tēntē dàh nè yi cucuranyiēn liù.

Bardu nii nabwana tē wúrú yoo

(Apokalisë 16.12-16)

¹³ *Maluka bardu nii nyiæn tē wúrú ka nabwana. À dàñ ma nì kori don, ku swìn, ku naŋa síán *jonji kúrí nanyuran banla tē con, ku nē wulə Yu yáá con. ¹⁴ Kori tē dàñ swìn maluka bardu nii nyiæn tē con, ka nē jē nabwana tē, ka wú: «Kùrí malúke banla tē, ba nē vwə də banzala munaa nəfaru tē nii nē, ba nē boŋə «Efəratə.» ¹⁵ Yá ba dàñ kùrí malúke banla tē, tē nē ken tē sírí, tē dàni ku buri tē, ku cànə tē də ku máŋá tēntə tətə, ku duun tē. Tē ken tē sírí, sə tē gu ləzoni pwiú batwa wa vən nədu don tía yuu wa. ¹⁶ À nì də, ba swìn pamana tē nii, ba nē diğə səsen tē, ba buri nē. Ba swìn də ba yi lià miliyun biələ. ¹⁷ Mə ku tē, Yu nē pa, à na tē nē yi nətu. À ni səsen də lià nē diğə tē yuu, ba lià tē yə zua pamana lurən ganan. Lurən tēntə yi nəsiæn, ndə mən nē. Tē ga yi pùpù ndə nywìñ nē. Tē mù nē yi səmun ndə jirəbuu nē də. Səsen tē yun yi ndə gərən yun nē. Tē níé wa mən də nywìñ də jirəbuu nē naŋa lá. ¹⁸ Tē wiæn batwa tēntə gua ləzoni pwiú batwa vən nədu tē don. Tē gua ba də mən, də nywìñ, də jirəbuu tē nē naŋa tē níé wa. ¹⁹ Səsen tē diàn yə yi tē naŋa tē níé tē də tē dəbələ wa. Tē dəbələ tē yi ndə duŋa nē, tē ga jē yun də. Yá ku yi tē yun tēntə nē, tē ma fwa ku tē nē lwara. ²⁰ Ləzoni tē, ba nē ga lá, wiæn tēntə nē wə gwì, wə sēe ba vəvəri ba kwa, ba ma sá wiæn tē ba nē fwa də ba juun. Ba tē pin dun *zinə tē nē də woŋwanan tē nē, ba nē fwa də ba tətə juun. Tē woŋwanan tēntə yi ba fwa də síán, nē à yəə də cunla, nē à yəə də kapana, nē à yəə də daran. Tē woŋwanan tēntə yíá ba na, tē zian ba nəñ, tē ga wàri tē vèli. ²¹ Ba mù ləzoni tēntə wə ba kwa vəvəri, ba ma sá ba laguri tē, nē à yəə ba cun tē, nē à yəə ba ka pəñ duən vee vee tē, nē à yəə ba ŋwìrən tē.

Sagibiə tē, ba nē pin Zwan nē tē, yoo

10 À ni *maluka don, ka nē jē diàn zənzən də ka nan Yu sàñ ka cwi. Ka yə pəpəri ka tiàn də bakwan. Ka yuu con kíkari də dwə síú, ka yáá tē ga yi ndə yucau nē. Ka nē tē də yi ndə ywəŋə nē, tē nē jē mən. ² Ka yə jē sagibiə, ku nē sùrí ka juun wa. Yá ka dàñ tún ka jizən naa tē muu yuu wa, ka ga tún ka jıgwıə naa tē tía yuu wa. ³ Ka dàñ ga zın ka kori, ka kə yu nē, ka bubwi ndə gəru nē yáá baa nətu tē. Ka nē bubwi nətu tē kwa nē, dwə baa nēe barpe. ⁴ Máŋá tē, dwə nē baa nēe barpe tē, à yə pià à púpúní, yá à dàñ nì kori, ku nē nan Yu *sàñ, ku swìn à con, ku wú: «Dàn ká púpúní ku tē, dwə tē nē baa nēe barpe ka swìn tē, n pa ba lwarı. Ja ku n con nə!» ⁵ Yá maluka tē, à nē ni də ka zıga yu nē, muu tē də tía tē yuu wa, dàñ zın ka jizən juun tē, ka te yu nē. ⁶ Ka dùə də Yu tē, u nē wulə mu wa, máŋá də máŋá, ku nē ba zwèe, u nē fwa lanworu tē də wiæn, tē nē wulə ku wa. U fwa tía də ka yuu wiæn, u fwa muu də ku wa wiæn. Ka dùə də Yu yırı tē ka swìn də, ku kúú ba ja ka li máŋá, ka ma dən. ⁷ Yá máŋá tē, maluka barpe nii nyiæn tē nē wá kə ka sírí, ka wúrí ka nabwana tē, ku máŋá tē wa,

Yu dàñ wá pa, u cígá tē, ka nē sègə, tun ka nii sú. U yə swìn ku suywánú tēntə, u tütünə tē nē yi u nii *sùsùnə tē con.

⁸ Yá kori tē, à yə nē nì, də ku nan Yu sàñ, ku biàn tē, kúú pií ku swìn à con, ku wú: «Vəli, n jon sagibiə tē, ku nē sùrí, ku wulə maluka tē juun wa, ku nē zıga yu nē, muu tē də tía tē yuu wa». ⁹ À dàñ vèli maluka tē con, à ga swìn ka con, sə ka pa nē sagibiə tē. Ka ma swìn à con, ka wú: «Jon ku, n ləri! Ku wá yə lán lán n nii wa, ndə turan nē. Yá ku ga wá yə càn kwalu kwalu n pùé wa». ¹⁰ À jon sagibiə tē, maluka tē juun wa, à ləri. Ku yi lán lán à nii wa ndə turan nē. Yá à dàñ nē ləri ku, ku jigə càn kwalu kwalu à pùé wa. ¹¹ Ba dàñ ma swìn à con, ba wú: «N me, sə n tē bwé n swìn Yu nii sùrən tē, n buri luu nii kapupu lià nē, də luu dwíé kapupu, də nəndəli yiri kapupu lià nē, də pèegá kapupu nē».

Lià bələ tē, ba nē swìn cígá tē, ba buri

(Likə 21.24)

11 Ku kwa nē, ba dàñ pin nē muu, ba nē ma maŋa wiæn, ku nē yi ndə dabiə nē, ba ga swìn, ba wú: «Zàn, n ga man Yu *diə tē də ku *jonji kúrí tē, sə n gəlì lià tē nii, ba nē wulə ku wa, ba pin dun Yu nē. ² Yá Yu dii tē yáá tē nē dà, kàrá con tē mù, dən ká man ku. Yu pin yáá tēntə, luu dwíé tē duən tē mama, ba nē yəri Zwezi-*Kərisə nē luu wa. Dwíé tēntə wá nuŋa tuu tē, ku nē yi Yu nyiæn tē də nēe, halt, ku ja vələ cànì sapwilə də bələ». ³ Yu kúú ma swìn, u wú: «Á wá tun à lià bələ, ba nē wá swìn à cígá tē, ba buri. Ba lià tēntə zua pucunı ganan. Ba wá swìn à sugu, ba buri lià nē dıan mùrù də biələ də sapwıtwa (1 260)». ⁴ Ku lià bələ tēntə nē yi ndə *oliviye tiàn bələ tē də canzılan bələ tē, tē nē zıga *Yuu-Tiu yáá con, u nē dé pəri tía yuu wa. ⁵ Liù nē pià, sə u fwa ba lwani, mən yáá nan ba nii wa, tē dé ba duŋa tē, tē cùgù. Cígá, liù nē pià, u cùgù ba, ku me, sə ba gu ku tíú nətu. ⁶ Ba jē diàn, sə ba ja, dwə ka dən ká nē, máŋá tē wa, ba nē wá swìn Yu nii sùrən tē. Ba ga jē diàn, sə ba lwàñ níá, ba pa, tē jì jana. Ba jē diàn də, sə ba kə yacara yiri mama lià tē nē, ba nē wulə tía yuu wa, máŋá tē mama, ba nē pià.

⁷ Máŋá tē wa, ba nē wá swìn Yu sùrən tē, ba zwèe, wojjiru tē nē naŋa *Sitana malúke buu tē wa, ku dèñ nē lu zənzən tē, dàñ wá zıgı ba nē də kúú. Yá ku wá ta ba, ku dé, ku ga wá gu ba. ⁸ Ba wá yá ba tıga tē kanporu wa, tuu nəfaru † tē tətəŋi wa. Mə ku bwálí tēntə wa nē, ba paa ba *Yuu-Tiu dagarı yuu wa. Yıra tē tē nē buri tuu tēntə nyunylga nē yi *Sodmə də *Ezwipətə. ^{††} Luu nii mama lià, dwíé yiri mama lià, də nəndəli yiri mama lià, də luu dwíé tē mama wa, wá ywàñ ba tıga tē, ku ja vələ dıan batwa də fan. Yá ba bá pa cwəŋə, sə ba guri tıga tēntə. ¹⁰ Tía yuu ləzoni wá jwə ba mù lià bələ tēntə tıan tē yırı, ba ga wá yə pupwən wa. Ba wá tun zilé wiæn duən yıra, ba mù Yu nii *sùsùnə bələ tən-

† Sodmə yə yi tıkwıwıun, ku nē súé də lià tē, ba nē tuŋa ku tē mama, ba nē swə, Yu ma cùgù ku. Yızarayelə lià tē yə yın ywəŋə Ezwipətə nē. †† Sodmə yə yi tıkwıwıun, ku nē súé də lià tē, ba nē tuŋa ku tē mama, ba nē swə, Yu ma cùgù ku. Yızarayelə lià tē yə yın ywəŋə Ezwipətə nē.

tə tian tə yurɪ, ba nə wuwali tɪa yuu ləzoni zənzən tə yurɪ.

¹¹ Dian batwa də fan tə kwa nə, Yu pɪn *siŋu, ku nə pɪn mu, bə ku zu ba, yá ba dān ga zàn, ba zɪga ba nəe nii nə. Fən nəfaru dān zua lià tə, ba yà nə ywànjá ba.

¹² Ba ni kori tə nə jə diàn də ku baa, ku nan yu nə, ku swɪn ba con, ku wú: «Á dia yəbə!» Yá ba dān dīgà yu nə bakwan wa, ba duŋa tə ga na ba. ¹³ Ku mánjá tə wa, tɪa vuvugu zənzən, yá tɪu tə pwɪlú fugə vən nədu buburi duən yuu wa. Ləzoni mùrù barpe (7 000) tɪga, ku mù tɪa tə vuvugu təntə wa. Fən zua ba duən tə, ba ga pa dun Yu nə, u nə wulə u sàh nə.

¹⁴ Bələ nii lɛɛ tə kɛɛn. Ku kwa nə, nəh, batwa nii lɛɛ tə nə, tə nə wá bə sílún sílún.

Nabwanan barpe nii nyiən tə yoo

(Apokalisè 12.10; 19.6)

¹⁵ *Maluka barpe nii nyiən tə wúrú nabwana. Kwərə tə nə jə diàn baa, tə nan Yu sàh nə, tə wú:

«Luu pàrì tə twi nə *Yuu-Tiu də *Kərisə tə, u nə tun wá. U wá dé pàrì, mánjá də mánjá, ku nə ba zwèe».

¹⁶ *Nəkwɪna sapua də banɪa tə, yà nə jəə Yu yáá nə padaran tə yuu wa nə tə, tua ba yáá yuu, ba wulə ba pɪn dun Yu nə. ¹⁷ Ba swɪn, ba wú:

«Nə kəni n lèèèe Yuu-Tiu Yu tə, n nə wulə tə mɛ yuu wa. N mù nə yɪn lá, n mù ga nə wulə. Nə pɪn mú dun, n diàn nəfaru tə nə pɪn, n tún n pàrì tə yurɪ. ¹⁸ Luu dwíé tə mama luŋa yà zaŋa Yu yuu wa. Yá Yu luŋa tə twi sílún nə. Mánjá dān yí, sə n bürì tɪga bürà. N wá ŋwɪn n tutunbɪa tə, ba nə yɪ n nii *süsùnà tə. N wá ŋwɪn lià tə mama, ba nə yɪ n mù nə tɪ, də ba tə mama, ba nə zílí mú, də ba ləzwənbii də ba ləzwənfaran. Yá n dān wá cùgù lià tə, ba nə cùgà tɪa tə, ku mánjá təntə wa».

¹⁹ Ku kwa nə, Yu *diè tə Yu sàh tə wa dān sùrí. Yu diè tə wa, *nimaru daka tə nan yíá yuu. Dwà pɪpɪlɪ, ka baa, kwərə duən də yun lá, tɪa tə də ga vɪvaga, dwakafɪna də ga nan, tə lwá də diàn.

Kan də tɪdən yoo

(Apokalisè 2.26-27; 1 Piyerə 5-8)

12 Ku kwa nə, mumɪnu nəfaru don nan yu nə. À nɪ kan don, yɪcau tə nə pəpəri wá ndə gànù nə, cànà tə ga wulə u nəe dān. Kacɪlɛɛ fugə bələ nə yɪ u dun yupuu, ku nə púé u yuu nə, ku kɪkarɪ. ² Kan tə yá jə púé u pià, sə u lurɪ. Yá u lurɪ tə càn dān pɪn, u bub-wi.

³ Mumɪnu tə don kúù nan yu nə. Nəh, ku yɪ tɪdən nəfaru, nəslan ndə mən nə, ku nə jə yun barpe də nyuran fugə nan ku zɪga. Dun yupuu yá púé ku yuu tə nədu mama nə. ⁴ Ku dəbəlɪ bɪbalɪ kacɪlɛɛ, tə nə wulə lanworu tə wa, pwɪlú batwa vən nədu don, ku lwá tɪa yuu wa.

Tɪdən tə dān zàn ku zɪga kan tə, u nə pià u lurɪ, tə yáá con. Yá mánjá tə wa, u dān nə lurɪ, ku pià ku dé u biú tə. ⁵ U lurɪ biú. U mù bibɛɛ təntə nə wá dé pàrì luu dwíé tə mama yuu wa də diàn. Yá ba dān jon u biú tə, ba ja va Yu con, u padau tə nə wulə lá. ⁶ Kan tə ma dəri, u va kasɔɔ lanworu wa. Yu yà kwɛn bwálí, u tún u

nə lá, sə u lu u nii nə, ku ja vələ dian mùrù də biələ də sapwtwa (1 260).

(Likə 10.18-19)

⁷ Kùù dān twi ku zàn Yu *sàh nə. *Maluke più Mis-welə də u maluke tə ta tɪdən tə. Tɪdən tə də də ku maluke ta ba zɪgɪ ba nə. ⁸ Yá tɪdən tə dān nə wá diàn dí ba yuu wa. Ku də ku maluke tə yá kúù ba tə bwálí jə Yu sàh nə. ⁹ Ba dilɪ ku mù tɪdən nəfaru təntə də ku maluke tə tɪa yuu wa. Ku mù nə yɪ dən nədwan tə, ba nə borjə <*zini più>, nə à yəə *Sɪtana. Ku mù nə gugari lià tə nə wulə tɪa ka tə yuu mama wa.

¹⁰ À dān ni kori, ku nə jə diàn də ku baa, ku nan Yu sàh nə, ku swɪn, ku wú:

«Sílún nə, mánjá dān yí, yá Yu jon lià Sɪtana jìàn wa. Nə nyɪna Yu burɪ u diàn tə, də u pàrì tə nə yɪ nɛtu. *Kərisə tə, u nə tun tə, də ga burɪ də, Yu ken diàn u juun wa. Ku yɪ cígá, ba yigu liù tə, u nə swɪn u zɪga ba tə nə, ba nə yɪ nə nubɪa Kərisə yurɪ, ba li Yu sàh nə, ba di tɪa. U mù nə yɪ liù tə, u yà nə swɪn, tɪjaŋa sùràn u ma zɪga ba nə, tɪtɪn də yɪcau, nə nyɪna Yu tə yáá con. ¹¹ Nə nubɪa tə dí diàn u yuu wa, liù tə nə yɪ ndə pabiə nə tə jana tə yurɪ, tə nə lwá də Yu sugu tə yurɪ, ba nə swɪn ba burɪ lià nə. Ba sɛɛ, sə ba ja ba mu tə, ba ma lárí tɪan.

¹² Ku mù tə yurɪ, á yana pupwən wa, á mù lià tə, á nə wulə Yu sàh tə wa. Yá lɛɛ dān wá yà tɪa yuu wa də muu wa, Sɪtana nə cuə tə con tə yurɪ. U súde də luŋa, u nə yəə də, u mánjá tə nə ga kúù ba dáá yurɪ».

¹³ Mánjá tə, tɪdən tə nə nɪ də ku yɪ, ba dilɪ ku tɪa tə yuu wa, ku pe kan tə nə lurɪ bibɛɛ tə, ku kə ku yáá.

¹⁴ Ba pɪn zənpurən nəfaru vənà bələ kan tə nə, sə u ma pəri, u va kasɔɔ lanworu wa. Bwálí wulə kasɔɔ lanworu təntə wa, Yu nə wá li u nii nə lá, bunə batwa də fan. Yá u də ku mù tɪdən tə kúù bá boli duən. ¹⁵ Tɪdən tə tunɪ níá ku li ku nii wa, ndə munaa nə, kan tə kwa con, sə tə pɛɛ wá tə ja jén. ¹⁶ Yá tɪa tə san kan tə nə, ka sùrí ka nii, ka nyu munaa tə, tɪdən tə nə tunɪ ku li ku nii wa, ku dilɪ kan tə kwa tə. ¹⁷ Tɪdən tə luŋa zàn kan tə yuu wa, ku dān ma pií ku va ku zɪn kúù kan tə bia gɪganɪ nə, ba nə yɪ lià tə, ba nə sɛɛ ba twá Yu *nii yìèn tə nə, ba ga swɪn Zwezi sùràn tə, ba burɪ də ba twá tə nə.

¹⁸ Tɪdən tə dān ma kɛɛn ku va, ku zɪga muu tə vən nə.

Wojijiru tə nə nan muu tə wa nə yoo

(Apokalisè 17.3, 7-17)

13 Ku kwa nə, à nɪ wojijiru don də ku naŋa muu wa. Ku wojijiru tə yá jə nyuran fugə də yun barpe. Nyuu nədu mama yuu yá jə dun yupuu. Yun tə nədu mama yuu wa, yura yá púpúná, tə nə twɪn Yu.

² Wojijiru tə, à nə nɪ tə, yɪ ndə gwíə nə. Ku nəe tə yɪ ndə kanyakuru nəe nə, ku nii tə ga yɪ ndə gəru nii nə. Yá tɪdən tə dān pɪn ku diàn tə, də ku padau tə, də pàrì nəfaru wojijiru tə nə. ³ À nɪ wojijiru tə yuu nədu don, ba nə mà ba tún nuran ku yura, ndə ku wá tɪ. Yá ku nuran təntə dān pií tə zùrì. Ku dān gwárí tɪa yuu lià tə mama, ba ga dəri ba twá ku kwa. ⁴ Lià tə mama dān tua tɪa tɪdən tə yáá con, ba pa ku dun, ku nə pɪn pàrì wojijiru tə nə yurɪ. Ba tua tɪa wojijiru tə yáá con, ba ga

wú: «Liù tǎlǎ, u nǎ mǎ dǎ wójjiru tǎ. Liù tǎlǎ u nǎ wǎá u tǎ, u zǐgǎ ku nǎ».

⁵ Ba pǎn cwǎŋǎ wójjiru tǎ nǎ, sǎ ku swǐn fwǎ sùrǎn dǎ yǐèn tǎ nǎ twǎn Yǔ. Ba tǎ kùb pǎn ku cwǎŋǎ, sǎ ku dǎ ku pǎrǐ tǎ, cǎnǐ sapwǐlǎ dǎ bǎlǎ. ⁶ Ku dǎn sùrǐ ku nii, ku swǐn yǐèn, ku ma twǎn Yǔ dǎ ku cùgǎ u yǔrǐ tǎ nǎ, dǎ ku twǎn u bwǎlǐ tǎ, u nǎ wulǎ tǎ, dǎ liǎ tǎ nǎ wulǎ Yǔ *sǎh tǎ wa. ⁷ Ba pǎn ku cwǎŋǎ, sǎ ku ta ku zǐgǐ liǎ tǎ nǎ, ba nǎ yǐ *Kǎrisǎ nǎ ti, sǎ ku ta ba, ku dǎ. Ba pǎn ku cwǎŋǎ, sǎ ku dǎ diǎn dwǐé dǎkurǎn yiri mama liǎ, luu nii mama liǎ yuu wa, nǎndǎli yiri mama liǎ yuu wa, dǎ luu dwǐé tǎ mama wa. ⁸ Yǎ tǐa yuu liǎ tǎ mama, ba yǐra nǎ wǎ púpúnǐ mu sagǐ tǎ wa, máŋǎ tǎ wa, Yǔ nǎ fwa luu, dǎn wǎ tu wójjiru tǎ yǎá con, ba pa ku dun. Mu sagǐ tǎntǎ yǐ *pabiǎ tǎ, ba nǎ ken sǐú ka biǎn nǎ tǎ, nǎ ti ku.

⁹ Liù mama dǎn mǎ, sǎ u kǎ diǎn, u sùrǐ u zǐan, sǎ u ma cugu zǎni!

¹⁰ Liù tǎ, u nǎ mǎ, sǎ u duŋǎ ja wǎ, ba ma fwa ku tǎ, ba nǎ piǎ, ba wǎ ja ku tíú tǎ. Liù tǎ, u nǎ mǎ, sǎ ba gu dǎ lagurǐ sǐú, ba cǐgǎ wǎ gu ku tíú dǎ lagurǐ sǐú. Ku nǎtu tǎ yǔrǐ, liǎ tǎ nǎ yǐ Kǎrisǎ nǎ ti tǎ mǎ, sǎ ba kǎ ba waa Zwezi-Kǎrisǎ nǎ, ba ga ja pǐnú wuuu, ba dǎn kǎ piǐ, ba kǎ ba kwa.

Wójjiru tǎ nǎ nan tǐa tǎ yoo

(Apokalisë 19.20; 14.9-11)

¹¹ Ku kwa nǎ, à ni wójjiru don dǎ ku nan tǐa ku di. Ku yǎ jǎ nyuran bǎlǎ, tǎ nǎ yǐ ndǎ pabiǎ nyuran nǎ, ku ga swǐn ndǎ tǐdǎn nǎ.

¹² Ku yǎ wulǎ ku tuŋǎ dǎ muu wójjiru pǎrǐ tǎ, ku mù muu wójjiru tǎ yǎá con. Yǎ ku dǎn kǎlú tǐa dǎ ka yuu lǎzoni mama, ku pa ba tu ku yǎá con, dǎ ba pǎn dun ku mù tǎntǎn wójjiru tǎntǎ nǎ. Mǎ ku mù muu wójjiru tǎntǎ, nǎ ba mǎ ba tǔn nuran ku yǐra, ndǎ ku wǎ tǐ. Yǎ nuran tǎntǎ dǎn piǐ tǎ zǔrǐ. ¹³ Ku mù bǎlǎ nii wójjiru tǎntǎ yǎ fwa diǎn mǐmunan nǎfaran. Ku yǎ pǎn, mǎn nan yǐ nǎ, tǎ cù tǐa yuu, lǎzoni tǎ mama yǎá yuu. ¹⁴ Ku yǎ gǐgarǐ tǐa yuu lǎzoni dǎ ku diǎn mǐmunan tǎ, ba nǎ pǎn ku cwǎŋǎ, sǎ ku fwa muu wójjiru tǎ yǎá con. Ku dǎn swǐn tǐa yuu lǎzoni con, sǎ ba ma wójjiru tǎntǎ, ba nǎ za dǎ lagurǐ sǐú, ba tǔn nuran ku yǐra, ku ga piǐ ku bwǐn tǎ nyǐnyǐga. ¹⁵ Ba pǎn cwǎŋǎ bǎlǎ nii wójjiru tǎ nǎ, sǎ ku pa tǎntǎn nyǐn tǎ nyǐnyǐga tǎ, ba nǎ ma tǎ wǎnǐ, ku na mu ku siǐ, sǎ ku wǎnǐ ku swǐn yǐèn. Ba pǎn ku cwǎŋǎ, sǎ ku pa, ba gu liǎ tǎ mama, ba nǎ ba tǐa twǐ, ba pǎn ku dun. ¹⁶ Wójjiru tǎ pǎn, ba fwa mǐmunu liǎ tǎ mama jǐzǎn jǐàn nǎ, nǎ à yǎé ba tǎlǎ nǎ. Ku yǐn lǎzwǎnbii dǎ lǎzwǎnfaran dǎ jǐjǎ tǐán dǎ zura dǎ liǎ tǎ nǎ ti ba tǐàn dǎ ywǎŋǎ. ¹⁷ Yǎ liù mama bá wǎnǐ won u yoli, nǎ à yǎé u jon u yǎ, dǎ ku tíú tǎ nǎ ba ku mǐmunu tǎ jǎ. Ku mǐmunu tǎntǎ nǎ bǐrǐ, wójjiru tǎ yǔrǐ tǎ nǎ yǐ nǎtu, nǎ à yǎé, nanba tǎ, ku nǎ bǐrǐ ku yǔrǐ tǎ.

¹⁸ Mǎ yǎbǎ nǎ wuburǎ mǎ, sǎ ku ya lá. Liù tǎ, u nǎ jǎ yǎnu, nǎ wǎá ku nanba tǎntǎ dǎn u jǎli u lwart. Ku nanba tǎntǎ bǐrǐ bǎe lǎzoni nanba. Ku yǐ biǎrdu dǎ sapwǐtwa dǎ bardu (666).

Pabiǎ tǎ dǎ u kwa liǎ tǎ yoo

(Ebǎrǎ-ba 12.22-24; Apokalisë 7.3)

14 Á cuga zǎni, à ywǎn dǎ à na, *pabiǎ tǎ, ka zǐga yǐ nǎ paan tǎ, ba nǎ borǎ <Siyon †, tǎ yuu wa. Liǎ mùrù bǐí dǎ mùrù sapwǐlǎ dǎ mùrù banla (144 000) yǎ wulǎ dǎ wǎ, ba yǎ nǎ jǎ u yǔrǐ tǎ, dǎ u nyǐna Yǔ tǎ yǔrǐ tǎ, tǎ nǎ púpúnǐ ba tǎlǎ nǎ. ² À ni kori, ku nǎ nan Yǔ sǎh, ku yǐ ndǎ níá nǎ dáá, tǎ ga dǎri tǎ biǎn, ku ga yǐ ndǎ dwǎ nǎ baa dǎ diǎn. Ku kori tǎntǎ, à nǎ ni tǎ, yǐ ndǎ kunkodurǎ nǎ wulǎ, ba dwǐ ba kunkolu. ³ Ba dǎn wulǎ ba nuŋǎ nuŋǎ nǎdun Yǔ padau tǎ yǎá, dǎ wiǎn banla tǎ, dǎ *nǎkwǐna tǎ yǎá con. Liù tǎlǎ, u nǎ wǎá ku nuŋǎ tǎ u kwǎ, dǎ ku nǎ tǎ ba liǎ mùrù bǐí dǎ mùrù sapwǐlǎ dǎ mùrù banla (144 000) tǎntǎ, Yǔ nǎ yǎ liǎ tǎntǎ u jon, tǐa ka tǎ yuu wa. ⁴ Ba liǎ tǎntǎ yǐ liǎ tǎ, ba nǎ cǐgǎ ba tǐàn nǎ, ba wǎ durǎn yǐèn fwa. Ba yǐ liǎ tǎ, ba nǎ wǎ cwǎrǐ dǎ duǎn. Ba yǐ pabiǎ nǎ tǎ kwa bwǎlǐ tǎ mama, ka nǎ vǎlǎ. Yǔ yǎ liǎ tǎntǎ u jon lǎzoni pwǎrǎ wa, sǎ ba ya u mù Yǔ dǎ nǎ, tǎ tǎntǎn liǎ. ⁵ Kunkun wǎ ba liǎ tǎ nii wa nan. Ba yǐ liǎ tǎ, ba nǎ ba yoo jǎ, ba nǎ wǎ caga ba nii nǎ ku yǔrǐ.

Yǔ bǔrà tǎ yoo

(Tutunan 17.30-31; Apokalisë 18; 19.19, 20)

⁶ Ku kwa nǎ, à ni *malǐka tǎ don, ka nǎ pǎri, ka nan yǐ nǎ ban ban. Ka yǎ jǎ suywǎŋǎ, ku nǎ wulǎ máŋǎ mama wuuu, sǎ ka swǐn ka bǐrǐ tǐa yuu lǎzoni nǎ, dǎ luu dwǐé tǎ mama wa nǎ, dǎ dwǐé dǎkurǎn yiri mama liǎ nǎ, dǎ nǎndǎli yiri mama liǎ nǎ, dǎ luu nii mama liǎ nǎ. ⁷ Malǐka tǎ zǐn ka kori, ka kǎ yǐ nǎ, ka wú: «Á zǐlǎ Yǔ, sǎ á ga pa wǎ dun, máŋǎ nǎ yǐ, sǎ u bǔrǐ lǎzoni bǔrà yǔrǐ. Á twǐa Yǔ yǎá con, á pa wǎ dun. U mù nǎ fwa lanworu, dǎ tǐa, dǎ muu, dǎ nabuliyǎ».

⁸ Malǐka don, ka nǎ yǐ bǎlǎ nii nyǐn, twǎ tǎntǎn nyǐn tǎ kwa, ka bà, ka swǐn, ka wú: «Ku tua, *Babǐlǎnǎ tǐu nǎfaru tǎ tua buuu. Babǐlǎnǎ tǐán yǎ pǎn luu dwǐé tǎ mama wa, twǎ ba nǎ, ba pǎni duǎn vǎe vǎe, ndǎ ba nyua swana ba bubunǐ».

⁹ Malǐka don, ka nǎ yǐ batwa nii nyǐn, twǎ tǎntǎ nyǐn bǎlǎ tǎ kwa, ka bà, ka zǐn ka kori ka kǎ yǐ nǎ, ka wú: «Liù tǎ, u nǎ tua wójjiru tǎ dǎ ku nyǐnyǐga tǎ yǎá nǎ, u pa ku dun, yǎ ku tíú ga jǎ wójjiru tǎ mǐmunu u tǎlǐ nǎ, nǎ à yǎé u jun nǎ, ¹⁰ Yǔ luŋǎ tǎ wǎ zǎn u yuu wa zǎnzǎn, ndǎ ba nǎ lwa swana tǎ nǎ dá wǔrú zuŋǎ wa, ba pa u nyu u bubunǐ. Yǎ Yǔ dǎn wǎ kǎ ku lǎzwǎnyiri tǎntǎ, mǎn dǎ jirǎbuu wa, sǎ tǎ pa u dǎ cǎn, u malǐke tǎ dǎ *pabiǎ nǎ tǎ yǎá con. ¹¹ Mǎn tǎ dǎn wǎ kǎ cǎn ba lǎzwǎnyirǎ tǎntǎ nǎ, tǎ nywǐn ga zaŋǎ, máŋǎ dǎ máŋǎ, ku nǎ ba zwǎe. Yǎ ba ba na siǎ yǐcau dǎ tǐtǐn. Ba yǐ liǎ tǎ, ba nǎ tua wójjiru tǎ dǎ ku nyǐnyǐga tǎ yǎá con, ba pa ku dun. Yǎ ba yǐ liǎ tǎ, ba nǎ sǎe, ba pa ba fwa wójjiru tǎ yǔrǐ tǎ mǐmunu ba yǐra».

¹² Ku nǎtu tǎ yǔrǐ, liǎ tǎ, ba nǎ yǐ Kǎrisǎ nǎ ti, ba nǎ twǎ u *nii yǐèn tǎ nǎ, ba ga kǎ ba waa Zwezi-Kǎrisǎ nǎ mǎ, sǎ ba ja pǐnú wuuu, ba dǎn kǎ piǐ ba kǎ ba kwa.

† Ku yǐ paan tǎ, *Zwerizalemǎ nǎ lwǎ ku yuu wa, yǔrǐ nǎdwan.

¹³ À nì kori, ku nà nan Yü *sàñ ku nà swìn, ku wú: «Púpúní, ku nà zıgı sún nà: Pupwən lià nà yı lià tã, ba nà ken ba waa *Yuu-Tiu nà, ba ga zıgı lá ba tı. Yü- *Sıñu tã le, ku wú: «Ku yı cıgá, ba wá sif ba tutuncaran tã jün wa, yá tã mù dàñ nà bırı ku tã, ba nà tun.»

(Matia 13.37-43)

¹⁴ À nà ywàñá dè nèn, bakwan napon nà, won yà jèé ku bakwan tã yuu wa, ku yı ndè læzwənə nà. U yà púé slán yupuu u yuu nà, u ga jə sükwara, ku nii nà yı fula fula, u jün wa. ¹⁵ *Malıka don nan Yü *diè tã wa, ka zın ka kori, ka kə yu nà, ka swìn liù tã con, u nà jèé bakwan tã yuu wa, ka wú: «Tıa yuu wiən tã bıga tã mē, sə ba gian tã. Mánjá yí, sə ba gian tã! Ja n sükwara tã, n ma gian tıa yuu wiən tã!» ¹⁶ Liù tã, u nà jèé bakwan tã yuu wa, dàñ ma ja u sükwara tã, u ma gian tıa yuu wiən, tã nà bıga tã mama, u zwèe.

¹⁷ Malıka don dè tã nan Yü diè tã wa, ku nà wulə Yü sàñ nà. Ka dè yà jə sükwara, ku nii nà yı fula fula.

¹⁸ Malıka don dè ka nà jə diàn mən yuu wa, nan *jorji kúrí tã con, ka zın ka kori, ka kə yu nà, ka swìn ka tã nà jə sükwara tã, ku nii nà yı fula fula tã con, ka wú: «Ja n sükwara tã, ku nii nà yı fula fula tã, n ma pürı kacan, tã nà bıga, tã wulə tıa yuu kacan kárá tã wa!» ¹⁹⁻²⁰ Malıka tã dàñ ma ja ka sükwara tã, ka ma pürı kacan, tã nà wulə tıa yuu wa, Ka tı tã, ka lwá zɔɔ nəfaru wa, sə ka kəñə tã, ka ma fwa swana, sə ku bırı Yü lıñə nà zəñə zəñə nətu. Ba tıtaga kacan tã. Zɔɔ nəfaru tã wa ku yà nà wulə tı tã nii nà. Jana nan ku bwálı tã wa, tã dəri tıa, tã va kilometərə biətwa (300). Kacan níá tãntə yı jana, tã dàñ ga lıñə zəñəñə. Sısan nà zua tã wa, tã wá dı, tã yı ka nii kwiən.

Malıke barpe tã dè yacara yirə yirə tã yuu yoo

(Apokalisè 19.1-4; 11.19; 16.1)

¹⁵ Ku kwa nà, à nı mımınu don lanworu tã wa, ku yı nəfaru, ku ga yı wobalu. À nı *malıke barpe, tã nà wáá yacara dəkurən barpe tã kəni lià nà. Mə tã mù talıkwə yacara barpe tã nà Yü wá twá, u ma tun u lıñə tã, u pa tã sú.

² Ku kwa nà, à tã nı won ndə muu nà, ku nà yı ndə zəñə nà, ku nà gúlı də mən. À nı ba tã, ba nà dí diàn wojjiru tã də ku nyınyıga tã yuu wa də won tã, ku yırı tã nà yı nanba tã, yuu wa. À nı ba də ba zıga ku mù muu tã, ku nà yı ndə zəñə nà tã, yuu wa, ba ga jə kunkwələn tã, Yü nà pın ba. ³ Ba wulə ba nuñə Yü tutunbiu *Moyizə nuñə tã, tã nà yı liù tã, u nà yı ndə *pabiə nà tã də nuñə, Ba nuñə ba wú:

«Nə *Yuu-Tiu Yü, n wulə tã mē yuu wa, ku tã n nà fwa dáá, ku ga jə fıra. N yı dwıé tã mama píú lıu wa. N conji tã yı mənə mənə, tã ga yı cıgá conji də. ⁴ Yü-Tiu, lià tã mama zılı mú, ba ga bwi n yırı tã nà. N mù cıci nà yı Yü. N dwə won mama. Lıu dwıé tã mama wa wá bà, ba tu n yáá con, ba pa mú dun, ba nà wá na n tutunan, tã nà yı cıgá tã yırı.»

⁵ Ku mù tãntə kwa nà, à nı Yü *diè tã, ka súrı Yü *sàñ nà, yá Yü *nimaru gansılı tã ga wulə ka wa. ⁶ Malıke barpe tã nà kəni yacara dəkurən barpe lià nà tã, nan Yü diè tã wa. Tã zua ganpwənə, tã nà tunə mən, tã ga

wá slán vwərən tã nyuna nà. ⁷ Wiən banıa tã wa won don pın slán wúrú zıñı barpe, malıke barpe tã nà. Ku tã nà wulə wúrú zıñı tãntə wa, bırı Yü lıñə tã. U mù Yü nà wulə mu wa, mánjá də mánjá, ku nà ba zwèe.

⁸ Yü dun tã də u diàn tã pın, nywıñ sù Yü diè tã. Liù mama yá kúu wàri diè tãntə wa u zwı, ku jə vələ mánjá tã, malıke tã yacara dəkurən barpe tã mē nà wá bà tã tun tã zwèe.

Malıke barpe tã dè càn yirə yirə tã yoo

(Apokalisè 8.6-9.21)

¹⁶ À nì kori, ku nà jə diàn də ku baa, ku nan Yü *diè tã wa. Kori tã swìn *malıke barpe tã con, ku wú: «Á vələ, á lwá ku tã nà wulə wúrú zıñı barpe tã tã wa, ku nà bırı Yü lıñə tã, tıa yuu wa.»

² Tãntən malıka tã vəli, ka lwá ka wúrú zıñı tã tıa yuu wa. Nuran kukwınan, tã nà wúri báá báá báá, zən, tã tu lià tã yıra, ba nà jə wojjiru tã mımınu tã ba yıra, ba ga twı ku nyınyıga tã yáá con, ba pın ku dun.

³ Bələ nii malıka tã lwá ka wúrú zıñı tã muu tã wa. Nıá tã zən tã jı jana, ndə tıgı jana nà. Yá muu tã wa wiən tã də mama tıga.

⁴ Batwa nii malıka tã lwá ka wúrú zıñı tã munə də nabulıya wa. Tã də níá tã zən tã jı jana. ⁵ À dàñ nı də malıka tã, ka nà ywàñá níá yuu wa, swìn, ka wú:

«N mù nà yı cıgá tíú. Yá n ga tã wulə wuuu. N mù nà yın lá fuən fuən. N mù cıci nà yı Yü, n nà dwə won mama. Ku yı cıgá, n bürı yıən tã tã bürà, ndə ku nà mē nətu. ⁶ Ba mù lià tãntə gua lià tã, ba nà yı *Kərisə nà tı, də n nii *süsünə tã jana ga lwá tıa. Yá slún nà, n dàñ pın níá tã jı jana, sə ba nyu. Ku mù nà mē də ba.» ⁷ À dàñ nı kori, ku nà nan jorji kúrí tã con, ku swìn, ku wú:

«Ku yı cıgá, *Yuu-Tiu Yü tã, n nà wulə tã mē yuu wa. N bürà tã yı cıgá cıgá bürà, ku ga mē, sə ku ya nətu.»

⁸ Banıa nii malıka tã lwá ka wúrú zıñı tã yıcau tã yuu wa. Yıcau tã ma nı cwəñə, sə ku dé lià tã də ku mən tã. ⁹ Ku bári tã dàñ dí lià tã zəñəñə, yá də ku nətu mē, ba twın Yü də ba swìn sukukwınan ba pın u yırı tã nà. Yü tãntə nà jə diàn, u mù nà pın yacara tãntə yı ba. Yá ba lià tã ga wá sèe ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cuna tã, sə ba pa dun Yü nà.

¹⁰ Bonu nii malıka tã lwá ka wúrú zıñı tã wojjiru tã padau tã yuu wa. Ku payuu tã zən ku jı yıkuu bwálı. Lià tã dàñ ga dıñı ba nəndələ ba yıra nà wúri yırı. ¹¹ Ba wulə ba twın Yü tã, u nà wulə u sàñ nà, yawurə tã də ba yıra nuran tã yırı. Yá ba ga bá sèe, sə ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba tutunkukwınan tã.

¹² Bardu nii malıka tã lwá ka wúrú zıñı tã Əfəratə munaa nəfaru tã wa. Ku níá tã zən tã dàñ wu, sə tã yá cwəñə, tã pa pèegá tã nà, ba nà nañə yı yıpıan con ba bıàn. ¹³ À nı *zinə batwa, tã nà yı ndə nyənswərən nà, də tã nañə tıdən tã, də wojjiru tã, də kunkun süsünü nii nà. ¹⁴ Tə yı *zinə tã nà jə *Sıtana diàn tã ma tunə u diàn mımınu. Tə mù zinə batwa tã vəli tıa mama yuu pèegá tã con. Tə vəli, sə tã kə ba duən yáá, sə tã ma ta kúu də Yü tã, u nà wulə tã mē yuu wa, dıñ nəfaru tã nà, u nə lı u tın.

¹⁵ Yá Zwezi swìn à con, u wú: «Á cuga zəni, à biàn, sə à dī á yuu ndə ɲwìlàn nə. Pupwəɲ liù nə yì liù tə, u nə ba dwèe ku máńǎ tə wa, u ga jə u ganan u yura nə, u dān ká va də yaswələ, sə ba na u cavira». ¹⁶ Zinə tə dān ken pèegá tə duən nə, bwálí tə wa, ba nə bońǎ də *Ebərə sugu, ba wú: «Arəmagədon».

¹⁷ Barpe nii malika tə lwá ka wùrú zuńǎ tə lanworu tə wa. Kori tə, nə jə diàn zən ku baa, ku nan Yù diè tə wa, padau tə con, ku swìn, ku wú: «Ku fwa, ku zwèe!»

¹⁸ Dwà pɪpɪli ka baa, kwərə duən də yin lá, tia tə ga vu-vugu. Ku nə zigi máńǎ tə mama, ləzoni nə wulə tia yuu wa, tia yà tə wà wuvugu zənzən ku yí nətɔ. ¹⁹ Tɪu nəfaru tə, ba nə bońǎ *Babɪlɔnə tə, dān pwèe twərə batwa, yá dwíé tə luu mama wa tɪfaran tə mama dān tua. Yù wà ku tə, Babɪlɔnə tɪán nə fwa tə yoo swèeé, yá u cùgù ba. U luńǎ tə zàn ba yuu wa zənzən, ndə ba nə lwá swana ba sú wùrú zuńǎ, ba pa ba nyu ba bubuni. ²⁰ Muu tətəńǎ wa tian tə mama jén, yá pɛɛn tə də kùb ba na. ²¹ Dwakafina nəfaran nan yù, tə twi là tə yuu nə. Tə dwakafina təntə nədu mama yà yì kilo də kulo. Yá ləzoni tə dān wulə ba twɪn Yù, dwakafina tə nə kəni yacara ba nə yurɪ. Ba twɪn wá, tə yacara təntə nə dáá zənzən tə ja lɛ tə yurɪ.

Kacwaran yáá tíú tə yoo

(Apokalisë 16.19, 18)

17 Ku kwa nə, *malikɛ barpe, tə nə jə wùrú zuńǎ barpe tə wa, malika don twi ka swìn à con, ka wú: «Bàá yəbə! Á wá buri mú bürà tə nə wá ja kacwaran yáá tíú tə nətɔ. Ku mú kacwaru təntə yì tuw tə, ku nə lwə naconji kapupu nii nə. ² Tia yuu pèegá tə fwa bacwan də ku mú kan təntə. Ku twá də u mú kacwaran yáá tíú təntə, tia yuu là ma zu bacwan wa, ndə ba nyua swana ba bubuni.»

³ Yù-*Sińǎ tə cuə à yuu wa, malika tə ga tì nə, ka ja va ka tún kasɔɔ lanworu wa.

Ku bwálí tə wa, à nɪ kan də u jèé wojjiru don nəsiən mwɪn yuu wa. Ku yà jə yun barpe də nyuran fugə. Ku yura mama yá súé də yura tə nə púpúná, tə nə twɪn Yù.

⁴ Ku kan tə zua gansian mwɪn də gansɪsɪnu. U nən u tian də slán də kapana wonanan də zanan. U yà jə slán wùrú zuńǎ u jìlàn wa. Ku slán wùrú zuńǎ təntə yá súé də caviyiən də durən, tə nə nan u kacwan tə wa.

⁵ Yurɪ don púpúní kan tə tɛlí nə, ku nə yì yosəgu. Ku yurɪ təntə nə yì *Babɪlɔnə tuw nəfaru. Ku mú nə yì kacwaran tə də tia yuu caviyiən tə dəkuu. ⁶ À nɪ ku kan təntə də u nyua jana u sú, ndə swana nə jə wá. Jana təntə yì là tə, ba nə gua ba nə yì *Kərisə nə tɪ, tə yurɪ, də ba nə swìn Zwezi cígá tə, ba buri tə yurɪ. À nə nɪ wá, ku gwárlí nə. Ku cígá gwárlí nə zənzən.

⁷ Malika tə dān ma swìn à con, ka wú: «Bèeèe nə pɪn, ku gwárlí mú? Ku nə yì wojjiru tə nə jə yun barpe, də nyuran fugə tə, də kan tə, u nə jèé ku yuu wa yoo, à mú wá buri mú ku yosəgu tə.

⁸ Wojjiru tə, n yà nə nɪ də ku wulə tə, kùb təlɛ. Ku dān nə wá pií ku nan buu tə, ku dān nə lù zənzən, tə wa, ku va jíún bwálí nə ku cùgù míámíán. Yá ku wá gwárlí tia yuu ləzoni tə, Yù nə wà ba yura púpúní mu

sagi tə wa, ku nə zigi máńǎ tə, u nə fwa luu. Ku wá gwárlí ba, də ba nə wá na wojjiru tə, də ku yin lá, ku ga kùb təlɛ, yá ku tə wá pií ku bà ku nan.

⁹ Mə yəbə nə yənu də wubuńǎ mɛ tə ya lá. Yun barpe tə buri pɛɛn barpe tə, kan tə nə jèé tə yuu wa. Yá tə mú tətə nə kùb buri pèegá barpe tə də. ¹⁰ Ba pèegá barpe tə wa, pèegá bonu tua. Bardu nii piú tə tə wulə u dé u pàri síún. Ba talikwa piú tə tə wà twi. Yá máńǎ tə, u dān nə wá bà, u wá dé u pàri tə máńǎ mancuw wa.

¹¹ Wojjiru tə, ku yà nə yin lá, ku ga kùb təlɛ tə də tətə buri nana nii piú don. Ku də tətə yì pèegá barpe tə wa piú don. Yá máńǎ tə wa, ku mú nə wá bà, ku wá va jíún bwálí nə, ku cùgù míámíán. ¹² Nyuran fugə tə, n nə nɪ tə, buri pèegá fugə tə, ba tə nə wà pàri nɪ, sə ba dé. Yá ba wá na pàri, ba dé lugu nədu də wojjiru tə. ¹³ Ba pubuńǎ yoo yì nədu, ba dān ga pɪn ba diàn tə, də ba pàri tə wojjiru tə nə. ¹⁴ Ba wá zɪn kùb də liù tə, u nə yì ndə *pabiə tə nə. Yá u wá ta ba u dé, u nə yì yun tɪán tə mɛ *Yuu-Tiu, də pèegá tə mɛ Piú, tə yurɪ. Yá u mú də là tə, u nə kúrlí u lɪ u tún, ba nə sɛe u nii də pùé nədu, wá dé diàn pèegá tə yuu wa də wá».

¹⁵ Malika tə kùb pií, ka swìn à con, ka wú: «Níá tə, n nə nɪ də kacwaru tə jèé tə yuu wa, luu nii mama là, də púlí tə mama, də luu dwíé tə mama, də suyirə mama là nə tə buri. ¹⁶ Yá nyuran fugə tə, n nə nɪ də wojjiru tə wá tì duńǎ də kacwaru tə. Tə wá jon ku tə mama, kacwaru tə nə jə, tə ga wá yá wá yaswələ. Tə wá dé u yura nàńǎ tə, tə ga dúl ku guganɪ mən wa. ¹⁷ Yù ken tə pubuńǎ wa, sə tə tun, tə twá ku tə nə, u nə dí yáá u tanɪ u tún, sə tə tun də pubuńǎ nədu. Yá tə dān wá pa tə pàri tə wojjiru tə nə, ku ja vɛli máńǎ tə, Yù sùràn tə mama nii nə wá bà, tə sú. ¹⁸ Kan təntə, n nə nɪ tə, nə buri tɪfaru tə, ku nə dé diàn, tia pèegá tə mɛ yuu wa».

Babɪlɔnə turɪ tə yoo

18 Ku kwa nə, à nɪ *malika don, ka nan Yù *sàń nə, ka cú. Ka malika təntə yì diàn nəfaru tíú. Yá tia tə dān pɪru də ka dun tə. ² Ka zɪn ka kori ka kə yu nə, ka wú:

«Ku tua, *Babɪlɔnə tuw nəfaru tə tua buuu. Ku jigə *zinə diè, ku jigə bwálí, zinə yiri mama, də zəńǎ kukwɪnan yiri mama, ba nə culi, zwɪ tə sègə ku wa.

³ Babɪlɔnə tɪfaru tə tua, ku tuw təntə tɪán pɪn, dwíé tə luu mama wa twá ba nə, tə zu bacwan wa, ndə ba nyua swana ba bubuni. Yá ba pɪn, tia yuu pèegá tə twá, ba zu bacwan wa. Ba tə pɪn, tia yuu baywələ tə də twá ba jɪjə nəfaru tə nə, ba jì jɪjə tɪán».

⁴ À nɪ kori don, ku nə nan Yù sàń, ku bà, ku wú:

«Á nańǎ, á yá ku tuw təntə, á mú là tə, á nə yì à mú là. Á nańǎ lá, sə á dānà ká twá á tun ba cuna təntə. Á nańǎ lá, sə á dānà ká twá á dé ba yacara tə. ⁵ Cígá, cuna tə, ba nə fwa, tə dáá zənzən duən yuu, tə dī tə jə yù nə. Yù wà Babɪlɔnə tɪán kunkun yìən tə swèeé. ⁶ Á fwa ku tə, tuw təntə tɪán nə fwa á yura, á ma ɲwín ba. Á ɲwíán ba cuna tə, ba nə tun á yura nɛɛ bələ, á pa ba. Ba jə swana wùrú zuńǎ, ba nə ma pɪn aba swana á nywɪn. Á lwíá swana tə nə dáá, tə doni ba swana tə nɛɛ bələ, á kə ba wùrú zuńǎ təntə wa, á pa ba də nə, sə ba

nyu. ⁷ Nətu tə, ba nə buri ba dun, ba ga tuŋa jujə yìèn, mə nətu nə, á mɛ, sə á kə ba càn də pucuni wa. Á mɛ, sə á fwa ba nətu. Ba swìn ba waa con nə, ba wú: «Nə yì ndə pakan nə, u nə tà kadənu, u ga wàri pucuni u ni abada.» ⁸ Ku mù təntə yiri nə, ku yacara tə mama wá bà naa nədu. Tə càn təntə nə yì tian, pucuni, niən də mən, tə nə wá dé ku tu tə. Ku wá fwa nətu, *Yuu-Tiu Yu tə, u nə buri ku bura, sə u cùgù ku, nə yì diàn tiú tə yiri.»

⁹ Tia yuu pèegá tə mama, ba nə fwa bacwan, də ku mù tu təntə tián, ba nə ni tori ba jujə wiən tə wa, wá kwi yinla, ba ga ya pucuni wa tu tə turi tə yiri. Ba wá fwa ku nətu tə, máŋá tə wa, ba nə wá na mən, tə nə dá tu tə, nywìrì də tə zaŋa, tə di yu. ¹⁰ Ba wá zigi kwa kwa, tə càn tə fən nə jə ba yiri. Ba wá swìn, ba wú:

«Lɛɛ yí, lɛɛ yí Babilónə tifarú tə! N yì tu tə, ku nə jə diàn, yá n bura twi, ka buri naa nədu.»

¹¹ Yá tia yuu baywələ tə də wá kwi yinla, yá ba ga ya pucuni wa, ku mù tu tə yiri, liù nə kùù təlè, u yè ba yolu zila tə yiri. ¹² Tə zila təntə yì: síán, də cɪnla, də kapana wonanan zila, tə yoo nə cà, də zanan, də gankikalì yiri mama tə duən, də ga yì nəsian mwin də wiən tə, ba nə fwa də dɔ̀, tə nə ziən. Də tə tə, ba nə fwa də tún yelə, də tə tə, ba nə fwa də tiú dɔ̀ tə, ku yoo nə cà, də wiən tə, ba nə fwa də cɪnla, də tə tə, ba nə fwa də lugu, də kacɪncɪnpwiən, wiən ba nə mà.

¹³ Ku sùrí wiən tə, nə yì turalì yirə yirə nə, də wiən duən, ba nə suri, tə lwán nə ywán, də swana, də nuga, də dipen mun, də pamuna, də nian, də pee, də səsən, də tərəkórən, də ywəŋə. ¹⁴ Baywələ təntə dàŋ wá swìn, ba wú:

«N puswən wiən tə vèli yirjuni, tə ga yá mú. Tə wiən tə mama, tə yoo nə cà, nə à yèé, tə nə ziən yii wa, n kwìn tə nə. Yá tə kùù təlè.»

¹⁵ Baywələ tə də nə yolu ku tu tə wa, ba jì jujə tián tə, wá zigi kwa kwa, tə càn tə fən nə jə ba, sə tə dàn ká yí ba, tə kə lá yiri. Ba wá kwi yinla, ba ga wá yà pucuni wa. Yá ba dàŋ wá swìn, ba wú:

¹⁶ «Lɛɛ yí, lɛɛ yí tifarú tə. Tifarú təntə yà yì ndə kan nə u zua gankikalì, tə duən də ga yì nəsian mwin. U yà kwen u tiàn də síán, də kapana wonanan tə yoo nə cà, də zanan. ¹⁷ Yá u jujə wiən tə mama dàŋ nyua lá, naa nədu cɪcɪ wa.»

Là tə mama, ba nə viri níá yuu bwərə tə, də ba yun tián, də là tə nə wulə tə wa, də là tə mama nə tuŋa muu tə yuu wa, dàŋ yà ziga yirjuni. ¹⁸ Ba ywàŋ, ba na tu tə, nə dé mən tə nywìrì, də tə zaŋa, tə di yu nə. Yá ba dàŋ wá bubwi ba swìn, ba wú: «Tu yà təlè, ku nə wáá ku maŋa də tifarú ku tə.» ¹⁹ Ba là tə dàŋ pèe purən, ba lwá ba yun wa, ba kwi, ba bubwi, ba ga kə ba tiàn pucuni wa. Ba dàŋ bubwi, ba wú:

«Lɛɛ yí, lɛɛ yí tifarú ku tə. Ku yì ku twá ku mù tifarú tə nə, ba tə mama nə jə níá yuu bwərə muu tə yuu wa, ma jì jujə tián. Yá ku zəzən ku cùgù, ku jì tutu, naa nədu cɪcɪ wa.»

²⁰ Yu sàŋ là-ba, á yana pupwən wa, ku tu tə turi tə yiri. Á mù là tə, á nə yì Kərisə nə ti, də á mù Zwezi *tuntuna-ba, də á mù Yu nii *sùsùnà-ba, á də yana

pupwən wa. Yu nə buri tu bura, u ma pa aba cígá yiri.

²¹ Ku kwa nə, maltka don, ka nə jə diàn, ti kapan, ku nə yì ndə kapan nəfaru nə, ba ma gà mun. Ka dilu ku muu tə wa, ka ga wú:

«Mə nətu nə, ba wá yigu Babilónə tu nəfaru tə, ba di tia də diàn. Yá ku kùù bá píi ku na. ²² Ba kùù bá ni kɔn-durə tə konkolu kori, də gwaga tə gwaran kori Babilónə wa. Ba ma kùù bá ni wii tə də nabwanan tə kori ku wa. Ba kùù bá na jün tutuŋi liù mama, u nə fwa tutunyiri mama ku wa. Ba kùù bá ni mun gàrán kori ku wa. ²³ Cànú mən poni kùù bá ya ku tu tə wa. Ba kùù bá ni fúru zəzugu ku wa. Ku wá yà nətu, ku baywələ tə yà nə dwə tia yuu baywələ tə mama yiri. Ku mù tu təntə tián ga nə tun ba cɪri tə, ba ma gɪgarì dwíé tə luu mama wa, ba dugu. ²⁴ Yá ku mù tu təntə waa nə, ba ni Yu nii sùsùnà tə jana, də là tə, ba nə yì Yu nyiən jana, də là tə mama, ba nə ken sùú ba bian nə tia yuu wa, jana.»

Nətu là nə bwɪ Yu nə Yu sàŋ tə wa

(Apokalisè 18.20-24; 11.15-17; 21.1-5)

19 Ku kwa nə, à ni kori, ku nə jə diàn, ku nə yì ndə lakapupu nə swìn Yu *sàŋ nə, ku wú:

«Aliluya! Nə nyina Yu nə jon nəba nə cuna wa. U mù nə ti dun, u ga jə diàn də. ² U bura tə yì cígá bura, ku mɛ, sə ku ya nətu. U buri kacwaran yáá tiú tə bura, u yà nə cùgà tia yuu là tə də, u nə pin ba pəni duən vɛɛ vɛɛ tə. Yá u dàŋ fwìn u luŋa ku kan tə yuu wa, u ga cùgù wá u tütònà tə yiri, u ga bwe u tütònà tə jana tə bwie u con.»

³ Ba là təntə nə wulə Yu sàŋ nə tə, kùù píi ba swìn nɛɛ bələ nii nə, ba wú:

«Aliluya! Tu tə nə dé mən tə, nywìrì yì tə zaŋa, máŋá də máŋá, ku nə ba zwéé.»

⁴ *Nəkwina sapua də bania tə, də wiən bania tə dàŋ tua Yu yáá con, ba pa wá dun, u nə jəé padau tə yuu wa, ba swìn, ba wú:

«Aliluya, ku yì cígá!»

⁵ Kori don nan padau tə yuu, ku wú:

«Á bwia nə nyina Yu tə nə, á mù là tə mɛ, á nə yì u tutunbia, á nə zilí wá! Á ləzwənbii də ləzwənfaran pian dun Yu nə!»

⁶ Yá à ni kori, ndə lakapupu kori nə, ku ga yì ndə níá nə dáá, tə ga dəri tə biàn, ku ga yì ndə dwà nə baa də diàn nə də ku swìn, ku wú:

«Aliluya! Nə *Yuu-Tiu Yu tə, u nə wulə tə mɛ yuu wa, tún u pàri tə. ⁷ Nə pwələ nə pùé, nə yana pupwən wa, sə nə ga pa dun *pabiə tə, ka fúru tə máŋá nə yí yiri. Ka fúru kan tə tanu u tiàn, u dànì ka. ⁸ Yá ba dàŋ pin, u zu gankikala ku nə yì pari, ku ga pipili. Ku ganzəŋu tə buri là tə, ba nə yì *Kərisə nə ti, tutunan tə, tə nə yì cígá cígá yìèn.»

⁹ *Malika tə swìn à con nə, ka wú: «Púpúnì yìèn tə tə: Pupwən wulə də ba tə, ba nə bon ba, ndə pabiə nə tə, fúru tə wa!» Ka tə ma kùù swìn à con, ka wú: «Tə yì cígá sùràn, tə nə naŋa Yu con.» ¹⁰ À dàŋ ma tu ka nɛɛ nə, sə à pa ka dun. Yá ka dàŋ swìn à con nə, ka wú: «Cɪ n tiàn nə, dàn ká fwa ku yoo təntə! À də yì Yu tutun-

bua, ndə n nə, à ga yi ba tə, ba nə yi n nubua Kərisə yiri, ba nə swin u sugu tə ba biri lià nə, tutundon. N mɛ, sə n pa dun Yu nə mùú!» Ku yi Zwezi-Kərisə suy-wəńú tə nə pun, Yu nii sùsùnà tə swin u nii sùràn tə.

Liù tə, u nə dīgà sisanpon tə yoo

(Zwidə 15; 2 Tesalonikə tián 2.8)

¹¹ Ku kwa nə, à ywàń, də nən, Yu *sàń tə ku sùrí, sisanpon ga zɪga lá nə. Ba bońə liù tə, u nə jəé ka yuu, pùé nədu tíú də cígá tíú. U mù nə bùrì bùrà də cígá, u ga yi cígá, u ma tɛ də. ¹² U yía yi ndə mənvoò nə, dun yupurən, tə nə dáá, yà pùé u yuu nə. U jə yiri don, ku nə púpúní u yira, liù don nə yəri, də ku nə tà u tətə. ¹³ Yá u yà zua gandarə, ku nə swɛ də jana. U yiri nə yi «Yu Sugú». ¹⁴ Kwatara tə nə wulə Yu sàń nə púé u kwa səsənpwənə yuu wa. Ba zua gankɪkalan nəpwənə, tə nə yi pari. ¹⁵ Laguri siú, ku nə jə nii fula fula, nańa liù tə, u nə jəé sisanpon tə yuu, nii wa. Ku mù nə wá ta luu dwíé tə mama wa. U wá də pàrì ba yuu wa də diàn. U wá pa Yu tə, u nə wulə tə mɛ yuu wa, luńa zàn ba yuu wa, ndə ba nə titagi kacan zɔɔ nəfaru wa, sə ba li tə níá nətu. ¹⁶ Yiri púpúní u gandarə tə də u ciin yira, ku wú, u yi: «Pèegá mɛ Pìú, yun tián mɛ *Yuu-Tiu».

¹⁷ Á ni malɪka don də ka zɪga yɪcau tə wa. Ka zín ka kori, ka kə yu nə, ka swin zunj tə mama con, tə nə pəri yu nə ban ban, ka wú: «Á biàn yəbə, á kun duən nə, á dé Yu càná nəfaru tə! ¹⁸ Á biàn, á dé pèegá nəńú, də pamana yun tián nəńú, də ladɪra nəńú, də səsən, də lià tə nə dīgà tə nəńú! Á biàn á dé ba tə nə ti ba tiàn, də ba tə nə yi ywəńə nəńú, də ləzwənbii nəńú, də ləzwənfaran nəńú!»

¹⁹ Yá à dàń ni wojjiru tə, də tɪa yuu pèegá, də ba kwatara, ba twi ba kun duən nə, sə ba mù də liù tə, u nə dīgà sisan tə, də u də kwatara tə, ta kùú də duən. ²⁰ Ba dàń ma ja wojjiru tə də kunkun sùsùnù. Liù təntə fwa diàn mumunu wojjiru tə yáá con. U gɪgarɪ lià tə, nə pun ba fwa wojjiru tə mumunu tə ba yira, ba ga twi ku nyunyɪga tə yáá con, ba pun ku dun. Ba dɪlɪ tə mama bələ mənvoò nəfaru wa də tə nəńə. Bwálí təntə wa, mən tə yi tə dé də tə wa jirəbuu. ²¹ Ba kwatara tə gɪganɪ tə mù yi liù tə, u nə dīgà sisan tə, laguri siú tə nə nańa u nii wa tə, nə gwa ba. Zunj tə mama dàń ma zuzugu ba nəńú, tə sú.

Bina mùrù pàrì tə yoo

(Apokalisè 5.9-10)

20 Ku kwa nə, à ni *malɪka, də ka nan Yu sàń ka cú. Ka jə buu tə, ku dən nə lù zənzən, borbiu də banzala nəfaru ka juun wa. ²³ Malɪka tə jin tɪdən tə, ku nə yi dən nədwan tə, ku nə yi «*zinə pìú» kukwɪun, ka mù ga nə yi «*Sitana», ka vwa. Ka dàń dɪlɪ ku Sitana malɪkɛ buu tə wa, ku dən nə lù zənzən tə, sə ku fwa bi-na mùrù. Ka tagu buu tə nii də borbiu, ka ga mà tanpon lá nə. Ku nətu dàń wá pa, ku kùú bá píí, ku gɪgarɪ dwíé tə luu mama wa, ku ja vələ bina mùrù (1 000) tə, ka zwèe. Ku kwa nə, ku mɛ, sə ba kùrì ku, ba dugu mánjá manɪun wa nə.

⁴ Á ni padaran, lià nə jəé tə yuu wa. Lià təntə yà ni cwəńə, sə ba bùrì lià bùrà. Á ni lià, ba nə tɪga, jəri. Ba lià təntə yi ba za ba gu, ba nə swin Zwezi-*Kərisə suy-wəńú tə, ku nə yi Yu sugu tə, ba biri, tə yiri. Lià təntə vɪga, sə ba tu wojjiru tə də ku nyunyɪga tə yáá con, ba pa tə dun. Ba lià təntə vɪga, sə ba kə wojjiru mumunan tə ba təlɛ də ba juun nə. Yá ba lià təntə dàń nə píí ba bwin ba wulə mu wa, ba ga wulə, ba dé pàrì də Zwezi-Kərisə, ku ja vələ bina mùrù. ⁵ Mə təntən tɪga ka bwin ka nan tə nə. Tɪga tə duən tə mù bá píí ba bwin, ku ja vələ bina mùrù tə ka zwèe. ⁶ Lià tə, ba nə twá ba wulə təntən tɪga tə ka bwin ka nan tə wa, yi pupwən lià, ba ga yi *Kərisə nə ti ba. Bələ nii tian tə ba diàn jə ba mù yuu wa. Yá ba dàń ya Yu də Kərisə *jońwana, ba ga wá yà də wá, ba dé pàrì, ku ja vələ bina mùrù tə ka zwèe.

Sitana turɪ tə yoo

⁷ Mánjá tə, bina mùrù tə nə wá zwèe, ba wá kùrì *Sitana, ba li u buu tə wa, ku yà nə yi u bən diè. ⁸ Yá u dàń wá nan u va, sə u gɪgarɪ dwíé tə luu mama wa, ba nə wulə tɪa tə sapara banɪa tə wa. Luu níé təntə yira nə yi Gɔgə də Magɔgə †. U ken duən yáá nə, sə ba ta kùú. Ba nii wá yà dání, ndə muu nii kasɪlu nə. ⁹ Ba dàń nan bwálá mama ba bà, ba kun duən nə bwálá nədu. Yá ba dàń vɛli ba kɪkarɪ lià tə, Kərisə nə ti ba, bwálí tə wa, ba nə wulə tɪu tə, Yu nə swə zənzən tə wa. Yá mən dàń nan yu nə tə cú, tə dé ba mù lià təntə, Sitana nə ken duən yáá nə, tə gu. ¹⁰ Ba dɪlɪ Sitana, u nə gɪgarɪ ba tə, mənvoò nəfaru də tə wa jirəbuu wa. Mə bwálí təntə wa nə ba dɪlɪ wojjiru tə də kunkun sùsùnù. Ba mama dàń wá dé càn yɪcau də titun mánjá də mánjá, ku nə ba zwèe.

Talukwa bùrà ka bùrì yoo

(2 Piyerə 3.7-12; Zwan 5.26-29; Tutunan 17.30-31)

¹¹ Ku kwa nə, à ni padau nəpon nəfaru də liù, u nə jəé ku yuu. Tɪa tə də lanworu tə dəri tə jén u yáá con. Tə yà kùú təlɛ. ¹² Yá à dàń ni tɪga tə mama, ləzwənbii də ləzwənfaran, ba zɪga padau tə yáá con. Ba sùrú saga, ba ga sùrú sagɪ don də, ku sagɪ tə nə yi mu sagɪ. Ba twá ku tə nə púpúní saga tə wa nə, ba ma bùrì tɪga tə bùrà, ndə ba tutunɛ tə nə biri nətu. ¹³ Muu pun tɪga, ba nə mé ku wa, tian də tɪga bwálí də pun tɪga, tə nə wulə tə con. Ba dàń twá ba tɪga tə tutunan nə, ba ma bùrì nə ba liù mama bùrà. ¹⁴ Ba dɪlɪ tian də tɪga bwálí nə mənvoò nəfaru wa. Mə ku mù yi nɛ bələ nii tian tə. ¹⁵ Ba dɪlɪ liù mama, u yiri nə wá púpúní mu sagɪ tə wa, mənvoò nəfaru təntə wa.

Lanworu nədun də tɪa nədun tə yoo

(2 Piyerə 3.13-14; Romə tián 8.17-18)

21 Təntən lanworu tə də təntən tɪa tə nyua lá. Muu də yà kùú təlɛ. Yá à dàń ni lanworu nədun də tɪa nədun. ² Ku kwa nə, à ni tɪu tə, ku nə Yu nyiən, ku nə yi *Zwerizalemə nədun tə, də ku nan yu nə Yu *sàń nə, ku cwi. Yu yà kwɛn ku ndə fúru kan nə kwɛn u tiàn

† Mə nətu ba bońə lià tə, ba nə yi Yu lià tə duńa tə.

nətu, sə u ma jérí u barí. ³À ni kori, ku nə jə dlan, də ku baa, ku nan padau tə con, ku wú: «Nəń, Yu dāń wulə ləzoni tətəńi wa. U wá yà də ba, ba ga wá yà u mù lià, ba nə nan dwíé tə mama wa. Yu tətə dāń wá yà də ba, u ga wá yà ba Yu. ⁴Yá u wá mùrú ba yinía mama. Tlan, də pucuní, də bubwiə, də càn kúú bá ya lá, tən-tən wodura tə mama nə nyua lá yurí.»

⁵Liù tə, u nə jèè padau tə yuu, ma swìn, u wú: «Nəń, wiən tə mama yí wodura nə à píí à fwa». U tə ma swìn, u sùrí lá nə, u wú: «Púpúní sùràn tə tə n tún. Tə yí cígá sùràn, tə ga mē, sə lià twá tə nə». ⁶U swìn à con, u wú: «Ku fwa ku zwèe. Á yí Aləfa də Omega, ku mù nə yí à yí təntən liù, à ga yí yígúré liù də. Liù tə nanyuní nə jə, à wá pa wá nabuliya tə ku níá nə pín mu, sə u nyu tutu. ⁷Liù tə nə wá ta u dé dlan lwaní yuu wa. Á wá yà u Yu, u ga wá yà à biú. ⁸Yá lià tə, ba nə ba cwəńə nədu tí, də lià tə, ba nə dugu Yu cwəńə tə, də lià tə, ba nə tuńa caviyien, də lagura, də lià tə nə cwàrí, də lià tə nə fwa curí yien, də lià tə nə bwi wońwanan nə, də kunkuna tə mama, ba mù lià təntə bwálí yí ku wulə mənvoó nəfaru də ku wa jirəbuu tə wa nə. Mənvoó nəfaru tən-tə nə yí nēe bələ níi tlan tə».

Zwerizalemə nədun tə yoo

(Ebərə-ba 11.10, 16)

⁹Ku kwa nə, *malíka don twi à con. Malíka təntə nan malíke barpe tə nə jə wùrú zuńi barpe tə, tə nə súé də talíkwa yacara barpe tə wa. Ka swìn à con, ka wú: «Bàá yəbə! Á wá burí mú fúru kan tə, liù tə, u nə yí ndə *pabiə nə, nə kúrí u swe».

¹⁰Yu-*Sińu tə cuə à yuu wa. Malíka tə kúú tí nə, ka ja dli paan nəfaru, ku yuu nə dara də tía.

Malíka tə dāń ma burí nə tu tə, ku nə yí Yu nyien. Ku mù nə yí tu tə, ku nə yí *Zwerizalemə tə, ku nə nan yí nə Yu *sāń nə, ku cwí. ¹¹Yu dun tə yà píri ku. Tu tə yà píri ndə kapana, ba nə ma nəńə, ku də nə píri, ndə zəńə nə, ku yoo nə cā, ba nə ma bońə <zasəpə>.

¹²Béré nəfaru, ku yuu nə dara də tía, yà kíkari tu tə. Ku yà jə mimíə fugə bələ. Malíke fugə bələ yà cì mimíə tə nə. Yura yà púpúní tə mimíə tə yuu, tə nə yí

*Yizərayelə lià dwíé dəkurən fugə bələ tə yura. ¹³Yu yipian con mimíə batwa, jigwiə saparu tə con mimíə batwa, jizən saparu tə con mimíə batwa, Yu yizwía con mimíə batwa. ¹⁴Béré tə yà yí ka ziga píran fugə bələ yuu wa. Tə píran təntə lwiu tə nədu mama yuu wa nə, ba púpúní pabiə tə tuntuna fugə bələ tə yura lá nə.

¹⁵Malíka tə nə swìn à con yà jə síán mu, ku nə mańa wiən, sə u ma man tu tə, də ku mimíə, də ku bérí.

¹⁶Malíka tə man tu tə dāńi də ku waní ku na də tə mama mē duən. Ku man tu tə dāńi də dđò tə, ku yà dwə kilomətərə mùrú bələ (2 000). Tu tə waní də ku yuu tía ziga yà mē də ku dāńi tə. ¹⁷Malíka tə man béré tə, ku níi də ku yí mətərə 72. Malíka tə yí ləzoni nə mańa wiən nətu nə ku man.

¹⁸Béré tə yí kapan tə, ba nə ma bońə <zasəpə>, tə nə ba ma lwà ku. Tu tə mama yí síán parí, nə ba ma fwa ku, ku ga yí ndə zəńə nə, ku nə píri. ¹⁹⁻²⁰Tu tə dəkuu píi kapana tə yí ba nə tən tə də kapana yirə yirə,

tə mama yoo nə cā. Tu tə dəkurən fugə bələ tə nədu mama yà jə kapan yiri don. Kapana təntə yura nə yí: zwasəpə, safirə, kaləsíduanə, emrodə, sarədoníkəsə, sarəduanə, kərisolitə, berilə, topazə, kərizopərazə, dirəkuazə, ametisətə. ²¹Mimíə fugə bələ tə yí kapan fugə bələ tə yoo nə cā. Mimíi mama yí ku fwa də zəńú nədu. Tu tə kanporu yà yí, ku fwa də síán tə nə yí parí, ku nə yí ndə zəńə nə, ku nə píri.

²²Á wá Yu *dìè níi tu tə wa. *Yuu-Tiu Yu tə, u nə wulə tə mē yuu wa, də pabiə nə tə, nə wulə ku wa, yá lià tə ga pín ba dun. ²³Tu tə ba yicau də cānà píi, sə tə pa ku poni. Yu dun tə də yí liù tə, u nə yí ndə pabiə nə tə, nə píri ku mama də poni. ²⁴Dwíé tə luu mama wa wá yà ku poni tə wa. Tía yuu pèegá tə də wá ja ba jǐjə tə, ba bà ku wa. ²⁵Ku mimíə tə bá sun yicau wa, abada. Títun bá yà lá, ku mù nə pín, tə bá sun. ²⁶Ku bwálí tə wa nə, ba wá ja dwíé tə luu mama wa jǐjə, də ba dun ba nə pín, ba ja bà. ²⁷Won tə, ku nə jə durən bá zu lá. Liù tə nə tuńa caviyien də liù tə nə kuni kunkun də bá zu lá. Ku yí lià tə cici, ba yura nə púpúní pabiə nə tə mu sagi tə wa, nə wá zu lá nə.

22

Ku kwa nə, malíka tə burí nə munaə tə, ku níá nə pín mu. Ku níá tə yí napwənə píri píri píri, ndə zəńə nə píri nətu. Munaə tə níá yí, tə dəri tə nańa Yu də pabiə tə padau tə con. ²Tu tə kanporu tətəńi wa də munaə tə bəbərən bələ tə yuu wa nə, tíú tə, ku yáa nə pín mu yà wulə lá. Ku tu tə zıńa bí nēe fugə bələ bíni wa. Cānə mama, ku yáa zın bí. Tíú tə vuran tə yí ba ma ywarí dwíé tə luu mama wa, tə ga nə pín ba yazurə. ³Won mama kúú bá ya lá, Yu nə wá cùgù. Yu də pabiə nə, padau tə wá yà tu tə wa. Yu tutunbí tə nə wá pa wá dun. ⁴Ba wá na u yáa, u ga wá púpúní u yurí ba tálé nə. ⁵Títun kúú bá ya lá, yá ba kúú bá píi cānú mən, nə à yèè yicau poni, Yuu-Tiu Yu nə wá pa poni píri ba yurí. Yá ba dāń ga wá twá ba dé parí də Yu, ku nə ba zwèe máńá də máńá.

Zwezi túrí tə yoo

(Apokalisè 1.1-3, 7-8; Matíe 16.27; Galasi tíán 6.7-8)

⁶*Malíka tə swìn à con nə, ka wú: «Sùràn tə, tə yí cígá sùràn, tə ga mē, sə lià twá tə nə. *Yuu-Tiu tə, u pín u *Sińu tə u níi *sùsùnà tə nə. U mù ga nə tun u malíka, sə ka burí u tutunbí tə yien tə, nə mē, sə ku bà síún síún». ⁷Zwezi swìn, u wú: Á cuga zəni, à biàn síún síún. Pupwən liù nə yí liù tə, u nə jə sagi ku tə sùràn tə, tə nə yí Yu níi sùràn u wa con.

⁸Ku yí à mù Zwan nə ní, à ga na tə wiən təntə. Máńá tə, à nə ní, à ga na tə wiən təntə, malíka tə nə burí nə à zwèe, à tua tía ka nēe nə, sə à pa ka dun. ⁹Yá ka dāń swìn à con nə, ku wú: «Cí n tíán nə, dāń ká fwa ku yoo təntə! Á də yí Yu tutunbí ndə n nə, à ga yí ba tə, ba nə yí n nubíá *Kərisə yurí, ba nə yí Yu níi sùsùnà tə wa liù. Á yí ba tə nə jə sagi ku tə wa sùràn tə ba waa con tə liù don. Pa dun Yu cici nə!»

¹⁰Malíka tə kúú swìn à con, ka sùrí lá nə, ka wú: «Dāń ká sègè sagi ku tə sùràn, tə nə yí Yu níi sùràn tə, máńá tə nə bwələ yurí, swìn tə n burí. ¹¹Liù tə, u nə təlè cígá wa, mē, sə u kwən u nan cígá wa, u sùrí lá. Liù tə,

u nə beri u tìàn cuna wa, με, sə u kwen u beri u tìàn, u sùrí lá. Liù tə də u nə wulə cígá wa, με, sə u kwen, u ya cígá wa, u doni. Liù tə, u nə yi Yu nyiən, με, sə u kwen, u tun Yu fura, u doni». ¹² Zwezi swìn, u wú: «Á cuga zəni, à biàn síún síún. Á ja liù mama tutuŋi ŋwírán, à biàn, sə à ma ŋwín wá. ¹³ Á yi Aləfa də Omega, ku mù nə yi təntən də talikwa liù. Á yi təntən liù, à ga yi yígúré liù də.

¹⁴ Pupwən lià nə yi lià tə, ba nə sɯn ba ganzwɯran, ku pa ba na cwəŋə, ba dé tiú tə bia, tə nə pɯn mu, ku tə pa ba na cwəŋə, ba twá Yu tu tə mimiə, ba zu ku wa. ¹⁵ Yá lià tə, ba nə tuŋa caviyiən tə, ndə kukuri nə, də ba tə nə fwa cɯɯ yiən, də lià tə, ba nə cwàɾi də duən vɛɛ vɛɛ, də lagura tə, də lià tə nə bwi woŋwanan nə, də lià tə mama nə swə kunkun, ba ga tuŋa kunkun yiən, ba lià təntə ba bwálí jə ku tu tə wa. Ba lià təntə wá mé kàrá wa».

¹⁶ Zwezi kúù swìn, u wú: «Á mù Zwezi nə tun à malika tə, sə ka swìn tə yiən təntə à lià tə púlé tə wa. Á yi piú

*Davidə dwíí tə wa biú. Á mù nə yi jju naŋun tə, ku nə pɛn ku pipli tə».

¹⁷ Yu-*Siŋu tə də fúru kan tə dàń swìn, ba wú: «Bàá!» Liù tə, u nə nəń tə sùràn təntə me, sə u swìn, u wú: «Bàá yəbə!» Liù tə nanyoni nə jə, ku tíú me, sə u bà u nyu níá. Liù tə, u nə pià níá tə nə pɯn mu, ku tíú me, sə u na tə tutu!

¹⁸ Á mù Zwan nə swìn liù tə mama con, u nə nəń Yu *nii sùràn tə, sagi ku tə wa, à wú: «Liù tə, u nə sùrí yoo tə nə, Yu wá kə wá yacara wa, ndə sagi ku tə nə bɯɯ, càn yirə yirə tə nətu. ¹⁹ Yá liù nə kúù li Yu nii sùràn tə sagi ku tə wa, u dugu, Yu bá pa wá cwəŋə, sə u twá u dé tiú tə bia tə nə pɯn mu tə. Yá Yu bá pa wá cwəŋə, sə u twá u zu tu tə wa, ku nə yi Yu nyiən, ndə ku nə púpúní Yu sagi tə wa». ²⁰ Zwezi tə, u nə swìn tə yiən təntə u bɯɯ, nə swìn u sùrí lá, u wú:

«Cígá, à biàn síún síún».

Amuna! Bàá Yuu-Tiu Zwezi!

²¹ Yuu-Tiu Zwezi nə wá fwa pubwanu á mama yɯra.